Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

1744 νοεμβρίδ – δ. ἀρχίσα νὰ φρνω
λιπαρὰ ἀπὸ τὸ φαΐ μου διὰ θασυφυλάκης σὰν ὃ ξενιτεμὸς
μὲ βάνη ἀμπρὸς νὰ μὲ βοηθήσῃ νὰ μὲ λαμπρύνω.

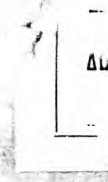

GRVGR_01213

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΙΣ ΑΠΑΣΑΝ ΤΗΝ ΛΟΓΙΚΗΝ

ΤΟΥ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

Υπομνήματα καὶ Ζητήματα ὑπὸ τοῦ

Σοφωτάτου

ΚΥΡΙΟΥ ΚΥΡΙΟΥ

ΘΕΟΦΙΛΟΥ

ΤΟΥ

ΚΟΡΥΔΑΛΕΩΣ

Ἐκτεθέντα, νυνὶ δὲ πρῶτον τύποις ἐκδοθέντα, καὶ μεθ' ὅσης οἷόν τε ἐπὶ τῆς ἀκριβείας διορθωθέντα, παρὰ Κυρίου,

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΓΚΕΛΛΑΡΙΟΥ.

ΕΝΕΤΙΗΣΙ. αψκθ'.

Παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων.

CON LICENZA DE' SUPERIORI, E PRIVILEGGIO.

1953

1729

Αρ. Εἰσ. 717

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΙΝΑΞ

Τῶν ἐν τῇ παρούσῃ βίβλῳ περιεχομένων.

Προοίμιον εἰς ἅπασαν τὴν λογικὴν πραγματείαν. Φύλ. 1
Προσδιορισμὸς τῶν λεχθησομένων, καὶ ζητήματα τῆς ὅλης λογικῆς πραγματείας. 3
Περὶ τῶν τεττάρων ζητουμένων, δηλαδὴ εἰ ἔστι, τί ἔστι, ὁποῖόν ἐστι, διατὶ τοιοῦτόν ἐστι. 4
Περὶ ὁμωνυμίας Ὅρου, καὶ περὶ Ὁρισμοῦ δι' οὗ τὸ τί ἐστι τῶν ὄντων θηρόμεθα. 5
Διάφορα σημαινόμενα τοῦ Ὅρου. 6
Ἀνάπτυξις τοῦ ὁρισμοῦ, καὶ ποσαχῶς λέγεται. 6
Πόθεν τὴν κλῆσιν ἡ Ὑπογραφὴ ἔλαχε. 9
Περὶ χρήσεως τούτων, ἥτοι Ὑπογραφῆς, καὶ ὑπογραφικοῦ ὁρισμοῦ. 10
Περὶ ἀρετῆς Ὁρισμοῦ. 10
Περὶ διαιρέσεως. 12
Διαφορὰ Διαιρέσεως, Ἐπιδιαιρέσεως, καὶ Ὑποδιαιρέσεως. 14
Περὶ τῆς ὑγιοῦς Διαιρέσεως. 16
Περὶ διαφορᾶς Πείρας, Ἐμπειρίας, Τέχνης, καὶ Ἐπιστήμης, ἐν ᾧ καὶ περὶ τῶν δυνάμεων ψυχῆς. 17
Περὶ γένους τῆς Λογικῆς, καὶ εἴ ἐστιν ἕξις ἐπίκτητος, ἢ οὔ. 25
Δόξα Πλάτωνος περὶ τῆς αὐτῆς, ὅτι δηλαδὴ ἐσὶν ἔμφυτος τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει. 25
Ἐμπέδωσις τοῦ προβληθέντος. 26
Δημάτιον περὶ διαιρέσεως τῶν ἕξεων. 27.
Διορισμὸς προβλήματος. ὅτι δηλαδὴ ἡ Λογικὴ, καὶ πᾶσα Ἐπιστήμη καὶ Τέχνη, ἕξεις εἰσὶν ἐπίκτητοι. 29

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐμπέδωσις τοῦ αὐτοῦ. 29
Ἀπάντησις πρὸς τοὺς πλατωνικοὺς λόγους. 30
Δευτέρα θέσις τοῦ Γένους τῆς Λογικῆς. ὅτι δηλαδὴ αὐτὶ τῆς φυσικῆς δυνάμεως ἐκλαμβανομένη, ἢ τῆς ἐφέσεως εἰς ἀπόκτησιν τῆς Λογικῆς, ἔμφυτός ἐξι τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει. 30
Περὶ τοῦ προσεχοῦς γένους τῆς Λογικῆς, καὶ τῆς ὕλης αὐτῆς. 31
Ἰδιώματα τοῦ ὑπηκόου Ὑποκειμένου. 35
Ἰδιώματα τοῦ τεχνητοῦ Ὑποκειμένου, ἤτοι τῆς Ὑλης. 36
Διαφορὰ Ὑποκειμένου ἐπιστητοῦ, καὶ ὕλης τεχνητῆς. 37
Περὶ Διαφορᾶς τέλους τῆς Ἐπιστήμης, καὶ Τέχνης. 39
Περὶ Διαφορᾶς τοῦ τεχνητοῦ τέλους, τῆς τεχνητῆς ὕλης. 40
Ἔκθεσις τῶν ἀλλοδίων δογμάτων περὶ τῆς κατὰ λογικὴν ὕλης. 40
Ὅτι ἡ Ἀπόδειξις ὑποκείμενον τῆς Λογικῆς. 41
Δευτέρα δεῖξις περὶ τῆς αὐτῆς Ἀποδείξεως, ὅτι ἐστὶν ὑποκείμενον τῆς Λογικῆς. 41
Δόξα δευτέρα περὶ τοῦ ὑποκειμένου τῆς Λογικῆς, ὅτι ἐστὶ δηλαδὴ τὸ Ἐπιχείρημα, ἤτοι ὁ πιστωτικὸς λόγος. 42
Τρίτη δόξα περὶ τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου, ὅτι ἐστὶν ὁ Συλλογισμὸς δηλαδή. 42
Ἀνασκευὴ τῶν ἀνωτέρω δοξῶν. 42
Ἀναφορὰ τῆς δευτέρας δείξεως. 44
Τετάρτη δόξα. ὅτι τὸ κατ' ἐπίνοιαν ὄν, ἐστὶν ὕλη τῆς Λογικῆς. 44
Ποσαχῶς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ψιλῆς ἐπινοίας, τὸ λεγόμενον κατ' ἐπίνοιαν ὄν. 45
Ὅτι αἱ δεύτεραι σχέσεις ὑποκείμενον εἰσὶ τῆς Λογικῆς πραγματείας. 47
Ἀνασκευὴ τῆς αὐτῆς δόξης. 48
Δεῖξις τοῦ δευτέρου τῶν ἐκτεθέντων. ὅτι δηλαδὴ τὸ κατ' ἐπίνοιαν ὂν οὐδεὶς πρὸς τινὰ λογικὴν συντελεῖ μέθοδον. 50
Δεῖξις τοῦ πρώτου, ὅτι δηλαδὴ τὸ κατ' ἐπίνοιαν εἶναι, οὐκ ἀπὸ τῆς ἐπινοίας τὸ εἶναι ὡς οἱ νεώτεροι λεγουσιν ἔχει, ἀλλ' ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως. 51
Ἀπάντησις πρὸς τὰ ἐπιχειρήματα τῆς ἀνωτέρω δόξης, ἤτοι τοῦ κατ' ἐπίνοιαν ὄντος. 54
Ἔκθεσις τῆς ἀληθείας. ὅτι δηλαδὴ ὕλη τῆς Λογικῆς κοινότερον μέν εἰσιν αἱ τῶν ὄντων διὰ τῶν νοημάτων σημαντικαὶ φωναὶ, ἰδιαίτερον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τερον δὲ καὶ ἀληθέστερον τὰ παθήματα τῆς διανοητικῶν δυνάμεων τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, καὶ τὰ ἕξης. 54
Συνόψις τῆς ἐκτεθείσης λέξεως τοῦ Φιλοσόφου περὶ τῆς Ὕλης τῆς Λογικῆς. 55
Τίς προηγουμένως Ὕλη τῆς Λογικῆς. 56
Δεῖξις ὅτι τὰ νοήματα τῆς Ψυχῆς εἰσὶν ὑποκείμενον κυρίως τῆς Λογικῆς, καὶ οὐχ αἱ φωναί. 57
Διαφωνίαι παλαιῶν περὶ τῆς Ὕλης τῆς Λογικῆς. 58
Λύσις τῆς αὐτῆς δόξης. 58
Θέσις τῆς ἀληθείας περὶ τῆς Ὕλης τῆς Λογικῆς. 59
Περὶ Τέλους, καὶ ποῖόν ἐστι τὸ τῆς λογικῆς τέλος. 59
Θέσις τῆς δόξης τῆς νεωτέρων τῆς πατόντων τὴν λογικὴν μέθοδον ἐν ἐπιστήμαις. 61
Λόγοι τῆς ἑτεροδοξούντων. 61
Διορισμὸς τοῦ ἀληθοῦς. ὅτι δηλαδὴ ἡ λογικὴ μέθοδος ἕξις ἐστὶ ποιητική, ἤτοι Τέχνη, καὶ οὐχὶ Ἐπιστήμη θεωρητική. 63
Ἀπάντησις πρὸς τὰ ἐπιχειρήματα τῆς ἑτεροδοξούντων. 65
Ὁρισμὸς τῆς λογικῆς μεθόδου. 67
Περὶ τῆς κατὰ νεωτέρους διαιρέσεως τῆς Λογικῆς εἰς χρωμένην, καὶ διδάσκουσαν. 67
Διορισμὸς τοῦ προβλήματος. ὅτι δηλαδὴ παράλογος καὶ γελοία ἐς τὸ παντελὲς ἡ τῆς λογικῆς διαίρεσις εἰς Ἐπιστήμην καὶ Τέχνην. 70
Ἐπιχειρήματα τῆς λεγόντων τὴν λογικὴν μέθοδον μέρος τῆς Φιλοσοφίας. 72
Λύσις τῆς αὐτῆς ἐπιχειρημάτων. 73
Κοινωνία καὶ διαφορὰ, Γραμματικῆς, Ῥητορικῆς, καὶ Λογικῆς. 75
Περὶ εὑρέσεως τῆς Λογικῆς. 76
Διαίρεσις τῆς λογικῆς πραγματείας, καὶ τῆς ταύτης μερῶν ἀπαρίθμησις. 77

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΕΙΣΑΓΩΓΗΝ.

Σχολαστικαὶ σημειώσεις εἰς τὴν τοῦ Πορφυρίου εἰσαγωγήν. 81
Περὶ τοῦ Συγγραφέως. 81
Περὶ τῆς ἐπιγραφῆς, ὕλης τοῦ συγγράμματος, χρησίμου, καὶ διαιρέσεως αὐτοῦ. 82
Περὶ τοῦ πρώτου τῆς ἐν τῷ προοιμίῳ. ὅπως δηλαδὴ χρὴ ἐννοεῖν τὸ ἀναγ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀναγκαῖον. 83
Περὶ τοῦ δευτέρου μέρους τῆς ἐν τῷ προοιμίῳ, καὶ ξ΄ίπου. 84
Περὶ τοῦ τετάρτου. 85
Ποσαχῶς τὰ δηλούμενα τῆς καθόλου φωνῆς. 86
Εἰ ὑφέστηκεν ἐν τῇ φύσει τῆς ὄντων τὰ καθόλου, ἤτοι τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη, ἢ ἐν μόναις ψιλαῖς ἐπινοίαις κεῖται. 87
Λόγοι τῆς ἑτεροδοξούντων, ἤτοι τῆς βουλομένων τὰ καθόλου ἐν μόναις ψιλαῖς ἐπινοίαις κεῖσθαι, καὶ ἐπίλυσις τῆς αὐτῆς. 87
Τίς ὁ ξ΄όπος τῆς ὑπάρξεως τοῦ καθόλου, καὶ τίς ὁ ὑπογραφικὸς αὐτοῦ ξ΄όπος. 88
Ἔκθεσις τοῦ πλατωνικοῦ δόγματος, ὅτι δηλαδὴ τὰ καθόλου πρὸ τῆς πολλῶν. 89
Ἔκθεσις τῆς δόξης τῆς τιθεμένων τὸ καθόλου κατ' ἐπίνοιαν μόνον ὑφεστηκέναι. 90
Ἀνασκευὴ τῆς αὐτῆς δόξης. 91
Περὶ τῆς ἰδιωμάτων τῆς ποτὲ Φωνῶν. 94
Περὶ τάξεως τῆς αὐτῆς. 95
Περὶ Γένους. 97
Ὑπογραφαὶ τοῦ λογικοῦ Γένους. 98
Περὶ Εἴδους. 102
Σημαινόμενα τοῦ αὐτοῦ. 103
Ἔκθεσις τῆς ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει, ἤτοι ὑπογραφὴ τοῦ Εἴδους. 104
Ἀπορία, περὶ τῆς παρὰ Πορφυρίῳ δηλαδὴ ὑπογραφῆς τοῦ Γένους καὶ Εἴδους. 104
Λύσις τῆς αὐτῆς. 105
Ἀπορία ἑτέρα, ὅτι δηλαδὴ ἡ ὑπογραφὴ ἐπὶ τοῦ Εἴδους οὐχ ἕξει χώραν, καὶ λύσις τῆς αὐτῆς. 107
Σκόψις τοῦ ξ΄ίπου μέρους. 108
Σκόψις τῆς ἐν τῷ τετάρτῳ. 109
Σκόψις τῆς ἐν τῷ πέμπτῳ. τί ἐστι δηλαδὴ ἄτομον. 111
Περὶ Διαφορᾶς. 114
Σκόψις τῆς ἐν τῷ πρώτῳ μέρει, ἤτοι ἔκθεσις τῆς σημαινομένων τῆς Διαφορᾶς. 114
Σκόψις τοῦ δευτέρου μέρους, ἤτοι περὶ τῆς ἰδιοτήτων διαφορᾶς αἷς τῆς κατὰ συμβεβηκὸς διαφορῶν διακρίνεται. 115

Ἑτέ-

Ἑτέρα συνοψις τῆς ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει, ἥτοι περὶ τῆς ἰδιαίπατα Διαφορᾶς. 118
Συνοψις τῆς ἐν τῷ ξίπῳ. 120
Περὶ Ἰδίου. 122
Διαίρεσις τοῦ περὶ Ἰδίου κεφαλαίου. 123
Περὶ τῆς ἐν τῷ πρώτῳ μέρει, ἥτοι περὶ τῆς τετπάρων σημαινομένων τοῦ Ἰδίου. 123
Περὶ τῆς ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει. 124
Διαίρεσις τοῦ Ἰδίου κατὰ τὸν Φιλόσοφον ἐν τοῖς Τοπικοῖς βιβλ. ά. κεφ. δ'. 124
Περὶ Συμβεβηκότος. 125
Δεύτερον μέρος. ὅτι διχῶς δηλαδὴ τὸ Συμβεβηκὸς, χωριστὸν καὶ ἀχώριστον. 126
Τρίτον μέρος. πῶς δηλαδὴ εἴρηται ὅτι καὶ ἀχώριστον τὸ Συμβεβηβηκὸς, εἴγε ὑποχράφων αὐτὸ, εἴρηκεν, ὃ γίνεται καὶ ὑπογίνεται χωρὶς τῆς τοῦ ὑποκειμένου φθορᾶς. 126
Τέπαρτον μέρος. ἤτοι δύο ὑποχραφαὶ τοῦ Συμβεβηκότος. 127
Ἀπορία περὶ τῆς τῶ Συμβεβηκότος ὑποχραφῶν, καὶ λύσις τῆς αὐτῆς. 127
Ἀπορία ἑτέρα περὶ τῆς δ'. Ὑποχραφῆς τοῦ αὐτοῦ. 128
Λύσις τῆς αὐτῆς. 129
Ἀπορία ἑτέρα, περὶ τῆς ὑποχραφῆς τοῦ Συμβεβηκότος τῆς δι' ἀποφάσεως, καὶ λύσις. 129
Ἀπορίαι ἑτέραι, καὶ λύσις. 130

ΕΙΣ ΤΑΣ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ.

Ὑπόμνημα εἰς τὰς Ἀριστοτέλους κατηγορίας. 133
Διαίρεσις τῆς ἀριστοτελικῶν Συγχραμμάτων. 134
Προλεγόμενα εἰς τὰς δέκα τοῦ Ἀριστοτέλους κατηγορίας. 135
Τίνα σκοπον ἡ Λογικὴ τῆς Μεταφυσικῆς διαφέρει, ἀμφοῖν περὶ πράγματα γινομένην. 135
Τὸ αἴτιον τῆς ἐπιχραφῆς. δηλαδὴ τίνος χάριν ἐπιγέχραπται περὶ Κατηγοριῶν. 136
Περὶ τοῦ χρησίμου τοῦ βιβλίου, καὶ ὅτι γνήσιον τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ περὶ τῆς τάξεως τοῦ αὐτοῦ, καὶ διαιρέσεως. 137
Περὶ διαιρέσεως τῆς σημαντικῶν φωνῶν. 138
Τί ὄξιν Ἀναλογία κυρίως, καὶ Ἀνάλογα. 141

Περὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Περὶ Ὁμωνύμων. 144
Ἀνάπτυξις ἑκάστης τῆς ἐν τῷ ὁρισμῷ τῆς Ὁμωνύμων φωνῶν. 146
Τί τὸ ὁριζόμενον ἐν ἑκάστῳ τῆς Συνωνύμων, Ὁμωνύμων, & Παρωνύμων κατὰ τὰς νεωτέρους, ὅτι δηλαδὴ ἐστὶ τὸ κατ' ἐπίνοιαν ὄν. 148
Ἀναζοπὴ τῆς ἐκτεθείσης δόξης. 149
Λύσις τῆς ἐπιχειρημάτων τῆς αὐτῆς δόξης. 150
Ἀπορία. ἤτοι τίνα ζόπον ἐπὶ τοῦ ἀποδοθέντος ὁρισμοῦ τῆς Ὁμωνύμων ἐννοεῖται εἰ εἶναι τὸ ὄνομα, καὶ ἀπάντησις. 151
Ἀπάντησις δευτέρα. 151
Ἀπάντησις ζίτη. 152
Περὶ Συνωνύμων. 153
Ἀπορία. ὅτι δηλαδὴ τὰ εἰρημένα περὶ Συνωνύμων, καὶ τοῖς παρωνύμοις ὁμοίως προσήκει. 154
Ἑτέρα ἀπορία, ὅτι ὁ συγκύπτων ἄνθρωπος οὐ δύναται συνώνυμος εἶναι τοῖς πολλοῖς. 154
Λύσις τῆς αὐτῆς. 155
Ὅρος τῆς Παρωνύμων. 155
Περὶ διαιρέσεως τῆς Ὄντων. 157
Ἑτέρα διαίρεσις τῆς Ὄντων. 158
Πρῶτος κανών. πάντα δηλαδὴ τὰ ἐπαναβεβηκότα κατὰ τῆς ὑποβεβηκότων κατηγορεῖσθαι. 161
Δεύτερος κανών. ὅτι δηλαδὴ ὅσα τῷ γένει πάντη ἀλλήλων κεχώρισται, τούτων καὶ αἱ διαφοραὶ ἀλλήλων πάντη κεχωρισμέναι εἰσί. 162
Τρίτος κανών. ὅτι δηλαδὴ οὐδὲν κωλύει τῆς ὑπαλλήλων Γενῶν τὰς αὐτὰς εἶναι διαφοράς. 163
Περὶ τοῦ Ἀριθμοῦ τῶν τοῦ ὄντος Γενῶν. 166
Περὶ Οὐσίας. 169
Πρῶτον μέρος τῶ κεφαλαίου, ὅπερ περιέχει τὰς διαιρέσεις τῆς Οὐσίας, εἰς πρώτην δηλαδὴ καὶ δευτέραν. 170
Πότερον ὑπὸ τὴν κατηγορίαν τῆς Οὐσίας περιέχονται καὶ αἱ ἄυλοι Οὐσίαι, ἢ μή; 172
Ἀπορία. διατὶ δηλαδὴ μὴ εἶπεν ὁ Φιλόσοφος ὅτι τὰ Γένη καὶ τὰ Εἴδη ἁπλῶς δεύτεραι Οὐσίαι λέγονται; καὶ λύσις. 175
Ἀπορία δευτέρα. ὅτι ὁ ἀποδοθεὶς δηλαδὴ τῷ Φιλοσόφῳ διʼ ἀποφάσεως ὁρισμὸς περὶ τῆς πρώτης Οὐσίας, οὐχ ὑγιῶς ἀποδέδοται. 175

Ἀπάν-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀπαύτησις. 175
Ἀποριά τρίτη. ὅτι δηλαδὴ ἕπεται τῷ ὑπογραφῷ τῆς πρώτης Οὐσίας ἐπὶ πλέον εἶναι τοῦ ἰδιοῦ, ὅπερ ἄτοπον. καὶ λύσις. 176
Ἀποριά τετάρτη. ὅτι δηλαδὴ οὐχ ὑγιῶς εἴρηται τῷ πρώτῳ Οὐσίαν μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι, μήτε καθ' ὑποκειμένου λέγεσθαι. 176
Ἀπάντησις. 177
Ἀποριά πέμπτη. ὅτι ὁ ἀποδοθεὶς δηλαδὴ λόγος τῆς Οὐσίας, ἐπὶ πλέον ἐστὶν ἐκείνης, εἴγε καὶ ἄλλοις παρὰ ταῦτα προσήκει. 177
Λύσις. 178
Ἀποριαι περὶ τῷ ὑπογραφῷ τῆς δευτέρας Οὐσίας. ὅτι δηλαδὴ οὐχ ὑγιῶς διὰ τοῦ Γένους καὶ Εἴδους ὑπογράφονται. Ϛ ἀπάντησις. 178
Ἀποριά δευτέρα. ὅτι δηλαδὴ τὰ Γένη, καὶ τὰ Εἴδη τῆς πρώτης Οὐσίας πρῶται Οὐσίαι εἰσίν. οὐχ ὑγιῶς ἄρα λέγεται τῷ Φιλοσόφῳ δευτέρας εἶναι οὐσίας, καὶ λύσις. 179
Ἀποριά ἕκτη. ὅτι δηλαδὴ πρότεραι Οὐσίαι τὰ Γένη καὶ τὰ εἴδη. 179
Λύσις. 180
Ἀποριά τετάρτη. ὅτι δηλαδὴ αἱ δεύτεραι Οὐσιαι πρότερον ὑφίσασθαι δοκοῦσι τοῖς συμβεβηκόσιν, ἢ αἱ καθ' ἕκαστα, διὸ καὶ πρότεραι. 180
Λύσις. 181
Τρίτον μέρος τοῦ κεφαλαίου. ὅτι παραβολὴ τῷ δευτέρων Οὐσιῶν καὶ Συμβεβηκότων ταῖς πρώταις. σύγκρισις τῷ Γενῶν, καὶ Εἰδῶν πρὸς ἄλληλα κατὰ βάθος, καὶ οὐ κατὰ πλάτος. παραβολὴ τῷ πρώτων καὶ δευτέρων Οὐσιῶν κατὰ πλάτος. καὶ ὅτι μόνα τὰ Εἴδη καὶ τὰ Γένη τῆς πρώτης Οὐσίας εἰσὶ δεύτεραι Οὐσίαι. 181
Πότερον αἱ καθ' ἕκαστα Οὐσίαι μᾶλλον Οὐσίαι εἰσὶ, καὶ αἱ δεύτεραι Οὐσίαι ἐπιδέχονται τὸ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον ὡς ὁ Ἀριστοτέλης παρέδωκεν, ἢ οὔ; 184
Ἀπάτησις κατὰ τῷ γνώμιμον τῷ νεωτέρων. 185
Ἀναζοπὴ τῆς ἐκτεθείσης δόξης. 185
Λύσεις τῷ ἐκτεθειμένων ἀντιθέσεων. 186
Περὶ τῷ παρεπομένων τῇ Οὐσίᾳ, ἐν ᾧ περὶ τοῦ πρώτου παρεπομένου τῆς οὐσίας, τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι δηλαδή. 187
Ἀπορία. ὅτι δηλαδὴ ἀποκλείειν δοκεῖ τὰς Διαφορὰς τὸν Φιλόσοφον πασῶν τῷ κατηγοριῶν. 187
Λύσις πρώτη. 188

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀναίρεσις τῆς αὐτῆς ὑπολύσεως, καὶ θέσις ἑτέρας. 188
Ἀναίρεσις τῆς αὐτῆς ἐπιλύσεως, καὶ θέσεως. 189
Ἀπάντησις πρὸς τὴν ἀντίθεσιν τοῦ Ἀμμωνίου περὶ τῆς τοῦ Ὄντος διαιρέσεως. 190
Δεύτερον παρεπόμενον τῆς Οὐσίας. τὸ συνωνύμως δηλαδὴ κατηγορεῖσθαι κατὰ τῶν ὑποτεταγμένων. 190
Τρίτον παρεπόμενον τῆς αὐτῆς. ὅτι δηλαδὴ πᾶσα δοκεῖ Οὐσία τόδε τι σημαίνειν. 191
Τέταρτον παρεπόμενον τῆς Οὐσίας. τὸ μηδὲν δηλαδὴ ἐναντίον αὐτῇ εἶναι. 192
Τίνα τρόπον ἐννοεῖν μηδὲν ἐναντίον εἶναι τῇ Οὐσίᾳ. 193
Δόξα τῶν νεωτέρων, τῶν τὴν ἐναντίωσιν τιθεμένων δηλαδὴ ἐν ταῖς ποιότησι. 193
Ἀντίθεσις πρὸς τὴν αὐτὴν δόξαν. 194
Ὅτι ἡ τῶν νεωτέρων δόξα ἀντίκειται τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Φιλοσόφου. 198
Δήλωσις τῆς ἀληθείας. 200
Ἀπάντησις. 201
Πέμπτον παρεπόμενον τῆς Οὐσίας. ἤτοι τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον. 204
Ἀπορία, ὅτι τοῦ μηδενὸς τρόπον ἐγκειτέον εἶναι ἐπὶ τῶν Οὐσιῶν τὸ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον. 205
Ἔκθεσις τῆς ἀληθείας. 205
Ἀπάντησις πρὸς τοὺς ἐκτιθεμένους τῶν ἀντιδοξούντων λόγους. 206
Ἕκτον καὶ ἕβδομον ἴδιον τῆς Οὐσίας. τὸ μίαν δηλαδὴ καὶ τὴν αὐτὴν Οὐσίαν δεκτικὴν τῶν ἐναντίων γίνεσθαι παρὰ μέρος, ὃ καὶ ἰδιαίτατον. 208
Περὶ Ποσοῦ. 210
Διαίρεσις τοῦ περὶ Ποσοῦ κεφαλαίου. 210
Τί ἔξι κοινότερον Ποσότης, εἴπουν Ποσόν. 211
Ἔκθεσις τῆς πρώτης διαιρέσεως τοῦ Ποσοῦ, εἰς συνεχὲς δηλαδὴ καὶ διωρισμένον. 211
Διαίρεσις τοῦ συνεχοῦς Ποσοῦ. ὅτι δηλαδὴ πέντε τὰ εἴδη αὐτοῦ. Γραμμή, Ἐπιφάνεια, Σῶμα, Τόπος, καὶ Χρόνος. 212
Δεύτερα διαίρεσις τοῦ Ποσοῦ, εἰς τὸ συνεκτὸν δηλαδὴ ἐκ μερῶν ἐχόντων θέσιν πρὸς ἄλληλα, καὶ μή. 214

Ἀπο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀπορία. ὅτι αἱ Γραμμαὶ καὶ τὰ Ἐπίπεδα δηλαδὴ, οὐ δοκοῦσιν εἶναι ἐντελῆ εἴδη ἐν τῷ γένει τοῦ Ποσοῦ. 215
Δεύτερα ἀπορία. ὅτι αἱ Γραμμαὶ δηλαδὴ καὶ τὰ Ἐπίπεδα οὐκ ἂν γένοιντο εἴδη καθ' αὑτὰ ἐν τῷ γένει τοῦ Ποσοῦ, ἀλλὰ μέρη μόνον. 215
Ἀπορία Τρίτη. ὅτι δηλαδὴ αἱ Γραμμαὶ καὶ αἱ Ἐπιφάνειαι οὐκ εἰσιν εἴδη Ποσοῦ, τοῦ σώματος ἀντιδιαστελλόμενα. 216
Διορισμὸς τοῦ ζητουμένου. ὅτι δηλαδὴ Γραμμὴ καὶ Ἐπιφάνεια, & τὰ ἑξῆς, εἴδη εἰσὶ κεχωρισμένα ἀλλήλων ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος τοῦ Ποσοῦ. 216
Ἀπάντησις πρὸς τὰς ἐκτεθείσας ἐν ἀρχῇ ἀντιθέσεις. 217
Ἔνθεσις τῶν παρεπομένων τῇ Ποσότητι. ὅτι δηλαδὴ τῷ Ποσῷ οὐδὲν ἐναντίον, ὅπερ ἐστὶ πρῶτον παρεπόμενον. 219
Δεύτερα ἀντίθεσις. ὅτι τῷ Ποσῷ δηλαδὴ δοκεῖ ἐναντίον εἶναι· καὶ ἀπάντησις. 220
Τρίτη ἀντίθεσις πρὸς τὸ αὐτὸ παρεπόμενον, καὶ ἀπάντησις. 222
Δεύτερον παρεπόμενον τῷ Ποσῷ. τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι δηλαδὴ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον. 222
Γ' δίον Τρίτον τοῦ Ποσοῦ. τὸ ἴσον δηλαδὴ καὶ ἄνισον λέγεσθαι. 223
Ἀπορία, εἰ τὰ παρεπόμενα δηλαδὴ τοῖς Συμβεβηκόσι, κεχώρισται ὡς πράγματα διάφορα τῶν Συμβεβηκότων οἷς παρέπονται, ἢ οὔ. καὶ ἀπάντησις. 224
Περὶ τῶν Πρός τι. περὶ τάξεως τοῦ κεφαλαίου. 226
Διαίρεσις τοῦ κεφαλαίου εἰς τέτταρα. 228
Πρῶτον παρεπόμενον τῶν Πρός τι. ὅτι δηλαδὴ ὑπάρχει αὐτοῖς ἐναντιότης. 232
Ἀπορία. ὅτι δηλαδὴ τὰ ἐναντία εἰσὶν ἀπόλυτα καὶ ἄχετα, πῶς οὖν δυνατόν ἐστι ἐν τοῖς Πρός τι ἐναντίωσιν εἶναι; καὶ λύσις. 232
Δεύτερον παρεπόμενον τῶν Πρός τι. ὅτι δηλαδὴ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον. 233
Ἀπορία. πότερον τὸ ἐκτεθὲν παρεπόμενον προσήκει τοῖς σχετικοῖς καθ' αὑτὰ, ἢ τῷ λόγῳ τῆς κατηγορίας ἐφ' ἧς παραφύονται; καὶ λύσις. 233
Τρίτον παρεπόμενον. ὅτι δηλαδὴ πάντα τὰ Πρός τι πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται. 235

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τέταρτον παρεπόμενον. ὅτι δηλαδὴ ἅμα τῇ φύσει ἐστί. 238
Ἀπορία. ὅτι τὸ ἅμα τῇ φύσει εἶναι, οὐκ ἐπὶ πᾶσιν, οὐδὲ μόνοις δοκεῖ προσήκειν τοῖς Πρός τι. 239
Ἀπάντησις. 239
Ἀπορία ἑτέρα. 241
Τρίτον μέρος τοῦ Κεφαλαίου, ἐν ᾧ ἀπορία. ὅτι ἄτοπος ἡ κατὰ τὴν γνώμην τῶν παλαιῶν ἀποδοθεῖσα ὑπογραφὴ τῶν Πρός τι. 242
Ὅτι εἰς ἐπίλυσιν τῆς προτεθείσης ἀπορίας, ἀποδοτέον εἶναι ὑπογραφὴν ἑτέραν τῶν Πρός τι. 243
Τέταρτον μέρος τοῦ κεφαλαίου, ἐν ᾧ ὁ Φιλόσοφος παραδίδωσιν ἑτέραν ὑπογραφὴν τῶν Πρός τι. 244
Πέμπτον παρεπόμενον τῶν Πρός τι. ὅτι τῶν σχετικῶν ἔστιν εἶδος θάτερον ὡρισμένως, καὶ θάτερον ὡρισμένως ἔσται. 245
Ζητήματα περὶ τῶν Πρός τι. 247
Ἀντικειμένη δόξα, ἡ τὴν σχέσιν ἔξωθεν ὑπογίνεσθαι τοῖς πράγμασι λέγουσα. 249
Ἔνστασις, τῶν λεγόντων δηλαδὴ μὴ ἀναφύεσθαι τὴν σχέσιν ἐν τῷ ὑποκειμένῳ κατὰ τὸ, ἐν, ἀλλὰ κατὰ τὸ, πρός. 251
Ἀπάντησις πρὸς τὴν αὐτὴν ἔνστασιν. 251
Διορισμὸς τοῦ ζητουμένου. ὅτι δηλαδὴ ἡ σχέσις πράγματί ἐστιν ἐν τοῖς οὖσι, καὶ οὐκ ἔργον τῆς ἡμετέρας διανοίας. 251
Λύσις τῶν ἀντικειμένων λόγων. 254
Διαίρεσις κοινοτέρα τῆς σχέσεως εἰς τὴν κατὰ τὸ εἶναι, καὶ τὸ λέγεσθαι, καὶ διαβατικήν. 255
Ἀναίρεσις τῆς ἐκτεθείσης διαιρέσεως τῶν Πρός τι. 256
Ἀναίρεσις τοῦ τρίτου μέρους τῆς διαιρέσεως, τῶν διαβατικῶν δηλαδὴ σχετικῶν. 257
Διορισμὸς τοῦ ζητουμένου. ὅτι δηλαδὴ τὰ σχετικὰ διχῶς διαιρεῖται, εἰς τὰ κατὰ τὸ λέγεσθαι, καὶ εἰς τὰ κατὰ τὸ εἶναι. 257
Ὁποῖα εἰσὶ τὰ σχετικὰ κατὰ τὸ εἶναι, καὶ ὅπως τῶν κατὰ τὸ λέγεσθαι σχετικῶν διαφέρουσι. 258
Ἑτέρα διαίρεσις τῶν Πρός τι κατὰ τὸν Φιλόσοφον, ἥτοι ἀριθμοῦ, ἐνεργείας, καὶ μέρους. 259
Πόθεν λῆπτέα ἡ κατ' εἶδος τῶν Πρός τι διαίρεσις. 261
Ὅπως ὁ αὐτὸς εἷς ὅρος γίνεται τῆς ἀπὸ τοῦ παρὸς σχέσεως, καὶ τῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῆς ἀπὸ τῆς μιξεως. 261
Πότερον ἀπὸ τῆς βάσεως ἢ τοῦ ὑποκειμένου ἡ σχέσις τὸ εὖ εἶναι τῷ ἀριθμῷ ἔχει, ἢ ἀπὸ τοῦ ὅρου; 262
Περὶ Ποιοῦ, καὶ Ποιότητος. 264
Περὶ διαθέσεως, ἥτις πρῶτον γένος Ποιότητος. καὶ ὅτι διαφέρει ἕξις καὶ διάθεσις. 267
Περὶ τοῦ δευτέρου γένους τῆς Ποιότητος, ὅπερ ἐστὶ δυνάμεις φυσικὴ καὶ ἀδυναμία. 269
Περὶ τοῦ τρίτου γένους τῆς αὐτῆς ὅπερ ἐστὶ παθητικὴ ποιότης δηλαδὴ καὶ πάθος. 271
Ἀπορία. διατὶ δηλαδὴ καὶ τὰ χρώματα μὴ παθητικαὶ ποιότητες ὄντα. 273
Ἀπάντησις. 273
Ἀπάντησις προσφυεστέρα. 273
Τέταρτον γένος ποιότητος. σχῆμα δηλαδὴ, καὶ ἡ περὶ ἕκαστον ὑπάρχουσα μορφή. 275
Ὅτι τὸ μανὸν, καὶ πυκνὸν, ξανὸ καὶ λεῖον, οὐκ εἰσὶ Ποιότητες. 276
Ἀπορία. τίνι λόγῳ δηλαδὴ τὸ σχῆμα ἐπὶ τὴν Ποιότητα ἀναφαίρεται, εἴγε τὸ ξύγωνον ἢ τετράγωνον ἐν τῇ γένει τῆς Ποσότητος τάττονται; καὶ ἀπάντησις. 277
Ἀποριά. τίνι λόγῳ δηλαδὴ τὸ σχῆμα τῆς μορφῆς διενήνοχε. Καὶ ἀπάντησις. 278
Ζήτησις. πότερον τὰ ἐκτεθέντα τέτταρα τῆς ποιότητος εἴδη, ἀμιγῆ συγχώρουσιν ἀλλήλοις καὶ ἀσύγχυτα, ἢ οὔ; καὶ διορισμὸς τοῦ ζητουμένου. 279
Ἔκθεσις περὶ τῆς παρεπομένων τῇ Ποιότητι, καὶ πρῶτον περὶ ἐναντιώσεως. 282
Δεύτερον παρεπόμενον. ὅτι δηλαδὴ δέχεται ἐπίτασιν καὶ ἄνεσιν. 282
Τρίτον παρεπόμενον. ὅτι δηλαδὴ ὅμοιον καὶ ἀνόμοιον ἐπὶ τῆς ποιότητος λέγεται. 283
Περὶ τῆς ἐξ λοιπῶν Γενῶν. 285
Περὶ τάξεως τούτων. 284
Περὶ τοῦ Ποιεῖν καὶ Πάσχειν. 284
Διαίρεσις τοῦ Ποιεῖν. 284
Παρεπόμενα τοῦ Ποιεῖν. ἐναντίωσιν δηλαδὴ ἔχειν, καὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον

ἧττον ἐπιδέχεσθαι. 285
Περὶ τοῦ Πάσχειν. 285
Διαίρεσις τοῦ Πάσχειν. 286
Παρεπόμενα τοῦ πάσχειν, δύο δηλαδὴ καὶ τὰ αὐτὰ ὡς τοῦ Ποιεῖν. 286
Περὶ τοῦ Κεῖσθαι. 286
Διαίρεσις τοῦ Κεῖσθαι. 287
Περὶ τῆς Ποῦ κατηγορίας. 287
Περὶ διαιρέσεως τοῦ Ποῦ. 288
Παρεπόμενα τοῦ Ποῦ. 288
Περὶ τοῦ Ποτέ. 289
Περὶ τοῦ Ἔχειν. 289

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΑΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ.

ΠΕρὶ τῆς ἀντικειμένων, ὑπογραφὴ τῆς αὐτῆς, καὶ ἀνάπτυξις τῆς αὐτῆς. 292
Διαίρεσις τῆς ἀντικειμένων. 293
Περὶ Προτέρου. 294
Περὶ τοῦ Ἅμα. 295
Περὶ Κινήσεως. 296
Ἀντίθεσις τῆς Κινήσεως. 296
Περὶ τοῦ Ἔχειν, ὅποι σημασιῶν τοῦ αὐτοῦ. 297

ΤΟ ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ.

ΕΙς τὸ περὶ Ἑρμηνείας τοῦ Ἀριστοτέλους ὑπομνήματα. 299
Ἀπορία, τῆς τοῦ Λογικοῦ δηλαδὴ μεθόδου περὶ τὸ κατ' ἐπίνοιαν ὂν καταγίνεσθαι οἰομένων, καὶ ἀπάντησις. 302
Περὶ Ὀνόματος. 306
Περὶ Ῥήματος. 308
Ἀπορίαι περὶ τὰ εἰρημένα τῷ Ὀνόματι, καὶ τῷ Ῥήματι. 310
Περὶ τοῦ δευτέρου μέρους τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Ὀνόματος, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἄπλ χρόνου. 313
Περὶ ἀορίστου Ὀνόματος. 313
Περὶ τῆς τοῦ Ὀνόματος πτώσεων. 315
Ἀπορίαι περὶ τοῦ ὑπογραφοῦ τοῦ Ῥήματος. 317
Ὅπως γίνεται τὸ Ῥῆμα ἀόριστον. 317
Περὶ τῆς πτώσεων τοῦ Ῥήματος. 318
Περὶ τοῦ μέρους τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Ῥήματος τοῦ λέγοντος, τὸ προσ-

σημ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σημαῖνον χρόνον. 319
Ἀπορίαι διάφοροι καὶ ἀπαντήσεις. 319 320 321
Περὶ Μετοχῶν. 322
Διαίρεσις πρώτη τῆς Ὀνομάτων. 324
Διαίρεσις δευτέρα τῆς Ὀνομάτων. 324
Περὶ Κατηγοριῶν. 325
Ἑτέραι διαιρέσεις τῆς Ὀνομάτων κατὰ τοὺς νεωτέρους. 326
Ἑτέρα διαίρεσις. 326
Περὶ τῆς κατὰ συμπλοκὴν Ἑρμηνείας, ἤτοι περὶ Λόγου. 328
Διαίρεσις τοῦ Λόγου. 329
Περὶ Ἀποφάνσεως, ἤτοι ἀποφαντικοῦ Λόγου. 329
Ἑτέρα διαίρεσις τοῦ ἀποφαντικοῦ Λόγου. 330
Περὶ Ἀντιφάσεως. 330
Περὶ τῆς λοιπῶν Ἀντιθέσεων τῆς ἐν ταῖς προτάσεσι. 331
Διαφορὰ Ἀντιθέσεων ἀπὸ τοῦ ὑποκειμένου. 331
Διαφορὰ Ἀντιθέσεων ἀπὸ τῆς σχέσεως τοῦ κατηγορουμένου πρὸς τὸ ὑποκείμενον. 334
Διαφορὰ τῆς Ἀντιθέσεων ἀπὸ τοῦ Χρόνου. 335
Διαφορὰ τῆς Ἀποφάνσεων ἀπὸ τῆς λεκτικῆς συνηθείας. 335
Ὅπως ἔχουσιν ἐφ' ἑκάστης Ἀντιθέσεως αἱ ἀντικείμεναι Ἀποφάνσεις πρὸς τὸ συναληθεύειν, ἢ συμψεύδεσθαι. 336
Πότερον ἐν τοῖς μέλλουσιν ἐνδεχομένοις, θατέρα τῆς μερικῶν προτάσεων, ὡρισμένως ἀληθεύει, ἢ ψεύδεται, ἢ ἀναγκαίως μὲν, ἀορίστως δέ; 337
Θέσις. δοκεῖ γοῦν ἡμῖν ὅτι θάτερον μόριον τῆς ἀντιθέσεως ἀναγκαίως μὲν ἀληθεύει, ἢ ψεύδεται, ἀλλ' ἀορίστως, ἵνα μὴ τὰ ἐνδεχόμενα ἐκ μέσου γένηται. 339
Περὶ τῆς ἐκ βίου προσκατηγορουμένου ἀποφάνσεων. 341
Κανὼν καθ' ὃν ἔξι πάσας τὰς ἐκτεθείσας Ἀποφάνσεις, ἰσοδυναμούσας ἀλλήλαις ποιῆσαι. 351
Περὶ τῆς μετὰ βίου Ἀποφάνσεων. 352.
Διαφορὰ βίων πρὸς τοὺς προσδιορισμούς. 453

ΠΕΡΙ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ἈΝΑΛΥΤΙΚΩΝ.

Εἰς τὰ πρότερα Ἀναλυτικὰ προθεωρία. 362
Ὅπως διαιρεῖται τὰ πρότερα Ἀναλυτικὰ τῆς ὑστέρων κατὰ τὸ θεωρού-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρούμενον θραγμα. 363
Διαίρεσις τῆς Προτέρων. 365
Τί ὄξι Πρότασις, καὶ ὁσαχῶς διαιρεῖται. 366
Διαίρεσις Προτάσεως. 367
Περὶ Ὅρου. 368
Διαίρεσις τῆς Ὅρων. 368
Περὶ ἀντιστροφῆς τῆς Προτάσεων. 369
Ἀντιστροφὴ τῆς Προτάσεων τοῦ ἐνδεχομένου. 371
Θεοφράστου καὶ Εὐδήμου ἀπορίαι, καὶ ἀπαντήσεις πρὸς αὐτάς. 373
Περὶ Συλλογισμοῦ. 375
Περὶ συλλογιστικῶν Σχημάτων. 379
Τίς ὁ μέσος Ὅρος, καὶ τί τὸ μεῖζον ἄκρον καὶ ἔλαττον. 379
Πόσα Σχήματα, καὶ ὅθεν ἡ διαφορὰ τούτων καὶ τάξις. 381
Τίνα εἰσὶ τὰ κοινῶς παρεπόμενα τοῖς ξ΄ισὶ Σχήμασι. 383
Ἴδια τοῦ πρώτου Σχήματος. 383
Ἴδια τῶ δευτέρου Σχήματος. 383
Ἴδια τοῦ ξ΄ίτου Σχήματος. 383
Τοῦ ξ΄ίτου Σχήματος συλλογιστικαὶ συζυγίαι. 385
Λέξεις συμβολικαὶ φερόμεναι παρὰ τῷ Φιλοσόφῳ. 388
Περὶ τῆς Φωνῶν, δι' ὧν αἱ συζυγίαι δηλοῦνται τῆς συλλογισμῶν ἐφ' ἑκάστου σχήματος. 389
Παραδείγματα τοῦ πρώτου Σχήματος τῆς παραλλήλων συζυγιῶν. 391
Παραδείγματα τῶν παραλλήλων συζυγιῶν ἐπὶ τοῦ δευτέρου σχήματος. 392
Συζυγίαι παράλληλοι τοῦ ξ΄ίτου σχήματος. 393
Συζυγίαι ἀπαράλληλοι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σχήματος. 393
Παρατήρησις περὶ τὰ τῶν συλλογισμῶν σχήματα. 394
Περὶ τῆς Ἀναγωγῆς τῶν συλλογισμῶν τοῦ δευτέρου καὶ ξ΄ίτου σχήματος ἐπὶ τοὺς τέτταρας ξ΄όπους τῶ πρώτου σχήματος παραλλήλως συμπεραίνοντας. 394
Περὶ τῆς εἰς ἀδύνατον Ἀπαγωγῆς. 395
Ποσαχῶς ἡ εἰς ἀδύνατον Ἀπαγωγή. 397
Ὅπως πάντες οἱ συλλογισμοὶ τελειοῦνται διὰ τῶν δύο καθόλου τῶν ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι. 398

ΤΜΗ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Περὶ ἁιρέσεως Προτάσεων, ἤτοι τοῦ μέσου ὅρου. 400
Διαίρεσις τοῦ δευτέρου τμήματος. 401
Μέθοδος τῆς ἁιρέσεως ἢ κανόνες. 402
Ἴδια ἑφ' ἑκάστου σχήματος. 403
Σαφήνεια τῆς εἰρημένων ἐν παραδείγμασι. 404
Ὅτι οὐκ ἔστιν ἑτέρα μέθοδος προτάσεων ἁιρετικὴ παρὰ τὴν ἐκτεθεῖσαν. 411

ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ὅτι ἡ Διαίρεσις ὑπερ μετέχει τῆς συλλογιστικῆς δυνάμεως ἐπὶ τὴν ἐκτεθεῖσαν μέθοδον ἀναφέρεται. 412

ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟΝ.

Περὶ ὑποθετικῶν Συλλογισμῶν. 414
Διαίρεσις τοῦ ὑποθετικοῦ Συλλογισμοῦ, καὶ περὶ τῆς δι' ὅλου ὑποθετικῶν. 416
Περὶ Μικτῆς. 417
Περὶ τῆς κατὰ Συνέχειαν. 417
Περὶ τῆς κατὰ Διάζευξιν. 418
Περὶ τῆς εἰς ἀδύνατον Ἀπαγωγῆς. 419
Τίνα ἔοικον ὑπὸ τὰ συλλογιστικὰ τρία σχήματα οἱ ὑποθετικοὶ ἀνάγονται συλλογισμοί. 420

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ.

Περὶ τῆς κύκλω καὶ διαλλήλου Δείξεως. 423
Τμῆμα δεύτερον. 428
Τμῆμα τρίτον. 429
Περὶ Ἀπαγωγῆς. 429
Περὶ Παραδείγματος. 431
Περὶ Ἐνθυμήματος. 433

ΕΙΣ ΤΑ ΥΣΤΕΡΑ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ.

Τί τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐπὶ τῆς παρούσης πραγματείας. 435
Περὶ τῆς ἐπιγραφῆς τῆς βιβλίων. 436
Περὶ τῆς τάξεως ἣν κέχρηται ὁ Φιλόσοφος ἐπὶ τῆς προκειμένης πραγματείας. 437
Περὶ Διαιρέσεως τῆς πραγματείας. 437

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Διαίρεσις τοῦ πρώτου βιβλίου. 438
Περὶ τῆς ζητουμένων, ἢ γινωσκομένων περὶ ἑκάστου. 439
Περὶ τῆς προγινωσκομένων τῆς ἀποδείξεως. 440
Ὁ ξόπος καθ' ὃν αἱ ἀρχαὶ προγινώσκονται. 440
Ὁ ξόπος τῆς προγνώσεως τοῦ Πάθους. 441
Τίνι ξόπῳ προγνώστεον ἐστὶ τὸ διδόμενον, ἤτοι τὸ ὑποκείμενον τοῦ προβλήματος. 441
Ἀνάπτυξις τοῦ ὁρισμοῦ τῆς Ἐπιστήμης. 444
Τί ἐστιν Ἀπόδειξις. 445
Περὶ Προτάσεων, ὅτι δεῖ ἀληθεῖς εἶναι. 447
Ὅτι πρώτας καὶ ἀμέσους δεῖ εἶναι. 447
Ὅτι αἰτίαι εἰσὶ τοῦ συμπεραινομένου. 448
Ὅτι γνωριμώτεραι. 448
Τί ἐστιν Ἀξίωμα. 449
Τί ἐστι Θέσις. 450
Τί ἐστιν Ὑπόθεσις. 450
Τί ἐστιν Ὁρισμός. 451
Τρεῖς ξόποι τῆς ἀναγκαιότητος τῆς ἀποδεικτικῶν ἀρχῶν. κατὰ παντὸς, καθ' αὑτὸ, καὶ καθόλου. 454
Τέτταρες ξόποι τοῦ καθ' αὑτό. 455
Τίσι κοινωνοῦσιν, ἢ διαφέρουσιν αἱ ἀρχαὶ, καὶ τὸ συμπέρασμα. 463
Ὁρισμὸς καὶ διαίρεσις τῆς ἀρχῶν. 464
Περὶ τῆς προγνωσέων. 464
Τίνι ξόπῳ θεωροῦνται ἐφ' ἑκάστης Ἐπιστήμης τὰ ἐκτεθειμένα. 466
Περὶ τῆς καθόλου συμπλοκῆς Ἀρχῶν. 466
Περὶ τῆς κατὰ συμπλοκὴν Ἀρχῶν. 467
Ἀπορία περὶ τὰς ὑποθέσεις. ὅτι δηλαδὴ πολλάκις ἐπὶ τῆς Ἐπιστημῶν ψευδεῖς ὑποθέσεις γίνονται. 469
Περὶ τῆς τοῦ Ὅτι ἀποδείξεως. 471
Τίσι διαφέρει ἡ ἀπόδειξις τοῦ Διότι, τῆς ἀποδείξεως τοῦ Ὅτι. 472
Περὶ τῆς ὑπαλληλίας τῆς Ἐπιστημῶν. 473
Διαίρεσις τῆς Ἕξεων κατὰ τὸν Φιλόσοφον, καὶ τῆς μερῶν ἑκάστης ἀνάπτυξις. 475
Περὶ τοῦ Νοός. 476
Περὶ Σοφίας. 476

Περὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Περὶ Ἐπιστήμης. 477
Περὶ Φρονήσεως. 477
Περὶ Τέχνης. 478
Τίς αὖ εἴη ἀκριβεστέρα Ἐπιστήμη, ἡ προτέρα. 478
Περὶ Δόξης. 479
Περὶ Πίστεως. 480
Περὶ Ἀγχινοίας. 480

ΕΙΣ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΤΩΝ ΥΣΤΕΡΩΝ ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ.

Περὶ Ὁρισμοῦ, τί ἐστι, καὶ ὁσαχῶς συμβαίνει γίνεσθαι. 483
Περὶ τοῦ γινομένου αἰτίου μέσου ἐν ταῖς ἀποδείξεσι. 485
Τίνα ποτὲ τρόπον ζητοῦσιν οἱ ὁρισμοὶ τῶν ὄντων. 486
Ἔκθεσις συντόμος περὶ σοφιστικῶν ἐλέγχων. 487
Σκοπὸς τῆς γνώσεως τῶν σοφιστικῶν λόγων. 488
Τί τὸ τέλος τῶν Σοφιστῶν ἐν τῷ παραλογίζεσθαι. 488
Τί ἐστι Παραλογισμὸς κατὰ σοφιστὰς, καὶ πόσαχῶς συμβαίνει γίνεσθαι. 489
Περὶ Ὁμωνυμίας. 489
Περὶ Ἀμφιβολίας. 490
Περὶ τῶν κατὰ συνθεσιν Παραλογισμῶν. 492
Περὶ Διαιρέσεως. 492
Περὶ Προσῳδίας. 493
Περὶ τοῦ παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως Παραλογισμοῦ. 493
Περὶ τῶν ἐκτὸς τῆς λέξεως Παραλογισμῶν. 494
Περὶ τοῦ κατάτι, καὶ ἁπλῶς Παραλογισμοῦ. 495
Περὶ τοῦ παρὰ τὴν ἄγνοιαν Ἐλέγχου. 496
Περὶ τοῦ Παραλογισμοῦ τὸ ζητούμενον ὡς ὁμολογούμενον λαμβάνειν. 497
Περὶ τοῦ παρὰ τὸ ἑπόμενον τοῦ ἐλέγχου. 497
Περὶ τοῦ τὸ μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον λαμβάνοντος Παραλογισμοῦ. 497
Περὶ τοῦ τὰ πολλὰ ἐρωτήματα ἓν ποιεῖν Παραλογισμοῦ. 498

ΤΕΛΟΣ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

NOI REFORMATORI

Dello Studio di Padoa.

HAvendo veduto per la Fede di Reviſione, & Approbatione del P. F. Tomaſo Maria Genari Inquiſitore, nel Libro intitolato, ſopra la Logica d'Ariſtotile ſcritto in lingua Greca, non v'eſſer cos'alcuna contro la Santa Fede Cattolica, & parimente per Atteſtato del Segretario Noſtro; niente contro Prencipi, & buoni coſtumi, concedemo Licenza à Nicolò Glichì Stampatore, che poſſi eſſer ſtampato, oſſervando gl'ordini in materia di Stampe, & preſentando le ſolite copie alle Publiche Librarie di Venetia, & di Padoa.

Dat. 9. Febraro 1727.

(*Gio: Franceſco Moroſini Kav. Ref.*

(*Alviſe Piſani K. Proc. Ref.*

(*Z. Pietro Paſqualigo Ref.*

Agoſtino Gadaldini Seg.

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΗΜΟΣ. ΒΙΒ. ΚΟΡΙΝΘ. ΣΕΡ.
* 1955

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

Εἰς ἅπασαν τὴν Λογικὴν Πραγματείαν.

Οὐ μόνον καλῶς, ἀλλὰ καὶ λίαν ὀρθῶς τοῖς ἐρωτῶσιν, ὁ πάλαι Σωκράτης περὶ δυνάμεως ἀπεκρίνατο λόγου, εἰπὼν οὑτωσί. ἐν μὲν πολέμῳ πρὸς ἀσφάλειαν σίδηρος χρυσοῦ κρεῖττον, ἐν δὲ τῇ ζῇν εὐδαιμόνως λόγος πλούτου. καί τοι καλὸς μὲν ὁ χρυσὸς τῇ ὄψει, ἀλλ' ἐν καιρῷ καταβρομῆς οὐχ ἧττον τῆς πολεμίων, ἢ τῆς κυρίων λέγεται. σίδηρος δὲ ᾧ στερόμεθα πρὸς πάντα ἀντέχων, ὑφ' ἁπάντων προτίνεται, καὶ φύλαξ ἀεὶ τοῦ χρυσίου καθίσταται. πάνυ τοι καὶ λόγος πλούτου παραπολὺ διενήνοχε. πολλάκις γὰρ πλούσιος περὶ λόγους ἀγύμναστος, ἐρήμῳ ἐάλω, καὶ στερηθεὶς τοῦ πλούτου, τιμαλφῶς ἐφάνη πάνυ τεθαρρηκώς. λόγος δὲ τεχνικὸς ὑπὸ διανοίας ἠσκημένης προελυληθὼς τομώτερος ἐφάνη μαχαίρας, καὶ ὀξύτερος ἀκωκῆς, ἐχθρους μὲν ἀπάσας, φίλους δὲ τέρψας, ᾗ τὸν λέγοντα δὴ οὐ μόνον παρά γε φίλους, ἀλλὰ κἂν τοῖς ἐχθροῖς οὐ τοῦ τυχόντος ἀξιώσας ἐπαίνου. οἶδε γὰρ καὶ πολέμιος θαυμάζειν ἀνδρὸς ἀρετήν. τοίνυν ἐπεὶ καὶ ὑμεῖς ὦ φοιτηταί, εὐδαιμόνως ζῆν ἐγνωκότες, καὶ τὸν λόγον παραπολὺ τοῦ πλούτου προκρίναντες, καὶ δὴ ἱκανῶς γυμνασθέντες περὶ κυκλοπαίδειαν (ὅσα περὶ τοὺς κανονισμοὺς τῶν μερῶν τοῦ λόγου, καὶ συνθέσιν τῶν κατ' εἶδος ῥημάτων φέρεται) καὶ πράξει ἐνδελεχεῖ τῇ κατ' αὐτὴν ἐθισθέντες, λόγων καταβολὰς ὑμῖν αὐτοῖς ἐνεθήκατε. διὸ καιρὸς ἤδη ἐφ' ἑτέραν δέδοκται μεταβῆναι παιδείαν, ἥτις τὰς τε καταβολὰς ἐς φῶς προάξει, καὶ τὸν λόγον ὡς μάχαιραν ἐν βαφῇ εὐμεθόδως σοφώσει, ἵν' ὅπως ἐγκρατεῖς λόγων μεθοδικῶν γενόμενοι, διά τε θεωρίας καὶ δυνάμεως λογικῆς, προσφυῶς συλλογίζησθε περὶ ἑκάστου, καὶ πρὸς τοὺς ἀντιλέγοντας τῇ ἀληθείᾳ ἐπιστημόνως ἀντιλέγητε. καὶ δὴ πρὸ τῆς ἄλλων ἐπιστημῶν Φιλοσοφίαν ὑμᾶς ἐπιποθοῦντας ὁρῶν, καὶ τῆς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ταύτης ὀργίων προθυμώτατα γλιχομένους, οὐχ ἥττον ἐπαινῶ τὸ πρόθυμον, ἢ μακαρίζω τὸ φιλομαθές. Θεὸς αὖτις ὑμῖν ἀποκαλύψας, καὶ ἐπὶ τοῦτο προβέβηκας, ἐν τοιούτοις καιροῖς δηλαδὴ, ἐν οἷς ἡ μόνον Φιφία ἐξ αὐτῶν ἐλήλαται, ἀλλὰ καὶ οἱ ὀπωσοῦν ταύτης ἐχόμενοι, μυρίοις δεινοῖς ὀσημέραι παλαίουσι· νέοις ὑμῖν ἤδη οὖσιν, ξυφὴ μὲν καὶ ἡ ἄλλη σωτηρία ἅπασα περιφρονεῖται, Φιλοσοφίᾳ δὲ, καὶ ὁ ὑπὲρ αὐτῆς πόνος ἀντιποιοῦνται προθύμως, εἰδόσιν ὅτι ἡ Φιφία ὥσπερ πλάσης ἀγαθὸς, καλὸν τῇ ψυχῇ περιτίθησι χῆμα, ὡς ἔφη τις τῶν ἐπὶ Φιλοσοφίᾳ δόξαν ἐχόντων. Φιλοσοφία φημὶ, ἥτις μόνη τὸν ἄνθρωπον Θεὸν ἀπεργάσαι δυνάμην εἴληχε. δι' ἧς αἱ τὰς ἀτάκτους ὁρμὰς ἀναστέλλουσι, καὶ τὰς ὀρέξεις ἐν τάξει κοσμοῦσι, τῷ τε ἀλόγων παθῶν δίλογος κατακρατοῦσι, καὶ πρὸς δίζωΐαν τοῦ λοιποῦ ἑαυτοὺς ἐπιῤῥυθμίζουσι. τῷ ὄντι γὰρ πράγματος ἐφιέσθε θειοτάτου, καὶ ἐν τῷ μετὰ σώματος βίῳ ἀναγκαιοτάτου, οἷον οὐδ' ἧκον ἕτερον, οὐδ' ἥξει πώποτ' ἐν αἰσί. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὥσπερ ἐπὶ παντὸς πράγματος ἐστί τις μέθοδος διάτινων προγυμνασμάτων, καὶ κατορθωμάτων, εἰσάγουσα δι' χερῶς ἐπὶ τοῦτο τοὺς περὶ αὐτὸ πονοῦντας, οὕτω κἀνταῦθα ἔστιν ἡ Λογικὴ Μέθοδος, εἰσάγουσα τὰς πρωτοπείρους διὰ τῆς ταύτῃ κατορθουμένων ἐργασιῶν, εἰς τὰ ἀπόκρυφα τῆς Φιλοσοφίας δύμαρῶς. οὕτως ἀναγκαία, οὕτως ἐπωφελὴς, ὥστε τῷ ἴσῳ μέζω τὴν Φιλοσοφίαν μεζεῖσθαι τοῖς μυουμένοις, καθόσον ἔλαχε ἕκαστος τούτων δύμοιρῆσαι τῆς τοιαύτης μεθόδου. ἀμέλει ταύτην ἐπάναγκες πρὸ Φιλοσοφίας ὑμᾶς διδαχθῆναι, καὶ ὅση δύναμις περὶ ταύτην ἀσχοληθῆναι· ἵνα διὰ τῆς ταύτης κανόνων, ὄργανα κατασκευάσαντες, οἷς ἐν Φιλοσοφίᾳ χρώμενοι πρὸς διάγνωσιν ἀληθείας, καὶ ψεύδους, ἐπὶ Φιλοσοφίαν μεταβήσεσθε. Ἡμεῖς δὲ σὺν Θεῷ τὸν θειότατον ἡμῶν Καθηγητὴν προσάτην τοῦ λόγου ποιησάντες, τῇ τούτου περὶ Λογικῆς Ἑρμηνείᾳ τὰ πλεῖστα χρησάμενοι, ἐξ ὧντε ἐγγράφως παρελάβομεν, ἐξ ὧν τε καὶ ἀκηκόατε τῇ μνήμῃ συμπεριφέρομεν, ὑμῖν αὐτοῖς ἐν ταῖς κατὰ λογικὴν ἀσκήσεσι βοηθήσομεν, συντομίᾳ τε χρησάμενοι, καὶ ἀκαιρεότητι δογμάτων ἐν πᾶσιν. ἐξ ὧν ἕπεται ἥτε τῆς μνήμης δύμάρεια, καὶ ἡ τῆς ἀληθείας ἐπίτδυξις. ὧν καὶ ὑμᾶς ἐγκρατεῖς γενέσθαι, οὐ παντάπασιν ἐλπίδος ἀποπεπτώκαμεν.

Προσ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Προσδιορισμὸς τῶν λεχθησομένων, καὶ ζητήματα τῆς ὅλης Λογικῆς Πραγματείας.

Τῶν ζητημάτων περὶ ἑκάστου τῶν ὄντων τὸ πρῶτον ἐπέχει τάξιν τὸ εἰδέναι τὸ τί σημαίνει τοὔνομα τὸ προτεθέντος εἰς ἔρευναν, ἐφεξῆς δὲ ζητητέον, εἰ ἔν τοῖς οὖσιν ὑφέστηκε τὸ δηλούμενον ὑπὸ τοῦ τοιοῦδε ὀνόματος, ἢ τῇ ἐπινοίᾳ διαπλάττεται μόνῃ, ὡς ἡ τραγέλαφος, σκίνδαψος, καὶ τὰ τοιαῦτα. καὶ μετὰ τοῦτο ὁποίας ἄν εἴη φύσεως, καὶ διατί ἐξεταστέον. ἃ δὴ διὰ τῶν τεττάρων ἐκείνων πολυθρυλλήτων ζητημάτων ἐξελέγχεται. ἀμέλειστοι καὶ ἡμῖν τοῖς περὶ Λογικῆς, ἢ Διαλεκτικῆς τὴν πραγματείαν, εἰς ἐξέτασιν προθεμένοις, ἀναγκαῖον πρὸ πάντων ἔδοξε τὴν σημασίαν τοῦ τῆς Λογικῆς ὀνόματος ἀναπτύξαι, προσεχῶς δὲ τὰ τέτταρα ἐκεῖνα ζητῆσαί τε καὶ ἐξετάσαι περὶ αὐτῆς. Τὸ τῆς Λογικῆς τοιγαροῦν ὄνομα, ἀπὸ τοῦ λόγος παραγόμενον, τοιαύτην ἔξιν σημαίνει, ἥτις ἡμᾶς συλλογίζεσθαι μετὰ λόγου διδάσκει, τουτέστι μετὰ συλλογισμοῦ ὑπομνηματικῶς τὰ προβαλλόμενα εἰς ζήτησιν διακρίνειν. ὁμοίως καὶ διαλεκτικὴ ἀπὸ τοῦ διαλέγομαι παραγομένη, τὸ ἀμείβεσθαι, καὶ κατ' ἐρώτησιν καὶ ἀπόκρισιν τοὺς λόγους ποιεῖσθαι δηλοῖ πρὸς τοὺς ἀντιλέγοντας. οἱ Πλατωνικοὶ μέσην τὸ τοιοῦτον ὄνομα, ἀντὶ τῆς ἀ. Φιλοσοφίας λαμβάνουσιν. ἥτις τῷ Ἀριστοτέλει μετὰ τὰ φυσικὰ προσηγόρευται. οἱ Περιπατητικοὶ δὲ, οὐ πᾶσαν τὴν λογικὴν ἕξιν τῷ τοιούτῳ ὀνόματι προσαγορεύειν φιλοῦσιν, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνο τὸ μέρος (τὴν Τοπικὴν δηλαδὴ), ὃ περὶ παντὸς τοῦ προτεθέντος, πιθανῶς διδάσκει ἀμείβεσθαι, καὶ λόγον πιθανὸν παραδιδόναι. ὅθεν καὶ ἀναπόδεικτος τῷ Φιλοσόφῳ εἴρηται ἐν τοῖς Σοφιστικοῖς Ἐλέγχοις, καὶ πολλάκις τῇ Ῥητορικῇ Τέχνῃ καταριθμεῖται. ἤδη τὴν σημασίαν τὸ ὀνόματος τῆς λογικῆς ἔχουσι, τὰ τέτταρα ἐκεῖνα ζητεῖν ἔξεσι περὶ αὐτῆς, ὧν ἁπλᾶ μὲν δύο, εἰ ἔστι δηλαδὴ, καὶ τί ὄστι. δύο δὲ συνθετα, ὅτι ἔστι τοιοῦτον, καὶ διότι ἐστί. τοιγαροῦν ἐπὶ τῶν παρόντος, τὸ εἰ ὅλως ὑφέστηκεν ἡ Λογικὴ Πραγματεία πολυπραγμονεῖν, περιττόν. καί τοι καὶ τοῦτο πολλῆς ἀκαίρου φιλοτιμίας ὑπόθεσις γίνεται. τῷ γὰρ ἕξεων ἑκάστη ταῖς κατ' αὐτὴν ἐνεργείαις τὸ ἰδίαν τεκμήρεται ὕπαρξιν. ὅτι δὲ εἰσὶν οἱ κατὰ λογικὴν ἐνεργοῦντες, ἀναμφισβήτητον. τί δέ ὄστιν ἡ Λογικὴ, οὐ μόνον τοῖς πάλαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς νυῦ Φιλοσοφοῦσι διαπεφώνηται. ζητητέον ἄρα πρὸ τῆς ἄλλων τουτί. τοῦτο δὲ τὸ ζητεῖν τί ἐστι, τὸν ὁρισμὸν τοῦ πράγματος ἐστὶν αἰτεῖν. ῥητέον οὖν πρότερον περὶ ὁρισμοῦ, ποσαχῶς τε ὁ ὅρος εἴωθεν ἐκ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐκλαμβάνεσθαι, καὶ πόθεν τὴν σημασίαν εἴληχε, καὶ τίσι διαφέρει ὁρισμὸς ὅρου. ἀλλὰ πρὸ τούτων τὴν αἰτίαν, δι' ἣν τὰ τέτταρα ταῦτα ζητεῖται δοκεῖ χρήσιμον εἰπεῖν.

Σημείωσις περὶ τῶν τεττάρων ζητουμένων.

Ἐπὶ πότερα ταῦτα ζητεῖται τὰ τέτταρα. τῶν γὰρ πραγμάτων, τὰ μέν ἐστιν αὐύπαρκτα, ὡς ἀγγέλαφος, ἱπποκένταυρος, καὶ τὰ λοιπά, ὅσα δηλαδὴ ἡ ἡμετέρα διάνοια ἀναπλάττει. τὰ δὲ ὕπαρξιν ἔχει. καὶ τούτων αὖθις τῶν ὕπαρξιν ἐχόντων, τὰ μὲν ἀμφιβαλλομένην ἔχει τὴν ὕπαρξιν, ὡς ἡ ἄναστρος σφαῖρα, ὡς ἀντίποδες, καὶ τὰ παραπλήσια. ταῦτα γὰρ ἀμφιβάλλονται εἴτε εἰσὶ, εἴτε μή. τὰ δὲ ἔστιν ὁμολογούμενα, ὥσπερ ἄνθρωπος, ἢ βοῦς. καὶ ἐπὶ μὲν τῶν ὕπαρξιν ἐχόντων, ἀμφιβαλλομένην δὲ, ζητοῦμεν τὸ εἰ ἔστιν. ἄτοπον γὰρ ὄντως καὶ ἀμαθὲς μήπω μαθόντας εἰ ἐν ὑπάρξει τόδε ἐστὶν, ἐρευνᾶν περὶ αὐτοῦ τί αὖ εἴη. ἐπὶ δὲ τῶν ὁμολογουμένην ἐχόντων τὴν ὕπαρξιν, ζητοῦμεν τὸ τί ἐστι. τὸ δὲ τί ἐστιν, ἢ δὲ ὀνόματος ἐκφέρεται, ἢ δι' ὁρισμοῦ. δι' ὀνόματος μὲν, ὅταν βλέποντές τι λέγωμεν, τί ἐστι; καὶ ἀκούομεν ὅτι ἔστιν ἄνθρωπος, ἢ βοῦς, ἢ ἕτερόν τι. δι' ὁρισμοῦ δὲ, ὅταν λέγωμεν, ζῶον λογικὸν θνητὸν, νοῦν καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν. ἐπεὶ δὲ τὰ πράγματα οὐ μόνον κοινωνοῦσι κατὰ τὸ γένος, ἀλλὰ καὶ διαφέρουσι, φέρε εἰπεῖν. τῶν ζώων, καθ' ὃ τὰ μὲν ἐστὶ λογικὰ, τὰ δὲ ἄλογα, καὶ διὰ τοῦτο ζητοῦμεν ὁποῖόν τί ἐστιν; ἵνα γνῶμεν τὰς διαφορὰς τούτων. καὶ γὰρ αἱ διαφοραὶ τῶν ὅρων σωναφέρονται. Εἰδέναι δὲ δεῖ ὅτι ἡνίκα τὸ τί ἐστι δι' ὀνόματος ἀποδίδοται, τότε δεῖ ζητεῖν ὁποῖόν τί ἐστιν, ἡνίκα δὲ δι' ὅρου, τότε καὶ ζητητέον τὸ, ὁποῖόν τί ἐστι, ἀλλὰ τὸ, διατί ἐστίν. ἐπεὶ δὲ πάντα πρός τι τέλος ὁρῶσι, καὶ οὐδὲν μάτην, οὔτε θεὸς, οὔτε φύσις, οὔτε ἡ τέχνη ἐποίησεν, τούτου χάριν ζητοῦμεν, διατί ἐστιν. οἷον, διατί ἐστι κλίνη; διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀνάπαυσιν. καὶ διατί ἐστιν ἄνθρωπος; διὰ τὸ κοσμεῖσθαι τόδε τὸ πᾶν. καὶ γὰρ τὸ πᾶν οὐκ ἂν ἀτελὲς τῶν ἀνθρωπείου μὴ παραχθὲν εἶδους.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

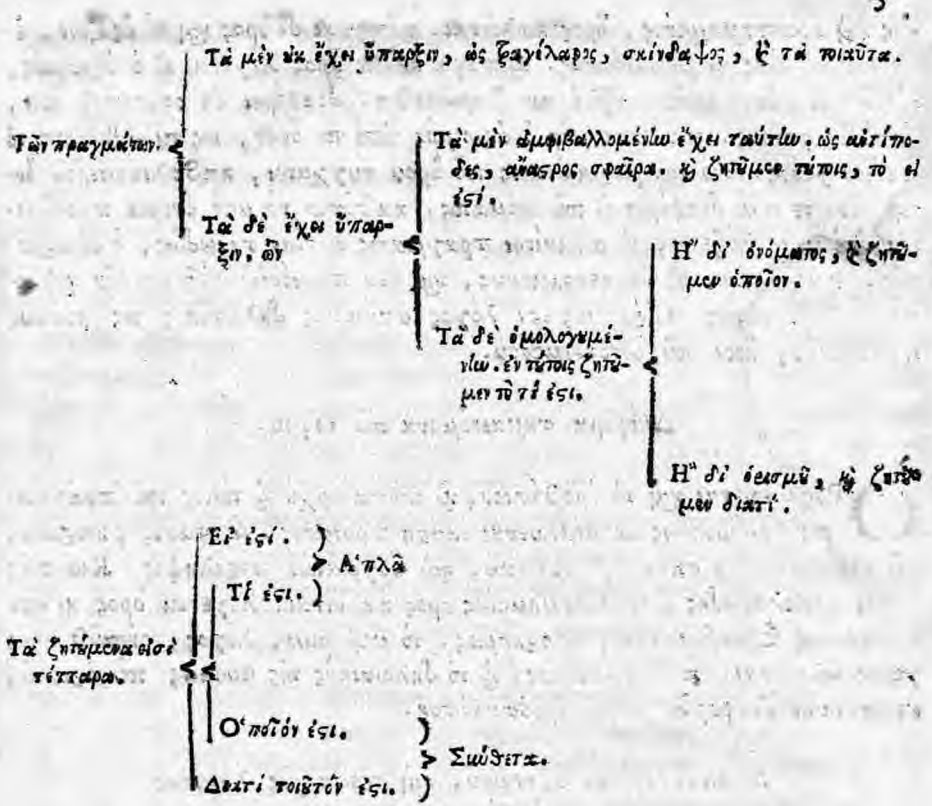

Περὶ ὁμωνυμίας ὅρου, καὶ περὶ Ὁρισμοῦ δὶ οὗ τὸ τί ἐστι τῶν ὄντων θηρώμεθα.

Ὅρος λέγεται μὲν καὶ τὸ ὁροθέσιον, λέγεται δὲ καὶ πᾶσα ἀρχὴ καὶ τέλος ἑκάστου πράγματος, διὰ τὸ κατὰ ταῦτα ὁρίζεσθαι τὸ περιεχόμενον πρᾶγμα. πᾶν γὰρ τὸ περιεχόμενον καὶ πεπερασμένον, ὁρισμένον καλεῖται, καθ' ὃ πεπέρασται. κατὰ τοῦτο δὴ τὸ σημαινόμενον καὶ ὁ Φιλόσοφος ὅρον ἐκάλεσεν, εἰς ὃν ἀναλύεται ἡ πρότασις. οἷον ἐπὶ τῆς προτάσεως, τὶς ἀνὸς περιπατεῖ. ὅροι μὲν τῆς προτάσεως ταύτης, τὸ ἀνὸς, καὶ τὸ περιπατεῖ, ἀναλύεται δὲ εἰς ταῦτα, ὡς εἰς τελευταῖα πέρατα. ὥσπερ οὖν ἀρχαὶ ταῦτα τῆς ἐν προτάσει συνθέσεως, οὕτω καὶ τέλη τυγχάνει τῆς ἀναλύσεως. ἔτι τε μὴν ὅρος λέγεται, καὶ φάσις ῥητορικὴ, καὶ κεφάλαιον τῆς φάσεως ὁμωνυμουῦ, καὶ δογμάτων περίληψις, καὶ πᾶς λόγος κεφαλαιώδης

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δης καὶ συντετμημένος, ὅρος καλεῖται. τάττεται δὲ ὅρος καὶ τὸ ὁρίζειν, ἐπὶ ἀσφαλείας καὶ βεβαιότητος. καὶ παρὰ παῦτα ὅρος λέγεται καὶ ὁ ὁρισμός, δι' οὗ τινὰ φύσιν ἑκάστου τῶν ὄντων θηρώμεθα. διαφέρει δὲ ὁρισμὸς, ὅρου, ὡς εἶδος γένους. τάττεται γὰρ ὁ ὁρισμὸς ὑπὸ τὸν ὅρον, ὡς τὰ εἴδη ὑπὸ τὸ οἰκεῖον γένος. διὸ καὶ μειζικώτερος τοῦ ὅρου τυγχάνει, καθολικωτέρου ὄντος. ἔτι τε μέντοι διαφέρει καὶ τοῦ ὀνόματος. καθόσον τὸ μὲν ὄνομα προφέρεται διὰ μιᾶς λέξεως, καὶ σημαίνει πράγματος οὐσίαν σκιωδῶς, ὁ δὲ ὁρισμὸς, φανερῶς τε, & διακεκριμένως, καὶ διὰ πλειόνων λέξεων. ὃν καὶ ἀποδιδόασιν οὕτως. Ὁρισμός ἐστι λόγος σύντομος δηλωτικὸς τῆς φύσεως τοῦ ὁριστοῦ, ἤτοι τοῦ ὑποκειμένου.

Διάφορα σημαινόμενα τοῦ Ὅρου.

Ὅρος λέγεται καὶ τὸ ὁροθέσιον, καὶ πᾶσα ἀρχὴ καὶ τέλος τοῦ πράγματος. καὶ ὅρος εἰς ὃν ἀναλύεται ἑκάστη πρότασις, & τάσις ῥητορικὴ, καὶ κεφάλαιον τῇ τάσει ὁμωνυμοῦν, καὶ δογμάτων περίληψις. Καὶ πᾶς λόγος κεφαλαιώδης καὶ συντετμημένος ὅρος καλεῖται. λέγεται ὅρος καὶ ἐπὶ ἀσφαλείας & βεβαιότητος, καὶ ὁρισμός. τὸ μὲν οὖν, λόγος, ἐνταῦθα ὡς γένος εἴληπται. τὸ δὲ σύντομος, καὶ τὸ δηλωτικὸς τῆς φύσεως τοῦ ὁριστοῦ, συστατικῶν διαφορῶν ἀποπληροῦσι τόπον.

Ἀνάπτυξις τοῦ ὁρισμοῦ, καὶ ποσαχῶς λέγεται ὁ Ὁρισμός.

Λόγος τοίνυν εἴρηται ὁ Ὁρισμὸς πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ ὀνόματος. ὅτι τὸ μὲν ὄνομα εἰ καὶ ὁπωσοῦν ὑποδηλοῖ φύσιν πράγματος ὡς εἴρηται, ἀλλ' οὖν ἐκ μιᾶς συνέστηκε λέξεως. ὁ δὲ λόγος ἐκ δύο τουλάχιστον. σύντομος δὲ διάτε τοὺς μακροὺς λόγους, καὶ τοὺς διεξοδικῶς περὶ φύσεως πραγμάτων διαλαμβάνοντας. ἐπειδὴ δὲ εἰσί τινες λόγοι σύντομοι, οἵτινες ὁρισμοὶ οὐκ εἰσὶ, φύσιν πραγμάτων μὴ δηλοῦντες, οἷά εἰσι τὰ γνωμικὰ ἀποφθέγματα, ὡς τὸ, χρόνος σοφώτερος πάντων, καὶ μηδὲν ἄγαν, καὶ τὰ ὅμοια. διὰ τοῦτο προσετέθη τὸ, δηλωτικὸς τῆς φύσεως τοῦ ὁριστοῦ. δηλοῖ δὲ ἐνδέχεται τὰ πράγματα μᾶλλον & ἧττον. ἡ ἐτυμολογία, ἥτις & Ἐτυμολογικὸς ὁρισμὸς καλεῖται. ἡ ὑπογραφὴ, ἥτις ἐνίοτε καὶ ὑπογραφικὸς ὁρισμὸς λέγεται. (διαφέρει δὲ ὑπογραφὴ τοῦ ὑπογραφικοῦ ὡς εἰρήσεται κατωτέρω, εἰ καὶ ἐνίοτε ἀνθ' ἑνὸς λαμβάνονται.) ἡ τῷ καλουμένῳ κυρίως ὁρι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὁρισμῷ· ἀλλ' ἡ μὲν ἐτυμολογία τῷ φύσιν μᾶλλον ἁπτύσει τοῦ ὀνόματος, ἢ τοῦ διὰ ὀνόματος δηλουμένου πράγματος, οἷα ἐστὶν ἡ πυθαγόρειος ἐκείνη περὶ Φιλοσοφίας. ὁ γὰρ Πυθαγόρας τῷ Φιλοσοφίαν ὠρίζετο φιλίαν εἶναι τῆς σοφίας, πρῶτος τῷ παρὰ τοῖς παλαιοτέροις ἔπισας ἁμαρτήματι. ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνοι σοφὸν ὠνόμαζον, τὸν λιτιναοῦν μεπερχόμενον τέχνῃ, μεθίεσι τῷ προσηγορίαν παύτῃ ἐπὶ τὸν Θεὸν, ὡς μόνον ἐκεῖνον καλεῖσθαι σοφὸν κυρίως τὸν τῷ σοφίαντε, & τῷ γνῶσιν τῷ ἀϊδίων ἔχοντα. τὰς δὲ περί τι τῷ φυσικῶν ἀσχολυμένυς, φιλοσόφυς ὠνόμαζον, οἱονεὶ φιλοῦντας τὸν σοφὸν Θεόν. & τῷ γνῶσιν τέπων, φιλοσοφίαν ἐκάλει, τουτέστι φιλίαν σοφίας.

Ὑπογραφικὸς δέ ἐστιν ὁρισμὸς, ὁ ἐκ γένους, ἢ τινὸς γένους χώραν ἔχοντος, καὶ ἰδίων οὐσιωδῶν, ἢ καὶ συμβρομῆς διαφόρων συμβεβηκότων τὸ προτεθὲν ὑπογράφων. ὡς εἴτις φαίη τὸν ἄνθρωπον εἶναι ζῶον δίπουν, ὀρθοπερίπατητικὸν, πλατυόνυχον, χερσὶ χρώμενον. γένος μὲν ὄντος τοῦ ζώου, τῷ δὲ λοιπῶν τῷ ἐν τῇ ὑπογραφῇ συμβεβηκότων ὄντων ἐν ἀνθρώπῳ. Κυρίως δὲ ὁρισμός ἐστιν ὁ ἐκ τῷ ἐνόντων τῷ πράγματι οὐσιωδῶς δηλῶν τοῦτο. ἔστι δὲ διττὸς, ἢ γὰρ φυσικὸς λέγεται, ὡς ὀξ ὕλης καὶ εἴδους συγκείμενος. οἷον, ἄνθρωπος ἐστὶ σῶμα ὀργανικὸν, λογικῇ ψυχῇ εἰδοποιηθὲν. ἢ ἐκ γένους καὶ συγατικῆς διαφορᾶς λαμβάνεται, ὃς καὶ μεταφυσικὸς λέγεται, καὶ λογικός. οἷον, ἄνθρωπος ἐστὶ ζῶον λογικόν. γένος ὄντος τοῦ ζώου, διαφορᾶς δὲ συγατικῆς τοῦ λογικοῦ, ὃς τις τοῖς λογικοδομένοις θεωρεῖται. Ἔτι λαμβάνονται οἱ ὁρισμοὶ, ἢ ὀξ ὑποκειμένου τοῦ ὁριζομένου, ἢ ἐκ τοῦ τέλους, ἢ καὶ ὀξάμφοῖν. ὑποκείμενον μὲν οὖν ἐστι περὶ ὃ τὸ ὁρισὸν καταγίνεται. τέλος δὲ οὗ ἕνεκάζεται, & ὃ βούλεται κοσμεῖν. ἐκ τοῦ ὑποκειμένυ μὲν, ὡδὶ. ἡ ἰατρικὴ ἐστι τέχνη περὶ τὰ ἀνθρώπινα σώματα καταγινομένη. ὑπόκειται γὰρ παύτῃ τὰ ἀνθρώπεια σώματα. ἀπὸ δὲ τοῦ τέλυς ὅπως. ἰατρικὴ ἐστιν ὑγείας περιποιητική. ἔργον γὰρ ταύτης ἡ παρεῦσαν φυλάξαι, ἢ ἀπεῦσαν ἀνακαλέσασθαι. ὀξ ἀμφοῖν δὲ, ὡς εἴτις εἴπῃ. ἰατρικὴ ἐστι τέχνη περὶ τὰ ἀνθρώπεια σώματα, περιποιητικὴ ὑγείας. καὶ περὶ μὲν ὁρισμῶν, ἄλις ἔσω τό γε νυῦ ἔχον. λοῖ δὲ δίδῶ θεός, ἐν τῷ περὶ ἀποδείξεως εἰρήσεται διεξοδικώτερον. νυῦ δὲ κἀκεῖνο δέον μνησθῆναι. ὅτι ἐν τοῖς τοιούτοις ἅπασιν ὁρισμοῖς, τοῖς εἴτε ἐκ τοῦ ὑποκειμένου, εἴτε καὶ ἐκ τοῦ τέλυς, εἴτε καὶ ὀξ ἀμφοῖν, τὰ γένεσιν ἀναλογοῦντα, καὶ διαφορᾶις συγατικαῖς, θεωρεῖται ὡς ἐπὶ τοῖς προσεχῶς εἰρημένοις. ἡ τέχνη μὲν ὡς γένος ἐστὶν, ὡς διαφοραὶ δὲ συγατικαὶ τὰ ἐν τῷ ὁρισμῷ ἐπίλοιπα. ἔχον δὲ τὴν κλῆσιν οἱ ὁρισμοὶ ἐκ μεταφορᾶς τῷ τῆς γῆς ὁ-

ροθε-

ροθεσίων. ὡς γὰρ δι' ἐκείνων χωρίζονται τὰ χωρία ἀπ' ἀλλήλων, ἕτω καὶ διὰ τῶν ὁρισμῶν τὰ πράγματα διακρίνεται. καλεῖται δὲ ὁ ὁρισμὸς καὶ ὅρος, τῷ γενικῷ ὀνόματι. διάτε τὸ περιορίζειν & περικλύειν, καὶ ὅπω διαχωρίζειν ἀπ' ἀλλήλων τὰ ὁρισά, διὰ τὸ δύρατα καὶ δυσιώοπτα, καὶ σαφῆ ποιεῖν τὰ πράγματα. δηλοῦσι μὲν γὰρ ὡς ἔφημεν αἰνωτέρω καὶ τὰ ὀνόματα φύσιν πραγμάτων, (διὸ καί τινες ὅρως σωνεσαλμένως ταῦτα κεκλήκασιν,) ἀλλὰ σκοτεινῶς τε καὶ ἀσαφῶς καὶ ἀδιακρίτως, αἱ δὲ ὅροι καθαρῶς καὶ σαφῶς, καὶ διακεκριμένως, διὰ τὸ χρᾶθαι διαφορᾶις, καὶ ταύταις οὐσιώδεσι, τουτέστι δυναμέναις ὐσίας, & φύσεις πραγμάτων, ἀπ' ἀλλήλων διαχωρίζειν. κἀκεῖνο δέον εἰδέναι, ὅτι καὶ τὸ ἴδιον ἐν τοῖς ὁρισμοῖς τε καὶ ταῖς ὑπογραφαῖς, λόγον ἔχει διαφορᾶς, οὐσιώδους μὲν τὸ καθαρῶς οὐσιῶδες. ὃ καὶ διαφορὰν μονοειδῆ καλοῦσιν, ὡς μὴ κατὰ πλειόνων εἰδῶν λεγόμενον. οἷόν ἐστιν ἐν τῷ ἀνῷ τὸ, νοῦ, καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν. ἐπουσιώδους δὲ διαφορᾶς λόγον ἔχει τὸ λοιπὸν ἴδιον, οἷον ἐν ἀνῷ τὸ γελαστικὸν, ἐν ἵππῳ τὸ χρεμετιστικὸν, ἐν κυνὶ τὸ ὑλακτικὸν. ὅπερ κἂν ἐπουσιῶδες ᾖ, πλὴν ἀλλὰ συμβεβηκότος παντὸς προτιμότερον, ὅσῳ καὶ εἶδος ὅλον χαρακτρίζειν δύνατται πλέον, ἢ ἅπαν συμβεβηκός.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

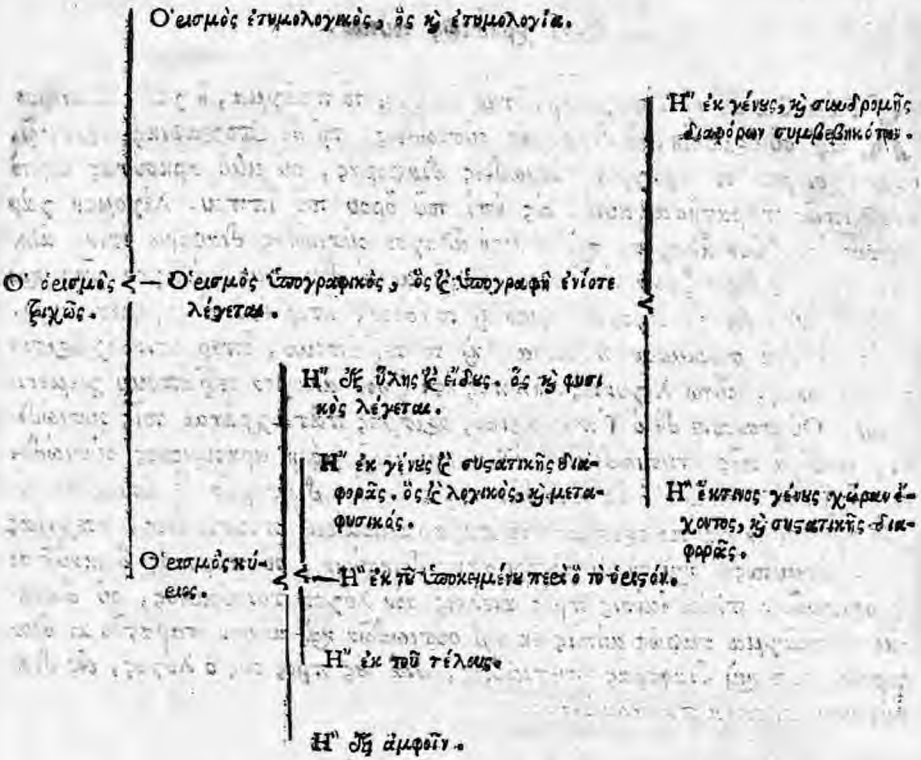

Πόθεν τὴν κλῆσιν ἡ Ὑπογραφὴ ἔλαχεν.

ΙΣτέον ὅτι ἡ Ὑπογραφὴ τῆς κλήσεως ταύτης ἔτυχε διὰ τὸ ἐοικέναι σκιαγραφίᾳ. τελείᾳ μὲν γραφῇ ὁ ὅρος ἔοικε, διὰ τὸ δηλοῦν ἀκριβῶς αὐτοῦ τοῦ φύσιν τοῦ πράγματος, ἡ δὲ Ὑπογραφὴ σκιαγραφίαν μιμεῖταί τινα. προχειροζομένη γὰρ τὰ περὶ τοῦ φύσιν τοῦ πράγματος, δίδωσιν ἐκ τύπων σκιαγραφικῶς εἰκάζειν τὸ προτεθέν. ὁ δὲ ὑπογραφικὸς ὁρισμὸς οὔτε σκιαγραφίᾳ οὔτε ἐντελογραφίᾳ, ἀλλὰ μεσότητί τινί. τῇ μὲν γὰρ ἐντελογραφίᾳ, ἤτοι τῷ κυρίως ὁρισμῷ προσεγγίζει, κατὰ τὰς ἐνούσας αὐτῷ τελειότητας οὐσιώδεις διαφοράς. τῇ δὲ σκιαγραφίᾳ τουτέστι τῇ Ὑπογραφῇ διὰ τὰς ἐπουσιώδεις, ἐξ ὧν ὁμοῦ πάντων συνέστηκε. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὑπογραφικὸς ὁρισμὸς λέγεται, ὅτι κατά τι μὲν κοινωνεῖ τῷ ὁρισμῷ, κατάτι δὲ τῇ Ὑπογραφῇ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Περὶ χρήσεως τούτων.

Χρώμεθα δὲ τῇ Ὑποτυπώσει, ὅταν μὴ ἔχει τὸ πρᾶγμα, ἢ γένος ἀνώτερον ἀφ' οὗ ὁρισθείη, ἢ διαφορὰς οὐσιώδεις. τῷ δὲ ὑποτυπωτικῷ ὁρισμῷ, ὅταν ἔχει μὲν τὸ πρᾶγμα οὐσιώδεις διαφορὰς, οὐ μὴν ἀρκούσας εἰς τὸ ἀνελλιπῶς παρασῆσαι αὐτό. ὡς ἐπὶ τοῦ ὅρου τοῦ ἵππου. λέγομεν γὰρ ἵππος ἐστὶ ζῶον ἄλογον. καὶ τὸ μὲν ἄλογον οὐσιώδης διαφορά ἐστιν. ἀλλ' ἐπειδὴ τῇ ἄλλων ζώων τὸν ἵππον χωρῖσαι οὐ δυνάται, ἄλογον γὰρ καὶ ὁ κύων, καὶ ὁ βοῦς, προσιθέαμεν καὶ τὸ ἴδιον, ὅπερ ἐστὶ τὸ χρεμετιστικόν. τινὲς δὲ διὰ σαφήνειαν πλείονα, καὶ τὸ τετράπουν, ὅπερ ἐστὶν ἀχώριστον συμβεβηκὸς, οὕτω λέγοντες. ἵππος ἐστὶ ζῶον ἄλογον τετράπουν χρεμετιστικόν. Οὐ πάντοτε δὲ ὁ Ὑποτυπωτικὸς ὁρισμὸς πᾶσι χρᾶται τοῖς οὐσιώδεσι, μεθ' ἃ τοῖς ἐπουσιώδεσιν, ἀλλὰ καὶ μιᾷ μόνῃ ἀρκούμενος οὐσιώδει διαφορᾷ, τὸ λοιπὸν ἐξ ἐπουσιωδῶν συμπληροῖ. διαφορῶν δὲ οὐσιωδῶν οὐσῶν ἀρκουσῶν εἰς τὸν ὁρισμὸν, τὸ παραλαμβάνειν ἐπουσιώδεις, ἀτεχνίας ἐστίν. ὡσαύτως, καὶ τὸ δι' ὑποτυπώσεως δεικνύειν, τὸ πέφυκὸς δεικνύσθαι δι' ὁρισμῶν. πλὴν ἑαυτὸς πρὸς ἀτελεῖς τὸν λόγον ποιούμενος, οὐ δυνάται τὸ πρᾶγμα σαφῶς αὐτοῖς ἐκ τῶν οὐσιωδῶν καὶ μόνων παρασῆσαι διαφορῶν, τότε καὶ διαφορὰς ἐπουσιώδεις, διὰ τὰς πρὸς οὓς ὁ λόγος, εἰς διασαφησιν πλείονα παραλήψεται.

Περὶ ἀρετῆς Ὁρισμοῦ.

Ἀρετὴ δὲ Ὁρισμοῦ, τὸ ἀντιστρέφειν πρὸς τὸ ὁριστόν. οἷον ὡς ἐν παραδείγματι, τὸν ἄνθρωπον ὁρίζοντες λέγομεν. ἄνθρωπος ἐστὶ ζῶον λογικὸν θνητὸν καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν. καὶ ζῶον μὲν λέγοντες, χωρίζομεν αὐτὸν ἀπό τε τῶν ἀψύχων, καὶ τῶν φυτῶν, καὶ τῶν ζωοφύτων. ἐπεὶ δὲ τὸ ζῶον γένος ἐστὶ τῶν λογικῶν ζώντε καὶ ἀλόγων, διὰ τοῦτο προστιθέαμεν τὸ λογικὸν, διϊσῶντες τὸν ἄνθρωπον τῶν ἀλόγων ζώων. ἐπειδὴ δὲ καὶ οἱ Ἄγγελοι ζῶα λογικὰ λέγονται, πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὰ ἐρανία σώματα παρὰ τοῖς Φιλοσόφοις, διὰ τοῦτο προσιθέαμεν καὶ τὸ θνητὸν, λοιπὸν τῶν εἰρημένων τὸν ἄνθρωπον διασέλλοντες. ἀλλὰ καὶ Νύμφας τινὰς Μακραίωνας εἶναι μυθολογοῦσι, ζῶα λογικὰ καὶ μακρόβια, ὅμως μέν τοι θνητὰ, ἐκ φύσεως ἀλλ' οὐκ ἐκ μαθήσεως γινώσκοντα τοὺς τεχνικοὺς τε λόγους καὶ τοὺς ἐπιστημονικούς. τοίνυν οὖν ἀφιζῶντες τὸν ἄνθρωπον προσιθέαμεν τῷ ὅρῳ αὐτοῦ, καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ τὸ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν. ἔστιν οὖν οὗτος ὁ Ὅρος ἐκ γένους μὲν τοῦ ζώου, ἐκ δὲ συσατικῶν διαφορῶν τοῦτε λογικοῦ, καὶ τοῦ θνητοῦ, καὶ τοῦ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικοῦ, μονοειδοῦς ἰδίου ὄντος ἀνθρώπου. τοῦτο δὲ ἔοικε συσατικὴ διαφορᾷ, διὰ τὸ ἐσιωδῶς προσεῖναι αὐτῷ. τοιαῦτα γὰρ εἰσι τὰ ἐσιώδη ἴδια, ἃ καὶ διαφορὰς μονοειδεῖς ὡς ἔφημεν ἀνωτέρω, σιωπᾶσθαι τοῖς Σχολασικοῖς καταγορεύειν. ἀντισρέφει τοίνυν ὁ δηλωθεὶς Ὅρισμὸς πρὸς τὸ ὁρισόν. καὶ γὰρ ἔστι ἄνθρωπος, τοῦτο ζῶον λογικὸν θνητὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, καὶ ἔστι ζῶον λογικὸν θνητὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, τοῦτο ἄνθρωπος. ἀρετὴ μὲν οὖν Ὅρισμοῦ ὡς εἴρηται, τὸ ἀντισρέφειν πρὸς τὸ ὁρισόν. κακία ἄρα τὸ μὴ ἀντισρέφειν. γίνεται δὲ τὸ μὴ ἀντισρέφειν, ἢ διὰ προσθήκην λέξεων, ἢ δι' ἀφαίρεσιν. καὶ ἡ μὲν προσθήκη ἔλλειψιν τῆς πραγμάτων ἐργάζεται, ἡ δ' ἀφαίρεσις πλεονασμόν. καὶ οὕτως ἀμφοτέρως ἔκτε τοῦ πλεονασμοῦ καὶ τῆς ἐλλείψεως, ἄτελὴς ὁ ὅρος γίνεται. εἰ γάρ ἐπὶ τοῦ κατὰ τὸν ἄνθρωπον ὁρισμοῦ πλεονάσας τὰς ταῖς λέξεσιν ἐρεῖ. ἄνθρωπός ἐστι ζῶον λογικὸν θνητὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν γραμματικόν, ἔλλειψιν τῆς πραγμάτων ἐποίησεν. οὐ πάντας γὰρ ἀνθρώπους τῷ ὅρῳ συμπεριέλαβε, ἀλλὰ μόνον τοὺς γραμματικούς. καὶ γάρ ἐστι μὲν ζῶον λογικὸν θνητὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν γραμματικόν, τοῦτο δὲ ἄτος. ὁ μὲν δὲ καὶ ἀντισρέφει. ὁδὲ γὰρ ἔστι ἄνθρωπος, τοῦτο ζῶον λογικὸν θνητὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν γραμματικόν. εἰ δὲ πάλιν ἐλλείψας τῆς λέξεσιν εἴποι τις, ἄνθρωπός ἐστι ζῶον λογικὸν θνητὸν, ἐπλεόνασε κατὰ τὸν ἐλλιπικὸν ὕθλον τῆς πράγμασι, ὃ ἄς φασι Νύμφας μακραίωνας τοῖς ἀνθρώποις συμπεριέλαβε. καὶ ἔστι μὲν ἄνθρωπος, τοῦτο ζῶον λογικὸν θνητὸν, οὐκ ἔστι δὲ ζῶον λογικὸν θνητὸν, τοῦτο δὲ ἄνθρωπος. ζῶα γὰρ λογικὰ θνητὰ καὶ αἱ μακραίωνες Νύμφαι.

Ἰσέον δὲ ὅτι ἐκείνη ἡ προσθήκη τῷ τῆ Ὅρῳ κωλύει ἀντιστροφὴν, ἡ προσιθεῖσα αὐτῷ ἃ μὴ θεωρεῖνται ἐν πᾶσι τοῖς ὁρισοῖς τοῖς ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶδος. οἷον τὸ γραμματικὸν, τὸ φιλόσοφον, καὶ τὰ τοιαῦτα. ἅτινα οὔτισι καὶ οὐκ ἐν πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὸ ὁριζόμενον εἶδος τυγχάνει. ἐπείποιγε, καὶ τῆ ἰδίων καὶ τῆ ἐν πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶδος θεωρημένων συμβεβηκότων ἡ προσθήκη, τῷ ἀντιστροφῷ οὐ κωλύει, περιττολογίαν δὲ μόνῳ ἐμποιεῖ, καὶ ἐντεῦθεν τῷ συμπομίαν τῆ ὅρῳ περιαιρεῖ. καὶ γὰ ἔστις τῆ τοῦ αὐτὸ ὅρῳ τὸ γελαστικὸν προσθήσει, καὶ τὸ ὀρθοπεριπατητικὸν, οὐ παραβλάψει τῷ ἀντιστροφῷ. εἴ τι γὰρ ζῶον λογικὸν θνητὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν γελαστικὸν ὀρθοπεριπατητικὸν, τοῦτο ἄνθρωπος. καὶ ἔστι ἄνθρωπος, τοῦτο ζῶον λογικὸν θνητὸν νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν γελαστικὸν ὀρθοπεριπατητικόν. παραλαβά-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νονται γὰρ ὡς ἔφημεν, τὰ ἴδια καὶ τὰ ἀχώριστα συμβεβηκότα εἰς τοὺς ὑπογραφικοὺς ὁρισμούς, δι' ἃ καὶ ὑπογραφικοὶ κέκλιωνται.

Περὶ Διαιρέσεως.

Ἐπεὶδὴ καὶ ἡ Διαίρεσις δοκεῖ τῆς ἀναγκαιοτάτων, φέρε ὡς ἐν βραχεῖ ὀλίγ' ἅπτα καὶ περὶ αὐτῆς διαλαβεῖν. ἔστι μὲν οὖν Διαίρεσις διανομὴ τοῦ ἔχοντος μέρη, εἰς αὐτὰ ταῦτα. ταύτης δὲ ἡ μὲν ἔξι καθ' αὑτὸ, ἡ δὲ κατὰ συμβεβηκός. ἀλλ' ἵνα σαφέστερος ὁ λόγος περὶ διαιρέσεως γένηται, ῥητέον ὡς ἀπ' ἀρχῆς. πᾶν πρᾶγμα ἢ διαιρετόν ἔξιν, ἢ ἀδιαίρετον. καὶ περὶ μὲν ἀδιαιρέτου ἐδεὶς λόγος ἐπὶ τοῦ παρόντος. ἐπὶ δὲ τῆς διαιρουμένων, διχῶς ἡ διαίρεσις θεωρεῖται, ἢ καθ' αὑτὸ, ἢ κατὰ συμβεβηκός. καὶ περὶ μὲν τῆς κατὰ συμβεβηκὸς διαιρέσεως ἐν τοῖς ἑξῆς. τῆς δὲ καθ' αὑτὸ τέλα γένη φαίνεται, ὧν πρῶτον ἔστι τὸ τοῦ γένους εἰς εἴδη, δεύτερον τὸ τοῦ ὅλου εἰς μέρη, καὶ τρίτον τὸ τῆς φωνῆς εἰς τὰ διάφορα σημαινόμενα. ἐξ ὧν τὸ μὲν τοῦ γένους εἰς εἴδη, καὶ τοῦ ὅλου εἰς μέρη, ὡς πράγματα διαιρεῖται, τὸ δὲ τῆς φωνῆς εἰς τὰ οἰκεῖα σημαινόμενα, οὐχ ὡς πράγματα, ἀλλ' ὡς φωνὴ κατατινων λεγομένη, καθ' ὃ καὶ αὐτὴ διασέλλεται τῆς αὐτέρας δύο γενῶν. διαιρεῖται τοίνυν τὸ γένος εἰς εἴδη, ὡς ὅταν εἴπωμεν, τοῦ ζώου τὸ μὲν ἔστι χερσαῖον, τὸ δὲ ἔνυδρον, τὸ δὲ πτηνόν. καὶ τοῦ φυτοῦ τὰ μὲν ἀειθαλῆ, τὰ δὲ φυλλοβόλα, τὰ δὲ κρυπτόφυλλα. τὸ δὲ ὅλον διαιρεῖται, ἢ εἰς μέρη οὐσιώδη, ἢ εἰς μέρη ποσοτικά. τουτέστιν ἢ οὐσιωδῶς, ἢ κατὰ ποσότητα. οὐσιωδῶς μὲν ὡς ὅταν εἴπωμεν, τοῦ ἀνθρώπου τὸ μὲν ἔστι σῶμα, τὸ δὲ ψυχή. καὶ τὸ μὲν ἔστι ζῶον, τὸ δὲ λογικόν. ἃ καὶ μέρη γίνεται ἐν τῷ ὁρισικῷ αὐτοῦ λόγῳ. κατὰ ποσότητα δὲ διαιρεῖται διχῶς, ἃ καὶ ποσοτικὰ μέρη λέγουσι, ὥσπερ τὰ οὐσιωδῶς διαιρούμενα οὐσιώδη, ἢ εἰς μέρη ὁμοιομερῆ, ἅπερ κοινωνοῦσι τοῦτε ὀνόματος καὶ τοῦ λόγου, τοῦτε ὅλῳ καὶ ἀλλήλοις. οἷον τοῦ ὕδατος πᾶν μέρος ἐστὶν ὕδωρ, καὶ τῆς σαρκὸς πᾶν μέρος ἐστὶ σὰρξ, καὶ τὸ ἐν ἀμφορεῖ οἴνου διαιρουμένου εἰς κοτύλας, πάντα τὰ μέρη τούτου τὰ ἐν ταῖς κοτύλαις οἶνός ἐστιν. ὧν ἕκαστον τοῦ αὐτοῦ δήπου ὀνόματος τετύχηκεν, καὶ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ τε ὅλου οἴνου καὶ τοῖς μέρεσι τοῖς ἐν ταῖς κοτύλαις. ἢ διαιρεῖται τὸ ὅλον εἰς μέρη ἀνομοιομερῆ, ὡς ἐπὶ τῆς ὀργανικῶν σωμάτων φαίνεται. οἷον τοῦ ἀνθρωπείου σώματος τὸ μὲν ἔστι χεὶρ, τὸ δὲ ποῦς, τὸ δὲ κεφαλὴ, καὶ τὰ τοιαῦτα· ὧν ἕκαστον οὔτε τοῦ ὀνόματος, οὔτε τοῦ λόγου μετέχει τοῦ σώματι, ἢ ἀλλήλοις. καὶ αὖτη μού ἔστιν ἡ τῆς πραγμάτων διαίρεσις. ἡ δὲ φωνὴ ὡς εἴρηται διαιρεῖται εἰς διάφορα σημαινόμενα,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἢς ξιττλὼ διαίρεσιν ἐπὶ τὰ παρόντος εὔλογον ἐκλαβεῖν. εἰ γὰρ καὶ πλείονα ταύτης τὰ σημαινόμενα, ἀλλ' οὐδ' ἐνταῦθα ἀποχρήσει ξία ταῦτα διεξελθεῖν. ἢ γὰρ εἰς τὰ ὁμωνύμως σημαινόμενα διαιρεῖται, ὧν ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ὄντος ὀνόματος, διάφοροι εἰσὶν αἱ τῶν οὐσίαι. οἷον ἡ κύων φωνὴ λέγεται ἔπί τε τοῦ χερσαίου κυνὸς, καὶ τοῦ θαλαττίου, καὶ τοῦ ἀστρώου, ὅμως αἱ οὐσίαι τούτων εἰσὶ διάφοροι. ἑτέρα γὰρ οὐσία κυνὸς χερσαίου, καὶ ἑτέρα ἀστρώου, καὶ ἑτέρα θαλαττίου.

Δεύτερον διαιρεῖται εἰς τὰ συνωνύμως λεγόμενα, ὧν κοινόν ἐστι τὸ, τε ὄνομα, καὶ ἡ οὐσία. οἷον ζῶον ὅτε βοῦς, καὶ ὁ ἄνθρωπος. ἑκάτερος γὰρ τούτων ζῶον, καὶ τὸν τοῦ ζώου λόγον ἑκάτεροι ὑπάρχονται. καὶ τρίτον διαιρεῖται εἰς τὰ παρωνύμως λεγόμενα. ἅτινα κατὰ μετοχὴν, τῆς τε φωνῆς καὶ τοῦ εἴδους ἀφ' ὧν παρωνόμασται λέγεται. οἷον ὁ γραμματικὸς ἀπὸ τῆς γραμματικῆς. περὶ ὧν διεξοδικώτερον εἰρήσεται ἐν τῷ περὶ ὁρισμοῦ κεφαλαίῳ, νυνὶ δὲ τοσαῦτα ἀρκεῖ περὶ τούτων. ἡ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς διαίρεσις, ἢ ἀπὸ οὐσίας εἰς συμβεβηκότα γίνεται, ἢ τὸ ἀνάπαλιν ἀπὸ συμβεβηκότων εἰς οὐσίας. ἢ ἀπὸ συμβεβηκότων εἰς συμβεβηκότα. καὶ ἀπὸ μὲν οὐσίας εἰς συμβεβηκότα ἡ διαίρεσις γίνεται, ὡς ὅταν εἴπωμεν. τοῦ σώματος τὸ μέν ἐστι λευκὸν, τὸ δὲ μέλαν. ἀπὸ δὲ συμβεβηκότων εἰς οὐσίας, ἤτοι εἰς ὑποκείμενα, ὡς ὅταν εἴπωμεν. τῶν λευκῶν τὸ μέν ἐστι χιὼν, τὸ δὲ κύκνος, ἢ ψιμμύθιον. ἀπὸ δὲ συμβεβηκότων εἰς συμβεβηκότα, ὡς ὅταν εἴπωμεν. τῶν χρωμάτων τὸ μέν ἐστι λευκὸν, τὸ δὲ μέλαν. ἀλλ' ἐκεῖνο εἰδέναι δέον, ὅτι μόναι αἱ καθ' αὐτὸ διαιρέσεις κυρίως ἂν διαιρέσεις ῥηθεῖεν. αἱ δὲ καὶ συμβεβηκὸς καταχρηστικῶς λεγέσθωσαν. τὸ γὰρ λέγειν ὅτι τοῦ σώματος τὸ μέν ἐστι λευκὸν, τὸ δὲ μέλαν, οὐκ ἔστι διαίρεσις ἀπ' οὐσίας εἰς συμβεβηκότα, ἀλλὰ μᾶλλον ἀπὸ οὐσίας εἰς οὐσίας ἐχούσας συμβεβηκότα. εἰς σώματα γὰρ μέλανα καὶ λευκὰ ἐγένετο ἡ διαίρεσις, ἅπερ εἰσὶν οὐσίαι. ἀλλ' οὐδὲ τὸ συμβεβηκὸς εἰς οὐσίας διαιρεθῆναι δύναται. ὅτι τὸ διαιρούμενον πρᾶγμα φιλεῖ διαιρεῖσθαι εἰς ὅμοια, οὐ μὴν εἰς ἀνόμοια. ἀνόμοιον δὲ οὐσία συμβεβηκότι. οὔτε μὴν ἀπὸ συμβεβηκότων εἰς συμβεβηκότα διαίρεσις γενέσθαι ἐνδέχεται. ἡ γὰρ τοιαύτη διαίρεσις, ἢ ἀπὸ γένους εἰς εἴδη γίνεται, ὡς ὅταν εἰς λευκὸν καὶ μέλαν διαιρεῖται τὸ χρῶμα. γένος γάρ ἐστι τὸ χρῶμα τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ μέλανος, ἢ ἀπὸ οὐσίας εἰς οὐσίας γίνεται. τὸ γὰρ λέγειν ὅτι τῶν λευκῶν τὰ μέν εἰσι θερμὰ, τὰ δὲ ψυχρὰ, ἄδηλον ἄλλο ἐστὶν, ἢ ὅτι τῶν σωμάτων τῶν ὑποδεδεγμένων λευκότητα, τὰ μὲν ἔχει θερμότητα, τὰ δὲ ψυχρότητα. ἓν δὲ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἡ λευκότης, ἥτις ἐστὶ συμβεβηκὸς, οὔτε θερμή ἐστιν, οὔτε ψυχρά. ἐπεὶ καὶ ἔστι τι συμβεβη-

κὸς

κὸς ἑτέρῳ συμβεβηκότι πρὸς ὕπαρξιν ὑποκείμενον, ἀλλὰ μόνη ἡ οὐσία πᾶσι τοῖς συμβεβηκόσιν ὑπόκειται. ὥστε οὐκ εἰσὶν αἱ κατὰ συμβεβηκὸς διαιρέσεις, κυρίως διαιρέσεις, ἀλλὰ καταχρηστικῶς.

Τινὲς δὲ προσιθέασι τοῖς εἰρημένοις εἴδεσι τῆς κατὰ συμβεβηκὸς διαιρέσεως, καὶ τὴν ἀφ' ἑνὸς, ἢ πρὸς αὐ διαίρεσιν. ἀλλ' αὕτη ἀπαρίθμησις μᾶλλον, ἢ διαίρεσις. ἀόριστα γὰρ τὰ ὑπὸ τοιαύτην διαίρεσιν, καὶ ἀριθμῷ ἀπερίληπτα. δύναται γάρ τις εἰπεῖν ὡς ἀφ' ἑνὸς, τῆς ἰατρικῆς, ἰατρικὸν βιβλίον, καὶ ἰατρικὸν ἐργαλεῖον, καὶ ἰατρικὸν σκεῦος, καὶ ἰατρικὸν ἔμπλαστρον, καὶ ἄλλα μυρία. ὡσαύτως καὶ ἀπὸ τοῦ πρὸς ἕν, τῆς ὑγείας δηλονότι, ὑγιεινὸν οἶνον, ὑγιεινὴν δίαιταν, καὶ ὑγιεινὸν ἀέρα, καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

Προσέτι λέγουσιν, ὅτι καὶ ἡ διαίρεσις τῶν εἰδικωτάτων εἰς τὰ ὑφ' αὐτὰ ἄτομα, εἰς τὴν κατὰ συμβεβηκὸς διαίρεσιν ἀνάγεται. φέρ' εἰπεῖν, τὸ ἀνθρώπειον εἶδος, ὅπερ εἶδος εἰδικώτατον λέγεται, διὰ τὸ μὴ εἰστέμνεσθαι εἰς ἕτερα ὑφ' αὑτῷ εἴδη, ἀλλ' εἰς ἄτομα. οἷά ἐστι σωκράτης, πλάτων, καὶ οἱ λοιποὶ κατὰ μέρος ἄνοι. ἀλλὰ καὶ αὕτη, ὥσπερ καὶ ἡ ἀφ' ἑνὸς, ἢ πρὸς ἕν, ἀπαρίθμησις ἂν ῥηθείη μᾶλλον, ἢ διαίρεσις. τὸ γὰρ διαιρούμενον εἰς ὁρισμένα καὶ ἀριθμῷ περιλαμβανόμενα διαιρεῖται. τὰ δὲ ἄτομα εἰσὶν ἄπειρα καὶ ἀριθμῷ ἀπερίληπτα, ὥστε οὔπω διαιρέσει καθυποβεβλῆσθαι δύναται.

Διαφορὰ Διαιρέσεως, Ἐπιδιαιρέσεως, καὶ Ὑποδιαιρέσεως.

Ἰστέον δὲ ὅτι Διαίρεσις, Ἐπιδιαίρεσις, & Ὑποδιαίρεσις, κατὰ τοῦτο διαφέρουσιν ἀλλήλων, καθ' ὅτι ἡ μὲν διαίρεσις πρώτως τέμνει τὸ πρᾶγμα. διὸ & κατὰ πρώτην ἐπιβολὴν τομὴν τοῦ πράγματος λέγεται, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς κατὰ δευτέραν ἐπιβολὴν γινομένων, τῆς ἐπιδιαιρέσεως φημὶ, καὶ ὑποδιαιρέσεως. Ἐπιδιαίρεσις δέ ἐστιν ἡ κατὰ δευτέραν ἐπιβολὴν τομή. & Ὑποδιαίρεσις ἡ τοῦ διαιρεθέντος ἤδη πράγματος τῶν μερῶν τομή. ἔστω ἐπὶ παραδείγματος φανερὸν τὸ λεγόμενον. κατὰ πρώτην τινὰ ἐπιβολὴν διαίρεσις γίνεται, ὡς ὅταν εἴπωμεν, ὁ ἄνθρωπος διαιρεῖται εἰς ἄρσεν καὶ θῆλυ, τοῦτο διαίρεσις. καὶ πάλιν. ὁ ἄνθρωπος διαιρεῖται εἰς ψυχὴν καὶ σῶμα, τοῦτο ἐπιδιαίρεσις. ἥτις τότε μόνον ὠφέλειαν γίνεσθαι, ὅτε ἐφ' ἑκάστου τῶν τμημάτων τῆς πρώτης διαιρέσεως τὰ τῆς ἐπιδιαιρέσεως τμήματα θεωροῦνται. καὶ γὰρ ἐν τῷ ἄρρενι & τῷ θήλει θεωρεῖται ψυχὴ,

καὶ

καὶ σῶμα. ὅταν δὲ εἴπωμεν ὅτι ἡ οὐσία διαιρεῖται εἰς σῶμα, καὶ ἀσώματον, εἴπωμεν δὲ πάλιν ὅτι τὸ σῶμα διαιρεῖται εἰς ἔμψυχον καὶ ἄψυχον, τότε ἰσοδιαίρετον ἐποιήσαμεν. λέγονται δὲ τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους τμήματα, εἴδη ἀντιδιαιρούμενα, ὡς ἀντίθεσίν τινα πρὸς ἄλληλα ἔχοντα, κἂν ἐκ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς γένους. οἷον τὸ σῶμα καὶ τὸ ἀσώματον ἐκ τῆς οὐσίας διαιρεθέντα, καὶ μετέχοντα τῆς οὐσίας ἐπίσης, ἀντίκεινται θάτερον θατέρῳ κατὰ τὰς οὐσιώδεις διαφοράς. τὸ μὲν γὰρ σῶμα ἐστὶ ξυχῇ διαστατὸν, ἤτοι ξεῖς διαστάσεις ἔχον, μῆκος, πλάτος, καὶ βάθος. τὸ δὲ ἀσώματον οὐδεμιᾷ διαστάσει ὑπόκειται, ἀλλ' ἔστιν ἁπλοῦν καὶ ἀμέριστον. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. οἷον, τὸ ἔμψυχον διαιρούμενον εἰς τὸ αἰσθητικὸν καὶ ἀναίσθητον ἀντίκειται θάτερον θατέρῳ.

Προσέτι λέγοιντ' ἂν ἀντιδιαιρέματα, τυχὸν τῆς ἀντὶ προθέσεως, ἀντὶ τοῦ ἴσως λαμβανομένης, ὡς τὸ ἀντίθεον ἰσόθεον. ἴσως γὰρ μετέχουσι καὶ ὁμοτίμως τούτων, οἷον τοῦ γένους τὰ διαιρούμενα ἐκ τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς γένους, ὡς ἄν εἴποι τις ἰσοδιαιρέματα, καὶ θάτερον ἀντὶ θατέρου κατὰ τὸ ἰσοδιαίρετον λογιζόμενα. καὶ γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις ἀντιδιαιρουμένοις εἴδεσιν οὐκ ἔστι τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον μετέχειν τοῦ γένους ἐξ οὗ διήρηνται. οὔτε γὰρ τὸ σῶμα τυγχάνει οὐσία μᾶλλον τοῦ ἀσωμάτου, οὔτε τὸ ἀσώματον μᾶλλον οὐσία τοῦ σώματος. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως.

Κἀκεῖνο δεῖ εἰδέναι, ὅτι ἐν τοῖς ἀντιδιαιρουμένοις εἴδεσιν οὐκ ἀρέσκεται τὸ φύσει πρότερον. κατὰ πάντας γὰρ τοὺς τρόπους τῆς διαιρέσεως, ἄπεστιν ἐκ τῶν τμημάτων τὸ, τε μᾶλλον, καὶ ἧττον, καὶ τὸ φύσει πρότερον, πλὴν τῆς ἀφ' ἑνὸς καὶ πρὸς ἕν. ἀλλ' ἵνα γνῶτε τί τὸ φύσει πρότερον, προσληπτέον καὶ τόδε. φύσει πρότερον λέγεται τὸ συναιρουμένου καὶ μὴ συναναιρούμενον, καὶ συνεισφερόμενον καὶ μὴ συνεισφέρον. ἔστω ὡς ἐν παραδείγματι, τὸ ζῶον ἐστὶ πρότερον τοῦ ἀνθρώπου φύσει. διότι ἀναιρουμένου συναναιρεῖ τὸν ἄνθρωπον. τοῦ ζώου γὰρ ἀναιρεθέντος, ἀνάγκη πάντα τὰ ὑφ' αὐτὸ εἴδη τὰ μετέχοντα τούτου συναναιρεθῆναι. πῶς γὰρ ἔτι ἄνθρωπος, ἢ βοῦς, ζώου μὴ ὄντος; καὶ πάλιν συνεισφερόμενον οὐ συνεισφέρει. ἐπειδὴ συνεισφέρεται μὲν τῷ ἀνῷ, οὐ συνεισφέρει δὲ τὸν ἄνον. ἀνοῦ γὰρ ἐν κόσμῳ ὄντος ἐξ ἀνάγκης καὶ ζῷον ἔσεται εἶναι. ζῷον γὰρ ἄνος. ζώου δὲ ὄντος, οὐκ ἤδη καὶ ἄνον ἔσεται εἶναι, ἀλλ' ἵππος τυχόν, ἢ βοῦς, ἢ κύων ἔσαι, ἢ ἄλλότι τοιοῦτον εἶδος, ἐν οἷς τὸ ζῷον θεωρεῖται. ἔστιν οὖν φύσει πρότερον τὸ εἶδους τὸ γένος, καὶ τὸ εἶδος τῶν ἀτόμων. οἷον, τὸ ζῷον φύσει πρότερον τοῦ ἀνέου εἴδους, καὶ τὸ ἀνέον εἶδος φύσει πρότερον τῶν ἀτόμων, οἷον πέξου, παύλου, καὶ τῶν λοιπῶν. ἐν δὲ τοῖς εἴδεσι τοῖς ἀντιδιαιρουμένοις, ἢ τοῖς ἀτόμοις τοῖς ὑπὸ τὰ εἴδη, τὸ φύσει πρότερον οὐ θεωρεῖται. οὐ γὰρ τὸ λογικὸν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γικὸν φύσει πρότερον τῦ ἀλόγου, ἐπεὶ οὔτε συναναιρεῖ, οὔτε συνεισφέρεται. μήτε ὁ πέζος φύσει πρότερος τοῦ παύλου; ἀλλ' οὐ δὲ ζῶον μᾶλλον ὑπάρχει τὸ λογικὸν, τὸ δὲ ἄλογον ἧττον, οὐδὲ ὁ πέζος μᾶλλον ἄνθρωπος, ἢ ἧττον ὁ παῦλος. τοῦτο δὲ ἐν τοῖς ἀφ' ἑνὸς ἢ πρὸς ἕν θεωρεῖται. φάρμακον γὰρ ἄλλου φαρμάκου ὑγιεινότερον, ἢ ἰατρικὴ ἐργασία, ἄλλης ἰατρικῆς ἐργασίας ἐστὶν ἰατρικωτέρα.

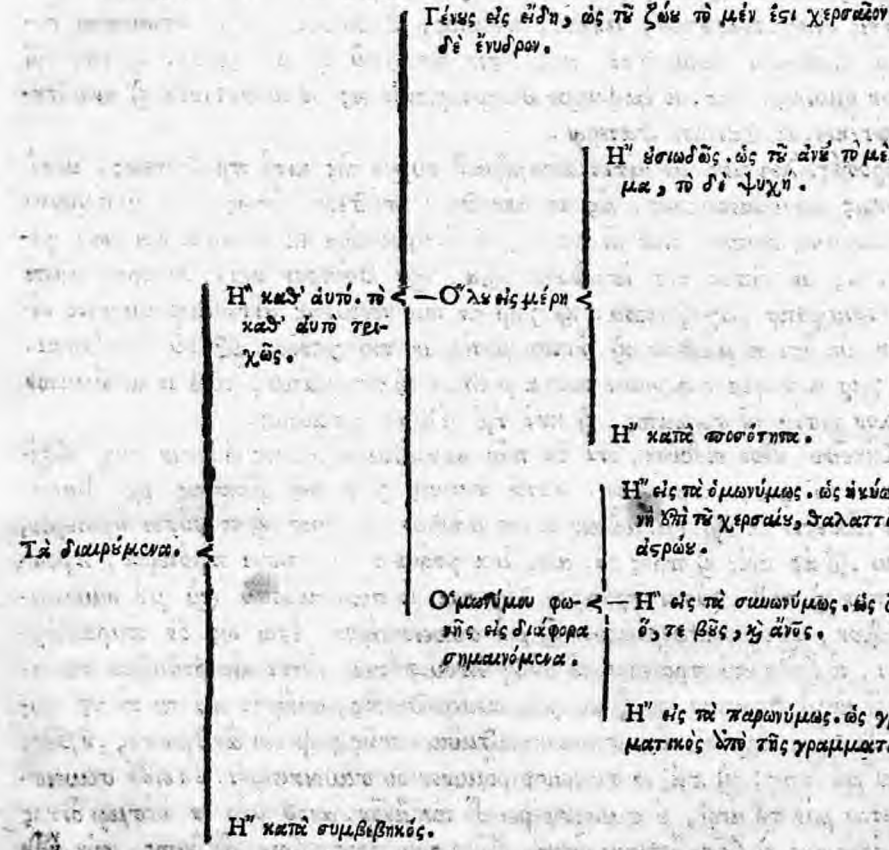

Περὶ τῆς ὑγιοῦς Διαιρέσεως.

Ἔχομεν οὖν διαγινώσκειν τὴν ὑγιῶς ἔχουσαν διαίρεσιν, πλείοσι μὲν ἢ ἄλλοις μάλισα δὲ τέτταρσι τούτοις. πρῶτον τὸ τὰ μέρη τῆς διαιρέσεως

σεως ἀντικείμενα εἶναι, ὡς θάτερον μὴ περιέχεσθαι ἐν θατέρῳ. οἷον, διαιρεθέντος τοῦ ζώου εἰς λογικὸν καὶ ἄλογον, ἅπερ ἀντιδιαιρούμενα εἴδη λέγεται, μήτε τὸ λογικὸν ἐν τῷ ἀλόγῳ περικλύεσθαι, μήτε τὸ ἄλογον ἐν τῷ λογικῷ, ἀλλὰ διακεκριμένως ἔχειν καθὸ τοιαῦτα. Δεύτερον τῷ τὰ μέρη πάντα ἐνέμενα ἕξιν εἶναι τῷ ὅλῳ, ὥστε μήτε περιττεύειν ἐκείνα, μήτ' ἐλλείπειν. οἷον, τὸ ἄλογον ζῶον, καὶ τὸ λογικόν; ἕξιν εἶναι τῷ ἁπλῶς ζώῳ. Τρίτον τῷ τὴν διαίρεσιν πᾶσαν εἰς δύο μέρη τὰ πρῶτα ἀντικείμενα ἀνάγεσθαι. οἷον, πάντα τὰ ἀναίσθητα σώματα ὑπὸ τὸ ἀναίσθητον σῶμα, καὶ πάντα τὰ αἰσθητικὰ ὑπὸ τὸ αἰσθητικόν. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν γενῶν. καὶ Τέταρτον, τῷ εἰς μέρη διαιρεῖσθαι προσεχέστερα τὸ πρῶτον. ὡς ὅταν εἴπωμεν, ἡ οὐσία διαιρεῖται εἰς σῶμα καὶ ἀσώματον, οὐ μὴν εἰς ἔμψυχον, καὶ ἄψυχον. προσεχέστερα γὰρ τῇ οὐσίᾳ τὸ σῶμα καὶ τὸ ἀσώματον, ἢ τὸ ἔμψυχον, καὶ τὸ ἄψυχον.

Τέσσαρσι τούτοις διαγινώσκομεν τὴν ὑγιῶς ἔχουσαν διαίρεσιν.

α'. Τῷ τὰ μέρη τῆς διαιρέσεως ἀντικείμενα εἶναι.

β'. Τῷ τὰ μέρη πάντα ἕξιν εἶναι τῷ ὅλῳ.

γ'. Τῷ εἰς τὰ δύο πρῶτα μέρη ἀντικείμενα ἀνάγεσθαι.

δ'. Εἰς τὰ προσεχέστερα μέρη διαιρεῖσθαι τὸ α'.

Περὶ διαφορᾶς Πείρας, Ἐμπειρίας, Τέχνης, καὶ Ἐπιστήμης. ἐν ᾧ καὶ περὶ τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς.

ΑΚόλουθον ἐν ἄρα διαλαβοῦσι περὶ τε ὅρου, καὶ διαφορᾶς ὅρων, προσέτι περὶ διαιρέσεως, καὶ τῶν ταύτης διαφορῶν, ὡς καὶ ταύτης αἰαγκαίας ἔσης, θεωρῆσαι περί τε τοῦ γένους & τῆς διαφορᾶς τῆς λογικῆς μεθόδου, περὶ ἧς τὸ σκοπούμενον, ἵνα ἐκ τούτων τὸν ὁρισμὸν ταύτης ἀποδώσωμεν. ἀλλ' ἐπειδὴ διαφόρως οἱ πάλαι καὶ νῦν φιλοσοφοῦντες περὶ ταύτης δοξάζουσιν, οἱ μὲν ἐπιστήμην, οἱ δὲ τέχνην ταύτην λέγοντες εἶναι, οἱ δὲ ἐκ φύσεως ταύτην προερχομένην, καὶ οἱονεὶ φυσικήν τινα ἕξιν διὰ νύξεως,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀλλ' ἢ ἐκ μαθήσεως προσποριζομένη κατὰ τὰς Πλατωνικοὺς, ἔδοξε δέον ὡς ἐνὶ διὰ βραχέων, ὀλίγ' ἅπτα διαλαβεῖν περὶ Τέχνης καὶ Ἐπιστήμης. ἀλλ' ἵνα μᾶλλον ὁ λόγος εὐμεθόδως προάγηται, πρὸ τούτων περὶ Πείρας καὶ Ἐμπειρίας εὔλογον διαλαβεῖν, ὅπως ἑκάστης τούτων τὰ ἰδιάζοντα διαγνῶντες, εὐχερέστερον τῆς λογικῆς μεθόδου τὸ προσεχὲς γένος διαγινώσκειν ἔξωμεν. ἔστω δὲ ὁ λόγος ὡς ἀπὸ τοιαύτης διαιρέσεως.

Ἡ γνῶσις ἢ ἄνευ λόγου ἐστὶν, ἢ μετὰ λόγου· καὶ ἡ μερικὴ ὄζιν, ἡ καθόλου. ἡ μὲν οὖν ἄνευ λόγου γνῶσις, εἰ μερικὴ εἴη ποιεῖ τὴν Πεῖραν, καὶ ἔστιν ἡ Πεῖρα ἑνὸς πράγματος ἄλογος γνῶσις. οἷον, ὅταν τὶς σὺ μόνον γινώσκει βοήθημα, καὶ τούτῳ χρώπω, τὴν αἰτίαν ἀγνοῶν καθ' ἣν ὠφελεῖ τὸ τοιοῦτον βοήθημα. ἡ δὲ ἄνευ λόγου γνῶσις ἡ καθόλου ποιεῖ τὴν Ἐμπειρίαν, καὶ ἔστιν ἡ Ἐμπειρία ἄλογος γνῶσις τῆς καθόλου, ὥσπερ ἐπὶ τῆς ἐμπειρικῶν Ἰατρῶν ἐρῶμεν. οὗτοι γὰρ πολλὰ μὲν γινώσκουσι βοηθήματα, τὴν δὲ αἰτίαν τῆς βοηθείας αὐτῷ οὐ γινώσκουσι. Ἐμπειρία τοίνυν ἐστὶ μνήμη καὶ τήρησις ἄλογος τῶν πολλάκις καὶ ὡσαύτως ὀφθέντων. ὁ γὰρ ἐμπειρικὸς Ἰατρὸς ἐν μνήμῃ κατέχων καὶ τηρῶν τὰ πολλάκις καὶ ὡσαύτως ὀφθέντα ἰάματα, κέχρηται τούτοις, τὴν αἰτίαν τῆς ἰάσεως ἀγνοῶν.

Ἡ δὲ μετὰ λόγου μερικὴ γνῶσις, Τέχνης, ἢ Ἐπιστήμης μέρος ποιεῖ. Τέχνης μὲν, εἰ τὸ ὑποκείμενον ἐστὶ ῥεπτὸν, ὡς ἐπὶ τῆς Τεκτονικῆς. Τέχνη γὰρ ἅπτ, καὶ μερική· ὅτι περὶ μόνα τὰ ξύλα καταγίνεται, ῥεπτὰ ὄντα, καὶ φθαρτά. Ἐπιστήμης δὲ μέρος ποιεῖ, εἰ τὸ ὑποκείμενον ὑπάρχει ἄῤῥεπτον. ὡς ἐπὶ τῆς Ἀστρονομίας, ἥτις μερικὴ ὅσα (περὶ γὰρ μόνα τὰ οὐράνια σώματα καταγίνεται) καὶ μερικὰ ὑποκείμενα ἔχουσα, ἄῤῥεπτα ταῦτα καὶ ἀδιάφθαρτα ἔχει. ἡ δὲ καθόλου μετὰ λόγου γνῶσις, Τέχνην τελείαν, ἢ τελείαν Ἐπιστήμην. Τέχνην μὲν εἰ τὰ ὑποκείμενα ῥεπτά τε καὶ ἀλλοιωτὰ ἔχει· εἰ δὲ ἄῤῥεπτα καὶ ἀναλοίωτα ἔχει, Ἐπιστήμην ποιεῖ. ἡ γὰρ Τέχνη καὶ Ἐπιστήμη κατὰ τὰ ὑποκείμενα διαφέρουσιν· ἔστι μὲν ὖν ἡ Τέχνη γνῶσις τῆς καθόλου μετὰ λόγου, ῥεπτὰ τὰ ὑποκείμενα ἔχουσα. ἢ καὶ ὅπως. Τέχνη ἐστὶ σύστημα ἐκ καταλήψεων ἐγγεγυμνασμένων, παρός τι τέλος εὔχρηστον τῆς ἐν τῷ βίῳ. σύστημα μὲν οὖν ἐκ καταλήψεων εἴρηται, ἐστὶν ἄθροισμα ἐξ ἐφαρμογῶν πρὸς αἰτιολογίαν τῆς Πείρας, ὑπαρχούσης γνώσεως μερικῆς. ἐγγεγυμνασμένων δὲ, ἤτοι δεδοκιμασμένων, διὰ τὴν Ἐμπειρίαν, ἀδόκιμον οὖσαν ξιβλόν. τὸ δὲ πρός τι τέλος εὔχρηστον τῆς ἐν τῷ βίῳ πρόσκειται, διὰ τὰς ματαιοτεχνίας καὶ κακοτεχνίας. ἡ γὰρ ματαιοτεχνία οὔτε ὠφέλειαν, οὔτε βλάβην εἰσφέρει τῷ βίῳ, ἀλλὰ μόνον ἀσχολίαν καὶ διατριβὴν ἄχρηστον. ὡς ἡ τῶν κύβων, καὶ τῶν ζαρίων, καὶ ἄλλων παρομοίων. ἡ δὲ κακοτεχ-

κοτεχ

κοπεχνία πρὸς τὸ μηδὲν ὠφελεῖν καὶ βλάπτειν τὸν βίον. ὡς ἡ γοητικὴ καὶ αἱ τοιαῦται. ὁρισέον καὶ οὕτως. Τέχνη ἐστὶν ἕξις ὁδῷ βαδίζουσα, μετὰ φαντασίας. προσκειται δὲ, τὸ μετὰ φαντασίας, διὰ τὴν φύσιν. ἕξις γάρ ὄξι καὶ ἡ φύσις ὡς ἔχουσα τὸ εἶναι ἐν οἷς ἐστίν. οἷον διὰ τὸ τὴν ἕξιν ἀπὸ τοῦ ἔχω λέγεσθαι ἐν τῷ ζώῳ, ἐν φυτῷ, καὶ τοῖς λοιποῖς. βαδίζει δὲ καὶ αὕτη ὁδῷ, τουτέστι κατὰ τάξιν προσέρχεται, καὶ πάντα κατὰ λόγον ποιεῖ, ἀλλ' οὐ μετὰ φαντασίας ὥσπερ ἡ Τέχνη. ὁ γὰρ φαντάζεται ἐν ἑαυτῷ ὃ βούλεται κατασκευάσαι. ἄλογος γάρ ἐστιν. ὁ δὲ τεχνίτης, κεχρημένος τῷ λόγῳ ἥνίκα τι βούλεται ποιῆσαι, πρότερον διατυποῖ τὸ τοιοῦτον ἐν ἑαυτῷ, καὶ εἶθ' οὕτως ἀποτελεῖ.

Ἐπιστήμη δέ ἐστιν ἡ τῷ καθόλου ἀπταιστος γνῶσις, καὶ ἀμεταπίπτος, ἀξεπτα καὶ ἀΐδια τὰ ὑποκείμενα ἔχουσα. ἀπταίστως γὰρ γινώσκει τὰ γινωσκόμενα, διὰ τὸ αὐτῷ ἄρδυτόντε καὶ ἀναλλοίωτον. οὐ γὰρ ὀξεπάζει τὰς ἰδιότητας τῷ ἐπὶ μέρους κράσεων, ὥσπερ ἡ Ἰατρικὴ, ἀλλὰ περὶ τοῦ καθόλου Ἀνθρώπου, καὶ τοῦ καθόλου Ἵππου, καὶ τῷ ὁμοίων διαλαμβάνει, ἅτινα ἀεὶ ὡσαύτως ἔχουσιν.

Ἡ δὲ Τέχνη περὶ τὰ ῥᾴδια καὶ τὰ μὴ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχοντα καταγίνεται. τὰ γὰρ ὑποκείμενα ταύτης ὡς ἔφημεν, φθορᾷ ὑπόκεινται καὶ ἀλλοιώσει, ὡς τῇ Ἰατρικῇ τὰ ἀνθρώπεια σώματα. ὅθεν τοῦ Ἰατροῦ δόντος καθάρσιον ἐν καιρῷ δέοντι, διὰ τὸ αἰφνιδίως ἐκπλῦναι τὸ πνικαῦτα κατάγμα, οἷον τοῦ σώματος, κἀντεῦθεν ἀλλοιωθὲν τὸ ὑποκείμενον, βλάβη τῇ καθαρσίῳ αὐτὸ ὠφελείας ἐπικολούθησεν. ὥστε ἡ ἀποτυχία τῆς ἰάσεως, οὐ διὰ τὸν λόγον τῆς τέχνης, ἀλλὰ διὰ τὸ ἐκπεσὸν τοῦ ὑποκειμένου γέγονε. τοῦτο δὲ τὸ ἄστατον τῷ ὑποκειμένων, καὶ ἐπὶ πασῶν θεωρεῖται τεχνῶν.

Διὸ ἡ Ἐπιστήμη τὰ ὑποκείμενα ἄξεπτα καὶ στάσιμα ἔχουσα, τοιαύτης καὶ τῆς ὀνομασίας τετύχηκεν. εἴρηται δὲ Ἐπιστήμη, διὰ τὸ ἐπὶ στάσιν καὶ ὅρον τῷ πραγμάτων ἄγειν ἡμᾶς, ἀπάγουσα ἀποτε τῆς ἀορισίας, καὶ μεταβολῆς τῷ μερικῶν. ἀόρισα γὰρ τὰ μερικὰ, διὰ τὸ μεταβάλλεσθαι. ἔργον δὲ Ἐπιστήμης ἡ θεωρία τῷ καθόλου, τὰ δὲ καθόλου εἰσὶν ἀμεταπτωτα, καὶ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχοντα, καθὸ τῆς τέχνης ἀντιδιαστέλλεται.

Ἐπεὶ δὲ τοιγαροῦν ἡ λογικὴ ἕξις ἐπὶ τὰς ψυχικὰς δυνάμεις ἀναφέρεται, ὥσπερ καὶ αἱ λοιπαὶ τῷ Τεχνῶν καὶ Ἐπιστημῶν, ἔδοξεν οὐκ ἄπο σκοποῦ, ὀλίγα ἅττα, καὶ περὶ ψυχικῶν δυνάμεων διεξελθεῖν, ἵνα καὶ τὴν διαίρεσιν τούτων καὶ τὴν διαφορὰν (ἐφ' ὅσον ἐπὶ τῷ παρόντος δεόμεθα τούτων) γνώριμον πρὸ τῷ ἄλλων. τοίνυν τῷ ψυχικῶν δυνάμεων αἱ μὲν φυτικαὶ, αἱ δὲ ζωτικαὶ καὶ ὀρεκτικαὶ, αἱ δὲ γνωστικαί εἰσι καὶ διανοητικαί. καὶ φυτικαὶ μέν εἰσιν,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἥτε θρεπτικὴ, καὶ αὐξητικὴ, καὶ γεννητικὴ, ὡς ἐπὶ τῆς φυτῆς θεωρεῖται. ταῦτα γὰρ τρεφόμενα αὔξει, καὶ αὐξόμενα γεννᾷ καρποὺς, κλάδους, καὶ τὰ τοιαῦτα. ζωτικαὶ δὲ πάλιν καὶ ὀρεκτικαὶ, ἥ βούλησις, ἡ προαίρεσις, ὁ θυμὸς, καὶ ἡ ἐπιθυμία, ὡς ἐπὶ τῶν ζώων θεωρεῖται. ἀλλ' αὗται μὲν οὐ πᾶσαι θεωροῦνται ἐπὶ τῶν ἀλόγων ζώων, ἀλλ' εἰσί τινες αἳ καὶ λόγου μετέχουσι. (ὅσαι γὰρ τῆς δυνάμεων ἐπὶ τῶν ἀλόγων θεωροῦνται, αὗται ἐπὶ τῶν λογικῶν τελειότεραι ἐκλαμβάνονται) ὅθεν ἡ μὲν βούλησις δύναμις ἐστὶ λογικὴ, καὶ τρόπον τινὰ ἴδιος τοῦ ἀνθρώπου εἶδει. ἄλογοι δὲ δυνάμεις, ἡ ἐπιθυμία, καὶ ὁ θυμός. ἐφ' ἃν προαίρεσις κατ' ἀμφότερα θεωρεῖται.

Ἔστι τοίνυν ἡ βούλησις αὐτὴ καθ' αὑτὴν τῆς λογικῆς ψυχῆς, καὶ πρὸς μόνον τὸ ἀγαθὸν ἀποτείνεται. εἰ δ' ἐνίοτε βούλεται καὶ τὸ κακὸν, ἀλλὰ τοῦτο οὐχ ᾗ κακὸν, ἀλλ' ὡς συμφέρον τοῦτο βούλεται. ἡ δὲ προαίρεσις ἐστὶ συμπεπλεγμένη τῇ ἀλογίᾳ. διὸ καὶ ποτὲ μὲν πρὸς τὸ λόγῳ, ποτὲ δὲ πρὸς τῆς ἀλογίας γίνεται, καὶ αἱρεῖται πρὸ τοῦδε τόδε, διὸ καὶ προαίρεσις λέγεται. γνωστικαὶ δὲ δυνάμεις τῆς ψυχῆς εἰσι, Νοῦς, Διάνοια, Δόξα, Φαντασία, καὶ Αἴσθησις. καὶ τούτων πάλιν, Νοῦς καὶ Διάνοια εἰσὶ λογικαὶ. Φαντασία δὲ καὶ Αἴσθησις, ἄλογοι. ἡ δὲ Δόξα θεωρεῖται κατ' ἄμφω. γίνεται γὰρ αὕτη καὶ μετὰ λόγου, καὶ ἄνευ λόγου. καὶ ἄνευ λόγου μὲν γίνεται, ὅταν χωρὶς αἰτίας δοξάζῃ τὰ πράγματα. οἷον, δοξάζει τις τὸν ἄνθρωπον εἶναι γελαστικὸν, οὐκ ἀπό τινος αἰτίας εἰς τοῦτο ἐλθών. καὶ αὕτη λέγεται ἄλογος δόξα. μετὰ λόγου δὲ, ὅταν ἐξ αἰτίας ἀλόγου εἰς τοῦτο προάγηται. ὡς ὅταν εἴποι τις. πᾶν λογικὸν γελαστικὸν, ὁ ἄνθρωπος λογικὸς, ἄρα ὁ ἄνθρωπος γελαστικός. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μετὰ λόγου γινομένη δόξα, ἥτις συμπέρασμά ἐστι τῶν προτάσεων. Αἴσθησις δέ ἐστιν ἡ μερικὴ γνῶσις τοῦ παρόντος. ἡ γὰρ Αἴσθησις τοῦ παρόντος μόνον ἀντιλαμβάνεται. οἷον, ἡ ὅρασις ὅπερ ὁρᾷ, τότε μόνου ἀντιλαμβάνεται. ὁμοίως καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν αἰσθήσεων.

Φαντασία δέ ἐστιν ἡ τοῦ ὄντος μερικὴ γνῶσις. ὡς ὅταν ἴδῃ τις τὸν ἥλιον, ἢ ἄλλο τι, εἶτα φαντάζεται αὐτὸν τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον ὄντα. ὅπερ καὶ ἀνάπολησις λέγεται. ταύτην δὲ τὴν φαντασίαν ὁ Ἀριστοτέλης νοῦν ὠνόμασε παθητικόν. νοῦν μὲν, ὡς ἔχουσαν εἶδον τὸ γνωστὸν ἐν ἑαυτῇ. διαφέρει δὲ τῆς αἰσθήσεως. ὅτι ἅπερ ἡ αἴσθησις γινώσκει κείμενα ἔξω, δεομένη τῆς παρουσίας ἐκείνων πρὸς τὸ ἐνεργῆσαι περὶ αὐτὰ, τύπων τοὺς τύπους ἡ φαντασία ἀπομαξαμένη διὰ τῆς αἰσθήσεως, ἔχει ἐν ἑαυτῇ, καὶ δύναται προβάλλειν, μηδαμῶς τῆς ἔξω δεομένη κειμένων. διὸ καὶν τοῖς ὕπνοις ἐνεργεῖ, τῆς αἰσθήσεων ἀνενεργήτων οὐσῶν.

Παθη-

Παθητικὸν δὲ παντὶ εἴρηκε, διότι μετὰ μερισμοῦ γινώσκει τὰ πράγματα, καὶ μετὰ διαστάσεως, ἐκ τῆς αἰσθητῆς ἀρχομένη καὶ συνισαμένη, καὶ πολλάκις τῇ χρονίῳ ἀπουσίᾳ τῆς αἰσθητῆς διαλυομένη. Ἐπεὶ δ' οὖν οὐδὲν τῆς ἐντεῦθα πραγμάτων νοῆσαι ἔχομεν ἄνευ φαντασίας. αὕτη γὰρ οὐκ ἀπαθὴς ἐστι, (διαλύσεως δὲ ὑποκειται καὶ φθορᾶς ὡς εἴρηται.) διὰ τοῦτο τῆς φαντασίας φθειρομένης, πάσχομεν τιὼ λήθῃ τῆς ἐγνωσμένων. Ἐπειδὴ δὲ τιὼ νόησιν τῇ φαντασίᾳ ἔχομεν συμπεπλεγμένῃ, τὰ νοήματα, παθήματα τῆς ψυχῆς λέγονται. οὐχ ὅτι ἡ λογικὴ ψυχὴ πάσχει, & διὰ τοῦτο τὰ ἐξ ἐκείνης ἐρχόμενα παθήματα ποιοῦσιν, ἀλλ' ὅτι χωρὶς τῆ παθητικοῦ νοῦ, τῆς φαντασίας δηλαδὴ, ὡδὲ πέφυκε τῆ ἐν τῷ κόσμῳ νοεῖν.

Διάνοια δέ ἐστι, γνωστικὴ τῆ καθόλε μετὰ λόγε δυνάμις, ἐκ ἀθρόως τὸ γνωστὸν καταλαμβάνουσα, καὶ ὁμοῦ, ἀλλὰ διάτινος μεσιτευούσης μεθόδε. αὕτη δὲ ἡ Διάνοια λέγεται & διωάμει νῆς, διὰ τὸ συνεπαίρεσθαι καὶ συνανάγεσθαι τῆ ἐνεργείᾳ νῷ. πρὸς ἅπερ γὰρ ὁ ἐνεργείᾳ νοῦς ἀμέσως & δ' ἁπλῶν ἐπιβολῶν νοεῖ, πρὸς ταῦτα ἡ διάνοια, ἥτοι διωάμει νῆς διὰ συλλογισμῶν ἀνάγεται. Ἡ διάνοια τοίναν, τέτεσιν ὁ διωάμει λεγόμενος νοῦς, ἀεὶ πρὸς τὸ δέον στοχεργεῖ, & ταῖς ὀρεκτικαῖς διωάμεσι τῆς ψυχῆς βοηθεῖ, & ἀλόγους οὔσας αὐτὰς πρὸς τὸ λελογισμένον ποδηγετεῖ. συνεπαιρομένη δὲ τῆ ἐνεργείᾳ νῷ, καὶ ἀναγομένη πρὸς τιὼ γνῶσιν τῆ ὄντων, ἐκ τοῦ ἀτελοῦς ἐπὶ τὸ τέλειον προέισιν, ἤγουν ἐκ τοῦ διωάμει πρὸς τὸ ἐνεργείᾳ. διὸ καὶ ἡ παύτης ἐνέργεια, ἥτοιν ἡ νόησις, λέγεται πάθος, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς ἐνεργείας τοῦ νοῦ, αὐτοτελοῦς καλουμένου, & ἐνεργείᾳ νοῦ ὄντος. ὡς τῇ οὐσίᾳ συμφρόμενον τιὼ ἐνέργειαν ἔχοντος, ἀμιγῶς τοῦ διωάμει, καὶ διαπαντὸς ἀπαθῆ.

Διαφέρει δὲ ἡ Διάνοια τῆς μετὰ λόγε Δόξης. ὅτε ἡ μετὰ λόγε Δόξα συμπέρασμά ἐστι τῆ προτάσεων, ὡς ἐλέγετο ἀνωτέρω. ἡ δὲ Διάνοια λαμβάνουσα τὰς προτάσεις ὁμολογουμένας κατασκευάζει τὸ ζητούμενον. λαβοῦσα γὰρ ὁμολογουμένως ὅτι ἡ ψυχὴ αὐτοκίνητος, τὸ δὲ αὐτοκίνητον ἀεικίνητον, καὶ τὸ ἀεικίνητον ἀθάνατον, κατεσκεύασεν ἐντεῦθεν, ὅτι καὶ ἡ ψυχὴ ἀθάνατος. καὶ οὕτως ἐκ τῆς τοιᾶς δὲ κατασκευῆς, ἡ μετὰ λόγου δόξα συμπεραίνει, ὅτι ἡ ψυχὴ ὑπάρχει ἀθάνατος. ὅπερ ἡ Διάνοια διὰ προτάσεων προπατεσκεύασεν. ὁ δὲ νοῦς ἀκρεφνὴς ὑπάρχων καὶ ἀμιγὴς παθημάτων γηΐνων, καὶ ὡς ἂν εἴπῃ τὶς νοῦς κεκαθαρμένος ἀσκήσει, καὶ δι' ἀρετῆς ἐξωμοιωμένος Θῷ, οὐχ ὕπως, ἀλλ' ἁπλῇ προσβολῇ, τουτέστιν εὐθέως, ἀχρόνως, κρεῖττον ἢ κατὰ ἀπόδειξιν, πάντα τὰ ὑποπίπτοντα αὐτῇ γινώσκει, τὰ νοητὰ δηλαδή. οὕτω τοιγαροῦν τούτων ἐχόντων, δέον ἐστὶν εἰδέναι,

δέναι, ὅτι ἐκ μὲν τῆς αἰσθήσεως ἐγείρεται ἡ πεῖρα. καὶ γὰρ ἄυτη μερικὴ ἐστι γνῶσις, καὶ ἄλογος. ἡδὲ ἐμπειρία προέρχεται, ἔκτε τῆς ἀλόγου δόξης, καὶ ἐκ τῆς αἰσθήσεως, καὶ τῆς φαντασίας ὁμοῦ. καὶ ὅταν μὲν ἐκ τῆς αἰσθήσεως ἐγείρεται καὶ τῆς φαντασίας, λέγεται αὐτοψία. καὶ γὰρ αὐτόπτης γενόμενος τῷ βοηθημάτων ὁ ἐμπειρικὸς λαβὼν, καὶ βασανίσας αὐτὰ διὰ τῆς αἰσθήσεως, ἢ τὰς ἐνεργείας αὐτῷ ἐν ἑαυτῷ, διὰ τῆς φαντασίας συναγαγὼν, χρᾶται καπὶ καιρούς ἐπὶ ἑκάστῳ πρὸς τὰς ἰάσεις. ὅταν δὲ ἐκ τῆς ἀλόγου δόξης ἡ ἐμπειρία ὁρμᾷ, τότε λέγεται ἱστορία. ὡς ὅταν τὶς δοξάζει τὰς φύσεις τῷ βοηθημάτων τύπων τοιαύτας ἔναι, μὴ δοκιμάσας αὐτὸς, ἀλλ' ἀπ' ἄλλων ἀκηκοὼς, καὶ οὔπω δοξάζων.

Ἡ δὲ Τέχνη ἐγείρεται ἐκ τῆς δόξης τῆς μετὰ λόγου καὶ τῆς διανοίας. καὶ γὰρ καὶ ἄυτη ὁμοίως ταύταις τὰ καθόλου μετὰ λόγου γινώσκει.

Ἡ δὲ Ἐπιστήμη γενᾶται ἔκτε τῆς διανοίας καὶ τῆ νοῦ. καὶ τὰς μὲν δεομένας ἀποδείξεων ἀρχὰς ἐκ τῆς διανοίας λαμβάνει. οἷον, ὅτι τὸ ἀσώματον ἀδιαίρετον, καὶ ἡ γραμμὴ ἐπ' ἄπειρον διαιρετὴ, καὶ τὰ τοιαῦτα. τὰς δὲ ὁμολογουμένας ἀρχὰς καὶ ἀνενδεεῖς ἀποδείξεων, λαμβάνει ἐκ τῆ νῦ. οἷον, ὅτι ὁ Θεὸς ἀγαθός. ὅτι πάντα ποιήματα τῆ Θεοῦ, καὶ τὰ τοιαῦτα. διαφέρει τοίνυν ἡ Τέχνη τῆς Ἐπιστήμης, ὅ μόνον ὅτι ἡ μὲν περὶ τὰ μεταβαλλόμενα, ἡ δὲ περὶ τὰ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχοντα κατάγινεται, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἡ μὲν Τέχνη ἔκτε τῆς μετὰ λόγου δόξης, καὶ τῆς διανοίας προέρχεται. ἡ δὲ Ἐπιστήμη ἐκ τοῦ νοῦ ἔ τῆς διανοίας, ἀρχῶν μόνον δεομένη. καὶ εἰ μὲν ὁμολογουμένας, ταύτας παρὰ τοῦ ἐνεργείᾳ λαμβάνει νοὸς, εἰδὲ ἀποδείξεων δεομένας ταύτας, μετὰ τινὶ μετὰ λόγου δόξαν, ἤτοι μετὰ τὸ συμπέρασμα, παρὰ τοῦ δυνάμει, ἤτοι τῆς διανοίας λαμβάνει, τῆς μετὰ λόγου μὴ δεομένης δόξης.

Η''

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Η' ἀνὰ λόγου. —— Α'σύστασις. —— Η" μετὰ λόγου.

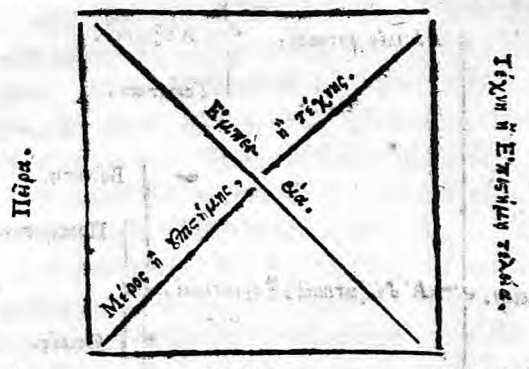

Η" Μεικτὴ. —— Α'σύστασις. —— Η" Καθόλου.

Η" Μεικτὴ, ἐκ ποιᾶ τῶν Πείρας.

Η" ἀνὰ λόγου. ⟩ Η' γνῶσις. ⟨

Η" καθόλου, ἐκ ποιᾶ τῶν Ἐμπειρίας.

Καὶ ποιᾶ Τέχνης μέρος.

Η" μεικτή. ⟩

Η" Ἐπιστήμης μέρος.

Η" μετὰ λόγου. ⟩

Η" ἕξεσι ἔχουσα τὰ ὑποκείμενα, ἢ ποιᾶ Τέχνῃ τελείᾳ. ⟩

Η" καθόλου. ⟩

Η" ἄξεσι, ἐκ ποιᾶ Ἐπιστήμη.

Τῶν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

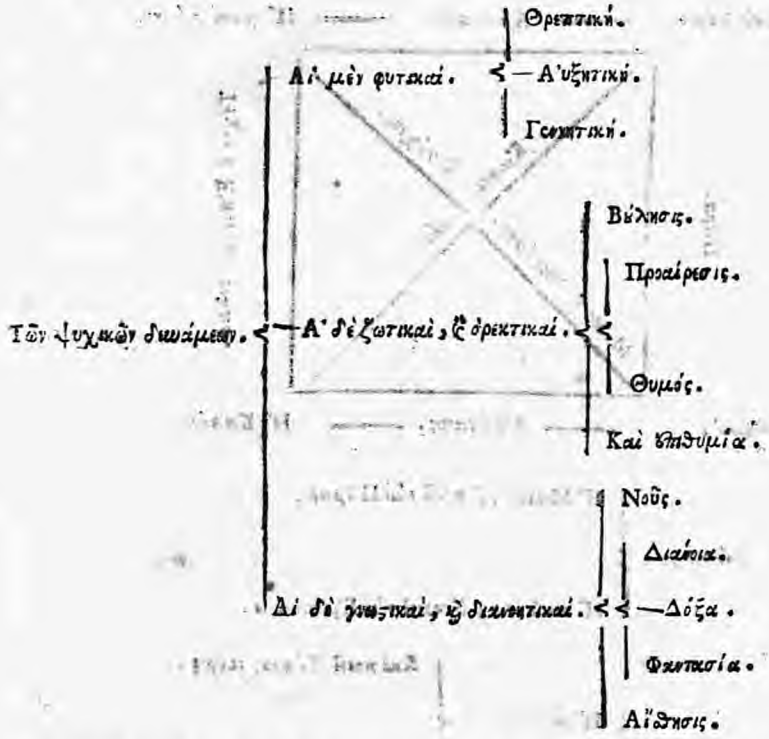

Στέον ὅτι τῆς ἐπινοίας διχῶς ἐκλαμβανομένης, ἡ μέν ἐστιν οἷον ἐπένοιά τις καὶ ἐπιθύμησις, φύσιν ἔχουσα τὰ συγκείμενα ἐκ φύσεως διαχωρίζειν, καὶ κατ' ἰδίαν σύστασιν ἑκάτερον ἐπινοεῖν. οἷον ψυχὴ καὶ σῶμα, ἅπερ εἰσὶν ἅμα δεδημιουργημένα, καὶ ἐξ ἀμφοτέρων ἄνθρωπος γέγονεν ἕν, ἀλλ' ἡ ἐπίνοια αὕτη δύναται διαιρεῖσαι τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ ψυχικὸν, καὶ τὸ σῶμα, καὶ τροὶ τῆς ἀπ' ἀλλήλων διακρίσεως καὶ χωρισμοῦ τοῦ ψυχικοῦ κεχωρισμένου ἐπινοῆσαι τοῦ σώματος, καὶ τὸ σῶμα κεχωρισμένον ἐπινοῆσαι τῆς ψυχῆς. διὰ τὸ εἶναι τὸ μὲν ψυχικὸν οὐσίαν ἀθάνατον, καὶ ζωῆς αἰτίαν τὸ σώματι. τὸ δὲ σῶμα φύσις θνητὴ οὐκ ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ ζῆν ἔχον, καὶ ὅσα ἄλλα ἔνεισιν ἑκατέροις. πάλιν τὸ σῶμα, καὶ τὸ χρῶμα ὁμοῦ πεφύκασιν εἶναι, καὶ ἀδύνατον τὸ σῶμα τοῦ χρώματος χωρισθῆναι, ἐπεὶ οὐ τὸ χρῶμα τοῦ ὑποκειμένου σώματος ἄμοιρον ἐστιν. ἀλλ' ἡ ἐπίνοια ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων διίστησιν, καὶ τὸ μὲν κεχρωσμένον φύσει σῶμα; ἐν ἑαυτῇ θεωρημένον τοῦ χρώματος σωίστησιν. ὁμοίως καὶ τὸ χρῶμα διηρημένον τοῦ

σώμα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σώματος. καὶ αὕτη μὲν ἐστιν ἡ πρώτως καὶ κυρίως λεγομένη ἐπίνοια. ἡ δὲ λοπὴ, ψιλὴ ἐπίνοια καταχρηστικῶς καλεῖται. τὰ γὰρ μὴ ἔχοντα ὑπόστασιν, ὡς ἐνυπόστατα λογίζεται, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ὡς ὄντα, ἥτις διανοίας ὑπάρχει ἀνάπλασμα, ἄνθρωπον σαυρόκρανα πτερωτὸν, καὶ πλοῖον ἐναέριον, καὶ ἕτερα παραπλήσια. καὶ ἐκ τῶν ὅλων δὲ μέρη τινὰ λαμβάνουσα, καὶ μετ' ἀλλήλων συντιθεῖσα, ὑφίστησι τὰ παντελῶς ἀνύπαρκτα. τοιοῦτόν ἐστιν ὁ κένταυρος, ἔτουν ἱππάνθρωπος. ὅπερ τῶν ὄντων οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ μόνον ψιλὸν ἐπινόημα. διαφέρει δὲ τῆς φαντασίας ἡ ψιλὴ ἐπίνοια, ὅτι ἡ μὲν φαντασία τῶν ἐνυποστάτων ἐστὶν ἀναπόλησις. ὡς ὅταν τις τὸ ὁραθὲν ἀναπολῇ καὶ φαντάζηται. ἡ δὲ ψιλὴ ἐπίνοια ἐστὶ διατύπωσις τῶν ἀνυποστάτων, καὶ μηδαμῶς ὄντων, μόνῳ τῷ ἐνθυμήσει ἔχουσα γένεσιν, ὥσπερ καὶ τῷ λήθῳ τελείαν φθοράν. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων χρεωδῶν ὄντων τοῖς μετέπειτα ἐνθησομένοις. νῦν δὲ ἐχόμενον ἂν εἴη ἐρμηνῆσαι περὶ τοῦ γένους τῆς λογικῆς μεθόδου, τοῦτε πορρώ καὶ προσεχοῦς, προσέτι περὶ τοῦ τέλους αὐτῆς, καὶ τῆς διαφορᾶς, ἵν' ἐκ τούτων τὸ τί ἐστι ταύτης διορίσωμεν.

Περὶ τοῦ γένους τῆς Λογικῆς, καὶ εἰ ἐστὶν ἕξις ἐπίκτητος, ἢ οὔ.

Τὸ ζητούμενον τοῖς περιπατητικῶς φιλοσοφοῦσι, τῷ ὄντι παράδοξον κεῖνται, τῷ Λογικῷ δηλαδὴ ἔμφυτον εἶναι τῇ ἀνθρωπείᾳ ψυχῇ, καὶ μὴ ἐπίκτητον ἕξιν. Ἔμπης παρὰ Πλάτωνι, καὶ τοῖς προσβάλουσι τὰ ἐκείνου δόγματα ἀπαρασάλευτα, οὐ μόνον εὔλογον, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον, τὸ τοιοῦτον φαίνεται δόγμα. τῷ λογικῷ δηλαδὴ μέθοδον, ὥσπερ καὶ τὰς λοιπὰς ἕξεις, φύσει ἐνυπάρχειν ταῖς ἀΐδιαις ψυχαῖς, καὶ μὴ προσποιεῖσθαι ταύτας μαθήσει καὶ ἐθισμῷ. διάτοι τοῦτο ὁ Φιλόσοφος δέον ἔκρινε, μνήμῃ περὶ τούτου ποιήσασθαι, ὥσπε πολλοῖς ἄλλοις, καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ πρώτου τῶν ὑστέρων ἀναλυτικῶν.

Δόξα Πλάτωνος.

Δέδοκται τοιγάρτοι τῷ Πλάτωνι πάσας τὰς ἐπιστήμας, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν πάσας τὰς ἕξεις ἐμφύτους εἶναι τῇ ἀΐδιῃ φύσει, καὶ παρέπεσθαι ταύτῃ, ὥσπερ καὶ τὰ εἰδητικὰ συμβεβηκότα παρέπεται τῷ εἴδει, οὗ περ εἰσὶν ἴδια, τῷ δὲ ἡμετέραν ψυχὴν ἐπιστήμονα πάντων εἶναι πρὸ τοῦ εἰσελθεῖν τῷ σώματι. μετὰ δὲ τὸ εἰσελθεῖν, διὰ τῶν σωμάτων τῶν πρὸς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αὐτὸ, λήθλω ἀμπέχεσθαι ὧν ἐτύγχανεν εἰδῶς πρότερον. ☞ διὰ τοῦτο μὴ δυνάσθαι κατ' ἐπιστήμλω ἐνεργεῖν. προσέτι καὶ τοῦ μὴ γίνεσθαι πάντας ἀνθρώπους ὁμοίως μαθήσει καὶ διδασκαλίᾳ ἐπιστήμονας, τὸ αἴτιον ἐπὶ τὸ σῶμα ἀνῆγεν, μᾶλλον, καὶ ἧττον ἐπιπροθουῦν, κατὰ τλὼ διάφορον κρᾶσιν, δι' λὧ κρᾶσιν καὶ ἡ λήθη οὐχ ὁμοίως τοῖς πᾶσιν ἐπιγίγνεται.

Ἑπομένως τούτοις ἔφασκε τὸν διδάσκοντα ἐν τῷ διδάσκειν, μηδὲν ἄλλο ποιεῖν, ἢ ἀφαιρεῖν τὰ ἐπιπροθουῦντα, καί τινα ἔσπον διεγείρειν τλὼ μνήμλω, ἐφ' ᾧ προαγάγῃ ἐς φῶς τὰς κεκρυμμένας, καὶ λανθανούσας ἐν τῇ ψυχῇ ἕξεις. ὅθεν καὶ τὸ πολυθρύλλητον ἐκεῖνο σωζῆτο ἀξίωμα, τὸ λέγον, τὰς μαθήσεις οὐδὲν ἄλλο, ἢ ἀναμνήσεις εἶναι.

Ἐμπέδωσις τοῦ προβληθέντος.

Συμβάλλεται μὲν εἰς ἐμπέδωσιν τῶ τοιούτου δόγματος. Πρῶτον μὲν τὸ ἀξιωματικὸν, καὶ παρὰ πᾶσιν ἐπίσημον πῶ τοιούτου ἀνδρὸς, καὶ ἐπὶ Φιλοσοφίαν οὕτως ἐς ἄκρον διαπρέψαντος. Δεύτερον δὲ συμπείθει τῶτ' αὐτὸ καὶ ὁ λόγος ἐκ τῆ ἐκείνου ὁρμώμλος ὑποθέσεων. ἐτίθετο γὰρ ἐκεῖνος τλὼ ψυχλὼ ὑπάρχειν ἀθανάτον· διὸ καὶ προϋπάρχειν τῆ σωμάτων εὔλογον ἔκρινε, διὰ τὸ κοινῶς λεγόμλον ἀξίωμα, πᾶν τὸ γενητὸν καὶ φθαρτὸν εἶναι, ὁμοίως καὶ τὸ ἄφθαρτον εἶναι ἀγένητον. Προσέτι ἄτοπον παντελῶς καὶ ἀνάξιον ᾤετο τλὼ ἀθανάτον καὶ ἄϋλον φύσιν τῆ θνητῆ καὶ ὑλικῶ σώματι συγγενᾶσθαι. Διὰ τλὼ ψυχλὼ προϋπάρχειν τῶ σώματος ἀπεφαίνετο. προϋπαρχέσης δὲ ἀνάγκη καί τινα εἶναι αὐτῆς ἐνέργειαν πρὸ τῶ εἰσδῦναι τῆ σώματι. ψυχῆς δὲ νοερᾶς καὶ ἀΰλου τίς ἂν ἄλλη οἰκεία ἐνέργεια γένοιτ' ἄν, πλλὼ τὸ νοεῖν; τοῦτο δὲ τί ἂν ἄλλο εἴη, ἢ θεωρία τῆ ὄντων, καὶ τῆς ὑσίας ἐκείνων κατάληψις. Ἐτίθετο δὲ ἀκολούθως ὁ Πλάτων, τὰ νοητὰ εἴδη φύσει ἐνυπάρχειν τῇ αὐτῇ ψυχῇ, δι' ὧν ἐκείνη εἰς θεωρίαν τῆ ὄντων προήρχετο, μηδαμῶς δεομένη τῆς ἀπὸ τῆ αἰσθήσεων εἰδολοποιίας. τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, προδήλως σωζόμενος τὰς Ἐπιστήμας προϋπάρχειν ἐμφύτως τῇ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ, καὶ ταύτλω ἀνεπιστήμονα γίνεσθαι παρὰ τὸ σῶμα, τουτέστι διὰ τὰ ἐπιπροθουῦντα σωματικὰ κωλύματα, καὶ μὴ ἐῶντα ταύτλω κατὰ τλὼ οἰκείαν αὐτῆς φύσιν ἐνεργεῖν.

Δημά-

Δημόκριτον περὶ Διαιρέσεως τῆς Ἕξεων.

Ἵνα δὲ δικαιότερον πρός τε τὴν ἀντίῤῥησιν τοῦ τοιούτου δόγματος, καὶ πρὸς ἐμπέδωσιν τοῦ κατὰ Περιπατητικοὺς φρονήματος χωρῶμεν, ἐπαναγκες εἶναι δοκεῖ περὶ διαιρέσεως ἕξεων διαλαβεῖν. Ἡ Ἕξις τοιγάρτοιγε πρόδηλόν ἐστιν ὅτι ἀπὸ τοῦ ἔχω λέγεται ῥήματος. ἔστι δὲ αὖτη τῆς ὁμωνύμως λεγομένων, καὶ ταύτην οἱ νεώτεροι πολυχειδῶς διαιροῦσι. τὰς μὲν γάρ φασι τῆς ἕξεων θεοπνεύστους εἶναι. τοιαύτας δὲ οὐ μόνον τὰς κατὰ φύσιν ἐννοοῦσιν, ἃς καὶ θεολογικὰς ἀρετὰς καὶ χαρίσματα λέγειν εἰώθασιν, ἀλλὰ καὶ τὰς φυσικὰς ἕξεις ἔστιν ὅτε θεοπνεύστους καλοῦσιν, ὡς καὶ αὐτὰς ἐνδεχόμενον εἶναι κατ' ἐπίπνοιαν θείαν ἐγγίνεσθαι. παρὰ ταύτας δὲ φασιν ἕξεις καὶ τὰς αἰσθητικὰς δυνάμεις, καὶ ἐπὶ τῆς σωμάτων ὁμοίως ἕξεις εἰώθασι λέγειν ποιάς τινας διαθέσεις δυσαποβλήτους κατὰ ψυχρότητα ἢ θερμότητα, δύχυμίαν, ἢ κακοχυμίαν. καὶ οὕτω μὲν οὕτως. ἔστι δὲ διαιρῆσαι ταύτας, καὶ καθ' ἕτερον τρόπον. ὁσαχῶς γὰρ τὸ ἔχω παρὰ τοῖς λογικοδομοῦσι λαμβάνεται, τοσαυταχῶς καὶ τὰς ἐκ τούτου παραγομένας ἕξεις λαβεῖν ἐνδέχεται. τὸ ἔχω τοίνυν ἀφ' οὗ ἡ ἕξις, λαμβάνεται ἐπὶ τοῦ παρόντος μάλιστα τρίχως. ἢ γὰρ ὡς ὁμώνυμος φωνὴ λαμβάνεται, καὶ ἀδιαφόρως ἔχειν ὁ ἄνθρωπος τι λέγεται, ἢ ἄλλοτι τῆς ὄντων. οἷον, ἐπὶ ἀνθρώπε τὸ ἔχειν χεῖρας, γυναῖκα, οἰκίαν, μέγεθος, πατέρα, υἱόν, καὶ τὰ ὅμοια. ὅπερ ἐπεδὴ εἰς διαφόρους κατηγορίας ἀνάγεται, μετὰ τὰς κατηγορίας ὑπὸ τοῦ Φιλοσόφου ἐτέθη.

Δεύτερον καθὰ λέγομεν τὸν ἄνθρωπον ἔχειν τι περὶ τὸ σῶμα. οἷον, ἱμάτια, ὑποδήματα, καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια. ὅπερ οἰκείαν κατηγορίαν συνίστησι, ὡς σημαντικὸν τοῦ περίκειμαι. οὐ γὰρ ἀνάγεται εἰς διαφόρους κατηγορίας. διὸ τὴν ἐκάστην κατηγορίαν ἀποπληροῖ ἐν τοῖς τοῦ ὄντος γένεσι. καὶ Τρίτον τὸ ἔχω λαμβάνεται ὡς σημαντικὸν τοῦ διάκειμαι, ἀφ' οὗ καὶ ἕξις κυριώτερον λέγεται. ἔστι δὲ ἡ τοιαύτη ἕξις εἶδος τι ποιότητος, διατιθέμενον τὸν ἔχοντα ταύτην δέ, ἢ ἕτερως, καθ' ἑαυτὸν ἢ πρὸς ἕτερον. καὶ αὖτη ἐστὶν ἡ κυρίως λεγομένη ἐπίκτητος ἕξις. ἥτις ἐπὶ τὰς ψυχικὰς δυνάμεις ἀναφέρεται, ἔστι δ' ὅτε καὶ ἐπὶ τὰς σωματικάς. ὡςὅταν ἐνυπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ δεξιότης, ἢ κακεξία. ἐπὶ τῆς ψυχῆς δὲ ἐπιλαμβανομένη, ἔτιχῶς ἐνδέχεται νοηθῆναι. ἢ γάρ ἐστι χρομένη θεόθεν, ὡς ἡ καθ' ἡμᾶς ἱερὰ θεολογία πρεσβεύει, ὡς ἐπὶ τοῦ Σαμουὴλ προφητεύοντος ἐκ βρέφους, καὶ ἐπὶ τοῦ Σολομῶντος σοφισθέντος θεόθεν, ἀλλ' ἐκ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βόλου

ἐκ μαθήσεως, καὶ τῷ ὁμοίων. ἢ ἐστὶν ἐνεσαρμοσθὲν ὑπ' αὐτῆς τῆς φύσεως, ὡς αἱ ψυχικαὶ δυνάμεις. αἵτινας ἕξεις ὀνομάζονται, διὰ τὸ ἔχειν πάντας τὸν ἄνθρωπον. ὥσπερ καὶ αὐτὴ ἡ φύσις ἕξις λέγεται, διὰ τὸ καὶ πάντων ἔχειν τὸν ἄνθρωπον. καὶ Τρίτον ἕξις λέγεται πᾶν τὸ ἐθισμῷ καὶ λόγῳ τοῖς ἀνθρώποις προσίζεσθαι πέφυκος. ὧν καὶ δίελοι τὶς μάλιστα ἔμπερῶς. εἴς τε τὰς θεωρητικὰς δηλαδὴ, πρακτικάς τε, καὶ ποιητικάς. καὶ θεωρητικαὶ μὲν εἰσιν αἱ ἐπιστημονικαί. πρακτικαὶ δὲ αἱ ἠθικαὶ λεγόμεναι. καὶ ποιητικαὶ πᾶσαι αἱ τέχναι. ἀλλὰ τούτων αἱ μὲν πρακτικαὶ, καὶ ἠθικαὶ λεγόμεναι, ἐπὶ τὰς ὀρεκτικὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς ἀναφέρονται.

Διαιροῦνται δὲ αὗται διχῶς, ἢ γὰρ διασώζουσι τὸ διωρισμένον μέσον ὑπὸ τῆς φρονήσεως, παντοίας ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως ἐκτὸς οὖσαι, καὶ εἰσιν ἀρεταί. ἢ ἐκπίπτουσι τοῦ τοιούτου μέσου, κατάτε ὑπερβολὴν καὶ ἔλλειψιν, καὶ κακίαι καὶ πάθη κατονομάζονται. αἱ δὲ θεωρητικαὶ αἱ καὶ ἐπιστημονικαὶ λεγόμεναι, ἐπὶ τὰς γνωστικάς τε καὶ διανοητικὰς δυνάμεις ἀνάγονται τῆς ψυχῆς, ἐφ' ἃς καὶ αἱ ποιητικαὶ, καθ' ὅσον καὶ ἄνται, ὡς εἴρηται. ἀνωτέρω ἀπό τε τῆς διανοίας καὶ τῆς μετὰ λόγου δόξης προέρχονται. ταύτας δὲ τὰς διανοητικὰς ἕξεις, αἵπερ ἐπὶ τὰς γνωστικὰς δυνάμεις ἀνάγονται ὡς ἔφημεν, διαιροῦσί τινες ἔτω. τὰς μὲν τῶν ἀεὶ ἀληθευτικὰς ἀποκαλοῦντες, τὰς δὲ μὴ ἀεὶ ἀληθευτικάς. καὶ ἀληθευτικαὶ μὲν ἀεὶ εἰσὶν ὅσαι δι' ἀναργῶν σημείων ἢ ἄλλως πῶς, διάτινος μέρους γνωσιμωτέρου καὶ πιστοτέρου ἐπίβολοι γίνονται, ὡς ἐπὶ τῆς ἐπιστημῶν. αἱ δὲ μὴ ἀεὶ ἀληθευτικαὶ, ὅσαι ἐπὶ τινὶ δόξαν, ἢ φαντασίαν ἀνάγονται, αἵτινες ἐνδέχεται, ἀλλ' αὐτ' ἄλλων δοξάζουσι καὶ φαντάζονται. ὡς ὅτε τὶς δοξάζει τὶ πρεῖττονος. καὶ εἰ μὲν ὁ δοξάζει οὕτως ἔχει ὡς δέδοκται, ἀληθευτικὴ τισιπαῦτα ἡ ἕξις τοῦ δοξάζοντος λέγεται. εἰδὲ οὐχ οὕτως ἔχει, ψεύδεται ὁ δοξάζων, καὶ οὐκ ἀληθεύει ἡ τούτου δόξα. τῇ δ' ἀεὶ ἀληθευτικῶν πέντε τὰ γένη ἀπαριθμεῖται τῷ Φιλοσόφῳ, ἐν τῷ Ἕκτῳ τῶν Ἠθικῶν. Νοῦς, Σοφία, Φρόνησις, Ἐπιστήμη, καὶ Τέχνη.

Ἡ Λογικὴ τοιγαροῦν ὡς μὲν ἐπίκτητος ἐπὶ τὰς ἐπικτήτους ἕξεις ἀνάγεται. ὡς δὲ διανοητικὴ, ἐπὶ τὰς διανοητικὰς δυνάμεις. ὡς δ' ἀεὶ ἀληθευτικὴ ἐπὶ τὰς ἀληθευτικὰς τούτων. νῦν δὲ ποίαν δὲ τούτων καὶ τίνι λόγῳ, ῥηθήσεται ἐφ' ἑξῆς ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ, ὅτε καὶ τιὶ δόξαν τῷ λεγόντων ταύτῃ Ἐπιστήμῃ εἶναι ἀναξιόψομεν. νυῦ δὲ τούτων ἔτω λιφθέντων, κἀκεῖνο προληπτέον, ὅτι ἡ ἐπὶ τοῦ προβλήματος τῆς ἕξεως φωνὴ, τιὶ ἐθισμῷ καὶ λόγῳ ποιζομένῳ ἕξιν βούλεται σημαίνειν, οὐ μὴν τιὶ φυσικῇ δυνά-

μει.

μίω, ἢ τῷ μετὰ λόγου ἕφεσιν πρὸς τὸ ἕξιν. φαίνεται γὰρ ἡ τῆς λογικῆς φωνὴ, οὐχ ἁπλῶς λαμβανομένη. χρῶνται γὰρ ταύτῃ οὐ μόνον ἐπὶ τῆς Λογικῆς ἕξεως, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς φυσικῆς δυνάμεως, καθ' ἣν λέγεται ζῶον λογικὸν ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἐπὶ τῆς ἐφέσεως τῆς ἕξεως ταύτης, καθ' ἣν ἐφίεταί τις κατὰ λόγον ζῆν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ἕξεως μόνον λαμβανομένη, ἐνδέχεται ἐννοεῖν καὶ τὸ γραμματικὸν τε καὶ ῥητορικόν. λογικαὶ δὲ ἕξεις καὶ αὗται ὡς περὶ λόγους καταγινόμεναι. συνεσταλμένον δ' ἐννοοῦντες τὸ πρόσρημα, οἷον τῷ λέξιν τῆς Λογικῆς ἕξεως, τῷ συλλογιστικῷ μέθοδον φιλοῦμεν σημαίνειν, ἧς ἐστὶ παραδίδοναι ὄργανα διαιρετικὰ ψεύδους καὶ ἀληθείας. καὶ αὖτη κυριώτερον λέγεται λογικὴ ἕξις. περὶ ἧς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁ λόγος. ᾧ καὶ διαλεκτικῷ οἱ πλεῖστοι τῶν νεωτέρων ἀποκαλοῦσι. καί τοι διαλεκτικῷ ὁ Φιλόσοφος οἶδε μόνῳ τῷ τοπικῷ πραγματείαν, ὡς εἴρηται ἐν τῷ περὶ ἀναπτύξεως τῶν ὀνόματος ταύτης. νυνὶ δὲ διοριστέον τὸ προτεθὲν πρόβλημα.

Διορισμὸς ὃς ἐστὶ πρώτη θέσις τοῦ προτεθέντος προβλήματος.

Ἡ Λογικὴ ἕξις οἷα δὴ πᾶσα Ἐπιστήμη καὶ Τέχνη, ἅπερ ἐθισμῷ καὶ λόγῳ πορίζονται ἕξεις εἰσὶν ἐπίκτητοι, καὶ οὐκ ἐκ φύσεως ὑπάρχουσι τῇ ἡμετέρᾳ ψυχῇ.

Ἐμπέδωσις τούτου.

Δείκνυται τὸ προτεθέν. Πρῶτον μὲν ἀπὸ τοῦ Φιλοσόφου παρ' ᾧ ἐστὶν ἀναντίῤῥητον δόγμα, τὰ τῶν ὄντων εἴδη μὴ προϋπάρχειν τῶν σωμάτων ὧν εἰσὶν εἴδη. πρὸς ἄλληλα γὰρ εἶναι βούλεται τό, τε εἶδος, καὶ οὗ ἐστὶν εἶδος, ἡ μορφὴ δηλονότι καὶ ἡ ὕλη. τοῦτ' αὐτὸ καὶ ὁ λόγος δείκνυσι μετὰ τῆς πείρας. ὅσα γὰρ ἔμφυτα εἰσι φύσει τινὶ καὶ παρεπόμενα ταύτῃ ὡς ἴδια, προηγουμένως ἐφαρμόττει τῷ εἴδει, ὡς ἐκείνου παρεπόμενα, διὰ δὲ τὸ εἶδος, καὶ τοῖς ὑπὸ τὸ εἶδος ἀτόμοις ἐφαρμόττειν. φέρε εἰπεῖν ὡς ἐπὶ τῆς φύσεως τῆς ἀνίνης τὸ γελαστικόν. ὅπερ προηγουμένως ἐφαρμόττει τῷ καθόλου ἀνθρώπῳ εἴδει, διὰ τοῦτο δὲ, καὶ πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὸ τοιοῦτον εἶδος καθ' ἕκαστα καὶ ἀτόμοις. αἱ δὲ κατὰ λογικὴν, ἢ γραμματικὴν φέρε εἰπεῖν ἕξεις, οὐκ ἐφαρμόττουσι τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ ἀνθρώπῳ, ὅπερ ἐστὶν εἶδος. εἰ γὰρ ἐφήρμοττον αὗται τῷ ἀνθρώπῳ, ἦσαν ἀναγκαίως πάντες ἄνθρωποι γραμματικοὶ, καὶ λογικοὶ,

ὥσπερ

ὥσπερ καὶ γελαστικοί. ἡ δὲ λέγουσα πρότασις, ἄνθρωπος ἐστὶ λογικὸς, ἢ γραμματικὸς, οὐδενός ἐστι ξώου τῷ καθ' αὐτὸ, οἷον τῷ ἐσιωδῶς λεγομένων, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς μόνον, καὶ ἐπίτινων. οὐκ ἔστιν ἄρα ἡ Λογικὴ ἢ ἡ Γραμματικὴ ἔμφυτος τῷ ἀνῷ. Δεύτερον ὅσα ἂν εἰσὶν ἔμφυτα φύσει τινὶ, ὁμοίως καὶ ἐπίσης ἐφαρμόττει πᾶσι τοῖς ὑπὸ τινὶ φύσιν ἐκείνῳ ἀτόμοις. ἀλλ' ἡ Λογικὴ ὥσπερ καὶ αἱ λοιπαὶ ἕξεις, οὐ πᾶσιν ὁμοίως ἐφαρμόττει τοῖς κατὰ μέρος ἀνθρώποις, οὐκ ἄρα ἐστὶν ἔμφυτος τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει.

Ἀπάντησις πρὸς τοὺς Πλατωνικοὺς λόγους.

Τούτων ὕπως ἐχόντων, ἐκ. ἀποδεκτέον τὸ παρὰ Πλάτωνι λεγόμενον. ὃς φησι τινὶ ψυχινὶ ἀναγκαίως εἶναι τοῦ σώματος προϋπάρχουσαν, ὡς ἄποπον εἶναι ταύτην τῷ ὑλικῷ καὶ ῥύσῳ σώματι συγγενᾶσθαι, καὶ οὕτω σωναιρεθήσεται ἀκολούθως πάντα τὰ ἐκείνῳ λεγόμενα. τὸ δὲ τινὶ ψυχινὶ ἀθανάτου εἶναι, διὸ καὶ τινὶ προϋπάρξιν ἐτίθετο, ἔστι καὶ ἄλλως τὸ τοιοῦτον δόγμα συστῆσαι, καὶ μάλιστα ὡς τὰ ἱερὰ τίθησι λόγια, ἢ καὶ ὡς οἱ πλείους τῶν περιπατητικῶς φιλοσοφούντων, καὶ τῶν ἄλλων Φιλοσόφων. τανυῦν περὶ τοῦ τοιούτου πολυπραγμονεῖν δόγματος, ὅτι δηλαδὴ ἡ ψυχὴ ὑπάρχει ἀθάνατος, καὶ ὅτι διὰ τὸ εἶναι ἀθάνατον, προϋπάρξεως δεῖται, ἢ ἔ, ἐ μόνον ἐπὶ τῆς προκειμένης πραγματείας ἐστὶν ἀνοίκειον, ἀλλὰ καὶ βαθυτέρας ἐστὶ θεωρίας δεόμενον, καὶ ἀκροατῶν τελειοτέρων ἢ καθ' ὑμᾶς. εἰρήσεται δὲ, ἢν δοθῶ ὁ θεὸς, ἐν τῷ οἰκείῳ καὶ καταλλήλῳ τόπῳ. νυῦν δὲ κἀκεῖνο ὑποθετέον, ὅπερ δημεθόδως καὶ σωτόμως τὸ πλατωνικὸν ἀναξέψει δόγμα.

Δευτέρα Θέσις.

Ἡ Λογικὴ ἀντὶ τῆς φυσικῆς δυνάμεως ἐκλαμβανομένη, ἢ τῆς ἐφέσεως τῆς εἰς κτῆσιν τῆς Λογικῆς, ἔμφυτός ἐστι τῇ αὐτῇ φύσει.

Τῆς θέσεως ταύτης τὸ πρῶτον μέρος ἐστὶν ἀναντίῤῥητον. ὅτι ἡ φυσικὴ δύναμις ἐστὶν ἔμφυτος τῇ αὐτῇ φύσει. οὐδεὶς γὰρ ἀμφισβήτησέ ποτε τὴν λογικὴν δύναμιν μὴ συνυπάρχειν ἔμφυτον τῷ ἀνῷ. πῶς γάρ; ὅπουγε καὶ συστατικὴ διαφορά ἐστὶ τοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ ὁρισμῷ παραλαμβάνεται. ὁμοίως καὶ τὸ δεύτερον μέρος τῆς θέσεως οὐκ ἀμφιβάλλεται παρὰ τῆς ὁπωσοῦν μετέχουσι γνώσεως, τοῦτο δὲ λῶ, ὅτι πάντες αὐτοὶ καθ' ὁρμὴν φυσικὴν φέρονται εἰς κτῆσιν τῆς λογικῆς, καὶ τῶν ἄλλων ὁπωσημῶν.

Δεύ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δείκνυται δὲ τοῦτο, Πρῶτον μὲν ἀπὸ τῦ Φιλόσοφου, ὃς ἐν ἀρχῇ τῦ πρώτου τῦ μεταφυσικῶν, οἷα τι κοινὸν ἀξίωμα τοῦτο φάινεται παρειλημφὼς φροιμιαζόμενος, ὅτι πάντες ἄνθρωποι τοῦ εἰδέναι φύσει ὀρέγονται.

Δεύτερον ὥσπερ φύσει ἐστὶ πᾶν ἀνθρωπος κατὰ λόγον ζῆν, οὕτως ἐστὶ φύσει καὶ τὸ κατὰ λόγον ἐννοεῖν. ἀλλὰ μὴν χρῆσθαι λογικῇ, ἢ καὶ ταῖς ἄλλαις ἐπιστήμαις, κατὰ λόγον ἐστὶν ἐννοεῖν, ἄρα ὥσπερ ὁρμῇ φυσικῇ φέρεται ἄνθρωπος πρὸς τὸ κατὰ λόγον ζῆν, οὕτως ὁρμῇ φυσικῇ ἐνεχθήσεται καὶ πρὸς τὸ κατὰ λόγον ἐννοεῖν, καὶ ἀκολούθως πρὸς κτῆσιν τῆς Λογικῆς καὶ τῶν ἄλλων Ἐπιστημῶν, δι' ὧν ἐστὶ τὸ κατὰ λόγον ἐννοεῖν, ὁρμῇ φυσικῇ ἐνεχθήσεται.

Τέτον, ἕκαστον τῶν ὄντων φύσει φέρεται ἐπὶ τὴν οἰκείαν τελειότητα, ἡ δὲ Λογικὴ καὶ ἁπλῶς πᾶσα Τέχνη καὶ Ἐπιστήμη τελειότητες εἰσὶ τοῦ ἀνθρώπου. διὰ μὲν γὰρ τῶν Ἐπιστημῶν, τελειοῦται ἡ ἄνθρωπος, διὰ δὲ τῶν Τεχνῶν ἡ σῶμα καὶ ζῶον, πρόδηλος καὶ ἡ ἄνθρωπος, διὰ τὸ εἶναι τῶν Τεχνῶν πρὸς τὸ κατὰ λόγον ζῆν ξυμβαλλόμεναι. ἄρα πρὸς αὐτὰς φύσει ὁ ἄνθρωπος φέρεται, ὡς πρὸς οἰκείαν τελειότητα.

Τὸ παρὰ Πλάτωνι τοιγαροῦν λεγόμενον, οὕτως ἐνδέχεται διαιρεθῆναι τῷ πρὸς τοῦτο ἀντιφερομένῳ. εἰ μὲν γὰρ τὴν Λογικὴν, ἀντὶ τῆς λογικῆς δυνάμεως ἐκλαμβάνῃ, ἔμφυτός ἐστι τῇ ἀνίνῃ φύσει ἀναντιρρήπως. εἰ δὲ τὴν ἐπίκτητον ἕξιν ἐννοεῖ, ψεῦδος λαμβάνει, καὶ ἀκαταλήλως συλλογίζεται. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν Τεχνῶντε καὶ Ἐπιστημῶν. εἰ μὲν τὴν πρὸς ταύτας ἕφεσιν ἐννοῇ, ἔμφυτός ἐστιν αὕτη τῇ ἀνίνῃ φύσει, εἰδὲ τὴν κτῆσιν τούτων, οὐκ ἀληθεύει. πῶς γὰρ ἂν εἶησαν αἱ Τέχναι καὶ Ἐπιστῆμαι ἔμφυτοι, αἵπερ εἰσὶ τελειότητες τοῦ ἀνθρώπου; ἡ δὲ τελειότης ὑστέρα ἐστὶ τοῦ τελειουμένου. πᾶν γὰρ τὸ τελειούμενον μετὰ τὴν ἄφεξιν τὴν ἐν τῷ πρὸς ἓν ὅρῳ λαμβάνει τὴν οἰκείαν τελειότητα. ἄρα αἱ Τέχναι καὶ Ἐπιστῆμαι, οὐκ εἰσὶν ἔμφυτοι, ἀλλ' ἐπίκτητοι ἐθισμῷ καὶ λόγῳ πορειζόμεναι. ἔσχε δ' ἄντις καὶ πλείοσι χρήσασθαι πρὸς τὴν τοῦ τοιούτου δόγματος ἀντίρρησιν, ἀλλ' οἶμαι καὶ ταῦτα ἱκανά εἰσι δυσωπῆσαι τὸν μὴ παντάπεσιν ἀμοιροῦντα νοός.

Περὶ τοῦ προσεχοῦς Γένους τῆς Λογικῆς, καὶ τῆς ὕλης αὐτῆς.

Τοῦτον τὸν ἔμπροσθεν διορισαμένους μέχρι τοῦδε τὴν λογικὴν δηλαδὴ μέθοδον ὑπὸ τὴν ἐπίκτητον ἕξιν ἀναγεσθαι, ὡς εἰς γένος ἀνώτερον, καὶ μὴ ἔμφυτον εἶναι τῇ ἀνίνῃ φύσει, ἐχόμενον ἂν εἴη καὶ περὶ τοῦ προσεχοῦς αὐτῆς γένους εἰλικρινῶς διωρίσασθαι. οἱ γὰρ ὁρισμοὶ τῶν πραγμάτων ἐκ τῶν προ-

προσεχῶν γενῶν ἀποδίδονται. εἰ γὰρ καὶ ἀνωτέρω ἐν τῇ τῆς ἕξεων διαιρέσει ὑπὸ τὰς ἀεὶ ἀληθευτικὰς, καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ τὰς διανοητικὰς ἕξεις ὑπάγεσθαι εἴρηται, ἀλλὰ τῆς ἀεὶ ἀληθευτικῶν εἰς πέντε εἴδη διαιρεθεισῶν, καὶ διώρισαι ὑπὸ ποῖον τούτων ὑπάγεται ὡς εἰς προσεχῶς γένος, ταμιεύσει ἐν τοῖς ἑπομένοις. δέον τοιγαροῦν πάντως ἀμεθόδως καὶ περὶ τούτου διωρίσασθαι, ἐφεξῆς δὲ καὶ περὶ τῆς διαφορᾶς τῆς προκειμένης ἕξεως προσλητέον, ἵνα τὸν ὁρισμὸν ταύτης ὁλόκληρον ἀποδῶμεν. διορισέον δὲ ὅπως.

Τῆς ἐπικτήτου Ἕξεως ἔτι χῶς τεμνομένης, ὡς εἴρηται, εἰς θεωρητικὴν, πρακτικὴν, καὶ ποιητικὴν, ἀνάγκη τὴν λογικὴν μέθοδον ὑπὸ μίαν τούτων ὡς εἰς γένος οἰκεῖον ὑπάγεσθαι. τοῦτο δὲ διαγνῶναι χαλεπὸν, τοῖς μὴ τὴν ἔννοιαν προλαβοῦσι τῆς ὕλης, περὶ ἣν καταγίνεται. αἱ γὰρ ἰδιότητες τῆς Ἕξεων ἀπὸ τῆς εἰδικῶν διαφορῶν τοῦ ὑποκειμένου ἑκάστης διακρίνονται. φέρε εἰπεῖν αἱ ἰδιότητες τῆς τεχνικῆς Ἕξεως διακρίνονται τῆς ἰδιοτήτων τῆς θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς ἕξεως διὰ τὸ ἀποδίδειν τὸν τεχνίτην περὶτὸ ὑποκείμενον αὐτῷ γένος εἰσαγαγεῖν κῆμα τοιοῦτον, ἢ τοιοῦτον διὰ τῆς κανόνων τῆς Τέχνης. τοῦτο δὲ διὰ τὸ μὴ ζητεῖν θεωρῆσαι τὴν φύσιν τοῦ ὑποκειμένου γένους αὐτῷ (ὅπερ ἐστὶν εἰδητικὴ διαφορὰ τὸ ὑποκείμενον τῆς θεωρητικῆς ἕξεως) ἀλλὰ περιθεῖναι αὐτὸ τὸ διὰ τῆς τέχνης κῆμα, εἰδητικὴ διαφορὰ τοῦ τεχνητοῦ ὑποκειμένου λέγεται, ἀφ' οὗ καὶ ἡ ἰδιότης τῆς τεχνητῆς ἕξεως ἐκλαμβάνεται. ζόπος γὰρ εἰδιάζων τῇ τεχνητῇ ἕξει, ἐστὶ τὸ μὴ θεωρεῖν τὴν φύσιν τοῦ ὑποκειμένου γένους αὐτῇ, ἀλλ' ἢ ἐφ' ὅσον δεκτικόν ὅτι πῆς διὰ τῆς Τέχνης ἐργασίας, ὥσπερ καὶ ζόπος ἰδιάζων τῇ θεωρητικῇ ἕξει τὴν φύσιν τὸ ὑποκειμένου γένους αὐτῇ θεωρῆσαι. διὸ αἱ ἰδιότητες τῆς ἕξεων ἀπὸ τῆς ἰδιοτήτων τῆς ὑποκειμένων λαμβάνονται. ὁ γὰρ διάφορος ζόπος τὴν διαφορὰν τῆς ἕξεων ἀπεργάζεται. δέον ἄρα πρὸ τῆς ἄλλων περὶ τῆς ὕλης διασκέψασθαι, περὶ ἣν αὐτὴ καταγίνεται, ἵνα ☾ τὸ προσεχὲς αὐτῆς γένος γνῶμεν, καὶ τὴν διαφορὰν αὐτῆς προσλάβωμεν, καὶ οὕτω τὸν ὁρισμὸν αὐτῆς ἀποδώσωμεν, τοῖς λόγοις διεξοδικώτερον, ἢ ταῖς γνώμαις συγχεχυμένοι, ὡς τὰ πολλὰ τῆς νυνὶ φιλοσοφούντων οἱ πλείστοι φαίνονται. ἀλλ' ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐργοδέστατον εἶναί τι δοκεῖ καὶ αὐτοὺς συμφώνους ῥεῖν ἑαυτοῖς. ἡμεῖς μὲν οὖν ὡς οἱονοῦτε πειρασόμεθα σωματικώτερον ἅμα καὶ δικρινέστερον τὰς δοκιμοτέρας τούτων ἐκθέσθαι δόξας, καὶ εἰς ἐπίτευξιν μᾶλλον συμβαλλομένας τοῦ ἀληθοῦς. ἵνα δὲ μὴ συμβαίη δυχερέστερον ἕπεσθαι τοῖς λεγομένοις, ἀγνοουμένων ἡμῖν τὴν διαφορὰν ὕλης ὑποκειμένης τε καὶ αἰτιακειμένης, ἅπερ οἱ νεώτεροι συγχέοντες κακουργοῦσι, φέρε καὶ περὶ τούτων ὡς ἐν βραχεῖ τύπῳ τινὰ γνῶσιν προϋποθῶμεν ὑμῖν.

Τε^τ

Τοιγαροῦν ταῦτα, Ἀντικείμενον, Ὑποκείμενον, καὶ Ὕλη φιλοῦσιν ἐνίοτε αὐτὶ τοῦ αὐτοῦ λαμβάνεσθαι παρὰ τοῖς νεωτέροις. ἀλλὰ τὸ μὲν Ἀντικείμενον ταῖς τῆς ψυχῆς δυνάμεσι ταῖς ἐνεργούσαις διὰ τῶν σωματικῶν αἰσθήσεων (αἳ καὶ σύνδυο αἰσθήσεις λέγονται) ἰδιαζόντως ὑποκεκλήρωται παρὰ τῷ Φιλοσόφῳ. οἷον ἐστὶ, φέρε εἰπεῖν, τὸ κεχρωματισμένον τῆς Ὄψεως ἀντικείμενον, καὶ ὁ ψόφος τῆς Ἀκοῆς, καὶ τὸ γλυκὺ, ἢ πικρὸν, καὶ τὰ τοιαῦτα τῆς Γεύσεως.

Τοῦ δὲ Ὑποκειμένου πολύσημός ἐστιν ἡ φωνὴ πλατύτερον ἐκλαβουμένη. καὶ γὰρ πολλαχῶς οἱ Φιλόσοφοι ἐκλαμβάνειν εἰώθασι, μάλιστα δὲ τεσσαχῶς τοῦτο διαιρεθῆναι ἐνδέχεται. ἢ γὰρ καθὸ ὑποκειταί τινι λαμβάνεται, ὅπερ κατ' αὐτοῦ κατηγορεῖται, καὶ λέγεται Ὑποκείμενον κατηγορήματος, καὶ ὑποκείμενον καθ' ὃ. ὡς ἐν ταῖς προτάσεσι τὸ ἔλαττον ἄκρον, ὑποκείμενόν ἐστι τοῦ μείζονος.

Ἢ αὖτι βάσεως οἱασοῦν ἐκλαμβάνεται, ἐφ' ἧς ἑτέροντί τι περείδεται. ὃ καὶ ὑποκείμενον ἐν ᾧ λέγεται. ὡς ἡ βάσις ὑποβέβηκε τῇ στύλῳ, καὶ τὸ θεμέλιον τῇ οἰκίᾳ. ἢ ὑποκείμενον ἐξ οὗ λέγεται, ὡς ὁ χαλκὸς ὑποκείμενόν ἐστι τῆς μορφῆς τοῦ ἀνδριάντος, ἐξ οὗ ὁ ἀνδριὰς γίνεται.

Ἢ Ὑποκείμενον λέγεται ἐκεῖνο περὶ ὃ τις ἔξις καταγίνεται, ἢ θεωροῦσα τοῦτο, καὶ τὴν τούτου οὐσίαν ἀκριβῶς διηγνωκυῖα ἀσυδάζουσα, ἢ περὶ αὐτὸ ποιοῦσα τὴν ἐνέργειαν, καὶ τοιόνδε χῆμα εἰς αὐτὸ ἐγχαράξαι σκοπδύουσα. καὶ εἰ μὲν τὴν φύσιν αὐτοῦ διηγνῶναι ἀσυδάζει, λέγεται ὑποκείμενον θεωρητικόν. εἰ δὲ χῆμα περιθῆναι σκοπδύει, λέγεται τεχνητόν.

Τελευταῖον δὲ Ὑποκείμενον λέγεται ὡς ἐν ταῖς κατηγορίαις, καθ' οὗ τὰ ἄλλα κατηγορεῖται, ἢ κατ' οὐσίαν, ἢ κατὰ συμβεβηκός. ὥσπερ ἡ πρώτη οὐσία ὑποκείμενόν ἐστι, τῶν μὲν δευτέρων οὐσιῶν εἰς κατηγορίαν, ἥτις καθ' αὐτὸ κατηγορία λέγεται, τῶν δὲ συμβεβηκότων εἰς ὕπαρξιν, ἥτις καὶ κατὰ συμβεβηκὸς κατηγορία. οἷον ὁ Πέτρος, ἥτις πρώτη οὐσία λέγεται, ὑποκειται ταῖς δευτέραις οὐσίαις, ἅπερ εἰσὶ τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος, ἥτοι τὸ ζῶον καὶ ὁ ἄνθρωπος, καθ' οὗ αὗται κατηγοροῦνται ὡς οὐσιώδη ἐκείνου μέρη, ἐξ ὧν ἡ οὐσία τοῦ Πέτρου καθέστηκεν· ἀλλὰ τὸν πρῶτον τρόπον τὸ ὑποκείμενον, καὶ τὸν τελευταῖον, εἴτις αὐτῶν λείψοιτο, οὐκ ἂν διαμάρτοι, (καὶ γὰρ ἐν ταῖς προτάσεσι τὸ μεῖζον ἄκρον, οὐσιωδῶς κατὰ τὸ ἐλάττονος λέγεται.) εἰ μήτοι τις μόνον τὴν διαφορὰν τοῦ συλλογιστικοῦ χήματος, ἀλλὰ μὴ καὶ τὴν ὕλην σκοπδοῖ. ἣν μὲν οὖν φίλον ἐστί τισι ταῦτα οὕτως λαμβάνειν, τὰ τέσσαρα σημαινόμενα τῷ ὑποκειμένῳ ἀναφαίνεται, εἰδὲ μὴ,

μὴ, ἀριθμήθωσαν πέντε. ἡ ὕλη δὲ χετικῶς λέγεται πρὸς τὸ εἶδος. διὸ καὶ προσηκόντως ἐπὶ τῆς Τεχνῶν μόνον λαμβάνεται, εἰς ἣν ὁ Τεχνίτης εἰσαγαγεῖν σπουδάζει τὸ κατὰ τὴν Τέχνην εἶδος. οἷόν εἰσι φέρε εἰπεῖν τὰ ξύλα τῷ Τέκτονι, καὶ ὁ χαλκὸς τῷ Ἀνδριαντοποιῷ.

Τὸ Τ' ποκείμενον διαιρεῖται ἤτω.

Τ' ποκείμενον κατηγορήματος, ὃ καθ' οὗ λέγεται. ὡς ἐν ταῖς προτάσεσι τὸ ἔλαττον ὑποκείμενον ἐστὶ τοῦ μείζονος.

Καὶ ὑποκείμενον ἐν ᾧ, ἀντὶ βάσεως οἱασδὴν ἐκλαμβανόμενον. ὡς ἡ βάσις ὑποβέβηκε τῷ σύλῳ, ἢ τὸ θεμέλιον τῇ οἰκίᾳ.

Καὶ Τ' ποκείμενον ὕλη ἔ. ὡς ὁ χαλκὸς ὑποκείμενον ἐστὶ τῆς μορφῆς τοῦ ἀνδριάντος.

Καὶ Τ' ποκείμενον περὶ ὃ τις ἕξις καταγίνεται.

Προσέτι ὑποκείμενον ἐστὶν ὡς ἐν ταῖς κατηγορίαις, καθ' οὗ τὰ ἄλλα κατηγορεῖται, ἢ κατ' οὐσίαν, ἢ κατὰ συμβεβηκός.

Ὁ πρῶτος καὶ ἔχατος τρόπος τοῦ ὑποκειμένου τοῖς βυλομένοις ἀνθ' ἑνὸς λαμβάνεται.

ΙΣτέον ὅτι τοῦ ὑποκειμένου τὰ μὲν καθ' ἕκαστα μέρη καὶ εἴδη, μερικὰ ὑποκείμενα λέγεται, τὸ δὲ κατ' ἐξοχὴν εἶδος ἐξαίρετον ὑποκείμενον. φέρε εἰπεῖν ὡς ἐν τῇ Φυσικῇ πάντα μὲν τὰ φύσιν ἔχοντα ὁμοῦ λαμβανόμενα ἐστὶν ὑποκείμενον καθόλου. ἕκαστον δὲ τούτων ὡς μετέχον οἱασοῦν κινήσεως, ὑποκείμενον μερικὸν λέγεται. τὸ δὲ ἀΐδιον καὶ τὸ ὑπὸ παντοίαν ἐνβολὴν, (παντοίας γὰρ μεταβολῆς ὑπάρχει δεκτικὸς ὁ ἄνθρωπος) εἰσὶν ἐξαίρετα ὑποκείμενα. ἀΐδιον μὲν ὡς ὁ Οὐρανὸς, τῷ ὑπὸ γένεσιν δὲ, φέρε εἰπεῖν ὁ ἄνθρωπος. ἐξαίρετα δὲ λέγονται ταῦτα διὰ τὸ εἶναι ὁ μὲν ἀρχὴ τῆς καθόλου κινήσεως, ὁ δὲ ὡς πλειόνων, μᾶλλον δὲ ἁπασῶν μετέχων τῆς κινήσεων. ὁμοίως καὶ ἐν τῇ Ἀστρονομίᾳ πάντες κοινῶς οἱ ἀστέρες πλάνητες, ἢ ἀπλανεῖς, καὶ τὰ λοιπὰ, εἰσὶν ὑποκείμενον καθόλου. ἰδίως δὲ οἱ πλάνητες, ἢ οἱ ἀπλανεῖς μερικὰ εἰσιν ὑποκείμενα. ἐξαίρετον δὲ ὑποκείμενον ἐστὶν οἱ ἐν τῷ Ζωδιακῷ γεγραμμένοι ἀστέρες.

Τ' διὰ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τ' ἰδιώματα τοῦ ἐπιστητοῦ Υποκειμένου.

ΤΑ' ἰδιώματα τῶ ἐπιστητῶ Υποκειμένε τυγχάνεσι πολλὰ καὶ διάφορα, τὰ δὲ μᾶλλον ἀναγκαῖα ταῦτα εἰσί. Πρῶτον δεῖν γινώσκεσθαι τὸ ἐπιστητὸν ὑποκείμενον, ὅτι ἐστὶ, δηλαδὴ προϋποτίθεσθαι ὕπαρξιν ἔχειν τοιαύτῃ, ἢ τινι τὰ λεγόμενα κατ' αὐτῆς πάθη, καθ' αὐτὸ ἐφαρμόττειν. ὡς ἐπὶ τῆς Γεωμετρίας ὑπόκειται ἡ συνεχὴς ποσότης. ἥτις προγινώσκεται ὅτι τοιαύτῃ ἔχει φύσιν, ἐν ᾗ τοῦτο τὸ πάθος ἐφαρμόττειν δύναται. συνῆσαι δηλαδὴ ξύγωνον ἰσόπλευρον τῇ δοθείσῃ πεπερασμένῃ εὐθείᾳ. ὅπερ ἐστὶ πάθημα ἢ ἰδίωμα καθ' αὐτὸ τῇ συνεχῇ συνεχὲς ἔχον γραμμῆ. ἢ ὡς ἐν τῇ Φυσικῇ ὑπόκειται τὸ φύσιν ἔχον σῶμα, καθ' οὗ διάφορα πάθη ἐφαρμόττουσιν. ὡς ἡ στάσις καὶ ἡ κίνησις, καὶ μεταβολὴ, καὶ τὰ τοιαῦτα. ἅπερ ἐστὶ παθήματα τῷ φύσιν ἔχοντι ἐπακολουθοῦντα.

Δεύτερον. ὅτι ἀνάγκη ὑποκεῖσθαι τὸ τοιοῦτον ὑποκείμενον πᾶσι τοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ Ἐπιστήμῃ πραγματευομένοις πάθεσί τε καὶ ἀρχαῖς, ὡς ἔχει τὸ προτεθὲν τῆς ποσότητος παράδειγμα πρὸς Γεωμετρίαν. ἥτις ὑπόκειται τοῖς τε ὅροις καὶ τοῖς αἰτήμασι, ναὶ μὴν καὶ τοῖς κοιναῖς πᾶσι τῆς Γεωμετρίας, καὶ τοῖς θεωρήμασι, καὶ προβλήμασιν αὐτῆς. ἢ καὶ ὡς ἐπὶ τῆς Φυσικῆς, ὑπόκειται τὸ φύσιν ἔχον πᾶσι τοῖς κατ' αὐτὴν λεγομένοις, ἀρχαῖς μὲν ὡς τῇ ὕλῃ, καὶ τὸ εἶδος. πάθεσι δὲ ὡς κίνησιν, καὶ στάσιν, καὶ τὰ ὅμοια.

Τρίτον ἰδίωμά ἐστι, πάθη ἔχειν φύσει αὐτῷ συνυπάρχοντα, καὶ ἀρχὰς δι' ὧν τὰ λεγόμενα πάθη κατ' αὐτοῦ ἀποδείκνυνται, ὡς ἐπὶ τῆς συνεχοῦς ποσότητος. ἥτις φυσικὸν ἰδίωμα τοῦτο ἔχουσα, δύναται δηλαδὴ ξύγωνον ἰσόπλευρον συνίστασθαι ἐπ' αὐτῇ. ἔχει τε μὲν καὶ ἀρχὴν τὴν λέγουσαν. πᾶσαι αἱ γραμμαὶ αἱ ἀπὸ τοῦ κέντρου εἰς τὴν περιφέρειαν ἐφερόμεναι, ἴσαι εἰσί. δι' ἧς ἀρχῆς δείκνυται τὸ εἰρημένον ἰδίωμα τῆς ποσότητος κατ' αὐτῆς.

Πρὸς τούτοις δὲ πέφυκε τῷ ἐπιστητῷ ὑποκειμένῳ, τὸ εἰδοποιεῖν τὰς Ἐπιστήμας, ἢ καθό ἐστιν, ἀλλὰ καθὸ θεωρεῖται. οἷον, ἡ ποσότης διακρίνει καὶ αὐτὴ διαιρεῖ τὰς Μαθηματικὰς Ἐπιστήμας ἀπὸ τῶν ἄλλων, ἢ καθό ἐστι, τουτέστιν οὐ καθὸ συνυπάρχει φυσικῶς τῇ ὕλῃ, ἀλλὰ καθὸ ὑπ' αὐτῆς θεωρεῖται. δηλαδὴ καθὸ ἀπὸ τῆς ὕλης τῷ λόγῳ χωρίζεται οὕτως, ἢ ἐκείνως.

Πρῶτον γινώσκεσθαι ὅτι ἐστὶ τουτέστι προϋποτίθεσθαι τοιαύτην ὕπαρξιν ἔχον. ἢ τινι τὰ λεγόμενα κατ' αὐτῆς πάθη, καθ' αὐτὸ ἐφαρμόττει. ὡς ὅτι τῆς συνεχοῦς ποσότητος, τὸ συνεῖναι ἐπ' αὐτῆς τείχωμα, σκαλινὰ, ἢ ὁρθογώνια, ἅπερ ἐστὶ πάθη τῆς συνεχοῦς ποσότητος.

Γ'διώματα τῆ ὑποκειμένῃ ὑποκειμένης.

Ἀνάγκη ὑποκεῖσθαι τὸ ὑποκείμενον πᾶσι τοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὑποθέσει θεωρεμένοις πάθεσι ἢ ἀρχαῖς.

Πάθη ἔχειν φύσει αὐτῷ ἐνυπαρχοντα, ἢ ἀρχὰς, φ' ὧν τὰ λεγόμενα πάθη κατ' αὐτῷ κατηγορεῖσθαι. ὡς τὸ φυσικὸν σῶμα, ὅπερ ἔχει πάθη, τουτέστι κίνησιν, ἢ στάσιν. ἢ ἀρχὰς, δηλαδὴ ὕλην ἢ εἶδος, φ' ὧν τὰ τοιαῦτα ὑποδείκνυται. προσέτι τὸ εἰδοποιεῖν τὰς ὑποθέσεις, ἐ καθ' ἑαυτὸ ἐστὶν, ἀλλὰ καθ' ὑποθεωρεῖται. οἷον τὸ φυσικὸν, ἐ καθ' ὃ ὄν, ἀλλὰ καθὸ φύσιν ἔχον.

Γ'διώματα τοῦ τεχνητοῦ Ὑποκειμένου, ἤτοι τῆς Ὕλης.

Τὸ δὲ τῆς Τέχνης ὑποκείμενον ὑπόκειται μὲν πως καὶ αὐτὸ ὑφεστηκέναι τοιοῦτον εἶναι, οἷον ὑπὸ τοῦ Τεχνίτου ζητεῖται. τοιαύτην δηλαδὴ ἐπιτηδειότητα ἔχειν, ἥτις δύναιτ' ἂν τὸ ὑπὸ τοῦ Τεχνίτου σχαζόμενον τέλος ἐκεῖνο περιθλῶσαι. οἷον ὁ χαλκὸς ἐν τῇ Ἀνδριαντοποιητικῇ ζητεῖται εἶναι τοιοῦτος, δηλαδὴ ἐπιτηδείως ἔχειν πρὸς τὸ δεχθλῶσαι τὸ τῦ Ἀνδριάντος σχῆμα. ἐκ ἀναγκαῖον δὲ προγινώσκεσθαι ποίας ἂν εἴη φύσεως, εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς, ἐφ' ὅσῳ δηλαδὴ γνωσθείη εἰ ἐπιτηδείως ἔχοι πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ διὰ τῆς Τέχνης εἴδους.

Προσέτι τὸ ἐν ταῖς Τέχναις ὑποκείμενον, ἐχ ὑπόκειται πᾶσι τοῖς ὑπὸ τῆς Τέχνης σχαζομένοις σχήμασιν. οἷον, τὸ ξύλον ἐχ ὑπόκειται τῇ Ναυπηγικῇ καθ' αὐτὸ μόνον, ἀλλὰ πηδάλια καὶ ἱστία προσλαμβάνεται ἐπὶ τὴν κατασκευὴν τῆς Νεὸς, ὅπερ ἐπὶ τῦ ἐπιστητοῦ ὑποκειμένου οὐ γίνεται.

Τρίτον. ἡ ἐν ταῖς Τέχναις εἰδοποίησις, οὐκ ἀπὸ τοῦ ὑποκειμένου, ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ τέλους λαμβάνεται. πολλαὶ γὰρ Τέχναι δύνανται τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον ἔχειν. καὶ ὃ ποιεῖ ἐν τοῖς Ἐπιστήμαις ὁ τρόπος τῆς θεωρίας, ταυτὸ τοῦτο ἐν ταῖς Τέχναις τὸ τέλος. τῷ γὰρ τέλει αἱ Τέχναι πρὸς ἀλλήλας διαιροῦνται, ὡς τῷ τρόπῳ τῆς θεωρίας αἱ Ἐπιστήμαι.

Γ'διώ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ζητεῖται εἶναι τοιοῦτον, δηλαδὴ ἐπιτηδειότητα ἔχειν πρὸς τὸ ὑποδέχεσθαι τὸ διὰ τῆς Τέχνης χῆμα. προγινώσκεται δὲ οὐκ ἀναγκαίως, ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός.

Ἰδιώματα τῷ τεχνητῷ ὑποκειμένου.

Οὐχ ὑποκεῖται πᾶσι τοῖς ὑπὸ τῆς τέχνης σχαζομένοις χήμασι, ἀλλά τι ἕτερα προσλαμβάνεται.

Ἢ ἐν ταῖς τέχναις εἰδοποίησις, οὐκ ἀπὸ τοῦ ὑποκειμένου, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ τέλους λαμβάνεται.

Προσέτι οὐκ ἀναγκαῖον ἔχειν πάθη, ἢ ἀρχὰς, ἐξ ὧν τὰ πάθη κατ' αὐτοῦ ἀποδείκνυσθαι.

Διαφορὰ Ὑποκειμένου Ἐπιστητοῦ, καὶ Ὕλης Τεχνητῆς.

Ἐκ δὴ τούτων πάντων ἡ διαφορὰ τοῦ τεχνητοῦ, καὶ ἐπιστητοῦ ὑποκειμένου πᾶσι καταδηλος γίνεται. τὸ γὰρ ἐπιστητὸν ὑποκείμενον ἐξ ἀνάγκης πρὸ τῶ τέλους, ὡς ἔφημεν, διαγινώσκεται ὁποίας ἂν εἴη φύσεως. τὸ δὲ τεχνητὸν οὐκ ἐξ ἀνάγκης, εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκός. καὶ τὸ μὲν πᾶσι τοῖς τῆς Ἐπιστήμης λόγοις ὑπόκειται, τὸ δὲ οὐ πάσαις ταῖς τῆς Τέχνης ποιήσεσι. προσέτι ὃν ταῖς Ἐπιστήμαις πρὸ τῶ τέλους τὸ ὑποκείμενον ἐστὶ τὸ προγινωσκόμενον. Ἐπὶ δὲ τῶν Τεχνῶν πρὸ τῆς Ὕλης τὸ τέλος. διὸ τὸ τέλος ἐφ' ὅτε ὑποκείμενον καλεῖται ἐπὶ τῶν Τεχνῶν, ὃ ὅσον πρόκειται ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ Τεχνίτου πρὸ τῆς ἐργασίας. διὰ γὰ τὸ τέλος ἡ ἐργασία γίνεται. μεταφορικῶς μέν τοι λέγεται, καὶ οὐ κυρίως.

Πρὸς τούτοις τὸ τῆς Ἐπιστήμης ὑποκείμενον ἀΐδιον εἶναι ὀφείλει καὶ ἀδιάπτωτον, ὅπερ γε τὸ τεχνητὸν μεταβλητόν τε καὶ γενητὸν πέφυκεν ὑπὸ τοῦ Τεχνίτου. καὶ γὰρ ὁ ποιητὴς ἀρχὴ τῆς γενέσεως τούτου.

Ἔτι, τὸ μὲν πάσας τὰς Ἐπιστήμας ποιεῖ διαφέρειν πρὸς ἀλλήλας τῷ τρόπῳ καθ' ὃν θεωρεῖται, τὸ δὲ αὐτὸ τοιοῦτον ἐργάζεται, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ τέλους.

Τούτοις τοιγαροῦν ἅπασι καὶ τοῖς τοιούτοις τούτων ἡ διαφορὰ πρόδηλος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λος γίνεται. εἰδέ τις ταῦτα πάντα εἰς ἓξ τινας τόπους ἀνάξειεν, ἵνα μᾶλλον ὑμνημόνευτα ἦεν, οὐ παρὰ χορδὴν ὁ λόγος.

Πρῶτος τοιγαροῦν ἔστω. ὅτι ἐπὶ τῶν θεωρητικῶν ἕξεων τὸ ἐπιστητὸν ὑποκείμενον προτίθεται μόνον εἰς γνῶσιν. ὅθεν καὶ γένος ἐπιστητὸν λέγεται. ἐπὶ δὲ τῶν ποιητικῶν ἕξεων καὶ Τεχνῶν, ἡ ὕλη οὐκ εἰς γνῶσιν ὑποτίθεται, ἀλλ' εἰς ἐργασίαν. ὅθεν καὶ γένος Τεχνητὸν λέγεται. διὸ τὸ ἐπιστητὸν ὑποκείμενον ἀΐδιον εἶναι ὀφείλει, ὡς μηδαμῶς ὑπὸ τῆς ἐπιστήμονος μεταβαλλόμενον, ἀλλὰ μόνον ἡ τούτου οὐσία καὶ φύσις γνωσθεῖσα, τέλος ἡ θεωρία λαμβάνει. τὸ δὲ Τεχνητὸν διαφόρως μεταβάλλεται ὑπὸ τῆς Τέχνης, καὶ παντοίους σχηματισμοὺς ἐπιδέχεται.

Δεύτερος. ὅτι κατὰ τὸ ὑποκείμενον τῆς Ἐπιστήμης ἀποδείκνυται τὰ ἐνόντα αὐτῷ ἴδια πάθη διὰ τῶν οἰκείων ἀρχῶν. κατὰ δὲ τῆς τεχνητῆς ὕλης οὐκ ἀποδείκνυσιν ὁ Τεχνίτης τὰ πάθη τῆς αὐτῆς ὕλης διὰ τῶν οἰκείων αὐτῇ ἀρχῶν, ἀλλ' εἰσάγει εἰς αὐτὴν τὸ τεχνητὸν εἶδος διὰ τῶν παραγγελμάτων, καὶ κανόνων τῆς Τέχνης.

Τρίτος, ὅτι τὰ θεωρούμενα πράγματα ὑπὸ τῆς Ἐπιστήμης, συγκεφαλαιοῦται εἰς ἑνὸς γένους ἐπιστητοῦ συμπλήρωσιν, καὶ τῶν ἄλλων αὐτιδιαστέλλεται κατὰ τὸν ἰδιάζοντα τόπον τῆς θεωρίας, ᾧ κέχρηται ἡ Ἐπιστήμη. ἐπὶ δὲ τῶν Τεχνῶν τὰ ὑποκείμενα πράγματα, ἀπὸ τοῦ τέλους ἔχει καὶ τὴν σύνθεσιν καὶ τὴν διάκρισιν, ἀπὸ τῶν λοιπῶν Τεχνῶν.

Καὶ κεῖνο δεῖ εἰδέναι, ὅτι ἑκάστης Ἐπιστήμης, ἢ Τέχνης τὸ ὑποκείμενον διττόν ἐστι. περὶ ὃ, καὶ ἐν ᾧ. περὶ ὃ μὲν, φέρ' εἰπεῖν, ὡς ἐπὶ τῆς Φυσικῆς τὸ φυσικὸν σῶμα, περὶ ὃ τὴν ἀποδεῖξιν προβάλλεται διὰ τὴν γνῶσιν. καὶ ἐπὶ τῆς Γραμματικῆς, τὰ ὁκτὼ μέρη τοῦ λόγου. ἐν ᾧ δὲ, ἡ ψυχὴ τοῦ Ἐπιστήμονος, ἢ τοῦ Τεχνίτου. ἐν ᾗ ψυχῇ πᾶσαι αἱ Τέχναι, καὶ Ἐπιστῆμαι οἰκοῦσι.

Τρισὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Πρῶτον. ὅτι τὸ θεωρητὸν ὑποκείμενον ὑφίσταται μόνον εἰς γνῶσιν, τὸ δὲ τεχνητὸν οὐκ εἰς γνῶσιν ἀλλ' εἰς ἐνέργειαν. ὅθεν ἐστὶ τὸ μὲν γένος θεωρητὸν, τὸ δὲ, γένος τεχνητὸν λέγεται.

Τέσσαρσι τρόποις διαφέρει τὸ θεωρητὸν ὑποκείμενον τοῦ τεχνητοῦ.

Δεύτερον. ὅτι κατὰ τὸ θεωρητὸν ὑποκείμενον ὑποδείκνυται τὰ πάθη διὰ τῶν οἰκείων ἀρχῶν. ἐπὶ δὲ τῆς ὕλης οὐκ ὑποδείκνυται τὰ πάθη κατ' αὐτῆς, ἀλλ' εἰσάγει εἰς αὐτὴν ὁ τεχνίτης τὸ τεχνιτὸν εἶδος διὰ τῆς κινήσεως αὐτῆς.

Τρίτον. ὅτι τὰ θεωρούμενα θεωρήματα ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης συγκεφαλαιοῦται εἰς ἓν θεωρητὸν γένος κατὰ τὸν ἰδιάζοντα τρόπον τῆς θεωρίας, τὰ δὲ θεωρούμενα ὑπὸ τῆς τέχνης ὑπὸ τὰ τέλους ἔχει τὸ τέλειον ἕνωσιν ἐν διακρίσει.

Περὶ διαφορᾶς Τέλους τῆς Ἐπιστήμης, καὶ Τέχνης.

Τέλος δὲ ἐπὶ μὲν τῶν Θεωρητικῶν ἕξεων (ἤτοι τῶν Ἐπιστημῶν) ἐστὶν ἡ γνῶσις τῆς ἀληθείας περὶ τὸ οἰκεῖον ἐπιστητὸν, ἤτοι ἡ γνῶσις τῶν ζητουμένων περὶ τὸ ὑποκείμενον. ἐπὶ δὲ τῶν Ποιητικῶν, δηλαδὴ τῶν Τεχνῶν, τέλος ἐστὶν ἀποτέλεσμά τι, ἐνίοτε μὲν ἐπ' αὐτῆς τῆς ποιήσεως μόνον θεωρούμενον, ὡς ἐπὶ τῆς Ὀρχηστικῆς, ἢ τῆς Αὐλητικῆς, καὶ τῶν ὁμοίων. τὸ γὰρ μὴ ἐναπομένειν μετὰ τὴν ποίησιν ἐπὶ τῶν τοιούτων Τεχνῶν τὸ ἀποτέλεσμα, οὐ προέρχεται ἀπὸ τοῦ λόγου τῆς Τέχνης, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς τοῦ ὑποκειμένου συστάσεως. ὡς τὰ πολλὰ δὲ καὶ διαμένον μετὰ τὴν ποίησιν, ὡς ἐπὶ τῆς Σκυτοτομικῆς, φέρε εἰπεῖν, ἢ ἐμβάς, καὶ ἐπὶ τῆς Ναυπηγικῆς τὸ Πλοῖον.

Προσέτι διαφέρουσιν. ὅτι τὸ τέλος τῶν Ἐπιστημῶν ὅπερ ἐστὶν ἡ γνῶσις, εἰ καὶ μὴ ἐν τῇ γνώσει τοῦ ἀνθρώπου τυγχάνει, ἀλλ' οὐδὲ τὰ ἐπιστητὰ καθ' ἑαυτὰ τοιαῦτα τυγχάνουσιν, οἷα ἔμελλον ἐν τῇ τοῦ ἐπιστήμονος γνώσει ἐνεῖναι. τὸ δὲ τέλος τῶν Τεχνῶν, οὐχ ὅπως ἔχει ἐν τῷ ὑπάρχει τῇ ὑποκειμένῃ ὕλῃ, εἰ μὴ ἡ ἐργασία τελεία περὶ ἐκείνῳ γένοιτο.

Δια-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

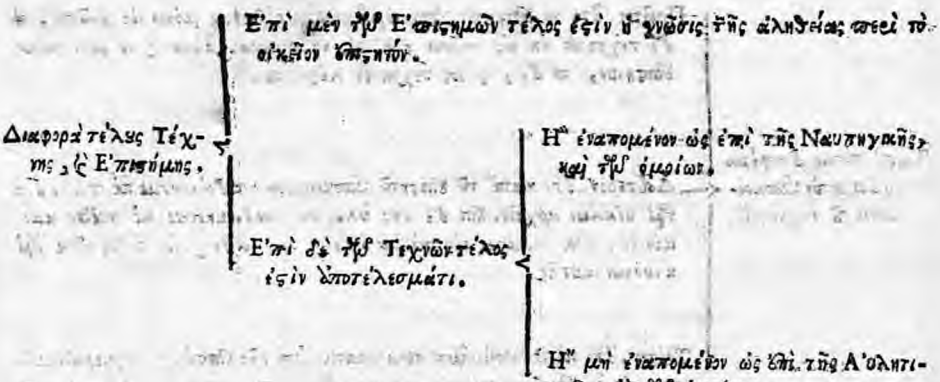

Περὶ διαφορᾶς τοῦ τεχνητοῦ Τέλους τῆς τεχνητῆς Ὕλης.

Διαφέρει δὲ καὶ τὸ Τέλος τῆς Τέχνης τῆς κατ' αὐτλὼ Ὕλης, ὅτι ἡ μὲν Ὕλη ὑποτίθεται ἐσα πρὸ τῆς κατὰ τλὺ Τέχνλιω ἐνεργείας, τὸ δὲ Τέλος οὐχ ὑπάρχει πρὸ τῆς τοῦ Τεχνίτε ἐνεργείας, ἀλλ' ἐπὶ μόνης τῆς τέτε διανοίας. Ἔτι παρασκλαθείσης τῆς Ὕλης, ἄρχεται ἡ ἐργασία τοῦ Τεχνίτου, ποελθόντος δὲ τοῦ τέλους, παύεται πᾶσα ἡ ὁπὸ τῆς Τέχνης ἐνέργεια. ὁμοίως ταῦτα ἔχηνε καὶ ἐπὶ τῶν θεωρητικῶν ἕξεων.

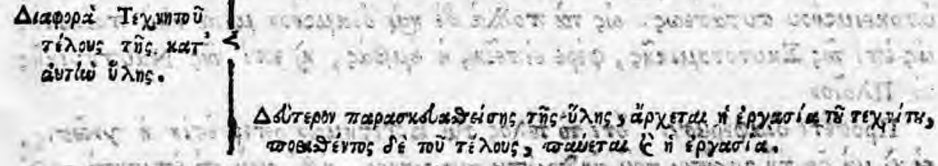

Ἐκθέσις τῶν ἀλλοξίων δογμάτων, περὶ τῆς κατὰ Λογικλὼ Ὕλης.

Τούτων οὕτω προλιφθέντων, ἐκθετέον λοιπὸν καὶ τὰς διαφόρους περὶ τῆς κατὰ Λογικλὼ Ὕλης δόξας. ἵνα τέτων αἱρεθεισῶν λαμπροτέ-

ρα

ρα ἡ θέσις τῆς ἀληθείας γείνηται. ζητεῖς οὖν αὗται δόξαι ἀνδρῶν ἐπὶ φιλοσοφίᾳ μέγιστον ὄνομα παρὰ τοῖς νεωτέροις εἰληφότων ὑπ' ἀλλήλων περιεχόμεναι, καὶ τῇ αὐτῇ ἐχόμεναι λόγων καὶ βεβαιώσεων ἐπὶ τοῦ παρόντος προβάλλονται. ὧν ἡ μὲν Τοὐπιχείρημα ἁπλῶς, ἡ δὲ τὸν Συλλογισμόν, καὶ ζῆτε παρὰ ταύτας, ἥτις φησὶ τὴν Ἀπόδειξιν ὑποκείμενον ὑποτίθεσθαι τῇ Λογικῇ Μεθόδῳ.

Ὅτι ἡ Ἀπόδειξις ὑποκείμενον τῆς Λογικῆς.

Ἵνα δὲ μὴ παραλογῶμεν τὰς λόγους συγχέοντες, ἀπὸ τῆς ζητῆς ἀρξώμεθα, ἐφ' ἧς ἐστὶ καὶ τοὺς λόγους, οἷον τὰς βεβαιώσεις τῇ ἄλλων συμπεριλαβεῖν.

Δυσὶ τοιγαροῦν αὗται μάλιστα κέχρηται λόγοις εἰς βεβαίωσιν ἑαυτῆς. πρῶτον. ὅτι τὸ τέλος ἑκάστης τῇ Ἐπιστημῶν, ἢ Τεχνῶν ἐστὶν ὑποκείμενον τῆς αὐτῆς. ἡ Ἀπόδειξις ἐστὶ τέλος τῆς Λογικῆς, ἄρα καὶ ὑποκείμενον αὐτῆς. ὅτι δὲ ἔστι τέλος τῆς Λογικῆς ἡ ἀπόδειξις, πρόδηλον. τέλος γὰρ τῆς Λογικῆς ἡ διάκρισις ἀληθείας καὶ ψεύδους; δι' ἧς Ἐπιστήμης ἀπόκτησις. ἀλλὰ τοῦτο πρώτως καὶ κυρίως, δὸς εἰπεῖν καὶ μόνως, κατορθοῦται διὰ τῆς Ἀποδείξεως. ἡ ἀπόδειξις ἄρα τέλος τῆς Λογικῆς. Δείκνυται δὲ καὶ ἡ μείζων λόγῳ τοιῷδε.

Ἐκεῖνο ἐστὶν ὑποκείμενον Ἐπιστήμης, οὗ τινος εἰς ἀπόκτησιν τῆς γνώσεως ἡ Ἐπιστήμη ἐκ φύσεως φέρεται. ἀλλὰ τὸ τέλος ἐστὶν ἕτινος εἰς ἀπόκτησιν πᾶσα Ἐπιστήμη ἀναφέρει τὰς οἰκείας ἐνεργείας, ἄρα τὸ τέλος ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον.

Δευτέρα δεῖξις.

Ὑποκείμενον Ἐπιστήμης ἐστὶ τὸ περιεκτικὸν πάντων περὶ ὧν ἡ Ἐπιστήμη. τοιοῦτόν ἐστιν ἡ ἀπόδειξις ἐπὶ τῆς Λογικῆς. ἡ ἀπόδειξις ἄρα ἐστὶν ὑποκείμενον τῆς Λογικῆς. δείκνυται ἡ ἐλάττων. τῆς γὰρ Λογικῆς ἐστὶ ταῦτα τὰ μέρη, Διαιρετικὴ, Ὁριστικὴ, καὶ Ἀναλυτικὴ Μέθοδος. αὗται δὲ περιέχονται ὑπὸ τῆς ἀποδείξεως, καὶ εἰς αὐτὴν ἀναφέρονται. ἄρα ἡ ἀπόδειξις πάντων ἐστὶ περιεκτικὴ περὶ ὧν ἡ Λογική. δείκνυται ἡ ἐλάττων, ὅτι γὰρ ἡ Ἀναλυτικὴ Μέθοδος πᾶσα ἐπὶ τὴν ἀπόδειξιν ἀναφέρεται, μάρτυς ἐστὶν ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Προτέρων Ἀναλυτικῶν, ἡ δὲ Διαιρετικὴ, καὶ Ὁριστικὴ εἴτε τὰς Κατηγορίας συμβάλλεται, καὶ τὴν τῶν ὁρισμῶν ἀπό-

δοσιν, ἀλλ' ἄμφω ταῦτα ὑπὸ τὴν ἀπόδειξιν. ὁ γὰρ ὁρισμὸς ἢ μέσον ἐστὶ τῆς ἀποδείξεως, ἢ σῶμα γίνεται αὐτῆς, ἢ ἐστὶν αὐτὴ ἡ ἀπόδειξις, σχήματι μόνῳ τοῦ λόγου διαφέρουσα. πάντα ἄρα περὶ ὧν ἡ Λογικὴ, περιέχεται ὑπὸ τῆς ἀποδείξεως.

Δεύτερα Δόξα.

Ἕτεροι δὲ τοῖς αὐτοῖς τούτοις λόγοις ἀξιοῦσι τὸ ἐπιχείρημα, ἤτοι τὸν πιστικὸν λόγον ἁπλῶς ὑποκείμενον εἶναι τῆς Λογικῆς. περιέχεται γὰρ ὑπ' αὐτοῦ καὶ αὐτὴ ἡ Ἀπόδειξις. καὶ προσέτι ὁ καθόλου Συλλογισμὸς, καὶ ἡ Ἐπαγωγὴ, Ἐνθύμημάτε, καὶ Παράδειγμα.

Τείτη Δόξα.

Καὶ αὖθις ἕτεροι ταῖς αὐταῖς δείξεσι τὸν Συλλογισμὸν ἁπλῶς βάλονται ὑποκείμενον τῆς Λογικῆς τίθεσθαι. ὅτι περιεκτικός ὄξι παντων, καί τοι μὴ Ἐπαγωγῆς καὶ Παραδείγματος. ἀλλὰ ταῦτα φασὶν ἄχρησα εἶναι εἰς τὴν τῶ ἀληθοῦς διάγνωσιν, ὡς μὴ ἀναγκαίως συνάγοντα, ὅτι μὴ εἰς Συλλογισμὸν ἀναγόμενα.

Ἀνασκευὴ τῶν ἀνωτέρων.

Τοιούτοις λόγοις ἐπειρῶντο δεῖξαι τὰς προτεθείσας Δόξας ἀληθεύειν. καί πως καὶ αἱ ξεῖς αὗται ἃς ἐξετέθεμεθα Δόξας τοῖς ὁμοίοις λόγοις καὶ δείξεσιν ἐμπεδοῦσθαι πειρώμεναι φαίνονται. διὸ καὶ ταῖς αὐταῖς ἐπιλύσεσι δικαίως ἀναιρεθήσονται, ἅτινα τοιγαροῦν φαίνονται ἁμαρτάνουσαι μάλιστα περὶ ξία.

Πρῶτον, συγχέουσαι τὸ τέλος τῆς Ἐπιστήμης τῷ ὑποκειμένῳ τῆς αὐτῆς, μὴ διακρίνουσαι τέλος Ἐπιστήμης, καὶ ὑποκείμενον Ἐπιστήμης, ἀλλ' αὐτὸ ταῦτα λαμβάνουσαι.

Δεύτερον. ὅτι οὐ διακρίνουσιν ὕλην Τεχνητὴν τὴν κατ' Ἐπιστήμην ὑποκειμένου, Γένος ἐπιστητὸν πολυπραγμονοῦσαι, εἶθα τεχνητὸν Γένος ἔδει ὑποθέσθαι.

Καὶ ξίτον, τὸ συμβεβηκὸς αὐτὸ τῶ καθόλου λαμβάνουσι, μὴ διαιρέσαι τὴν κατὰ πλάτος περιοχὴν τῆς κατὰ βάθος. ἥνικα γάρ φασιν ὑποκείμενον εἶναι τῆς Ἐπιστήμης ἐκεῖνο οὗ εἰς ἀπόκτησιν παῦδει πᾶσα ἡ ἐπιστημονικὴ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νικὴ ἐνέργεια, πρῶτον μὲν οὐ κατὰ σκοπὸν βάλλουσιν, ὑπο[illegible]μενον Ἐπιστήμης ζητοῦντες ἐπὶ τῆς Λογικῆς Τέχνης. εἶτα καὶ ψεῦδος λαμβάνουσιν. οὐ γὰρ εἰς ἀπόκτησιν τοῦ ὑποκειμένου ἡ Ἐπιστήμη καταδάζει, ἀλλ' εἰς ἀπόκτησιν τῆς περὶ ἐκεῖνο ἀληθείας. ἥτις ἐστὶ τέλος τῆς Ἐπιστήμης, οὐχ ὑποκείμενον.

Δεύτερον δὲ ἐν οἷς λαμβάνουσιν ὑποκείμενον εἶναι Ἐπιστήμης τὸ περιεκτικὸν πάντων περὶ ὧν ἡ Ἐπιστήμη πραγματεύεται, εἰ μὲν ὡς γένος ἐννοοῦσι τὴν περιοχὴν, ἤτοι ὡς καθόλου, ἀληθὲς τὸ λεγόμενον. ἀλλ' οὔτε ὁ πιστωτικὸς λόγος, ἔστ' οὖν τὸ ἐπιχείρημα οὕτω περιεκτικός ἐστι τῆς κατὰ Λογικὴν, (οὐ γὰρ αἱ προτάσεις εἰσὶ λόγοι πιστωτικοὶ, ἔτ' οἱ ὁρισμοὶ καὶ οἱ ὅροι) οὔτε ὁ Συλλογισμὸς, ἀλλὰ καὶ πολλῷ ἧττον περιεκτικώτερος τῆς κατὰ Λογικὴν, καὶ ἀμφοῖν ἧττον ἔτι ἡ Ἀπόδειξις. εἰ δὲ τὴν κατὰ βάθος ἐννοοῦσι περιοχὴν, ἀπροσδιόριστα παντελῶς φθέγγονται. οὐ γὰρ τοιαύτη βούλεται εἶναι ἡ τοῦ ὑποκειμένου περιοχὴ, ἀλλὰ καθόλου. τὰ γὰρ ὑποκείμενα τῆς Ἐπιστημῶν κατὰ πλάτος λαμβάνονται, ἀλλ' οὐ κατὰ βάθος.

Ἰσέον, ὅσα θεωροῦνται ὑπότινι περιεκτικῷ καθόλου, ταῦτα κατὰ πλάτος λέγονται θεωρεῖσθαι. ὡς τὰ εἴδη ὑπὸ τοῖς γένεσι, καὶ τὰ ἄτομα ὑπὸ τοῖς εἴδεσιν. ὅσα δὲ θεωρεῖται σύτινι σωθέτῳ, ταῦτα κατὰ βάθος λέγονται θεωρεῖσθαι. ὡς ἡ Ὕλη καὶ τὸ Εἶδος ἐν τοῖς σωθέτοις, καὶ τὸ Εἶδος καὶ ἡ Διαφορὰ ἐν ταῖς εἰδοποιημέναις οὐσίαις.

Τούτων οὕτω τοιγαροῦν προληφθέντων, ὅπωσι ἀπαντητέον πρὸς τὸ πρῶτον τῆς ἐπιχειρημάτων, ὅπερ ἡ μείζων τοιάδε λύ. τὸ τέλος ἑκάστης τῆς Ἐπιστημῶν ἐστὶν ὑποκείμενον τῆς αὐτῆς. ταύτῃ παντελῶς ἀποφάσκομεν ὡς ψευδῆ προφανῶς. τὸ γὰρ ὑποκείμενον πάντη τοῦ τέλους διέστηκεν, ἐπί τε Τεχνῶν, καὶ Ἐπιστημῶν. τὸ μὲν γὰρ προϋποτίθεται πρότε τῆς θεωρίας, καὶ πρὸ τῆς ἐργασίας, τὸ δὲ τέλος μετὰ τὴν θεωρίαν, καὶ τὴν ἐργασίαν ἐπιγίνεται, ὡς ἀνωτέρω ἐλέγετο. ἡ ἐλάττων δὲ καί τοι ἀληθὴς οὖσα, οὐδὲν πρὸς τὸν λόγον τῆς τοιαύτης δόξης συμβάλλεται. οὐδεμία γὰρ σωφρεία φαίνεται ἀμφοτέραις. καὶ οὕτω τὸ συμπέρασμα ἀναιρεῖται, τῆς μείζονος μὴ ἀποδειχθείσης. εἰδὲ καὶ τὴν μείζονα δι' ἰσχυρίζονται δεῖξαι ἀληθεύουσαν δείξει τοιάδε λέγοντες, ἐκεῖνο ἐστὶν ὑποκείμενον Ἐπιστήμης οὗτινος εἰς ἀπόκτησιν τῆς γνώσεως ἡ Ἐπιστήμη ἐκ φύσεως φέρεται, ταύτῃ μὲν ὡς ἀληθῆ ἀποδεκτέαν. τὴν δὲ ἐλάττονα τὴν λέγουσαν, τὸ τέλος ἐστὶν οὗτινος εἰς ἀπόκτησιν πᾶσα Ἐπιστήμη ἀναφέρει τὰς οἰκείας ἐνεργείας, αὐτὴν μὲν καθ' αὐτὴν ἀποδεκτέον. ἀληθὲς γάρ ἐστιν ὅτι πᾶσα Ἐπιστήμη διὰ

τὸ τέλος ποιεῖ τὴν ἀποδεῖξιν. ἀναφερομένην δὲ πρὸς τὴν μείζονα, ὡς ψευδῆ ἀποφάσκομεν. ἔδει γὰρ εἰπεῖν τὸ τοιόνδε ἐστὶν ἐπὶ τῆς τοιᾶσδε Ἐπιστήμης. οὕτινος εἰς ἀπόκτησιν τῆς γνώσεως ἡ Ἐπιστήμη ἐκ φύσεως φέρεται, ἆρα τὸ τοιόνδε ἐστὶν ὑποκείμενον ἐπὶ τῆς τοιᾶς δὲ Ἐπιστήμης. ἀλλ' αὕτη ἡ δεῖξις ἐπὶ μὲν τῆς μείζονος τὸ ὑποκείμενον καὶ τὴν ἀπόκτησιν τῆς γνώσεως τούτου διῃρημένως ἔλαβεν, ἐπὶ δὲ τῆς ἐλάττονος τὴν γνῶσιν τοῦ ὑποκειμένου, ὅπερ ἐστὶ τὸ τέλος, ἀντὶ τοῦ τοιοῦδε ὑποκειμένου ἔλαβε, καὶ οὕτω ψευδῆ συνεπέρανε. οὐ γὰρ Ἐπιστήμη διὰ τὴν γνῶσιν τοῦ τέλους ποιεῖται τὴν οἰκείαν ἐνέργειαν. αὕτη γὰρ ἡ γνῶσις ἐστὶ τὸ τέλος, ἀλλὰ διὰ τὴν γνῶσιν τοῦ ὑποκειμένου, ὅπερ ἐστὶ τὸ τέλος. αὕτη δὲ ἡ δεῖξις τὸ τέλος ἀντὶ τοῦ ὑποκειμένου ἔλαβε. πρὸς τοῦτο ἔδει πολυπραγμονεῖν ὕλην Τέχνης, οὐχ ὑποκείμενον Ἐπιστήμης. οὐ γὰρ ἔξι βάλλειν κατὰ σκοπὸν ἐπὶ τῶν Τεχνῶν παραδείγματα λαμβάνειν Ἐπιστημῶν. Τέχνη γὰρ ἡ Λογική.

Ἀναῤῥοπὴ τῆς δευτέρας δείξεως.

Τῆς δευτέρας δείξεως ἡ μείζων ἡ λέγουσα, ὅτι ὑποκείμενον Ἐπιστήμης ἐστὶ τὸ περιεκτικὸν πάντων περὶ ὧν ἡ Ἐπιστήμη, διαιρετέα ἐστίν. εἰ μὲν γὰρ τὸ περιεκτικὸν κατὰ πλάτος ἐννοεῖται, ἀληθὴς ὅξις ἐστίν, εἰ δὲ κατὰ βάθος ὡς ἐπὶ τῶν συνθέτων, ψευδὴς προφανῶς. δῆλον δὲ ὅτι κατὰ βάθος τοῦτον ἐννοοῦσιν, ἐκ τῆς ἐλάττονος τῆς λεγούσης, τοιαύτη ἐστὶν ἡ Ἀπόδειξις, τουτέστι περιεκτικὴ πάντων τῶν κατὰ Λογικήν. ἀλλ' ἡ Ἀπόδειξις οὐκ ἔστι περιεκτικὴ τῶν Προτάσεων, καὶ Ὅρων ὡς καθόλου, ἀλλ' ὡς συνθέτος. διὸ ψευδὲς συμπεραίνει, καὶ οὐδὲν συλλογίζεται. ἀυταῖς ταύταις ταῖς λύσεσι χρηστέον καὶ ἐπὶ τὰ λοιπὰ τῶν δογμάτων, καὶ οὕτως ἀναιρεθήσονται πάντα.

Τετάρτη Δόξα. Ὅτι τὸ κατ' ἐπίνοιαν Ὂν ἐστὶν ὕλη τῆς Λογικῆς.

Βίῤῥηται ἡμῖν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὅτι ἡ ἐπίνοια διχῶς διαιρεῖται. ἡ μὲν γάρ ἐστιν οἷον ἐπινοίατις, καὶ ἐπανθύμησις, ἡ τὰ συνθέτα διϊσῶσα, καὶ ἑκάτερον καθ' ἑαυτὸ θεωροῦσα. ἡ δὲ ἑτέρα ψιλήτις ἐπίνοια μόνον καὶ τῆς διανοίας ἀνάπλασμα. ἥτις φύσιν εἴληχε τὰ πάντη διεσηκότα συντιθέναι, καὶ ἕκτινων μερῶν ὅλον ποιεῖσθαι. οἱ νεώτεροι τοιγαροῦν τὰ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ταύτῃ πολυχρεδῶς κατεκερματίσαντο, καὶ πλείονα τὰ εἴδη ταύτης ὑπενοήκασι. καὶ δὴ τὸ ἀποτέλεσμα ταύτης ὅπερ κατ' ἐπίνοιαν Ὂν λέγεται, ὑποκείμενον τῆς Λογικῆς εἶναι ἔφασαν. ταύτης τῆς Δόξης ὡς μᾶλλον δυλόγου κεκρατηκυίας, οἱ πλεῖστοι τῶν νεωτέρων ἀφέχονται, διὸ καὶ πολυθρύλλητος μᾶλλον τῶν ἄλλων εἶναι φαίνεται. ὅτι δηλαδὴ τὸ κατ' ἐπίνοιαν Ὂν, ὑποκείμενον ἐστὶ τῆς Λογικῆς Μεθόδου. ἔστι δὲ τοῦτο τὸ κατ' ἐπίνοιαν Ὂν ὡς κοινῇ πᾶσι δοκεῖ, τὸ ὂν τοῖς οὖσι μὲν οὐχ ὑφισάμενον, τὸ δὲ εἶναι ἔχον ἐφ' ὅσον ἐπινοεῖται. πεπαυμένης δὲ τῆς ἐπινοίας, παύεται καὶ τὸ κατ' αὐτὴν Ὂν.

Ποσαχῶς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ψιλῆς Ἐπινοίας, τὸ λεγόμενον κατ' Ἐπίνοιαν Ὂν.

Τεξαχῶς τοιγαροῦν διαιρούμενον ὑποτίθεται παρὰ τοῖς γλαφυροτέροις αὐτῇ τοῦτο τὸ κατ' ἐπίνοιαν συνιστάμενον Ὂν. καὶ βούλονται μὲν τὸ εἶδος εἶναι τούτου, τῆς ἐχόντων μὲν αἴτιον προσεχὲς ἐν τοῖς οὖσιν, ἐκτὸς δὲ ἐκείνων καθ' ὧν τὰ ὀνόματα κατηγορεῖται. ὃν τρόπον φέρε εἰπεῖν ὁ κύων λέγεται δεξιὸς, ὅτι ἐπὶ τὰ δεξιὰ μέρη ἵσταται τῶ Σωκράτους, οὐκ ἔχων καθ' ἑαυτὸν δεξιὸν ἢ ἀριστερόν. οὐ γὰρ ὄζει ζῶον, ἀλλὰ κατ' ἐπίνοιαν μόνον φασὶν ἡμετέραν λέγεσθαι δεξιόν. καὶ τοῦτο ἐστὶν ὃ εἶδος τοῦ κατ' ἐπίνοιαν Ὄντος.

Δεύτερον δὲ εἶδος τούτου τίθενται τῶν ἐχόντων μὲν τὸ αἴτιον τῆς ἐπωνυμίας ἐν τοῖς πράγμασι, καθ' ὧν καὶ τὰ ὀνόματα κατηγορεῖται, ὄντων δὲ καθ' αὑτὰ οὐδὲν ἄλλο ἢ ἀποφασις τῶν προσηκόντων ἐνεῖναι τοῖς πράγμασιν. οἷαί εἰσιν αἱ στερήσεις πᾶσαι, τυφλότης δηλαδὴ, ἀνισότης, λήθη, σκότος, καὶ τὰ τοιαῦτα.

Τρίτον εἶδος φασὶ τοῦ κατ' ἐπίνοιαν Ὄντος, ὅσα ἁπλῶς εἰσὶν ἀποφάσεις ἄνευ αἰτίου τινὸς ἐν τοῖς πράγμασι καθ' ὧν τὰ ὀνόματα λέγεται. ὃν τρόπον φαμὲν ἀναιδῆ λίθον, σίδηρον μὴ ὁρῶντα, ξύλον μὴ βαδίζον, καὶ τὰ τοιαῦτα. τούτοις συναριθμεῖται καὶ ὅσα πέφυκε συνιστάσθαι ὡς ἔκτινων μερῶν ὅλα, ὡς Τραγέλαφος, Σκίνδαψος, καὶ τὰ τοιαῦτα.

Τέταρτον καὶ τελευταῖον εἶδος τίθενται τῶ κατ' ἐπίνοιαν Ὄντος, ὧν ἐστὶ μὲν αἴτιόντι ἐν τοῖς οὖσιν, οὐ προσεχὲς δέ. οἷα φασὶν εἶναι τὰ ὑπὸ τῆς Λογικῆς θεωρούμενα. Γένος, Εἶδος, Ὅρισμὸς, Πρότασις, Συλλογισμὸς, Ἀπόδειξις, καὶ ὅσ' ἄλλα, ἅτινα καὶ δευτέρας σχέσεις φιλοῦσι καλεῖν. ταῦτα τοιγαροῦν καὶ τοιαῦτα ἀναφύεσθαι βούλονται κατὰ ἀναπόλησιν

νοὸς

νοὸς περίτινι εἴδει νοηθέντα, οὐ κατὰ πρώτην ἐπιβολὴν τοῦ νοός. κατὰ μὲν γὰρ πρώτην ἐπιβολὴν τοῦ ἡμετέρου νοὸς φύσεις ἐννοοῦμεν τῶν ὄντων, Ζώου φέρε εἰπεῖν, Ἀνθρώπου, Φυτοῦ, Ἐλαίας, καὶ Τέχνης ἕξιν, (1) ἀλλ' οὕπω ἐν τούτοις ἐστὶ τὸ κατ' ἐπίνοιαν λεγόμενον Ὄν. πλείονα δὲ ἀναπολήσαντες κατὰ νοῦν τινὰ νοηθεῖσαν φύσιν, καὶ ταύτην συνίδωμεν ἐν πολλοῖς ἐνυπάρχουσαν εἴδεσιν, ἢ ἀτόμοις ὁμοίαν πρὸς τὰ ὑφ' αὐτὴν παραβάλλοντες, τινικαῦτα φασὶν ἀναφύεσθαι τὸ κατ' ἐπίνοιαν Ὄν, ἡ σχέσις δηλαδὴ τῆς ἐν ᾧ φύσεως πρὸς τὰ ἐν οἷς ὑπάρχει. ἣν καὶ καλοῦμεν Γένος, εἰ καὶ ἐν πλείοσιν εἴδεσιν ὑπάρχει, Εἶδος δὲ εἰ ἐν πλείοσιν ὑπάρχει ἀτόμοις. τύποις παραπλησίως λέγουσιν, ἐννοιῶν ἡμῶν, ἢ καὶ φωνοῦσιν φέρε εἰπεῖν τὴν πρόταξιν ταύτην, ἄνθρωπος ἐστὶ γελαστικὸν, ἢ καὶ ὁλόκληρον κατασκευάζοντων Συλλογισμὸν, οὐδέπω τὸ κατ' ἐπίνοιαν Ὄν ἀναφύεται, εἰ μὴ ἀναπολήσαντες περὶ τὰ νοηθέντα ἐννοήσωμεν, ὅτι ἐπὶ τῆς προτάσεως ταύτης, τὸ μὲν ἄνθρωπος σχέσιν ἔχει πρὸς τὸ γελαστικὸν ὑποκειμένου, τὸ δὲ γελαστικὸν πρὸς τὸν ἄνθρωπον, σχέσιν κατηγορουμένου. ταύτας δὲ τὰς σχέσεις, καθ' ἃς καὶ ἐπωνομάζεσθαι φασὶ τῶν φύσεων ἡ μὲν Γένος, ἡ δὲ Εἶδος, καὶ ἡ μὲν ὑποκείμενον, ἡ δὲ κατηγορούμενον, καὶ τὰ τοιαῦτα. καὶ τὰς τοιαύτας φασὶν ἐπωνυμίας καὶ σχέσεις ἐν τοσούτῳ τὸ εἶναι ἔχειν, ἐφ' ὅσον ἡμεῖς κατὰ ἀναπόλησιν νοὸς ἀναφέρομεν τὴν ἐννοηθεῖσαν φύσιν τοῦ Ζώου, ἢ Ἀνθρώπου πρὸς τὰ ὑφ' αὑτῷ, ἢ ὡς ὑποκείμενα πρὸς τὰ κατ' ἐκείνων ἀγορευόμενα. πεπαυμένης δέ φασι τῆς κατ' ἐπίνοιαν ταύτης διαφορᾶς, παύεσθαι καὶ τοῦ εἶναι τὸ κατ' ἐπίνοιαν Ὄν.

(1) Σημειωτέον ἐνταῦθα τὴν ἕξιν. ἐννοοῦμεν φησὶ τὰς φύσεις τῶν ὄντων, ζώου καὶ τῶν λοιπῶν, οὐκ εἶπε δὲ καὶ Τέχνης, ἀλλὰ καὶ ἕξιν Τέχνης, καὶ εἰκότως. οὐ γὰρ ἔχει φύσιν ἡ Τέχνη.

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

.ις καὶ ἐπενθύμησις.

Η' ὕπνωσις ἀνχῶς.

Η' δὲ ψιλὴ ὕπνωσις. παύτης, τὸ ὑπετέλεσμα ὅπερ κατ' ὕπνωσιν ὂν λέγεται.

Πρῶτον. τῷ ἐχόντων μὲν αἴτιον προσεχὲς ἐν τοῖς οὖσιν, ἐκτὸς δὲ ἐκείνων καθ' ὧν τὰ ὀνόματα κατηγορεῖται.

Δεύτερον. τῷ ἐχόντων αἴτιον τῆς ἐπωνυμίας ἐν τοῖς πράγμασι καθ' ὧν τὰ ὀνόματα κατηγορεῖται, ὄντων δὲ καθ' αὑτὰ οὐδὲν ἄλλο, ἢ ὑπάρξεις τῷ προσκόντων ἐν τοῖς πράγμασιν.

Τείτον. ὅσα ἁπλῶς εἰσὶν ὑπάρξεις ἄνευ αἰτίου τινὸς ἐν τοῖς πράγμασιν.

Τεπάρτον. ὧν ἐστὶ μὲν αἴτιον ἐν τοῖς οὖσιν, αὐ προσεχὲς δέ.

Ὅτι δὲ αὗται αἱ εἰρημέναι σχέσεις εἰσὶ κατ' ἐπίνοιαν ὄντα δείκνυται.

Εἰ γὰρ τῷ κατὰ φύσιν ὑφεστώτων ἦσαν, ὑφ' ὅντι τῷ δέκα Γενῶν ἀνέφερον. ἀλλ' τοῦτο γελοῖον εἰπεῖν. ἆρα οὐκ εἰσὶ τῷ κατὰ φύσιν ὑφεστώτων. δείκνυται ἢ ἐλάττων. ὁ γὰρ Συλλογισμὸς, φέρε εἰπεῖν, τοῦ συλλογισμοῦ οὔτε Οὐσία ἐστὶν, ἔτε Ποσὸν, ὡς καθ' αὑτὸ δῆλον, οὔτε Ποιότης, ἢ ἕτερόν τι τῷ δέκα Γενῶν, ἀλλὰ σχέσις μόνον κατ' ἐπίνοιαν ὅρων καὶ προτάσεων πρὸς ἄλληλα. σωκάγεται ἄρα τὸ ὑποκείμενον τῆς Λογικῆς κατ' ἐπίνοιαν εἶναι ὄν. καὶ τοῦτο εἶναι τὰς ἐπεθείσας δευτέρας σχέσεις.

Ὅτι αἱ εἰρημέναι δεύτεραι σχέσεις ὑποκείμενον εἰσὶ τῆς Λογικῆς πραγματείας.

Δείκνυται πρῶτον παρὰ τοῦ Φιλόσοφου ἐν τῷ πρώτῳ τῷ περὶ Ψυχῆς, ἐν οἷς βούλεται τὸ καθόλου, ἢ μηδὲν εἶναι, ἢ ὑστερογενές τι εἶναι. τὸ δὲ

τὸ δὲ ὑστερογενὲς ἔργον ἐστὶ τῆς ἡμετέρας διανοίας. ἆρα τὰ καθόλου πάντα ἔργον ἐστὶ τῆς ἡμετέρας διανοίας. Δεύτερον, ἐκεῖνό ἐστιν ὑποκείμενον Τέχνης ἢ Ἐπιστήμης, περὶ ὃ καταγίνεται ἡ Τέχνη, ἢ ἡ Ἐπιστήμη; ἀλλ' ἡ Λογικὴ καταγίνεται περὶ προτάσεις, ὁρισμοὺς, συλλογισμοὺς, καὶ ἀποδείξεις, καὶ τὰ τοιαῦτα, ἅπερ εἰσὶ κατ' ἐπίνοιαν ὄντα, ὡς ἀνωτέρω δεδείχαμεν. ἆρα αἱ προτάσεις, ὁρισμοὶ, καὶ τὰ ἑξῆς, ἅπερ εἰσὶ κατ' ἐπίνοιαν ὄντα, εἰσὶν ὑποκείμενον τῆς Λογικῆς. τρίτον τέτταρα ταῦτα εἰσὶν ἅπερ ἐνδέχεται νομισθῆναι Λογικῆς ὑποκείμενα, Φωναὶ, Νοήματα, Πράγματα, καὶ Μορφαὶ, ἤτοι Σχηματισμοὶ προτάσεων, συλλογισμῶν, ἀποδείξεων, καὶ σὺν λόγῳ αἱ εἰρημέναι δεύτεραι σχέσεις. ἀλλ' τὰ ξία πρῶτα οὐκ εἰσὶν ὑποκείμενον τῆς Λογικῆς, λείπεται ἄρα τὰ τέτταρτα.

Ἡ μείζων πρόδηλος, ἡ ἐλάττων δείκνυται. ἐπὶ πασῶν Τεχνῶν τὸ εἶδος ὃ εἰς τὴν προκειμένην ὕλην εἰσαγαγεῖν σπουδάζει ὁ Τεχνίτης, ἐστὶν ὑποκείμενον τῆς Τέχνης, καὶ οὐχὶ ἡ μορφουμένη διὰ τούτου ὕλη. ἀλλ' αἱ Φωναὶ, Νοήματα, καὶ Πράγματα, ἐπὶ τῆς Λογικῆς, ὕλης ἐπέχουσι λόγον, ὁ δὲ Σχηματισμὸς προτάσεων, συλλογισμοῦ, καὶ σὺν λόγῳ αἱ δεύτεραι εἰρημέναι σχέσεις εἶδος εἰσὶ, δι' οὗ σχηματίζονται αἱ Φωναὶ, τὰ Νοήματα, καὶ διὰ τῶν νοημάτων τὰ πράγματα. ἆρα αὗται εἰσὶν ὑποκείμενον τῆς Λογικῆς, καὶ οὐχὶ αἱ Φωναὶ, οὔτε τὰ Νοήματα, ἢ τὰ Πράγματα. λέγεται δὲ τὸ κινῆσαν αὐτοὺς εἰς ταύτην δόξαν μάλιστα εἶναι ὅτι τὸ τιθέμενον τοῦτο κατ' ἐπίνοιαν Ὄν, περιεκτικὸν φαίνεται πάντων τῶν κατὰ Λογικοῦ. ἐν ἅπασι γὰρ ἀναφύεται σώτε γένεσι, καὶ εἴδεσιν, ὅροις, προτάσεσι, συλλογισμοῖς, καὶ ἀποδείξεσι. τοιοῦτον δὲ βούλεται εἶναι τὸ ὑποκείμενον, περιεκτικὸν δηλαδὴ πάντων τῶν ὑπὸ τῆς Τέχνης, ἢ Ἐπιστήμης θεωρουμένων. διὸ καὶ δοκιμώτερα τῶν ἀνωτέρων κεῖνται παρ' αὐτῆς ἡ τοιαύτη δόξα. οὔτε γὰρ τὰ ἐπιχειρήματα, οὐδ' ὁ συλλογισμὸς, ἢ ἡ ἀπόδειξις, οὕτως εἰσὶ περιεκτικὰ πάντων περὶ ὧν ἡ Λογικὴ, ὡς δέδεικται ἀνωτέρω. διὰ δὴ λογώτερον ἐδόκει τὸ κατ' ἐπίνοιαν Ὂν ὑποκείμενον εἶναι τῆς Λογικῆς.

Ἀνασκευὴ τῆς ἐκτεθείσης Δόξης.

Δημοσιωτάτη ὡς ἔφημεν καὶ τῶν ἄλλων δοκιμωτέρα νομίζεται παρὰ τοῖς νεωτέροις ἡ προσεχῶς ἐκτεθεῖσα δόξα. ἀλλ' ὅσῳ μᾶλλον δημάρσιος, τοσοῦτον ἧττον εἶναι φαίνεται λόγος. εἰς γὰρ ἐγκαλοῦμεν τὰς ἀνωτέρω, καὶ αὕτη ἐνέχεται. φαίνεται γὰρ συγχέουσα καὶ αὕτη τὸ τέλος

μετὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μετὰ τῆς ὕλης, ἐν οἷς βούλεται τὸ Τεχνητὸν εἶδος, ὅπερ ὁ Τεχνίτης εἰσαγαγεῖν σπεύδει εἰς τὴν προκειμένην ὕλην, ὑποκείμενον εἶναι τῆς Τέχνης, ἀλλ' οὐχὶ τὴν ὕλην. τοῦτο δὲ ὅσον ἀποπεπλάνηται τοῦ ὀρθοῦ λόγου, εἴρηται ἀνωτέρω. διὸ οὐ δεῖ παυτολογεῖν. ὁμοίως καὶ αὐτὶ Τεχνητῆς ὕλης, ὑποκείμενον ἐπιστητὸν πειρᾶται ὑποθέσθαι ἐπὶ τῆς Λογικῆς Τέχνης. οἴεται γὰρ τὴν Λογικὴν Μέθοδον περὶ τὴν θεωρίαν ἀσχολεῖσθαι προτάσεων, συλλογισμῶν, ἀποδείξεων, καὶ τῶν τοιούτων, ἀλλα μὴ μᾶλλον περὶ τὴν πραγματείαν αὐτῶν. Ἄλλο δὲ τούτων πονηρότερον, ὅτι καὶ ψευδῆ λαμβάνει, καὶ οὐδὲν συλλογίζεται. λαμβάνει ψεῦδος, κατ' ἐπίνοιαν μόνον τιθεμένη πρότασιν, συλλογισμὸν, καὶ ὅσ' ἄλλα τῆς Λογικῆς Μεθόδου τυγχάνουσιν, οὐδὲν δὲ συλλογίζεται, ὅτι δοθέντος παῦτα εἶναι κατ' ἐπίνοιαν ὄντα, πρῶτον μὲν οὐδὲν συμπλέσει τοῖς λογικοδομουμένοις ἡ τούτων ἀνάπλασις, καὶ γνῶσις. δεύτερον δ' ὅτι εἰς τὴν μεταφυσικὴν ἀναχθήσεται θεωρίαν, ἢ καὶ εἰς τὴν περὶ ψυχῆς πραγματείαν.

Δειχθήσεται δὲ ἡμῖν παῦτα ἐφεξῆς ἀρξαμένοις ἀπὸ τοῦ τελευταίου. ὅτι μὲν οὖν εἰ δοίημεν πάς προτάσεις τε, καὶ συλλογισμοὺς, καὶ τὰ τοιαῦτα ὄντα κατ' ἐπίνοιαν εἶναι, ἢ τοιαῦτα, ἄλλης ἂν θεωρίας, καὶ οὐ τῆς καπὶ Λογικὴν ἔστιν, δῆλον ἐντεῦθεν. ἡ γὰρ τοῦ κατ' ἐπίνοιαν ὄντος θεωρία, ἢ τοιοῦτον τοῖς Μεταφυσικοῖς προσήκει. οἵτινες τὸ ὄντος, ἥπερ ἐστὶν ὄν, ποιοῦῦται τὴν θεωρίαν. τὸ γὰρ κατ' ἐπίνοιαν ὂν, κατὰ μίμησιν τοῦ ἐν ὑποστάσει ὄντος ἔχει τὸ εἶναι. ὡς ἡ σκιὰ κατὰ μίμησιν τὸ σώματος. ὃ δὲ κατὰ μίμησιν ἐστὶν ἑτέρου, ἐπὶ τὴν θεωρίαν ἐκείνου ἀνάγεται, οὗ ἄνευ οὐδὲ νοηθῆναι δύναται. ἆρα τὸ κατ' ἐπίνοιαν ὂν ἐπὶ τὴν θεωρίαν ἀναχθήσεται τὸ ἐν ὑποστάσει ὄντος, ἥτις ἐστὶν ἰδία τοῖς Μεταφυσικοῖς. Δείκνυται ἡ ἐλάττων ἀπὸ τοῦ Φιλόσοφε, ὃς τὰς ἀποφάσεις, καὶ στερήσεις διὰ τῶν ἕξεων ἐννοεῖσθαι βούλεται. Ἔτι ὅσα μὴ ἔδιον νοητὸν εἶδος προχειρίσασθαι ἐπὶ τοῦ νοὸς ἔχει, (τοιαῦτα δέ ἐστιν ὅσα μὴ δύναται εἰς φαντασίαν ἐλθεῖν, καὶ σὺν λόγῳ, ὅσα μὴ τῇ αἰσθήσει ὑποπίπτει) παῦτα οὐκ ἐννοεῖται καθ' ἑαυτὰ, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐννοίας ἐκείνων; ὧν εἰσὶ μιμήσεις, ἢ ἀποφάσεις τούτων. τοιοῦτον δὲ τὸ κατ' ἐπίνοιαν ὄν. μίμησις γὰρ ὑπάρχει τοῦ ἐν ὑποστάσει ὄντος. ἥτις ἐστὶν ἰδία τοῖς μεταφυσικοῖς, ἢ τοιοῦτου. ταῖς αὐταῖς παύταις δείξεσι δειχθήσεται, ὅτι καὶ εἰς τὴν περὶ ψυχῆς πραγματείαν ἡ παύτη ἀνάπλασις, καὶ γνῶσις ἀναχθήσεται.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δεῖξις τοῦ δευτέρου τῷ ἐκτεθέντων.

Ὅτι δὲ καὶ τὸ τοιοῦτον κατ' ἐπίνοιαν ὂν οὐδὲν πρὸς Λογικὴν συντελεῖ Μέθοδον, οὐ χαλεπὸν δεικνύναι. ὡς γὰρ καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσι, δυνατόν ἐστι καὶ προτάσεις συνθέσθαι, καὶ συλλογισμοὺς, καὶ ἀποδείξεις ἀποπελέσαι, καὶ χρήσασθαι τούτοις, μηδ' ὅλως ὑπάρχοντος τοῦ κατ' ἐπίνοιαν ὄντος. ὁ γὰρ ἡμέτερος νοῦς, ὡς εἴρηται, κατὰ πρώτην ἐπιβολὴν τῆς φύσεως γίνεται τῶν ὄντων ἀντιληπτικός. τὸ δὲ κατ' ἐπίνοιαν ὂν ὡς καὶ αὐτοί φασι κατὰ δευτέραν ἀναπόλησιν τῆς ἡμετέρας διανοίας περὶ τὴν ἤδη νοηθεῖσαν φύσιν ὑπὸ τοῦ νοὸς, καὶ ἀναφορὰν τῆς αὐτῆς λαμβάνει τὸ εἶναι. εἰ γὰρ μὴ πρὸ τῆς διανοίας, οὐκ ἂν μὴ κατ' ἐπίνοιαν ὂν, ἀλλὰ πρᾶγμά τε καὶ ἐν τοῖς οὖσιν ὑφεστός. ἆρ' οὖν τοιγαροῦν τὸ ἐνεργεῖν τὰ κατὰ Λογικὴν μέθοδον μηδὲν μελήσασι τοῦ κατ' ἐπίνοιαν ὄντος, τίς ἔτι αὐτοῦ χρεία τοῖς λογικοδομοῦσιν; ἢ ἐροῦσι τυχὸν, ὅτι κατὰ συμβεβηκὸς μὲν δυνατὸν συνθέσθαι προτάσεις, καὶ συλλογισμὺς, μηδὲν μελήσαντας τοῦ κατ' ἐπίνοιαν ὄντος, οὐκ ἐντέχνως δὲ, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἐνεργεῖν. Τέχνη, καὶ ἀναμαρτήτως τὰ κατὰ Λογικὴν, τῆς γνώσεως χρεία τοῦ κατ' ἐπίνοιαν ὄντος.

Ταῦτα ἐκεῖνα οἷς αὐτοὶ ἐκάσαχθε χρῶνται, συσκιάσαι τὴν ἀλήθειαν προθυμούμενοι, ἅπερ ῥᾳδίως μὲν πλάττεται, ἀλλ' οὐχ ἧττον ῥᾳδίως καὶ ἐξελέγχεται. Ὁ γὰρ εἰδὼς, φέρε εἰπεῖν, ὅτι λογικός ὁ ἄνθρωπος, καὶ ὅτι τὸ λογικὸν καὶ γελαστικόν ἐστι, καὶ ταῦτα ὁπωσοῦν κατὰ σχῆμα συλλογιστικὸν τάττειν, πῶς οὐκ ἂν οὗτος τέχνῃ συλλογίζοιτο; ἀλλ' ὁ εἰδὼς ταῦτα, δύναται πρὸ τῆς δευτέρας ἀναπολήσεως τῆς ἐπινοίας καὶ ἀναπλάσεως, οὗ φασι κατ' ἐπίνοιαν ὄντος, συνθέσθαι συλλογισμοὺς καὶ ἀποδείξεσι χρήσασθαι, ἐξαγγεῖλαί τε καὶ γραφῇ παραδοῦναι; τί οὖν κωλύει μηδὲν μελήσαντας τοῦ κατ' ἐπίνοιαν ὄντος, συλλογισμοὺς καὶ ἀποδείξεις σχηματίζειν εἰς ἀπόκτησιν Ἐπιστημῶν, ταὐτὸν δ' εἰπεῖν, καὶ ὁλόκληρον ἔχειν τὴν κατὰ Λογικὴν μέθοδον; Ἔπειτα, πῶς ἐκεῖνο παροπτέον χείνουσιν; ἀδεμία γὰρ Ἐπιστήμη, ἢ Τέχνη ποιεῖ τὸ ἴδιον ὑποκείμενον; ἀλλ' ὑποτίθησιν, ἵνα ἡ μὲν ἐργάσηται περὶ αὐτοῦ, ἡ δὲ ἵνα θεωρήσῃ. τί δ' ἄλλο καὶ ἡ φωνὴ τοῦ ὑποκειμένου δηλοῦν βούλεται; ἢ τὸ ὑποκείμενον καὶ ὑποδεχόμενον περὶ αὐτό, ἢ τὸ κατὰ Τέχνην εἶδος, ἢ τὰς ὑπὸ τῆς Ἐπιστήμης ἀποδείξεις. ἀλλ' ἡ Λογικὴ ποιεῖ πάντως τάς τε προτάσεις, συλλογισμὺς, καὶ ἀποδείξεις, καὶ ὅσ' ἄλλα. οὐκ ἄρα συντελοῦσιν αὐτὴ εἰς ὑποκειμένου λόγον, οὐ καὶ δοίημεν εἶναι ταῦτα κατ' ἐπίνοιαν ὄντα. ἃ δὲ περατέλον-

τιθονται, τῳ ἕξιν τῆς Λογικῆς διαιρουῦτες εἰς χρωμενῳ τε, καὶ διδακτικῳ, μετὰ τῳ δεῖξιν τοῦ πρώτου τῶν ὑποτεθέντων, ὅπερ ἐῶ, τὰ κατ' ἐπίνοιαν ὄντα ἀπὸ τῆς ἐπινοίας, ἀλλὰ μὴ ἀπὸ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων τὸ εἶναι ἔχειν, προϊόντες ἰδία ἀναθεωρήσομεν.

Δεῖξις τοῦ πρώτου.

ΛΕίπεται ἕτερον δεικνῦναι, ὃ πρώτον ἐῶ ἐν τῇ τάξει τῶν προτεθέντων. ὅτι ὃ φασὶ κατ' ἐπίνοιαν εἶναι, ἀπὸ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων ἔχει τὸ εἶναι, καὶ ἀπὸ τῆς ἐπινοίας ὡς αὐτοί. τέτταρα ταῦτα θεωρεῖται ἐπὶ πάντων ὧν ἡ Λογικὴ Μέθοδος ἐπιβάλλει. αἱ σημαντικαὶ τῶν πραγμάτων φωναὶ, τὰ σημαινόμενα πράγματα, ἡ ἐνέργεια τοῦ νοὸς καθ' ἣν ἐνοεῖται τὰ πράγματα, καὶ τελευταῖον ἡ πρὸς ἄλληλα τῶν πραγμάτων σχέσις. ὧν τὸ μὲν πρῶτον οὐδὲ ἁπλῶς ἀναγκαῖον, ἀλλ' ἡ πρὸς διάλεξιν μόνον καὶ διδασκαλίαν. τοῦτο τὸ μὲν εἶναι σημαντικὸν οὐκ ἐκ φύσεως πρόσεστι, κατὰ συνθήκην δὲ αἱ φωναὶ εἴρηνται σημαντικαί. ἀλλ' οὐ περὶ τῆς σημασίας τῶν φωνῶν ὁ λόγος προηγουμένως τοῖς λογικοδομένοις, (γραμματικοῖς γὰρ τοῦτο οἰκεῖον,) ἀλλὰ περὶ τῶν νοουμένων προσεχῶς, ἅπερ οὐκ ἄντις φαίη νοῦν ἔχων ἐπινοίας γεννήματα, εἰ μὴ καὶ πάντα τὰ ὅπερ βούλοιτο ἐπινοίας ἀναπλάσματα εἶναι, καὶ Θεὸν, καὶ ἄνθρωπον. ἀλλ' οὐδὲ τὰς ἐνεργείας τοῦ νοὸς, ἀποκυήματα ἐπινοίας εἶναι οὐδ' αὐτοί φασι. λείπεται δὴ περὶ μόνας τὰς σχέσεις εἶναι τὴν ἀμφισβήτησιν, ἃς φασὶ καὶ σημαίνεσθαι ὑπὸ τῶν τοιούτων φωνῶν, Γένος, φέρε εἰπεῖν, Εἶδος, Ὑποκείμενον, Κατηγορούμενον, περὶ ὧν ἡ Λογική. ἃς ὅτι μὲν ἀπὸ τῆς ἐπινοίας, ἀλλ' ἐξ οἰκείας φύσεως ἔχει τὰ πράγματα, οὐ πάνυ δυσχυσίητον τοῖς μὴ πάνυ πᾶσιν ἐριστικῶς πρὸς ἀλήθειαν ἔχουσιν. Ἐπὶ γὰρ προτάσεως ταύτης, φέρε εἰπεῖν, ἄνθρωπος ἐστὶ γελαστικός, ὁ μὲν ἄνθρωπος πρὸς τὸ γελαστικὸν τάξιν ἔχει ὑποκειμένου, καὶ τὸ γελαστικὸν πρὸς τὸν ἄνθρωπον κατηγορουμένου, οὐκ ἐῶ ἡ ἐπίνοια αὐτοῖς ἐχαρίσατο, ἀλλ' ἐῶ ἐξ οἰκείας ἔσχηκε φύσεως. ὁ γὰρ ἄνθρωπος ἐπὶ τῶν πραγμάτων ὑποκείμενόν ὄζι τοῦ γελαστικοῦ, ὡς ἰδίου πάθους, ὥσπερ καὶ τὸ γελαστικὸν πράγματι συνυπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ κατηγορεῖται κατ' αὐτοῦ, οὐκ ἐξ ἐπινοίας, ἀλλὰ πραγματικῶς, ὡς ἅπαντα τὰ ἴδια πάθη, καὶ ἁπλῶς τὰ καθόλου κατηγορεῖται κατὰ τῶν πρώτων Οὐσιῶν. οὕτως ἐν τῷ περὶ Οὐσίας Κεφαλαίῳ διδάσκει ὁ Φιλόσοφος λέγων. τὰ δ' ἄλλα πάντα ἤτοι καθ' Ὑποκειμένου λέγεται τῶν πρώτων Οὐσιῶν, ἢ ἐν Ὑποκειμένῳ αὐταῖς ἐστὶ, καὶ ὑδὲν ἄλλο βλο-

λόμεθα λέγειν Ὑποκείμενον ἐν ταῖς προτάσεσιν, ἢ τὸ ἔχον βάσεως λόγον πρὸς ἕτερον, Κατηγορούμενον δὲ τὸ ἐν ἑτέρῳ ὑπάρχον. ταῦτα δὲ ἐπὶ τῆς πραγμάτων καθορᾶται, ⸗ ἐκ δύο τῆς ἐπινοίας ἐστί. σημειωτέον δὲ, ὅτι εἰμὴ οὕτως ἔχῃ ἐπὶ τῆς πραγμάτων, ψευδὴς ἔσαι ὁ λόγος τοῦ Φιλοσόφου. ὥστε τῆς ἰδιότητος τῆς πραγμάτων ἐστὶ σημαντικὸν, τό, τε Ὑποκείμενον, καὶ Κατηγορούμενον. ἃ γὰρ ἀληθεύει ἢ ψεύδεται διὰ τὰ πράγματα, ταῦτα πραγμάτων εἰσὶ σημαντικά. Καὶ ἐπὶ τοῦ Συλλογισμοῦ δὲ ὁμοίως ἔχει, καὶ ἐπὶ τῆς λοιπῶν ἁπάντων. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἐστὶ Συλλογισμὸς, ἢ Προτάσεις ὡδὶ τεταγμένας. τὴν δὲ τάξιν τοῦ μέσου ὅρου πρὸς τὰ ἄκρα, ἢ τῆς προτάσεων, καθ' ἣν ἡ μὲν μείζων λέγεται, ἡ δὲ ἐλάττων, ἐκ ταύτης καθ' αὐτοὶ κατ' ἐπίνοιαν ὄν. τοῦ νοὸς γὰρ αὕτη ἐστὶν ἔργον καταλλήλως τοῖς πράγμασι γινομένη. ὡς γὰρ τάττεται τὰ νοήματα, οὕτως ἀνάγκη καὶ ἐπὶ τῆς πραγμάτων ἔχειν τὰς ἰδιότητας τόπων. εἰ γὰρ ἂν ἄλλως τεθείσι, οὐ Συλλογισμὸς, ἀλλὰ παραλογισμὸς ἂν εἴη, καὶ ὡς ἀληθῶς πλάσματα ἐπινοίας. οὐδὲ ἐκεῖνο λόγον ἔχει πρὸς ταῦτα εἰπεῖν, ὅτι ὁ Συλλογισμὸς, καὶ τὰ τοιαῦτα, οὐ διαμένει ἐν τοῖς οὖσι μετὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ νοός. οὐδὲ γὰρ ἡ ὄρχησις διαμένει μετὰ τὴν τοιάνδε κίνησιν τῆς ποδῶν, ὅτε ἡ κίθαρις μετὰ τὴν κίνησιν τῆς χορδῶν, ἡ ᾠδὴ μετὰ τὰς φωνάς. ἀλλ' οὐδὲν ἧττον εἰσίτε καὶ λέγονται ἔργα Τεχνῶν, ⸗ ἐν ὑποσάσει τὸ εἶναι ἔχοντα, οὐ κατ' ἐπίνοιαν. τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐπὶ τῆς Λογικῆς ἔχει. ἔργα μέν εἰσι τῆς Λογικῆς Μεθόδε Προτάσεις, Συλλογισμοὶ, καὶ τὰ τοιαῦτα, ἅπερ νῷ μόνῳ σωλάπτειν ἐστίν. (ἔστι δ' ὅτε φωναῖς τε καὶ γράμμασι χρᾶται δι' ἑρμηνείας χρείαν, ἢ καὶ μνήμης διαμονὴν) παυσαμένης δὲ τῆς ἐνεργείας τῆ νοὸς, παύεται καὶ τὸ εἶναι τὴν τοιάνδε σωτάξιν. ὥσπερ παυσαμένης τῆς φωνῆς παύεται ⸗ τὸ εἶναι τὴν τοιάνδε ἁρμονίαν, καὶ τὸ ἐν αὐτῇ μέλος. καὶ τῆ χορῆ διαλυθέντος, παύεται καὶ τὸ εἶναι ὁ τοιὸς δὲ σχηματισμὸς τῆς ποδῶν. ἔστι τοιγαροῦν ἀναμφισβήτητον παρ' αὐτῆς τῆς ἐνεργείας τοῦ νοὸς τὰ πράγματα, καὶ οὐκ ἐπινοίᾳ εἶναι. ἄλλως γὰρ ἦσαν ἂν πᾶσαι αἱ Ἐπιστήμαι, καὶ Τέχναι κατ' ἐπίνοιαν ὄντα, καὶ ἁπλῶς πᾶσαι αἱ τῆς ψυχικῶν διαμενεῶν ἐνέργειαι. ἅπερ οὐδὲ παιζόντων λέγειν ἐστὶ, πολλῶ γε καὶ δὴ φιλοσοφουμένων.

Εἶτα πῶς οὖτοι οὐκ ἀσύγκλωστα πλέκουσι (τὸ τοῦ λόγου) Προτάσεις, Συλλογισμοὺς, καὶ τὰ τοιαῦτα κατ' ἐπίνοιαν εἶναι λέγοντες, ἐγὼ ταῦτα ἀναγκαίως προϋπάρχουσιν οὓς φασὶ κατ' ἐπίνοιαν ὄντας; ἀνάγκη γὰρ εἶναι τὴν Πρότασιν τεταγμένην, καὶ τὸν Συλλογισμὸν, καὶ ὅσ' ἄλλα τοιαῦτα ἐπὶ τοῦ νοὸς, ἢ καὶ ἐπὶ τῆς φωνῶν, καὶ γραμμάτων, ἵνα τοῦ νοὸς ἀναπολήσαντος

σαντος περὶ αὐτὰ, τὸ πολυάσχολον αὐτοῖς τοῦτο ἀναγνήσεται πλάσμα. τίνα οὖν λόγον ἔχει τὸ μήπω ὂν, καὶ οὐδ' ὅλως ὄν, ἀλλὰ σκιὰ ὂν τοῦ πράγματος (εἴγε καὶ δοίημι ἔπεσθαι,) αἰτίαν τοῦ εἶναι λέγειν πραγμάτων, ἐπὶ τοσούτῳ ὑπαρχόντων αὐτοῦ; ἐμοὶ δοκεῖ οὐδ' ὅλως ἀναπλάσαι τὰ τοιαῦτα ἐνδέχεται παρὰ γὰρ τὰς εἰρημένας χέσεις ἐπὶ Προπάσεων, Συλλογισμῶν, καὶ τῶν τοιούτων, ἃς ἰδίστητας εἶναι τῶν νοουμένων φύσεων εἴρηται, οὐδὲν ἕτερον οὐδὲ νοῆσαι δυνατόν. τὰ γὰρ νοούμενα, καὶ αἱ νοήσεις ἀναντιρρήτως εἰσὶ πράγματα.

Ἀλλὰ κἀκεῖνο μόνον ἰδεῖν ἱκανὸν εἰπεῖν εἰς ἔνδειξιν τοῦ προκειμένου, ὅτι Προτάσεις, Συλλογισμοὶ, καὶ Ἀποδείξεις ἢ τοιαῦτα, ἀποτελέσματά εἰσιν, ἐς ἃ ἀμέσως, καὶ καθ' αὑτὸ ἡ ἐνέργεια τοῦ νοὸς ἀποτελοῦτᾳ· εἰς δὲ τὰς χέσεις οὐδεμία ἐνέργεια τοῦ νοὸς, ἡ κίνησις ἐνδέχεται γενέσθαι ἀμέσως καὶ καθ' αὑτὸ, ὡς καὶ ἐν τῇ ε. τῆς Φυσικῶν ὁ Φιλόσοφος παραδίδωσι. πῶς οὖν χέσιν εἶναι ἐνδέχεται Συλλογισμὸν, καὶ Ἀπόδειξιν, καὶ ταῦτα ὑπονοίας; εἰ δὲ δοίημι τῇ συνθέσει ἑπομένως τούτων ἀναφαίνεσθαι χέσεις τινὰς κατ' ἐπίνοιαν, ὡς αὐτοί φασιν, οὐδεὶς περὶ τούτων ἔσται λόγος τοῖς λογικιζομένοις, ὡς οὐδὲ τῇ Οἰκοδόμῳ, φέρε εἰπεῖν, λόγος γίνεται τῆς κατὰ λευκότητα ὁμοιότητος, ἥτις ἀναφαίνεται ὑπὸ τῆς λεύκανσεως τοῦ Οἴκου, ὃν οἰκοδομεῖ πρὸς ἕτερον ὁμοίως ἔχοντα.

Παρὰ ταῦτα ἡ ἀπόδειξις καθὸ ἀπόδειξις ὄργανον ἐστὶν ἀμέσως παρεκτικὸν Ἐπιστήμης. τὸ κατ' ἐπίνοιαν ὂν οὐ δύναται ὄργανον εἶναι ἀμέσως παρεκτικὸν ἐπιστήμης. ἆρα ἡ ἀπόδειξις καθὸ ἀπόδειξις οὐκ ἔστι κατ' ἐπίνοιαν ὄν. ἡ μείζων ὁμολογεῖται παρὰ πᾶσιν. ὅτι δηλαδὴ ἡ ἀπόδειξις ἐστὶν ὄργανον παρεκτικὸν ἀμέσως Ἐπιστήμης. ἀλλ' οὐδ' ἡ ἐλάττων ἀμφισβητεῖται, ὅτι τὸ κατ' ἐπίνοιαν ὂν οὐ δύναται εἶναι παρεκτικὸν ἐπιστήμης, εἰ μὴ παρὰ τοῖς προσάταις τῆς ἐκτεθείσης δόξης. ἀλλὰ καὶ δείκνυται. Τὸ μὴ δηλωτικὸν ἀμέσως τῆς φύσεως τῶν ὄντων, οὐ δύναται παραγαγεῖν Ἐπιστήμην, τὸ κατ' ἐπίνοιαν ὂν ἔστι μὴ δηλωτικὸν ἀμέσως τῆς τῶν ὄντων φύσεως, ἆρα τὸ κατ' ἐπίνοιαν ὂν οὐ παράγει Ἐπιστήμην. ἡ ἐλάττων ὁμολογεῖται καὶ παρ' αὐτοῖς. ἡ μείζων σαφὴς τοῖς γνησίως φιλοσοφοῦσιν, ἀλλὰ καὶ δείκνυται. τὸ παράγον Ἐπιστήμην, ὡς ὄργανον παρέχεσι τὴν γνῶσιν τῆς φύσεως τῶν ὄντων. τὸ μὴ δηλωτικὸν τῆς φύσεως τῶν ὄντων οὐ παρέχεσι τὴν γνῶσιν τῆς φύσεως τούτων. ἆρα τὸ μὴ δηλωτικὸν τῆς φύσεως τῶν ὄντων οὐ παράγει Ἐπιστήμην. συναίγεται ἆρα διὰ τούτων, ὅτι ἡ ἀπόδειξις καθὸ ἀπόδειξις, οὐκ ἔστι κατ' ἐπίνοιαν ὄν. εἰ δὲ μὴ καθὸ ἀπόδειξις οὐκ ἔστι κατ' ἐπίνοιαν ὄν, πῶς ἂν ἄλλως εἴη τοῦτο εἰπεῖν κατ' ἐπίνοιαν ὄν;

Ἀπὸ-

Ἀπάντησις πρὸς τὰ ἐπιχειρήματα τῆς ἀνωτέρω δόξης.

Ἀνασκευάσαντες μέχρι τοῦδε τὸ περὶ τοῦ κατ' ἐπίνοιαν ὄντος δόγμα, ἐπόμενον ἦν καὶ οἷς ἐχρῆτο ἐπιλύσασθαι λόγους. πρὸς οὖν τὸ παρὰ Ἀριστοτέλους ἐν τῷ πρώτῳ τῆς περὶ Ψυχῆς, ῥητέον. ὅτι τὸ μηδὲν εἶναι τὰ καθόλου, περὶ τῆς κατὰ Πλάτωνα ἰδέων ἐνοεῖται τῷ Φιλοσόφῳ. ἐκεῖνος γὰρ ἔφασκε τὰ καθόλου πρὸ τῆς πολλῶν εἶναι τῷ δημιουργικῷ νῷ, ἅπερ Ἰδέας ὠνόμαζε, καθ' ἃς ὁ δημιουργικὸς νοῦς τὰ ὄντα παράγει. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης τοῦτο βουλόμενος ἀναιρέσαι, τὸ καθόλου μηδὲν εἶναι εἶπε, τουτέστι μὴ εἶναι πρὸ τῆς πολλῶν. τὸ δὲ ὑστερογενὲς εἶναι τὸ καθόλου, οὐκ ἔστι διὰ τοῦτο κατ' ἐπίνοιαν ὄν, ἀλλὰ διὰ τὸ συνάγεσθαι ἐκ τῆς πολλῶν, ὅπερ ὑπάρχει ἐν τοῖς πολλοῖς πραγματικῶς. ὅπερ ἐστὶν ἡ φύσις τῆς καθόλου, ἧπερ τινὰ ὡς ὕστερον τῆς πολλῶν γνωριζόμενον. διὰ τοῦτο ὑστερογενὲς τοῦτο ἔφησεν. εἰ γὰρ τοῦτο κατ' ἐπίνοιαν εἴη ὄν, ἦσαν ἂν πᾶσαι αἱ τούτων φύσεις κατ' ἐπίνοιαν ὄντα, περὶ ἃ οὐ μόνον Λογική, ἀλλὰ & πᾶσα Ἐπιστήμη τὴν θεωρίαν ποιεῖται. ἀλλὰ τοῦτο ἄτοπον. ἄτοπον ἄρα καὶ τὸ καθόλου διὰ τὸ ὑστερογενὲς λέγεσθαι, κατ' ἐπίνοιαν εἶναι νομίζειν.

Πρὸς δὲ τὸ δεύτερον, τὸ λέγον ὅτι Προτάσεις καὶ Συλλογισμοὶ εἰσὶν ὑποκείμενον τῆς Λογικῆς, ἅπερ εἰσὶ κατ' ἐπίνοιαν ὄντα, δέδεικται ἱκανῶς, ὅτι οὔτε προτάσεις, ἔτε συλλογισμοὶ, ἔτε τὰ λοιπὰ εἰσὶ κατ' ἐπίνοιαν ὄντα. διὸ καὶ δέον πρὸς τοῦτο περιττολογεῖν.

Τοῦ δὲ τρίτου ἐπιχειρήματος ἀναιρετέον τὴν μείζονα τὴν λέγουσαν, ὅτι αἱ μορφαὶ, ἤτοι οἱ σχηματισμοὶ προτάσεων, καὶ τῆς λοιπῶν εἰσὶν ὑποκείμενα τῆς Λογικῆς. τῆς δείξεως δὲ ταύτης τῆς ἐλάττονος, ἀναιρετέον ὃ φησὶ τὸ εἶδος τῆς Τέχνης ἐστὶν ὑποκείμενον τῆς Τέχνης, καὶ οὕτω περιαιρεθήσεται ἡ συσκίασις τῆς ἀληθείας. ἐφεξῆς δὲ τὴν θέσιν τῆς ἀληθείας ἐκθετέον.

Ἔκθεσις τῆς ἀληθείας.

Ὑπὸ τῆς Λογικῆς μεθόδου κοινότερον μὲν ἐκλαμβάνουσιν, εἰσὶν αἱ τῶν ὄντων διὰ τῶν κομμάτων σημαντικαὶ φωναὶ, ἰδιαίτερον δὲ ἐννοοῦσι καὶ ἀληθέστερον, εἰσὶ τὰ παθήματα τῆς διανοητικῶν δυνάμεων τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, καθὸ εἰς κατασκευὴν ἀποδείξεως καὶ ὅλως συλλογισμοῦ ἐπιτηδείως ἔχει. ἄμφω δὲ ταυτὶ ὁ Φιλόσοφος ἐν ἀρχῇ τῆς περὶ Ἑρμηνείας Βι-

βλίου

βλίω, οὐ μόνον ὑπέθετο ἀπαριθμήσας, ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπον ἐδίδαξε καθ' ὃν ἑκάτερα θεωρεῖται, εἰπὼν οὕτως.

„ Ἔστι μὲν οὖν τὰ ἐν τῇ φωνῇ τῆς ἐν τῇ ψυχῇ παθημάτων σύμβολα, „ καὶ τὰ γραφόμενα τῆς ἐν τῇ φωνῇ. καὶ ὥσπερ οὐδὲ γράμματα πᾶσι τὰ „ αὐτὰ, οὕτως οὐδὲ φωναὶ αἱ αὐταί. ὧν μέντοι ταῦτα σημεῖα πρώτως, „ ταυτὰ πᾶσι παθήματα τῆς ψυχῆς. καὶ ὧν ταῦτα ὁμοιώματα, πράγ- „ ματα ἤδη ταυτά. ἀλλ' οἱ οἰκείων προσλήψεων μὲν ἀπείξ ἀντεχόμενοι, τῆς δ' ἀληθείας μικρὰ φροντίζοντες, ἢ οὐχ ὁρῶσι τὸ παράπαν, (οὐδὲν γὰρ τῇ ἀναγνώσει τῆς Ἀριστοτελικῆς λέξεως προσέχειν ἀξιοῦσιν) ἢ καὶ ὁρῶσι μὲν, ἀλλὰ παρορῶσι τὰ οἰκεῖα προσβάλλοντες.

Σαφήνεια τῆς ἐκτεθείσης λέξεως.

Τέτταρα ταῦτα ἐπὶ τῇ προκειμένῃ λέξει ὑπέθετο ὁ Φιλόσοφος τάξει τινὶ ἀλλήλων ἐχόμενα, Πράγματα, Νοήματα, Φωνὰς, καὶ Γράμματα. ἐν οἷς βάσεως τόπον ἔχηκε τὰ πράγματα, ἐπιγίνεται δὲ τούτοις τὰ νοήματα, καὶ εἰσὶ τὰ νοήματα οἷον εἰκόνες τῶν πραγμάτων, καὶ ὁμοιότητες. ὧν εἰς ὑπάγγελσιν χρώμεθα ταῖς φωναῖς. αὗται δὲ αἱ φωναὶ οὐκ ἔτι εἰσὶν ὁμοιότητες τῶν νοημάτων, ἀλλὰ σύμβολα μόνον, ὥσπερ καὶ τὰ γράμματα σύμβολα τῶν φωνῶν, οἷς αὐτὰς οἷον ἐποταμιεύομθα εἰς μνήμης διαμονήν. τούτων τοιγαροῦν τῶν τεττάρων, τὰ μὲν δύο πρῶτα τὰ Πράγματα δηλονότι, καὶ τὰ Νοήματα, φύσει ἐστίν. ὅθεν καὶ παρὰ πᾶσιν ἑτερογλώττοις τε καὶ ἀλλοέθνοις ἀπαραλάκτως εἰσὶ ταυτὰ, τὰ λοιπὰ δὲ δύο αἱ Φωναὶ, καὶ τὰ Γράμματα κατὰ συνθήκην ἡμετέραν τινὰ σημασίαν ἐδέξαντο. τούτων δὴ τῶν τεττάρων ἅπτεται ἡ Λογικὴ θεωρία, ἀλλ' οὐχ ὁμοίως πάντων. ἀλλὰ τῶν μὲν Γραμμάτων, πάνυ μικροῦ, καὶ ἀπροθύμως, ἐφ' ὅσον καὶ αἱ Ἐπιστῆμαι. ταῖς δὲ φωναῖς κέχρηται παντα χοῦ. οὐ γὰρ ἄλλως ἔχει τὰ τῆς ψυχῆς ἐξαγγέλειν παθήματα, ἀλλ' ἢ διὰ τῶν Φωνῶν, οὐ μέντοι προηγουμένως περὶ τούτων ποιεῖται τὴν θεωρίαν, ἀλλ' ἢ μόνον ἐξαγγελτικαί τυγχάνουσι τῶν νοημάτων. κυρίως δὲ καὶ πρώτως ἡ Λογικὴ περὶ τὰ παθήματα τῆς διανοητικῶν δυνάμεων τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, ὡς περὶ οἰκείαν ὕλην καταγίνεται, τάττουσα καὶ συναρμόττουσα ταῦτα καταλλήλως τοῖς νοουμένοις, εἰς ἀποδείξεως καὶ ὅλως συλλογισμοῦ συνθεσιν.

Ἔστιν οὖν σὺν τρόπον ὕλην τῆς Λογικῆς λέγειν τὰς σημαντικὰς φωνὰς τῶν πραγμάτων διὰ τῶν νοημάτων, καθὸ εἰς ἀποδείξεως καὶ συλλογισμὸν συμβάλλονται κατασκευήν, ποιότερον μέντοι ὡς εἴρηται ἐννοουμένης τῆς ὕλης.

ὕλης. οὕπως ἐξέλαβεν Ἀμμώνιος ἐν ἀρχῇ τῆς Κατηγοριῶν τὰς σημαντικὰς τῆς ὄντων φωνὰς, διὰ τῆς νοημάτων ὕλλω ὑποθέμενος τῆς Λογικῆς μεθόδου. οὕπως ἐννόησε Πορφύριος, ἐπιγραψάμενος τὴν εἰσαγωγὴν περὶ τῆς πέντε Φωνῶν, καὶ ὅσοι ἄλλοι τῆς πάλαι ἐλλιμένων περὶ τούτου μνείαν πεποιήκεισαν, συμφώνως τούτοις φθεγγόμενοι φαίνονται. ἀλλὰ καὶ ὁ Φιλόσοφος ἐπιβεβαιοῖ τὰ αὐτὰ, ἐν οἷς ὡς ὕλλω τοῦ περὶ Ἑρμηνείας βιβλίου οὐδὲν ἧττον, καὶ πάσης τῆς μεθόδου ὑποθετέον διδάσκει τὰς σημαντικὰς φωνὰς λέγων. πρῶτον δεῖ θέσθαι τί ἐστιν Ὄνομα, καὶ τί Ῥῆμα, καὶ Ἀπόφασις, καὶ Κατάφασις, καὶ Ἀπόφανσις, καὶ Λόγος. ἀλλὰ καὶ ὁριζόμενος πάντα τὰ κατὰ λογικὴν, Προτάσεις, Ὁρισμοὺς, Συλλογισμοὺς, καὶ Ἀποδείξεις, φωνὰς πάντα καλεῖ, καὶ διὰ τῆς φωνῆς ὁρίζεται. ὄνομα ἐστὶ φωνὴ σημαντικὴ, καὶ λόγος φωνὴ σημαντικὴ λέγων, καὶ τὰ λοιπά.

Εἰ οὖν τοῦτο ἐστὶ γένος ἐπιστὴν ἐπὶ τῆς Ἐπιστήμης δι' οὗ ὁρίζεται τὸ κατὰ τὴν Ἐπιστήμην, καὶ ὕλη τεχνητὴ ἐπὶ τῆς Τεχνῶν, δι' ἧς ὁρίζεται τὰ κατὰ τὴν Τέχνην, ὡς ὅτε διὰ τοῦ φυσικοῦ μορίου, ὁριζόμεθα πάντα τὰ σώματα τὰ ὄντα ὑποκείμενον τῆς φυσικῆς, δῆλον ὅτι αἱ φωναὶ ὕλη εἰσὶ τῆς Λογικῆς μεθόδου, δι' ὧν ὁρίζεται τὸ κατ' αὐτήν. Πρόδηλον δ' ὅτι καὶ κατηγορεῖται αἱ φωναὶ κατὰ πάντων περὶ ὧν ἡ Λογική. ὑποκείμενον δὲ Ἐπιστήμης, ἢ Τέχνης ἐστὶ, τὸ κατηγορούμενον ὡς καθόλου κατὰ πάντων περὶ ὧν ἡ Ἐπιστήμη, ἢ ἡ Τέχνη. ὡς ὅτε λέγομεν. τὸ φύσιν ἔχον κατηγορεῖται κατὰ πάντων τῶν σωμάτων περὶ ὧν ἡ Φυσική. ἆρα τὸ φύσιν ἔχον ὑποκείμενον ἐστὶ τῆς Φυσικῆς. ὥστε καὶ οὕπως αἱ φωναὶ ἔσονται ὕλη τῆς Λογικῆς κατηγορούμεναι κατὰ πάντων περὶ ὧν ἡ Λογική.

Τίς προηγουμένως ὕλη τῆς Λογικῆς.

Ὅτι δὲ κατὰ πρῶτον σκοπὸν ἡ Λογικὴ περὶ τὰ παθήματα καταγίνεται τῆς διανοητικῶν δυνάμεων τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, καὶ σὺν λόγῳ περὶ τὸν ἐννοηματικὸν λόγον, ἐδήλωσεν ὁ Φιλόσοφος ἐπὶ τῷ αὐτῷ προοιμίῳ. ἀπαριθμησάμενος δὲ τὰς φωνὰς, ἃς ὡς ὕλλω τῆς μεθόδου ἐδίδασκε προϋποθετέας, ἵνα δείξῃ μὴ καθ' αὑτὰς θεωρεῖσθαι παρὰ τοῖς λογικοῖς, διορίζει τὸν τρόπον τῆς θεωρίας αὐτῇ ἑπόμενος, ἐπάγων. Ἔστι δὲ τὰ ἐν τῇ φωνῇ τῆς ἐν τῇ ψυχῇ παθημάτων σύμβολα. ὡσαύτως ἔλεγεν, ὡς συμβόλοις τῆς ἐν τῇ ψυχῇ παθημάτων χρηστέον τοῖς φωναῖς, τὰ δὲ παθήματα τῆς ψυχῆς καθ' ἑαυτὰ ὑποθετέον ὡς ὕλλω.

Δεῖξις

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δεῖξις ὅτι τὰ νοήματα τῆς ψυχῆς εἰσὶν Ὑποκείμενον κυρίως τῆς Λογικῆς· καὶ οὐχ αἱ Φωναί.

Ἔστι τοῦτο δεικνύειν διὰ πολλῶν, ἡμῖν δὲ ἀποχρήσει ἓν, ἢ τέτταρα ἐπιχειρήματα εἰς πίστωσιν τῶν λεγομένων. καὶ πρῶτον μὲν ὅτι τὰ νοήματα, ἀλλ' οὐχὶ αἱ φωναὶ ὕλη τῆς Λογικῆς προηγουμένως εἰσί, δείκνυται τῶνδε τῶν τρόπων. Ἐκεῖνο προηγουμένως θεωρεῖται ὑπὸ τῆς Μεθόδου, καθ' ὃ τὰ ἄλλα διορίζεται, καὶ παραλαμβάνεται εἰς τὴν Μέθοδον. ἀλλὰ τὰ παθήματα τῆς διανοητικῶν δυνάμεων εἰσὶ, καθ' ἃ διορίζονται αἱ φωναὶ, καὶ παραλαμβάνονται εἰς τὴν Μέθοδον τῆς Λογικῆς. ἆρα τὰ παθήματα τῆς διανοητικῶν δυνάμεων προηγουμένως θεωρεῖται ἐπὶ τῆς Λογικῆς Μεθόδου. Ἡ μείζων ἀναμφισβήτητος, ἡ ἐλάττων πρόδηλος τοῖς καὶ μικρὸν ὑπηρέτησασι. Δείκνυται καὶ ὑπὸ τοῦ Φιλοσόφου παντὸς τῆς Μεθόδου, καὶ ἐν τῷ Προοιμίῳ τῶν περὶ Ἑρμηνείας βιβλίου, ἔνθα διορίζεται τὰς ἁπλᾶς τῆς φωνῆς, ἢ σημαντέους, ἀληθείαν ἢ ψεῦδος δηλοῦν ὑπὸ „ τῆς ἐν τῇ ψυχῇ νοημάτων, λέγοντος. Ἔστι δ' ὥσπερ ἐν τῇ ψυχῇ, ὅτε μὲν „ νόημα ἔνδυ τοῦ ἀληθεύειν, ἢ ψεύδεσθαι, ὅτε δὲ, οὐδὴ ἤδη ἐξ ἀνάγκη τούτων ὑ„ πάρχειν θάτερον, οὕτω καὶ ἐν τῇ φωνῇ. ὥστε δῆλον τὸ ἐν τῇ φωνῇ ψεῦ„ δος, ἢ ἀληθὲς ὑπὸ τῆς νοημάτων εἶναι.

Ὅτι δὲ οὐκ ἀναγκαῖον ἐστὶ τὰς φωνὰς ὕλην ὑποτίθεσθαι τῆς Λογικῆς, ἀλλ' ἢ μόνον ὡς σημαντικὰς, δείκνυται οὕτως. ὑποκείμενον ἐστὶ τὸ αὐτὸ, ἔνθα μέθοδός ἐστιν ἡ αὐτή. αἱ φωναὶ οὐκ εἰσὶν αἱ αὐταὶ, ἔνθα ἡ αὐτὴ μέθοδος ἐστίν. αἱ φωναὶ ἆρα οὐκ εἰσὶν ὑποκείμενον τῆς Λογικῆς μεθόδου. Ἡ μείζων ἀναντίρρητος, ἡ ἐλάττων δείκνυται. Ἡ Λογικὴ μέθοδός ἐστιν ἡ αὐτὴ παρὰ τοῖς ἑτερογλώττοις, αἱ φωναὶ οὐκ εἰσὶν αἱ αὐταὶ παρὰ τοῖς ἑτερογλώττοις. ἆρα αἱ φωναὶ οὐκ εἰσὶν αἱ αὐταὶ ἔνθα ἡ Λογικὴ μέθοδός ἐστιν ἡ αὐτή. Εἰ δὲ μὴ ἡ Λογικὴ μέθοδος ἦν ἡ αὐτὴ παρὰ πᾶσιν, οὐδὲ Φιλοσοφία ἡ αὐτὴ εἶη ἂν παρὰ πᾶσιν, εἷς γε τρόπος Ἐπιστήμης ἐστὶν ἡ Λογικὴ μέθοδος κατὰ τὸν Φιλόσοφον ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς Μεταφυσικῶν. Ἕνθα δ' ἕτερος ὁ τρόπος τοῦ ἐπίστασθαι, καὶ ἡ Ἐπιστήμη ἑτέρα. καὶ οὕτως οὐδεμία μέθοδος δυνατὸν εἶναι, καὶ ἐνεργεῖν ἄνευ τῆς οἰκείας ὕλης. ἀλλ' ἡ Λογικὴ μέθοδος δυνατὸν ἐστὶν εἶναι, καὶ ἐνεργεῖν ἄνευ τῆς φωνῶν περὶ μόνα τὰ νοήματα· ἆρα τὰ νοήματα καὶ οὐχ αἱ φωναὶ εἰσὶν ὕλη τῆς Λογικῆς. ἡ ἐλάττων πρόδηλος, καὶ ἡ μείζων ὁμοίως, ἀλλὰ καὶ δείκνυται. τῆς σχετικῶν ἀδυνατον εἶναι, καὶ ἐνεργεῖν θάτερον παρὰ θάτερον. ἡ Μέθοδος καὶ τὸ αὐτῆς ὑποκειμε-

κείμενον εἰσὶ χρεικά. ἆρα ἀδύνατον τὴν μέθοδον καὶ τὸ αὐτῆς ὑποκείμενον εἶναι καὶ ἐνεργεῖν θάτερον παρὰ θάτερον.

Καὶ τί δεῖ τῶν πολλῶν; τοῦτο αὐτὸ ὁ Φιλόσοφος ἀριδήλως διδάσκει ἐν τῷ δεκάτῳ κεφαλαίῳ τῶ πρώτε τῶν ὑστέρων Ἀναλυτικῶν, ἔνθα φησίν. „ οὐ γὰρ πρὸς τὸν ἔξω λόγον ἡ ἀπόδειξις, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἐν τῇ ψυχῇ, „ ἐπεὶ οὐδὲ συλλογισμός. ὁ ἐν τῇ ψυχῇ ἆρα λόγος, τουτέσιν ὁ ἐννοηματικὸς, ἐστὶν ὕλη ὑποκειμένη τῆς Μεθόδου, πρὸς ὃν, καὶ καθ' ὃν ἐνεργεῖ τὰ κατ' αὐτήν.

Διαφωνίαι Παλαιῶν.

ΦΕρεται δὲ καὶ παρ' Ἀμμωνίῳ ὅτι διαφόρως οἱ Παλαιοὶ τὴν ὕλην τῆς Λογικῆς ὑποτιθέναι ἐγνώκασι. καὶ ἄλλοι μὲν περὶ φωνὰς μόνον ταύτην καταγίνεσθαι εἰρήκασι, πλανηθέντες ἐκ τῶν ῥηθέντων ὑπ' Ἀριστοτέ- „ λους. Τῶν λεγομένων τὰ μὲν κατὰ συμπλοκὴν λέγεται, τὰ δὲ ἄνευ συμ- „ πλοκῆς. Εἰ δὲ τὰ λεγόμενα φωναί, δῆλον ὅτι περὶ φωνὰς καταγίνεται ἡ Λογική. Ἕτεροι δὲ περὶ μόνα τὰ πράγματα τὴν Λογικὴν καταγίνεσθαι ᾠήθησαν, καὶ οὗτοι ἀπὸ τῶν λεγομένων τῶν Ἀριστοτέλει λαβόντες ἔννοιαν „ λέγοντι. Τῶν ὄντων τὰ μὲν καθ' ὑποκειμένε λέγεται. εἰ δὲ τὰ ὄντα φασὶ πράγματά εἶσι, περὶ πράγματα ἄρα ἡ Λογική. Τινὲς δὲ περὶ τὰ νοήματα μόνον καταγίνεσθαι ἐνόμισαν, λέγοντες. ὅτι ἡ Λογικὴ περὶ τὰ καθόλου καταγίνεται, τὰ δὲ καθόλου θεωροῦνται ἐν τοῖς πολλοῖς, καὶ εἰσὶν ὑστερογενῆ. τὰ δὲ ὑστερογενῆ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ διανοίᾳ τὸ εἶναι ἔχει, ἅπερ εἰσὶ τὰ γένη, καὶ τὰ εἴδη, καὶ τὰ λοιπὰ περὶ ἃ ἡ Λογική. ταῦτα δὲ ὅτι εἰσὶν ὑστερογενῆ, καὶ ἐννοηματικὰ, δῆλον ἐστὶ, παντα χοῦ οὕτω τοῦ Ἀριστοτέλους ὀνομαλοῦντος. οἱ δὲ ἀκριβέστερον λέγοντες, καὶ ἐξεταστικώτερον ἐρευνῶντες φασὶν, ὡς ὅτε περὶ τὰ νοήματα μόνα καταγίνεται, ὅτε περὶ φωνὰς μόνας, ὅτε περὶ πράγματα μόνα, ἀλλὰ περὶ φωνὰς σημαινούσας πράγματα διὰ μέσων νοημάτων.

Λύσις τῆς Δόξης.

ΟΤι δὲ οὐ καλῶς οὗτοι διωρίσαντο περὶ τούτων, μάθοιμεν ἂν πόθεν τὸν ζόφον. πρὸς μὲν γὰρ τοὺς λέγοντας περὶ τὰ πράγματα μόνα καταγίνεσθαι, οὕτω ῥητέον. τῶν πραγμάτων τὰ μὲν ἐν ψιλῇ διανοίᾳ κεῖται, ὡς τραγέλαφος. τὰ δὲ ὑφέστηται, ὡς ἄνθρωπος, φυτόν. περὶ ποῖα τούτων ἡ

Λογι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Λογικὴ καταγίνεται; φαῖεν ἂν περὶ τὰ ὑφεστῶτα; πότερον ἆρα ἐννοιαν τῶν λαβεῖν ἀναγκαῖον, εἶθ' οὕτως διὰ φωνῶν δηλωθῆναι, ἢ οὔ; συμφήσουσι πάντως. ἀδύνατον γὰρ πράγματα σημανθῆναι ὑπὸ φωνῶν, μὴ μεσολαβοῦντος νοήματος. ὥστε τὰ πράγματα ἐννοούμενα διὰ τῆς φωνῆς σημαίνονται. αὐτὰ ταῦτα ῥητέον καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς, καὶ οὐ δεῖ περὶ τούτων μακρολογεῖν.

Θέσις τῆς ἀληθείας.

Τρόπον τινὰ τοιγαροῦν τά τε πράγματα, καὶ τὰ νοήματα, καὶ αἱ φωναὶ ὑπὸ τῆς Λογικῆς θεωροῦνται ὡς ταύτης οἰκεία ὕλη, οὐχ ὁμοίως δὲ, ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἑκάτερον τούτων κατὰ τὴν οἰκείαν ἐπιδεκτητα συμβάλλεται ἐν ὑποκειμένου λόγῳ. τὰ μὲν γὰρ πράγματα (ἅπερ βάσεως λόγον ἔχει) θεωρεῖται ἢ συλλαμβάνεται τῷ νῷ, καὶ δηλοῦται διὰ φωνῶν. τὰ δὲ νοήματα, (ἅπερ ἐπιγίνεται τοῖς πράγμασι) θεωρεῖται ὡς παραστατικὰ τῆς πραγμάτων, καὶ εἰκόνες, ἢ ὁμοιότητες αὐτῆς. αἱ δὲ φωναὶ ὡς δηλωτικαὶ τῆς πραγμάτων διὰ μέσων τῶν νοημάτων, σύμβολα οὖσαι τῶν νοημάτων προσεχῶς, διὰ δὲ τῶν νοημάτων δηλωτικαὶ τῶν πραγμάτων. Ἔστι δὲ ἡ διδασκαλία τοῦ Φιλοσόφου ὅτε τῷ προοιμίῳ τοῦ περὶ Ἑρμηνείας, καὶ ἀποράδην ἐπὶ τῆς Λογικῆς πραγματείας. τὰ δὲ γράμματα ἐνίοτε παραλαμβάνεται τοῖς λοιποῖς ἅπασιν, ὅποτε δέον τὰς φωνὰς ταμιεύθῆναι εἰς μνήμης διαμονήν.

Μέχρι τοῦδε ἱκανῶς ἐρευνήσαντες περὶ τῆς κατὰ Λογικὴν ὕλης, καὶ τὰς τῶν ἑτεροδοξούντων γνώμας εἰ ὅλως ἀληθείας ἔχονται ἀνακρίναντες, ἀποδέδεικται προφανῶς ὅτι πᾶσαι αἱ λοιπαὶ δόξαι (πλὴν τῆς ὑποθεμένης τὰ νοήματα διὰ τῆς φωνῆς σημαντικὰ τῆς πραγμάτων, ὕλην τῆς Λογικῆς εἶναι) ψεύδονται, καὶ ἑκάστη τούτων τὴν προσήκουσαν ἀναξιοπλὴν ἐν ἰδίοις τόποις προσέλαβεν. ἐπόμενον ἆρα εἶη καὶ περὶ τοῦ τέλους διορίσασθαι, ἵνα τό, τε προσῆκες ἔργον, καὶ ἡ Διαφορὰ σαφεστέρως θηρασθεῖεν; περὶ ὧν τὰ τοσαῦτα κατηναλώσαμεν.

Περὶ Τέλους, καὶ ποῖον ἐστὶ τὸ τῆς Λογικῆς τέλος.

Τέλος φασὶ τῶν πολλαχῶς ἐστὶ λεγομένων, διὸ καὶ πολλαχῶς διαιρεῖσθαι πέφυκεν. ἔστι δὲ ἕκαστον τι ἀναφερόμενον πρὸς τὴν ἀρχήν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦτον τοίνυν τὸν τρόπον τὸ Τέλος ἐκλαμβανόμενον, τὸ πέρας ἐκεῖνο σημαίνει, ὅπερ τῇ ἀρχῇ ὁτουοῦν πράγματος ὑπερ ἐστὶ Τέλος αντιδιαιρεῖται, καὶ αὐτίκειται. ὅθεν ὁσαχῶς ἡ ἀρχὴ, τοσαυταχῶς καὶ τὸ Τέλος νοηθῆναι δύναται. οἷον τέλος ζωῆς, τέλος πράξεως, τέλος λόγου, καὶ ἄλλων μυρίων. κυρίως δὲ Τέλος λέγεται οὗ χάριν τι γίνεται, ὃ πρῶτον ἐστὶν ἐν τῇ τοῦ ποιοῦντος, ἢ πράττοντος θεωρίᾳ, καὶ ὕστερον ἐν τῇ ἐκβάσει, λόγον ἀεί τε ἀγαθὸν ἐπέχει, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς Φυσικῶν φέρεται. ἔστι μία τῆς πολυθρυλλήτων ἐκείνων αἰτιῶν, καὶ μάλιστα ἡ κυριωτέρα. τοῦτο δὴ τὸ Τέλος διχῶς ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς περὶ Ψυχῆς διείρηκε. ὧν τὸ μὲν, τέλος ἧς προσηγόρευσε, τὸ δὲ, τέλος ᾧ. ἔστι Τέλος ἧς, ὅπερ ἀμέσως ἡ Γένεσις, ἢ ἡ Τέχνη ἐσχάζεται, καὶ οὗ ἕνεκα ἡ ἐργασία, καὶ κίνησις γίνεται. ὡς ἐν τῇ Οἰκοδομικῇ τὸ σχῆμα τῆς Οἰκίας, οὗ ἕνεκα ἡ ἐργασία γίνεται. Τέλος δὲ ᾧ, δι' ὃ τὸ οὗ τέλος ζητεῖται, καὶ γίνεται. φέρε εἰπεῖν, ἡ Οἰκία ἵνα οὗ τέλος ἐλέγετο, διὰ τὸν οἰκήσοντα ἐγίνετο, καὶ τὸ σχῆμα ἐκείνης δι' ἐκεῖνον ἡτοιμάζετο. ὥστε ὁ κατοικήσων ἐστὶ τὸ ᾧ τέλος, δι' ὃ τὸ οὗ ἐγένετο.

Ἀμφότερα ταῦτα ἐπὶ τῆς Λογικῆς θεωρεῖται. Τέλος γὰρ οὐ ἐστὶν ἐπὶ τῆς Λογικῆς ὁ καθόλου Συλλογισμὸς, οὗ ἕνεκα τἄλλα ἡ Λογικὴ προδιεικεῖ. ᾧ δὲ Τέλος ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις, δι' ὃν ὁ ἐν γένει Συλλογισμὸς προσπορίζεται, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἔρευνα, καὶ ἀκεραία τῆς ἀληθείας γνῶσις.

Ἐκ δὴ τούτων ἥτε διαφορὰ καὶ τὸ προσεχὲς γένος τῆς Λογικῆς πρόδηλον γέγονε. τὸ μὲν Γένος, ὅτι περὶ τινὰ ὕλην (ἢ καταγίνεται) σχῆμα συλλογιστικὸν σχηματίσαι ἀσουδάζει, οὐ θεωρίαν ἐπιστημονικὴν περιεργάσασθαι. ἡ δὲ Διαφορὰ, ὅτι ἐκ τῆς τοιαύτης ἰδιότητος, Τέχνη προδήλως εἶναι φαίνεται. διὸ καὶ τῶν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένων, πρὸ τε ἀεὶ ἀληθευτικῶν γενῶν, τῶν διανοητικῶν δυνάμεων, ὑπὸ τὴν Τέχνην ἀναντιῤῥήτως ὑπάγεται. τίσι δὲ λόγοις τοῦτο ἐμπεδοῦται, ἐν τοῖς ἑφεξῆς, νίνικα καὶ τὴν δόξαν τῶν λεγόντων Ἐπιστήμην εἶναι ἀναῤῥίψωμεν, δειχθήσεται. ἔχει δ' αἰτίας εἰπεῖν, τί μὴ ὑπὸ τὸν Νοῦν ὑπάγεται, ἢ ὑπὸ τὴν Ἐπιστήμην, ἢ Σοφίαν, ἢ καὶ Φρόνησιν;

Πρὸς ὃν ῥητέον. ὅτι ὁ Νοῦς, ὡς ἐνταῦθα λαμβάνεται, ἔστι τῶν πρώτων καὶ κοινῶν ἐννοιῶν, ἕξις προσεχὴς ἐξημμένη τῷ κατὰ φύσιν νοεῖν, ὅς τις οὔτε Ἐπιστήμη ἐστὶν, οὔτε Τέχνη· ἡ δὲ Λογικὴ οὐκ ἔστι τῶν κοινῶν ἐννοιῶν. εἰ γὰρ εἴη, ἦσαν ἂν πάντες ἐνεργοῦντες κατὰ Λογικὴν, ὥσπερ ἐνεργοῦσι κατὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας, καὶ ἀναγκαῖον ὑπὸ θάτερον τελεῖν τῶν εἰρημένων Γενῶν. ὅτι δὲ οὐκ ἔστιν οὔτε Σοφία, καὶ Ἐπιστήμη, δῆλον ἐκ τούτων. ἡ γὰρ

γὰρ Σοφία, καὶ Ἐπιστήμη τέλος ἔχουσι τὴν γνῶσιν τοῦ οἰκείου ἐπιστητοῦ, ἧς ἐγκρατεῖς γινόμεναι, κἄδον περαιτέρω πολυπραγμονοῦσιν. ἡ δὲ Λογικὴ οὐ τὴν γνῶσιν τῆς οἰκείας ὕλης ποιεῖται, ἀλλὰ πρόεισιν εἰς ἐργασίαν, ἧς ἕνεκα καὶ τὴν γνῶσιν προσλαμβάνει. Δεύτερον ἡ μὲν Σοφία, καὶ Ἐπιστήμη δι' ἀποδείξεων πορίζονται, ἡ δὲ Λογικὴ οὐ κέχρηται ἀποδείξει, ἀλλ' ἐργάτις γίνεται ταύτης. τὸ δὲ ὑπὸ τὴν Φρόνησιν λέγειν ὑπάγεσθαι τὴν Λογικὴν ἕξιν, παντὶ ἐστὶν ἀποπώτατον. τὸ γὰρ τέλος τῆς φρονήσεως ἐστὶ πρᾶξις, καὶ ἀπὸ τῆς προαιρέσεως τοῦ σπουδαίου ἄρτηται, καὶ τοῦ μέσου ἐστὶ στοχαστικὴ τῶν ὑπερβολῶν καὶ ἐλλείψεων, ἐν ᾧ τὸ προσῆκον συνίστησι. τῆς δὲ Λογικῆς τέλος οὐ πρᾶξις, ἀλλ' ἐργασία Συλλογισμοῦ, καὶ Ἀποδείξεως, ἥτις οὐκ ἄρτηται ἀπὸ τῆς προαιρέσεως τοῦ ποιοῦντος, οὔτε τοῦ μέσου ἐστὶ στοχαστικὴ, καθ' ὃ τὸ προσῆκον, ἀλλὰ τοῦ ζητουμένου τῆς ἐργασίας, ὃν παραδίδωσιν ἡ Τέχνη.

Θέσις τῆς Δόξης τῶν Νεωτέρων τῶν πάντων τὴν Λογικὴν Μέθοδον ἐν Ἐπιστήμαις.

Εἴπέρ που, κἀνταῦθα οἱ νεώτεροι πολυφωνότατοι γίνονται, παντοίᾳ μηχανῇ διϊσχυριζόμενοι τὴν Λογικὴν μέθοδον ἐν Ἐπιστήμαις καταλέγεσθαι θεωρητικαῖς. ἡμεῖς μέντοι μακροτέροις τοῦ δέοντος ἐπὶ τὰ παρόντος οὐ χρησόμεθα λόγοις, (τῆς ἀληθείας ἑαυτὴν ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἀποχρώντως θεαζούσης,) ἀλλ' ἐφ' ὅσον τὴν διάνοιαν ὑμῶν ἐπὶ τῶν ἐνθυμουμένων νύξασθαι. διὸ πρὸ τῶν ἄλλων τὰ ἐπιχειρήματα τῶν ἑτεροδοξούντων δέον ἐκθέσθαι, ἵνα τὴν τε ἀλήθειαν ἐπαγαγεῖν, καὶ τὰς λύσεις τούτων ἐπενεγκεῖν ἔχωμεν.

Λόγοι τῶν Ἑτεροδοξούντων.

Οἱ γλαφυρώτεροι προσάπτουσι τῆς ἀντικειμένης δόξης, τοιούτοις τισὶ λημματίοις κέχρηνται εἰς σύστασιν τοῦ οἰκείου δόγματος. καὶ πρῶτον μέν φασιν, ὡς ἡ Λογικὴ μέθοδος κέχρηται ἀποδείξει. πᾶσα Μέθοδος ἡ κεχρημένη ἀποδείξει, Ἐπιστήμη ἐστίν. ἡ Λογικὴ κέχρηται ἀποδείξει. ἄρα Ἐπιστήμη ἐστίν. ἡ μείζων ἐναργὴς, ἡ ἐλάττων δείκνυται. τὸ λέγειν τὸν λογικιζόμενον, ὅτι πᾶσα καθόλου φύσις καταγορεύεται κατὰ πλειόνων (ἡ γενικὴ φέρε εἰπεῖν, ἢ ἡ εἰδικὴ φύσις ἐστὶ καθόλου, ἄρα καταγορεύεται

κατὰ

κατὰ πλειόνων.) ἀποδείξει ἐστὶ κεχρῆσθαι. ἀλλ' ὁ λογικοδόμος οὕτω λέγει. ἄρα κέχρηται ἀποδείξει.

Δεύτερον λέγουσιν ὅτι ἡ Λογικὴ ἔχει πάντα τὰ συμβαλλόμενα εἰς σύστασιν Ἐπιστήμης. ἔχει γὰρ Ὑποκείμενον, Τέλος, τρόπον Θεωρίας, καὶ τὰ λοιπά. πᾶσα δὲ ἕξις ἢ τὰ τοιαῦτα ἔχουσα ἐστὶν Ἐπιστήμη. ἄρα ἡ Λογικὴ, Ἐπιστήμη.

Τρίτον ὅτι ἴδιον Ἐπιστήμης ἡ Θεωρία. ἡ Λογικὴ κεκλήρωται Θεωρίαν. ἄρα Ἐπιστήμη. ἡ μείζων προδηλος, ἡ ἐλάττων δείκνυται. τὸ γὰρ Θεωρεῖν φυσικῶν σωμάτων κατηγορουμένου πρὸς ὑποκείμενον, ἔχειν ἐστὶ Θεωρίαν. ἡ λογικὴ θεωρεῖ ταῦτα. ἄρα ἔχει Θεωρίαν.

Τούτοις καὶ τοῖς ὁμοίοις κέχρηται εἰς σύστασιν τῆς οἰκείας δόξης, ἀδεκάστως ὅμως καὶ ἐλέγκτους. πρὸ τοῦ ἐπιφέρειν δὲ τὴν λύσιν τούτων, προδιοίκησιν τινὰ ἐκθέσθαι οὐκ ἄπο σκοπου δοκεῖ σκοποῦ, ἵνα διαρέσεσι ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν προΐωμεν. καὶ ἡ Ἐπιστήμη, ὥσπερ καὶ ἄλλαι φωναὶ, πλεοναχῶς ἐκλαμβάνεται. διὸ πρότερον διορισέον ἐστὶ περὶ τίνος τῆδε σημαινομένων ὁ λόγος. τοιγαροῦν ἔστιν ὅτε πλατύτερον ἐκλαμβάνεται, ὡς καὶ τῶν Τεχνῶν γίνεσθαι σημαντικήν. οὕτω κέχρηται τῇ φωνῇ ὁ Φιλόσοφος ἐν ἄλλοις τε, καὶ πρὸ τῶν Κατηγοριῶν, ἔνθα καὶ τὴν Γραμματικὴν Τέχνην, Ἐπιστήμην καλεῖ. ἰδιαίτερον δὲ τῆς φωνῆς λαμβανομένης, τὰς θεωρητικὰς ἕξεις μόνας δηλοῖ, ὧν τὸ τέλος ἐστὶ μόνη ἡ γνῶσις τῆς ἀληθείας, καθ' ὃ παύτην ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ὑστέρων Ἀναλυτικῶν κεφαλαίῳ δευτέρῳ ὁρίζο-
„ μενος ἔλεγεν. ἐπίστασθαι ἐστὶν ὅταν τὴν αἰτίαν γινώσκομεν, δι' ἣν
„ τὸ πρᾶγμα ἐστὶ, καὶ ὅτι ἐκείνου αἰτία ἐστὶ, καὶ μὴ ἐνδέχεσθαι τοῦτο ἄλ-
„ λως ἔχειν. Ἐπὶ τοῦ παρόντος τοιγαροῦν ζητεῖται περὶ τῆς Λογικῆς εἰ ἐστὶν Ἐπιστήμη, ἢ νομισθῆς τῆς Ἐπιστήμης κοινότερον κατὰ τὸν πρῶτον τρόπον, ἀλλ' ἰδίως καὶ κατὰ τὸν δεύτερον.

Δεύτερον. τῆς Ἐπιστήμης ἰδία νομισθῆς, ἐνίοτε αὐτὴ μερικῆς τινος γνώσεως ἐνοεῖται διὰ μιᾶς ἀποδείξεως ἐνδεικνυμένης. πᾶσα γὰρ ἀπόδειξις Ἐπιστήμην ποιεῖ. κυριώτερον δὲ Ἐπιστήμην λέγομεν τὴν διὰ πολλῶν ἀποδείξεων ἐγγινομένην ἡμῖν. ἀλλὰ αὕτη ἐνδέχεται διχῶς ἐννοεῖσθαι. ἢ γὰρ αὐτὴ ὁλοχερὴς τῆς Ἐπιστήμης, ἢ αὐτὴ μέρους τινὸς ἐν ἐκείνῃ. ὁλοχερὴς μὲν ἔστιν Ἐπιστήμη ἡ παντὸς τοῦ ἐπιστητοῦ γένους θεωρητική. οἷον, ἡ περὶ παντὸς τοῦ φυσικοῦ σώματος Θεωρία, Ἐπιστήμη Φυσικὴ καλουμένη. ἐπὶ μέρους δὲ ἐστὶν Ἐπιστήμη, ἡ εἴδους τινὸς τοῦ ἐπιστητοῦ γένους θεωρητική. οἷον, ἡ περὶ φύσεως οὐρανοῦ, φέρε εἰπεῖν θεωροῦσα, ἐπὶ μέρους

λέγε-

λέγεται Ἐπιστήμη, ἀλλὰ περιέχομένη ἐν ὅλῃ τῇ κατὰ φύσιν θεωρίᾳ. ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲ ὁ λόγος γίνεται ἐπὶ τῆς ὁλοχεροῦς Ἐπιστήμης.

Τέλος προληπτέον, ὅτι τῶν ποιητικῶν ἕξεων αἱ πλείους καταλείπουσιν ἀποτέλεσμάτι οἰκεῖον μετὰ τινὰ ἐργασίαν. ὡς ἡ Οἰκοδομικὴ τινὰ οἰκίαν, ἡ Σκυτοτομικὴ τινὰ ἐμβάδα, καὶ ἄλλαι ἄλλα. ὀλίγαι δ' εἰσὶ τέχναι, ὧν οὐδὲν καταλείπεται ἀποτέλεσμα μετὰ τινὰ ἐργασίαν, ὡς Ὀρχηστικὴ, Παλαιστικὴ, Κυθαριστικὴ, καὶ ἄλλαι. ὧν εἰσὶ καὶ αἱ περὶ λόγους καταγινόμεναι, Γραμματικὴ, Ῥητορικὴ, καὶ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος Λογικὴ Μέθοδος, οὐ μὴν παρὰ τοῦτο ἀποκλείονται αὗται τῶν ποιητικῶν ἕξεων, ἀλλ' εἰσί τε καὶ λέγονται κυρίως τέχναι. αἴτιον δὲ τοῦ μὴ καταλείπεσθαί τι μετὰ τινὰ ἐργασίαν ἐπὶ τῶν τοιούτων, τὸ μὴ ὑποδέχεσθαι τὸ σῶμα, περὶ ὃ ἐνεργοῦσι τὰ τοιαῦτα κινήματα. ἐφ' ὅτε μέν τοι χρὴ παραδιδόμενα τὰ ὑπὸ τῶν λογικῶν τεχνῶν διαμένει ποιήματα μετὰ τινὰ ἐργασίαν, ἀλλὰ τοῦτο γίνεται κατὰ συμβεβηκός.

Τούτων τοιγαροῦν οὕτω προληφθέντων, ἵν' αὖ ἑπόμενον τὰς λύσεις τῶν ὑποχειρημάτων ἐπενεγκεῖν, ἵν' δὲ πρὸ τῶν λύσεων τινὰ ἀλήθειαν διωρισάμεθα, ἐκ ἄπο σκοποῦ πεποιήκοτες ἐσόμεθα. γνωσθείσης γὰρ τῆς ἀληθείας, ἡ λύσις τῆς ἀντικειμένης δόξης, ἐξ αὐτῆς τῆς θέσεως ἐλεγχθήσεται.

Διορισμὸς τοῦ ἀληθοῦς.

Ἡ Λογικὴ μέθοδος ἕξις ἐστὶ ποιητικὴ, ἤτοι Τέχνη, καὶ οὐχὶ Ἐπιστήμη θεωρητική. ἔστι τοῦτο δεικνύναι πρῶτον ἀπὸ τῶ Φιλοσόφω, ὃς ἐν τῷ πρώτῳ τῶν πρὸς Θεοδέκτην Ῥητορικῶν κεφαλαίῳ δευτέρῳ τινὰ Διαλεκτικὴν, Τέχνην εἶναι βούλεται, ὥσπερ καὶ τινὰ Ῥητορικήν. ἡ δὲ Διαλεκτικὴ, Λογικὴ ὄση. τινὰ Λογικὴν ἄρα ὁ Φιλόσοφος Τέχνην εἶναι βούλεται. οὐκ ἔστι δὲ εἰπεῖν, ὅτι πλατύτερον τὸ τῆς Τέχνης ὄνομα ἐκλαμβάνει. οὐ γὰρ ὥσπερ ἡ Ἐπιστήμη ἐφ' ὅτε καὶ ἐπὶ τῆς Τέχνης ἐκτείνεται, οὕτω καὶ ἡ Τέχνη ἐπὶ τῆς Ἐπιστήμης. Ἔτι ἐν τῷ ιά. κεφαλαίῳ τῶ πρώτω τῶν Τοπικῶν, ἓξ εἶναι τὰ εἴδη τῶν Προβλημάτων, ἤτοι Προτάσεων ὁ Φιλόσοφος διδάσκει, „ λέγων. ἔστι δὲ (ὡς ἐν τύπῳ περιλαβεῖν) τῶν προτάσεων, καὶ τῶν προ- „ βλημάτων μέρη ἓξ. αἱ μὲν γὰρ ἠθικαὶ προτάσεις εἰσὶν, αἱ δὲ φυ- „ σικαὶ, αἱ δὲ λογικαὶ. διὰ μὲν τῶν ἠθικῶν τὸ πρακτικὸν μέρος τῆς ὅπτικῆς ἕξεως, διὰ δὲ τῶν φυσικῶν τὸ θεωρητικὸν δηλώσας. λείπεται ἄρα τὰς λογικὰς προτάσεις, εἴγε παρὰ τὰς θεωρητικὰς καὶ πρακτικὰς εἰσὶ, τοῦ ποιητικοῦ μέρους εἶναι. καὶ ἡ Λογικὴ ὁμοίως.

Παρὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Παρὰ ταῦτα ἐν τῷ δευτέρῳ τῷ μετὰ τὰ Φυσικά, ποῦ ἐπιστήμης ὁ Φιλόσοφος τὴν Λογικὴν Μέθοδον ὀνομαλεῖ. καὶ βούλεται πρὸ τῆς Ἐπιστημῶν ταύτην προεκθεσθαι τοῖς φιλοσοφοῦσιν. οὐκ ἄρα ἐστὶν ἐπιστήμη, εἰ γε πρὸ τῆς Ἐπιστημῶν ἐστίν. ἄλλως τε οὔτε ὁ ποῦς τῆς Ἐπιστήμης ἐστὶν Ἐπιστήμη. διδάσκουσι τὴν αὐτὴν ἀλήθειαν μετὰ τοῦ Ἀριστοτέλους τῆς φιλοσοφησάντων Ἑλλήνων, ὧν τὰ συγγράμματα εἰς ἡμᾶς ἦκει, Ἀλέξανδρος ἐν προοιμίῳ τοῦ πρώτου τῆς προτέρων Ἀναλυτικῶν. Ἀμμώνιος ἐν τοῖς πρὸ τῆς Κατηγοριῶν. Φιλόπονος ὁμοίως ἐν ἀρχῇ τῆς προτέρων Ἀναλυτικῶν ὁμολογεῖ παρὰ τοῖς Περιπατητικοῖς, τὴν Λογικὴν μέθοδον, Τέχνην ἀλλ' οὐκ Ἐπιστήμην εἶναι. παρὰ Πλάτωνι μέν τοι λῶ εἰπεῖν Ἐπιστήμην τὴν Λογικὴν, ἀλλ' ἐν χρήσει οὖσαν, καὶ οὐ καθ' ἑαυτήν. τοῖς πράγμασι δηλονότι ἐφαρμοττομένην διὰ τὴν ὕλην ἐν ᾗ ἐφαρμόττεται.

Τούτοις συμμαρτυροῖ καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος. πᾶσα γὰρ ἕξις κανόνας ἡμῖν καὶ μέθοδον παραδίδοῦσα εἰς ἐργασίαν τινὸς, Τέχνη ἐστίν. ἡ Λογικὴ ἕξις παραδίδωσιν ἡμῖν κανόνας, καὶ μέθοδον εἰς ἐργασίαν Συλλογισμῶν, Ἀποδείξεων, καὶ τῶν τοιούτων, ἄρα ἡ Λογικὴ ἕξις Τέχνη ἐστίν. ἀμφότεραι αἱ προτάσεις εἰσὶν ὁμολογούμεναι παρὰ πᾶσιν, καὶ ἀναγκαῖαι. ἀναγκαῖον ἄρα καὶ τὸ συναγόμενον.

Δεύτερον. πᾶσα ἕξις ἧς τὸ ἀποτέλεσμα ἐργασία τινὸς, καὶ οὐ μόνη ἡ γνῶσις τῆς ἀληθείας, Τέχνη ἐστί. τὸ τέλος τῆς Λογικῆς ἕξεως ἐστὶν ἡ ἐργασία τῶ Συλλογισμῶ, τῆς Ἀποδείξεως, καὶ τῶν ἄλλων λογικῶν ὀργάνων. ἄρα ἡ Λογικὴ ἕξις Τέχνη ἐστίν. ἡ ἐλάττων πρόδηλος, καὶ ἡμέτερον ἀναμφισβήτητος τοῖς εἰδόσι διακρίνειν θεωρίαν πράξεως, καὶ Ἐπιστήμην Τέχνης. αὕτη γάρ ἐστι διαφορὰ Ἐπιστήμης πρὸς Τέχνην. ὅτι ἡ μὲν Ἐπιστήμη μόνην ἔχει τέλος τὴν θεωρίαν, καὶ γνῶσιν τοῦ ἀληθοῦς, ἡ δὲ Τέχνη τὴν καθ' αὐτὴν θεωρίαν, ὡς εἰς τέλος ἀναφέρει τὴν ἐργασίαν.

Τρίτον. ἐκ τῆς ὑποκειμένης ὕλης σημάγεται τὸ αὐτό. ἧς γὰρ ἕξεως ἡ ὑποκειμένη ὕλη ποιητὸν ὄν γένος καὶ οὐκ ἄπρακτον, αὕτη ἐστὶ τέχνη. ἡ ὕλη περὶ ἣν ἡ Λογικὴ, ποιητὸν ὂν γένος, καὶ οὐκ ἄπρακτον. ἡ Λογικὴ ἄρα Τέχνη ἐστὶ καὶ οὐκ Ἐπιστήμη. ἡ μείζων ὁμολογουμένη, ἡ ἐλάττων δείκνυται. ποιητόν ὂν γένος, τὸ θεωρούμενον καθὸ ἐπιτηδείως ἔχει πρὸς ποίησιν. τοιοῦτον ἐστὶν ἡ ὕλη περὶ ἣν ἡ Λογικὴ, ἄρα ἐστὶ ποιητὸν γένος. δείκνυται ἡ ἐλάττων. ἥτις ποτὲ τῆς Λογικῆς τεθεῖσα ὕλη, φωναὶ, ἢ νοήματα, αὕτη πάντως καθὸ ἐπιτηδείως ἔχει εἰς ποίησιν Συλλογισμοῦ, καὶ Ἀποδείξεως θεωρεῖται. τὸ δὲ οὕτω θεωρούμενον, τεχνητὸν ἐστὶ γένος. ἔστιν ἄρα ποιητὸν γένος, ὅπερ τεχνητὸν, ἡ ὕλη, περὶ ἣν ἡ Λογική.

Καὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Καὶ ἀπὸ τοῦ εἴδους δηλοῦται τὸ αὐτὸ προφανῶς. πᾶσα Ἐπιστήμη ἐστὶν ἕξις δι' ἀποδείξεως ποιητικὴ, ἡ δὲ Λογικὴ οὐκ ἔστιν ἕξις δι' ἀποδείξεως ποιητικὴ, ἄρα ἡ Λογικὴ οὐκ ἔστιν Ἐπιστήμη. ἡ μείζων ἐστὶν ὁ τῆς Ἐπιστήμης ὁρισμὸς παρὰ τῷ Φιλοσόφῳ ἐν ἄλλοις τε, καὶ ἐν τῷ ε'. τῆς Νικομαχείων, καὶ παρὰ πᾶσιν ὁμολογουμένη. ἡ ἐλάττων δείκνυται. ἡ ποιητικὴ δι' ἀποδείξεως ἕξις, προηγουμένως ἔχει τὴν γνῶσιν τῆς ἀποδείξεως. ἡ Λογικὴ ἕξις οὐκ ἔχει προηγουμένως ἑαυτῆς τὴν γνῶσιν τῆς ἀποδείξεως, ἄρα ἡ Λογικὴ ἕξις οὐ ποιεῖται δι' ἀποδείξεως. ἡ μείζων πρόδηλος. τὸ γὰρ διά τινος ὀργάνου γινόμενον, προϋποτίθησι τὸ ὄργανον ὑπάρχον δι' οὗ γίνεται. ἡ ἐλάττων δείκνυται. εἰ ἡ γνῶσις τῆς ἀποδείξεως ὑποτίθησι προϋπάρχουσαν τὴν Λογικὴν ἕξιν, οὐ προηγεῖται ταύτης. ἀλλ: τὸ ἡγούμενον, ἄρα καὶ τὸ ἑπόμενον. δείκνυται ἡ μετάληψις. ἡ γνῶσις τῆς ἀποδείξεως ὑποτίθησιν ἑαυτῆς προηγουμένως τὴν γνῶσιν τῶ συλλογισμοῦ, τῆς προτάσεων, καὶ ὅρων, καὶ ἁπλῶς τὴν Ἀναλυτικὴν μέθοδον. ὁ γὰρ ὁρισμὸς μέσον γίνεται ἀποδείξεως. τούτων δὲ ἡ γνῶσις ἀπαρτίζει τὴν Λογικὴν ἕξιν. ἡ γνῶσις ἄρα τῆς ἀποδείξεως ὑποτίθησιν ἑαυτῆς προηγουμένως πᾶσαν τὴν Λογικὴν ἕξιν. καὶ ἀδύνατον ἀκριβῶς ἔχειν τὴν γνῶσιν τῆς ἀποδείξεως τοῖς μὴ ἠκριβωκόσι πᾶσαν τὴν Λογικὴν Μέθοδον.

Ἀπάντησις πρὸς τὰ ἐπιχειρήματα τῶν ἑτεροδοξούντων.

Τοῦτον τὸν τρόπον τὴν ἀλήθειαν ἐγνωκόσιν, ἔξεσι καὶ τὰς λύσεις τῶν ἐπιχειρημάτων προσφυῶς ἐπιφέρειν. Πρὸς οὖν τὸ πρῶτον ῥητέον. ὅτι ψεῦδος λαμβάνει κεχρῆσθαι λέγον τὴν Λογικὴν ἀποδείξει. δέδεικται γὰρ ὅτι ἡ Λογικὴ ἐργάτις ἐστὶν ἀποδείξεως, καὶ τοῦτο τέλος ποιεῖται τὴν ἀπόδειξιν κατασκευάσασθαι, καὶ τῇ ἐπιστήμονι παραδοῦναι, δι' ἧς τὸ ἀληθὲς τοῦ ψεύδους διακρίνειν χρή. νῦνα δὲ ἐπιφέρουσιν, (ὅπερ ἐστὶ δεῖξις τῆς ἐλάττονος,) ὅτι ἐπὶ τῆς Λογικῆς δυνατὸν συλλογίσασθαι ὅπω. πᾶσα καθόλου φύσις κατηγορεῖται κατὰ πλειόνων, ἡ γενικὴ, φέρε εἰπεῖν, ἢ ἡ εἰδικὴ ἐστὶ καθόλου, ἄρα κατηγορεῖται κατὰ πλειόνων, ἀπαντητέον οὕτω πρὸς τὰ τοιαῦτα. ὅτι τὸ συλλογίζεσθαι οὕτως, οὐ τοῖς λογικοῦμένοις ἐστὶν, ἀλλὰ τοῖς φιλοσοφοῦσιν. οἱ γὰρ μανθάνοντες τὴν Λογικὴν, οὐδ' ὅλως ἴσασι τὴν ἀρχὴν, ὅποῖον εἶναι δεῖ τὸν ἀποδεικτικὸν συλλογισμὸν, καὶ τίσι διαφέρει τοῦ μὴ τοιούτου, ἀλλ' ὁ διδάσκων ταύτην Φιλόσο-

φος, κέχρηται μεν εἰ τύχη ἀποδείξει ἐπὶ τῆς ὑποκειμένης τῇ Λογικῇ ὕλης πρὸς βεβαίωσιν τῆς διδασκομένων, καθάπερ καὶ ἐπὶ ἄλλων Τεχνῶν ἐνδέχεται τοῦτ' αὐτὸ ποιεῖν. οἷον ἐπὶ τῆς Σκυτοτομικῆς εἴτις φαίη, πᾶν ὑπόδημα εἰς φυλακὴν ποδὸς ἐπιτήδειον, ἡ ἐμβὰς ἐστὶν ὑπόδημα, ἄρα ἡ ἐμβὰς εἰς φυλακὴν ποδὸς ἐπιτήδειος. οὐ μὴν παρὰ τοῦτο ἕξεσι τὴν Σκυτοτομικὴν Ἐπιστήμην λέγειν, διὰ τὸ κεχρῆσθαι τὸν τοιοῦτον ἐπ' αὐτῆς τοιᾷδε ἀποδείξει. ὡσαύτως ἄρα οὐδὲ τὴν Λογικὴν ἕξεσιν Ἐπιστήμην λέγειν.

Δεύτερον, ὅπερ λέγω ὅτι ἡ Λογικὴ ἔχει πάντα, ἅπερ εἰς σύστασιν Ἐπιστήμης ἀπαιτεῖται, ὑποκείμενον δηλαδὴ, τέλος, καὶ βάθρον θεωρίας, οὐδὲ λόγου ἀξιωτέον. ἔχει δήπου ὑποκείμενον, ἀλλ' ἔστι τεχνητόν. ἔχει καὶ τέλος, ἀλλ' ἔστιν ἐργασία. εἰ δὲ καὶ βάθρον θεωρίας δοίημεν ἔχειν, αὖτη πρὸς τὴν ἐργασίαν ἀναφέρεται, ὡς ἐλέγετο ἀνωτέρω, καὶ οὐ τέλος γίγνεται ἐπ' αὐτῆς, ὥσπερ ἐπὶ τῆς Ἐπιστημῶν. ὁμοίως καὶ τὸ βάθρον λύεται τοῖς πρὸς τὸ δεύτερον ἀπαντήμασιν. ἀληθὲς μὲν ἐστιν ὅτι κέχρηται θεωρίᾳ ἡ Λογικὴ ἐπὶ τῆς οἰκείας ὕλης, ὥσπερ καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν Τεχνῶν, οὐ μὴν τὴν φύσιν τῆς ὑποκειμένης αὐτῇ ὕλης διαγνῶναι βούλεται διὰ τῆς τοιαύτης θεωρίας, ἀλλ' ἐφ' ὅσον μόνον γνοίη εἰ ἐπιτηδείως ἔχει πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ σχηματισμοῦ, ἀφ' ἧς ἐπὶ τὴν ἐργασίαν φέρεται, ὥσπερ καὶ ἡ Σκυτοτομικὴ προθεωρεῖ τὰ ὑποκείμενα αὐτῇ δέρματα, εἰ ἐπιτηδείως πρὸς κατασκευὴν ἐμβάδος ἔχει. καὶ οὕτως ἀναιρεθήσονται πᾶσαι αἱ τῶν ἀντικειμένων δόξαι. εἰ δὲ καί τισιν ἄλλοις ἐπιχειρήμασι τὸ τοιοῦτον σαθρὸν δόγμα συστῆσαι διϊσχυρίζονται οἱ τὰ τοιαῦτα κενοφωνοῦντες, οἵτινες διὰ τῆς ἀνωτέρω ῥηθέντων δύμαρσιν ἐπιφέρειν λύσεις πρὸς τὰ τοιαῦτα. Δέδεικται τοίνυν τὴν Λογικὴν Μέθοδον, πρῶτον μὲν ἐπὶ τὸ ἐπίκτητον ἕξιν ἀνάγεσθαι ὡς εἰς γένος ἀνώτερον. εἶτα καὶ ἀπὸ τῆς ὑποκειμένης αὐτῇ ὕλης, καὶ τοῦ τέλους, ὑπὸ τὴν Τέχνην ὡς εἰς γένος πρασεχές, καὶ διὰ πολλῶν ἀποδείξεων τὰς ματαιολογίας τῶν νεωτέρων διέδρα. ἀλλὰ καὶ τῆς Τέχνης κοινόπατα εἰς δύο γένη διανεμομένης, ἀναγκαῖον ἂν εἴη καὶ ὑπὸ ποῖον τούτων ὑπάγεται διαείσασθαι.

Τῶν Τεχνῶν τοίνυν αἱ μὲν εἰσὶν ὀργανικαὶ, αἱ δὲ Ἀρχιτεκτονικαί. καὶ ὀργανικαὶ μὲν εἰσιν, ὧν τὸ τέλος, ἥτοι τὸ ἔργον ἑτέρᾳ τινὶ Τέχνῃ, ἢ Ἐπιστήμῃ ὑπηρετεῖ. καὶ αἱ τοιαῦται ὑπὸ τὸ ὀργανικὸν γένος τῆς Τέχνης ὑπάγονται. αἱ δὲ εἰσὶν Ἀρχιτεκτονικαὶ, ὧν τὸ ἔργον, ἥτοι τὸ τέλος, οὐδεμιᾷ ἑτέρᾳ ὑπηρετεῖ ἕξει, ἀλλὰ καθ' ἑαυτὰς εἰσὶν ἀρεταί. ἅπερ ὑπὸ τὸ ἀρχιτεκτονικὸν γένος τῆς Τέχνης ὑπάγονται.

Η' Λο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἡ Λογικὴ τοιγαροῦν ὡς μὲν Τέχνη ὑπὸ τὴν Τέχνην ὑπάγεται ὡς εἴρηται, ὡς δὲ Ὀργανικὴ, ὑπὸ τὸ ὀργανικὸν γένος. ὑπηρετεῖ δὲ τῇ Φιλοσοφίᾳ, ἧς τὸ οἰκεῖον τέλος, ἤτοι τὴν ἀπόδειξιν ἐγχειρίζει ἐκείνη, δι' ἧς ὁ Φιλόσοφος διακρίνει τοῦ ψεύδους τὸ ἀληθές. ὅθεν καὶ κοινότερον ὄργανον Φιλοσοφίας ἐπιγράφεται. ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸ τῆς ἀποδείξεως πάντα τοῖς φιλοσοφοῦσιν ἡ Λογικὴ ἐγχειρίζει. ἅπερ εἰσὶν ἡ Διαιρετικὴ Μέθοδος, Ὁριστικὴ, Συλλογιστικὴ, καὶ Ἀναλυτικὴ, μεθ' ἃς καὶ ἡ Ἀποδεικτική. ἃς ὄργανα, καὶ μεθόδους ἀποκαλοῦσιν οἱ φιλοσοφοῦντες.

Ὁρισμὸς τῆς Λογικῆς Μεθόδου.

Ἐγνωκόσιν ἐς τόδε τό, τε πόρρω καὶ προσεχὲς γένος τῆς Λογικῆς μεθόδου, τήν τε ὕλλην, καὶ τέλος αὐτῆς, νῦν ἤδη ἔξεστι τὸν ἐν ἀρχῇ ζητηθὲν σωταγαγεῖν, τὸν ὁρισμὸν φημὶ τῆς αὐτῆς. τοιγαροῦν ἡ Λογικὴ μέθοδος, κατὰ τὰ δεδειγμένα, Τέχνη ἐστὶ Φιλοσοφίας ὀργανικὴ, περὶ τὰ παθήματα τῆς διανοητικῶν δυνάμεων τῆς ἡμετέρας ψυχῆς πρώτως καταγινομένη, τέλος ἔχουσα σκοπιμώτατον μὲν τὴν γνῶσιν, καὶ σύνθεσιν τῆς ἀποδείξεως, γενικώτερον δὲ τὸν συλλογισμόν. ἢ καὶ οὕτως. Ἡ Λογικὴ ἕξις Τέχνη ἐστὶ Φιλοσοφίας ὀργανικὴ, περὶ φωνὰς καταγινομένη δηλωτικὰς τῆς πραγμάτων διὰ τῆς νοημάτων, παραδίδουσα ἡμῖν κανόνας, καθ' οὓς ἐν τῇ τοιούτων φωνῶν κατασκευάζεται τὰ λογικὰ ὄργανα, οἷς κέχρηται ἡ Φιλοσοφία εἰς διάκρισιν ἀληθείας καὶ ψεύδους. εἰ δὲ βέλτιον ταύτῃ βραχυτέροις ἐνθεῖναι ῥήμασι, Τέχνη συλλογιστικὴ εἰπάτω. ἢ καὶ οὕτως. Ἡ Λογικὴ ἐστὶν ἕξις ἐπίκτητος νοερὰ, ἤτοι Τέχνη Φιλοσοφίας ὀργανικὴ, περὶ πάντα τὰ ὄντα καταγινομένη, τέλος ἔχουσα καθόλου τὸν ἐν γένει συλλογισμὸν, ἐξαίρετον δὲ τὴν ἀπόδειξιν, ὑπὸ τῆς φιλοσοφούντων εὑρεθεῖσα ὡς ὄργανον ἀκριβέστατον, δι' οὗ τῆς ὄντων ἡ γνῶσις εὐχερῶς καταλαμβάνεται.

Περὶ τῆς κατὰ νεωτέρους διαιρέσεως τῆς Λογικῆς εἰς χρωμένην, ὥς φασι, καὶ διδάσκουσαν.

Μετὰ τὴν ἀπόδοσιν τῆς ὁρισμῶν τῆς Λογικῆς, ἣν αὖ ἑπόμενον τὴν εἰς τὰ μέρη αὐτῆς διαίρεσιν παραδοῦναι, καὶ κατὰ τάξιν ἀρξαμένους ἀπὸ τῆς ἁπλουστέρων προϊέναι ἐπὶ τὰ συνθετώτερα. ἀλλ' ἵνα μὴ μεταξὺ ἐκπαρατρώμεθα ἐνοχλούμενοι ὑπὸ τῆς παίπαλα προχειροτάτων νεωτερισμῶν, φέρε ὡς ἐν βραχεῖ ὀλίγα ἅττα περὶ τῆς διαιρέσεως διαλαβεῖν, ἵν' αὐτοὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

παρανενομένως ὑπενόησαν. ἀμέλει τὴν Λογικὴν μέθοδον οἱ νεώτεροι εἰς Λογικὰς διαφόρους διχοτομοῦσιν. ὧν τὸ μὲν ἕτερον μέρος χρωμένην καλοῦσι Λογικὴν, καὶ ταῖς ῥητικαῖς πάντουσιν ἕξεσιν, συγχέοντες καὶ τούτῳ τὸ ῥητικὸν, καὶ ποιητικόν. θάτερον δὲ διχοτόμημα, τῷ θεωρητικῷ μέρει τῆς Φιλοσοφίας ἀποκληροῦσι, καὶ Ἐπιστήμην εἶναι βούλονται. ὥσπερ ἔτις τὸν Ἵππον διχοτομήσας κατὰ τὰς ἐν μύθῳ Κενταύρους, τὸ μὲν αὐτοῦ Ἄνθρωπον εἶναι φήσειε, τὸ δ' ἄυθις Ἵππον. ἔστι δὲ τὸ κινῆσαν αὐτοὺς εἰς τὴν τοιαύτην διχοτόμησιν, ὅτι βουλομένοις τὴν Λογικὴν μέθοδον ἐν Ἐπιστήμαις τετάχθαι, οὐκ ἄλλως ἐδόκει, ἢ διὰ τῆς διαιρέσεως ταύτης τὸ δόγμα συσῆσαι. ὅπως δὲ χρὴ τὴν διαίρεσιν ταύτην ἐννοεῖν, οὐδ' αὐτοὶ παρὰ σφίσιν αὐτοῖς ἀναπλάσαι οἷοίτε γίνονται. κατ' ἐκεῖνο μέν τοι κοινότερον συμφωνοῦσιν, ὅτι τὴν Λογικὴν μέθοδον ἐνδέχεται διχῶς ἐννοεῖν, ἢ καθ' ὅσον συντίθησι συλλογισμὸν, ἀπόδειξιν, καὶ τὰ τοιαῦτα, ἢ καθ' ὅσον θεωρεῖ τὸν τρόπον τῆς συνθέσεως τούτων, ὑπερέχουσα περὶ τούτων ἢ ὑγιῶς ἔχει, εἰμὴ, καὶ διδάσκουσα. κατὰ μὲν οὖν τὸν πρῶτον τρόπον συνεῖναί φασιν, ἣν καλοῦσι χρωμένην Λογικήν. κατὰ δὲ τὸν δεύτερον τρόπον τὴν λοιπὴν συνιᾶσιν, ἣν διδάσκουσαν ὀνομάζουσι.

Φαίνεται δὲ καὶ Πλάτων τοιαύτην τινὰ τίθεσθαι τῆς μεθόδου διαίρεσιν, ἀλλὰ πολὺ τῇ κατὰ Πλάτωνα διαιρέσει ἀντιβαίνουσιν οἱ νεώτεροι. ἐκεῖνος μὲν γὰρ οὐ διδάσκουσαν καὶ χρωμένην; ἀλλὰ διδακτικὴν καὶ ἐν χρήσει ὠνόμαζεν. ἔπα οὐδ' ὅλως ἐδιχοτόμει, ἀλλὰ διχῶς ἐθεώρει. ἢ γὰρ χρώμεθα ταύτῃ, ἐν χρήσει λογικὴν ἔλεγεν, ἢ δὲ διδασκόμεθα, διδακτικὴν ὠνόμαζε, καθ' ἑαυτὴν δηλονότι θεωρῶν, καὶ καθὸ παρὰ τοῦ διδάσκοντος πορίζομεθα. ἐν χρήσει δὲ Λογικὴν ἐκάλει τὴν ἐφαρμοττομένην ἤδη τοῖς πράγμασι, καὶ καθὸ ταύτῃ ἐπὶ τῆς Ἐπιστημῶν χρώμεθα. παρὰ ταῦτα ἐκεῖνος τὴν ἐν χρήσει ἔλεγεν εἶναι Ἐπιστήμην, οὐκ ἄλλην, ἢ ἧς ἐστὶν ἡ ὕλη ἐφ' ἧς χρώμεθα ταύτῃ, ὡς καὶ ἀνωτέρω (1) ἐλέγετο. καθὸ δὲ διδακτικὴν, καὶ καθ' ἑαυτὴν, οὐκ Ἐπιστήμην, ἀλλὰ Τέχνην ἐτίθετο.

Εἰς σαφεστέραν δὲ κατάληψιν τῆς ῥηθησομένων, ὀλίγα τινὰ περὶ διαιρέσεως ἀναληπτέον, εἰ καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἱκανῶς περὶ διαιρέσεως εἴρηται, ἀλλ' οὖν ἐνταῦθα ὡς σὺν σωτετμημένως τῇ ἑρμηνείᾳ χρησόμεθα, τὰ καθολικώτερα μόνον, καὶ ἐφ' ἃ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ τῆς διαιρέσεων ἀναφέρονται, ἀναλαμβάνοντες κατὰ νοῦν.

Τρι-

(1) Πρὸ τειῶν φύλλων ἀνωτέρω ἐν οἷς εἴρηται. παρὰ Πλάτωνι μὲν τὸν λόγον εἰπεῖν ὑπεναντίως τὴν Λογικὴν διὰ τὴν ὕλην ἐν ᾗ ἐφαρμόττεται.

Τριτὴ παρὰ τοῖς Φιλοσόφοις ἡ διαίρεσις φέρεται, τοῦ καθόλε εἰς τὰ ὑφ' αὑτὸ, τοῦ ὅλου εἰς τὰ σύνθετα μέρη, καὶ τῆς ὁμωνύμε φωνῆς εἰς διάφορα σημαινόμενα. ἀλλὰ κυρίως ὀνομάζεται τοῦ καθόλε ῥηθείη· ἡ γὰρ διαίρεσις πάθος ἐστὶ ποσε, τῷ ὅλῳ ὡς συνεχεῖ ὄντι ποσῷ ἐφαρμόττει κυρίως, καὶ ἐπ' αὐτοῦ θεωρεῖται διχῶς. ἢ γὰρ εἰς μέρη ὁμοιομερῆ γίνεται, ἐφ' ὧν τὰ μέρη καὶ ἀλλήλοις ὅμοια καὶ τῷ ὅλῳ, ἢ εἰς ἀνομοιομερῆ, ὡς τὸ ὅλον ζῷον εἰς κεφαλὴν, χεῖρας, πόδας, ἃ καὶ ἀλλήλοις εἰσὶ καὶ τῷ ὅλῳ ἀνόμοια. ἐπὶ δὲ τῆς ὁμωνύμου φωνῆς ἡ διαίρεσις τῷ σημαινομένων μᾶλλον ἐστὶν, ἢ τῆς φωνῆς. τὰ γὰρ πράγματα εἰσὶν ἀλλήλων ἀντιδιαιρεθόμενα, ἡ δὲ φωνὴ ἡ αὐτὴ μένουσα ὁλόκληρος, ἑκάστῳ τῷ σημαινομένων ἀπονέμεται. ἀλλ' οὐδὲ τῷ καθόλε ἡ διαίρεσις ἐφαρμόττει καθ' αὑτὸ, ἀλλ' ἢ κατὰ μετοχὴν ποσότητος, ἥτις κατὰ τὴν διαφορὰν καὶ ἑτερότητα τῷ ὄντων θεωρεῖται. ἡ κατὰ τὴν ἑτερότητα τοιγαροῦν καὶ διαφορὰν τῷ ὄντων διαίρεσις, ξυμβεβηκὸς εἶναι παρὰ πᾶσιν. ἢ γὰρ μόνῳ τῷ ἀριθμῷ φαίνεται, ὡς ἐπὶ τῷ ἀτόμων τοῦ αὐτοῦ εἴδους, ἢ καὶ τῷ εἴδει, ὡς ἐπὶ τῷ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος εἰδῶν, ἢ καὶ τῷ γένει, ὡς ἐπὶ τῷ ἑτερογενῶν. καὶ τοῦτο διχῶς, ἢ τῷ ὑπ' ἄλληλα τεταγμένων, ἢ τῷ παντὶ ἑτέρων, καὶ ὑπὸ διαφόρους τελευτώντων κατηγορίας. τούτων τοίνυν ὅσα μὲν τῷ ἀριθμῷ μὴ διαφέρει, πολὺ μᾶλλον οὐδὲ τῷ εἴδει, ὡς Πάρις καὶ Ἀλέξανδρος, ἅπερ τῷ ἀριθμῷ οὐ ὑφεστηκὸς ἄτομον σημαίνουσι, καὶ ὑπὸ οὐ εἶδος ὄν. καὶ ὅσα μὴ τῷ εἴδει, οὐδὲ τῷ γένει. οἷον, Πάρις, καὶ Ἕκτωρ ἄνθρωποι ὄντες, καὶ ζῶα εἰσίν. ἐξ ἐναντίας δὲ ὅσα τῷ γένει διενήνοχε, πολλῷ μᾶλλον τῷ εἴδει, καὶ τῷ ἀριθμῷ. ὡς ἡ Συκῆ, καὶ ὁ ἵππος, ἅπερ γενῶν διαφόρων ὄντα, καὶ διαφόρων εἰδῶν, καὶ ἀριθμοῦ εἰσί. καὶ αὖθις ὅσα μὲν τῷ ἀριθμῷ διαφέρει, οὐκ ἀναγκαίως καὶ τῷ εἴδει. ὡς Ἕκτωρ καὶ Πάρις, τῷ ἀριθμῷ μὲν διαφέρουσιν, οὐ μὴν καὶ τῷ εἴδει. ἄνθρωποι γὰρ ἀμφότεροι. οὐδ' ὅσα τῷ εἴδει, ἀναγκαίως καὶ τῷ γένει. ὡς Ἄνθρωπος, καὶ Ἵππος. οὔτοι γὰρ διαφέρουσι μὲν τῷ εἴδει, τῷ γένει δὲ εἰσὶ ταυτόν. ὑπὸ τὸ ζῷον γάρ. ἐξ ἐναντίας δὲ ὅσα εἰσὶ τῷ γένει ταυτὰ, οὐκ ἀναγκαίως καὶ τῷ εἴδει, τῷ ἀριθμῷ δὲ ἀναγκαίως οὐ ταυτά. ὡς ὁ ῥηθεὶς Ἄνθρωπος καὶ Ἵππος. οὐδ' ὅσα τῷ εἴδει ταυτὰ, ἤδη καὶ τῷ ἀριθμῷ εἰσὶ ταυτά.

Πρὸς τούτοις εἰδέναι δεῖ, ὅτι ἐπὶ τῷ πραγμάτων πολλὰ ὑφίσταται τῷ διαφερόντων καὶ γένει, καὶ εἴδει ἐν τῷ αὐτῷ ὑποκειμένῳ, ἅπερ οὐ τῷ ἀριθμῷ λέγεται, ὡς ἡ πρώτη οὐσία. ἥτις ὑποκειται πᾶσι τοῖς ἄλλοις, τοῖς μὲν εἰς κατηγορίαν, τοῖς δὲ εἰς ὕπαρξιν, διακρίνεται μέν τοι τοῖς σοφιστικοῖς λόγοις.

Δεύτε-

Δεύτερον εἰς μνήμην ἀναληπτέον τὰ ἐν ἀρχῇ εἰρημένα περὶ τῆς ἕξεως. ὅτι ἡ ἐπίκτητος ἕξις, γένος ἐστὶν αἰτιδιαιρούμενον προσεχῶς εἰσὶ τούτοις εἴδεσι, θεωρητικῷ, πρακτικῷ, καὶ ποιητικῷ. ἅπερ αἰτιδιαστέλλεται ἀλλήλων συσατικαῖς καὶ εἰδοποιοῖς διαφοραῖς.

Παρὰ ταῦτα, ὅτι αἱ ἕξεις διακρίνονται ἀπὸ τῆς ἰδίων ἐνεργειῶν, καὶ τῆς αἰτικειμένων περὶ ἃ ἐνεργοῦσιν. οὕτως ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ γ. τῆς περὶ Ψυχῆς, κεφαλαίῳ ε. διαιρεῖσθαι διδάσκει τὸν Νοῦν ἀπὸ τῆς πραγμάτων περὶ ἃ ἐνεργεῖ.

Τελευταῖον ὅτι μία Ἐπιστήμη, καὶ ἁπλῶς μία ἕξις ἐστὶν ἡ ἑνὸς γένους, καὶ περὶ μίαν ὕλιν ἐνεργοῦσα, ὡς ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ πρώτῳ τῆς ὑστέρων Ἀναλυτικῶν, κεφαλαίῳ κή. διδάσκει. εἰ δὲ γένος ἕπεται τὸν ἐσὶν, οὗ εἰς ὁ τόπος τῆς θεωρίας, καὶ μία ὕλη τεχνιτὴ, ἡ εἰς ἓν τέλος ἀναφερομένη τεχνητὴν, ὡς ἀνωτέρω ἐλέγετο.

Διορισμὸς τοῦ προβλήματος.

Τὴν Λογικὴν εἰς δύο Λογικὰς διχοτομεῖν, καὶ τὴν μὲν ἑτέραν Ἐπιστήμην οἴεσθαι, τὴν δὲ λοιπὴν Τέχνην, οὐ μόνον ἐστὶ παράλογον, ἀλλὰ καὶ γελοῖον ἐς τὸ παντελές.

Πολλοὶ οἱ νεώτεροι διαιρέσεις ἐπινοοῦσι, τὴν ἐκτεθεῖσαν συσῆσαι πειρώμενοι διαίρεσιν, κακῶς τὸ κακὸν, τὸ τῶ λόγῳ, ἰώμενοι, ἀλλ' ἐς δύο παύτας πάσας ἐσὶν ἀναγαγεῖν. ἢ γὰρ τὰς διαφόρους παύτας Λογικὰς, καὶ διαφόρους ἕξεις τίθενται εἶναι, ἢ μίαν ἕξιν ἀμφοτέρας ὑφιστάμενοι, τῷ λόγῳ ὁποσοῦν ἄλλως διχοτομίαν ἐννοοῦσιν. ἀλλ' οὐδετέρως ἐνδέχεται πιθανῶς εἰπεῖν. μίαν γὰρ ἕξιν τιθεμένοις, συμβαίνει τὴν αὐτὴν λέγειν ποιητικὴν, καὶ θεωρητικὴν, Τέχνην δηλαδὴ, καὶ Ἐπιστήμην, ὅπερ ἀδυνατον. τὰ γὰρ διαφέροντα τῷ γένει, ἀδυνατον εἶναι τῷ εἴδει. ὥσπερ τὰ διαφέροντα τῷ εἴδει, ἀδυνατον εἶναι τῷ ἀριθμῷ. τὸ δὲ ποιητικὸν καὶ τὸ θεωρητικὸν, ἡ Τέχνη δηλαδὴ καὶ Ἐπιστήμη, διαφέρουσι τῷ γένει. ἀδυνατον ἄρα εἶναι τῷ εἴδει, ἢ τῷ ἀριθμῷ.

Ἡ μείζων πρόδηλος καὶ παρὰ πᾶσιν ὁμολογουμένη. τὰ γὰρ διαφέροντα τῷ γένει, ἐνδέχεται μὲν τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν ὑποκειμένῳ, καθ' αὐτὰ δὲ θεωρούμενα, οὐκ ἄνποτε γένοιντο εἴδει ἢ τῷ ἀριθμῷ τὰ αὐτά. ἡ ἐλάττων ὁμοίως ἐστὶ παρὰ πᾶσιν ὁμολογουμένη, καὶ δεδήλωται ἀνωτέρω. ἀδυνατον ἄρα μίαν ἕξιν οὖσαν καὶ τὴν αὐτὴν, Τέχνην ἅμα εἶναι, καὶ Ἐπιστήμην. Δεύτερον αὐτοῖς συμβαίνει, ὃ καὶ γελοῖον, διχοτομεῖν δηλαδὴ κατὰ τὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὰ ταυτὰ, καὶ τὰς λοιπὰς Τέχνας. πάσαις γὰρ πρόσεστι μετὰ τῆς πράξεως θεωρία, καὶ ἄρχεται ἡ πρᾶξις ὅθεν ἡ θεωρία λήγει, ὡς τὸ κοινὸν ἀξίωμα βούλεται τῶν Φιλοσόφων. ἔσαι ἄρα ἡ Σκυτοτομικὴ δύο, οὐ μία Τέχνη, καὶ ἡ Χαλκευτικὴ ὁμοίως. καὶ ἔσαι ἅμα ἡ Σκυτοτομικὴ, Τέχνη καὶ Ἐπιστήμη, καὶ αἱ λοιπαὶ ὡσαύτως. οὐ τί γελοιότερον;

Δύο δὲ εἰ λέγοιεν ἕξεις, παραλογώτερα τὰ συμβαίνοντα. πρῶτον μὲν ὅτι πολυπλασιάζεσιν ἐκτὸς ἀνάγκης τὰ ὄντα. οὐδεμία γὰρ ἀνάγκη δευτέρας ἕξεως εἰς ποιεῖσθαι τὸν ἐπὶ τῷ Λογικῷ μέθοδον αἰτοῦντων. ὁ γὰρ εἰδὼς, φέρε εἰπεῖν, τὸν τρόπον τῆς συνθέσεως συλλογισμοῦ, καὶ ἀποδείξεως (ὅπερ ἐστὶν ὡς φασι τῆς διδασκούσης Λογικῆς) οὗτος καὶ συνθήσεται ῥᾳδίως συλλογισμὸν, καὶ ἀπόδειξιν αὖθις ἑτέρας ἕξεως. οὐκ ἄρα ἐστὶ χρεία τῆς χρωμένης τοῖς ἔχουσι τῷ διδάσκουσαν. καὶ ἐξ ἐναντίας, εἴτις ὑγιῶς τίθησι συλλογισμὸν, καὶ ἀπόδειξιν, (ὅπερ ἐστὶ τῆς χρωμένης κατ' αὐτοὺς Λογικῆς) οἶδε πάντως καὶ τὸν τρόπον τῆς συνθέσεως αὐτῷ. τοῖς ἄρα ἔχουσι τῷ χρωμένῳ, οὐ χρεία ἐστὶ τῆς διδασκούσης. ἁπλῶς δὲ τοῦτο πάσης ἐστὶ Τέχνης κοινόν. ὁ γὰρ ἐνεργῶν κατὰ Τέχνῃ, οἶδε καὶ ὅπως δεῖ κατὰ Τέχνῃ ἐνεργεῖν. καὶ ἀνάπαλιν ὁ εἰδὼς ὅπως δεῖ κατὰ Τέχνῃ ἐνεργεῖν, πάντως καὶ κατὰ Τέχνῃ ἐνεργεῖ, μηδενὸς ἄλλου κωλύοντος.

Δεύτερον. εἰ διάφοροι ἦσαν ἕξεις, καὶ ὑπὸ διαφόρων ἐνεργειῶν ἐπορίζοντο. ἀλλ' οὐ πορίζονται ὑπὸ διαφόρων ἐνεργειῶν, οὐκ εἰσὶν ἄρα διάφοροι ἕξεις. δείκνυται ἡ μετάληψις. μανθάνοντες γὰρ ὅπως δεῖ συντιθέναι συλλογισμὸν, ἀπόδειξιν, καὶ τὰ τοιαῦτα, ἅμα καὶ συντιθέναι γινώσκομεν. Παρὰ ταῦτα, εἰ δύο ἦσαν ἕξεις, δυνατὸν μὲν γενέσθαι θατέραν θατέρας χωρὶς. ἀλλὰ τοῦτο ἀδύνατον, ἄρα καὶ τὸ ἐξ οὗ ἕπεται. τὸ συνημμένον δείκνυται ἐπαγωγῇ. τὰς γὰρ διαφόρους ἕξεις ὁρῶμεν πολλάκις χωρὶς ἀλλήλων γινομένας. εἰ οὖν καὶ αἱ καθ' αὑτὰς ἕξεις διάφοροι ἦσαν, ἐγίγνοντο ἂν χωρὶς ἀλλήλων. ἡ μετάληψις καθ' ἑαυτὴν προφανής. ὁ γὰρ λόγος τῆς Τέχνης ἀναγκαίως ἔχει καὶ τὸ δύασθαι ἐνεργεῖν, (μηδενὸς ὄντος κωλύοντος) καὶ τὸ κατὰ Τέχνῃ ἐνεργεῖν, ἀναγκαίως ἔχει καὶ τὸν κατὰ Τέχνῃ λόγον. ὅλως δὲ ἐστὶ γελοία ἡ τοιαύτη τῆς Λογικῆς μεθόδου διαίρεσις. ἀξιοῖ γὰρ Τέχνῃ ἄλογον δίδοσθαι, καὶ λόγον τεχνικὸν μὲν ὄντα, μὴ ποιητικὸν εἶναι. ἀλλ' αἱ τούτων παραδοξολογίαι, καὶ αὗται ἑαυτοῖς ὡρὸς ἀναβοπλῶ ἱκαναί. λείπεται τοιγαροῦν, ἐξ ὧν ἐδείχθη, τῷ Λογικῷ Τέχνῃ εἶναι μόνον, καὶ οὐχ ἅμα Τέχνῃ καὶ Ἐπιστήμῃ, κατὰ τὰς περαπλογίας τῶν Νεωτερισῶν.

Ἐπι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐπιχειρήματα τῶν λεγόντων τὴν Λογικὴν μέθοδον μέρος τῆς Φιλοσοφίας, καὶ ἐπίλυσις τῶν αὐτῶν.

Οἱ μεθ' ἡμᾶς καὶ τῶν πάλαι φιλοσοφησάντων οἱ ἐπιστημότεροι διωμέχθησαν περὶ τῆς Λογικῆς πραγματείας, οἱ μὲν ὄργανον ταύτην Φιλοσοφίας ἀποκαλοῦντες, οἱ δὲ μέρος ταύτης ὑποφαινόμενοι. καὶ ὄργανον μὲν ἔλεγον ταύτην εἶναι πάντες οἱ ἐκ τοῦ Περιπάτου καταγόμενοι, (ὥσπερ καὶ ἐσίν.) οἱ δὲ λέγοντες μέρος εἶναι, ἐκ τῆς περιβοήτε Στοᾶς ἐκατάγοντο. ὁ δὲ Πλάτων ἐν χρήσει καὶ διδακτικὴν ὀνομάζων, καὶ μέρος καὶ ὄργανον ταύτην φαίνεται ἀποδεχόμενος. ὡς διδακτικὴν μὲν ὄργανον, οἷα καὶ Τέχνην. ὡς ἐν χρήσει δὲ μέρος τῆς Φιλοσοφίας ἐκείνης, ἧς τῇ ὕλῃ ἐφαρμόττεται. ἐγύμναζε δὲ τὸ λεγόμενον καὶ ἐπὶ παραδείγματος οὕτωσί. ἡ Χεὶρ ἐσὶ μὲν ὄργανον δόσεως καὶ λήψεως, ἔσι δὲ καὶ μέρος τοῦ ὅλου σώματος. ἡ Θ οὕτως. ὁ Ξέσης ἐσὶ δίτους, ὁ μὲν μεβῶν, ὁ δὲ μεβούμενος. καὶ ὁ μὲν μεβῶν ὄργανον ἐσὶ τῆς μεβήσεως, ὁ δὲ μεβούμενος μέρος τοῦ ὅλε ὑγροῦ. τί οὖν κωλύει καὶ τὴν Λογικὴν Μέθοδον, ὡς μὲν ποιητικὴν ὄργανον συλλογισμῶν εἶναι, ὡς δὲ τῇ ὑπεκειμένῃ ὕλῃ ἐφαρμοττομένην, καὶ μέρος ἐκείνης τῆς Ἐπισήμης εἶναι; Ἔσι μὲν οὖν οὐκ ὀλίγα δι' τὸ ἀξιωματικὸν τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ὡς εἰπεῖν αἰδέσιμον παρὰ πᾶσιν, σιωπὴν προτιμῆσαι ἀπολογίας. καθ' ἕτερον δὲ ὀλίγον διανοκμένους, θεραπευτέον διάτινος βραχείας ἐπιλύσεως τὸ, τε λεγόμενον, Θ ἡμᾶς. ῥητέον δὲ οὕτω.

Μέρος καὶ ὄργανον ὁ Πλάτων ταύτην ἀπεφαίνετο, μήπω ταύτην ἀκριβῶς ἐξετάσας, καὶ ἐπιμελέσερον. οἱ γὰρ πρὸ Πλάτωνος φιλοσοφήσαντες, ἐχρῶντο μὲν ἀποδείξεσιν, ἀλλ' οὐκ εἰδέσαν τὸν τρόπον τῆς συνθέσεως τούτων, οὔτε τὴν Λογικὴν διακεκριμένως ἐγίνωσκον ὡς Τέχνην, ἢ Ἐπισήμην. ὁ δὲ Πλάτων ἀτενέσερον διανοηθεὶς, κατά τι μὲν Ἐπισήμην, κατά τι δὲ Τέχνην ἐνόησε, μεθ' ὃν ὁ Ἀριστοτέλης τὰς ἐκείνου περὶ αὐτῆς ἑρμηνείας χειραγωγούμενος, καὶ κείνης καὶ πάντων τῶν προγενεσέρων, ὀρθώτερον περὶ ταύτης διέγνωκε, καὶ ἐς τέλος ἀπεκρυβώσατο, καὶ τὴν ἀναλυτικὴν ἐπιμελῶς διορθώσατο, καὶ πασῶν τῶν λοιπῶν ἕξεων διακείνας, λόγοις ἀποδεικτικοῖς ὑπὸ τὴν Τέχνην ἀσφαλῶς, καὶ ἀληθῶς εἶναι διωρίσατο.

Λύσις

Πρὸς δὲ τὰ ἐπιχειρήματα, οὑτωσὶ διὰ βραχέων ἀπαντητέον. ἔστι μὲν ἡ Χεὶρ δήπου ὄργανον, καὶ μέρος τοῦ ἀνθρώπου σώματος, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐπὶ τῶν σωμάτων, καὶ τούτων μόνον ἐπὶ τῶν ὀργανικῶν. αἱ δὲ Ἐπιστῆμαι, καὶ ἁπλῶς αἱ ἕξεις, οὔτε σώματά εἰσι, οὔτε ὀργανικά. ὁ δὲ Ξέσις, ὅτι μὲν ὄργανόν ἐστι τῆς μεξήσεως, ἀληθές. ὅτι δὲ μέρος, οὐκ ἀληθές. εἰ δὲ τὸ ἐν τῷ Ξέσει ὑγρὸν ἐννοεῖν, τοῦτο δ' ἂν εἴη μὲν ἀληθῶς μέρος τοῦ ὑγροῦ, οὐ μὴν μέξον. μέξον γάρ ἐστι τὸ ἀγγεῖον, ὃ καὶ Ξέσις καταχρηστικῶς καλεῖται. οἱ δὲ Στωϊκοὶ τὴν ἑαυτῶν δόξαν, διὰ δύο ἐπιχειρημάτων κατασκευάζουσιν, ὡς φαίνεται παρὰ Ἀμμωνίῳ. ὧν ἡ μὲν πρώτη προέρχεται τοῦτον τὸν τρόπον. πᾶν τὸ κεχρημένον τινὶ, ἐὰν ἐκεῖνο ᾧ χρῆται τὸ χρώμενον, μήτε μέρος ἐστὶν ἄλλου, μήτε μόριον, ἐξ ἀνάγκης ἢ μέρος ἐστὶν, ἢ μόριον τοῦ αὐτοῦ. Εἰ οὖν τῇ Λογικῇ κέχρηται ἡ Φιλοσοφία, αὕτη δὲ οὐκ ἔστιν ἑτέρας Ἐπιστήμης μέρος, ἢ μόριον, ἔσται ἄρα τῆς Φιλοσοφίας. τοιαύτη μὲν οὖν ἐστὶν ἡ πρώτη αὐτῶν ἐπιχείρησις, ἥτις ἐπιλύεται οὕτως παρὰ τῷ Ἀμμωνίῳ. εἰ γάρ τις ἀντιστρέψας τὸν λόγον ἐρεῖ, ἐπειδὴ ἡ Γραμματικὴ, καὶ ἡ Ἰατρικὴ χρῶνται τῇ Λογικῇ, ἡ μὲν διὰ τὸ δεῖξαι τοὺς ἑαυτῆς κανόνας ὀρθῶς ἔχοντας, ἡ δὲ διὰ τὸ συνίστασθαι τὰ ἑαυτῆς δόγματα, καὶ οὔτε μέρος οὔτε μόριον ἐστὶν ἄλλης Τέχνης, ὁμολογουμένως τῶν εἰρημένων τεχνῶν, μέρος, ἢ μόριον ἔσται. ἄλλως καὶ ἐλλειπτικῶς τὸν λόγον προήγαγον. ἔδει γὰρ αὐτοὺς εἰπεῖν οὕτω. πᾶν κεχρημένον τινὶ, ἐὰν ἐκεῖνο ᾧ χρῆται τὸ χρώμενον, μήτε μέρος ἐστὶ, μήτε μόριον, μήτε ὄργανον ἄλλης Τέχνης, ἢ Ἐπιστήμης, αὐτοῦ τοῦ χρωμένου ἢ μέρος, ἢ μόριον, ἢ ὄργανον ἔσται. ἐπειδὴ δὲ ἡ Λογικὴ μήτε μέρος ἐστὶ, μήτε μόριον τῆς Φιλοσοφίας, ὄργανον αὐτῆς ἔσται. ὅτι δὲ δεῖ προσθεῖναι τῷ λόγῳ, τὸ, μήτε ὄργανον, δῆλον ἐντεῦθεν. ἡ γὰρ Ἰατρικὴ χρῆται τῷ φλεβοτόμῳ, ὅπερ οὔτε μέρος, οὔτε μόριον ἐστὶν ἄλλης Τέχνης, τῆς Ἰατρικῆς ἄρα. εἰ δὲ ταῦτα ἀληθῆ, ἐπειδὴ τὸ φλεβότομον σῶμα ἐστὶ, καὶ ἡ Ἰατρικὴ σῶμα ἔσται, οὐσία ἕξις ψυχῆς, καὶ Ἐπιστήμη, ὅπερ ἄτοπον.

Ἡ δὲ δευτέρα αὐτῶν ἐπιχείρησις ἐστὶ τοιαύτη. ἐδεμία Τέχνη φασὶ ποιεῖ τὸ οἰκεῖον ὄργανον, εἰ οὖν ἡ Φιλοσοφία ποιεῖ τὴν Λογικὴν, οὐκ ἔσται αὐτῆς ὄργανον, ἀλλὰ μέρος. ἀναφέρεται δὲ καὶ αὕτη παρ' αὐτῶν. ὅτι εἰσὶ καὶ ἄλλαι Τέχναι πολλαὶ εὑρέτιδες τῶν οἰκείων ὀργάνων, οἷον ἡ Χαλκευτικὴ τοῦ ἄκμονος, ὀργάνου αὐτῆς ὄντος. ὡσαύτως καὶ ἡ Τεκτονικὴ τῆς σφύ-

σφύρας. τί οὖν ἄτοπον καὶ ταῦθα λέγειν τὴν Λογικὴν ὄργανον Φιλοσοφίας, εἰ μὴ ἀποτέλεσμα ἐστὶν αὐτῆς; εἰ δὲ βούλει πρόσθες, ὅτι ὅπως μὲν διὰ τῆς τοιαύτης ἐπιχειρήσεως, εἰ καὶ ἀθρόως ἀποδεικνύουσιν ὄργανον μὴ εἶναι, τίνι δὲ ξόπῳ μέρος τῆς Φιλοσοφίας εἶναι, οὐδ' ὁτιοῦν λέγουσιν. ὅπερ ἔδει μᾶλλον ποιῆσαι.

Οἱ δὲ Περιπατητικοὶ πάντες ὄργανον τῆς Φιλοσοφίας τὴν Λογικὴν ἀποφαίνονται εἶναι, καὶ πλείοσιν ἐπιχειρήμασι τὸ τοιοῦτον ἀσφαλίζουσι δόγμα. Πρῶτον μὲν, ὅτι τὰ μέρη οὐ περιλαμβάνονται ἀλλήλοις. οἷον ἡ χεὶρ οὐ περιλαμβάνεται ἐν ῥινί. ἡ δὲ Λογικὴ περιλαμβάνεται ἐν τῷ πρακτικῷ ἢ θεωρητικῷ, ἄρα οὐκ ἔσται μέρος Φιλοσοφίας, ἀλλ' ὄργανον. Δεύτερον, εἰ τὰ ἰδιώματα ἅπερ ὑπάρχει τῷ μέρει, ταῦτα οὐχ ὑπάρχει τῇ Λογικῇ, ἃ δὲ ἰδιώματα ὑπάρχει τῷ ὀργάνῳ, ταῦτα καὶ αὐτῇ ὑπάρχει, δῆλον οὐχ ὡς μέρος, ἀλλ' ὄργανον ἐστίν. ἀλλ' ὅσα ὑπάρχει ὀργάνῳ ὑπάρχει ἢ αὐτῇ, ἄρα ὄργανον ἢ οὐ μέρος. τῷ γὰρ μέρει ὑπάρχει τὸ δι' αὐτὸ γεγονέναι ἢ μὴ δι' ἄλλο. ὥσπερ τὸ θεωρητικὸν μέρος ὂν τῆς φιλοσοφίας, δι' ἑαυτὸ γέγονε, ἢ μὴ δι' ἄλλο, ὡσαύτως δὲ ἢ τὸ πρακτικόν. τῷ δὲ ὀργάνῳ ὑπάρχει, τὸ δι' ἄλλο γεγονέναι, ἢ μὴ δι' ἑαυτό. ἡ ἄρα Λογικὴ οὐ δι' ἑαυτὴν γέγονεν, ἀλλὰ δι' ἄλλο. διὰ γὰρ τὸ διακρίνειν ἐν μὲν θεωρίᾳ τὸ ἀληθὲς ἀπὸ τοῦ ψεύδους, ἐν πράξει δὲ τὸ καλὸν ἀπὸ τοῦ κακοῦ. ὥστε ὄργανον ἐστὶ τῆς Φιλοσοφίας καὶ οὐ μέρος.

Ἔτι παῦ μέρος τὴν αὐτὴν ὕλην ἔχει, καὶ τὸ αὐτὸ τέλος τῷ ὅλῳ. ἡ δὲ Λογικὴ οὔτε τὴν αὐτὴν ὕλην, οὔτε τὸ αὐτὸ τέλος τῇ Φιλοσοφίᾳ ἔχει. οὐκ ἔσται ἄρα αὐτῆς μέρος. ἡ γὰρ ὕλη τῆς Φιλοσοφίας πράγματα, τέλος δὲ ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ὁμοίωσις. τῆς δὲ Λογικῆς ὕλη, αἱ διὰ τῆς νοημάτων σημαντικαὶ φωναὶ τῆς πραγμάτων, τέλος δὲ ἀπόδειξις. Ἔτι τὸ μέρος σωτιθέμενον μετὰ τῶν ἄλλων μερῶν συμπληροῖ τὸ ὅλον, ἀφαιρούμενον δὲ κολοβοῖ. ἡ δὲ λογικὴ οὐδέτερον τούτων ἀπεργάζεται· οὐκ ἄρα μέρος, ἀλλ' ὄργανον.

Τούτοις τοῖς ἐπιχειρήμασιν, οὔτε δυνατὸν, οὔτε χρὴ ἀντιλέγειν, ὡς ἢ Ἀμμωνίῳ δοκεῖ· ἔχονται γὰρ ἀληθείας, τῇ δ' ἀληθείᾳ ἀντιλέγειν οὐκ ἀκίνδυνον.

Κοι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Κοινωνία καὶ διαφορὰ, Γραμματικῆς, Ῥητορικῆς, καὶ Λογικῆς.

Τρεῖς οὖν αὗται λόγοις ἀμηχέπως φαίνονται κεχρημέναι. Γραμματικὴ, Ῥητορικὴ, καὶ Λογικὴ. ὅθεν καὶ λογικαὶ τέχναι εἰκότως ἤκουσαν. ἀλλ' ἡ μὲν Λογικὴ κέχρηται τῷ ἐν τῇ φωνῇ λόγῳ, οὐ πάντοι καθ' αὑτὸ, ἀλλ' ἧπερ ἐστὶν ἑρμηνευτικὸς τῆς ἰδιότητος καὶ τάξεως τῶν ἐν τῇ ψυχῇ παθημάτων τῆς ἡμετέρας γνωστικῆς δυνάμεως. Ῥητορικὴ δὲ κέχρηται μὲν καὶ αὐτὴ ἀναγκαίως ταῖς φωναῖς, οὐ πολυπραγμονεῖ δὲ τὴν σημασίαν αὐτῶν, ἀλλὰ τὸ σύφραδὲς καὶ πειθήνιον. ἡ δὲ Γραμματικὴ καθ' αὑτὸ καταγίνεται περὶ τὴν σημασίαν τῶν φωνῶν, τέλος ποιοῦσα τὴν ἐν τῷ λέγειν καὶ γράφειν ὀρθότητα, καὶ θεωροῦσά πως τὴν διαφορὰν καὶ συγγένειαν τῶν τοῦ λόγου μερῶν.

Ἰσέον ὅτι ἡ Ῥητορικὴ σύγκειται ἐκ τῆς Τοπικῆς, καὶ τῆς περὶ τὰ ἤθη πραγματείας. ὡς ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ πρώτῳ πρὸς Θεοδέκτην, καὶ ἔστιν ὄργανον τῆς πρακτικῆς Φιλοσοφίας, ὡς ἡ Λογικὴ τῆς Θεωρητικῆς. Θεωρίας μὲν τέλος ἡ γνῶσις τοῦ ἀληθοῦς, τῆς δὲ πράξεως ἡ δίζωία τῶν ὑπηκόων, πρὸς οὓς τῇ Ῥητορικῇ κέχρηται ὁ πρακτικὸς Φιλόσοφος. διὸ ἡ Λογικὴ οὐ πρός ἕτερον ἀναφέρεται. ἡ δὲ Ῥητορικὴ πρὸς ἕτερον, ἤτοι πρὸς τοὺς ἀκροατὰς, ὡς ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ αὐτῷ Κεφαλαίῳ πρὸς Θεοδέκτην.

Κοινωνοῦσι τοιγαροῦν ἄμφω, ὅτι ἐκτείνονται περὶ πάντα τὰ ὄντα. διαφέρουσι δὲ, ὅτι ἡ Λογικὴ καὶ ἀναγκαίως συλλογίζεται, καὶ πιθανῶς ἐπ' αὐτῷ κατὰ τὸν ἐν γένει συλλογισμὸν, ἰδίως δὲ μόνον ἀναγκαίως. ἡ δὲ Ῥητορικὴ τοῦ πιθανοῦ μόνον γίνεται σοχαστικὴ ἐπὶ τούτων, καὶ ἐφ' ὅσον εἰς πολιτικὸν ζήτημα ἀναφέρεται, τούτοις ἐφαρμόττεται, ἐὰν ὅτε δὲ καὶ τοῦ ἀναγκαίου διὰ τὴν ὕλην. καὶ προσέτι διαφέρει ἡ Ῥητορικὴ τῆς Λογικῆς, ὡς τὸ μέρος ἀπὸ τοῦ ὅλου. Πρὸς τούτοις διευκρίνατον, ὅτι τῇ μὲν Λογικῇ χρώμεθα ἐπὶ τῶν ὄντων, αὖθ' τινὸς περιστάσεως, καὶ καθόλου ταῦτα θεωροῦντες. τῇ δὲ Ῥητορικῇ μετά τινος περιστάσεως, καὶ ἐπὶ μέρους. ἡ γὰρ πρᾶξις διάφορος τῶν καθ' ἕκαστα Πόλεων, καὶ προσώπων.

Οἷς δὲ μάλιστα διαφέρει Ῥητορικὴ καὶ Λογικὴ, ἕξ εἰσι ταῦτα εἰσί. πρῶτον ὁ σκοπὸς τῆς ἐνεργείας. δεύτερον ἡ ὕλη. καὶ τρίτον τὸ τέλος. κατὰ μὲν οὖν τὸν σκοπὸν τῆς ἐνεργείας διαφέρουσιν, ὅτι ἡ Ῥητορικὴ κέχρηται συλλογισμῷ πιθανῷ, ἡ δὲ Λογικὴ οὐ κέχρηται, ἀλλ' ἐργάζεται συλλογισμόν. κατὰ δὲ τὴν ὕλην διαφέρουσιν, ὅτι ἡ Ῥητορικὴ καταγίνεται κυρίως

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

περὶ τὰς πολιτικὰς συζητήσεις, ὅθεν καὶ τῆς πρακτικῆς Φιλοσοφίας ὄργανον γίνεται. κέχρηται γὰρ ταύτῃ ὁ πολιτικὸς εἰς διεξαγωγὴν τῆς πολιτείας, ἐφ' ᾗ καὶ ἡ Ποιητικὴ ἀναφέρεται. ἡ δὲ Λογικὴ ὕλλου μὲν οὐδεμίαν ἔχηκε ὡρισμένην, ἀλλ' ἁπλῶς ὡς ἔφημεν, τὰς σημαντικὰς τῶν ὄντων φωνὰς ὕλλου ποιεῖται. κατὰ δὲ τὸ τέλος, ὅτι ἡ Ῥητορικὴ τέλος ποιεῖται τὸ πεῖσαι τοὺς ἀκροωμένους, ἢ γοῦν πιθανῶς εἰπεῖν. τὸ δὲ τέλος τῆς Λογικῆς ὄργανα παραδοῦναι τῇ Φιλοσοφίᾳ, εἰς διάγνωσιν ἀληθείας καὶ ψεύδους, ὅθεν καὶ τῆς θεωρητικῆς Φιλοσοφίας ὄργανον ὑπηρέφεται, καὶ προτάττεται τῆς θεωρητικῆς πραγματείας τοῦ Φιλοσόφου, ὥσπερ καὶ ἡ Ῥητορικὴ, καὶ Ποιητικὴ τοῖς Πολιτικοῖς βιβλίοις συντάττονται, εἷς καὶ ὑπηρετοῦσι.

Περὶ εὑρέσεως τῆς Λογικῆς.

Τὴν τῆς Λογικῆς εὕρεσιν Διογένης μὲν ὁ Λαέρτιος ἐν τῷ τοῦ Πλάτωνος βίῳ, Ζηνωνι πρώτῳ ὑπονέμει, ἕτεροι δὲ τῷ Ἀναξιμένει. φασὶ δέ ὅτι καὶ Ἀριστοτέλης (τοῦ αὐτὲ Διογένους ἀναφέροντος) τῷ αὐτῷ Ἀναξιμένει ταύτην ἀπῆνε. τῷ δὲ Φιλοσοφουμένων τινὲς αὐτῷ τῷ Φιλοσόφῳ ὑπονέμουσι. πιστεῦται δὲ τοῦτο καὶ παρ' αὐτῷ Ἀριστοτέλει ἐν κεφαλαίῳ ἐχάτῳ τῷ περὶ Ἐλέγχων. ὅστις ἑαυτῷ πρῶτον οἰκειοῦται τὴν εὕρεσιν τῆς Λογικῆς. οἱ γὰρ ἀρχαῖοι φησὶν ὑκ ἀμοίρησαν τῆς Λογικῆς Τέχνης, ἀλλ' ἐχρήσαντο τοῖς ἀπ' αὐτῆς, οἷον ὁρισμοῖς, συλλογισμοῖς, καὶ τοῖς τοιούτοις. ἀλλ' ἐπειδὴ ὑκ ἔξιν αἵδε τῆς Λογικῆς ἐγκρατῆ γενέσθαι τινὰ Φιλοσοφίας, προξέπεται ἡμᾶς ἡ ἀκολουθία τῷ πραγμάτων, τὴν εὕρεσιν ταύτην ἀναθῆναι ἐκείνοις, οἳ πρῶτον ἤρξαντο φιλοσοφεῖν. φανερὸν μὲν τοι ταύτην τὸ κατ' ἀρχὰς, ἀκατάσκευον καὶ ἀκαλλὲ, ἐλλειπῶς τε, καὶ συγκεχυμένως χρῆσθαι ταύτῃ τοὺς πρὸ Ἀριστοτέλους φιλοσοφήσαντας, τῷ δὲ τοῦ χρόνου διαστήματι ὑπὸ τῶν Φιλοσόφων διορθοῦσθαί τε, καὶ πλατύνεσθαι. σεσημειωμένων γὰρ τῶν ἐν Φιλοσοφίᾳ ἁμαρτημάτων, καὶ διορθουμένων, εἰκὸς ὑπὸ κανόνας ἀληθεστέρους πρὸς τὸ φιλοσοφεῖν διείσκεσθαι. διὸ πιστευτέον πολλὰ προθῆναι ταύτῃ τὸν Ζηνωνα, πολλὰ τὸν Πλάτωνα. ὑπὸ δὲ Ἀριστοτέλους οὐ μόνον ηὐξήσθη καὶ τελειοτέρα γέγονεν, ἀλλὰ καὶ τελείως ἐξηκριβώθη, καὶ τῷ Τοπικῷ ταύτῃ προσέθηκεν, ὡς αὐτὸς φησιν ἐν τῷ ῥηθέντι κεφαλαίῳ τῶν Σοφιστικῶν ἐλέγχων.

Διαί-

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιος

Διαίρεσις τῆς Λογικῆς πραγματείας, καὶ τῆς ταύτης μερῶν ἀπαρίθμησις.

Διαφόρως ἡ Λογικὴ πραγματεία ὑπὸ τῶν ταύτῃ ἐπαγγελλομένων διαιρέσεις ὑποδέχεται, κατὰ τὸ δοκοῦν ἕκαστος ταύτῃ διαιρῶν, καὶ ὑποδιαιρῶν. αὕτη μὲν τοι ἡ διαίρεσις εὐλογωτέρα τῆς ἄλλων δοκεῖ, καὶ τῇ φύσει τῆς Λογικῆς ἁρμοδιωτέρα, ἡ εἰς δύο μέρη ταύτῃ διαιροῦσα. ὧν τὸ ἕτερον ἐστὶ κοινὸν, τὸ δὲ ἴδιον. κοινὸν μὲν ἔστιν ὃ τὸν ἐν γένει συλλογισμὸν, καὶ τὰ (1) πρὸς αὐτὸν συντείνοντα περιέχει. ἴδιον δὲ ὃ τὰ εἴδη τοῦ συλλογισμοῦ διακεκριμένως διδάσκει. αὕτη δὲ ἡ διαίρεσις συμφωνεῖ πως ἐκείνῃ, ἥτις εἴωθε γίνεσθαι εἰς ξία τὸ πρῶτον, εἰς τὸν ἀποδεικτικὸν, καὶ τὸν ταύτης ἡγούμενον, καὶ ἑπόμενον μέρος. διαφέρει δὲ κατὰ τοῦτο μόνον. ὅτι τὸν ἐξαίρετον τῆς Λογικῆς σκοπὸν ὡς σκοπιμώτατον τέλος λαβοῦσα, τά τε πρὸ αὐτοῦ, καὶ τὰ μετ' αὐτὸν (2) ὡς εἴδη καὶ μέρη (3) τοῦ ἐν γένει συλλογισμοῦ θεωρεῖ.

Ἐπὶ ταύτης (4) τοίνυν τῆς διαιρέσεως οὐκ ἄνευ λόγου τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὃ τὸν ἐν γένει συλλογισμὸν περιέχει, προηγεῖται τῶν μερῶν ἐκείνων, ὅσα τὰ διάφορα τούτου εἴδη διέξεισι. τὸ γὰρ γένος καὶ τῇ τῆς φύσεως τάξει, καὶ τῇ τῆς διδασκαλίας, τῶν αὐτοῦ εἰδῶν ἀεί ποτε προηγεῖται. τοιγαροῦν καὶ ὁ ἐν γένει συλλογισμὸς γένος ποιὸν ὢν τῶν ξιῶν εἰδῶν τῶν ὑφ' αὑτὸ, διδασκαλικῶς ἅμα καὶ φυσικῶς προηγεῖται τούτων. ἐπειδὴ δὲ ὁ συλλογισμὸς ὄργανόν ἐστιν, ᾧ πεφύκασιν αἱ τῆς νοὸς ἡμῶν ἐνέργειαι διορθοῦσθαι, καὶ εἰς τὸν τῆς ἀληθείας ἔρευναν ὁδοδοῦσθαι. αἱ δὲ ἐνέργειαι τοῦ ἡμετέρου νοὸς ξιχῶς διαιροῦνται. ἡ μὲν γάρ ἐστιν ἡ ἁπλῆ πρόσληψις. ὡς ὅτε τὰ πράγ-

(1) Οἷα αἱ Κατηγορείαι, ξ τὸ περὶ Ἑρμηνείας, καὶ ἁπλῶς ὁ ἐν γένει συλλογισμὸς, ὃς συνημμένως ξ διαφόρως τὰ τρία εἴδη τοῦ συλλογισμοῦ ἀποδεικτικὸν, τοπικὸν, καὶ σοφιστικὸν περιέχει. (2) Τοὺς ξῆς συλλογισμούς. (3) Κατηγορείας, ξ περὶ Ἑρμηνείας. (4) Τῆς δημεροῦς διλαδὴ διαιρέσεως ἤτοι τῆς πρώτης.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πράγματα ἁπλῶς διαλαμβάνομεν. φέρε εἰπεῖν προσλαβόντες τῷ ἡμετέρῳ νοῒ Ἄνθρωπον, Ἵππον, καὶ τὰ τοιαῦτα. ἥτις καὶ πρόσληψις τῆς ἁπλῶν λέγεται. ἡ δὲ συνθεσις, ἥτις κατὰ συνθεσιν καὶ διαίρεσιν θεωρεῖται, ὡς ὅτε καταφάσκομέν τι κατά τινος, ἢ ἀποφάσκομέν τι ἀπότινος. οἷον ὁ Ἄνθρωπος ἐστὶ λογικὸς, ἢ ὁ Ἵππος οὐκ ἔστι λογικός. Ἡ δὲ τρίτη ἐνέργεια διάνοια ὀνομάζεται, ὡς ὅτε ἕκτινων προεγνωσμένων ἄλλου τινὸς τῶν γνῶσιν θηράσομεν. γινωσκομένου φέρε εἰπεῖν τοῦ ἀνθρώπου ὅτι ἐστὶ λογικὸς, καὶ τοῦ Σωκράτους, ὅτι ἐστὶν ἄνθρωπος, διαφέρεται ὅτι ὁ Σωκράτης ἐστὶ λογικός. ἀεὶ δὲ ἡ ἑπομένη τῶν εἰρημένων ἐνεργειῶν προϋποτίθησι τὴν ἡγουμένην ὡς οἰκεῖον μέρος, ἡ δὲ ἡγουμένη ἑτοιμάζεται τῇ ἑπομένῃ ὡς οἰκείῳ ὅλῳ. ἀνάγκη καὶ τὸν συλλογισμὸν κατὰ τὰς ῥηθείσας ἕξεις ταύτας ἐνεργείας διαιρεῖσθαι. ἀλλὰ καὶ οὕτως ἔχει. καὶ γὰρ ἐξ ὅρων συνίσταται, ὅπερ τῇ πρώτῃ ἐνεργείᾳ τοῦ νοὸς ἀναλογοῦσι. οὗτοι δὲ οἱ ὅροι συμπλεκόμενοι πρὸς ἀλλήλους τὰς προτάσεις ποιοῦσι, τῇ κατὰ συνθεσιν, ἢ διαίρεσιν ἐνεργείᾳ ἀναλογούσας. Συντεθεὶς δὲ ἐκ τούτων ὁ συλλογισμὸς, καὶ καθ' ἑαυτὸν θεωρούμενος, τῇ τρίτῃ ἀναλογεῖ ἐνεργείᾳ, τῇ διανοίᾳ δηλαδή.

Πρὸς τούτοις ἐστὶν ἀξίωμα κοινὸν, ὅτι τὰ μέρη ἐν τῇ συνθέσει προηγεῖται τοῦ ὅλου, ἐν δὲ τῇ γνώσει ὑπολείπεται. τὸ τοίνυν τέλος (1) τῆς Λογικῆς οὐ τοσοῦτον τῶν τοῦ συλλογισμοῦ γνῶσιν, ὅσῳ τῶν τούτου σχάζεται συνθεσιν. διὸ δίον ὠφελῶν τὸν Φιλόσοφον, πρῶτον μὲν περὶ τῶν ὅρων ἐκθέσθαι, δεύτερον δὲ περὶ τῶν προτάσεων. καὶ τοῦτο διχῶς, ἢ καθ' αὐτὰς, ἢ καθό εἰσι τοῦ συλλογισμοῦ μέρη. καὶ τρίτον περὶ αὐτοῦ τοῦ συλλογισμοῦ.

Ἀλλὰ κἀκεῖνο ἄξιον ἐστὶ ὑποσημειώσεως, ὅτι ἡ ὕλη περὶ ἣν ἡ Λογικὴ καταγίνεται, πάντα τὰ ὄντα ἐστὶν, ἢ τὰ τῶν νοήματα· ὁ δὲ Τεχνίτης ὀφείλει γνῶσιν τινὰ ἔχειν τῆς ὕλης ἐκείνης, περὶ ἣν τὰς ἐνεργείας μέλει ποιήσειν. ἀναγκαῖον ἄρα τοιγαροῦν καὶ τὸν Φιλόσοφον πρὸ πάντων τούτων πραγματείαν τινὰ ἐκδοῦναι περὶ πάντων τῶν ὄντων. διὸ δέοντως εἰς δέκα γένη γενικώτατα διαιρήσας τὰ ὄντα, καί τινα γνῶσιν τοῦ ὑποκειμένου ἡμῖν παρεχόμενος, ἀτελῆ μὲν καὶ ἀκατασκεύαστον τό γε κατ' αὐτὸν, λογικῷ μέντοι προσήκουσαν, ἐπὶ τὰ λοιπὰ τῆς πραγματείας προυχώρησεν.

Τὸ δὲ ἕτερον μέρος τῆς διαιρέσεως, ὃ περὶ τῶν εἰδῶν τὰ συλλογισμοῦ πραγματεύεται, εἰς διάφορα διαιρεῖται μέρη, κατὰ τὴν διαφορὰν τῆς ὕλης καὶ

(1) Ὁ σκοπὸς ἐστὶ τέλος τοῦ λογικοῦ.

καὶ τοῦ τέλους. τὸ γὰρ συλλογιστικὸν σχῆμα, ἢ προσαρμόζεται ὕλη ἀναγκαία, τουτέστιν ἐκ προτάσεων ἀναγκαίως ἐχόντων συνίσταται, τέλος ἔχον τὴν τῆς Ἐπιστήμης ἐπίγνωσιν, καὶ τῶν καθ' ὅλου τὸ ἀποδεικτικὸν εἶδος τοῦ συλλογισμοῦ κατασκευάζει. ἢ ψευδεῖ ὕλῃ καὶ ἀδυνάτῳ ἁρμόζεται, κατὰ δὲ τὸ δοκοῦν πιθανῇ, τέλος ἔχον τὴν ἀπάτην τῆς ἀκροατοῦ, καὶ τότε τὸ ἀπατηλὸν, καὶ σοφιστικὸν εἶδος τοῦ συλλογισμοῦ ἀποτελεῖ. ἢ ἐξ ἐνδόξου καὶ πιθανῆς ὕλης τὸ σχῆμα τοῦ συλλογισμοῦ κατασκευάζεται, τέλος ἔχον, δόξαν ἐν ταῖς τῆς ἀκροατοῦ διανοίαις παραπέμψαι. καὶ τοῦτο διχῶς, ἢ γὰρ τοιαύτην δόξαν ἐσχάζεται, ὥστε περί τινος πράγματος γνῶσιν δοξαστικὴν περιποιῆσαι, ὃς τις συλλογισμὸς τοπικὸς ἀποκαλεῖται. ὥσπερ οἱ Φιλόσοφοι ἐν ταῖς διαλέξεσι χρῶνται. ἢ τὴν τοιαύτην δόξαν πεῖραν τῶν διαβιβάζει, διὰ τὸ πεῖσαι τὸν ἀκροατὴν δηλαδὴ εἰπεῖν τι ἢ πρᾶξαι. ὃς συλλογισμὸς λέγεται ῥητορικὸς περὶ τὴν πολιτικὴν ὕλην καταγινόμενος, εἰς ἕξ διαιρουμένων τῶν λόγων γένη, Ἐπιδεικτικὸν δηλαδὴ, δικανικὸν, καὶ συμβουλευτικόν.

Ἡ δὲ τάξις τῶν βιβλίων τῆς Λογικῆς πραγματείας τοῦτον ἔχει τὸν ἕξ τον. Πρῶτον πάντων ἐστὶ τὸ περὶ Κατηγοριῶν βιβλίον, ἐν ᾧ ἡ ὕλη πάσης τῆς Λογικῆς ἐρμηνεύεται, καὶ ἀκαπάσκευός τις ταύτης παραδίδοται γνῶσις. μεθ' ὃ τὸ περὶ Ἑρμηνείας βιβλίον. ὅπερ περὶ ὅρων, καὶ προτάσεων καθ' αὐτὸ πραγματεύεται. καθὸ δηλαδὴ εἰσὶ φωναὶ σημαντικαὶ καὶ ἀποφάνσεις. τρίτον ἐστὶ τὸ ἐπιγεγραμμένον πρότερα ἀναλυτικά, ὅπου ὁ Ἀριστοτέλης διέξεισι περὶ τῶν ὅρων, καὶ προτάσεων, ἀναφερομένων εἰς σχηματισμὸν συλλογισμοῦ, (καθὸ δηλαδὴ εἰσὶ τοῦ συλλογισμοῦ μέρη,) καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ ἐν γένει συλλογισμοῦ. μετὰ δὲ ταῦτα τὰ διάφορα τῶν συλλογισμῶν εἴδη ἐπιφέρονται. καὶ πρῶτον πάντων τὸ ἀποδεικτικόν. ὅπερ ὁ Φιλόσοφος ἐν τοῖς Ὑστέροις τῶν Ἀναλυτικῶν ἐκτίθεται. Πέμπτην δὲ τάξιν ἔχει ἡ Τοπικὴ πραγματεία, ἐν ᾗ περὶ τοῦ ἐξ ἐνδόξων συλλογισμοῦ. τελευταῖον δὲ οἱ σοφιστικοὶ Ἔλεγχοι ἐπιφαίρονται.

Τοιγαροῦν τὸ πρῶτον μέρος τῆς διμεροῦς διαιρέσεως, τέσσαρα περιέχει βιβλία. τὸ περὶ Κατηγοριῶν, τὸ περὶ Ἑρμηνείας, καὶ τὰ πρότερα Ἀναλυτικά. τὸ δεύτερον τὰ λοιπὰ ἕξ. τὰ ὕστερα Ἀναλυτικὰ, τὴν Τοπικὴν, καὶ τοὺς σοφιστικοὺς Ἐλέγχους. ἐν ᾧ οἱ ἕξ τοῦ σοφισμάτων ἐξεπάζονται. τῆς δὲ ἑτερομεροῦς διαιρέσεως τὸ πρῶτον μέρος τὰ τέσσαρα ἐκεῖνα περιέχει, ἅπερ καὶ τὸ μέρος τῆς διμεροῦς. τὸ δὲ δεύτερον τὰ ὕστερα Ἀναλυτικὰ μόνα, ἐν ᾧ περὶ τοῦ ἀποδεικτικοῦ συλλογισμοῦ. τὸ δὲ τρίτον τὰ λοιπὰ

δύο,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δύο, τῶν Τοπικῶν, καὶ τὸ περὶ Ἐλέγχων. τούτων δὲ πάντων προτέτακται τὸ τῆ Πορφυρίου Εἰσαγωγῆ σύνταγμάτιον. ὅπερ οὐκ ἔστι μέρος τῆς Λογικῆς πραγματείας, ἀλλ' εἰσαγωγὴ εἰς αὐτήν.

Τέλος τῶν προλεγομένων, τῷ θεῷ δὲ δόξα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΑΙ
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Εἰς τὴν τοῦ Πορφυρίου Εἰσαγωγήν.

ΚΑτὰ τὴν ἄρτι ἐκτεθεῖσαν ἡμῖν τάξιν τε καὶ ἀπαρίθμησιν τῶν βιβλίων τῆς Λογικῆς Μεθόδου, ἵν' αὖ πρὸ σκοποῦ τὴν Λογικὴν πραγματείαν ἀπὸ τῶν περὶ Κατηγοριῶν βιβλίου ἄρξασθαι. ἀλλ' οἱ ταύτην μετιόντες, τὸ τῶν Πορφυρίου συνταγμάτιον κοινῶς φαίνονται ἀποφαινόμενοι πάντων προηγεῖσθαι, διὰ τὸ πλεῖστα συμβάλλεσθαι, πρὸς δύχερῆ κατάληψιν τῶν Κατηγοριῶν. διὸ καὶ ἡμεῖς τοῦτο πρὸ πάντων ἐκθέσθαι δεῖν ἔγνωμεν.

Εἴθισαι δὲ τοῖς φιλοσοφοῦσι προσλαμβάνειν ἐφ' ἑκάστης πραγματείας τινά, ἃ καλεῖται προλεγόμενα. ἔστι δὲ ταῦτα προγινωσκόμενά τινα, ὧν ἀναγκαίως ἡ γνῶσις ὑποτίθεται τοῖς μέλλουσιν ἐξηγήσασθαι τινὰ πραγματείαν, οἱονεὶ πρόοδός τις καὶ συγκεχυμένη γνῶσις προσλαμβανομένη διὰ κατάληψιν δύχερεστέραν τῶν ῥηθησομένων. ἐφ' ἑκάστης τοιγαροῦν πραγματείας οἱ Φιλόσοφοι πολλὰ προλέγειν εἰώθασιν. ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος ἡμῖν ἀποχρήσει πέντε, ἢ ἓξ ταῦτα. α'. Τίς ὁ Συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου. β'. Τί τὸ κινῆσαν ὥστε τοῦτο συγγράψαι. γ'. Τί τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος. δ'. Περὶ τῆς ἐπιγραφῆς αὐτοῦ. ε'. Τί τὸ χρήσιμον τούτου, καὶ τελευταῖον τίς ἡ τούτου διαίρεσις.

Περὶ τοῦ Συγγραφέως.

Ὁ Συγγραφεὺς τοῦ παρόντος βιβλίου Πορφύριος τοὔνομα ἦν, ἀκμάσας κατὰ τοὺς χρόνους Αὐρηλιανοῦ, καὶ Διοκλητιανοῦ. τῷ γένει Φοίνιξ. τὴν πρίδι Τύριος. τὴν ἐπαγγελίᾳ Φιλόσοφος. τὴν αἱρέσει Πλατωνικός. τὴν θρησκείᾳ ὥς φασιν ἀποστάτης, ὁμιλητὴς χρηματίσας Πλωτίνου τοῦ παύσαντος δὲ τὸν παρὸν συνταγμάτιον χαριζόμενος τινὶ νεανίσκῳ τῶν δυσεβῶν Ῥωμαίων Χρυσαορίῳ. ὃς ἀπέσειλε πρὸς αὐτὸν τὸ πῦρ ἱστορῶντα τῆς Αἴτνης, μέθοδόν τινα συγγράψαι αὐτῷ, δι' ἧς ποδηγετούμενος εἰς ῥᾳστέραν

τέραν κατάληψιν ἐξήκοιτο τῆς περὶ Κατηγοριῶν βιβλίου. ὁ δὲ τὰ πλεῖστα ἀπὸ τῆς Τοπικῶν συλλεξάμενος τὴν πραγματείαν ταύτην συνέθετο, ἑπόμενος τῇ κατὰ Περιπατητικοὺς αἱρέσει.

Περὶ τῆς Ἐπιγραφῆς.

Ἡ δὲ τούτου ἐπιγραφὴ διττὴ φέρεται. ἐπιγράφεται γὰρ περὶ τῆς πέντε Φωνῶν, ἔστι δ' ὅτε καὶ Εἰσαγωγὴ τοῦ Πορφυρίου. ὧν ἡ μὲν ἀπὸ τῆς πραγμάτων, περὶ ὧν ὁ λόγος, εἴληπται. δηλοῦται γὰρ διὰ τῆς πέντε φωνῶν, αἱ πέντε καθόλου φύσεις. ἡ δὲ ἑτέρα ἀπὸ τοῦ τέλους. σκοπὸς γὰρ ἐστὶ τοῦ συντάγματος εἰσαγαγεῖν τοὺς πρωτοπείρους εἰς κατάληψιν τῆς κατηγοριῶν τοῦ Ἀριστοτέλους ὡς εἴρηται, καὶ τῆς ἄλλων τῆς εἰς Λογικὴν ἀνηκόντων.

Περὶ τῆς Ὕλης τοῦ Συγγράμματος.

Ἡ δὲ Ὕλη τοῦ Συγγράμματος εἰσὶν αἱ πέντε καθόλου φύσεις καθ' ἃ κατηγορεῖται. τοῦτο δ' ἐστὶν εἰπεῖν, αἱ πέντε καθόλου κατηγορήματικαὶ φωναὶ, ὡς σημαντικαὶ τῆς καθόλου φύσεων. τὸ γένος δηλονότι, τὸ Εἶδος, ἡ Διαφορὰ, τὸ Ἴδιον, καὶ τὸ Συμβεβηκός. ὑφ' ἃς ἀναγκαίως αἱ ἁπλαῖ πᾶσαι κατηγορηματικαὶ φωναὶ τελοῦσιν.

Περὶ τοῦ χρησίμου.

Χρήσιμος δέ ἐστιν ἡ τούτων πραγματεία ὡς αὐτός τε φησὶ Πορφύριος, εἴς τε τὴν τῆς Κατηγοριῶν διδασκαλίαν, καὶ τὴν τῆς Ὁρισμῶν ἀπόδοσιν, καὶ ὅλως εἰς τὸ περὶ διαιρέσεως, καὶ ἀποδείξεως. διὸ συμβάλλεται μὲν κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν κατανόησιν τῆς παρὰ Ἀριστοτέλους Κατηγοριῶν, ἑπομένως δὲ εἰς τὸ διαιρεῖν, ὁρίζειν, ἀποδεικνύειν, καὶ ἀναλύειν. ἅττινα εἰσὶ τοῦ Λογικοῦ ἔργα.

Περὶ Διαιρέσεως.

Διαιρεῖται δὲ γενικώτερον ἡ βίβλος εἰς τρία. Πρῶτον εἰς τὸ Προοίμιον, ἐφ' οὗ τοῦ πρώτου κεφαλαίου περατουμένου, ἐν ᾧ ἡ τῆς λεχθησομένων πρόθεσις. Δεύτερον, εἰς τὴν ἔκθεσιν τῆς πέντε καθόλου εἰρημένων φύσεων, ἐπὶ πέντε ἑφεξῆς κεφάλαια ἐκτεινόμενον. Τρίτον εἰς τὴν τούτων αὐτῆς πρὸς ἀλλήλας παραβολὴν καὶ διάκρισιν.

ΠΡΟΟΙ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

Κείμενον.

„ Ὄντος ἀναγκαίου Χρυσαόριε, καὶ τὰ ἑξῆς.

Τέτταρα ταῦτα πεπραγμάτευται τῷ Πορφυρίῳ ἐπὶ τοῦ προκειμένου προοιμίου. α. ἐκτίθεται τὸ χρήσιμον τῆς πραγματείας. β. ὑπισχνεῖται τὸν τρόπον τῆς διδασκαλίας, ὅτι συνόπτικος ἅμα καὶ εἰσαγωγικός. γ. τίνα εἰσὶ τὰ παραιτητέα αὐτῷ τῷ εἰς ταύτην ἀνήκοντι τὴν συγγραφὴν, καὶ τίνος χάριν. δ. κατὰ τίνα τῷ φιλοσοφούντων αἵρεσιν ἔσται αὐτῷ ἡ θεωρία.

Περὶ τοῦ α. τῷ ἐν τῷ Προοιμίῳ.

Ἐπὶ τοῦ α. μέρους τοῦ Προοιμίου ἀμφισβητεῖται ὅπως χρὴ ἐννοεῖν τὸ ἀναγκαῖον. εἰσὶν οἱ λέγοντες ἀντὶ τοῦ χρησίμου εἰλῆφθαι τῷ Πορφυρίῳ, οἱ δὲ ὅτι τὸ κυρίως ἀναγκαῖον ἐννοεῖ. εἰς δήλωσιν τούτου λεπτέον, ὅτι τὸ ἀναγκαῖον τετραχῶς λέγεται, ὁσαχῶς καὶ τὸ αἴτιον, καὶ ὅτι ἐνταῦθα περὶ τοῦ πρός τι ἀναγκαίου ὁ λόγος, ὃ καὶ δικαίως λαμβάνεσθαι εἴωθεν. ἢ γὰρ ἁπλῶς ἐστὶν ἀναγκαῖον, ὡς οὐ μόνον τυχεῖν τοῦ οὗ ἕνεκα ἀμήχανον· ἢ τὸ πρὸς εὖτε καὶ ῥᾷον τοῦτο τυχεῖν συμβαλλόμενον, ὃ καὶ χρήσιμον μᾶλλον ῥηθείη. Δεύτερον λεπτέον, ὅτι ἀναγκαῖον ἐνταῦθα δυνάμεθα ἐννοεῖν, ἢ τὸ κατὰ Πορφύριον συνταγμάτιον τῷ πρώτῃ εἰρημένων φύσεων κατηγορηματικῶν καθόλου, ἢ τῇ γνῶσιν καὶ πρόληψιν τῷ αὐτῷ. εἰ μὲν οὖν περὶ τῆς γνώσεως ἐννοοῦμεν τὸ ἀναγκαῖον (οἷόπερ καὶ Πορφύριος φαίνεται ἐννοῶν) ἁπλῶς τοῦτο λεπτέον. ἀναγκαία γὰρ ἡ πρόληψις τῆς ἐννοίας τῷ πρώτῃ τῶν φύσεων, εἴς τε τῷ ἐν ταῖς Κατηγορίαις λεγομένων, καὶ ἁπλῶς εἰς πᾶσαν τὴν Λογικὴν Μέθοδον. ἥ, τε γὰρ διδασκαλία τῷ Κατηγοριῶν, περὶ Γενῶν μάλιστα, Εἰδῶν τε, καὶ Διαφορῶν διαλαμβάνει, ἔτι τε Οὐσίας καὶ Συμβεβηκότος, διαιροῦσα ταῦτα καὶ τάττουσα. ἀλλὰ καὶ οἱ ὁρισμοὶ ἐκ Γένους σύγκεινται καὶ Διαφορῶν, περὶ ὧν ἐνταῦθα ὁ λόγος. διαιρῆσαι δὲ οὐκ ἔστι τοῖς μὴ προειληφόσι, τί μὲν ἐστὶ Γένος, τί δὲ Διαφορὰ καὶ Εἶδος. γίνεται γὰρ ἡ διαίρεσις τῷ Γενῶν διὰ τῷ Διαφορῶν εἰς τὰ Εἴδη, ἀποδείξεως δὲ κυριωτάτη ἀρχὴ ὁ ὁρισμός. ὥστε κἀκείνης ἀδύνατον ὑπαρῆσαι, τὸν τῆς γνώσεως τῷ εἰρημένων ἀμοιροῦντα φωνῶν. ἀναγκαία ἄρα ἁπλῶς ἡ πρό-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λη̃ψις τη̃ς ἐννοίας, ὡς εἴρηται, τόπων εἰς κατάληψιν τη̃ς ἐν τῇ Λογικῇ πραγματείᾳ. εἰδὲ ἐπὶ τὰ κατὰ Πορφύριον σωτηγματίᾳ τὸ ἀναγκαῖον ἐννοοῦμεν, οὐχ οὕτως ἐστὶν ἀναγκαῖον, ὡς μὴ ἄλλως ἐνδέχεσθαι εἰς κατάληψιν ἐλθεῖν τη̃ς ἐν τῇ Λογικῇ· δυνατὸν γὰρ τινὶ γνῶσιν τη̃ς ἐν αὐτῷ λεγομένων, καὶ ἀναλέξασθαι ἐν τοῖς Τοπικοῖς, (ὅθεν καὶ αὐτὸς ὁ Πορφύριος σωτειλοχὼς πιστεύεται.) ἢ κὴ παρ' ἄλλου λαβεῖν. ὥστε οὐχ ἁπλῶς ἀναγκαῖον τὸ σωτηγμάτιον, ἀλλὰ χρήσιμον μόνον. σωτείλεκται γὰρ εὐφυῶς, καὶ τέτακται προσηκόντως ἐν αὐτῷ τὰ εἰρημένα, Γένος, Εἶδος, κὴ τὰ λοιπά. ὅτε ξόπος τη̃ς διδασκαλίας αὐτὸ σαφὴς, κὴ εἰσαγωγικοῖς ὠφέλιμος.

Περὶ τὸ Β'. μέρος τη̃ς ἐν τῷ Προοιμίῳ.

Ὅτι δὲ εἰσαγωγικῷ κέχρηται τη̃ς διδασκαλίας ξόπῳ, δῆλον τοῖς κὴ μικρὸν ἐπισήσασι. διορίζει γὰρ πρὸ τη̃ς ἄλλων τινὶ σημασίαν τη̃ς λέξεως, τὰ διάφορα ἐκτιθέμενος σημαινόμενα, καὶ συντομον τινὶ διδασκαλίαν ποιεῖται, ἀπεχόμενος τη̃ς βαθυτέρων ζητημάτων, τη̃ς δ' ἁπλουστέρων ἁπτόμενος μὲν, ἀλλὰ μετρίως, κὴ μὴ ἐμβαθυνῶν εἰς τὸ ἀκριβὲς. ἐκφράζων μὲν τοι κὴ αὐτὰ ταῦτα πλατύτερον, συχνάκις τε κέχρηται ἐπαναλήψεσι, καὶ παραδείγμασι πάντα διασαφεῖ. συγκείνεται τρὸς ἄλληλα τὰ ἐκτιθέμενα πολυειδῶς, καὶ διακείνει ἀλλήλων, κοινωνίας καὶ διαφορὰς διδάσκων τη̃ς αὐτη̃ς, οἷς ὄλκπτος ἡ διδασκαλία, καὶ εἰσαγωγικοῖς τροσήκουσα γίνεται.

Περὶ τὸ Τέλος μέρους.

Τὰ δὲ ζητήματα ὧν ἀφέξεσθαι ὑπισχνεῖται, αὐτὸς ἐφεξῆς ἐκτίθησι ξία ταῦτα. Πρῶτον, πότερον τὰ Γένη κὴ τὰ Εἴδη ὑφεστηκότα εἰσὶν ἐν τοῖς οὖσιν; ἢ ἐν μόναις ψιλαῖς ἐπινοίας κεῖται; Δεύτερον εἰ ὑφέστηκεν ἐν τοῖς οὖσι ταῦτα, πότερον σώματα εἰσὶ ἢ ἀσώματα; κὴ Τρίτον εἰ μὲν ἀσώματά εἰσι κὴ ὑφεστηκότα, πότερον χωριστά εἰσι, κὴ καθ' ἑαυτὰ ὑφεστηκότα, ἢ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς καὶ ἀτόμοις τὸ εἶναι ἔχει; τούτων οὖν ἀφέξεσθαι, διττὴν σύνεχεν αἰτίαν φησὶν, ὅτι τε βαθυτάτης εἰσὶ θεωρίας, καὶ οὐδὲ τη̃ς προκειμένης ἐξετάσεως οἰκεῖα. Μεταφυσικῶν γὰρ περὶ τη̃ς τοιούτων πολυπραγμονεῖν, εἰς ἃς ἤδη κὴ τινὶ θεωρίαν ὑπερτίθησιν. ἀλλ' οἱ νεώτεροι, κὴ ταῦτα πολυειδῶς βασανίζουσι, περὶ ὧν κὴ ἐρωτικῶς ἀπεραντολογοῦντες, πλεῖον ὅσον αὐτη̃ς καταχέουσι τὸν λόγον. ἡμεῖς μέντοι γε νυνὶ ἔχον πειρασόμεθα

μεθα εἴπως ἐσὶ σαφέσερον περὶ αὐτῆ διαλαβεῖν. ἀλλ' ἐπεὶ τὸ γένος καὶ εἶδος τῆ καθόλου λεγομένων εἰσὶ, καὶ οἱ φιλοσοφοῦντες περὶ τῆ καθόλου εἰώθασι ποιεῖθαι τὰς ἀνωτέρας ζητήσεις, ζητήσωμεν καὶ ἡμεῖς τὰ αὐτὰ περὶ τῆ αὐτῆ. ὅπως ποτε γὰρ τὸ καθόλου ὑφεσηκὸς εὕρηται, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ περὶ Γένους καὶ Εἴδους διορίσαι ἔξεσαι.

Περὶ τὸ Τετάρτου.

Τοῦτε τετάρτου μέρος αἴτιον, ὅτι δὴ οἱ πάλαι φιλοσοφήσαντες κατὰ πάντα ὁμόφωνοι ὑπῆρξαν, ἀλλ' ἦσαν ἐν αὐτοῖς αἱρέσεις διάφοροι περὶ Φιλοσοφίας, ὧν πρόκειτος ἰδῶ ἡ τῆ Περιπατητικῶν, ὑπὸ Ἀριστοτέλους τὸν ἀρχὸν ἔχουσα, ἥτις καὶ νῦν προσβάλεται παρὰ πᾶσι. ταύτης τοιγαροῦν περὶ τῆ προκειμένων τελεώτερον διασκεψαμένοις, ὁ Πορφύριος ἐπαγγέλεται κατὰ τὸν διδασκαλίαν ταύτης ποιῆσαι τὸν θεωρίαν, ἄλλως τε καὶ τοῦ Χρυσαορίου αὐτοῦντος ταύτῃ εἰς κατάληψιν τῆ ἐν ταῖς Κατηγορίαις τῶ Ἀριστοτέλες λεγομένων.

Ἰσέον ὅτι ἡ κατὰ Φιλοσοφίαν αἵρεσις, ἐσὶν ἀνδρῶν ἀρέσκων δόξα πρὸς ἑαυτοὺς μὲν συμφωνούντων, πρὸς ἑτέρες δὲ διαφωνούντων. ἀνδρῶν εἴρηται, καὶ οὐχὶ ἀνδρὸς, ἐπειδὴ ἡ τοῦ ἑνὸς ἀνδρὸς δόξα αἵρεσιν οὐ ποιεῖ, ἀλλὰ θέσιν. Θέσις δὲ ὅτι παράδοξος ὑπόληψις, καὶ ἑνὸς τῆ ἐπὶ Φιλοσοφίᾳ γνωρίμων. ὡς ἡ τοῦ Ἡρακλείτου φέρε εἰπεῖν δόξα, ὅτι πάντα κινεῖται. καὶ ἡ τοῦ Παρμενίδου, ὅτι ἓν τὸ ὂν καὶ ἀκίνητον. καὶ ἡ τοῦ Ἀντισθένους, ὅτι οὐκ ἔσιν ἀντιλέγειν. πολλοὶ τοιγαροῦν εἰσὶν οἱ σωιζόντες τὸν αἵρεσιν, ἀλλὰ καὶ ἀρεῖοι, τουτέσιν ἀξιόλογοι τε καὶ ὀνησίμονες. οἱ γὰρ οἰκεῖοι καὶ ἀγελαῖοι αἵρεσιν ἐν Φιλοσοφίᾳ πῶς ποιήσονται; χαρακτηρίζει δὲ τὸν αἵρεσιν, συμφωνία μετὰ διαφωνίας. οἱ γὰρ καὶ πρὸς ἑαυτοὺς συμφωνοῦντες, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους, αἵρεσιν οὐ ποιοῦσι. τὸ γὰρ παρὰ πάντων ὁμολογούμενον κοινὴ ἔννοια ἐσίν. οἷον ὁ Θεὸς ἀγαθὸς, καὶ ὁ Ἥλιος φωτιστικός. ὠνομάθησαν δὲ αἱ κατὰ Φιλοσοφίαν αἱρέσεις κατὰ τρόπους ἑπτά. ἢ γὰρ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Αἱρεσιάρχου, ὡς οἱ Πλατωνικοὶ καὶ Ἀριστοτελικοί. ἢ ὑπὸ τῆς πρίδος τοῦ Αἱρεσιάρχου, ὡς οἱ Κυρηναϊκοὶ, διὰ τὸν Κυρηναῖον Ἀρίσιππον, καὶ οἱ Μεγαρικοὶ ὑπὸ Εὐκλείδου τοῦ Μεγαρέως. ἢ ὑπὸ τοῦ τόπου ἐν ᾧ τὰς συνουσίας ἐποιοῦντο, ὡς οἱ Στοϊκοὶ διὰ τὸν ἐν Ἀττικῇ ποικίλην Στοάν. ἢ ὑπὸ τῆς ἐν τῷ φιλοσοφεῖν ὑπερίσεως, ὡς οἱ Ἐφεκτικοί. ἔσοι γὰρ ἀκαταλήψιαν δοξάζοντες, ἐπεῖχον τὰς λύσεις τῆ προτάσεων. ἢ ὑπὸ τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς, ὡς οἱ Κυνικοὶ, ζῶντες ἀδιαφόρως δίκην κυνῶν, τά τε δόγματα τῆς

Φιλο-

Φιλοσοφίας φρουρουῦντες, καὶ ὑπερμαχουῦντες αὐτῆς διὰ τῆς ἀποδείξεων, καὶ τοὺς φίλους ἐκ τῆς ἀλλοφύλων, ἤγουν τοὺς πρὸς τὸ φιλοσοφεῖν ἐπιτηδείους ἐκ τῆς ἀνεπιτηδείως (1) πρὸς αὐτὸ διακρίνοντες, καὶ τοὺς μὲν ἀμέσως δεχόμενοι, τοὺς δὲ μετὰ παῤῥησίας ἐλέγχοντες, καὶ τῆς σωοικήσεως ἐκδιώκοντες. ἢ ἀπὸ τοῦ τέλους, ὥσπερ οἱ Ἡδονικοὶ, τέλος λέγοντες Σοφίας τὴν Ἡδονὴν, τὴν ἐκ γνώσεως καὶ ἀπαθείας περιζομένην, καὶ τῆς πρὸς τὸ Θεῖον ἀναγωγῆς, τὸ ἀκρότατον τῆς ἐφετῆς. ἢ ἔκτινος συμβαίνος, ὡς οἱ Περιπατητικοὶ, οὕτω κληθέντες, διὰ τὸ ποιεῖσθαι τὰς σωουσίας κατὰ περίπατον, ἵνα τῇ ψυχῇ ἅμα καὶ τὸ σῶμα γυμνάζοιτο.

Ποσαχῶς τὰ δηλούμενα τῆς Καθόλου Φωνῆς.

Ἡ Καθόλου Φωνὴ πλατύτερον ἐννοουμένη, καὶ ἐφ' ὧν ὁποσοῦν τις θεωρεῖται κοινότης ἐκτείνεται. καὶ γάρ ἐστιν ὅτε καὶ ἐπὶ τῶν ὁμωνύμων κέχρηται τῇ φωνῇ ὁ Φιλόσοφος, καὶ ἐπὶ τῶν ἀναλόγων, ἤτοι τῶν ἀφ' ἑνὸς, ἢ πρὸς ἕν. ἀλλὰ καὶ τὰ κοινὰ αἴτια, καθόλου αἴτια οἱ σχολαστικοὶ εἰώθασι λέγειν, οἷα εἰσὶ τὰ οὐράνια σώματα. καὶ προσέτι τὰ κατὰ συμβεβηκὸς λεγόμενα, ὡς τὸ λευκὸν κατὰ Κύκνου καὶ Αἰθιόπου. οὐδὲν μέν τοι τούτων ἐστὶ κυρίως καθόλου, οἷον ἐστὶ περὶ οὗ ἡ ζήτησις ἐπὶ τῶν παρόντος. ἔστι δὲ διαιρῆσαι τὸ καθόλου διχῶς, εἴς τε τὸ κατὰ συμπλοκὴν λεγόμενον, καὶ τὸ ἄνευ συμπλοκῆς. καὶ κατὰ συμπλοκὴν μὲν εἰσὶν αἱ Προτάσεις, καὶ ὅλως ὁ ἀποφαντικὸς Λόγος, περὶ οὗ ἐν τῷ περὶ Ἑρμηνείας. τὸ δὲ ἄνευ συμπλοκῆς περιέχει πάντα ὅσα αἰωτέρω εἴρηται, τὰ ὁμωνύμως λεγόμενα δηλαδὴ, καὶ τὰ ἀφ' ἑνὸς, ἢ πρὸς ἕν, καὶ τὰς κοινὰς αἰτίας. τὸ δὲ κυρίως σημαινόμενον τῆς καθόλου Φωνῆς, ἐστὶ μία τις φύσις ἐπὶ τῶν ὄντων συνωνύμως πολλοῖς ὑπάρχουσα, μία οὐχὶ τῷ ἀριθμῷ, ἀλλὰ τῷ λόγῳ. οὕτω συνεχῶς ὁ Φιλόσοφος ἀποδίδωσιν ἐν τοῖς Μεταφυσικοῖς. καὶ ἐν τοῖς περὶ Ἀποδείξεως διδάσκει τὸ Καθόλου εἶναι, ὃ πλείοσιν ὑπάρχει. ἔν τε τῷ β'. κεφαλαίῳ τοῦ περὶ Ἑρμηνείας βιβλίου, διακρίνων τῆς καθ' ἕκαστα τὸ Καθόλου φησί. Καθόλου δὲ λέγω ὃ ἐπὶ πλειόνων πέφυκε κατηγορεῖσθαι. ὁμοίως καὶ ἐν τῷ πρώτῳ τῆς ὑστέρων Ἀναλυτικῶν. δεῖ ἄρα εἶναι τὸ αὐτὸ ἐπὶ πλειόνων εἶναι μὴ ὁμωνύμως. τὸ δὲ Καθόλου, ἤτοι ἡ καθόλου φύσις, διὰ τὸ ἐν πλείοσιν ὑπάρχειν, πέφυκε κατὰ πλειόνων κατηγορεῖσθαι.

Θεωρεῖται τοίνυν ἐνταῦθα τῷ Πορφυρίῳ τὸ Καθόλου ἤπερ ἐν πλείοσιν ὑπάρχον πέφυκε κατὰ πλειόνων κατηγορεῖσθαι. ἔστι δὲ τοῦτο δῆλον ἀπὸ τῆς ὁρισ-

(1) Τὸ φιλοσοφεῖν.

ορισμῶν τῆς παραδιδομένων περὶ τῆς Καθόλου. ἐφαρμόττουσι γὰρ τοῖς Καθόλου ὑπερ ὂν πολλοῖς ὄυσι, κατὰ πλειόνων πέφυκε κατηγορεῖσθαι. ὁ τρόπος γάρ τοῦ ὁρίζεσθαι δεικνύει τὸν τρόπον τῆς θεωρίας.

Εἰ ὑφέστηκεν ἐν τῇ φύσει τῆς ὄντων τὰ Καθόλου, ἤτοι τὰ Γένη καὶ τὰ Εἴδη, ἢ ἐν μόναις ψιλαῖς ἐπινοίαις κεῖται.

Τοιγαροῦν τὸ Καθόλου οἷον ἀνωτέρω ἐθέμεθα μετὰ τοῦ Φιλοσόφου, δείκνυται ὑφεστηκὸς ἐν τοῖς οὔσι πρὸ τῆς ἐπινοίας διὰ πολλῶν. Πρῶτον μὲν ὑπὸ τοῦ Φιλοσόφου πολλαχοῦ τὰ Καθόλου οὐ μόνον εἶναι ἐκτὸς ἐπινοίας ὁμολογουμένως, ἀλλὰ καὶ διδάσκοντος διὰ μακρῶν. καὶ ἐν τῷ περὶ Οὐσίας Κεφαλαίῳ διδάσκει πρὸ τῆς ἐπινοίας τῆς ἡμετέρας εἶναι ἐν τοῖς ἔσι τὰς δευτέρας Οὐσίας, ἃς Γένη καὶ Εἴδη τῆς Οὐσιῶν εἶναι λέγει. ὡσαύτως καὶ τὰ ἐν ταῖς ἄλλαις Κατηγορίαις Γένη καὶ Εἴδη. ἐν δὲ τῷ περὶ Ἑρμηνείας κεφαλαίῳ ζ'. διαιρεῖ τὰ ὄντα λέγων. τῆς πραγμάτων τὰ μὲν εἰσὶ καθόλου, τὰ δὲ καθ' ἕκαστα. ὑφέστηκεν ἄρα ἐν τοῖς οὔσι, εἴπερ εἰσὶ πράγματα. ὁ αὐτὸς πολλαχοῦ διδάσκει τὰ Καθόλου εἶναι γένος ἐπιστὸν ἐπὶ τῆς Ἐπιστημῶν. ὅθεν ἐστὶν ἐπιχειρήσαθαι τρόπῳ τοιῷδε.

Τῶν πρὸς ἄλληλα ἀναφερομένων, θατέρου δοθέντος ἐν τοῖς οὔσιν ὑφεστῶτος, καὶ θάτερον ἀνάγκη δίδοσθαι. ἀλλ' ἡ Ἐπιστήμη, καὶ τὰ Καθόλου εἰσὶ τῆς πρὸς ἄλληλα λεγομένων, ἄρα τῆς Ἐπιστήμης ἐν τοῖς οὖσιν ὑφεστηκυίας, ἀνάγκη πᾶσα καὶ τὰ Καθόλου ἐν τοῖς οὖσιν ὑφεστηκότα εἶναι. ἡ μείζων προφανής. ἡ ἐλάττων ὁμοίως ὁμολογουμένη. Ἐπιστήμη γὰρ καὶ ἐπιστητὸν πρὸς ἄλληλα λέγονται. ἐπιστητὸν δὲ γένος ἐστὶ τὸ Καθόλου, ὥσπερ ἀνωτέρω παρὰ τοῦ Φιλοσόφου εἴρηται, καὶ κοινῇ πᾶσιν ὁμολογεῖται. Δεύτερον, ἐπεὶ οἱ ὁρισμοὶ πραγμάτων εἰσὶ δηλωτικοὶ, καὶ ἐφαρμόττουσι τοῖς ὁριζομένοις πράγμασιν, ἐκτὸς ἐπινοίας ὑπάρχοντες, ἔσαι καὶ τὰ ὁριζόμενα πράγματα ἐκτὸς ἐπινοίας ὑφεστηκότα.

Λόγοι τῆς ἑτεροδοξούντων, καὶ ἐπίλυσις αὐτῆς.

Οἱ βουλόμενοι τὰ Καθόλε ἐν μόνοις ψιλαῖς ἐπινοίαις κεῖθαι, πολλοὺς ἀνακαλοῦσι λόγους, οὓς προχειρισέον ἡμῖν καὶ τὸν ἐνόντα τρόπον ἐπιλυτέον. Πρῶτον εἰσάγουσι τὸν Φιλόσοφον εἰς σύγκασιν τῆς οἰκείας δόξης, οἷς ἐκεῖνος τὰς κατὰ Πλάτωνα Ἰδέας ἐξελέγχει, χρώμενος εἰς ἀναίρεσιν τῆς Καθόλε. Δεύτερον φασὶ πῶς τὸ διά τινος ἐνεργείας παραγόμενον;

μῆκος, καὶ ὅλως πᾶν τὸ ὑφεστηκὸς ἐν τοῖς οὖσιν, ἀνάγκη σὺν εἶναι τῷ ἀριθμῷ, καὶ καθ' ἕκαστα. ἀλλ' πάντα τὰ γινόμενα παράγεται ὑπό τινος ἐνεργείας, καὶ ὅλως τὰ ὄντα εἰσὶν ὑφεστηκότα ἐν τοῖς οὖσιν, ἄρα ἀνάγκη πάντα σὺν εἶναι τῷ ἀριθμῷ, καὶ καθ' ἕκαστα. πρὸς ὃ ῥητέον. ὅτι τὸ προηγουμένως παραγόμενον, καὶ ὑφεστηκὸς ἐν τοῖς οὖσιν, σὺν ἐστὶ πάντως τῷ ἀριθμῷ καὶ καθ' ἕκαστα. ἑπομένως μέντοι συμπαράγεται τοῖς καθ' ἕκαστα καὶ τὰ Καθόλου, ἅπερ εἰσὶν αὐτῇ αἱ ἴδιαι φύσεις, καθ' ἃ διαφόρως ἔχουσι πρὸς ἄλληλα. Τέταρτον εἰ διὰ τὰς Ἐπιστήμας τίθεται τὰ Καθόλου, ταῦτα δὲ φθαρτὰ, μάτην τίθεται. ἀλλ' τὸ ἡγούμενον ἀληθὲς, ἄρα καὶ τὸ ἑπόμενον. Δείκνυται ἡ μετάληψις καθὸ ἀμφισβητεῖται μέρος, δηλονότι φθαρτὰ εἶναι τὰ Καθόλου. τὸ φθείρεσθαι, καὶ φθαρτὰ εἶναι, πάθος ἐστὶ τῆς γινομένων ἁπάντων. ἀλλ' τὸ πάθος πρώτως καὶ καθ' αὐτὸ ἐφαρμόττει τοῖς Καθόλου, δι' ἐκεῖνα δὲ καὶ τοῖς καθ' ἕκαστα, ἄρα τὰ Καθόλου πρώτως καὶ καθ' αὑτὰ εἰσὶ φθαρτά. ἡ μείζων ὁμολογουμένη. ἡ ἐλάττων δείκνυται. τὰ γὰρ κοινὰ πάθη ταῖς κοιναῖς φύσεσιν πρώτων ἐφαρμόττει. πρώτως γὰρ καὶ καθ' ἑαυτὸ ἐστὶν Ἄνθρωπος γελαστικός. ὁ δὲ Σωκράτης οὐ καθ' αὑτὸ, ἀλλ' ὅτι ἐστὶν Ἄνθρωπος.

Πρὸς τοῦτο ῥητέον χρωμένοις διαιρέσει. τὰ κοινὰ πάθη οὐ πάντα ἐφαρμόττει πρώτων τοῖς Καθόλου, ἀλλ' ὅσα μόνον ἐκ μέρους τοῦ Εἴδους προέρχεται, ὅσα δὲ τῇ ὕλῃ συμπαραμαρτεῖ, τοῖς καθ' ἕκαστα μᾶλλον ἐφαρμόττει πρώτων. τὸ τοίνυν φθείρεσθαι καὶ φθαρτὸν εἶναι ὑπὸ τῆς ὕλης προερχόμενον, τοῖς καθέκαστα πρώτων καὶ καθ' αὑτὸ ἐφαρμόττει, δι' ἐκεῖνα δὲ
» καὶ τοῖς Καθόλου. φθειρομένης γὰρ τῆς πρώτης Οὐσίας φησὶν ὁ Φιλό-
» σοφος, φθείρεται καὶ τὰ ἐν αὐτῇ. ἀλλὰ τὰ Καθόλου καί τοι φθειρόμενα ἐφ' ἑκάστου τῶν ἀτόμων, διαμένει μέντοι ἀεὶ τοῖς ἐπιγινομένοις, καὶ ὅλως τὰ καθέκαστα προηγουμένως καὶ καθ' αὑτὰ φθείρεται.

Τίς ὁ ζόφος τῆς ὑπάρξεως τοῦ Καθόλου, καὶ τίς ὁ Ὑπογραφικὸς αὐτοῦ ζόφος.

Ὅτι τὰ Καθόλου ἐκτὸς ὑπονοίας ὑφίσαται, τοῖς μέχρι τοῦδε εἰρημένοις ἀποχρώντως οἶμαι γέγονε δῆλον, ἀλλὰ καὶ δηλωθήσεται ἀκριβέστερον τοῖς μετὰ ταῦτα. τίς δὲ ὁ ζόφος τῆς ὑπάρξεως αὐτῷ, τοῖς τε πάλαι διαφερόντως ἠμφισβήτηται, καὶ εἰς ἔτι καὶ νῦν ἀμφίδοξος τοῖς φιλοσοφοῦσι διατελεῖ.

Τειχῶς μάλιστα τεθεώρηται τοῖς πάλαι φιλοσοφήσασιν ὁ ζόφος τῆς ὑπάρ-

ὑπάρξεως τῆ Καθόλε. τὰς γὰρ σώματα εἶναι νομίσαντας παραιτητέον. οἱ μὲν γὰρ χωρισὰ ἐτίθεσαν πρὸ τῆ ἀτόμων καὶ αἰσθητῆ ὑφεσᾶναι τὰ Γένη καὶ τὰ Εἴδη τῆ ὄντων, ἃ καὶ πρὸ τῆ πολλῶν ἐκάλουν. οἱ δὲ ἀχώριστα ἐν τοῖς αἰσθητοῖς καὶ ἀτόμοις ὑφεσηκότα. ταῦτα δὲ καὶ ἐν τοῖς πολλοῖς ἔλεγον. Τέλος δὲ ζόπος ὑπάρξεως τέτων θεωρεῖται, κατὰ ἀφαίρεσιν ἀπὸ τῆ πολλῶν ὑπονοέμενα ὑφεσηκέναι. πεπαυμένης δὲ τῆς ὑπονοίας συμπαύσεται καὶ τὸ ταῦτα εἶναι.

Ἔκθεσις τοῦ Πλατωνικῦ Δόγματος.

Τριχῶς ουὖ τοῦ ζόπου τῆς ὑπάρξεως τῆ Καθόλου λεγομένου, πρὸ τῆ πολλῶν, ἐν τοῖς πολλοῖς, καὶ μετὰ τὰ πολλὰ, ἃ καὶ ὑστερογενῆ ἐκάλουν, τὸν μὲν πρῶτον ζόπον ἀπάσατο Πλάτων, καὶ διὰ πολλῶν παρέδωκε τοῖς περὶ αὐτόν. φαίνεται γὰρ οἶπος εἰσηγούμενος Εἴδη τινὰ χωριστὰ πάσης ὑλικῆς δυσχερείας πρὸ τῆ σύλων ἁπάντων ἀϊδίως ὑφεστῶτα, μεταβολῆς ἀπάσης ἐκτος, ἃ καὶ Γενη καὶ Εἴδη τῆ γινομένων ἐβούλετο εἶναι, αὐτόζωον, λέγων, καὶ αὐτοάνθρωπον, καὶ τὰ λοιπὰ ὡσαύτως. ὧν κατά τινα μιμητικὴν μέθεξιν, ἐν τῇ ὕλῃ γίνεσθαι ἔφασκε, Ζῶον, Ἄνθρωπον, καὶ τὰ ἄλλα πάντα. κἀκεῖνα μὲν κυρίως ὄντα ὠνόμαζεν, ὡς μηδέποτε τοῦ εἶναι ἀποπίπτοντα, τὰ δὲ ἐνταῦθα σκιὰς ἐκείνων, καὶ γινόμενα μόνον ἐκάλει, οὐκ ὄντα δὲ, ὡς ἐν τῷ γίνεσθαι καὶ ἀπογίνεσθαι τὸ εἶναι ἔχοντα. ἐννοεῖν δὲ φασιν οἱ πολλοὶ τὸν Πλάτωνα διὰ τούτων τοὺς ἐν τῷ Δημιουργικῷ Νοῖ τῆ γινομένων λόγους, αὐλοὺς ὄντας καὶ σιωπαϊδίους. ὡς δὲ ὁ Φιλόσοφος φαίνεται πολλαχῦ τινὰ περὶ τέτων σύνοιαν ἐκλαμβάνων τὸ Πλάτωνος, ἀ νοήσεις μόνον τὸ Δημιουργῦ, καὶ λόγους τῆ δημιουργημένων ᾤετο ὁ Πλάτων τὰς ἰδίας εἶναι, ἀλλ' ὑσίας τινὰς νοητὰς ἐκτὸς τῆ Δημιουργικῆ Νοὸς καθ' ἑαυτὰς ὑφεστώσας. τὸ δὲ κινῆσαν τὸν Πλάτωνα εἰς τὴν τοιαύτην εἰσήγησιν φέρεται διττὸν, ἥ, τε τῆς δημιουργίας ὑπόθεσις, καὶ τῆ ἐν γενέσει περιληπτικὴ θεωρία. ὁ γάρ τοι Δημιουργὸς (εἰμὴ ἀλόγως ἐνεργεῖ, οὔτε μὴν ὡς ἡ φύσις ἀγνώτως, ἀλλ' ἐφίεται γνωστικῶς τοῖς δημιουργουμένοις) ἀνάγκη ἐστὶν ἐν αὐτῷ ἔχειν τοὺς εἰδητικοὺς λόγους τῆ δημιουργεμένων, πρὸς ἃς ἀφορῶν ὡς πρὸς ἀρχετύπους εἰκόνας ποιῇ τὰ τῇδε. παντὶ γὰρ τῷ διά τι τέλος ἐνεργοῦντι γνωστικῶς, ἀναγκαῖα ἐστὶν ἡ προλῆψις τῆς ἐννοίας τοῦ τέλους. οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ ταῖς Ἐπιστήμαις ὁ Πλάτων ᾤετο συναναιρεθῆναι τὰ τοιαῦτα Εἴδη. ἑώρα γὰρ πάντα τὰ γινόμενα, καὶ ἁπλῶς πάντα τὰ σύνθετα, καθθπασάτε ὄντα, καὶ ἐν κινήσει διηνεκεῖ, καὶ μεταβολῇ, διὸ καὶ ὑπομνηματικῆς θεωρίας ἀλλότρια. οὔτε γὰρ ὁρῶ κοινῶ περιληφθῆναι ἢ τοιαῦ-

τὰ ἐνδέχεται, σωνδρομὴ διαφόρων συμβεβηκότων ἑκάστου χαρακτηριζομένου, οὔτε ἰδίῳ ὅρῳ, μεταβάλλεται γὰρ ἀεὶ, καὶ οὐδ' ἐν πολλοστῷ χρόνου μορίῳ διαμένει ταυτά. τῆς δὲ τοιούτων ἀδιαίτου ἐπιστήμης γενέσθαι, ἥτις ἐστὶν ὑπόληψις ἀμεταπτωτος, καὶ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχουσα. ταῦτ' ἄρα, ὃν ἔφημεν ζόπον τὰς ἰδέας ἐτίθη, καὶ ὡς ὑποδείγματα εἰς δημιουργίαν, καὶ ὡς ἀρχὰς γνωσικὰς εἰς ὀπιστημονικὴν θεωρίαν. σωνάγεται οὖν ἐκ τῆς εἰρημένων τὰ Καθόλου κατὰ Πλάτωνα, εἶναι Εἴδη ἀσώματα, ἄφθαρτα, καὶ ἀΐδια, χωριστὰ καὶ οὐκ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ὑφεσῶτα. ὧν κατὰ μέθεξιν τὰ σύνολα Γενη καὶ Εἴδη γίνεται καὶ εἰσίν.

Εἰς σύγκασιν τοῦ Πλατωνικοῦ δόγματος συμβάλλεται καὶ τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα εἰς αἵρεσιν τοῦ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς Καθόλου, καὶ ἕτερα. εἰς ἀσκολίαν δὲ τοῦ αὐτοῦ ἐξαρκεῖ τὰ παρὰ τῷ Φιλοσόφου πρὸς αὐτὸν ἐν πολλοῖς εἰρημένα εἰς ἀναξοπλίαν τῆς τοιούτου Καθόλου.

Ἔκθεσις τῆς δόξης τῆς τιθεμένων τὰ Καθόλου κατ' ἐπίνοιαν μόνον ὑφεσηκέναι.

Πολλοὶ τῆς νεωτέρων ὁρῶντες, τὸ μὲν πρὸ τῆς πολλῶν καθόλου ἐν πολλοῖς ἀποποιούμενον τὸν Φιλόσοφον, ἐν δὲ τοῖς αἰσθητοῖς οὐδεμίαν κοινὴν φύσιν εἶναι οἰόμενοι, κατὰ τὴν τελείαν σύνοιαν ἔφασαν τὸ καθόλου ὑφεσηκέναι ἐπὶ τῆς ἐπινοίας δηλονότι μόνον. ὃ καὶ μετὰ τὰ πολλὰ καλεῖται, ὡς αἰωτέρω εἴρηται. τοιγαροῦν φασὶν τὴν μὲν Σωκράτους φύσιν, φέρε εἰπεῖν, ἀΐδιον καθ' ἕκασα εἶναι ἐν τῷ σωκράτει ὑφεσῶσαν, μὴ μέντοι καθ' ἑαυτὴν εἶναι καθ' ἕκασα, ἀλλ' οὐδὲ καθόλου καθ' ἑαυτὴν, ἀδιαφόρως δὲ ἔχειν διδάσκουσι πρός τε τὸ καθόλου εἶναι καὶ τὸ καθ' ἕκασα. ἀλλ' ὑπὸ τῆς φύσεως παραγομένη ἐν τοῖς καθέκασα τὸ καθ' ἕκασα εἶναι λαμβάνει. καθόλου δὲ γίνεσθαι πέφυκε οὐκ ἔτι ὑπὸ τῆς φύσεως, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἡμετέρας διανοίας. γυμνοῦντες γὰρ ἡμεῖς τῇ ἐπινοίᾳ ταύτην τῆς τῆς ὕλης περισατικῶν, καὶ πάντων τῆς καθ' ἕκασα συμβεβηκότων χωρίζοντες ἐπιπολαίως, ἀπεργαζόμεθα εἰς τὸ καταχορεῖσθαι κατὰ πλειόνων.

Ἐπειδὰν δὲ συγκρίνωμεν ταύτην ἀναφέροντες εἰς τὰς καθέκασα ἀνθρώπους, καὶ δι' ὅμοιος ἔχουσαν ἐν πᾶσι, καταχορροῦμεν ταύτην κατ' ἐκείνων. ἀμέλει ἐν τοῖς καθ' ἕκασα οὖσα, καθ' ἕκασα μόνον ἐστί. καθόλου δὲ δυνάμει μόνον, καὶ πόρρω. γυμνωθεῖσα δὲ τῆς περισατικῶν, καὶ ἐν ἐπινοίᾳ ὑφεσῶσα, λέγεται μὲν περὶ ἐκεῖνα καθόλου, ἀλλὰ μεταφυσικῶς, πρὸς δὲ τὸ εἶναι κατὰ λογικὴς καθόλου. ἔτι δυνάμει φασὶν εἶναι,

γίνε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γίνεθαι δὲ ἐνέργεια, ἐπειδὰν ἀναφερομένη πρὸς τὰ καθ' ἕκαστα κατηγορῆται. σωμάγεται δὴ ἐκ τούτων τὸ Καθόλου εἶναι κατ' αὐτοὺς, μίαν τινὰ φύσιν τῷ ἀριθμῷ, τῇ ἐπινοίᾳ ὑφεστηκυῖαν κατὰ ἀφαίρεσιν ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστα, ἅτις ἅμα πᾶσι κατηγορεῖται. Ἐμπεδοῦσι δὲ τὸ τοιοῦτον δόγμα διὰ πολλῶν. Πρῶτον ὅτι τῶν ὁπωσδήποτε ὑφεστώτων ἐν τοῖς αἰσθητοῖς, ἕκαστον ἔστι ἐστὶν ἀχώριστον ἑαυτοῦ, καὶ πάντων τῶν ἄλλων χωριστόν. παῦ δὲ τὸ τοιοῦτον, ἀδύνατον ἐν πολλοῖς εἶναι, καὶ κατὰ πλειόνων κατηγορεῖθαι, οἷς εἶναι βούλεται τὸ Καθόλου. οὐδὲν ἄρα τῶν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ὑφεστώτων ἐστὶ Καθόλου. ὅτι δὲ ἡ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς φύσις, οὔτε καθέκαστα ἐστὶν, οὔτε καθόλου, σωμάγουσι λόγῳ τοιῷδε. τὸ καθ' αὑτὸ, (φέρε εἰπεῖν τὸ καθ' αὑτὸ θερμὸν ὡς τὸ Πῦρ, ἢ καθ' αὑτὸ λογικὸν ὡς ὁ Ἄνθρωπος), οὐκ ἐνδέχεται ἑαυτῷ ἀντικείμενον εἶναι. ἡ φύσις ἄρα ἡ ἐν τοῖς καθέκαστα, εἰ μὲν ἐστὶ καθ' αὑτὸ Καθόλου, οὐκ ἂν ἐγίνετο καθ' ἕκαστα συμπαραγομένη τῷ Σωκράτει. οὐδὲ καθόλου ἂν ἐγίνετο τῇ ἐπινοίᾳ, εἴγε καθ' ἕκαστα καθ' ἑαυτὸ ὑπῆρχεν. ἀλλ' ἀδιαφόρως ἔχει πρὸς ἀμφότερα. ὡς τὸ ἱμάτιον, φέρε εἰπεῖν, πρὸς τὸ λευκὸν εἶναι, ἢ μέλαν. Τέτον τὸ Καθόλου ἔστι ἐστὶ κοινὸν πλείοσι, καὶ διαιρετὸν καθ' αὑτό. τοιοῦτον οὐδὲν ἐστὶ πρὸ τῆς ἐπινοίας τῆς ἡμετέρας ἐν τοῖς οὖσιν. ἄρα οὐδὲ ἔστι καθόλου πρὸ τῆς ἡμετέρας ἐπινοίας ὑφεστὸς ἐν τοῖς οὖσιν, ἀλλ' ἐπὶ μόνης τῆς ἐπινοίας ὑφέστηκε. Τέταρτον, εἰ πρὸ τῆς ἡμετέρας ἐπινοίας ἡ ἀνθρώπινη φύσις, φέρε εἰπεῖν, καθόλου ἦν ἐν τῷ Σωκράτει, ἦν ἂν καὶ ἐν τῷ Πλάτωνι ἡ αὐτὴ καθόλου, καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἀνθρώποις ὁμοίως. ἀλλ' εἰ τοῦτο, πολλὰ ἂν ἦν τὰ Καθόλου ἐν τῇ αὐτῇ Εἴδει. μᾶλλον δὲ οὐ καὶ τὸ αὐτὸ Εἶδος, ἦν ἂν πολλὰ Εἴδη.

Παρὰ ταῦτα, πῶς ἐννοῦσιν οἱ λέγοντες τὸ Καθόλου εἶναι τινὰ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς φύσιν, καθὸ ἀδιαφόρως ἔχηκε πρὸς πολλά; τὸ γὰρ ἀδιαφόρως ἔχον πρὸς πολλὰ, οὐκ ἔστιν ἔστινι ἴδιον. ἀλλ' ἑκάστῃ τῶν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς φύσις, οὐκ ἂν εἴη τοῦ Πλάτωνος, οὐδ' ἡ τοῦ Πλάτωνος, ἑτέρου τινὸς ἂν γένοιτο, ἄρα ἀδεμία τῶν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς φύσις ἐστὶν ἀδιαφόρως ἔχουσα πρὸς πολλά.

Ἀνασκευὴ τῆς αὐτέρω δόξης.

Οὗτοι μὲν οἱ γενάδαι ἐπάγγελονται διδασκαλίαν Ἀριστοτελικὴν, καὶ σφᾶς αὐτοὺς Περιπατητικοὺς ἐπιγράφουσι, δοκοῦσι δέ πως ἀντεραμένως μιμεῖθαι τὸν Πλάτωνα. ἃ γὰρ ἐκεῖνος πρὸ τῶν αἰσθητῶν ἐνομοθέτει,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ταῦτα μετὰ τὰ αἰσθητὰ οὗτοι πλάττουσι. καί τοιγε πολὺ καὶ τῆς Πλατωνικῶν Εἰδῶν τὸ δόγμα τούτων παραλογώτερον. εἴπερ ἐκεῖνα μὲν χωριστὰ τῆς ὕλης τιθέμενα, κατὰ μίμησιν μόνον ἀπετέλει τὰ ἔνυλα, τούτων δὲ τὸ καθόλου οὐ ὂν τῇ ἀριθμῷ, ὡς αὐτοὶ βούλονται, ὅλον ὡὴ εἶη ἅμα ἐν ἑκάστῳ τῇ κατὰ μέρος, καὶ ὅλον ἐν ἑαυτῷ καθ' αὑτὸ ὑφεστῶτι κεχωρισμένον τῇ πολλῶν. ὃ μόνον μυστικῶς καὶ ὑπὲρ ἔννοιαν, ἐπὶ τῆς μακαρίας δίδοται φύσεως. πῶς δὲ καὶ τὸ Καθόλου μὴ ὁμώνυμον ἴῳ (ὡς ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ πρώτῳ τῷ ὑστέρων Ἀναλυτικῶν διδάσκει, καὶ αὐτοὶ ὑποδέχονται,) εἰ μὴ αἱ ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα φύσεις, καθὸ ἀδιαφόρως ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας, κοινωνοῦσιν ἀλλήλαις; ἢ γὰρ ταῖς ὑλικαῖς περισάσεσι συνυπάρχουσιν, ὑδὲν αὐτῷ μὴ ὁμώνυμον κατηγορεῖται. εἶτα πῶς κατὰ πλειόνων τῇ καθ' ἕκαστα κατηγορηθείη τὸ κατ' ἀφαίρεσιν ἐπινοούμενον, οἷον ἐκεῖνο τὸ ἐν ἐπινοίᾳ, εἰ μὴ καὶ ἐν ταῖς καθέκαστα φύσεσιν εἴη; μᾶλλον δέ τι ἄλλο ἐστὶ τὸ κατηγορεῖν, ἢ λέγειν ἐνυπάρχειν τὸ κατηγορούμενον, ἐν τοῖς καθ' ὧν κατηγορεῖται. ἐ γὰρ ἔξωθέν τι ἐπινέμοντες τοῖς πράγμασι κατηγοροῦμεν, ἀλλὰ τὰ ἐνόντα ἑκάστῳ ἐμφαίνομεν τῷ λόγῳ. πάνυ ἄρα εὐηθὲς ἐπινοίας ἔργον τίθεσθαι τὸ Καθόλου, καὶ μίαν τῇ ἀριθμῷ φύσιν ἀμέριστον καθ' ἑαυτὴν μένουσαν, ἐν πολλοῖς ἅμα ὑπάρχειν ὑποστατικῶς διαιρουμένοις. ὅτε δὲ φασὶν ὅτι τὸ ἀδιαφόρως ἔχον πρὸς πολλὰ, οὐκ ἔστιν αὐτινι ἴδιον, ἢ τὸ παράπαν οὐκ ἐννοοῦσι τοῦτο, ἢ κακουργοῦντες παρεξηγοῦσι τὸ λεγόμενον. τὸ γὰρ ἀδιαφόρως, οὐχ οὕτω λεπτέον, ὥστε λέγειν τὴν φύσιν τοῦ Πλάτωνος δυνατὸν εἶναι καὶ ἐν τῷ Σωκράτει, καὶ ἄλλον ἐν ἄλλῳ, ἀλλὰ ἀντὶ τοῦ ἐπίσης καὶ ὁμοίως θεωρεῖσθαι ἐν τοῖς πολλοῖς. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων. ἵνα δὲ καὶ τὸν ἀριθμὸν τῇ κατηγορηματικῶν πέντε φωνῶν σωιλέξωμεν ἐπιστημονικῶς, ἐξ ἀφύκτου διαιρέσεως, οὕτω συνακτέον. τῆς φωνῆς, ἡ μὲν ὄξι σύναρθρος, ἡ δὲ ἄναρθρος. καὶ περὶ μὲν τῆς ἀνάρθρου φωνῆς, ἐπείπερ ἐκ ἐγγράμματος, λόγος οὐδεὶς. τῆς δὲ ἐναρθρου, καὶ ἐγγραμμάτου, ἡ μὲν ὄξι σημαντικὴ, ἡ δὲ ἄσημος. ἄσημος μὲν ἡ μὴ δηλοῦσα τὶ πρᾶγμα, ὡς τὸ βλιτυρι, σκίνδαψος. ἥτις καὶ ἀκατηγόρητος λέγεται, ὡς μὴ λεγομένη κατά τινος. σημαντικὴ δὲ καὶ κατηγορηματικὴ φωνὴ ἐστὶν, ἡ σημαίνουσα πρᾶγμα. οἷον ζῶον, ἄνθρωπος, λιθός. ἥτις καὶ ἁπλῶς κατηγορηματικὴ φωνὴ λέγεται.

Λέγω τοίνυν ἡ ἁπλῶς κατηγορηματικὴ φωνὴ λεγομένη, ἢ μερικὴ ὄξιν, ἢ καθόλου. καὶ μερικὴ μὲν ἐστὶν, ἡ ἐπὶ τῶν ἀτόμων παραλαμβανομένη. περὶ ὧν οὐ διαλαμβάνουσιν οἱ Φιλόσοφοι, διὰ τὸ ἄπειρα ὑπάρχειν αὐτά. ἡ δὲ ἁπλῶς κατηγορηματικὴ καθόλου φωνὴ, εἰς Πέντε καθόλου φωνὰς

διαι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

διαιρεῖται, ὑφ' ἃς πᾶσαι αἱ φωναὶ ἀνάγονται. ὥσπερ γὰρ ἡ Γραμματικὴ Τέχνη ἐπισύνοψε τὰ ὁπωσοῦν μέρη τοῦ λόγου, εἰς ἃ πᾶσα λέξις ἀνάγεται, καὶ ἡ Ῥητορικὴ τὰς δεκατέσσαρας Στάσεις, ὑφ' ἃς πᾶν πολιτικὸν ζήτημα ἀνάγεται, καὶ ὁ Ἀριστοτέλης τὰς δέκα Κατηγορίας, ὑφ' ἃς παύτα τὰ ὄντα ὑπάγεται, οὕτω καὶ πᾶσα φωνὴ ἐπὶ τοῦ Φιλοσοφίαν οὖσα, ἐπὶ τὰς πέντε φωνὰς ταύτας ἀνάγεται. ἢ γὰρ Γένος ἐστὶν, ἢ Εἶδος, ἢ Διαφορὰ, ἢ Ἴδιον, ἢ Συμβεβηκός.

Διωάμεθα δὲ σωλογεῖν διχῶς τὸν ἀριθμὸν τῶν εἰρημένων πέντε καθόλε φύσεων, ἢ ἐκ τῶν προτέρεων. ὑπὸ τῆς διαφορᾶς δηλαδὴ τοῦ ἔρου τῆς ὑπάρξεως τούτων ἐν τοῖς καθ' ἕκασα ἢ ἐκ τῶν ὑστέρων. ἐκ τῆς διαφορᾶς δηλαδὴ τοῦ ἔρου τῆς κατηγορίας τῶν αὐτῶν. συνάγεται δὲ ἐκ τῶν προτέρων, ὡδί. ὅ, τι ἐστὶν ἐπὶ τῶν καθ' ἕκασα, φέρε εἰπεῖν, ἐπὶ τᾶ Σωκράτες, τοῦτο ἢ οὐσιῶδες αὐτῷ ὑπάρχει, ἢ ἐπουσιῶδες. καὶ εἰ μὲν οὐσιῶδες, ἢ σὺν ὅλῳ αὐτοῦ ἐσίαν σημαίνει, οἷον ἐστὶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Σωκράτους τὸ εἶναι ἄνθρωπον. καὶ τοῦτο λέγεται τοῖς λογικδυομένοις Εἶδος. ἢ μέρος τῆς Οὐσίας αὐτοῦ σημαίνει, συγκεχυμένως μέντοι ὡς ὅλον αὐτᾶ κατηγορεῖται. ὅπερ αὖθις ἢ καθολικώτερον ἐστὶ, καὶ ἀναλογεῖ τῇ ὕλῃ, οἷον ἐπὶ τοῦ Σωκράτους τὸ εἶναι ζῶον, καὶ τοῦτο καλεῖται παρὰ τοῖς λογικδυομένοις Γένος. ἢ ἐστὶν ἧττον καθόλου, καὶ ἀναλογεῖ τῇ μορφῇ. ὅπερ ἐκείνοις λέγεται Διαφορά. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἐπουσιῶδες. ἢ ὁπὸ τῆς Οὐσίας καὶ Μορφῆς προέρχεται τοῦ ἔχοντος, οἷον ἐπὶ τοῦ Σωκράτους τὸ εἶναι γελαστικόν. ὃ καὶ καλεῖται Ἴδιον. ἢ ἔξωθεν προσγίνεται τῷ λόγῳ τῶν ὑλικῶν περιεσάσεων. ὡς ἐπὶ τοῦ αὐτᾶ τὸ εἶναι λδικὸν, φαλακρὸν, καὶ τὰ τοιαῦτα. ἃ δὴ πάντα ὑπὸ τὸ Συμβεβηκὸς ἀνάγεται.

Ἐκ δὲ τῶν ὑστέρων καὶ τοῦ ἔρου τῆς κατηγορίας συνάγεται ὁ αὐτὸς ἀριθμὸς ὁμοίως τοῖς προειρημένοις. ὅσα γὰρ ἐπὶ τοῦ Σωκράτους κατηγορεῖται, ἢ κατ' οὐσίαν λέγεται, ἢ κατὰ Συμβεβηκός. καὶ τῶν κατ' οὐσίαν λεγομένων, τὰ μὲν ἐν τῷ τί ἐξι κατηγορεῖται. τούτων δὲ τῶν ἐν τῷ τί ἐξι κατηγορυμένων, τὰ μὲν λέγεται κατὰ πλειόνων Εἰδῶν, ὡς πλείοσιν Εἴδεσιν ἐνυπάρχοντα, οἷά εἰσι τὰ Γένη. τὰ δὲ καθ' ἑνὸς Εἴδους μόνου, οἷά εἰσι τὰ Εἴδη. τὰ δὲ ουκ ἐν τῷ τί ἐξιν, ἀλλ' ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐξι κατηγορεῖται. ἃ δὴ καὶ Διαφοραὶ προσαγορεύονται. ὁμοίως καὶ τῶν ἐπουσιωδῶς λεγομένων, τὰ μὲν καθ' ἑνὸς μόνου εἴδους λέγεται, ὡς τὰ ἴδια. τὰ δὲ κατὰ πλειόνων, ὡς τὰ ἁπλῶς συμβεβηκότα.

Συνα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Συναπτέον ἢ οὔπω.

Ἡ Ἁπλῶς κατηγορηματικὴ καθόλου φωνὴ, ἢ οὐσιωδῶς κατηγορεῖται, ἢ ἐπουσιωδῶς. καὶ εἰ μὲν οὐσιωδῶς, ἢ πολλαῖς φύσεσιν ἁρμόζει, ἢ μιᾷ. καὶ εἰ μὲν πολλαῖς, ἢ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται, καὶ ποιεῖ τὸ Γένος. ἢ ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι, καὶ λέγεται Διαφορά. εἰδὲ μιᾷ, ἢ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται, καὶ ποιεῖ τὸ Εἶδος. ἢ ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι, καὶ λέγεται οὐσιῶδες Ἴδιον. Ἡ δὲ ἐπουσιωδῶς κατηγορουμένη, ἢ μιᾷ φύσει ἁρμόζει καὶ ἄυτη, ἢ πολλαῖς. καὶ εἰ μὲν μιᾷ φύσει ἁρμόζει, ποιεῖ τὸ ἐπουσιῶδες Ἴδιον, ὃ καὶ ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι κατηγορεῖται. ἐπὶ γὰρ τῶν ἐπουσιωδῶν οὐδεμίαν χώραν ἔχει τὸ τί ἐστιν. εἰ δὲ πολλαῖς φύσεσιν ἁρμόζει, ποιεῖ τὸ συμβεβηκός. καὶ εἰ μὲν ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι κατηγορεῖται, ποιεῖ τὸ ἀχώριστον συμβεβηκός. εἰ δὲ ἐν τῷ πῶς ἔχον ἐστὶ, ποιεῖ τὸ χωριστὸν συμβεβηκός. συνάγονται τοίνυν ἐντεῦθεν καθόλου φωναὶ κατηγορηματικαὶ ἁπλῶς, ἥτοι σημαντικαὶ πέντε. Γένος, Εἶδος, Διαφορὰ, Ἴδιον, καὶ Συμβεβηκός. περὶ ὧν τοῖς φιλοσόφοις ὁ λόγος. Ἢ καὶ ὄπως. αἱ καθόλου σημαντικαὶ φωναὶ ἢ οὐσιωδῶς κατηγοροῦνται, ἢ ἐπουσιωδῶς. καὶ εἰ μὲν οὐσιωδῶς, ἢ ἐν τῷ τί ἐστι, ἢ ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι. καὶ εἰ μὲν ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι, ἐστὶν ἡ Διαφορά. εἰ δὲ ἐν τῷ τί ἐστιν, εἰ μὲν κατὰ διαφερόντων τῷ εἴδει, ἐστὶ τὸ Γένος, εἰ δὲ κατὰ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ, ἐστὶ τὸ Εἶδος. Εἰ δὲ ἐπουσιωδῶς, ἢ καθ' ενὸς Εἴδους κατηγορεῖται, καὶ ἔστι τὸ Ἴδιον. ἢ κατὰ πλειόνων, καὶ ἔστι τὸ ἁπλῶς Συμβεβηκός. δῆλον οὖν ὅτι ἐκ τῶν τοσούτων καὶ τοιούτων διαιρέσεων, ἀνάγκη πᾶσαν φωνὴν ταῖς εἰρημέναις ταύταις κεχρῆσθαι φωναῖς, καὶ οὔτε πλείοσιν, οὔτε ἐλάττοσιν.

Περὶ τῶν ἰδιωμάτων τῶν πέντε Φωνῶν.

Ἰστέον ὅτι αὗται αἱ πέντε Φωναὶ αἱ κατηγορηματικαὶ, (καθὰπερ καὶ πέντε κατηγορήματα λέγονται κατὰ τοὺς νεωτέρους) τοιαῦτα ἔχουσι συσατικὰ ἰδιώματα. Πρῶτον μὲν γὰρ ἁπλοῦν, καὶ ενὸς συμπλοκῆς νόημα σημαίνουσι, καθὸ οἱ ὅροι (1), καὶ αἱ προτάσεις, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια τῆς παρούσης πραγματείας ἀποκλείονται. Δεύτερον δὲ τὰ ἀπὸ τούτων σημαινόμενα νοήματα, συνώνυμα ἐστὶ, καθὸ τὰ ὁμώνυμα καὶ ἀνάλογα ἀπὸ τούτων διαλέλλονται. Τρίτον πλείοσιν ενυπάρχουσι, καὶ κατὰ πλειόνων κατηγορούμενα.

(1) Οὐχ οἱ ἀσυλλόγιστοι ὅροι, ἀλλ' οἱ ὁρισμοί.

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γορεῖται. ὅθεν τὰ ἄτομα καθ' ενὸς κατηγορούμενα οὐ σωκρεῖθμεῖνται τούτοις. Τέταρτον ὀρθῶς (1) ὀφείλεσι κατηγορῆσθαι. διὸ τὰ τὸ ὅλον συνισῶντα μέρη κατηγορήματα οὐ λέγονται.

Περὶ τάξεως τῆς πέντε Φωνῶν.

Ἡ Τάξις διχῶς θεωρεῖται παρ' ἀνδράσι σοφοῖς. ἡ μὲν κατὰ φύσιν, ἡ δὲ κατὰ διδασκαλίαν λεγομένη, καθ' ἃς αἱ θεωρίαι περὶ ἃ θεωροῦσιν ἐκτείνονται. τιμιωτάτη δὲ ἡ φυσικὴ τάξις διαστέλλεται ἐπὶ τῆς θεωρίας, ἡνίκα πρῶτα γίνεται ἐπ' αὐτῆς, τὰ πρῶτα κατὰ φύσιν. ἡ δὲ διδασκαλικὴ, ἡνίκα πρῶτα γίνεται ἐπὶ τῆς διδασκαλίας, ἀφ' ὧν ἀρχόμενοι ῥᾷον μανθάνομεν. ἀμφότεραι δὲ ἀπ' ἀλλήλων ἀ διαστέλλονται. τὰ πολλὰ γὰρ ἡ τάξις τῆς διδασκαλίας τῇ τάξει τῆς φύσεως ἕπεται· ὅτι καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖσον ῥᾷον μανθάνομεν ἀρχόμενοι ἀπὸ τῶν κατὰ φύσιν προτέρων. εἰσὶ δὲ τὰ φύσει πρότερα, ὧν ἀναιρουμένων, συναναιρεῖται τὰ μετ' ἐκεῖνα, εἰσαγομένων δὲ ἃ συνεισάγεται. κατ' ἀμφοτέρας τοίνυν τὰς τάξεις προηγεῖται ἄλλη ἄλλης τῶν πέντε καθόλου φύσεων. τὸ μὲν οὖν Γένος προηγεῖται τῶν λοιπῶν, κατά τε τὴν φυσικὴν τάξιν, καὶ τὴν διδασκαλικὴν, ἀλλ' οὐκ ἐπίσης πάντων. ὁμοίως καὶ αἱ λοιπαί. τὸ Γένος τοιγαροῦν προτάσσεται τῆς Διαφορᾶς, ὅτι περιεκτικόν ἐστι Διαφορῶν. τὸ γὰρ Ζῶον Γένος ὄν, περιέχει ἐν ἑαυτῷ τὸ λογικὸν & ἄλογον. ἡ δὲ Διαφορὰ προτάσσεται τῷ Εἴδους, ἐπεὶ καθολικωτέρα τοῦ Εἴδους ἐστί. καὶ γὰρ τὸ λογικὸν καθολικώτερον ἐστὶ τοῦ ἀνθρώπου. φέρεται γὰρ οὐ κατὰ τὸν Ἄνθρωπου μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν Ἄγγελον. εἰδὲ ἐν τῇ ἐκθέσει τὸ Εἶδος τέτακται πρὸ τῆς Διαφορᾶς, τοῦτο γέγονε διὰ τὸ εἶναι τῶν πρός τι τὸ Γένος καὶ τὸ Εἶδος. τὸ δὲ εἶδος προτάσσεται τοῦ Ἰδίου, ἐπειδὴ τὸ μὲν Εἶδος μόνον οὐσιῶδες ἐστί, τὰ δὲ Ἴδια οὐσιώδη τε καὶ ἐπουσιώδη. διὸ τὰ καθαρῶς οὐσιώδη τῶν ἐπουσιωδῶν προτιμώτερα. ἄλλως δὲ & πρότερον δοκεῖ εἶναι τὸ Εἶδος, καὶ οὕτως ἔχειν τὸ Ἴδιον, εἰδέσιν ἄλλοις ἀμέθεκτον. τὸ δὲ Ἴδιον προτάσσεται τοῦ Συμβεβηκότος, ἐπειδὴ τὸ μὲν Συμβεβηκὸς μόνον ἐπουσιῶδες ἐστί, τὸ δὲ Ἴδιον καὶ οὐσιῶδες, καὶ ἐπουσιῶδες. ἀλλὰ & αὐτὸ τὸ ἐπουσιῶδες Ἴδιον, τιμιώτερον ἐστὶ τοῦ Συμβεβηκότος. τὸ μὲν γὰρ ψυχικήτις ἐστὶ δυνάμις ὄντος θεωρεμένη, καὶ τὸ εἶδος χαρακτηρίζουσα. μόνῳ γὰρ ὑπάρχει τῷ Εἴδει, καὶ παντὶ, καὶ ἀεί. ὅθεν καὶ ἀντιστρέφει. τὸ δὲ Συμβεβηκὸς ἐκτός ἔστι περὶ τὸ σῶμα, καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ οὐδὲ μόνῳ τῷ Εἴδει. τὸ μὲν οὖν Γέ-

νος,

(1) Ἤτοι δ' ὀνομαστικῆς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιος

νος, ἡ Διαφορὰ, καὶ τὸ Εἶδος, οὐσιώδη πάντοτε εἰσί. τὸ δὲ Συμβεβηκὸς ἐπουσιῶδες ἀεί. τὸ Ἴδιον ἐπαμφοτερίζει, καὶ τὰ πολλὰ μὲν ἐπουσιῶδες ἐστὶν, διείσκεται δέπου καὶ οὐσιῶδες. οἷον ἐν τῷ Ἀνθρώπῳ τὸ, νοῦ καὶ Ἐπιστήμης δεκτικόν. οὐ γὰρ ἔστι τοῦτο Διαφορά· κατὰ πλειόνων γὰρ Εἰδῶν, οὐ καθ' ἑνὸς ἡ Διαφορά. τοῦτο δὲ ἰδίως μόνῳ τῷ Ἀνθρώπῳ προσέστι. μόνος γὰρ ὁ Ἄνθρωπος δέχεται τὸν θύραθεν νοῦν τὸν ἐκ μαθήσεως, καὶ μόνος τὰς Ἐπιστήμας διδάσκεται. λέγεται δὲ οὐσιῶδες τὸ τοιοῦτον Ἴδιον, ὅτι παρὸν σώζει τὸ Εἶδος, καὶ ἀπὸν φθείρει. εἰ γὰρ μὴ ὑπάρχει νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸς, οὐκ ἔστιν ἄνος. λέγεται καὶ καθ' ἑνὸς Εἴδους μόνον, καὶ οὐ κατὰ πολλῶν, καὶ διὰ ταῦτα, οὐσιῶδες. τὸ δὲ γελαστικὸν, Ἴδιον ἀνθρώπου ἐπουσιῶδες ἐστί. παρὸν μὲν γὰρ οὐ σώζει, οὐδὲ ἀπὸν φθείρει. οὐ γὰρ δεόμεθα τοῦ γελᾶν πρὸς συμπλήρωσιν τῆς φύσεως ἡμῶν. τοῦ δὲ νοῦ καὶ Ἐπιστήμης δεκτικοῦ χρήζομεν διὰ τὴν ἔξωθεν γνῶσιν ὡς εἴρηται. Παραλαμβάνονται δὲ καὶ τὰ ἴδια ἐν τοῖς ὁρισμοῖς χαρακτηριστικὰ τυγχάνοντα τῆς Εἰδῶν. ἀλλ' ὅπου ἐστὶν οὐσιῶδες προκρίνεται τοῦ ἐπουσιώδους, ὅπου δὲ οὐσιῶδες οὐκ διείσκεται, τὸ ἐπουσιῶδες εἰσάγεται. καὶ ἐν μὲν τοῖς ἀλόγοις Ζώοις οὐκ ἔστιν εὑρεῖν οὐσιῶδες Ἴδιον, ὁ δὲ Ἄνθρωπος ἐπεὶ δὴ καὶ τῆς ἀλόγου μετέχει φύσεως, καὶ τὴν λογικὴν ψυχὴν ἐξαίρετον ἔχει, διατοῦτο δίττὸν φέρει τὸ Ἴδιον. τὸ μὲν γελαστικὸν ὡς κοινωνῶν τοῖς ἀλόγοις, τὸ δὲ νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν, ὡς λογικός τε καὶ νοερός. καὶ ἄντη μὲν ἡ τῆς πέντε Φωνῶν τάξις. πῶς δὲ τὰ Γένος τῆς λοιπῶν τεττάρων προηγεῖται, νῦν ῥητέον.

Τοῦ μὲν Συμβεβηκότος προηγεῖται, ἥπερ ἐστὶν οὐσιῶδες, τοῦ δὲ Ἰδίου κατ' ἀμφότερα, καὶ ὡς οὐσιῶδες, καὶ ὡς καθολικώτερον. τὰ γὰρ καθολικώτερα πρότερα εἰσὶ κατὰ φύσιν ὡς εἴρηται. τῆς δὲ Διαφορᾶς εἰ καὶ μὴ πάσης ὡς καθολικώτερον προηγεῖται, ἀλλὰ πάσης ἐστὶ πρότερον, διὰ τὸ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαι, τῆς διαφορᾶς ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι κατηγορουμένης. ἀεὶ γὰρ ἡ ἐν τῷ τί ἐστι ζήτησις, τῆς ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι προηγεῖται. τοῦ δὲ Εἴδους κατὰ μὲν τὴν γενικὴν φύσιν προηγεῖται ἀναντιῤῥήτως, φυσικῶς τε καὶ διδασκαλικῶς. ἢ γὰρ καθολικώτερον, προηγεῖται κατὰ φύσιν. ἢ δὲ ἀπὸ τῶν καθολικοτέρων ἀρχόμενοι ῥᾷον μανθάνομεν, καὶ κατὰ τὴν διδασκαλίαν. σχετικῶς δὲ θεωρούμενον πρὸς τὸ Εἶδος, οὐ προηγεῖται. τὰ γὰρ σχετικὰ ἅμα εἰσὶ τῇ τε φύσει καὶ τῇ γνώσει.

Περὶ

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Περὶ Γένους.

„ Εἴοικε μήτε τὸ Γένος, μήτε τὸ Εἶδος ἁπλῶς λέγεσθαι, ἢ τὰ ἑξῆς.

Εἰς τρία διαιρεῖται τὸ παρὸν κεφάλαιον, κοινῶς ἀπὸ πάντων τῶν ὑπομνηματιστῶν, ὧν ἐν τῷ πρώτῳ τὰ διάφορα σημαινόμενα τοῦ Γένους ἐκτίθεται ὁ Πορφύριος, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ διαφόρως ὑπογράφει τὸ σημαινόμενον περὶ οὗ ὁ λόγος. καὶν τῷ τρίτῳ τὰς δοτοδοθείσας ὑποχρὰς, διεξοδικώτερον ἀναπτύσσει.

Ἰστέον ὅτι τὰ ὁμωνύμως λεγόμενα, πρῶτον διαιρετέα, μετέπειτα δὲ ἡ ὁρισέα, ἢ ὑποχραπτέα. ὅθεν καὶ ὁ Πορφύριος, διὰ τὸ εἶναι τῶν ὁμωνύμων τὸ Γένος, πρὸ τοῦ ὑπογράψαθαι τοῦτο, τὰ διάφορα σημαινόμενα τούτου ἐκτίθησιν. οὐκ ἐξέθετο μέντοι ἅπαντα τὰ τοῦ Γένους σημαινόμενα ὁ Πορφύριος, ὅτι σκοπὸς ἦν αὐτῷ ἐκεῖνα μόνον προχειρίσαθαι, ὅσα εἰς ἀνάπτυξιν τῶν παρὰ Φιλοσόφοις λεγομένων συμβάλλεται. διὸ τρία ταῦτα μόνον, τὰ λοιπὰ παραλιπὼν, ἐπὶ τὸ παρόντος ἐξέθετο. Πρῶτον τινὰ ἀθροισιν καθ' ἣν ἔχουσί τινες σχέσιν τινὰ συγγενείας πρὸς ἀλλήλους, καὶ πρὸς ὄντι πρῶτον πρὸς ἐκείνης ἀναφερόμενον. οἷάπερ φαμὲν τὸ τῶν Κεκροπιδῶν γένος, ἢ τὸ τῶν Ἡρακλειδῶν, τὰς ἀπὸ Κέκροπος δηλονότι δηλουμένας, ἢ ἀφ' Ἡρακλέους καταγομένους. Δεύτερον γένος λέγεται, ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς γενέσεως ἑκάστου. καὶ τοῦτο διχῶς. ἢ γὰρ τοὺς προγόνους ἐννοοῦμεν, οἷον Κέκροπα, ἢ Ἡρακλέα, ὡς ὅταν λέγωμεν, τὸν μὲν ἀπὸ Κέκροπος ἔχειν τὸ γένος, τὸν δὲ ἀφ' Ἡρακλέους. ἢ τὴν Πειθὼ γένος ἐννοοῦμεν, καθὸ φαμὲν Πλάτωνα μὲν Ἀθηναῖον, Πίνδαρον δὲ Θηβαῖον εἶναι τὸ γένος. πρότερον δὲ τὸ σημαινόμενον τοῦτο τοῦ ἀνωτέρω, οὗ καθ' ὁμοιότητα καὶ τὸ παρὰ Φιλοσόφοις λέγεται Γένος. ἔστι δὲ ἡ ὁμοιότης τοῦ παρὰ Φιλοσόφοις Γένους πρὸς τὰ λοιπὰ δύο τῶν ἐκτεθέντων σημαινομένων. ὅτι τὸ μὲν πρῶτον ἐδήλωε τινὰ ἀθροισιν σχετικῶς ἀναφερομένην πρὸς ἕνα τινὰ πρῶτον ἢ πρὸς ἀλλήλους. οἷον τὸ γένος τῶν Ἡρακλειδῶν πρὸς τὸν Ἡρακλῆ, καὶ πρὸς ἀλλήλους. ὃν τρόπον ἔχει ἡ ἄθροισις τῶν Εἰδῶν πρὸς τὸ Γένος, καὶ πρὸς ἄλληλα. ὁμοιοῦται δὲ καὶ τῷ δευτέρῳ σημαινομένῳ κατὰ τινὰ σχέσιν τινὰ πρὸς τὰ Εἴδη, ἀναφερόμενον πρὸς ἐκεῖνα, καθάπερ ὁ Τεκὼν, ἢ ἡ Πατρὶς ἀναφέρονται πρὸς τὰ ἐξ αὐτῶν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὑπογραφαὶ τῆς λογικῆς Γένους.

Ἀπὸ δὲ ὑπογραφῆς τοῦ Γένους ἐκτίθησιν ὁ Πορφύριος κατὰ τὴν διττὴν χέσιν ἢ τὸ Γένος ἀναφέρεται πρὸς τὸ Εἶδος, καὶ ἀνάλαξ τὸ Εἶδος πρὸς τὸ Γένος. ὑπογράφεται δὲ τὸ Γένος κατὰ τὴν πρώτην χέσιν τῷ Πορφυρίῳ, καθ' ἣν δηλαδὴ τὸ Γένος ἀναφέρεται πρὸς τὰ Εἴδη, ὡδί.

„ Γένος ἐστὶ τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον. κατὰ δὲ τὴν δευτέραν καθ' ἣν τὰ ὑπὸ τὸ Γένος εἴδη ἀναφέρεται πρὸς τὸ Γένος. Γένος ἐστὶν ᾧ ὑπόκειται τὰ Εἴδη. εἰσὶ δὲ οἱ ὑποδεέστεροι ὅροι τῷ Πορφυρίῳ λόγοι, οὐχ ὁρισμοὶ κυρίως, ἀλλ' ὑπογραφαί. οἱ γὰρ ὁρισμοὶ συνίστανται ἐκ Γένους οἰκείου τοῦ ὁριζομένου, καὶ συστατικῆς διαφορᾶς τοῦ αὐτοῦ. τὰ δὲ Γένη ἅπερ εἰσὶ τὰ ὁριζόμενα ἐνταῦθα, οὐ πάντα ἔχουσι γένος οἰκεῖον. τὰ γὰρ ἀνώτατα καὶ γενικώτατα οὐκ ἔχει γένος ἀνώτερον ἐξ οὗ ὁρισθείη. πρόσθες ὅτι καὶ εἰσὶ διαφόρων κατηγοριῶν, ὧν οὐδεμία ἐστὶ κοινὸν Γένος. τὸ γὰρ ὄν, ὁμώνυμός τις ἐστὶ φωνὴ λεγομένη κατὰ πασῶν τῶν κατηγοριῶν, ὡς τὰ ἀφ' ἑνός, ἢ πρὸς ἕν. διάτοι τοῦτο ὁ Πορφύριος ὑπογραφὴν ἐχρήσατο ἐπὶ τούτων.

Τί ἐστὶ τὸ ὑπογραφόμενον.

Ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος τὸ ὑπογραφόμενον οὔτε ἡ καθόλου φύσις μόνη ἐστὶν, οὔτε ἡ χέσις μόνη τῆς αὐτῆς. οὐδέτερον γὰρ τούτων ὁρίζεται καθ' αὑτό. ἀλλ' ἡ γενικὴ φύσις ὁρίζεται κατὰ τὴν ταυτότητα τῆς χέσεως, καθ' ἣν ἀδιαφόρως ὑπάρχουσα οὐσιωδῶς ἐν πολλοῖς διαφέρουσι τῷ εἴδει, κατηγορεῖται κατ' αὐτῶν, ὃν τρόπον ἐνυπάρχει τούτοις. δηλαδὴ ἐν τῷ τί ἐστι. ὥστε πρὸς τὸν ἐρώμενον ὁποῖόν ἐστι τὸ ὑπογραφόμενον ἐπὶ τοῦ παρόντος; εἰρήσεται προσφυῶς. Ἡ γενικὴ φύσις κατὰ τὴν χέσιν τῆς ταυτότητος ἣν ἔχουσα ἐν πολλοῖς ὑπάρχουσα διαφέρουσι τῷ εἴδει. εἰ δὲ εἴποι, πῶς τὸ Ζῶον λέγεται Γένος, εἴπερ ἡ γενικὴ φύσις καθ' αὐτὴν μὴ ὁρίζεται; λεκτέον. ὅτι οὐ κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, (ὅπω γὰρ ὁριζόμενον, Οὐσία ἐστὶν ἔμψυχος αἰσθητική,) ἀλλὰ κατὰ τὴν χέσιν τῆς ταυτότητος, καθ' ἣν ἐν τοῖς οὖσιν ὑπάρχει, ἐν Ἀνθρώπῳ, Ἵππῳ, Λέοντι, καὶ τοῖς λοιποῖς Εἴδεσι, καθ' ἣν καὶ κατηγορεῖται κατ' αὐτῶν, ὃν τρόπον καὶ τὰ Εἴδη πρὸς ἄλληλα ἔχειν πῶς λέγεται. καθότι πάντα οὐσιωδῶς εἰσὶ Ζῶα.

Ἐμπε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Pag. 98

Σωάγεται ἢ οὕτω.

Ἡ ἐν πῷ τί ἐς
τὸ γένος.

Ἡ πολλαῖς φύσεσιν ἁρμό-
ζει, ἓ τοῦτο διχῶς.

Ἡ ἐν
δ

Ἡ οὐσιωδῶς, ἓ τοῦτο
διχῶς.

Ἡ μιᾷ, ἓ τοῦτο διχῶς.

Ἡ ἁπλῶς κατηγορικὴ
καθόλου φωνὴ κατη-
γορεῖται.

Ἡ μιᾷ φύσει
ὁποῖον τί

Ἡ ἐπουσιωδῶς, ἓ τοῦτο
διχῶς.

Ἡ

Παντόρα

Παντόρα

Παντόρα

Παντόρα

Ἡ οὐ
δι

Αἱ κ
τη

Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐμπεδοῦται δὲ τὰ εἰρημένα πλείοσι μὲν, καὶ πρὸ τῆς ἄλλων λόγῳ τοιῷδε. ἐκεῖνο γὰρ ὀφείλεται ὑπάρχειν, ὅπερ κατηγορεῖται κατὰ πλειόνων Εἰδῶν. κατηγορεῖται δὲ κατὰ πλειόνων Εἰδῶν ἡ αὐτὴ φύσις, ἥτις ποτ' ἂν εἴη γενικὴ, καὶ οὐχὶ ἡ ἕξις, ὡς οἱ πολλοὶ φασὶ κατ' ἐπίνοιαν ὄν. κατὰ γὰρ τοῦ Ἀνθρώπου, Ἵππου, Λέοντος, καὶ τῶν ἄλλων εἰδῶν, ἡ φύσις τοῦ Ζώου κατηγορεῖται ὡς ὑπάρχουσα τούτοις. φαμὲν γὰρ τὸν Ἄνθρωπον ὅτι ἐστὶ Ζῶον, καὶ τὸν Ἵππον, καὶ Λέοντα. οὐδεὶς δ' ἂν φαίη τὸν Ἄνθρωπον Γένος, εἴπερ γενικὴν ἕξιν. ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ πάσης ὑπογραφῆς λαμβάνεταί τι ὡς Γένος, καὶ ἐπὶ τῆς προκειμένης Γένους χώραν ἀναπληροῖ τὸ κατηγορούμενον πρᾶγμα κατὰ πλειόνων, ἤτοι ἡ φύσις ἢ καθόλου. ὡσεὶ ἔλεγον.

Γένος ἐστὶ πᾶσα φύσις καθόλου γενικὴ, πραγματικῶς ὑπάρχουσα τοῖς ὑφ' αὐτό. ὅπερ δηλοῦται διὰ τὸ εἰπεῖν τὸ κατηγορούμενον πρᾶγμα κατὰ πλειόνων. εἰ δέ τις εἴπῃ τίνος χάριν τὸ πρᾶγμα παραλαμβάνεται ἐν τῇ ἐξηγήσει, ὅπερ οὐ κεῖται ἐν τῇ ὑπογραφῇ; ἐρήσεται πρὸς αὐτόν. ὅτι τὸ κατηγορούμενον ἐπιθέτου λόγον ἔχον, ἀναγκαίως ἀπαιτεῖ ὡς βάσιν οἰκείαν οὐσιαστικόντι. τοιοῦτον ὑπάρχον σημαινόμενον τὸ πρᾶγμα.

Δείκνυται τὸ κατηγορούμενον κατὰ πλειόνων πρᾶγμα, Γένους λόγον ἔχειν καὶ ἐπὶ τῆς ὑπογραφῆς. ὅτι τὸ Γένος ὁμοίως ὑπάρχει ἐν πᾶσι τοῖς Εἴδεσι. καὶ τὸ κατὰ πλειόνων κατηγορούμενον πρᾶγμα, ὁμοίως ἐν πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς καθόλου. πάντα γὰρ κατηγορεῖται κατὰ πλειόνων ὡς πράγματα. καθ' ὃ καὶ ἀντιδιαστέλλεται τῷ καθέκαστα καὶ ἀτόμων. ἅπερ καθ' ἑνὸς λέγεται καὶ οὐ κατὰ πλειόνων. Ταύτῃ δὲ τὴν ὑπογραφὴν μετῆνεγκεν ὁ Πορφύριος ἀπὸ τῶν Τοπικῶν, ἧς εἰς ἀνάπτυξιν διαιρεῖ τὰ κατηγορούμενα, καὶ δείκνυσι διὰ τῆς ἐκτεθείσης ὑπογραφῆς ἀντιδιαστελλόμενον τὸ Γένος πάντων τῶν ὅπως δήποτε κατηγορουμένων. ἔστι δὲ ἡ διαίρεσις τοιαύτη. τὰ κατηγορούμενα ἢ καθ' ἑνὸς μόνου κατηγορεῖται, οἷον Σωκράτης, καὶ τὸ, οὗτος. ἢ κατὰ πλειόνων. καὶ τῶν κατὰ πλειόνων κατηγορουμένων, τὰ μὲν ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται, ὡς τὸ Γένος καὶ τὸ Εἶδος, τὰ δὲ ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστιν, ὡς ἡ Διαφορὰ, καὶ τὸ Ἴδιον, καὶ τὸ κοινῶς Συμβεβηκός.

Ὅθεν σημαίνεται ὅτι ἐπὶ τῆς ἐκτεθείσης ὑπογραφῆς τὸ μὲν κατηγορούμενον πρᾶγμα Γένους χώραν ἐπέχει, τὰ δὲ λοιπὰ Διαφορᾶς. ὧν διὰ μὲν τῶ κατὰ πλειόνων κατηγορεῖσθαι, ἀντιδιαστέλλεται τῷ ἀτόμων καθ' ἑνὸς μόνου κατηγορουμένων. διὰ δὲ τοῦ διαφερόντων τῷ εἴδει. ἐκ τῶ Εἴδους διαφέρει, κατὰ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ κατηγορουμένου. τῷ δὲ ἐν τῷ τί

ἐστι κατηγορεῖσθαι, τῇ λοιπῶν τεσσάρων διαφορᾶς, Ἰδίου, καὶ Συμβεβηκότος. ἐρωτησαντος γάρ τινος τί ἐστι Σωκράτης; τὸ Εἶδος ἀποκρινόμεθα, ὅτι ἐστὶν Ἄνθρωπος. Εἰδὲ τί ἐστιν ἄνθρωπος ἐρωτῶν; τὸ Γένος, ὅτι ζῶον. διὸ καὶ ταῦτα μόνα ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. ὅθεν σωιάγεται ὅτι οἰκεία, καὶ αὐτίστροφός ἐστι τῷ ὑπογραφομένῳ ἡ ὑπογραφὴ αὕτη. οὕτως γὰρ ἐκείνης καλλίστης ὑπογραφῆς, ἥτις τὴν φύσιν τοῦ ὑποκειμένου πράγματος δηλοῦσα, ἀπὸτε τῆς ὁμογενῶν καὶ ἑτερογενῶν αὐτὸ διαιρέλει, μήτε κατά τι περιττεύουσα, μήτε ἐλλείπουσα, εἴη αὐ αὕτη ἡ ἐκτεθεῖσα καλλίστη ὑπογραφή, οἰκεία τε καὶ αὐτίστροφος τῷ Γένει.

Ἰστέον ὅτι τὸ ὑπογραφόμενον ἐνταῦθα τῷ Πορφυρίῳ, ἐστὶ τὸ ἁπλῶς καὶ καθολικώτατον Γένος. διὰ τοῦτο μὴ δυνάμενος ὁ Πορφύριος κυρίως ὁρισμὸν ἀποδοῦναι τοῦ τοιούτου, δι' ὑπογραφῆς αὐτὸ ἐσήμανεν. ἃ γὰρ μὴ δυνάμεθα ὁρίσαι, δι' ὑπογραφῆς ταῦτα σημαίνομεν. διὸ καὶ τὸ ἐκτεθὲν Γένος ὑπεγράφη. Πρῶτον μὲν ὡς εἴρηται ὅτι ἐστὶν ἁπλῶς καὶ καθολικώτατον Γένος ἐφαρμόσαι δυνάμενον παντὶ Γένει. τοῦ δὲ καθολικωτάτου Γένους, οὐκ ἔστιν ὁρισθῆναι Γένος ἀφ' οὗ ὁρισθείη. οὕτω γὰρ οὐκ ἂν εἴη καθολικώτατον. Γένους δὲ μὴ ὄντος, οὐδὲ ὁρισμὸν ἐνδέχεται εἶναι. ὁ γὰρ ὁρισμὸς σύγκειται ἐκ Γένους καὶ συσατικῶν Διαφορῶν. αἱ γὰρ διαφοραὶ διαιροῦσαι τὰ Γένη, τὰ Εἴδη σωιεῖσι. οὐ ἄρα μὴ ἐστὶ Γένη, οὐδὲ συσατικὰς Διαφορὰς ἐνδέχεται εἶναι. Δεύτερον δὲ ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴρηται, ὅτι τὸ Γένος τῇ ὁμοιούμων ἐστὶ, (διχῶς γὰρ λέγεται.) τὰ δὲ ὁμώνυμα οὐκ ἔστιν ὁριστικῷ ἀποδοῦναι λόγῳ, ἐπεὶ ὀνόματα μόνον ἐστὶ φιλὰ τοῖς πράγμασι τοῖς ὑπ' ἐκείνων σημαινομένοις διαφέροντα. οἱ δὲ ὁρισμοὶ ἀσιῶν εἰσιν ὁρισμοί. ὧν δὲ πραγμάτων ὁρισμοί εἰσιν οἱ αὐτοὶ, ταῦτα καὶ πράγματα εἰσὶ τὰ αὐτά. ὅθεν τὰ ὁμώνυμα οὐκ ὄντα τὰ αὐτὰ πράγματα, οὐδὲ ὁρισμῷ περιληφθῆναι ἐνδέχεται, ἀλλὰ μόνον δι' ὑπογραφῆς δηλοῦται. Πρὸς ταῦτα ἴσως ἀπορήσειέ τις, ὅτι εἰ ὁ ὁρισμὸς οὐσίαν σημαίνει, τὰ δὲ ὁμώνυμα οὐχ ὁριζόμεθα ὅτι ἐστὶ φιλὰ ὀνόματα, διατί αὐτῇ ὑπογραφὴν ἀποδίδομεν; καὶ γὰρ ἡ ὑπογραφὴ διὰ τῆς σωδρομῆς τῶν συμβεβηκότων τὴν ὑποκειμένην αὐτῇ ἀσίαν δηλοῖ. Ἐπεὶ τοιγαροῦν τὰ ὁμώνυμα διὰ μιᾶς ὑπογραφῆς ἀποδίδονται, καὶ δι' αὐτῆς εἰς ἔννοιαν τῆς ὑποκειμένης οὐσίας ἐρχόμεθα, διρεθήσεται οὐ μόνα τὰ ὀνόματα, ἀλλὰ καὶ πράγματα τὰ αὐτά, ὅπερ ἄτοπον. διρεθήσεται γὰρ τὰ δέκα γένη ταυτὰ, οἷς ἐστὶ γένος ὁμώνυμον.

Ἡ λύσις τῆς ἀποριας ταύτης, φέρεται παρ' Ἀμμωνίῳ, ὅτι καὶ τοῖς διαφέρουσι κατ' οὐσίαν, ἐνδέχεται εἶναι τὰ αὐτὰ συμβεβηκότα καθ' ἃ ἡ ὑπο-

ποιγραφὴ γίνεται. ὥσπερ γὰρ ἡ οὐσία περιεκτικὴ σώματος καὶ ἀσωμάτε, Γένος οὖσα τούτων, ἐκείνων ὄντων εἰδῶν, οὕτω καὶ τὸ ποσὸν περιεκτικόν ἐστι τοῦ συνεχοῦς καὶ διωρισμένου, Γένος ὂν τούτων, καὶ τὸ ποιὸν ὡσαύτως, καὶ τὰ ἄλλα ὁμοίως. ὥστε ἡ αὐτὴ σχέσις ταῖς κατηγορίαις πᾶσι συμβέβηκε, καὶ οὐκ ἔστι θαυμαστὸν, εἰ τῇ κατ' οὐσίαν διαφερόντων, ἐνδέχεται μίαν ὑπογραφὴν εἶναι. τὰ δὲ ὑπογραφόμενα πράγματα, μὴ γίνεσθαι ταὐτά. πρόσεστι γὰρ ἐν τοῖς δέκα Γένεσιν, ὁμοίως τὸ κατὰ πλειόνων κατηγορεῖσθαι, ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν αὐτὴν, ἢ κατὰ τοσούτων. ἡ μὲν γὰρ τῇ κατηγορίᾳ, εἰ τύχοι, κατηγορεῖται κατὰ τεσσάρων, ἢ πέντε Εἰδῶν. ἡ δὲ κατὰ πλειόνων, ἢ ἐλαττόνων, ἅπερ καὶ τῷ εἴδει καὶ τῇ ὑπάρξει διαφέρουσιν. ἐξ ὧν καὶ τὰ τούτων γένη διαφέρει. ὅθεν οὐκ ἄτοπον τὰ αὐτὰ συμβεβηκότα διαφόροις ἐνυπάρχειν πράγμασιν.

Τει-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τεχνῶς διαιρῆται τὸ παρὰ Πορφυρίῳ περὶ Γένους κεφάλαιον.

- α'. ἐν ᾧ τὰ διάφορα συμμνόμενα τῷ γένους ἐκτίθεται.
  - α'. γένος λέγεται ἡ ἄθροισις καθ' ἃς ἔχουσί τινες σχέσιν τινὰ συγγενείας πρὸς ἀλλήλους, ἢ πρός ἔντι πρῶτον.
  - β'. ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς ἐκάστου γενέσεως, ἢ αὕτη διχῶς.
    - Ἡ μὲν φυσικὴ, ὡς ὁ πατήρ.
    - Ἡ δὲ τοπικὴ, ὡς ἡ πατρίς.
  - γ'. γένος ᾧ ὑπόκειται τὰ εἴδη.
- β'. ἐν ᾧ διαφόρως ὑπογράφει τὸ σημαινόμενον περὶ οὗ ὁ λόγος.
  - α'. καθ' ὃ τὸ γένος διαφέρεται πρὸς τὸ εἶδος. γένος ἐστὶ τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον.
  - β'. τὸ εἶδος πρὸς τὸ γένος. γένος ἐστὶν ᾧ ὑπόκειται τὰ εἴδη.
- γ'. ἐν ᾧ τὰς ὑποδοθείσας ὑπογραφὰς δι-εξοδικώτερον ἀναπτύσσει.
  - α'. διὰ τὸ κατὰ πλειόνων κατηγορεῖσθαι αὐτὸ διαιρεῖται τῇ εἰς ὕμων, καθ' ἑνὸς μόνου κατηγορουμένων.
  - β'. διὰ τοῦ διαφερόντων τῷ εἴδει, ἐκ τοῦ εἴδους διαφέρει, καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ κατηγορουμένου.
  - γ'. τῷ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαι τῶν λοιπῶν τελῶν διευκύνει, διαφορᾶς, ἰδίου, καὶ συμβεκηκότος.

Περὶ Εἴδους.

ΜΕτὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Γένους προσεχῶς ὁ Πορφύριος τὴν διάληψιν περὶ τοῦ Εἴδους ποιεῖται, τὴν κατὰ διδασκαλίαν τάξιν κράνταθα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θα ἐπιτρῶν, εἰ μὴ μὴ ἁπλῶς τὴν κατὰ φύσιν. ἡ γὰρ διαφορὰ ὡς ἁπλουστέρα τε καὶ συστατικὴ τοῦ Εἴδους προλαμβάνει· μέρος γάρ ἐστιν ἡ διαφορὰ τοῦ Εἴδους. τὰ δὲ μέρη ἀναντιῤῥήτως προηγεῖται τοῦ ὅλου, ὥσπερ ἐπὶ τῆς συνθέσεως, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ φύσιν γνώσεως. ἀλλὰ τῷ γε λόγῳ τῷ πρός τι, καὶ τὴν κατὰ φύσιν τάξιν τετρημένως φαίνεται. τὰ γὰρ πρός τι ἅμα τῇ φύσει εἶναι λέγεται πρὸς τοῦ Φιλοσόφου, καὶ γινώσκεσθαι ὁμοίως. τὸ δὲ Γένος καὶ Εἶδος τῷ πρός τι εἰσί. τὸ γὰρ Εἶδος Γένους λέγεται Εἶδος, ὥσπερ καὶ τὸ Γένος Εἴδους ἐστὶ Γένος. ὅθεν καὶ ἐν τοῖς λόγοις (1) ἑκατέρων ἀμφοῖν ἐμνημόνευσε. προσέτι ὅτι τὸ Εἶδος κατηγορεῖται ἐν τῷ τί ἐστιν, ἡ δὲ διαφορὰ ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι. προηγεῖται δὲ ἀεὶ ἐπὶ τὰ αὐτὰ Πράγματος ἡ ζήτησις καὶ κατηγορία τὸ τί ἐστι, τῆς ζητήσεως καὶ κατηγορίας τῆς γινομένης διὰ τὸ ὁποῖόν τί ἐστιν. ὅθεν ὁ Πορφύριος τετρημένως ἅμα φαίνεται τὴν τῆς φύσεως τάξιν, καὶ τὴν τῆς διδασκαλίας. τὸ γὰρ Εἶδος ἧπερ ἐστὶ σχετικὸν τοῦ Γένους ἅμα τῇ φύσει ὂν ἐκείνῳ, προηγεῖται κατὰ φύσιν τῆς Διαφορᾶς. ἀπὸ δὲ τῶν κατὰ φύσιν ἀρχόμενοι, ῥᾷον μανθάνομεν. προηγεῖται καὶ κατὰ τὴν τῆς διδασκαλίας. κέχρηται δὲ ὁ Πορφύριος καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος τῷ αὐτῷ κανόνι, ὥπερ καὶ ἐπὶ τοῦ Γένους. διαιρεῖ γὰρ τὸ περὶ Εἴδους Κεφάλαιον εἰς πέντε μέρη, ὧν ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου τὰ διάφορα σημαινόμενα τοῦ Εἴδους ἐκτίθεται. Ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου διαφόρους ὑπογραφὰς ἀποδίδωσι τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ διδάσκει τὰς αὐτὰς διεξοδικώτερον. ὧν εἰς κατάληψιν τραπωτέραν ἐδέησεν αὐτῷ τὴν τάξιν ἐκθέσθαι τῶν κατηγορουμένων ἐπὶ μιᾶς κατηγορίας. πέμπτον διέξεισι τὰς διαφορὰς αἷς πρὸς ἄλληλα χωρίζονται τὰ κείμενα ἐν ἐκείνῃ τῇ τάξει. τελευταῖον δὲ περὶ ἀτόμου, τίνε ἐστὶ, καὶ πόσαχῶς λέγεται διδάσκει.

Σημαινόμενα τοῦ Εἴδους.

ΤΑ σημαινόμενα τοῦ Εἴδους εἰσὶ πολλὰ καὶ διάφορα· ἄλλως γὰρ ταὐτὸν τὸν φωνὴν οἱ Γραμματικοὶ, καὶ ἄλλως οἱ Ῥήτορες ἐκλαμβάνουσιν. οἱ μὲν Γραμματικοὶ εἴδη ὀνομάτων, ἀπωνυμιῶν, καὶ παραγωγῶν, προσέτι ῥημάτων καὶ ἀῤῥημάτων γινώσκουσιν, οἱ δὲ Ῥήτορες εἴδη λόγων, καὶ εἴδη περιόδων, καὶ εἴδη προβλημάτων κατονομάζουσι. παρὰ δὲ Φυσικοῖς, Εἶδος λέγεται θάτερον μέρος τοῦ συνθέτου, ὃ καὶ μορφὴ καλεῖ-

σθαι

(1) Ἤτοι ἐισαγωγῆς, ἢ ὑπογραφῆς τύπου.

θαι εἴωθε. προσέτι λέγεται κατ' αὐτοὺς εἴδη, οἷς ὡς εἰκόσι πέχρηται ὁ πᾶς εἰς ἀντίληψιν τῶν ὄντων. ἀλλὰ καὶ αἱ νοεραὶ Οὐσίαι εἴδη κεχωρισμένα λέγονται παρ' αὐτοῖς. ὁ Πορφύριος μέν τοι οὐκ ἐχρήσατο πᾶσι τοῖς ὑπὸ τῆς τοιᾶς δὲ φωνῆς σημαινομένοις, ὅτι οὐδὲ πάντα συμβάλλεται εἰς σύνοιαν τοῦ παρὰ λογικοῖς Εἴδους, ἀλλ' ἠρκέθη δύο μόνα σημαινόμενα ταύτης ἐκθέσθαι, τὰ λοιπὰ παραλιπών. πρῶτον τὴν διπρέπειαν καὶ ἁρμοσθεῖσαν καθ' ἣν διειδῆ λέγομεν τὸν τοιοῦτον κεκοσμημένον εἶδει. ἐφ' ᾧ καὶ εἰσάγει τὸν Ποιητὴν λέγοντα, πρῶτον εἶδος ἄξιον τυραννίδος. μεθ' ὃ ἐπιφέρει τὸ κατὰ Φιλοσόφους Εἶδος. ταῦτα δὲ μόνα ἐκτίθεται ὁ Πορφύριος ὡς ἔχοντά τινα πρὸς ἑαυτὰ ὁμοιότητα. ἔστι δὲ τὸ λογικὸν (1) Εἶδος οἷον διπρέπεια, κάλλος, καὶ τελειότης τοῦ Γένους, ὥσπερ καὶ ἡ διπρέπεια τοῦ σώματος. τὸ γὰρ Εἶδος παρ' Ἀριστοτέλει, ἀντὶ τῆς μορφῆς λαμβάνεται, ὃ καλὸν καὶ ἐφετὸν ὁ Ἀριστοτέλης ὠνόμασε. τὴν γὰρ ὕλην καθ' ἑαυτὴν ἄμορφον, καὶ ἀνείδεον οὖσαν, καὶ δυνάμει λεγομένην ὄν, εἰς ἐνέργειαν ἄγει, καὶ οἱονεὶ διειδῆ καθίστησι.

Ἔκθεσις τῆς ἐν τῷ β'. μέρει.

Ὑποτάσσει δὲ ὁ Πορφύριος τὸ ἐκτεθὲν σημαινόμενον τῶν Εἴδους τριχῶς, κατὰ τὸ τελεῖν τῆς θεωρουμένης ἐπ' αὐτὸ σχέσεως. καθὸ μὲν γὰρ τὸ Εἶδος ἐπὶ τὸ Γένος ἀναφέρεται, Εἶδος εἶναι λέγεται τὸ τινὶ γένει ἀμέσως ὑποκείμενον. καθὸ δὲ τὸ Γένος ἐπὶ τὸ Εἶδος ἀναφέρεται, Εἶδος εἶναι λέγεται τὸ κατατμηθὲν ὑπὸ τὸ Γένος, καὶ οὗ τὸ Γένος ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. καθ' ἣν δὲ σχέσιν τὸ εἶδος πρὸς τὰ ὑφ' αὑτὸ ἔχηκεν, ἤτοι τὰ ἄτομα, ὅτι ἐστὶ τὰ κατὰ πλειόνων, καὶ διαφέρουσιν τῷ ἀριθμῷ, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον.

Ἀπορία.

Ἐνταῦθα οὐκ ἀπεικότως ἀπορήσειεν ἄν τις πρὸς τὰ λεγόμενα τῷ Πορφυρίῳ λέγων οὑτωσί. τὸ ὀρίζειν τινὰ θάτερον διὰ θατέρου, καλὰ κεῖνται παρὰ Φιλοσόφοις, ὅτι τὸ αὐτὸ γίνεται γνωριμώτερον, καὶ ἧττον γνώριμον. διὰ οὗ γὰρ ἕτερον ὁρίζομεν καὶ δηλοποιοῦμεν, γνωριμώτερον εἶναι

(1) Τὸ παρὰ φυσικοῖς σιώπητον τοῦτο, τὸ εἶδος τῆς μεταφυσικῶν τε καὶ λογικῶν. τὸ δὲ παρὰ μεταφυσικοῖς εἶδος, τοῦτο τοῖς μεταφυσικοῖς τε καὶ λογικοῖς διαφορά. ὃ δὲ τῆς φυσικῶν ὕλη, ταῦτο τῆς μεταφυσικῶν καὶ λογικῶν γένος.

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ται χρεὼν τοῦ ὁριζομένου. ἵνα δὲ σαφὲς τὸ λεγόμενον γένηται, ὀλίγα ἅττα περὶ τούτου λεκτέον. πᾶσα δεῖξις, ἢ ἐκ τοῦ ἀσαφοῦς τὸ σαφὲς ἀποδείκνυσιν, ἢ ἐκ τοῦ σαφοῦς τὸ ἀσαφές, ἢ ἐκ τοῦ ἀσαφοῦς τὸ ἀσαφές, ἢ ἐκ τοῦ σαφοῦς τὸ σαφές. ἐκ τούτων οὖν τῶν τεττάρων συζυγιῶν τῆς δείξεως, μόνη ἐστὶ κυρίως δεῖξις ἡ ἐκ τοῦ σαφοῦς τὸ ἀσαφὲς δεικνύουσα. αἱ δ' ἄλλαι ψεῦδεις ψεκταὶ, καὶ οὐδ' ὅλως δείξεις ἂν εἶεν. οὔτε γὰρ τὸ σαφὲς ἐκ τοῦ σαφοῦς δηλοῦται, οὔτε τὸ ἀσαφὲς ἐκ τοῦ ἀσαφοῦς. τὰ δὲ σαφῆ ἐκ τῶν ἀσαφῶν πειρᾶσθαι δεικνύναι, οὐ μόνον ὅτι ἄτοπον, ἀλλὰ καὶ μοχθηρίας ἀνάπλεων. μία ἄρα μόνη ἐστὶ κυρίως δεῖξις ἡ ἐκ τοῦ σαφοῦς τὸ ἀσαφὲς δεικνύουσα. ὅταν δέ τις διὰ σαφῶν τινων τί συμπεραίνων ὡς ἀσαφὲς, εἶτα διὰ τούτων πάλιν τὰ δι' ὧν τοῦτο συνεπεράνθη ὡς ἀσαφῆ συμπεραίνῃ, διάλληλος δεῖξις λέγεται. τὰ αὐτὰ γὰρ καὶ σαφῆ καὶ ἀσαφῆ ποιεῖ, ἅπερ τοῖς Φιλοσόφοις διαβέβληται. Ἐπεὶ οὖν ὁ Πορφύριος διὰ τοῦ Εἴδους τὸ Γένος ὑπέγραψεν ὡς γνωριμώτερον, καὶ πάλιν διὰ τοῦ Γένους τὸ Εἶδος, δῆλον ὅτι θάτερον διὰ θατέρου. ὥστε τὰ αὐτὰ καὶ γνώριμα, καὶ ἧττον γνώριμα πεποίηκε κατὰ τὸν διάλληλον δεῖξιν. ἡ δὲ διάλληλος δεῖξις διαβεβλημένη. ἄρα αἱ ὑπογραφαὶ τοῦ Πορφυρίου διαβεβλημέναι.

Λύσις.

Τὴν ἐπίλυσιν τοῦ ἀπορηθέντος αὐτὸς ὁ Πορφύριος ἐν τῇ ἐκθέσει τοῦ κεφαλαίου ἐκτίθεται. ἤθετο γὰρ τῇ διαλλήλῳ κεχρημένος δείξει. διὸ καὶ φθάσας ἀπελογήσατο, ὅτι τὸ Γένος Εἴδους ἐστὶ Γένος, καὶ τὸ Εἶδος Γένους ἐστὶν Εἶδος. καὶ ἀδύνατον τούτων θάτερον, χωρὶς θατέρου γνωρισθῆναι. ἐπὶ γὰρ τῶν σχετικῶν οὐχ ὅπως οὐκ ἐστὶν ἄτοπον θάτερον διὰ θατέρου ἀποδοῦναι, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον. εἴγε ταῦτα ἐστὶν οὐ μόνον ἅμα τῇ φύσει, ἀλλὰ καὶ τῇ γνώσει, καὶ οὐκ ἄλλως, ὅτι μὴ δι' ἀλλήλων πέφυκε γνωρίζεσθαι. ὥστε ἀνάγκη τῷ περὶ θατέρου τύπων τὸν διδασκαλίαν ποιούμενον, καὶ θατέρου μνησθῆναι. ὁ γὰρ τὸ ἕτερον τῷ πρός τι ἀγνοῶν, οὐδὲ τὸ ἕτερον εἴσεται. τοιαῦτα δέ εἰσι τὰ Γένη καὶ τὰ Εἴδη. δι' ὧ καὶ ὀρθῶς ὑπογράφεται δι' ἀλλήλων.

Ὅτι μὲν οὖν οἱ ἀποδοθέντες οὗτοι τοῦ Εἴδους λόγοι οὐκ εἰσὶν ὁρισμοὶ κυρίως, ἀλλ' ὑπογραφαὶ, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων ἐν τῷ περὶ Γένους κεφαλαίῳ, περὶ τοῦ ἐκείνου ὑπογραφῶν. ὥσπερ γὰρ τὸ Γένος τῶν ὁμωνύμων λύει, ὡς πανταχόθεν ἐν διαφόροις κατηγορίαις, ὧν ἐκ λύει Γένος συνώνυμον, καὶ ὅτι περὶ τοῦ ἁπλῶς Γένους ὁ λόγος λύει, ὅπερ παντὶ Γένει ἐφαρμόσαι δυνάμε-

θα, ἅπω κἀνταῦθα περὶ τὸ ἁπλῶς Εἶδος ὁ λόγος ἐστίν. ὅπερ ἐν πάσαις ταῖς κατηγορίαις τάττεσθαι δύναται, καὶ παντὶ Εἴδει ἐφαρμόττεσθαι. ὅθεν δὴ ὑπογραφὴς ἀπεδόθη. τῷ γὰρ καθολικωτάτῳ οὐκ ἔστιν ὑπερβαλεῖν καθολικώτερον, ἐξ οὗ ὁρισθεῖεν.

Κἀνταῦθα τὸ ὑπογραφόμενον ἐστὶ πᾶσαι αἱ εἰδικαὶ φύσεις ἐφ' ὅσον ὑπάρχουσαι ἐν πολλοῖς, κατὰ πολλῶν πεφύκασι κατηγορεῖσθαι. καὶ οὔτε ἡ καθόλου φύσις καθ' ἑαυτὴν, οὔτε ἡ εἰδικὴ ἕξις, ἀλλ' ὡς εἴρηται καὶ ἐπὶ τοῦ Γένους, ἡ ἕξις τῆς ταυτότητος τῆς εἰδικῆς φύσεως.

Ἰστέον δὲ ὅτι αἱ ἀποδοθεῖσαι αὗται ὑπογραφαὶ τὰ Εἴδους, αἱ μὲν πρῶται δύο ἐφαρμόττουσι τῷ Εἴδει, καθόσον ὑποκείμενον λέγεται ἐν ταῖς κατηγορίαις τῆς γενικῆς φύσεως. διαφέρουσι δὲ ἀλλήλων ὥσπερ ἡ ἀνάβασις καὶ ἡ κατάβασις ἐν τῷ αὐτῷ ὑποκειμένῳ οὖσαι. ὅθεν ἐφαρμόττουσι πᾶσι τοῖς Εἴδεσιν, εἰδικωτάτοις τε καὶ ὑπαλλήλοις. ἡ δὲ τελευταία μόνοις τοῖς εἰδικωτάτοις. εἴληπται γὰρ ἀπὸ τοῦ ἐν πολλοῖς ὑπάρχειν καὶ κατὰ πλειόνων κατηγορεῖσθαι, ὅπερ τῇ καθόλου φύσει ἰδιαίτερον προσήκει, ὥσπερ αἱ δύο πρῶται εἰλήφθησαν ἀπὸ τῆς εἰδικῆς φύσεως, καθ' ὃ περιέχει ἐν ἑαυτῇ τὴν φύσιν τοῦ Γένους. κἀνταῦθα ἐπὶ τῆς ἐκτεθείσης ὑπογραφῆς εἴληπται ὡς Γένος τὸ κατὰ πλειόνων κατηγορούμενον, τὰ δὲ λοιπὰ μόρια τὰ κείμενα ἐν τῇ ὑπογραφῇ, χώραν διαφορᾶς ἀναπληροῖ, ὧν διὰ μὲν τοῦ κατὰ πλειόνων κατηγορεῖσθαι, δηλοῦται ὅτι ἐστὶν ἐν τῷ καθόλου. διὰ δὲ τοῦ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ, διακρίνεται τοῦ Γένους καὶ τῆς Διαφορᾶς, καὶ τὰ κοινῶς Συμβεβηκότος. ὁμοίως καὶ διὰ τοῦ ἐν τῷ τί ὄζι, διακρίνεται τούτων τε καὶ τοῦ Ἰδίου. χρεὼν δὲ σαφηνείας τῷ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ, εἰδέναι δέον. ὅτι τὸ ἓν καὶ ταὐτὸ, τῷ ἑτέρῳ ἀντίκειται. τῷ δὲ ἀντικειμένων, ὁσαχῶς τὸ ἓν λέγεται, τοσαυταχῶς καὶ τὸ ἕτερον ῥηθήσεται. τὸ τοίνυν ἓν καὶ ταὐτὸ τριχῶς λέγεται, τῷ Γένει, Εἴδει τε καὶ Ἀριθμῷ. φέρε εἰπεῖν, ταυτὰ τῷ ἀριθμῷ λέγεται, ὧν τὰ ὀνόματα πλείω ὄντα, τὸ πρᾶγμα ἓν ὄζι καὶ ταυτό. ὡς ξίφος, μάχαιρα, σπάθη, ἃ καὶ πολυώνυμα τοῖς γραμματικοῖς λέγεται. ταυτὰ δὲ τῷ Εἴδει ἐκεῖνα λέγεται, ὧν ἐστὶν ἡ φύσις τοῦ Εἴδους, ὡς Λέων καὶ Λέων, ἢ Ἄνθρωπος καὶ Ἄνθρωπος, Ἵππος καὶ τὰ ὅμοια. ταυτὰ δὲ τῷ Γένει. ὡς τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ Γένος. ὡς Λέων, Ἄνθρωπος, Ἵππος, καὶ τὰ ὅμοια. ὁμοίως δὲ τὰ ἕτερα, τοῖς εἰρημένοις τρισὶν εἰσιν ἕτερα. ἢ μόνῳ τῷ ἀριθμῷ, ὡς Πλάτων, Σωκράτης. ἢ καὶ τῷ Εἴδει, ὡς Λέων, Ἵππος. ἢ καὶ τῷ Γένει, ὡς Ζῶον, Φυτόν. τὰ μὲν οὖν ταυτὰ τῷ Γένει οὐκ ἐξ ἀνάγκης ταυτὰ τῷ Εἴδει καὶ ἀριθμῷ. τὸ δὲ ταυτὰ τῷ Εἴδει ἐξ ἀνάγκης μὲν ταυτὰ τῷ Γένει, τῷ δὲ ἀριθμῷ ἐξ ἀνάγκης οὐ ταυτά.

τὰ δὲ

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὰ δὲ ταυτὰ τῷ ἀριθμῷ ἐξ ἀνάγκης καὶ Γένει, καὶ Εἴδει ταυτά. ὁμοίως καὶ ἐξ ἐναντίας, τὰ ἕτερα τῷ Γένει, ἐξ ἀνάγκης ἕτερα καὶ τῷ Εἴδει, καὶ τῷ ἀριθμῷ. τὰ δὲ ἕτερα τῷ Εἴδει, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἕτερα τῷ Γένει, τῷ ἀριθμῷ δὲ ἐξ ἀνάγκης. τὰ δὲ ἀριθμῷ ἕτερα, ὅτε τῷ Γένει, οὔτε τῷ Εἴδει ἐξ ἀνάγκης. λέγεται τοίνυν τὸ Εἶδος κατηγορεῖσθαι κατὰ πλειόνων διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ, τουτέστι τὸ αὐτὸ Γένος καὶ Εἶδος ἐχόντων, ἑτέρων δὲ μόνων ὄντων τῷ ἀριθμῷ.

Ἀπορία.

Ἄξιον δὲ λῦσαι ἴσως ἀπορῆσαι, ὅτι ἐπὶ τοῦ Γένους ἐλέγετο διὰ τὸ μὴ εἶναι Γένος ἀνώτερον, οὐκ λῦσαι διὰ κυρίως ὁρισμοῦ ἀποδοῦναι τοῦτο. ἐπὶ δὲ τοῦ Εἴδους οὐκ ἔξει χώραν ἡ τοιαύτη αἰτία. τὸ γὰρ Εἶδος ἔφθακε Γένος, ἀφ' οὗ λῦσαι ὁρισθῆναι, διὰ οὐ προσηκόντως δὲ ὑπογραφῆς ἀπεδόθη.

Λύσις.

Ἡ Λύσις τῆς ἐκτεθείσης ἀπορίας, διττὴ φέρεται. Πρῶτον μὲν ὅτι οὐκ λῦ ὁλόγως περὶ διωρισμένου Εἴδους, ὡς καὶ ἀνώτερω ἐλέγετο, ἀλλὰ περὶ τοῦ ἁπλῶς Εἴδους. ὅπερ παντὶ εἴδει ἐφαρμόττει. οὔτινος οὐκ ἔστι Γένος ὡρισμένον διαιρούμενον εἰς Εἴδη, διαιρετικαῖς τε καὶ συσατικαῖς διαφοραῖς, ἀφ' ὧν οἱ ὁρισμοὶ συνίστανται. Δεύτερον ὅτι οἱ ὁρισμοὶ πραγμάτων εἰσὶν ὁρισμοὶ, τὰς φύσεις αὐτῶν δηλοῦντες, τὰ δὲ Εἴδη, καὶ Γένη, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς καθόλου, οὐκ εἰσὶ πράγματα, τουτέστιν ἀφωρισμένην φύσιν ἔχοντα, ἀλλὰ σχέσεις πραγμάτων, δηλωτικὴ τῆς ταυτότητος ἐν οἷς θεωροῦνται. Ἐπεὶ οὖν οἱ ὁρισμοὶ ὡς εἴρηται πραγμάτων εἰσὶν, αὗται δὲ αἱ φωναὶ οὐκ εἰσὶ πράγματα, ἀλλὰ σχέσεις πραγμάτων δηλωτικαὶ, εἰκότως οὐδὲ ὁρισθῆναι δυνατὸν λῦ. οὐ γὰρ ὑπάγονται ὑπὸ μίαν τινὰ τῆς κατηγορεῶν, ἀλλ' ἐν πάσαις θεωροῦνται. διὸ δὴ ὑπογραφῆς ἀποδίδονται, ἐκ τῆς συμβεβηκότων αὐταῖς. ἄυτη ἡ λύσις πάσῃ φωνῇ ἐφαρμόττει τῆς καθόλου.

Προσέτι ἠδύνατο ἀπορῆσαί τις, ὅτι αἱ πέντε αὗται εἰρημέναι καθόλου φωναὶ, ἐν αἷς καὶ τὸ Εἶδος ἓν ἐστὶ τούτων, ὑπὸ τὴν φωνὴν ὡς ὑπὸ Γένος κοινὸν ὑπάγονται. ὥστε ἡ φωνὴ ἐστὶ τούτων Γένος, αὗται δὲ καθόλου, ἆρα ἡ ἁπλῶς φωνὴ ἔσαι καθολικωτέρα τῆς καθόλου, καὶ τοῦ γενικωτάτου

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γενικωτέρα, ὅπερ ἄτοπον. Πρὸς ὃ ῥητέον. ὅτι αἱ πέντε αὗται φωναὶ, ὡς μὲν φωναὶ ὑσὸ τὴν φωνὴν δήπου ὑπάγονται, ὡς ὑσὸ Γένος. τὰ δὲ ὑπ' αὐτῆς σημαινόμενα ὡς πράγματα θεωρούμενα, οὐχ ὑπάγονται ὑσό τι κοινὸν Γένος. διὸ οὐδὲ τῆς καθόλου ἐστὶν ὁρεῖν καθολικώτερον.

Συνόψις τοῦ γ'. μέρους.

Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ μέρει, προβάλλεται ὁ Πορφύριος εἰς ἀνάπτυξιν τὰς ἀποδοθείσας τοῦ Εἴδους ὑποτροφάς. ἵνα δὲ σαφεστέρα ἡ ἑρμηνεία γένηται, ἐκτίθησιν ἐπὶ μιᾶς κατηγορίας τὴν τάξιν καὶ σειρὰν τῶν κατηγορουμένων ἐν ἐκείνῃ, κατάτε τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον καθόλου. ἥτις συμβάλλεται εἰς διάγνωσιν τῶν εἰδικωτάτων καὶ ὑπαλλήλων Εἰδῶν, καὶ ὁμοίως εἰς διάκρισιν τῶν ἀνωτάτω καὶ ὑπαλλήλων Γενῶν. κέχρηται δὲ κατηγορίᾳ τῇ λεγομένῃ Οὐσίᾳ, ὅτι αὕτη καὶ γνωριμωτέρα ἐστὶ, καὶ κυριωτέρα τῶν λοιπῶν. Ἔστι μὲν οὖν τὸ ἀνώτατον κατηγορούμενον ἐπὶ ταύτης τῆς σειρᾶς ἡ Οὐσία, μεθ' ἣν τὸ Σῶμα, καὶ μετ' ἐκεῖνο τὸ Ἔμψυχον, μετὰ δὲ τὸ Ἔμψυχον τὸ Ζῶον, ὑσὸ δὲ τὸ Ζῶον τὸ λογικὸν Ζῶον, καὶ ὑσὸ τὸ λογικὸν Ζῶον ὁ Ἄνθρωπος, ἔσχατον δὲ πάντων τάττεται τὰ καθέκαστα. οἷον ὑσὸ τὸν Ἄνθρωπον, Σωκράτης, Πλάτων, καὶ οἱ λοιποὶ κατὰ μέρος ἄνθρωποι. ἐπεκτείνεται δὲ ταῦτα ἐπὶ διαγράμματος εἰς ξανωτέραν κατάληψιν.

Γέ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

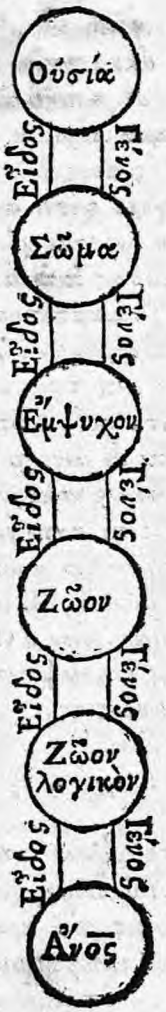

Γένη καὶ Εἴδη ὑπάλληλα

ἅμα κὴ Γένη κὴ Εἴδη τὰ αὐτά.

Σωφρονίσκου τοῦ ἐν τῷ Δ'.

ΤΑύτῃ τῇ ἐκτεθεῖσαν τάξιν τῶν κατηγορουμένων οἱ Φιλόσοφοι κατηγορίαν εἰώθασιν ὀνομάζειν, ἔστι δ' ὅτε καὶ Γένος τοῦ ὄντος. ἥτις ἐστὶ μία τῶν πολυθρυλλήτων ἐκείνων δέκα παρὰ Ἀριστοτέλει. τὰ μὲν οὖν ἀνωτά-

νωτάτω τατόμια ἐπὶ τῆς τοιαύτης σειρᾶς, προσαγορεύεται τοῖς λογικωτέροις, Γένη γενικώτατα. τὰ δὲ κατωτάτω, ὅσα ἀμέσως τάττεται ἐπὶ τῶν ἀτόμων, Εἴδη εἰδικώτατα. τὰ δὲ μεταξὺ τῶν γενικωτάτων καὶ εἰδικωτάτων, ὑπάλληλα, καὶ Γένη καὶ Εἴδη ἅμα λέγεται. ἐχέτασι δὲ τὰς τοιαύτας ἐπωνυμίας ἀπὸ τῶν σχέσεων καθ' ἃς πρὸς ἄλληλα ἀναφέρεται. τὰ ἀνώτατα τοιγαροῦν Γένη μίαν καὶ μόνην ἔχοντα σχέσιν πρὸς τὰ ὑφ' αὑτά, καθ' ἣν κατηγορεῖται ὡς Γένη. διὸ καὶ Γένη λέγεται μόνον, οὐκ ἔτι δὲ Εἴδη. τὰ δὲ κατωτάτω, τὰ ἐπὶ τῶν ἀτόμων ἀμέσως τατόμενα δύο ἔχοντα σχέσεις, τὴν μὲν πρὸς τὰ ἀνώτερα, τὴν δὲ πρὸς τὰ κατώτερα. προσαγορεύεται δὲ κατ' ἀμφοτέρας, Εἶδος εἰδικώτατον. τετύχηκε δὲ μιᾶς προσηγορίας δυσὶ σχέσεσιν, ὅτι τοῦ αὐτοῦ λόγου εἰσὶν ἀμφότεραι αἱ εἰρημέναι σχέσεις. τῷ γὰρ αὐτῷ λόγῳ τὰ εἰδικώτατα ὑπόκειται τοῖς ἀνωτέρω ὡς Εἴδη, καὶ κατηγορεῖται τῶν ἀτόμων ὁμοίως ὡς Εἴδη. τὰ δὲ μεταξὺ τούτων τατόμια ἃ καὶ ὑπάλληλα λέγεται, δύο καὶ ταῦτα ἔχοντα σχέσεις, τὴν μὲν πρὸς τὰ ἀνώτερα καθ' ἣν Εἴδη λέγεται, τὴν δὲ πρὸς τὰ κατώτερα, καθ' ὧν κατηγορεῖται, καὶ Γένη κατ' ἐκείνην λέγεται. τοίνυν τὰ ἀνώτερα κατηγορεῖται μὲν ἀμέσως τῶν προσεχῶς αὐτοῖς ὑποτατομένων, δι' ἐκείνων δὲ καὶ τῶν λοιπῶν πάντων μέχρι τῶν ἐσχάτων καὶ ἀτόμων. οἷον ἡ Οὐσία κατηγορεῖται μὲν ἀμέσως τοῦ σώματος, δι' ἐκείνου δὲ καὶ τοῦ ἐμψύχου, διὰ δὲ τοῦ ἐμψύχου καὶ τοῦ ζώου, καὶ καθεξῆς μέχρι Σωκράτους, καὶ Πλάτωνος. οὕτω καὶ τὸ σῶμα κατηγορεῖται μὲν προσεχῶς τοῦ ἐμψύχου, δι' ἐκείνου δὲ καὶ τῶν ἄλλων καθεξῆς πάντων. τὸν αὐτὸν τρόπον ἔχει καὶ τῶν ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἐπὶ τῆς αὐτῆς σειρᾶς τεταγμένων.

Ἐπειδὴ τοίνυν τινὰ τῶν ὑπαλλήλων κατάτινα κατηγορεῖται, ὡς πρὸς τὰ μετ' αὐτά, Γενῶν καὶ αὐτῶν ὄντων, ἃ καὶ τῶν Εἴδεσι διαφέρουσιν, ἤτοι τοῦ Εἴδους ὑποχαρὴ τοῦτοις οὐχ ἁρμόσει. καλῶς ἄρα εἴρηται ταύτῃ μόνῃ εἶναι τῶν εἰδικωτάτων κατηγορουμένων κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ, καὶ οὐχὶ τῶν ὑπαλλήλων.

Ἰστέον ὅτι τὰ ἀνώτερα κατηγορεῖται τῶν κατωτέρω, ὡς εἴρηται κατὰ φύσιν, ἀπὸ τῶν γενικωτάτων μέχρι τῶν ἀτόμων. τὰ δὲ κατωτέρω οὐκ ἔτι κατηγορηθήσεται τῶν ἀνωτέρω κατὰ φύσιν. τὸ γὰρ κατηγορούμενον, ἢ καθολικώτερον εἶναι δεῖ τοῦ οὗ κατηγορεῖται, ὡς τὸ ζῷον τοῦ ἀνθρώπου, ἢ ἐπίσης αὐτῷ, ὡς τὸ γελαστικὸν τῷ λογικῷ, ἢ ὁ ἄνθρωπος τῷ λογικῷ. τὰ δὲ κατωτέρω ἤτοι ἐσὶ καθόλου τῶν ἀνωτέρω. διὸ οὐ κατηγορεῖται κατὰ φύσιν ἐκείνων, εἰμήτι παρὰ φύσιν. ὡς ἔστι φαῖεν, τί ζῷον ἐσὶν ἄνθρωπος.

Ἔστι μὲν οὖν Γένος γενικώτατον, ὑπὲρ ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο ἐπαναβεβηκὸς

Γέ-

Γένος. Εἶδος δὲ εἰδικώτατον, ὑφ' ὃ οὐκ ἔστιν ἕτερον Εἶδος, καὶ ὅπερ εἶδος ὄν, οὐ πέφυκε διαιρεῖσθαι εἰς Εἴδη. ὑπάλληλα δέ εἰσιν ὅσα Γένη τε ἅμα εἰσὶ καὶ Εἴδη πρὸς ἄλλο καὶ ἄλλο παραφερόμενα. τὴν αὐτὴν τάξιν δεῖν πρεῖν καὶ ἐπὶ πασῶν τῶν κατηγοριῶν, ἐφ' ὧν οὐδέν ὅτι κοινὸν Γένος, ἀλλ' ἐφ' ἑκάστης κατηγορίας τὸ γενικώτατον, οἷον τὶς ἀρχὴ πρώτη ἐστί. τὸ γὰρ ὂν κοινῶς λεγόμενον ἐπὶ πασῶν τῶν κατηγοριῶν, οὐ Γένος αὐτῶν ἐστιν, ἀλλ' ὁμώνυμος φωνή, ὡς τὰ ἀφ' ἑνός, ἢ πρὸς ἕν. καὶ οὐδεμίαν σημαίνει κοινὴν φύσιν ἐνυπάρχουσαν πᾶσιν, οἱάπου σημαίνει τὰ Γένη. εἰσὶ τοιγαροῦν τὰ γενικώτατα Γένη, δέκα, ὥσπερ καὶ αἱ κατηγορίαι. τὰ δὲ εἰδικώτατα Εἴδη, πολλὰ μέν, ἀλλ' οὐκ ἄπειρα. τὰ δὲ ἄτομα εἰσὶ μὲν ἄπειρα, οὐ μὴν ἐνεργείᾳ, ἀλλὰ κατὰ διαδοχήν, καὶ ἐν τῷ γίγνεσθαι. εἰ γὰρ δοίημεν τὰ ἄτομα ἄπειρα ἐνεργείᾳ εἶναι, συμβήσεται τοῦ ἀπείρου ἀπειρότερον, ὅπερ ἄτοπον. κατὰ διαδοχὴν μὲν οὐδὲν κωλύει ἄπειρα εἶναι. ὑποτίθεται γὰρ ἐνταῦθα ὁ Πορφύριος τὸν κόσμον ἀίδιον κατὰ τοὺς Περιπατητικούς, οὔτε ἀρχὴν ἔχοντα, οὐδὲ ἔξοντα τέλος.

Συνόψις τῆς ἐν τῇ ε. μέρει.

ΕΝ δὲ τῇ ἐχάτῃ τοῦ κεφαλαίου περικοπῇ ὁ Πορφύριος ἀναπτύσσει καὶ παραδίδωσι τί ἐστιν ἄτομον, καὶ πολαχῶς λέγεται. λέγεται μὲν ἓν ἐκ τοῦ μὴ τέμνεσθαι εἰς ἕτερα. ἡ γὰρ τομὴ καὶ διαίρεσις ἐπὶ τοῖς ἀτόμοις διχῶς θεωρεῖται ἐφ' ὅσον ἀνήκει εἰς τὸν παρόντα σκοπόν. ἢ κατὰ ποσότητα, ἢ κατὰ φύσιν. ἐνταῦθα τὰ ἄτομα εἴρηται, ὡς μὴ τεμνόμενα κατὰ φύσιν εἰς ἕτερα κατωτέρω, ὥσπερ τὰ Γένη τέμνεται εἰς τὰ Εἴδη. συνίσταται δὲ ἕκαστον τῶν ἀτόμων καὶ ἀντιδιαστέλλεται τῶν ἄλλων, ἐκ συνδρομῆς διαφόρων συμβεβηκότων, ἅπερ ἅμα πάντα οὐκ ἂν γένοιτο ἐφ' ἑτέρου τινὸς τῶν κατὰ μέρος. φέρε εἰπεῖν, ὡς ὅταν βουλόμεθα τὸν Σωκράτην δηλῶσαι ἄτομον ὄντα, εἴποιμεν ὅτι ἐστὶ Σωφρονίσκου υἱός, ἀθηναῖος, προγάσιος, φαλακρὸς, σιμὸς, Φιλόσοφος, καὶ ἔτι ἄλλο τοιοῦτο συμβέβηκεν. ἅπερ ἐνδέχεται καὶ ἐφ' ἑτέροις ἀτόμοις συμβεβηκέναι, οὐ μὴν ἅμα πάντα. ἡ γὰρ ἔλλειψις ἑνὸς τῶν συμβεβηκότων τῷ Σωκράτῃ (εἰ δοίημεν τὰ λοιπὰ πάντα ἐνυπάρχειν ἑτέροις) τὴν διαφορὰν ἀπεργάζεται. ὥστε ἀδύνατον ταῦτα ἅμα πάντα, ὅσα τῷ Σωκράτει συμβέβηκε, συμβεβηκέναι καὶ ἐφ' ἑτέρῳ. ὅθεν συνάξαι τὸν ὁρισμὸν τοῦ ἀτόμου δυνάμεθα, λέγοντες· ἄτομον ἐστὶ τὸ μὴ τεμνόμενον εἰς ἕτερα κατωτέρω καθ' ὧν κατηγορηθείη, συνεκτικὸς ἐκ συνδρομῆς διαφόρων συμβεβηκότων, ἅπερ ἅμα πάντα οὐκ ἂν γένοιτο ἐφ' ἑτέρου τινὸς

τῶν

τῷ κατὰ μέρος. Διαιρεῖται δὲ τὸ ἄτομον τρεχῶς. ἢ γὰρ κυρίῳ ὀνόματι σημαίνεται, ἢ προσηγορικῷ. καὶ τὰ μὲν κυρίοις ὀνόμασι σημαινόμενα εἰσὶν, οἷον Σωκράτης, Πλάτων, καὶ ὅσ' ἄλλα. τὰ δὲ προσηγορικοῖς ὀνόμασι προφερόμενα, τειχῶς ἐνδέχεται διορισθῆναι, καὶ εἰς ἀτόμου τάξιν καθεσταναι. ἢ γὰρ δεικνύντες διορίζομεν τὰ καθέκαστα ὥς που φαμεν, οὗτος ὁ ἄνθρωπος, τοῦτο τὸ ζῶον. ἢ ἐξ ὑποθέσεως, ὡς ὅτε Σωφρονίσκου ἐγὼ λέγοντες, τὸν Σωκράτην δηλοῦμεν, μόνον καθ' ὑπόθεσιν ὄντος ἐμοῦ τῷ Σωφρονίσκῳ τοῦ Σωκράτους. τελευταῖον δηλοῦται τὸ ἄτομον προσθήκῃ τοῦ μερικοῦ προσδιορισμοῦ. οἷον τὶς ἄνθρωπος, τὶς ἵππος. σῶα γὰρ κατὰ μέρος ἄνθρωπος σημαίνει τὰ τοιαῦτα, καί τοι ἀορίστως.

Εἰς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

α'. τὴν διαφέρειαν ἢ διαχωρισμὸν καθ' ὃν διαιροῦμεν τὸν τοιοῦτον κεκοσμημένον Εἶδει.

α'. ἐν ᾧ τὰ διάφορα σημαινόμενα τοῦ Εἴδους ἐκτίθησι.

β'. τὸ καθ' Φιλοσόφους εἶδος, καθὸ ἡ αὐτὴ εἶδος τῆ ζώῃ λέγομεν, ἢ τὸ λευκὸν τῆ χρώματος.

Καθὸ τὸ εἶδος δηλ. τὸ γένος ἀναφέρεται, εἴδος ἐστὶ τὸ τινὶ Γένει ἀμέσως ὑποκείμενον.

β'. ἐν ᾧ διαφόρως ὑπογραφὰς ὑποδίδωσι τῆ περὶ ἧς ὁ λόγος.

Καθὸ τὸ γένος δηλ. τὸ εἶδος. Εἴδος ἐστὶ τὸ κατὰ τόμων ὑπὸ τὸ γένος, ἐν οὗ τὸ γένος ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται.

Καθ' ἣν δὲ ἔχουσιν τὸ Εἶδος πρὸς τὰ ὑφ' αὑτὸ ἔχηκεν, ἤτοι τὰ ἄτομα, Εἶδος ἐστὶ, τὸ κατὰ πλειόνων, καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον.

Εἰς ε'. διαιρεῖται τὸ παρὰ Πορφυρίῳ περὶ Εἴδους κεφάλαιον.

γ'. ἐν ᾧ διδάσκει τὰς αὐτὰς διεξοδικώτερον. ὧν εἰς καπάλληλον ζωηρότερον ἐδήλωσεν αὐτῷ τὴν τάξιν ἐκθέσθαι τῶν κατηγορουμένων δηλ. μιᾶς κατηγορίας.

δ'. ἐν ᾧ διέξεισι τὰς διαφορὰς αἷς πρὸς ἄλληλα χωρίζονται τὰ κείμενα ἐν ἐκείνῃ τῇ τάξει.

ε'. ἐν ᾧ περὶ ἀτόμου διδάσκει, τί τε ἐστὶ, καὶ ποσαχῶς λέγεται.

Η'. κυρίῳ ὀνόματι σημαίνεται, ὡς Σωκράτης, Πλάτων.

Η''. δεικνυῶντες διοριζόμενοι ταῦτα, ὡς ὅτος ὁ ἄνθρ, τοῦτο τὸ ζῷον.

Η''. προσηγορικῶς. καὶ τοῦτο ξηχῶς.

Η''. ἐξ ὑποθέσεως, ὡς ὅτε Σωφρονίσκου υἱὸν λέγοντες τὸν Σωκράτην δηλοῦμεν, μόνον καθ' ὑπόθεσιν ὄντος υἱοῦ τοῦ Σωφρονίσκου τὸν Σωκράτην.

Η'. τῇ προσθήκῃ τοῦ μερικοῦ προσδιορισμοῦ. οἷον τὶς ἄνθρ, ἢ τὶς ἵππος.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Περὶ Διαφορᾶς.

Ἐκ τῆ εἰρημένων ἀνωτέρω ἐν τῆ περὶ Εἴδους κεφαλαίῳ, πρόδηλος ἡ τάξις τῆς διδασκαλίας ἐπὶ τῆς Διαφορᾶς. εἰ γὰρ ἠπόρηται περὶ αὐτῆς ἐν ἐκείνοις, τί δήποτε οὐ προτέτακται τοῦ Εἴδους, χολήγε ἂν ἀπορήσειέ τις, τίνος χάριν τοῦ Ἰδίου καὶ Συμβεβηκότος προηγεῖται ἐπουσιωδῶν ὄντων. ἡ δὲ Διαφορὰ οὐσιώδης οὖσα, καὶ συστατικὴ τοῦ Εἴδους, ἀναντιῤῥήτως προηγεῖται ἀμφοτέρων μὴ τοιούτων ὄντων. διαιρεῖται δὲ καὶ τὸ περὶ Διαφορᾶς κεφάλαιον τῆ Πορφυρίῳ εἰς τρία. ὧν ἐν μὲν τῆ πρώτῳ τὰ σημαινόμενα τῆς Διαφορᾶς προτίθεται, καί τινας ἑτερότητας πρὸς ἄλληλα τούτων ἀναπτύσσει. ἐν δὲ τῆ δευτέρῳ μέρει, τὸ ἰδιαίτατον σημαινόμενον, περὶ οὗ ὁ λόγος ἐνταῦθα προχειρησάμενος διαφόρως ὑπογράφει. ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου καὶ τελευταίου τὰς ἀποδοθείσας ὑπογραφὰς ἀναπτύσσει.

Σύνοψις τῆ ἐν τῷ ά. μέρει.

Βουλόμενος ὁ Πορφύριος τὰ σημαινόμενα τῆς Διαφορᾶς ἐκθέσθαι, δύο διαιρέσεις προβάλλεται. ὧν ἐπὶ μὲν τῆς πρώτης εἰς τρία διεῖλε τὴν διαφοράν, οἷον εἰς διάφορα σημαινάμενα. ἐπεὶ γὰρ ἡ Διαφορὰ καθόλου λαμβανομένη, ἑτερότης ἐστὶ, καθ' ἣν τὰ ὄντα πρὸς ἄλληλα διενήνοχε, διαφέρει δὲ ταῦτα, ἢ κατ' οὐσίαν, ἢ κατὰ συμβεβηκός, καὶ πάλιν τὰ κατὰ συμβεβηκὸς διαφέροντα, ἢ χωρισὶν τούτων ἔχουσι τὴν διαφοράν, ἢ ἀχώρισον, τότε χάριν τοῦ μὲν κοινῶς εἴρηκε διαφοράν. τοιοῦτον γάρ ὄζι τὸ κυρίως χωριστὸν συμβεβηκός, δι' ὃ διαφέρει ἕτερον ἑτέρου, ἢ καὶ ἑαυτοῦ. τὴν δὲ ἰδίως. ὅπερ λέγεται πως καὶ ἀχώρισον συμβεβηκός. τὴν δὲ ἰδιαίτατα. ἥτις ἐστὶ κυρίως καὶ ἀληθῶς ἀχώριστος τῆς οὐσίας. καὶ γὰρ χωρισθείσης ταύτης, ἀδύνατον μένειν τὸ ὑποκείμενον. ἔστι δὲ ἡ ἰδιαίτατα Διαφορὰ οὐσιώδης καὶ συστατικὴ τοῦ Εἴδους, καθ' ἣν ἕτερον ἑτέρου οὐσιωδῶς διενήνοχεν, ὡς Ἄνθρωπος Ἵππου διαφέρει τῆ λογικῷ.

Ἐκ τῆ εἰρημένων ἄρα συνάγεται καὶ ἡ ἑτέρα διαίρεσις τῆ σημαινομένων τῆς διαφορᾶς. τῆ γὰρ Διαφορῶν ὡς εἴρηται, αἱ μὲν εἰσὶ χωριστὰ τῆ ὑποκειμένων ὧν εἰσὶ διαφοραὶ, αἱ δὲ ἀχώριστοι. καὶ χωριστὰ μέν εἰσιν, ἃς ἀνωτέρω κοινὰς ἀπεκάλεσεν ὁ Πορφύριος. τοιαῦται δὲ εἰσὶν ὡς τὸ καθίζεσθαι, τὸ λέγειν, τὸ περιπατεῖν, καὶ ἄλλα παρόμοια. αἵπερ οὐ μόνον ἕτερον ἑτέρου, ἀλλὰ καὶ τὸ αὐτὸ ἑαυτοῦ διαφέρειν ποιοῦσι. φέρε εἰπεῖν, ὡς ὁ

Σωκρά-

Σωκράτης διαλεγόμενος, ἢ καθεζόμενος; διαφέρει Πλάτωνος ἀκροωμένου, ἢ ἰσαμένου. καὶ περιπατῶν, διαφέρει ἑαυτοῦ καθημένου, ἢ σιωπῶν ἑαυτοῦ λέγοντος. ἔρρωται δὲ χωρισαὶ, ὅτι οὐδέχεται χωρισθῆναι τοῦ ὑποκειμένου ἀΐδι τῆς ἐκείνης φθορᾶς. ἀλλὰ ϛ αἱ ἰδίως λεγόμεναι Διαφοραὶ, καὶ αὗται χωρισαί πως εἰσὶ τοῦ ὑποκειμένου. εἰ γὰρ μὴ ἄλλῳ τινὶ χωρίζονται, ἀλλ' οὐδὲ τῇ ἐπινοίᾳ, ἢ τῷ λόγῳ. φέρε εἰπεῖν τὴν λευκότητα τοῦ Κύκνου, ἢ τὴν σιμότητα τῆς Ῥινὸς, καὶ τῷ ὁμοίων, εἰ καὶ μὴ πράγματι χωρῆσαι τούτων δυνάμεθα, ἀλλ' οὐδὲ τῇ ἐπινοίᾳ καὶ τῷ λόγῳ οὐδὲν κωλύει χωρίζεσθαι. ἀχώρισοι δὲ Διαφοραὶ κυρίως εἰσὶν, ἃς ἀνωτέρω ὁ Πορφύριος ἰδιαιτάτους ἐκάλεσεν, εἰ καὶ τὰς ἰδίους Διαφορὰς ταύταις καταριθμεῖται, διὰ τὸ εἶναι πράγματι ἀχωρίστους, ἀλλ' οὐδὲ τῇ ἐπινοίᾳ χωριζομένας. ἔστι δὲ ταύτας καὶ ταῖς χωρισαῖς συναπαριθμῆσαι. ὥστε διὰ μὲν τὸ εἶναι πράγματι ἀχωρίστους, ταῖς ἰδιαίτατα συναριθμοῦνται. διὰ δὲ τὸ ἐπινοίᾳ χωρίζεσθαι, καὶ ταῖς χωρισαῖς.

Ἔστι δὲ ἡ διαίρεσις αὕτη τῆς Διαφορᾶς ὁμωνύμου φωνῆς εἰς τὰ οἰκεῖα σημαινόμενα. τὸ δὲ διαιρούμενον ἐπὶ ταύτης ἐστὶ τὰ πράγματα, οἷς διαφέρουσι πρὸς ἄλληλα τὰ ὄντα κατὰ τὴν χέσιν τῆς μεταξὺ τούτων διαφορᾶς. Ἐκεῖνα γὰρ διαιρεῖται, οἷς διαφέρει τὰ πράγματα. τὰ δὲ πράγματα παντὸς πράγματος διαφέρει. ὥστε καὶ ἃ διαιρεῖται ἐνταῦθα, πάντως εἰσὶ πράγματα, ὡς τὸ λογικὸν, καὶ τ' ἄλλα.

Σύνοψις τοῦ β'. μέρους.

Ἀνήκει τοιγαροῦν εἰς τὸν καθόλου φύσιν ἡ ἰδιαίτατος Διαφορὰ, ἥτις καὶ οὐσιώδης ἐστίν. ἔχηκε δὲ τοιαύτας τινὰς ἰδιότητας αἷς τῷ κατὰ συμβεβηκὸς διαφορῶν διακρίνεται, ἐξ ὧν καὶ μάλιστα εἰσὶν αὗται. πρώτη, ὅτι αἱ οὐσιώδεις καθ' αὐτὸ Διαφοραὶ, λαμβάνονται ἐν τῷ τῆς οὐσίας λόγῳ, οὐκ ἔτι δὲ καὶ αἱ κατὰ συμβεβηκός. δευτέρα, ὅτι ἡ οὐσιώδης Διαφορὰ προσγινομένη τῷ πράγματι, ποιεῖ τοῦτο ἄλλο, κατ' οὐσίαν δηλαδὴ διαφέρειν. ἡ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς ἐπιγινομένη τῷ πράγματι, ποιεῖ τοῦτο ἀλλοῖον, κατὰ συμβεβηκὸς δηλονότι διαφέρον. οἷον, τὸ λογικὸν προσγινόμενον τῷ Ζώῳ, πεποίηκε τὸν Ἄνθρωπον ἄλλο τοῦ Ἵππου, ζώου ὄντος κἀκείνου, ὁμοίως καὶ τὸ χρεμετιστικόν. τὸ δὲ γραμματικὸν, ἢ φαλακρὸν, προσγεγονὸς τῷ Σωκράτει, οὐκ ἄλλο πεποίηκε τοῦ Πλάτωνος, ἀλλὰ ἀλλοῖον. τρίτη, ὅτι αἱ καθ' αὐτὸ, καὶ οὐσιώδεις διαφοραὶ, οὐδεμίαν ἐπίτασιν, ἢ ἄνεσιν ὑποδέχονται. αἱ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς, καὶ ἐπτείνονται, καὶ ἀνίενται.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἄνθρωπον τὸ ἀνθρώπῳ λευκὸν, καὶ μᾶλλον, καὶ ἧττον ἐστὶν ὁρᾶν, οὐκέτι μᾶλλον καὶ ἧττον λογικόν.

Τετάρτη. ὅτι αἱ καθ' αὐτὸ καὶ οὐσιώδεις Διαφοραὶ, διαιρετικαί τε εἰσὶ τῆς Γενῶν, καὶ συστατικαὶ τῆς ὑπ' ἐκεῖνα Εἰδῶν. ὅθεν καὶ εἰδοποιοὶ διαφοραὶ κέκληνται. ταῖς δὲ κατὰ συμβεβηκὸς οὐδέτερον προσέστιν. αἱ οὖν καθ' αὐτὸ Διαφοραὶ ὡς εἴρηται, διαιρετικαὶ λέγονται τῆς Γενῶν, καὶ τῆς Εἰδῶν συστατικαὶ καὶ εἰδοποιοί. οἷον εἰπεῖν τὸ λογικὸν καὶ ἄλογον. διαιρετικαὶ δὲ λέγονται τοῦ Ζώου, ὅτι κατ' ἐκεῖνας διαιρεῖται εἰς τὰ ἄλογα εἴδη, καὶ λογικά. αἱ αὐταὶ δὲ καὶ συστατικαὶ γίνονται τῆς ὑπὸ τὸ Ζῶον Εἰδῶν. ἡ μὲν λογικὴ τῆς λογικῶν, ἡ δὲ λοιπὴ τῆς ἀλόγων. καὶ ἡ μὲν λογικὴ λέγεται εἰδοποιὸς τῷ τοῦ Ἀνθρώπου Εἴδει, ἡ δὲ λοιπὴ τοῖς ἀλόγοις Εἴδεσι. ταῦτα δὲ ἀκριβέστερον θεωρηθήσεται ἐφεξῆς διαγράμματος, τοῦτον τὸν τρόπον.

Οὐσία

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Fig. 2.

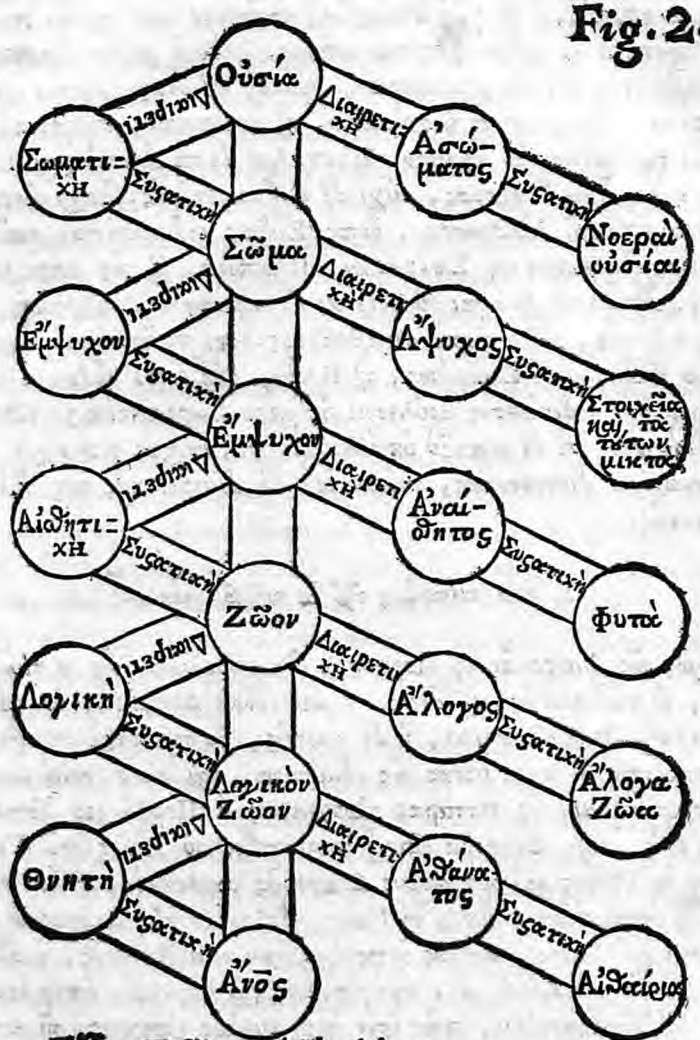

Πέτρου, Παύλου, καὶ Ἰωάννου.

Τοίνυν ἐκ τοῦ προτεθέντος διαγράμματος γνώριμοι καθεστήκασιν αἱ οὐσιώδεις, καὶ καθ' αὑτὸ Διαφοραί. ἅπερ διαιροῦσαι τὰ Γένη, συνιστῶσι τὰ ὑπ' ἐκεῖνα Εἴδη. αἱ αὐταὶ οὖσαι διαιρετικαί τε καὶ συστατικαί, κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο ὡς εἴρηται.

Πρὸς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Πρὸς τούτοις γνώριμον γίνεται, ὅτι τὰ γενικώτατα Γένη, συγατικὰς οὐκ ἔχει Διαφορὰς, (τὸ γὰρ σωτικῶν, πρότερον εἶναι χρεὼν τοῦ σωτικαμένου, πρότερον δὲ οὐδὲν τῷ γενικωτάτων.) ἀλλὰ μόνον διαιρετικὰς, ὅπερ τεθεώρεται ἐπὶ τῆς προκειμένης Οὐσίας τῷ διαγράμματι. ἧς διαιρετικαὶ μὲν εἰσι Διαφοραὶ τὸ ἐνσώματον, καὶ ἀσώματον, συγατικὴ δὲ οὐδεμία, διὰ τὴν αἰτίαν ἣν ἔφημεν. Ἐμπαλιν δὲ τὰ εἰδικώτατα Εἴδη, συγατικὰς μόνον ἔχει διαφορὰς, οὐχὶ δὲ καὶ διαιρετικάς. ὅπερ ἐνταῦθα δῆλον γίνεται ἐπὶ τοῦ Ἀνθρώπου, ὄντος Εἴδους εἰδικωτάτου. καὶ περ γὰρ ὁ ἄνθρωπος διαιρεῖται εἰς Σωκράτην, Πλάτωνα, καὶ τοὺς κατὰ μέρος Ἀνθρώπους, διαίρεσις μέν τοι οὐ γίνεται δι' οὐσιωδῶν Διαφορῶν, περὶ ὧν ἐνταῦθα ὁ λόγος, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός. ὅτι πρῶτον μὲν αἱ Διαφοραὶ σωτικῶσιν Εἴδη, ὁ δὲ Σωκράτης, καὶ Πλάτων οὐκ εἰσὶν εἴδη, ἀλλ' ἄτομα.

Δεύτερον. ὅτι ἡ διαίρεσις βούλεται εἰς μέρη διωρισμένα γίνεσθαι, τὰ δὲ ἄτομα ἀδιόριστα. τὰ δὲ μεταξὺ ὑπάλληλα, συγατικὰς μὲν ἔχει διαφορὰς τὰς τῷ ἀνωτέρω διαιρετικὰς, τουναντίον δὲ διαιρετικὰς τὰς τῷ κατωτέρω συγατικάς.

Ἕτερα συνόψις τῷ ἐν τῷ β'. μέρει.

ΤΡιχῶς τῆς Διαφορᾶς τῷ Πορφυρίῳ διαιρεθείσης, εἰς τε τὴν καθ' αὑτὸ, καὶ τὴν κοινῶς, καὶ ἰδίως, ἡ μὲν ἰδίως Διαφορὰ, ἐν τῷ περὶ Ἰδίου κεφαλαίῳ θεωρηθήσεται, ἡ δὲ κοινῶς, ἐν τῷ περὶ συμβεβηκότος. ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲ περὶ μόνης τῆς ἰδιαίτατα, καὶ καθ' αὑτὸ Διαφορᾶς ἡ θεωρία προτείνεται. ἧς τέτταρας ὑπογραφὰς ὁ Πορφύριος ὑποδίδωσιν. ὧν πρώτη ἐστὶν αὕτη. Διαφορά ἐστιν ἡ περιττεύει τὸ Εἶδος τοῦ Γένους. τὸ γὰρ Εἶδος ἐκ Γένους καὶ οὐσιώδους Διαφορᾶς συγκειμένου, πλέον τί ἐναποκλείει ἐν τῇ αὐτοῦ φύσει, ὅπερ τὸ Γένος, δηλονότι τὴν Διαφοράν. οἷον τὸ Ζῶον, ὅπερ ἐστὶ Γένος, οὐσίας ὄντος ἐμψύχου καὶ αἰσθητικῆς, ὁ ἄνθρωπος ὅπερ ἐστὶν Εἶδος τοῦ Ζώου. ἔστι πρὸς τούτοις καὶ λογικὸν, ὅπερ ἐστὶ Διαφορά. πρὸς ὃν ἀπορήσειέτις, πῶς ἐστὶν αὕτη κυρίως ὑπογραφὴ τῇ καθ' αὑτὸ διαφορᾷ προσήκουσα, ἐπείπερ καὶ διὰ τοῦ Ἰδίου περιττεύει τὸ Εἶδος τοῦ Γένους. ἢ ὅτι περιττεύει μὲν, οἷον διὰ τοῦ γελαστικοῦ ὁ ἄνθρωπος περιττεύει τοῦ ζώου, ἀλλὰ τοῦτο ἐγκλείεται τῷ λογικῷ.

Δεύτερον ὑπογράφει ταύτην, ὅτι διαφορά ἐστι τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ Εἴδει ἐν τῷ ὁποῖόν τι ἐστὶ κατηγορούμενον. σαφηνίζει δὲ ταύτην διὰ παραδείγματος τοῦ λογικοῦ. τὸ γὰρ λογικὸν, ὅπερ ἐστὶ διαφορὰ,

κατὰ

κατὰ θνητῶν καὶ ἀθανάτου κατηγορεῖται, ἄτινα διαφέρει τῷ Εἴδει. ἀλλ' αὕτη ἡ ὑπογραφὴ παντὸς ἐστὶν ἀτελὴς, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Πορφύριος διδάσκει. οὔτε γὰρ πάσῃ διαφορᾷ, οὔτε μόνῃ ἁρμόζει, διὰ τὸ εἶναι ἐπὶ πλέον τοῦ ὁρισοῦ, καὶ ἐπ' ἔλαττον. ἐπὶ πλέον μὲν ὅτι καὶ τοῖς συμβεβηκόσι προσήκει. τὸ γὰρ χρῶμα κατηγορεῖται λευκοῦ, καὶ μέλανος, καὶ τῷ τοιούτων, ἃ διαφέρει τῷ Εἴδει, καὶ ἐν τῷ ὁποῖόν τί ὄζιν. οὔτε πάσῃ ἁρμόζει, διὰ τὸ εἶναι ἐπ' ἔλαττον. οὐ γὰρ καὶ ταῖς ἑκάσταις Διαφοραῖς, κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ κατηγορουμέναις. φασὶ γὰρ ὅτι αἱ τοιαῦται Διαφοραὶ ὑφεσήκασι (φέρε εἰπεῖν οὐσιώδεις Διαφοραὶ) Ἵππου, Βοὸς, Λέοντος, καὶ τῷ λοιπῶν, εἰ καὶ τὰ πλεῖστα ἡμᾶς λανθάνουσιν. ἃ γὰρ ἡμεῖς ἐν τοῖς ὁρισικοῖς λόγοις τούτων λαμβάνομεν, ὡς ἐπὶ τοῦ ἵππου τὸ χρεμετιστικὸν, οὐκ εἰσὶν ἔχαται Διαφοραὶ, ἀλλ' Ἴδια. Διὰ δὲ τὸ λανθάνειν ἡμᾶς ἐκείνας, ταῦτα αὐτ' ἐκείνων λαμβάνομεν. εἰσάγουσι καὶ μάρτυρα τὸν Φιλόσοφον ἔν τε τῷ ζ. τῆς πρώτης Φιλοσοφίας κεφ. ιβ'. τῷ τε πρώτῳ περὶ Ζώων μορίων Κεφ. β'. οὐ μὴν, ἀλλὰ καὶ παραδείγματι συλλογιστικῷ τὸ δόγμα κατασκευάζουσιν. αἱ τῶν ὄντων γὰρ οὐσίαι τε καὶ φύσεις, οὕπως ἐισὶν ἁπλαῖ ὡς οἱ ἀριθμοί. οἱ δὲ ἀριθμοὶ ἐν τούτῳ, ἢ ἐκείνῳ τῷ Εἴδει συνίστανται, διὰ θέσεως μιᾶς ἁπλῆς μονάδος. οὕπως ἄρα καὶ τὰ ὄντα δι' ἁπλῆς καὶ ἐχάτης Διαφορᾶς ἐν τοῖς οἰκείοις Εἴδεσιν ἀνάγκη συνίσασθαι. οὕτω κατὰ ἀναλογίαν συμπεραίνουσι τὰς ἐχάτας ὑφεσηκέναι διαφορὰς, καὶ περ ἡμᾶς λανθανούσας.

Εἰδέ τις ἐθελήσειε, τὰ λανθάνοντα ταῦτα παραιτέμενος τοῖς ἐνεργεστέροις ἑπακολουθεῖν, φήσειεν οὐκ ἄπο σκοπῆς, ὅτι τὸ ἄλογον ἐστὶν ἡ ἐχάτη διαφορὰ πάντων τῶν μὴ λογικῶν, ὥσπερ τὸ λογικὸν τῶν μὴ ἀλόγων. φαμὲν γὰρ, ὅτι τὸ λογικὸν ἢ ἄλογον, διαιροῦντα τὸ Γένος, τὸ μὲν τὰ λογικὰ, τὸ δὲ τὰ ἄλογα συνιστῶσιν Εἴδη. Εἰ δέτις εἴπῃ, ὅτι τὰ ἄλογα εἰς πλείονα διαιρούμενα Εἴδη, ἀνάγκη ἕκαστον τούτων ἰδίαν ἐχάτῃ ἐφηκέναι Διαφορὰν, ἀφ' ἧς καὶ τὸ ἴδιον ἑκάστῳ ἕψεται, ἐροῦμεν. ὅτι ὥσπερ τὸ λογικὸν ἐπί τε ἀνθρώπου, καὶ τῶν ἀθανάτων λεγόμενον, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὰ ἀθάνατα γελαστικὰ εἶναι, ὥσπερ ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς διαφόρου μορφῆς τούτων καὶ οὐσίας, ἑκάστῳ τούτων τὸ ἴδιον ἕπεται, ὥστε τὸ μὲν εἶναι γελαστικὸν ἀνθρώπῳ, τὸ δὲ μὴ γελαστικὸν ἀθανάτῳ· ἵνα κἀν τοῖς ἀλόγοις, ἀπὸ τῆς μορφῆς ἑκάστου καὶ οὐσίας, τὸ ἴδιον διάφορον ἕπεται. ὅθεν ὥσπερ τὸν Ἄνθρωπον ὁριζόμενοι λέγομεν, ζῶον λογικὸν γελαστικὸν, τῷ ἐχάτῃ Διαφορᾷ αὐτοῦ συνῳ τῷ ἰδίῳ παραλαμβάνοντες, οὕπω τὸν Ἵππον ζῶον ἄλογον χρεμετιστικὸν, καὶ τὸν Βοῦν ζῶον ἄλογον μουγκιστικὸν, καὶ τὰ λοιπὰ καθ'

ἑξῆς

ἐξῆς τοῖς ἰδίοις παραλαμβάνομεν, ἐφιζοντες τὴν Διαφορὰν τόπον, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἄλογον. Εἰ δὲ πλείονα τὰ τοῦ ἀλόγου Εἴδη, τοῦτο οὐδὲν πρὸς ἀμφιβολίαν συμβάλλεται. ἔστι γὰρ καὶ τοῦ λογικοῦ δύο τὰ Εἴδη.

Τρίτη. ὅτι Διαφορά ἐστιν, ὃ πέφυκε χωρίζειν τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ Γένος. εἰ δέ τις ἐρεῖ, ὅτι καὶ τὰ καθ' ἕκαστα ἑτεροειδῆ ὑπὸ τὸ αὐτὸ Γένος ὄντα, χωρίζεται ἀλλήλων, καὶ τοῖς συμβεβηκόσιν, εἰρήσεται πρὸς αὐτόν. ὅτι ἐνταῦθα ἐννοεῖται τὰ ἀμέσως ὑπὸ τὸ αὐτὸ Γένος ὄντα, οἷα εἰσὶ τὰ Εἴδη.

Τετάρτη. ὅτι Διαφορά ἐστιν, ὅτῳ διαφέρει ἕκαστον ἑκάστου. εἰ δὲ καὶ τοῖς συμβεβηκόσι διαφέρει τὰ ὄντα, ἀλλ' ἐνταῦθα ἐννοεῖται οὐσιωδῶς. καθ' ὅτι γὰρ διαφέρει ἕκαστον ἑκάστου οὐσιωδῶς, τοῦτο Διαφορὰ οὐσιώδης ἐστίν.

Σημείωσις τῆς ἐν τῇ χ'.

Ἐλλείπεται δὲ ἡ μὲν πρώτη καθ' ὅσον ἡ διαφορὰ σωίζει τὸ Εἶδος, ἡ δὲ β'. καθ' ὅσον ἐνυπάρχει τοῖς Εἴδεσι, καὶ κατὰ τῆς αὐτῆς κατηγορεῖται. Ἡ δὲ τρίτη καὶ τετάρτη, καθ' ὅσον τὰ Εἴδη πρὸς ἄλληλα διενίσχε. καὶ ἡ μὲν πρώτη πάσαις ἐφαρμόττει ταῖς Διαφοραῖς, εἰδικωτάτοις καὶ ὑπαλλήλοις. ὁμοίως ἡ τρίτη καὶ ἡ τετάρτη. ἡ δὲ β'. μόναις ταῖς ὑπαλλήλοις, συνεπινοεῖται δὲ ἐπὶ πασῶν τὸ, (1) οὐσιωδῶς. ἄλλως γὰρ αἱ οὐ μόνον ταῖς Διαφοραῖς, ἀλλὰ καὶ ἰδίοις καὶ συμβεβηκόσιν ἐφαρμόσειαν αἱ αὐταὶ ὑπογραφαί, μάλισα ἡ β'. καὶ δ'. πολλὰ γὰρ τῆς συμβεβηκότων, κατὰ διαφερόντων τῷ Εἴδει κατηγορεῖται ἐν τῷ ὁποῖον (2) τί ἐστι, καὶ οὐ μόνον κατ' Οὐσίαν ἀλλήλων διαφέρει τὰ ὄντα, ἀλλὰ καὶ κατὰ Συμβεβηκός.

Τινὲς δὲ καὶ τοιαύτην τινὰ ὑπογραφὴν περὶ τῆς ἰδιαίτατα Διαφορᾶς ἀποδεδώκασιν. ὅτι Διαφορά ἐστι μέρος οὐσιῶδες τοῦ Εἴδους, καθ' ὃ διαφέρει τὰ ὄντα πρὸς ἄλληλα, κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τοῦ Εἴδει, (εἰ ἐστὶν ὑπάλληλος.) ἢ τῷ ἀριθμῷ, (εἰ ἐστὶν ἐσχάτη) ἐν τῷ ὁποῖον τί ἐστιν οὐσιωδῶς κατηγορούμενον. κατηγορουμένη τοιγαροῦν ἡ Διαφορὰ οὐσιωδῶς, ὡς συσατικὴ δηλονότι τῆς Οὐσίας, τῶν καθ' ὧν κατηγορεῖται πραγμάτων, ἀντιδιαστέλλεται τοῦ Ἰδίου καὶ συμβεβηκότος ἐπουσιωδῶς κατηγορουμένων. Διὰ δὲ τοῦ ὁποῖον τί ἐστι, διακρίνεται Γένους τε, καὶ Εἴδους.

Ἰσέον δὲ, ὅτι τὸ ὁποῖον κοινῶς λαμβανόμενον, σημαίνει ὁποιανοῦν μορφὴν, ἢ οὐσιώδη, ἢ κατὰ συμβεβηκός. πάλιν τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ὁποῖον, ποτὲ μὲν κοινότερον λαμβάνεται, καὶ σημαίνει πᾶσαν κατὰ συμβεβηκὸς κατηγορίαν. ποτὲ δὲ ἰδίως, καὶ σημαίνει κυρίως τὴν τῆς ποιότητος

(1) Ἤτοι διαφέρειν οὐσιωδῶς. (2) Ὡς τὸ δίποδον.

τος κατηγορίαν. ἐνταῦθα δὲ ἐννοεῖται κατὰ τὸν πρῶτον τρόπον, καθὸ δηλαδὴ σημαίνει τὴν Οὐσιώδη μορφήν. διὸ καλῶς πρόσκειται τῇ ὑπογραφῇ τὸ, ἐσιωδῶς, δι' οὗ τὴν μὴ τοιούτων ἀντιδιαστέλλεται.

Ἔστι δὲ τὸ ὑπογραφόμενον ταῖς ὑποδοθείσαις ὑπογραφαῖς ἡ καθόλου φύσις, καθ' ἣν ὡς εἴρηται οὐσιωδῶς διαφέρει τὰ ὅπτα. ἥτις ἰδιαίτατα Διαφορὰ προσηγόρευται. ἔστι δὲ καθόλου πρός τε τὸ Εἶδος οὗ ἐστὶ Διαφορὰ ἀναφερομένη, καὶ πρὸς τὰ ἄτομα, τὰ ὑπὸ τῷ αὐτῷ Εἴδει. κατὰ μὲν γὰρ τὴν πρὸς τὰ ἄτομα σχέσιν ἐστὶ καθόλου. ὅτι τὸ ἐν πλείοσιν ὑπάρχον καὶ κατὰ πλειόνων κατηγορούμενον, καθόλου πώπως ἐστίν. ὁμοίως δὲ καὶ ἀναφερομένη πρὸς τὸ Εἶδος ἡ Διαφορὰ καθόλου ἐστί. τὸ γὰρ συνεκτεινόμενον τῷ καθόλου, καὶ κατηγορέμενον κατ' ἐκείνου, καθόλου πώπως ἐστὶν, ἡ δὲ Διαφορὰ ἀναφερομένη πρὸς τὸ Εἶδος, συνεκτείνεται τῷ Εἴδει, καὶ κατηγορεῖται κατ' ἐκείνου. ὥστε καὶ ἔπως ἡ Διαφορὰ καθόλου ἐστίν.

Καὶκεῖνο εἰδέναι δεῖον, ὅτι καὶκεῖνο κατηγορεῖται ἐν τῷ ὁποῖον τί ἐστι, δι' οὗ δυνατὸν ἀπαντῆσαι πρὸς τὴν ὁποῖόν τι ἐστιν ἐρώτησιν. οἷον εἴτις ἐρωτῴη, ὁποῖον ζῶον ὁ ἄνθρωπος, ὀρθῶς ἀποκρινούμεθα ὅτι λογικόν. ἔστι δὲ τοῦτο ταῖς Διαφοραῖς οἰκεῖον, διὰ τὸ οἱονεὶ μορφῆς λόγον ἔχειν πρὸς τὰ Γένη. τὸ γὰρ Γένος ἀναλόγως ἔχει τῇ Ὕλῃ, ἡ δὲ Διαφορὰ τῇ μορφῇ τοῦ ἀνδριάντος. ὥσπερ γὰρ ἄν τις μορφοῦσα φέρε εἰπεῖν τὸν χαλκὸν, συνίστησε τὸν ἀνδριάντα, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸ λογικὸν μορφοῦν πως τὸ Ζῶον, συνίστησι τὸν Ἄνθρωπον.

Εἶχε δ' ἂν ἀπορῆσαί τις πρὸς τὴν πρώτην, καὶ τρίτην, καὶ τετάρτην ὑπογραφὴν, δι' ὧν ὁ Πορφύριος τὴν Διαφορὰν ὑπέγραψεν, ὅτι ἐν ταύταις ἡ Διαφορὰ οὐ λαμβάνεται ὡς κατηγορουμένη, πῶς οὖν ὡς καθόλου ὑπογράφεται, εἴγε τὸ καθόλου ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι ἐστί; πρὸς ὃν ῥητέον, ὅτι τὸ καθόλου οὐκ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι κατὰ πλειόνων συνίστησι, ἀλλ' ἐν τῷ πλείοσιν ὑπάρχειν, τῷ λόγῳ δὲ κατὰ τὴν ταυτότητα τῆς φύσεως. τὰ γὰρ καθόλου, εἰ καὶ μὴ κατηγοροῦνται, ἀλλ' οὖν διὰ τὸ ἐνυπάρχειν πολλοῖς, οὐδὲν ἧττον εἰσὶ καθόλου. καὶ ταῦτα περὶ Διαφορᾶς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τεχνῶς διαιρεῖται τὸ παρὰ Πορφυρίῳ περὶ Διαφορᾶς κεφ.

α. ἐν ᾧ τὰ σημαινόμενα τῆς Διαφορᾶς προτίθεται, καὶ τινας ἑτερότητας πρὸς ἄλληλα τούτων ἀναπτύσσει.

- Τὶ μὲν κοινῶς εἴρηκε Διαφορὰ, οἷόν ἐστι τὸ κυρίως χωριστὸν Συμβεβηκὸς, δι' ὃ διαφέρει ἕτερον ἑτέρου, ἢ ἐξ ἑαυτοῦ.
- Τὶ δὲ ἰδίως, ὅπερ λέγεταί πως καὶ ἀχώριστον συμβεβηκός.
- Τὶ δὲ ἰδιαίτατα, ἥτις ἐστὶ κυρίως καὶ ἀληθῶς ἀχώριστος τῆς Οὐσίας.

β. ἐν ᾧ τὸ ἰδιαίτατον σημαινόμενον εἶπεν ὅ ὁ λόγος ἐνταῦθα προχειρισάμενος διαφόρως ὑπογράφει.

- Διαφορά ἐστιν, ἣ περιττεύει τὸ εἶδος τοῦ γένους.
- Διαφορά ἐστι, τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ Εἴδει, ἐν τῷ ὁποιῷοῦν τί ἐστι κατηγορούμενον.
- Διαφορά ἐστιν, ὃ πέφυκε χωρίζειν τὰ ὑπὸ τὴν αὐτὴν Γένει.
- Διαφορά ἐστιν ὅτῳ διαφέρει ἕκαστον ἑκάστου.

γ. ἐν ᾧ τὰς ὑποθεσίας Γραφὰς ἀναπτύσσει.

- Ἡ μὲν α. εἴληπται, καθ' ὅσον συνιστᾷ ἡ Διαφορὰ τὸ Εἶδος.
- Ἡ δὲ β. καθὸ ἐνυπάρχει τοῖς Εἴδεσι, ἐξ κατὰ τῶν αὐτῶν κατηγορεῖται.
- Ἡ δὲ γ. καὶ τετάρτη, καθ' ὅσον τὰ εἴδη πρὸς ἄλληλα διαλύουσε.

Περὶ Ἰδίου.

Μετὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ περὶ Διαφορᾶς Κεφαλαίου, τοῦ Ἰδίου ἐφάπτεται ὁ Πορφύριος. τῷ γὰρ κατὰ συμβεβηκὸς κατηγορημάτων, μάλιστα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λεσα τὸ Ἴδιον προσεγγίζει τῆς Διαφορᾶς τῇ φύσει, ὅτι καὶ προσεχῶς ἀπὸ τοῦ εἰδοποιηθέντος διὰ τῆς διαφορᾶς προέρχεται. διὸ τιμιώτερόν ἐστι, καὶ προσεχέστερον τῇ φύσει ἐκείνου, ἢ τὸ κοινῶς συμβεβηκός. καὶ προηγεῖται ἐκείνου ὄντος ἀλλοτρίου τῆς φύσεως τοῦ εἰδοποιηθέντος. ὅθεν πολλάκις καὶ τοῖς ὅροις ἀντὶ Διαφορᾶς λαμβάνεται, ἵνα ἡ οἰκεία τοῦ πράγματος λαμβάνει Διαφορά. διὸ ὀρθῶς τοῦ ἁπλῶς Συμβεβηκότος προηγεῖται.

Διαίρεσις τοῦ Κεφαλαίου.

Διαιρεῖται δὲ τὸ περὶ Ἰδίου κεφάλαιον εἰς δύο. ὧν ἐν μὲν τῷ ά. ὁ Πορφύριος τὰ τέτταρα τοῦ Ἰδίου σημαινόμενα ἐκτίθησι, καὶ παραδείγμασιν ἅμα σαφηνίζει. ἐν δὲ τῷ β'. τὸν τέταρτον τὸ Ἴδιον ξόπον ὑπογράφει, καί τινα τούτου ἰδιώματα ἀποδίδωσι.

Περὶ τῆς ἐν τῷ Πρώτῳ μέρει.

Πρῶτον σημαινόμενον τοῦ Ἰδίου ἐστὶν, ὃ μόνῳ τινὶ Εἴδει συμβέβηκεν, ἀλλὰ μὴ παντί. ὡς τῷ Ἀνθρώπῳ γραμματικὸν εἶναι, ἢ γεωμέτρῳ. εἴρηται δὲ μὴ παντὶ, ὅτι οὐ πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὸ Εἶδος ἀτόμοις ἐνεῖναι ἀναγκαῖον. εἰ γὰρ τὸ Γραμματικὸν εἶναι, ἢ Ἰατρὸν μόνῳ τῷ Ἀνθρωπίνῳ Εἴδει ἐφαρμόττει, οὐ πᾶσι μέντοι τοῖς ὑπ' ἐκεῖνο ἀτόμοις ἐνυπάρχει.

Δεύτερον σημαινόμενον ἐστὶν, ὃ παντὶ τῷ εἴδει συμβέβηκεν, ἀλλὰ μὴ μόνῳ. ὡς τῷ Ἀνθρώπῳ τὸ δίπουν εἶναι. μὴ μόνῳ δὲ εἴρηται, ὅτι τὸ δίπουν καὶ ἐφ' ἑτέροις συμβέβηκε.

Τρίτον σημαινόμενον τοῦ Ἰδίου λέγεται, ὃ μόνῳ τινὶ Εἴδει, καὶ παντὶ συμβέβηκεν, ἀλλὰ μὴ ἀεὶ, ἀλλὰ ποτέ. ὡς τῷ Ἀνθρώπῳ ἐν γήρᾳ πολιοῦσθαι. τοῦτο γὰρ Ἀνθρώπῳ μόνῳ ἴδιον ἐστὶ καὶ παντὶ, ἀλλ' οὐχὶ τῆς ἡλικίας γενομένῳ.

Παρὰ ταῦτα τέταρτον σημαινόμενον τοῦ Ἰδίου λέγεται, ὃ καὶ κυρίως Ἴδιον, ὃ μόνῳ τινὶ Εἴδει, καὶ παντὶ, καὶ ἀεὶ συμβέβηκεν, ὡς τὸ γελαστικόν. μόνος γὰρ ὁ Ἄνθρωπος, καὶ πᾶς Ἄνθρωπος, καὶ ἀεὶ ἐστὶ γελαστικὸν, τουτέστιν ἡ τοῦ γελᾶν δύναμις ἀεὶ ἐν αὐτῷ ὑπάρχει. εἰ γὰρ καὶ τὸ γελᾶν ἐνεργείᾳ οὐχ ὑπάρχει διηνεκῶς τοῖς Ἀνθρώποις, πεφύκασι μέντοι πάντες γελᾶν, καὶ ἡ τοῦ γελᾶν ἐπιτηδειότης ἀδιαλείπτως αὐτοῖς ἔνεστι.

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Περὶ τῆς ἐν τῷ β'. μέρει.

Τὸ τέταρτον σημαινόμενον τοῦ Ἰδίου ὑπογράφων ὁ Πορφύριος φησίν. ᾧ μόνῳ, τουτέστι μόνῳ τινὶ Εἴδει, καὶ παντὶ, δηλονότι πᾶσι τοῖς ἐφ' αὐτὸ ἀτόμοις, καὶ ἀεὶ, τουτέστιν ἀεὶ συνυπάρχει, καὶ μηδέ ποτε ἀφίσταται ἐκείνου δυνατὸν εἶναι ὑπάρχειν τὸ τοιοῦτον Εἶδος. ὅθεν καὶ τοιαύτῃ τινὰ ἰδιότητα τούτου ὑπιφέρει, τὸ ἀντιστρέφειν τῷ Εἴδει δηλαδὴ, οὗ ἔστιν Ἴδιον. ἀληθεύει γὰρ ἀεὶ εἰπεῖν, ἄνθρωπος ἐστὶν, ἄρα γελαστικόν. καὶ γελαστικόν ἐστιν, ἄρα ἄνθρωπος.

Ἰστέον ὅτι τὸ Ἴδιον, ποτὲ μὲν τῷ μὴ Ἰδίῳ ἀντίκειται, ποτὲ δὲ τῷ κοινῷ. ἐνταῦθα μὲν οὖν τὸ Ἴδιον λαμβάνεται ἢ ἀντίκειται τῷ κοινῷ. ὅθεν ὁσαχῶς τὸ κοινὸν, τοσαυταχῶς καὶ τὸ Ἴδιον ὀφείλει λέγεσθαι. ἑκάτερον γὰρ τῶν ἀντικειμένων, ὁσαχῶς λέγεται, τοσαυταχῶς καὶ ἑκάτερον λεχθήσεται. τὸ μέν τοι κοινὸν λέγεται γενικὸν καὶ εἰδικόν. ὅθεν καὶ τοῦ Ἰδίου τὸ μέν ἐστι γενικὸν, τὸ δὲ εἰδικόν. καὶ γενικὸν μέν ἐστιν Ἴδιον, ὅπερ τῷ πρώτῳ φυσικῷ σώματι ἁρμόζει, ὡς τὸ κεχρῶσθαι. Ἴδιον γὰρ τοῖς φυσικοῖς σώμασι κεχρῶσθαί πως. εἰδικὸν δὲ Ἴδιον ἐστὶν, ὅπερ σὺν μόνῳ Εἴδει ἁρμόζει, περὶ οὗ ἐπὶ τῶ παρόντος τῷ Πορφυρίῳ ὁ λόγος. οὗ τινος τέτταρα τὰ σημαινόμενα ἀνωτέρω ἐξέθετο, καὶ ἕκαστον ὑπέγραψεν. ἀλλ' αἱ μὲν τρεῖς ὑπογραφαὶ τοῦ Ἰδίου, καὶ τῷ κοινῷ Συμβεβηκότι ἁρμόσειαν ἄν, περὶ οὗ ἐν τοῖς ἑφεξῆς. ἡ δὲ τετάρτη ὑπογραφὴ, μόνῳ τῷ κυρίως Ἰδίῳ. ἔστι δὲ μᾶλλον τῆς ἄλλων τοῦτο ἐπισκέψεως ἄξιον, ὅτι αἱ τῆς ὄντων φύσεις θεωροῦνται τῷ Πορφυρίῳ, οὐ καθὸ εἰσὶν ἁπλῶς, ἀλλὰ καθὸ εἰσὶν ἐν πολλοῖς, τουτέστι καθὸ καθόλου ἐν τοῖς πολλοῖς. ὑπογράφονται δὲ ὑπ' αὐτοῦ οὐ καθὸ κατηγορούνται, ἀλλὰ καθὸ ὑπάρχουσιν ἐν πολλοῖς, ὡς ἡ τοῦ Ἰδίου καὶ Συμβεβηκότος ὑπογραφὴ δῆλον καθίσησιν. ὁ γὰρ τοῦ ὁρίζειν τρόπος ἕπεται τῷ τρόπῳ τῆς θεωρίας τοῦ ὁριζομένου.

Διαίρεσις τοῦ Ἰδίου κατὰ τὸν Φιλόσοφον ἐν τοῖς Τοπικοῖς Βιβλίῳ ά. Κέφ. δ'.

Παρὰ δὲ τῷ Φιλοσόφῳ τὸ Ἴδιον τειχῶς λέγεται ἐν τοῖς Τοπικοῖς. ἢ ἁπλῶς, ἢ ποτὲ, ἢ πρός τι. ἁπλῶς μὲν, ὃ μὴ δηλοῖ τὸ τί ἦν εἶναι, μόνῳ δὲ ὑπάρχει, καὶ ἀντικατηγορεῖται τοῦ πράγματος. οἷον, Ἴδιον

δίον Ἀνθρώπου τὸ γραμματικῆς εἶναι δεκτικόν. εἰ γὰρ Ἄνθρωπός ἐστι, γραμματικῆς ἐστὶ δεκτικός, καὶ εἰ ἐστὶ γραμματικῆς δεκτικός, ἐστὶν ἄνθρωπος. ποτὲ δὲ Ἴδιον, ὡς τὸ δεξιὸν εἶναι τὸν Σωκράτην, ἢ πολιοῦσθαι ἐν γήρᾳ. πρός τι δὲ, ὃ πρὸς ἕτερόν τι μὲν, ἴδιον τινὶ λέγεται, οὐ πρὸς πάντα δὲ. οἷον τῷ Ἀνθρώπῳ τὸ εἶναι δίπουν, πρὸς Κυνὶ καὶ Ἵππον ἐστὶν Ἴδιον, πρὸς Ὄρνιν δὲ οὐκ ἔστιν, ὅτι καὶ Ὄρνις δίπους.

Εἰς τὸ Πορφυρίου περὶ Πέντε φωνῶν.

α. ἐν ᾧ τέτταρα σημαινόμενα τῶν ἐκτίθησι, καὶ παραδείγμασιν ἅμα πάντα σαφηνίζει.

α. Ἴδιον ἐστὶν, ὃ μόνῳ τινὶ Εἴδει συμβέβηκεν, ἀλλὰ μὴ παντί. ὡς τῷ Ἀνθρώπῳ γραμματικὸν εἶναι, ἢ γεωμετρεῖν.

β. ὃ παντὶ τῷ Εἴδει συμβέβηκεν, ἀλλ' οὐ μόνῳ. ὡς τῷ Ἀνθρώπῳ τὸ δίπουν εἶναι.

γ. ὃ μόνῳ τινὶ Εἴδει καὶ παντὶ συμβέβηκεν, ἀλλὰ μὴ ἀεὶ, ἀλλὰ ποτέ. ὡς τῷ Ἀνθρώπῳ ἐν γήρᾳ πολιοῦσθαι.

δ. ὃ μόνῳ τινὶ Εἴδει, καὶ ἀεὶ, καὶ παντὶ συμβέβηκε, ὡς τῷ Ἀνθρώπῳ τὸ γελαστικόν.

β. ἐν ᾧ τὸν τέταρτον τρόπον τῆς Ἰδίας ὑπογραφῆς, καί τινα ἰδιότητα τότε ὑποδίδωσι λέγων. τοῦτο ἐστὶ κυρίως Ἴδιον, ὃ ἀντιστρέφει τῷ Εἴδει. οἷον γελαστικόν ἐστιν, ἄρα ἄνθρωπος.

Περὶ Συμβεβηκότος.

Οὐκ ἀλόγως ὁ Πορφύριος ἕκτον πάντων τὸ Συμβεβηκὸς ἐκτίθεται. τοῦτο γὰρ ἐκεῖνο ἐκ τῆς οἰκείας ἀποκεκλήρωται φύσεως, διὰ τὸ πάντων τῶν τῆς οὐσίας κατηγορουμένων ἕκτον εἶναι τῇ φύσει, καὶ πάντας κεχωρισμένον. τέτταρα δὲ ποιεῖ ἐν τῷ παρόντι Κεφαλαίῳ. πρῶτον ἀφορίζεται τὸ συμβεβηκός. δεύτερον διαιρεσίν τινα τούτου ἐκτίθησιν ἐναντίαν ταῖς ἀνωτέρω. περὶ γὰρ παντὸς συμβεβηκότος αὐτῷ ὁ λόγος ἐπὶ τοῦ παρόντος. τρίτον τινὰ ἀπορίαν ἀνακύπτουσαν ἐπιλύεται. καὶ τελευταῖον δύο ὑπογραφὰς τοῦ Συμβεβηκότος παρατιθεὶς πρώτῃ ἐπιφέρει.

Ἵνα δὲ σαφὲς γένηται τὸ λεγόμενον, εἰδέναι δεῖ. ὅτι τὸ Συμβεβηκὸς διχῶς λέγεται, τὸ μὲν ἴδιον, τὸ δὲ κοινόν. καὶ ἴδιόν μέν ἐστι, τὸ

μὴ

μὴ ἐκτεινόμενον ἐπὶ πολλὰ Εἴδη, ἀλλὰ προερχόμενον ἀπὸ τῆς Οὐσίας αὐτοῦ τοῦ Εἴδους οὗ ἐστιν ἴδιον. περὶ οὗ εἴρηται ἐν τῷ οἰκείῳ Κεφαλαίῳ. κοινὸν δέ ἐστι, τὸ ἀδιαφόρως πλείοσιν ἐπιγινόμενον φύσεσι, περὶ ἃ ἐνταῦθα ὁ λόγος. ἐνδέχεται δὲ τὸ κοινὸν συμβεβηκὸς θεωρηθῆναι ξιχῶς. πρῶτον κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, ὃν ξόπον θεωρεῖται ἐν τοῖς Μεταφυσικοῖς. δεύτερον ἐπὶ τῆς οἰκείας κατηγορίας, ἐφ' ἧς τὰ ἀνωτέρω τῷ κατωτέρω κατηγορεῖται καθ' αὑτό. οἷον ἡ ποιότης κατὰ τῆς ἕξεως, καὶ αὖτη κατὰ τῆς Ἐπιστήμης, ὃν ξόπον θεωρηθήσεται ἐν τῷ περὶ Κατηγοριῶν Βιβλίῳ. τρίτον θεωρεῖται τὸ Συμβεβηκὸς, καθ' ὅσον ἐνυπάρχει τῇ πρώτῃ Οὐσίᾳ, ἐφ' ἧς κατὰ Συμβεβηκὸς ἐπιγίνεται, καὶ καθ' ἧς ὁμοίως κατὰ συμβεβηκὸς κατηγορεῖται. ἓν ξόπον ἐνταῦθα περὶ αὐτοῦ ἡ διάσκεψις γίνεται. ὅπερ ὁ Πορφύριος ἀφορίζων φησίν. ὅτι συμβεβηκός ἐστιν, ὃ γίνεται καὶ ἀπογίνεται χωρὶς τῆς τοῦ ὑποκειμένου φθορᾶς. ὡς τὸ ἴσασθαι, τὸ καθῆσθαι, τὸ αἰσθάνεσθαι, καὶ τὰ ὅμοια. ἅπερ χωριζόμενα, οὐ παραβλάπτει τὸ ὑποκείμενον.

Δεύτερον μέρος.

Διαιρεῖται τὸ Συμβεβηκὸς ὁ Πορφύριος λέγων. ὅτι τὸ μὲν αὐτοῦ χωριστόν ἐστιν, τὸ δὲ ἀχώριστον. καὶ χωριστὸν μὲν, οἷον ἐστὶ τὸ περιπατεῖν, τὸ καθῆσθαι. ἀχώριστον δὲ, οἷον τὸ ἐν Αἰθίοπι μέλαν, ἢ τὸ ἐν Κύκνῳ λευκὸν, καὶ τὰ τοιαῦτα.

Τρίτον.

Ἐξ ἧς διαιρέσεως ἀπορία τις ἀναφύεται. ὅτι ἐν μὲν τῇ ὑπογραφῇ εἴρηται τὸ Συμβεβηκὸς γίνεσθαι καὶ ἀπογίνεσθαι χωρὶς τῆς τοῦ ὑποκειμένου φθορᾶς, ὅπερ ἐστὶ ταυτὸν τῷ χωρίζεσθαι, πῶς οὐ διαιρῶν τοῦτο εἴρηκεν, ὅτι τὸ μὲν χωριστόν ἐστι, τὸ δὲ ἀχώριστον; ἵνα ὑπολυόμενός φησιν, ὡς εἰ καί τινα τῷ συμβεβηκότων μὴ τυγχάνει χωριζόμενα πράγματι, ἀλλὰ τῇ ἐπινοίᾳ πάντως δυνάμεθα πάντα κεχωρισμένως νοῆσαι, μηδὲν τῆς τῷ ὑποκειμένων φύσεως λυμαινομένης. δυνατὸν γὰρ τῇ ἐπινοίᾳ ἐννοῆσαι καὶ τὸν Αἰθίοπα λευκὸν, καὶ τὸν Κύκνον ἄνευ λευκότητος, οὐδὲν λυμαινομένης τῆς τούτων φύσεως.

Τέ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τέταρτον.

Ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ μέρει δύο ὑπογραφὰς παρὰ τὴν πρώτην ἀποδίδωσιν ὁ Πορφύριος τοῦ Συμβεβηκότος, μίαν μὲν δι' ἀπορίας. Συμβεβηκός ἐστιν, ὃ οὔτε Γένος ἐστὶν, οὔτε Διαφορὰ, οὔτε Εἶδος, οὔτε Ἴδιον, ἀεὶ δὲ ἔστιν ἐν ὑποκειμένῳ ὑφισάμενον. ἑτέραν δὲ ἐκ τῆς αὐτοῦ φύσεως. ὅτι Συμβεβηκός ἐστιν, ὃ ἐνδέχεται τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν, καὶ μὴ ὑπάρχειν. ἔστι δὲ καὶ παρὰ τῷ Φιλοσόφῳ ἐν τοῖς προλεγομένοις τῶν κατηγοριῶν, ὑπογραφὴ τοῦ Συμβεβηκότος τοιαύτη. Συμβεβηκός ἐστι τὸ οὗτινι μὴ ὡς μέρος ὄν, ἀδύνατον εἶναι χωρὶς τοῦ ἐν ᾧ ἐστίν.

Ἀπορία.

Ἐκ τῶν ἀποδοθεισῶν ὑπογραφῶν ἀπορίαι τινὲς ἀναφύονται. πρώτη, ὅτι ἐπὶ τῆς πρώτης ὑπογραφῆς εἴρηται τὸ Συμβεβηκὸς γίνεσθαι καὶ ἀπογίνεσθαι χωρὶς τῆς τοῦ ὑποκειμένου φθορᾶς, τοῦτο δὲ ἐδόκει μὴ ἀληθὲς, διὰ τὸ πολλὰ τῶν συμβεβηκότων ἀχώριστα τοῦ ὑποκειμένου ὑπάρχειν, ὡς τὸ μέλαν ἐν Αἰθιόπι, καὶ τὸ λευκὸν ἐν Κύκνῳ. ὧν ἁπτόμενος ὁ Πορφύριος ἔλεγεν, ὅτι οὐ πάντα τὰ Συμβεβηκότα χωρίζεσθαι τοῦ ὑποκειμένου πράγματι, ἀλλὰ τινὰ τούτων τῇ ἐπινοίᾳ ὡς τὰ εἰρημένα. ἐφ' ἧς λύσεως ἀδυνάτει τις ἀπορῆσαι τοῦτον τὸν τρόπον. ὅτι εἰ τοῦτο ἀληθὲς, ἕπεται καὶ τὸ ἴδιον Συμβεβηκὸς κοινὸν εἶναι. δυνατὸν γὰρ κἀκεῖνο τοῦ ὑποκειμένου χωρισθῆναι τῇ ἐπινοίᾳ.

Λύσις.

Πρὸς ὃ ῥητέον, ὅτι εἰ καὶ τὰ ἀχώριστα συμβεβηκότα τῇ ἐπινοίᾳ χωρίζεσθαι εἴρηται, ὡς τὰ ἰδίως λεγόμενα συμβεβηκότα, ἀλλ' οὐ τὸ κυρίως σημαινόμενον τοῦ ἰδίου κατὰ τὸν τέταρτον τοῦτον τρόπον, ἀδύνατόν ἐστι χωρισθῆναι τὸ ὅπερ ἐστὶν ἴδιον. τὸ δὲ ἴδιον ἕπεται προσεχῶς τῇ φύσει τοῦ πράγματος, ὅ ἐστιν ἴδιον. ἧς σωζομένης, ἀδύνατον χωρισθῆναι. ὥσπερ ἐν Ἀνθρώπῳ τὸ λογικόν. ἐγκλείεται γὰρ ἐν τούτῳ τὸ γελαστικὸν, καὶ ἀδύνατον εἶναι καὶ μένειν ἄνθρωπον, μὴ ὄντα γελαστικόν. τὰ δὲ λοιπὰ τρία σημαινόμενα τοῦ ἰδίου τρόπον τινὰ, οὔτε τοῖς Εἴδεσιν ὧν ἐστὶν ἴδια ἐγκλειόμενα, ὡς καὶ ἐφ' ἑτέροις ἐκτεινόμενα, οὔτε ὡς ἀεὶ ὄντα, καί πως

τοῖς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῖς κοινῶς συμβεβηκόσιν ὁμοιούμενα, εἰ καὶ τῷ κυρίως ἰδίῳ συγκαταρίθμηται, διὰ τὸ δοκεῖν πως ἰδίως τισὶ προσεῖναι, ἀλλ' οὐδὲ τῇ ἐπινοίᾳ χωρίζονται, καὶ τὰ ἐν οἷς εἰσὶν οὐ λυμαίνεται. οὐδὲν γὰρ λυμαίνεται Ἄνου πολιὸς, ἢ μελανόθριξ ἐπινοούμενος. Γνα δὲ σαφὲς ᾖ τὸ λεγόμενον, Ἰσέον. ὅτι ὅτε πράγματι καὶ ἐνεργείᾳ τῷ ὑποκειμένῳ τὸ Συμβεβηκὸς ὑπογίνεσθαι λέγομεν, οὐ τὴν μεταβασιν τούτου ἀπὸ ὑποκειμένου εἰς ὑποκείμενον ἐννοοῦμεν, ἀλλὰ τὴν καταπαυσιν, ἢ λῆξιν, ἢ φθοραὶ τούτου. ἐνδέχεται δὲ τὸ Συμβεβηκὸς χωρισθῆναι, ὅπου παύσασθαι τοῦ ὑποκειμένου τειχῶς. ἢ μεταβαλλομένῳ τοῦ Συμβεβηκότος ὑπὸ τοῦ ἐναντίου, ὡς τὸ θερμὸν ὑπὸ τῆς ψυχρότητος, ἢ ἡ κλίσις ὑπὸ τῆς ὀρθώσεως, ἢ τὸ καθεύδειν ὑπὸ τῆς ἐξυπνήσεως, καὶ τὰ τοιαῦτα. ἢ τῇ ἀναιρέσει τῆς οἰκείας αἰτίας, ὡς ὁ φωτισμὸς ἐν τῷ Ἀέρι, ἀναιρεθέντος τοῦ φωτιστικοῦ σώματος. ἢ ἡ θέρμανσις ἐν τῷ Ὕδατι, ἀναιρεθέντος τοῦ Πυρός. ἢ ἀφαιρεθέντος τοῦ ἀντικειμένου χετικοῦ, ὡς ἀναιρεθέντος τοῦ παχὸς, σωναναιρεῖται καὶ ὁ ὑγὸς, ἢ τεθνηκότος τοῦ φίλου, λύει τὸ εἶναι φίλος ὁ ἐναπολειφθείς. καὶ οὕτω μὲν χωρίζεται τὸ Συμβεβηκὸς τοῦ ὑποκειμένου πράγματι. ὅσα δὲ εἰσι τοῦ ὑποκειμένου πραγματικῶς ἀχώρισα, τῇ ἐπινοίᾳ χωρίζεσθαι δυνάνται, πλὴν τοῦ τετάρτου τρόπου τοῦ σημαινομένου τοῦ ἰδίου.

Καὶκεῖνο εἰδέναι δεον, ὅτι τὸ χωρίζεσθαί τι τῶ πράγματος, διχῶς ἐννοεῖται. ἢ χερητικῇ ἀφαιρέσει, ἢ θετικῇ. δυνάμεθα οὖν κατὰ μὲν τὴν χερητικὴν ἀφαίρεσιν τὸν Ἄνθρωπον ἐννοῆσαι οὐδένα λόγον τοῦ γελαστικοῦ ποιούμενοι, τῇ δὲ ἐπινοίᾳ τοῦτο χωρίσαι θετικῇ ἀφαιρέσει ἀδυνατον, δηλαδὴ νοῆσαι τὸν Ἄνθρωπον ἀνεπιστημόνα, ἢ ἀδυναμίαν τοῦ γελᾶν ἔχειν, Ἄνου ὄντα. τὰ δὲ λοιπὰ πάντα Συμβεβηκότα, καὶ χερητικῇ & θετικῇ ἀφαιρέσει χωρίσαι δυνάμεθα. ἐπινοουμένου δηλαδὴ τοῦ ἐναντίου τῷ συμβεβηκότι ἐκείνῳ ἐν τῷ ὑποκειμένῳ, ὡς τὸ λευκὸν ἐν τῷ Κόρακι, καὶ τὸ μελὰν ἐν Κύκνῳ, οὐδοτιοῦν τῆς οὐσίας αὐτῷ παραβλαβείσης.

Λ'ποεία.

Προσέτι κἀκεῖνο ἀπόριται, ὅτι ἐπὶ τῆς δ'. ὑπογραφῆς ἐλέγετο ὑπάρχειν ἀεὶ τὸ Συμβεβηκὸς ἐν ὑποκειμένῳ, καὶ ἀδυνατον εἶναι χωρὶς τοῦ ἐν ᾧ ἐστὶ, πῶς οὖν ἐπὶ τῆς δευτερας εἴρηται τὸ Συμβεβηκὸς ἐνδέχεσθαι τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν καὶ μὴ ὑπάρχειν.

Λύ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Λύσις.

Ὅτι ἐπὶ μὲν τῆς τετάρτης ὑποζεφῆς ὁ Φιλόσοφος ἐννοεῖ τὸ Συμβεβηκὸς καθ' ἐνεργείᾳ ὑπάρχει τῷ ὑποκειμένῳ, οὗ ἀδύνατον εἶναι χωρὶς. ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας ὁ Προφύριος τὴν φύσιν τοῦ Συμβεβηκότος ἐννοεῖ, καθ' ἣν ἐνδεχομένως γίνεται καὶ ἀπογίνεται.

Ἀπορία.

Προσέτι οἱ δι' ἀποφάσεως Ὁρισμοὶ διαβέβλωνται τῷ Φιλοσόφῳ ἐν τοῖς Τοπικοῖς, ὡς οὐδὲν ὁρισμένως δηλοῦντες. πῶς οὖν ἐνταῦθα δι' ἀποφάσεως ὁ Πορφύριος ὑπέγραψε τὸ Συμβεβηκὸς, ὥς περ δηλῶναι ἐπὶ τῆς τρίτης ὑποζεφῆς;

Λύσις.

Αὕτη ἡ ἀπορία λύεται διαιρέσει χρωμένοις, ὅτι οἱ δι' ἀποφάσεως Ὁρισμοὶ διαβεβλημένοι εἰσὶν, ὁπόταν ἐπὶ ἀδιωρίστων, καὶ ποσότητι ἀπεριλήπτων γίνεται. ὁπόταν δὲ δι' ἀπελλειπούσης ἀπαριθμήσεως τῶν ὁμοειδῶν καὶ συζύγων σωμάγεταί τι ὁρισμὸν ἐν τούτοις, αἱ ἀποφάσεις καταφασιν ὁρισμένως δηλοῦσι. Τοίνυν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀπαριθμησάμενος ὁ Πορφύριος τὸν ἀριθμὸν τῶν φωνῶν διὰ τῆς ἀποφάσεως τῶν τεττάρων, τί ὄζι τὸ ε. ἐδήλωσε, λέγων. ὃ μήτε Γένος ἐστὶ, μήτε Εἶδος, μήτε Διαφορὰ, μήτε Ἴδιον. μὴ ὂν δὲ οὐδὲν τούτων, ἔσαι ἄρα Συμβεβηκός. μεθ' ἃ ἐπιφέρει. ἀεὶ δὲ ἐν ὑποκειμένῳ ὑφισάμενον, ἵνα τῷ ἐν τῇ ἐπινοίᾳ ὑφισαμένων τοῦτο χωρίσῃ. ὡς Τραγέλαφος, Κένταυρος, καὶ τὰ ὅμοια τῇ ἐπινοίᾳ ὑφισάμενα, οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ.

Εἶχε δέ τις εἰπεῖν πρὸς τὰ τοιαῦτα, τί μὴ καὶ τὰς λοιπὰς φωνὰς διὰ τοιαύτης ὑποζεφῆς ἀποδέδωκεν, ἐπείπερ πρότερον τὸν ἀριθμὸν τούτων ἐδήλωσεν; ἢ ὅτι ἐδήλωσε μὲν τὸν ἀριθμὸν, οὐ μὴν ἐδίδαξε τί ὄζι τούτων ἕκασον, μετὰ δὲ τὸ διδάξαι τὰ τέτταρα, εἵρηκε, συμβεβηκός ἐσιν, ὃ μηδέν ἐσι τούτων. ὅπερ εἰ πρότερον ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐποίησεν, ἀμφιβολίαν ἐδώκει αὖ ὁποίας φύσεως αὖ εἴη τὸ ὑποζεφόμενον.

Ἀπορία.

Ἐπὶ μὲν τῆς πρώτης ὑποχειμένης εἴρηται τὸ Συμβεβηκὸς ἀπογίνεσθαι χωρὶς τῆς τοῦ ὑποκειμένου φθορᾶς, ἐμπρησμὸς δὲ καὶ θάνατος, καὶ ὅσ' ἄλλαι διαφθοραὶ, συμβεβηκότα μὲν εἰσὶν, οὐκ ἀπογίνονται δὲ ἄνευ τῆς τοῦ ὑποκειμένου φθορᾶς.

Λύσις.

Πρὸς ταῦτα, πρῶτον μὲν εἰπεῖν ἔξεστιν, ὡς ὁ Πορφύριος ἐνταῦθα, οὐ περὶ τῶν στερητικῶν Συμβεβηκότων ποιεῖται τὸν λόγον, οἷαι εἰσὶν αἱ ῥηθεῖσαι διαφθοραὶ, ἀλλὰ περὶ τῶν θετικῶν. δεύτερον εἰπεῖν ἔχομεν, ὡς αἱ τοιαῦται διαφθοραὶ ἃ συμβαίνουσι τοῖς φθειρομένοις ὑποκειμένοις, ἀλλὰ τῇ ἐκείνων ὕλῃ, ἥτις καὶ διαμένει τοῦ Εἴδους ἀναιρεθέντος. φέρε εἰπεῖν, ὡς ἐπὶ τῶν χορδῶν ἡ ἄνεσις προσγινομένη, τὴν ἐπίτασιν διέλυσε, καθ' ἣν ἡ ἁρμονία ἐγίνετο, αἱ μέντοι χορδαὶ, οὐδὲν ἧττον ἀπελείφθησαν. ἢ τὸ Πῦρ προσγενόνος τῇ Οἰκίᾳ τὴν τοιάνδε θέσιν μὲν, καὶ τὴν ἐν τοῖς ξύλοις διὰ τοῦ Εἴδους πύκνωσιν διέλυσε, ἡ ἅλη μέντοι τούτων μετὰ τὴν καῦσιν διέμενε.

Ἀπορία.

Ἴσως δ' ἄν τις καὶ πρὸς τὰ εἰρημένα ἐνστείη, φέρε εἰπεῖν, ὡς τῷ πυρετῷ ὑποκείμενόν ἐστιν οὐχ ἁπλῶς τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὸ τοιῶς δὲ κεκραμένον τοῦ Ζώου σῶμα, ὅπερ φθείρεται, ἀμέρως αὐτῷ ἢ πυρετοῦ, ἢ φύξεως ἐπιγινομένων. πῶς οὖν εἴρηται ὅτι διαμένει;

Λύσις.

Πρὸς ταῦτα ῥητέον. ὅτι ἡ μεταβολὴ ἐν τέτρασι κατηγορίαις θεωρεῖται, (ὡς εἰσόμεθα) ἐν τῇ Ποῦ, ἐν τῷ Ποσῷ, ἐν τῇ Ποιῷ, καὶ ἐν τῇ Οὐσίᾳ. καὶ ἡ μὲν κατ' οὐσίαν μεταβολὴ, εἰ μὲν ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ ὂν ἐστὶ, λέγεται γένεσις, εἰ δὲ ἐναντίως, λέγεται φθορά. εἰ τοίνυν ἡ γένεσις ἐστὶν οὐσιώδης μεταβολὴ, καὶ ἡ ἀντικειμένη ἄρα ταύτῃ φθορὰ, ἔσται οὐσιώδης μεταβολή. ὥς τε ὁ Πυρετὸς εἰ φθείρει τὸ ὑποκείμενον οὐκ ἔσται

Συμ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Συμβεβηκὸς, ἀλλὰ κατ' Οὐσίαν μεταβολὴ, ἤτοι φθορά. ἐπειδὴ δὲ ἡ γένεσις καὶ ἡ φθορὰ ἀλλοιώσεις μὲν οὐκ εἰσὶν, αὖθις δὲ ἀλλοιώσεως οὐ γίνονται, ὅταν μεζία γίνεται θερμασία, ἢ ψύξις, ὥστε μὴ φθείρειν τὴν συμμετρίαν τοῦ Ζώου, συμβεβηκὸς λέγεται, ἥτις καὶ ὑπογίνεται μὴ φθείρουσα τὸ ὑποκείμενον. ὅταν δὲ ἐπὶ πλεῖσον ἐκταθῇ, ὡς τε τὴν συμμετρίαν τῆς κράσεως τοῦ ὑποκειμένου φθαρῆναι, τότε οὐκ ἔστι κατὰ συμβεβηκὸς μεταβολὴ, ἀλλ' αὐτῆς τῆς Οὐσίας φθορὰ, ἥτις καὶ οὐσιώδης λέγεται. καὶ ταῦτα περὶ τῆς πέντε Φωνῶν.

Ἡ τάξις τῆς προεκτεθείσης διαιρέσεως τοῦ συναγματίου τοῦ Πορφυρίου, πάντως ἀπῄτει μετὰ τὴν ἔκθεσιν τῆς πέντε Φωνῶν, ἐκθέσθαι τὴν σύγκρισιν καὶ παραβολὴν τούτων, ἀλλ' ἐκ τῆς εἰρημένων, δύχερής ἐστι τοῖς ἀναγινώσκουσιν ἡ τοῦ Συγγραφέως ἐν ἐκείνοις ἔννοια. διὸ εἰς τὸ περὶ Κατηγοριῶν μεταβῶμεν Βιβλίον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

α. ἀφορίζει τὸ συμβεβηκὸς λέγων, Συμβεβηκός ἐστιν ὃ γίνεται καὶ ὑπογίνεται χωρὶς τῆς τοῦ ὑποκειμένου φθορᾶς.

β. διαιρεῖ τὸ συμβεβηκὸς λέγων.

Τὸ μὲν αὐτοῦ χωριστόν ἐστιν, ὡς τὸ περιπατεῖν, τὸ καθεύδειν.

Τὸ δὲ ἀχώριστον, ὡς τὸ ἐν Αἰθιόπων μέλαν, ἢ περὶ Κύκνῳ λευκόν.

γ. τινὰ ὑπεῖδεν αἰνικτόπουσαν ὕπλωσεν.

δ. δύο ὑπογραφὰς τοῦ Συμβεβηκότος παρὰ τὴν πρώτην ὑπέφερεν.

Συμβεβηκός ἐστιν, ὃ ἐνδέχεται περὶ αὐτὸ ὑπάρχειν, καὶ μὴ ὑπάρχειν.

Συμβεβηκός ἐστιν, ὃ οὔτε Γένος, οὔτε Εἶδος, οὔτε Διαφορά, οὔτε Ἴδιον, φύει δὲ ἐν ὑποκειμένῳ ὑφιστάμενον.

Ὑπο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Εἰς τὰς Ἀριστοτέλους Κατηγορίας.

Τῷ μέλλοντι συγγραμμάτων Φιλοσόφων βάθεσιν ἐμβατεύειν, ἔργον ἐστὶν εἰδέναι τίς ποτ' ὢν οὗ τὸ σύγγραμμα εἰς ἀνάπτυξιν προχειρίζεται, ὅθεν τε, καὶ ἐκ τίνων, καὶ ἐπὶ τίνων ἥκμασε χρόνων. τὰ γοῦν κατὰ Ἀριστοτέλη ἄλλοις τε συγγέγραπται διεξοδικώτερον, Πλουτάρχῳ, ἢ Διογένει τῷ Λαερτίῳ, ἡμῖν δὲ ἀποχρήσει τόγε νῦν ἔχον σιωπᾶν τμημένως, ὅσον παρανύξασθαι τὶ τοῦ ἀνδρὸς πολιτείαν, ἵνα μὴ παντάπασιν ἀήθεσι ὦμεν τῶν περὶ αὐτοῦ λεγομένων, τοσαῦτα εἰπεῖν.

Ἀμέλει τὸ μὲν γένος ἀναμφισβήτως Ἕλλην ὑπῆρξεν Ἀριστοτέλης ἀπὸ τῆς ἐπισήμου τῶν Ἀσκληπιάδων συγγενείας καταγόμενος. Πατρίδος τυχὼν Σταγύρων τῆς ἐν Μακεδονίᾳ Πόλεως, τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι. Πρὸς δὲ πρωτοπλοῦς Νικομάχου Ἰατροῦ, Ἀμύντα τοῦ τῶν Μακεδόνων Βασιλέως, καὶ Μητρὸς Φαιστίδος. ἔτει τῷ πρώτῳ τῆς ἐννεηκοστῆς ἐνάτης Ὀλυμπιάδος γεννηθείς. προὔλαβε δὲ τὸν τοῦ Χριστοῦ γέννησιν περίπου τὰ ὀγδοήκοντα ἐπὶ τοῖς ἑξακοσίοις ἔτη. ὃς ἐν τῷ ἑπτακαιδεκάτῳ ἔτει ἐλθὼν, ἔρωτι φιλοσοφίας Ἀθήναζε παραγίνεται. ἔνθα Σωκράτει πρόσεισι, οὐ μετὰ ἓξ ἔτη τετελευτηκότος, φοιτᾷ Πλάτωνι, καὶ ὁμιλήσας ἐκείνῳ ἐπιπόνως, μετὰ εἰκοσὸν ἔτος παιδείας ἁπάσης ἐγκρατὴς γέγονεν. ὃς διάτε τὸν ὑπεροχὴν τῆς διδασκαλίας, καὶ μεγαλονοίας δημοσίᾳ διδάσκειν πρὸς Ἀθηναίων ἠξίωται. ἐπεὶ δὲ κατὰ Πλάτωνα εἴωθε περιπατῶν τοῖς ἀκροωμένοις ὁμιλεῖν, πρῶτος τὸν προσηγορίαν τῆς Περιπατητικῆς αἱρέσεως ἀπηνέγκε, καὶ τοῖς κατ' ἐκεῖνον φιλοσοφοῦσι τῆς προσκλήσεως γέγονεν αἴτιος. ἐβίωσε δὲ ἐπ' Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου, οὗ καὶ καθηγητὴς ἐχρημάτισε. μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν Ἀλεξάνδρου Ἀθήνηθεν εἰς Χαλκίδα τῆς Εὐβοίας μεταβὰς τῷ ἕκτῳ τῆς ἑκατοστῆς καὶ δεκάτης τετάρτης Ὀλυμπιάδος ἔτει, ἐν αὐτῇ τὸ χρεὼν ἐξεμέξησε, (ἕξ ἐπὶ τοῖς ἑξήκοντα ἔτη βιώσας). ἐν ᾗ διατείβων εἰς αἰτίαν τοι-

τοιαύτῳ τῳ τελευτῳ αὐτοῦ ἀναφέρουσι. Προβληθέντος γάρ φασιν αὐτῷ περὶ τῆς παλιρροιῶν Εὐρίπου τὸ αἴτιον ἀποδοῦναι, καὶ μὴ δυνηθέντι ξωνῆσαι τοῦτο, αἰδοῦς ἅμα καὶ λύπης ὑπερβολῇ τελευτᾷ. ἀλλὰ ταῦτα μυθώδη.

Διαίρεσις τῆς Ἀριστοτελικῶν συγγραμμάτων.

Πολλὰ περὶ διαφόρων φέρεται καταλελοιπέναι τοῦτον συγγράμματα. τὰ δὲ εἰς ἡμᾶς σωζόμενα ξυμερῆ δέχεται τῳ διανομῳ. τὰ μὲν γὰρ τούτων εἰσὶν Ὀργανικὰ, ὡς τὰ εἰς Ῥητορικῳ, καὶ Λογικῳ αὐήκοντα, τὰ δὲ τῆς πρακτικῆς Φιλοσοφίας, οἷα εἰσὶ τά τε Ἠθικὰ ἰδίως ἐπιγραφόμενα, Οἰκονομικά τε καὶ Πολιτικὰ, οἷς ἡ πρακτικὴ ἀπαρτίζεται Φιλοσοφία, τὰ δὲ παρὰ ταῦτα τοῦ Θεωρητικοῦ μέρους εἰσίν. ὧν τὰ μὲν Μεταφυσικὰ καὶ Θεολογικὰ ἐπιγράφεται, ὡς τῳ πρώτῳ αὐήκοντα Φιλοσοφίαν, ἥτις, καὶ Σοφία λέγεται. τὰ δὲ περὶ φύσεως πραγματεύεται. ὧν τὰ μὲν εἰσὶν Ἀκροαματικὰ, διδασκαλίας δεόμενα εἰς κατάληψιν, καὶ μόνοις τοῖς ἀκροωμένοις σωστά. τὰ δὲ καὶ τῆς ἔξω σχολῆς, καὶ τοῦ χαροῦ τῆς ἀκροωμένων λαπτὰ γίνεται. διὸ καὶ Ἐξωτερικὰ λέγεται. ἔτι δὲ καὶ τὸ περὶ ἀδιαιρέτων γραμμῶν, γνήσιον ἐστὶ τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ τὰ Μηχανικά. τοσαῦτα δὲ συνεγράψατο ταύτης ἕνεκεν τῆς αἰτίας. τῆς γὰρ Φιλοσοφίας ἀσκουῦτι τέλος ἡ τῆς Θεῷ ὁμοίωσις κατὰ τὸ δυνατὸν, τοῦτο δὲ οὐχ οἷόν τέ τινα κτήσασθαι χωρὶς τῆς τῆς ὄντων γνώσεως, καὶ τῆς τῆς πράξεων ἀκριβοῦς ὀρθότητος. ἀμφοτέρων δὲ τούτων δυσχερῶν ὄντων, καὶ σχεδὸν ὑπὲρ ἄνθρωπον, χωρὶς ὀργάνου ἀποκτηθῆναι, τῆς ἀποδείξεως ὁ φιλοσοφεῖν μέλλων τὰ πλεῖστα δέεται, ὡς ὀργάνου ἐπιτηδειοτάτου πρὸς τῳ ἀπόκτησιν τούτων. συνεγράψατο τοίνυν ὁ Φιλόσοφος τὰ Ὀργανικὰ, ἐν οἷς περὶ ἀποδείξεως ὅρους τε καὶ κανόνας ἐξέθετο. τὰ δὲ Πρακτικὰ, δι' ὧν τὰς πράξεις, τετέσι τὰς μετὰ λόγου ἐνεργείας διθύνειν ἐδίδαξε. τὰ δὲ Θεωρητικὰ, δι' ὧν τῳ τῆς ὄντων γνῶσιν θαυμαστῷ τῷ ξόπῳ, καὶ θεία τινὶ ἀποκαλύπτει σοφία.

Τὰς μὲν οὖν λογικὰς βίβλους ἃς ὀργανικὰς εἶναι ἔφημεν, εἰς ξία διαιροῦσι μέρη, οἱ τῶν Φιλοσόφων γνησιώτεροι ὑπομνηματισταί. ὧν τὸ μὲν πρῶτον τὰ τῆς ἀποδεικτικῆς μεθόδου περιέχει ἡγούμενα, ἅπερ εἰσὶ τὰ πρότερα Ἀναλυτικὰ, τὸ περὶ Ἑρμηνείας, καὶ ἡ προκειμένη τῆς Κατηγοριῶν βίβλος αὐτη. τὸ δεύτερον τὰ περὶ αὐτῆς τῆς μεθόδου διαλαμβάνει, ἅπερ ἕπουσιν ὕστερα Ἀναλυτικά. τὸ δὲ τρίτον περιέχει τὰ ἑπόμενα ταύτης, ἅπερ

περ εἰς δύκρινεστέραν κατάληψιν ἐκείνοις συμβάλλεται. οἷά εἰσιν ἡ Τοπικὴ πραγματεία, καὶ τὸ περὶ σοφιστικῶν Ἐλέγχων.

Ἐπεὶ δὲ πρὸ πάσης τέχνης καὶ Ἐπιστήμης τὰ ὄργανα προλαμβάνειν ὀφείλομεν, ἵνα τὰ οἷς διακονεῖται, δι' αὐτῶν διϊθύνειν ἔχωμεν, ὡς τὴν ϛάθμην πρὸ τῆς τοῦ τείχου οἰκοδομῆς, καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τῶν ὀργανικῶν βιβλίων τὴν ἀρχὴν τῆς Φιλοσοφίας δεῖν ἐγνωμεν, καὶ τούτων ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου μέρους τῆς ἀποδείξεως.

Προλεγόμενα εἰς τὰς δέκα τοῦ Ἀριστοτέλους Κατηγορίας.

ΜΕ'γα τι συμβάλλεται εἰς κατάληψιν τῶν ζητουμένων ἑκάστου ἡ καθόλου διδασκαλία τῆς κατὰ μέρος προλαμβανομένη. ὡς ἐν τύπῳ γὰρ τὴν ὅλην τοῦ πράγματος γνῶσιν, μᾶλλον δὲ ὡς χαλινὸν τοῦ ὅλου λόγου, (εἰ χρὴ κατ' Ἀριστοτέλη εἰπεῖν) ἐγχειρίζεται τοῖς ἀκροωμένοις. διὸ καὶ εἴθισαι τοῖς φιλοσοφοῦσι Κεφάλαιά ἅπαντα προλέγειν ἐφ' ἑκάστου τῶν Ἀριστοτελικῶν συγγραμμάτων, γενικώτερον ὑποτυποῦντα τὸ σύγγραμμα, καὶ τὴν ἔννοιαν τῶν ῥηθησομένων ἐξυμαεύζοντα. ἃ καὶ διὰ τοῦτο προλεγόμενα παρ' ἐκείνοις ἤκουσεν. ἔστι δὲ τὰ τοιαῦτα οἷς μὲν ὀκτὼ, οἷς δὲ πλείω. ἡμῖν δὲ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκέσει προθεωρῆσαι, τίς ὁ σκοπὸς τοῦ Φιλοσόφου, τί τὸ ὑποκείμενον περὶ οὗ ὁ λόγος, τὸ αἴτιον τῆς ἐπιγραφῆς τῷ βιβλίου, τὸ χρήσιμον τούτου, εἰ γνήσιον τοῦ Ἀριστοτέλους, ἡ τάξις τούτου πρὸς ὅλην τὴν πραγματείαν, καὶ ἡ διαίρεσις τοῦ αὐτοῦ. ἀρξόμεθα δὲ ἀπὸ τοῦ τί τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος. ὅπερ ἐστὶ τὸ δεύτερον. ἵνα δεδόσθω καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ Φιλοσόφου (ὅπερ ἦν πρῶτον πάντων) δῆλος γενήσεται.

Τί τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐνταῦθα, καὶ τίνα τρόπον ἡ Λογικὴ Μεταφυσικῆς Διαφέρει, ἀμφοῖν περὶ πράγματα γινομένων.

Εἰς δύκρινεστέραν κατάληψιν τῆς ὕλης τῆς Λογικῆς, περὶ ἧς ἐπὶ τῶ παρόντος ἡ διδασκαλία, καὶ (1) τῆς Ἀριστοτελικῆς προθέσεως ἐν αὐτῷ, ἐκεῖνο εἰς μνήμην ἀναληπτέον, ὅπερ ἐν ἀρχῇ τῆς πραγματείας εἴρηται περὶ τῆς προκειμένης ἕξεως, ὅτι ἐστὶ Τέχνη περὶ λόγον καταγινομένη, εἰ καὶ μὴ πᾶσα, ἀλλὰ τὸν ἀποφαντικὸν, ὃς καὶ συλλογιστικὸς λέγεται. ὅ-

ση

(1) Καὶ ὡς κατάληψιν τῆς Ἀριστοτελικῆς προθέσεως, ἀπὸ τοῦ σκοποῦ ἐν ᾧπερ τῆ Βιβλίῳ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θεν ὁ Φιλόσοφος ἐν ἀρχῇ τῆς Τοπικῶν, καὶ Ἀλέξανδρος μετ' ἐκεῖνον μέθοδον συλλογιστικὴν ταύτην ἀπέδωκαν. ὁ δὲ συλλογισμὸς οὐ μόνον ἐν φωνῇ καὶ γράμμασι πέφυκε σχηματίζεσθαι, ἀλλὰ πολὺ πρότερον ἐν τῇ ψυχῇ, ὃς καὶ ἐννοηματικὸς ἤκουσεν, οὗ τινος τὴν γνῶσιν καὶ ἀκριβῆ συνθεσιν ὁ μέλλων ἑαυτῷ περιποιήσασθαι, ἀνάγκη πρότερον εἰδέναι τὰς ἁπλᾶς τῆς ὄντων ἐννοίας, ὅπως τε πάσχεται καὶ σωτίθεται, ἢ διαιρεῖται, ὡς ἐξ ἑτέρου ἕτερον ἐπιφέρειν δύνασθαι, κατὰ συλλογιστικοὺς κανόνας. πάσχει δὲ ὑγιῶς τὰς ἐννοίας τε καὶ σημαντικὰς τούτων φωνάς, ὁ τὴν τάξιν τῆς ὄντων ὀρθῶς εἰδὼς, συνθέτειτε ἅμα, καὶ διαιρεῖ κατὰ λόγον, ὁ τὸν σκοπὸν ἐπισάμενος τοῖς ἐν τοῖς οὖσι διαιρέσεως, ἢ συνθέσεως. καὶ ἐπιφέρει ἀσφαλῶς, ὃς ἀσφαλῶς συνορᾷν ἔχει τὰς φυσικὰς τῆς ὄντων ἀκολουθίας τε καὶ οἰκειότητας. Ὅθεν ὁ Φιλόσοφος πρὶν ἢ παραδῶν τὴν τοιαύτην τάξιν συνθέσιν τε καὶ διαίρεσιν ἐν ταῖς σημαντικαῖς τῆς ὄντων φωναῖς, τὴν τάξιν καὶ συνθεσιν, ἅμα καὶ διάκρισιν τῆς ὄντων ἡμῖν προτίθεται ἐπὶ τοῦδε τοῦ πρώτου τῆς πραγματείας βιβλίου, γενικῶς τε καὶ παχυλῶς, καὶ οὐδὲ καθ' αὑτὸ, ἀλλ' ἐφόσον εἰς γνῶσιν καὶ συνθεσιν συλλογισμοῦ καὶ ἀποδείξεων συντελοῦσιν. Ὧ δὴ λόγῳ καὶ τοῦ πρώτου Φιλοσόφου οἱ λογικεύομενοι διενηνόχασιν. ἐκεῖνος γὰρ τὰς Οὐσίας τῆς ὄντων καθ' ἑαυτὰς θεωρεῖ, καὶ τὰ Γένη τῆς ὄντων διασκέπτεται, ἅπερ ὄντα εἰσί. παρὰ δὲ τοῖς λογικεύομένοις ἡ τάξις καὶ διαίρεσις τῆς ὄντων γενικώτερον παραδίδονται, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἕτερον ἑτέρου πέφυκε κρίνεσθαι, καὶ ἄλλο κατ' ἄλλο κατηγορεῖσθαι. ὅθεν ὁ μὲν λογικὸς θεωρεῖ τὸ ὄν, μάλιστα δὲ τὸ σύνολον, ἅπερ ἐστὶ διαιρετὸν εἰς διάφορα Γένη, καὶ τὴν τάξιν τῆς ἐν ἑκάστῳ γένει κατηγορουμένων, ἅπερ εἰσὶ καθολικώτερα, καὶ ἧττον καθόλου. ὁ δὲ μεταφυσικὸς περὶ τοῦ ὄντος πραγματεύεται καθ' αὑτὸ, ἅπερ ἐστὶν ὄν, θεωρῶν τὴν οὐσίαν τῆς ὑπ' αὐτὸ Γενῶν. ἐντεῦθεν καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ Φιλοσόφου ἐπὶ τοῦ παρόντος γίνεται δῆλος. πρόθεσιν γὰρ ποιεῖται ἀναπτύξαι τε καὶ δοῦναι ἡμῖν διαίρεσιν γενικωτέραν τοῦ ὄντος εἰς διαφόρους κλάσεις, ἤτοι κατηγορίας, καὶ τάξιν τῆς οὐσιωδῶς καὶ συνωνύμων συνιστημένων ἑκάστῃ, καθ' ἣν τὰ μὲν εἰσὶ καθολικώτερα, τὰ δὲ ἧττον καθόλου. κἀκεῖνα μὲν κατηγορεῖται, ταῦτα δὲ ὑποκειται.

Τὸ αἴτιον τῆς Ἐπιγραφῆς.

Ἐπιγέγραπται δὲ περὶ Κατηγοριῶν τὸ βιβλίον δικαίως, ὅτι ἐν ἑκάστῃ τῆς δέκα Γενῶν, περὶ ὧν ἐνταῦθα ὁ λόγος, ἢ κλάσεων, τὰ καθολι-

θολικώτερα κατηγορήματα, πέφυκε κατηγορεῖσθαι ἀεὶ, κατὰ τῶν ἧττον καθόλου, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, μέχρι τῶν ἐσχάτων καὶ ἀτόμων. ὅθεν τὰ καθολικώτερα ἀεὶ πρὸς τὰ ἧττον καθόλου, κατηγορουμένων ἔχουσι λόγον, καὶ κατηγορήματα λέγεται ἀναφερόμενα πρὸς τὰ ἧττον καθόλου. διὸ καὶ πᾶσα ἡ τάξις τῶν τοιούτων κατηγορημάτων, ἐφ' ἑκάστου γένους κατηγορία ἔκαστον οὐκ ἀπεικότως.

Περὶ τοῦ Χρησίμου.

Χρήσιμος δὲ γίνεται τοῖς λογικευομένοις ἡ τῶν κατηγοριῶν πραγματεία, ἐπειδὴ ὕλη τῆς λογικῆς πραγματείας, ὡς εἴρηται, τὰ ὄντα εἰσὶν, ὑπερ ἐννοίαν πέφυκε διὰ φωνῶν σημαίνεσθαι. τῆς δὲ ὕλης ἡ γνῶσις προλαμβανομένη τῶν περὶ ταύτην καταγινομένων, οὐ μικρόντι συμβάλλεται εἰς ἐπίτευξιν τῶν κατὰ τὴν τέχνην ἔργων. μᾶλλον δὲ ἀναγκαίως ὑποτίθεται πρὸ τῆς ἐργασίας, ἐφ' ὅσον ἀνήκει εἰς κατασκευὴν τῶν ἔργων. ἀμέλει ἡ τοιαύτη τῶν ὄντων γνῶσις, ἐπὶ τῆς παρούσης ἡμῖν παραδίδοται πραγματείας, ἀναγκαία ἔσα πρὸς κατασκευὴν τῶν τῆς Λογικῆς ἔργων, Συλλογισμῶν φημὶ, Ἀποδείξεως, καὶ τῶν λοιπῶν.

Ὅτι Γνήσιον.

Ὅτι δὲ γνήσιον τοῦ Φιλοσόφου τὸ βιβλίον πάντες μαρτυροῦσι. δηλοῖ δὲ καὶ ἡ φράσις, καὶ τὸ τὸν Φιλόσοφον ἐν ἄλλαις πραγματείαις μεμνῆσθαι τοῦ συγγράμματος.

Ἡ Τάξις.

Ἔστι δὲ πρῶτον ἐν τῇ τάξει τῶν περὶ τῆς Λογικῆς πραγματείας βιβλίων, ταυτὶ τὸ περὶ Κατηγοριῶν, ὅτι περὶ τῆς ὕλης διαλαμβάνει τῆς ὅλης Τέχνης. ἡ δὲ γνῶσις τῆς ὕλης ὡς εἴρηται, ἐπὶ πάσης Τέχνης ὑποτίθεται πρὸ τῆς ἐργασίας τοῦ τεχνικοῦ περὶ αὐτήν.

Περὶ τῆς Διαιρέσεως.

Διαιρεῖται δὲ εἰς μέρη τρία. ὧν τὸ μὲν πρῶτον προθεωρίαν τινῶν περιέχει συνιστόντων τοῖς ἐν ταῖς Κατηγορίαις ῥηθησομένοις. τὸ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δὲ δεύτερον τῶν ἐξήγησιν καὶ παράδοσιν τῆς δεκα Γενῶν περιέχει, ἃ καὶ δεκα Κατηγορίαι λέγονται. ἐν δὲ τῷ τείτῳ περὶ φωνῶν τινῶν ὁ Φιλόσοφος διδάσκει, ὧν ἔτυχε μνηθεὶς ἐν ταῖς κατηγορίαις, εἰς πλήρεσέραν κατάληψιν τῆς Κατηγοριῶν.

Τούτων αὖθις τὸ πρῶτον, δηλαδὴ τὸ πρὸ τῆς κατηγοριῶν, τεμεροῦς τετύχηκε διαιρέσεως. ὧν ἐν μὲν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ τρεῖς ὁρισμὰς ἀποδίδωσιν ὁ Φιλόσοφος, ὁμωνύμων, συωνύμων, καὶ παρωνύμων. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ δύο διαιρέσεις τῆς ὄντων. ἐν δὲ τῷ τείτῳ καὶ τελευταίῳ, τρεῖς ἐκτίθησι κανόνας περὶ τῆς κατηγορουμένων καὶ ὑποκειμένων. ὧν εἰς σαφήνειαν, ἀναληπτέον τῇ μνήμῃ τὰ περὶ διαιρέσεως ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένα. ἀλλ' ἵνα μὴ μακρούς ἀποτείνωμεν λόγους, ταυτολογεῖν πειρώμενοι περὶ ὧν ἱκανῶς εἴρηται, διὰ βραχέων τὰ γένη τῆς διαιρέσεως ἀναμνησόμεθα.

Ἡ τοίνυν διαίρεσις διαιρομή ἐστι τοῦ ἔχοντος μέρη εἰς αὐτὰ ταῦτα. αὐτὰ δὲ ὡς ἐλέγετο, θεωρεῖται τειχῶς, τὰ Γένη εἰς Εἴδη, τὰ ὅλα εἰς μέρη, τῆς ὁμωνύμου φωνῆς εἰς διάφορα σημαινόμενα. ἡ γὰρ πρὸς ἄτομα τὰ εἴδους διαίρεσις, ὡς ἄχρηστος τοῖς Φιλοσόφοις παραλειπτέον. ἀμέλητοι ἡ τοῦ Γένους εἰς Εἴδη διαίρεσις, διχῶς ἐνδέχεται γίνεσθαι, ἢ κυρίως, ὡς ὅτε τὸ ζῶον διαιροῦμεν εἰς τὰ οἰκεῖα εἴδη. ἢ κατὰ συμβεβηκός, (1) ὡς ὅτε τὸ ὑποκείμενον διαιρεῖται, κατὰ τὸ διάφορον τῆς συμβεβηκότων. (2) ἢ τὸ συμβεβηκός, κατὰ τὸ διάφορον τῆς ὑποκειμένων. ὁμοίως καὶ ἡ τοῦ ὅλου διαίρεσις διχῶς γίνεται. ἢ εἰς μέρη οὐσιώδη, ἢ εἰς μέρη ποσοτικά. καὶ τὰ ποσοτικὰ ὁμοίως, ἢ εἰς ἀνομοιομερῆ, ἢ εἰς ὁμοιομερῆ.

Διαίρεσις τῆς σημαντικῶν Φωνῶν.

Τῆς δὲ τῆς ὁμωνύμων φωνῆς οὐχ ἁπλῶς ἡ διάληψις τῷ Φιλοσόφῳ γίνεται. διὸ μικρὸν ἀνωτέρω τὸν λόγον ἀναβιβάσαντες, τὰ σημαινόμενα τῆς ὀνομαπώδους φωνῆς διέλωμεν.

Τειχῶς ἐν τὰ ὀνόματα θεωρεῖσθαι ἐνδέχεται. Ἢ καθ' ὅσον εἰσὶ μόνον λέξεις, καὶ φωναὶ ἔναρθροι ἀφωρισμέναι πραγμάτων. Ἢ καθ' ὅσον εἰσὶ πράγματα μόνον, ὧν εἰσὶ σημαντικαὶ αἱ φωναί. Ἢ καθὸ εἰσὶν ἅμα φωναὶ σημαντικαὶ πραγμάτων, καθὸ δηλαδὴ σχέσιν ἔχουσι πρὸς τὰ πράγματα, ὧν τυγχάνουσι σημαντικαί. ἐνταῦθα τῷ Φιλοσόφῳ κατὰ τὸν τρί-

(1) Ὡς τὸ Ζῶον τὸ μὲν λευκὸν, τὸ δὲ μέλαν. (2) Καὶ πάλιν ὡς τὸ λευκὸν ἐστὶ Χίονος, καὶ Ψιμυθίου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τείτον τῆς Θεωρίας τρόπον ἐκλαμβάνονται, ἂς εἰς ἕξ, ἢ ἑπτὰ τὰ πλείω διέλοι τις εἴδη.

α. Ἡ μὲν γὰρ μία λέξις μιᾶς φύσεως ἐστὶ δηλωτικὴ, ἥτις εἰ μὲν κοινὴ εἴη, τὰ μὲν σημαινόμενα πράγματα, συνώνυμα ἀλλήλοις λέγεται, ἡ δὲ σημαίνουσα λέξις συνώνυμος, ἥτοι συνωνύμου (1) δηλωτική.

β. Εἰ δὲ μερική τις εἴη ἡ σημαινομένη φύσις, ἡ μὲν σημαίνουσα λέξις κύριον (2) ὄνομα ἤκουσε, τὸ δὲ σημαινόμενον πρᾶγμα, ἄτομον, καὶ οὐ ἀριθμῷ.

γ. Ἡ μία λέξις διαφόρων τυγχάνει σημαντικὴ φύσεων, ἢ τὰ μὲν σημαινόμενα πράγματα ὁμώνυμα λέγεται, αὐτὴ δὲ ἡ λέξις ὁμώνυμος. ὡς ὁμωνύμων δηλωτική, ὡς ὅτε λέγεται Ζῶον ὅ, τε Ἄνθρωπος, καὶ τὸ γεγραμμένον.

δ. Ἡ πλείω λέξεις μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς τυγχάνουσι δηλωτικαὶ φύσεως, καὶ κατὰ τοῦτο, τὸ σημαινόμενον πρᾶγμα πολυώνυμον κυρίως ἤκουσε, τὰ δὲ ὀνόματα (3) ὁμωνύμως τῷ σημαινομένῳ πράγματι, πολυώνυμα λέγεται, καὶ παρ' ἐνίοις τῷ μεταγενεστέρων συνώνυμα.

ε. Ἡ πλείω ὀνόματα, πλείω σημαίνει φύσεις καὶ πράγματα. ἅπερ εἰ μὲν κοινώνει ἅμα ἀλλήλοις, διαφέρει δὲ κατά τε τὸ ὄνομα καὶ τὸν λόγον, ὡς τὸ μὲν ἁπλοῦν εἶναι, τὸ δὲ ἀπ' ἐκείνου συγκεκειμένον, (4) παρώνυμα ὁμοίως λέγεται τὰ τε ὀνόματα, καὶ τὰ σημαινόμενα πράγματα.

ς. Εἰδὲ τὰ σημαινόμενα διὰ τῶν ὀνομάτων τῷ ὑποκειμένῳ εἴη ταυτὰ, τῷ λόγῳ δὲ διάφορα, ἑτερώνυμα προσαγορεύεται, ὡς καρπὸς, καὶ σπόρος.

ζ. Ὁμοίως καὶ τὰ πράγματα, καὶ τὰ ὀνόματα, ἐαν κατά τε τοὔνομα καὶ τὸν λόγον παντάπασι τυγχάνει διαφωνοῦντα, ἕτερα λέγεται, ὡς Βοῦς, Ἄρεσι, Ἐπιστήμη.

Τούτων τῶν εἰρημένων εἰδῶν τὰ ὁμώνυμα πολυχεδῶς τέμνεται, ὡς ἔστιν ἰδεῖν παρά τε ἄλλοις, καὶ Ἀμμωνίῳ. ἡμεῖς δὲ ἐροῦμεν ἃ μᾶλλον εἶναι φαίνεται τῆς προκειμένης Θεωρίας. ἀμέλει τὰ ὁμώνυμα εἰς δύο γενικώτατα τέμνεται. τὰ μὲν γὰρ λέγεται τούτων ἀπὸ τύχης, τὰ δὲ ἀπὸ διανοίας. εὐρεώτερον δὲ ὁμώνυμα ῥηθεῖη τὰ παντάπασιν ἀπὸ τύχης λεγόμενα. ὧν ἐστὶ μὲν τοὔνομα κοινὸν, οὐδὲ μία δὲ ὁμοιότης αὐτοῖς προσεστι κατὰ τὸ κοινὸν ὄνομα, ὡς Κύων τό, τε χερσαῖον Ζῶον, καὶ ὁ Ἀστήρ. Ἕ Ἀλέξανδρος ὁ τοῦ Πριάμου, καὶ ὁ τῶν Μακεδόνων Βασιλεύς. οἷς κοινὸν ἐγένετο παντάπασιν ἀπὸ τύχης τοὔνομα, αὐτὰ διανοίας τινὸς, ἢ ὁμοιότητος. ὁμώνυμα δὲ ἀπὸ διανοίας λέγεται, ὅσα κοινῷ ὀνόματι προσαγορεύε-

(1) Ω'ς Ζῶον. (2) Ω'ς Σωκράτης. (3) Ω'ς ἄνθρωπος. (4) Ω; γραμματικὸς, ἕ γραμματική·

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρόζεται, ἢ δι' ὁμοιότητα, ἢ διὰ μνήμην τινὸς ἑτέρου, ἢ δι' ἐλπίδα. δι' ὁμοιότητα μὲν, ὡς ὅτε λέγομεν τὸν παῖδα λέοντα, διὰ τὸ ἐοικέναι λέοντι, ἢ τι τοιοῦτον. διὰ μνήμην δὲ, ὡς ὅτε τῷ τοῦ πατρὸς, ἢ τὸ πάππον ὀνόματι τὸν παῖδα καλοῦμεν, διὰ μνήμην ἐκείνων δηλονότι. δι' ἐλπίδα δὲ, ὡς ὅτε δεσποτικῷ τινι, ἢ ἡγεμονικῷ ὀνόματι τοὺς παῖδας προσαγορεύοντες, ἐλπίζομεν τοιούτους γενέσθαι.

Τούτοις συναριθμεῖται καὶ τὰ κοινώτερον ἀπὸ ποιητικῆς τινος αἰτίας ὀνομαζόμενα, διαφορὰν σημαίνοντα μετάτασις τάξεως. καὶ τοῦτο διχῶς. ἢ γὰρ ἀφ' ἑνὸς τοῦ ποιητικοῦ, ὡς ἀπὸ τῆς Ἰατρικῆς τὰ ἰατρικὰ ὄργανα λέγεται. οἷον βιβλίον ἰατρικὸν, καὶ ἐργαλεῖον ἰατρικόν. ἢ πρὸς εἴ τι τέλος ἀναφερόμενα, καὶ ἀπὸ ἐκείνου προσαγορευόμενα, ὡς ὑγιεινὰ λέγεται ἀπὸ τῆς ὑγιείας, οὖρα, φάρμακα, δίαιτα, καὶ τὰ τοιαῦτα, ἅπερ ἀλλήλοις ὁμώνυμα τυγχάνει ἀπὸ διανοίας.

Προσέτι καὶ τὰ ἀναλόγως λεγόμενα, τουτέστι τὰ διαφορὰν σημαίνοντα μετάτασιν λόγου, ἀπὸ διανοίας ῥηθεῖσιν ὁμώνυμα, οὐ μὴν κυρίως. οἱ νεώτεροι δὲ συγχέοντες εἰς ταυτὸ τὰ συνωνύμως λεγόμενα, καὶ τὰ ἀφ' ἑνὸς ἢ πρὸς εἴ τοῖς κατὰ ἀναλογίαν λεγομένοις, (πᾶσι γὰρ τούτοις ὁμοίως τὴν τῆς ἀναλόγων προσηγορίαν ἀπονέμουσι) μακροὺς ἐκτείνουσι λόγους, τὰ μὲν συνώνυμα, ἀνισότητος ἀνάλογα ὀνομάζοντες. τὸν γὰρ Ἐλέφαντα, φέρε εἰπεῖν, καὶ Κώνωπα ἀναλόγως οἴονται μετεσχηκέναι τῆς τοῦ Ζώου φύσεως; ὅτι μὴ ὁμοίως ἐμοίρησαν ἀμφω τῆς ζωτικῶν δυνάμεων.

Τὰ δὲ ἀφ' ἑνὸς ἢ πρὸς εἴ, ἀνάλογα κατὰ ἀπόδοσιν, ἢ ἀναφορὰν καλοῦσιν, ὅτι πάντα ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀναφερόμενα ἀποδίδονται, ἀφ' οὗ καὶ παρωνύμως λέγεται, ὡς τὰ ὑγιεινὰ πάντα ἐπὶ τὴν ὑγείαν. καίτοι κατὰ διαφόρους σχέσεις. τὸ μὲν γὰρ ὡς δεκτικὸν τῆς ὑγείας ὑγιεινὸν ἤκουσεν, οἷον τὸ ζῶον. τὰ δὲ ὡς αἴτια, ἢ σημεῖα τῆς αὐτῆς. ὡς φάρμακα, οὖρα, καὶ τὰ τοιαῦτα. ἀνάλογα δὲ, κατὰ ἀναλογίαν φασὶν, ὅσα κατὰ μεταφορὰν λέγεται, ὡς πόδες ἐπὶ ὄρους καὶ κλίνης, κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τοῦ ζώου λέγεται. καὶ τὸ γελᾶν δὲ ἀναλόγως φασὶ λέγεσθαι, ἐπὶ τε λειμῶνος ἀνθοῦντος, καὶ τοῦ ἀνθρώπου γελῶντος. ἀλλ' οὗτοι μὲν παραπλησίαις αὐταῖς αὐτῷ εἰσηγήσεσί τε καὶ διαιρέσεσιν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τί ἐστιν ἀναλογία κυρίως καὶ ἀνάλογα.

Εἰς διάγνωσιν δὲ τῆς ἀναλόγων ἐκεῖνο λητέον. ὅτι ἀνάλογα εἰσὶ τὰ ἔχοντα ὁμοιότητά τινα ἐν τοῖς αὐτῆς λόγοις. ἀναλογία γάρ ἐστι παρ' Εὐκλείδει, ὁμοιότης τῶν λόγων μεταξὺ τριῶν, ἢ τεττάρων ὅρων θεωρουμένη. διττὴ γὰρ ἡ ἀναλογία. ἡ μὲν συνεχής, ἡ δὲ διακεκριμένη. συνεχὴς μέν ἐστιν ἡ ἐν τρισὶν ὅροις θεωρουμένη, θατέρου τούτων δὶς λαμβανομένου. οἷον, ὡς τὰ δύο πρὸς τὰ τέτταρα, οὕτω τὰ τέτταρα πρὸς τὰ ὀκτώ. διακεκριμένη δέ ἐστιν, ἥτις τέσσαρσιν ἀπαρτίζεται ὅροις. οἷον, ὡς ἔχει τὰ ξύλα πρὸς τὴν κατασκευὴν τῆς κλίνης, οὕτως ἡ πρώτη ὕλη εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ φυσικοῦ σωθέτου. καὶ παρὰ τοῖς Μαθηματικοῖς, ὡς ἔχει τὰ τέσσαρα πρὸς τὰ ὀκτὼ, οὕτω τὰ ἓξ πρὸς τὰ δυωκαίδεκα. ἐν ἀμφοτέροις γὰρ θεωρεῖται ὁ λόγος τοῦ ἡμίσεως πρὸς τὸ ὅλον, καὶ ἐναλλάξ. δῆλον οὖν ὅτι τὴν ἀναλογίαν ἡ ὁμοιότης τῶν λόγων συνίστησι, καὶ ἀνάλογα εἰσὶ, τὰ κοινωνοῦντα ἀλλήλοις κατὰ τὴν ἐν τοῖς λόγοις ὁμοιότητα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τὰ μὲν ὀργανικὰ λέγεται, ὡς τὰ εἰς Ῥητορικὴν καὶ Λογικὴν ἀνήκοντα.

Τὰ Ἀκροατικὰ συγγράμματα Ἀριστοτέλους.

Τὰ δὲ τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας, οἷα εἰσὶ πάντε Ἠθικὰ ἰδίως ὑπογραφόμενα, Οἰκονομικάτε καὶ Πολιτικά.

Τὰ μὲν Μεταφυσικὰ καὶ Θεολογικὰ ὑπογράφεται, ὡς εἰς τὴν πρώτην ἀνήκοντα φιλοσοφίαν, ἥτις καὶ σοφία λέγεται.

Τὰ δὲ τῆς Θεωρητικῆς μέρους, ὧν,

Τὰ μὲν εἰσὶν Ἀκροαματικὰ, διδασκαλίας δεόμενα εἰς κατάληψιν.

Τὰ δὲ περὶ φύσεως πραγματεύεται. καὶ τούτων,

Τὰ δὲ καὶ τῆς ἔξω σχολῆς λεπτὰ γίνεται, ἃ καὶ Ἐξωτερικὰ λέγεται.

Ἔτι καὶ τὰ περὶ ἀδιαιρέτων γραμμῆς, καὶ τὰ μηχανικὰ γνώσια εἰσὶ τούτου.

Τὰ

Τὰ κεφάλαια τῆς παρούσης πραγματείας ἐν ἐπιτόμῳ.

Τίς ὁ σκοπὸς τοῦ Φιλοσόφου.

Τί τὸ ὑποκείμενον περὶ οὗ ὁ λόγος.

Τὸ αἴτιον τῆς ὑποχαρᾶς τοῦ βιβλίου.

Τὸ χρήσιμον τούτου.

Εἰ γνήσιον τοῦ Ἀριστοτέλους.

Ἡ τάξις πάντα πρὸς ὅλιν τὴν πραγματείαν,

Ἐν μὲν τῷ α. τρεῖς ὁρισμοὺς ὑποδίδωσιν ὁ Φιλόσοφος, ὁμωνύμων, συωνύμων, καὶ παρωνύμων.

Τὸ μὲν α. προθεωρίαν τινῶν περιέχει τῶν ἐν ταῖς κατηγορίαις ῥηθησομένων. καὶ τοῦτο εἰς τρία διαιρεῖται κεφάλαια.

Ἐν δὲ τῷ β. δύο διαιρέσεις τῶν ὄντων.

Ἐν δὲ τῷ γ. καὶ τελευταίῳ ζητεῖ ἐκτίθησι κανόνας, περὶ τῶν κατηγορουμένων καὶ ὑποκειμένων.

Καὶ ἡ διαίρεσις τοῦ πρώτου. διαιρεῖται εἰς μέρη τρία.

Τὸ δὲ β. τὴν ἔξήγησιν καὶ παράδοσιν τῶν δέκα γενῶν περιέχει. ἃ καὶ δέκα Κατηγορίαι λέγονται.

Ἐν δὲ τῷ γ. περὶ φωνῶν τινῶν ὁ Φιλόσοφος διδάσκει, ὧν ἔτυχε μνησθεὶς ἐν ταῖς κατηγορίαις.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Αἱ λοιπαὶ βίβλοι εἰς τρία διαιροῦνται.

Τὸ μὲν ἀ. περὶ τῆς ὑποδεικτικῆς μεθόδου περιέχει ἡγουμένα, ἅπερ εἰσὶ τὰ πρότερα Ἀναλυτικά, τὸ περὶ Ἑρμηνείας, τὸ περὶ Κατηγοριῶν.

Τὸ δὲ β'. περὶ αὐτῆς τῆς μεθόδου διαλαμβάνει, ἅπερ ἤκουσεν ὕστερα Ἀναλυτικά.

Τὸ δὲ γ'. περιέχει τὰ ἑπόμενα ταύτης, οἷα εἰσὶν ἡ Τοπικὴ πραγματεία, καὶ οἱ σοφιστικοὶ Ἔλεγχοι.

Τὰ γένη τῆς διαιρέσεως τρία.

ἀ. Τὸ τὰ Γένους εἰς Εἴδη, καὶ τοῦτο διχῶς.

Ἢ κυρίως, ὡς ὅτε τὸ ζῷον διαιρεῖται εἰς τὰ οἰκεῖα εἴδη.

Ἢ κατὰ συμβεβηκὸς, καὶ τοῦτο διχῶς.

Ἢ τὸ ὑποκείμενον διαιρεῖται κατὰ τὸ διάφορον τῶν συμβεβηκότων.

Ἢ τὸ συμβεβηκὸς κατὰ τὸ διάφορον τῶν ὑποκειμένων.

β. Τὸ τὰ ὅλα εἰς μέρη, καὶ τοῦτο διχῶς.

Ἢ εἰς μέρη οὐσιώδη,

Ἢ εἰς ἀνομοιομερῆ,

Ἢ εἰς μέρη ποσοτικά. καὶ τοῦτο διχῶς.

Ἢ εἰς ὁμοιομερῆ.

γ'. Τῆς ὁμωνύμου φωνῆς εἰς τὰ διάφορα σημαινόμενα.

Περὶ ὁμωνύμων.

Ὁ μὲν οὖν Ἀριστοτέλης οὐ πάντων φαίνεται μνείαν ἐνταῦθα πεποιηκὼς τῶν ἐκτεθεισῶν σημαντικῶν φωνῶν, ἀλλὰ τριῶν μόνων,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

των, Ὁμωνύμων, Συνωνύμων, καὶ Παρωνύμων, καὶ τούτων ἁλλήγως. ἐπειδὴ ταῦτα πρὸ τῆς ἄλλων εἰς τὴν τῶν Κατηγοριῶν διδασκαλίαν συμβάλλεται. τὰ γὰρ δέκα Γένη, ἃ καὶ Κατηγορίας ἔφημεν λέγεσθαι, διαφόροις λαμβανόμενα σχέσεσιν Ὁμώνυμα εἰσὶ, καὶ Συνώνυμα, καὶ Παρώνυμα, κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο δηλαδὴ θεωρούμενα. ἢ γὰρ κοινῷ ὀνόματι προσαγορεύεται, διαφωνεῖ δὲ κατὰ τὸν τῆς Οὐσίας λόγον, εἰς τὸ τῆς Ὁμωνύμων Γένος ἀνάγεται, ὡς καὶ τῷ Πορφυρίῳ ἀνωτέρω εἴρηται. πάντα γὰρ ὄντα λέγεται, εἰσὶ δὲ ὡς τὰ ἀφ' ἑνὸς ἢ πρὸς ἕν Ὁμώνυμα. οὐχ ὁμοίως γὰρ ἦτε Οὐσία, καὶ τὰ Συμβεβηκότα ὄντα λέγονται, ἀλλὰ πρώτως μὲν καὶ κυρίως ἡ Οὐσία, ὡς πρᾶγμα αὐθύπαρκτον, καὶ αὐθυπόστατον. δευτέρως δὲ τὰ συμβεβηκότα, ὡς ἐν αὐτῇ τὸ εἶναι ἔχοντα, ἀφ' ἧς καὶ τὸ ὄντα λέγεσθαι ἔχουσιν. οἱ δὲ νεώτεροι πάντα, ἀπάλογα ὄντα ἀποκαλοῦσιν, οὐκ ὀρθῶς γε μήν. οὐδεμία γὰρ ἰσότης λόγων οὔτε τῇ Οὐσίᾳ καὶ τοῖς Συμβεβηκόσιν, οὔτε μεταφορά.

Καθὸ δὲ τῷ ἐν τῇ αὐτῇ σειρᾷ τασσομένων τὰ ὁμογενῆ πρὸς ἄλληλα κείνεται, Συνώνυμα εἰσίτε καὶ λέγεται. ἅπερ τοῦ αὐτοῦ Γένους μετέχουσι, καὶ συνωνύμως τὸ αὐτὸ κατὰ τούτου λέγεται.

Καθ' ὅσον δὲ μιᾶς τινος Κατηγορίας τὰ Εἴδη ὑποκειται τοῖς ἐν ἑτέρᾳ Κατηγορίᾳ τεταγμένοις, οἷον ἡ Οὐσία τοῖς Συμβεβηκόσι, παρωνύμως ἀπ' ἐκείνου τὸ ὑποκείμενον προσαγορεύεται. οἷον ἄνθρωπος λευκὸς, ἢ μέλας, ἢ δεκάπηχυς. τούτου χάριν τῆς τετάρτου μόνον ἐμνήσθη ὁ Φιλόσοφος τ' ἄλλα παραλιπὼν. καὶ ἄλλως, ὁ εἰδὼς τὴν φύσιν τῆς Ὁμωνύμων, Συνωνύμων, καὶ Παρωνύμων, εἴσεται πάντως, τάτε Πολυώνυμα, Ἕτερα (1), καὶ Ἑτερώνυμα, εἰ ἀληθὲς τὸ τῆς ἐναντίων τὴν αὐτὴν εἶναι ἐπιστήμην. αὐτίκειται γὰρ τοῖς μὲν Ὁμωνύμοις τὰ Πολυώνυμα, τοῖς δὲ Συνωνύμοις τὰ Ἕτερα, καὶ τοῖς Παρωνύμοις ἴσως τινὰ τὰ Ἑτερώνυμα.

Κείμενον.

„ Ὁμώνυμα λέγεται ὧν τὸ μὲν ὄνομα μόνον κοινόν, ὁ δὲ κατὰ τοῦ-
„ νομα λόγος τῆς οὐσίας ἕτερος, οἷον ζῷον ὅτε ἄνθρωπος καὶ τὸ
„ γεγραμμένον. τούτων γὰρ τοῦνομα μόνον κοινὸν, ὁ δὲ κατὰ τοῦνομα
„ λόγος τῆς οὐσίας ἕτερος. ἐὰν γὰρ ἀποδιδῷ τις, τί ἐστιν αὐτῷ ἑκατέ-
„ ρῳ τῷ ζῴῳ εἶναι, ἴδιον ἑκατέρου λόγον ἀποδώσει.

Περὶ τῆς Ὁμωνύμων πρότερον ὁ Ἀριστοτέλης διαλαμβάνει, ἐπειδὴ

(1) Βοῦς, ἀρετή.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὰ δέκα γλωττότατα Γενη ὡς ἔφημεν ὁμώνυμα εἰσὶν ἢ ὄντα τυγχάνει. ἡ δὲ τοῦ ὄντος διαίρεσις εἰς τὰ δέκα γενη, προηγεῖται τῆς θεωρίας τῆ ἐν ἑκάστῳ κατηγορουμένων, καὶ τῆ παρωνύμως κατηγορουμένων. παραδίδωσι δὲ τινὰ γνῶσιν τῆ Ὁμωνύμων ὁ Φιλόσοφος ὁρισμῷ καὶ παραδείγματι. ἐν δὲ τῷ ὁρισμῷ δύο τίθησι τῆ Ὁμωνύμων συστατικά. τὸ μὲν ὅτι κοινὸν ἔχει τοὔνομα. θάτερον δὲ ὅτι τὸν τῆς οὐσίας λόγον τὸν κατὰ τὸ κοινὸν ὄνομα αὐτοῖς ἀποδιδόμενον, ἕτερον ἔσχηκε. τούτων τὸ μὲν πρῶτον χώραν ἐπέχει Γενους. κοινὸν γὰρ καὶ τοῖς Συνωνύμοις. τὸ δὲ λοιπὸν ἐστὶ τῆ ὁμωνύμων, καὶ ὡς συστατικὴ διαφορὰ ἐν τῷ λόγῳ παρείληπται. ἀναπτύσσει δὲ τὸν ὁρισμὸν ὁ Φιλόσοφος χρησάμενος παραδείγματι τῷ ἐμψύχῳ ἀνθρώπῳ, καὶ τῷ γεγραμμένῳ. ὅ,τε γὰρ ζῶν ἄνθρωπος, καὶ ὁ γεγραμμένος κοινωνοῦσιν ἀλλήλοις κατὰ τὸ τοῦ ζώου ὄνομα. ἑκάτερος γὰρ τούτων ζῶον λέγεται, ἐν μέν τοι τῷ ὁρισμῷ τοῦ ζώου διαφέρουσιν. ὁ γὰρ ζῶν ἢ ζῶον, ἐστὶν οὐσία ἔμψυχος αἰσθητική, οὐχ οὕτω δὲ καὶ ὁ γεγραμμένος, ἀλλὰ καθόσον μόνον εἰκονίζει τὸ ἀληθὲς ἔμψυχον, καὶ αἰσθητικὸν ζῶον τῆς ἐπωνυμίας μετέλαβε.

Ἀνάπτυξις ἑκάστης τῆ ἐν τῷ ὁρισμῷ φωνῶν.

Τὸ ὁριζόμενον ἐπὶ τοῦ ἐκτεθέντος ὁρισμοῦ εἰσὶ τὰ πράγματα, ἅτινα διάφορα ὄντα κατ' οὐσίαν τῆς αὐτῆς τετύχηκε προσηγορίας, ἢ κοινῷ ὀνόματι ὑποδηλοῦνται. προσυπακούεται γὰρ ἐν τῷ ὁρισμῷ τὰ πράγματα, ἔπειτα αἱ φύσεις, ἵνα ἢ τὸ λεγόμενον, ὁμώνυμα εἰσὶ τὰ πράγματα, ἢ αἱ φύσεις, ὧν τὸ οὔνομα κοινὸν, καὶ τὰ ἑξῆς. Τὸ δὲ ὄνομα διχῶς ἐκλαμβάνεται, τό,τε αὐτοδιασημαῖνον τῷ ῥήματι, ὅπερ ὄνομα κυρίως λέγεται, καὶ πᾶσα λέξις ἐν ἢ ἄρθρον τι προτεθείη, οἷον τὸ ποιεῖν, τὸ ἔχειν, καὶ τὰ ὅμοια. ἐνταῦθα μὲν οὖν ὄνομα συγκεχυμένον καὶ αὐτὶ ῥήματος ἐννοεῖται. οὐ μόνον δὲ ἐπὶ ὀνομάτων, ἀλλὰ ἐπὶ ῥημάτων θεωρεῖται ἡ ὁμωνυμία. ὡς τὸ ἔχω, ὅπερ σημαίνει, καὶ τὸ δύναμαι, καὶ τὸ κέκτημαι, καὶ τὸ ἐρῶ, καὶ ἄλλα. ἐν πληθυντικῷ δὲ ἀριθμῷ ὁρίζεται τὰ Ὁμώνυμα, ὅτι οὐδὲν αὐτὸ ἑαυτῷ ὁμώνυμον λέγεται, ἀλλὰ πρὸς ἕτερον, ᾧ κοινωνεῖ τοῦ ὀνόματος. ὅτι ἐν καὶ ταυτὸ ἢπερ ἐστὶν ἐν αὐτὸ πρὸς ἑαυτὸ, οὐθ' Ὁμώνυμον λέγοιτ' ἄν, οὔτε Συνώνυμον, ἀλλὰ πρὸς ἕτερον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

„ Ὧν ὄνομα μόνον κοινόν.

Ἰστέον ὅτι κοινὸν τεταχῶς λέγεται. Ἢ γὰρ σημαίνει τὸ μόνον μὲν ἐν ἑαυτῷ ἀμέριστον, ὑπὸ πλειόνων δὲ μεθεκτὸν λεγόμενον, ὡς εἰ τύχοι τις πολλῶν δεσποτῷ δοῦλος. Ἢ τὸ διαιρούμενον, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν διαίρεσιν ὑπὸ πολλῶν μετεχόμενον, ὡς ἀγρὸς, καὶ τὰ ὅμοια. Κατὰ τέταρτον δὲ τρόπον κοινὸν λέγεται, ὃ τῷ προλαβόντι οἰκεῖον γίνεται. ὡς ὁ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τύπος. Τέταρτον δὲ τὸ ἐξ ἴσου ὑπὸ πάντων μεταλαμβανόμενον, ὡς ἡ τοῦ κήρυκος φωνή. τῷ γὰρ αὐτῷ χρόνῳ ὑπὸ πάντων τῶν ἀκροωμένων πᾶσα καὶ ὁλόκληρος ἐξακούεται. ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲ κοινὸν ἐννοεῖται τὸ ὄνομα τοῖς Ὁμωνύμοις, κατὰ τὸν τέταρτον τρόπον. πάντα γὰρ ἐξ ἴσου τῆς ὁμωνυμίας μεταλαμβάνουσι τὰ Ὁμώνυμα, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ.

Προσέτι ἰστέον ὅτι, τὸ μόνον διχῶς λέγεται, ἢ τὸ μοναδικὸν, ὡς ὅτε λέγομεν μόνον τὸν Ἥλιον, καὶ μόνην τὴν Σελήνην· ἢ τὸ ἀντιδιαστελλόμενον πρὸς τὸ σύζυγον καὶ ὁμογενὲς, ὡς ὅταν λέγωμεν, χιτῶνα μόνον ἔχει, καί τοι χεῖρας καὶ πόδας ἔχοντα, ἀλλὰ μόνον λέγεται πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῶν συζύγου, τουτέστι τῶν λοιπῶν ἱματίων. Ὃ κατὰ τοῦτο τὸ δεύτερον σημαινόμενον τὸ μόνον ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐκλαμβάνεται, πρὸς ἀντιδιαστολὴν δηλαδὴ τοῦ ὅρου. ὅ,τε λόγος, πολλαχῶς εἴωθεν ἐν τοῖς σχολείοις ἐκλαμβάνεσθαι. ἐνταῦθα δὲ ἀντὶ τοῦ ὁρισμοῦ εἴληπται. τὸν δὲ ὁρισμὸν ἀκουστέον κοινότερον ἀντὶ τῆς ὑπογραφῆς. κατὰ τοιοῦτόν δὲ κεῖται ἐν τῷ λόγῳ τῶν ὁμωνύμων, ἐπειδὴ ὡς εἴρηται κατὰ διαφόρους προσηγορίας, τὰ αὐτὰ ὁμώνυμα καὶ συνώνυμα εἶναι δύναται. χρὴ οὖν ἐννοεῖν τὸν ὅρον ἐπὶ τῶν Ὁμωνύμων, καθόσον κοινωνεῖ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, κατὰ δὲ τὸν σημαινομένην φύσιν ἄπο τοῦ κοινοῦ ὀνόματος διαφέρειν. οἷον φέρε εἰπεῖν ζῶον ὁμωνύμως, ὅτε ἄνθρωπος λέγεται, καὶ τὸ γεγραμμένον. κατὰ δὲ τὸν σημαινομένην οὐσίαν τῷ τοῦ ζώου ὀνόματι, ἕτερον ἐστὶ τὸ γεγραμμένον, τοῦ ἀνθρώπου. κατὰ τοῦτο γὰρ οὐδέν ἐστι κοινὸν αὐτοῖς πλὴν τοῦ ὀνόματος. καθὸ μέντοι ἑτέρῳ ὀνόματι προσαγορεύεται, οὐκ ἀναγκαίως σώζεται ἡ ὁμωνυμία. οἷον καθὸ (1) δίπηχυ, ἢ τρίπηχυ ἑκάτερον τούτων. ἢ ὡς ὁ χερσαῖος κύων, εἰ μὲν μετὰ τοῦ θαλαττίου συγκείνοιτο, καθὸ τῷ τοῦ κυνὸς ὀνόματι σημαίνεται, ὁμώνυμός ἐστιν ἐκείνῳ, καθὸ δ

(1) Ἤτοι ὁ ζῶν καὶ ὁ γεγραμμένος, καθὸ ἑκάτεροι τυχὸν εἰσὶ δίπηχυς ἢ τρίπηχυ σωμάτιον εἰσι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ζῶον σωώνυμος. οὐσίας δὲ εἴρηται, οὐ καθόσον τῷ συμβεβηκόσων ἀντιδιαιρεῖται. τὰ γὰρ ὁμώνυμα, οὐ μόνον ἐν τῇ τῆς οὐσίας κατηγορίᾳ θεωρεῖται, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς συμβεβηκόσιν, οἷον τὸ ὀξὺ ὅπερ ὁμωνύμως λέγεται καπά τε τῆς ὀξείας φωνῆς, καὶ τῆς ὀξείας μαχαίρας. διὸ δῆλον ὡς τὴν οὐσίαν ὁ Ἀριστοτέλης κοινότερον ἐνταῦθα ἐνόησεν, ἐφ' ὅσον καὶ ἐπὶ τῷ συμβεβηκότων ἐκτείνεται, τῷ καὶ ταῦτα λόγους ἔχειν ἔσπον τινὰ οὐσιώδεις, ὡς τὴν ἐκείνων ὕπαρξιν ὑποδηλοῦντας. ἄλλως γὰρ ἐλλιπὴς ἂν εἴη ὁ ὁρισμὸς τῷ Ὁμωνύμων.

Τί τὰ ὁριζόμενον ἐν ἑκάστῳ τῷ Συωνύμων, Ὁμωνύμων, καὶ Παρωνύμων.

Ζητεῖται κοινότερον παρὰ τοῖς νεωτέροις τίποτε ὁρίζεται ὁ Φιλόσοφος ἐν τοῖς ἐκδοθεῖσιν ἐνταῦθα ὁρισμοῖς, πότερον τὰ πράγματα, ἢ τὰ ὀνόματα τῷ πραγμάτων; τῷ δὲ νεωτέρων οἱ πολλοὶ ὑποκείμενον τῆς λογικῆς πραγματείας, περὶ ὃ καπαγίνεται, τὰς δευτέρας σχέσεις ὑποτιθέμενοι, ἃς καὶ κατ' ἐπίνοιαν ὂν ὑπολαμβάνουσι, τὰς φωνὰς ἐνταῦθα βούλονται καθὸ σημαντικὰς ὁρίζεσθαι. τὰς γὰρ σχέσεις τῷ σημαινουσῶν φωνῶν πρὸς τὰ σημαινόμενα πράγματα, τῆς ἐπινοίας ἀναπλάσματα εἶναι νομίζουσι. καὶ οὕτω σωάγουσι τὸ ὁριζόμενον ἐνταῦθα εἶναι τὸ κατ' ἐπίνοιαν ὄν. συμπεραίνουσιν αὐτὸ καὶ ἐκ τῆς σφῶν αὐτῷ ὑποθέσεως. ὁρίζεται γὰρ ἕκαστος τῷ ἐπισημόνων τοῦτο αὐτὸ ὃ θεωρεῖ, καὶ καθ' ὃν θεωρεῖ ἔσπον. ἀλλὰ τὸ θεωρούμενον κατ' ἐκείνους ἐν τῇ λογικῇ πραγματείᾳ ἐστὶ τὸ κατ' ἐπίνοιαν ὄν, τοῦτο ἄρα καὶ ὁρίζεται.

Δευτέρον σωάγουσιν αὐτὸ τοῦτο διαιρέσει χρώμενοι τῷ Ὁμωνύμων, Συωνύμων, καὶ Παρωνύμων, τοιᾷδε. φασὶ δὴ τὰ μὲν εἶναι Ὁμώνυμα ὁμωνυμοῦντα, τὰ δὲ Ὁμώνυμα ὁμωνυμωτά. ἐννοοῦσι δὲ Ὁμώνυμα ὁμωνυμοῦντα τὰς φωνάς, ἃς καὶ ὡς εἴδη συστατικὰ τῷ Ὁμωνύμων τίθενται. Ὁμώνυμα δὲ ὁμωνυμωτὰ αὐτὰ καλοῦσι τὰ πράγματα, ἃ καὶ ὕλης λόγον πως ἔχειν πρὸς τὰς φωνὰς οἴονται. ἐντεῦθεν δὲ σωάγουσι τὸ βουλόμενον οὕτως.

Ὁ ὁρισμὸς ἑκάστου λόγος ὑποδίδοται καπὰ τὸ εἶδος ἑκάστου. ἐπὶ τῷ Ὁμωνύμων, Συωνύμων, καὶ Παρωνύμων, εἶδος ἐστὶν αἱ φωναὶ καπὰ τὴν σχέσιν τῆς σημασίας. αἱ φωναὶ ἄρα καπὰ τὴν σημαντικὴν σχέσιν ὁρίζονται.

Τέλος ὅτι τὸ ὁριζόμενον καπά τινα πάντως κοινὸν ὁρίζεται λόγον, οὗ καὶ δηλωτικὸς γίνεται ὁ ὁρισμός. τὰ δὲ Ὁμώνυμα πράγματα διάφορα

εἶναι

εἰσὶ, καὶ ἁδὲ κοινὸν ἔχει λόγον, ὡς ἐν τῷ ὁρισμῷ εἴρηται. οὐκ ἔστιν ἄρα παῦτα ὁρισθῆναι, ἀλλὰ τὸ κατ' ἐπίνοιαν ὄν, εἴπουν αἱ φωναὶ καθόσον σημαντικαὶ, ὅπερ ἐστὶν ὑπὸ καὶ τοῦ αὐτοῦ λόγου. Σωιάγουσιν αὐτὸ τοῦτο καὶ ἀπὸ τῆς λέξεως τοῦ Φιλοσόφου. προλαμβάνει γὰρ τοῦτο μα ἐν πᾶσι λέγων. ἐν μὲν τοῖς Ὁμωνύμοις, καὶ Σωιωνύμοις, ὧν ὄνομα μόνον κοινὸν, ἐπὶ δὲ τῷ Παρωνύμων, ὅτι ἔχει τιὼ τοῦ ὀνόματος προσηγορίαν. δῆλον ἄρα ὅτι τὰ ὀνόματα μᾶλλον ὁρίζεται ὁ Φιλόσοφος ἐν ταῖς εἰρημέναις ὑπογραφαῖς, ἢ τὰ πράγματα.

Ἀναξοπὴ τῆς ἐκτεθείσης δόξης.

Ἀλλὰ τούτοις πολλὰ ἀντενεχθῆναι ἐστὶν, ὧν οὐ ῥᾴδια γίνεται ἡ ἐπίλυσις. καὶ Πρῶτον, ὁ σκοπὸς τοῦ Φιλοσόφου ἐν τοῖς τοιούτοις ὁρισμοῖς, ἐστὶ παραδοῦναι ἡμῖν γνῶσιν πραγμάτων, τίνα δηλαδὴ τρόπον διανέμεται τὰ ὄντα, καὶ τάττεται ἐν ταῖς κατηγορίαις. παραδίδωσι γὰρ τὸν ὁρισμὸν τῷ Ὁμωνύμων, ἵνα δηλώσῃ τὸν τρόπον τῆς διανομῆς τὸ ὄντος εἰς τὰ δέκα γενικώτατα Γενή, καὶ ὅτι τὰ ὄντα καθὸ Ὁμώνυμα, ἐ τάττεται ἐπὶ τῆς αὐτῆς κατηγορίας, ἀλλὰ καθὸ Συωνύμα. ἀντεπίπτον ἄρα τῷ οἰκείῳ σκοπῷ ὁ Φιλόσοφος ὁριζόμενος ὀνόματα, ὧν ἡ γνῶσις ἐδὲν συμβάλλεται τῇ οἰκείᾳ προθέσει.

Δεύτερον, ἐκεῖνο ἐστὶ τὸ ὁριζόμενον ἐν ἑκάστῳ τῷ ὁρισικῶν λόγων, ὅπερ ἀναπτύσσει, καὶ καθ' οὗ κατηγορεῖται ὁ ὁρισμός. ἀλλ: ὁ τῷ Ὁμωνύμων ὁρισμὸς, οὔτε ἀναπτύσσει, οὔτε κατηγορεῖται τοῦ ὀνόματος τῷ Ὁμωνύμων, οὐκ ἔστιν ἄρα ὁριζόμενον τὸ ὄνομα, ἢ τὸ κατ' ἐπίνοιαν ὄν.

Δείκνυται ἡ ἐλάττων. εἴρηται γὰρ ἐν τῷ ὁρισμῷ τὸ μὲν ὄνομα κοινὸν ἔχειν, διαφόρους δὲ τοὺς κατὰ τιὼ οὐσίαν λόγους τὸ δὲ ὄνομα, εἴπουν ἡ κατ' ἐκεῖνο σχέσις, οὐκ ἔστι τὸ ἔχειν ὄνομα κοινὸν, καὶ τοὺς λόγους τῆς οὐσίας διαφόρους, ἀλλὰ τὰ πράγματα. οὐκ ἄρα τὰ ὀνόματα ἢ ἡ σχέσις ὁρίζεται, ἀλλὰ τὰ πράγματα, ἃ καὶ δηλοῦται τῷ ἀποδοθέντι λόγῳ, καὶ καθ' ὧν ὁ αὐτοὺς λόγος κατηγορεῖται.

Τρίτον, τὰ Ὁμώνυμα πολλὰ δέον εἶναι. οὐ γὰρ αὐτὸ ἑαυτῷ τὶ ὁμώνυμον εἶναι δυύαται, ἀλλὰ πρός ἄλλο, ὅθεν καὶ ἐν πληθυντικῷ ὁρισμῷ τῷ Φιλοσόφῳ ὥρισαι. τὸ δὲ τῷ Ὁμωνύμων ὄνομα, εἴπουν ἡ σχέσις οὐ τί ἔστιν, ὅθεν ἁδὲ κυρίως λέγεται ὁμώνυμον, ἀλλ' ὄνομα Ομωνύμων.

Παρὰ παῦτα ἐν τῷ ὁρισμῷ (1) λέγεται, τοῦ ὁριζομένου διαφόρους εἶναι

(1) Τῶν Ὁμωνύμων.

εἶναι τοὺς λόγους. τὸ ὄνομα δὲ οὗ ὂν οὐ δύναται διαφόρους ἔχειν λόγους· τὸ ὄνομα ἄρα, εἴπερ τὸ κατ' ἐπίνοιαν ὄν, ὅπερ ἐστὶν οὗ, ἀδύνατον γίνεσθαι ὁριζόμενον ἐν τῷ ἀποδοθέντι λόγῳ. ὁρίζεται τοιγαροῦν τὰ πράγματα, οὐ κατὰ τὴν οἰκείαν ἑκάστου οὐσίαν, ἀλλ' ἧπερ κοινωνοῦσι τῷ ὀνόματι, διαφέρουσι κατὰ τὴν οὐσίαν. ἢ τοῦτο κοινόν ἐστι πᾶσι τοῖς ὁμωνύμοις, ὥσπερ τοῖς συνωνύμοις τὸ κατ' ἄμφω κοινωνεῖν ἀλλήλοις, τό, τε ὄνομα καὶ τὴν οὐσίαν. τὸ τελευταῖον ἐπὶ παντὸς ὁριστικοῦ λόγου, ὁριζόμενόν ἐστι, τὸ πρὸ τοῦ ἐστὶ συνδέσμου πτῶσιν εὐθεῖαν, ἢ ἐννοούμενον. γίνεται γὰρ τὸ ὁριζόμενον ἐν τῷ ὁριστικῷ λόγῳ ὑποκείμενον, καθ' οὗ ὁ ὁρισμὸς κατηγορεῖται. ἀλλ' ἐν τῷ ἀποδοθέντι λόγῳ οὐ τὸ ὄνομα, ἀλλὰ τὰ πράγματα ἐννοοῦνται πτώσιν εὐθεῖαν πρὸ τοῦ ἐστὶ συνδέσμου. λέγεται γὰρ, Ὁμώνυμά ἐστι (δηλαδὴ τὰ πράγματα) ὧν ὄνομα μόνον κοινόν, καὶ τὰ ἑξῆς. τὰ πράγματα ἄρα ἐστὶ τὰ ὁριζόμενα ὃν τρόπον εἴρηται.

Λύσις τῶν ἐπιχειρημάτων τῆς προληφθείσης δόξης.

Τὸ μὲν πρῶτον ἐκείνοις προχειρισθὲν ἐπιχείρημα, μικρὰ, ἢ οὐδὲν δύναται πρὸς τοὺς μὴ ἀποδεχομένους τὰς ὑποθέσεις αὐτῶν. πρὸς τὸ δεύτερον αἱρετέα ἐστὶν ἡ διαίρεσις τῶν ὁμωνύμων, καθ' ἣν ὑποτιθέασι, τὰ μὲν ὁμώνυμα εἶναι ὁμωνυμούμενα, τὰ δὲ ὁμώνυμα ὁμωνυμούμενα. μόνα γὰρ τὰ πράγματα εἰσὶ κυρίως Ὁμώνυμα. ἡ δὲ φωνὴ εἴτουν τοὔνομα, οὐκ ἄλλως λέγεται ὁμώνυμος, ἢ καθόσον ἀπονέμεται τοῖς ὁμωνύμοις πράγμασι, καὶ ἐστὶν ἐκείνοις κοινόν. ὁμοίως καὶ ὃ φασιν, ὅτι τὸ κοινὸν ὄνομα ἐστὶν εἶδος τῶν Ὁμωνύμων. οὐ γὰρ συμίσαται τὰ Ὁμώνυμα ἧπερ εἰσὶν Ὁμώνυμα τῷ λόγῳ τῆς κοινότητος τοῦ ὀνόματος. ἦσαν δ' οὖν καὶ τὰ Συνώνυμα ὁμώνυμα. κοινὸν γὰρ κἀκείνων τὸ ὄνομα. ἀλλ' ἡ ἑτερότης τῶν λόγων, ἐστὶ μᾶλλον συστατικὴ τῆς οὐσίας τῶν Ὁμωνύμων.

Πρὸς τὸ τρίτον εἴρηται ἤδη, ὅτι τὰ Ὁμώνυμα οὐκ ὑποχράφεται, κατὰ τὸν ἴδιον ἑκάστου τῆς οὐσίας λόγον, ἀλλὰ τοιοῦτον, ἧπερ διαφόρων εἰσὶ λόγων ὁριστικῶν, τοῦ αὐτοῦ τετυχηκότα ὀνόματος, καὶ τοῦτο κοινὸν τοῖς ὁμωνύμοις. συνωνύμως γὰρ ἔχουσι τὸ εἶναι Ὁμώνυμα. ὅσα τῆς αὐτῆς τάξεως καὶ σημασίας εἰσὶν, ὡς τὰ ὁμώνυμα ἀπὸ τύχης, ἢ ἀπὸ διανοίας, καὶ ὅσ' ἄλλα.

Ὁ σκοπὸς δὲ τοῦ Φιλοσόφου δεδήλωται ἡμῖν ἀνωτέρω, ἐφ' ᾧ διϊσχυρίζονται, ὅτι προλαμβάνει τὰ ὀνόματα ἐν τοῖς ἀποδοθεῖσι λόγοις. τοῦτο

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βόλου

δὲ ποιεῖ ὁ Φιλόσοφος, ὅτι ὁρίζεται τὰ πράγματα ὡς ὑπὸ φωνῶν σημαινόμενα, ἅπερ διαφόρων φύσεων ὄντα τῷ αὐτῷ ὀνόματι προσαγορεύεται. Θεωρεῖται γὰρ ὡς πολλάκις εἴρηται τοῖς λογικιζομένοις τὰ πράγματα, καθὸ ἐννοούμενα σημαίνονται διὰ φωνῶν.

Ἀπορία.

Εἰώθασιν ἐνταῦθα οἱ νεώτεροι ἀπορεῖν, τίνα ἕπεται ἐπὶ τοῦ ἀποδοθέντος ὁρισμοῦ τῶν Ὁμωνύμων ἐννοεῖται εἶναι τὸ ὄνομα. τὸ γὰρ εἶναι ἑκάστου ἀπὸ τοῦ εἴδους λαμβάνεται, τὸ δὲ εἶδος τοῦ ὀνόματος, ἐστὶν ἡ σημασία τοῦ αὐτοῦ. ἐπεὶ τοιγαροῦν πολλὰ σημαίνει τὸ τῶν Ὁμωνύμων ὄνομα, ἐπόμενον ἐστὶ μὴ ἓν εἶναι, ἀλλὰ πολλὰ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν σημαινομένων ὑπ' αὐτοῦ.

Ἀπάντησις.

Ἅπαντῶσι τινὲς αἱρούμενοι τὸ μεῖζον. φασὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ἐνύλων σωθέντων εἶτε καθ' αὑτὸ, εἶτε κατὰ συμβεβηκὸς σώζεται ὥσι, τὸ ἓν ἀριθμῷ εἶναι κατὰ τὴν ὕλλην, ἀλλ' οὐ κατὰ τὸ εἶδος λεπτέον, ὅτε εἰ καὶ πολλαί εἰσιν αἱ σημασίαι τοῦ ὀνόματος τῶν Ὁμωνύμων, (ἐπειδὴ ἓν ὄζει τὸ ὑποκείμενον τῶν τοιούτων σημαντικῶν φωνῶν, δηλονότι ἡ φωνὴ) οὐκ εἰσὶ πολλὰ τὰ ὀνόματα, ἀλλ' ἓν μόνον.

Ἀλλὰ τούτων ἀληθὴς μὲν ἡ ὑπόθεσις, ὅτι τὸ ἓν ἀριθμῷ εἶναι, ἢ πολλὰ ἐπὶ τῶν ἐνύλων, μάλιστα τῶν ἐν γενέσει, ἀπὸ τῆς ὕλης λεπτέον, οὐ μὴν ὑγιῶς ἁρμόσουσι τὴν τοῦ ὀνόματος φύσιν. ἕπεται γὰρ κατ' αὐτοὺς πολλὰ εἶναι τὰ εἴδη τοῦ ὀνόματος τῶν Ὁμωνύμων, ὁμοίως οὐσιώδη καὶ συσατικά. Ὅθεν συμβαίνει πολλὰ ὀνόματα εἶναι κατ' οὐσίαν τὸ τῶν Ὁμωνύμων ὄνομα, ἓν δὲ μόνον κατὰ τὴν ὕλλην. ἔστι γὰρ τοὔνομα σημαντικὴ φωνή. ὅθεν πολυπλασιαζομένης τῆς σημασίας, πολυπλασιαθήσεται καὶ τοὔνομα. τοῦτο δὲ ὅτι ἄτοπον πρόδηλον· οὐ γὰρ ἔχει φύσιν πολλὰ εἶναι εἴδη ὁμοίως οὐσιώδη ἓν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ ἀριθμῷ.

Ἀπάντησις, Δευτέρα.

Ἕτεροι δὲ ἁπαντῶντες φασὶν εἶδος μὲν εἶναι τοῦ ὀνόματος, τὸν σχηματισμὸν τῆς φωνῆς, τὴν δὲ σημασίαν μὴ εἶδος, ἀλλὰ πλειοτητά

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τά τινα εἶναι παρεπομένω τῷ ὀνόματι, ἥτις καὶ πολυπλασιαθεῖσα, οὐ πολυπλασιάζει τοὔνομα. δυνάται γὰρ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος πολλὰς εἶναι τὰς σημασίας, ὥσπερ τοῦ αὐτοῦ φυσικοῦ σωματος πολλαὶ εἰσὶν αἱ τελειότητες.

Ἀλλ' ἔστιν εἰπεῖν πρὸς τοὺς ἀπαντῶντας οὕτως, ὅτι ἀναιρουμένης τῆς τελειότητος, οὐκ ἀναιρεῖται τὸ οὗ ἐστὶ τελειότης, ἀναιρουμένης δὲ τῆς σημασίας τοῦ ὀνόματος, ἀναιρεῖται τοὔνομα. οὐ γὰρ διαμένει ἔτι φωνὴ σημαντική, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἀπάντησις Τείτη.

ΟΡθότερον ἄρα φαίνεται ἐστὶν, ὅτι διττή ἐστιν ἡ τοῦ ὀνόματος θεωρία. Ἢ γὰρ ὡς φωνὴ μόνον θεωρεῖται οὕτως, ἢ ἐκείνως ἐσχηματισμένη, Ἢ μετὰ τῆς σημασίας. κατὰ μὲν οὖν τὸν πρῶτον τρόπον οὐκ ἂν ῥηθείη ὄνομα κυρίως. κατὰ δὲ τὸν δεύτερον κυρίως λέγεται ὄνομα. τὴν δὲ σημασίαν φαμὲν, μὴ εἶδος εἶναι τῆς φωνῆς τοιῶσδε ἐσχηματισμένης, ἀλλὰ τέλος. ἴδιον εἶναι τῆς αὐτῆς, καθὸ καὶ ὄνομα προσαγορεύεσθαι ἔσχηκε. καὶ ὥσπερ πολλὰ τῷ μέσου τινὸς τάξιν ἐχόντων, καὶ ἀπὸ τοῦ τέλους προσαγορεύομενα ἀποτυγχάνοντα τοῦ τοιούτου τέλους, σωματοβάλλουσι καὶ τὴν προσηγορίαν, ἣν ἀπ' ἐκείνου ἔσχηκασι, διασώζουσι μέντοι, ἣν ἀπὸ τοῦ εἰκείου εἴδους καὶ τῆς ὕλης σύστασιν ἔχουσιν. ὡσαύτως τοιγαροῦν καὶ τὰ ὀνόματα, ἐπειδὴ φωναί εἰσιν ἐπὶ τὸ σημαίνειν τεταγμέναι, ἀναιρεθείσης τῆς σημασίας αὐτῇ, ἀναιρεῖται μὲν καὶ ἡ ὁμωνυμία, ἣν ἀπὸ τοῦ τοιούτου τέλους ἔσχηκασι, διασώζεται μέντοι ἀπ' αὐτῆς ἡ σύστασις ἐκείνη, ἣν κατὰ τὴν εἰκείαν ὕλην, δηλαδὴ τὴν φωνὴν, καὶ τὸν κατ' ἐκείνην σχηματισμὸν ἔχουσιν. ἔστι γὰρ τοὔνομα σωματόν τι τεχνικὸν, τεταγμένον ἐπὶ τὸ σημαίνειν ὡς ἐπὶ τέλος οἰκεῖον.

Ρητέον οὖν πρὸς τὴν ἀπορίαν, ὅτι ἡ μὲν σημασία τοῦ ὀνόματος τῇ Ὁμωνύμων πολυπλασιάζεται κατὰ συμβεβηκὸς, καί τοι καθ' αὐτὸ οὖσα μία, ὃν τρόπον καὶ τὸ τέλος τοῦ τεχνητοῦ, οἷον τοῦ πελέκεως. ἔστι μὲν οὖν καθ' αὐτὸ ῥηγνῦναι φέρε εἰπεῖν ξύλα, χρώμεθα δὲ τούτῳ οὐ μόνον ἐπὶ τὸ σχίζειν ξύλα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἀντιπάλους, καὶ πρὸς ἑτέρας χρήσεις, διαμένοντι οὐδὲν ἧττον σὺν καὶ τῷ αὐτῷ.

Τούτων οὕτω προληφθέντων, κἀκεῖνο δέον εἰδέναι, ὅτι ἡ διαίρεσις τῆς Ὁμωνύμων εἰς Ὁμώνυμα ὁμωνυμούμενα, καὶ Ὁμώνυμα ὁμωνυμούμενα, οὐ μόνον κατὰ τῆς Φιλοσοφίας μάχεται, ἀλλὰ καὶ τῆς τῆς Γραμματικῆς

κανό-

κανόνων. πῶς γὰρ τὰ ὀνόματα ὁμώνυμα κληθῆναι δυνήσεται, ἕτερον κοινὸν οὐκ ἔχοντα ὄνομα, δι' οὗ σημαίνοιντο; ὅπερ εἰ καὶ δοθήσεται καὶ κατ' αὐτοῦ ὁμοίως εἰρήσεται, καὶ καθ' ἑξῆς εἰς ἄπειρον. πῶς δὲ καὶ γραμματικοὶ τοῦτο συγχωρήσειαν, ἀριθμῷ συνικῷ οὐσιαστικοῦ ὀνόματος ἐπιθέτου πληθυντικὸν ἁρμοσθῆναι; φησὶ γὰρ ἐν τῷ ὅρῳ ὧν τὸ ὄνομα, οὐ τὰ ὀνόματα.

Προσέτι ἰστέον ὅτι τοῖς κυρίως ὁμωνύμοις, τρία ἐξ ἀνάγκης ἀπαιτεῖται. Πρῶτον ὅτι τὰ ὄντα κατὰ τὸ πρᾶγμα πλείονα, κοινὸν ὄνομα κατ' αὐτῶν ἔχειν. Δεύτερον ἵνα διαφόρους κατὰ τὸ πρᾶγμα ὅρους ἔχωσι. Τρίτον τὸ τὸν ὅρον διάφορον αὐτοῖς συναρμόττειν, καθὸ τοιούτῳ σημαίνονται ὀνόματι.

Περὶ Συνωνύμων.

Συνώνυμα δὲ λέγεται ὧν τό, τε ὄνομα κοινὸν, καὶ ὁ κατὰ τοὔνομα λόγος τῆς οὐσίας ὁ αὐτός. οἷον ζῶον ὅ, τε ἄνθρωπος καὶ ὁ βοῦς. τούτων γὰρ ἑκάτερον κοινῷ ὀνόματι προσαγορεύεται, καὶ ὁ λόγος δὲ τῆς οὐσίας ὁ αὐτός.

Ὁρίζεται καὶ ἐπὶ τῶν Συνωνύμων, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν Ὁμωνύμων εἴρηται, τὰ πράγματα, ὅσα τῆς αὐτῆς οὐσίας ὄντα, ὀνόματι κοινῷ σημαίνεται, κατὰ τὴν κοινὴν αὐτῶν φύσιν. ὅθεν καὶ συνώνυμα προσαγορεύεται. Ὁρίζεται δὲ καθὸ τῷ αὐτῷ ὀνόματι σημαίνεται. οὐ γὰρ δήπου τὰ πράγματα κατὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν φύσεις δηλοῦται. ὁρίζεται δὲ καὶ ταῦτα ὁμοίως ἐπ' ἀριθμοῦ πληθυντικοῦ, ὅτι οὐδὲν αὐτὸ ἑαυτῷ συνώνυμον λέγεται, ἀλλ' ἑτέρῳ τοῦ αὐτοῦ γένους ἢ εἴδους ὄντι. ὁ δὲ λόγος καὶ ἐνταῦθα ἐννοεῖται οὐκ ἀντὶ τοῦ κυρίου ὁρισμοῦ τοῦ ἐκ γένους ἰδίου καὶ συστατικῆς διαφορᾶς συνεστηκότος, ἀλλ' ἀπὸ οἱασουοῦν (1) ὑπογραφῆς, καὶ οὐ μόνον ἐπὶ τῶν κατ' οὐσίαν συνωνύμων, ὡς ζῶον ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ βοῦς, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ συμβεβηκός. εἰσὶ γὰρ πολλὰ καὶ τῶν συμβεβηκότων ἀλλήλοις συνώνυμα, ὅσα τυγχάνει ὄντα ὁμογενῆ, ἢ ὁμοειδῆ.

Αἱ δὲ λέξεις καὶ ἐπὶ τῆς τῶν Συνωνύμων ὑπογραφῆς τὸν αὐτὸν ἔκπον ἐκλήπτεαι, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν Ὁμωνύμων εἴρηται, κατ' ἐκεῖνο μόνον διαφέρουσαι,

V

(1) Ἢ ἐκ γένους καὶ συμβεβηκότων,
Ἢ ἐκτὸς γένους χώραν ἐχόντος, καὶ συστατικῆς διαφορᾶς.

σαι, ὅτι τῆ Συωνύμων οὐ μόνον τὸ ὄνομα ὑπάρχει κοινὸν, ἀλλὰ καὶ ὁ λόγος τῆς οὐσίας ὁ αὐτός. οὐσίωται γὰρ τὰ Συωνύμα δυσὶ τούτοις, τῆ τε κοινωνεῖν τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, καὶ προσέτι τοῦ λόγου, τοῦ κατὰ τὸ κοινὸν ὄνομα ὑποδιδομένου. τῆ Ὁμωνύμων μόνον ἔχοντων τὸ ὄνομα κοινὸν, διαφερόντων δὲ τοῖς κατὰ τὸ κοινὸν ὄνομα λόγοις. ἐχρήσατο δὲ τῆ αὐτῆ παραδείγματι ὁ Φιλόσοφος ἐνταῦθα, ὥσπερ ἐπὶ τῆ Ὁμωνύμων, ἵνα δηλώσῃ ὅτι τὸ αὐτὸ πρὸς ἄλλο καὶ ἄλλο ἀναφερόμενον, Ὁμώνυμον ἔναι δύναται καὶ Συωνυμον. τὸ γὰρ ζῶον ὁμωνύμως μὲν λέγεται κατὰ τοῦ ἀληθῶς ἀνθρώπου, & τοῦ γεγραμμένου, συωνύμως δὲ κατὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ βοός.

Ἀπορία.

ΠΡρὸς τούτοις ἔιχεν ἄντις ἀπορῆσαι, ὅτι τὰ εἰρημένα καὶ τοῖς Παρωνύμοις ὁμοίως προσήκει. τὸ γὰρ κεχρωσμένον παρώνυμον ὂν ἀπὸ τοῦ χρώματος, οὐδὲν ἧττον κατὰ τῆ ἐπὶ μέρους κεχρωσμένων συωνύμως λέγεται. τὰ γὰρ καθ' ἕκαστα κεχρωσμένα τοῦτο αὐτοῦ ὀνόματος μετέχουσι, & τὸν λόγον ἔχει ὅπερ εἰσὶ κεχρωσμένα.

Ἀλλὰ πρὸς ταῦτα ἁπαντῆσαι οὐ χαλεπόν. οὐ γὰρ ἅπαν οὗ καὶ τὸ αὐτὸ κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο συωνύμον λέγεται, καὶ παρώνυμον, ὥσπερ καὶ ὁμώνυμον, καὶ συωνύμον. τὸ γὰρ γραμματικὸν πρὸς τὴν γραμματικὴν ἀναφερόμενον ἐξ ἧς παρωνόμασται, παρώνυμον λέγεται. πρὸς ἕτερον δὲ παραβαλλόμενον, συωνύμον οὐκ ἀπεικότως λέγεται. ὁμοίως οὖν ἔχει καὶ ἐπὶ τοῦ κεχρωσμένου, καὶ ἄλλων πολλῶν.

Καὶ τοῖς ῥήμασι θεωρεῖται ἡ συωνυμία, ὥσπερ καὶ ὁμωνυμία. τὸ γὰρ ἀλλοιοῦν, ῥῆμα συωνύμον ἐστί. λέγεται γὰρ ἀλλοιοῦν καὶ ὁ λευκαίνων, καὶ ὁ μελαίνων, & τὸν αὐτὸν ὁρισμὸν ἐπιδέχεται, δηλαδὴ ἀρχὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ μεταβλητικὴν, εἰς ἄλλο ἢ ἄλλο, ὅπερ ἁρμόζει ἐπ' ἀμφοτέρων.

Ἀπορία.

ΑΠοροῦσι τινὲς λέγοντες τὸν συγκύπτοντα ἄνθρωπον μὴ εἶναι συωνύμον τοῖς λοιποῖς, ἅτε μὴ ἄνω ὁρῶντα. εἰ γὰρ τέλος ἐστὶν ἡ σημασία τῆ ὀνόματος, ὡς τοῦ ἀνθρώπος ὀνόματος, τέλος ἔχοντος τὸ σημαί-

Δημόσια Δημοτική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μαίνειν τὸ ἄνω ὁρᾶν, ὁ δὲ συγκύπτων οὐχ ὁρᾷ ἄνω, ὥστε οὐδὲ ἄνθρωπος δυνάται λέγεσθαι.

Λύσις.

Τοῦτο ἐξ αὐτοῦ τοῦ προβλήματος ἐπιλύεται. ὡς γὰρ καὶ ἀνωτέρω ἐλέγετο, ὅτι τὰ μέσου τινὸς, ἢ ὀργάνου τάξιν ἔχοντα, εἰ καὶ τὸ τέλος ἀποβάλλωσιν, οὐ μὴν ὕλην καὶ τὸ εἶδος ἀποβαλλουσιν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα. εἰ γὰρ ὁ ἄνθρωπος τὸ ὁρᾶν ἄνω ἀπεβάλλετο διὰ τὸ συγκύπτειν, καὶ διὰ τοῦτο μὴ κυρίως σημαίνεσθαι, ὑπὸ τοῦ ἄνθρωπος ὀνόματος, ἀλλὰ τὸ εἶδος οὐχ ἧττον ἐν ἑαυτοῖς σώζουσι, τό,τε ὄνομα, καὶ τὸ ὑποκείμενον τῷ ὀνόματι, δηλαδὴ ὁ ἄνθρωπος.

Ὅρος τῶν Παρωνύμων.

„ Παρώνυμα δὲ λέγεται, ὅσα ἀπό τινος διαφέροντα τῇ πτώσει τοῦ
„ κατὰ τοὔνομα προσηγορίαν ἔχει. οἷον ἀπὸ τῆς γραμματικῆς ὁ
„ γραμματικός, καὶ ἀπὸ τῆς ἀνδρείας ὁ ἀνδρεῖος.

Μετὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν Ὁμωνύμων καὶ Συωνύμων, ὁ Ἀριστοτέλης ἐνταῦθα ἐκτίθησι τὸν τῶν Παρωνύμων ὁρισμὸν, ὅτι χρήσιμος ἡ τούτων γνῶσις, διὰ τὸ τὴν οὐσίαν ὡς ἔφημεν παρωνύμως λέγεσθαι ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων. τοῦτο δὲ ἔχαπον συμβαίνει τῶν ἄλλων κατηγορημάτων τῆς οὐσίας. διάπερ τοῦτο ἓ τὴν ἑξάτην εἴληχε τάξιν ὁ περὶ τῶν Παρωνύμων λόγος. καὶνταῦθα ἐστὶ τὸ ὁριζόμενον τὰ πράγματα, οὐ καθὸ πρὸς ἄλληλα ἀναφέρεται, ὡς τὰ Ὁμώνυμα, καὶ Συωνύμα, ἀλλὰ πρὸς ἐκεῖνο ἐξ οὗ τὴν προσηγορίαν ἔχει. οἷον δυοῖν λιθοῖν φέρε εἰπεῖν Ψιμμιθίου καὶ Χίονος, οὐ θάτερον ἐκ θατέρου εἴρηται, εἴπερ παρωνόμασας, ἀλλ' ἀπὸ τῆς λιθότητος ἀμφότερα.

Τρία δὲ ἐξ ἀνάγκης ζητεῖται ἐφ' ἑκάστης παρωνυμίας. Τὸ εἶδος, φέρε εἰπεῖν ἡ γραμματικὴ, ἐξ οὗ κατὰ μετοχὴν λέγεται τὸ παρώνυμον. ὅπερ παρωνυμουῦν τοῖς νεωτέροις καλοῦσι καλοῦσι. Δεύτερον τὸ ὑποκείμενον, φέρε εἰπεῖν ὁ ἄνθρωπος ὁ δεκτικὸς τῆς γραμματικῆς. ὅπερ παρωνυμούμενον τοῖς αὐτοῖς ἀποκαλεῖται, Καὶ αὐτὸ δὴ τὸ Παρώνυμον ἐκ τοῦ εἴδους καὶ τοῦ ὑποκειμένου συνεστηκός. ὅθεν οὐ δοκεῖ ἀναγκαῖον ἐπὶ τῶν Παρωνύμων παρεῖναι τὰ τέτταρα ἐκεῖνα, ἅπερ ὡς ἀναγκαῖα ἐκτίθησιν ὁ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀμεμώντος, κοινωνίαν πράγματος, καὶ διαφορὰν πράγματος, κοινωνίαν ὀνόματος, καὶ διαφορὰν περὶ τὴν τελευταίαν συλλαβήν. τῶν δὲ τὰ ὀνόματος κοινωνίαν, ἔστιν ἃ τῆς παρωνύμων οὐκ ἔχοντα, ἀδύνατον μέντοι τοῖς πράγμασιν αὐτοῖς τυγχάνει παρώνυμα. οἷον ὁ ἀνδρεῖος ἀπὸ τῆς ἀρετῆς παρωνύμως λέγεται. μετέχει γὰρ τοῦ εἴδους τῆς ἀρετῆς, καὶ κατὰ μέθεξιν ἐκείνης ἀνδρεῖος ἦκουσεν, οὐ μὴν ἀρεταῖος. ὥστε οὐκ ἔστιν οὐδεμία κοινωνία τοῦ ὀνόματος τῆς ἀρετῆς τῷ ἀνδρείῳ. ἔστι δ' ὅτε καὶ μετέχοντα τὰ αὐτὰ ὀνόματος οὐ διαφέρει κατὰ τὴν λῆξιν. οἷον ἡ γραμματικὴ γνῶσις ἀπὸ τῆς γραμματικῆς ἕξεως λεγομένη. εἰ δὲ κατὰ τὸ πράγματα καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὴν φωνὴν εἶναι δεῖ τὸν παρωνυμίαν, ἀναγκαίως ζητεῖται τὸ ἐκτεθὲν τῆς Ἀμμωνίου, καθ' ὃν ἔοικεν ὁ Ἀριστοτέλης φαίνεται παραδοὺς ἐνταῦθα τὸν λόγον τῆς Παρωνύμων, καθ' ὅσον διαφέρει τε ἅμα, καὶ κοινωνεῖ, κατά τε τοὔνομα καὶ τὸ πρᾶγμα. οὐδὲν δ' ὅμως κωλύει ἡμᾶς ἐκτεῖναι τὸν λόγον, καὶ ἐπὶ τῆς μὴ κοινωνουμένων ὅλως κατὰ τοὔνομα.

Ὅτι δὲ οὐχὶ αἱ φωναὶ ἀλλὰ τὰ πράγματα εἰσὶν ἐνταῦθα τὰ ὀριζόμενα, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς λέξεως μᾶλλον γίνεται δῆλον. Παρώνυμα γάρ φησι λέγεται. τὸ δὲ λέγεσθαι κυρίως ἐπὶ πρώτως τοῖς πράγμασιν ἁρμόττει, ὥσπερ καὶ τὸ σημαίνεσθαι. εἶπε τὸ ἀπότινος οὐκ ἐπὶ τοῦ ὀνόματος μόνον ἐννοεῖται, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ πράγματος, ἀπὸ τοῦ εἴδους δηλαδὴ οὗ κατὰ μετοχὴν τὸ παρώνυμον λέγεται. οὐ γὰρ μόνον ἀπὸ τῆς γραμματικῆ ὀνόματος φέρει εἰπεῖν ὁ γραμματικὸς ἄνθρωπος, λέγεται παρωνύμως, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἀπὸ τῆς κατὰ γραμματικὴν ἕξεως. ἄλλως γὰρ ἂν οὔτε ὁ δίκαιος ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης, οὔτε ὁ σοφὸς ἀπὸ τῆς σοφίας, ἔτε ὁ σώφρων ἀπὸ τῆς σωφροσύνης παρώνυμα εἶεν. παρὰ γὰρ τοῖς γραμματικοῖς οὐκ ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης ὁ δίκαιος, οὐδὲ ὁ σοφὸς ἀπὸ τῆς σοφίας, ἢ ὁ σώφρων ἀπὸ τῆς σωφροσύνης παράγεται, ἀλλὰ τοὐναντίον ἀπὸ τοῦ δικαίου ἡ δικαιοσύνη, καὶ ἀπὸ τοῦ σώφρονος ἡ σωφροσύνη. τὰ μέντοι πράγματα ἐναντίως ἔχει, κἂν τῷ περὶ ποιότητος λόγῳ ὁ Φιλόσοφος τὸν σώφρονα τίθεται παρωνύμως λέγεσθαι ἀπὸ τῆς σωφροσύνης, καὶ τὸν δίκαιον ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης, ὥστε τὸ ἀπό τινος, τὸ εἶδος μᾶλλον σημαίνει, ἢ τὸ ὄνομα.

Παρὰ ταῦτα ἐπὶ τοῦ ὁρισμοῦ φησι, τὸν κατὰ τοὔνομα προσηγορίαν ἔχειν. προσαγορεύεται δὲ ἕκαστα ὀνόματα, ἀλλὰ τὰ πράγματα διὰ τῶν ὀνομάτων. ὥστε προδήλον ἐνταῦθα ὁρίζεσθαι τὰ πράγματα, ὡς καὶ ἐν

τοῖς

τοῖς ἀνωτέρω. ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν παραδειγμάτων τῶν ἐν τῷ ὄρῳ οὐχ ἧττον γίνεται δῆλον. ὁ γραμματικὸς καὶ ὁ ἀνδρεῖος οὐκ εἰσὶν ὀνόματα ἀφῃρημένα, ἀλλὰ πράγματα.

Περὶ τῶν διαιρέσεων.

Κείμενον.

» Τῶν λεγομένων τὰ μὲν κατὰ συμπλοκὴν λέγεται, τὰ δὲ ἄνευ
» συμπλοκῆς. τὰ μὲν οὐ κατὰ συμπλοκὴν, οἷον ἄνθρωπος
» ἔχει, ἄνθρωπος νικᾷ. τὰ δὲ ἄνευ συμπλοκῆς, οἷον ἄνθρωπος,
» βοῦς, ἔχει, νικᾷ.

Μετὰ τὸ διδάξαι τὸν Φιλόσοφον ἡμᾶς τὴν ἔννοιαν τῶν Ὁμωνύμων, Συνωνύμων, καὶ Παρωνύμων, δι' ὧν τὸ τριττὸν τοῦ τρόπου τῆς κατηγορίας ἐπὶ τῶν ὄντων, ἡμῖν γέγονε δῆλον, ἰὼ λοιπὸν μεταβῶναι ἐπὶ τὴν διαίρεσιν τοῦ ὄντος. ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἐς ὁλοχερέστερα μέρη διαίρεσις ἑκάστου, προηγεῖται τῆς ἐς πλείονα μέρη γινομένης, ὥσπερ καὶ τὰ καθόλου τῶν κατὰ μέρος, τούτου χάριν πρὸ τοῦ διελεῖν τὰ ὄντα ὁ Φιλόσοφος εἰς δέκα, εἰς δύο, καὶ αὖθις εἰς τέτταρα διανεῖμαι προβάλλεται. ἀλλὰ καὶ πρὸ τούτου τίνα εἰσὶν ἃ δέχεται τὴν διανομὴν ταύτην ἐπὶ τοῦ παρόντος διδάσκει. τὰ γὰρ ὄντα καὶ κατὰ συμπλοκὴν ἑρμηνεύεται, καὶ ἄνευ συμπλοκῆς. τὰ μὲν οὖν κατὰ συμπλοκὴν, ἅτε δὴ σωθέντος ἑρμηνευόμενα, καὶ ἐκ διαφόρων συμπεπλεγμένα, εἰς τὸν περὶ προτάσεων λόγον ἀναπέμπεται ὁ Φιλόσοφος. οὐ γὰρ ἐν ταῖς κατηγορίαις τάττεται, ὅτι μὴ τὰ ἁπλᾶ τῶν ὄντων, καὶ ἄνευ συμπλοκῆς.

Τεθραχῶς τοιγαροῦν τῆς συμπλοκῆς θεωρουμένης, ἡ μὲν ἐν ταῖς φωναῖς μόνον θεωρεῖται, οὐκ ἔτι δὲ καὶ ἐν τοῖς πράγμασιν, οἷον ἄκρα πόλις, ἄρειος πάγος, καὶ τὰ τοιαῦτα. αὗται γὰρ αἱ φωναὶ συνθετοι εἰσὶ προφανῶς, τὰ δὲ σημαινόμενα πράγματα ἁπλᾶ, ἥτε μεσαιτάτη περιοπὴ τῆς πόλεως, καὶ τὸ δικαστήριον. ἡ δὲ ἐν μόνοις τοῖς πράγμασι θεωρεῖται, ἀλλ' οὐκ ἐν ταῖς φωναῖς, ὡς λαλῶ, ἀκούω. ἐν τούτοις γὰρ σωζονοεῖται ἡ ἐνεργοῦσα οὐσία, καί τοι τῶν φωνῶν ἁπλῶν οὐσῶν, ὁ λαλῶν δηλονότι, καὶ ὁ ἀκούων.

Τρίτον ἡ συμπλοκὴ θεωρεῖται ἐν ἀμφοτέροις, τοῖς τε πράγμασι, καὶ φωναῖς, οἷον Δημοσθένης δημηγορεῖ, καὶ Ἀριστοτέλης περιπατεῖ. ἐν οἷς αἵτε λέξεις εἰσὶ διάφοροι, καὶ τὰ σημαινόμενα ὁμοίως, ὁ δημηγορῶν δηλαδὴ, ἢ ὁ περιπατῶν ἄνθρωπος, καὶ ἡ κατὰ δημηγορίαν ἐνέργεια, καὶ ὁ περίπατος. καὶ τελευταῖον ἀμφότερα ὡς ἁπλᾶ, ἥτε φωνὴ, καὶ τὰ

πράγ-

πράγματα. τὰ μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ παρόντος τῆς Ἀριστοτέλει διαιτησόμεθα, ἃ καὶ παχθήσεται ἐν τῇ σειρᾷ τῆς κατηγοριῶν, εἰσὶν ὅσα ἐκτὸς τυγχάνει συμπλοκῆς ἐν τοῖς πράγμασι θεωρουμένης, ὅπως δήποτε τῆς φωνῆς ἐχούσης εἴτε ἐν συμπλοκῇ, εἴτε ἄνευ συμπλοκῆς.

Ἰσέον ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἐχρήσατο τισὶ ῥήμασι δηλωτικοῖς τινῶν τοῦ ὄντος γενῶν, ὡς τὸ ποιεῖν, τὸ πάσχειν, καὶ τὰ τοιαῦτα, ἅπερ ἔστιν τινὰ μετὰ συμπλοκῆς πράγματα ὑποδηλοῦσιν, ἀλλὰ τοῦτο πεποίηκε διὰ τὸ μὴ ὁρισμοῦ ἐμφαίνεσθαι τὴν ἐνεργοῦσαν οὐσίαν. διὸ καὶ δι' ἀπαρεμφάτου δεδήλωκε, καὶ ὡς ἁπλᾶ ἐν τῇ ἀπαριθμήσει τῆς ὄντων παρείληφε.

Προσέτι εἰδέναι δέον, ὅτι τὸ, λέγεται, πρώτως μὲν ἁρμόττει τοῖς πράγμασι, ταῦτα γὰρ διὰ λόγου σημαίνονται, δευτέρως δὲ καὶ τοῖς νοήμασι, καὶ ταῖς λέξεσιν. ἐκείνοις μὲν ὡς ἑρμηνευομένοις, ταύταις δὲ ὡς προφερομέναις. τὸ μὲν οὖν ἐν τῷ παρόντι χωρίῳ, λέγεται, νοῆσαι δυνάμεθα καὶ περὶ πραγμάτων, καὶ περὶ φωνῶν. περὶ φωνῶν μὲν, καὶ γὰρ προβαίνων ὁ Ἀριστοτέλης φησὶ, τῆς κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων ἕκαστον, ἤτοι Οὐσίαν σημαίνει, ἢ Ποσὸν, ἢ Ποιὸν, καὶ τὰ λοιπά. τὸ δὲ, σημαίνειν, λέξεσιν ἁρμόζει σημαινούσαις, καὶ σημαινομένοις πράγμασι. περὶ πραγμάτων δὲ, ὅτι διὰ τούτου (1) χωρίζονται τὰ μὴ ἐν τῇ κατηγορίᾳ τιθέμενα τῆς ἐν αὐτῇ τετραμερείας, ἅπερ πράγματα εἰσὶ προφανῶς. ἔτι δὲ ἰσέον, ὅτι καὶ τὸ ἕτερον μέρος ἅπερ ὁ Φιλόσοφος τυγχάνει ὑποδιαιρῶν, εἰς πράγματα καὶ οὐκ εἰς λέξεις διαιρεῖται. διαιρεῖ τοίνυν ὁ Φιλόσοφος ἐνταῦθα τὰ ὄντα θεωρούμενα ὡς διὰ φωνῶν σημαινόμενα. ἐπὶ δὲ τῆς ἑξῆς διαιρέσεως καθ' αὑτό (2).

Δευτέρα διαίρεσις. Κείμενον.

„ Τῶν ὄντων τὰ μέν, καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, ἐν ὑποκει-
„ μένῳ δὲ οὐδενί ἐστιν. οἷον ὁ ἄνθρωπος, καθ' ὑποκειμένου λέ-
„ γεται τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐδενί, ἔστι καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἀφορισάμενος ἀνωτέρω ὁ Φιλόσοφος τῆς κατὰ συμπλοκὴν λεγομένων, ὅσα ἄνευ συμπλοκῆς λέγεται, ταῦτα νυνὶ ἀναλαβὼν πρῶτον μὲν διαιρεῖ εἰς δύο, εἰς οὐσίαν καὶ συμβεβηκός. τὰ γὰρ ὄντα, ἢ καθ' αὑτὸ ὑπάρχουσι, καὶ λέγονται Οὐσίαι, ἢ ἐν ἄλλῳ τὸ εἶναι ἔχουσι, καὶ λέγονται Συμβεβηκότα. εἶτα ἑκάτερον ὑποδιαιρεῖ μέρος, τὴν Οὐσίαν δηλαδὴ εἰς

(1) Τοῦ λέγεται, χωρίζεται τὰ μετὰ συμπλοκῆς λεγόμενα. (2) Ἤτοι κατὰ πράγματα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἰς μερικὸν καθόλου, καὶ τὸ συμβεβηκὸς ὁμοίως εἰς μερικὸν καὶ καθόλου. ὧν ἕκαστον ὑπογράφει καὶ διὰ παραδείγματος σαφηνίζει. κέχρηται δὲ οὐ τοῖς ἰδίοις ἑκάστου ὀνόμασιν, ἀλλὰ ταῖς τούτων ὑπογραφαῖς, ἵνα οἰκειότερον τῷ φύσιν αὐτῷ παρασήσῃ.

Ἐπειδὴ γὰρ τῶν ὄντων τὰ μὲν αὐθυπόστατα εἰσὶ μηδενὸς ἄλλου δέομενα εἰς ὕπαρξιν, ἃ καὶ οὐσίας καλοῦμεν, τὰ δὲ ἐν ἄλλοις ὑφέστηκεν, ἃ καὶ συμβεβηκότα δι' αὐτὸ τοῦτο λέγεται. τὰ μὲν συμβεβηκότα, διὰ τὸ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι ἐδήλωσε, τὰς δὲ οὐσίας διὰ τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ. καὶ τούτων ἑκάτερον, τὰ μὲν καθόλου, διὰ τὸ καθ' ὑποκειμένου λέγεσθαι ὑπογράφει, τὰ δὲ κατὰ μέρος, διὰ τὸ μὴ καθ' ὑποκειμένου. τὴν μὲν οὖν καθόλου οὐσίαν φησὶν εἶναι, τὴν καθ' ὑποκειμένου μὲν λεγομένην, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐδενὶ οὖσαν, οἷον ἄνθρωπος, ζῷον, καὶ τὰ ὅμοια. τὴν δὲ μερικήν, μήτε καθ' ὑποκειμένου λεγομένην, μήτε ἐν ὑποκειμένῳ οὖσαν. ἀλλὰ μόνον ὑποκείμενον, ὡς Σωκράτης, Πλάτων, καὶ τὰ ὅμοια. τὸ δὲ καθόλου συμβεβηκὸς ὑπογράφει λέγων, τὸ καθ' ὑποκειμένου τε λεγόμενον, καὶ ἐν ὑποκειμένῳ ὄν, ὡς ἡ τῆς γραμματικῆς ἕξις, ἔστι μὲν καὶ ἐν τῇ τοῦ γραμματικοῦ ψυχῇ, λέγεται δὲ καὶ κατὰ τῆς ἕξεως τῆς γραμματικῆς τοῦ Κωνσταντίνου, ἢ Τρύφωνος, καὶ τῶν λοιπῶν ἕξεων τῶν κατὰ μέρος γραμματικῶν. μερικὸν δὲ συμβεβηκός, τὸ ἐν ὑποκειμένῳ μὲν ὄν, καθ' ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λεγόμενον. ὡς τοῦτο τὸ λευκὸν μερικῶς ὑπάρχει τούτῳ τῷ τοίχῳ.

Διδάσκει δὲ ὁ Φιλόσοφος ὅτι ἐν ὑποκειμένῳ ἐκεῖνο λέγεται εἶναι, ὅπερ μὴ ὄντινι ὡς μέρος ὑπάρχων, οὐ δύναται εἶναι χωρὶς ἐκείνου ἐν ᾧ ἐστί, τουτέστιν οὐκ ἐνυπάρχον οὐσιωδῶς τῷ ὑποκειμένῳ, χωρὶς τούτου ἀδύνατον εἶναι. πρὸς δὲ τὴν τῆς λέξεως κατανόησιν ἰστέον, ὅτι τὸ λέγεσθαι καθ' ὑποκειμένου, συνωνύμως τε, καὶ οὐσιωδῶς λαμβάνεται, εἴτε οὐσίαι εἶησαν, εἴτε συμβεβηκότα. καὶ τοῦτο ὑποδηλοῖ ὁ Φιλόσοφος, τῇ τῆς γραμματικῆς παραδείγματι, τὸ καθόλου συμβεβηκὸς μὴ κατηγορεῖσθαι κατὰ τῶν ἐχόντων τὴν τῆς γραμματικῆς ἕξιν, ἀλλὰ κατὰ τῶν ἕξεων τῆς γραμματικῆς τέχνης. ὅθεν δῆλον ὅτι τὸ καθόλου κατηγορεῖται κατὰ τῶν ὑποτεταγμένων ἐπὶ τῆς αὐτῆς σειρᾶς τῶν κατηγοριῶν, οἷον ἔφιππον τὸ ζῷον κατηγορεῖται κατὰ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τῶν λοιπῶν.

Ἵνα δὲ καὶ τὸ ἔστινι μᾶλλον ἡμῖν γνωσὸν γένηται, ἰστέον, ὅτι ὀκταχῶς λέγεται τί ἐστιν ὄντινι, ὡς ἐν τῷ τεταρτῳ τῶν φυσικῶν φέρεται. Πρῶτον, ἢ ὡς μέρος ἐν ὅλῳ, ὡς ὁ δάκτυλος ἐν τῇ χειρὶ, ἢ ἡ χεὶρ ἐν τῷ σώματι. Δεύτερον, ἢ ὡς ὅλον ἐν τοῖς μέρεσιν, ὡς τὸ ἀνθρώπειον σῶμα, ἐν κεφαλῇ,

λῇ, χερσὶ, ποσὶ, καὶ τοῖς λοιποῖς μέρεσιν. Τέταρτον ἢ ὡς γένος ἐν εἴδεσι, ὡς τὸ ζῶον ἐν ἀνθρώπῳ, ἵππῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς εἴδεσιν. Τέταρτον ἢ ὡς εἶδος ἐν γένει ὡς ἐν τῷ ζώῳ ὁ ἄνθρωπος. Πέμπτον ἢ ὡς εἶδος ἐν ὕλῃ. Ἕκτον ἢ ὡς τὰ τῇ ἀρχομένων ἐν τῷ ἄρχοντι, ὡς τῷ Βασιλεῖ τὰ τῇ ἑλλήνων ἐλέγετο πράγματα, ἢ ὅλως ἐν τῷ κοινωνοῦντι, ἢ ποιοῦντι, ὡς ἐν ἐξουσίᾳ, καὶ διοικήσει. Ἕβδομον δὲ ὡς τὰ τῶ τέλους ἕνεκεν ἐν τῷ τέλει, ὡς αἱ ἀρεταὶ ἐν τῇ εὐδαιμονίᾳ. Ὄγδοον δὲ τὰ ἐν ἀγγείῳ, καὶ ὅλως τὰ ἐν τόπῳ, ὡς τὸ ὕδωρ ἐν τῇ λεκάνῃ, καὶ τὰ σώματα ἐν τῷ πρώτῳ περιέχοντι τόπῳ. τοιγαροῦν ὁ Ἀριστοτέλης φησὶ, τὰ συμβεβηκότα ἐν ὑποκειμένοις εἶναι ἐν οἷς ὑπάρχει, καὶ μήτε μέρος ἐκείνων εἶναι, ἀλλὰ καὶ χωρὶς τούτων ὑπάρχειν ἀδύνατον. ὡς ἡ ἐν τῷ τοίχῳ λευκότης, ἣ διαφέρει ἀπὸ τῆ ἀνωτέρω τῶ ὄντινι ξόπου. διαφέρει δὲ ἀπό τε τῶ ά. καὶ β. καὶ γ. καὶ δ. καὶ έ., ἐπειδήπερ λέγεται μὴ εἶναι μέρος, μήτε μὲν οὐσιῶδες, καὶ ἀνυπάρχειν. ἐκεῖνα δὲ καὶ μέρη εἰσὶ, καὶ οὐσιώδη, καὶ ἀπάντη ἀλλόξια, μήτε ἀνυπάρχει, ὡς ἡ λευκότης ἡ ἐν τῷ τοίχῳ. τινὲς δὲ τῆ ἐξηγητῶν τὸ ἐν ὑποκειμένῳ συμβεβηκὸς τιθέασιν εἰς τὸ έ. τῶ ὄντινι ξόπου. καὶ δοκεῖ μὲν ἀληθεύειν ὄντισιν, ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς. τὰ γὰρ συμβεβηκότα τὴν ὕλην οὐκ εἰδοποιεῖ, εἰ μήπως. τετέσι κατὰ συμβεβηκός. μᾶλλον δὲ τῷ ἡ. ξόπῳ τῶ ὄντινι προσαρμόσειε. Αὖτη δὲ ἡ διαίρεσις τῶ ὄντος, ὑπὸ τὴν διαίρεσιν τῆς ὁμωνύμου φωνῆς, εἰς τὰ οἰκεῖα σημαινόμενα ὑπαγεται. τὸ γὰρ ὂν ὅπερ ἐστὶ τὸ διαιρούμενον ἐνταῦθα, ὁμωνύμως λέγεται κατάτε τῆς οὐσίας καὶ τῶ συμβεβηκότος.

Προσέτι δὲ ἰσέον ἐν ταῖς κατηγορίαις μηδὲν ἄλλο ἐνεῖναι ὡς ὑπὸ τῆ ἐκτεθεισῶν ὑπογραφῶν σωάξαι δυνάμεθα, εἰμὴ κατηγορέμενον, ἢ ὑποκείμενον, ἢ ἑκάτερον διαφόροις χέσεσι, καὶ οὐ κατὰ ταυτὸ λαμβανόμενον. ἀποδίδονται δὲ αἱ τέτων ὑπογραφαὶ, διὰ τῶ καθ' ὑποκειμένου λέγεσθαι, ἢ ὑποκείμενον εἶναι, τετέσι μὴ καθ' ὑποκειμένε. διὰ δὲ τῶ ἐν ὑποκειμένῳ, καὶ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ, ἡ οὐσία καὶ τὸ συμβεβηκὸς ὑποδηλῶται.

Καθ'

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

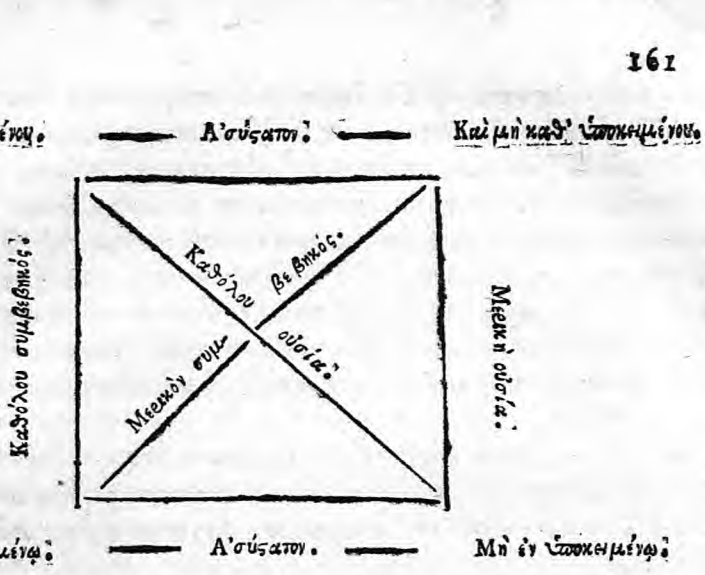

Τέτραχῶς ἡ φωνὴ σημαίνει.

Ἡ μὲν ἐν ταῖς φωναῖς μόνον θεωρεῖται, οὐχὶ δὲ καὶ ἐν τοῖς πράγμασιν, οἷον ἄκρα πόλις, ἄρσεις πάγος.

Ἡ δὲ ἐν μόνοις τοῖς πράγμασιν, ἀλλ' οὐκ ἐν ταῖς φωναῖς, ὡς λαλῶ, ἀκούω.

Ἡ δὲ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς τε πράγμασι, καὶ φωναῖς, οἷον Δημοσθένης δημηγορεῖ, καὶ Ἀριστοτέλης περιπατεῖ.

Καὶ τελευταῖον ἀμφότερα, ὡς ἁπλᾶ, ἥτε φωνὴ, καὶ τὰ πράγματα.

Περὶ τῆς Κανόνων. Πρῶτος.

Κείμενον.

„ Ὅταν ἕτερον καθ' ἑτέρου κατηγορεῖται, ὡς καθ' ὑποκειμένου, „ ὅσα κατὰ τοῦ κατηγορουμένου λέγεται, ταυτὰ καὶ κατὰ τοῦ „ ὑποκειμένου ῥηθήσεται.

Ἐπὶ τῷ παρόντος, μετὰ τὴν ἔκθεσιν τῆς διαιρέσεως, τρεῖς κανόνας ὁ Φιλόσοφος ἡμῖν παραδίδωσιν. ὧν πρῶτος ἐπὶ τοῦ παρόντος παύτα τὰ ἑ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

παναβεβηκότα κατὰ τῶν ὑπαβεβηκότων κατηγορεῖσθαι ἀπὸ τοῦ γένους μέχρι τῶν ἀτόμων διδάσκει, οἷον τὸ ζῶον κατηγορεῖται κατὰ τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ δὲ ζώου κατηγορεῖται τὸ ἔμψυχον, καὶ σῶμα, καὶ οὐσία, καὶ πάντα ἄρα πάντα κατηγορηθήσεται κατὰ τοῦ ἀνθρώπου. ἐννοεῖται δὲ τὸ καθ' ὑποκειμένου, οὗ τρόπον τὰ γένη κατηγορεῖται τῶν εἰδῶν, καὶ τὰ εἴδη τῶν ἀτόμων. συμβάλλεται δὲ ὁ τοιοῦτος κανὼν εἰς διάγνωσιν τῶν ταττομένων ἐπὶ τῆς αὐτῆς σειρᾶς τῶν κατηγοριῶν. ὧν τὰ ἀνώτερα ἀεὶ κατηγορεῖται τῶν ὑποτεταγμένων, μέχρι τῶν ἀτόμων. τούτῳ γὰρ τῷ τρόπῳ οὐ δύναται κατηγορεῖσθαι ἄλλότρια τινά, εἰ μὴ τὰ συνωνύμως καὶ οὐσιωδῶς λεγόμενα.

Ἀλλ' εἶχεν εἰπεῖν τις πρὸς τὰ εἰρημένα. ὅτι τὸ ζῶον λέγεται γένος, ὁ δὲ ἄνθρωπος ὑπὸ τὸ ζῶον ὤν, οὐ λέγεται γένος, ἀλλ' εἶδος, οὔτε μὴν ὁ Σωκράτης ὑπὸ τὸν ἄνθρωπον, λέγεται εἶδος, πῶς οὖν ὁ κανὼν ἀληθεύει;

Πρὸς ὃν ῥητέον, ὅτι τὸ Γένος οὐχ ὡς καθ' ὑποκειμένου κατηγορεῖται τοῦ ζώου, ὥσπερ οὐδὲ τὸ εἶδος τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός. συμβέβηκε γὰρ τῇ φύσει τοῦ ζώου πολλοῖς εἴδεσιν ἐνυπάρχειν, καθ' ὃ γένος ἔτυχεν, ὥσπερ καὶ τῇ τοῦ ἀνθρώπου, ἐν πολλοῖς ὑπάρχειν τοῖς καθ' ἕκαστα. ὅθεν τῷ κατὰ συμβεβηκὸς λέγεσθαι τὸ ζῶον, γένος, μεταδίδωσι τοῦ ὀνόματος τοῖς καθ' ὧν κατηγορεῖται.

Δεύτερος κανών.

Κείμενον.

„ Τῶν ἑτερογενῶν καὶ μὴ ὑπ' ἄλληλα τεταγμένων, ἕτεραι τῶν εἰδῶν
„ καὶ αἱ διαφοραί, οἷον ζώου καὶ ἐπιστήμης. ζώου μὲν γὰρ αἱ
„ διαφοραὶ τό,τε πεζὸν καὶ δίπουν, καὶ τὸ πτηνὸν, καὶ ἔνυδρον. ἐπι-
„ στήμης δὲ οὐδεμία τούτων. οὐ γὰρ διαφέρει ἐπιστήμη ἐπιστήμης τῷ δί-
„ πουν εἶναι.

Διχῶς ἑκάστης κατηγορίας θεωρουμένης, κατὰ βάθος, καὶ κατὰ πλάτος, κατὰ βάθος μὲν, καθὸ τὰ ἀνώτερα τῶν κατωτέρω κατηγορεῖται, κατὰ πλάτος δὲ καθὸ τὰ ἑτερογενῆ πρὸς ἄλληλα συγκείνεται. τοιγαροῦν διὰ τοῦ προλαβόντος κανόνος τὴν κατὰ βάθος κατηγορίαν ἐδήλωσεν ὁ Φιλόσοφος τίνα τρόπον ὀφείλει γίνεσθαι, καὶ τίνα κατὰ τίνων κατηγορεῖσθαι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρεῖσθαι. διὰ δὲ τοῦ παρόντος οὐχ ἧττον χρησίμου ὄντος, αὐτὸ τοῦτο δείκνυσιν ἐκ τῆς διαφορᾶς. καὶ προσέτι τὰ μὴ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος τασσόμενα διακρίνει. ὧν γὰρ φησι τὰ γένη πάντη ἕτερα καὶ μὴ ὑπ' ἄλληλα τεταγμένα, τουτέστι μὴ τῆς αὐτῆς ὄντα κατηγορίας, τούτων αἵτε συστατικαὶ καὶ διαιρετικαὶ διαφοραὶ, ἕτεραι τῷ εἴδει τυγχάνουσι, καὶ ἀνάπαλιν. ὧν ἕτεραι τῷ εἴδει αἱ συστατικαὶ, καὶ αἱ διαιρετικαὶ διαφοραὶ, ἕτεραι πάντως εἰσὶ καὶ αἱ κατηγορίαι, ὑφ' ἃς ἀνάγονται. εἰσὶ γὰρ ἑτερογενῆ, ὅσα ἐν διαφόροις κατηγορίαις τάττεται εἰσί. σαφηνίζει τοῦτο ὁ Φιλόσοφος διὰ παραδείγματος τοῦ ζώου, καὶ τῆς ἐπιστήμης. ὧν τὸ μὲν ζῶον ὑπὸ τὸ γένος τάττεται τῆς οὐσίας, ἡ δὲ ἐπιστήμη ὑπὸ τὴν ποιότητα. ἐπεὶ οὖν διάφορα γένη εἰσὶν ἥτε οὐσία καὶ ἡ ποιότης, καὶ μὴ ὑπ' ἄλληλα τεταγμένα, καὶ αἱ διαφοραὶ τούτων ἐξ ἀνάγκης ἕτεραι εἰσί. ζώου μὲν γὰρ συστατικαὶ διαφοραὶ τὸ ἔμψυχον, τὸ αἰσθητικόν. διαιρετικαὶ δὲ, τό, τε πεζὸν, καὶ πτηνὸν, καὶ τὸ ἔνυδρον. ἐπιστήμης δὲ διαφοραὶ, συστατικαὶ μὲν, ἕξις ἀληθευτικὴ ἐν ψυχῇ, καὶ τὰ τοιαῦτα. διαιρετικαὶ δὲ, θεωρητικὸν, πρακτικὸν, ποιητικόν. ὅθεν δῆλον ὅσα τῷ γένει πάντη ἀλλήλων κεχώρισται, τούτων καὶ αἱ διαφοραὶ ἀλλήλων πάντη κεχωρισμέναι εἰσί. τὰ δὲ τοιαῦτα οὐκ ἂν ἐπὶ τῆς αὐτῆς κατηγορίας τάττοιτο.

Ἑτέρας δὲ τῷ εἴδει εἴρηκε τὰς διαφοράς, ἵνα τὰς εἰδοποιοὺς δηλώσῃ. τὰς γὰρ κατ' ὁμωνυμίαν, καὶ ὅλως κατὰ συμβεβηκὸς διαφορὰς, ἐνδέχεται πολλάκις καὶ τῷ παντὶ ἑτερογενῶν εἶναι τὰς αὐτὰς, οἷον δίπουν τε ἄνθρωπος καὶ τὸ γεγραμμένον. ὧν ὁ μὲν ἄνθρωπος τοῦ γένους ἐστὶ τῆς οὐσίας, τὸ δὲ γεγραμμένον ἐπὶ τὴν ποιότητα ἀναφέρεται.

Τρίτος Κανών.

ΤΡίτον ἐπάγει ὁ Φιλόσοφος, τῶν δὲ ὑπαλλήλων γενῶν, (τοιαῦτα δὲ εἰσὶν, ὅσα ὑπὸ τὴν αὐτὴν τάττεται κατηγορίαν, ὡς θάτερον ὑπὸ θάτερον) οὐδὲν κωλύει τὰς αὐτὰς εἶναι διαφοράς. πάντως γὰρ αἱ συστατικαὶ τοῦ ἀνωτέρω, καὶ τοῦ κατωτέρω εἰσὶν αἱ αὐταί. ὅσα γὰρ σωτηρίως φέρει εἰπεῖν τὸ ἔμψυχον, καὶ ἐν τῷ ζώῳ εἰσὶ ταῦτα. αἱ μέντοι διαιρετικαὶ τῷ ἀνωτέρω, οὐ πᾶσαι ἐνυπάρχουσι τοῖς κατωτέρω, ἀλλ' ὅσαι οἰκεῖαι ἑκάστου. διαιρετικαὶ γὰρ τοῦ ἐμψύχου, τό, τε αἰσθητικὸν, καὶ ἀναίσθητον, οὐ μὴν ἀμφότεραι ἐν τῷ ζώῳ. ἀλλὰ τὸ μὲν αἰσθητικὸν, ὅπερ ἐστὶν οἰκεῖον τοῦ ζώου, ἐστὶν ἐν τῷ ζώῳ. τὸ δὲ ἀναίσθητον ἐν τῷ φυτῷ. δῆλον οὖν ὅτι τὰ ἑτερογενῆ διχῶς ἐννοοῦνται, τὰ μὲν πάντῃ ἕτερα καὶ ὑπὸ διαφόρους κα-

πηγορίας, ὡς τὸ Ζῶον καὶ ἡ Ἐπιστήμη. τὰ δὲ ὑπὸ τινὰ αὐτῶν κατηγορίαν, ὡς ἡ Συκῆ καὶ ὁ Ἵππος. ἅπερ ἑτερωνύμῳ μὲν λέγεται διὰ τὸ τινὰ μὲν Συκῆν ὑπὸ τὸ φυτὸν εἶναι, τὸν δὲ Ἵππον ὑπὸ τὸ Ζῶον. ὑπάλληλα δὲ τῷ ὑπὸ τινὰ οὐσίαν εἶναι.

Κείμενον.

„ Τῶν κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων, ἕκαστον ἤτοι οὐσίαν
„ σημαίνει, ἢ Ποσόν, ἢ Ποιόν, ἢ Πρός τι, ἢ Πού, ἢ Ποτέ, ἢ
„ Κεῖσθαι, ἢ Ἔχειν, ἢ Ποιεῖν, ἢ Πάσχειν. ἔστι δὲ Οὐσία μὲν ὡς ἐπὶ
„ τύπῳ εἰπεῖν, οἷον Ἄνθρωπος, Ἵππος. Ποσὸν δὲ, οἷον δίπηχυ, τρί-
„ πηχυ. Ποιὸν δὲ, οἷον λευκὸν, γραμματικόν. Πρός τι δὲ, οἷον δι-
„ πλάσιον, ἥμισυ, μεῖζον. Πού δὲ, οἷον ἐν ἀγορᾷ, ἐν Λυκείῳ. Ποτὲ
„ δὲ, οἷον χθὲς, πέρυσι. Κεῖσθαι δὲ, οἷον ἀνάκειται, κάθηται. Ἔ-
„ χειν δὲ, οἷον ὑποδεδέσθαι, ὡπλίσθαι. Ποιεῖν δὲ, οἷον τέμνειν, καί-
„ ειν· Πάσχειν δὲ, οἷον τέμνεσθαι, καίεσθαι. ἕκαστον δὲ τῶν εἰρημένων αὐ-
„ τὸ μὲν καθ' αὑτὸ ἐν οὐδεμιᾷ καταφάσει λέγεται, ἢ ἀποφάσει, τῇ
„ δὲ πρὸς ἄλληλα τούτων συμπλοκῇ κατάφασις, ἢ ἀπόφασις γίνεται.
„ ἅπασα γὰρ κατάφασις, ἢ ἀπόφασις δοκεῖ, ἤτοι ἀληθὴς, ἢ ψευδὴς
„ εἶναι. τῶν δὲ κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων, οὐδὲν, οὔτε ἀ-
„ ληθὲς, οὔτε ψεῦδός ἐστιν, οἷον ἄνθρωπος, λευκὸν, τρέχει, νικᾷ.

Τῆς πρὸ τῶν κατηγοριῶν διδασκαλίας περαιωθείσης, νυνὶ αὐτῆς τῶν κατηγοριῶν διαιρέσεως ὁ Φιλόσοφος ἅπτεται, καὶ τοῖς προλαβοῦσιν ἤδη καιροῖσιν, εἰς τινὰ δεκαδικὴν τῶν τε ὄντος γενῶν συνάξιν καὶ κατηγορίαν τὴν ἀκροατὴν ἀσφαλισάμενος, τῆς διαιρέσεως ταύτης τὰ μέρη ἀπαριθμεῖται, καὶ διὰ παραδείγματος ἕκαστον τυπικῶς ἐμφαίνει. μεθ' ὅ,τι ἁπλοῦν ἕκαστον τῶν εἰρημένων καθ' ἑαυτὸ λεγόμενον δείκνυσι, διὰ τὸ μήτε ἀλήθειαν, μήτε ψεῦδος σημαίνειν. τὰ γὰρ κατὰ συμπλοκὴν ἐν ἀποφάσει, ἢ καταφάσει λέγεται, καὶ ἀπολύτως ἀλήθειαν, ἢ ψεῦδος δηλοῖ.

Ἰστέον, ὅτι τῶν ὄντων ὅσα μέρος λόγου ἔχει, ὡς Ὕλη, καὶ Εἶδος, καὶ τὰ κατὰ Ποσὸν μέρη, καὶ ὅσα ὡς ὅροι ἐννοοῦνται ἑτέρῳ, ὡς ἔχει στιγμὴ πρὸς γραμμὴν, καὶ γραμμὴ πρὸς ἐπιφάνειαν, εἴτε κινήσεις, ἀτελῆ λεγόμενα ὄντα, στερήσεις τε, ὡς τύφλωσις, καὶ θάνατος, καὶ αἱ ἀποφάσεις, αἳ τάττονται κατ' εὐθεῖαν σειρὰν ἐν ταῖς κατηγορίαις, ἀλλὰ πλαγίως ἀνάγονται. τὰ μὲν μέρη ἐπὶ τινὰ κατηγορίαν τοῦ ὅλου, καὶ οἱ ὅροι ἐπὶ τινὰ κατηγορίαν ὧν εἰσὶν ὅροι, ὁμοίως δὲ καὶ αἱ στερήσεις, ἀνάγονται ἐπὶ τινὰ κατ-

κατηγορίαν, ὧν εἰσὶ διαιρέσεις, καὶ αἱ ἀποφάσεις, ὧν εἰσὶν ἀποφάσεις. ὡς ἡ τύφλωσις εἰς τὴν τῆς Ποιότητος κατηγορίαν, ὅπου ἡ ὅρασις, καὶ ὁ θάνατος εἰς τὴν Οὐσίαν, ὅπερ τὸ ζῶον, ὥσπερ καὶ ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος. ἡ δὲ μονὰς, στιγμή τε καὶ τὸ νῦν ἐπὶ τὸ Ποσὸν, οὗτινος ἀρχαί εἰσι, καὶ ὅροι. καὶ ὅλως τὰ πλαγίως ἀποδιδόμενά τινι, τῆς αὐτῆς εἰσὶ κατηγορίας ἐκείνῳ, εἰ μὴ σὺ ἑτέρῳ γένει καθ' ἑαυτὰ πάσχεται.

Τὸ δὲ σὺ, καὶ ἀγαθὸν, καὶ τὸ τί, καὶ τὰ τοιαῦτα τὰ ὄντος παρεπόμενα, κοινὰ θατέρου ὁμωνύμως πασῶν τῶν κατηγοριῶν, ὥσπερ καὶ τὸ ὄν. ὧν ἐγνωσμένων ἡμῖν ἔτως, εὐδὺ συνοχλήσει τὰ ἀμφισβητούμενα τῶν ἀριθμῶν τῶν δέκα γενῶν.

Προσέτι ἀμφιβάλλεται, πότερον αἱ νοεραὶ Οὐσίαι ἐν τῇ κατηγορίᾳ τῆς οὐσίας εἰσὶ θατέραι, ἢ οὔ; καὶ περὶ μὲν Θεοῦ, ἐν τῇ κατηγορίᾳ, πᾶσι δῆλον, μὴ συνέχεσθαι. ἔστι γὰρ ἁπλούστατος, καὶ ἀκεραιότατος Οὐσία, καὶ οὐδεμίαν λόγον Γένους, ἢ Διαφορᾶς ἐν ἑαυτῷ φέρειν δυνάται. οὐδεμίαν γὰρ ἔκτηται ἀτελειότητα, οὔτε μιᾶς τελικοῦ τινος δέεται. περὶ δὲ τῶν Νόων ἀμφιβάλλεται πλεῖστα, ἀλλ' ἀλλότριον τῆς ἡμετέρας προθέσεως, περὶ τούτων τὰ ναῦ μακρὰς ἐπαναλήψεσθαι λόγους. τοῦτο δὲ μόνον ἐπὶ τοῦ παρόντος ὑποτιθέσθω, ὕστερον δὲ καὶ πλατυτέροις λόγοις τὸν Φιλόσοφον δείξομεν, οὐ περὶ τῶν νοερῶν Οὐσιῶν πραγματεύεσθαι, ὅπερ τῷ τε ἤθει τῆς ὑποχαφῆς, τοῖς τε ἰδιώμασιν, ἃ ταῖς οὐσίαις ἀπένειμεν, ὡς οὐδετιοῦν ταῖς νοεραῖς Οὐσίαις προσήκει, δῆλον καθίσαται. ἔτι δὲ ὅτι ἐνταῦθα, περὶ τῆς οὐσίας ἐκείνης πραγματεύεται, ἥτις ἐστὶ βάσις τῶν ἄλλων κατηγορεῶν, Ποσότητος δηλαδὴ, Ποιότητος, καὶ τῶν λοιπῶν, ὁποία οὐκ ἔστιν ἡ νοερὰ οὐσία. ὥστε ἡ σωματικὴ οὐσία ἐνταῦθα θεωρεῖται τῷ Φιλοσόφῳ, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ θεωρούμενα συμβεβηκότα, ἐξ ὧν ὁ δεκαδικὸς ἀριθμὸς ἀπαρτίζεται.

Εἴ δὲ ἡ διαίρεσις (ὡς καὶ ἀλλαχόθι εἴρηται) τοῦ ὄντος εἰς τὰ δέκα γένη ταῦτα, τῆς ὁμωνύμου φωνῆς εἰς διάφορα σημαινόμενα. τῶν δὲ ὁμωνύμων ἐκείνου τοῦ ἔσχατου ἐστὶν ἡ διαίρεσις, τοῦ ἀφ' ἑνὸς, ἢ πρὸς ἕν λεγομένων. ὥσπερ γὰρ τὸ ὑγιεινὸν λέγεται ἐπί τε ζώου, διαίτης, φαρμάκου, οὔρων, καὶ τῶν ὁμοίων, ἐν οἷς κυρίως καὶ πρώτως τὸ ζῶον ὑγιεινὸν λέγεται, τὰ λοιπὰ δὲ, ἐφ' ὅσον ἀνήκει ἐπὶ τὴν ὑγίειαν τοῦ ζώου, ὑγιεινὰ ὀνόμασεν. οὕτως ἡ οὐσία ἐστὶ τὸ πρῶτον καὶ κυρίως σημαινόμενον τοῦ ὄντος, αἱ δὲ λοιπαὶ κατηγορίαι, οἷον Ποσότητες, Ποιότητες, καὶ ὅσ' ἄλλα ὄντα λέγονται, ἐφ' ὅσον ἐπὶ τὴν οὐσίαν ἀναφέρονται, καὶ εἰσὶν ἐκείνης ἐκτάσεις, καὶ πάθη, καὶ περιεσάσεις. σωιάγεται τοίνυν, ὅτι ὥσπερ καὶ τὸ ὑγιεινὸν, οὐ κατηγορεῖται συωνύμως κατὰ πάντων τῶν λεγομένων

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μερῶν ὑγιεινῶν, ὅθεν οὐδὲ γένος ἐκείνων ἐστὶν, οὕτω καὶ τὸ ὂν οὐ κατηγορεῖται συωνύμως κατὰ πάντων τῶν τοῦ ὄντος γενῶν. διὸ οὐδὲ γένος ἐστὶ τῶν αὐτῶν.

Περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τοῦ ὄντος γενῶν.

Ἀμφισβητοῦσι δὲ οὐκ ὀλίγοι, εἰ ἀποχρῶσα ἐστὶν, ἢ τῶν ὄντων ἐνταῦθα διαίρεσις. ὧν οἱ μὲν πλεονασμὸν ἐγκαλοῦσιν, οἱ δὲ ὡς ἐλλιπῆ καταμέμφονται. φαίνεται γὰρ ὁ Φιλόσοφος ἐν διαφόροις τόποις ἀπαριθμῶν τὰς κατηγορίας, ἐλάττω ἀποδιδόναι τοῦ δεκαδικοῦ ἀριθμοῦ. πολλάκις γὰρ τὸ Ἔχειν, καὶ τὸ Κεῖσθαι ὑπὸ τούτου καταλιμπάνεται. αἴτιον δὲ, ὅτι οὐ πανταχοῦ πρόκειται αὐτῷ ἡ ἀκριβὴς ἀπαρίθμησις τῶν τοῦ ὄντος γενῶν. ἔστι δὲ οὐκ ἄλλος ἀριθμὸς ἀληθέστερος, ἢ ὁ δεκαδικός. ὃν ἐπί τε τῶν παρόντος, κἀν τῷ πρώτῳ τῶν Τοπικῶν κεφαλαίῳ ἐνάττῳ ἀκριβῶς παραδίδωσιν ὁ Φιλόσοφος, οἵ, τε ἐξηγηταὶ τούτου Συμπλίκιός τε καὶ Ἀμμώνιος, καὶ οἱ λοιποὶ ἀποδέχονται. ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς διαιρέσεως τοῦ ὄντος τοῦτον σωώζειν δυνάμεθα τρόπῳ τοιῷδε. τὸ ὄντος, τὸ μὲν ὄξιν αὐθύπαρκτον καὶ αὐδενὸς ἑτέρου δεόμενον πρὸς σύστασιν, ὡς ἡ **Οὐσία**. τὸ δὲ εἰ ἄλλῳ τὸ εἶναι ἔχει, ὅπερ ἐστὶ Συμβεβηκός. καὶ ἡ μὲν **Οὐσία** σωίστησι τὴν πρώτην κατηγορίαν, ἥτις κυρίως καὶ καθ' αὑτὸ ὂν λέγεται. ἀφ' ἧς καὶ αἱ λοιπαὶ ἐννέα κατηγορίαι τὸ ὄντος λέγεσθαι ἔχουσι. πάλιν δ' αὖ τοῦ Συμβεβηκότος, τὸ μὲν ἐστὶν ἀπόλυτον, ἤτοι ἄχετον, τὸ δὲ χετικὸν καὶ πρός ἄλλο ἀναφερόμενον. εἰ μὲν ἀπόλυτον εἴη, ἢ ἀπὸ τῆς ὕλης προέρχεται συμπαραμαρτοῦν ἐκείνῃ, εἰ ἀχώριστον καθ' ἑαυτὸ ἀπ' ἐκείνης τυγχάνον, ὅπερ ἐστὶν ἡ Ποσότης. ἢ ἀπὸ τῆς Εἴδους προέρχεται καὶ τῇ Εἴδει κατακολουθεῖ ἀχώριστον ἐκείνῃ τυγχάνον, εἰ τοῦτο ἐστὶν ἡ Ποιότης. εἰ δὲ χετικὸν ἦ, ἢ κυρίως καὶ φύσει ἐστὶ πρός ἄλλο ἀναφερόμενον, ἢ μὴ κυρίως. εἰ μὲν κυρίως καθ' αὑτὸ εἴη, τὴν κατηγορίαν τῶν χετικῶν ἀποτελεῖ καὶ ταῦτα εἰσὶ τὰ τέσσαρα κυριώτερα γένη τοῦ ὄντος. τὸ δὲ μὴ καθ' αὑτὸ χετικὸν, διαιρεῖται καὶ ἅπαν πληροῖ τὰς λοιπὰς ἓξ τῶν κατηγοριῶν μέχει τοῦ δεκαδικοῦ ἀριθμοῦ. ταῦτα δὲ τὰ λοιπὰ ἓξ, ἵππον κύρια γένη τοῖς λογικοδομένοις ἀποκαλοῦνται, διὰ τὸ ὑπάγεσθαι τρόπον τινὰ ὑπὸ τὰ χετικά. εἰ γὰρ καὶ ὡς ἀπόλυτα ληφθείη, ἀλλ' οὐκ ἄνευ χέσεως ἐννοεῖται. θεωρεῖται γὰρ ἐφ' ἑκάστου τούτων ἡ Οὐσία μετὰ χέσεως πρός ἕτεροντι τῶν ἐκτὸς ταύτης. θεωρουμένη γὰρ ὡς ἐν χρόνῳ οὖσα ἀποτελεῖ τὸ Ποτὲ, ὡς δὲ ἐν τόπῳ τὸ Ποῦ, κατὰ δὲ τὴν ἐν τόπῳ θέσιν, τὸ Κεῖσθαι, καὶ ὡς μὲν κινοῦσα τὸ Ποιεῖν,

ὡς

ὡς δὲ κινεμένη τὸ Πάσχειν. καθὸ δέτις ἑτέρα περὶ ἑτέραν οὐσίαν θέσιν ἔχουσε, τὸ Ἔχειν ἀποτελεῖται. δῆλον οὖν, ὅτι τῆς οὐσίας σχετικῶς πρὸς ἕτερα θεωρεμένης ἀποτελοῦνται αἱ ἐξ ὕστερα τῆ κατηγορίαι. ἐξ ὧν ἡ μὲν Ποτὲ, (1) ἢ ἡ Ποῦ θεωρῦνται κατὰ τὴν σχέσιν τῆς ἐν τῇ Οὐσίᾳ ποσότητος. ἡ δὲ Ποιεῖν, καὶ Πάσχειν κατὰ τὴν σχέσιν τῆς ἐν τῇ οὐσίᾳ ποιότητος. τινὲς δὲ καὶ τὸ Ἔχειν, καὶ τὸ Κεῖσθαι ἐπὶ τὴν σχέσιν τῆς ἐν τῇ Οὐσίᾳ ποσότητος ἀναφέρεσιν. ἔστι δὲ ὡς ἐν τύπῳ εἰπεῖν Οὐσία, οἷον Σωκράτης, Ποσὸν δὲ, οἷον τρίπηχυς. Ποιὸν δὲ, οἷον Φιλόσοφος, φαλακρός. Πρός τι δὲ, οἷον υἱὸς Σωφρονίσκου. Ποῦ δὲ, οἷον ἐν Λυκείῳ. Ποτὲ δὲ, οἷον χθὲς, πέρυσι. Κεῖσθαι, οἷον ἵσταται, κάθηται, Ἔχειν, οἷον ὑποδεδέσθαι. Ποιεῖν, οἷον ῥητορεύειν. Πάσχειν, οἷον τύπτεσθαι, καὶ τὰ ὅμοια. ταῦτα δὲ πάντα δυνατὸν ἐφ' ἑκάστης οὐσίας εὑρεῖν, καὶ μάλιστα ἐπ' ἀνθρώπων, περὶ ὧν κατὰ μέρος ἐρουμεν ἀπὸ τῆς οὐσίας ἀρξάμενοι.

(1) Ἡ οὐσία ὡς ἐν χρόνῳ οὖσα σχέσιν ἔχει πρὸς τοῦτον, καὶ ἀποτελεῖται τὸ Ποτὲ, καθὸ δὲ ἐν τόπῳ, ἡ Ποῦ. ὅτι δὲ τῇ ποσότητι ὑπάγονται τό, τε Ποῦ καὶ Ποτὲ, δῆλον ἐκ τῆς τοῦ Φιλοσόφου λέξεως ἀναριθμοῦντος τὰ εἴδη τοῦ ποσοῦ γραμμὴν, ἐπιφάνειαν, καὶ σῶμα, καὶ παρὰ ταῦτα φησὶ τόπος καὶ χρόνος, ὧν τὸ μὲν τὸ Ποτὲ, τοῦ δὲ τὸ Ποῦ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τὸ μὲν ἐστὶν αὐθυπαρκτον, οὐδενὸς ἑτέρου δεόμενον πρὸς σύστασιν, ὡς ἡ Οὐσία, ἥτις τῶν πρώτων κατηγοριῶν συνίστησιν.

Τῆς Οὐσίας.

Τὸ μὲν ἐστὶν ἄχετον, καὶ τύπου.

Ἢ ὑπὸ τῆς ὕλης προέρχεται συμπαρομαρτοῦν ἐκείνῃ, καὶ ἀχώριστον καθ' αὑτὸ ἀπ' ἐκείνης τυγχάνον, ὅπερ ἐστὶν ἡ Ποσότης.

Ἢ ὑπὸ τοῦ εἴδους προέρχεται, καὶ πρὸ εἴδει κατακολουθεῖ ἀχώριστον ἐκείνου τυγχάνον, ὅπερ ἐστὶν ἡ Ποιότης.

Τὸ δὲ ἐν ἄλλῳ τὸ εἶναι ἔχει, ὅπερ ἐστὶ τὸ Συμβεβηκός. καὶ τύπου.

Τὸ δὲ σχετικὸν, ἐκ τύπου.

Ἢ κυρίως καὶ φύσει ἐστὶ πρὸς ἄλλο ἀναφερόμενον, ὅπερ τῶν κατηγορεῖται τῶν σχετικῶν ἀπλῶς.

Ἢ μὴ κυρίως, ὅπερ διαιρεῖται καὶ εἰς ἁπλῶς τὰ λοιπὰ ἐξ τῶν κατηγορειῶν.

Θεωρουμένη μὲν ὡς ἐν χρόνῳ, ἀποτελεῖ τὸ Ποτέ.

Ὡς ἐν τόπῳ δὲ, τὸ Πῦ.

Κατὰ τὴν ἐν τόπῳ θέσιν, τὸ Κεῖσθαι.

Ὡς κινουμένη, τὸ Ποιεῖν.

Ὡς κινουμένη, τὸ Πάσχειν.

Καθὸ δέ τις ἑτέρα πρὸς ἑτέραν οὐσίαν, θέσιν ἔχει, τὸ Ἔχειν ἀποτελεῖται.

Οὐσία,	Ποσὸν,	Ποιὸν,
ἄνδρες	δύο	λευκοὶ
Πρόσωπα,	Ποῦ,	Ποτὲ,
ἀδελφοὶ	ἐν ἀθλήσεσι	πέρυσι
Ποιεῖν,	Πάσχειν,	Κεῖσθαι,
ἔτυπτον	καὶ ἐτύπτοντο	ἱστάμενοι
Ἔχειν,		
σάπφιρον.		

Περὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Περὶ Οὐσίας.

» Οὐσία ἐστὶν ἡ κυριώτατά τε καὶ πρώτως καὶ μάλιστα λεγομένη,
» ἥ μήτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, μήτε ἐν ὑποκειμένῳ
» τινὶ ἐστὶν, οἷον ὁ τὶς Ἄνθρωπος, ἢ ὁ τὶς Ἵππος.

Οὐχ ἁπλῶς ὁ Φιλόσοφος τῆς διδασκαλίας τῶν κατηγοριῶν ἀπὸ τῆς Οὐσίας ἄρχεται, ἀλλὰ τὸ αἴτιον τῆς τάξεως φροφανές. ἡ γὰρ Οὐσία ὡς ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ τοῦ Ζ τῶν Μεταφυσικῶν λέγεται, ἐστὶ πρώτη τῶν ἄλλων πάντων, καὶ λόγῳ, καὶ γνώσει, καὶ φύσει, καὶ χρόνῳ. τὰ γὰρ παρὰ τὴν Οὐσίαν ὄντα, ἐπὶ τῆς Οὐσίας ὑφέστηκε, καὶ ἀπὸ τῆς Οὐσίας τὸ εἶναι ἔχει. ἡ δὲ Οὐσία ἐστὶν οἷον τὶς βάσις καὶ κρηπὶς τῶν συμβεβηκότων ἁπάντων, καὶ μάλιστα ἡ πρώτη, ἥτις πᾶσιν ὑποκειται τοῖς τε καθ' ὑποκειμένου λεγομένοις, καὶ ἐν (1) ὑποκειμένῳ οὔσι.

Τέτταρα δὲ ποιεῖ ἐπὶ τῆ παρόντος κεφαλαίου ὁ Φιλόσοφος. Πρῶτον (2) διαιρεῖ, εἶτα ὑπογράφει, ἑρμηνεύει τε, καὶ ἅπερ ἔχει ἰδιώματα παράγει. καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου ὑποτίθησι τὴν Οὐσίαν διττὴν εἶναι, τὴν πρώτην, οἷον τὴν ἄτομον, καὶ τὴν δευτέραν, ἥτις ἐστὶν ἡ καθόλου, περιέχουσα ἅμα τά τε γένη καὶ τὰ εἴδη τῆς πρώτης. ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου ὑπογράφει τὴν πρώτην Οὐσίαν ὁ Φιλόσοφος λέγων ὧδί. Οὐσία ἐστὶν ἡ κυριώτατά τε, καὶ πρώτως, καὶ μάλιστα λεγομένη, ἥ μήτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, μήτε ἐν ὑποκειμένῳ τινὶ ἐστὶν, οἷον ὁ τὶς ἄνος, καὶ ὁ τὶς ἵππος. τὰς δὲ δευτέρας Οὐσίας ὑπογράφει λέγων. δευτέραι δὲ Οὐσίαι εἰσὶ τὰ Εἴδη, ἐν οἷς εἰδέσιν αἱ πρῶται Οὐσίαι εἰσὶ, καὶ τὰ τῶν εἰδῶν τούτων γένη, ὡς ὁ ἄνθρωπος ἐν ᾧ Σωκράτης, καὶ Πλάτων ἐστὶ, καὶ τὸ ζῶον ἐν ᾧ ὁ ἄνθρωπος.

Ἐν δὲ τῷ τελευτῷ μέρει τέτταρα ποιεῖ ὁ Φιλόσοφος. Πρῶτον παραβάλλει τὰ συμβεβηκότα καὶ τὰς δευτέρας Οὐσίας ταῖς πρώταις. ὅθεν συμπέρασμα τὴν ὑπεροχὴν τῆς πρώτης Οὐσίας. Δεύτερον παραβάλλει πρὸς ἀλλήλας

(1) Εἰς τὰ Συμβεβηκότα. (2) Εἰ καὶ δοκεῖ πρῶτον ὁ Φιλόσοφος ὑπογράφειν τὴν πρώτην Οὐσίαν, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον, ἐννοεῖται πρῶτον ἡ διαίρεσις τῆς πρώτης καὶ δευτέρας. πρῶτον γὰρ φησὶ τὰ ὁμώνυμα διαιρεταῖα, εἶτα δεικτέα. ἐνταῦθα δὲ ἅμα τῇ ὑπογραφῇ τῆς Οὐσίας ἡ διαίρεσις δεδήλωται, καὶ αἰνέκυφεν. ἀλλ' οὕτω οἰκειότερον δοκεῖ φαῦλα, ὅτι ὁ Φιλόσοφος ὑποτίθησι τὴν διαίρεσιν τῆς Οὐσίας ἐν τοῖς πρὸ τῶν κατηγοριῶν, ἔνθα διεῖλε τὴν Οὐσίαν εἰς μερικὴν καὶ καθόλου, εἰπών. τῶν ὄντων τὰ μὲν καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται (οἷον ὁ ἄνθρωπος,) ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐδενί ἐστι. τὰ δὲ οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν, οὔτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται. οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος, ὁ τὶς ἵππος. ὅθεν ἐκεῖνα διαιρεῖ, ἐνταῦθα ὑπογράφει.

λας τας δευτέρας Οὐσίας κατὰ βάθος. Καὶ σωάγει τὰ εἴδη (1) μᾶλλον εἶναι οὐσίας, ἢ τὰ γένη. Τέτον παραβάλλει τάς τε πρώτας καὶ δευτέρας Οὐσίας πρὸς ἀλλήλας, οὐκ ἔτι κατὰ βάθος, ἀλλὰ κατὰ πλάτος, ὅθεν δείκνυσιν ἑτέραν τῆς ἑτέρας μὴ μᾶλλον εἶναι Οὐσίαν. Τελευταῖον τὰ γένη, καὶ τὰ εἴδη τῇ οὐσιῶν παραβάλλων τοῖς γένεσι καὶ εἴδεσι τῷ συμβεβηκότων, ἀντιδιαστέλλει ταῦτα ἀλλήλων. ἐπὶ δὲ τοῦ τετάρτου μέρους ἔτι προχειρίζεται τῆς Οὐσίας παρεπόμενα. ὧν τὰ μὲν κοινότερα τυγχάνει ὄντα, τὰ δὲ μᾶλλον ἴδια ταῖς δευτέραις Οὐσίαις, ἢ ταῖς πρώταις· τὰ δὲ ταῖς πρώταις Οὐσίαις ἰδιαίτατα, ἢ ταῖς δευτέραις.

Πρῶτον μέρος τοῦ κεφαλαίου ὅπερ περιέχει τὰς διαιρέσεις τῆς Οὐσίας.

Ἐπὶ τοῦ πρώτου μέρους τοῦ κεφαλαίου ζητεῖται πρῶτον τίς ἂν εἴη ἡ διαίρεσις αὕτη τῆς οὐσίας εἰς τε τὴν πρώτην καὶ δευτέραν. εἰς δυκεκεσέραν μέντοι καπάλη ψιν τοῦ ζητουμένου, λεπτέον ἂν εἴη πρῶτον τὰ διάφορα σημαινόμενα τῆς Οὐσίας. ἔστι γὰρ αὕτη τῇ πολλαχῶς λεγομένων· καὶ οὐ μόνον παρὰ Ῥήτορσι διαφόρως τὸ τῆς Οὐσίας ὄνομα ἐκλαμβάνεται, ἀλλὰ καὶ παρὰ Φιλοσόφοις. καὶ γὰρ ποτὲ μὲν ἁπλῶς ὕπαρξιν σημαίνει, εἴτε οὐσιώδη, τουτέστι τῇ αὐθυποστάτων, καὶ καθ' αὐτὸ ὑπαρχόντων, εἴτε κατὰ συμβεβηκὸς, τῇ ἐν ὑποκειμένῳ δηλαδὴ συμβεβηκότων. Οὐσίας γὰρ καὶ τὰ Συμβεβηκότα καταχρηστικῶς διὰ τὸ ὑφεστάναι λέγομεν, ὡς τοῖς ὁρισμοῖς Ὁμωνύμων, καὶ Συωνύμων φαίνεται σαφεστάτως ὁ Φιλόσοφος. Ποτὲ δὲ τὸ αὐθύπαρκτον μόνον καὶ καθ' αὐτὸ ὄν, ὅπερ ἀντιδιαστέλλεται τῇ ἐν ὑποκειμένῳ, ὅπερ ἐν μὲν τοῖς Μεταφυσικοῖς εἰς ἓξ τὰ Φιλοσόφῳ διανενέμηται, ὕλῃ, εἴδος, καὶ τὸ συναμφότερον. ἐπὶ δὲ τῶν παρόντος τελικῶς ἐννοεῖται, Ἢ ὡς ἐν τῇ γενικωτάτων τοῦ ὄντος γενῶν, ὑφ' ἑαυτὰ

(1) Ὡς πλησίον μᾶλλον ὑπαρχόντα τοῖς ἀτόμοις, ἢ τὰ γένη.

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὴν γενῶν καὶ εἰδῶν μέχρι τῆς ἀτόμων, καὶ σωθέντων οὐσιῶν ἐξηρτημένα ἔχουσα, ἅτις αὐτιδιαστέλλεται τῆς ὑφ' αὐτὴν τεττομένων. Ἡ τὴν ὅλην σειρὰν ἀπὸ τῆς γενικωτάτων μέχρι τῶν ἀτόμων δηλοῖ. Ἢ τὸ τελευταῖον ἐννοεῖται, καθὸ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ὑποκειται, οἷα ἐστὶ μάλιστα ἡ μερικὴ, καὶ ἄτομος Οὐσία, ἥτις καὶ πρώτως ἐνταῦθα οὐκ ἀπεικότως εἴληχε τάξιν, οὐ μόνον ὅτι πρῶτον ἐν τοῖς οὖσι καὶ κυριώτατον ὂν ἐστὶν, ἀλλ' ὅτι καὶ τὰ λοιπὰ περὶ αὐτὴν, ἢ ἐν αὐτῇ τὴν ὕπαρξιν ἔχηκε, ὡς καὶ αὐτὸς προϊὼν ἐρεῖ ὁ Φιλόσοφος. τὰ γὰρ ἄλλα πάντα ἅτοι καθ' ὑποκειμένων τῆς ἀτόμων Οὐσιῶν λέγεται, ἢ ἐν ὑποκειμέναις αὐταῖς ἐστὶ, βάσεως οἷον λόγον, καὶ περιπίδος τρὸς αὐτὰ ἐχηκυίας, ὧν καὶ ἀναιρεθεισῶν, ἀδυνατον τῆς ἄλλων τι εἶναι.

Εἰσὶ μέντοι οἱ ἐκλαμβάνοντες τὴν οὐσίαν κατὰ τὸ τέλειον σημαινόμενον. τὴν ἐπὶ τοῦ παρόντος αὐτῆς διαίρεσιν, ὡς ὅλον εἶναι εἰς μέρη ὑπέλαβον. ὡσανεὶ ἔλεγεν ὁ Φιλόσοφος, τῆς τεττομένων ἐν τῇ κατηγορίᾳ τῆς Οὐσίας ἐπ' δθείας, τὰ μὲν εἶναι πρώτας Οὐσίας, τὰ δὲ δευτέρας. Ἀμμώνιος δὲ μετά τινων ἄλλων μὴ διαίρεσιν εἶναι βούλεται τὴν παραδιδομένην ἐνταῦθα τῷ Φιλοσόφῳ διαίρεσιν, ἀλλ' ὑποτύπωσιν μόνον τῆς τεττομένων ἐπ' δθείας ἐπὶ τῆς τροκειμένης κατηγορίας. ὡς ἔστις φαίη τῆς τοῦ λόγου μερῶν, τὰ μὲν εἶναι στοιχεῖα, τὰ δὲ συλλαβὰς, καὶ παρὰ ταῦτα λέξεις. βέλτιον δὲ φαῖεν τὴν Οὐσίαν ἐνταῦθα θεωρεῖσθαι καθὸ τοῖς τε καθ' ὑποκειμένου λεγομένοις ὑπόκειται, καὶ ἐν ὑποκειμένῳ οὔσι. τοῦτο δὲ ἐ πάσαις προσήκει ταῖς Οὐσίαις, ἀλλὰ κυριώτατα μὲν τῇ πρώτῃ, δευτέρῳ δὲ λόγῳ, καὶ διὰ τὴν πρώτην, προσήκει δὲ καὶ ταῖς δευτέραις. ὅθεν ἡ πρώτη Οὐσία, προτέρα ἐστὶν Οὐσία τῆς ἄλλων κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, ὃν ἔσπερ ἡ Οὐσία οὐ συνωνύμως λαμβάνεται, ἐπὶ τῆς παραδεδομένης διαιρέσεως, ἀλλ' ὁμωνύμως, ὡς τὰ ἀφ' ενὸς ἢ πρὸς ἕν, ὥσπερ καὶ τὸ ὂν ἐλέγετο διανέμεσθαι εἰς τὰ δέκα γένη. ἔστι δὲ τροφανὴς ἡ τῶν λεγομένων ἀλήθεια ἐπ' αὐτῆς τῆς λέξεως τοῦ Φιλοσόφου. ἡ γὰρ ἄτομος Οὐσία λέγεται, ὅτι ἐστὶν ἡ κυριώτατα καὶ πρώτως καὶ μάλιστα λεγομένη, οὐχ ἕτω δὲ αἱ δευτεραι Οὐσίαι.

Προϊὼν δὲ διδάσκει τὰς Οὐσίας λέγεσθαι, ὑπὸ τὸ ὑφίσασθαι τοῖς ἄλλοις. καὶ τὰς μὲν πρώτας Οὐσίας μάλιστα εἶναι Οὐσίας, ὅτι πᾶσιν ὑφίστανται τοῖς ἄλλοις. ὅθεν καὶ τὰ εἴδη καὶ τὰ γένη τῶν πρώτων Οὐσιῶν, δευτεραι ἤκουσαν Οὐσίαι, ὅτι δευτέρῳ λόγῳ ὑφίστανται τοῖς ἄλλοις, καὶ διὰ τὴν πρώτην.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Πότερον ὑπὸ τὴν κατηγορίαν τῆς Οὐσίας περιέχονται καὶ αἱ ἄϋλοι Οὐσίαι, ἢ μή;

Τῆς προτεθείσης ζητήσεως διττὴν ἐνδέχεται γενέσθαι τὴν ἔννοιαν, ἁπλῶς δηλαδὴ, ἢ κατά τι. κατά τι μὲν ληφθείη, εἴπερ ἡ ζήτησις γένηται περὶ τῆς ἐπὶ τοῦ παρόντος διδασκαλίας τοῦ Φιλοσόφου, εἴγε δηλαδὴ ὁ Φιλόσοφος ἐνταῦθα περὶ ἀμφοτέρων ποιεῖται τὸν λόγον, τῆς ὑλικῆς δηλαδὴ καὶ ἀΰλου Οὐσίας. ἁπλῶς δὲ γένοιτ' ἂν ἡ θεωρία, εἴγε ζητήσαιμεν, εἰ ὅλως ἐνδέχεται τὰς ἀΰλους Οὐσίας κατὰ τρόπον κατηγορίας τετάχθαι. ὡς εἶναι τὰς μὲν αὐτῷ γένη, τὰς δὲ εἴδη.

Κατὰ μὲν οὖν τὴν πρώτην ἔννοιαν, ἀναμφισβήτητόν ἐστιν ἐπὶ τοῦ παρόντος μὴ γίνεσθαι τὴν διάσκεψιν τῷ Φιλοσόφῳ περὶ τῶν ἀΰλων Οὐσιῶν, οὔτε μὴν τετάχθαι ἐν τῇ προκειμένῃ κατηγορίᾳ. ἀναντίρρητον γὰρ, ὅτι θεωρεῖται τῷ Φιλοσόφῳ ἐνταῦθα ἡ Οὐσία τῷ λόγῳ τοῦ ὑποκεῖσθαι, ὅπερ δηλαδὴ ὑπόκειται τοῖς Συμβεβηκόσιν. αὗται γὰρ αἱ ἄϋλοι Οὐσίαι οὐδενὶ ὑπόκεινται Συμβεβηκότι κατὰ τὸν Φιλόσοφον, οὐκ ἄρα περιέχονται ἐν τῇ προκειμένῃ τῆς Οὐσίας θεωρίᾳ.

Δεύτερον Οὐσία ἐνταῦθα λέγεται κυριώτατα καὶ πρώτως, καὶ μάλιστα ἡ ἄτομος καὶ ὑλικὴ, ὡς ὁ τὶς ἄνθρωπος, καὶ ὁ τὶς ἵππος. εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀΰλων Οὐσιῶν ἐξετείνετο ἡ διάσκεψις, οὐκ ἂν ἐλέγετο ἡ ὑλικὴ Οὐσία κυριώτατα καὶ πρώτως, καὶ μάλιστα Οὐσία. κυριώτατα γὰρ καὶ πρώτιστα Οὐσίαι εἰσὶν αἱ χωριστὰ, οἷά εἰσι τὰ ἄϋλα εἴδη, ὡς ὁ Φιλόσοφος ἐν πρώτῳ κεφαλαίῳ τοῦ ἐλλάττονος Α, διδάσκει ἐν τοῖς Μεταφυσικοῖς. ἡ παροῦσα ἄρα διάσκεψις, οὐκ ἐκτείνεται ἐπὶ τὰς ἀΰλους Οὐσίας.

Τέλος, ἃ προχειρίζεται ὁ Φιλόσοφος ἐνταῦθα παρεπόμενα τῆς Οὐσίας, ὡς πάσαις προσήκοντα ταῖς περὶ ὧν ὁ λόγος Οὐσίαις, ἀλλότρια εἰσὶ τῶν ἀΰλων Οὐσιῶν, οὐκ ἄρα θεωροῦνται ἐνταῦθα αἱ ἄϋλοι Οὐσίαι.

Κατὰ τὴν δευτέραν ἔννοιαν.

Ἁπλῶς δὲ θεωρουμένων τῶν ἀΰλων Οὐσιῶν πότερον ἐνδέχεται πάντας ἐπὶ κατηγορίας τετάχθαι; ὡς εἶναι τὰς μὲν αὐτῷ γένη, τὰς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὰς δὲ εἴδη, ἀμφισβητήσιμόν ἐστι. τῷ δὲ νεωτέρων οἱ πολλοὶ, καὶ μάλιστα τῷ ἐπιγραφομένων Θεολόγων, διϊσχυρίζονται ἐπὶ τῷ χωριστῶν εἰδῶν, πλὴν τοῦ πρώτου, γένητε εἶναι καὶ εἴδη, καὶ προχειρίζονται εἰς βεβαίωσιν πολλὰ τῶν λεγομένων παρὰ τοῖς παλαιοῖς, καὶ αὐτὸν δὴ τὸν Ἀριστοτέλη μάρτυρα τῆς σφῶν αὐτῶν εἰσάγουσι δόξης ἐν τοῖς Μεταφυσικοῖς, ἔνθα πολλάκις τὴν Οὐσίαν διαιρεῖ εἰς ὑλικὴν καὶ ἄϋλον, καὶ λόγῳ κέχρηται εἰς δεῖξιν τοῦ αὐτοῦ. φασὶ γὰρ τὸ χωριστὸν εἶδος, φέρε εἰπεῖν τὸ κινητικὸν τῆς ἡλιακῆς σφαίρας, καὶ τὸ κινητικὸν τῆς σεληνιακῆς σφαίρας, καθ' αὐτὸ κινωνοῦσιν ἐν τῷ εἶναι ἀμφότερα νοερὰ εἴδη, καὶ διαφέρετον ἅμα καθ' αὐτὸ, καθότι καὶ αἱ κινούμεναι σφαῖραι ὑπ' αὐτῶν διεκωλύχατον, ἀλλ' ἐν οἷς ἂν ᾖ κοινωνία οὐσιώδης, καὶ διαφορὰ οὐσιώδης, ἔστι καὶ γένος καὶ εἶδος. ἐν οἷς δ' ἂν ᾖ γένος καὶ εἶδος, ταῦτα ἐπὶ κατηγορίας ταχθῆναι οὐδὲν κωλύει, τὰ νοερὰ ἄρα εἴδη τετάχθαι ἐπὶ κατηγορίας οὐδὲν κωλύει.

Ἀντικειμένη (1) δόξα.

Κατὰ μὲν οὖν τὴν Ἀριστοτελικὴν διδασκαλίαν, οὐ δοκεῖ λόγου ἐχόμενον, τὰ νοερὰ Εἴδη ἐπὶ Κατηγορίας τάττεσθαι, οὐδὲ γένη καὶ εἴδη εἶναι τούτοις. ὅτι καὶ συνθέσεως παντοίας ἀπήλλακται, καὶ οὐδεμιᾷ ὑπόκειται μεταβολῇ, διὰ τὸ μὴ θεωρεῖσθαι αὐτοῖς τὸ δυνάμει ὡς παντοίας ὕλης κεχωρισμένα. τὰ δὲ τετμημένα ἐπ' ἀπείρας ἐν ταῖς κατηγορίαις ἔχει τινὰ συνθεσιν, τὴν ἐκ γένους γοῦν καὶ διαφορᾶς. παρὰ δὲ τῷ Φιλοσόφῳ τὰ νοερὰ Εἴδη ἁπλούστατα λέγεται ἐν τοῖς Μεταφυσικοῖς, καὶ μάλιστα ἐν ἑκάτῳ κεφαλαίῳ τοῦ Ζ καὶ ἐν κεφαλαίῳ δυοκαιδεκάτῳ. κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη ἄρα τὰ νοερὰ εἴδη οὐ τακτέα ἐν κατηγορίᾳ. ἔπειτα τὸ γένος ἀεὶ ἐν δυνάμει θεωρεῖται, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀϊδίοις, οἷά εἰσι τὰ νοερὰ εἴδη, οὐδαμῶς θεωρεῖται τὸ δυνάμει, ὡς ἐν τῷ Θ τῶν μεταφυσικῶν, κεφαλαίῳ ὀγδόῳ διδάσκει ὁ Φιλόσοφος. οὐδὲν ἄρα ἐστὶν αὐτοῖς γένος, καὶ ἀκολούθως οὐδὲ κατηγορία.

Ἐπί-

(1) Ἀντικειμένη δόξα τῶν νεωτέρων φιλοσόφων.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐπίλυσις τῶν ἐπιχειρημάτων τῆς προλειφθείσης δόξης.

Νῦν δέ φασι διαιρεῖσθαι τὴν Φιλοσόφῳ τὴν Οὐσίαν εἰς ὑλικὴν καὶ ἄϋλον, ῥητέον εἶναι τὴν διαίρεσιν ὁμωνύμου φωνῆς, οἵα ἐστὶν ἡ τοῦ ὄντος εἰς Οὐσίαν καὶ Συμβεβηκός. εἰ γὰρ τοῖς ἀϊδίοις καὶ φθαρτοῖς οὐκ ἀποδίδωσιν οὖν, καὶ τὸ αὐτὸ γένος ὁ Φιλόσοφος, ὡς ἐν τῷ δεκάτῳ τῶν Μεταφυσικῶν, κεφαλαίῳ ἑκάτῳ λέγων, τὸ φθαρτὸν τοῦ ἀφθάρτου γένει διαφέρει, πολὺ μᾶλλον οὐ τὸ αὐτὸ γένος τοῖς ὑλικοῖς καὶ ἀΰλοις ἀποδίδωσι. τὸν αὐτὸν δ' ὅπον καὶ πρὸς τὸν ἐκτεθέντα λόγον ἀπαντητέον, ὅτι τὸ νοερὸν εἶδος δι' οὗ ἡ σελληνιακὴ σφαῖρα κινεῖται, καὶ τὸ κινοῦν τὴν ἡλιακὴν σφαῖραν, οὐ συνωνύμως εἰσὶ νοερὰ Εἴδη, ὡς εἶναι ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶδος, οὔτε διαφοραῖς ἀντικειμέναις κεῖνται, ὡς τὰ ὑλικὰ (1) εἴδη. ἀλλὰ καθ' ἑαυτὰ εἰσὶν ἀλλήλων ἕτερα, ὡς τὰ γενικώτατα γένη. διὸ οὐδενὶ ὑπόκειται κοινῷ γένει.

Δεύτερον μέρος τοῦ κεφαλαίου.

Ἐπὶ τοῦ δευτέρου μέρους ἐκεῖνο ἐστὶν ἄξιον ἀποσημειώσεως, ὅτι ἡ Οὐσία ὡς ἐπὶ τοῦ παρόντος λαμβάνεται ὁμωνύμως λεγομένη, οὐκ ἐπιδέχεται ὁρισμὸν κυρίως ἐκ γένους καὶ συσατικῶν διαφορῶν, ὅθεν ὑπογράφεται οὐ ὅπον καὶ ἀνωτέρω ἐπὶ τῆς πρώτης τοῦ ὄντος διαιρέσεως. καὶ τὰς δευτέρας δὲ Οὐσίας ὁμοίως ἐῶ ὑπογράψαι οὐ ὅπον καὶ ἀνωτέρω, ὅτι εἰσὶ δηλαδὴ αἱ καθ' ὑποκειμένου λεγόμεναι, καὶ ἐν ὑποκειμένῳ μὴ οὖσαι. σαφεστέρας μέντοι διδασκαλίας χάριν, καὶ εἰς τελειοτέραν διάγνωσιν, τῆς κατὰ τὴν πρώτην Οὐσίαν ὑπεροχῆς, ὁ Φιλόσοφος πάντας ἐπὶ τῆς πρώτης Οὐσίας ἀνωμάλησεν εἰπών.

Δεύτεραι δὲ Οὐσίαι εἰσὶ τὰ εἴδη, ἐν οἷς εἴδεσιν αἱ πρῶται λεγόμεναι οὐσίαι ὑπάρχουσι, καὶ τὰ τούτων γένη. ὅπου δὴ δικαίως ἐβάνωσε τὰς δευτέρας Οὐσίας διὰ τῶν γενῶν, καὶ εἰδῶν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο αἱ δεύτεραι Οὐσίαι εἰσὶν, ἢ αἱ γενικαὶ, καὶ εἰδικαὶ φύσεις, ἐπὶ τῆς πρώτης Οὐσίας ὑπάρχουσαι. καὶ ἅμα ἐδήλωσε μηδὲν ἄλλο τίθεσθαι ἐπ' ὀυσίας ἐν τῇ σειρᾷ τῶν Κατηγοριῶν, ἢ τὰ γένη καὶ εἴδη ἑκάστης κατηγορίας.

Εἰς τελειοτέραν δὲ κατάληψιν τῆς ἀποδοθείσης ὑπογραφῆς προσκείσθωσαν καί τινα ἐπιχειρήματα ἀποράδην φερόμενα παρὰ τοῖς ἐξηγηταῖς.

καὶ

(1) Ὡς λογικὰ καὶ ἄλογα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ πρῶτον ἀπορεῖται διατὶ μὴ εἶπεν ἁπλῶς δευτέραι Οὐσίαι λέγονται τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη, ἀλλ' ἐν οἷς εἴδεσιν αἱ πρῶται οὐσίαι ὑπάρχουσιν εἴρηκεν;

Λύσις.

Πρὸς ὃ ῥητέον, ὅτι εἰ ἁπλῶς τὰ γένη, καὶ τὰ εἴδη δευτέρας ἔλεγεν, ἐπειδὴ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις κατηγορίαις εἰσὶ γένη, καὶ εἴδη, οἷον ἐν τῷ ποσῷ, γένος μὲν τὸ ποσὸν, εἶδος δὲ τὸ σωρεχὲς, καὶ τὸ διωρισμένον, ὑπειλήφαμεν ἂν δευτέρας οὐσίας, καὶ ἐν τοῖς συμβεβηκόσιν εἶναι. διὰ τοῦτο οὐ τὰ τυχόντα γένη καὶ εἴδη εἴρηκεν, ἀλλ' ἐν οἷς αἱ πρῶται οὐσίαι ὑπάρχουσιν.

Ἀπορία, Δευτέρα.

Πρροσέτι περὶ τοῦ ἀποδοθεῖσαν ὑπογραφὴν τῆς πρώτης οὐσίας διαφόρως οἱ ὑπομνηματισταὶ ἀπορῦσι. πρῶτον ὅτι δι' ἀποφάσεως ἀποδιδόμενος ὁ ὁρισμὸς, οὐκ ὑγιῶς ἀποδίδοται, τοιοῦτος ἐστὶν ὁ ἀποδοθεὶς τῷ Φιλοσόφῳ περὶ τῆς πρώτης οὐσίας, ἆρα οὐκ ὑγιῶς ἀποδέδοται. ἢ ἐλάττων πρόδηλος, οὐδὲ ἡ μείζων ἀμφισβητήσιμος. σκοπὸς γάρ ἐστι τῶ ὁρισμῶ ἡ δήλωσις τῆς Οὐσίας τοῦ ὁριζομένου. διὰ δὲ τῆς ἀρνήσεως οὐδὲν δηλοῦσθαι πέφυκεν ὅτι ἐστὶ, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἀπάντησις.

Πρὸς ὃ ῥητέον, ὅτι ἀνάγκη ἐστὶν ἐνίοτε καὶ διὰ τῆ ἀρνήσεων ἀποδιδόναι τοὺς λόγους, ὡς ὁ Φιλόσοφος διδάσκει ἐν τῷ ἕκτῳ τῆ Τοπικῶν, κεφαλαίῳ τετάρτῳ περὶ τῆ Στερήσεων. πεφύκασι γὰρ αἱ στερήσεις, διὰ τῆ κατὰ τὰς ἕξεις ἀρνήσεων δηλοῦσθαι. καὶ προσέτι ἐφ' ὧν αἱ ἀποφάσεις τῶ κατάφασιν σωάγουσι τοῦ ἀντικειμένου καθ' αὐτὸ ὑφεστῶτος, καὶ καθ' ἕκασα ὄντος, ὡς ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἡ ἀπόφασις τοῦ μὴ καθ' ὑποκειμένου λέγεσθαι, εἰσάγει τῶ κατάφασιν καὶ θέσιν τῆς ἀτομότητος, καὶ ἡ ἄρνησις τοῦ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι, εἰσάγει τὸ καθ' αὐτὸ ὄν, ὅπερ οὐκ ἔστιν ἐν ὑποκειμένῳ. ὅθεν ἡ ἀποδοθεῖσα ὑπογραφὴ ταὐτὸν δύναται, ὡσεὶ ἔλεγεν, Ἡ Οὐσία ἡ πρώτη, ἡ μάλιστα καὶ κυριώτατα Οὐσία,

ἐστὶν

ἐστὶν ὃν καθ' αὑτὸ καὶ ἄτομον. Προσέτι οἱ δι' ἀποφάσεως ὁρισμοὶ μᾶλλον σημαίνουσι τὰ ὑποκείμενα, ἀποφάσκοντες τὰ μὴ ὄντα, ὡς ὅτε τὸ θεῖον σημαῖναι βουλόμενοι, οὐ καταφάσκομέν τι περὶ αὐτοῦ, ἀλλ' εἰς ἀποφάσεις ἐρχόμεθα, οὕτω καὶ τῆς ὕλης τὸν ὁρισμὸν, οἱ Φιλόσοφοι δι' ἀποφάσεως ἀποδιδόναι εἰώθασι. διὸ καὶ φασὶ τὴν ὕλην ἀνομοίως ὁμοιοῦσθαι τῷ Θεῷ. ὁμοιοῦσθαι μὲν ὅτι δι' ἀποφάσεως ἑκάτερον σημαίνεται. ἀνομοίως δὲ, ὅτι ὁ μὲν κρείττων ἐστὶν, ἢ πάντα τὰ ὄντα, ἡ δὲ χείρων, ἢ πάντα τὰ ὄντα.

Ἀπορία Τρίτη.

Ἀπὸ τῆς εἰρημένης διδασκαλίας, ἕπεται τὸν ὑπογραφέα τῆς πρώτης Οὐσίας ἐπὶ πλέον εἶναι τοῦ ὁρισοῦ, ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον· δείκνυται τὸ ἑπόμενον. ἡ γὰρ ἀποδοθεῖσα ὑπογραφὴ κατὰ τὴν εἰρημένην διδασκαλίαν, προσήκουσα φαίνεται, καὶ τῇ πρώτῃ πάντων ἀρχῇ τῷ Θεῷ. οὔτε γὰρ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶ τὸ Θεῖον, οὐσία γάρ. οὔτε καθ' ὑποκειμένου λέγεται καὶ ταῦτα τοῦτο, οὔτε πρώτη Οὐσία ἐστὶν, ἔτε δευτέρα. πρώτη μὲν Οὐσία οὐκ ἔστιν, οὐ γὰρ ὑφίσταται συμβεβηκότι τινὶ, ἀλλ' οὐδὲ δευτέρα. οὔτε γὰρ γένος ἐστὶν, οὔτε εἶδος.

Λύσις.

Ῥητέον, ὅτι τὰς λύσεις ἀπὸ τοῦ Συγγραφέως παραλαμβάνειν ὀφείλομεν ἐφ' ἑκάστου τῶν ἀπορουμένων. ὅθεν ἐπὶ τοῦ παρόντος σκοπὸς τῷ Φιλοσόφῳ περὶ τῶν ὑλικῶν Οὐσιῶν, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται διδασκαλίαν ἡμῖν παραδοῦναι. δεδήλωκε δὲ τοῦτο ὁ Φιλόσοφος τοῖς παραδείγμασιν οἷς ἐχρήσατο, καὶ τοῖς παρεπομένοις οὐχ ἧττον. λέγομεν γὰρ πρώτως Οὐσίαν, ἐννοοῦμεν τὸν ἄτομον καὶ ὑλικὸν Οὐσίαν, τὸ δὲ Θεῖον οὐ τοιαύτην Οὐσία ἐστὶ, δηλαδὴ ὑλικός.

Ἀπορία, Τετάρτη.

Προσέτι ἀπορεῖται περὶ τοῦ προσώπου, ὑποστάσεως, ἀτόμου, καὶ τῶν τοιούτων. ταῦτα γὰρ πρῶταί οὐσίαι ὄντα, καὶ τοι μὴ ἐν ὑποκειμένῳ τυγχάνοντα, καθ' ὑποκειμένου μέντοι λέγεται. καὶ ὅτι μὲν Οὐσίαι εἰσὶ, δῆλον ἐκ τῶν ἀποδιδομένων αὐτοῖς ὁρισμῶν. ἀφορίζονται γὰρ, τὸ

πρό-

πρόσωπον λέγοντες, ὅτι ἐστὶν Οὐσία ἄτομος λογικῆς φύσεως. ὁμοίως καὶ τὴν ὑπόστασιν φασὶν εἶναι Οὐσίαν ἀτομόν τε, καὶ σωθέτον, φύσεως καθ' ἑαυτὴν ὑφεστώσης. ἐπεὶ τοιγαροῦν ἀμφότερα ἄτομον Οὐσίαν δηλοῦσι, πρῶται Οὐσίαι εἰσίν. οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ καθ' ὑποκειμένου λέγεται τὰ αὐτά. κατηγορεῖται γὰρ τὸ πρόσωπον κατὰ τοῦδε, κἀκείνου τῶν ἐπὶ μέρους προσώπων. καὶ ἡ ὑπόστασις ὁμοίως, κατὰ τῶν καθ' ἕκαστα ὑποστάσεων καθ' αὐτό. οὐκ ἄρα ὑγιῶς εἴρηται τὴν πρώτην Οὐσίαν μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι, μήτε καθ' ὑποκειμένου λέγεσθαι.

Ἀπάντησις.

Ἀπαντητέον πρὸς ταῦτα, ὅτι τὸ πρόσωπον καὶ ἡ ὑπόστασις τῶν καθόλου εἰσὶ φωνῶν, σημαντικαὶ τοῦ τρόπου τῆς ὑπάρξεως τῶν ἀτόμων, καὶ λογικῶν φύσεων, καὶ τῶν καθ' αὑτὰς ὑφισαμένων. καί τοι ἡ ὑπόστασις ἐνίοτε, καὶ τὴν ἁπλῶς ὕπαρξιν σημαίνει, εἴτε αὐθυπάρκτου τινὸς, εἴτε ἐν ἑτέρῳ ὑφισαμένου. ὅθεν ἅτε δὴ καθόλου, κατηγορεῖται τῶν καθ' ἕκαστα λογικῶν φύσεων, καὶ τῶν καθ' ἑαυτὰ ὑφεστώτων, οἷαι εἰσὶν αἱ ἄτομοι καὶ σωθέτοι Οὐσίαι. ὅθεν οὐδὲν κωλύει τὴν ὑπογραφὴν τῆς πρώτης καὶ ἀτόμου Οὐσίας κατὰ πλειόνων λέγεσθαι τῶν καθ' ἕκαστα προσώπων, καὶ ἀτόμων Οὐσιῶν. τὸ γὰρ εἶναι ἄτομον Οὐσίαν καὶ πρώτην, πᾶσιν ὁμοίως ἐφαρμόττει, προσώποις τε, καὶ καθ' αὐτὸ ὑφεστηκυίαις Οὐσίαις. καί τοι τὸ μὲν πρόσωπον κατὰ μόνων λέγεται (ὡς εἴρηται) τῶν λογικῶν ἀτόμων Οὐσιῶν. ἡ δὲ καθ' αὐτὸ ὑπόστασις, ἐπὶ πάντων ἐκτείνεται τῶν καθ' αὐτὸ ὑφεστηκότων, οἷαί εἰσιν αἱ συνθέτοι καὶ καθ' ἕκαστα πᾶσαι Οὐσίαι τῶν λογικῶν φύσεων, καὶ ἀλόγων, ἐμψύχων τε ἅμα καὶ ἀψύχων. τὸ δὲ ἄτομον ὅτι πλατύτερον ἢ ταῦτα λέγεται, δῆλον. δηλοῖ γὰρ πάντα ἁπλῶς τὰ καθ' ἕκαστα, Οὐσίας τε, καὶ Συμβεβηκότα.

Ἀπορία Πέμπτη.

Τὰ μέρη τῆς πρώτης Οὐσίας, οἷον ἥδε ἡ ὕλη, καὶ τὸ δεῖνα τὸ εἶδος, οὔτε καθ' ὑποκειμένου λέγεται, ὅτι οὐκ εἰσὶ γένη, καὶ εἴδη, οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ εἰσίν. οὐ γάρ εἰσι συμβεβηκότα. οὐδὲν μέντοι ἧττον ταῦτα πρῶται Οὐσίαι τυγχάνουσιν, ὁ ἀποδοθεὶς ἄρα λόγος τῆς Οὐσίας, ἐπὶ πλέον ἐστὶν ἐκείνης, εἴγε καὶ ἄλλοις παρὰ ταῦτα προσήκει.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Λύσις.

Η Ἀπάντησις πρὸς ταῦτα πρόδηλος ἐκ τῶν εἰρημένων εἰς ἐπίλυσιν τῆς τοιαύτης ἀπορίας. ὁ γὰρ λόγος ἐνταῦθα περὶ τῆς σωθέντου, καὶ ἐντελοῦς Οὐσίας ἐστὶν, οἷαι οὐκ εἰσὶ τὸ ἐπὶ μέρος εἶδος καὶ ἡ ὕλη.

Ἀπορίαι περὶ τοῦ ὑπογραφοῦ τῆς δευτέρας Οὐσίας.

Ἀπορεῖν ἔτι διαφόρως εἰώθασι, καὶ περὶ τοῦ ὑπογραφοῦ τῶν δευτέρων Οὐσιῶν. Πρῶτον ὅτι ἡ οὐσία ἐνταῦθα καθότι ἐπὶ τῶν δευτέρων Οὐσιῶν λέγεται, ἀπὸ τοῦ ὑφίσασθαι τοῖς συμβεβηκόσιν εἴληπται. ἀλλ' ἡ Οὐσία τῷ λόγῳ τοῦ ὑφίσασθαι, οὔτε γένος, οὔτε εἶδός ἐστι, (συνέσηκε γὰρ ὁ τοῦ γένους καὶ εἴδους λόγος ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι κατὰ πλειόνων, οὐκ ἐν τῷ πλείοσιν ὑφίσασθαι,) οὐκ ἄρα ὑγιῶς αἱ δεύτεραι Οὐσίαι διὰ τοῦ γένους, καὶ εἴδους ὑπογράφονται.

Ἀπάντησις.

Ἀπαντητέον πρὸς ταῦτα, ὅτι αἱ αὐταὶ φύσεις, αἵπερ ὡς γένη καὶ εἴδη κατηγοροῦνται, καὶ δεύτεραι Οὐσίαι εἰσὶν, ἃς δεόντως ὁ Φιλόσοφος διὰ τῆς τοῦ γένους καὶ εἴδους φωνῆς ἀποδέδωκεν, ὡς διὰ γνωριμοτέρων. διχῶς γὰρ αὗται θεωρεῖσθαι πεφύκασιν· ἢ μὲν ἐν πλείοσιν ὑπάρχουσι, καὶ κατὰ πλειόνων κατηγοροῦνται, γένη τε καὶ εἴδη λέγονται. ἢ δὲ τοῖς συμβεβηκόσιν ὑφίστανται, δευτέρῳ λόγῳ καὶ Οὐσίαι ἤκουσαν. ὅθεν διὰ τοιούτων ὀνομάτων ταύτας ὑπέγραψεν, ὡς διὰ γνωριμωτέρων. ἐννοεῖται γὰρ ἐκ τῆς εἰρημένης ὑπογραφῆς, ὅτι αἱ δεύτεραι Οὐσίαι αἱ αὐταὶ φύσεις εἰσὶν, αἵπερ γένη καὶ εἴδη τῆς πρώτης Οὐσίας τυγχάνουσιν. οὐ γὰρ ἐκεῖνο βούλεται λέγειν ὁ Φιλόσοφος, ὡς ὁ τοῦ γένους λόγος, ἢ ὁ τοῦ εἴδους, ἐστὶν ὁ τῆς δευτέρας Οὐσίας λόγος. ἀλλ' ὅτι τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη τῷ λόγῳ τοῦ ὑφίσασθαι, δεύτεραι Οὐσίαι εἰσίν.

Ἡμῖν δὲ ἔξεστιν ἐνταῦθα ἐκ τῶν εἰρημένων συναγαγεῖν, ὅτι τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη δεύτεραι Οὐσίαι ὄντα, τοῖς συμβεβηκόσιν ὑφίστανται, καὶ ὑποκειμένου λόγον πληροῖ. τοῦτο δὲ οὐκ ἂν ἄλλως εἶχε ποιεῖν, ὅτι μὴ ἐν ταῖς πρώταις Οὐσίαις ὑπάρχοντα. τὰ γένη ἄρα καὶ εἴδη, ταυτὸν εἰπεῖν

τὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὰ καθόλου πάντα, τῆ ὑφεστηκότων ἐστὶν ἐν τοῖς ἀτόμοις, καὶ οὐ κατ' ἐπίνοιαν ὄντα.

Ἀπορία Δευτέρα.

Δεύτερον ἀπορεῖται, τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη τῆς πρώτης Οὐσίας, πρῶται Οὐσίαι εἰσὶν, ὅθεν οὐχ ὑγιῶς λέγεται τῷ Φιλοσόφῳ δευτέρας εἶναι Οὐσίας. τὸ ἡγούμενον πρόδηλον ἐκ τῆ λεγομένων ἐν τῷ περὶ προτέρου κεφαλαίῳ. πρότερον γὰρ λέγεται τὸ τοιοῦτον, ἀφ' οὗ μὴ ἀντιστρέφει ἡ τοῦ εἶναι ἀκολούθησις. οὕτως δ' ἔχει ἀπὸ τοῦ γένους καὶ εἴδους, ἡ ἐπὶ τὰς ἀτόμους οὐσίας μετάβασις· οὐ γὰρ δοθέντος εἶναι ζῷον, ἢ ἄνθρωπον, ἕπεται ἀναγκαίως, τὸν, τὸν Σωκράτην εἶναι, ἢ Πλάτωνα, ἀλλὰ τοὐναντίον. πρότερα ἄρα τὰ γένη εἰσὶ τῆ καθ' ἕκαστα, καὶ ἀτόμων Οὐσιῶν.

Λύσις.

Πρὸς ὃ ῥητέον, ὅτι τὸ πρότερον καθ' ὃ ἡ τοῦ εἶναι ἀκολούθησις μὴ ἀντιστρέφει, κατὰ τὴν σχέσιν λέγεται τῆ καθολικωτέρων πρὸς τὰ ἧττον καθόλου. ἐνταῦθα δὲ ἡ Οὐσία λέγεται πρώτη, τῷ λόγῳ τοῦ ὑφίστασθαι πᾶσι τοῖς ἄλλοις. τοῦτο δὲ ταῖς συνθέτοις καὶ καθ' ἕκαστα Οὐσίαις, κυριώτατα καὶ μάλιστα ἢ φησὶν ὁ Ἀριστοτέλης ὑπάρχει. αὗται γὰρ πρώτως ὑφίστανται οὐ μόνον τοῖς συμβεβηκόσιν ὑποκειμένου λόγον ἔχουσαι, ἀλλὰ καὶ ταῖς δευτέραις Οὐσίαις, ὧν εἰς κατηγορίαν ὑπόκεινται. καὶ ὡς προϊὼν ἐρεῖ ὁ Φιλόσοφος βάσεως λόγον ἔχουσαι καὶ κριτηρίου πρὸς ταῦτα, αἷς καὶ συναναιρεῖται, καὶ συνεισάγεται τὰ πάντα.

Ἀπορία Τρίτη.

Ἀπορεῖται παρὰ ταῦτα, εἰ τῷ λόγῳ τοῦ ὑφίστασθαι τὸ πρότερον ἐπὶ τῆ Οὐσιῶν ἐνταῦθα λέγεται, τὰ πλείοσιν ὑφεστηκότα πρότεραι Οὐσίαι ῥηθήσονται. ἀλλ' αἱ καθόλου Οὐσίαι εἶναι εἰσὶ τὰ γένη, καὶ τὰ εἴδη πλείοσιν ὑφεστήκασιν, ἢ αἱ καθ' ἕκαστα Οὐσίαι, ἄρα πρότεραι Οὐσίαι τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη. δείκνυται ἡ ἐλάττων. ὁ γὰρ ἄνθρωπος, φέρε εἰπεῖν, ὑποκειται τοῖς συμβεβηκόσι πᾶσι, τοῖς καθ' ἕκαστα ἀτόμοις. ὁ δὲ Σωκράτης μόνοις ὑποκειται τοῖς ἰδίοις αὐτῷ συμβεβηκόσιν. οὕτω καὶ Πλάτων τοῖς ἑαυτῷ, καὶ τὰ λοιπὰ καθ' ἕκαστα ὁμοίως.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Λύσις.

Πρὸς ὃ ἀπαντητέον, ὅτι αἱ γενικαὶ καὶ εἰδικαὶ φύσεις, εἴπουμ τὰ γένη, καὶ τὰ εἴδη κατάγε τὸν λόγον τοῦ ὑφίσασθαι παραβλητάεαι εἰσὶ, πρὸς πάσας τὰς καθ' ἕκασα Οὐσίας τὰς ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἢ εἶδος. ὡς καὶ ἀνάπαλιν αἱ καθ' ἕκασα ἐπὶ μέρους Οὐσίαι, παραβλητάεαι εἰσὶ τῷ λόγῳ τοῦ ὑφίσασθαι πρὸς τὰς εἰδικὰς αὐτῷ, ἢ γενικὰς φύσεις, ὃν ξόπον θεωρούμθα οὐ πλείοσιν ὑφίσανται αἱ τοῦ γένους ἢ εἴδους φύσεις, ἢ πᾶσαι αἱ καθ' ἕκασα, καὶ ἄτομοι Οὐσίαι. αὗται γὰρ πᾶσιν ὑποκείνται, οἷς καὶ αἱ δεύτεραι Οὐσίαι. καὶ παρὰ ταῦτα καὶ αὐταῖς ταῖς δευτέραις Οὐσίαις. ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ πλήθους, οἷς ὑποκείνται. ἡμῖν δὲ ὁ λόγος οὐ περὶ τοῦ πλήθους ἐσὶν, ἀλλὰ περὶ τοῦ προτέρου κατὰ τὸ ὑφεσάναι. ὃν ξόπον καὶ ἑκάση τῶν καθ' ἕκασα Οὐσιῶν προτέρα καὶ κυριωτέρα ἐσὶ τῶν γενῶν καὶ εἰδῶν, ὅτι πρώτως καὶ κυριώτατα ὑποκείται τοῖς ἄλλοις.

Ἀπορία Τεταρτη.

Ἔτι ἀπορεῖται ὅτι αἱ δεύτεραι Οὐσίαι, πρότερον ὑφίσαθαι δοκοῦσι τοῖς συμβεβηκόσιν, ἢ αἱ καθ' ἕκασα, διὸ καὶ πρότεραι. ἐκεῖνο γὰρ πρότερον ὑφίσαται τοῖς συμβεβηκόσιν, ὃ καὶ πρότερον λαμβάνεται ἐν τῷ λόγῳ τῷ συμβεβηκότων, ὡς ἴδιον ὑποκείμθον. τοιοῦτον δὲ οὐκ ἔσιν ἡ καθ' ἕκασα Οὐσία, ἀλλ' ἡ κοινότερον λαμβανομένη, ἥπερ ἀντιδιαιρέλεται τῷ συμβεβηκότων, καὶ ἔσι καθ' αὐτὸ ὄν. τὸ δὲ μὴ ἐν ἄλλῳ εἶναι, καὶ καθ' αὐτὸ εἶναι, οὐκ ἔχει λαβόντα (1) τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος ἀπὸ τῶν καθ' ἕκασα Οὐσιῶν, ἀλλὰ μᾶλλον αἱ καθ' ἕκασα Οὐσίαι ἀπὸ τοῦ γένους καὶ εἴδους τοῦτο ἐχήκασι. τῷ γὰρ εἶναι τὸν ἄνθρωπον Οὐσίαν καὶ ὂν καθ' αὐτὸ, ὁ Σωκράτης Οὐσία, καὶ ὂν καθ' αὐτὸ λέγεται. πρότερον ἄρα τὰ γένη, καὶ τὰ εἴδη ὑφίσαται τοῖς συμβεβηκόσιν, ἢ αἱ καθ' ἕκασα Οὐσίαι. ἡ μείζων δείκνυται. φείδεται δὲ τὸ συμβεβηκὸς ἁπλῶς ἀναφερόμθον ἐπὶ τὴν Οὐσίαν ὡς πρὸς ἴδιον ὑποκείμθον.

Δυ-

(1) Οὐκ ἔχει λαβόντα, ἀντὶ τοῦ οὐκ ἐλαβόν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Λύσις.

Τ Αύτης τῆς ὑποθέσεως οὐκ ὑποδεκτέα ἐστὶν ἡ λέγουσα πρότασις, ὅτι πρότερον ὑπάκειται τοῖς συμβεβηκόσιν ὁ ἄνθρωπος, ἢ ὁ Σωκράτης· ὁ ἄνθρωπος γὰρ οὐκ ἄλλως τοῖς συμβεβηκόσιν ὑπάκειται, ἢ τῷ λόγῳ τῶν ἀτομικῶν διαφορῶν. αἵτινες πρώτως ταῖς ἄτομοις Οὐσίαις προσήκουσιν, ἃς καὶ σωιζῶσιν. ὅθεν κὴ πρώτως αἱ ἄτομοι Οὐσίαι, δικαίως ὑποκεῖσθαι λέγονται τοῖς συμβεβηκόσι. πρὸς δὲ τὴν δεῖξιν, ἣν ἐκ φασὶ τὴν Οὐσίαν κοινότερον ἐννοουμένην, ἤπερ αὐτιδιατίθεται τοῦ συμβεβηκότος, παραλαμβάνεσθαι ἐν τῷ ὁρισμῷ τῶν συμβεβηκότων, κὴ διὰ τοῦτο πάντων ὑποκεῖσθαι τοῖς συμβεβηκόσι κοινότερον ἐννοουμένην, κὴ οὐχὶ τὴν καθ' ἕκασα κὴ ἄτομον, ῥητέον. ὅτι ἐν τῷ ὁρισμῷ τῶν συμβεβηκότων παραλαμβανομένη ἡ Οὐσία, κάιτοι συγκεχυμένως αὐτὴ πάντης Οὐσίας ἐννοουμένη, πρώτης δηλαδὴ καὶ δευτέρας, κυρίως μέντοι κὴ μάλισα ἐννοεῖται περὶ τῆς πρώτης καὶ ἀτόμου Οὐσίας, ἥτις κυρίως κὴ μάλισα ὑπάκειται τοῖς συμβεβηκόσιν, οὐ μόνον τοῖς κοινοῖς, ὡς τὸ γελᾶν καὶ τὸ διανοεῖσθαι, κὴ ἄλλα, ἀλλὰ κὴ τοῖς ἰδίοις, ὡς τὸ ὁ δεῖνος ὑὸς, κὴ ἄλλα. ἔτι καὶ αὐταῖς ταῖς δευτέρες Οὐσίαις, εἰς κατηγορίαν ὡς εἴρηται, ἐφ' ἧς καὶ αἱ εἰδικαὶ ἰδιότητες. τὸ γὰρ ἐνεργεῖν κατὰ φύσιν ἔχουσιν. οὐ γὰρ γελᾷ ὁ ἄνθρωπος, οὔτε ἐπιπεδείως ἔχει πρὸς τὸ γελᾶν, ἐκτὸς τῆς πρώτης κὴ ἀτόμου Οὐσίας.

Τέλτον μέρος τοῦ κεφαλαίου.

Ε Πὶ δὲ τοῦ τελτου μέρους ὁ Φιλόσοφος πρῶτον παραβάλλει τὰς δευτέρας Οὐσίας, καὶ τὰ συμβεβηκότα ταῖς πρώταις, κὴ ταύτῃ ἐντεῦθεν λαμβάνει τὴν διαφοράν. ὅτι αἱ μὲν δευτέραι Οὐσίαι, καὶ κατ' ὄνομα καὶ κατὰ λόγον κατηγορεῖται τῆς πρώτης. ἐπειδὴ γὰρ οὐσιωδῶς κατηγορεῖται ταύτης, ἅμα καὶ συνωνύμως κατηγορεῖται. τῶν δὲ συνωνύμων ἡ φύσις ἐστὶν, ἵνα κὴ ὄνομα τὸ αὐτὸ, καὶ λόγον πάντη τὸν αὐτὸν ἔχωσι, τὸν κατὰ τὸ αὐτὸ ὄνομα τούτοις προσήκοντα, οἷον ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ Πλάτωνος καὶ Σωκράτους κατηγορούμενος, μεταδίδωσιν αὐτοῖς τὸ αὐτὸ ὄνομα, κὴ τὸν οἰκεῖον αὐτοῦ λόγον. ἑκάτερος γὰρ καὶ ἄνθρωπος λέγεται, καὶ Ζῶον ἐστὶ λογικὸν θνητὸν, οἷον ἐστὶν ὁ ἀνθρώπου ὁρισμός. τὰ δὲ συμβεβηκότα, ἢ μόνον τοῦ ὀνόματος μεταδιδόασιν αἷς ὑπάρχουσι πρώταις

Οὐσί-

Οὐσίαις, ὡς τὰ συγκείμενα συμβεβηκότα, οἷον λευκὸν, γραμματικὸν, καὶ τὰ τοιαῦτα, ἢ οὔτε τοῦ ὀνόματος, οὔτε τοῦ λόγου μεταδιδόασιν, ὡς τὰ ἐξ ἀφαιρέσεως, οἷον λευκότης, ἐπιστήμη, καὶ τὰ ὅμοια, ὅσα δηλονότι εἰσὶν ἀφῃρημένα. ἄνθρωπος γὰρ λευκότητα ἔχων, οὔτε λευκότης λέγεται, οὔτε χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως, ὅπερ ἐστὶν ὁ τῆς λευκότητος ὁρισμός. αἴτιον δὲ τούτου, ὅτι τὰ ἐν ὑποκειμένῳ ὄντα οὐ κατηγορεῖται ἀσιωδῶς τῶν ἐν οἷς ὑπάρχουσιν ὑποκειμένων. τὰ δὲ συμβεβηκότα, ὡς ἐν ὑποκειμέναις ταῖς πρώταις Οὐσίαις ὑπάρχουσι, διὸ οὐδὲ συνωνύμως τούτων κατηγορεῖται. τὰ δὲ μὴ συνωνύμως κατηγορούμενα, οὔτε τοῦ ὀνόματος, οὔτε τοῦ λόγου μεταδιδόασιν ὧν κατηγορεῖται. οὐδὲν μέντοι κωλύει τινὰ τῶν συμβεβηκότων μεταδιδόναι τὰ ὀνόματος αἷς ὑπάρχουσι πρώταις Οὐσίαις, ὡς εἴρηται. ἐντεῦθεν ἐπιφέρει ὁ Φιλόσοφος τὴν ὑπεροχὴν τῆς πρώτης Οὐσίας, λέγων, μὴ οὐσῶν τῶν πρώτων οὐσιῶν, ἀδύνατον τῶν ἄλλων τί εἶναι. συνάγει δὲ τὴν ὑπερβολὴν τούτῳ τρόπῳ τοιῷδε.

Ὅ,τι ἐστὶν ὑποκείμενον πάντων τῶν ἄλλων, ἀνὸν τούτου οὐδὲν τῶν ἄλλων εἶναι δύναται. αἱ πρῶται Οὐσίαι εἰσὶν ὑποκείμενον πάντων τῶν ἄλλων. ἄρα τούτων ἀνὸν οὐδὲν τῶν ἄλλων εἶναι δύναται. δείκνυται ἡ ἐλάττων. τὰ γὰρ ἄλλα πάντα ἢ λέγεται καθ' ὑποκειμένου τῶν πρώτων Οὐσιῶν, οἷον αἱ δεύτεραι Οὐσίαι, ἢ ἐν ὑποκειμέναις αὐταῖς εἰσὶν ὡς τὰ συμβεβηκότα. ἐξ ἀνάγκης ἄρα πάντα τὰ παρὰ τὰς πρώτας Οὐσίαν, δέεται τῆς πρώτης Οὐσίας, τὰ μὲν εἰς ὕπαρξιν, τὰ δὲ εἰς κατηγορίαν.

Δεύτερον παραβάλλει κατὰ βάθος ὁ Φιλόσοφος τὰς δευτέρας Οὐσίας, ἥπερ τὰ γένη, καὶ τὰ εἴδη πρὸς ἄλληλα καὶ οὐ κατὰ πλάτος. καὶ πρῶτον δείκνυσι δυσὶ τούτοις ὧδί. Τὸ ἐγγύτερον τῇ πρώτῃ Οὐσίᾳ μᾶλλον Οὐσία, τὰ εἴδη ἐγγύτερα τῇ πρώτῃ Οὐσίᾳ, ἢ τὰ γένη. τὰ εἴδη ἄρα μᾶλλον Οὐσίαι, ἢ τὰ γένη. δείκνυται ἡ ἐλάττων. τὸ γὰρ σαφέστερον καὶ οἰκειότερον σημαῖνον τὴν πρώτην Οὐσίαν, ἐγγύτερον τῇ πρώτῃ Οὐσίᾳ, τὰ δὲ εἴδη σαφέστερον καὶ οἰκειότερον σημαίνουσι τὴν πρώτην Οὐσίαν, ἢ τὰ γένη. ἄρα τὰ εἴδη ἐγγύτερα τῇ πρώτῃ Οὐσίᾳ, ἢ τὰ γένη. ἡ ἐλάττων τοῦ συλλογισμοῦ τούτου δείκνυται διὰ παραδείγματος. ὁ γὰρ ἄνθρωπος σαφέστερον καὶ οἰκειότερον δηλοῖ τὸν Σωκράτην, ἢ τὸ ζῷον. τῷ γὰρ ἐρωτήσαντι τί ἐστὶ Σωκράτης, σαφέστερον καὶ οἰκειότερον ἀποκρινόμεθα ὅτι ἐστὶν ἄνθρωπος, ἢ ὅτι ἐστὶ ζῷον, ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἔχει. Τὸ δεύτερον ἐπιχείρημα τοιοῦτον ἐστί. τὸ ὁμοιότερον τῇ πρώτῃ Οὐσίᾳ, μᾶλλον Οὐσία, τὸ εἶδος ὁμοιότερον τῇ πρώτῃ Οὐσίᾳ, ἢ τὸ γένος. τὸ εἶδος ἄρα μᾶλλον Οὐσία, ἢ τὸ γένος. δείκνυται ἡ ἐλάττων. ὥς περ γὰρ αἱ πρῶται Οὐ-

σίαι

σίαι ὑπόκεινται πᾶσι τοῖς ἄλλοις, οὕτω καὶ τὰ εἴδη ὑπόκεινται τοῖς γένεσιν. οὐχ οὕτω δὲ καὶ τὰ γένη τοῖς εἴδεσιν ὑπόκειται. ὅθεν τὰ εἴδη διασώζουσι τὴν ὁμοιότητα ταύτην πρὸς τὰς πρώτας Οὐσίας, οὐκ ἔτι δὲ καὶ τὰ γένη.

Τέλειον παραβάλλει ὁ Φιλόσοφος τάς τε πρώτας Οὐσίας, καὶ δευτέρας πρὸς ἀλλήλας κατὰ πλάτος, καὶ δείκνυσι τοῖς αὐτοῖς λόγοις περὶ ἀμφοτέρων, παραπλησίως εἶναι Οὐσίας. τοῖς γὰρ εἴδεσι πᾶσιν ἐξίσου ἀποδίδοται τὸ τῆς Οὐσίας ὄνομα, καὶ πάντα τὰ εἴδη ὁμοίως σημαίνουσι τὰς ἑαυτῶν πρώτας Οὐσίας, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπόκειται τοῖς οἰκείοις ἕκασον γένεσιν. ὡσαύτως δ' ἔχει καὶ τὰ γένη πρὸς ἄλληλα, ἐπὶ τὰς πρώτας Οὐσίας ἀναφερόμενα, ἃς ἕκασον περιέχειν πέφυκεν. ὁμοίως δὲ καὶ αἱ πρῶται Οὐσίαι ὑπόκεινται πᾶσι τοῖς τε καθ' ὑποκειμένου λεγομένοις, οἷαί εἰσιν αἱ δεύτεραι Οὐσίαι, καὶ τοῖς ἐν ὑποκειμένῳ συμβεβηκόσι, κοινοῖς τε καὶ ἰδίοις.

Ἔτι δὲ κατὰ βάθος παραβολὴ τῶν Οὐσιῶν, ὁπλωϊκὴ τῶν τεταγμένων ἐπ' εὐθείας ἐν τῇ τάξει τῆς κατηγορίας, τὰ ἀνώτερα παραβάλλεται τοῖς κατωτέρω, ᾧ δὴ λόγῳ ἀεὶ τὰ κατωτέρω μᾶλλον Οὐσίαι τῶν ἀνωτέρω εἰσίν, οἷον τὸ ἔμψυχον, ἐστὶ μᾶλλον Οὐσία, ἢ τὸ σῶμα. καὶ τὸ ζῶον, μᾶλλον, ἢ τὸ ἔμψυχον, καὶ οὕτως ἑφεξῆς. τὰ γὰρ κατωτέρω ἀεὶ περιεκτικώτερα εἰσὶ κατὰ συνύθεσιν τῶν ἀνωτέρω, τῷ λόγῳ τῆς συνθέσεως. Ἡ δὲ κατὰ πλάτος παραβολὴ τῶν Οὐσιῶν γίνεται λοιπὰ παραβάλλεται πρὸς ἄλληλα τὰ εἴδη, εἴτ' οὖν γένη τῆς αὐτῆς τάξεως. προσέτι δὲ καὶ αἱ πρῶται Οὐσίαι πρὸς ἀλλήλας παραβαλλόμεναι, ὧν τρόπον αἱ δεύτεραι Οὐσίαι, οὐκ ἐπιδέχονται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, ὡς ῥηθήσεται κατωτέρω ἐπὶ τοῦ πέμπτου παρεπομένου. εἰμή τις φαίη, ἕτερον ἑτέρου κατ' ἀξίαν ὑπερέχεσθαι, ὡς ἵππος, ἄνθρωπος, καὶ τὰ τοιαῦτα.

Τέταρτον δείκνυσιν ὁ Φιλόσοφος ὅτι μόνα τὰ εἴδη, καὶ τὰ γένη τῆς πρώτης Οὐσίας, εἰσὶ δεύτεραι Οὐσίαι, τοῖς αὐτοῖς χαράγμασι ἐπιχειρήμασι. μόνα γὰρ τὰ εἴδη, καὶ τὰ γένη τῆς πρώτης Οὐσίας, δηλοῦσι τὴν φύσιν τῆς πρώτης Οὐσίας, καὶ πάντα μόνα τυγχάνουσιν ὅμοια ταῖς πρώταις Οὐσίαις. διαβάνοι τοῦτο ὁ Φιλόσοφος ἀπὸ τῆς ἐτυμολογίας τοῦ ὀνόματος τῆς Οὐσίας. ἡ γὰρ Οὐσία ἀπὸ τοῦ ὑφίσασθαι τοῖς συμβεβηκόσι λέγεται, οἷον ὑπόστασις καὶ ὑποβάθρα. ὅθεν αἱ πρῶται Οὐσίαι μάλιστα Οὐσίαι λέγονται, ὅτι μάλιστα ὑφίστανται ὡς πᾶσιν ὑποκείμεναι. ὅθεν καὶ τὰ εἴδη καὶ γένη τῶν πρώτων Οὐσιῶν, δεύτεραι λέγονται Οὐσίαι, ὅτι κατὰ

δεύ-

δεύτερον λόγον ὑποκεινται τοῖς συμβεβηκόσι, τὰ δὲ γένη καὶ εἴδη τῶν συμβεβηκότων οὐχ ὑποκειται ἑτέροις πρὸς ὕπαρξιν, ἀλλ' ἐνυπάρχουσιν ὡς ἐν ὑποκειμέναις ταῖς Οὐσίαις.

Ἐνσαίη δέ τις, ὅτι καὶ τὰ συμβεβηκότα ὑποκειται τοῖς ἰδίοις γένεσι, καὶ εἴδεσιν, οἷον ἡ γραμματικὴ ὑπόκειται τῇ τέχνῃ, καὶ ἡ λευκότης τῷ χρώματι.

Πρὸς ὃ ἀπαντητέον, ὅτι τὰ συμβεβηκότα ὑπόκειται τοῖς ἰδίοις γένεσιν εἰς κατηγορίαν, οὐχὶ εἰς ὕπαρξιν. ὅθεν καὶ ὑποκείμενα λέγεται τὰ συμβεβηκότα, (1) καθ' ὧν κατηγορεῖται τὰ οἰκεῖα ἑκάστου γένη καὶ εἴδη, οὐκ ἐν οἷς ὑπάρχει ταῦτα. τῶν γὰρ συμβεβηκότων ὑποκείμενον ἐνυπάρξεως; μόνη ἐστὶν ἡ Οὐσία. ὁ δὲ Φιλόσοφος ἐπὶ τοῦ παρόντος ποιεῖται τὸν λόγον περὶ τοῦ ὑποκειμένου, ἐν ᾧ ὑπάρχει τὰ συμβεβηκότα, οὐ καθ' οὗ κατηγορεῖται. ᾧ δὴ λόγῳ αἱ Οὐσίαι εἰσὶν ὑποκείμενα τοῖς συμβεβηκόσιν, οὐ μὴν δὲ καὶ ἀνάπαλιν.

Ἔτι δ' ἀπορήσειέ τις, ὅτι τὸ συμβεβηκὸς ἐστ' ὅτε γίνεται ὑποκείμενον τοῦ ἐνυπάρχειν. τὸ γὰρ εἶναι τὴν λευκότητα διακριτικὸν ὄψεως χρῶμα, ἢ τὸ μέλαν συγκριτικὸν τῆς αὐτῆς, καὶ ἁπλῶς αἱ ἰδιότητες τῶν συμβεβηκότων κατηγορούμεναι κατὰ τῶν αὐτῶν, δοκοῦσι πάντως ἐνεῖναι τούτοις.

Πρὸς ὃ ἀπαντητέον, ὅτι ταῦτα πάντα ἀποδίδοται τοῖς συμβεβηκόσιν, οὐχ ὡς ὑποκειμένοις ἐνυπάρχοντα, ἀλλ' ὡς ἀρχαῖς καὶ αἰτίαις οἰκείαις, αἷς ἕπονται. κέκτηνται γὰρ καὶ τὰ συμβεβηκότα ἰδιώματα, δι' ὧν ἀπ' ἀλλήλων διακρίνονται, ἅπερ οὐχ ὡς ἐν ὑποκειμένοις ὑπάρχουσιν, ἀλλ' ὡς ἐπόμενα τούτοις.

Πότερον αἱ καθ' ἕκαστα Οὐσίαι μᾶλλον Οὐσίαι εἰσὶ, καὶ αἱ δεύτεραι Οὐσίαι ἐπιδέχονται τὸ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον ὡς Ἀριστοτέλης παρέδωκεν, ἢ οὔ;

Ἠπόρηται καὶ ἀνωτέρω, ἐν οἷς εἴρηται (κατὰ τὸ δεύτερον μέρος τοῦ κεφαλαίου) περὶ τοῦ προτερήματος, καὶ ὑπεροχῆς τῆς πρώτης Οὐσίας, νυνὶ δ' αὖ λαβόντες τὰς ἀφορμὰς ἐξ ὧν εἴρηται τῷ Φιλοσόφῳ, τὴν μὲν πρώτην Οὐσίαν, ἤτοι τὴν καθ' ἕκαστα, μᾶλλον εἶναι Οὐσίαν, καὶ τῶν δευτέρων Οὐσιῶν μᾶλλον εἶναι Οὐσίαν τὸ εἶδος, ἢ τὸ γένος, ἀπορροῦσιν ἐπιεικῶς ὧδε.

Πρῶτον, ὅτι ἡ Οὐσία οὐκ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, ὡς τοῖς παρε-

(1) Ἐκεῖνα δηλονότι.

παρεπομένοις τῇ Οὐσίᾳ προϊὼν ἐρεῖ ὁ Φιλόσοφος. ἀλλ' τό,τε γένος καὶ εἶδος Οὐσίαι τῷ ὄντι εἰσὶν, οὐκ ἔσιν ἄρα μᾶλλον Οὐσία ἑτέρα ἑτέρας.

Δεύτερον, αἱ δεύτεραι Οὐσίαι οὐσιωδῶς καὶ συνωνύμως εἰσὶν Οὐσίαι· πάντονται γὰρ ἐπ' ἀθείας ἐν τῇ σειρᾷ τῆς κατηγορίας τῶν Οὐσιῶν, καθ' ὧν τὸ γνησιώτατον γένος ἡ Οὐσία, οὐσιωδῶς κατηγορεῖται. ὁ δὲ οὐσιώδης λόγος, πρότερον ἐφαρμόττει τοῖς εἴδεσι, καὶ γένεσιν, ἢ ταῖς ἀτόμοις Οὐσίαις. διὰ τοῦτο γὰρ ὁ Σωκράτης ἐστὶ κατ' οὐσίαν ζῶον, ὅτι ἐστὶν ἄνθρωπος. ὁ λόγος ἄρα τῆς Οὐσίας, πρότερον ἐφαρμόττειν δοκεῖ ταῖς δευτέραις Οὐσίαις, ἢ ταῖς πρώταις. σημεῖον δὲ τοῦτο ἐστὶν, ὅτι καὶ τὰ ἴδια συμβεβηκότα ἐπόμενα τῇ φύσει τῆς Οὐσίας, πρότερον προσήκουσι ταῖς δευτέραις Οὐσίαις, ἢ ταῖς πρώταις. διὰ τοῦτο γὰρ ὁ Σωκράτης γελαστικός ἐστιν, ὅτι τῷ ἀνθρώπῳ καθόλου πρόσεστι τὸ γελαστικὸν εἶναι. ὅθεν ἕπεται οὐ μόνον τῷ λόγῳ τῆς Οὐσίας ἁπλῶς, ἥπερ ἐστὶν ὃν καθ' αὑτὸ, ἀλλὰ καὶ τῷ λόγῳ τοῦ ὑφίσασθαι τοῖς ἄλλοις προτέρας Οὐσίας εἶναι τὰς δευτέρας τῶν πρώτων.

Ἀπάντησις κατὰ τῶν γνώμων τῶν νεωτέρων.

Εἰσὶν οἱ τῶν Οὐσίαν θεωροῦντες διχῶς, ἢ τῷ λόγῳ τοῦ ὑφίσασθαι τοῖς συμβεβηκόσιν, ὃν δρόπον φασὶ πρώτως εἶναι τῶν καθ' ἕκαστα καὶ σωθέντων, ὅτι καὶ πρώτως ἐκείνῃ προσήκει τοῖς συμβεβηκόσιν ὑφίσασθαι. ἢ τῷ λόγῳ τοῦ αὐθυποστάτου, ὃν δρόπον προτέρας εἶναι βούλονται τὰς δευτέρας Οὐσίας. τὸ γὰρ αὐθυπόστατον εἶναι, πρώτως ἰδιάζει φασὶ τῇ Οὐσίᾳ, ἥπερ ἐστὶν ὄν, καὶ καθ' αὑτὸ τοῦ συμβεβηκότος ἀντιδιαστελλόμενον. ὅθεν καὶ πρώτως ταῖς δευτέραις Οὐσίαις προσήκει, ἅπερ καὶ ἰδιαζόντως ὄντα καθ' αὑτὸ, καὶ ἀμεταβλητα εἰσὶν, οἷα οὐκ ἔσιν ἡ πρώτη Οὐσία, ἐν συνεχεῖ καὶ παντοίᾳ μεταβολῇ ὑπάρχουσα.

Ἀναδοπὴ τῆς ἐκτεθείσης δόξης.

Οἱ πρεσβεύοντες οὕτω, τὸ τῦ Πλάτωνος περὶ Ἰδεῶν εἰσάγουσι δόγμα. ἐκεῖνος γὰρ τὰ γένη, καὶ τὰ εἴδη τῶν ὄντων, ὥετο καθ' αὑτὰ ὑπάρχειν πάσης ἀπηλλαγμένα ὕλης. κατὰ μέντοι τὸν Ἀριστοτέλη, καὶ τὸν ὀρθὸν λόγον, οὐδὲν ὑπάρχειν πέφυκεν ἐκτὸς τῆς ἀτόμου Οὐσίας, ἥ πρώτως ἐστὶν, οὐ μόνον ὑποκεῖσθαι τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ καὶ αὐθύπαρκτον εἶναι. τί γὰρ ἄλλο ἐστὶ τὸ ὑφίσασθαι καθ' αὑτὸ, ἢ τὸ καθ' αὑτὸ ὑπάρ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χειν, καὶ ἐνεργεῖν. ᾧ δὲ πρώτως προσήκει καθ' αὑτὸ ὑπάρχειν καὶ ἐνεργεῖν, τούτῳ καὶ πρώτως καθ' αὑτὸ τὸ ὑφίσασθαι προσήκει. ἀλλ' τὸ καθ' αὑτὸ ὑπάρχειν καὶ ἐνεργεῖν, πρώτως προσήκει τῇ ἀτόμῳ Οὐσίᾳ, (ὡς ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Μεταφυσικῶν, καὶ τῶν περὶ Ψυχῆς ἐν τῷ πρώτῳ, καὶ ἀλλαχοῦ διδάσκει ὁ Φιλόσοφος) καὶ τὸ ὑφίσασθαι ἄρα πρώτως προσήκει τῇ ἀτόμῳ Οὐσίᾳ, ἀλλ' οὐ ταῖς δευτέραις. ὅθεν καὶ ὑποχάφεται τὸ αὐθύπαρκτον, εἶναι ἄτομος καὶ συνθετος Οὐσία.

Λύσις τῶν ἐκτεθειμένων ἀντιθέσεων.

ΚΑὶ πρῶτον μὲν πρὸς τὸ ἀπορημένον, ἀπὸ τοῦ φιλοσοφικοῦ ῥητοῦ ῥᾳδία ἡ ἀπάντησις. αἱ γὰρ Οὐσίαι οὐκ ἐπιδέχονται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, ἅπερ εἰσὶν αὐθύπαρκτοι, καὶ πρὸς τὰ συμβεβηκότα ἀντιδιατελλόμεθα, καὶ προσέτι κατὰ πλάτος παραβαλλόμεθα, ὡς ἤδη εἴρηται. κατὰ βάθος μέντοι, καὶ τῷ λόγῳ τοῦ τοῖς συμβεβηκόσιν ὑφίσασθαι, ἐπιεικῶς λέγονται μᾶλλον καὶ ἧττον Οὐσίαι. ὁ γὰρ λόγος τοῦ ὑφίσασθαι, οὐ συνωνύμως πάσαις προσήκει ταῖς Οὐσίαις, ἀλλὰ κυρίως καὶ μάλιστα τοῖς ἀτόμοις. κατὰ δεύτερον δὲ λόγον τοῖς εἴδεσι, καὶ μετ' ἐκεῖνα προσέτι καὶ τοῖς γένεσι.

Πρὸς δὲ τὴν δευτέραν ἀντίθεσιν ῥητέον, ὅτι αἱ δεύτεραι Οὐσίαι, εἰσὶ μὲν συνωνύμως Οὐσίαι, καθὸ ἡ Οὐσία τὸ αὐθύπαρκτον σημαίνει Ὄν, δηλαδὴ τὸ μὴ ἐν ἄλλῳ ὡς ἐν ὑποκειμένῳ ὑπάρχειν, ᾗ δὲ ὑφίσανται τοῖς συμβεβηκόσιν ἡ Οὐσία, τὰ εἴδη καὶ τὰ γένη δεύτεραι Οὐσίαι εἰκότως ἤκουσαν, ὡς δευτέρῳ λόγῳ τοῖς ἄλλοις ὑποκείμεναι, δηλονότι διὰ τῆς πρώτης.

Πρὸς δὲ τὸ λεγόμενον περὶ τῶν ἰδίων συμβεβηκότων, εἴρηται ἡμῖν ἤδη καὶ ἀνωτέρω, καὶ νυνὶ ἀπαντητέον, ὅτι τῷ λόγῳ τῆς ἀναγκαίας συναφείας καὶ ἀκολουθίας, τὰ ἴδια συμβεβηκότα λέγεται ἐφαρμόττειν ταῖς δευτέραις Οὐσίαις, τῷ δὲ λόγῳ τοῦ ὑπάρχειν ὡς ἐν ὑποκειμένῳ, ἀεὶ πρώτως ἀποδίδοται τῇ πρώτῃ Οὐσίᾳ. ἡ γὰρ τοῦ γελᾶν φύσις εἰπεῖν ἐπιτηδειότης, ἐν τῷ Σωκράτει καὶ τοῖς κατὰ μέρος ἀνθρώποις τὸ εἶναί τε καὶ ἐνεργεῖν ἔσχηκε. φαμὲν γὰρ τὸν Σωκράτη γελαστικὸν εἶναι, ὅτι ἐστὶν ἄνθρωπος, δηλοῦντες τὴν ἰδιότητα κοινὴν ἔχειν τοῦ γελᾶν σὺν τοῖς λοιποῖς ἀνθρώποις, ἅπερ εἰσὶν ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ εἶναι ἄνθρωπον, ἐν ταῖς καθ' ἕκαστα Οὐσίαις ἐστὶν, ὧν ἀναιρεθεισῶν, τὰ πάντα συναναιρεῖται. ἀεὶ γὰρ πρῶτον ἐστὶ τὸ συνεισάγον, καὶ συναναιρούμενον

τὰ

τὰ ἄλλα. τοῦτο δὲ τῷ λόγῳ τοῦ αὐθυποστάτου πρώτως ταῖς καθ' ἕκαστα προσήκει Οὐσίαις, εἰ καὶ τῷ λόγῳ τοῦ καθόλου ἀνάπαλιν φαίνεται ἔχον.

Περὶ τῶν παρεπομένων τῇ Οὐσίᾳ. Τέταρτον μέρος τοῦ κεφαλαίου.

„ Κοινὸν δὲ ἐστὶ πάσῃ Οὐσίᾳ τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι.

Εἰς τελεωτέραν κατάληψιν τῆς κατὰ τὴν Οὐσίαν ἐννοίας, μετὰ τὸ ὑποκεφάλαιτε, καὶ διελεῖν ταύτην, καὶ διαφόρως ταύτην παραβαλεῖν, προχειρίζεται διασαφῆσαι ὁ Φιλόσοφος καί τινα τῶν ἐκείνῃ παρεπομένων, ἅπερ εἰ καὶ μὴ πάντα ἰδίως εἰσὶ τῇ Οὐσίᾳ, (οὐ γὰρ πάντα μόνῃ, καὶ πάσῃ ἐφαρμόττει τῇ Οὐσίᾳ,) συμβάλλεται μέντοι πάντα εἰς γνῶσιν τῆς Οὐσίας. ἄρχεται δὲ ἀπὸ τῶν κοινοτέρων. ἔστι δὲ ὃ προχειρίζεται πρῶτον, κοινὸν εἶναι πάσῃ Οὐσίᾳ τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι. τοῦτο παρέλιπεν ὁ Φιλόσοφος ἀνωτέρω ἀπὸ τῆς πρώτης διαιρέσεως τοῦ ὄντος, καὶ ἐν οἷς τὴν πρώτην Οὐσίαν ὑπέγραφεν. ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲ τοῦτο δείκνυσι πάσῃ ἐνεῖναι Οὐσίᾳ διά τε ἐπαγωγῆς, καὶ συλλογισμοῦ. ὅτι γὰρ αἱ πρῶται Οὐσίαι οὐκ εἰσὶν ἐν ὑποκειμένῳ, πρόφανες. ἀλλ' οὐδὲ αἱ δεύτεραι. οὐ γὰρ φαμὲν τὸν ἄνθρωπον ἔντινι ἀνθρώπῳ εἶναι, οὐδὲ τὸ ζῷον ἔντινι ζώῳ. παρὰ ταῦτα, τὰ ἐν ὑποκειμένῳ ὄντα, οὐ μεταδιδόασι τοῖς ἐν οἷς ὑπάρχουσιν ὑποκειμένοις τὸν ἴδιον τῆς Οὐσίας λόγον, αἱ δεύτεραι δὲ Οὐσίαι, ὡς ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ ζῷον, μεταδιδόασι τὸν οὐσιώδη σφῶν αὐτῶν λόγον τῷ ἐν ᾧ ὑπάρχουσιν· ὁ γὰρ Σωκράτης ζῷον λογικὸν λέγεται, καὶ Οὐσία ἔμψυχος αἰσθητική.

Ἐπιφέρει δὲ ὁ Φιλόσοφος ὅτι τὸ προχειρισθὲν τῆς Οὐσίας παρεπόμενον, οὐ μόνον τῇ Οὐσίᾳ προσήκει, ἀλλὰ καὶ ταῖς διαφοραῖς ὑπάρχει κοινόν. ὅθεν ἀναφύεται ἀπορία παρὰ τοῖς ἐξηγηταῖς. δοκεῖ γὰρ ὁ Φιλόσοφος τὰς διαφορὰς πασῶν ἀποκλείειν τῶν κατηγοριῶν. ἐπὼν γὰρ ὅτι οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ εἰσὶ, διασύλλει ταύτας τῶν συμβεβηκότων, ὡς ἐν ὑποκειμένῳ ὄντων, τὸ δὲ αὐθις λέγειν μὴ μόνον ταῖς Οὐσίαις εἶναι τοῦτο κοινὸν, ἀλλὰ καὶ ταῖς διαφοραῖς προσήκειν, ἐναργῶς ἀποκλείει τὰς διαφορὰς, τῆς κατὰ τὴν Οὐσίαν κατηγορίας, ἐφ' ἧς ἀνακτέον ἐστὶ ταύτας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Λύσις Πρώτη.

Περὶ ταύτης τῆς ἀπορίας, ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁ Ἀμμώνιος διασκεπτόμενος, εἰσάγει τοὺς κατ' ἐκεῖνα καιροῦ φιλοσοφοῦντας, οἳ τειχῶς διανέμονται τὰς διαφοράς. τὰς μὲν γὰρ ἔφασαν εἶναι μᾶλλον Οὐσίας, ἢ Συμβεβηκότα, ὡς τὸ λογικὸν καὶ ἄλογον, καὶ τὰ τοιαῦτα. τὰς δὲ ἀνάπαλιν μᾶλλον Συμβεβηκότα, ἢ Οὐσίας. καὶ ταύτης τῆς τάξεως παραδείγματα προχειρίζεται, τὴν ἐν Αἰθίοπι, φέρε εἰπεῖν, μελανίαν, καὶ Κόρακι, τὴν ἐν Κύκνῳ λευκότητα, καὶ ὅσα ἄλλα ὁμοίως ἔχουσι. Τέλος δὲ κλάσεως διαφορὰς ἐτίθεσαν, ἃς μέσην τάξιν ἐχούσας ἐβούλοντο, ἐφ' ὅτε μὲν, Οὐσίας λόγον ἐπέχειν, ἐνίοτε δὲ καὶ Συμβεβηκότος. ὧν καὶ παραδείγματα προχειρίζεται ὁ Ἀμμώνιος τὰς πρώτας τῶν ἁπλῶν σωμάτων ποιότητας, θερμὸν δηλονότι καὶ ξηρὸν, ψυχρόν τε καὶ ὑγρόν. αὗται γὰρ πρὸς μὲν τὸ ἁπλῶς, ἤτοι τὸ τειχῇ διασπὸν θεωρούμεναι, συμβεβηκότων ἐπέχουσι λόγον. τοῖς δὲ στοιχείοις οὐσιωδῶς ὑπάρχουσι, συμπληρωτικαὶ τῆς Οὐσίας αὐτῶν οὖσαι. ἐπεὶ τοιγαροῦν οὐχ ἓν εἶδος τῶν διαφορῶν, διὰ τοῦτο φησὶν ὁ Φιλόσοφος πρὸς πάσας ἀπιδὼν τὰς ἐν αὐταῖς ἑτερότητας, εἰκότως πάσας οὐχ ἁπλῶς ἐν ταῖς οὐσίαις ἔταξεν, οὔτ' αὖ ἐν τοῖς συμβεβηκόσι.

Ἀναίρεσις τῆς εἰρημένης ἐπιλύσεως, καὶ θέσις ἑτέρας.

Πρὸς τούτους αὐτὸς ἀντεπάγει ὁ Ἀμμώνιος, πρῶτον τὴν τοῦ ὄντος διαίρεσιν, δίχα διῃρημένου κατὰ τὸν Φιλόσοφον, ἀμέσως, εἰς Οὐσίαν καὶ Συμβεβηκὸς, κατὰ δὲ τὴν ἐκείνων διδασκαλίαν, ἔδει καὶ τρίτον δίδοσθαι γένος τοῦ ὄντος μεταξὺ Οὐσίας καὶ Συμβεβηκότος, ἐφ' ᾧ ἀναχθεῖεν αἱ διαφοραί. Εἶτα ὅτι Οὐσίαι εἰσὶν αἱ διαφοραὶ, αὐτὸς κατασκεύάζει, ἐκ τοῦ εἶναι ταύτας συμπληρωματικὰς τῶν εἰδῶν, καὶ κατ' ἐκείνων κατηγορεῖσθαι οὐσιωδῶς. Ἐπιλυόμενος δὲ αὐτὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀπορίαν φησί. χυδαιότερον ἐνταῦθα, καὶ ὡς πρὸς εἰσαγομένους τὸν λόγον ἐοικέναι τῷ Φιλοσόφῳ.

Ἀνω-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀναίρεσις τῆς ἐπιλύσεως, καὶ θέσεως.

Ὁ Μέντοι Φιλόσοφος ἐ μόνον ἐπὶ τῶ παρόντος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πολλῶν ἄλλων τὰς οὐσιώδεις διαφορὰς, καὶ ποιότητας προσαγορεύει. ἐν μὲν τῷ πέμπτῳ τῆς Φυσικῶν, ἐδαφίῳ δεκάτῳ ὀγδόῳ ταῦτα κατὰ λέξιν φησί. λέγω δὲ τὸ ποιὸν τὸ ἐν τῇ οὐσίᾳ. καὶ ἀναπτύσσων τὸ λεγόμενον ἐπάγει, καὶ γὰρ ἡ διαφορὰ ποιόν. ἐν δὲ, τῷ Ε. τῆς Μεταφυσικῶν ἐν τῷ περὶ Ποιοῦ κεφαλαίῳ ἐν ταῖς ποιότησι καταριθμεῖ τὰς οὐσιώδεις διαφορὰς, καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις κέχρηται τῷ τῆς ποιότητος ὀνόματι ἐπὶ τῆς κατ' οὐσίαν διαφορῶν. ἔμπης δὲ ὅτι οὐ κυρίως εἰσὶν ἐν τῇ κατηγορίᾳ τῆς ποιότητος αἱ οὐσιώδεις διαφοραὶ, δηλοῦσι καὶ τὰ προχειρισθέντα τῷ Ἀμμωνίῳ ἀνωτέρω, καὶ παρὰ τοῦτα ὅτι αἱ ποιότητες ὡς παρὰ Πορφυρίῳ ἐλέγετο, προστιθέμεναι τοῖς οὖσι, ἀλλοῖον ποιοῦσι, αἱ δὲ οὐσιώδεις διαφοραὶ, οὐκ ἀλλοῖον, ἀλλὰ ἄλλο ποιοῦσι. καὶ ὁ Φιλόσοφος παρακατιὼν, μέρη τῆς Οὐσίας τὰς διαφορὰς ὀνομαλεῖ. Ὅθεν βέλτιον οἶμαι λέγειν, τὰς οὐσιώδεις διαφορὰς, καθ' αὑτὰς μὲν θεωρουμένας, μὴ ἀξιοῦσθαι τῆς κατὰ τὴν οὐσίαν ἐπωνυμίας παρὰ τῷ Φιλοσόφῳ, ἃ μάλιστα κατὰ τὴν προκειμένην θεωρίαν. οὔτε γὰρ πρῶταί, οὔτε δεύτεραι Οὐσίαι εἰσὶν, ἀλλὰ ποιότητες οὐσιώδεις. συναπτόμεναι δὲ τοῖς γένεσι, μέρη γίνονται τῆς οὐσίας, ἤ δηλαδὴ συνιστῶσι τὰ εἴδη. ὅθεν καθ' αὑτὰς, ἐν οὐδεμιᾷ πίπτουσι κατηγορίᾳ, (ἐννοουμένης τῆς κατηγορίας, ἥπερ ἐστὶ τάξις τις καὶ σειρὰ τῶν κατηγορουμένων καὶ ὑποκειμένων, ἡμῶν δηλονότι εἰδώντε καὶ ἀτόμων.) διὰ μέσου τὰ εἴδη καὶ αὗται εἰς τὴν Οὐσίαν ἀνάγονται, ὡς μέρη οὖσαι συστατικὰ τῶν εἰδῶν. τὸν αὐτὸν δ' ὅπον ἀναφέρονται ἐπὶ τὴν κατηγορίαν τῆς Οὐσίας ἡ Ὕλη καὶ τὸ Εἶδος, καθὸ δηλαδὴ συνιστῶσι τὸν συνθέτον Οὐσίαν.

Εἰ δέ τις φαίη τὰς διαφορὰς μέρη εἶναι τῆς Οὐσίας, καὶ γὰρ συστατικαὶ τυγχάνουσι τῆς αὐτῆς, τὰ δὲ μέρη τῆς Οὐσίας, εἰσὶν Οὐσίαι. τίνι λόγῳ ἄρα ὁ Φιλόσοφος ὀνομαλείει ταύτας τῆς κατηγορίας τῶν Οὐσιῶν; Ῥητέον οὕτως, ὡς ὁ Φιλόσοφος ἐνταῦθα Οὐσίας ἐννοεῖ τὰς συνθέτους καὶ ἐντελεῖς, ὁποῖαι οὐκ εἰσὶν αἱ διαφοραί.

Ἀπαὶ

Ἀπάντησις πρὸς τὴν ἀντίθεσιν τοῦ Ἀμμωνίου.

Τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπιλύεται καὶ ἡ παρ' Ἀμμωνίῳ ἀντίθεσις, περὶ τῆς τοῦ ὄντος διαιρέσεως ἀμέσως, εἰς Οὐσίαν καὶ Συμβεβηκός. ἐννοεῖται γὰρ ἡ διαίρεσις τοῦ ὄντος εἰς Οὐσίαν, ὡς εἰς αὐθύπαρκτον Ὄν, καὶ Συμβεβηκός, ὡς ἐν ἄλλῳ ὑπάρχον, ὃν τρόπον οὐδὲν δίδοται μεταξὺ τῆς Οὐσίας (οὕτως ἐννοουμένης) καὶ Συμβεβηκότος· τοῦτο δὲ οὐ κωλύει τὸ δυνάσθαι ἡμᾶς τῇ ἐπινοίᾳ χωρίζειν τὰς οὐσιώδεις διαφοράς, ἅπερ οὕτω κεχωρισμέναι, οὔτε Οὐσίαι εἰσὶν ἐντελεῖς, οὐ γὰρ ὑφίστανται καθ' αὑτάς, οὔτε Συμβεβηκότα, οὐ γὰρ ὑπάρχουσιν ὡς ἐν ὑποκειμένοις τοῖς εἴδεσιν, ἀλλ' ὡς μέρη. ὅθεν οὐκ ἀπεικότως ἤκουσαν ποιότητες οὐσιώδεις, καὶ διαφέρουσί πως, τῆς τε Οὐσίας καὶ τῶν Συμβεβηκότων, τὸν εἰρημένον ἐννοούμεναι τρόπον. ᾧ δὴ λόγῳ καὶ ὁ Φιλόσοφος ἐννοήσας πεύτας ἐπὶ τοῦ παρόντος δείκνυσιν, τῆς τε Οὐσίας καὶ τῶν Συμβεβηκότων.

Ἐφεξῆς ὁ Φιλόσοφος ἐποιήσατο τοιαύτην ἀνακύπτουσαν ἐπιλύεται. ἔχει γάρ αἴτις εἰπεῖν, τὰ μέρη τῆς Οὐσίας φέρε εἰπεῖν τοῦ ἀνθρώπου, χεῖρες, πόδες, καὶ τὰ τοιαῦτα, Οὐσίαι εἰσί. ταῦτα δὲ ἐν ὅλῳ εἰσί, δηλαδὴ τῷ ἀνθρώπῳ. αἱ Οὐσίαι ἄρα ἐν ὅλῳ, ὡς ἐν ὑποκειμένῳ εἰσίν.

Ἐπιλύεται τοιγαροῦν ὁ Φιλόσοφος εἰπών, τὰ μέρη τῆς Οὐσίας μὴ συνυπάρχειν τῷ ὅλῳ, οἷον χεῖρες καὶ πόδες καὶ τὰ τοιαῦτα τῷ ἀνθρώπῳ ὡς ἐν ὑποκειμένῳ. τὸ γὰρ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι ὡς ἀνωτέρω ὁ Φιλόσοφος ὁρίζεται ἐστὶν ἐν ἄλλῳ εἶναι, μὴ ὡς μέρος ἐκείνου ἐν ᾧ ἐστί. τὰ δὲ μέρη τῇ Οὐσίᾳ συνυπάρχουσι τῷ ὅλῳ συμπληροῦντα τοῦτο.

Δεύτερον παρεπόμενον.

„ Ὑπάρχει δὲ ταῖς Οὐσίαις καὶ ταῖς διαφοραῖς, τὸ παντὶ συνωνύμως „ ἀπ' αὐτῶν λέγεσθαι, καὶ τὰ ἑξῆς.

Δεύτερον παρεπόμενον ἐπάγει τῆς Οὐσίας ὁ Φιλόσοφος, ὅπερ ἐστὶ συνωνύμως κατηγορεῖσθαι καὶ τῶν ὑποτεταγμένων. δεδήλωται δὲ πρότερον ἀνωτέρω, ἐν οἷς μετὰ τοῦ Φιλοσόφου ἔφημεν, τὰς δευτέρας Οὐσίας κατηγορεῖσθαι τῶν πρώτων κατά τε τοὔνομα, καὶ λόγον τὸν αὐτόν· τῶν δὲ Συμβεβηκότων τὰ πλεῖστα, οὔτε τὸ ὄνομα, οὔτε τὸν λόγον μεταδιδόναι τοῖς ἰδίοις ὑποκειμένοις. ἔμπης δ' ἔνια μηδὲν κωλύει μεταδιδόναι τοῦ ὀνόματος τῷ ὑποκειμένῳ, τοῦ λόγου δὲ οὐδενί. πρὸ δὲ τοῦ ἴδιον,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οὔτε μόνῃ προσήκει τῇ Οὐσίᾳ, οὔτε πάσῃ. σὺ μόνῃ μὲν, ὅτι καὶ ταῖς διαφοραῖς ὑπάρχει κοινόν, κατηγοροῦνται γὰρ κἀκεῖναι συνωνύμως, ὥσπερ τὰ γένη κατὰ τῶν εἰδῶν καὶ ἀτόμων Οὐσιῶν. τὸ γὰρ αἰσθητικὸν φέρε εἰπεῖν, ἀποδίδωσιν ἀνθρώπῳ τε καὶ Σωκράτει, καθ' ὧν κατηγορεῖται, τό,τε ὄνομα, καὶ τὸν λόγον τὸν αὐτόν. λέγεται γὰρ ὅ,τε ἄνθρωπος αἰσθητικὸς, καὶ ὁ Σωκράτης ὁμοίως, καὶ ἔστιν ἑκάτερος οὐσία ἔμψυχος αἰσθητική. ἐπὶ γὰρ τῶν συνωνύμως κατηγορουμένων, ὅσα κατὰ τοῦ κατηγορουμένου λέγεται, τοσαῦτα & κατὰ τοῦ ὑποκειμένου ῥηθήσεται. οὐ πάσῃ δὲ προσήκει τῇ Οὐσίᾳ τὸ αὐτὸ παρεπόμενον, ὅτι ταῖς πρώταις Οὐσίαις ἀνοίκειόν ἐστιν. ἀπὸ γὰρ τῆς πρώτης οὐσίας οὐδὲ μία πέφυκε κατηγορία γίνεσθαι καθ' αὑτό. κατ' οὐδενὸς γὰρ ὑποκειμένου ἡ πρώτη Οὐσία κατηγορεῖται καθ' αὑτό.

Εἰδέ τις φαίη, ὅτι καὶ τὰ συμβεβηκότα κατηγορεῖται συνωνύμως κατὰ τῶν ὑφ' αὑτὰ, ὡς ἡ ἕξις κατὰ τῆς Ἐπιστήμης καὶ Τέχνης, καὶ ἡ Τέχνη κατὰ τῆς Μουσικῆς καὶ Γραμματικῆς, καὶ τῶν ὁμοίων, Ῥητέον, ὅτι ἐπὶ τοῦ παρόντος θεωρεῖται τὰ συμβεβηκότα, καθὸ κατηγορεῖται τῶν Οὐσιῶν αἷς ἐνυπάρχουσιν, οὐ καθ' ὅσον πρὸς τὰ ὑφ' αὑτὰ τασσόμενα ἀναφέρεται.

Τέταρτον παρεπόμενον.

„ Πᾶσα δὲ Οὐσία δοκεῖ τὸ δέ τι σημαίνειν. καὶ τὰ ἑξῆς.

Τρίτον προστίθησι παρεπόμενον τῆς Οὐσίας ὁ Φιλόσοφος, ὅτι πᾶσα δοκεῖ Οὐσία τὸ δέ τι σημαίνειν. κέχρηται ὁ Φιλόσοφος τῇ φωνῇ πάνυ, τὸ δέ τι σημαίνειν ἐπ' ὄντε πλατύτερον, ὡς ἐν τῷ Α. τῶν Φυσικῶν κεφαλαίῳ ἑβδόμῳ, ἔνθα οὐ μόνον εἰς δήλωσιν τῆς Οὐσίας εἴληπται, ἀλλὰ καὶ τῶν Συμβεβηκότων, ἅπερ τῶν στερήσεων καὶ ἀποφάσεων ἀντιδιαστέλλονται. ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲ ἰδιαίτερον τούτῳ κέχρηται, καθὸ σημαντικὴ ἐστὶν οὐσίας ὡρισμένως μιᾶς τῷ ἀριθμῷ, καὶ διακτύλῳ ὥς φασι δεικνύσθαι πεφυκυίας, ἥτις αὐθύπαρκτος εἴη καὶ ἐντελὴς Οὐσία. ὅθεν εἰκότως φησὶν ὁ Φιλόσοφος, τοῦτο μόναις ταῖς πρώταις οὐσίαις, μόνως καὶ καθ' αὑτὸ προσήκει. αἱ γὰρ δεύτεραι Οὐσίαι εἰ καὶ κατὰ τὸ σχῆμα τῆς προσηγορίας δοκοῦσί πως τὸ δέ τι σημαίνειν, ὡς εἴτις φαίη ἄνθρωπον, ἢ ζῷον, οὐ μέντοι ὁμοίως ὡς αἱ πρῶται Οὐσίαι τὸ δέ τι σημαίνουσιν, ἀλλὰ κατὰ πολλῶν, καὶ ὁ ἄνθρωπος, καὶ τὸ ζῷον κατηγορεῖται.

Μι-

Μηδεὶς δ' ὑπολάβῃ, λέγοντος ἐνταῦθα τοῦ Φιλοσόφου, τὰ γενῆ καὶ τὰ εἴδη, ποιότητι σημαίνειν, ἐν τοῖς Συμβεβηκόσι ταῦτα καταριθμήσασθαι. τὸ γὰρ Ποιὸν, ἢ κοινότερον λέγεται, καὶ ἰδιαίτερον. λαμβάνεται μὲν ἰδιαίτερον ὀπλικὰ μόνα σημαίνει τὰ ἀναγόμενα ἐπὶ τὴν κατηγορίαν τῆς Ποιότητος, κοινότερον δὲ εἰλημμένον, πάντα σημαίνει τὰ καθόλου κατηγορούμενα, οὐ μόνον Συμβεβηκότα, ἀλλὰ καὶ τὰς Οὐσίας. λέγεται γὰρ Ποιὸν, εἴποιν ποιότης, ὅτι ποτ' ἔχει λόγον μετεχομένου πρὸς μετέχον. τὸ γὰρ εἶναι τῆς Ποιότητος, ἐν τῷ μετέχεσθαι ὡς εἴδος ποιοῦ, οὐσίωται. ὅθεν τῷ λόγῳ τῆς μεθέξεως ὁρίζεται τῷ Φιλοσόφῳ λέγοντι ποιότητα εἶναι, καθ' ἣν ποιοί τινες εἶναι λεγόμεθα. πάντα δὲ τὰ καθόλου, λόγον ἔχει μετεχομένου πως καὶ εἰδοποιοῦντος πρὸς τὰ καθ' ὧν κατηγορεῖται. ποιοῦσι γὰρ ἐκεῖνα τοιαῦτα, ἢ μὴ τοιαῦτα, οὐσιωδῶς, ἢ ἐπουσιωδῶς. Ὅθεν ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ Ε τῶν μεταφυσικῶν, κεφαλαίῳ περὶ Ποιοῦ διδάσκων τὰς οὐσιώδεις διαφορὰς φησὶ κυριώτατα λέγεσθαι ποιότητας.

Τέταρτον παρεπόμενον.

„ Ἔστι δὲ ταῖς Οὐσίαις, καὶ τὸ μηδὲν ἐναντίον αὐταῖς εἶναι.

Τέταρτον παρεπόμενον τῆς Οὐσίας ἐστὶ τὸ μὴ ἔχειν ἐναντίωσιν, τουτέστιν Οὐσίαν Οὐσίᾳ μὴ ἐναντίαν εἶναι. ἐννοεῖται δὲ τὰ ἐναντία ἐνταῦθα κυρίως, ἅπερ εἰσὶν εἴδη ὑπολύτως θεωρούμενα, ἐνεργοῦντα εἰς ἄλληλα, καὶ ἀμοιβαδὸν ἐξωθοῦντα τοῦ αὐτῷ δεκτικοῦ. σεμνικῶς δὲ καὶ ταῖς Οὐσίαις ἐστὶν ἐναντίωσις, ὡς ἐν τῷ Α. τῶν Φυσικῶν ὁ Φιλόσοφος πλατύτερον διδάσκει. δεῖ δὲ τὴν ἰδιότητα ταύτην ἐννοεῖν, πρώτως καὶ καθ' αὑτὸ προσήκουσαν τῇ σωματικῇ Οὐσίᾳ, καὶ μάλιστα διὰ τὴν Ὕλην, οὐχ ὁμοίως δὲ καὶ ταῖς διαφοραῖς, ὅπερ ἔστι μὲν καὶ παρὰ τῷ Φιλοσόφῳ εὑρεῖν ἐπὶ πολλῶν, καὶ ὁ λόγος πείθει σαφῶς.

Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο μόνῃ προσήκει τῇ Οὐσίᾳ, ἔστι γὰρ καὶ τῷ Ποσῷ κοινόν. τῷ γὰρ διπήχει, ἢ τριπήχει, ἢ τῷ δεκαδικῷ ἀριθμῷ καὶ τοῖς ὁμοίοις, οὐδὲν δοκεῖ ἐναντίον εἶναι.

Ἀντιφέρει ἐφεξῆς ὁ Φιλόσοφος, ὅτι δοκεῖ τις ἐνεῖναι τῷ Ποσῷ ἐναντιότης. Δείκνυσι δὲ τοῦτο παραδείγματι τοιῷδε. Τὸ πολὺ καὶ ὀλίγον, μέγα καὶ μικρὸν, ποσάτε εἶναι δοκοῦσι καὶ ἐναντία ἀλλήλοις, διὸ οὐκ ἀληθὲς ὅτι λίγειν τῷ Ποσῷ μηδὲν ἐναντίον εἶναι.

Ταύτῃ τῇ αἰτιάσει ὑπλύεται ὁ Φιλόσοφος, χρώμενος διαιρέσει τοιᾷδε.

τοιᾶδε. τοῦ Ποσοῦ, τὸ μὲν ἐστὶν ὡρισμένον, ὡς τὰ δύο, τρία, δίπηχυ, τρίπηχυ. τὸ δὲ ἀόριστον, ὡς τὸ μέγα καὶ μικρὸν, καὶ πολὺ καὶ ὀλίγον. ταῦτα γὰρ οὐ σημαίνει ποσὸν ὡρισμένον. ταύτης οὖν τῆς διαιρέσεως ὑποτεθείσης, ἐπάγει ὁ Φιλόσοφος, καὶ δοίημεν ἂν δέχεσθαι ἐναντιότητα τὸ Ποσὸν, ὅσον ἐστὶν ἀόριστον, τοῖς ὡρισμένοις μέντοι ποσοῖς, οὐδὲν ἐστὶν ἐναντίον. ὅθεν ἀληθὲς ἐστὶ μὴ μόνον τῇ Οὐσίᾳ προσήκειν τὸ μηδὲν ἐναντίον ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τῷ Ποσῷ ὑπάρχειν κοινόν. καίτοι ἐν τῷ περὶ Ποσοῦ κεφαλαίῳ δείκνυσιν ὁ Φιλόσοφος, τὸ μέγα & μικρὸν, τὸ πολὺ καὶ ὀλίγον, μὴ εἶναι ποσὰ καθ' αὑτό. διὸ καὶ συμβήσεται παντὶ τῷ Ποσῷ, ἴδιον εἶναι τὸ μηδὲν ἐναντίον ἔχειν.

Τίνα τρόπον ἐννοεῖν μηδὲν ἐναντίον εἶναι τῇ οὐσίᾳ.

Περὶ τὸ τέταρτον τουτὶ παρεπόμενον τῆς Οὐσίας, οὐχ ἧττον δύσληπτος, ἡ δημόσιος ἐπὶ τῶν φιλοσοφούντων ἐστὶν ἀμφισβήτησις. ἔστι δὲ τὸ τῆς μάχης καὶ ἀντιλογίας αἴτιον, ἡ τῆς Οὐσίας γένεσις. οὐδὲν γὰρ ἄλλως φαίνεταί πως γενέσθαι, μὴ διδομένης ἐναντιώσεως τῇ Οὐσίᾳ. οὐδὲν γὰρ ποιεῖ, ὅτι μὴ εἰς τὸ ἐναντίον, καὶ πάσχει ὁμοίως οὐδὲν, πλὴν ὑπὸ τοῦ ἐναντίου, ὡς ἐν τῷ Α. τῶν Φυσικῶν, κεφαλαίῳ πέμπτῳ, καὶ ἐν τῷ πρώτῳ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς κεφαλαίῳ ἑβδόμῳ διδάσκει ὁ Φιλόσοφος.

Ἀμέλειαι εἰ ἀναγκαῖον ἐστὶν εἰς γένεσιν τῆς Οὐσίας τὸ ποιητικὸν ἐνεργεῖν, ἐνέργεια δὲ οὐδεμία πέφυκε γίγνεσθαι, οὗπερ μὴ ἐστὶν ἐναντίωσις, ἕπεται ἀναγκαίως ἐπὶ τῆς Οὐσίας ἐνεῖναι ἐναντίωσιν. δεῖ γὰρ ἐναντίον εἶναι τῇ Οὐσίᾳ τὸ ποιητικὸν, ὑφ' οὗ ἡ μὲν φθείρεται τῶν Οὐσιῶν, ἡ δὲ γίγνεται. ὁ δὲ Φιλόσοφος οὐ μόνον ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀποφαίνεται τῇ Οὐσίᾳ μὴ ὑπάρχειν ἐναντίον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πολλῶν ἄλλων, τοῦτο ὡς ἀρχὴν ἀναντίρρητον ὑποτίθησι, τῇ Οὐσίᾳ δηλαδὴ μηδὲν ἐναντίον εἶναι. Ὅθεν ἐν τῷ Ε. τῶν Φυσικῶν ἑβδόμῳ δεκάτῳ κίνησιν (1) μὴ ὑπάρχειν τῇ Οὐσίᾳ διδάσκει, ἐκ τοῦ μηδενὸς αὐτῇ ἐναντίον εἶναι.

Δόξα τῶν νεωτέρων.

Τῶν νεωτέρων σχεδὸν πάντες, βούλονται μὲν τὴν γένεσιν καὶ φθορὰν, τῷ λόγῳ τῆς ἐναντιώσεως γίγνεσθαι, τὴν μέντοι ἐναντίωσιν,

(1) Ἐν τῷ Ποσῷ, Ποιῷ, & τῷ Που.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

οὐκ ἐν τοῖς εἴδεσι τῆς Οὐσίας, εἰτ' οὖν διαφορᾶς ἀνέχονται συνυπάρχειν, ἀλλ' ἐν ταῖς ποιότησι τίθενται, ταῖς διατιθεμέναις καὶ παρασκευαζούσαις τὴν ὕλην, εἰς γένεσιν τῆς Οὐσίας, ἀναιρούσαις τὰς ἰδιότητας τοῦ προϋπάρχοντος εἴδους, καὶ τὰ διασώζοντα τοῦτο συμβεβηκότα. ὑποτίθενται γὰρ κοινότερον οὕτω, ὡς ἀξίωμα ἀναμφισβήτητον τὴν ὑλικὴν Οὐσίαν, εἶτουν τὸ σύνολον εἶδος, μηδὲν ἀμέσως, καὶ καθ' αὑτὸ ποιεῖν, ἀλλὰ διὰ τῶν ἰδίων συμβεβηκότων, οἷς διατιθεμένης τῆς ὕλης, ἐν ᾧ ἔσχατον ἡ φθορὰ τοῦ προϋπάρχοντος εἴδους ἀπολήγει, ἐν τῷ αὐτῷ νῦν ἀναφύεσθαι, καὶ οἷον ἀνακύπτειν τὸ γενόμενον εἶδος ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὕλης.

Εἰσάγουσι δὲ εἰς δεῖξιν τούτου τὸν Φιλόσοφον, ἐν οἷς φησὶ τῇ Οὐσίᾳ μηδὲν ἐναντίον εἶναι, καὶ ἀπὸ τοῦ τεταρτου κεφαλαίου τοῦ περὶ Αἰσθήσεως „ καὶ Αἰσθητῶν βιβλίου, ἔνθα φησὶν ὁ Φιλόσοφος. τὸ μὲν πῦρ ἢ πῦρ, „ καὶ ἡ γῆ ἢ γῆ, οὐδὲν πέφυκε ποιεῖν, ἢ πάσχειν, οὐδ' ἄλλο οὐδέν. ἢ „ δὲ ὑπάρχει ἐν αὐτοῖς ἐναντιότης, ταύτῃ πάντα ποιοῦσι καὶ πάσχουσιν. Ἐπιχειροῦσι δὲ ὡδίπως. Τὸ πῦρ οὐδὲν ποιεῖ, ἧπερ ἐστὶ πῦρ, οὐδὲ ἡ γῆ, ἢ γῆ, τὸ δὲ μὴ ποιοῦν ἢ τοιοῦτον, οὐ ποιεῖ τῷ οἰκείῳ εἴδει. οὐκ ἄρα τῷ οἰκείῳ εἴδει ποιεῖ, οὔτε τὸ πῦρ, οὔτε ἡ γῆ. ἔστι δὲ τὸ πῦρ αὐτὸ τοῦτο πῦρ, διὰ τὸ οἰκεῖον εἶδος, ὥσπερ καὶ ἡ γῆ. λείπεται ἄρα τὰς ὑλικὰς Οὐσίας ποιεῖν διὰ τῶν παρεπομένων τοῖς οἰκείοις εἴδεσι συμβεβηκότων, ἀλλ' οὐκ ἀμέσως αὐτοῖς τοῖς εἴδεσι. Φέρουσι δὲ εἰς ἐμπέδωσιν τοῦ λόγου τὸν Φιλόσοφον, ὃς πρῶτον μὲν τὰς ἀποδιδομένας ταῖς ὑλικαῖς Οὐσίαις δραστικὰς δυνάμεις τοῖς συμβεβηκόσιν ἀπαριθμεῖ. πάντες γὰρ παύπας ἐν τῇ καταγωγείᾳ τῆς ποιότητος, ἄλλως τε καὶ ὅτι αὗται τῆς οὐσίας δισκηνόχασι, πρόδηλον. ἐπιτείνονται γὰρ καὶ ἀνίενται, σωζομένου τοῦ αὐτοῦ οὐσιώδους εἴδους. διαφόρως γὰρ τοῦ σώματος διατιθεμένου, κατά τε διαφόρους ἡλικίας (1) καὶ νόσους, ἐπιτείνονται καὶ ἀνίενται αἱ δυνάμεις, μενόντος ἀεὶ τοῦ αὐτοῦ εἴδους.

Ἀντίθεσις πρὸς τὴν ἐκτεθεῖσαν δόξαν.

Δύο μάλιστα ἔπονται ἄτοπα τῷ τοιῷδε φιλοσοφεῖν τρόπῳ περὶ τῆς τῶν ὄντων γενέσεως, τὸ μὲν (2) ὅτι ἀπὸ ἀγενοῦς καὶ ἀτελοῦς αἰτίας ἀγενὲς καὶ ἀτελὲς ἀποτέλεσμα προέρχεσθαι διατάττεται, τὸ δὲ (3) ὅτι τὴν οὐσίαν καὶ τὸ οὐσιῶδες εἶδος, ἀργὸν ἀποφαίνεται, καὶ οὐδὲν δρῶσαν. ἅπερ

(1) Ὡς τὸ ῥέφος μᾶλλον θερμὸν, ἢ ὁ γηρεύς. (2) Οἷον ἀπὸ τὸ ποιὸν ἡ οὐσία (3) Οἷον πῦρ Η πῦρ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἅπερ ὅσης ἔχεται τῆς ἀποπίας, καὶ ὅσον εἰσὶν ἀλλότρια τῆς ὀρθῆς ἐν φιλοσοφίᾳ μεθόδου, προδήλα καθ' αὑτά. τὸ γὰρ καθ' αὑτὸ αἴτιον τοῦ γενναῖν, καὶ προβάλλειν, ἢ τῆς αὐτῆς τάξεως, καὶ τελειότητος τῷ ἀποτελέσματι χρεὼν εἶναι, ἢ τελεώτερον τοῦ ἀποτελέσματος, ὡς ἐπὶ τῶν τεχνητῶν καθορῶνται. ἀπὸ δὲ ἀτελεστέρας καὶ ὑποβεβηκυίας αἰτίας, τελεώτερόν τε καὶ ὑπερέχον ἀποτέλεσμα προελθεῖν, τῷ ἀδυνάτων φαίνεται εἶναι. αἴτιον γὰρ, ὅτι οὐδὲν πέφυκεν ἐνεργεῖν, ἢ ποιεῖν ὑπὲρ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ τελειότητα, ὅτι οὐ δυνάται δοῦναι ὅπερ οὐκ ἔχει, κἂν αἱρεθείη ἐντεῦθεν ἡ κυριωτάτη τοῦ φιλοσοφεῖν μέθοδος εἰς ἀναζήτησιν καὶ εὕρεσιν τῶν ἀρχῶν, ἥτις ἐστὶ προϊέναι καὶ μεταβαίνειν ἀπὸ τῶν αἰτιατῶν καὶ ἡμῖν γνωρίμων, ἐπὶ τὰ αἴτια & ἀρχὰς τὰ τῇ φύσει γνώριμα, ἢν ἐν προοιμίῳ τοῦ Α. τῶν Φυσικῶν παραδίδωσιν ὁ Φιλόσοφος. οὐ γὰρ ἂν ἢν ἡμῖν σωζειν ἀπὸ τῆς διαφορᾶς καὶ τελειότητος τῶν ἀποτελεσμάτων, τὴν διαφορὰν καὶ τελειότητα τῶν ποιητικῶν, καὶ μᾶλλον ἂν ἢν θρυλλουμένη ἡ ἀποδεικτικὴ μέθοδος, εἰ τὸ συμβεβηκὸς θείημεν παρεκτικὸν τῆς Οὐσίας, καὶ ἀπὸ τῆς ἀτελεστάτης αἰτίας, τὰ τελειώτατα τῶν ἀποτελεσμάτων προέρχεσθαι.

Οἱ πρεσβεύοντες τὴν ἀνωτέρω δόξαν, πολλαῖς ἐξηγήσεσι, καὶ ξόπτοις διαφόροις τοῦ λέγειν κέχρηνται, εἰς ἀναίρεσιν τῶν προτεθεισῶν αὐτῇ θέσεων. καὶ πρῶτον μὲν θεωροῦσι τὸ συμβεβηκὸς διχῶς, ἥπερ ἐστὶν ὄν, καὶ ἢ τυγχάνει ποιητικόν. καὶ ἢ μὲν ὂν θεωρούμενον, ἀτελέστερον εἶναι φασὶ τῆς Οὐσίας. ἢ δὲ ποιητικὸν, ἐνδέχεσθαι εἶναι τελεώτερον τῆς Οὐσίας.

Ἀλλ' αὕτη ἡ διαίρεσις καὶ θεωρία τοῦ Συμβεβηκότος, μικρὰ τούτοις συμβάλλεται. ἡ γὰρ δυνάμις ἣν φασὶν ὑπάρχειν τῷ συμβεβηκότι ἐν τῷ ἐνεργεῖν, πάντως οὐδὲν ἄλλο ἐστὶ παρὰ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ. συμπαρομαρτεῖ γὰρ τῇ τοῦ συμβεβηκότος Οὐσίᾳ, καὶ συνεπεκτείνεται ταύτῃ. οὐδὲ ἐστὶν ἄλλως ἐννοῆσαι ταύτην, τῆς τοῦ συμβεβηκότος διενηνοχέναι ὑπόστασις, ὅτι μὴ μόνῳ τῷ λόγῳ. ὅθεν οὐ δὲ φύσιν ἔχει τὸ συμβεβηκὸς, τελεώτερον λέγεσθαι μὲν ἐν τῷ ἐνεργεῖν, ἐν δὲ τῷ εἶναι ἀτελέστερον τῆς οὐσίας τυγχάνειν. εἰ γὰρ ἐν τῷ εἶναι, ἀτελέστερόν ἐστι τῆς Οὐσίας, καὶ ἐν τῷ ἐνεργεῖν ὁμοίως ἀτελέστερον ἔσται.

Δευτέρῳ δὲ ξόπτῳ τοῦ λέγειν κέχρηνται οἱ αὐτοὶ πρὸς ἀναίρεσιν τῶν αὐτῶν αἰτιθέσεων. φασὶ γὰρ τὸ συμβεβηκὸς κατὰ μὲν τὴν οἰκείαν αὐτοῦ φύσιν καὶ δυνάμιν, ἀδύνατον εἶναι εἰς παραγωγὴν τῆς Οὐσίας, δυνάμει

δὲ τοῦ εἴδους τοῦ οὐσιώδους, οὐ ἐστὶ συμβεβηκὸς ἴδιον, δυνατὸν γίνεσθαι ἀμέσως εἰς παραγωγὴν τῆς Οὐσίας.

Ἀλλ' οὐ δὲ τούτῳ τῷ τρόπῳ τῆς ἀπαντήσεως ὀπωσοῦν ἐλαττοῦται τὸ κράτος τῆς ἡμετέρων (1) ἀντιθέσεων. ζητῆσαι γὰρ ἔξι καὶ παρὰ τοῦτο, τίς ποτ' ἂν εἴη ἡ τοιαύτη δύναμις τοῦ οὐσιώδους εἴδους, καθ' ὃ τὸ συμβεβηκὸς ἔχει λαβὸν τὸ δραστικὸν εἰς παραγωγὴν τῆς Οὐσίας; ἢ γάρ ἔξι παρ' αὐτὸ τὸ συμβεβηκὸς, ἐκτὸς δηλαδὴ τῆς Οὐσίας ἐκείνου, ἢ οὔ. εἰ γὰρ μή ἔξιν ἐκτὸς τῆς Οὐσίας τοῦ Συμβεβηκότος, οὐδὲν πλέον λέγουσι. ταὐτὸν γάρ ἔξιν εἰπεῖν καὶ τὸ Συμβεβηκὸς καθ' αὐτὸ μόνον, ᾧ ἰδίᾳ δύναμει, τῆς Οὐσίας εἶναι παρακτικόν. Εἰδὲ φαῖεν τὴν δύναμιν ταύτην εἶναι τοῦ οὐσιώδους εἴδους συμβεβικός τι, διακεκριμένον τῶ ποιητικῶ συμβεβηκότος, προβαίνει ὁμοίως ὁ αὐτὸς λόγος τῆς ἀντιθέσεως. ἡ γὰρ οὐσία οὐδὲν ἕτερόν ἔξιν, ἢ τὸ οὐσιῶδες εἶδος.

Ὅθεν ἐπ' ἄλλον καταφεύγουσι τρόπον τοῦ λέγειν. φασὶ γὰρ ἐν τῇ παραγωγῇ τῆς οὐσίας, ἀπὸ ὁλικῆς δυνάμεως, ἅμα ἐνεργεῖν τό, τε οὐσιῶδες εἶδος, καὶ κατὰ συμβεβηκὸς, ὡς εἶναι τὴν αὐτὴν παραγωγὴν τῆς Οὐσίας, ἀπὸ μὲν τοῦ οὐσιώδους εἴδους, ὡς κυρίως καὶ πρώτως ποιητικοῦ, ἀπὸ δὲ τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς εἴδους, ὡς ἀπὸ ὀργανικοῦ αἰτίου.

Ἀλλ' ἔστι ζητῆσαι καὶ παρὰ τοῦτο, εἰ ἀμέσως ἐννοοῦσι τὴν παραγωγὴν ταύτην τῆς Οὐσίας ἐξ ἑκατέρων προέρχεσθαι, ἢ ἀμέσως μὲν παρὰ μόνου τοῦ συμβεβηκότος παράγεσθαι τὴν Οὐσίαν, ἀπὸ δὲ τοῦ οὐσιώδους οὐκ ἄλλως, ἢ ὡς πορρωτέρου αἰτίου καὶ προκαταρκτικοῦ.

Εἰ μὲν (2) δοῖεν τὸ πρῶτον, ὁμολογήσουσι τὸ οὐσιῶδες εἶδος ἄμεσον ἀρχὴν γίνεσθαι τῆς παραγωγῆς, καὶ γλυσέως τῆς Οὐσιῶν, καὶ οὕτως οὐκ ἔσαι αὐτῷ ἀναγκαῖα εἰς γένεσιν τὸ συμβεβηκότα. διτὴ γὰρ φέρεται ἡ ἀρχὴ τῆς γενέσεως, ἡ μὲν προσεχὴς καὶ συωνύμως τῷ γινομένῳ, ὡς ὁ ἄνθρωπος ἄνθρωπον γλυνῶν. ἡ δὲ ὁμώνυμος λέγεται τῷ γινομένῳ, οἷά εἰσι τὰ καθόλου αἴτια, ὡς ὁ ἥλιος γεννῶν ἄνθρωπον. εἰ μὲν οὖν συωνύμως ἡ ἀρχὴ τῆς παραγωγῆς ἔη, ἀμέσως ἐνεργοῦσα, καὶ παράγουσα τὸ γινόμενον, καταλλήλως τε πάντως, καὶ ἐντελῶς ἕξει εἰς παραγωγὴν τοῦ συωνύμου εἴδους. οὐ γὰρ ἂν γένοιτο ἔλλειπες τὸ ὅμοιον εἰς παραγωγὴν τοῦ ὁμοίου, προσεχὲς ἔν, καὶ καθ' αὐτὸ αἴτιον. καὶ τοῦτο συνάγεται σαφῶς καὶ ταῖς τῆς ἀντιδοξουύτων ὑποθέσεσιν. εἰ γὰρ τὸ ἐπουσιῶδες εἶδος ἀποχρήσει εἰς παραγωγὴν τοῦ ὁμοίου εἴδους, πῶς οὐχὶ τὸ προσεχὲς

(1) Τῶν ἡμετέρων δηλαδὴ ὧν ἐφθημεν εἰπόντες ἐν ἀρχῇ τῆς ἀντιθέσεως δύο ἄτοπα ἕπεται. (2) Τὸ ἐξ ἑκατέρων ἀμέσως.

σεχὲς καὶ οὐσιῶδες; τῆς δὲ ἀρχῆς ἐνοουμένης ὁμωνύμου, ὡς ὁ ἥλιος ἔχει πρὸς τὰ μικτὰ, πολλῷ μᾶλλον ὑποχρόνως ἕξει ἐν τῷ οἰκείῳ (1) γενέσει εἰς παραγωγὴν τῆς μικτῶν αὐτῆς.

Εἰ δὲ φαῖεν τὴν Οὐσίαν μὴ εἶναι αἴτιον ἄμεσον εἰς παραγωγὴν τῆς Οὐσίας, ἀλλὰ διὰ μόνου τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς εἴδους, καὶ ὡς αἴτιον πορρώτερον, ἀλλὰ μὴ προσεχὲς, οὐδὲ νοῆσαι ἔτι ἐστὶ δυνατὸν, τίνι λόγῳ τὸ μὲν συμβεβηκὸς τοσοῦτον ἀτελέστερον ὂν τῆς Οὐσίας, δυνάμει οἰκείᾳ, καὶ ἐμφύτῳ, παρακτικὸν γίνεται τοῦ τελειοτάτου εἴδους, οἷον ἐστὶ τὸ οὐσιῶδες. Τὸ γὰρ λέγειν ὅτι τὸ τοιόνδε συμβεβηκὸς δυνάμις ἑτέρου ἐστὶ δηλαδὴ τῆς Οὐσίας, οὐδὲν συμβάλλεται εἰς τελειότητα ὑπὲρ τὴν τῆ συμβεβηκότος φύσιν, ὁπώς ποτε δοθεὶη σωημμένον τῷ εἴδει τῆς Οὐσίας, ἔτ' οὖν διεζευγμένον. ἐντεῦθεν γὰρ οὐδὲν πλέον ἕξει τὸ ἐξ ἑτέρου παρειλημμένον εἶναι. ἐκ τούτου δὲ οὐκ ἐπιτείνεται ἡ τοῦ συμβεβηκότος δυνάμις, ἀλλὰ διαμένει τοιαύτη οἵα ἐστὶν ἡ κατὰ φύσιν αὐτοῦ τελειότης, οὐχ οἵα ἐστὶν ἡ τοῦ ἀφ' ἧς παρῆκται. Εἰδὲ σωεζευγμένον τῷ εἴδει τῆς οὐσίας τὸ παράγον τὴν οὐσίαν συμβεβηκὸς δοθείη, ἀπεμφαίνον καὶ ἄτοπον ἀεὶ τὸ αὐτὸ καθορᾶται. ὅπως τὸ ἀτελὲς εἶδος, οἷον τὸ συμβεβηκὸς, φύσιν ἔχει παράγειν τὸ ἐντελέστατον ᾧ ὑπὲρ τὴν αὐτοῦ δυνάμιν, οἷόν ἐστι τὸ οὐσιῶδες εἶδος. ὅθεν καὶ ἕτερον ἄτοπον ἐπακολουθεῖ, τὸ τὴν Οὐσίαν, καὶ τὸ οὐσιῶδες εἶδος ἀργὸν εἶναι, καὶ τὸ κυριώτατον τῆς οὗ ἕνεκα ἐν τοῖς Φυσικοῖς μάταιον ἀποτελεῖσθαι. ματαιοῦται γὰρ ἕκαστον ἀποτυγχανούμενον τῆς προσηκούσης ἐνεργείας, ὡς ὁ Φιλόσοφος ἐν τοῖς περὶ Οὐρανοῦ παραδίδωσι „ λέγων. ἕκαστα εἶναι τῆς ἔντων ἕνεκεν τῆς οἰκείας ἐνεργείας. εἰ δὲ τὸ οὐσιῶδες εἶδος καὶ ἡ Οὐσία τὸ σκοπιμώτατόν ἐστι τῆς οὗ ἕνεκα ἡ φύσις ποιεῖ, εἰμὴ ἐνεργὸν εἴη καὶ δραστικὸν, καὶ προβλητικὸν τῆς οἰκείων ἐνεργειῶν, μάταιον ἄν, εἴη ἀποπίπτον τοῦ οἰκείου τέλους, οἵαι εἰσὶν αἱ προσήκουσαι αὐτῷ κατὰ φύσιν ἐνέργειαι. Οὐδὲ ἔστιν εἰπεῖν ὅτι τὸ τέλος καὶ ἔργον τοῦ κατ' οὐσίαν εἴδους, μόνον ἐστὶ τὸ εἰδοποιεῖν τὴν ὕλην, τὸ δὲ ἐνεργεῖν πρόσεστι τῇ Οὐσίᾳ διὰ τῆς συμβεβηκότων.

Τοῦτο μηδὲν δύνασθαι φημὶ, ἐπεὶ ταυτὸν ἐστὶν ἀρχὴ καὶ αἴτιον τοῦτε εἶναι, καὶ ἐνεργεῖν. καὶ γὰρ ἕκαστον ἕνεκα τῆς οἰκείας ἐνεργείας ἐστὶν, ὡς ἐίρη-

(1) Ἐν τῷ οἰκείῳ γένει, ἤτοι τῇ οὐσίᾳ. ὁ γὰρ ἥλιος οὐσία, καὶ τὸ γινόμενον ὑπ' ἐκείνου οὐσία. ὅθεν τῷ γένει κοινωνεῖ ὁ γινόμενος ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἄνθρωπος τῷ αὐτῷ ἡλίῳ, οὐ μὴν δὲ καὶ τῷ εἴδει. πολλῷ δὲ μᾶλλον εἴρηται, ὅτι ὁ γεννῶν ἄνθρωπος, ἄνθρωπον ποιεῖ λαβὼν παρὰ τοῦ ἡλίου τὴν δύναμιν ὡς ἐκ τῶν παρακτικῆς αἰτίας. διὸ γὰρ ἕκαστον τοιοῦτον, ἐκεῖνο μᾶλλον τοιοῦτον.

ει ρηται. τὸ δὲ κατ' οὐσίαν εἶδος, ἀρχὴ ὄζι καὶ αἴτιον τοῦ εἶναι τῇ ἀτόμῳ Οὐσίᾳ. ἆρα καὶ τῷ κατ' ἐκείνων ἐνεργειῶν ἀρχὴ καὶ αἴτιον ἔσαι.

Οὐδ' ἐκεῖνο λόγου ἔχει εἰπεῖν, ὅτι ἡ Οὐσία ἐνεργεῖ μὲν, ἀλλ' ὡς ὃ, ἤτοι ὡς ὑφεστηκὸς καὶ ἀυθύπαρκτον, τὸ δὲ συμβεβηκὸς, ὡς ᾧ, ἤτοι ὡς μέσον καθ' ὃ ἀποτελεῖται ἡ ἐνέργεια. ἐπεὶ τὸ κατ' οὐσίαν εἶδος ἐνεργεῖ ὡς ᾧ. προβάλλει γὰρ φέρε εἰπεῖν ὁ Σωκράτης τὰς προσηκούσας ἀνθρώπῳ ἐνεργείας διὰ τοῦ οἰκείου εἴδους.

Πρόδηλες ὅτι, εἰ μὴ τὸ κατ' οὐσίαν εἶδος καθ' ἀυτὸ ποιητικὸν ἦν, οὐδὲ φύσις ἂν ἦν καθ' ἀυτό. τοιαυτίον μέντοι ὁ Φιλόσοφος διδάσκει πολλαχοῦ, καὶ μάλισα ἐν κεφαλαίῳ πέμπτῳ τοῦ Β. τῶν Μεταφυσικῶν. Ἐκεῖνο γὰρ ὄζι φύσις καθ' αὑτὸ, ὅπερ ἐςὶν ἀρχὴ καὶ αἴτιον κινήσεως καὶ ἐνεργείας καθ' αὑτὸ, καὶ μὴ δι' ἄλλο. ὅθεν εἰ τὸ οὐσιῶδες εἶδος μὴ ἦν δραςικὸν καθ' αὑτὸ κινητικὸν, οὐκ ἂν ἐλέγετο φύσις καθ' αὑτὸ, καὶ μὴ δι' ἄλλο.

Ὅτι ἡ τῶν νεωτέρων δόξα, ἀντίκειται τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Φιλοσόφου.

Ἐκ τῶν εἰρημένων ἀνωτέρω δῆλον γέγονεν, ὅτι ἡ Οὐσία, ἔτοιμον τὸ κατ' Οὐσίαν εἶδος, οὐκ ἐνεργεῖ εἰς γένεσιν τῆς Οὐσίας διὰ τῶν συμβεβηκότων, εἴτε σωημμένων, εἴτε διεζευγμένων. ὅτι δὲ οὐδὲ τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Φιλοσόφου σύμφωνός ὄζιν ἡ διαληφθεῖσα δόξα, δείκνυται ῥᾴσα. πολλαχοῦ γὰρ ὁ Φιλόσοφος τὸ κατ' οὐσίαν εἶδος ἀρχὴν τίθεται τοῦ ἐνεργεῖν, καὶ ὅμοιον ὑπὸ τοῦ ὁμοίου κατὰ τὸ αὐτὸ εἶδος παράγεσθαι διδάσκει. ἐν γὰρ τῷ Ζ. τῶν μεταφυσικῶν, κεφαλαίῳ ἑβδόμῳ μέχει τῶ ἐννάτῳ δείκνυσι τὸ προσεχὲς αἴτιον ποιητικὸν ὅμοιον εἶναι κατὰ τὸ εἶδος τῷ ἀποτελέσματι, καὶ ἐν βιβλίῳ τῷ Θ. τῆς αὐτῆς πραγματείας, κεφαλαίῳ ὀγδόῳ τὸ αὐτὸ διδάσκει. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ τῶν περὶ ψυχῆς, κεφαλαίῳ πέμπτῳ δείκνυσι πᾶν τὸ γινόμενον, ὑπὸ τοῦ ὁμοίου γίγνεσθαι, κατ' εἶδος δηλαδή. τοῦτ' αὐτὸ καὶ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς κεφαλαίῳ ἑβδόμῳ παραδίδωσι. καὶ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν περὶ ἀρχῶν, μετὰ πολλὰ σωάγει μετὰ παλαιοτέρων ζητεῖς εἶναι θετέον τὰς ἀρχὰς τῶν γινομένων, Ὕλλιν δηλονότι, Εἶδος, Στέρησιν. ἓν δ' ἄλλο ἦσαν παρὰ τὸ εἶδος κατ' Οὐσίαν αἱ διατιθέμεναι τὴν ὕλλιν ποιότητες ὡς αὐτοί φασιν, ἔδει καὶ τετάρτην ἀρχὴν παραδοῦναι παρὰ τὰς εἰρημέ-

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βόλος

ρημένας. ἀλλὰ καὶ ἐν Β. τῆς αὐτῆς πραγματείας κεφαλαίῳ ἑβδόμῳ κατὰ ἓξ τρόπους αἴτιον εἶναι διδάσκει τὸ κατ' Οὐσίαν εἶδος, ὡς τέλος δηλαδὴ, καὶ ὡς αὐτὸ τοῦτο εἶδος. καὶ παρὰ ταῦτα ὡς ποιητικόν. εἰ δὴ (1) τὰ δύο τρόπον ἀποτελεῖ καθ' αὐτὸ, καὶ τοῦ τέλους καθ' αὐτὸ ἔσαι ἀποτελεσικὸν, καὶ οὕτως καθ' αὐτὸ ποιητικὸν τῆς οἰκείων ἐνεργειῶν. Εἶτα πῶς δυνάμεθα λέγειν κατὰ τὴν Ἀριστοτελικὴν διδασκαλίαν, τὰς διαθέσεις ἐκείνας αἷς διατίθεται ἡ ὕλη, εἰς γενέσιν τοῦ ὁμοίου εἴδους, τὰ συμβεβηκότα; εἴπερ αὐτὸς βούλεται τὴν κίνησιν ἀπὸ τοῦ τέλους, καὶ τοῦ πρὸς ὃν ἀφορίζει ὅρου εἰδοποιεῖσθαι ἐν τῇ Ε. τῆς Φυσικῶν, ἐδαφίῳ τεσσάρτῳ, καὶ ἐν τῇ Β τῆς Φυσικῶν ἐδαφίῳ δεκάτῳ τεσσάρτῳ, καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις. δῆλον γὰρ ἐκ τούτων, ὅτι ἡ τοῦ συμβεβηκότος κίνησις, οὐκ εἰς Οὐσίαν ἀπολήγει, ἀλλὰ τὰς διαθέσεις τῆς ὕλης εἰς γενέσιν τῆς Οὐσίας δέον εἶναι οὐσιώδεις, ὥσπερ καὶ τὰ διατιθέμενα εἰς γενέσιν τοῦ συμβεβηκότος εἴδους δέον εἶναι συμβεβηκότα. αἱ καὶ παράγονται ἀπὸ τοῦ δυνάμει τῆς ὕλης ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ποιητικοῦ, κατὰ τὸ ἐνυπάρχον αὐτῷ εἶδος οὐσιῶδες, ἢ ἐπουσιῶδες, ὧν ἐστὶν οἷον ἀπαρτισμὸς καὶ συμπλήρωμα αὐτὸ τὸ γεγονὸς εἶδος. Εἰ δὲ τὰ διατιθέμενα τῇ ὕλῃ εἰς γενέσιν τοῦ οὐσιώδους, συμβεβηκότα ἦν, πάντως ἐπιγινομένου τοῦ εἴδους τοῦ οὐσιώδους, δυοῖν θάτερον, ἢ διαμένουσιν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὕλης, ἢ φθαρήσονται, καὶ ἀμφοτέρως παράλογον. εἰ μὲν γὰρ διαμενοῦσιν, ἐπειδὴ καὶ τὸ ἐπιγινόμενον εἶδος ἕτερα ἐπιφέρει ἴδια τὰ αὐτὰ ἐκείνοις τῷ εἴδει, διπλασιαθήσονται ἐπὶ τῆς αὐτῆς Οὐσίας τὰ ἴδια συμβεβηκότα, καὶ παρὰ ταῦτα πρὸ τοῦ ἁπλῶς σὺ καὶ καθ' αὐτὸ σὺ εἶναι τὴν Οὐσίαν, ἔσαι κατάτι σὺ καὶ κατὰ συμβεβηκὸς σὺ, ὅπερ ἄτοπον, ἵνα μὴ ἀδύνατον εἴπωμεν. εἰ δὲ φθαρήσονται ἐπιγινομένου τοῦ εἴδους, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὑποτινος. οὔτε γὰρ ὑπὸ τοῦ ἐπιγινομένου εἴδους. οὐ γὰρ εἰσὶν αὐτῷ ἐναντία, ἀλλ' οὐδὲ καθ' αὐτὸ ἐστὶ ποιητικὸν τὸ ἐπιγινόμενον εἶδος, ὡς αὐτοίγε οἱ ἀντιδοξοῦντες τεθέασιν. οὔτε μὴν ὑπὸ τῆς ποιοτήτων, ἃς μεθ' ἑαυτοῦ συνεισάγει τὸ ἐπιγινόμενον εἶδος. τοῦ γὰρ αὐτοῦ εἰσὶν εἴδους ἐκεῖναι καὶ ὅμοιαι. ὑπὸ δὲ τοῦ ὁμοίου εἰς τὸ ὅμοιον, οὐδὲ μία γίνεται φθαρτικὴ ποίησις.

Δήλα-

(1) Ἐπεὶ τὸ κατ' οὐσίαν εἶδος αἴτιον γίνεται τοῦ τελικοῦ καὶ εἰδικοῦ, καὶ τοῦ ποιητικοῦ φησὶν ἔσαι ὃ ἐστὶν τὸ ἐνταῦθα τεῖπον ῥηθὲν, καὶ ζητοῦμεν, εἰ ποιεῖ δηλαδὴ τὸ κατ' οὐσίαν εἶδος; τοῦτο γὰρ τοῖς νεωτέροις ἀπαρέσκει, ἀλλὰ διὰ τῆς συμβεβηκότων μόνον ποιεῖν καὶ ἐνεργεῖν φασί. δείκνυται μέντοι ἐνταῦθα τοιοῦτον, ὅτι εἰ ἀποτελεσικὸν τὸ κατ' οὐσίαν εἶδος τοῦ ποιητικοῦ γίνεται, καὶ τοῦ ἀποτελέσματος σαφῶς. διὸ γὰρ ἕκαστον τοιοῦτον, ἐκεῖνο μᾶλλον τοιοῦτον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δήλωσις τῆς ἀληθείας.

Τὰ μέχρι τοῦδε εἰρημένα ὑποχρέντως φαίνεται ὑποδεδειχότα τὴν Οὐσίαν μὴ εἶναι ποιητικὴν διὰ τὴν συμβεβηκότων εἰς παραγωγὴν τῆς Οὐσίας, οὐ μὴν οὕτως ἐννοητέον ταύτην ἀμέσως ποιεῖν, ὃν τρόπον τὰ κεχωρισμένα εἴδη ποιητικά εἰσιν. ἐκεῖνα γὰρ ὡς ἁπλούστερα τῇ σφῶν αὐτῇ Οὐσίᾳ ποιητικὰ γίνεται, ὧν ἡ ποίησις, ἡ αὐτὴ Οὐσία ἐστί. τὰ δὲ ἔνυλα εἴδη οὐχ οὕτως, ἀλλὰ ταῖς αὐτῇ οὐσιώδεσι ποιότησι ποιητικὰ γίνεται, εἴτ' οὖν διαφοραῖς φαίης καὶ δυνάμεσιν, αἷς καὶ συνέσηκε. τὸ γὰρ ἔνυλον εἶδος οὐχ οὕτως ἐστὶν ἁπλοῦν, ὡς ἐκτὸς ἐννοεῖσθαι συνθέσεως. ἀλλ' ἔστιν οἷον συνδρομὴ καὶ περίληψις τῆς κατ' οὐσίαν διαφορῶν. ὡς ἐπὶ παραδείγματος. τὸ τοῦ πυρὸς εἶδος, οὐ μόνον ἐστὶ θερμότης, ἀλλὰ καὶ συμμετρία τις, ἐν μανότητι, κουφότητι, θερμότητι, καὶ ξηρότητι. ἀντίκειται δὲ τῷ ὕδατι, οὐ καθότι τοιαύτη ἐστὶ συμμετρία, οὐδὲ κατὰ πάσας τὰς εἰρημένας ποιότητας ἄκρως ἀντίκειται τῷ ὕδατι, ἀλλὰ μάλιστα κατὰ τὴν εἰδικὴν αὐτοῦ διαφοράν, ἥτις ἐστὶν ἡ θερμότης. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἑτέρας συζυγίας τὸ ὑγρὸν καὶ ξηρὸν ἐννοητέον, ἐπίτε τῆς γῆς καὶ ἀέρος. τουτωνὶ δὲ τῇ ποιοτήτων φρονεῖται ἐν τῇ ὕλῃ μανότης καὶ πυκνότης, ὡς ἐν τῷ Θ τῆς Φυσικῶν κεφαλαίῳ ἑβδόμῳ παραδίδωσιν ὁ Φιλόσοφος. φρονοῦνται δὲ οὐ χρόνῳ, ἀλλὰ τῇ φύσει, δι' ὧν ἐννοεῖται τοῖς ἀρχαίοις συνεσηκὸς τὸ τειχῆ διαστατόν. ἐπεὶ δὲ αἱ τοιαῦται διαστάσεις ἀόριστοι ἐννοοῦνται, διάτοι τοῦτο καὶ μέγα καὶ μικρόν, τὸ τειχῆ διαστατόν, τοῖς ἀρχαίοις προσαγορεύεται, ὃ καὶ ὡς πρώτην ὕλην, ἐπὶ τῆς ἐν γενέσει ὁ Πλάτων ὑποτίθεται. τῇ τε διακρίσει καὶ συγκρίσει τῆς ὕλης συμπαρομαρτεῖν ἅμα ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐννοεῖται, θερμότης, ψυχρότης, ξηρότης τε, καὶ ὑγρότης. ταύτας δὲ τὰς ποιότητας, εἰ πρὸς τὸ τειχῆ διαστατὸν ἀναφερομένας ἐννοείης, ἐπείσακτοι τούτῳ τυγχάνουσιν οὖσαι. ποιοῦσαι μέντοι τοῦτο, τὰ ἁπλᾶ σώματα ὑποτελοῦσιν. αἷς δήπου ποιότησιν εἰς ἄλληλα δρῶντα, μεταβάλλουσιν ἀμοιβαδὸν ἄλληλα καὶ συγκιρνῶνται εἰς γένεσιν τοῦ μικτοῦ. τὸ δὲ ἐξ αὐτῇ ὑποτελούμενον σύγκραμα, πρὸς μὲν τὴν ὕλην ἀναφερόμενον, ἥτις αὐτὰ ταῦτα ἐστὶ τὰ ἁπλᾶ σώματα, λόγον εἴδους ἐπέχει. ἀναφερόμενον δὲ ἐπὶ τὸ εἶδος τοῦ μικτοῦ, ὕλης πῶς ἔχει λόγον, ᾧ καὶ ὡς ἕξαπος ἐντελέχεια ὑπογίνεται τὸ τοῦ μικτοῦ εἶδος. καὶ οὕτω πᾶσα ἀλλοίωσις εἰς γένεσιν τοῦ ἐνύλου εἴδους, τῇ δυνάμει γίνεται

τῶνδε

τῶνδε τῆς ποιοτήτων, ὡς ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς περὶ Γον: καὶ Φθ: Κεφαλαίῳ τεπάρτῳ περὶ παντὸς γένους ἀλλοιώσεως διδάσκει, ἐξηρτῆθαι δηλαδὴ καὶ προέρχεθαι ἐκ τῆς πρώτων διαφορῶν, ἤτοι ποιοτήτων. ὅθεν καὶ συνάγεται τὰς εἰρημένας ποιοτήτας ἐπὶ τῆς ἁπλῶν σωμάτων συσατικὰς εἶναι διαφορὰς, ἐπὶ δὲ τῆς μικτῆς, ἔστιν μέν τινα ὑλικὰς εἶναι διαφορὰς, οὐσιώδεις μέντοι ἐν ἑκατέροις. ἃς εἰ καὶ δυνάμεις τῆς αὐτῆς φαίης, καθ' ἃς γίνεται δραστικὰ ταῦτα, οὐκ ἂν ἁμάρτης.

Α' πάντησις.

Οἱ ἀντικειμένως δοξάζοντες λόγοις οὐ πάνυ φαίνονται κεχρημένοι εἰς ἐμπέδωσιν τῆς οἰκείας δόξης, ἀλλὰ ῥητὰ τοῦ Φιλοσόφου προβάλλοντες διάφορα, οἴονται τούτοις κρατυύειν τὸ δοκοῦν. τεία δὲ μάλισα ἐπὶ τοῦ παρόντος προυχειρισάμεθα. ὧν πρῶτον μὲν ὑπὸ τοῦ Φιλοσόφου εἰλημμένον, ἐν οἷς φησι τῇ Οὐσίᾳ μηδὲν ἐναντίον εἶναι. ὅθεν ἀνεφύετο καὶ ἡ προκειμένη πᾶσα ἀπορία.

Εἰς λύσιν δὲ τούτου, καὶ ὅπως χρὴ ἐννοεῖθαι τὸ λεγόμενον ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἐκεῖνο προλεπτέον. ὅτι τὰ ὑποδιδόμενα ἐπὶ τοῦ παρόντος παρεπόμενα τῆς Οὐσίας, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐννοεῖται, καθ' ὃν καὶ ἡ Οὐσία, καθὸ δηλαδὴ ὑφίσαται τοῖς συμβεβηκόσιν. ὅθεν ἐπειδὴ πρώτως, καὶ μάλισα ὑπόκειται τοῖς συμβεβηκόσιν ἡ πρώτη καὶ συνθετος οὐσία, ταύτῃ πρώτως καὶ μάλισα προσήκουσι τὰ ἐκτιθέμενα παρεπόμενα, δευτέρῳ δὲ λόγῳ καὶ ταῖς δευτέραις προσήκουσιν Οὐσίαις, αἳ καὶ κατὰ δεύτερον λόγον ὑφίσανται τοῖς συμβεβηκόσι. ταύτας δὴ μόνον ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐσίας ἐξέλαβεν ὁ Φιλόσοφος, τὰ δὲ μέρη τῆς Οὐσιῶν, ὥσπερ καὶ τὰς διαφορὰς τῆς αὐτῆς, οὐκ ἀπαριθμεῖται νυνὶ ἔχον ἐν ταῖς Οὐσίαις, ὅτι οὐδὲ πάσονται ἐπ' ἀληθείας ἐν τῇ σειρᾷ τῆς κατηγοριῶν. διὸ καὶ τὸ λεγόμενον νυνὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἐναντίωσις τῇ Οὐσίᾳ, οὐ περὶ τῆς μερῶν ἐννοεῖται τῆς Οὐσίας, ὥσπερ οὐδὲ περὶ τῆς διαφορῶν τῆς αὐτῆς. αὗται γὰρ ἐνδέχεταί πως ἐναντίωσιν ἴσχειν, οὐ μόνον κατὰ στέρησιν, ὥς τινες βούλονται, ἀλλὰ καὶ κατὰ θέσιν, ὥς περ ἐν τοῖς περὶ Γον: Ε Φθ: ὁ Φιλόσοφος διδάσκει. ἄλλως γὰρ οὔτε γένεσις ἂν εἴη τῆς Οὐσιῶν, οὔτε φθορά. εἰς γὰρ τὴν στέρησιν, ἥπερ ἐστὶ Στέρησις, οὔτε ποίησίς ἐστιν, οὔτε ἀντιπάθησις. εἰς γένεσιν δὲ τῆς Οὐσίας ὑποκεῖθαι (1) ἀνάγκη, εἰς ὃ τὸ ποιητικὸν ποιεῖ, καὶ ὑφ' οὗ ἀντιπάσχει. καὶ τοῦτο ἀνάγκη ἐναντίον εἶναι,

(1) Ἐκεῖνο δηλαδή.

εἴπερ οὐδὲν ποιεῖ, ὅτι μὴ εἰς τὸ ἐναντίον, καὶ πάσχει ἀεὶ τὸ πάσχον ἐκ τοῦ ἐναντίου.

Ἔφημμ οὖν ἔσπον τινὰ ἐναντίωσιν εἶναι ἐν ταῖς διαφοραῖς τῆς Οὐσίας, ἀλλὰ μὴ (1) ἁπλῶς, ὅτι τὰ εἴδη τῆς Οὐσιῶν οὐ κυρίως εἰσὶν ἐναντία καθ' ἑαυτὰ, οἷά εἰσι τὰ περὶ τὸ αὐτὸ δεκτικὸν ἐναντία, εἰς ἄλληλα δρῶντα, καὶ ἀμοιβαδὸν ἐξωθούμενα τοῦ αὐτοῦ. αἴτιον δὲ ὅτι οὐ διαμένει τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον αἰσθητὸν, ὑφ' ὃ τὸ γιγόμενον εἶδος, ὅπερ ὑπῆρχεν ὑπὸ τὸ φθαρέν. οὐδὲ καθ' ὅλων αὐτῆς τῆ Οὐσίαν τὰ εἴδη αὐτίκειται ἀλλήλοις, ἀλλὰ κατὰ τὰς οὐσιώδεις αὐτῆς ποιότητας, ἔστιν διαφορὰς, ὡς ἐλέγετο ἀνωτέρω.

Πρὸς τὸ ῥηθὲν δὲ τῷ Φιλοσόφῳ ἐν τῷ περὶ Αἰσθήσεως, καὶ Αἰσθητοῦ, ὅτι τὸ πῦρ οὐχ ἧ πῦρ δρᾷ, ἀλλ' ἧ θερμότητα ἔχον, ὅθεν ἐπιφέρουσι τὸ πῦρ μὴ τῷ οἰκείῳ εἴδει ποιεῖν, ἀλλὰ τῇ ποιότητι, δηλαδὴ διὰ τῆς θερμότητος, ῥητέον. ὅτι τὰ τοιαῦτα μόρια, ἅπερ, καθὸ, ἐφ' ὅσον, καὶ ὡς, καὶ ἄλλα, τοῦ προσεχοῦς αἰτίου γίνεται δηλωτικὰ ἐν οἷς αὐ παραλιμφθῇ. ἀλλὰ καὶ τὸ τοῦ πυρὸς ὄνομα, οὐ μόνον τὸ τοῦ πυρὸς εἴδος σημαίνει, ἀλλὰ καὶ ὁλοχερῆ τὴν ὑπόστασιν τούτου τὴν ἐκ τοῦ αὐτοῦ εἴδους καὶ ὕλης συγκειμένην. ὅθεν ὁπηνίκα ἀποφάσκεται τῷ Φιλοσόφῳ τὸ πῦρ δρᾷν, ἅπερ ἐστὶ πῦρ, ἀποφάσκει μὲν τὰ ἁπλᾶ σώματα καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν οὐσίαν εἰς ἄλληλα ποιεῖν, οὐ μὴν καὶ διὰ τῆς συστατικῆς αὐτῆς διαφορᾶς. ποιοῦσι γὰρ τῷ λόγῳ τῆς ἐναντιώσεως. διὸ καὶ κατιὼν εἴρηκε τὸ πῦρ ποιεῖν, ἧ ἐστὶ θερμόν. τὸ δὲ θερμὸν ἐπὶ τοῦ πυρὸς διαφορά ἐστιν οὐσιώδης καὶ συστατικὴ τοῦ οἰκείου εἴδους.

Πρὸς δὲ τὸ τελευτῶν ἀπὸ τῆς περὶ Ποιότητος κεφαλαίου, ἐν ᾧ φαίνεται ὁ Φιλόσοφος τὰς δυνάμεις τῆς Οὐσιῶν καταριθμεῖν ἐν ταῖς ποιότησιν, οὐ χαλεπὸν ἀπαντῆσαι ἐκ τῆς προσεχῶς εἰρημένων. ἡ γὰρ ποιητικὴ δύναμις, οὐκ ἄλλως, ὅτι μὴ τῷ λόγῳ, διαιρεῖται τῆς Οὐσίας, ἧς ἔσα τυγχάνει δύναμις. ἥτις ἧ μὲν εἰδοποιεῖ τὴν ὕλην, εἶδος ἤκουσεν. ἧ δὲ ποιεῖ καὶ κινεῖ, ἀρχὴ λέγεται ποιητικὴ καὶ κινητική. ὃ ταυτόν ἐστι καὶ δύναμιν εἰπεῖν ποιητικήν.

Λέγεται δὲ τὸ εἶδος μὲν οὗ εἶναι τῷ ἀριθμῷ, διὰ τὴν εἰδοποιουμένην οὐσίαν, ἥτις ἐστὶ μία τῷ ἀριθμῷ. δυνάμεις δὲ τοῦ αὐτοῦ, πλείους εἶναι λέγον-

(1) Ἐν τοῖς ἁπλῶς ἐναντίοις μένει τὸ αὐτὸ αἰσθητὸν ὑποκείμενον, ἐν τοῖς μὴ ἁπλῶς οὐ μένει. ὅθεν καλῶς εἴρηται ἐν τοῖς εἴδεσιν τοῖς οὐσιώδεσι μὴ εἶναι ἁπλῶς ἐναντίωσιν. τῷ γὰρ ἁπλῶς ἐναντίωσις λέγεται φθοράσις, τῷ δὲ μὴ ἁπλῶς γένεσις.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λέγονται, λαμβανομένης τῆς διαφορᾶς ἀπότε τῷ ὀργάνων δι' ὧν ἐνεργεῖ, καὶ τῷ ἀντικειμένων περὶ ἃ ἐνεργεῖ, καὶ αὐτῷ ἀπὸ τῷ ἐνεργειῶν. ἐμπεδοῖ δὲ μάλιστα τὸ λεγόμενον ὁ Φιλόσοφος ἐν πολλοῖς, τὰ αὐτὰ καὶ δυνάμεις ψυχῆς, καὶ μέρη ψυχῆς, καὶ ψυχὰς ὁμοίως ἀποκαλῶν, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ ψυχῆς, ἐδαφίῳ κά. τὸν νοῦν ἅμα καὶ ψυχὴν, καὶ δυνάμιν ψυχῆς προσαγορεύων. τὸν αὐτὸν δὲ καὶ μέρος ψυχῆς εἴρηκεν ἐν τῷ τείτῳ τῆς αὐτῆς πραγματείας. ὅθεν ἰδιαίτερον ἄρχεται τῆς περὶ αὐτοῦ διασκέψεως. καὶ ἐν ἐδαφίῳ λδ'. τοῦ δευτέρου τῷ περὶ ψυχῆς, τὰ αὐτὰ διδάσκει περὶ τῆς θρεπτικῆς ψυχῆς. καὶ ἐν ἐδαφίῳ ογδόῳ τοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις ὁ Φιλόσοφος τὰς αὐτὰς δυνάμεις, καὶ ψυχὰς καὶ μέρη ψυχῶν ἀδιαφόρως ὀνομάζει. ὅθεν κατὰ τὸν Φιλόσοφον αἱ δυνάμεις τὰ εἴδους, αὐτὸ τὸ εἶδός ἐσί.

Δοκεῖ δὲ ἀντιπίπτειν τοῖς εἰρημένοις, ὅτι μένοντος τοῦ αὐτοῦ εἴδους, ἡ κατ' ἐκεῖνο εἰδοποιημένη Οὐσία ποτὲ μὲν μᾶλλον, ποτὲ δὲ ἧττον δραστικὴ φαίνεται. ὅθεν αἱ δυνάμεις δοκοῦσιν ἀντιδιατέλλεσθαι τοῦ εἴδους, ᾧπερ ἐπιδέχονται τὸ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον.

Πρὸς ταῦτα ῥητέον, ὡς ἡ τοιαύτη διαφορὰ ἀπὸ τῆς ὕλης προέρχεται. ἡ γὰρ ἀκμὴ τῆς ἐνεργητικῆς δυνάμεως, ἐπιτείνεσθαι καὶ αὐξεσθαι πέφυκε κατὰ τὸν πλεονασμὸν, ἢ ἐλάττωσιν τῆς εἰδοποιουμένης ὕλης τοῦτε ἐμφύτου θερμοῦ, καὶ πνεύματων, μένοντος τοῦ αὐτοῦ εἴδους. ᾧ δὴ λόγῳ καὶ τὰς δυνάμεις ἀνενδεκτέον ἐσὶν ἐπὶ τῷ ποιότητα, καθὸ δηλαδὴ καὶ ἐπιτείνεται, καὶ αὐξεται ἡ ῥηθεῖσα ἀκμὴ κατὰ τὰς ὑλικὰς διαφοράς. ἡ μέντοι δύναμις καθ' ἑαυτὴν οὐκ ἔσι συμβεβηκὸς οὕτως, ὡς εἶναι τὸ εἶδος καὶ τῇ οὐσίαν ἀργῷ. ὅτι δὲ ἡ κατὰ λόγον διάκρισις ἀπόχρη εἰς διάκρισιν τῶν κατηγοριῶν, δῆλον ἐσὶ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν, καὶ μάλιστα ἐν τῷ ποιεῖν καὶ πάσχειν, ἅπερ ἐσὶ μία καὶ ἡ αὐτὴ κίνησις.

Ἐκ τούτων οὖν πάντων τῶν εἰρημένων δέδεικται, ὅτι τὸ λέγειν τὸν Φιλόσοφον ἐναντία τῇ Οὐσίᾳ μὴ εἶναι, κυρίως καὶ πρώτως τῇ ἀτόμῳ Οὐσίᾳ προσήκει, διὰ ταύτην δὲ καὶ ταῖς δευτέραις. ἐναντίωσιν μέντοι ταύτην φαίνεται ἔχειν, διὰ τὴν προσοῦσαν αὐτῇ οὐσιώδη διαφορὰν, καθ' ἣν δρᾷ εἰς τὸ ἐναντίον, καὶ καθ' ἣν ποιητικὴ γίνεται. ὅθεν ὁ Φιλόσοφος ἐνταῦθα τὴν οὐσίαν οὐχ ὡς ποιητικὴν θεωρῶν, ἀλλ' ὡς ὑποκάρκτον καὶ δακτύλῳ πέφυκῦαν δείκνυσθαι, ἐναντίωσιν ταύτης ἀποφάσκει πανταπασιν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Πέμπτον παρεπόμενον τῆς Οὐσίας.

Πέμπτον ἐκτίθησι τῆς Οὐσίας παρεπόμενον ὁ Φιλόσοφος τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, ἤτοι μὴ ἐπιτείνεσθαι καὶ ἀνίεσθαι. ταῦτα δὲ ἀντικεῖσθαι δοκεῖ τοῖς εἰρημένοις ἀνωτέρω περὶ τῶν δευτέρων Οὐσιῶν. παραβάλλων γὰρ ταύτας ἀλλήλαις, ἔλεγε μᾶλλον εἶναι Οὐσίας τὰ εἴδη τῶν γενῶν, ἀλλὰ καὶ τινὰ ἄτομον Οὐσίαν, πρώτην, καὶ κυρίως καὶ μάλιστα Οὐσίαν εἶναι ὠνόμαζε. ἀλλὰ πρὸς ταῦτα ῥᾴδία ἡ ἀπάντησις. ἀνωτέρω γὰρ ὁ Φιλόσοφος τὰς Οὐσίας κατὰ βάθος παραβάλλων, τὰς ἀνωτέρω δηλαδὴ καὶ καθολικωτέρας, ταῖς κατωτέρω καὶ ἧττον καθόλου, τῷ τοιῷδε λόγῳ, τὰς κατωτέρω μᾶλλον Οὐσίας τῶν ἀνωτέρω ἀποφαίνεται, ὅτι καὶ μᾶλλον ὑποκειμένου λόγον ἔχουσι. καὶ διὰ τοῦτο τοῦ γένους τὸ εἶδος μᾶλλον εἶναι οὐσίαν ἐλέγετο. νυνὶ δὲ παραβάλλει τὰς Οὐσίας κατὰ πλάτος, τὰς ἀτόμους δηλαδὴ ταῖς ἀτόμοις, καὶ τὰ εἴδη τοῖς εἴδεσι, τοῖς τε γενέσι τὰ γένη. μάλιστα δὲ τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶδος ἄτομα, ἃ μόνον τοῖς ὑφ' ἑτέρῳ εἴδει ἀτόμοις, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἄλληλα, καὶ αὐτὰ ἑαυτοῖς ἐν διαφόρῳ χρόνῳ θεωρούμενα παραβάλλει. οὗ χάριν φησὶ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. ὁμοίως γὰρ ἔχει πρώτη Οὐσία, ὁ τὶς ἀνὴρ, καὶ ὁ τὶς ἵππος, καὶ ἕτως ἐπὶ τῶν λοιπῶν τῆς οὐσίας ἀτόμων, καὶ τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶδος. οἷον πάντες ἄνθρωποι, ὁμοίως οὐσίαι εἰσὶ, καὶ ζῶα λογικὰ θνητὰ, οὐ δὲ λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον ὁ ἄνθρωπος, ἢ μᾶλλον ἢ ἧττον ζῶον, αὐτὸς ἑαυτοῦ κατὰ διαφόρους θεωρούμενος χρόνους. ἐννοεῖ γὰρ ὁ Φιλόσοφος τὸ προτεθὲν ἰδίωμα προσήκειν τῇ Οὐσίᾳ καθ' ἑαυτὴν, ὡς καὶ τὰ οὐσιωδῶς αὐτῆς κατηγορούμενα. οὐκ ἰδιάζει μέντοι τοῦτο ταῖς Οὐσίαις κατὰ τὸν τέταρτον τοῦ ἰδίου τρόπον. ἐπεὶ ἢ τῷ Ποσῷ ὑπάρχει κοινὸν, ὡς ἐν τῇ ἑφεξῆς κεφαλαίῳ ἐρεῖ ὁ Φιλόσοφος.

Ἡμῖν δὲ διώρισαι αὐτὰ πρότερον ἑαυτοῖς συνυπάρχειν τοῖς εἴδεσι τῶν Οὐσιῶν, εἰ καὶ μὴ καθ' αὑτὰ, ἀλλὰ γοῦν τῷ λόγῳ (1) τῶν συγγενικῶν διαφορῶν. ὅθεν (2) κατ' αὐτὰς ῥητέον συνεῖναι (3) τούτοις τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. (4) εἰ γὰρ καὶ τὰ κατ' οὐσίαν εἴδη, μάλιστα δὲ καὶ αὐταὶ αἱ διαφορὰ

(1) Τῇ ἐνώσει. (2) Τὰς συγγενικὰς διαφοράς. (3) Τοῖς εἴδεσι. (4) Τὰ εἴδη καὶ αἱ διαφοραὶ καθ' ἑαυτὰ οὐκ ἐπιδέχονται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, ἀλλὰ τὰ μὲν προσθέσει, ὡς ὁ ἄνθρωπος μᾶλλον τοῦ ζῴου λέγεται διὰ τὸ λογικὸν, αἱ δὲ διὰ τὴν μέθεξιν, καὶ διὰ τὴν ὕλην. ἡ γὰρ δικαιοσύνη, φέρε εἰπεῖν, μία οὖσα καθ' ἑαυτὴν ἐν τῷ λόγῳ, τῷ μὲν μᾶλλον, τῷ δὲ ἧττον ἐνεῖναι λέγεται.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φαὶ (ἢ καθ' ἑαυτὰς ἀδιαίρετοί εἰσι) τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον οὐκ ἐπιδέχονται. (ὅπερ ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ περὶ Ποιοῦ κεφαλαίῳ, καὶ ἐπὶ τῆς Συμβεβηκότων, δικαιοσύνης φέρε εἰπεῖν, καὶ ὑγιείας, καὶ τῶν τοιούτων, χώραν δίδωσιν ἔχειν.) τῷ λόγῳ μέντοι τῆς μεθέξεως, ἐπιδέχονται τὸ ἐντελὲς καὶ ἀτελὲς εἶναι, καὶ ἀκολούθως τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. οὐδὲν ἧττον μέντοι ὁ Φιλόσοφος ἐν πολλοῖς ἀποποιεῖται, οὐ μόνον ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἀλλὰ καὶ ἔνθα τῶν κίνησιν, τῆς οὐσίας ἀποκλείει, ὡς ἐν τῷ πέμπτῳ τῆς Φυσικῶν, καὶ ἐν ἄλλοις, ἐν τῷ Η. τῆς Μεταφυσικῶν, ἐν ᾧ τὰ εἴδη τῶν ὄντων παραβάλλει τοῖς ἀριθμοῖς. ἀμέλει τοι ὥσπερ τὰ εἴδη τῶν ἀριθμῶν, δυὰς φέρε εἰπεῖν, ἢ τριὰς, οὐκ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, οὕτω καὶ τὰ εἴδη τῆς Φυσικῶν ἔξει. λέγεται δὲ καὶ παρὰ Πορφυρίῳ ἐν τῷ περὶ Διαφορᾶς κεφαλαίῳ, τὰς εἰδοποιοὺς διαφορὰς μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα προχειρίζονται εἰς ἔνδειξιν τοῦ μηδενὰ ξόπον ἐγχειτέον εἶναι ἐπὶ τῶν οὐσιῶν τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον οἱ ἀντιδοξοῦντες, & λόγοις δὲ ἐπιχειροῦσι τοιοῖσδε.

Ἡ τυχοῦσα παραλλαγὴ ἐν τοῖς κατ' οὐσίαν εἴδεσι μεταλλαγὴν ποιεῖται τοῦ εἴδους. ἀλλ' εἰ τὰ κατ' οὐσίαν εἴδη ἐπιδέχοιντο τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, ἴδοι ἂν παραλλαγὴ ἐν αὐτοῖς, καὶ τὸ μᾶλλον τοιοῦτον, ἴδοι διενιωχὸς τοῦ ἧττον τοιούτου, & οὕτως ἡ ὑφ' ὅτι καθόλου εἶδος τελοῦσα ἄτομος οὐσία, καὶ εἰς ἕτερον ἀναχθεὶν εἶδος, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, ὅπερ ἐπιδέχεται. μάλιστα δὲ διαφόρων εἰδῶν κατ' οὐσίαν ἴδοι ἡ αὐτὴ ἅμα δεκτική. εἰ γὰρ δοίημεν τι τῶν ὄντων ὑφειμένον μέχρι ἡμίσεως τοῦ ἐν αὐτῷ εἴδους, μετεχηκὸς δὲ τοὐναντίου εἴδους τῷ αὐτῷ μέρῳ, τοῦτο ἐστὶ δυσὶν εἴδεσιν εἰδοποιούμενον, ὅπερ ἄτοπον. τελευταῖον, εἰ τοῦτο δοίημεν, τὰ κατ' οὐσίαν εἴδη ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, οὐκ ἂν εἴη διενιωχότα τῶν συμβεβηκότων, ὅπερ ἐστὶ τῶν ἀπεμφαινόντων.

Ἔνθεσις τῆς ἀληθείας.

Ἡμῖν δὲ πρῶτον λεπτέον τί τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον σημαίνει, καὶ ὅθεν προέρχεται. μᾶλλον τοιγαροῦν τοιοῦτον, καὶ ἧττον τοιοῦτον, σημαντικόν ἐστιν εἴδους τινὸς κατὰ μέθεξιν ἐπὶ τῆς ὕλης μᾶλλον ἢ ἧττον, τελεώτερον δηλαδὴ ἢ ἀτελέστερον. τοῦτο δὲ ὡς ἐπὶ τὰ πολλὰ ἕπεται τῇ ἐναντιώσει, οὐ μὴν ἀεί. ἐνθ' ὅπερ ἦν τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον καὶ ἐφ' ὧν ἐνδέ μία ἐναντίωσις θεωρεῖται, ὡς ἐπὶ τοῦ φωτὸς τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον συμβαίνει, δίχα ἐναντιώσεως. τῷ γὰρ φωτὶ οὐκ ἔστιν ἐναντίον κυρίως, ὅτι μὴ κατὰ στέρησιν,

σιν,

σιν, ὁποῖον ἐςὶ τὸ σκότος. μᾶλλον δὲ καὶ ἀνάπαλιν ἔσιν ὅπου, οὐσης ἐναντιώσεως, τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον οὐκ ἔσι. λέγεται γὰρ παρὰ τῷ Φιλοσόφῳ ἐναντία ἐν ἀριθμῷ τὸ περιττὸν καὶ ἄρτιον, ἅπερ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον οὐ γίνεται δεκτικά, διὰ τὸ μὴ πεφυκέναι μίγνυσθαι ἀλλήλοις. ἐν οἷς μέντοι τὰ ἐναντία φύσιν ἔχει ἐπιμίγνυσθαι ἀλλήλοις, ἕπεται τούτοις ⁊ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ὡς τὰ πολλά. λέγεται γὰρ ἐπὶ τῶν τοιούτων εἶναι τὸ μᾶλλον τοιοῦτον, ὅτι ἧττον μετέχει τοῦ αὐτικειμένου, ὡς λευκότερον λέγεται τὸ μᾶλλον λευκὸν, ὅτι ἧττον μετέχηκε τῆς ἐπιμιξίας τοῦ αὐτικειμένου, δηλαδὴ τοῦ μέλανος, ὡς ἐν ἐδαφίῳ ιθ. τοῦ Ε. τῶν Φυσικῶν παραδίδωσιν ὁ Φιλόσοφος. οὐ μέντοι ἀεὶ καὶ παντὶ τοῦτο ἀναγκαίως ἀληθεύει. ὁρῶμεν γὰρ ἐπὶ τῶν ἁπλῶν σωμάτων θατέραν τῶν ποιοτήτων, παρὰ πολὺ ἐλάττω τῆς ἑτέρας, ὡς τὴν θερμότητα ἐπὶ τοῦ ἀέρος. τοῦτο δὲ οὐ συμβαίνει διὰ τὴν ἐπιμιξίαν τοῦ ἐναντίου. ἄλλως γὰρ καὶ τὰ στοιχεῖα οὐκ ἂν εἶεν ἁπλᾶ σώματα.

Ἐκεῖνο δὲ ἐςὶν ἐπισάσεως ἄξιον, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴρηται, ὅτι αἱ ὑποδιδόμεναι παρὰ τοῦ Φιλοσόφου ἰδιότητες τῇ Οὐσίᾳ, κυρίως καὶ μάλισα προσήκουσι τῇ πρώτῃ Οὐσίᾳ. οἰκειοῦνται γὰρ τῇ Οὐσίᾳ ἥπερ ὑπόκειται τοῖς συμβεβηκόσι. μάλισα δὲ καὶ κυρίως ἡ ἄτομος καὶ πρώτη Οὐσία ὑπόκειται τοῖς συμβεβηκόσιν. ὅτι δὲ τὴν παραβολὴν ταύτην μεταξὺ τῶν Οὐσιῶν ὁ Φιλόσοφος ἐνοεῖ κατὰ πλάτος, παραβάλλων δηλαδὴ τὰ ἄτομα ταῖς ἀτόμοις Οὐσίαις, καὶ τὰ εἴδη τοῖς εἴδεσι, καὶ ἐφεξῆς ὡς εἴρηται, ὁμοίως δὲ καὶ ὃν ἔχουσι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, ἐπὶ τῶν Οὐσιῶν χώραν ἔχει, δεδήλωται διὰ τοὺς ἐν ἀρχῇ τῆς προκειμένης ζητήσεως.

Ἀπάντησις πρὸς τοὺς ἐκτεθέντας ἀνωτέρω τῶν ἀντιδοξούντων λόγους.

Ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἀντικειμένους λόγους, ὑ χαλεπὸν ἐςὶν ἀπαντῆσαι τοῖς ὀπωσοῦν ἐπισκεπτομένοις τὴν ἔννοιαν τῶν προβαλλομένων. καὶ πρῶτον περὶ τοῦ ῥηθέντος ἐνταῦθα τῷ Φιλοσόφῳ, ὅτι ἡ Οὐσία οὐκ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον ⁊ τὸ ἧττον, καὶ αὐτὸς ὁ Φιλόσοφος ἐδίδαξεν ὅπως ποτὲ ἐννοεῖ τοῦτο. βούλεται γὰρ πᾶς Οὐσίας καὶ τὰ οὐσιώδη εἴδη μὴ ὑπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, κατὰ τὸν προσήκοντα σφίσιν αὐτοῖς λόγον ὁρισικὸν, ὥς τε μεταβάλλειν διὰ τῆς ἐπιτάσεως καὶ ἀνέσεως τὸ εἶδος ἢ συγκριτικῶς προσαγορεύεται. οὐ γὰρ ὥς περ φρονιμώτερον φέρε εἰπεῖν, ἢ λευκότερον, οὕτω καὶ μᾶλλον ἄνθρωπον, ἢ οὐσίαν ἔξεσι λέγειν. διωα-

τὸν

τὸν μέντοι κατὰ πλάτος τι καὶ ἐπὶ τῆς Οὐσιῶν ἐννοεῖν, κατὰ τὰς αὐτῆς διαφορὰς, ἐφ' ὅσον ἐν τῇ ὕλῃ μετέχονται, ἄυτη μέντοι οὐδὲ μίαν παραλλαγὴν εἰδητικὴν ἐμποιεῖ.

Πρὸς δὲ τὸ δεύτερον τοῦ Φιλοσόφου ῥητὸν, ἐν οἷς φαίνεται ἀποφάσκων τῆς κατ' οὐσίαν γενέσεως τὴν κίνησιν, ῥητέον ἐστὶν, ὅτι ἐν ἐκείνοις θεωρεῖ τὴν γένεσιν τῆς ἐνύλων εἰδῶν τῆς Οὐσίας ἐν τῷ γεγενῆθαι, ὃν ξόπον ἡ γένεσις οὐ κατὰ διαδοχὴν θεωρεῖται, καὶ διεξόδευσιν, οὔτε κίνησιν ἔχουσα ἡ γενομένη Οὐσία, οὔτε μὴν τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. τὸ γὰρ γινόμενον ἰσόκαι γίνεται οὔπω ἐστίν. ἡ γένεσις μέντοι κατὰ τὸν προηγούμενον χρόνον, καὶ ἐν τῷ γίνεθαι, κατὰ διαδοχὴν θεωρεῖται, καὶ διεξόδευσιν, καὶ κατὰ κίνησιν, καὶ διὰ κινήσεως ἡ Οὐσία γενᾶται, ὃν ξόπον καὶ τὸ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον ὑποδέχεται κατὰ τὰς οὐσιώδεις ποιότητας, ὑφ' ὧν ἡ ὕλη προδιατίθεται.

Πρὸς δὲ τὸ τρίτον τὸ ἐκ τοῦ Η. τῆς Μεταφυσικῶν προχειρισθὲν ῥητέον, ὡς ὁ Φιλόσοφος ἐν ἐκείνοις, ὑ παραβάλλει τὰ εἴδη τῆς ὄντων τοῖς ἀριθμοῖσιν ἀριθμοῖς, ἀλλὰ τοῖς ἀριθμητοῖς, οἷς καὶ δείκνυται ὁμοίως ἔχειν. ὡς γὰρ ἡ ἑκάστη μονὰς σωίζησι τὸ εἶδος τοῦ ἀριθμοῦ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς, ὕπως ἡ ἑκάστη διαφορὰ σωίζησι τὸ εἶδος τῶ σωθέτε ἐν τοῖς σωθέτοις. καὶ προσιθεμένης ἢ ἀφαιρεμένης μονάδος, μεταβάλλεται τὸ εἶδος τοῦ ἀριθμοῦ, οὕπως προσιθεμένης ἢ ἀφαιρουμένης τῆς ὑστιώδους διαφορᾶς, μεταβάλλεται τὸ εἶδος τοῦ σωθέτου. καὶ ὥσπερ ἡ μονὰς ἀδιαίρετος ἐστὶ καθ' ἑαυτὴν, οὕπω καὶ ἡ οὐσιώδης διαφορὰ, ἀδιαίρετός ὄζιν εἰς ἑτέρας διαφορὰς συσατικὰς ἑτέρων εἰδῶν. καὶ ὥσπερ ἡ μονὰς τῷ λόγῳ τῆς ὕλης διαιρετὴ ἐστὶν, οὕπως οὐδὲν κωλύει καὶ τὴν διαφορὰν ἐπὶ τῆς ὕλης ἕκτασιν ἐπιδέχεθαι, καὶ συσολὴν, ὡς μᾶλλον καὶ ἧττον τῆς ὕλης κρατεῖν. οἷά που περὶ τοῦ αὐτοῦ λόγου ὁ Συμπλίκιος ἀποφαίνεται. τοὺς γὰρ ἀνθρώπους ὁρῶμεν νοὸς ὀξύτητι ἀλλήλων, καὶ ἀγχινοίᾳ ὑ μικρὸν διενηνοχότας, καίτοι ὁμοίως ἄνθρωποι προσαγορδόμενοι καὶ λογικὰ ζῶα. ὥς τε ἡ τοιαύτη τῆς δρασικοῦ ἀκμὴ, καὶ τελειότης, προσγίνεθαι ταῖς διαφοραῖς τῷ λόγῳ τῆς ὕλης.

Τὸν αὐτὸν ξόπον ἐστὶν ἀκουσέον καὶ τὸ τοῦ Πορφυρίου ἐν τῷ περὶ Διαφορᾶς κεφαλαίῳ, ἐν οἷς φησὶ τὰς καθ' αὐτὸ διαφορὰς, μὴ ἐπιδέχεθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. ἐννοεῖ γὰρ τὰς διαφορὰς καθ' αὐτὰς θεωρουμένας, καὶ κατὰ τὸν ὁρισικὸν λόγον αὐτῶ. οὐ κατὰ τὴν μέθεξιν ἐν τῇ ὕλῃ καὶ κατὰ τὸ γίνεθαι. οὕπω γὰρ ἐς ἐπίτασιν καὶ ἄνεσιν ἐπιδέχονται: οὐχ ὑπερβαίνουσι μέντοι τῷ μέτρῳ τῆς ἑαυτῶ συσάσεως.

Ὅπη-

Ὁπλοίκα δὲ φασὶ πᾶσα παραλλαγὴ ἐν τοῖς κατ' οὐσίαν εἴδεσιν, ἑτερότητα εἴδους ὑποτελεῖ, ῥητέον. ὅτι ἡ μὲν παραλλαγὴ καὶ διαφορὰ τῷ κατ' οὐσίαν εἰδῶν τῷ γεγῦῆσθαι ἤδη καὶ ἐν τῷ εἶναι ταῦτα θεωρούμενα, ἑτερότητα εἴδους ποιεῖ. οὐκ ἔτι δὲ καὶ ἡ ἐν τῷ γίνεσθαι θεωρουμένη παραλλαγὴ, οἵαν ἡμεῖς τιθέμεθα μετὰ τῶν πάλαι φιλοσοφησάντων περιπατητικῶς ἐν τοῖς εἴδεσι καὶ ταῖς οὐσιώδεσι διαφοραῖς. οὐδὲ ἡ τοιαύτη ἑτερότης ἐστὶ διαφορὰ κατὰ τὸ εἶναι τῶν εἰδῶν, ἀλλ' οἷον διεξόδευσις καὶ ὁδὸς ἐπὶ τὸ παραγόμενον εἶδος.

Καὶ ἐπειδὰν φορσιθέασιν ἕπεσθαι ἐκ τούτου μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὑποστάσιν ἅμα διαφόροις εἴδεσι μορφοῦσθαι, οὐκ ἀποδεκτέον. μένοντος γὰρ φορτέρου εἴδους, οὐδέποτε τὸ αὐτὸ δεκτικὸν γίνεται ἑτέρου κατ' οὐσίαν εἴδους, οὐδ' ἕπεται ταναντία ἅμα ἐν τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν, ἀλλ' ἢ μεμιγμένα τε καὶ συγκεκραμμένα, ὡς ἐπὶ τῶν μικτῶν καθορῶμεν. ἢ γοῦν κατὰ παράθεσιν συνυπάρχειν, ὡς ἐπὶ τῶν μεμιγμένων φαρμάκων συμβαίνει τῆς ἰατρικῆς.

Τὸ δὲ τελευταῖον προχειρισθὲν, ὅτι οὐκ ἂν διαλυθείη τὸ κατ' οὐσίαν εἶδος τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς, εἴπερ ἡ κατ' οὐσίαν γένεσις καταδιεξόδευσιν καὶ κίνησιν ἀπετελεῖτο, οὐκ ἀληθές. διχῶς γὰρ τὴν κατὰ κίνησιν διεξόδευσιν ἐννοεῖν ἔχομεν. ἢ γὰρ τὸ γινόμενον οὕτω κατὰ διεξόδευσιν καὶ κίνησιν ὑπάρχειν ἐνδέχεται, ἐν οἱῳδήποτε μέρει τῆς διεξοδεύσεως, καὶ κινήσεως μεσοσυλλαβηθείσης. καὶ ἔστιν ἡ τοιαύτη διεξόδευσις ἰδία τῆς ῥεύσεως τῶν κατὰ συμβεβηκὸς εἰδῶν. ἢ γίνεται μὲν τὸ γινόμενον κατὰ τὴν διεξόδευσιν, οὐ μὴν καὶ ἐνδέχεται ὑπάρχειν τὸ αὐτὸ, ἐν οἱῳδήποτε μέρει τῆς διεξοδεύσεως μεσασυλλαβηθείσης, ἂν ῥόπον παράσχηται τὰ σύνολα τῶν οὐσιῶν εἴδη. τοῦτο δὲ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ ὅτι ἀπὸ τοῦ ἧττον ἀεὶ ἐπὶ τὸ μᾶλλον φροκόπτει, καὶ ἀπὸ τῆς ἀνέσεως εἰς ἐπίτασιν προέρχεται. ἕως ἂν τὴν οἰκείαν ὁλόκληρον ἀπολάβοι ἐντέλειαν.

Ἕκτον καὶ ἕκαστον ἴδιον τῆς Οὐσίας.

„ Μάλιστα δὲ ἴδιον τῆς Οὐσίας δοκεῖ εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ ἓν ἀριθμῷ ὂν τῶν
„ ἐναντίων εἶναι δεκτικόν.

Τελευταῖον ὁ Φιλόσοφος ἐκτίθησι τὸ ς'. ἰδίωμα τῆς Οὐσίας. ὅτι τῇ οὐσίᾳ φροσήκει κατὰ τὸν τέταρτον ῥόπον τοῦ ἰδίου. τουτέστι τὸ μὴ καὶ τὴν αὐτὴν Οὐσίαν, δεκτικὴν τῶν ἐναντίων γίνεσθαι παρὰ μέρος.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὡς ὁ τὶς ἄνθρωπος, εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὤν, ποτὲ μὲν λευκὸς, ποτὲ δὲ μέλας γίνεται. τοῦτο δὲ τὸ ἰδίωμα μάλιστα τῇ Οὐσίᾳ προσήκει, οὐ μὴν πάσῃ ὁμοίως, ἀλλὰ κυρίως μὲν τῇ πρώτῃ Οὐσίᾳ, ταῖς δὲ δευτέραις διὰ τὴν πρώτην. ᾧ γὰρ λόγῳ ὑφίστανται τοῖς συμβεβηκόσι, τούτῳ πάντως καὶ δεκτικαὶ λέγονται τοῦ αὐτοῦ. ἐπειδὴ ἡ πρώτη οὐσία πρώτως καὶ κυρίως ὑφίσταται τοῖς συμβεβηκόσιν, αἱ δευτέραι δὲ διὰ τὴν πρώτην, τῷ αὐτῷ λόγῳ, ἐστὶν ἡ πρώτη Οὐσία, πρώτως καὶ κυρίως δεκτικὴ τῶν ἐναντίων, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον, καὶ αἱ δευτέραι.

Ἀντιφέρει δὲ ὁ Φιλόσοφος πρὸς ταῦτα. δοκεῖ γὰρ τὸ ῥηθὲν τῆς Οὐσίας ἴδιον, ὁμοίως καὶ τῷ λόγῳ προσήκειν καὶ τῇ δόξῃ. ὁ γὰρ λόγος καὶ ἡ δόξα ποτὲ μὲν ἀληθῆ, ποτὲ δὲ ψευδῆ γίνονται, διαμένοντα τὰ αὐτά. οἷον εἴτις φαίη, ἢ καὶ οἴεται τὸν Σωκράτην καθεῖδαι. καθημένου μὲν τοῦ Σωκράτους, καὶ ὁ λόγος ἐστὶν ἀληθὴς, καὶ ἡ περὶ τούτου δόξα ὁμοίως, ἀϊσαμένου δὲ ἄμφω ψευδῆ γίνονται. τοιγαροῦν ἐπεὶ τὰ ἀληθῆ καὶ ψευδῆ ἐν τοῖς ἐναντίοις εἰσὶν, ὁ λόγος καὶ ἡ δόξα δοκοῦσι τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικά. καίτοι μηδέτερον Οὐσία ὂν μήθ' ὁ λόγος, μήθ' ἡ δόξα.

Ἐπιλύεται ὁ Φιλόσοφος τὴν ἐκτεθεῖσαν ἀντίθεσιν διχῶς. Πρῶτον μὲν εἰ δοίημεν τὸν λόγον καὶ τὴν δόξαν ἐπιδέχεσθαι τὰ ἐναντία, οὐ μὴν τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπιδέχονται ταῦτα καθ' ὃν ἡ Οὐσία. ἡ μὲν Οὐσία τῶν ἐναντίων γίνεται δεκτικὴ, μεταβαλλομένη καθ' ἑαυτήν. φέρε εἰπεῖν τῷ ὕδατι ἐκ ψυχροῦ θερμῷ γινομένῳ, μεταβολὴ γίνεται ἐν αὐτῷ, ἀντικειμένας ποιότητας δεχομένῳ. τοῦ δὲ λόγου καὶ τῆς δόξης ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς ἐπὶ τὸ ψεῦδος μεταβαλλομένων, ἡ μεταβολὴ οὐκ ἐν τῷ λόγῳ καὶ τῇ δόξῃ θεωρεῖται, ἀλλ' ἐπὶ τῶν σημαινομένων, ἢ δοξαζομένων πραγμάτων.

Ἐπιλύεται δεύτερον τὴν αὐτὴν ἀντίθεσιν ὁ Φιλόσοφος, εἰπὼν οὐ δ' ὅλως γίνεσθαι δεκτικὰ τῶν ἐναντίων τὸν λόγον καὶ τὴν δόξαν. τὸ γὰρ τὰ ἐναντία ἐπιδεχόμενον μεταβάλλει καθ' αὑτό, ὁ δὲ λόγος καὶ ἡ δόξα ἀπ' ἀληθῶν ψευδῆ γινόμενα οὐ μεταβάλλει καθ' αὑτά. οὐκ ἄρα δεκτικὰ γίνεται τῶν ἐναντίων. ἡ δὲ ἀλήθεια καὶ τὸ ψεῦδος ἐπὶ τοῦ λόγου καὶ τῆς δόξης, φέσιν δηλοῦσιν ὁμοιότητος ἢ ἀνομοιότητος πρὸς τὸ σημαινόμενον, ἢ δοξαζόμενον πρᾶγμα, καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς ἐπὶ τὸ ψεῦδος μεταβολὴ, καὶ ἀνάπαλιν, μεταβολὴν σημαίνει φέσεων ἀπὸ τῆς ἐναντιώσεως προερχομένη, ἥτις ἐπὶ τῶν σημαινομένων & δοξαζομένων πραγμάτων γίνεται.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Περὶ Ποσοῦ.

Περὶ τῆς τάξεως τοῦ κεφαλαίου, ὅτι ἀμέσως τῇ ἐνύλῳ Οὐσίᾳ ἕπεται ἡ Ποσότης, καὶ αὐτὴ ἡ φύσις προφανῶς πείθει τοὺς τὴν τάξιν θεωροῦντας τῆς τῶν ὄντων γενέσεως. οὕτω γὰρ ἔξι προσεχὲς τῇ φυσικῇ Οὐσίᾳ τὸ Ποσὸν, ὡς μὴ γίνεσθαι δεκτικὴν μηδενὸς τῶν ἄλλων συμβεβηκότων, ὅτι μὴ διὰ τῆς ποσότητος· μάλιστα δὲ κὴ ἐννοεῖταί πως προηγουμένη ἐπὶ τῆς ὕλης, κὴ αὐτῶν τῶν κατ' οὐσίαν εἰδῶν ἡ ποσότης, ἢ σωίσασθαι εἴρηται τὸ τειχῆ διασατὸν παρὰ τοῖς παλαιοῖς, ὃ κὴ ἄποιον ἤκουσε σῶμα. ὁμοιοῦται δέ πως κὴ τῇ Οὐσίᾳ. ἐπέχει γὰρ καὶ αὐτὴ παρὰ τοῖς μαθηματικοῖς λόγον Οὐσίας, ἐπειδὴ καὶ ὑποτίθεται παρ' ἐκείνοις ὡς ἐπιστὸν γένος, καθ' ἧς πολλὰς ἐκεῖνοι ἀποδεικνύουσιν ἰδιότητας, διὰ τῶν οἰκείων ἀρχῶν τῆς αὐτῆς, καί τινων τῶν τῆς Οὐσίας παρεπομένων, ἢ ὁμοίως κοινωνεῖ ὡς ἀϊδιτέρω εἴρηται, οἷον τὸ μὴ ἐναντίον ἔχειν, κὴ τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον κὴ τὸ ἧττον. διὸ καὶ οὐκ ἀπεικότως δὴ τοῖς μετὰ τὴν Οὐσίαν τέτακται ἡ περὶ Ποσῦ διάσκεψις τῷ Φιλοσόφῳ.

Διαίρεσις τοῦ Κεφαλαίου.

Τρία δὲ ἐπὶ τοῦ παρόντος Κεφαλαίου ποιεῖ ὁ Φιλόσοφος. διαιρεῖ τὸ Ποσὸν, Ἀναπτύσσει ἕκασον τῶν διαιρεθέντων μερῶν, εἴπων εἰδῶν, καὶ τελευταῖον τὰ παρεπόμενα ἐπιτίθησι τοῦ αὐτοῦ.

Κείμενον.

„ Τοῦ Ποσοῦ τὸ μὲν ἐστὶ συνεχὲς, τὸ δὲ διωρισμένον.

Πρὸ τῶν ἄλλων ληπτέον, ὡς οὐδὲ τὸ Ποσὸν ἁπλῶς εἴωθε λέγεσθαι, ἀλλ' ἔστιν ὑπὸ τῇ λεκτικῇ συνηθείᾳ, τὸ μὲν κατὰ συμβεβηκὸς Ποσὸν, τὸ δὲ καθ' αὐτὸ λεγόμενον, ὃ καὶ προϊὼν παραινεῖ ὁ Φιλόσοφος. κατὰ συμβεβηκὸς δὲ Ποσὸν, ἔστιν ὅτε κὴ τὸ ποιὸν ἤκουσεν. οὕτω γὰρ τὸ λευκὸν, ὅπερ ἐστὶ τῆς λευκότητος, εἴωθε λέγεσθαι πολὺ καὶ ὀλίγον, ὅτι ἡ ἐπιφάνεια ἐφ' ἧς ὑπάρχει, πολὴ ἢ ὀλίγη ἐστὶν, ὃν ξύ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ξόπον καὶ μακρὰν πρᾶξιν, καὶ λόγον φαμεν διεξοδικὸν, ὅτι ἡ κίνησις, ἢ ὁ χρόνος ἐν οἷς ταῦτα γίνεται, τυγχάνει μακρὸς ὤν. ἔθισαι δὲ καὶ τοῖς νῦν σχολαστικοῖς τὸ Ποσὸν ἀποδίδοσθαι τῇ ποιητικῇ δυνάμει, καὶ τῷ δραστηρίῳ τῆς Οὐσίας. οὗ ξόπον τὸ Θεῖον λέγεται μέγα, ἢ πολυδύναμον, ἢ ἀπειροδύναμον, οὐχ ὅτι μετέχει ποσότητος ὁπωσοῦν, ἀλλ' ὅτι τὰ ἀποτελούμενα τῇ δυνάμει τούτου, τοιαῦτα εἰσὶν, οἷα οὐκ ἔχει φύσιν ὅτι μὴ ὑπὸ μεγίστης καὶ ἀπείρου δυνάμεως παράγεσθαι. ἀλλὰ ταῦτα μεταφορικώτερον μᾶλλον ἢ κυριώτερον. κυρίως δὲ ποσότης ἐστὶ, καθ' ἣν κυρίως ἡ διαίρεσις τῶν ὄντων γίνεται.

Τί ἐστὶ κοινότερον Ποσότης, ἤπερ Ποσόν.

Διαιρεῖ ὁ Φιλόσοφος ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐ τὴν Ποσότητα καθ' αὑτὴν ἐξ ἀφαιρέσεως θεωρουμένην, ἀλλὰ τὸ Ποσὸν, ὃ τοῦτο τυχὸν ὅτι γνωριμώτερον ὡς ὑποπίπτον τῇ αἰσθήσει. παρέλιπε δὲ καὶ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ ἀνωτάτω γένους τοῦ Ποσοῦ, ὅτι οὐδὲ ῥᾴδιον ἐστὶ λιπτὸν τὸ κοινὸν γένος τοῦ διωρισμένου καὶ συνεχοῦς Ποσοῦ. οὐδὲν ἧττον καὶ ἐν τῷ Δ. τῆς μεταφυσικῶν, ἔνθα ὁ λόγος περὶ Ποσότητος, οὐ τὴν ποσότητα κατὰ ἀφαίρεσιν, ἀλλὰ τὸ Ποσὸν ὑπογράφει, λέγων. „ Ποσὸν ἐστὶ τὸ διαιρετὸν εἰς ἐνυπαρχοντα, ὧν ἕκαστον αὖτι καὶ τόδε τι „ φύσει εἶναι. εἰδέσαι φίλον καὶ τὴν ὑπογραφὴν ἀποδοῦναι κατὰ ἀφαίρεσιν, ἐρεῖς, ὅτι ἐστὶ συμβεβηκὸς ἄχετον, καθ' ὃ τὰ μετέχοντα ἔχει τὸ εἶναι διαιρετά.

Ἔκθεσις τῆς πρώτης διαιρέσεως τοῦ Ποσοῦ.

Παραδίδωσι δὲ ὁ Φιλόσοφος τοῦ Ποσοῦ διαίρεσιν διττήν. Πρῶτον φησὶ τοῦ Ποσοῦ τὸ μὲν ἐστὶ συνεχὲς, τὸ δὲ διωρισμένον. „ Προϊὼν δὲ ἑτέραν ἐκτίθησι διαίρεσιν εἰπὼν, ὅτι τοῦ Ποσοῦ τὸ μὲν „ ἐξ ἐχόντων θέσιν συνέστηκε τῶν ἑαυτοῦ μορίων, τὸ δὲ οὐκ ἐξ ἐχόντων. Ὑποδιαιρεῖ δὲ ἑφεξῆς ἑκάτερον μέρος ἑκατέρας διαιρέσεως. καὶ πρῶτον ἐπὶ τῆς πρώτης διαιρέσεως ἀποδίδωσι τοῦ διωρισμένου Ποσοῦ εἴδη δύο, τὸν ἀριθμὸν, καὶ τὸν λόγον. ταῦτα δὲ ἑφεξῆς ἀμφότερα ὅτι ἐστὶ Ποσὰ διωρισμένα, δείκνυσιν. ἔστι γὰρ ποσὸν διωρισμένον, οὗ τὰ μέρη κατ' οὐδενὰ κοινὸν ὅρον πρὸς ἄλληλα συνάπτει, τοιαῦτα δὲ τὰ μέρη τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοῦ λόγου, ἅπερ οὐδενὶ κοινῷ ὅρῳ συνάπτεται

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀλήλλοις. ὥσε ὁ ἀριθμὸς ἢ ὁ λόγος εἴδη συμβαίνεται εἶναι τῶ διωρισμένου Ποσοῦ. Ἐκτίθησι τὼ ἐλάττονα ἐπὶ παραδείγματος ὁ Φιλόσοφος, τὰ γὰρ πέντε, ἢ πέντε, ὄντα μέρη τοῦ δεκαδικῦ ἀριθμοῦ, ἐπ' οὐδενὸς ὅρε συμβάπτει πρὸς ἄλληλα, ἀλλὰ μένει κεχωρισμένα ἐπὶ τῆς δεκάδος. ὅπως τὰ ἑπτὰ ἢ τρία, οἵσπερ ὁμοίως συμπίθεται ὁ δεκαδικὸς ἀριθμὸς, κεχωρισμένα τελῶσιν ἐν τῷ αὐτῷ ἀριθμῷ, & ἁπλῶς ἐπὶ παντὸς ἀριθμῦ τὰ μέρη οὐδενὶ κοινῷ ὅρῳ πρὸς ἄλληλα συμβάπτει, ὥς τε ὁ ἀριθμὸς τῶ διωρισμένου πάντως ἐσί. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἢ ὁ λόγος κεχωρισμένα ἔχει ἀλλήλων τὰ ἑαυτοῦ μέρη. μέρη γὰρ τοῦ λόγου εἰσὶν αἱ συλλαβαὶ, αὗται δὲ κατ' οὐδενὰ κοινὸν ὅρον συμβάπτονται ἀλλήλαις ὥσε συνεχίζεσθαι, ἀλλ' ἑκάση καθ' ἑαυτὼ κεχωρισμένη ἐσίν.

Ἐπισῆσαι δὲ ἄξιον ὅτι ὁ Φιλόσοφος ἐν τοῖς Μεταφυσικοῖς, ἢ οἱ Μαθηματικοὶ πάντες, οἶδασι μόνον γένος τοῦ διωρισμένου Ποσοῦ, τὸν ἀριθμὸν, παραλείπεται δὲ ὁ λόγος ἐκείνοις, ὅτι τῇ τῶ ἀριθμοῦ προσηγορίᾳ, ἢ ὁ λόγος συμπεριείληπται. ἐφ' ὅσον γὰρ ἐπὶ τὸ Ποσὸν ἀναφέρεται, οὐδὲν ἄλλο δοκεῖ εἶναι ὁ λόγος, ἢ συλλαβῶν πλῆθος. ἐνταῦθα δὲ ὁ Φιλόσοφος, τὸν λόγον ἰδιαίτερον φαίνεται εἰληφὼς, ἤπερ ἢ τοῦ ἀριθμοῦ διενώχε. τεκμῶς γὰρ ἐννοουμένου τοῦ λόγου, ἢ καθὸ σχηματίζεται ἐν τῇ ψυχῇ, ἢ λέγεται ἐννοηματικὸς, ἢ ὡς ὁ ἐν τῇ φωνῇ, καὶ παρὰ τούτοις ὁ ἐν τοῖς γράμμασιν. Ἐπὶ τοῦ παρόντος κατὰ τὸ δεύτερον σημαινόμενον ἐκλαμβάνεται, ὡς ἐν τῇ φωνῇ δηλαδὴ προφερόμενος, ὃν τρόπον δίκως ἐνδέχεται τοῦτον ἐννοεῖν. καταμερῖται γὰρ ἑκάση τούτων συλλαβὴ χρόνῳ μακρῷ τε ἢ βραχεῖ παρὰ Ποιηταῖς, ἅπερ εἰσὶ τοῦ συνεχοῦς Ποσοῦ. ὅλος δὲ ὁ λόγος τῷ ἀριθμῷ μερῖται τῇ συλλαβῶν. ἐν τρόπον προσήκει τῷ διωρισμένῳ Ποσῷ. Διὰ ταῦτ' ἄρα τυχὸν ὁ Φιλόσοφος τὸν λόγον εἶδος Ποσοῦ εἴρηκεν, ἀντιδιαστελλόμενον τοῦ ἀριθμοῦ, τῷ τὰ μέρη τούτου διαφόρως καταμερῖσθαι παρὰ Ποιηταῖς ἢ ὁ ἀριθμός.

Διαίρεσις τοῦ συνεχοῦς Ποσοῦ.

Τοῦ δὲ συνεχοῦς Ποσῦ ὁ Φιλόσοφος μέρη εἴπουν, εἴδη πέντε ἀπαριθμεῖ ἐπὶ τοῦ παρόντος, Γραμμὴν, Ἐπιφάνειαν, Σῶμα, ἢ παρὰ ταῦτα Τόπον, ἢ Χρόνον. Ὑπογράφει δὲ κοινότερον τὸ συνεχὲς Ποσὸν, ἀντικειμένως τῷ διωρισμένῳ, ὅτι ἐσὶ συνεχὲς Ποσὸν, ὃ τὰ μέρη κοινῷ τινὶ συμβάπτεται ὅρῳ. ἀναπτύσσειτε ἢ ἐφεξῆς τὴν ὑποδοθεῖσαν ὑπογραφὴν παραδείγμασιν ἐφ' ἑκάσου τῶν ἐκτεθέντων εἰδῶν. τὰ γὰρ μέρη τῆς γραμ-

γραμμῆς ὡς ὅροις κοινοῖς συνάπτεται ταῖς σιγμαῖς. τὰ δὲ τῆς ἐπιπέδων μέρη ταῖς γραμμαῖς, ὥσπερ καὶ τὰ τοῦ σώματος τοῖς ἐπιπέδοις. Παρὰ ταῦτα δὲ ὁ Φιλόσοφος, ὡς εἴρηται ἐν τοῖς τοῦ συνεχοῦς Ποσοῦ εἴδεσιν ἀπαριθμεῖ τὸν χρόνον. συνίζεται γὰρ καὶ τὰ μέρη τοῦ χρόνου, ὅρῳ κοινῷ τῷ νῦν, ἔτουν τῷ ἀκαριαίῳ τοῦ χρόνου συνδέσμῳ. τὸ γὰρ παρεληλυθὸς καὶ μέλλον ἅπερ ἐστὶ τοῦ χρόνου μέρη, τῷ ἐνεστῶτι συνάπτεται νῦν. ὅπερ ἐστὶ τοῦ χρόνου σύνδεσμος, ἀλλ' οὐ χρόνος. διάτοι τοῦτο καὶ ὁ χρόνος ἐν τοῖς εἴδεσι τοῦ συνεχοῦς καταπεπαυται τῷ Φιλοσόφῳ. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Τόπος. συνάπτεται γὰρ τὰ μέρη τοῦ Τόπου κοινῷ ὅρῳ. ἔστι γὰρ Τόπος ὡς αὐτός που παραδίδωσιν ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ Δ. τῆς Φυσικῶν, Ἐπιφάνεια τοῦ περιέχοντος σώματος, τῆς δὲ Ἐπιφανείας τὰ μέρη, ὡς ὅροις κοινοῖς συνάπτεται ταῖς γραμμαῖς, ὥστε κατὰ ταῦτα καὶ ὁ τόπος ἔσαι τοῦ συνεχοῦς Ποσοῦ.

Ἐνταῦθα ἐπισῆσαι ἄξιον, ὅτι ὁ Φιλόσοφος ἐπὶ τὰ Ε. τῆς Μεταφυσικῶν τὰ δύο παραλείπεται τοῦ συνεχοῦς Ποσοῦ, τὸν τόπον δηλαδὴ καὶ τὸν Χρόνον. ὁ γὰρ τόπος ὡς αὐτὸς δείκνυσιν ἐν τῷ Δ. τῆς Φυσικῶν, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ὡς εἴρηται, ἢ Ἐπιφάνεια τοῦ περιέχοντος σώματος. ὅθεν καὶ περιέχεται ἐν τῇ Ἐπιφανείᾳ, ἥτις ἐστὶ τὸ δεύτερον τοῦ συνεχοῦς Ποσοῦ εἶδος. Καὶ τὸν Χρόνον δὲ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βιβλίου ὁ Φιλόσοφος Ποσὸν εἶναι κατὰ συμβεβηκὸς διδάσκει. ἀνάγεται γὰρ ἐπὶ τὴν κίνησιν, ἡ δὲ κίνησις ἐπὶ τὸ διάστημα, ὃ τὸ πρῶτον κινούμενον διέρχεται. τὸ δὲ διάστημα μετρεῖται κατὰ μῆκος. ὅθεν οὐκ ἀπεικότως ὁ Χρόνος ἐπὶ τὴν Γραμμὴν ἀνάγεται τὸ πρῶτον οὖσαν εἶδος τοῦ συνεχοῦς Ποσοῦ. Ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲ ὁ Φιλόσοφος, ἰδιαίτερον ἐξέλαβε τὴν Ἐπιφάνειαν καὶ Γραμμήν. ἐννοεῖ γὰρ τὴν Ἐπιφάνειαν καθὸ μόνον ἀποπερατεῖ τὸ οἰκεῖον σῶμα, ἐ καθὸ περιέχει ἔξωθεν τὸ ἀλλότριον σῶμα, ὃν τρόπον λέγεται Τόπος. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γραμμὴ ἐνδέχεται διχῶς ἐκληφθῆναι, ἢ καθόσον ἐστὶν ὅρος τῆς ἐπιφανείας ὁρίζουσα ταύτην, ἢ καθόσον ἐπὶ τῶν διαστημάτων λογιζόμεθα τὸ μῆκος. ὁ δὲ Χρόνος θεωρεῖται, ἢ συνέστηκεν ἐκ παρεληλυθότος καὶ μέλλοντος, οὐδὲν ἄλλο ἐννοούσης, ἢ τὸ μῆκος τὸ καταμεξούμενον τοῖς τοῦ χρόνου μέρεσι. λέγεται γὰρ ὁ αὐτὸς Χρόνος καὶ ἐπὶ τὰ διαστήματος, ὥσπερ φαμὲν ὡραῖον, ἢ ἡμερινὸν διάστημα, τὸ ἀπὸ ἀνατολῶν εἰς δυσμάς. ὃν τρόπον δοκεῖ πως ὁ Χρόνος ἀντιδιαστέλλεσθαι

τῆς

τῆς γραμμῆς, ἐφ' ὅσον ἐκείνη, ὡς ὅρος καὶ πέρας ἐννοεῖται τῆς Ἐπιφανείας. οὐδὲν ἧττον ὅτι μὴ εἰσὶν εἴδη καθ' αὐτὸ τοῦ Ποσοῦ, ὅ,τε Τόπος καὶ ὁ Χρόνος, καὶ αὐτὸς πως ἐνίξατο ὁ Φιλόσοφος ἐπὶ τοῦ παρόντος τῇ προσλήψει τοῦ μορίου τοῦδε, ἅ παρὰ ταῦτα, ὡσανεὶ βουλόμενος δηλῶσαι, μὴ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον εἴδη τοῦ συνεχοῦς Ποσοῦ ὑπάρχειν τὸν Τόπον καὶ τὸν Χρόνον τῇ Γραμμῇ τῇ Ἐπιφανείᾳ καὶ τῷ Σώματι. Ὀνίξεται γὰρ ἡ Γραμμὴ παρὰ τοῖς Μαθηματικοῖς, ὅτι ἐστὶ μῆκος ἁπλατές, ἧτις καὶ ἐφ' ἓν διαστατὸν λέγεται. ἡ δὲ Ἐπιφάνεια ὅτι ποσὸν, μῆκος καὶ πλάτος ἔχον, ἧτις καὶ δίχῃ διαστατὸν λέγεται. τὸ δὲ Σῶμα λέγεται δίχως, καὶ ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ σώματος, ὅπερ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους συνέστηκε φυσικοῦ, ἅ προσέτι ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ μαθηματικοῦ, ὅπερ ἐστὶ ποσόν. ἐπὶ τοῦ παρόντος αἴτει τοῦ μαθηματικοῦ σώματος λαμβάνεται, τρισὶ διαστάσεσι συνεστηκός. μῆκος γάρ τε ἔχει, βάθος, καὶ πλάτος. Ὁ δὲ τόπος, ὅτι ἐστὶν ἐπιφάνεια τοῦ περιέχοντος σώματος καθὸ περιέχει τὸ περιεχόμενον, ὅ,τε χρόνος ἐστὶν ἀριθμὸς κινήσεως κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον.

Διαίρεσις δευτέρα τοῦ Ποσοῦ.

Ἐπιδιαιρεῖ τὸ Ποσὸν ὁ Φιλόσοφος εἰς τὰ συνεστηκότα ἐκ μερῶν ἐχόντων θέσιν πρὸς ἄλληλα, καὶ τὰ συνεστηκότα ἐκ μερῶν μὴ ἐχόντων θέσιν πρὸς ἄλληλα. ὅθεν τρία ταῦτα ζητεῖται ἀναγκαίως. Πρῶτον τὰ μέρη ἐκείνου ἅμα πάντα διαμένειν. Δεύτερον ἕκαστον ἐκείνων κεῖσθαί πως, ὡς δείκνυσθαι ἕκαστον οὗ θα κεῖται. Τρίτον ἅμα συνῆφθαι πρὸς ἄλληλα.

Τὰ τρία ταῦτα ἐνυπάρχουσι τοῖς μέρεσι, γραμμῆς, ἐπιφανείας, σώματος, καὶ τόπου. ἑκάστου γὰρ τούτων τὰ μέρη, συνυπάρχουσί τε ἅμα, καὶ ἕκαστον ἐστὶν ὅπου κεῖται, καὶ προσέτι ἀλλήλοις συνῆπται. ὅθεν γραμμὴ, ἐπιφάνεια, σῶμα, καὶ τόπος, εἰσὶ τῷ συνεστηκότων ἐκ μερῶν ἐχόντων θέσιν πρὸς ἄλληλα. τοῦ δὲ ἀριθμοῦ καὶ τοῦ λόγου, καὶ προσέτι τοῦ χρόνου τὰ μέρη οὐκ ἔχει θέσιν πρὸς ἄλληλα. τοῦ γὰρ ἀριθμοῦ τὰ μέρη, οὔτε κεῖται πού ἕκαστον, ὡς δυνατὸν δείκνυσθαι δακτύλῳ, οὔτε συνῆπται ἀλλήλοις. διάτοι τοῦτο ὁ ἀριθμὸς οὐκ ἔστι τῷ συνεστηκότων ἐκ μερῶν ἐχόντων θέσιν πρὸς ἄλληλα. ἀλλ' ἐδὲ ὁ χρόνος. οὐ γὰρ ἅμα συνυπάρχει τὰ μέρη τοῦ χρόνου. συνίσαται γὰρ ὁ χρόνος ἐκ μερῶν ἀεὶ ῥεόντων, καὶ διεξοδευομένων, καὶ ἔστιν ὃν κατὰ διαδοχήν, οὗ μηδὲν ὄζει μέρος διαμένον ἐν ὑπάρξει, ἀλλὰ τὸ μὲν παρῆλθε, τὸ δὲ μέλλει, οὐκέτι ὡς

τως δὲ οὐδὲν ἐστὶ μέρος. τὸ γὰρ νῦν σιώδεσμος χρόνου, ἀλλ' οὐ χρόνος ἐστὶ, συνδέων τὸ παρεληλυθὸς, καὶ τὸ μέλλον. Ὡσαύτως δὲ οὐδὲ τὰ μέρη τοῦ λόγου θέσιν ἔχει πρὸς ἄλληλα. μέρη γὰρ τοῦ λόγου αἱ συλλαβαὶ, αὗται δὲ ἅμα τῇ προσνεχθῆναι, καὶ διαλύονται, διὸ μὴ συνυπάρχουσαι, οὐδὲ θέσιν ἔχειν πρὸς ἀλλήλας δύνανται.

Παρὰ τὰς ἐκτεθείσας δὲ διαιρέσεις καὶ διαφορὰς τοῦ διωρισμένου, καὶ συνεχοῦς Ποσοῦ, κἀκεῖνο προσθετέον, ἀπὸ τοῦ Γ. τῆς Φυσικῶν, ὅτι τὸ μὲν συνεχὲς, διαιρετὸν ἐστὶν ἐπ' ἄπειρον εἰς ἀεὶ διαιρετὰ, οὐχ οὕτω δὲ καὶ τὸ διωρισμένον, ἀλλὰ τοῦτο μὲν αὔξεται ἐπ' ἄπειρον, ὡς περ ἐκεῖνο διαιρεῖται ἐπ' ἄπειρον.

Ἀπορία πρώτη.

Αἱ γραμμαὶ καὶ τὰ ἐπίπεδα οὐ δοκοῦσιν εἶναι ἐντελῆ εἴδη ἐν τῷ γένει τοῦ Ποσοῦ. διὸ καὶ ἀμφισβητεῖται παρὰ τοῖς Σχολαστικοῖς, εἴπερ εἰσὶν ὅλως εἴδη διάφορα τοῦ Ποσοῦ. Καὶ πρῶτον, ὅτι τὰ πέρατα τοῦ Ποσοῦ, οὐκ ἂν γένοιτο εἴδη Ποσοῦ καθ' ἑαυτὰ, γραμμὴ δὲ καὶ ἐπιφάνεια πέρατα τυγχάνει τοῦ σώματος. οὐκ ἄρα πάντα ἐν τοῖς τοῦ Ποσοῦ εἴδεσι καθ' ἑαυτά. καὶ τοῦτο πρόδηλον. ὅτι γὰρ αἱ στιγμαὶ τῆς γραμμῆς, τοῦτο γραμμαὶ τῇ ἐπιφανείᾳ, καὶ ἐπιφάνεια τῷ σώματι. ὡς οὖν αἱ στιγμαὶ οὐκ ἀποτελοῦσιν εἶδος Ποσοῦ κεχωρισμένον τῆς γραμμῆς, οὕτως οὐδὲ αἱ γραμμαὶ ἔσονται εἶδος Ποσοῦ κεχωρισμένον τῆς ἐπιφανείας. ὥς περ οὐ δὲ ἡ ἐπιφάνεια τοῦ σώματος.

Δευτέρα.

Ὅσα πέφυκεν ὡς μέρη συντρέχειν εἰς συνθέσιν εἴδους τινὸς ἐν γένει ὡρισμένῳ, ἀδύνατον καὶ εἴδη ὑπάρχειν τὰ αὐτὰ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ γένους. ὥς περ ἡ Ὕλη καὶ τὸ Εἶδος, καίτοι Οὐσίαι ὄντα, ἐπεὶ μόνοι πεφύκασιν ὡς μέρη συντιθέναι τὴν ἄτομον Οὐσίαν, οὐκ εἰσὶν εἴδη ἀπηρτισμένα ἐν τῷ γένει τῆς Οὐσίας. Ὡσαύτως ἀμέλειται καὶ ἡ γραμμὴ, καὶ τὰ ἐπίπεδα, εἰ καὶ μετέχουσι τοῦ κοινοῦ τῆς ποσότητος λόγου, καὶ τυγχάνουσιν ὄντα καθ' αὑτὰ διαιρετὰ, ἐπεὶ μόνοι πεφύκασι συντιθέναι ὡς μέρη τὸ μαθηματικὸν σῶμα, οὐκ ἂν γένοιντο εἴδη καθ' αὑτὰ ἐν τῷ γένει τοῦ ποσοῦ, ἀλλὰ μέρη μόνον, οἷάπερ καὶ τὸ Εἶδος καὶ ἡ Ὕλη εἰσὶν ἐν τῷ τῆς Οὐσίας γένει.

Ἀπο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀποεία τείτη.

Τρίτον τῷ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος εἰδῶν, ἕτερον καθ' ἑτέρου οὐ κατηγορεῖται οὐσιωδῶς, ἐν τῷ τί ἐστιν, ἀλλ' ἡ γραμμὴ καὶ ἐπιφάνεια μήκη ὄντα καὶ πλάτη, κατηγορεῖται τῶν σώματος οὐσιωδῶς καὶ ἐν τῷ τί ἐστιν, οὐκ ἄρα εἰσὶν αἱ γραμμαὶ καὶ αἱ ἐπιφάνειαι εἴδη Ποσοῦ, τοῦ σώματος ἀντιδιαιρεθέντα.

Διορισμὸς τοῦ ζητουμένου.

Διὰ τοὺς τοιούτους καὶ τοὺς ὁμοίους λόγους ἀμφισβητεῖται περὶ τῆς γραμμῆς ἐπιφανείας ὡς εἴρηται, εἴπερ εἰσὶν εἴδη ἀπηρτισμένα Ποσοῦ. ἔστι μὲν γὰρ ἐπὶ τῆς φύσεως δύρειν τὸ αὐτὸ, καὶ εἶδος ἀπηρτισμένον ἐπίτινος γένους, καὶ ὡς μέρος τελουῦ εἰς συνθεσιν ἑτέρου εἴδους ἐν τῷ αὐτῷ γένει, ὡς ἐπὶ τῷ ἐμψύχων τὸ φυτικὸν, καὶ αἰσθητικὸν, καὶ εἴδη ἔμψυχα σωιζῶσι καθ' ἑαυτὰ ὑπάρχοντα, καὶ ὡς μέρη πεφύκασιν εἰς συνθεσιν τῆς λογικῆς ψυχῆς συντελεῖν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ καθ' αὐτὰ φαίνεται ὑπάρχοντα κεχωρισμένα τῆς λογικῆς ψυχῆς, τὸ μὲν ἐπὶ τῷ φυτῷ, τὸ δὲ ἐπὶ τῷ ἀλόγων ζώων, γραμμὴ δὲ καὶ ἐπιφάνεια οὐκ ἄν ποτε ἐν ὑπάρξει γένοιντο ἐκτὸς σώματος, ὅτι μὴ κατ' ἐπίνοιαν. ἀλλ' οὐδὲν ἧττον (ἐπειδὴ μετὰ τῶν Μαθηματικῶν ὁ Ἀριστοτέλης, καὶ κοινότερον οἱ Φιλόσοφοι ἑτερότητα οἴδασιν εἰδητικὴν μεταξὺ Γραμμῆς Ἐπιφανείας καὶ Σώματος ὑπὸ τὸ γένος τοῦ Ποσοῦ) ῥητέον, ὡς εἰ καὶ μὴ καθ' αὐτὰς κεχωρισμέναι ὑπάρχουσιν ἐκτὸς σώματος Γραμμὴ καὶ Ἐπιφάνεια, χωρίζονται μέντοι κατ' ἐπίνοιαν παρὰ τοῖς Μαθηματικοῖς. ὅθεν καὶ παρ' ἐκείνοις διάφορα σωίζεται εἴδη τοῦ σώματος ἀντιδιαιρεθέντα. καὶ ὅπερ ἡ φύσις ἐπὶ τὸ φυτικὸν, καὶ αἰσθητικὸν ποιεῖ, ἃ καὶ μέρη γίνεται τῆς λογικῆς ψυχῆς, τὸ αὐτὸ ἡ κατὰ Μαθηματικοὺς θεωρία ποιεῖ ἐπὶ τῆς Γραμμῆς, καὶ Ἐπιφανείας, ἃ καὶ ὡς μέρη γίνεται συμπληρωτικὰ τοῦ συνεχοῦς σώματος.

Ἐμπεδοῦσι τὸ λεγόμενον αἱ παρ' ἐκείνοις ἀποδείξεις. πολλὰ γὰρ ἀποδείκνυται τοῖς γεωμετρικοῖς ἴδια πάθη γραμμῆς, ἃ οὐ προσήκουσι τῇ Ἐπιφανείᾳ, καὶ ἕτερα κατὰ τῆς Ἐπιφανείας σωιζουσι, μὴ προσήκοντα τῷ σώματι, τοῦτο δὲ ἑτερότητα εἰδητικὴν ἐμφαίνει προφανῶς. εἰ γὰρ οὐ καὶ τὰ αὐτὰ εἴδους ἦσαν ἐπὶ τὸ συνεχὲς Ποσὸν, κατάγε τὴν μαθηματικὴν θεωρίαν,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἶαν, τὰ αὐτὰ πάθη ἦσαν ἂν πᾶσι κοινά. δηλοῦται δὲ τὸ αὐτὸ τοῦτο καὶ ἀπὸ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ κοινοῦ τῆς ποσότητος γένους, καθ' ὃν τὸ Ποσὸν εἶναι λέγεται τὸ διαιρετὸν εἰς ἐνυπάρχοντα. τὰ γὰρ ἀμέσως ὑπὸ τῷ αὐτῷ ταττόμενα γένει, ὧν ἑκάστῳ τὸ κοινὸν (1) γένος ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται, εἴδη εἰσὶν ἀλλήλων κεχωρισμένα ὑπὸ τῷ αὐτῷ γένει· τοιαῦτα δὲ Γραμμὴ, Ἐπιφάνεια, Σῶμα, ὑπὸ τὸ κοινὸν τῆς ποσότητος γένος. ἔσαι ἄρα τὰ αὐτὰ μέρη, καὶ εἴδη κεχωρισμένα ἀλλήλων ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος τοῦ Ποσοῦ. Ἡ ἐλάττων πρόδηλος. γραμμὴ γὰρ, Ἐπιφάνεια, καὶ σῶμα, ὁμοίως ἔχουσι τὸ εἶναι διαιρετά. ὅπερ ἦν ὁ κοινὸς τοῦ Ποσοῦ λόγος. διὸ, τὸ κοινὸν γένος ἐν τῷ τί ὄξι κατηγορεῖται τῷ αὐτῷ. Δείκνυται δὲ τὸ αὐτὸ ἐκ τῶν διαιρετικῶν τοῦ κοινοῦ γένους διαφορῶν, καθ' ἃς καὶ συνίστανται ταῦτα. τὰ γὰρ διαιρετικὰ τοῦ ἀνωτέρου γένους, συστατικὰ γίνεται τῶν ὑφ' αὑτῷ εἰδῶν, οἷον ἡ Οὐσία εἰς ἔνυλον καὶ ἄϋλον. διαιρεῖται δὲ ὁ λόγος τοῦ εἶναι διαιρετὸν οὐσιωδῶς, εἰς Γραμμὴν, Ἐπιφάνειαν, καὶ Σῶμα ἀντικειμέναις διαφοραῖς. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς Γραμμῆς τὸ διαιρετὸν εἶναι, κατὰ μόνον τὸ μῆκος θεωρεῖται. ἐπὶ δὲ τῆς Ἐπιφανείας κατὰ μῆκος, ἅμα καὶ πλάτος, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ Σώματος, κατὰ τρεῖς ἅμα διαστάσεις. εἰ δὴ ὁ αὐτὸς λόγος τοῦ κοινῆ γένους δι' ἀντικειμένων διαφορῶν ἐνυπάρχει Γραμμῇ, Ἐπιφανείᾳ, καὶ σώματι, ἔσαι ταῦτα διάφορα εἴδη Ποσῆ. ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν ἴδιον τοῦ συνεχοῦς Ποσοῦ λόγον, ὁμοίως συνάγεται ταῦτα διάφορα εἴδη εἶναι Ποσοῦ. ἐλέγετο δὲ τῷ Φιλοσόφῳ Ποσὸν συνεχὲς, οὗ τὰ μέρη πρός τινα κοινὸν ὅρον συνάπτει. τῷ μὲν οὖν μέρη ἔχειν συνάπτοντα ἀλλήλοις κοινῷ ὅρῳ, ὑπὸ τὸ συνεχὲς τελεῖν Ποσὸν ἀπεργάζεται. ᾗ δὲ διαφόροις συνάπτεται ὅροις, διάφορα ἀπαρτίζεται εἴδη ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος. τοιαῦτα γὰρ εἰσὶ γραμμὴ, Ἐπιφάνεια, καὶ Σῶμα. ἔχει γὰρ ἕκαστον μέρη συνάπτοντα κοινῷ ὅρῳ, καὶ ἡ συνάφεια ἐφ' ἑκάστου, ὅροις (2) ἀποτελεῖται διαφόροις.

Ἀπάντησις πρὸς τὰς ἐκτεθείσας ἐν ἀρχῇ ἀντιθέσεις.

Πρὸς τὴν πρώτην ῥητέον, ὅτι Γραμμὴ, καὶ Ἐπιφάνεια, ὑπερ εἰσὶ πέρατα, ὅρους μόνον τελεῖν ἐν τῇ γένῃ τοῦ συνεχοῦς. καθὸ δὲ

(1) Ἅπαν διαιρούμενον γένος, ὃν εἰς εἴδη πάντως διαιρεῖται, τὸ ποσὸν γένος ἐστὶ γενικώτατον, ἄρα τὸ ποσὸν εἰς εἴδη διαιρεῖται. (2) Ἡ μὲν γραμμὴ στιγμαῖς, ἡ δὲ, Ἐπιφάνεια γραμμαῖς, τὸ δὲ σῶμα Ἐπιφανείαις.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

διαιρετὰ τυγχάνει, ἡ μὲν ἐφ' ἓν, ἡ δὲ ἐπὶ δύο, εἴδη εἰσὶ διάφορα ἐν τῷ γένει τοῦ σωνεχοῦς.

Πρὸς τὴν δευτέραν ῥητέον, ὡς ἔστι μὲν ἡ Γραμμὴ ἀτελές τι, ἐν τῷ εἴδει τῆς Ἐπιφανείας, ὥσπερ καὶ ἡ Ἐπιφάνεια ἐν τῷ τοῦ Σώματος εἴδει, ἤ δηλαδὴ εἰσὶν ὅροι, καὶ μέρη γίνονται συμπληρωτικὰ, ἡ μὲν Γραμμὴ τῆς Ἐπιφανείας, ὥσπερ καὶ ἡ Ἐπιφάνεια τοῦ Σώματος, καίτοιγε οὔτε ἡ Γραμμὴ, ἥπερ ἐστὶ γραμμὴ, καὶ εἶδος ἀποτελεῖται διάφορον ἐν τῷ γένει τοῦ σωνεχοῦς, οὔτε ἡ Ἐπιφάνεια, ἥπερ ἐστὶν ἐπιφάνεια καὶ εἶδος καθ' αὐτὸ ἀντιδιαιρελλόμενον τῷ λοιπῶν, συμπληρωτικὰ γίνεται τοῦ σώματος, ἀλλ' ὡς μέρη, καὶ ὕλης ἐπέχοντα λόγον, ὃν τρόπον οὐδὲ τὸ φυτικὸν καὶ αἰσθητικὸν συμπληρωτικὰ γίνεται τοῦ λογικοῦ, καθὸ τὸ μὲν, εἶδος ἐστὶ καθ' ἑαυτὸ τοῦ φυτοῦ, τὸ δὲ, τῷ ἀλόγων ζώων. ἄλλως γὰρ ἂν ἦν τὸ λογικὸν ζῶον ἅμα, & φυτὸν, καὶ θεῖον. ἀλλ' ὡς μέρη μόνον καὶ ὕλης ἐπέχοντα λόγον, συμπληροῦσι τὸ λογικὸν ζῶον, οὐ μέντοι ἐστὶ Γραμμὴ ἡ Ἐπιφάνεια ἀτελές τι, καὶ μέρος ἐν τῷ γένει ἁπλῶς τοῦ σωνεχοῦς, ἀλλ' ὥσπερ τὸν κοινὸν λόγον ἐπιδέχεται τοῦ Ποσοῦ καθ' ἑαυτὰ διαιρετὰ, οὕτω καὶ καθ' ἑαυτὰ ἀποτελοῦνται εἴδη διάφορα ἐν τῷ γένει τοῦ Ποσοῦ. ἡ δὲ ὕλη καὶ ἡ Μορφὴ ἐν τῷ εἴδει τῆς ἐνύλου Οὐσίας, ἀεὶ μέρους ἐχέτασι λόγον. ἡ δὲ μορφὴ, ἥπερ ἐστὶ μορφὴ, ἀεὶ ἐννοεῖται ἀναφερομένη πρὸς τὴν Ὕλην. ἧς γίνεται μορφωτική. καὶ ἡ Ὕλη ἀνάπαλιν πρὸς τὴν Μορφὴν, ἧς ὑποκείμενον γίνεται. ὅθεν καὶ ἀεὶ ἀτελές τι εἰσὶ, καὶ μέρους ἔχουσι λόγον ἐν τῷ εἴδει τῆς ἐνύλου οὐσίας.

Ἀπαντητέον δὲ οὕτω πρὸς τὴν τρίτην ἀντίθεσιν, ἀναιροῦσι τὴν ἐλάττονα πρότασιν, ὅτι οὐκ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται ἡ Γραμμὴ τῆς Ἐπιφανείας, ἢ καὶ ἀμφότεραι τοῦ σώματος. ἐρωτωμένοις γὰρ τί ἐστὶν Ἐπιφάνεια, οὐκ ἔστιν ἀπαντῆσαι ὅτι ἐστὶ Γραμμή. ὥσπερ οὐδὲ τοῖς ἐρωτῶσι τὶ Σῶμα, ἐστὶν εἰπεῖν Ἐπιφάνεια. παραλαμβάνεται δὲ ἡ Γραμμὴ ἐν τῷ τῆς Ἐπιφανείας λόγῳ, καὶ ἀμφότεραι ἐν τῷ τοῦ Σώματος, κατὰ λόγον ὕλης, καθὸ μέρη γίνεται συμπληρωτικὰ τούτου, ὡς καὶ τὸ φυτικὸν, καὶ αἰσθητικὸν, ἐν τῷ τοῦ λογικοῦ ζώου λόγῳ. καθ' αὑτὰς μέντοι θεωρούμεναι, ἥπερ εἰσὶ διαφόρως διαιρεταὶ, καὶ ἰδιότητας ἔχουσι διαφόρους, ὡς εἴρηται, ὡς διάφορα τούτας εἴδη λεπτέον, ἐν τῷ γένει τοῦ σωνεχοῦς.

Ἔκθε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἔκθεσις τῶν παρεπομένων τῇ Ποσότητι, ὅτι τῷ Ποσῷ οὐδὲν ἐναντίον.

Παραδοὺς ὁ Φιλόσοφος τὰς τοῦ Ποσοῦ διαιρέσεις καὶ ἀναπτύξεις τῶν κατ' ἐκεῖνο εἰδῶν, μεταβαίνει λοιπὸν ἐπὶ τὴν παράδοσιν τῶν παρεπομένων τῷ Ποσῷ, τεία δὲ ταῦτα ἐκτίθεται ἐφεξῆς. Τὸ μὲν ὅτι οὐκ ἔστιν ἐναντίωσις τῷ Ποσῷ, Τὸ δὲ ὅτι οὐκ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον, & Τείτον ὅτι ἴσα ἢ ἄνισα πάντα λέγεται διὰ τὸ Ποσόν. Προηγεῖται δὲ τῶν ἄλλων τὸ μὴ ἐναντίωσιν ἔχειν, διὰ τὸ κοινωνεῖν τῇ κατὰ ταῦτο οὐσίᾳ τὸ ποσόν. Διέλοι δ' ἄντις τὴν λέξιν τοῦ Φιλοσόφου διχῶς, τὰ μὲν γὰρ ἐκτίθησι τὰς εἰρημένας ἰδιότητας, τὰ δὲ ἀναπτύσσει αὐτὰς παύτας ἐπαπορῶν, & ἐπιλυόμενος τὰς ἀπορίας.

Εἰπὼν τοιγαροῦν ὁ Φιλόσοφος μηδὲν ἐναντίον εἶναι τῷ Ποσῷ δείκνυσι τοῦτο ἐφεξῆς, ὑποθέμενος τὴν διαίρεσιν τοῦ Ποσοῦ, εἴτε ὡρισμένον καὶ ἀόριστον. καὶ προχειρισάμενος παραδείγματα ἐπὶ τὸ ὡρισμένον Ποσὸν λέγων ἁπλῶς. τὸ δίπηχυ, φέρε εἰπεῖν, ἢ τρίπηχυ ποσὰ ὄντα, τότε δὲ θάτερον θατέρῳ οὐκ ἔστιν ἐναντίον, τῷ Ποσῷ ἄρα οὐκ ἔστιν ἐναντίον. ὅπερ ὁμοίως ἐννοεῖται καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ. τὰ γὰρ τρία φέρε εἰπεῖν, ἢ τέτταρα, καὶ ὅλος ὁ ἀριθμὸς οὐκ ἔστιν ἐναντίος ἑτέρῳ ἀριθμῷ. Ἀλλὰ παρὰ τὰ ἐκτεθέντα παραδείγματα, καὶ λόγῳ σωλάγεται τοιῶδε. ἐν οἷς ἂν ᾖ ἐναντίωσις, ἐν τούτοις ἐνέργεια καὶ πάθος ἐγγίνεται, καὶ φθορὰ, καὶ γένεσις, ἐν δὲ τοῖς Ποσοῖς οὐδὲν τούτων ἐστὶν, οὐκ ἄρα ἐστὶν ἐν τοῖς ποσοῖς ἐναντίωσις. Ἡ μείζων πρόδηλος. τὰ γὰρ ἐναντία ἀμοιβαδὸν εἰς ἄλληλα δρᾷ, καὶ φθείρει ἄλληλα. Ἡ ἐλάττων οὐκ ἀσαφής. τὸ γὰρ ποιοῦν καὶ φθεῖρον ἕτερον, μεταβάλλει τοῦτο καὶ ὁμοιοῖται ἑαυτῷ. τὸ δὲ Ποσὸν ἀδύνατον ταῦτα ποιεῖν εἰς ἕτερον, μὴ φθειρομένης καθάπαξ τῆς ποσότητος, ἀδύνατον ἄρα ἐναντίωσιν ἐν τῷ ποσῷ εἶναι.

Ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου μέρους τῆς προτεθείσης διαιρέσεως, ὁ Φιλόσοφος ἐπιφέρει ἀπορίας πρὸς τὸ ἤδη προχειρισθὲν τοῦ Ποσοῦ παρεπόμενον. ὧν ἡ πρώτη ἐστὶ τοιάδε. τὸ μέγα καὶ μικρὸν, & πολὺ καὶ ὀλίγον τυγχάνει ὄντα ποσὰ, ταῦτα δ' ἀλλήλων ἐναντία εἰσὶν, ἐν τῷ Ποσῷ ἄρα ἐστὶν ἐναντίωσις.

Ἀπαντᾷ πρὸς τὴν ἀπορίαν ὁ Φιλόσοφος διχῶς. Πρῶτον ὑποθέμενος τοῖς ὡρισμένοις ποσοῖς μὲν δὲν ἐναντίον εἶναι, τὰ δὲ εἰρημένα μέγα καὶ μικρὸν, & πολὺ καὶ ὀλίγον, οὐ παραδέχεται ἐν τοῖς ποσοῖς, ἀλλὰ ἀναφέ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ρεθαι φησὶν, ἐπὶ τῆς κατηγορίας τῆ πρός τι, καὶ δείκνυσι τοῦτο ἐκ τοῦ μὴ καθ' αὑτὰ λέγεσθαι τοιαῦτα, ἀλλὰ πρός ἕτερον ἀναφερόμενα. σημεῖον δὲ τούτου, ὅτι μικρὸν μὲν ὄρος φαμὲν, καὶ μεγάλῳ κέγχρον, ἀναφέροντες δηλονότι, τὸ μὲν ὄρος πρὸς ἕτερον μεῖζον, καὶ τὸν κέγχρον, πρὸς ἑτέραν τοῦ αὐτοῦ εἶδους ἐλάττω. ὥς τε δῆλον ὅτι τῆ πρός τι τὰ τοιαῦτα. ἄλλως γὰρ οὐκ ἂν ἐλέγετο μικρὸν μὲν τὸ ὄρος, ἡ δὲ κέγχρος μεγάλη. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον δείκνυται καὶ περὶ τοῦ πολλοῦ καὶ ὀλίγου ὅτι σχετικά. φαμὲν γὰρ ἐπ' ὅτε ἐπὶ μὲν τῆς κώμης πολλοὺς εἶναι ἀνθρώπους, ἐν Ἀθήναις δὲ ὀλίγους πολλῷ πλείους ὄντας. εἰ δὴ τὰ πρός ἕτερον ἀναφερόμενα οὐκ ἔστι ποσά, τὸ δὲ πολὺ καὶ ὀλίγον, μέγα καὶ μικρὸν, πρός ἕτερον ἀναφερόμενα λέγεται τοιαῦτα, οὐκ ἔστι ταῦτα ποσὰ ἢ τοιαῦτα.

Δεύτερον ὑπολύεται τινὶ αὐτῶν λύσει ὧδί. δοθέντος γὰρ τὰ ῥηθέντα εἶναι ποσά, ὡδίπως φησί. τὰ μὴ καθ' αὑτὰ θεωρούμενα, ἀλλὰ πρός ἕτερον, οὐκ ἔχει ἐναντίωσιν. τοιαῦτα εἰσὶ τὸ μέγα καὶ μικρὸν, καὶ πολὺ καὶ ὀλίγον, ταῦτ' ἄρα οὐκ ἔχει ἐναντίωσιν.

Εἶτα εἰ τὸ μέγα καὶ μικρὸν, καὶ πολὺ καὶ ὀλίγον ἐναντία ἦσαν, τὸ αὐτὸ ἅμα καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ συνέβαινε δεκτικὸν εἶναι τῶν ἐναντίων, καὶ ὅπερ ἀποπώτερον αὐτὸ ἑαυτῷ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἐναντίον εἶναι. Τὸ πρῶτον σαφές. εἰ γὰρ καὶ τὸ αὐτὸ πρὸς ἄλλο παραβαλλόμενον, καὶ μέγα λέγεται, καὶ μικρὸν, καὶ πολὺ καὶ ὀλίγον. ὅθεν τὸ αὐτὸ ἅμα ἂν ἐναντίον, ὅπερ ἀδύνατον. οὐδὲν γὰρ ἅμα γίνεται τῶν ἐναντίων δεκτικόν. Νῦν δὲ ἡ οὐσία τῶν ἐναντίων λέγεται δεκτική, οὐχ ἅμα καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ συμβαίνειν τοῦτο οἰκεῖον τῇ Οὐσίᾳ, συνέβαινε δὲ τὸ αὐτὸ ἓν τῶν ἐναντίων εἶναι, ὅτι τὸ αὐτὸ ἢ μέγα λέγεται, διὰ ἑαυτῷ λεγομένῳ μικρῷ ἐναντίον. καὶ ἀνάπαλιν. τὸ αὐτὸ γὰρ καὶ μέγα καὶ μικρὸν, ἅμα συνέβαινε λέγεσθαι.

Δευτέρα ἀντίθεσις.

Δεύτερον ἀπορεῖ ὁ Φιλόσοφος περὶ τούτου. δοκεῖ γὰρ τῷ Ποσῷ ἐναντίον ἔχειν. ἡ δὲ λέξις τοῦ Φιλόσοφου σημαίνεται εἰς εἶ-
„ δος συλλογιστικόν ὡδί. Ὁ τόπος ὑποδέχεται ἐναντίωσιν, ὁ τόπος
„ ἐστὶν εἶδος Ποσοῦ ὡς προείρηται, ἄρα τι τῶν εἰδῶν τοῦ Ποσοῦ ὑποδέχεται ἐναντίωσιν. Ἐμπεδοῦται δὲ μεῖζονα ὁ Φιλόσοφος λέγων,

ὅτι

ὅτι ὁ τόπος ὁ περὶ τὴν ἐξωτάτω σφαῖραν τοῦ παντὸς, ἀντίκειται τῷ κατωτάτῳ, ἤγουν τῷ ἐπὶ γῆς, ἢ τῷ κέντρῳ τῆς αὐτῆς. καὶ λόγῳ σωμάτων τὸ αὐτό. λέγεται γὰρ ἐναντία τὰ ὑπὸ τῷ αὐτῷ γένει πλεῖστον ἀλλήλων διεστηκότα, ὁ ἀνωτάτω, καὶ κατωτάτω τόπος, καὶ ὑπὸ τῷ αὐτῷ γένει εἰσὶ, δηλαδὴ τοῦ τόπου, καὶ πλεῖστον ἀλλήλων διεστήκασιν, μεγίστη γὰρ κατὰ τόπον διάστασίς ἐστιν ἡ τοῦ μέσου πρὸς τὸ περιέχ. ὥς τε ὁ περιέχ τόπος ἐναντίος ἐστὶ τῷ μέσῳ τοῦ παντός. Ταύτῃ τὴν ὑποθεσιν ὁ Φιλόσοφος οὐκ ἀναιρεῖται, ἀλλ' οὐδὲ ἀρέσκεται τῷ λόγῳ ταύτης, ὅσον ἐστὶν εἰκάσαι ἀπὸ τοῦ δοκεῖ ῥήματος, ᾧ κέχρηται ἐν ἀρχῇ τῆς ὑποθέσεως, καὶ τοῦ μὴ ἐξ οἰκείας γνώμης, ἀλλὰ κατὰ δόξαν ἑτέρων ταύτῃ συσῆσαι. ὁ δὲ Συμπλίκιος τὸν ἄνω καὶ κάτω τόπον θεωρεῖ διχῶς, ἢ καθ' ἡμᾶς, ἢ ἐν τῇ φύσει τοῦ παντός. Ⓒ κατὰ μὲν τὸν πρῶτον τρόπον, ὑπάγεται φησὶν ἐπὶ τὸ πρός τι. λέγεται γὰρ τὰ ἄνω καὶ κάτω καθ' ἡμᾶς σχετικῶς. ὅθεν Ⓒ μεθισαμένων ἡμῶν, ταῦτα μεταβάλλεται, διὰ τὸ μὴ εἶναι τοιαῦτα. κατὰ δὲ τὸν δεύτερον τρόπον τὸ ἄνω καὶ κάτω θεωρούμενα, ἐν τῇ φύσει δηλαδὴ τοῦ παντὸς, διαφοραὶ εἰσὶν ἀντικείμεναι τόπου, διδάσκοντος τὸ αὐτὸ καὶ τοῦ Φιλοσόφου ἐπίτε τοῦ Δ. καὶ τοῦ Η. τῆς Φυσικῶν, καὶ ἀνάγονται ἐπὶ τὴν Ποῦ κατηγορίαν.

Ἔστι δὲ ἀπορῆσαι πρὸς Συμπλίκιον λόγῳ τοιῷδε. τῆς κατὰ τόπον κινήσεως τὰ πέρατα, τῆς Ποῦ κατηγορίας εἰσὶν, ὁ δὲ ἄνω καὶ κάτω τόπος οὐ μόνον ἐπὶ τῆς φύσεως τοῦ παντὸς θεωρούμενος, ἀλλα καὶ καθ' ἡμᾶς, πέρατα γίνεται κινήσεως ἀντικειμένων, ἀναβάσεως δηλαδὴ καὶ καταβάσεως, ἀναφέρονται ἄρα καὶ καθ' ἡμᾶς θεωρούμενα, τὸ ἄνω καὶ κάτω ἐπὶ τὴν Ποῦ κατηγορίαν.

Πρὸς ὃ ῥητέον. ὅτι τὰ πέρατα τῆς κατὰ τόπον κινήσεως ἁπλῶς, καὶ κατ' οὐσίαν, οἷά εἰσι τὰ ἄνω καὶ κάτω ὑπὸ τὴν κοίλην ὑπόφαυσιν τῆς σελληνιακῆς σφαίρας, καὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ παντὸς, πάντονται ἐν τῇ Ποῦ κατηγορίᾳ ἁπλῶς, καὶ κατ' οὐσίαν. Τὰ δὲ κατὰ συμβεβηκὸς καὶ κατάτι πέρατα τῆς κατὰ τόπον κινήσεως, οἷά περ ἐστὶ τὸ καθ' ἡμᾶς ἄνω καὶ κάτω, οὐκ ἄλλως ὅτι μὴ κατὰ συμβεβηκὸς καὶ κατατι ἐπὶ τὴν Ποῦ κατηγορίαν ἀνάγονται. Ἐν δὲ τοῖς σχετικοῖς πάντοτε οὐ καθὸ πέρατα γίνεται τῶν ἀντικειμένων κινήσεων, ἀλλ' ἐφόσον πρὸς ἡμᾶς ἀναφερόμενα τὰ αὐτὰ καὶ ἄνω καὶ κάτω ὑποδέχεται λέγεσθαι.

Τέ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τέτη ἀντίθεσις πρὸς τὸ αὐτὸ παρεπόμενον.

Αἱ ἀντικείμεναι κινήσεις, οὐκ εἰσὶν ἐπὶ τὰ πρόστι, ἐπὶ τῆς ποσότητος δὲ ἀτικείμεναι κινήσεις εἰσὶν, ἡ αὔξησις καὶ ἡ μείωσις. ἔσαι ἄρα τῇ τοιούτων κινήσεων ἐπὶ τῆς ποσότητος ἐναντία τὰ πέρατα, οἷς ἀπερατοῦται αἱ οὕπως ἐναντίαι κινήσεις.

Ἀπαντητέον, ὅτι αἱ οὕπως ἐναντίαι κινήσεις ἐπὶ τοῦ Ποσοῦ συμβαίνει γίνεσθαι, οὐ κατὰ μεταβολὴν οὐσιώδη τοῦ Ποσοῦ, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐντελὲς καὶ ἀτελὲς τῆς σωθέτου Οὐσίας. καὶ γίνεται μὲν πέρας τῆς αὐξήσεως τὸ ἐντελὲς μέγεθος τοῦ σωθέτου, κατὰ τὴν εἰδητικὴν αὐτοῦ διαφοράν. τῆς δὲ μειώσεως πέρας ἀνάπαλιν, τὸ ἀτελὲς μέγεθος τοῦ αὐτοῦ, ἐφ' οὗ οὐκ ἔχει τὰς οἰκείας ἐνεργείας ἀποτελεῖν ἐντελῶς. ὅθεν ἡ κίνησις οὐ τῷ Ποσῷ κατ' οὐσίαν προσήκει, ἀλλὰ τῷ λόγῳ τῆς τελειότητος καὶ μὴ τελειότητος τοῦ φυσικοῦ εἴδους.

Δάτερον παρεπόμενον τῷ Ποσῷ.

Κείμενον.

„ Οὐ δοκεῖ τὸ ποσὸν ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον.

Ἕτερον παρεπόμενον τοῦ Ποσοῦ ἐκτίθησιν ὁ Φιλόσοφος, ὅτι τὸ Ποσὸν εἴτε διωρισμένον εἴη, εἴτ' οὖν συνεχὲς, οὐκ ἔστι μᾶλλον ἢ ἧττον Ποσὸν αὐτὸ ἑαυτοῦ, ἢ πρὸς Ποσὸν ἕτερον παραβαλλόμενον ὁπόσε ποτε εἴη διενεγκὸς ἐκείνου πλήθει, ἢ μεγέθει. δείκνυσι τοῦτο ὁ Φιλόσοφος δι' ἐπαγωγῆς ἐπὶ τῆ ἐκτεθειμένων ἀνωτέρω εἰδῶν τοῦ Ποσοῦ. ἐπ' οὐδενὸς γὰρ ἐκείνων ἔστι λαβεῖν ἐπίτασιν, ἢ ἄνεσιν τῷ λόγῳ τῆς ποσότητος. δοθέντος γὰρ οὑτινοσοῦν Ποσοῦ, ἔστι μὲν ἐκείνου διπλοῦν, μεῖζον, ἢ ἔλαττον ποσὸν ἕτερον, μᾶλλον δὲ ἢ ἧττον ποσὸν οὐδαμῶς. ὡς ἐπὶ παραδείγματος. τὸ δίπηχυ ἔλαττον ἐστὶ τοῦ τριπήχεως. ὥσπερ ἀνάπαλιν, τὸ τρίπηχυ μεῖζον τοῦ διπήχεως. μᾶλλον δὲ ἢ ἧττον Ποσὸν θάτερον θατέρου γίνεσθαι ἀδύνατον. καὶ τοῦτο ὁμοίως ἐστὶ προφανὲς ἐπὶ πάντων τῶν εἰδῶν τοῦ Ποσοῦ. Συνάγει τοιγαροῦν ὁ Φιλόσοφος παντὶ προσήκειν Ποσῷ τὸ προχειρισθὲν παρεπόμενον, ἐὰν δὲ καὶ μόνῳ τῷ Ποσῷ ἴδιον εἴη, οὐδὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος φησίν. ἀνωτέρω μέντοι ἐν τῷ περὶ Οὐσίας λόγῳ, τὸ αὐτὸ τοῦτο ἀποδέδο-

ται.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ται. ἔσαι ἄρα ἴδιον τῷ Ποσῷ, ὥσπερ καὶ τὸ δίπουν τῷ ἀνθρώπῳ. πάντὶ μὲν προσήκειν Ποσῷ, οὐ μόνοι μόνῳ.

Ἡμῖν δὲ κἀκεῖνο προληπτέον, ὅτι τὸ προχειριζόμενον παρεπόμενον τοῦ ἀνωτέρω ἐκτεθέντος ἤρηται. μὴ γὰρ οὔσης ἐναντιώσεως ἐν τῷ Ποσῷ, οὐ δὲ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον εἶναι ἐνδέχεται. εἰ γὰρ ἐπ' ἐνίων ἐστὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐναντιώσεως δίχα, ὡς ἐπὶ τοῦ φωτός, ἢ καὶ ἐναντιώσεως οὔσης, ἀνὰ ἐπιμιξίας τῶν ἐναντίων, ὡς ἐπὶ τῶν ἁπλῶν σωμάτων, ἢ ἀνειμένη ποιότης, ὡς τὰ πολλὰ δὲ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἕπεται τῇ μίξει τῶν ἐναντίων. Ἐπεὶ τοιγαροῦν τὸ Ποσὸν ἐναντιώσεως ἀπήλλακται κατ' οὐσίαν, καὶ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον ὁμοίως ἀμέτοχον ἔσαι. μεῖζον ἄρα καὶ ἔλαττον ἐπὶ τῆς ποσότητος ἀναγκαίως ἔσαι, ἐπίτασις δὲ καὶ ἄνεσις οὐδαμῶς. ἐκεῖνο γὰρ ἐπιγίνεται τῇ ποσότητι διὰ τὴν αὔξησιν καὶ μείωσιν, ἥτις ἐστὶν οἰκεία τοῦ Ποσοῦ. ἐπίτασις δὲ καὶ ἄνεσις μεταβολὴ κατ' οὐσίαν δηλοῖ, ἥτις ἐστὶν ἐς τὸ παντελὲς ἀλλόξιον τοῦ Ποσοῦ.

Ἴδιον τρίτον τοῦ Ποσοῦ.

Κείμενον.

„ Ἴδιον δὲ μάλιστα τοῦ Ποσοῦ, τὸ ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεσθαι.

Ἀποδοὺς ὁ Φιλόσοφος τὰ ἧττον ἴδια τοῦ Ποσοῦ, ὅτι καὶ τῇ Οὐσίᾳ κοινὰ, ἐπάγει νῦν τὸ κυρίως αὐτοῦ ἰδιότητα, ἥτις μόνῳ καὶ παντὶ καὶ ἀεὶ πρόσεστι τῷ Ποσῷ. διαιρεῖται δὲ ἡ λέξις διχῶς. ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου μέρους ἐκτίθησι τὸ ῥηθὲν ἴδιον μετὰ τῆς αὐτοῦ δείξεως, Ἐπὶ δὲ τοῦ δεύτερου ἀπορίαν τινὰ ἐπιλύεται ἀνακύπτουσαν περὶ τὸ αὐτὸ ἴδιον. Ἐπὶ τοῦ πρώτου τοιγαροῦν μέρους φησὶν ὁ Φιλόσοφος μάλιστα ἴδιον εἶναι τῷ Ποσῷ τὸ ἴσον τε καὶ ἄνισον. ἀπὸ γὰρ τῆς ποσότητος ἔχει καὶ τὰ λοιπὰ πάντα, ἴσατε καὶ ἄνισα λέγεσθαι.

Συνάγεται ῥᾴστα τὸ λεγόμενον, τὸ γὰρ οἱῷ τινι εἴδει, εἶτ' οὖν γένει, μόνῳ καὶ παντὶ καὶ ἀεὶ πρόσον, μάλιστα καὶ ἁπλῶς ἐστὶν ἴδιον, ὡς παράτε Πορφυρίῳ, καὶ τῷ Φιλοσόφῳ ἐν τοῖς Τοπικοῖς μεμαθήκαμεν. τὸ δὲ ἴσον καὶ ἄνισον, μόνῳ προσήκει τῷ γένει τοῦ Ποσοῦ, καὶ παντὶ καὶ ἀεί. ἄρα τὸ ἴσον & ἄνισον, μάλιστα καὶ ἁπλῶς ἐστὶν ἴδιον τοῦ Ποσοῦ. Ἡ ἐλάττων φανοῦται τῷ Φιλοσόφῳ δι' ἐπαγωγῆς, ἐπί τε τοῦ συνεχοῦς καὶ διωρισμένου Ποσοῦ. λέγεται γὰρ τὸ σῶμα ἴσον καὶ ἄνισον ἑτέρῳ σώματι, καὶ ἡ γραμ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γραμμὴ ὁμοίως ἑτέρᾳ γραμμῇ παραβαλλομένη, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ ὡσαύτως. ὁ ληφθεὶς ἀεὶ ἀριθμὸς ἑτέρῳ παραβαλλόμενος ἀριθμῷ, ἴσος ἢ ἄνισος ἐστί. τὰ γὰρ πέντε φέρε εἰπεῖν τοῖς πέντε ἴσα, τοῖς δέκα δὲ ἄνισα, καὶ ἔστι ⸋ λέγεται. καὶ λόγῳ ἐμπεδοῦται τὸ αὐτὸ τοιῳδέ. Κατὰ τοῦτο δὴ λέγεται μόνον καὶ ἀεὶ τὸ ἴσον καὶ ἄνισον ἐπὶ τῆς ὄντων, καθὸ διαιρετὸν εἶναι, ⸋ μεξητὸν ἕκαστον τῆς ὄντων, ἀλλὰ κατὰ τὸ Ποσὸν, καὶ ἀπὸ τοῦ Ποσοῦ τὸ διαιρετὸν εἶναι καὶ μεξητὸν ἔχει ἕκαστον τῆς οὔτων. κατὰ τὸ Ποσὸν ἄρα, καὶ ἀπὸ τοῦ Ποσοῦ ἐν τοῖς οὖσι τὸ ἴσον καὶ ἄνισον λέγεται. Ἡ ἐλάττων πρόδηλος. τὸ γὰρ ποσὸν εἶναι οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ τὸ διαιρετὸν εἶναι καὶ μεξητὸν, εἴτε κατὰ συνέχειαν, εἴτε κατ' ἀριθμόν.

Ἐν τῇ δευτέρῳ τῆς λέξεως μέρει ἀπορεῖ ὁ Φιλόσοφος πρὸς τὰ εἰρημένα, δοκεῖ γὰρ εἶναί τινα μὴ ποσὰ ὄντα, λεγόμενα δὲ ἴσάτε καὶ ἄνισα. φαμὲν γὰρ διάθεσιν ἴσην διαθέσει ἑτέρᾳ, καὶ λευκότητα ἑτέρᾳ λευκότητι. καίτοι φανερῶς τῆς ποιότητος ἐπαγόμενα.

Ἐπιλύεται τὸ ἀπορηθὲν ὁ Φιλόσοφος, εἰπὼν, ὅτι διάθεσις καὶ λευκότης, ⸋ ὅσ' ἄλλα, ἴσα ἢ ἄνισα λέγεται κατὰ μεταφοράν, ἀλλ' οὐ καθ' αὑτό. κυρίως δὲ τὰ τοιαῦτα ὅμοια ἢ ἀνόμοια προσαγορεύεται. ὡς περ γὰρ ἐπὶ τοῦ Ποσοῦ τὸ ἴσον καὶ ἄνισον λέγεται, οὕτως ἐπὶ τοῦ ποιοῦ τὸ ὅμοιον καὶ ἀνόμοιον. διαθέσεις δὲ καὶ λευκότητες προφανῶς ἀπὸ τῆς ποιότητος λέγονται, προσήκει δὲ αὐταῖς τὸ ἴσοντε καὶ ἄνισον, ὥσπερ καὶ τὸ μεξητὸν εἶναι, ⸋ διαιρετὸν καὶ συμβεβηκός. Ἐπεὶ τοίνυν τὸ μετρητὸν εἶναι ⸋ διαιρετὸν ταῖς διαθέσεσι καὶ λευκότησιν ὑπάρχει κατὰ συμβεβηκὸς, τῷ λόγῳ τοῦ Ποσοῦ, καὶ ἴσαι καὶ ἄνισοι ὁμοίως ῥηθήσονται κατὰ συμβεβηκὸς, τῷ λόγῳ τοῦ Ποσοῦ, ἀλλὰ μὴ καθ' αὑτό.

Ἀπορία.

Ἐπῆλθεν κοινότερον τοῖς Σχολαστικοῖς ἀπορεῖν περὶ τῆς παρεπομένων τοῖς συμβεβηκόσι, πότερον κεχώρισται ταῦτα ὡς πράγματα διάφορα τῆς συμβεβηκότων οἷς παρέπονται, ἢ οὔ; καὶ τίνι τρόπῳ πεφύκασι τοῖς συμβεβηκόσι ταῦτα συμβαίνειν; Πρὸς ὃ ῥητέον σωστόμως. ὅτι τῆς συμβεβηκότων οὐκ ἐνδέχεται συμβεβηκότα γενέσθαι, ὡς ἐνυπάρχοντα τούτοις. ὑποκείμενον γὰρ εἰς ὕπαρξιν τῆς συμβεβηκότων μόνη ἐστὶν ἡ Οὐσία, καὶ μάλιστα ἡ πρώτη, ἥτις ἐστὶ πάντων τῆς ἄλλων ὑποβάθρατε καὶ κριτής. Ἀλλ' οὐδὲ τὰ παρεπόμενα τοῖς συμβεβηκόσι, συμβεβηκότα εἰσὶ κεχωρισμένα τῆς αὐτῆς. (διὰ γὰρ οὕτως τὰ παρεπόμενα προϊόντα

ἐπ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐπ' ἄπειρον συμβεβηκότα ἐφ' ἑκάστης οὐσίας ἀτόμου) ἀλλὰ μόνῳ τῷ λόγῳ ἐννοεῖται διενηνοχέναι τῶν συμβεβηκότων, οἷς παρέπεται μὲν, ἀλλ' οὐκ ἐνυπάρχει τούτοις. ὃ καὶ ἀπὸ τῶν προσεχῶς εἰρημένων δηλοῦται σαφῶς. τὸ γὰρ ἴσον καὶ ἄνισον οὐδὲν ἄλλο εἶναι φαίνεται, ἢ αὐτὸ τὸ Ποσὸν, σχέσει τῇ πρὸς ἕτερον Ποσὸν, οὗ ἐστὶν ἴσον, ἢ ἄνισον. Εἴ γὰρ ἡ ποσότης ὁ λόγος τοῦ διαιρετὸν εἶναι καὶ μετρητὸν, οὗ τὰ μετέχοντα ἅμα τε ἔχει τὸ διαιρετὰ εἶναι καθ' ἑαυτὰ, καὶ ἑτέροις ἴσα, ἢ ἄνισα, μηδενὸς ἑτέρου προσιθεμένου, ἢ ἐπινοουμένου. Ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ ποσοῦ ὑποχρη τὰ εἰρημένα. ὁ γὰρ ὁρισμὸς τοῦ πράγματος αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἐστίν.

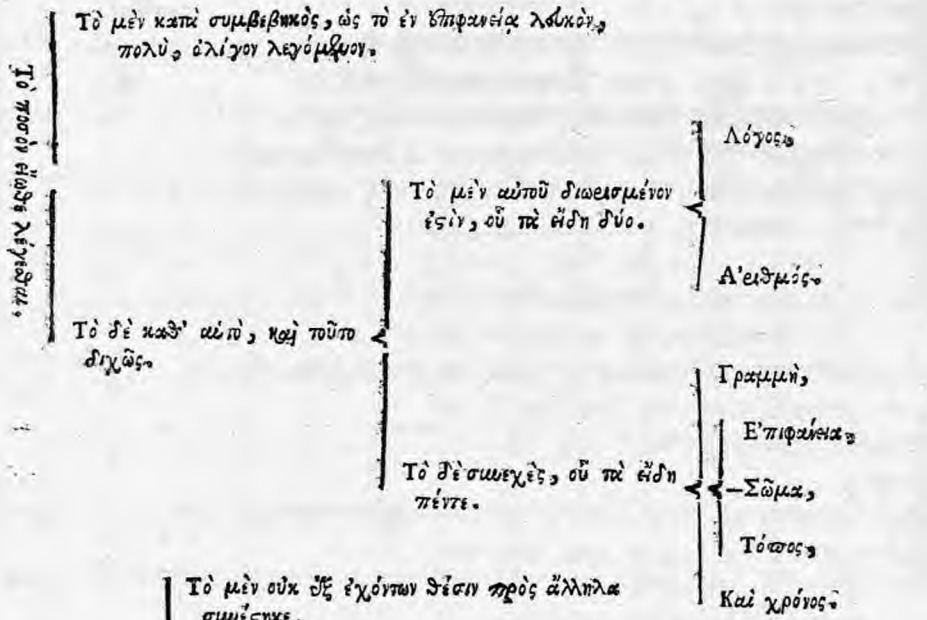

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΡΟΣΤΙ.

Περὶ τάξεως τοῦ κεφαλαίου.

Ἄρχεται ὁ Φιλόσοφος ἐντεῦθεν τῆς περὶ τῷ πρός τι διδασκαλίας προπάξας ταῦτα τῆς ποιότητος. ὅθεν οὐκ ἀπεικότως ἀμφισβητεῖται κοινότερον τοῖς ἐξηγηταῖς περὶ τῆς τάξεως τοῦ κεφαλαίου. Πρῶτον, ὅτι τὰ ἀπόλυτα καὶ ἀχέτα συμβεβηκότα προηγεῖται τῷ χετικῶν πρόδηλον. πρότερον γὰρ ὅτι τὸ εἶναί τι καθ' ἑαυτὸ, καὶ κατὰ τὴν οἰκείαν αὐτοῦ φύσιν ὑπάρχον, τοῦ πρὸς ἕτερον ἀναφέρεσθαι. οἷον πρότερον ἐστὶ τὸ εἶναι τὸν Κύκνον λευκὸν, τοῦ πρὸς ἕτερον ἀνσνεχθῆναι λευκὸν, τῷ λόγῳ τῆς ὁμοιότητος. ἀλλ: πᾶν τὸ ἀχέτως θεωρούμενον, εἴτε Οὐσία εἴη, εἴτ' οὖν Συμβεβηκὸς, καθ' ἑαυτὸ καὶ κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν ὑπάρχειν ἐννοεῖται, τὸ δὲ χετικὸν οὐκ ἄλλως, ὅτι μὴ πρὸς ἕτερον ἀναφερόμενον, ὥς τε τὰ ἀπολύτως καὶ ἀχέτως ὑπάρχοντα, οἷον ἐστὶν ἡ ποιότης, προηγοῦνται τῶν χετικῶν.

Δεύτερον, ὅτι ἡ Ποιότης μιμεῖται τὸ εἶδος τῆς Οὐσίας, ᾧ προσεχῶς ἕπεται. τὰ δὲ χετικὰ μετὰ τὰς ἄλλας τῶν συμβεβηκότων κατηγορίας ἀνακύπτει, αἷς ἕκασον παραφύεται. ἀλλ: τὸ εἶδος τὸ τῆς οὐσίας, πρότερον ἐστὶ πάντων τῶν ἐκείνης συμβεβηκότων, πρότερον ἄρα καὶ ἡ Ποιότης μιμουμένη τὸ εἶδος, καὶ ἑπομένη προσεχῶς τούτῳ τῶν ἄλλων συμβεβηκότων.

Τρίτον, τὸ εἶ πρότερον τῶν πολλῶν, ἡ Ποιότης ὡς οὕτι θεωρεῖται, καθ' ἑαυτὴν γάρ. ἡ δὲ χέσις οὐκ ἄλλως, ὅτι μὴ ἐν πολλοῖς, καὶ πολλὰ ἀπαιτεῖ εἰς σύστασιν τῆς οἰκείας φύσεως.

Τέταρτον, πρότερον ἀεὶ βάσις, καὶ θέμεθλος τῶν ἐπιβεβηκότων καὶ ἐποικοδομουμένων. ἡ δὲ Ποιότης βάσεως λόγον ἔχει πρὸς τὰ πλείω τῶν χετικῶν, οἷα εἰσὶ τὰ ὅμοια καὶ ἀνόμοια, καὶ ὅσα ταῖς ἐνεργείαις τῶν ὄντων, καὶ πάθεσιν ἕπεται. καὶ ἁπλῶς ὅσα μεταξὺ τοῦ κινητικοῦ καὶ κινητοῦ θεωρεῖται. ἔστιν ἄρα ἡ Ποιότης προτέρα κατὰ φυσικὴν τάξιν τῶν χέσεων. καὶ τῷ λόγῳ ἔτι τῆς τελειότητος προτέρα παραπολὺ γνωρίζεται ἡ Ποιότης τῶν χέσεων. ἔστι γὰρ ἡ χέσις τὸ ἐλάχιστον τῶν ὄντων, ὡς καὶ μὴ εἶναι τὸ παράπαν δοκεῖ τοῖς μὴ τοιαῦτα πεπαιδευμέ-

μέ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μενοις. μάλιστα δὲ καὶ ὁ Φιλόσοφος ἐπὶ τοῦ Δ. τῆς Μεταφυσικῶν περὶ τῆς σχετικῶν περὶ Ποιότητος διέλαβεν. ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος ὅπου χάριν τὴν τάξιν μετέβαλεν, ἄλλοι ἄλλως τὸ αἴτιον ἀποδιδόασιν.

Εἰς σαφεστέραν δὲ κατάληψιν τῆς ἐπιλύσεως τῶν προχειρισθέντων ἐπιχειρημάτων, ἐκεῖνο πρῶτον λεπτέον, ὅτι τῶν συμβεβηκότων ἐστὶ γένος διττὸν, τὸ μὲν ἀπόλυτον, τὸ δὲ σχετικόν. Ἀπόλυτον λέγεται συμβεβηκὸς τὸ ἀπηρτισμένως ἔχον τὴν οἰκείαν φύσιν τῷ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι, παρ' οὐδενὸς ἔξωθεν ἐξηρτημένου τοῦ εἶναι, ὡς τὸ λευκὸν ἐν Κύκνῳ, καὶ τὸ μέλαν ἐν Αἰθίοπι. ἔχει γὰρ ταῦτα ἐντελὲς τὸ εἶναι, καὶ τὴν οἰκείαν φύσιν, διὰ μόνου τοῦ ἐνυπάρχειν ἐν οἷς εἰσὶν ὑποκειμένοις. Σχετικὸν δὲ λέγεται συμβεβηκὸς οὗ τὸ εἶναι οὐκ ἀποτελεῖται τῷ ἐνυπάρχειν, ἀλλ' ἑτέρου ἕτερον ἔξωθεν ἤρτηται, καθ' ὃ καὶ οὐσίωται. ὡς ἡ πατρότης, ἔστι μὲν ἐν τῷ πατρὶ, ἀλλ' ἐξηρτημένως τοῦ υἱοῦ, πρὸς ὃν ὁ πατὴρ ἔχει τὸ εἶναι πατήρ. ὡσαύτως ἡ ἐν τῷ λευκῷ ὁμοιότης ἀπήρτηται ἔξωθεν ἑτέρου λευκοῦ, πρὸς ὃ λέγεται ὅμοιον.

Δεύτερον λεπτέον, ὡς ἐστὶ διπλὴ ἡ τάξις τῆς τῶν ἐπιστημῶν παραδόσεως, καὶ γνώσεως τῶν ὄντων, ἡ μὲν τῆς διδασκαλίας μόνον, ἡ δὲ καὶ τῆς φύσεως. Ἡ τάξις τῆς διδασκαλίας ἀπαιτεῖ πρότερα γίνεσθαι ἐπ' αὐτῆς, ἐξ ὧν ἀρχόμενοι ῥᾷον μανθάνομεν, ὡς ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ Δ. τῆς Μεταφυσικῶν, ἐπὶ τοῦ περὶ Προτέρου κεφαλαίου. Ἡ δὲ τῆς φύσεως τάξις διασώζεται, πρῶτα πεποιηκότων ἡμῶν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἅττα καὶ πρῶτα γίνεται τῇ φύσει ἐπὶ τῆς παραγωγῆς τῶν ὄντων, οἷά εἰσιν ἀεὶ τὰ κοινότερα. διδάσκοντος καὶ τοῦτο τὸ Φιλόσοφον ἐν „ τῷ Α. τῆς περὶ ἀρχῶν, κεφαλαίῳ ἑβδόμῳ λέγοντος. ἔστι δὲ κα„ τὰ φύσιν τὰ κοινὰ πρῶτον εἰπόντας, οὕτω τὰ περὶ ἕκαστον ἴδια θωρεῖν. καὶ ταύτῃ (1) ἐπὶ τῆς παραδόσεως τῶν ἐπιστημῶν διασώζειν ἐπάναγκες. ὡς τὰ πολλὰ γὰρ ῥᾷον μανθάνομεν, ἀπὸ τῶν πρώτων κατὰ φύσιν ἀρχόμενοι. ὅθεν καὶ ἡ τάξις τῆς διδασκαλίας ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συμπέρχεται τῇ τάξει τῆς φύσεως. ἐπεὶ μέντοι ἔστιν ὅτε, καὶ ἀπὸ τῶν ὑστέρων τῇ φύσει ἀρχόμενοι οὐ χαλεπῶς μανθάνομεν, διὸ δὴ καὶ ὁ Φιλόσοφος ἐν τοῖς περὶ Ψυχῆς, ἔνθα περὶ αἰσθήσεων, περὶ Ὁράσεως πρῶτον διέλαβεν, ἢ περὶ Ἁφῆς, καὶ τῶν ἄλλων Αἰσθήσεων, οἷά που καὶ ὁ Πορφύριος πρὸ τῆς διαφορᾶς τῶν περὶ εἴδους διδασκαλίαν παρέδω-

(1) Τῶν τάξιν δηλαδή.

ρέσωκεν, ὃ τῆς διαφορᾶς κατὰ φύσιν ἐστὶν ὕστερον. Τούτων οὕτως εἰλημμένων, εἰσὶν οἱ λέγοντες ὅτι ὁ Φιλόσοφος ἐπὶ τοῦ παρόντος, οὔτε τὴν κ^τ φύσιν, οὔτε τὴν κατὰ διδασκαλίαν τετάρτην τάξιν, ἀλλὰ μόνον τὴν τῆς κατηγορίας. κατὰ γὰρ τὴν τάξιν τῆς κατηγορίας ὥς φασι, τὰ Σχετικὰ τῆς Ποιότητος προηγοῦνται, ἐπιτιθείσης τῆς Ποσότητος ἐν τῇ Οὐσίᾳ, δύθυς ἐννοεῖται διπλασίου, ἢ τριπλασίου λόγον ἔχουσα, καὶ τὸ ἄνω καὶ κάτω, ὑπερβολὴν τε καὶ ἔλλειψιν, ἅπερ ἀναντιῤῥήτως τυγχάνει τῆς σχετικῶν, καὶ οὐδὲ ποιότητος νοουμένη. Ἀλλ' οἱ τοιαῦτα λέγοντες, ὑποτίθενται τὸν Φιλόσοφον τετάρτην τὴν τάξιν τῆς φύσεως. εἰ γὰρ κατὰ τὴν τάξιν τῆς κατηγορίας τὰ σχετικὰ προηγοῦνται τῆς ποιότητος, πολλῷ μᾶλλον προηγοῦνται κατὰ τὴν τάξιν τοῦ εἶναι καὶ τῆς ὑπάρξεως. ὁ γὰρ τρόπος τοῦ κατηγορεῖν, ἕπεται τῷ τρόπῳ τοῦ εἶναι, καὶ τάξις ὡσαύτως. Βέλτιον ἄρα ὁ Ἀμμώνιος μετὰ τοῦ Συμπλικίου, Πορφυρίου, καὶ ἄλλων φασὶ τὸν Φιλοσόφον τετάρτην ἐνταῦθα τὴν τῆς διδασκαλίας τάξιν. Ἐπειδὴ γὰρ ἐπὶ τοῦ προλαβόντος Κεφαλαίου τοῦ Πολλοῦ καὶ Ὀλίγου, καὶ Μικροῦ καὶ Μεγάλου ὁ Φιλόσοφος ἐμνήσθη ἃ προφανῶς εἰσὶ σχετικά, ἵνα μὴ ἐπιπολὺ τὴν διάνοιαν τῶν ἀκροωμένων ἀπηρτισμένην καταλίπῃ περὶ τῆς ἐννοίας τῶν σχετικῶν, ἀμέσως μετὰ τὴν ποσότητα, τὴν περὶ τούτων διδασκαλίαν ὑπέταξε. τοῦτο γὰρ ἡ τῆς διδασκαλίας ἀπῄτει τάξις. Προσίθησι δὲ ὁ Συμπλίκιος, ὅτι καὶ τὴν τάξιν τῆς φύσεως ἐφύλαξέ πως ὁ Φιλόσοφος ἐπὶ τοῦ παρόντος. ἡ γὰρ σύνολος καὶ σωματικὴ οὐσία πρὸ τῶν ποιωθλῶν πεποσωμένη ἐννοεῖται. τῷ δὲ Ποσῷ ἀμέσως ἕπεται τὸ μέγα καὶ μικρὸν, καὶ ἴσον καὶ ἄνισον, καὶ ὅλως τὸ ὑπερέχον καὶ ἐλλεῖπον, ἅπερ ὡς εἴρηται τυγχάνει τῆς σχετικῶν. Ἐκ δὴ τούτων ῥᾴδια διαγινώσκειν ἔχομεν, καὶ τοὺς λόγους τῆς ἀνωτέρω προτεθείσων ἐπιχειρημάτων, ἀπαντῆσαί τε πρὸς ἐκεῖνα οὐ χαλεπόν. ἐρέρηται γὰρ ἅπαντα ἐπὶ τῆς φυσικῆς τάξεως, καὶ κατ' ἐκείνην ὠχύρωται, εἰ δ' ἔξεστιν ἐνίοτε καὶ τὴν τάξιν τῆς διδασκαλίας διασώζειν, ὡς ὁ Φιλόσοφος παραινεῖ, μικρὰ φανοῦνται δυνάμενοι, ἃς ἐν ἀρχῇ προτεθήκαμεν, αὐτικείμενοι λόγοι.

Διαίρεσις τοῦ κεφαλαίου.

Διέλοι δ' αὖτις τὸ περὶ τῆς πρός τι κεφαλαίου, τέτταρα γνωριμώτερον. ὧν ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου μέρους ὁ Φιλόσοφος ἀναπτύσσει τὰ Πρός τι λό-

γω

γω ὑπογραφικῷ παραδείγμασί τε καὶ ἰδιώμασιν. Ἐπὶ τοῦ δευτέρου τὸν ξόπον διδάσκει τῆς ὑγιοῦς τούτων αἱτιστροφῆς. Ἐν τῷ τρίτῳ ἀπορίαν προτίθεται δι' ἧς σωιάγει κῇ τὴν ἀποδοθεῖσαν ὑπογραφὴν τῇ Πρός τι τινὰ τῇ μερῶν τῆς οὐσίας ἐν τοῖς Πρός τι καταριθμεῖσθαι. ὅθεν πάλιν αὐτὸς ἐξ οἰκείας γνώμης ἑτέραν ἀποδίδωσιν ὑπογραφὴν τῇ Πρός τι. Ἣν καὶ ἐφεξῆς Ἰδιώμασιν ἀναπτύσσει, καὶ ἐμπεδοῦται ἐπιλύσει τῇ δο-
„ κούντων τῇ αὐτῇ ἀντιπίπτειν. Πρός τι δὲ τὰ τοιαῦτα λέγεται,
„ ὅσα αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν ἑτέρων εἶναι λέγεται, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς
„ ἕτερον.

Ἐπὶ τοῦ πρώτου τοιγαροῦν μέρους ἐκτίθησιν ὁ Φιλόσοφος τὴν κοινὴν τῇ πρὸ αὐτοῦ φιλοσοφησάντων ὑπογραφὴν τῇ πρός τι ὡδὶ λέγων.
„ Πρός τι τὰ τοιαῦτα λέγεται καὶ τὰ ἑξῆς.

ΛΗπτέον δὲ πρῶτον, ὅτι τῇ γενικωτάτων οὐκ ἔστι κυρίως ὁρισμός, ὅθεν δὴ ὑπογραφῆς δηλοῦσθαι πεφύκασιν, οἵάπου ἐστὶ καὶ ἡ νῦν προτεθεῖσα παρὰ τοῦ Φιλοσόφου τῇ Σχετικῶν ὑπογραφή, ἐφ' ἧς λέγεται πρῶτον, Πρός τι δὲ τὰ τοιαῦτα λέγεται. σημαίνεται δὲ διὰ τοῦ τοιαῦτα, τὰ ὄντα. ὃ καὶ γένους ἐπέχει τόπον ἐν τῇ ὑπογραφῇ. Σωάπτει δεύτερον αὐτὰ ἅπερ εἰσὶ, δι' οὗ δηλοῦται τὸν λόγον μὴ περὶ φωνῶν, ἀλλὰ περὶ τῆς Οὐσίας αὐτῆς καὶ τοῦ εἶναι τῇ Σχετικῶν ἀποδίδοθαι. Λέγεται ξέπον ἐπὶ τῆς αὐτῆς, ἑτέρων εἶναι λέγεται. ἔλιπται δὲ τοῦτο εἰς λόγον διαφορᾶς, ὃ καὶ σωάγεται ξέπῳ τοιῷδε. Ὧν τὸ εἶναι ἐν χέσει ἐστὶ, ταῦτα ἑτέρων εἶναι λέγεται, ἀλλ' τῇ Σχετικῶν τὸ εἶναι ἐν χέσει ἐστὶ, τὰ χετικὰ ἄρα ἑτέρων εἶναι λέγεται. Τελευταῖον ἐπιλύεται, ἢ ὁ πωσοῦν ἄλλως πρὸς ἕτερον, δι' οὗ ὁ Φιλόσοφος δηλῶσαι βούλεται τὰς διαφόρους τῇ Σχετικῶν, ἀποδόσεις τε καὶ αἱτιστροφάς. οὐ γὰρ ἁπλῶς πάντα πρὸς γενικὴν ἀποδίδονται, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ πρὸς ἑτέρας πτώσεις. πρὸς γενικὴν μὲν ὡς ὁ πατὴρ, υἱοῦ πατὴρ εἶναι λέγεται, καὶ ὁ υἱὸς πατρὸς υἱός. Ποτὲ δὲ πρὸς δοτικὴν, ὡς τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ ἐστὶν ὅμοιον, Καὶ πρὸς αἰτιατικὴν, ὡς τὸ κινοῦν κινούμενον κινεῖ. ὅθεν ὀρθῶς εἴρηται τὸ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς ἕτερον. γίνεται δὲ ἡ αἱτιστροφὴ, οὐ πρὸς τὰς αὐτὰς φέρει πτώσεις, ὥσπερ τὸν υἱὸν πατρὸς υἱὸν λέγοντες, καὶ πρὸς γενικὴν ἀποδιδόντες, πρὸς τὴν αὐτὴν πτῶσιν ἀντιστρέφοντες λέγομεν τὸν πατέρα υἱοῦ πατέρα, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἑτέραν πτῶσιν, ὡς ἐπὶ τῆς ἐπιστή-

μης

μης καὶ τοῦ ἐπιστητοῦ. τῷ μὲν γὰρ ἐπιστήμῃ ἐπιστητοῦ ἐπιστήμῃ λέγομεν, τὸ δὲ ἐπιστητὸν οὐκ ἐπιστήμης, ἀλλ' ἐπιστήμη ἐπιστητόν. Βούλονται τοιγαροῦν οἱ τῆς ἀποδοθείσης ὑπογραφῆς πατέρες, διὰ τῆς τελευταίων ἐν αὐτῇ ῥημάτων δηλῶσαι, ὡς αἱ τοιαῦται τῆς δόσεως, καὶ ἀντιστροφῆς ἑτερότητες, οὐδὲ μίαν παραλλαγὴν ἐμποιοῦσι τῇ οὐσίᾳ τῆς **Πρός τι**.

Παραδείγμασιν ἑφεξῆς ὁ Φιλόσοφος διαξανοῦται τῇ ἀποδοθείσῃ ὑπογραφῇ, ὧν τὰ μὲν ἀπὸ τῆς Ποσότητος εἴληπται, τὰ δὲ ἀπὸ τῆς Ποιότητος, καὶ τὲ Κεῖσθαι. Ἀπὸ μὲν οὖν τῆς Ποσότητος προχειρίζεται τὸ μεῖζον καὶ ἔλαττον, διπλάσιόν τε καὶ ἥμισυ. τὸ γὰρ μεῖζον, ἑτέρου λέγεται μεῖζον, δηλαδὴ τοῦ ἐλάττονος, ὡς καὶ ἀνάπαλιν, τὸ ἔλαττον μείζονος ἔλαττον. ὁμοίως καὶ τὸ διπλάσιον τοῦ ἡμίσεως διπλάσιον λέγεται, καὶ ἀνάπαλιν, ἅπερ τῇ Ποσότητι παραφύεται. Ἀπὸ δὲ τῆς Ποιότητος προτίθεται τῇ ἕξιν καὶ διάθεσιν. λέγεται γὰρ ἡ διάθεσις τοῦ διαθετὲ διάθεσις, καὶ τὸ διαθετὸν διαθέσει διαθετόν. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ αἴθησις, καὶ ἐπιστήμη πρὸς τὸ αἰθητὸν, καὶ ἐπιστητὸν ἔχουσι. Καὶ τελευταῖον ἀπὸ τοῦ Κεῖσθαι προφέρει παραδείγματος λόγῳ τῇ κλίσιν, καὶ καθέδραν. ἡ γὰρ κλίσις τοῦ κεκλιμένου λέγεται κλίσις, καὶ τὸ κεκλιμένον, κλίσει λέγεται κεκλιμένον. καὶ ἡ καθέδρα ὁμοίως τοῦ καθημένου λέγεται, καὶ ὁ καθήμενος καθέδρᾳ ἐστὶ καθήμενος. ὥς τε εἰ Πρός τι εἰσὶ τὰ πρὸς ἕτερον ὁπωσοῦν λεγόμενα, λέγεται δὲ πάντα τὰ προσεχθέντα πρὸς ἕτερον, Πρός τι ἄρα πάντα τὰ τοιαῦτα ἔσαι. Αἰνίττεται μέντοι ὁ Φιλόσοφος μὴ τῆς αὐτῆς εἶναι τάξεως πάντα τὰ προβληθέντα παραδείγματα. προβεβλημένως γὰρ τὰ ληφθέντα ἀπὸ τῆς Ποσότητος, ἐχρήσατο διὰ „ κοπῆ τοιαύτῃ τῷ λόγῳ εἰπών, (εἰσὶ δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα ἐν τοῖς πρὸς ἕτερον „ λεγομένοις.) τοῦτο δὲ πεποίηκεν ὁ Φιλόσοφος τυχὸν, ἵνα δηλώσῃ μὴ μόνον πρὸς γενικῶν ἀποδίδοσθαι πάντα, ὥσπερ τὰ ἀπὸ τῆς Ποσότητος, ἢ ἵνα δείξῃ μὴ μόνον ἐπὶ τῆς Ποσότητος παραφύεσθαι τὰ Πρός τι, ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλαις κατηγορίαις, τῇ Ποιότητί φημι, καὶ Κεῖσθαι. Ἀποσημειοῦνται δὲ καὶ ἔφην ὁ Ἀμμώνιος, τὰ παραδείγματα τῆς δευτέρας τάξεως προβεβλῆσθαι τῷ Φιλοσόφῳ, εἰς διαβολὴν τῆς ἀποδοθείσης ὑπογραφῆς, δηλονότι βουλομένῳ, ὅτι πολλὰ τῆς μὴ κατ' οὐσίαν Πρός τι, καὶ ἐν ἄλλαις ταττομένων κατηγορίαις, λέγεται πρὸς ἕτερον, οἷα δοκεῖ εἶναι τὰ ἀπὸ τῆς Ποιότητος, καὶ τοῦ Κεῖσθαι εἰλημμένα.

Οὐδὲν ἧττον ὁ Φιλόσοφος ἐπὶ τῆς λέξεως παραινεῖ, ὅτι καὶ τὰ τῆς δεύ-

δεύτερας τάξεως παραδείγματα ἀληθῶς εἶναι τῆς Πρός τι; ἐν οἷς δὲ φησι. ταῦτα γὰρ πάντα Πρός τι εἰσὶ καὶ οὐκ ἄλλο τι. τοῦτο ἐννοεῖ περὶ αὐτῆς, ἢ πρὸς ἕτερον λέγεται. τὰ γὰρ λεγόμενα πράγματα. προφανῶς εἰσὶ Ποιότητες, εἴτ' οὖν Θέσεις ὑπὸ τὸ Κεῖσθαι ἀναγόμενα, Τὸ δὲ καὶ οὐκ ἄλλο τι, ἐννοεῖ περὶ αὐτῆς, ἥπερ ἀναφέρεται πρὸς ἄλληλα. τὸ γὰρ ἐναντίον, ἐναντίῳ ἐστὶν ἐναντίον. Εἰσὶ μέντοι καὶ ἄλλο τι φέρε εἰπεῖν Ποιότητες.

Ἀπορία.

Δοκεῖ δὲ ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ ἑξάτῳ μέρει τοῦ πρώτου τοῦδε τμήματος, παραδιδόναι μὴ τῆς αὐτῆς εἶναι κατηγορίας τὸ παρωνυμοῦν εἶδος, καὶ τὸ παρ' ἐκείνου παρωνύμως λεγόμενον. ἔοικε γὰρ τιὼ θέσιν ἐν τοῖς Πρός τι σωτήγαγεν ἐκ τούτου, ὅτι καὶ κλίσις, καὶ στάσις, καὶ καθέδρα, τῆς Πρός τι εἰσὶ, θέσεις γὰρ τὰ τοιαῦτα. ἵνα δὲ μήτις φαίη καὶ τὰ παρωνύμως ὑπὸ τούτων λεγόμενα ἐν τοῖς Πρός τι „ ταχτέα, ἐπάγει. τὸ δὲ ἀνακεῖσθαι, ἢ ἑστᾶναι, ἢ καθῆσθαι, αὐτὰ „ μὲν οὐκ εἰσὶ θέσεις, παρωνύμως δὲ ὑπὸ τῆς εἰρημένων θέσεων λέγεται. ὥς τε δῆλος ἐστὶν ὁ Φιλόσοφος μὴ βουλόμενος τὰ παρωνύμως λεγόμενα ὑπὸ τῆς θέσεων τῆς αὐτῆς κατηγορίας εἶναι, αἷς παρωνόμασαι θέσεσιν. Ἀλλὰ ταῦτα τυχὸν τῷ Φιλοσόφῳ εἴρηται, κατὰ τὰ δοκοῦντα τοῖς ἀρχαιοτέροις, ὧν κατὰ δόξαν, καὶ περὶ τῆς Πρός τι νυνὶ διαλέγεται. τὸ γὰρ παρωνυμοῦν εἶδος, καὶ τὸ παρωνύμως ἀπ' ἐκείνου λεγόμενον, ἐπὶ τιὼ αὐτιὼ κατηγορίαν ἀνάγει ὁ αὐτὸς ἐν ἄλλοις, καὶ ἐν τῷ περὶ Ποιότητος κεφαλαίῳ. καίτοι γε πολλὰ τῆς παρωνύμως ὑπὸ τῆς Ποσότητος λεγομένων, ὁρῶμεν ἐπὶ τιὼ ποιότητα ἀναφερόμενα. οἷα εἰσὶ καὶ τὰ τοῦ τετάρτου εἴδους τῆς Ποιότητος, τό, τε ἴσον καὶ ἄνισον, ὅπερ ὑπὸ τῆς ποσότητος λέγεσθαι παρωνύμως ἠκούσαμεν, ἐπὶ τοῦ προληφθέντος κεφαλαίου.

Οὐδὲν ἧττον αἱ εἰρημέναι θέσεις, καὶ τὰ ὑπὸ τούτων παρωνύμως λεγόμενα ἐπ' οὐδενὸς ἄλλου τῆς ὄντων γένους, ὅτι μὴ ἐπὶ τοῦ Κεῖσθαι ἐπιεικῶς τάττονται. Ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲ ὁ Φιλόσοφος ἀπηξίωσεν ἐν τοῖς Πρός τι τὰς θέσεις, ὅτι Πρός τι ἐνταῦθα ἐννοεῖ τὰ ὁπωσοῦν πρὸς ἕτερα λεγόμενα, εἰ καὶ ὑφ' ἑτέρου τι γένος κατ' οὐσίαν τελοῦσι.

Πρῶ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Πρῶτον παρεπόμενον.

„ Ὑπάρχει δὲ καὶ ἐναντιότης ἐν τοῖς Πρός τι.

Μετὰ τὴν ἔκθεσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς κοινῆς τῷ Πρός τι ὑπογραφῆς ὁ Φιλόσοφος, μεταβαίνει ἐπὶ τὴν ἀπόδοσιν τῶν παρεπομένων. Τέτταρα δὲ ταῦτα ἐκτίθησιν ὁ Φιλόσοφος ἐφεξῆς. ἄρχεται δὲ ἀπὸ τῶν κοινοτέρων, καὶ ἧττον ἰδιαζόντων τοῖς Πρόστι, οἷον ἐστὶ τὸ τὰ Πρός τι ἐναντίον ἔχειν, καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἐπιδέχεσθαι. Ἔστι δὲ διχῶς ἐννοῆσαι τὴν ἐναντίωσιν ἐν τοῖς Πρός τι, καθ' ἕνα μὲν τρόπον, ὡς ἀντίθεσιν ἁπλῶς, οἷα καὶ ἡ κατὰ τὰ Πρός τι. εἴθισαι γὰρ κοινότερον τοῖς φιλοσοφοῦσι, καὶ τὰ ὁπωσοῦν ἀντικείμενα ἐναντία καλεῖν, οὐχ οὕτω μέντοι ὁ Φιλόσοφος, τὰ ἐναντία ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐπιλαμβάνει. ἴδε γὰρ τότε ὑποτέθαι (1) τὸ ἐν ἀρχῇ. κατ' ἄλλον δὲ τρόπον ἐννοεῖται ἡ ἐναντίωσις ἐπὶ τῆς κυρίως ἐναντίων, ἅτινα μάχεται ἀλλήλοις, καὶ ὑποθεῖ ἄλληλα τοῦ αὐτοῦ δεκτικοῦ, καὶ ταύτῃ τὴν ἐναντίωσιν ὁ Φιλόσοφος ἐπὶ τῶν παρόντος ἐννοεῖ ἐν τοῖς Πρός τι. παραινεῖ δὲ μὴ πᾶσιν εἶναι κοινὸν, τοῖς Πρός τι παρεπόμενον, τὸ ἐναντίωσιν ἴσχειν, ἀλλὰ μόνοις τοῖς ἐν ταῖς κατηγορίαις παραφυομένοις ἐχούσαις ἐναντίωσιν. οἷα μάλισα ἐστὶν ἡ Ποιότης, ἐξ ἧς καὶ παραδείγματα προχειρίζεται, ἀρετὴν καὶ κακίαν, ἐπιστήμην καὶ ἄγνοιαν. τὰ δὲ ἐπὶ τῆς Ποσότητος ἐγγινόμενα Πρός τι, ὡς τὸ διπλάσιον, καὶ ἥμισυ, καὶ τὰ τοιαῦτα, οὐδὲ μίαν ἔχει φησὶν ἐναντίωσιν. τυχὸν ὅτι οὐδὲ τῇ Ποσῷ ἐστὶν ἐναντίον. ὡς ἐν τῇ περὶ αὐτοῦ κεφαλαίῳ εἴρηται.

Ἀπορία.

Ἀλλὰ πῶς ἐστὶ δυνατὸν ἐν τοῖς Πρός τι ἐναντίωσιν εἶναι, εἴγε τὰ ἐναντία ἀπόλυτα εἰσὶ συμβεβηκότα καὶ ἄρχετα, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ προληφθέντι κεφαλαίῳ, ὑπέθετο τοῖς Πρός τι „ μηδὲν ἐναντίον εἶναι, λέγων; ὃ δὲ μὴ ἐστὶ λαβεῖν καθ' ἑαυτὸ, ἀλλὰ πάρος ἕτερον ἀναφέρεται, πῶς ἂν εἴη τούτῳ τι ἐναντίον;

Η"

(1) Εἰ ὁ Φιλόσοφος τὰ ἐναντία ἐνταῦθα ἀφέλαβε κατὰ τὸν πρῶτον τρόπον τὴν ἁπλῶς ἀντίθεσιν δηλαδὴ, ἐφεξῆς διωρίσασθαι τοῦτο καὶ ὑποτίθεται ἐν ἀρχῇ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Η ὅτι ἐν ἐκείνοις μὲν τοῖς Πρός τι κατ' οὐσίαν ἐννοεῖ περὶ ὧν αὐτὸς ἐν τοῖς εἰτέπειτα διαλήψεται, ἐνταῦθα δὲ περὶ τῆς ἐναντίων διαλαμβάνει, καὶ δόξαν τῆς ἀρχαιοτέρων. ἔστι δὲ εἰπεῖν, καὶ ὅτι ἐν τῷ περὶ Ποσοῦ κεφαλαίῳ, ἐλέγετο περὶ τῆς Πρός τι μὴ ἔχειν ἐναντίωσιν ὅσα τῇ Ποσότητι παραφύεται, ὅπερ καὶνταῦθα ἀποδέχεται, νυνὶ δὲ ἐναντίωσιν ἔχειν τὰ Πρός τι φησὶν, ὅσα ἐν κατηγορίας παραφύεται ἐχούσας ἐναντίωσιν. ὁ δὲ Ἀμμώνιος μετὰ Συμπλικίου καὶ ἄλλων ἀξιοῖ παύτῳ καὶ τῷ ἑπομένῳ ἰδιότητα, τοῖς μὲν Πρός τι καθ' αὑτὰ ἀνοίκειον εἶναι, προσήκειν δὲ τοῖς πράγμασιν, ἐν οἷς ταῦτα παραφύεται. ὃ καὶ εὐλογώτερον.

Δεύτερον παρεπόμενον.

„ Δοκεῖ δὲ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ὑποδέχεσθαι τὰ Πρός τι.

Δεύτερον ὑπάρχει τοῖς Πρός τι παρεπόμενον ὁ Φιλόσοφος τὰ Πρός τι ὑποδέχεσθαι τὸ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον, καὶ τοῦτο ὁμοίως παραδείγμασιν ἐφεξῆς διαβαινοῦσι. Σωιάγεται δὲ τοῦτο ἐξ ὑποθέσεως τοῦ προλιφθέντος. ἐν οἷς γάρ ἐστιν ἐναντίωσις, ἐν τούτοις καὶ τὸ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον ἕπεται. ἐν δὲ τοῖς πρός τι δέδοται ὑπωσοῦν ἐναντίωσις, ὥς τε καὶ τὸ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον ὁμοίως ἔσαι. ἢ μείζων δείκνυται τῷ Φιλοσόφῳ ἐν τῷ Δ. τῆς Φυσικῆς ἀκροάσεως, ἔνθα φησὶ τὸ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον, ἀπὸ τῆς μίξεως προέρχεσθαι τῶν ἐναντίων. Παραδείγμασι δὲ ὁ Φιλόσοφος κέχρηται εἰς δεῖξιν τοῦ προχειρισθέντος παρεπομένου ἀπὸ τῆς ποιότητος, τῷ ὁμοίῳ καὶ ἀνομοίῳ. λέγεται γὰρ μᾶλλον καὶ ἧττον ὅμοιον, καὶ ἀνόμοιον. καὶ ἀπὸ τῆς ποσότητος τῷ ἴσῳ τε καὶ ἀνίσῳ. ἐπὶ τῆς λεκτικῆς γὰρ συνηθείας καὶ τοῦτο ἐστὶ, μᾶλλον, ἢ ἧττον, ἴσον λέγειν, ἢ ἄνισον. Τελευταῖον δὲ καὶ περὶ τούτου φησὶ, μὴ πᾶσι τοῖς Πρός τι προσήκειν, διὸ οὐδὲ κυρίως ἐστὶν ἴδιον τῆς αὐτῆς.

Ἀπορία.

Ἀποροῦσιν ἐνταῦθα περὶ τοῦ ἐκτεθέντος παρεπομένου, πότερον προσήκει τοῖς σχετικοῖς καθ' ἑαυτὰ, ἢ τῷ λόγῳ τῆς κατηγορίας ἐφ' ἧς παραφύονται; Ὁ Ἀμμώνιος μετὰ τοῦ Συμπλικίου, καὶ ἄλλων φασὶ, τὰ σχετικὰ μὴ καθ' ἑαυτὰ λέγεσθαι μᾶλλον, ἢ ἧττον τοιαῦτα, ἀλλὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀλλὰ τὰ ὑποκείμενα πράγματα, ἅπερ ὑποδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον. μάχεται μέντοι πρὸς ταύτην τὴν ἀπάντησιν τοῦτο, ὅτι τοῦ Ποσοῦ μὴ ἐπιδεχομένου τὸ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον, τὸ ἴσον, καὶ τὸ ἄνισον, ὃ κατὰ ποσὸν θεωρεῖται ἐπίτασιν καὶ ἄνεσιν ἐπιδέχεται. φαμὲν γὰρ μᾶλλον, ἢ ἧττον, ἴσον ἢ ἄνισον, ἕτερον ἑτέρου. Ἅπαντᾷ πρὸς τὴν αὐτίθεσιν ὁ Συμπλίκιος, λέγων τὴν ἰσότητα καὶ ἀνισότητα, μὴ σχέσεις, ἀλλὰ ποιότητας εἶναι ποσωτικὰς, οἷά πε καὶ ἡ μορφὴ & τὸ σχῆμα ποιότητες εἰσὶ, καίτοι ἀπὸ τῆς ποσότητος παρηγμέναι. ὅθεν οὐδὲ θαυμαστὸν εἰ δεκτικαὶ γίνονται τοῦ μᾶλλον, καὶ τοῦ ἧττον.

Ἀλλ' ὁ συμπλίκιος ταῦτα λέγων, ἀναιρεῖν δοκεῖ τὴν λέξιν τοῦ Φιλοσόφου, ἐφ' ἧς σαφῶς πάντεται τὸ ἴσον καὶ ἄνισον ἐν τοῖς σχετικοῖς. εἶτα δοθείσης τῆς τοῦ Συμπλικίου ἀπαντήσεως, ὁμοίως λῦ εἰπεῖν καὶ περὶ τῆς Ποιότητος μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον καθ' ἑαυτὴν, ἀλλὰ τῷ λόγῳ τοῦ ὑποκειμένου. δικαιοσύνη γὰρ φέρε εἰπεῖν, γραμματικὴ, λευκότης, καὶ ὅσαι ἄλλαι, καθ' ἑαυτὰς οὔτε μᾶλλον, οὔθ' ἧττον εἰσὶ τοιαῦται, τῷ λόγῳ δὲ τῆς ἐν τῷ ὑποκειμένῳ μεθέξεως, μᾶλλον καὶ ἧττον τοιαῦτα λέγεται. τίδη κωλύει ὥσπερ ἐπὶ τῆς Ποιότητος λέγεται κυρίως ἐνυπάρχειν τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, καί τοι τούτου μὴ προσήκοντος ταῖς ποιότητι, θεωρουμέναις καθ' ἑαυτὰς, ἀλλὰ τῷ λόγῳ τῆς ἐν ὑποκειμένῳ μεθέξεως, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν σχετικῶν εἰπεῖν, καίτοι μὴ ἀληθὲς ἂν ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον, ἢ ἧττον, ἴσον ἢ ἄνισον εἶναι καθ' ἑαυτὰ θεωρουμένων. ἐπεὶ μέντοι τούτοις προσήκει τῷ λόγῳ τῶν ὑποκειμένων πραγμάτων, ἐν οἷς ἐπιφύονται, καὶ ἐπὶ τῶν σχετικῶν ὁμοίως λέγεσθαι.

Ὁ Συμπλίκιος εἰσάγει Ἀρχύταν τὸν πυθαγορικὸν, ὅς τις καίτοι μὴ ἀποδεχόμενος ἐναντίωσιν ἐπὶ τῶν σχετικῶν, τὸ μᾶλλον μέντοι καὶ ἧττον τούτοις καθ' ἑαυτὰ οὐκ ἀπεποιεῖτο. βέλτιον μέντοι λέγειν μὲ Ἀμμωνίου τὴν ἰσότητα καὶ ὁμοιότητα ἐν ἀδιαιρέτῳ (1) συνεστηκέναι, μεταβαλλομένου δὲ τοῦ ὑποκειμένου ἐπὶ τὸ μᾶλλον, καὶ ἧττον, καὶ τὰς σχέσεις τὴν μεταβολὴν ὁμοίως κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐπιδέχεσθαι. ἀλλ' ἀναιρουμένων τῶν προτέρων σχέσεων ἰσότητος φημὶ καὶ ὁμοιότητος, ἑτέραν ἐπιφύεσθαι ἰσότητα, καὶ ὁμοιότητα.

Ἐπὶ

(1) Τὸ ἀδιαίρετον θεωρεῖται ὡς ἐνταῦθα τὸ μέσον τινὸς γραμμῆς ὡρισμένης, ἐστὶ δὲ τοῦτο ἐξ ἴσου τὸ ἑκατέρωθεν τοῦ μέσου ἰσόμεζον τῶν μεταξὺ ἐστὶ τὸ ἀδιαίρετον. καὶ τὸ ὅμοιον ὡσαύτως. ἐὰν γὰρ ἐκβῇ τοῦ μέσου ἐν ὁπιφοῦν τῶν δύο μερῶν, οὐκέτι ἐστὶν ἴσουν. ἀλλ' ἄνισον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἐπὶ τοῦ παρόντος μέντοι ὁ Φιλόσοφος προσνέμει τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον τοῖς σχετικοῖς, ἐπεὶ ὡς εἴρηται, οὐκ ἐξ οἰκείας γνώμης περὶ τῶν σχετικῶν διαλαμβάνει, ἀλλὰ κατὰ δόξαν τῶν ἀρχαιοτέρων, καὶ ἐπὶ τὴν λεκτικὴν συνήθειαν μόνην ἀφορᾷ. καθ' ἣν δηλονότι μᾶλλον καὶ ἧττον, ἴσον, ἢ ὅμοιον, ἕτερον ἑτέρου λέγεται.

Τρίτον παρεπόμενον.

„ Πάντα δὲ τὰ πρός τι πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται.

ΠΑραδοὺς ὁ Φιλόσοφος τὰ κοινότερα καὶ ἧττον ἴδια τοῖς Πρός τι παρεπόμενα, τρίτον ἐντεῦθεν προχειρίζεται, ὃ καὶ μᾶλλον ἴδιον τοῖς σχετικοῖς, ὅτι πάντα ἀντιστρόφως λέγεται, ὡς ὁ δεσπότης δέσποτου δεσπότης, καὶ ὁ δοῦλος, δεσπότου δοῦλος. δοκεῖ μέντοι μηδὲ τοῦτο μάλιστα ἴδιον εἶναι τῶν Πρός τι. θεωρεῖται γὰρ ἡ ἀντιστροφὴ, καὶ ἐν ὅροις, καὶ ἐν προτάσεσι, καὶ ἐν συλλογισμοῖς. ἀλλ' ἐπὶ τῶν ὅρων μὲν, ὡς ἐφ' ὧν συνυπάρχουσι, καὶ θάτερον θατέρου κατηγορεῖται, ὡς ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ λογικόν. συνυπάρχειτε γὰρ ἅμα ταῦτα, καὶ θάτερον κατὰ θατέρου λέγεται. ἐν δὲ ταῖς προτάσεσιν, ὡς ἐφ' ὧν ὑπὸ τῆς ἑτέρας ἐπὶ τὴν ἑτέραν μεταθεμένων τῶν ἄκρων, ἐπιχειρεῖν ἐνδέχεται ὡς συναληθευουσῶν. καὶ ἐν συλλογισμοῖς, ὡς ἐφ' ὧν μεταθεμένων τῶν ὅρων, ἢ προτάσεων, ἐφ' ἕτερον εἶδος συλλογιζόμενα τὸ αὐτὸ, καὶ λέγεται ἀντιστρέφειν οἱ τοιοῦτοι συλλογισμοί. κατ' οὐδένα μέντοι τρόπον τῶν εἰρημένων τὰ σχετικὰ ἀντιστρέφειν εἰς ἄλληλα λέγεται. οὔτε γὰρ θάτερον θατέρου κατηγορεῖται, ὡς ἐπὶ τῶν ὅρων, οὐθ' ὡς ἐν προτάσεσι καὶ συλλογισμοῖς, μεταθεμένων τῶν ἄκρων, εἶτ' οὖν προτάσεων, ἀλλ' ὅτι θάτερον κατὰ τινὰ πρὸς ἕτερον ἀναφορὰν ἀναπτύσσεται, καὶ ἀμοιβαδὸν ἕτερον ἑτέρου λέγεται. διὸ καὶ ἴδιον τὸ ῥηθὲν, μόνοις τοῖς Πρός τι.

Εἰς δήλωσιν τοῦ προχειρισθέντος παρεπομένου ὁ Φιλόσοφος διεξοδικωτέρῳ κέχρηται λόγῳ. Ἐκτίθησι πρῶτον τοῦτο, καὶ παραδείγμασι διαβαίνοῦται. Δεύτερον ἐφεξῆς δείκνυσιν, ὅπως ἐνδέχεται ἁμαρτάνειν περὶ τὴν ἀντιστροφὴν τῶν σχετικῶν. Τρίτον διδάσκει τὸν τρόπον τῆς ἀποδόσεως τούτων, καθ' ὃν ἀεὶ ἀντιστρόφως ῥηθείη πρὸς ἄλληλα. ἐπὶ τοῦ πρώτου μέρους οἷς κέχρηται παραδείγμασι ταῦτα

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

διττοῦ γένους εἶναι δηλοῖ. τὰ μὲν γὰρ κατὰ τὴν αὐτὴν ἀποδίδοται πτῶσιν, ὡς πατὴρ υἱός, δοῦλος δεσπότης, διπλάσιον ἥμισυ, καὶ ὅσ' ἄλλα. τὰ δὲ κατὰ διαφόρους πτώσεις, καί τι ὁμοίως οὔσης ἀμοιβαίας τῆς ἀναφορᾶς τούτων. ὧν παραδείγματα τίθησιν ὁ Φιλόσοφος τὸν ἐπιστήμιλω καὶ ἐπιστητόν, καὶ τὸν αἴσθησιν καὶ αἰσθητόν. τῆς γὰρ ἐπιστήμης ἀποδιδομένης τῷ ἐπιστητῷ κατὰ τὴν γενικὴν πτῶσιν, τὸ ἐπιστητὸν οὐ πρὸς γενικὴν, ἀλλὰ πρὸς δοτικὴν πτῶσιν τῇ ἐπιστήμῃ ἀποδίδοται. ὁμοίως δὲ καὶ αἴσθησις, καὶ τὸ αἰσθητὸν, καὶ πολλὰ ἄλλα.

Δεύτερον μέρος τοῦ κεφαλαίου, καὶ τῆς λέξεως.

„ Οὐ μὴν ἀλλ' ἐνίοτε οὐ δόξει ἀντιστρέφειν, ἐὰν μὴ οἰκείως πρὸς ὃ „ λέγεται ἀποδοθῇ.

ΕΝ τῷ δευτέρῳ μέρει τοῦ κεφαλαίου τὸ αἴτιον ὁ Φιλόσοφος ἀποδίδωσι, δι' ὃ τινὰ τῶν πρός τι δοκοῦσι μὴ ἀντιστρόφως λέγεσθαι. τὸ γὰρ πτερὸν, καὶ ἡ ὄρνις, δοκοῦσιν εἶναι τῶν σχετικῶν, οὐ μέντοι ἀντιστρόφως λέγεται, καὶ τὸ πτερὸν ἀποδοθείη πρὸς ὄρνιν, καὶ οὐ πρὸς πτερωτόν. πολλὰ γὰρ εἰσὶν ἔχοντα μὲν πτερὰ, μὴ ὄντα δὲ ὄρνιθες, οἷά εἰσι, τὰ ὑμμόπτερα, ὡς αἱ νυκτερίδες, σφῆκες, μέλισσαι, καὶ τὰ τοιαῦτα. καὶ τὰ κολεόπτερα, οἷα πολλὰ τῶν ἐντόμων, ὡς καινθάδες, κάνθαροι, καὶ ὅσ' ἄλλα. ἃ δὴ πάντα πτερὰ μὲν ἔχει, ὄρνιθες δὲ οὐκ εἰσίν. ὄρνιθες γὰρ ἤκουσαν τῶν πτερωτῶν ὅσα χιζόπτερα. τοιγαροῦν ἐπεὶ μὴ πάντα τῶν πτερωτῶν ὄρνιθες, οὐχ ὑγιῶς ἀποδίδωσιν, ὁ τὸ πτερὸν πρὸς ὄρνιν ἀποδιδούς. διὸ οὐδὲ ἀντιστρόφως λέγεται. πρὸς δὲ τὸ πτερωτὸν ἀποδιδομένου τοῦ πτεροῦ, πάντως ἀντιστρέφει. ὥς περ γὰρ τὸ πτερὸν, πτερωτοῦ εἶναι πτερὸν λέγεται, οὕτω καὶ τὸ πτερωτὸν, πτερῷ ἐστὶ πτερωτόν. ἐπεὶ δ' ἔστιν ὅτε οὐ κεῖται ἐπὶ τῆς λεκτικῆς σωνηθείας ὄνομα, πρὸς ὃ ὑγιῶς γένοιτο ἡ ἀντιστροφὴ, ὡς ἔστιν τὸ πηδάλιον πρὸς πλοῖον ἀποδώσει, οὐκ ἀντιστρόφως ῥηθήσεται. οὐ γὰρ παντὸς πλοίου ὑπάρχει πηδάλιον. κύμβαι, καὶ ἀκάτια, καὶ τὰ τοιαῦτα πηδαλίων ἀμοιρεῖ. οὐδὲ ἔστιν ἐν τῇ λεκτικῇ σωνηθείᾳ ἕτερον ὄνομα, πρὸς ὃ τὸ πηδάλιον ἀντιστρόφως ῥηθείη. Ὁμοίως ἔχει καὶ ἡ κεφαλὴ πρὸς ζῶον ἀποδιδομένη, καὶ ὅσ' ἄλλα. Ταύ-

τοῦ

του χάειν ὁ Φιλόσοφος ἐνθέμβος τὸ προχειεισθαὶ παρεπόμβον, διδάσκει ἐφεξῆς ἡμᾶς ὀνοματοποεῖν ἔνθα δεῖ εἰς ἀντίστροφον ἀναφορὰν τῆβ σχετικῶν. Ὁ δὲ ζόπος τῆς ὀνοματοποιΐας ἐσὶν, ἵνα ἀπὸ τοῦ κειμένου ὀνόματος, οὗ τὸ ἀντίστροφον ἀπαιτεῖται, παρωνύμως μετενέγκωμεν ἕτερον ὄνομα πάντα περιέχον, ὧν τὸ κείμβον ὄνομα τυγχάνει σημαντικόν. ὡς ἐπὶ τῆβ ἐκτεθέντων παραδειγμάτων, ὁ βουλόμβος τὸ ἀντίστροφον λαβεῖν τῆς κεφαλῆς, ὅπερ οὐ κεῖται ἐν τῇ λεκτικῇ συνηθείᾳ, ἔξει τοῦτο παρωνύμως σχηματίσας ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὸ κεφαλωτὸν, πρὸς ὃ ἀντιστρέφει οἰκείως ἡ κεφαλὴ ἀποδιδομένη. ὁμοίως καὶ ἀπὸ τοῦ πηδαλίου σχηματιστέον τὸ πηδαλιωτὸν, πρὸς ὃ ἡ τοῦ πηδαλίου ἀντιστροφὴ, καταλλήλως ῥηθήσεται.

„ Πάντα οὖν τὰ Πρός τι ἑαυτῶν οἰκείως ἀποδίδωται πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται.

Ἐπὶ τοῦ τρίτου τῆς λέξεως μέρους κανόνα ἡμῖν παραδίδωσιν ὁ Φιλόσοφος. καθ' ὃν ὑγιῶς ἀποδίδοναι ἔχοιμεν τὰ σχετικὰ πρὸς ἄλληλα. οὐ μόνον γὰρ ἰδίωκα μὴ κεῖται ὄνομα ἀντιστρέφον δοκεῖ μὴ ἀντιστρέφειν τὰ πρός τι, ἀλλὰ καὶ κειμένου ὀνόματος τοιούτου, μὴ γινομένης δὲ τῆς ἀποδόσεως πρὸς τὸ αὐτὸ, οὐκ ἂν ῥηθείη πρὸς ἀντιστρέφοντα τὰ πρός τι. ὁ γοῦν δοῦλος εἰμὶ πρὸς δεσπότην ἀποδοθείη, οὐκ ἀντιστρέφει, ὡς εἴτις τὸν δοῦλον ἀνθρώπου δοῦλον, ἢ δίπους, καὶ τῆβ ὁμοίων εἴπῃ. Τὸ δὲ ἁμάρτημα συμβαίνει γίνεσθαι, τὸ μὴ ἁπλῶς ἕκαστον λέγεσθαι τῆβ ὄντων, ἀλλὰ διαφόροις ὀνόμασι πεφυκέναι δηλοῦσθαι, κατὰ διαφόρους καὶ φύσεις, καὶ λόγους τῆβ ἐν αὐτῷ. ὁ γοῦν Σωκράτης, ἅ ἄνθρωπος, καὶ ζῶον, καὶ Φιλόσοφος, καὶ ἀθλωᾶιος, καὶ διδάσκαλος λέγεται, καὶ ἄλλα πολλὰ, δοθέντος καὶ πατέρα τὸν αὐτὸν εἶναι, ὁ τούτου υἱὸς πρὸς οἱονοιοῦ τῆβ ἄλλων προσρημάτων ἀποδοθείς, οὐκ ἀντιστρέφει, ὅτι μὴ πρὸς πατέρα. Ὡς δ' ἂν γνοίημεν πρός ὅ,τι τῆβ ἑκάστου ὀνομάτων ἀποδοτέον ἐσὶ τὸ σχετικὸν, καὶ ὅπως ἀποδιδόμενον ὑγιῶς ἀποδίδοται, τοιοῦτον ἡμῖν σημεῖον παραδίδωσιν ὁ Φιλόσοφος. ὅτι ἀφαιρεθέντων τῆβ ἄλλων τὸ ὑποκειμένου τῆς σχέσεως, μόνου δὲ καταλιπομένου πρὸς ὃ ἀποδίδοται, εἰ μὲν ὀρθῶς ἡ ἀπόδοσις γέγονεν, ἀεὶ πρὸς αὐτὸ ῥηθήσεται καὶ ἀντιστρέψει. ὡς δοῦλος πρὸς δεσπότην ἀποδοθείς, ἀφαιρεθέντων πάντων τῆβ ἄλλων ὅσα τῷ δεσπότῃ συμβέβηκεν, ὡς τὸ εἶναι δίπουν, ἢ ἄνθρωπον, ἢ ζῶον, καὶ ὅσ' ἄλλα, μόνου δὲ καταλειφθέντος τοῦ δεσπότου εἶναι, ἀεὶ ὁ δοῦλος πρὸς αὐτὸν ῥηθήσεται,

ται, καὶ ἀντιστρέφει. Ἢν δὲ μὴ ὀρθῶς ἡ ἀπόδοσις γένηται, ἀφαιρεθέντων τῶν ἄλλων, καὶ καταλειφθέντος μόνου, πρὸς ὃ ἡ ἀπόδοσις γέγονεν, οὐκ ἔτι ῥηθήσεται πρὸς αὐτὸ τὸ ἀποδοθέν, ὡς εἴτις φαίη τὸν δοῦλον, ἀνθρώπου τινὸς εἶναι δοῦλον, ἀφελόντες τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῶν ἄλλων, καὶ τὸ, δεσπότου, οὐκ ἔτι δυνάμεθα λέγειν τὸν δοῦλον ἀνθρώπου δοῦλον, ὅτι οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, τὸν ἄνθρωπον δούλου ἄνθρωπον. Προσίθησιν ὁ Φιλόσοφος τὸ αἴτιον τούτου. ὅτι μὴ ὄντος δεσπότου, οὐδὲ δοῦλος ἔσται. Τελευταῖον σωάγει ὁ Φιλόσοφος τὸν βουλόμενον ὀρθῶς ἀποδιδόναι πρὸς ἄλληλα τὰ σχετικὰ, μὴ κειμένου ὀνόματος ἀντιστρέφοντος ἐν τῇ λεκτικῇ συνηθείᾳ, δεῖν ὀνοματοποιεῖν, τὸν εἰρημένον τρόπον, καὶ οὕτω πάντα ῥηθήσεται τὰ σχετικὰ πρὸς ἀντιστρέφοντα.

Τέταρτον παρεπόμενον.

„ Δοκεῖ δὲ τὰ Πρός τι ἅμα τῇ φύσει εἶναι.

Τέταρτον ὁ Φιλόσοφος ἐπιφέρει παρακολούθημα τῷ πρός τι. ἡ δὲ λέξις ἐνδέχεται δίχα τμηθῆναι. Ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου μέρους ἐκτίθεται τὸ ῥηθὲν παρεπόμενον, καὶ ἡ ἐμπέδωσις τοῦ αὐτοῦ. Ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου ἀπορεῖ πρὸς αὐτὸ ὁ Φιλόσοφος λόγοις διττοῖς, ἀνοίκειον εἶναι τῷ Πρός τι τὸ προχειριθὲν παρεπόμενον.

Ἐπὶ τοῦ πρώτου μέρους εἰπὼν ὁ Φιλόσοφος, ὅτι τὰ Πρός τι ἅμα τῇ φύσει εἰσὶ, παραδείγμασιν ἐρεξῆς ἐμπεδοῦται τὸ ῥηθέν. τὸ γὰρ διπλάσιον καὶ ἥμισυ, ἅμα τῇ φύσει εἰσὶ, καὶ δοῦλος, καὶ δεσπότης ὁμοίως, καὶ τὰ λοιπὰ ὡσαύτως. Εἰς δεῖξιν δὲ τούτου ὑπομιμνήσκει ἡμᾶς τῶν εἰρημένων αὐτῷ, ἐν τοῖς μετὰ τὰς Κατηγορίας, κεφαλαίῳ περὶ Προτέρου, καὶ τοῦ Ἅμα. κατὰ γὰρ τὰ ἐν ἐκείνοις εἰρημένα, ἅμα τῇ φύσει εἰσὶ τὰ συνεισάγοντα, καὶ συναναιροῦντα ἄλληλα. τοιαῦτα δὲ εἰσὶ, τό,τε διπλάσιον, καὶ ἥμισυ, δοῦλος δεσπότης, καὶ τὰ λοιπά. τῷ γὰρ διπλασίῳ συνεισάγεται τὸ ἥμισυ, καὶ συναναιρεῖται ὁμοίως τῷ αὐτῷ, καὶ ἀνάπαλιν. Ὁμοίως δὲ εἴρηται τοῦτο ἔχειν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων σχετικῶν. τὰ σχετικὰ ἄρα ἅμα τῇ φύσει πάντα εἶναι δοκεῖ.

Ἀπο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀπορία.

Τοῦτο μόνοι τῶν Πρός τι ἴδιον, οὔτε πᾶσιν, οὔτε μόνοις δοκεῖ προσήκειν τοῖς Πρός τι. καὶ ὅτι μὲν μὴ πᾶσιν, ὁ Φιλόσοφος, ἐφεξῆς ἀπορήσει. ὅτι δὲ οὐδὲ μόνοις, λόγοις τοιοῖς δὲ ἐνδέχεται συναγαγεῖν. εἰ γὰρ ἅμα τῇ φύσει ἐστὶ τὰ συνεισάγοντα, καὶ συναναιροῦντα ἄλληλα, οὐ μόνον τὰ Πρός τι, ἀλλὰ καὶ αἱ τῶν ὄντων ἰδιότητες, ἅμα τῇ φύσει ἔσονται τοῖς ὧν τυγχάνουσιν ἰδιότητες, ὡς τὸ γελαστικὸν φέρε εἰπεῖν ἢ λογικόν. δοθέντος γὰρ θατέρου τούτων, καὶ θάτερον εἰσάγεται, καὶ ἀναιρεθέντος, ὁμοίως συναναιρεῖται. ἀλλὰ καὶ τὸ αἴτιον καὶ αἰτιατὸν ἐνέργειᾳ θεωρούμενα, συνεισάγεται ἅμα, καὶ συναναιρεῖ ἄλληλα. Προσέτι δὲ ἅμα λέγεται παρὰ τῷ Φιλοσόφῳ ὧν αἰσθήσεις ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ, καὶ παρὰ ταῦτα αἱ διαιρετικαὶ τοῦ αὐτοῦ γένους διαφοραὶ, ἅμα τῇ φύσει λέγονται εἶναι. οὐ μόνοις ἄρα τοῖς Πρός τι δοκεῖ τὰ ἅμα τῇ φύσει εἶναι.

Ἀπάντησις.

Ἀλλὰ πρὸς ταῦτα οὐ χαλεπὸν ἀπαντῆσαι. εἴρηται γὰρ τῷ Φιλοσόφῳ ἅμα τῇ φύσει εἶναι τὰ ἀντιστρέφοντα κατὰ τὸ τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, ὧν ἕτερον ἑτέρου αἴτιον μὴ ᾖ. τὰ δὲ ὄντα τῶν ἰδιοτήτων εἰσὶν αἴτια τῶν οἰκείων. ὅθεν οὐδὲ ἅμα τῇ φύσει εἰσὶν, ὡς τὰ Πρός τι ἀλλήλων. τὰ δὲ εἴδη διὰ τί καὶ τῇ φύσει εἰσὶν ἅμα, ἀλλ' εἰσὶν αἰτιατά. τὰ γὰρ ἐνεργείᾳ ἅμα εἰσί. τῶν γὰρ σχετικῶν θάτερον θατέρου οὐκ ἔστιν αἴτιον. ἴρηται γὰρ ἐν τῷ εἶναι ἀλλήλων ὁμοίως, καὶ ἀναφέρεται πρὸς ἄλληλα.

Τῷ αὐτῷ δὲ λόγῳ καὶ πρὸς τὸ ἀντενεχθὲν ἀπὸ τῆς αἰτίας καὶ αἰτιατοῦ ἀπαντητέον. τὰ δὲ λεγόμενα ἅμα κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, οὐ συναναιροῦσιν ὁμοίως ἄλληλα. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν διαιρετικῶν διαφορῶν τοῦ αὐτοῦ γένους ῥητέον.

Ἐπὶ τοῦ δευτέρου μέρους ἀπορῶν ὁ Φιλόσοφος, συγχωρεῖ, ὅτι μὴ πᾶσι τοῖς Πρός τι κοινὸν ἅμα τῇ φύσει εἶναι. προχειρίζεται εἰς δεῖξιν τούτου, τὸ ὑπομιμνῆσκον, καὶ τὸ ἐπιστητὸν, καὶ τὸ αἴσθησιν, καὶ τὸ αἰσθητόν. Ἐν ἑκατέροις δὲ τούτων κέχρηται λόγῳ διττῷ. τῷ μὲν ὅτι ταῦτα οὐ συνεισάγει ἄλληλα, τῷ δὲ ὅτι οὐ συναναιρεῖ. Καὶ πρῶτον μὲν ὅτι σχετικὰ

τὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὰ ῥηθέντα, συμβαίνει ἀπὸ τῆς ἀποδοθείσης ἐν ἀρχῇ ὑπογραφῆς, καθ' ἣν τὰ ἕτερον εἶναι λεγόμενα, ἢ ὀπωσοῦν πρός ἕτερον, Πρός τι ἐστί, τοιαῦτα δὲ ἡ ἐπιστήμη καὶ τὸ ἐπιστητόν, καὶ ἡ αἴσθησις, καὶ τὸ αἰσθητόν, ὡς πολλάκις εἴρηται. Ὅτι δὲ ταῦτα οὔτε συμπεσάγει ἄλληλα, οὔτε συμπαιρεῖ, δείκνυσιν ὁ Φιλόσοφος, ἀπ' πρῶτον ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης, καὶ ἐπιστητοῦ. πολλὰ γὰρ τῶν ἐπιστητῶν, πολὺ πρότερον ὑπάρχει, ἢ τινὶ περὶ τούτων ἐπιστήμῃ ἡμεῖς προσιόμεθα. μάλιστα δὲ πάντα, εἴγε κατὰ τοὺς ἀναλυτικοὺς κανόνας τοῦτο φιλοκινεῖν τις ἐθέλει, καθ' οὓς τὸ ἐπιστητὸν γένος ὑποτίθεται, προϋπάρχειν πρὶν ἢ ὁ περὶ αὐτὸ κατανινόμενος ἐπιστήμῃ ἀποδεικτικῶ περὶ αὐτῶ γένη. καὶ ὁ τετραγωνισμὸς τοῦ κύκλου, ἐπιστητὸν εἶναι παρὰ τοῖς Γεωμέτραις τίθεται, ἐπιστήμῃ δὲ τούτου μήπω γεγονέναι πάντες ὁμολογοῦσιν.

Ὅτι δὲ οὐδὲ ἀναιροῦσιν ἄλληλα τὸ ἐπιστητὸν καὶ ἡ ἐπιστήμη δῆλον. τοῦ μὲν γὰρ ἐπιστητοῦ ἀναιρεθέντος, συναναιρεῖται πάντως καὶ ἡ ἐπιστήμη. μὴ ὂν γὰρ ὄντος ἐπιστητοῦ, οὐδὲ ἐπιστήμη ἔσται. μὴ οὔσης δὲ ἐπιστήμης οὐκ ἀναγκαίως ἕπεται μὴ εἶναι ἐπιστητὸν εἶναι, ὡς εἴρηται. Εἶτα ἀναιρεθέντος τοῦ ἀνθρώπου, οὐδεμία καταλείπεται ἐπιστήμη. ἡ γὰρ ἐπιστήμη ἐν τῇ ψυχῇ τὰ ἐπισταμένα τυγχάνει, μονῶσι δὲ πάντως (1) τὰ περὶ τὸν ἄνθρωπον, ἅπερ τῇ οἰκείᾳ φύσει τυγχάνει ὄντα ἐπιστητά.

Ὁμοίως δείκνυται τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῆς αἰσθήσεως καὶτοῦ αἰσθητοῦ. τὸ γὰρ αἰσθητὸν τῆς αἰσθήσεως προϋπάρχειν δοκεῖ. τοῦ γὰρ ζώου ἀναιρεθέντος συναναιρεῖται ἡ αἴσθησις, οὐ μὴν καὶ πάντα τὰ αἰσθητά, ὅσα παρὰ τὸ ζῷον. ἀναιρεθέντος μέντοι τοῦ αἰσθητοῦ, συναναιρεῖται τὸ ζῷον, καὶ ἀκολούθως ἡ αἴσθησις. Εἶτα ἡ μὲν αἴσθησις ἀεὶ μεταβατινος αἰσθητοῦ. ἅμα γὰρ τὸ ζῷον ἐστί, καὶ ἡ αἴσθησις. τὸ δὲ αἰσθητὸν προϋπάρχει τοῦ ζώου τε καὶ τῆς αἰσθήσεως. πῦρ γὰρ, ἀὴρ, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἁπλῶν σωμάτων, προϋπάρχουσι τοῦ ζώου, ἅτε ἐξ αὐτῶν τὸ ζῷον συνεστηκός.

Ὁμοίως εἴωθεν ἀπορεῖσθαι τοῖς Ὑπομνηματισταῖς, καὶ περὶ τῶν ἄλλων σχετικῶν. τὸ γὰρ πατὴρ, καὶ υἱὸς σχετικῶν ὄντων, θάτερον θατέρου χρόνῳ τυγχάνει πρότερον. ὁ γὰρ πατὴρ πρὸ τοῦ υἱοῦ διὰ μακροῦ προϋφέστηκε χρόνου, καὶ ἔστιν αἰτία τῆς τοῦ υἱοῦ ὑπάρξεως. Ἁπασῶν κοινότερον πρὸς τὰ εἰρημένα διαιρέσει χρώμενοι τῆς τῶν σχετικῶν θεωρίας. ἢ γὰρ κατὰ τὰ ὑποκείμενα, καὶ τὰς φύσεις ἀναφερομένας τὰ σχετικὰ λογιζόμε-

(1) Τὰ γὰρ γνωστὰ καὶ ἐπιστητὰ λέγεται εἶναι περὶ τὸν ἄνθρωπον, ἤτοι ἔξω τῆς αὐτοῦ φύσεως, καὶ τοῦ εἶναι.

ζόμεθα, ἢ κατὰ μόνλω τλὼ πρὸς ἄλληλα χέσιν, ϗ ἀναφοράν. κατὰ μεὶ τὸν πρῶτον ξόπον, οὐδεὶ κωλύει θάτερον θατέρου προϋπάρχειν τῇ χετικῶν, καὶ θάτερον θατέρῳ αἴτιον εἶναι. ὁ γὰρ ἄνθρωπος, ὁ ὢν πατὴρ, προϋπάρχει παντως τοῦ ἀνθρώπου, ὃς ἐσὶν υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ὁ αὐτὸς ὁ ὢν πατὴρ, αἴτιος ἐσὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου, ὃς ἐσὶν υἱός. κατὰ δὲ τὸν λόγον τῆς χέσεως καὶ ἀναφορᾶς πρὸς ἄλληλα, οὐδεὶ τῇ χετικῶν προϋπάρχει τοῦ πρὸς ὃ ἀναφέρεται. ἡ γὰρ χέσις, φέρε εἰπεῖν ἡ παξόπις, οὐχ ὅπως εἶναι, ἀλλ' οὐδὲ ἐννοεῖθαι δλύαται πρὸ τῆς κατὰ τλὼ υἱότητα χέσεως. οὐδὲ προσαγορδύεται τὶ τῇ ζώων, πατὴρ, πρὶν ἢ καὶ ἕτερον τὶ ζῶον ρηθεὶν υἱὸς, πρὸς ὃν ὁ πατὴρ ἀναφέρεται. Κατὰ ταῦτα δὲ ἐσὶν ἀπαντῆσαι καὶ πρὸς τὰ ἠπορημένα τῷ Φιλοσόφῳ περὶ τῆς ὄπσεμης, καὶ ὄπσεπτοῦ, καὶ αἰθήσεως, καὶ αἰθητοῦ, καὶ σωπομώτερον, λῶ δοκεῖ ρητέον, ὅτι τὰ κατὰ τὸ λέγεθαι χετικὰ, ἐ ψιλὰς τὰς χέσεις δλῦσιν, ἀλλὰ ϗ τὰς ἀναφερομένας προσημαίνει φύσεις. καὶ τοῦτο σαφὲς ἐπὶ τῇ προχειριθέντων τῷ Φιλοσόφῳ ἐπισήμης καὶ ἐπισπτοῦ, καὶ αἰθήσεως, καὶ αἰθητοῦ. ὅθεν ὁ Φιλόσοφος, ἐπειδὴ περὶ τῇ κατὰ τὸ λεγεθαι χετικῶν ὁ λόγος λῶ αὐτῷ ἐπὶ τοῦ παρόντος, εἰκότως τῇ ἀναφερομένων πραγμάτων, θάτερον θατέρου προϋπάρχειν τῷ χρόνῳ φησίν.

Ἀπορία.

Τὸ τῆς Ἐπισήμης ὄνομα ἐπὶ τῆς λέξεως τοῦ Φιλοσόφου διαφόρως ἐκλαμβάνουσιν οἱ ἐξηγηταί. οἱ μὲν γὰρ κοινότερον τλὼ ἐπισήμλω ἐννοῦσι, καθ' ὅσον ἐκτείνεται καὶ ἐπὶ τὰς πρακτικὰς ἕξεις καὶ τέχνας, οἱ δὲ ἐπὶ μόνων τῇ θεωρητικῶν τὸ τῆς Ἐπισήμης ὄνομα ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐκλαμβάνουσι. κατὰ μόντοι τὸν σκοπὸν τοῦ Φιλοσόφου οὐκ ἄλλως, ὅτι μὴ περὶ μόνων τῇ θεωρητικῶν ἕξεων ἐκληπτέον. αἱ γὰρ πρακτικαὶ, εἰτ' οὖν ποιητικαὶ ἕξεις, ὡς τέχναι προϋπάρχουσι παντως τῇ τεχνητῶν. οὐδ' ἔσι τὸ τεχνητὸν ἐπισπτόν τι, ἀλλὰ μᾶλλον ποιητόν. Ὁ δὲ Φιλόσοφος περὶ τοῦ ἐπισπτοῦ ποιεῖται τὸν λόγον, ὃ καὶ προϋπάρχειν τῆς Ἐπισήμης σωήγαγον. Ἀντιφέρουσι δὲ πρὸς τὰ εἰρημένα, τὸ λεγόμλον ἐπὶ τῆς λέξεως τοῦ Φιλοσόφου, ὧν „ οἷς φησίν. ἐπ' ὀλίγων γὰρ αὖ, ἢ καὶ ἐπ' οὐδενὸς, ἴδοι τὶς ἂν ἄ„ μα τῷ ἐπισπτῷ τλὼ Ἐπισήμλω γενομένλω. δι' ὧν δοκεῖ διατάτεθαι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὁ Φιλόσοφος οὐκ ἐπὶ πάντων ὁμοίως τῆς ἐπιστήμης προϋπάρχειν τὸ ἐπιστητὸν, ἀλλ' ἔστιν ἐφ' ὧν καὶ ἅμα τῇ φύσει εἰσί. τῆς δὲ θεωρητικῶν ἕξεων, οὐδ' μία ἐστὶ σωματοπάρχουσα τῷ ἰδίῳ ἐπιστητῷ, ἀλλ' εἰσὶν ἅπασαι ὑστερογενεῖς.

Ἀπαντᾷ διαφόρως πρὸς ταῦτα ὁ Συμπλίκιος. Πρῶτον κατὰ Πλάτωνα ἔμφυτον εἶναι τιθέμενος τὸν Ἐπιστήμων ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς. Δεύτερον. ὅτι διὰ τῆς εἰρημένων ὁ Φιλόσοφος ἐννοεῖ τὸν Ἐπιστήμων τῆς νοερῶν Εἰδῶν, σωματοδιάζουσαν ἐκείνοις. καὶ Τρίτον διὰ τὰ καθόλου, ἅπερ ἅμα χωρίζεται τῇ ἐπινοίᾳ καὶ ἐννοοῦνται. Ἢ τελευταῖον διὰ τὰ πλαττόμενα τῇ φαντασίᾳ, ἃ ἅμα πλάττεται καὶ γινώσκεται. Βέλτιον ἴσως φαίημεν, ὅτι ὁ Φιλόσοφος διὰ τῆς εἰρημένων, ἐννοεῖ ἐκεῖνα τῆς ἐπιστητῆς, ἅπερ σπανίως συμβαίνει καὶ ἐνδεχομένως γίνεσθαι, γινόμενα (1) δὲ, ἅμα καὶ ἐννοεῖται. προσίθησιν ὁ Φιλόσοφος. ἢ ἐπ' οὐδενός. ὅτι καὶ αὐτὰ ταῦτα προεπισάμεθα ἐν τοῖς οἰκείοις αὐτῆς γενέσι.

Τρίτον μέρος τοῦ κεφαλαίου.

„ Ἔχει δὲ ἀπορίαν, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἀποχρώντως ἐς τόδε ὁ Φιλόσοφος διεξαίωσε τὸν φύσιν τῆς χειτικῶν, κατὰ τὸν κοινὸν ὑπόληψιν τῆς ἀρχαιοτέρων, παραδοὺς δεύτερον, καὶ ζόπον τῆς αὐτιστροφῆς τῆς αὐτῆς. τρίτον ὅπερ ἐπὶ τοῦ παρόντος ποιεῖ, ἀπορία ἐστὶν, ἣν προτίθησιν, εἰς διαβολὴν τῆς ἀποδοθείσης ὑποζραφῆς κατὰ γνώμην τῆς παλαιῶν. Ἔστι δὲ ὁ τῆς ἀπορίας λόγος τοιός δε. ὅτι παρὰ τὴν ἀποδοθεῖσαν ὑποζραφὴν, ἕπεται τινὰς τῆς οὐσιῶν ἐν τοῖς πρός τι εἶναι, ἀλλὰ τοῦτο ἄτοπον. ἦσαν γὰρ αἱ οὐσίαι συμβεβηκότα, ἆρα ἄτοπος ἡ κατὰ τὴν γνώμην τῆς παλαιῶν ἀποδοθεῖσα ὑποζραφὴ τῆς πρός τι. Ἵνα δὲ τοῦτο (2) δείξῃ ἐπάμενον ὁ Φιλόσοφος τῇ ἀποδοθείσῃ ὑποζραφῇ, ὑποτίθησι τὴν Οὐσίαν διηρημένην, εἴς τε τὴν πρώτην καὶ δεύτεραν. ὧν ἑκατέραν διχῶς θεωρεῖ, ἢ καθ' ἑαυτὴν ὁλοχερῶς, ἢ κατὰ τὰ οἰκεῖα αὐτῆς μέρη. Πρώτη ἐστὶν Οὐσία, ὁ τὶς ἄνθρωπος, καὶ ὁ τὶς ἵππος, μέρη δὲ τῆς πρώτης Οὐ-

(1) Ὡς ἡ τοῦ ἅμματος κυκλοφορία, ἅμα σύρηται καὶ ἕλιττεται. (2) Τοῦτο τὸ ἄτοπον ἐπόμενον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Οὐσίας ὡς ἡ τὶς κεφαλὴ, καὶ ἡ τὶς χεὶρ, καὶ ὅσ' ἄλλα. Δεύτερα δὲ Οὐσία ἐστὶν ὁ ἁπλῶς ἄνθρωπος, καὶ ἁπλῶς ἵππος. καὶ μέρη δὲ αὐτῆς, ἡ ἁπλῶς κεφαλὴ, καὶ ἁπλῶς χεὶρ.

Τούτων οὕτως ὑποτεθέντων, δείκνυσιν ὁ Φιλόσοφος τὰς πρώτας Οὐσίας οὐδετέρως ἐνδέχεσθαι εἶναι τῷ πρός τι, οὔτε καθ' ἑαυτὰς ὁλοχερῶς, ἔτε κατὰ τὰ οἰκεῖα αὐτῷ μέρη. Ἔστι δὲ ὁ λόγος τῆς δείξεως, ὅτι τὰ ἁπλῶς ἀπόλυτα ὄντα, οὐ πρός ἕτερον λέγεται, αἱ δὲ πρῶται Οὐσίαι, καθ' ἑαυτὰς, καὶ κατὰ τὰ οἰκεῖα μέρη ἁπλῶς εἰσὶν ἀπόλυτοι. διὰ τοῦτο οὐδὲ πρός ἕτερον λέγονται. οὐ γὰρ φαμὲν τὸν τινὰ ἄνθρωπον, τινὸς ἄνθρωπον εἶναι, οὐ δὲ ἡ τὶς κεφαλὴ, λέγεται τινὸς τὶς κεφαλή. ὁμοίως καὶ αἱ δεύτεραι Οὐσίαι καθ' ἑαυτὰς μὲν οὐκ ἂν ῥηθεῖεν πρός ἕτερον. καὶ γὰρ αὐταὶ ἁπλῶς εἰσὶν ἀπόλυτοι. οὐ γὰρ λέγονται ὁ ἄνθρωπος τινὸς ἄνθρωπος, ἢ βοῦς, ἢ ἵππος, τινὸς βοῦς, ἢ τινὸς ἵππος, ἅπερ εἰσὶν οὐσίαι, ὅτι μὴ κτητικῶς. φαμὲν γὰρ τὸν ἵππον, ἢ βοῶν, τινὸς ἵππον, ἢ βουῦ, ὡς κτήματα ἃ ἀποδίδομεν. κατὰ μέντοι τὰ οἰκεῖα μέρη αἱ δεύτεραι Οὐσίαι θεωρούμεναι, σχετικῶς δοκοῦσι πρός ἕτερον λέγεσθαι. ὡς γὰρ εἴρηται, ἡ κεφαλὴ λέγεται κεφαλωτοῦ κεφαλὴ, καὶ ἀντιστρόφως τὸ κεφαλωτὸν κεφαλῆ κεφαλωτόν.

„ Εἰ μὲν οὖν ἱκανῶς ὁ τῷ πρός τι ὁρισμὸς ἀποδέδοται.

ΠΡοθέμενος τὴν ἀπορίαν ὁ Φιλόσοφος, παραινεῖ ἐφεξῆς ἀποδοτέον εἶναι ὑπογραφὴν ἑτέραν τῷ πρός τι, εἰς ἐπίλυσιν τῆς προτεθείσης ἀπορίας. φησὶ γὰρ εἰ μὲν οὖν ἱκανῶς ὁ τῷ πρός τι ὁρισμὸς ἀποδέδοται, ἢ τῷ παύ χαλεπῶν, ἢ τῷ ἀδυνάτων ἐστὶ τὸ δεῖξαι ὡς ἀδεμία ἐστία τῷ πρός τι λέγεται. τὸ δὲ αἴτιον τούτε πρόδηλον ἐκ τῷ εἰρημένων. κατὰ γὰρ τὴν ἀποδοθεῖσαν ὑπογραφὴν, πρός τι εἰσὶν, ὅσα αὐτὰ ἅπερ εἰσὶν, ἑτέρων εἶναι λέγεται, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρός ἕτερον. ἡ δὲ κεφαλὴ, αὐτὸ ὅπερ ἐστὶ, δηλαδὴ κεφαλὴ τοῦ κεφαλωτοῦ εἶναι λέγεται. ὁμοίως δ' ἔχει καὶ ἐπὶ τῷ λοιπῶν τῆς δευτέρας Οὐσίας μερῶν. ἡ γὰρ χεὶρ, χειρωτοῦ χεὶρ, καὶ τὸ χειρωτὸν χειρὶ χειρωτόν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τέταρτον μέρος τοῦ κεφαλαίου.

» Εἰδὲ μὴ ἱκανῶς, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΠΑραδίδωσιν ἐντεῦθεν ὁ Φιλόσοφος ἑτέραν τῇ Πρός τι ὑπογραφὴν, ἐξ οἰκείας γνώμης, καθ' ἣν ἐστὶν ἁπαντῆσαι πρὸς τὴν ἤδη προβληθεῖσαν ἀπορίαν. ἔστι δὲ αὕτη. Πρός τι ἐκεῖνα εἰσὶν, οἷς τὸ εἶναι ταὐτὸν ἐστὶ τῷ Πρός τι πῶς ἔχειν. βούλεται δὲ εἰπεῖν, ἐκεῖνα τῶν ὄντων εἰσὶ σχετικὰ, ὧν τὸ εἶναι οὐκ ἔστι τὸ πρός ἕτερον λέγεσθαι, ἀλλὰ τὸ πρός ἕτερον εἶναι. διαφέρει δὲ ἡ δευτέρα αὕτη ὑπογραφὴ τῆς πρώτερον ἀποδεδομένης κατὰ γνώμην τῶν ἀρχαιοτέρων, ὅτι αὕτη μὲν ἐστὶ δηλωτικὴ τῆς κατ' οὐσίαν σχέσεως, ἐκείνη δὲ τῆς κατηγορικῆς μόνον σχέσεως. Ὅθεν καὶ κατ' ἐκείνην τὰ σχετικὰ, κατὰ τὸ λέγεσθαι, εἴποιμι κατηγορεῖσθαι σχετικὰ ἤκουσε. τὰ δὲ τῆς κατ' οὐσίαν σχέσεως ὄντα δηλωτικὰ, κατὰ τὸ εἶναι εἴρηται σχετικά. κατὰ γὰρ παύτην ἡ τῶν σχέσεων οὐσία, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ φιλὴ σχέσις, ὧν εἰσὶ πατὴρ καὶ υἱὸς, δεσπότης καὶ δοῦλος, διπλάσιον ἥμισυ, καὶ πολλὰ ἄλλα. ὁ γὰρ πατὴρ, ἢ πατὴρ τῇ παρρότητι οὐσίωται, ἥτις ἐστὶ σχέσις φιλὴ, ὡσαύτως καὶ τῇ υἱότητι ὁ υἱὸς, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως.

Διδάσκει δὲ ὁ Φιλόσοφος τὴν μὲν πρώτην ὑπογραφὴν, κοινότερον πᾶσι προσήκειν τοῖς σχετικοῖς. πάντα γὰρ ἑτέρων εἶναι λέγεται τὰ σχετικὰ, ἢ ὁπωσοῦν πρὸς ἕτερον ἀναφέρεται. ἀλλὰ τὰ μὲν, κατὰ τὸ εἶναι σχετικὰ, κατὰ τὴν σφῶν αὐτῶν οὐσίαν λέγεται. τὰ δὲ κατὰ τὸ λέγεσθαι σχετικὰ, ἑτέρων εἶναι λέγεται, κατὰ σχέσιν κατηγορικὴν μόνον, ὡς εἴρηται· ἐν γὰρ ἑτέραις τελοῦντα κατηγορίαις, πρόσεσιν αὐτοῖς καὶ τὸ πρός ἕτερον λέγεσθαι.

Ἐπιλύεται δὲ καὶ ἡ προβληθεῖσα ἀπορία τῷ Φιλοσόφῳ, διὰ τῆς νυῦν ἀποδιδομένης ὑπογραφῆς, ἧπερ πιῶδε. τὰ μέρη τῆς δευτέρας οὐσίας, λέγεται μὲν πρός τι, (ἡ γὰρ κεφαλὴ πρὸς τὸ κεφαλωτὸν ἀναφέρεται.) ἀλλ' οὐκ ἔστι τῆς κεφαλῆς τὸ τί ἦν εἶναι, τὸ πρὸς κεφαλωτὸν ἀναφέρεσθαι· δηλαδὴ σχέσις μόνη. ἡ γὰρ κεφαλὴ, ὥσπερ καὶ τὰ λοιπὰ τῆς οὐσίας μέρη, οὐσίαν ἔχουσα καθ' ἑαυτὴν ὑπάρχουσαν. ὧν δὲ ἡ οὐσία καθ' ἑαυτὴν ὑπάρχει, ταῦτα οὐκ ἔστι κατ' οὐσίαν σχετικά. τὰ μέρη ἄρα τῆς δευτέρας

τέρας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τέρας οὐσίας, λέγεται μὲν πρός τι, οὐκ ἔστι δὲ πρός τι, δηλονότι οὐκ ἔστι σχετικὰ κατ' οὐσίαν, ὡς παρ' ὁτῳ δηλαδὴ καὶ ὑπ' ὁτου.

Πέμπτον παρεπόμενον.

„ Ἐκ δὲ τούτων δῆλον ἐστὶν, ὅτι ἐάντις εἰδῇ τι ὡρισμένως τῶν Πρός τι.

ΠΑραδοὺς ὁ Φιλόσοφος τὴν κατ' οὐσίαν ὑπογραφὴν τῶν Πρός τι, ἴδιον ἐπάγει πᾶσι τοῖς κατὰ τὸ εἶναι πρός τι προσῆκον, ὅτι τῶν σχετικῶν ἔστις εἰδῇ θάτερον ὡρισμένως, καὶ θάτερον ὡρισμένως ἔσεται. ὡρισμένως δὲ εἰδέναι ἐστὶ, τὸ δικαίως καὶ ἰδιαίτατα εἰδέναι. καὶ ἡ τοιαύτη γνῶσις ἀντίκειται τῇ καθόλου, καὶ συγκεχυμένῃ. οἷον τὸ εἰδέναι, ὅτι ἄνθρωπος τὸ ὡροσκὸν, καθόλου καὶ συγκεχυμένως ἐστὶν εἰδέναι. ὅτι δὲ τὸ προσκὸν Σωκράτης, ἢ Πλάτων, ὡρισμένως ἐστὶ γνῶσις, δικαίας τε, καὶ ἰδιαιτάτη.

Δείκνυσι δὲ, τὸ προχειρισθὲν ἴδιον τῶν Πρός τι ὁ Φιλόσοφος καὶ λόγῳ συλλογιστικῷ, ἀπὸ τῆς ἀποδοθείσης ἤδη ὑπογραφῆς, καὶ δι' ἐπαγωγῆς ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστα. Δυύαται δὲ ἡ δεῖξις, οὐ μόνον περὶ τῆς ὡρισμένης, καὶ δικαίας γνώσεως, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς καθόλου καὶ συγκεχυμένης. ὁπόταν γὰρ θάτερον τῶν σχετικῶν γνοίημεν, καὶ θάτερον ἅμα ὁμοίως ἐγνωσμένον ἔχειν ἀναγκαῖον ἐστί. Σχηματίζεται δὲ ὁ λόγος ὧδε πῃ τοιῶδε. οὗ ἡ οὐσία ἐν τῷ πρὸς ἕτερον ἀναφέρεσθαι σωύεστηκεν, οὐ γινώσκεται, μὴ καὶ θατέρου ὁμοίως γνωσθέντος, τῶν δὲ σχετικῶν ἡ οὐσία τῷ πρὸς ἕτερον ἀναφέρεσθαι σωύεστηκεν, ὡς ἡ προσεχῶς ἀποδοθεῖσα ὑπογραφὴ τῶν Πρός τι ἐδήλωσεν. ἀδύνατον ἄρα θάτερον τῶν σχετικῶν ἐγνωκέναι, μὴ ὁμοίως ἐγνωκότος καὶ θατέρου.

Σιωάγει τοῦτο καὶ δι' ἐπαγωγῆς ὁ Φιλόσοφος προχειρισάμενος εἰς παράδειγμα διπλάσιον, καὶ ἥμισυ, κάλλιον, καὶ χεῖρον. εἰ γάρ τις εἰδῇ τι διπλάσιον ὄν, οὐ καθόλου, καὶ συγκεχυμένως, ἤ δηλαδὴ διπλάσιον τυγχάνει, ἀλλὰ ὡρισμένως καὶ καθ' ἕκαστα, ἅπερ ἐστὶ τοῦτο τὸ διπλάσιον, φέρε εἰπεῖν τέτταρα, ἢ δέκα, ἀνάγκη ἐστὶ καὶ τὸ ἥμισυ τούτων ἐγνωκέναι, τὰ δύο δηλαδὴ, ἢ τὰ πέντε. ὅτω καὶ ἔάντις ὡρισμένως εἰδῇ τι κάλλιον ὄν, ἢ χεῖρον. εἰδέτις φαίη ἐγνωκέναι μέν τι κάλλιον ὄν ὡρισμένως, οὗ δὲ κάλλιον λέγεται, μὴ ἐγνωκὼς ὡρισμένως, οὕτος δόξαν μὲν ἕξει τοῦ τοιούτου, ὅτι ἐστὶ κάλλιον, οὐ μὴν Ἐπιστήμην. ἐνδέχεται γάρ, μηδὲν αὐτοῦ χεῖρον εἶναι, ὥς τε μηδ' ἐκεῖνο κάλλιον.

λιον. καὶ οὕτω ἁβδῶς φανεῖται δοξάζων, ὅτι ἐστὶ κάλλιον, ὅπερ ὡρισμένως εἰδέναι οἴεται. Ἐκ τούτων δὲ συνάγει ὁ Φιλόσοφος τὸ ἐν ἀρχῇ προβληθέν, ὡς εἴτις θάτερον τῶν σχετικῶν ὡρισμένως εἰδείη, ἀναγκαίως καὶ θάτερον εἴσεται ὡρισμένως.

„ Κεφαλὴ δὲ καὶ χεὶρ, καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἐν τούτοις ὁ Φιλόσοφος ἐπιλύεται τὸ προτεθὲν ἀνωτέρω ἀπόρημα, περὶ τῶν μερῶν τῆς οὐσίας, ὅτι ἐστὶ τῶν πρός τι. ἡ δὲ λύσις ἔλιπται, ἀπὸ τοῦ προσεχῶς ἐκτεθέντος τῶν πρός τι ἰδιώματος, λόγῳ τοιῷδε. οὐ δυνάμεθα γνῶναι τὰ σχετικὰ μὴ ἐγνωσμένων ὁμοίως τῶν πρὸς ἃ ταῦτα λέγεται. ἀλλὰ μὴν τὰ μέρη τῆς δευτέρας οὐσίας δυνάμεθα γνῶναι, μὴ ἐγνωσμένων ὁμοίως τῶν πρὸς ἃ ταῦτα λέγεται, ἄρα τὰ μέρη τῆς δευτέρας οὐσίας οὐκ εἰσὶ σχετικά.

Ἢ μείζων δεδήλωται ἐπὶ τοῦ ἐκτεθέντος ἰδιώματος. ἡ ἐλάττων δείκνυται. συμβαίνει γὰρ πολλάκις χεῖρα, ἢ κεφαλὴν, ἢ τι ἕτερον μέρος τοῦ ζώου, ὡρισμένως θεασαμένους ἡμᾶς, ἀγνοεῖν τὸ οὗ ἐστὶ χεὶρ, ἢ κεφαλὴ ζῴου, τινικαῦτα δὲ δῆλον ἐστὶν, ὅτι τὰ μέρη τῶν οὐσιῶν ὡρισμένως εἰδότες, οὐκ εἰδαίμων ὧν εἰσὶ μέρη, ὅτι μὴ συγκεχυμένως καὶ καθόλου, ὥς τε οὐκ ἂν εἴη ταῦτα τῶν πρός τι.

Τελευταῖον ὁ Φιλόσοφος βραχεῖ ἐπιλόγῳ τέλος τίθησι τῷ περὶ τῶν πρός τι κεφαλαίῳ, παραινῶν ἡμᾶς τὸ δυσξυώτον, καὶ δύσληπτον τῆς τῶν πρός τι ἐννοίας, ἐπιτιμῶν ἅμα καὶ τοῖς μὴ προεσκεμένως, ἀποτόμως δὲ καὶ αὐτοσχόλως ἀποφαινομένοις τὰ περὶ τῶν πρός τι. ἔστι μέντοι φάναι ταῦτα καὶ πρὸς τοὺς ἀρχαιοτέρους ἀπερρίφθαι τῷ Φιλοσόφῳ οἱ τὴν καταρχὰς ἀποδοθεῖσαν τῶν πρός τι ὑποχαφὴν, ἀσφαλῆ καὶ ἀναντίρρητον ᾤοντο, μηδὲν ἀμφισβητοῦντες περὶ αὐτῆς. ὅθεν καὶ ἐπήγαγε, τὸ μέντοι διπορῆσαι περὶ ἑκάστου αὐτῶν, οὐκ ἄχρηστόν ἐστι. ὅπερ ἐκ μέρους αὐτὸς ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀποδέδωκεν, ἐν ἄλλοις δὲ πληρέστερον φαίνεται πεποιηκώς.

Ζητή-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ζητήματα περὶ τῶν Πρός τι.

Πότερον ἡ σχέσις σωίσησι γένος κυρίως ἐν τοῖς οὖσιν, ἀντιδιαστελλόμενον τῇ τοῦ ὄντος γενῶν; Ὁ σκοπὸς τῆς πραγματείας τῆς περὶ τῆ Κατηγοριῶν βίβλου, τῷ διδασκαλίαν ἐπαγγέλεται τῆ ἀνωτάτω τοῦ ὄντος γενῶν, καὶ τῷ διανομῷ τῆ αὐτῆ εἰς τὰ οἰκεῖα εἴδη. ὅθεν καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος κεφαλαίου τοῦ περὶ τῆ Πρός τι, ἐκεῖνα οὐκ ἀπεικότως πρὸ τῆ ἄλλων τοῖς φιλομαθέσιν εἰς ζήτησιν ἀνακύπτει, τίνι λόγῳ τὰ σχετικὰ σύνεται σωαγόμενα εἰς ἕνα τι γένος ἴδιον ἐν τοῖς οὖσιν.

Ἐπίσημος ἡ ζήτησις αὕτη παρὰ τοῖς Μεταφυσικοῖς τυγχάνει. περὶ ἧς διαφόρως δοξάζουσιν οἱ φιλοσοφοῦντες, ἄλλοι ἄλλως ἐπιχειροῦντες ἀποδεικνύναι γένος ἴδιον τῆ σχετικῶν ἐν τοῖς οὖσιν. ἡμῖν δὲ προθετέον εἰς διάσκεψιν, τὰ ἐκ διαμέτρου ἀντικεῖσθαι δοκοῦντα τῆ δεδεγμένων ταῦτα. οἱ μὲν γὰρ αὐτῆ τιθέασι τῷ σχέσιν ἐν τοῖς οὖσι, πράγματι διαφέρουσαν τοῦ ἰδίου ὑποκειμένου διὸ καὶ γένος σωεστάναι τοῦ ὄντος καθ' ἑαυτό, τῆ ἄλλων τοῦ ὄντος γενῶν ἀντιδιαστελλόμενον ἀκολούθως οἴονται.

Εἰς βεβαίωσιν δὲ τοῦ τοιούτου δόγματος, διαφόρους προφέρουσι λόγους, τοὺς μὲν ἀπὸ τῆς Θεολογίας προχειριζόμενοι, τοὺς δὲ ἀπὸ τῆς φιλοσοφίας. Ὑποτίθενται τοιγαροῦν ἀπὸ τῆς Θεολογίας ταῦτα. ὅτι ἐπὶ τῆς θείας φύσεως σχέσεις τυγχάνουσιν οὖσαι, αἷς τὰ θεῖα πρόσωπα σωέσπηέ τε καὶ κέκριται, εἶναι δὲ οὐ μόνον κατ' ἐπίνοιαν, ἀλλὰ καὶ πράγματι, ἐνυπάρχειν τῇ θείᾳ φύσει πιστεύονται, ἀλλὰ καὶ οὐσίας εἶναι ἀναμφισβήτητον ὄξιν, εἴπερ ἀπηγόρευται συμβεβηκὸς ἐπὶ τῆς θείας φύσεως ἐννοεῖν. Ἐκ τούτων δὲ ἐπιχειροῦσιν ὧδί.

Εἰ πράγματι, καὶ οὐ κατ' ἐπίνοιαν αἱ σχέσις εἰσὶ ἐπὶ Θεοῦ, καὶ ἐν τοῖς κτίσμασιν ὁμοίως ἔσονται πράγματι, καὶ οὐ κατ' ἐπίνοιαν. ἀλλὰ μὴν τὸ ἐπὶ τῆς πίστεως, ἀναμφισβήτητον. ἄρα καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς κτίσμασιν ἔσται ἀληθές. Τὸ σωημμένον δείκνυται. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς θείοις, οὕτω καὶ ἐν τοῖς κτίσμασι πάντα ὑπάρχει ὅσα εἰς σύστασιν ἀπαιτεῖται πραγματικῆς σχέσεως, ὡς γὰρ ἐν τοῖς θείοις ἡ παρόσις ἀληθὴς ὄξι καὶ πραγματική, ὅτι ἀληθῶς τε καὶ πραγματικῶς

ὁ ἀκ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὁ ἄκτιστος Πατὴρ γίνεται τὸν ἄκτιστον Υἱόν. οὕτως ἐν τοῖς κτίσμασιν ἀληθὴς, καὶ πραγματικὴ ἐστὶν ἡ παράθεσις, ὅτι ὁ κτιστὸς πατὴρ γεννᾷ ἀληθῶς καὶ πραγματικῶς τὸν κτιστὸν υἱόν, καὶ τὰ λοιπὰ δὲ πάντα τῆς σωτελουμένης εἰς σύγκρισιν τῆς πραγματικῆς σχέσεως, ἀναλόγως ἐπὶ τῶν κτισμάτων καθορᾶται, ὡς περ καὶ ἐπὶ τῶν θείων ἐννοεῖται.

Τῶν δὲ ἀπὸ φιλοσοφίας λόγων πιστοτικώτατος ἐστὶν ὁ ἀπὸ τῆς ἀριθμοῦ τῆς Κατηγοριῶν λαμβανόμενος. τὸ γὰρ εἰς τὰς δέκα διαιρούμενον κατηγορίας πραγματικῶς ἐστὶν ὄν, καὶ ἃ κατ' ἐπίνοιαν, ὧν ἐστὶ καὶ ἡ τῆς σχετικῶν κατηγορία. πάσης γὰρ διαιρέσεως τὰ μέρη, ἀναγκαίως μεταλαμβάνουσι τοῦ κοινοῦ διῃρημένου λόγου. ὥς τε τὰ σχετικὰ ἀναγκαίως τελοῦσιν ὑπὸ τὸ πραγματικὸν ὄν, καὶ εἰσὶ πράγματι τῆς ἄλλων γενῶν ἀντιδιαστελλόμενα.

Ἡ πίστις δὲ τοῦ προτεθέντος ἐπιχειρήματος συμβέβηκε πᾶσα ὑπὸ τοῦ ἀξιοτελικοῦ ἀξιώματος, καὶ τῆς κοινῆς τῆς φιλοσοφούντων δόξης. πάντες γὰρ ὑποδέχονται τὸν δεκαδικὸν ἀριθμὸν ἐπὶ τῆς γενικωτάτων τοῦ ὄντος γενῶν. τὸ δὲ κινῆσαν τύπους εἰς τοιοῦτο κοινοῦ ταύτισμα δόξαν εἰσὶν αἱ σχετικαὶ ἐν τοῖς οὖσιν ἐπωνυμίαι, αἵτινες πρὸ τῆς τοῦ νοὸς ἐπινοίας πράγματι ἐπὶ τῆς πραγμάτων ἀληθεύουσιν, οἷαι εἰσὶ τὸ ὑπερέχον, καὶ ὑπερεχόμενον, τὸ προσεχὲς, καὶ πόρρω, πατὴρ καὶ υἱός, ὅμοιον, ἴσον, καὶ ὅσ' ἄλλα, ἃ δὴ πάντα ὅτι σχετικὰ, πρόδηλον. ὅσα γὰρ αὐτὰ ἅπερ εἰσὶν ἑτέρων εἶναι λέγεται, καὶ ὧν τὸ εἶναι ἐστὶ τὸ πρὸς ἕτερον λέγεσθαι, ἢ ἀναφέρεσθαι, ἀναντιῤῥήτως εἰσὶ σχετικά. Ἐπεὶ δὲ αὐτὰ ταῦτα ἐν τοῖς οὖσιν ὑπάρχει, δίχα πάσης ἐπινοίας ἡμετέρας, πράγματα πώτως εἰσὶν, ἀλλ' οὐ πλάσματα. Εἰδὲ ταῦτα ἀναφερόμενα καὶ πράγματα εἰσὶ σχετικὰ ἐν τοῖς οὖσι, καὶ αἱ ἀναφοραὶ δήπου καὶ σχέσεις αἷς ταῦτα οὐσιοῦνται, πράγματα τῷ ὄντι ἐν τοῖς οὖσιν ἔσονται, καὶ τῆς ἡμετέρας ἐπινοίας εἰς ὕπαρξιν μὴ δεόμενα.

Ἐμπεδοῦται τὸ αὐτὸ, ἀπὸ τοῦ ἀπογίνεσθαι τινὰ σχέσιν, τοῖ ἰδίᾳ ὑποκειμένου μένοντος τοῦ αὐτοῦ, ὅπερ εἶναι δοκεῖ σημεῖον διαιρέσεως πραγματικῆς, καθ' ἣν αἱ σχέσεις τῆς καθ' αὑτὰς ὑποκειμένων ἀντιδιαστέλλονται. ὅθεν ἡ σχέσις ἐστί τι ἐν τοῖς οὖσι παρὰ τὸ ἴδιον ὑποκείμενον, καὶ ἀκολούθως σωίζεται ἴδιον γένος ἐν τοῖς οὖσιν, ἀντιδιαστελλόμενον τῆς λοιπῶν τοῦ ὄντος γενῶν.

Παρὰ ταῦτα, καὶ ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν μερῶν τοῦ παντὸς, πατὴρ συμβεβηκὸς ἐκείνοις προσηκούσης, ὅτι ὑπ' οὐδὲν ἄλλο τῆς τοῦ ὄντος γενῶν ἀ-

νακτέα,

πακτέα, ὅτι μὴ ὑσὸ τὰ Πρός τι. καὶ ὅτι μὲν ἐσὶ κατὰ συμβεβηκὸς, ὀξ ὑσοθέσεως σωιςῶσι. μεταποιηθείσης γὰρ καθ' ὑσόθεσιν τῆς τάξεως τοῦ παντὸς, μεταπιθεμένων τῶν ἐκείνου μερῶν, αὐτὰ μὲν καθ' αὐτὰ τὰ πράγματα μενοῦσι ταυτὰ, ἡ δὲ τάξις μεταβληθήσεται.

Ὅτι δὲ ἡ τάξις ἄυτη τῶν μερῶν τοῦ παντὸς πράγματι ἐνυπάρχει τοῖς οὖσι, καὶ οὐ κατ' ἐπίνοιαν, ἀναμφισβήτητόν ὀξι; μάλισα ὡς ἐν τῷ I. λέγεται τῶν Μεταφυσικῶν. οὐ τῆς τυχούσης ἐσὶ τελειότητος αἴτιος, ἡ τάξις ἄυτη τῷ παντί.

Ἀντικειμένη δόξα.

Οἱ δὲ τοῦ ἀντικειμένου δόγματος προϊσάμενοι, τιὼ χέσιν ἔξωθεν ὑπιγίνεθαί φασι τοῖς πράγμασιν. ἀναφαίνεται γὰρ φασιν ἐπὶ μόνης τῆς τοῦ νοὸς συγκρίσεως, ὁπόσα ἐννοεῖ τὰ ὄντα θάτερον θατέρῳ παραβάλλων, (καθ' οὕς αἱ χέσεις οὐκ εἰσὶ τῶν ὄντων ἀντιδιαιρούμεναι, ἤτοι τῶν ἀναφερομένων πραγμάτων, ἀλλ' ἔσιν αὐτὰ τὰ ἀναφερόμενα πράγματα, ὧν ἕτερον πρὸς ἕτερον ἀναφέρεται) συμυπάρχειν (1) αὐτῷ, κατά τι σωμάφειαν συμβεβηκέναι (2) αὐτοῖς. διὸ καὶ γένος πεφύκασιν ἴδιον ἀντιδιαιρούμενον τοῦ γένους τῶν ἀναφερομένων πραγμάτων σωιςάναι.

Εἰς δεῖξιν τοῦ τοιούτου δόγματος, διαφόροις κέχρηνται λόγοις, ὧν εἰσὶν οὗτοι. Τῶν γινομένων καὶ ὑποτελουμένων ἕκασον (εἴγε τῶν ὄντων ἐσὶ, καὶ μὴ ἀνάπλασμά τι τῆς ἡμετέρας ἐπινοίας) ἀνάγκη ὑσότινος αἰτίας πραγματικῆς, ἢ καθ' αὐτὸ, ἢ κατὰ συμβεβηκὸς παρημμένον εἶναι. ἀλλ' αἱ χέσεις ὑπ' ὄδενὸς φαίνονται παρημμέναι αἰτίου, οὔτε καθ' αὐτὸ, οὔτε κατὰ συμβεβηκὸς, οὐκ ἄρα εἰσὶν αἱ χέσεις τῶν ὑποτελουμένων πραγμάτων. Ἢ μείζων πρόδηλος, ἡ ἐλάτπων δείκνυται. Ὅτι μὲν οὐκ ἔσιν αἴτιον τῆς παραγωγῆς τῶν χέσεων καθ' αὐτὸ ἀναμφισβήτητόν ὀξιν. ἐν τοῖς Πρός τι γὰρ οὐδεμία ἐσὶ κίνησις, ὡς ἐν τῷ Γ. & Ε. τῶν Φυσικῶν ἐδαφίῳ δεκάτῳ λέγεται, ἀλλ' οὐδὲ κατὰ συμβεβηκὸς αἴτιον εἶναι φαίνεται τῆς παραγωγῆς τῶν χέσεων. ἄρα κατ' οὐδένα τρόπον. τὸ γὰρ κατὰ (3) συμβεβηκὸς ὑποτελούμενον, διττῆ γένες ἐσίν. Ἢ γὰρ μόνον παρὰ

(1) Αὐτῷ τῷ νῷ τιὼ χέσιν. (2) Τοῖς πράγμασι. (3) Τὰ ὑποτελέμενα διχῶς, ἢ καθ' αὐτὸ, ἢ κατὰ συμβεβηκός. ἐξ πάλιν τὸ κατὰ συμβεβηκὸς διχῶς, ἢ παρὰ τὸν σκοπὸν τοῦ ποιητικοῦ αἴτίου, καὶ σωιῆται τῷ καθ' αὑτὸ ὑποτελουμένῳ. ὁ γὰρ γεωργὸν ἄνθρωπον οὐκ ὑποβλέπει πρὸς φθορὰν, ἀλλὰ πρὸς γένεσιν, συμφύεται μέντοι τῇ γινομένῃ ἡ φθορά. ἢ οὐ τούτῳ, ἀλλὰ τῇ καθ' αὑτὸ ἐνεργείᾳ τοῦ ποιητικοῦ, ὡς ὁ σκάπτων φυτεῦσαι δένδρον, σωέβη θησαυρὸν εὑρεῖν. καίτοι οὐχὶ τοῦ θησαυροῦ ἕνεκα ἔσκαπτεν, ἀλλὰ τῦ φυτεῦσαι. ὅρα δὲ πῶς σωιῆται τῇ καθ' αὑτὸ ἐνεργείᾳ τῦ ποιητικοῦ, ἥτις ἐσὶν ἡ σκαφὴ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ὑποτελούμενον, ὅ ἐσιν ἡ τοῦ θησαυροῦ εὕρεσις.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὸν σκοπὸν ἐστὶ τοῦ ποιητικοῦ, σωίπται δὲ ἀεὶ τῷ καθ' αὐτὸ ἀποτελουμένῳ ὑπὸ τοῦ τοιοῦδε ποιητικοῦ, ὡς περ ἡ φθορὰ σωίπται τῇ γενέσει. εἴτις καθ' αὐτὸ ὑπὸ τοῦ ποιητικοῦ ἀποτελεῖται, ἢ οὐδὲ τῷ καθ' αὐτὸ ἀποτελουμένῳ σωίπται, ἀλλὰ κατὰ τύχην μόνον συμβαίνει τῇ καθ' αὐτὸ ἐνεργείᾳ τοῦ ποιητικοῦ, ὡς τὰ τυχηρὰ πάντα, οἷον ὡς ἡ τοῦ θησαυροῦ εὕρεσις τῇ ὀρύξει συμβαίνει τῷ φυτευόντων, ἢ οἰκοδομούντων. ἑκατέρως μέντοι ἀνάγκη ἐστὶ τὸ κατὰ συμβεβηκὸς ἀποτελούμενον, ἕπεσθαι τινὶ τῷ καθ' αὐτὸ ἀποτελουμένων. ἀλλὰ τὸ ἐν ἀθλήσει λευκὸν, φέρε εἰπεῖν, οὐδεμιᾶς παραγωγῆς καθ' ἑαυτὸ γινομένης, οὔτε ἀποτελέσματος καθ' αὐτὸ, ὁπλίτης ἐν Ῥώμῃ δὸς εἰπεῖν, ἑτέρωτι παράγεται λευκὸν, καί περ οὐδὲν ἧττον τὸ ἐν ἀθλήσει λευκὸν, ὅμοιον ἕπεται λέγεσθαι τῷ ἐν Ῥώμῃ παριγμένῳ λευκῷ. ὥστε τῷ σχέσεων οὐδὲν αἴτιον πραγματικὸν τῆς παραγωγῆς αὐτῷ, οὔτε καθ' αὐτὸ, οὔτε κατὰ συμβεβηκὸς, ἢ ἀκολούθως οὐδὲ πράγματι ἐν τοῖς οὖσιν ἐστίν.

Δεύτερον τὸ πράγματι ὄν, ὃ μὴ κατ' ἐπίνοιαν, ἡ οὐσία ἐστὶν, ἡ συμβεβηκὸς, ἡ σχέσις οὐδέτερον ἐνδέχεται εἶναι, ἄρα οὐκ ἔστι πράγματι ὄν. δείκνυται ἡ ἐλάττων, ὅτι μὲν οὐκ ἔστιν οὐσία ἀναμφισβήτητον ὄφελον. ὅτι δὲ οὐδὲ συμβεβηκὸς, δῆλον. τὸ γὰρ εἶναι τοῖς συμβεβηκόσιν, ἐνεῖναι ἐστὶ, ἢ τοῦτο ἐστὶ κοινὸς τῷ συμβεβηκότων ὁρισμὸς, τὸ ἐν ἑτέρῳ δηλαδὴ εἶναι. τῆς δὲ σχέσεως τὸ εἶναι, ἁπλῶς τὸ πρὸς ἕτερον ἀναφέρεσθαί ὄφελον, ὅπερ ὁμοίως ἐστὶν ὁρισμὸς τῷ σχετικῶν. τὰ γὰρ σχετικὰ, (ὡς ἐπὶ τῆς λέξεως τοῦ Φιλοσόφου λέγεται) εἰσὶν ὧν τὸ εἶναι ἐστὶ, τὸ πρὸς ἕτερόν πως ἔχειν.

Τέλος, οὐ τεθέντος οὐδὲν τῷ ὄντων τίθεται, οὔτε ἀναιρεθέντος, ἀναιρεῖται τι τῷ ὄντων, τοῦτο οὐδέν ὄφελ τῷ ὄντων. τοιοῦτον ἐστὶν ἡ σχέσις. ἄρα. Η' ἐλάττων δείκνυται. τὸ ἐπιγινόμενον τοῖς οὖσιν ἄνευ τινὸς μεταβολῆς τύπων, καὶ ἀπογινόμενον ὁμοίως, οὐδαμῶς μεταβάλλον τὸ οὗ ἀπογίνεται, τοῦτο οὐδὲν τίθησι τιθέμενον τοῖς οὖσι. τοιοῦτον ἡ σχέσις. ἄρα. Η' μείζων πρόδηλος. οὐδὲ γὰρ ἐννοῆσαι ἐνδέχεται, προσιθεμένου τινὸς τῷ ὄντων ὑποκειμένῳ τινὶ, μὴ ἄλλως ἔχειν τὸ ᾧ προσέθετται ἢ πρότερον. Η' ἐλάττων δείκνυται ἀπὸ τοῦ Φιλοσόφου ἐν τῷ Ε. τῷ Φυσικῶν, ἐν τῷ προληφθέντι ἐδαφίῳ, λέγοντος ἐπιγίνεσθαι τὰς σχέσεις τοῖς ἔσι δίχα τινὸς μεταβολῆς τύπων. διδάσκει τοῦτο αὐτὸ, καὶ ἡ πεῖρα. τοῦ γὰρ παῖδος θανόντος, ἀναιρεῖται ἐν τῷ ὑῷ ἡ ὑότης, δίχα πάσης πραγματιώδους μεταβολῆς.

Ε'γ-

Ἔνστασις.

Ἅπαντῶσί τινες πρὸς τὸν ῥηθέντα προσεχῶς λόγον, διαιροῦντες ἐπὶ τῆς σχέσεως τὸ Ἐν, καὶ τὸ, Πρός, καὶ φασί. κατὰ μὲν τὸ, Ἐν, μὴ ἀναφύεσθαι ἐν τῷ ὑποκειμένῳ τὴν σχέσιν, ἀναφύεσθαι μέντοι τὴν σχέσιν ἐν τῷ ὑποκειμένῳ κατὰ τὸ, Πρός, δηλαδὴ κατὰ τὸ πρὸς ἕτερον ἀναφέρεσθαι. διὸ καὶ μεταβάλλεσθαι τὸ ὑποκείμενον κατὰ τὸ, Πρός, διδόασιν.

Ἀπάντησις.

Ἀλλ' οὗτοι τῇ τοιαύτῃ τῆς σχέσεως διαιρέσει ὑποτιθέναι δοκοῦσι τὸ γένος ἀντιδιαιρούμενον, καὶ ἀντιδιαστελλόμενον τοῦ οἰκείου εἴδους, ὅπερ ἀδύνατον. τὸ γὰρ Ἐν, τουτέστι τὸ ἐν ἑτέρῳ ὑπάρχειν, γενικόν ἐστιν ἐπὶ τῆς σχέσεως, καθὸ τοῖς λοιποῖς κοινωνεῖ συμβεβηκόσι. τὸ δὲ Πρός, διαφορά ἐστι τῆς αὐτῆς σχέσεως, διαιροῦσα τὸ, Ἐν, ὡς κοινὸν γένος, καὶ συνιστῶσα ἐπ' αὐτοῦ (1) σχέσιν.

Καὶ παρὰ ταῦτα, εἰμὴ μόνῃ τῇ πρὸς ἕτερον νοήσει τὴν σχέσιν οὐσιῶσθαι φασὶν, ὡς ὁ ἀποδοθεὶς αὐτῆς λόγος διαξαιροῦται, πρῶτον μὲν ἀντιφέρονται τῷ Φιλοσόφῳ τῷ τοιαύτην ὑπογραφὴν τῆς σχέσεως ταῖς λέξεσιν ἀποδεδωκότι. Εἶτα καὶ τὸ λεγόμενον αὐτοῖς (εἰ τοῦτο ἐννοοῦσιν) ὅτι τῆς σχέσεως τὸ εἶναι, ὁλόκληρον ἐν τῷ πρὸς ἕτερον ἀναφέρεσθαι συνέστηκε, μάχεται τῷ κοινῷ λόγῳ τῶν Πρός τι, ὧν τὸ ὑπάρχειν, συνυπάρχειν λέγεται εἶναι.

Καὶ παρὰ ταῦτα ὁμοίως ἕπεται, τὸ συναχθὲν τῷ ἐπιχειρήματι, τὴν σχέσιν δηλαδὴ μηδὲν ἕτερον ἐν τοῖς οὖσιν εἶναι, παρὰ τὸ ὑποκείμενον, καὶ ἀναφερόμενον πρᾶγμα. εἰ γὰρ μὴ ἐν ἑτέρῳ ἡ σχέσις ἐστὶ, δηλαδὴ ἐν τῇ οὐσίᾳ, οὐκ ἔσται συμβεβηκὸς, καὶ ἀκολούθως, οὐδὲ ὅλως ὄν.

Διορισμὸς τοῦ ζητουμένου.

Οἱ προτεθέντες τῆς δευτέρας δόξης λόγοι, καί τοι πιθανότητος ἐχόμενοι, καὶ οὐδὲ ῥαδίως λύσιμοι εἶναι δοκοῦντες, οὐδὲν ἧττον οὐ παντάπασιν ἔχονται ἀληθείας, διὸ καὶ πολλὰ ἕψονται ἄτοπα τοῖς βου-

(1 Τοῦ γένους σχέσιν, ἤτοι εἶδος.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λομένοις τὸ τοιοῦτον δόγμα συσῆσαι. δοθέντος γὰρ τούτου, τὴν σχέσιν μηδὲν εἶναι τῶν ὄντων, οὔτε ἐκτὸς ἐπινοίας ἐν τοῖς οὖσιν ὑπάρχειν, οὐ μόνον τὸ γένος τῶν Πρός τι ἀναιρεθήσεται τῶν ὄντων, ἀλλὰ καὶ τὸ γένος τοῦ Ποιεῖν ἅμα καὶ Πάσχειν, καὶ πρὸς τούτοις αἱ λοιπαὶ τέσσαρες κατηγορίαι, ἃ πάντα μετατίνων σχέσεων θεωρεῖται, καὶ καταλειφθήσεται τὰ πάντα γένη τοῦ ὄντος, Οὐσία δηλονότι, Ποσὸν, καὶ Ποιόν.

Διὰτοι τοῦτο, εὐλογώτερον ἔγνωσαι τὸ ζητούμενον ὡδίπως διορίσασθαι. Ὅτι οὐ ταυτόν ἐστι ζητεῖν ἐν τοῖς οὖσιν, ἀπόλυτόν τι καὶ ἄσχετον, καὶ σχετικόντι ὄν. ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἐν τοῖς οὖσιν ὑπάρχει, ἢ καθ' αὑτο, ἢ ἐν ἑτέρῳ. τοῦτο δὲ οὐ ζητητέον εἰ ἐν ἑτέρῳ ἐστὶν, ἀλλ' εἰ πρὸς ἕτερον ἐστὶν ἐν τοῖς οὖσι. πᾶσα γὰρ ἡ τῆς σχέσεως οὐσία, ἐν τῷ πρὸς ἕτερον ἀναφέρεσθαι συνέστηκε, κατὰ τὸν ἀποδοθέντα λόγον τῷ Φιλοσόφῳ περὶ αὐτῆς. ὅθεν καὶ ἀναγκαίως ἀπαιτεῖ εἰς σύστασιν ἑαυτῆς, συνυπάρξιν πολλῶν, τοῦτε ὑποκειμένου δηλαδὴ καὶ ἀναφερομένου πράγματος, καὶ προσέτι τοῦ ὅρου εἰς ὃν ἀναφέρεται. ὧν καί τοι ἑκατέρων ἡ σχέσις ἐξήρτηται, ἐν θατέρῳ μέντοι (δηλαδὴ τῷ ὑποκειμένῳ) ἐννοεῖται, οἷον ἐνυπάρχειν. ὃ καὶ παρωνύμως ἀπὸ τῆς σχέσεως λέγεται, καὶ κατ' ἐκείνην τὸ τοιοῦτον εἶναι ἔχει, ὥς περ καὶ ἀπὸ τῶν ἐπιλοίπων εἰδῶν, τὰ ὑποκείμενα ἐν οἷς ὑπάρχει παρωνύμως τε λέγεται, καὶ (1) κατ' ἐκεῖνα τοιοῦτον, ἢ τοιοῦτον συνίσταται (2) ἕκαστον.

Ἐκεῖνο μέντοι τῶν ἄλλων, ὅσα ἐν ὑποκειμένῳ ὑπάρχει, ἡ σχέσις διενηνόχεν, ὅτι οὐκ ἐνυπάρχει τῷ ἰδίῳ ὑποκειμένῳ εἰδοποιοῦσα τοῦτο, καὶ οἷον μορφοῦσα, ἀλλὰ πρὸς ἕτερον μόνον ἀναφέρουσα. καὶ ὥς περ ἐκεῖνα ἀδύνατον ἐν τοῖς οὖσιν εἶναι, μὴ ὁποσοῦν μορφοῦντα τὸ ἐν ᾧ ἕκαστον ὑπάρχει ὑποκείμενον, οὕτως ἀδύνατον τὴν σχέσιν ἐν τοῖς οὖσι γενέσθαι, μὴ πρός τι ἕτερον ἀναφέρουσαν τὸ ὑποκείμενον ᾧ συμβέβηκεν. ὅθεν μὴ δυναμένη τὸ ἴδιον ὑποκείμενον ἀναφέρειν, μὴ ὄντος τοῦ πρὸς ὃν ἀνακτέον ἐστὶν ὅρου, οὐδ' ὅλως εἶναι δύναται ἡ σχέσις, λείποντος δηλαδὴ τοῦ πρὸς ὃν ἡ ἀναφορὰ ὅρου, οὗ τεθέντος τίθεται ἡ σχέσις, καὶ ἀναιρεθέντος, συναναιρεῖται, μηδὲ μιᾶς γινομένης μεταβολῆς ἐπὶ τοῦ ἑτέρου τῶν ὅρων, τῶ καταλειπομένου μετὰ τὴν σχέσιν, ἢ (3) πρυπάρχοντος τῆς

(1) Τὰ εἴδη. (2) Ὑποκείμενον. (3) Ὁ πατὴρ δῆλον ὅτι προϋπάρχει τῆς σχέσεως τοῦ υἱοῦ καθὸ ἄνθρωπος, ὁ δὲ υἱὸς μεθυπάρχει ὡς ἄνθρωπος, ὅθεν οὐδεμία μεταβολὴ φησι γίνεται τοῦ ἑτέρου τῶν ὅρων, εἴτε τοῦ προϋπάρχοντος εἴτε τοῦ μεθυπάρχοντος, ἀναιρεθείσης τῆς σχέσεως.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῆς σχέσεως. καὶ τοῦτο δῆλόν ὡς. ἡ γὰρ σχέσις (ὡς ἐν τῷ Ε τῶν Φυσικῶν λέγεται,) οὐ κατὰ κίνησιν ἰδίαν παράγεται, ἀλλὰ κατὰ μεταβολὴν ἑτέρου τινός. οὐ γὰρ ἔστιν ἡ σχέσις ἀπόλυτόν τι, καὶ ἄρχετον ἐν τοῖς οὖσιν, ἀλλὰ νεῦσις ἀπολύτου τινὸς πρὸς ἕτερον ἐν τοῖς οὖσιν, ὅθεν οὐδὲ παραγωγῆς ἰδίας δέεται, ἀλλ' εἴδους τινὸς παραγωγῇ συναναφαίνεται, διάτινα συμφέραν, ᾧ ἔτυχεν ἔχον τὸ παραχθὲν εἶδος, μετάτινος ἑτέρου προϋπάρχοντος. καὶ αὐτὸ δὲ τὸ προϋπάρχον εἶδος ἀπονεῦσαι ἄρχεται, πρὸς τὸ ἤδη παραχθὲν εἶδος ἀντιστρόφως, δίχα τινὸς ἐν αὐτῷ μεταβολῆς. καὶ τοῦτο πραγματικῶς, καὶ οὐ κατ' ἐπίνοιαν, διὰ τὴν πραγματικὴν, καὶ μὴ κατ' ἐπίνοιαν συμφέρειν, ᾧ ἔτυχεν ἔχοντα πρὸς ἄλληλα, τὰ ῥηθέντα εἴδη ἐπ' αὐτῷ τῷ πράγματων πρὸ τῆς ἡμετέρας ἐπινοίας.

Ἀμέλειτοι περὶ τῆς παραγωγῆς καὶ οὐσίας τῷ σχέσεων, καὶ ὅπως αὐτιδιαλέλλονται τῷ σφῶν αὐτῷ ὑποκειμένων, λεπτέον συντόμως ταυτί. Πρῶτον μὲν ὅτι ἐν τοῖς πρός τι οὐδὲ μία ἐστὶ κίνησις, ὡς ὁ Φιλόσοφος διορίζεται. Δεύτερον οὐδὲ καθ' αὑτὴν ἡ σχέσις παράγεται, ἀλλὰ συμπαράγεται τῇ παραγωγῇ τοῦ ἰδίου ὑποκειμένου, διὰ τὴν συμφέραν ᾧ ἔτυχεν ἔχον πρὸς ἕτερόν τι. Τρίτον οὔτε ἐπιγινομένη προσίθησι τὶ ἀπόλυτον τοῖς ἀναφερομένοις πράγμασιν, οὔτε ἀπογινομένη ἀναιρεῖ τὶ τῷ αὐτῶν, ἀλλ' ὁ ταύτοις ἐπιφέρει, ἡ σχέσις ἐστὶν ἀναφυομένη διὰ τὸν παραχθέντα ὅρον. Εἰ δὲ ἡ τοιαύτη σχέσις ἐν τοῖς οὖσι πράγματι, καὶ οὐκ ἔργον τῆς ἡμετέρας ἐπινοίας. τὸ γὰρ εἶναι τὴν σχέσιν πράγματι ἐν τοῖς οὖσιν, οὐ τοῦτο οἰητέον, ὅτι ἐστὶ τὶ ἀπόλυτον ἐν τοῖς οὖσιν, ἀλλ' ὅτι τὸ ὑποκείμενον ταύτης, πράγματι ἐν τοῖς οὖσιν ἐστὶ, καὶ ἡ ἀπόνευσις τούτου πρὸς τὸν σύζυγον ὅρον πράγματι ὁμοίως θεωρεῖται, διὰ τὴν ἐν αὐτοῖς ὑπάρχουσαν πραγματικὴν συμφέραν. διάτοι τοῦτο καὶ αὐτιδιαλέλεται πράγματι τοῦ ἰδίου ὑποκειμένου ἐν τοῖς οὖσιν ἡ σχέσις. ὅτι ἡ τοιαύτη τούτων ἀπόνευσις, πράγματι ἐστὶν ἐν τοῖς οὖσι τῷ λόγῳ τῆς ἑρμηνείας συμφέρειας, οὐδὲ ἐστὶ τῆς οὐσίας τοῦ ἀναφερομένου πράγματος ἡ σχέσις. ἐκεῖνο γὰρ ἀπόλυτόν τι, αὕτη δὲ ἀπάνευσις μόνη πρὸς ἕτερον, ὡς διὰ τοῦ ἀποδοθέντος λόγου ὁ Φιλόσοφος ἐδήλωσε, καὶ τῷ λόγῳ διευθύνεται τὲ ἰδίου ὑποκειμένου. Ἐπὶ παραδείγματος κείσθω ἡ ὁμοιότης. ἥτις οὐδὲν ἀπόλυτον προσίθησιν ἐπιγινομένη φέρε εἰπεῖν τῇ λευκότητι, οὔτε ἀναιρεθεῖσα ἀναιρεῖ τὶ ἀπόλυτον ταύτης, οὐδὲ παράγεται καθ' ἑαυτὴν ἡ ὁμοιότης, ἀλλὰ συμπαράγεται. ὑπάρχοντος γὰρ λευκοῦ τινὸς, ἕτερον ἅμα λευκὸν παραχθὲν ἀπονεύει

πραγ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιος

πραγματικῶς πρὸς τὸ ἤδη προϋπάρχον. ἅμα γὰρ συμπαράγεται τούτῳ ἡ πρὸς τὸ ὑπάρχον ἤδη λευκὸν σωμάφεια, ἥτις ἐστὶν σύνωσις εἰδητικὴ ἐν λευκότητι, αὕτη δὲ πράγματι πάντως ἐν τοῖς οὖσι, διὸ καὶ πραγματικῶς ἀλλήλοις σωάπτει τὰ ὑπάρχοντα λευκὰ σώματα. Ἔστι τοιγαροῦν ἡ τοιαύτη σχέσις τῆς ὁμοιότητος, οὐδὲν ἕτερον ἐν τοῖς οὖσιν, ἢ αὐτὴ ἡ λευκότης, ἥπερ ἀπονδύει πρὸς ἕτερον λευκὸν, μεθ' οὗ σωάπτεται τῷ λόγῳ τῆς εἰδητικῆς ταυτότητος. Ἔστι δὲ πράγματι ἐν τοῖς οὖσι, καὶ πραγματικῶς ἀντιδιαστελλομένη τοῦ ἀναφερομένου πράγματος, δι' ἃς εἴρηται αἰτίας, ὅτι τὸ μὲν ἀπόλυτόν τι ἐστὶν, ἡ δὲ σχέσις ἀπόνδυσις μόνη πρὸς ἕτερον, καὶ τῷ λόγῳ ἀλλήλων διαλυόχατον. ἕτερος γὰρ ὁ τῆς σχέσεως ὁρισικὸς λόγος, καὶ τοῦ ὑποκειμένου. Ὅτι δὲ ἡ κατὰ τὸν ὁρισικὸν λόγον διαίρεσις τῶν ὄντων, ἔστινα διάζευξιν γενικὴν τῶν κατηγοριῶν ἀπόχρη, καὶ ὅτι αἱ σχέσεις ἱκανῶς ἔχουσιν εἰς οἰκείου γένους συμπλήρωσιν ἐν τοῖς οὖσι, δῆλον ἐστὶν ἔκ τε τῆς τοῦ Ποιεῖν, καὶ Πάσχειν κατηγορίας, ἃ μόνῳ τῷ λόγῳ διαλυόχασι. μία τις ἄμφω κίνησις ὄντα, καὶ ἀπὸ τῶν λοιπῶν τοῦ ὄντος γενῶν παρὰ τὰ πρῶτα τρία, Οὐσίαν, Ποσόν τε, & Ποιὸν, ἀπόλυτα καὶ ἄσχετα τυγχάνοντα.

Λύσις τῶν ἀντικειμένων λόγων.

Λοιπὸν ἤδη καὶ πρὸς τοὺς ἐκτεθέντας λόγους τῆς δευτέρας δόξης ἀπαντῆσαι. Πρὸς μὲν οὖν τὸ πρῶτον λύσιν φασὶ τῆς σχέσεως οὐδεμίαν εἶναι αἰτίαν, οὔτε καθ' αὑτὸ, οὔτε κατὰ συμβεβηκὸς, οὐκ ἀποδεκτέον τὸ λεγόμενον. ἔστι γὰρ ταύτης αἴτιον, ὑφ' οὗ ὁ σύζυγος ὅρος παρῆκται. σωήρται γὰρ ὡς εἴρηται ἡ οὐσία τῆς σχέσεως τῷ εἶναι τοῦ πρὸς ὃν ἀπονδύει ὅρου.

Ἐν οἷς δὲ κατασκευάζοντες τὴν ἐλάττονα φασὶ, τῷ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ὑπάρχοντι λευκῷ μηδὲν προστίθεσθαι, νεωστὶ γεγονότος ἑτέρου λευκοῦ, (καίτοι οὐδὲν ἧττον σχετικῶς ἀναφερομένου τοῦ προϋπάρχοντος λευκοῦ, πρὸς τὸ γεγονὸς ἀρτίως) ῥητέον, προστίθεσθαι μὲν μηδὲν ἀπόλυτον τῷ προϋπάρχοντι λευκῷ, προσγίνεσθαι μέντοι ἐκείνῳ ὁ πρὸς ὃν ἀναφέρεται ὅρος. οὐ γὰρ ἀδύνατον εἶναι τὴν σχέσιν. καὶ οὐ τεθέντος ἀναγκαίως τὸ προϋπάρχον λευκὸν ἀναφέρεται πρὸς αὐτὸν, διὰ τὴν εἰδητικὴν ταυτότητα, ἢ καὶ οἱανοῦν ἑτέραν σωάφειαν, καθ' ἣν πρὸς ἄλλα νεύουσι τὰ σχετικὰ, ὃν τρόπον καὶ τῷ προϋπάρχοντι ἀριθμῷ ἡ μο-

ἡ μονὰς προσεθεῖσα, ἢ κατ' οὐδὲν μεταβάλλουσα τοῦ κειμένου ἀριθμοῦ τὰς μονάδας, ἀποτελεῖ ἕτερον ἀριθμοῦ εἶδος ἐν αὐταῖς.

Πρὸς τὸ δεύτερον ῥητέον, ὅτι ἡ σχέσις ἐστὶ συμβεβηκός. καὶ πρὸς τοῦτο δεῖξιν ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν ὑποκειμένῳ, ἀπαντητέον. Ὅτι ἡ σχέσις καίτοι πραγματικὴ οὖσα ἀπόνδυσις πρὸς ἕτερον, οὐ μέντοι ἐστὶν ἀπολυτόντι καθ' ἑαυτὸ, δηλονότι κεχωρισμένη τοῦ ἀναφερομένου πράγματος. ὅθεν οὐδὲ καθ' ἑαυτὸ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν ὡς ἀπολυτόντι, ἀλλὰ τῷ λόγῳ τοῦ ἀναφερομένου πράγματος, οὗ ἕνεκα αἱ σχέσεις ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι πεφύκασι. Τὸ δὲ ἀναφερόμενον πρᾶγμα ἐπὶ πράγματι, καὶ οὐ κατ' ἐπίνοιαν πρὸς ἕτερον ἀπονενόηκε, καὶ ἡ ἀπόνδυσις τούτου, οὐκ ἀπεικότως πραγματικὴ λέγεται. μὴ οὖσα δὲ τῆς οὐσίας τοῦ ἀναφερομένου πράγματος, ἔστι καὶ λέγεται συμβεβηκός.

Πρὸς τὸ τρίτον οὐ παραδεκτέον ἐστὶ τὸ λεγόμενον, ὅτι οὐδὲν προστίθησι τῷ ἀναφερομένῳ ἐπιγινομένη ἡ σχέσις. εἰ γὰρ μηδὲν ἀπόλυτον προστίθησιν, ἀλλ' αὐτὸ δὴ τὸ ἀναφέρεσθαι καὶ ἀπονδύειν πρὸς ἕτερον ἐκείνῳ προσοικειοῖ, ὡσαύτως καὶ ἀπογινομένη ἀφαιρεῖται τοῦ αὐτοῦ τὸ αὐτὸ, τὸ πρὸς ἕτερον δηλαδὴ ἀναφέρεσθαι. ἀναιρεῖ γὰρ τὸν ὅρον πρὸς ὃν ἐτύγχανον οὖσα ἡ ἀναφορὰ, καὶ ἀπόνδυσις.

Ἐν οἷς δὲ φασὶν ὅτι μὴ μεταβάλλει τοῦτο ᾧ προσγίνεται, ἢ ἀπογίνεται ἡ σχέσις, ὁμοίως ῥητέον. ὅτι οὐ μεταβάλλει μὲν τοῦτο, κατά τι ἀπόλυτον ὄν, μεταβάλλει δὲ κατὰ τὴν ἀναφοράν, καὶ ἀπόνδυσιν.

Ἡ δὲ πρὸς τὸ τρίτον ἐπιχείρημα γινομένη σύνασις, καὶ ἡ πρὸς τὴν αὐτὴν ἀπάντησις ἡμῖν οὐκ ἀντίκειται. οἵτινες ἐπὶ τῆς σχέσεως τὴν διττὴν οὐ προσιέμεθα ἔννοιαν, ὡς εἶναι ταύτης, τὸ μὲν ἐν ἄλλῳ ὑπάρχειν, τὸ δὲ πρὸς ἕτερον ἀναφέρεσθαι, ἀλλ' οὐσιῶσθαι φαμὲν τὴν σχέσιν μόνην τὴν πρὸς ἕτερον ἀπονδύσει, ἐρανίζεσθαι δὲ τὸ ἐν ἄλλῳ εἶναι, τῷ λόγῳ τοῦ ἀναφερομένου πράγματος. οὗ ἕνεκα ἐνυπάρχειν αἱ σχέσεις πεφύκασι τῇ οὐσίᾳ.

Διαίρεσις κοινοτέρα τῆς σχέσεως.

Τῶν νεωτέρων πολλοὶ τὴν σχέσιν τειχῶς διανέμειν οἰόθασι. Τὴν μὲν εἶναι τίθενται οὐσιώδη καθ' ἣν ἡ τῶν πρός τι κατηγορία συνέστηκεν, ὅθεν καὶ κατηγορικὴν ταύτην ἀποκαλοῦσι. Τὴν δὲ κατὰ τὸ λέγεσθαι ὀνομάζουσι, περὶ ἧς ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ πρώ-

τῳ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῷ μέρει τοῦ περὶ τῆς Πρός τι κεφαλαίου διωρίσατο. Τρίτον παρὰ ταῦτα τιθέασι τὴν σχέσιν, ἣν αὐτοὶ διαβατικὴν καλοῦσιν, ὅτι διὰ πολλῶν, ἢ καὶ πάντων διαβαίνει τῆς τοῦ ὄντος ὕλης, καὶ ἐπὶ πάντων καθυράται οἷά εἰσι ταῦτα. πᾶν ὅ,τιοῦν κτιστὸν, ἢ τοιοῦτον ἐστί; καὶ αὕτη δὲ ἡ οὐσία, ἐξ οἰκείας φύσεως ἀναφέρεσθαι πρὸς τὸ θεῖον καὶ ἄκτιστον τῆς ὄντως φύσεως, καθότι ἐξήρτηται τούτου (ὅσα παρὰ) κατὰ τὸ εἶναι, καὶ τὸ ἐνεργεῖν.

Ἔτι τὸ συμβεβηκὸς ἐπὶ τὴν οὐσίαν ἀναφέρεται, ἐφ' ἧς ὑπάρχειν καὶ σώζεσθαι πέφυκε. καὶ ἡ ὕλη ὁμοίως πρὸς τὸ εἰδοποιοῦν εἶδος, καὶ αἱ δυνάμεις πᾶσαι, καὶ ἕξεις ἐπὶ τὰ σφῶν αὐτῆς ἀντικείμενα φυσικῶς ἀναφέρονται, καὶ πολλὰ ἄλλα, ἐφ' ὧν αἱ σχέσεις πράγματι πάντως εἰσὶ, καὶ οὐ κατ' ἐπίνοιαν. οὐ μέντοι εἰσὶν αἱ διαβατικαὶ, οἷαι αἱ κατηγορικαί. αὗται γὰρ ἐπὶ πλείους ἐκτείνονται κατηγορίας. οὔτε μὴν εἰσὶν οἷαι αἱ κατὰ τὸ λέγεσθαι. ἐκεῖναι γὰρ ἀπὸ μόνης τῆς ἡμετέρας ἐπινοίας τὸ εἶναι ἔχουσιν, αἵδε δὲ πραγματικῶς εἰσὶ πᾶσαι ὡς εἴρηται.

Ἀναίρεσις τῆς ἐκτεθείσης διαιρέσεως τῶν πρός τι.

Ἡ Ἐκτεθεῖσα τῆς πρός τι διαίρεσις, διὰ πολλὰ φαίνεται ἀδόκιμος. Πρῶτον ἐν οἷς φασι τὴν ἀναφορὰν τῆς κατὰ τὸ λέγεσθαι πρός τι, μὴ εἶναι ἐν τοῖς οὖσιν, ἀλλὰ πλάσμα μόνον τῆς ἡμετέρας ἐπινοίας. ἡ γὰρ ἐπιστήμη καὶ αἴσθησις, γάσις τε, καὶ κλίσις, καὶ ὅσ' ἄλλα, ἐν τῷ ἀριθμῷ τῆς κατὰ τὸ λέγεσθαι πρός τι ὁ Φιλόσοφος ἔταξε, καὶ μὴ φανταζομένων ἡμῶν, μηδὲ διανοουμένων, τὸ πρὸς ἕτερον λέγεσθαι ἔχουσιν. ὥς τε πρόδηλον ὅτι ἐν τοῖς οὖσιν ὑπάρχουσιν αἱ κατ' ἐκεῖνα σχέσεις, πρὸ τῆς ἡμετέρας ἐπινοίας.

Δεύτερον εἰ τὰ ἀπαριθμηθέντα τῷ Φιλοσόφῳ, ἐν τοῖς κατὰ τὸ λέγεσθαι πρός τι, ἀπόλυτα μόνον εἴη ὄντα, καὶ μηδεμίαν ἀπόνευσιν πρὸς ἕτερον ἔχοιεν ἐξ οἰκείας φύσεως, μάταιον ἂν εἴη ταῦτα καὶ νοεῖν, καὶ λέγειν πρὸς ἕτερον. οὐδὲν γὰρ ἐκώλυε ταῦτα ὡς ἀπόλυτα ὄντα ἐννοεῖντε, καὶ ἑρμηνεύειν. ἕκαστον γὰρ τῶν ὄντων ἐνδέχεται καὶ νοεῖν καὶ λέγειν, ἅπερ ἐστὶν ὄν, δίχα παντὸς ἄλλου, ἐκτὸς τῆς ἐκείνου οὐσίας ὑπάρχοντος.

Ἀναί-

Ἀναίρεσις τοῦ τελίου μέρους τῆς διαιρέσεως.

Ἀλλ' οὐδὲ ἃ φασὶν οἱ διαβατικὰ σχετικὰ, ἀληθείας τινὸς ἔχεσθαι δοκοῦσι. λέγοντες γὰρ αὐτοὶ τὰ διαβατικὰ πάντα σχετικὰ, κατ' οὐσίαν εἶναι σχετικὰ, καὶ ἐξ οἰκείας φύσεως, δυσχερῶς ἄντις ἔροιτο, ὁπόσποτε ἐκλαμβάνουσι τὸ κατ' οὐσίαν εἶναι σχετικά. Ἢ γὰρ τὴν οὐσίαν ἐκείνων φιλὴν σχέσιν οἴονται εἶναι, ἢ ἕτερόν τι ὄντα, καὶ ἐν ἑτέραις ταυτόμορα κατηγορίαις, καὶ πρὸς ἕτερον ἅμα λέγεσθαι πεφύκασιν. Ἀλλ' εἰ τὸ δεύτερον φαῖεν, ὑπὸ τὰ πρός τι τὰ κατὰ τὸ λέγεσθαι, πάντα προφανῶς ἀνάξουσι. τοιαῦτα γὰρ τὰ κατὰ τὸ λέγεσθαι πρός τι, ὡς δέδεικται. Τὸ δὲ πρῶτον φάναι, παντάπασιν ἄλογον φαίνεται. τὰ γὰρ παρημμένα καθ' αὑτὸ πάντα ὑπὸ τοῦ πρώτου τῶν ὄντων, ἀπόλυτα εἰσὶν ὄντα, κατὰ φύσιν οἰκείαν ἕκαστον ὑπάρχοντα. οὐκ ἄρα ἐνδέχεται πάντα φιλὰς σχέσεις εἶναι. καὶ τὸ ἑπόμενον προφανές. τὰ γὰρ ἀπόλυτα κατ' οὐσίαν ὄντα, τῶν κατ' οὐσίαν σχετικῶν ἀντιδιαζέλλονται ἐξ οἰκείας φύσεως. ἡ δὲ οὐσία, καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα παρὰ τὴν σχέσιν, ἀπόλυτα φύσει τυγχάνουσιν ὄντα. εἴτε γὰρ οὐσία ἐπὶ τῶν κτισμάτων ἀπόλυτόν τι ἐστὶ, καὶ τὰ συμβεβηκότα ἢ τοιαῦτα, ἀπόλυτόν τι σημαίνουσιν. ὁμοίως αἵτε ἕξεις, καὶ δυνάμεις ἐνεργητικαὶ, ἀπόλυτόν τι εἰσὶν ἐν τοῖς οὖσι, καὶ οὐ φιλαὶ μόνον σχέσεις. εἴτε αὐτὰ τὰ εἴδη τῶν ὄντων φαίημεν εἶναι ταῦτας, εἴτ' οὖν ποιότητας ἐκείνας παρεπομένας, καὶ ἐπικτήτους, ἀδύνατον (1) ἄρα ταῦτα, σχέσεις φιλὰς εἶναι καθ' αὑτά.

Διορισμὸς τοῦ ζητουμένου.

Διορισέον τοιγαροῦν ἡμῖν, τὰ μὲν σχετικὰ ἅπερ αὐτοί φασι διαβατικὰ, οὐδὲν ἄλλο εἶναι, ἢ κατὰ τὸ λέγεσθαι σχετικὰ, ὡς ἡ κοινὴ τῶν ἀρχαιοτέρων δόξα πρεσβύει, καὶ οἱ γνησίως φιλοσοφοῦντες μετὰ τὸν Φιλόσοφον ὑποδέχονται. Ἀλλὰ καὶ ὁ Φιλόσοφος ἐδίδαξεν ἐπὶ τῆς λέξεως, διά τε τῆς ὑποδοθείσης ὑπογραφῆς, ᾗ οἷς προκεχείρισται παραδείγμασι, τὰ κατὰ τὸ λέγεσθαι Πρός τι ἀπὸ τῶν γραμμάτων ἔχειν τὴν πρὸς ἕτερον ἀπόνευσιν, καὶ ἀναφοράν, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ἐπινοίας.

(1) Οὐδὲν οὔτε οὐσία, οὔτε ποσὸν, οὔτε ἕξις, οὔτε ποιότης, ἐστὶ φιλὴ σχέσις, ἀλλὰ σχήματα ὑπολελυμένα σχῶτον, εἴπα πρὸς ἕτερον ἀνενέγκεται.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

νοίας. μᾶλλον δὲ καὶ τῷ ὑπογραφῷ, δι' ἧς τὰ κατὰ τὸ λέγεσθαι Πρός τι δηλοῦται, καὶ τοῖς κατὰ τὸ εἶναι σχετικοῖς προσήκειν φησὶ, καίτοι μὴ ἀντιστρέφουσι. Πάντα (1) γὰρ τὰ πρός ἕτερον ὄντα, καὶ πρὸς ἕτερον λέγεται, οὐ μὴν πάντα τὰ πρός ἕτερον λεγόμενα, καὶ εἰσὶ πάντως πρός ἕτερον. Καὶ τοῦτο παραινεῖ ὁ Φιλόσοφος, ὅτι πολλὰ τῷ ἑτέραις πτώσεσι κατηγορίαις, σχετικῶς πρὸς ἕτερον ἀναφέρεται, οἷά που καὶ ἐπὶ τῆς οὐσίας τὸ πτερὸν πρὸς τὸ πτερωτὸν, καὶ ἡ κεφαλὴ πρὸς τὸ κεφαλωτόν.

Ἐκ τῶν εἰρημένων ἀμέλειτοι τεία ταῦτα κατὰ τὴν διδασκαλίαν σωμάγεται τοῦ Φιλοσόφου. Πρῶτον ὅτι τὰ κατὰ τὸ λέγεσθαι σχετικὰ, ἀληθῶς καὶ πραγματικῶς τυγχάνουσιν ὄντα σχετικὰ, οὐ κατὰ τὸ εἶναι μόνοι, ἀλλ' ὡς εἴρηται κατὰ τὸ λέγεσθαι. Δεύτερον ὅτι τὰ παρὰ τοῖς νεωτέροις λεγόμενα σχετικὰ διαβατικὰ, μηδὲν διενήνοχε τῶν κατὰ τὸ λέγεσθαι σχετικῶν. Καὶ Τείτον ἐπὶ πᾶσι τούτοις, ὅτι τὰ σχετικὰ κοινότερον, διχῶς διαιρέμεται, εἴς τε τὰ κατὰ τὸ λέγεσθαι σχετικὰ, καὶ εἰς τὰ κατὰ τὸ εἶναι.

Ὁποῖα εἰσὶ τὰ σχετικὰ κατὰ τὸ εἶναι, καὶ ὅπως τῶν κατὰ τὸ λέγεσθαι σχετικῶν διαφέρουσι.

Σχετικὰ κατὰ τὸ εἶναι ἐκεῖνα εἰσὶν, ὧν τῇ προσηγορίᾳ προηγουμένως καὶ καθ' αὑτὸ σχέσις δηλοῦται φιλὴ, οἷον ὁ Πατὴρ, καὶ ὁ υἱὸς, δοῦλος καὶ δεσπότης, διπλάσιον, ἥμισυ, καὶ πολλὰ ἄλλα. Τῇ δὲ τῶν κατὰ τὸ λέγεσθαι σχετικῶν προσηγορίᾳ (καίτοι πρὸς ἕτερον λεγόμενον,) ἀπόλυτόν τι σημαίνεται προηγουμένως καὶ καθ' αὑτό. ὅθεν οὐ δὲ κατὰ τὸ εἶναι λέγεται σχετικά. καί περ τῆς τούτων πρὸς ἕτερον ὑποπτώσεως, πραγματικῆς οὔσης καὶ οὐ κατ' ἐπίνοιαν, κατὰ δεύτερον λόγον ἡ σχέσις σημαίνεται. ἀπολύτων γὰρ ὄντων τῶν κατὰ τὸ λέγεσθαι σχετικῶν, οὐ δύναται νοηθῆναι, οὔτε μὴν δηλωθῆναι, δίχα τῆς πρὸς ἕτερον ὑποπτώσεως, διὸ οὐδὲ κατ' ἐπίνοιαν εἰσὶ σχετικὰ, ὡς εἴρηται. καί τοι τῆς ἐκείνων οὐσίας ἀπολύτως οὔσης, καὶ οὐκ ἐν σχέσει φιλῇ θεωρουμένης. οἷον τὸ πάσχον προσημαίνει μὲν σχέσιν πραγματικὴν πρὸς τὸ ποιοῦν, ὥς περ καὶ ἀντιστρόφως, τὸ ποιοῦν πρὸς τὸ πάσχον, οὐδέτερον μέντοι ἐστὶ σχέσις φιλὴ καθ' αὑτό. Ἔστι δὲ ἡ πρὸς ἄλληλα τούτων ἀναφορὰ καὶ ἀπόδοσις πραγ-

(1) Ἤτοι πάντα τὰ κατὰ τὸ εἶναι σχετικὰ καὶ κατὰ τὸ λέγεσθαι πάντως, οὐ μὴν δι' ἓξ αἰτίαν τὰ κατὰ τὸ λέγεσθαι δηλαδὴ καὶ κατὰ τὸ εἶναι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πράγματι, καὶ οὐ κατ' ἐπίνοιαν, ὅτι ὡς ἀληθῶς ἐν τοῖς οὖσι πρὸ τῆς ἡμετέρας ἐπινοίας, τὸ μὲν ποιεῖ εἰς τὸ πάσχον, τὸ δὲ πάσχον ὑπὸ τοῦ ποιοῦντος πάσχει.

Ἑτέρα διαίρεσις τῶν Πρός τι κατὰ τὸν Φιλόσοφον.

Πραγματικωτέρα δὲ καὶ ἐπιστημονικωτέρα τῆς Πρός τι διαίρεσις κεῖται παρὰ τοῖς πάλαι καὶ νῦν φιλοσοφοῦσιν, ἥτις τετμερὴς ἀποδίδοται, κατὰ τὸ τέταρτον τῆς ὑποκειμένων, εἴτουν βάσεων διαφοράν· ἢ καὶ συνηθεστέροις ὀνόμασι δηλοῦσθαι εἰωθὲ παρὰ τοῖς σχολαστικοῖς τοῦτε ἀριθμοῦ, ἐνεργείας τε, καὶ μέξου. Ταύτῃ δὲ παρειλῆφθαι πάντες ὁμολογοῦσιν ἀπὸ τοῦ Φιλοσόφου ἐν τῷ Δ. τῆς Μεταφυσικῶν κεφαλαίῳ περὶ τῆς Πρός τι, ἔνθα ὁ Φιλόσοφος τριχῶς διαιρέμων τὰς σχέσεις φαίνεται. τὰς μὲν γὰρ κατ' ἀριθμὸν φησὶ λέγεσθαι, τὰς δὲ κατὰ δύναμιν, εἶτ' οὖν κατ' ἐνέργειαν, καὶ παρὰ ταῦτα τρίτον τίθεται γένος, ἐφ' οὗ θάτερον μὲν τῆς σχετικῶν πρὸς ἕτερον λέγεται, τὸ δὲ τούτου σύζυγον οὐ λέγεται πρὸς ἐκεῖνο, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀφ' ἑαυτοῦ σχετικὸν, ἀλλ' ὅτι θάτερον λέγεται πρὸς αὐτὸ, ὡς τὸ μέξον λέγεται πρὸς τὸ μεξητὸν, καὶ ἡ αἴσθησις πρὸς τὸ αἰσθητὸν.

Ὑποδιαιρεῖ τὰ τοῦ πρώτου γένους ὁ Φιλόσοφος διχῶς. τὰ μὲν γὰρ ἰδίως ἐν ἀριθμῷ βεβηκέναι φησὶ, τὰ δὲ ἐν τῷ ἑνὶ, ὅπερ ἐστὶν ἀρχὴ ἀριθμοῦ. Ἐπὶ μὲν οὖν ἀριθμῶ, πᾶσαι βεβήκασιν αἱ σχέσεις, ὅσαι τοῦ ἑνὸς καὶ ἴσου ἀφεστήκασι, τοιαῦτα ἐστὶν αἱ καθ' ὑπερβολὴν καὶ ἔλλειψιν ἐν τοῖς ἀριθμοῖς ἀναλογίαι πᾶσαι, εἴτε ὡρισμένως, εἴτ' οὖν ἀορίστως δηλούμεναι, οἷον τὸ μέγα, καὶ μικρὸν, ἢ τὸ διπλάσιον, καὶ ἥμισυ. Τῷ αὐτῷ δὲ λόγῳ ὑπάγονται τῷ πρώτῳ γένει, καὶ αἱ κατὰ ἀνομοιότητα σχέσεις, καὶ ἑτερότητα. καὶ ὅλως ὅσαι τοῦ ἑνὸς ὁπωσοῦν ἀφεστήκασιν.

Ὅσαι δὲ ἐν τῷ ἑνὶ βεβήκασι σχέσεις, ὑποδιαιροῦνται τῷ Φιλοσόφῳ τετμερῶς. (τὸ δὲ εἷν οὐ τῷ ἀριθμῷ ἐννοεῖται ἐνταῦθα, ἀλλὰ τῷ εἴδει) Θεωρεῖται γὰρ τὸ εἷν ἢ ἐν ποσότητι, ἐφ' οὗ βεβήκασιν αἱ κατ' ἰσότητα σχέσεις, ἢ ἐν ποιότητι ἐφ' οὗ αἱ καθ' ὁμοιότητα σχέσεις ἐρείδονται. ἢ ἐπὶ τῆς οὐσίας καὶ τοῦ εἶναι τῷ ὄντων, ἐφ' οὗ αἱ κατὰ ταὐτότητα λεγόμεναι σχέσεις.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δεύτερον γένος τῆς σχετικῶν διδάσκει ὁ Φιλόσοφος ἐν ᾧ τάττονται αἱ κατὰ δύναμιν ποιητικὴν καὶ παθητικὴν λεγόμεναι σχέσεις, καὶ αἱ κατὰ τὰς ἐνεργείας τῆς αὐτῆς. κατὰ μὲν δύναμιν, ὡς τὸ θερμαντικὸν πρὸς τὸ θερμαντὸν, κατὰ δὲ ἐνέργειαν ὡς τὸ θερμαῖνον πρὸς τὸ θερμαινόμενον, καὶ ὅλως τὸ ποιοῦν πρὸς τὸ πάσχον. Τὰς δὲ κατὰ δύναμιν λεγομένας σχέσεις, καὶ κατὰ χρόνους διαιρεῖσθαι φησὶν ὁ Φιλόσοφος, ὡς τὸ πεποικὸς πρὸς τὸ πεποιημένον, & τὸ ποιῆσον πρὸς τὸ ποιησόμενον. Λεπτέον δὲ τίνα εἰς τὸ μέλλον ἐνεργήσουσαν δύναμιν ποιητικὴν, οὐ πρὸς τὸ μήπω ἐν τοῖς οὖσιν ὑπάρχον, ἀλλὰ πρὸς τὴν συνυπάρχουσαν (1) αὐτῷ παθητικὴν δύναμιν, ἥτις ἐπιτηδείως ἔσχηκε πρὸς τὸ παθεῖν ὑπ' ἐκείνης ἐν τῷ μέλλοντι χρόνῳ. Ὑπὸ τὸ δεύτερον τόδε γένος τῆς σχετικῶν ὑπάγει ὁ Φιλόσοφος καὶ τὰς κατὰ ἀδυναμίαν λεγομένας σχέσεις, ὡς τὸ ἄπρατον, ἄπιπτον, καὶ ὅσα τοιαῦτα.

Τοῦ δὲ τρίτου γένους τῆς σχετικῶν ὁ Φιλόσοφος οὐδὲ μίαν οἰκείαν ἀποδέδωκε βάσιν, καθ' ἣν τοῦ πρώτου τε καὶ τοῦ δευτέρου διακριθείη, πλὴν ὅτι γε ἐπὶ τῆς προληφθέντων δύο γενῶν, ἑκάτερον τῆς σχετικῶν πρὸς τὸ σύζυγον λέγεται, (ὅτι αὐτὸ ὅπερ ἐστὶν, ἑτέρου εἶναι λέγεται) ἢ ἐστὶ πρὸς ἕτερον, ἀλλ' οὐχ ὅτι θάτερον πρὸς αὐτὸ λέγεται. ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου γένους, τὸ μὲν ἕτερον τῆς σχετικῶν φησὶν, ἐξ οἰκείας φύσεως πρὸς θάτερον νενεῦκε. τὸ δὲ λοιπὸν, ἥτοι τὸ ἐκείνου σύζυγον, οὐκ ἀναφέρεται πρὸς ἐκεῖνο ἐξ οἰκείας φύσεως, ἀλλ' ὅτι τὸ ἕτερον πρὸς αὐτὸ λέγεται, διατοῦτο κἀκεῖνο ἀντιστρόφως ἀπαντᾷ, τὴν ἀναφορὰν ἀποτερματίζον ἐκείνου. Παραδείγματα ἐκτίθησιν ὁ Φιλόσοφος τούτου, τὸ μετρητὸν, τεχνητὸν, νοητὸν, καὶ αἰσθητόν. ὧν ἕκαστον διδάσκει μὴ ἄλλως πρὸς τὸ σύζυγον ἀναφέρεσθαι, ὅτι μὴ τῶν ἐκεῖνα πρὸς ταῦτα ἀναφέρεσθαι. οἷον τὸ μετρητὸν οὐκ ἀναφέρεται πρὸς τὸ μέτρον, ὅτι μὴ καὶ τὸ μέτρον πρὸς αὐτὸ ἀναφέρεται. καὶ τὸ ἐπιστητὸν πρὸς τὴν ἐπιστήμην οὐκ ἐξ οἰκείας φύσεως ἀναφέρεται, ἀλλ' ὅτι ἡ Ἐπιστήμη πρὸς αὐτὸ ἀναφέρεται κατὰ τὴν ἑαυτῆς φύσιν. Ὡ σαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. τὸ γὰρ μέτρον, καὶ ἡ αἴσθησις, καὶ ἡ ἐπιστήμη, πρὸς τὸ μετρητὸν, καὶ αἰσθητὸν, καὶ ἐπιστητὸν ἐξ οἰκείας φύσεως ἀναφέρονται. ἐκεῖνα δὲ οὐκ ἀντιστρέφει ὁμοίως. οὐ γὰρ τὸ μετρητὸν

(1) Δεῖ γὰρ τοῦ ποιήσοντος ἀνάγκη καὶ τὸ ποιησόμενον. οὔτε γάρ ἐστιν οὔτε λέγεταί τι εἶναι ποιητικὸν, μήπω ὂν τὸ παθητὸν, ἐξ οὗ τοῦτο ἐστὶ τὸ συνυπάρχον, τὸ σωθῆναι τοὺς ὅρους δηλαδή. τινὰ γὰρ τὰ σχετικὰ, καίτοι μήπω πρὸς ἄλληλα ἐνεργῆ, ἀλλ' ἐξ συνυπάρχει, ἀλλὰ δυνάμει.

τὸν ἀναφέρεται πρὸς τὸ μέζον, πλὴν ὅτι ἐστὶν ἐκείνου μέζον. οὐδὲ τὸ ἐπιστητὸν καὶ αἰσθητὸν ἀναφέρεται πρὸς τὴν ἐπιστήμην, ἢ αἴσθησιν, ὅτι μὴ τῷ εἶναι αὐτῷ ἐπιστήμην καὶ αἴσθησιν.

Πόθεν λῆπτέα ἡ κατ' εἶδος τῶν Πρός τι διαίρεσις.

Εἰσὶν οἱ βουλόμενοι τὴν κατ' εἶδος διαίρεσιν τῶν πρός τι λαμβάνεσθαι ἀπὸ τῆς βάσεως, καὶ ὑποκειμένου τῶν αὐτῶν. Ἕτεροι δὲ οὐκ ἀπὸ τῆς βάσεως, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ πρὸς ὃν ἀναφέρονται ὅρου τὴν κατ' εἶδος διάκρισιν τῶν Πρός τι ὁριζέσθαι ἀξιοῦσι. Παρὰ τούτους δὲ τινὲς εἰς ἀμφοῖν λῆπτέον τὴν εἰδητικὴν διάκρισιν τῶν σχετικῶν, ἀπὸ μὲν τῆς βάσεως ποιητικῶς, ἀπὸ δὲ τοῦ ὅρου εἰδητικῶς τὰς σχέσεις εἰδοποιεῖσθαι φασί. Εὐλογώτερον μέντοι διδάσκουσιν ἀπὸ τοῦ ὅρου τὴν κατ' εἶδος διάκρισιν παραδιδόντες τῶν σχέσεων. ἀπὸ γὰρ τῆς κατ' εἶδος διαφορᾶς τῆς πρὸς τὸν ὅρον ὑποστάσεως, ἡ κατ' εἶδος διαφορὰ ἀνακύπτει τῶν σχέσεων, ὃ καὶ ὁ τῆς φύσεως λόγος ἑκάστου σαφέστατα πείθει. καθ' ὃ γὰρ τὸ εἶναι ἕκαστον ἔχει, κατὰ τοῦτο, καὶ εἰδητικῶς διακρίνεται. ἡ δὲ σχέσις ἀπόστασις οὖσα ψιλὴ πρὸς τὸν ἀντίθετον ὅρον, κατ' ἐκεῖνον οὐκ ἀπεικότως καὶ διακριθήσεται. Ὅθεν ἐὰν ὅτε καὶ τοῦ ὅρου μίαν καὶ τὴν αὐτὴν σχετικὴν ἐπωνυμίαν δεχομένου, ὅτε διαφόρῳ λόγῳ πρὸς αὐτὸν ἕτερα ἀναφέρεται, διαφόροις σχέσεσι σχετικῶς ἀντιτίθεται, ὡς ὁ αὐτὸς υἱὸς σχετικῶς ἀντιτίθεται κατὰ τὴν αὐτὴν ἐπωνυμίαν τῷ τε πατρὶ σχέσει, καὶ τῇ μητρός. καὶ τὸ αὐτὸ λευκὸν, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ λευκοῦ σχέσιν καθ' ὁμοιότητα, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ μέλανος κατὰ ἀνομοιότητα, ἅπερ ἐστὶ λευκὸν ἐπιδέχεται.

Ὅπως ὁ αὐτὸς υἱὸς ὅρος γίνεται τῆς ἀπὸ τοῦ πατρὸς σχέσεως καὶ τῆς ἀπὸ τῆς μητρός.

Διαφόρως μέντοι διδάσκουσιν οἱ Μεταφυσικοὶ περὶ τοῦ ὁριστοῦ τῆς πατρότητος, καὶ μητρότητος πρὸς τὸν αὐτὸν υἱόν. ἡμῖν δὲ σωστέον ῥητέον, ὡς ὁ υἱὸς οὐ τῇ αὐτῇ ἀναφέρεται σχέσει πρὸς τὸν πατέρα τε, καὶ τὴν μητέρα τὴν ἑαυτοῦ. Πρὸς μὲν γὰρ τὸν πατέρα ἀναφέρομενος, ὡς ἐπὶ

ποιη-

ποιητικὸν αἴτιον ἀναφέρεται. πρὸς δὲ τῷ μητέρα ἐπὶ αἰτίαν παθητικῷ καὶ ὕλῃ ἀφορᾷ. καὶ ἡ τοιαύτη κατὰ λόγον διαφορὰ ἀπόχρη εἰς ἀφορισμὸν τῶν διαφόρων σχέσεων παχύτητος καὶ μικρότητος. ὃν τρόπον καὶ τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα, ὑπερ ἐστὶν ἀποτέλεσμα, (1) εἰς διαφόρους αἰτίας ἀναφέρεται, ὧν τὰς διαφόρους σχέσεις ἐν αὑτῷ ἀφορίζει κατὰ τὴν οἰκείαν ἑκάστης φύσιν.

Πότερον ἀπὸ τῆς βάσεως ἢ τοῦ ὑποκειμένου ἡ σχέσις τὸ ἓν εἶναι τῷ ἀριθμῷ ἔχει, ἢ ἀπὸ τοῦ ὅρου;

Οἱ τιθέμενοι τὴν σχέσιν εἶναί τι ἐν τοῖς οὖσιν αἰτιδιαστελλόμενον τῆς οὐσίας τοῦ ὑποκειμένου, ἀξιοῦσι τὰς σχέσεις, τὸ μὲν εἶναι τῷ εἴδει, ἀπὸ τῆς οἰκείας φύσεως ἔχειν. τὸ δὲ εἶναι τῷ ἀριθμῷ, ἀπὸ τοῦ ὑποκειμένου οἷς ἐνυπάρχει ταῦτα τιθέασιν. Εἰς ἔνδειξιν τούτου προβάλλονται τὸν τρόπον, καθ' ὃν κοινότερον τὰ συμβεβηκότα λέγεται εἰς ἀτόμων τάξιν τελεῖν. διττῆς γὰρ ἐννοουμένης τῆς τῶν συμβεβηκότων ἀπ' ἀλλήλων διαιρέσεως, τῆς μὲν κατ' εἶδος καὶ κατ' οὐσίαν ἑκάστου, τῆς δὲ κατὰ τὴν ὕλην, καὶ τὰ ὑποκείμενα οἷς ἐνυπάρχει τὰ συμβεβηκότα. Κατὰ μὲν τὸν πρῶτον τρόπον διακείνονται τῷ εἴδει, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τῷ γένει, ὡς ἡ γλυκύτης τε καὶ λιπαρότης ἡ ἐν τῷ γάλακτι, μηδὲν εἰς τοῦτο κωλύοντος τοῦ ἐν τῷ αὐτῷ ἀμφότερα ὑποκειμένῳ εἶναι. Κατὰ δὲ τὸν δεύτερον τρόπον διενηνόχασιν τῷ ἀριθμῷ, ὡς ἡ ἐν τῷ κύκνῳ καὶ ἐν τῷ ψιμμυθίῳ λιπαρότης, καίτοι τῷ εἴδει αἱ αὐταὶ οὖσαι.

Βέλτιον μέντοι φαῖναι τὰ σχετικὰ τῶν συμβεβηκότων διενηνοχέναι τῶν ἀπολύτων, καὶ μὴ σχετικῶν, κατά τε τὴν εἰδητικὴν σύνωσιν, καὶ ἀριθμητικὴν, ὥσπερ καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν, καὶ τὸν ὁρισικὸν λόγον διενηνόχασι, καὶ ἡ ἑκάστου τῶν ὄντων σύστασις ἐν τούτῳ εἶναι, ἐφ' ᾧ καὶ ἡ οὐσία συνέστηκε τοῦ αὐτοῦ. Ὡς περ τοιγαροῦν τὰ ἀπόλυτα τῶν συμβεβηκότων τῷ ἐν ὑποκειμένῳ ὑπαρχόντων τὸ ἁπλῶς εἶναι, καὶ τὸ σὺν εἶναι τῷ ἀριθμῷ, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἔχουσι λαβόντα ὑποκειμένου, ὡσαύτως καὶ τὰ σχετικὰ τὸ εἶναι ἔχοντα ἀπὸ τοῦ πρὸς ὃν ἀναφέρεται ὅρου, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ, καὶ τὸ σὺν εἶναι οὐκ ἀπεικότως ἔξει κατά τε τὸ εἶδος, καὶ τὸν ἀριθμόν. Ὡς τε εἴ τι τῶν σχετικῶν πρὸς διαφόρους τῷ εἴδει ὑπονενόηκεν ὅρους, ἢ πρὸς τὸν αὐτὸν μὲν τῷ

(1) Ἡ οἰκία φέρε εἰπεῖν ἔργον ὑποτέλεσμα τοῦ τέκτονος ὡς ἐστὶ ποιητικὸν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὑλικοῦ καὶ εἰδικοῦ, πρὸς ἃ πάντα αὖτη ἀναφέρεται.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῷ ὑποκειμένῳ, διάφορον μέντοι λόγῳ εἰδητικῷ, διάφοροι ἔσονται τῷ εἴδει, ἢ αἷς πρὸς αὐτὸν ὑπονοήσῃς σχέσεις. ὡς εἴτις τοῦ αὐτοῦ ὑοῦ διδάσκαλος ἅμα εἴη καὶ ἰατρὸς, οὗτος τισὶ σχέσεσι τῷ εἴδει διαφερούσαις πρὸς τὸν αὐτοῦ αἰσνεχθήσεται υἱόν, τῇ μὲν ὡς πατὴρ, τῇ δὲ ὡς διδάσκαλος, καὶ τῇ λοιπῇ ὡς ἰατρός. Εἰδὲ πρὸς πολλὰ ὑπονοήσῃς διαφέροντα τῷ εἴδει σχετικῶς, οἷον εἰ καὶ πρὸς ὑόντε, καὶ δοῦλον ὁ αὐτὸς, πολὺ μᾶλλον εἰκὸς διαφόροις τῷ εἴδει σχέσεσι πρὸς αὐτοὺς ὑπονοεῖσθαι. Ἐὰν δὲ πρὸς οὓς ὑπονοήσῃς ὅρους ὁ αὐτὸς, μόνῳ τῷ ἀριθμῷ, ἀλλ' οὐ καὶ τῷ εἴδει διαφέρουσι, καὶ αἱ σχέσεις καθ' ἃς πρὸς ἐκείνους ἀναφέρεται, δῆλον ὅτι μόνῳ τῷ ἀριθμῷ διενηνόχασιν. Ὅτι δὲ πλείους σχέσεις μόνῳ τῷ ἀριθμῷ διενηνοχυίας τῷ αὐτῷ συνυπάρχειν ὑποκειμένῳ οὐδὲν κωλύει, δῆλον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παρόντος, ὃς πρὸς υἱοὺς πλείους μόνῳ τῷ ἀριθμῷ διαφέροντας ἀναφερόμενος, πλείοσι δήπου μόνῳ τῷ ἀριθμῷ διαφερούσαις σχέσεσιν ἀναφέρεται.

Τῶν σχετικῶν.
- Τὰ μὲν κατὰ τὸ εἶναι σχετικὰ λέγεται, ὧν τὸ εἶναι οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ἢ ψιλὴ σχέσις.
- Τὰ δὲ κατὰ τὸ λέγεσθαι, εἴπων κατηγορεῖσθαι, ἅπερ ἐν ἑτέρᾳ τελοιοῦτα κατηγορίᾳ, πρόσεσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ πρὸς ἕτερον λέγεσθαι.

Αἱ σχέσεις τεχνικῶς λέγονται.
- Αἱ μὲν κατ' ἀριθμὸν, ἐξ τύπων.
  - Αἱ μὲν ἰδίως ἐν ἀριθμῷ βεβήκασι.
  - Αἱ δὲ ἐν τῷ ἑνί.
    - Κατὰ ποιότητα.
    - Κατὰ ποσότητα.
    - Κατ' οὐσίαν.
- Αἱ δὲ κατ' ἐνέργειαν, ἐξ τύπων.
  - Αἱ μὲν κατὰ δύναμιν ποιητικάς.
  - Αἱ δὲ παθητικάς.
- Αἱ δὲ κατὰ μέτρον.

Τὰ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιος

Τὰ παρεπόμενα τῆς οὐσίας ἑξ.

- Κοινὸν πάσῃ οὐσίᾳ τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι.
- Τ' παρχει ταῖς οὐσίαις ἐξ ταῖς διαφοραῖς τὸ πάντα συνωνύμως ἀπ' αὐτῶν λέγεσθαι.
- Πᾶσα οὐσία δοκεῖ τόδέ τι σημαίνειν.
- Ἔξι ταῖς οὐσίαις, καὶ τὸ μηδὲν ἐναντίον αὐταῖς εἶναι.
- Ἡ οὐσία οὐκ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον ἐ τὸ ἧττον.
- Τὸ δεκτικὸν εἶναι τὴν οὐσίαν τῶν ἐναντίων, ὃ καὶ ἰδιαίτατον.

Παρεπόμενα τῆ ποσοῦ τεία.

- Τὸ μὴ ἐναντίωσιν ἔχειν.
- Τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον ἐ τὸ ἧττον.
- Τὸ ἴσον καὶ ἄνισον λέγεσθαι, ὃ καὶ ἰδιαίτατον.

Παρεπόμενα τῆς πρός τι τέσσαρα.

- Τ' παρχει δὲ καὶ ἐναντιότης ἐν τοῖς πρός τι.
- Δοκεῖ δὲ τὸ μᾶλλον ἐ τὸ ἧττον ἐπιδέχεσθαι τὰ πρός τι.
- Πάντα τὰ πρός τι πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται.
- Δοκεῖ δὲ τὰ πρός τι ἅμα τῇ φύσει εἶναι.

Περὶ Ποιοῦ καὶ Ποιότητος.

Ἡ Περὶ Ποιότητος θεωρία τίνι λόγῳ ὑποτέτακται τῇ περὶ τῆς Πρός τι διαλήψει, εἴρηται ἐν ἐκείνοις. Ὅτι δὲ προηγεῖσθαι χρεὼν τῆς τῶν λοιπῶν ἓξ κατηγοριῶν διδασκαλίας, ἀναμφισβήτητόν ἐστι. παρέπεται γὰρ ἡ Ποιότης τῷ εἴδει τῆς Οὐσίας, ὥς περ ἡ Ποσότης τῇ ὕλῃ, ὅθεν καὶ τῶν κατηγορικῶν προτακτέα ἐκείνοιτο ἀνωτέρω ἡ Ποιότης.

Ἔξι

Ἔστι δὲ ἡ Ποιότης τῶν πλεοναχῶς λεγομένων, οὐ μόνον ὅτι πολλῶν τυγχάνει σημαντικὴ εἰδῶν, εἶτ' οὖν γενῶν ὑπαλλήλων ὑπὸ τὸ γενικώτατον τῆς Ποιότητος γένος τελούντων, ὅπερ ἐνταῦθα ὁ Φιλόσοφος παρίστησι λέγων, αὐτοῖς ῥήμασιν. Ἔστι δὲ ἡ ποιότης τῶν πλεοναχῶς λεγομένων. Ἀλλ' ἔτι πλείω σημαίνει εἰς διαφόρους ἀναφερόμενα κατηγορίας. ὡς γὰρ ἐπὶ τοῦ Δ. τῶν Μεταφυσικῶν κεφαλαίου περὶ Ποιότητος ὁ Φιλόσοφος διδάσκει, ἡ Ποιότης (1) πρώτως, καὶ καθ' αὑτὸ τὰς οὐσιώδεις καὶ εἰδοποιοὺς τῶν ὄντων διαφορὰς σημαίνει. ὃ καὶ ὁ Πορφύριος ὑπέθετο ἐν τῷ περὶ Διαφορᾶς κεφαλαίῳ, ἐν τῷ ὁποιόντι ἔστι κατηγορεῖσθαι παύτιν διδάξας. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ περὶ οὐσίας κεφαλαίῳ τὰ γένη, καὶ τὰ εἴδη τῆς πρώτης οὐσίας, οὐ τόδε τι, ἀλλὰ μᾶλλον ποιόντι σημαίνειν ἔλεγον, ἐπὶ τινὶ πρώτῃ οὐσίαν ἀναφερόμενα. Ἰδιαίτερον μέντοι θάτερον τῶν ἀπολύτων συμβεβηκότων ποιότης εἴωθε προσαγορεύεσθαι, οὗ τὰ μετέχοντα τοιαῦτα κατὰ συμβεβηκὸς λέγονται, περὶ οὗ ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁ λόγος.

Ἐπιγράφεται δὲ τὸ κεφάλαιον περὶ Ποιότητος ἅμα καὶ Ποιοῦ. τὸ δὲ αἴτιον τῆς ἐπιγραφῆς ἐστὶν, ὅτι διὰ τοῦ Ποιοῦ τινὶ ποιότητα ὑπογράψαντι τῷ Φιλοσόφῳ, ἔδοξεν καὶ περὶ τοῦ Ποιοῦ ἰδίᾳ διασκέψασθαι, εἰς κατάληψιν τῆς ἀποδοθείσης περὶ Ποιότητος ὑπογραφῆς. Διότι τοῦτο καὶ περὶ ἀμφοῖν οὐκ ἀπεικότως ἐπιγέγραπται τὸ κεφάλαιον.

Τούτου τινὶ διασκέψιν ὁ Φιλόσοφος τέτραχα διανέμει. Πρῶτον μὲν ἀποδίδοσι τὸν ὁρισικὸν τῆς Ποιότητος λόγον. Δεύτερον διανέμει παύτιν εἰς διάφορα γένη, ὡς εἴρηται ὑπάλληλα, καὶ τούτων ἕκαστον ἐφεξῆς πολυειδῶς ἀναπτύσσει. Τρίτον περὶ Ποιῶ διαλαμβάνει. Τέταρτον τὰ παρεπόμενα τῆς Ποιότητος προτίθεται. Δὸς δ' εἰπεῖν καὶ πέμπτον, ἐν ᾧ ἀποριάς τινὰς περὶ Ποιότητος προβάλλων ἐπιλύεται.

» Ποιότητα δὲ λέγω, καθ' ἣν ποιοί τινες εἶναι λέγονται.

Αὕτη ἐστὶν ἡ τῆς Ποιότητος ὑπογραφὴ παραδοθεῖσα ὑπὸ τοῦ Φιλοσόφου δηθὺς ἐν ἀρχῇ τῶ κεφαλαίου. ἐφ' ἧς τὸ μὲν ὑπογραφόμενον ἡ ποιότης ἐστὶν ἐξηρημένη τῆς ὕλης. Ὑπογράφεται δὲ διὰ τοῦ Ποιοῦ, ὅπερ ἐστὶ

(1) κοινότερον ἡ ποιότης σημαίνει φησὶ καὶ τὰς δευτέρας οὐσίας, καὶ τὰς οὐσιώδεις διαφορὰς, ἰδιαίτερον δὲ θάτερον τῶν ἀπολύτων συμβεβηκότων, ὅπερ ἐστὶν ἡ ποιότης. ἀπόλυτα γὰρ συμβεβηκότα δύο μόνον κυρίως ποσότης, καὶ ποιότης.

ποιότης σύνολος. Ἔστι δὲ ποιότης κατὰ ἀφαίρεσιν, οἷον ἡ λευκότης, ἥτις ψιλῶ τῶ λευκότητα σημαίνει. Κατὰ δὲ τὸ συγκεχεμένον, οἷον τὸ λευκόν, ὅπερ σημαίνει ποιότητα μετὰ τῆς ὕλης. Ὁ τοίνυν Φιλόσοφος ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁρίζεται τῶ ποιότητα οὐ μετὰ τῆς ὕλης, ἀλλὰ κεχωρισμένως ταύτης διὰ τῆς συνόλου ποιότητος. ἐμφαίνει γὰρ τῶ ποιότητα διὰ τοῦ ποιοῦ, ὅπερ ἐστὶ Ποιότης σύνολος.

Ἀπορεῖται δὲ περὶ τῆς τοιαύτης ὑπογραφῆς. ὅτι δοκεῖ τὸ αὐτὸ δι' ἑαυτοῦ δηλοῦσθαι, τῶ Ποιότητα δηλαδὴ διὰ τῆς Ποιότητος. τὸ γὰρ ποιὸν ὡς εἴρηται, ποιότης ἐστὶ μετὰ τῆς ὕλης. Πρὸς ὃ ἀπαντητέον ὅτι ὁ ὁρισμὸς διὰ σαφεστέρων ὑποδίδοται. τὸ δὲ Ποιὸν σύνολον ὄν, αἰσθητόν ἐστιν. ὅθεν καὶ τῆς Ποιότητος σαφέστερον ὑπάρχει.

„ Ἔστι δὲ ἡ ποιότης τῶν πλεοναχῶς λεγομένων.

Εἴρηται ἀνωτέρω περὶ τῶν διαφόρων σημαινομένων τῇ ποιότητι, ἐκτεθεῖσι νυνὶ μετὰ τὰ Φιλοσόφω τὰ διάφορα εἴδη, εἴτ' οὖν γένη ὑπάλληλα τῆς Ποιότητος. Ὧν τὸ πρῶτον ἐστὶν ἕξις καὶ διάθεσις. Τὸ δεύτερον δύναμις φυσικὴ καὶ ἀδυναμία. Τὸ τρίτον παθητικὴ ποιότης, καὶ πάθος. Καὶ τέταρτον σχῆμα καὶ ἡ περὶ ἕκαστον μορφή.

„ Ἓν μὲν οὖν εἶδος Ποιότητος, ἕξις καὶ διάθεσις λεγέσθωσαν.

Προχειρίζεται τὸ πρῶτον εἶδος τῆς Ποιότητος ὁ Φιλόσοφος ταῖς δὲ ταῖς φωναῖς, ἕξειτε καὶ διαθέσει, ἑκάτερον δὲ τῶν εἰρημένων ὀνομάτων πολυειδῶς λαμβάνεται. Ἡ γὰρ ἕξις (ὡς ἐν τῶ Δ. τῶν Μεταφυσικῶν ὁ Φιλόσοφος διδάσκει) Πρῶτον μὲν ἐνέργειάν τινα σημαίνει μεταξὺ τοῦ ἔχοντος καὶ ἐχομένου θεωρουμένω, καθ' ὃ σημαινόμενον σωίζεται τῶν τοῦ ὄντος γενῶν τὸ Ἔχεσθαι, ὃ καλεῖται Ἔχειν. Σημαίνει δεύτερον ἡ ἕξις λιτιναῦν διάθεσιν, καθ' ἣν τὸ ἔχον ταύτῃ διατίθεται δέ, ἢ κακῶς καθ' ἑαυτό, ἢ πρὸς ἕτερον, ὅπερ ὁ αὐτὸς Φιλόσοφος ἐν τῶ αὐτῶ κεφαλαίῳ παραδίδωσιν. Ἡ δὲ τοιαύτη διάθεσις, ἡ διὰ τῆς ἕξεως δηλουμένη, ἐκτείνεται καὶ ἐπὶ τῶν μερῶν τοῦ σώματος, τῶν τε ἐμψύχων, καὶ ἀψύχων. Ἥτις ἔτι ἐννοεῖσθαι ἐνδέχεται τριχῶς. Ἢ γὰρ ἐστὶ διάθεσις τῶν μερῶν τοῦ σώματος κατὰ τόπον, ὃν ἕκαστον ἀναφέρεται ἐπὶ τῆς κατηγορίας τοῦ Κεῖσθαι. Ἢ ἐννοεῖται ἡ διάθεσις αὕτη ἐπὶ τῶν μερῶν τοῦ σώμα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ματος πρὸς ἄλληλα, καθ' ἣν τὸ ἔχον ταύτην εὖ, ἢ κακῶς διατίθεται ἐν τοῖς οἰκείοις μέρεσι καθ' ἑαυτό. Τοῦτον δὲ τὸν τρόπον ἡ εἰρημένη διάθεσις ἀναχθήσεται ἐπὶ τὸ τέταρτον εἶδος τοῦ προκειμένου γένους, τὸ σχῆμα (1) δηλαδὴ, καὶ τὴν μορφήν.

Τελευταῖον ἡ εἰρημένη διάθεσις ἐννοεῖται ἐπὶ τῆς δυνάμεως τῆς ψυχῆς, ἥτις (2) αὐτῆς χαρίζεται ῥᾳστώνην καὶ εὐχέρειαν ἐπὶ τὸ ἐνεργεῖν. καὶ ἔτω σωίσησι τὸ πρῶτον εἶδος τῆς Ποιότητος, περὶ οὗ ἐπὶ τὸ παρόντος.

Περὶ Διαθέσεως.

ΤΗς διαθέσεως τὸ αὐτὸ (3) εἶδος ἐν Ποιότητι σημαινούσης, ὅπερ καὶ ἡ ἕξις, οὐδὲν ἀπεικὸς, εἰ καὶ ἐπὶ τῆς λοιπῶν αὐτῆς σημαινομένων συμφωνεῖ τῇ ἕξει. ἧς ἓν διδάσκει τὰ σημαινόμενα ὁ Φιλόσοφος ἐπὶ τῶ αὐτοῦ τῆς Μεταφυσικῶν βιβλίου. Εἰπὼν γὰρ ὅτι ἡ διάθεσις, τάξεως ἐστὶ σημαντικὴ ἐπὶ τῆς ἐχόντων μέρη, τὴν τοιαύτην τάξιν τειχῶς θεωρεῖσθαι φησὶν, ἢ κατὰ τόπον, ἢ κατὰ μορφὴν, καὶ τρίτον κατὰ δύναμιν. Τὰ σημαινόμενα τῆς διαθέσεως καθ' τὸν πρῶτον τρόπον, ἀναφέρεται ἐπὶ τὸ Κεῖσθαι. Τὰ δὲ κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον, ἐπὶ τὸ τέταρτον εἶδος τοῦ προκειμένου γένους, οἵἀπου καὶ ἐπὶ τῆς ἕξεως εἴρηται. Κατὰ δὲ τὸν τρίτον τρόπον ἐννοουμένη ἡ τοιαύτη τάξις, διαθετικὴ ἐστὶ τῆς δυνάμεων τῆς ψυχῆς, ἃς ῥυθμίζεται καὶ προχείρους ἀπεργάζεται πρὸς τὸ ἐνεργεῖν ἀσφαλῶς τε, καὶ ῥᾳδίως κατὰ τὸ εἶδος τῆς διαθέσεως, καθ' ὃ σημαινόμενον περὶ τῆς ἐνταῦθα γίνεται λόγος, καὶ ἔστι τῇ ἕξει ταυτοσήμαντος. Ὅτι δὲ αὗται Ποιότητας εἰσὶ, ῥᾴστα σωίγεται ἐκ τῆς ὑποδιαιρέσεως περὶ Ποιότητος ὑπογραφῆς. Ἐκεῖνο γὰρ ὄνομα ποιότης, καθ' ὃ τὸ μετέχον ποιόντι λέγεται εἶναι. ἀλλὰ μὴν κατὰ τὴν ἕξιν καὶ διάθεσιν, ὡς τὰ ἐκτεθέντα δηλοῦσι παραδείγματα ποιοῦντες ἔναι λεγόμεθα. ἡ ἕξις ἄρα καὶ ἡ διάθεσις ποιότητες ἀναντιῤῥήτως εἰσίν.

„ Διαφέρει δὲ ἕξις καὶ διάθεσις.

Η ἜΞις καὶ ἡ διάθεσις, καίτοι μὴ διάφορα εἰσὶν ἐν Ποιότητι εἴδη, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ (4) ἀμφότερα, τῷ μὴ διειλῆχθαι κατ' οὐσίαν. Διαφέρει

(1) Θαμὲν γὰρ τὸ εὖ διακείμενον σῶμα δύναδες, τὸ δὲ κακῶς ἐξ ἀναπαλλήλως, δυσιδές.
(2) Ἥτις ἕξις ἔξωθεν αὐταῖς ἐπέρχεται. (3) Ἤτοι τὸ πρῶτον. (4) Εἶδος εἰσί.

ρουσι μόνοι ἀλλήλων κατὰ συμβεβηκός, ὧν τὰς διαφορὰς ἐν τούτοις ὁ Φιλόσοφος ἐκτίθεται. Εἰσὶ δὲ αὗται δύο. καὶ πρώτη μέν ἐστιν ὅτι ἡ ἕξις χρονιωτέρα τε, καὶ μονιμωτέρα ἐστὶ ποιότης, ἥπερ ἡ διάθεσις. ἡ δὲ ἕξις δυσαπόβλητος ἐστὶ τοῦ ἐν ᾧ ὑπάρχει, καὶ δυσαφαίρετος. Ἐμπεδοῦται τοῦτο ὁ Φιλόσοφος παραδείγμασι σαφεστάτοις, οἷαι εἰσὶν αἱ ἐπιστήμαι, καὶ αἱ περὶ τὰ ἤθη ἕξεις. Ἡ γὰρ ἐπιστήμη τῆς παραμονιμωτέρως ἐστὶ, καὶ δυσαπόβλητος τοῦ ἐν ᾧ ὑπάρχει ὑποκειμένου τυγχάνει οὖσα. Οὐ γὰρ ἀφαιρεῖται τοῦ ἐν ᾧ ὑπάρχει ἡ ἐπιστήμη, ὅτι μὴ μεγάλης γινομένης μεταβολῆς, ἢ ὑπὸ νόσου, ἢ ὑπὸ τοιούτου ἑτέρου. Ὁμοίως δὲ καὶ αἱ περὶ τὰ ἤθη ἕξεις, οἷον δικαιοσύνη, καὶ ὅσαι ἄλλαι. διαθέσεις δὲ ἤκουσαν, ὅσαι τοιαῦται ποιότητες δυσαπόβλητοι εἰσὶ, καὶ ῥᾳδίως ὑπογίνονται τοῦ ὑποκειμένου. σωίσησι τοῦτο ὁμοίως ὁ Φιλόσοφος παραδείγμασι χρώμενος θερμότητι, καὶ ψυχρότητι, νόσῳ τε, καὶ ὑγείᾳ, αἷς διατίθεταί πως ὁ ἄνθρωπος, ταχέως μέντοι μεταπίπτει. ὡς ὅταν ὑπὸ τῆς θερμότητος εἰς ψυχρότητα, ἢ ὑπὸ τῆς νόσου εἰς ὑγίειαν ἐναλλὰξ μεταβαίνει. Ἢν μέντοι παῦται χρονιωτέρῳ ἔθει βεβαιωθείη, καὶ οἷον εἰς φύσιν μεταβληθείη, πάγια καὶ δυσαπόβλητα ὑποκαθίστανται. ἀλλὰ τοιαῦτα οὐκ ἔτι διαθέσεις, ἀλλ' ἕξεις εἰωθε λέγεσθαι.

„ Φανερὸν δέ ἐστι.

Συνίσησι τὴν αὐτὴν τῆς ἕξεως καὶ διαθέσεως διαφορὰν ὁ Φιλόσοφος καὶ ὑπὸ τῆς λεκτικῆς συνηθείας. εἴθισται γὰρ τοῖς ἀνθρώποις ἐκείνην τῶν παθῶν προσαγορεύειν ἕξεις, ὅσα μονιμωτέρως ἐνίζάνει τῷ ὑποκειμένῳ, καὶ δυσαπόβλητα τυγχάνει ὄντα. Διαθέσεις δὲ ὅσα ἀντικειμένως ἔχει, τὰ δυαπόβλητα δηλονότι καὶ ὀλιγοχρόνια. τοὺς γὰρ μὴ παγίως ἐπιστήμας τινὸς δόγματα, ἀλλὰ ῥᾳδίως ὑποβαλλόμενα, οὕτω ὁ ἕξει εἶναι τῆς ἐπιστήμης φαμὲν, ἀλλ' ἐν διαθέσει μόνον. εἰσὶ γάρ πως διατιθέντες κατ' ἐπιστήμην, ἀλλ' οὐ παγίως καὶ δυσαποβλήτως.

„ Εἰσὶ δὲ αἱ μὲν ἕξεις, καὶ διαθέσεις.

Ἐν τούτοις ὁ Φιλόσοφος παραδίδωσι τὴν δευτέραν διαφορὰν τῆς ἕξεως, καὶ διαθέσεως, ἥτις ἐστὶν ὅτι ἡ διάθεσις πλατύτερον ἐκτείνεται, ἥπερ ἡ ἕξις. Πᾶσα γὰρ ἕξις, καὶ διάθεσις λέγεται, οὐ μέντοι καὶ

καὶ πᾶσα διάθεσις ἕξις προσαγορευθείη. Αἴτιον δὲ τούτου ὅτι ἡ διάθεσις, (ὑπὲρ ἐπὶ τὸ προκειμένου ἀπάγεται κατηγορίαν) διχῶς ἐκλαμβάνεται, πλατύτερον μὲν, ὑπὲρ Ποιότητα σημαίνει, καθ' ἣν αἱ ψυχικαὶ δυνάμεις ἡμῶν διατίθενται πρὸς τὸ ἐνεργεῖν ῥᾳδίως καὶ ἀσφαλῶς, εἴτε δυκίνητος καὶ δυσπαλλακτος εἴη, εἴτ' οὖν μόνιμος καὶ δυσπαλλακτος. Στενότερον δὲ ἡ διάθεσις Ποιότητα σημαίνει ῥᾳδίως ἀπαλλαττομένην, καὶ ἐπιγινομένην τοῦ ἐν ᾧ ὑπάρχει ὑποκειμένου. Κατὰ μὲν οὖν τὸν πρῶτον τρόπον, ἐννοουμένη ἡ διάθεσις, καὶ κατὰ τῆς ἕξεως λέγεται. Οἱ γὰρ ἐν ἕξει τινὶ ὄντες, καὶ ἐν διαθέσει πάντως εἰσὶν, οἱ δὲ ἐν διαθέσει ὄντες, οὐ καὶ ἐν ἕξει εἰσὶν, εἴπερ δυκίνητος τύχη οὖσα ἡ τοιαύτη διάθεσις.

Ἕτερον γένος ποιότητος.

Μεταβαίνει λοιπὸν ὁ Φιλόσοφος ἐπὶ τὸ δεύτερον γένος τῆς Ποιότητος, ὅπερ εἶναι φησὶ, δύναμιν (1) φυσικὴν καὶ ἀδυναμίαν. γένος δὲ τοῦτο ἐκάλεσεν, οὐχ ὅτι μὴ ἐπὶ τὴν Ποιότητα ὑπάγεται ὡς τὸ γενικώτατον γένος, ἀλλ' ὅτι ἐστὶ γένος ὑπάλληλον, καὶ πολλὰ περιέχει ὑφ' ἑαυτὸ εἴδη. ὁ δὲ τῆς τάξεως λόγος τοιοῦτος ἐστί. Διττὴ γάρ ἡ δύναμις. ἡ μὲν ἐπίκτητος ἕθει, καὶ συνεχείᾳ πράξεων ποριζομένη, κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ἐπιγινομένης ἕξεως. Ἑτέρα δὲ ἡ φυσικὴ λεγομένη, ὡς ἀπὸ φυσικῆς ἀρχῆς προερχομένη. Ἐπεὶ τοιγαροῦν ὁ Φιλόσοφος διέλαβε προσεχῶς περὶ τῆς ἐπικτήτου δυνάμεως, τῇ τῆς ἕξεως καὶ διαθέσεως ἐπωνυμίᾳ, ἀκολούθως νῦν περὶ τῆς δευτέρας δυνάμεως τῆς φυσικῆς διορίζεται. ἥτις ἐστὶν ἀρχὴ, καὶ οἷον βάσις τῆς προληφθείσης (2) δυνάμεως.

Διαιρεῖται τοῖς νεωτέροις τὰ σημαινόμενα τῆς φυσικῆς δυνάμεως. Ὅτε μὲν γάρ φασι πλατύτερον ἐκλαμβανομένην, ἐπὶ πάσας ἐκτείνεται τὰς δυνάμεις, ποιητικὰς, καὶ παθητικὰς, καθ' ὃ σημαινόμενον, καὶ αἱ κατ' οὐσίαν δυνάμεις περιέχονται. Δυνάμεις δὲ οὐσιώδεις ἐννοοῦσι, τὴν μὲν ἐπὶ Θεοῦ ποιητικὴν καὶ δημιουργικὴν τῶν ἁπάντων, τὴν δὲ ἐπὶ τῆς πρώτης ὕλης, παθητικὴν, ὡς παντὸς εἴδους ἐνύλου δεκτικήν. Αἱ δὲ τοιαῦται δυνάμεις, ἅτε δὴ οὐσιώδεις, οὐχ ὑπάγονται τῇ προκειμένῃ κατηγο-

(1) Πρότερόν δ' οἶμαι τῆς φυσικῆς δυνάμεως ἡ ἐπίκτητος δύναμις, ἥτις ἐστὶν ἕξις καὶ διάθεσις, ὡς σαφέστερα. πρωτεῖται δὲ διδασκαλικῶς τὰ σαφέστερα τῶν ἀσαφῶν, ὁ δὲ Φιλόσοφος ἐνταῦθα διδασκαλικῶς διαλέγεται. κατὰ δὲ Ἀμμώνιον ὅτι ἕξις καὶ διάθεσις περὶ τὰ ἔμψυχα, δυνάμις δὲ καὶ ἀδυναμία περὶ τὰ φυσικὰ καταγίνονται, τὰ δὲ ἔμψυχα τῆς φύσει πρεσβύτερα. (2) Τῆς ἐπικτήτου.

πηγορίᾳ, ἐφ' ἧς αἱ κατὰ συμβεβηκὸς δυνάμεις τάττονται μόναι. Ἰδιάτερον δὲ ἐννοοῦντες τὴν φυσικὴν δύναμιν, ἀρχὴν εἶναι φασὶ προσεχῆ κινήσεως ὁποιασοῦν. διττὸν γὰρ γένος τίθενται τῶν κατὰ φύσιν ποιητικῶν ἀρχῶν, τὸ μὲν πόρρω, τὸ δὲ προσεχές. Κἀκεῖνο μὲν εἶναι φασὶν αὐτὸ τὸ φυσικὸν εἶδος τῆς σωματικῆς οὐσίας. Τὸ δὲ προσεχὲς (1) αὐτοῖς ἐστὶ δύναμις, εἴποιμι φυσικὴ ποιότης, ἀπὸ τοῦ πρώτου παραγομένη, οἵ (2) καὶ τὸ τέλειον ἐπιγίνεται ἡ ἕξις ἐπίκτητος οὖσα, ἐπιτηδειότητα τούτοις ἐμποιοῦσα περὶ τὸ ἐνεργεῖν. Ἀλλ' ἡμῖν μὲν εἴρηται ἀποχρώντως ἐν τῷ περὶ οὐσίας λόγῳ ὁπόσακις αἱ φυσικαὶ δυνάμεις τῶν φυσικῶν εἰδῶν αὐτίδιας ἕλλονται.

Διωρίσαι μὲν ἡμῖν ἀνωτέρω ὅπως αἱ φυσικαὶ δυνάμεις ἐννοοῦνται, καὶ τίνι ἐοίκασι τοῦ οἰκείου εἴδους πεφύκασι διακρίνεσθαι. καὶ μετ' ὀλίγον δὲ αὖθις παραινέσομεν τι περὶ αὐτῶν. Ὁ δὲ Φιλόσοφος εἰς δήλωσιν τοῦ προκειμένου εἴδους τῆς Ποιότητος, δυσὶν ὁμοίως κέχρηται ὀνόμασι. δυνάμει δηλαδὴ, καὶ ἀδυναμίᾳ. ὧν ἡ μὲν δύναμις πρὸς τὸ ἐνεργεῖν ἀναφέρεται. Οἵτε γὰρ δρομικοὶ λεγόμενοι, πυκτικοίτε, καὶ ὅσοι ἄλλοι τοιοῦτοι προσαγορεύονται, διὰ τὴν ἐνοῦσαν αὐτοῖς φυσικὴν δύναμιν καθ' ἣν εὖ ἔχουσι περὶ τὸν δρόμον, ἢ τὸ πυκτεύειν, οἷον ἢ σαρκωδέστεροι τυγχάνουσιν ὄντες, ἢ νευροδέστεροι, καὶ ζωνότεροι διὰ τὴν τοιαύτην τοῦ σώματος ἕξιν, πρὸς πυγμὴν, ἢ πάλην, πεφύκασιν ἐπιτηδειότεροι. Ἡ δὲ ἀδυναμία πρὸς πάθος ἀναφέρεται, καθ' ἣν ὑγιεινοὺς εἶναι φαμὲν τοὺς μὴ ῥᾳδίως παθαινομένους ὑπὸ τῶν νοσοποιῶν αἰτιῶν.

Αὗται δὲ δύναμις δηλονότι καὶ ἀδυναμία, οὐ διαφέρουσιν ἀλλήλαις τῷ εἴδει, ἔστιν ὅτε οὐ δὲ τῷ ἀριθμῷ. μία γὰρ καὶ ἡ αὐτὴ Ποιότης κατὰ διαφόρους σχέσεις, δύναμις καὶ ἀδυναμία προσαγορεύεται. ὃ καὶ παρασημαίνειν ὁ Φιλόσοφος ἐδήλωσε. τὸ γὰρ δυνατὸν ῥᾳδίως τιμηθῆναι, ἀδύνατον ἐστὶ, ταυτὸ δὲ εἰπεῖν ἀδυναμίαν ἔχειν, ὥς τε ἀντέχειν πρὸς τὸ πάθος. καὶ τὸ δυνάμενον ἔχον τοῦ νοσεῖν, ἀδυναμίαν ἔχει τοῦ ἀντέχειν πρὸς τὰ νοσοποιὰ αἴτια. ὥς τε μία καὶ ἡ αὐτὴ ποιότης ἀμφότερα, δύναμις, καὶ ἀδυναμία, οὐ δὲ τῷ εἴδει ἀλλήλων ἀφώρισται, ἀλλὰ τῷ τὴν μὲν ὡς ποιητικὸν, τὴν δὲ ὡς παθητικὸν θεωρεῖσθαι, ὡς εἴρηται, ἡ μὲν δύναμις, ἡ δὲ ἀδυναμία ἥκουσαν.

Ὅτι

(1) Τοῖς νεωτέροις, ἤτοι τὸ ὑπ' αὐτῶν λεγόμενον, προσεχές. (2) Οἷς δυσὶ γενέσθαι ἐπέρχεται ἡ ἐπίκτητος ἕξις. πρῶτον γὰρ κατ' ἐκείνου γένος τὸ πόρρω, εἶτα τὸ προσεχές, ἐφ' οἷς τίχη, ἡ ἐπιγίνεται.

Ὅτι δὲ ποιότητες εἶναι, σαφὲς ἐκ τῆς ὑποδοθείσης κοινότερον τῇ ποιότητι ὑπογραφῆς. οἱ γὰρ μετέχοντες τούτων, ποιοί τινες εἶναι λέγονται κατ' αὐτάς, ὡς ὁ κατὰ δύναμιν φυσικὴν πυκτικὸς, ἢ δρομικός. Ἐκεῖνο δὲ ἐπισκέψεως ἄξιον κἀνταῦθα, ὅτι ὁ Φιλόσοφος παραδείγματι τῶν φυσικῶν δυνάμεων προκεχείρισται, τὰ παρὰ (1) τὴν φυσικὴν τῶν στοιχείων κρᾶσιν τοῖς μικτοῖς ἐγγινόμενα. ἡ δὲ τοιαύτη κρᾶσις, καὶ μᾶλλον (2) καὶ ἧττον ἐπιδέχεται, ὡς δῆλον ἐπί τε τῶν ζώων, καὶ φυτῶν. ᾧ δὴ λόγῳ καὶ οὐκ ἀπεικότως αἱ τοιαῦται δυνάμεις ἐν τοῖς συμβεβηκόσιν ἐτάχθησαν. αἱ δὲ οἰκεῖαι ἑκάστου εἴδους ἐνέργειαι, οὐ παρά τινος ἄλλου ἀμέσως προβάλλονται, ὅτι μὴ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ εἴδους. ἡ αὐτὴ γὰρ τοῦ ζώου ψυχὴ, καὶ ὁρᾷ, καὶ ἀκούει, καὶ τὰς λοιπὰς αὐτῇ προσηκούσας ἀποδίδωσιν ἐνεργείας. τὸ (3) δὲ δύνασθαι, τὸ μὲν ὀξύτερον, ἢ ἀμβλυότερον ὁρᾶν, ἢ ἀκούειν, τὸ δὲ μὴ, διὰ τὴν φυσικὴν τοῦ σώματος ἕξιν, καὶ κρᾶσιν, συμβεβηκός ἐστι πάντως, καὶ ἐπὶ τὸ προκείμενον τῆς ποιότητος εἶδος ὑπάγεται.

„ Τέταρτον δὲ γένος Ποιότητος παθητικαὶ ποιότητες, καὶ πάθη.

Διωρισάμενος τὰ δύο (4) πρῶτα τῆς ποιότητος εἴδη, ἅπερ ἐπὶ τῆς αἰσθητῆς οὐσίας, λόγον ἀρχῆς ἔσχηκε ποιητικῆς, τὸ μὲν φυσικῆς, τὸ δὲ ἐπικτήτου. δυτάκτως νυνὶ ἀποδίδωσι τὰ λοιπὰ δύο εἴδη, ἃ πρὸς ἐκεῖνα λόγον ἀποτελέσματος ἴσχει. ὧν τὸ μὲν, ἐστὶ παθητικὴ ποιότης καὶ πάθος. τὸ δὲ, σχῆμα, καὶ ἡ περὶ ἕκαστον μορφή. Διαλαμβάνει μὲν πρῶτον περὶ τῆς παθητικῆς Ποιότητος καὶ πάθους. ὅτι ταῦτα μέχρι βάθους τῆς αἰσθητῆς οὐσίας ἐνοεῖται ὑπάρχοντα, ἐκεῖνα δὲ περὶ τὴν αἰσθητὴν οὐσίαν καὶ ἐπιπολαίως μόνον τῆς ἐπιφανείας θεωρεῖται. Προσηγόρευτε δὲ ὁ Φιλόσοφος καὶ τοῦτο τὸ εἶδος τῆς ποιότητος γένος, ὥς περ καὶ τὸ αἰωτέρω. Τὸ δὲ αἴτιον τῆς προσηγορίας εἴρηται ἤδη ἐν (5) ἐκείνῳ.

Τῶν δὲ παθητικῶν ποιοτήτων καὶ παθῶν, τὴν μὲν ἐπὶ τοῦ σώματος, τῶν δὲ ἐπὶ τῆς ψυχῆς συμβαίνειν πεφυκότων, ὁ Φιλόσοφος πρότερον

(1) Διά. (2) Τῶν ζώων γὰρ τὸ μὲν μᾶλλον ὁρᾷ καὶ ἀκούει, τὸ δὲ ἧττον. διὰ τὴν τούτων ἐπιμιξίαν, τῆς στοιχείων δηλαδὴ συμμερίσαντες καὶ ἀσυμμερίαν. (3) Τὸ δὲ αἰτίας τῆς φυσικῆς κράσεως τοῦ σώματος τὸν μὲν μᾶλλον, τὸν δὲ ἧττον ὁρᾷν, ἢ ἀκούειν, τοῦτο συμβεβηκός ἐστι. (4) Ἕξιν καὶ διάθεσιν, δύναμιν καὶ ἀδυναμίαν. τὸ πρῶτον ἐπίκτητον, τὸ δὲ φυσικόν. (5) Τῷ δευτέρῳ, τῇ δυνάμει καὶ ἀδυναμίᾳ δηλαδή.

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τερον περὶ τῆς τοῖς σώμασι συμβαινουσῶν διαλέγεται, ὧν εἰς κατάληψιν τεία ταῦτα ποιεῖ.

Προβάλλεται πρῶτον τὸ αὐτὸ τοῦτο εἶδος, ὅπερ ἐφεξῆς παραδείγμασι διαξανοῦται. Δεύτερον διαφοράντινα κὴ διαίρεσιν τῆς παθητικῶν Ποιοτήτων παραδίδωσι. Τρίτον ὅπως αἱ παθητικαὶ Ποιότητες τῆς παθῶν διευκολύσασι διδάσκει. Εἰς δήλωσιν τοῦ Πρώτου παραδείγματα προχειρίζεται ὁ Φιλόσοφος ἀπότε τῆς πρώτων Ποιοτήτων θερμὸν, κὴ ψυχρὸν, κὴ ἀπὸ τῆς χρωμάτων τλὴ λευκότητα, κὴ τλὴ μελανίαν. Ταῦτα δὲ πάντα ὅτι ποιότητες εἰσὶ παρὰ πόδας ἐπάγεται τλὴ δῆξιν ὁ „ Φιλόσοφος ξόπῳ τοιῷδε. Ποιότητες εἰσὶ καθ' ἃς τὰ μετέχοντα ποιά„ τινα εἶναι λέγεται. Τοιαῦται δὲ πᾶσαι αἱ προσνεχθεῖσαι ἐν παρα„ δείγματος λόγῳ. ἆρα. Τὸ γὰ γλυκὺ ποιὸν εἶναι λέγεται, ἧπερ γλυκύτητος μετέχει. κὴ τὸ θερμὸν ὁμοίως, ἢ μετέχει θερμότητος ποιὸν λέγεται, κὴ τὸ λευκὸν κὴ μέλαν, κὴ τἆλλα ὡσαύτως.

Παραδιδοὺς δὲ ἐφεξῆς ὁ Φιλόσοφος τλὴ ἐνοῦσαν ταῖς παθητικαῖς Ποιότησι διαφορὰν. Πρῶτον ἐκτίθεται αἴτιον, καθ' ὃ τλὴ ἐπωνυμίαν ἔχεσιν αἱ παθητικαὶ Ποιότητες λεγόμεναι. Τοῦτο δὲ ἐσὶν ὅτι πολλαὶ τῆς τοιούτων Ποιοτήτων οὐχ ὡς ἀπὸ πάθους ἐγγινόμεναι παθητικαὶ Ποιότητες ἤκουσαν, ἀλλὰ μᾶλλον, ὅτι πάθος ἐμποιοῦσι ταῖς ἡμετέραις αἰσθήσεσι. τὸ γὰρ μέλι οὐ διὰ τοῦτο γλυκὺ λέγεται (ὅπερ ἐσὶν ἡ παθητικὴ (1) ποιότης) ὡς πεπονθὸς τὶ κατὰ τλὴ γλυκύτητα, ἀλλ' ὅτι πάθος ἐμποιεῖ γλυκύτητος περὶ τλὴ ἡμετέραν γεῦσιν. Ὁμοίως δὲ φησὶ κὴ θερμότητα, κὴ ψυχρότητα παθητικὰς λέγεσθαι ποιότητας, οὐχ ὅτι τὰ μετέχοντα τούτων πάσχουσι κατὰ μέθεξιν, ἀλλ' ὅτι ἐπὶ τῆς αἰσθήσεων πᾶσαι αἱ εἰρημέναι Ποιότητες, πάθους εἰσὶ ποιητικαί.

Δεύτερον αἴτιον ὁ Φιλόσοφος ἐπάγει τῆς ἐπωνυμίας τῆς παθητικῶν ποιοτήτων ἀντικείμενον τῇ προρρηθέντι, ὅτι τινὲς τῆς παθητικῶν Ποιοτήτων αὐτὸ τοῦτο ἤκουσαν παθητικαὶ ποιότητες, οὐχ ὅτι πάθος ἐμποιοῦσι ταῖς αἰσθήσεσιν, ἀλλ' ὡς ὑπὸ πάθους ἐγγινόμεναι. Παραδείγματα προχειρίζεται ὁ Φιλόσοφος ἀπὸ τῆς χρωμάτων. ἡ γὰρ ἐρυθρίασις οὐ τῷ πάθος ἐμποιεῖν ταῖς αἰσθήσεσι πάθος λέγεται, ἀλλ' ὅτι ὑπὸ πάθους ἐγγίνεται τῇ αἰδουμένῳ, πάθος λέγεται. Ὁμοίως δὲ κὴ τὰ λοιπὰ χρώματα, ὅσα προέρχεται παθαινομένης τῆς ψυχῆς, οἷον ὠχρίασις διὰ φόβον, κὴ τὰ τοιαῦτα. Ταῦτα δὲ εἰ μονιμώτερα, κὴ

(1) Ἡ γλυκύτης.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ δυσαπόβλητα γενόμενα τύχωσι, παθητικαὶ ποιότητες λέγονται, ὡς ἀπὸ πάθους ἐγγινόμεναι. ἢ δὲ διαφθορὰ ἀλλοίωσίς τις γένους λέγεται.

Ἀπορία.

Περὶ τῶν ἐκτεθεῖσαν τῆς παθητικῶν Ποιοτήτων διαφορὰν ἀπορία αὐτακύπτει τοιαύτη. Εἰ γὰρ καὶ τὰ χρώματα ὁμοίως διατίθενται τῶν ὄρασιν, ὥσπερ καὶ οἱ χυμοὶ τῶν γεῦσιν, τί μὴ καὶ ταῦτα παθητικαὶ Ποιότητες λέγονται ἀπὸ τοῦ πάθος ἐμποιεῖν ταῖς αἰσθήσεσιν; ἡ γὰρ γλυκύτης, καὶ πικρότης παθητικαὶ Ποιότητες ἤκουσαν, ἀπὸ τοῦ πάθος ἐμποιεῖν τῇ ἡμετέρᾳ γεύσει, ἐπειδὴ καὶ ἐρυθρίασις καὶ ὠχρίασις πάθος ἐμποιοῦσι τῇ ὄψει. οὐκ ἀπεικότως καὶ αὗται παθητικαὶ Ποιότητες ῥηθήσονται, ἀπὸ τοῦ πάθος ἐμποιεῖν ταῖς αἰσθήσεσιν.

Ἀπάντησις.

Εἰσὶν οἱ λέγοντες τῶν ἐκτεθεῖσαν διαφορὰν ἐννοεῖσθαι τῷ Φιλοσόφῳ οὐκ ἐν ταῖς παθητικαῖς Ποιότησιν, ἀλλὰ μεταξὺ τούτων καὶ τῶν παθῶν. Βούλεσθαι δὲ τὸν Φιλόσοφον διειλωχέναι τὰ πάθη τῆς παθητικῶν Ποιοτήτων, ὅτι ἐκεῖναι μὲν παθητικαὶ Ποιότητες ἤκουσαν ἀπὸ τοῦ πάθος ἐμποιεῖν ταῖς αἰσθήσεσι, τὰ δὲ πάθη διὰ τὸ πάσχειν τὸ ὑποκείμενον κατ' ἐκεῖνα. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἀπάντησις οὔτε τῇ λέξει τοῦ Φιλοσόφου σύμφωνος φαίνεται, οὔτε τῇ φύσει τῆς παθητικῶν ποιοτήτων, καὶ παθῶν, ἅπερ ἐκ ἄλλως διειλωχασιν, ὡς αὐτὸς ὁ Φιλόσοφος διδάσκει, ὅτι μὴ τὸ μονιμωτέρας εἶναι καὶ δυσαποβλήτους, ἢ ῥαδίως ἀπογινομένας τοῦ ἐν ᾧ ὑπάρχουσιν ὑποκειμένου.

Ἀπάντησις προσφυεστέρα.

Εἰς δὲ κρείττονα δὲ κατάληψιν τῆς ἐπιλύσεως τοῦ προτεθέντος ἐπιχειρήματος, ῥητέον, ὅτι διττὴ ἐστὶν ἡ παθητικὴ Ποιότης, ἡ μὲν (1) τελειωτικὴ, καὶ ὡς τὰ πολλὰ φύσει προσοῦσα τῷ ὑποκειμένῳ, ἡ δὲ (2) φθαρτικὴ, ἢ γοῦν (3) ἀδιαφόρως ἔχουσα πρὸς τὸν τοῦ ὑποκειμένου τε-

(1) Ὡς ὑγιεία, καὶ ἡ ἐν ψυχῇ ἀρετή. (2) Ὡς νόσος καὶ κακία. (3) Λ' διάφορος ἐστὶν ἡ μήτε τελειωτικὴ, μήτε φθαρτικὴ, ὡς ἡ ἁλικαία καὶ ἐρυθείκσις, καὶ ἄλλαι, αἳ οὔτε φθείρουσιν, οὔτε τελειοῦσι τὸ ὑποκείμενον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λειότητα. Ἡ τοίνυν γλυκύτης ἐν τῷ μέλιτι, ἢ καὶ ἐν τοῖς καρποῖς, μὴ ἀπὸ πάθους τινὸς ἐγγινομένη τούτοις, (οὔτε γὰρ τὸ μέλι, οὔτε μὴν οἱ καρποὶ ἀπὸ πάθους τινὸς ἔχουσι λαβόντες τὴν γλυκύτητα, ἀλλ' ἐξ οἰκείας φύσεως) οὐκ ἂν ἀπὸ πάθους ῥηθείη παθητικὴ ποιότης. ὅθεν λείπεται ἀναγκαίως, τὴν ἐπωνυμίαν ἐσχηκέναι ἀπὸ τοῦ πάθους ἐμποιεῖν ταῖς αἰσθήσεσιν. Ὅσαι δὲ τῶν παθητικῶν ποιοτήτων παθαινομένων τῶν ὑποκειμένων ἐγγίνονται, οἷα εἰσὶ τὰ χρώματα, εἰκότως καὶ ἀπὸ πάθους καθ' ὃ ἐγγίνονται, τὴν ἐπωνυμίαν τῆς ποιότητος ἐκλήρωσαντο. Εἰδὲ καὶ αὗται ἤδη παρημμέναι πάθος ἐμποιοῦσι ταῖς αἰσθήσεσιν, οὐ διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἐπωνυμίαν ἔχουσιν ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἐνεργείας. ἤδη γὰρ ὤφθησαν προσαγορευθεῖσαι παθητικαὶ ποιότητες, ὑφ' οὗ προήχθησαν πάθους.

Τῆς μεταξὺ τῶν παθητικῶν ποιοτήτων διαφορᾶς ἐκτεθείσης, δευτέραν διδάσκει διαφοράν ὁ Φιλόσοφος καθ' ἣν τὰ πάθη τῶν παθητικῶν Ποιοτήτων διαλυμαίνεσθαι, καὶ φησίν. Ὅτι τῶν ἀπὸ πάθους ἐγγινομένων ποιοτήτων, αἱ μὲν ἀπὸ πάθους ἐγγίνονται μονιμώτερον καὶ δυσαποβλήτου, αἱ δὲ ἀπὸ παθῶν δυνηπτοντε & μεταβαλλομένων ῥᾳδίως. Αἱ μὲν οὖν ῥᾳδίως ὑποκαθίσάμβαι, πάθη μόνον λέγονται, αἱ δὲ δυσαπόβλητοι καὶ μονιμώτεροι, παθητικαὶ ποιότητες ἤκουσαν. Τούτων τὰ μὲν πάθη οὐκ ἀπαριθμεῖται παρὰ πᾶσιν ἐν τοῖς εἴδεσι τοῖς Ποιότητος· οὐ γὰρ ἁπλῶς ἀπ' αὐτῶν παρωνύμως λέγεται τὸ μετέχον, ἀλλ' ἐφ' ὅσον μόνον ἐστὶν ἐν τῷ πάσχειν, οἷον ἡ δι' αἰδῶ ἐρυθρίασις, ἢ διὰ φόβον ὠχρίασις, ἀλλ' ἀναφέρουσι τὰ τοιαῦτα πάθη ἐπὶ τὴν κατηγορίαν τοῦ Πάσχειν. Οἱ μέντοι Φιλόσοφος ταῦτα ἐπὶ τοῦ προκειμένου τρίτου τῆς Ποιότητος εἴδους προφανῶς τάττει. εἰ γὰρ καὶ μὴ ἁπλῶς τὸ μετέχον παρωνύμως λέγεται ἀπ' αὐτῶν ἐπὶ χρόνου παντὸς, ἀλλ' ὑπὲρ ὁπωσοῦν διατίθεται εἰδικῶς τὸ δεκτικόν, Ποιότητες εἰσίν. ἐπὶ δὲ τὸ Πάσχειν οὐκ ἄλλως ἀνάγονται, ὅτι μὴ ὡς ἐν τῷ γίνεσθαι θεωρούμενα, καὶ τὸ ποιητικὸν προσημαίνοντα αἴτιον.

„ Ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν παθητικαὶ ποιότητες, καὶ πά-
„ θη λέγονται.

Δεύτερον τοῦτο μέρος τῆς περὶ τοῦ τρίτου εἴδους τῆς Ποιότητος λέξεως, ἐν οἷς ὁ Φιλόσοφος διαλαμβάνει περὶ τῶν ἐν τῇ ψυχῇ πα-

θη-

θητικῶν Ποιοτήτων, ἃς ὁμοίως δίχα διανέμει, εἴς τε τὰς ἐγγινομένας κατὰ φυσικὴν κρᾶσιν καὶ σύστασιν τοῦ ζώου, καὶ τὰς μετὰ τὴν γένεσιν συμβαινούσας τῇ ψυχῇ διαφόροις συμπτώμασιν. Ὑποδιαιρεῖ δὲ τὸ δεύτερον μέρος αὖθις εἴς τε τὰς μονιμωτέρας καὶ δυσαποβλήτους, καὶ τὰς ῥᾳδίως ἀποκαθισαμένας. ἃς καὶ πάθη μόνον προσαγορεύει, διὰ τὸ μὴ ἁπλῶς ἀπ' αὐτῆς παρωνύμως λέγεσθαι τὸ δεκτικόν, ὅτι παχέως διαλύονται.

Παραδείγμασι ταῦτα χρῶνται ὁ Φιλόσοφος. μανικὴν γὰρ ἕξασιν καὶ ὀργήν, καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς γενέσεως παρέπεσθαι τῇ ψυχῇ δυνατὸν, καὶ μετὰ τὴν γένεσιν δὲ διὰ νόσον, ἢ τινὰ ἄλλα συμπτώματα. Τούτων αἱ μὲν πρῶται ἀεὶ ἐνίζάνουσι μόνιμοι τῇ ψυχῇ καὶ τοῦ ὑποκειμένου ἀπαλλαγῆναι, ἢ οὐδαμῶς, ἢ τῆς χαλεπωτάτων ἐστὶν, ἅτε δὴ τῇ φυσικῇ συμπαραμαρτοῦσαι κράσει, αἱ καὶ οὐκ ἀπεικότως παθητικαὶ Ποιότητες ἤκουσαν. οἱ γὰρ κατ' αὐτὰς διατιθέντες, ἁπλῶς ὀργίλοι, καὶ ἁπλῶς μανικοὶ λέγονται. Τῶν δὲ μὴ τὴν γένεσιν συμβαινόντων τῇ ψυχῇ παθημάτων, ὅσα μὲν χαλεπῶς, ἢ οὐδαμῶς ἀποκαθίσταθαι πέφυκε, παθητικαὶ ὁμοίως Ποιότητες προσαγορεύονται. ἁπλῶς γὰρ καὶ κατ' ἐκεῖνα τὸ δεκτικὸν παρονομάζεται τοιοῦτον. τὰ δὲ ῥᾳδίως διορθούμενα, καὶ παχέως ἀποκαθισάμενα, οἷον εἴτις ἐνοχληθεὶς ὀργιλώτερος γένηται, οὐ παθητικαὶ Ποιότητες, ἀλλὰ πάθη μόνον προσαγορεύεται. οὐ γὰρ ἂν ἁπλῶς ὀργίλος ῥηθείη, ὅστις ἐνοχλούμενος, ὀργιλώτερος τοῦ εἰωθότος φανείη.

„ Τέταρτον δὲ γένος ποιότητος σχήματά τε καὶ ἡ περὶ ἕκαστον ὑπάρχου-
„ σα μορφή.

Τὸ τέταρτον καὶ ἔσχατον εἶδος τῆς ποιότητος προβάλλεται ὁ Φιλόσοφος δυσὶν ὀνόμασι, σχήματι δηλαδὴ καὶ μορφῇ τῇ περὶ ἕκαστον τῶν σωμάτων θεωρουμένῃ. Διέλοι δ' ἄντις τὴν λέξιν διχῶς. ὧν ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου μέρους ἐκτεθέντος τὸ αὐτὸ εἶδος, δείκνυσιν ὅτι Ποιότης, ἀπὸ τῆς κοινοτέρου ὑποδοθείσης ὑπογραφῆς τῇ ποιότητι. Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ μέρει ἀπορίας τινὰς περὶ τὸ αὐτὸ εἶδος ἀνακυπτούσας ἐπιλύεται. Φησὶν οὖν τὸ τέταρτον γένος τῆς ποιότητος, γένος ὑπάλληλον ἐννοῶν, ὃν εἴρηται τρόπον. Τὸ δὲ σχῆμα ἐνταῦθα ἐκλαμβάνεται, οὐχ ὡς παρὰ ῥήτορσιν ἐννοεῖται, ἢ τοῖς λογικοδομοῦσιν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὰ συλλογιστικὰ ῥήματα, ἀλλὰ τὸ ῥῆμα ἐνταῦθα περὶ σώματα θεωρεῖται, καὶ ἔστιν οἷον μορφήτις ἀνακύπτουσα καὶ τὴν διαπεράτωσιν τοῦ μεγέθους, περὶ οὗ ὀπώς ποτε διανύσοχε τῆς μαθητικῶν ῥημάτων μετ' οὐ πολὺ ἐροῦμεν. Ἡ δὲ μορφὴ ἐπὶ τοῦ παρόντος, ὅτι μὴ τὸ εἶδος σημαίνει τὸ συσατικὸν ἑκάστου, καὶ αὐτὸς ὁ Φιλόσοφος ἐδήλωσεν εἰπών. καὶ ἡ περὶ ἕκαστον ὑπάρχουσα μορφὴ, τυτέστιν οὐ τὸ ἐνδογενὲς, καὶ οὐσιῶδες ἑκάστου εἶδος, ἀλλὰ τὸ ἐπιπολῆς καὶ κατὰ συμβεβηκὸς, ὃ περὶ τὴν διαπεράτωσιν τοῦ μεγέθους θεωρεῖται. καὶ ἔστι ῥηδὸν τὸ αὐτὸ τῷ ῥήματι, ὧν ἡ διαφορὰ δηλωθήσεται καπωτέρω. Ὑπάγει δὲ τῷ ῥήματι καὶ τῇ μορφῇ ὁ Φιλόσοφος βάθυτητα καὶ καμπυλότητα, καὶ ἔτι ἄλλο τούτοις παρεμφερὲς, ἃ καὶ δείκνυσιν ὅτι ποιότητες, ὅτι τὰ κατ' ἐκεῖνα διακείμενα ποιάτινα λέγεται εἶναι, ὅπερ ἐστὶν οἰκειότατος τῆς Ποιότητος χαρακτήρ.

Ὅτι δὲ τὰ μετέχοντα τῆς εἰρημένων ποιά τινα εἶναι λέγεται, διδάσκει ὁ Φιλόσοφος λέγων, τὸ γὰρ ῥίγωνον, ἢ τετράγωνον εἶναι, ποιόντι
„ λέγεται. ὁμοίως δὲ κ τὸ βάθυ, ἢ καμπύλον, καὶ ἁπλῶς παν ὁπωσοῦν
„ ἐσχηματισμένον, ἢ μεμορφωμένον, ποιόντι εἶναι λέγεται, κατὰ τὸν
„ τοιόνδε σχηματισμὸν, ἢ μόρφωσιν.

„ Τὸ δὲ μανὸν, καὶ πυκνὸν, καὶ ῥαχὺ καὶ λεῖον.

Δεύτερον τουτὶ μέρος τῆς λέξεως, ἐν ᾧ ὁ Φιλόσοφος ἁπαντᾷ ζητήματι τοιῶδε. εἶχε γὰρ αἴτις εἰπεῖν, τὸ μανὸν, καὶ πυκνὸν, καὶ ῥαχὺ, καὶ λεῖον ποιόντι σημαίνειν δοκοῦσι. λέγεται γὰρ ἀπ' αὐτῶν τὰ μετέχοντα παρωνύμως ποιά. ἐξ ἐναντίας δὲ ἀλλότρια τῆς Ποιότητος ἐοίκασιν εἶναι, οὐ γὰρ φαίνεται ὅπως ἀνακτέα ἐστὶν, ὡσότι τῶν εἰρημένων εἰδῶν τῆς ποιότητος.

Ἀπαντᾷ δὲ πρὸς ταῦτα ὁ Φιλόσοφος, ὅτι τὰ εἰρημένα οὐκ εἰσὶ ποιότητες, καὶ δείκνυσι ῥόπῳ τοιῶδε. τὰ κατὰ τὴν θέσιν τῶν μερῶν συνεστάμενα οὐκ εἰσὶ Ποιότητες, ἀλλ' ὑπὸ τὸ Κεῖσθαι ἀναφέρεται, ἀλλὰ μὴν ταῦτα κατὰ τὴν θέσιν τῶν μερῶν συνέστηκεν. ἄρα.

Δείκνυται ἡ ἐλάττων ὑπὸ τῆς ὑπογραφῆς ἑκάστου τῶν εἰρημένων. πυκνὸν μὲν γὰρ λέγεται, οὗ τὰ μόρια συνεγγυς ἀλλήλων εἰσὶ, μανὸν δὲ οὗ τὰ μόρια διεστηκότα ἀπ' ἀλλήλων τυγχάνει. Καὶ λεῖον μὲν οὗ τὰ μόρια ἐπ' εὐθείας πῶς κεῖται κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν, Τραχὺ δὲ οὗ τῶν μερίων τὰ μὲν ὑπερέχει, τὰ δὲ ἐλλείπει. ἤτοι τὰ μὲν ἐπανεστηκότα, καὶ

ὑπερέ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὑπερέχοντα τῶν ἄλλων, τὰ δὲ ὑφιζάνοντα, καὶ ἐλλείποντα κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν.

Ἐπισῆσαι μέντοι δέον, ὅτι διττόν ἐστι τὸ μανὸν, καὶ πυκνὸν, τὸ μὲν ἐπόμενον τῇ φυσικῇ τῶν σωμάτων συστάσει, μάλιστα δὲ τῶν ἁπλῶν, καθὰ καὶ ἐπὶ τῶν συνθέτων θεωρεῖται. ἡ γὰρ ὕλη διαφόροις τόποις μανοῦσθαι, καὶ πυκνοῦσθαι πέφυκε κατὰ τὰς διαφορὰς τῶν ἐγγινομένων αὐτῇ εἰδῶν, καὶ τὸ τοιοῦτον μανὸν, καὶ πυκνὸν, τοῦ τελείου εἴδους ἐστὶ τῆς ποιότητος, ἐν ταῖς ἁπταῖς ταττόμενα ποιότησιν. ἕτερα δὲ μανὸν καὶ πυκνόν ἐστι, προσημαίνοντα θέσιν τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων, ὧν τὰ μέρη ἀλλήλων διέστηκεν, ὡς ἑτέροντι παρεμπίπτειν ἀλλότριον σῶμα, οἷόν τε καθορᾶται ἐπίτινων μικτῶν, ὡς ἐν ἀσόγγῳ, (1) κιονήρει, καὶ τοῖς τοιούτοις, ὅπερ ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁ Φιλόσοφος ἐπὶ τὸ Κεῖσθαι ἀναφέρει. τὸ γὰρ τοιοῦτον μανὸν, ἢ πυκνὸν, οὐ Ποιότητες τῷ ὄντι εἰσίν.

Ἀπορία.

Ἀπορεῖται ἐντεῦθα περὶ τοῦ σχήματος τίνι λόγῳ ἐπὶ τὴν ποιότητα ἀναφέρεται. τὸ γὰρ τρίγωνον, ἢ τετράγωνον, ἄτινα εἰσὶ σχήματα, ἐν τῷ γένει τῆς ποσότητος ἀναντιῤῥήτως τάττονται. ὃ καὶ αἱ τῶν μαθηματικῶν θεωρίαι, περὶ αὐτῶν σαφῶς ἐμπεδοῦσιν. οὐδὲν γὰρ ὑστοπίπτει τῇ μαθηματικῇ θεωρίᾳ, ὅτι μὴ ποσότης.

Τὴν λύσιν τῆς προτεθείσης ἀπορίας ἐπηνίξατο ὁ Φιλόσοφος ἐπὶ τῆς λέξεως, τάξας ἐν Ποιότητι οὐ τὸ, τρίγωνον, ἢ τετράγωνον, ἀλλὰ τὸ τριγώνῳ ἢ τετραγώνῳ εἶναι. διχῶς γὰρ ἐνδέχεται τὸ τρίγωνον θεωρηθῆναι, ἢ καθὸ διαιρετὸν καὶ μέτρητόν ἐστι, κατὰ τὰς αὐτοῦ διαστάσεις. ὃν τρόπον ἐπὶ τὸ γένος ἀνήκει τῆς ποσότητος. Θεωρεῖται δεύτερον τὸ σχῆμα τρίγωνον, ἢ τετράγωνον, καθὸ σημαίνει τὸν τρόπον τῆς περιγραφῆς καὶ σχηματισμὸν τῶν σωμάτων, οὐ τρόπον οὐ τὸ τρίγωνον, ἀλλὰ τὸ τριγωνοειδὲς μᾶλλον, ἢ τετραγωνοειδὲς σημαίνει. ᾧ δὴ λόγῳ θεωρεῖται τῷ Φιλοσόφῳ ἐντεῦθα. ὥσπερ καὶ γωνία οὐ καθ' ἑαυτὴν, ἀλλὰ τῷ γεγωνιῶσθαι ὑδί τῆς προκειμένης γίνεται σκέψεως. Ὅτι δὲ ποιότητες πᾶσα τὸν εἰρημένον τρόπον θεωρούμενα, συμβέβηκε τοιαύτη δείξει. Ἐξ ὧν δὴ ποιά τινα εἶναι λέγεται, ταῦτα ποιότητες. ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων τὰ σώματα τῷ γεγωνιῶσθαι ὑδί, ἢ ὑδὶ τριγωνοειδῶς φέρε εἰπεῖν, ἢ τετραγωνοειδῶς,

(1) Κοῦφοι τινὲς λίθοι θαλάττιοι ἐσὶν ἡ κίσηρις.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

δῶς, καὶ τὴν διάφορον ὑποπεράτωσιν, καὶ περιγραφὴν τοῦ μεγέθους ποιά τινα λέγεται εἶναι. ἆρα αἱ τοιαῦται ὑποπερατώσεις ποιότητες εἰσίν.

Ἀπορία.

Ἀπορεῖται δεύτερον, τίνι λόγῳ τὸ σχῆμα τῆς μορφῆς διενήνοχε. κοινότερον γὰρ λέγεται ἡ μὲν μορφὴ τοῖς ἐμψύχοις προσήκειν σώμασιν. ἔχει γὰρ ἰδίαν τινὰ περιγραφὴν καὶ ὑποπεράτωσιν τὰ ἔμψυχα σώματα, παρεπομένην τῷ ἑκάστου εἴδει, καὶ τῆς τοιαύτης ὑποπερατώσεως καὶ σχηματίσεως φυσικῆς, τῶν ἐμψύχων σωμάτων, σημαντικὸν εἶναι βούλονται οἰκείως καὶ πρώτως τὸ πρόσρημα τῆς μορφῆς. τὴν δὲ τοῦ σχήματος φωνὴν, ἰδιαίτερον σημαίνειν οἴονται τὸν ἐν τοῖς ἀψύχοις τῶν σωμάτων σχηματισμόν.

Ἔστι μέντοι ἡ ἀπάντησις αὕτη, τῆς διανοίας τοῦ Φιλοσόφου ἀλλόξιος. ὑποτίθησι γὰρ κατ' οὐσίαν διενηνοχέναι τὸ σχῆμα τῆς μορφῆς. οὐδὲν γὰρ σχῆμα κατὰ τὴν τοιαύτην ἀπάντησιν ἂν εἴποιμεν μορφὴν, ἀλλ' οὐδὲ ἀνάπαλιν. ὅθεν ἐδὲ εἷς εἶδος Ποιότητος ἄμφω ταῦτα ἂν τὸ σχῆμα καὶ ἡ μορφὴ, ἀλλὰ δύο, ἀλλήλων κατ' οὐσίαν κεχωρισμένα, οὗ τὸ ἀντικείμενον ὁ Φιλόσοφος ἐπὶ τῆς λέξεως διδάσκει, καὶ ὁ λόγος συμπείθει. ἑκάτερα γάρ τε, σχῆμα, ὥσπερ καὶ ἡ μορφὴ, τὸν ζόφον τῆς ὑποπερατώσεως καὶ σχηματισμοῦ τοῦ μεγέθους δηλοῦσι. τὸ δὲ, τὴν μὲν παρέπεσθαι τῇ τῆς ψυχῆς ἰδιότητι, τὸ δὲ μὴ, οἷον ὑποδιαίρεσις ἐστὶ τοῦ αὐτοῦ εἴδους.

Ἕτεροι δὲ φασὶ τὸν αὐτὸν ζόφον τῆς ὑποπερατώσεως, καὶ σχηματισμοῦ τῶν σωμάτων ὑπ' ἀμφοτέρων σημαίνεσθαι τῶν φωνῶν. ἀλλ' ὑπὸ μὲν τοῦ σχήματος, μαθηματικώτερον καὶ τῆς ὕλης κεχωρισμένον. ὑπὸ δὲ τῆς μορφῆς, σημαίνεσθαι μὲν τὸ αὐτὸ σχῆμα, ἀλλὰ φυσικώτερον μετὰ τῶν χρωμάτων δηλαδὴ, καὶ ὅσα ἐπιπολῆς ἐμφαίνονται τοῖς σώμασιν. Ἡ δὲ τοιαύτη διαφορὰ κατὰ τὴν ὕλην θεωρουμένη, οὐδὲ μίαν ποιεῖται παραλλαγὴν εἰδητικήν.

Ἀλλὰ τούτοις προθετέα ἐστὶ καὶ ἡ διδασκαλία καθ' ἣν ἐπὶ τῆς προλαβούσης ἀπορίας, κατὰ τὴν ἀριστοτελικὴν ἔννοιαν δεδήλωται ἡ διαφορὰ τῆς θεωρίας τῶν σχημάτων, κατάγε τοὺς μαθηματικοὺς, καὶ λογικούς.

Ζήτη-

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ζήτησις.

„ Πότερον τὰ ἐκτεθειμένα τέτταρα τῆς ποιότητος εἴδη ἀμιγῆ τυγχάνουσιν
„ ἀλλήλων, καὶ ἀσύγχυτα, ἢ οὔ.

Διαφόρως δοξάζουσιν οἱ φιλοσοφοῦντες περὶ τῆς προκειμένης ζητήσεως, οἷά που εἴωθεν ἐπὶ τῶν βαθυτέρων καὶ δυσδιελίκτων ζητημάτων γίγνεσθαι, τίνι ποτὲ τρόπῳ διαιρέσεως ἀλλήλων ἀντιδιαστέλλονται. Εἰσὶν οἱ λέγοντες τῷ διαίρεσιν τῆς ποιότητος εἰς τὰ εἰρημένα τέτταρα εἴδη, μὴ γένους εἰς εἴδη εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον ὑποκειμένου εἰς συμβεβηκότα· διὸ οὐδὲ ἀντιδιαστέλλεσθαι πάντα ἀλλήλων οἴονται κατ' οὐσίαν. Ἕτεροι δὲ ὑποδέχονται μὲν τῷ εἰρημένῳ τῆς Ποιότητος διαίρεσιν, γένους εἶναι εἰς εἴδη, οἴονται δὲ ὑποχρῆν εἰς σύστασιν τῶν εἰδῶν τῆς Ποιότητος ἀλλήλων διειλιμοχθαι διαφόροις ἐννοίας τρόποις, εἴτ' οὖν χρέσεσι. Κρατύνουσι δὲ τὸ τοιοῦτον δόγμα ἀπὸ τοῦ Φιλοσόφου. ὃς τῷ θερμότητι καὶ ψυχρότητα ταῖς ποιότησι τοῦ πρώτου εἴδους σωμαειθμησάμενος, καὶ ἐπὶ τὸ τρίτου εἴδους τὰς αὐτὰς ἔταξε. καὶ ἐν τῷ τρίτῳ τοῦ προκειμένου (1) κεφα-
„ λαίου φησίν. Ἔτι εἰ τύχει τὸ αὐτὸ καὶ ποιὸν καὶ πρός τι ὄν. οὐδὲν ἄ-
„ τοπον ἐν ἀμφοτέροις αὐτὸ τοῖς γένεσι καταειθμεῖσθαι, οὐδὲν ἄτοπον
ἄρα τὸ αὐτὸ ἐν διαφόροις εἴδεσιν ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος τετάχθαι. Καὶ λόγοις δὲ κέχρηται πλείοσιν εἰς ἐμπέδωσιν τοῦ αὐτοῦ, ὧν καὶ οὗτος ἐστί.

Τὰς πλείους τῶν παθητικῶν Ποιοτήτων ὁ Φιλόσοφος τίθεται ποιητικὰς, λύπας φησὶ ταύτας, τῆς ἐπωνυμίας ταύτης τετυχηκέναι ἀπὸ τοῦ πάθους ἐμποιεῖν ταις ἡμετέραις αἰσθήσεσι. Τὸ δὲ ποιοῦν, ἢ δύναμις ἐστὶν, ἢ οὐσία διὰ δυνάμεως. ᾧ δὴ λόγῳ οὐκ ἀπεικότως αἱ εἰρημέναι παθητικαὶ ποιότητες ἐπὶ τὸ δεύτερον ἀναχθήσονται τῆς ποιότητος εἴδος.

Διορισμὸς τοῦ ζητουμένου.

Ἓν μὲν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα ἐν διαφόροις εἴδεσι τετάχθαι, οὐδὲν θαυμαστόν. εἴγε τὸ αὐτὸ γενικὴ τις ἔξις φύσις, ἀντικειμέναις διαφοραῖς διαιρουμένη εἰς σύστασιν διαφόρων εἰδῶν. Εἰδὲ οἱ καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα ἐν διαφόροις εἴδεσι τετάχθαι βούλονται, ὃν τρόπον ὁ αὐτὸς φέρε

(1) Τῆς ποιότητος.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φερε εἰπεῖν Σωκράτης, πρὸς μὲν τὸν οἰκεῖον ἀναφερόμενος πατέρα ἐν ἐμοὶ μοίρα τέτακται, πρὸς δὲ τὸν ἴδιον αὐτῷ ἐμὸν ἐννοούμβος, λόγον ἐπέχει παχύς. τοῦτο ἐπὶ τῶν ἀπολύτων συμβεβηκότων οὐκ ἔχει χώραν. Ἐκεῖνο γὰρ παρὰ πᾶσιν ὁμολογούμενόν ἐστιν, ὅτι τὰ γένη τῶν ἀπολύτων ὄντων καὶ ἀχέτων ἀπόλυτα εἰσιν, ὅθεν καὶ ἀκολούθως ἀναγκαίως ὀφείλουσι καὶ αἱ διαφοραὶ αἷς τὰ εἴδη τῶν αὐτῶν γενῶν σωίζονται, πράγματα, εἴτουν πραγματικὰς ἔχοντα ἐν τοῖς οὖσιν ὑπάρχειν, δι' ὧν τό τε ἀνώτατον γένος, καὶ καθεξῆς τὰ ὑπάλληλα γένη ἀντιδιαιρούμενα μέχρι τῶν ἐσχάτων τὰ διάφορα εἴδη συσταῖεν. Οὐ δὲ ἀπόχρη ἡ σχετικὴ ἑτεροτης, εἴτ' οὖν ἡ κατ' ἐπίνοιαν εἰς στάσιν καὶ ἀντιδιαιρολὴν τῶν ὑπαλλήλων εἰδῶν τοῦ ἀπολύτου γένους. ἴσως γὰρ αὖ τούτου δοθέντος τὰ τῆς Ποιότητος εἴδη, ἢ σχετικὰ, εἴχε διὰ σχέσεων, ἢ κατ' ἐπίνοιαν ὄντα, εἴγε διαφόροις ἔσοτοις ὑπονοίας συσταῖεν, καὶ ἀλλήλων ἀντιδιαιρέλοιντο. Τοῦτο δὲ φανερῶς ἀπομάχεται τοῖς ὑπάρχουσιν ἐν τῇ φύσει τῶν ὄντων, καὶ ἀπολύτως, καὶ ἀχέτως οὖσιν, αἷά ἐστιν ἡ ποιότης

Ὅθεν εἰς διάγνωσιν τῆς διαφορᾶς τῶν εἰδῶν τῆς Ποιότητος, διασκεπτέος ἐστὶν ὁ διάφορος ἔσοτος τῆς ὑπάρξεως ἑκάστου τῶν ἀπηριθμημένων εἰδῶν ἐπ' αὐτῷ τῷ πράγματι. ἐνδέχεται γὰρ τὴν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ φωνῇ προσαγορδομένην Ποιότητα ἐν διαφόροις πράγμασι διάφορος ἔσοτους ὑπάρξεως ἴσχειν. οἷον ἡ θερμότης ἐν πυρὶ, ἢ ἐν τοῖς μικτοῖς καὶ ἐν ὕδατι. ἐν πυρὶ γὰρ οὐσιωδῶς ἐνυπάρχει, καὶ ἐν τοῖς μικτοῖς ὁμοίως, ἐν δὲ τῷ ὕδατι κατὰ συμβεβηκός. Μᾶλλον δὲ καὶ κατὰ τὸν διάφορον τῆς ὑπάρξεως ἔσοτον εἰς διάφορα τέλη τάττεσθαι πέφυκεν, ὑπὸ λόγου, ἢ φύσεως. ὅθεν καίτοι αἱ τοῦ τρίτου εἴδους ποιότητες ποιητικαὶ εἰσι, καὶ παρακτικαὶ πάθους ἐν ταῖς ἡμετέραις αἰσθήσεσιν, ὡς ἡ ἐν τῷ ὕδατι θερμότης ποιητικὴ γίνεται, ὥσπερ καὶ ἡ ἐν τῷ πυρί. Ἐπεὶ μέντοι ὁ ἔσοτος τῆς ὑπάρξεως ἐπὶ τοῦ πυρὸς καὶ ὕδατος διάφορος ἐστὶ, καὶ ἐφ' ἕτερον τέλος ὑπὸ τῆς φύσεως τέτακται ἐν τῷ πυρὶ ἡ θερμότης, ἐφ' ὃ οὐκ ἀναφέρεται ἡ ἐν τῷ ὕδατι. διάτοι τοῦτο ἡ ἐν τῷ πυρὶ θερμότης, καὶ ἡ ἐν τῷ ὕδατι, οὐ τοῦ αὐτοῦ εἴδους εἰσὶν, ἀλλ' ἐπὶ μὲν τοῦ πυρὸς οὖσα, ἐπὶ τὸ δεύτερον ἀνάγεται εἶδος, καθότι δύναμις εἶναι λέγεται τῆς τοῦ πυρὸς φύσεως, εἰς σύστασιν καὶ ἕδρυσιν τοῦ αὐτοῦ, καὶ τῶν μικτῶν ἐξ αὐτοῦ, ἅπερ καὶ πάντως δεῖς εἰπεῖν πῦ ὑπὸ σελλίῳ συστήματος. Ἐν δὲ τοῖς μικτοῖς ἔστι μὲν κατὰ φύσιν ἡ θερμότης, κεῖται δὲ μᾶλλον ἐπὶ τὸ τρίτον τῆς Ποιότητος εἴδος, καὶ λέγεται παθητικὴ Ποιότης, διότι τοῦ πάθος ἐμποιεῖν τῇ αἰσθήσει. ἔσ-

τρόπον οἱ ἐν τοῖς καρποῖς χυμοὶ παθητικαὶ ποιότητες ἤκουσαν, οὐχ ὡς ἀπὸ πάθους ἐγγινόμενοι, ἀλλὰ πάθος ἐμποιοῦντες. Ἐπὶ δὲ τοῦ ὕδατος ἡ θερμότης κατὰ συμβεβηκὸς μὲν ἐστὶ, προσαγορεύεται δὲ παθητικὴ Ποιότης ὡς ἀπὸ πάθους ἐγγινομένη, ὃν τρόπον περὶ τῶν χρωμάτων ἐπὶ τῆς λέξεως ὁ Φιλόσοφος παραδέδωκεν. Ὅτι δὲ ἡ κατὰ φύσιν θερμότης, διενδύοχε τῆς κατὰ συμβεβηκὸς, ἢ ἔξωθεν ἐπιγινομένης, ἡ νοσοποιὸς ἐν πυρετοῖς θερμότης παείσησιν. ἥτις διαφθείρει τὴν οὐσίαν, ἧς συσατικὴ ἐστὶν ἡ κατὰ φύσιν θερμότης, οὐ διὰ τὴν ὑπερβολὴν μόνον, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τὴν ἑτερότητα πρὸς τὴν ἔμφυτον θερμότητα. ἄλλως γὰρ αἱ πρεσβύτης πυρεταίνων, ἀκμάζων ἐγίνετο νέος.

Ἐπὶ δὲ τοῦ πρώτου εἴδους οὐδεμίαν φαίνεται χώραν ἔχουσα ἡ θερμότης, εἰ καὶ ὁ Φιλόσοφος κέχρηται ταύτῃ, ὥσπερ καὶ τῇ ψυχρότητι, ἐν λόγῳ παραδείγματος ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ εἴδους. οὐχ ὅτι γὰρ ἡ θερμότης ἢ ἡ ψυχρότης τοῦ πρώτου τυγχάνουσιν εἴδους, ἐν ἐκείνοις προὐχειρίθησαν τῷ Φιλοσόφῳ, ἀλλ' ἵνα διὰ τῆς ὁμοιότητος τῆς αἰσθητῆς, οἵα ἐστὶ θερμότης τε, καὶ ψυχρότης, δηλώσῃ τὸν τρόπον καθ' ὃν ἡ ἕξις τε καὶ διάθεσις τὰς τῆς ψυχῆς δυνάμεις διατιθέασι. καὶ ὅπως ῥᾳδίως ἢ μὴ ῥᾳδίως ἀπογίνονται τούτων. Οὕτως οἱ καθ' ἕλλιμας ἐξηγηταὶ γνησίως ἀποδιδόασι τὴν ἔννοιαν τῷ Φιλοσόφου, ἐξ ὧν ῥᾷστα ἔχεται ἀπαντῆσαι πρὸς τὸ πρῶτον τοῦ Φιλοσόφου ῥητὸν, ὑπὸ τῶν ἀντιδοξούντων προβληθέν.

Πρὸς δὲ τὸ δεύτερον τοῦ Φιλοσόφου ῥητὸν ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ κεφαλαίου προχειρισθέν, ῥητέον. Πρῶτον μὲν ὡς ὁ Φιλόσοφος οὐκ ἀποφαινόμενος, ἀλλ' ὡς ἀπορῶν ταῦτα φησίν. Εἶτα οὐδὲν κωλύει τὸ αὐτὸ ἐπίτε τῆς Ποιότητος καὶ τοῖς Πρός τι πεπάχθαι, κατὰ λόγον σχέσεως. τῷ δὲ λόγῳ τῶν ὑποκειμένων πραγμάτων ὑπὸ τὴν οἰκείαν ἕκαστον ὑπάγεται κατηγορίαν. ἔνιαι γὰρ τὰς σχέσεις, ἐν διαφόροις παραφύεσθαι κατηγορίαις, τὰ δὲ ἐν διαφόροις εἴδεσι τῆς ποιότητος πάττεσθαι μέλλοντα, πράγματα δεῖ εἶναι ἀπόλυτα, διαφέροντα ἀλλήλων, ὧν τρόπον καὶ τὰ εἴδη ἐν οἷς πάττεται. τοιαῦτα γὰρ τὰ εἴδη τῶν ἀπολύτων γενῶν, ὅπερ οὐ πέφυκε διαιρεῖσθαι ὅτι μὴ διαφορᾶς ἀπολύτως ἐν τοῖς οὖσι θεωρουμέναις.

Πρὸς δὲ τὸν τρίτον ἐπανεχθέντα λόγον ἀπαντητέον, ὅτι εἰ καὶ ποιητικαὶ εἰσὶν αἱ παθητικαὶ ποιότητες, ὡς πάθος ἐμποιοῦσαι ταῖς ἡμετέραις αἰσθήσεσιν, οὐ παρὰ τοῦτο πακτέον ἐστὶ πάντας ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς Ποιότητος εἴδει. οὐ γὰρ τυγχάνουσιν οὖσαι δυνάμεις φυσικαὶ, διὰ τὸ μὴ πρὸς τὸ ποιεῖν ὑπὸ τῆς φύσεως πεπάχθαι εἰς σύστασιν ἢ διαμονὴν τῶν ἐν ᾧ ὑπάρχουσιν ὑποκειμένου.

Ἔκθεσις τῶν παρεπομένων τῇ Ποιότητι. Πρῶτον περὶ τῆς ἐναντιώσεως.

Εἰς πληρεστέραν τῆς Ποιότητος διδασκαλίαν ὁ Φιλόσοφος ὡς ἔιωθε τεία ἐφεξῆς προχειρίζεται παρεπόμενα τῇ Ποιότητι. Πρῶτον μὲν ὅτι ὑπάρχει ἐναντίωσις τῇ Ποιότητι, ὅτι δὲ μὴ πάσῃ, δείκνυσιν ὁ Φιλοσοφος παραδείγματι χρώμενος τοῖς μεταξὺ χρώμασιν. ὠχρὸν γὰρ ἢ φαιὸν, καὶ ὅσ' ἄλλα Ποιότητες ὄντα τοῦ τείτου εἴδους, οὐκ ἔχει ἐναντίωσιν. ὑπὸ γὰρ τὸ αὐτὸ γένος πατρόμενα τοῦ χρώματος, οὐ πλεῖσον ἀλλήλων διαφέρουσι, τῷ λόγῳ μέντοι τῷ ἄκρων λευκοῦ καὶ μέλανος, καὶ ταῦτα ἀλλήλοις ἐναντίωται. Κυρίως (1) μέντοι ἐναντίωσις ὑπάρχει ταῖς ποιότησι τοῦ τείτου εἴδους. πάσας γὰρ τὰς παθητικὰς ποιότητας ἐναντίωσιν ἴσχειν, ἀναμφισβήτητόν ἐστιν.

Ἀπορεῖται δὲ ἔτι, εἰ μόναις ταῖς ποιότησι προσήκει ἡ ἐναντίωσις. Πρὸς ὃ ῥητέον, πάσῃδαι μὲν τινὶ ἐναντιότητα καὶ ἐν ἄλλαις κατηγορίαις, ἡ δὲ κυρίως λεγομένη ἐναντίωσις, ἐκ ἐν ἄλλοις ὅτι μὴ ἐν ποιότησι θεωρεῖται. ἐπὶ γὰρ μόνης τῆς ποιότητος φαίνεται γινομένη μετάβασις ἀφ' ἑτέρου εἰς ἕτερον, ποιούντων εἰς ἄλληλα, καὶ ἀλλοιουμένων ἀλλήλους τῷ ὅρων.

Δεύτερον παρεπόμενον.

Δεύτερον παρεπόμενον τῇ ποιότητος προτίθησιν ὁ Φιλόσοφος ὅτι ἐπίτασιν καὶ ἄνεσιν δέχεται ἡ Ποιότης. οὐ εἰς δήλωσιν τεία ταῦτα ποιεῖ, Προβάλλει πρῶτον τὸ ῥηθὲν παρεπόμενον. Ἀπορεῖ δεύτερον περὶ τῆς ἐξ ἀφαιρέσεως εἰδῶν τῆς ποιότητος, εἰ καὶ ταύταις προσήκει τὸ προσεχθὲν ἰδίωμα, ὥσπερ τοῖς ποιοῖς τε, καὶ συγκεκριμένοις. Τείτον ἐξαιρεῖ τοῦ τοιούτου παρεπομένου τὸ τέταρτον τῆς Ποιότητος εἶδος σχήματα καὶ μορφήν.

Τεί-

(1) Κυρίως ἐναντίωσις τῷ τείτῳ τῆς ποιότητος εἴδει προσήκει φησὶν, εἰ καὶ μὴ παντὶ τούτῳ, ὡς τὰ μεταξὺ πάντα, καὶ ἐν τοῖς χρώμασι τοῦ τείτου ὄντα τὰ μέσα οὐκ ἄλλως ὅτι μὴ διὰ τὰ ἄκρα ἐναντίωται.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς ἰδιότητος.

Α'. Ἕξις, ἐξ ἧς ταύτης τὰ σημαινόμενα δύο.

- Πρῶτον μὲν ἐνέργειαν τινὰ σημαίνει μεταξὺ τοῦ ἔχοντος καὶ ἐχομένου.
- Δεύτερον σημαίνει ἰδιότητα διάθεσιν, καθ' ἣν τὸ ἔχον ταύτῃ διατίθεται εὖ, ἢ κακῶς καθ' αὑτό, ἢ πρὸς ἕτερον. ὅπερ διάθεσις ἐκτεινομένη ἐξ ἐπὶ τῆς μερῶν τοῦ σώματος ῥιχῶς θεωρεῖται.
  - Ἢ ἐστὶ διάθεσις τῆς μερῶν τοῦ σώματος κατὰ τόπον. ἢ ἐνοεῖται ἡ διάθεσις αὕτη ὅτι τῆς μερῶν τοῦ σώματος, πρὸς ἄλληλα, καθ' ἣν τὸ ἔχον ταύτῃ, εὖ, ἢ κακῶς διατίθεται ἐν τοῖς οἰκείοις μέρεσιν καθ' ἑαυτό.
  - Ἐκτείνεται ἡ τοῦτον ὅτι τῆς δυνάμεων τῆς ψυχῆς, ἥτις αὐταῖς χαρίζεται ῥοπὴν, καὶ δύχρειαν ἐπὶ τὸ ἐνεργεῖν.

Καὶ Διάθεσις, ἣνπερ ὁ Φιλόσοφος πάξιν εἶναι εἰπὼν ὅτι τῆς ἐχοντῆς μέρη τειχῶς θεωρεῖσθαι διδάσκει.

- Κατὰ τόπον.
- Κατὰ μορφήν.
- Καὶ κατὰ δύναμιν.

Β'. Δύναμις φυσικὴ, ἥτις διχῶς ἐκλαμβάνεται.

- Ὁτὲ μὲν πλατύτερον ἐκλαμβάνεται, ἐξ ὅτι πάσας ἐκτείνεται τὰς δυνάμεις ποιητικὰς ἐξ παθητικάς.
- Ὁτὲ δὲ ἰδιαίτερον ἐννοεῖται, καὶ λέγεται ἀρχὴ προσεχὴς κινήσεως ὁποιασοῦν.

Καὶ ἀδυναμία.

Γ'. Παθητικὴ ποιότης, καὶ αὕτη διχῶς.

- Αἱ μὲν τούτων ἐπὶ τοῦ σώματος πεφύκασι, καὶ αὗται διχῶς.
  - Αἱ μὲν αὐτῆς μονιμώτεραι εἰσὶ καὶ δυσαπόβλητοι τοῦ ἐν ᾧ ὑπαρχουσιν ὑποκειμένου.
  - Αἱ δὲ ῥᾳδίως ὑπογίνονται τοῦ αὐτοῦ, ἃς καὶ πάθη μόνον προσαγορεύονται.
- Αἱ δὲ ἐπὶ τῆς ψυχῆς, ἐξ αὗται διχῶς.
  - Αἱ μὲν κατὰ φυσικὴν κρᾶσιν καὶ σύγκρασιν τοῦ ζώου ἐγγίνονται.
  - Αἱ δὲ μετὰ τὴν γένεσιν συμβαίνουσι τῇ ψυχῇ διαφόροις συμπτώμασι, ἐξ αὗται διχῶς.
    - Αἱ μὲν μονιμώτεραι εἰσὶ ἐξ δυσαπόβλητοι τοῦ ἐν ᾧ ὑπαρχουσιν ὑποκειμένου.
    - Αἱ δὲ ῥᾳδίως ὑποκαθίστανται, καὶ πάθη μόνον λέγονται.

Καὶ πάθος.

Δ'. Σχῆμα.

- Τὸ μὲν μαθηματικὸν, καθὸ τῆς σχημάτων ἕκαστον διαιρετόν ἐστι καὶ μεζονῶν κατὰ τὰς αὐτῆς διαστάσεις, καὶ ἀνήκει τοῦτον τὸν ζόφον ὅτι τὸ γένος τῆς ποσότητος.
- Τὸ δὲ περιγραφικὸν, καθὸ σημαίνει τὸν ζόφον τοῦ σχηματισμοῦ τῆς σωμάτων, καὶ ἀνάγεται ὑπὸ τὴν ποιότητα.

Καὶ ἡ περὶ ἕκαστον μορφή.

Τὸ μανὸν καὶ πυκνὸν διττόν.

- Τὸ μὲν ἐπόμβρον ἐστὶ τῇ φυσικῇ τῆς σωμάτων συστάσει.
- Τὸ δὲ προσημαίνει θέσιν τῆς ἐν αὐτοῖς μορίων.

Τὸ τεῖγωνον διχῶς ἐνδέχεται θεωρηθῆναι.

- Ἢ καθὸ διαιρετὸν ἐξ μεζονῶν ἐστι κατὰ τὰς αὐτοῦ δίχασίας, ὃν ζόφον ἀνήκει ὅτι τὸ γένος τῆς ποσότητος.
- Ἢ καθὸ σημαίνει τὸν ζόφον τῆς περιγραφῆς ἐξ σχηματισμὸν τῆς σωμάτων, ἓν ζόφον ὅτι τὸ γένος τῆς ποιότητος ἀνάγεται.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦ σώματος κατὰ τόπον.
ὑπὸ τῶν μερῶν τοῦ σώ-
τὸ ἔχον ταύτῃ, εὖ,
τοῖς οἰκείοις μέρεσιν καθ'

δωνάμεων τῆς ψυχῆς,
πλῶ, καὶ δυσχέρειαν ἐπὶ

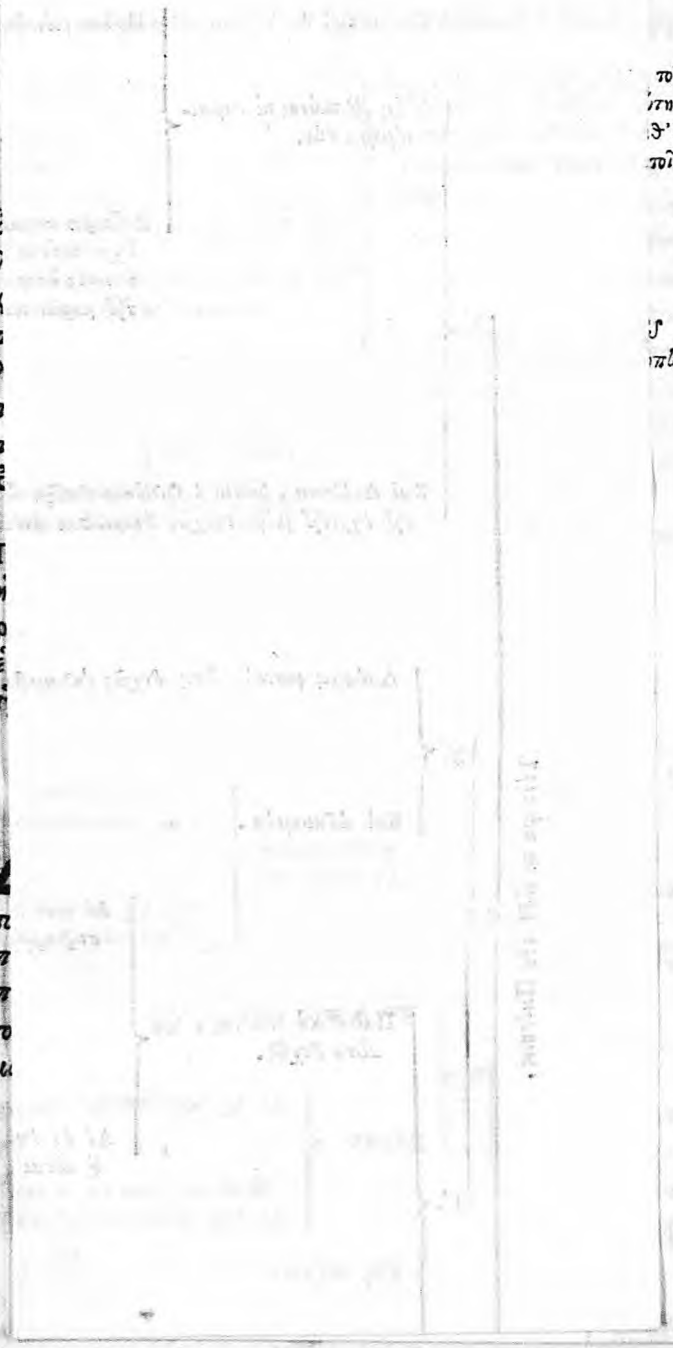

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τείτον παρεπόμενον.

Τρίτον ἐπάγει ὁ Φιλόσοφος ὅτι τὸ ὅμοιον καὶ ἀνόμοιον ἐπὶ τῆς Ποιότητος λέγεται. τοῦτο δὲ καὶ ἀντιδιαστέλλων τῷ προσεχῶς ἐκτεθεῖσιν μόνον εἶναι ἴδιον τῆς ποιότητος φησὶν, ὡς μᾶλλον & τελεώτερον τῇ Ποιότητι προσῆκον ἤπερ ἐκεῖνα. Ὅθεν εἰκότως παρὰ τοῖς ὑπομνηματισαῖς λέγεται κατὰ τὸν τέταρτον τοῦ ἰδίου ζόπον προσήκειν τῇ Ποιότητι. Ὁ μὲντοι Φιλόσοφος ἐπὶ μόνης τῆς ποιότητος τὸ ὅμοιον καὶ ἀνόμοιον λέγεθαι ἀνεπτυγμένως ἀπεφήνατο, οὐ μὴν καὶ ἐπὶ πάσης ποιότητος τὸ ὅμοιον καὶ ἀνόμοιον ἐδίδαξε λέγεσθαι. καὶ ταῦτα περὶ Ποιότητος ἀποχρη.

Περὶ τῶν ἐξ ἐπιλοίπων γενῶν.

Περὶ τῶν κυριωτέρων τοῦ ὄντος τεττάρων γενῶν ὁ Φιλόσοφος ἀποχρόντως διειληφὼς, τὰ λοιπὰ ἐξ λίαν σωτετμημένως ἀποδέδωκε. μόνου γὰρ τοῦ Ποιεῖν καὶ Πάσχειν τὰ παρεπόμενα ἐκθέμενος, μόνῃ τῇ ἀπαριθμήσει τῶν λοιπῶν φαίνεται ἐφησυχάσας. Τίνος δὲ χάριν ὀλιγώρως ἔχει περὶ αὐτὰ, πλεῖσα παρὰ Συμπλικίῳ λέγεται ἐν ἀρχῇ τοῦ περὶ τῶν ἐξ ἐπιλοίπων γενῶν λόγου, καὶ ἡμῖν εἴρηται ἐπὶ τῆς διαιρέσεως τῶν ὄντων καὶ ἀπαριθμήσεως τῶν κατηγοριῶν. Ἀπὸ μέντοι τῆς περὶ Φυσικῆς ἀκρ: εἰρημένων πολλὰ ἐσὶν ἀναλέξασθαι εἰς κατάληψιν συμβαλλόμενα τῆς φύσεως τῶν παραλειφθέντων ἐνταῦθα. Ἐπὶ γὰρ τοῦ Γ. τῆς πραγματείας ἐκείνης πολλὰ περὶ ποιήσεως καὶ παθήσεως ὁ Φιλόσοφος προβάλλει. ἐν δὲ τῷ Δ. περὶ τοῦ Ποῦ, & Χρόνου διδάσκει. Ἐκ δὲ τῆς γνώσεως τῶν παραδιδομένων ἐν ἐκείνοις, τρανῶς ἡ φύσις δηλοῦται τοῦτε Ποιεῖν καὶ Πάσχειν, καὶ τοῦ Ποῦ, ἢ Ποτέ. Καίτοι περὶ τοῦ Ποιεῖν καὶ Πάσχειν ἰδία ἐν τοῖς περὶ Γεν: καὶ Φθ: διεξοδικώτατα παραδίδοται. Τὸ δὲ Κεῖσθαι καὶ Ἔχειν, ἐν τῷ Ε. τῶν Μεταφυσικῶν παρασεσιώπηται. Καίτοι περὶ τοῦ Ἔχειν ἤπερ ὁμωνύμως λέγεται, καὶ ἐν τοῖς Μεταφυσικοῖς δικεινέσερον, κἀνταῦθα ἐν τοῖς μετὰ τὰς Κατηγορίας διείληπται. Καὶ περὶ τοῦ Κεῖσθαι δὲ εἴρηταί τι ἐν τῷ περὶ τῶν Πρόςτι κεφαλαίῳ. Πειρασόμεθα δὲ ἡμεῖς κατὰ τὸν προκείμενον παραδεδομένου τοῦ Φιλοσόφου διδασκαλίαν, δικεινέσερον ἐνταῦθα περὶ αὐτῶν εἰπεῖν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Περὶ τῆς τάξεως τούτων.

Τὴν τάξιν τῆς ἀκολουθίας τούτων ἐπὶ τῆς φύσεως θεωροῦσι, τῷ ἄλλων φαίνεται προηγούμενον τὸ Ποῦ, μεθ' ὃ τὸ Κεῖσθαι. τρίτον τὸ Ποτέ. καὶ ἑφεξῆς τὸ Ποιεῖν, καὶ Πάσχειν. καὶ τελευταῖον τὸ Ἔχειν. Ἡ γὰρ αἰσθητὴ οὐσία ποσωθεῖσα, καὶ ποιωθεῖσα, πρὸ τῷ ἄλλων ἐννοεῖται ἐν τόπῳ εἶναι, καὶ θέσιν τινὰ ἔχειν πάντως συναναφαίνεται, ὅπερ ἐστὶ τὸ Κεῖσθαι. καὶ ἐν χρόνῳ δήπου ἐστὶν ἢ (1) περιεχομένη, ἢ (2) συνυπάρχουσα χρόνῳ, καὶ τὰ ἑξῆς.

Περὶ τοῦ Ποιεῖν, καὶ Πάσχειν.

Τὸ Ποιεῖν καὶ Πάσχειν, εἰ καὶ μὴ ἀεὶ προτέθειται παρὰ τῷ Φιλοσόφῳ τῷ λοιπῶν τεττάρων γενῶν, ἀλλὰ τοῦ οὐκ ἀπεικότως προελήφθη. Ὥσπερ γὰρ Ἕπεται (3) τῇ Ποιότητι κατὰ τὸ εἶναι, οὕτω καὶ κατὰ τὴν διδασκαλίαν μετ' ἐκείνην ἀμέσως τάττεσθαι οὐκ ἀπεικότως. Τὸ γὰρ Ποιεῖν ἔργον ἐστὶ τῆς ποιητικῆς πάντως δυνάμεως. Ὅθεν ἔξεστιν ἀπὸ τοῦ ὁρισμοῦ τῆς ποιητικῆς αἰτίας, τὸν ὁρισμὸν τοῦ Ποιεῖν ἀποδηλοῦσθαι. Ὁρίζεται δὲ ἡ ποιητικὴ δύναμις ἐν τῷ Δ. τῆς Μεταφυσικῶν, ὅτι ἐστὶν ἀρχὴ μεταβολῆς, ἐν ἄλλῳ ἢ ἄλλο. Ἐκ ταύτης δὲ τῆς ὑπογραφῆς ῥητέον μετενεγκοῦσιν, ὡς οὐδὲν ἄλλο ἐστὶ τὸ Ποιεῖν, ἢ μεταβάλλειν ὁπωσοῦν ἄλλο ἢ ἄλλο. Ἔστι δὲ καὶ οὕτως εἰπεῖν, ὅτι ἐστὶ τὸ Ποιεῖν προϊέναι ἐνέργειαν παρ' ἑαυτοῦ ἐν ἄλλῳ, ἢ ἄλλο.

Διαίρεσις τοῦ ποιεῖν.

Τοῦ Ποιεῖν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τῆς ἐνεργείας, διχῶς δυνάμεθα λαβεῖν τὴν διαίρεσιν, Ἢ κατὰ τὴν διαίρεσιν τῶν ἀρχῶν, δι' ὧν προβάλλεται τὸ Ποιεῖν εἴτουν ἡ ἐνέργεια, Ἢ κατὰ τὰς διαφορὰς τῶν ὅρων ἐφ' οὓς ἀποδίδει, καὶ ἀποπεραιοῦται ἡ ποίησις. Ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἀρχῶν

τῆς

(1) Ὡς τὰ μεικτὰ ἐκ πρὸ τε γινέσθαι καὶ μετὰ τὴν τούτων φθορὰν ἔστι χρόνος. (2) Συνυπάρχει δὲ τῷ χρόνῳ ὡς τὸ πᾶν, οὐρανὸς δηλαδὴ ἐκ στοιχεῖα ἐκ τὰ καθόλου. ἅμα γὰρ τῷ οὐρανῷ ἐκ ὁ χρόνος ἐγένετο. (3) Τὸ ποιεῖν ἐκ πάσχειν ἕπεται τῇ ποιότητι ἤτοι ἐν ἐκείνῃ τὸ εἶναι ἔχει. τὸ γὰρ ποιοῦν καὶ πάσχον οὐκ ἄλλως; ὅτι μὴ διὰ δυνάμεως ἐνεργεῖ ἢ πάσχει, ἥτις ἐστὶ δεύτερον εἶδος ποιότητος.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τῆς ἐνεργείας οὐ χρὴ μηκύνειν, τόγε νῦν ἔχον. μία γὰρ πασῶν ἐνεργειῶν ἡ ποιητικὴ ἀρχὴ, τὸ εἶδος δηλαδὴ ἐκάστου, ὡς καὶ μία παντὸς πάθους ἡ πρώτη ἀρχὴ, δηλονότι ἡ ὕλη.

Διήρηται τοιγαροῦν ἡμῖν ἐν ἄλλοις ἡ ἐνέργεια εἴς τε τὴν μεταβατικὴν, καὶ ἔμμονον. ὧν ἡ μὲν ἔμμονος τόγε νῦν ἔχον παραιτητέα, ὡς ὑψηλοτέρας θεωρίας δεομένη. Ἡ δὲ μεταβατικὴ δ' λόγως αὖ διαιρεθείη κατὰ τὴν διαίρεσιν τῆς κινήσεως. Ἡ δὲ τῆς κινήσεως διαίρεσις παραδέδοται τῷ Φιλοσόφῳ ἐν τῷ Γ. καὶ ἐν τῷ Ε. τῶν Φυσικῶν τεχνημερής. Ἢ γὰρ ἐν Οὐσίᾳ, ἢ ἐν Ποσῷ, ἢ ἐν Ποιότητι, ἢ ἐν τῇ Ποῦ κατηγορίᾳ ἡ κίνησις θεωρεῖται. Ὧν κατὰ τὴν εἰς εἴδη διαίρεσιν, διαιρεθήσεται ὁμοίως καὶ ἡ κίνησις ἡ ἐνέργεια εἰς διάφορα εἴδη. Ὅθεν ἡ μὲν ἐνέργεια γενικῶς θεωρουμένη, ὁμώνυμόν τι ἐστὶν, ὥσπερ καὶ ἡ κίνησις, διὰ τὸ ἐν διαφόροις θεωρεῖσθαι κατηγορίαις. Τὸ δὲ Ποιεῖν συνώνυμόν τι εἶναι βούλεται, καὶ εἰς λόγον κοινὸν γένους ἱκανῶς ἔχειν.

Παρεπόμενα τοῦ Ποιεῖν.

Δύο ἐκτίθησιν ὁ Φιλόσοφος παρεπόμενα τοῦ Ποιεῖν, ἐναντιώσιν τε ἔχειν, καὶ τὸ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον ὑποδέχεσθαι. Τὸ γὰρ θερμαίνειν, τῷ ψύχειν ἐστὶν ἐναντίον. Κατ' αὐτὸ δὲ τοῦτο μᾶλλον καὶ ἧττον ἐπιδέχεται. ἔστι γὰρ μᾶλλον καὶ ἧττον ψύχειν, ἢ θερμαίνειν. Πρόσθες δὴ δοκεῖ, καὶ τρίτον παρὰ Ἀρχύτου τὸ τὴν αἰτίαν τῆς κινήσεως ἐν ἑαυτῷ ἔχειν. καί τοιγε τοῦτο τοῦ ποιοῦντος μᾶλλον, ἢ τοῦ ποιεῖν αἴτιον.

Περὶ τοῦ Πάσχειν.

Ἡ Πάθησις οὔπω συνῆπται τῇ ποιήσει, ὡς ἀμφοτέρας εἰσῦθαι τῇ κινήσει. Ἀλλ' ἡ μὲν πάθησις ὥσπερ τὸ πάσχον, σωθῆτόν τι ἐμφαίνουσιν. Ἡ γὰρ πάθησις εἴτ' οὖν πάθος, οὐ μόνον τὴν κίνησιν ὡς γιγνομένην ἐν τῷ πάσχοντι σημαίνει, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀποτελούμενον ἐξ αὐτῆς πάθημα, ὃν τρόπον καὶ ἐν ταῖς παθητικαῖς ποιότησι τὸ πάθος ἐπάτητο ὑπὸ τοῦ Φιλοσόφου. Τὸ δὲ πάσχον μετὰ τοῦ πάθους καὶ τὸ ὑποκείμενον ἐν ᾧ τὸ πάθος δηλοῖ. Τὸ μέντοι πάσχειν ἁπλούστερόν τε ἐστὶ, καὶ σημαίνει τὸ μεταβάλλεσθαι ὁπωσοῦν ὑπ' ἄλλου ἢ ἄλλο. Διὸ καὶ ὁ Φιλόσοφος ἐχρήσατο τούτῳ εἰς δήλωσιν τοῦ γενικωτάτου γένους τῶν παθήσεων.

Διαί-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Διαίρεσις τοῦ Πάσχειν.

Διαιρεθείη δ' ἂν ὁμοίως καὶ τὸ Πάσχειν, Ἢ κατὰ τὴν διαίρεσιν τῆς παθαινομένης (1) καὶ μεταβαλλομένης ὕλης, Ἢ μᾶλλον εἰπεῖν καὶ ὀρθότερον κατὰ τὴν διαίρεσιν τῶν ἀποτελεσμάτων καὶ παθημάτων, ἐφ' ἃ αἱ παθήσεις ἀπολήγουσιν. Ὡς εἶναι εἰπεῖν, τὸ Πάσχειν, τὸ μὲν κατ' οὐσίαν γίνεται, εἴπερ κατ' οὐσίαν τὸ ὑποκείμενον πάσχει, Ἢ κατὰ συμβεβηκὸς, τοῦ ὑποκειμένου κατὰ συμβεβηκὸς παθαινομένου. καὶ οὕτω παθεξῆς, κατὰ τὴν διαφορὰν τῆς οὐσίας, ἢ τῶν συμβεβηκότων καθ' ἃ τὸ ὑποκείμενον πάσχει, τὰ διάφορα γένη καὶ εἴδη διακριθήσεται τοῦ Πάσχειν.

Παρεπόμενα τοῦ πάσχειν.

Τὰ δ' αὐτὰ δὲ παραδίδωσι παρεπόμενα τοῦ Πάσχειν, ἅπερ καὶ τοῦ Ποιεῖν. ἐπιδέχεται γὰρ ἐναντίωσιν τὸ πάσχειν, καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. τὸ γὰρ θερμαίνεσθαι καὶ ψύχεσθαι ἐναντία, καὶ ταῦτα ἐπιδέχονται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. Προθείητε κἀνταῦθα εἴπερ ἐσὶ βουλομένοις, τὸ τὴν αἰτίαν τῆς παθήσεως ἐν ἑαυτῷ ἔχειν. ἀλλὰ καὶ τοῦτο τῷ πάσχοντι μᾶλλον, ἢ τῷ πάσχειν προσήκει.

Περὶ τοῦ Κεῖσθαι.

Τὸ Κεῖσθαι ὅτι τῇ θέσει τῶν μορίων τῆς αἰσθητῆς οὐσίας οὐσίωται, μάρτυς ἐσὶν ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ περὶ Ποιότητος κεφαλαίῳ, ἔνθα περὶ μανοῦ, καὶ πυκνοῦ, καὶ ἐν τοῖς Πρός τι περὶ ποσοῦ τὰς ἀρχὰς τοῦ κεφαλαίου, καὶ ἄλλοθι. Ἡ δὲ θέσις τῶν μορίων τῆς αἰσθητῆς οὐσίας θεωρεῖται διχῶς. ἤ γὰρ πρὸς ἄλληλα τὰ μόρια τῆς οὐσίας, θέσιν ἔχοντα ἐννοεῖται, ὧν τὸ μὲν ἄνω, ἢ κάτω, ἔμπροσθεν ἢ ὄπισθεν, περὶ ἧς θέσεως ὁ Φιλόσοφος ἐννοεῖ ἐν τῷ περὶ Ποσοῦ κεφαλαίῳ. ἐν οἷς φησὶ περὶ τῶν εἰδῶν τῆς ποσότητος, τὰ μὲν ἐκ μερῶν συνεστηκέναι ἐχόντων θέσιν πρὸς ἄλληλα, τὰ δὲ ἐκ μὴ τοιούτων. Ἡ δὲ τοιαύτη θέσις ὑπὸ τὸ γένος ἀνάγεται τῶν σχετικῶν.

Ἄλ-

(1) Ὡς τὸ ὑποκείμενον ἢ πάσχον φθείρεται, ἢ πάσχον τελειοῦται. ὡς τὸ ξύλον ὑπὸ τοῦ πυρὸς, ἢ ἡ ψυχὴ τοῦ μανθάνοντος ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, καὶ τὸ ζεφόμενον ἢ αὐξόμενον σῶμα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἄλλον δὲ τρόπον ἐννοεῖται ἡ θέσις ἐπὶ τῶν μερῶν τῆς οὐσίας, ὅπως ἔχει δηλαδὴ πρὸς τὸν τόπον ἐν ᾧ ἡ οὐσία, ἀλλὰ καὶ αὖτη ἀναχθείη ἂν ἐπὶ τὰ Πρός τι. Δοκεῖ γὰρ σημαίνειν τινὶ τοῦ περιεχομένου πρὸς τὸ περιέχον χέσιν, καὶ ἀνάπαλιν. Φαίην ἔγωγε τινὶ θέσιν καθ' ἣν τὸ προκείμενον γένος οὐσίωται, μὴ εἶναι πάντως τινὶ θεωρουμένῳ μεταξὺ τῶν μορίων τῆς αἰσθητῆς οὐσίας πρὸς ἄλληλα, (οὕτω γὰρ ἐπὶ τοῦ σώματος θεωρεῖται καὶ μὴ συνεχομένου τοῦ τόπου. ἀλλ' οὐδ' ἔστι μόνη ἡ χέσις τοῦ κειμένου σώματος πρὸς τὸν τόπον ἐν ᾧ κεῖται) ἀλλὰ μεταξὺ θεωρεῖσθαι τοῦ κειμένου, καὶ περιγραφομένου σώματος, καὶ τοῦ περιγράφοντος ἔξωθεν, οἷον τίς τρόπος τοῦ εἶναι ἐν τόπῳ τῶν μορίων, Πρόσθες εἰ βούλει καὶ ἐνέργεια. ὃν τρόπον ὁ Φιλόσοφος καὶ τὸ εἶναι τοῦ Ἔχειν ἐν τοῖς Μεταφυσικοῖς ἐδήλωσε, μὴ συνεχομένου μέντοι οἱ γῆς. Ἡ τοιαύτη περιγραφὴ καὶ θέσις τοῦ κειμένου σώματός ἐστι· καὶ τοῦτο (1) εἰς διαφορὰν τῆς κατηγορίας τοῦ Ποῦ.

Διαίρεσις τοῦ Κεῖσθαι.

Διαιρεῖται δὲ κοινότερον τὸ Κεῖσθαι εἰς τρία παῦτα, οἷον προσεχῆ γένη, τὸ ἑστάναι, καθῆσθαι, καὶ ἀνακεκλίσθαι. Παρεπόμενα δὲ αὐτοῦ παραδίδωσιν ὁ Συμπλίκιος δύο, ἐναντίωσιν, καὶ τὸ μᾶλλον, καὶ ἧττον ἐπιδέχεσθαι. Ἐναντία μὲν γὰρ εἶναι δοκεῖ τό, τε πεσεῖν κεῖσθαι, καὶ ὄρθιος, ἑστάναι καὶ ἀνακεκλίσθαι, καὶ τὰ τοιαῦτα. Μᾶλλον δὲ καὶ ἧττον ῥηθείη ἂν παῦτα, εἴπερ ἐξεῖη λέγειν μᾶλλον ὄρθιον, καὶ ἧττον, καὶ μᾶλλον ἀνακεκλιμένον, ἢ ἧττον.

Περὶ τῆς Ποῦ κατηγορίας.

Τὸ Ποῦ ῥητέον ὅτι ἐστὶν ἐπωνυμία ἔξωθεν ἐπιγινομένη τοῖς σώμασιν, ἀπὸ τοῦ τόπου ἐν ᾧ ὑπάρχουσι. Τὸ γὰρ εἶναι Ποῦ, ἐν τόπῳ εἶναι ἐστίν. ὅπερ ἐξ αὐτῆς τῆς φωνῆς πρόδηλον. Τὸ δὲ ποῦ ἐπίρρημα ἐστὶ τοπικὸν, καὶ οὐκ ἄλλοθεν, ὅτι μὴ ἀπὸ τοῦ τόπου λέγεται. Καὶ λόγῳ δὲ ῥᾳδίως σωάγεται τὸ αὐτό. οὗ γὰρ εἰσαγομένου (2) συνεισάγεται.

(1) Τὸ γὰρ ποῦ διεσμένον, ἀλλὰ τὸ κεῖσθαι διόρισον, καθ' ὃ ἐξ ἀλλήλων διαφύσχε.
(2) Εἰσαγομένου γὰρ τοῦ τόπου, ἀνάγκη καὶ τὸ ποῦ εἰσάγεσθαι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γεταί τι, μεταβαλλομένου τε μεταβάλλεται, καὶ ἀναιρουμένου συναναιρεῖται, τοῦτο πάντως αἴτιον προσεχὲς ἐστὶ τοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ μὴν οὕτως ἔχει ὁ τόπος πρὸς τὸ Ποῦ, ἄρα.

Δείκνυται ἔτι τὸ αὐτὸ ἀπὸ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως. ὃ γὰρ πρώτως, καὶ καθ' αὑτὸ φερόμεθα διὰ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως, τὸ Ποῦ ἐστίν. ἀλλὰ μὴν διὰ τῆς κατὰ τόπον κινήσεως πρώτως, καὶ καθ' αὑτὸ φερόμεθα τὸν τόπον, ἄρα ἀπὸ τοῦ τόπου τὸ Ποῦ εἶναι ἔχει τὰ σώματα.

Περὶ διαιρέσεως τοῦ Ποῦ.

Διαιροῦσιν οἱ νεώτεροι σχολαστικοὶ τὸ Ποῦ διχῶς, εἴς τε τὸ περιγραφικὸν Ποῦ, καὶ τὸ περιοριστικόν. Καὶ περιγραφικὸν μὲν Πῦ θεωρεῖται ἐπὶ τῆς αἰσθητῆς οὐσιῶν, ἅπερ τὸ ἐν τόπῳ εἶναι ἔχουσι μετὰ διαστάσεως, ὥσπερ τὰ σώματα. Περιοριστικὸν δὲ Ποῦ θεωρεῖσθαι φασὶν ἐπὶ τῆς ἀύλων Οὐσιῶν. αὗται γὰρ καίτοι μὴ διαστατικῶς ἐπέχουσι τόπον, οὕτω μέντοι ἐντὸς ὅρων τινῶν περιέχονται, ὡς ἐκτὸς ἐκείνων μὴ πεφυκέναι ὑπάρχειν. Ἀλλ' ἡ διαίρεσις οὐκ ἔστι γένους εἰς εἴδη. Θάτερον γὰρ αὐτῆς μέρος, ὅφασι περιοριστικὸν, κατὰ συμβεβηκὸς λέγεται ποῦ, ὥσπερ καὶ ὁ τόπος ὃν φασι περιοριστικὸν, κατὰ συμβεβηκὸς ἐστὶ τόπος. Τὸ δὲ περιγραφικὸν Ποῦ, ὅπερ ἐστὶ τῆς παρούσης θεωρίας, διαιρεῖται κατὰ τὰς διαφορὰς τοῦ τόπου, ἄνω, καὶ κάτω, καὶ τὰ ἑξῆς. Αἱ δὲ τοῦ τόπου διαφοραὶ ἁπλῶς θεωροῦνται, κατὰ τὴν θέσιν δηλαδὴ τοῦ παντὸς, καὶ καθ' ἡμᾶς. Κατὰ μὲν τὴν τοῦ παντὸς θέσιν ὁ κατωτάτω τόπος ἐστὶ τὸ μεσαίτατον τοῦ παντὸς, ἢ ὃ αὐτὸ τὸ κέντρον τῆς γῆς. Ἀνωτάτω δὲ ὁ ὑπὸ τὴν κοίλην ἐπιφάνειαν τῆς σελληνιακῆς σφαίρας, ἢ καὶ ὁ περὶ τὴν ἐξωτάτω σφαῖραν. Τὰ δὲ μεταξὺ κατὰ σύγκρισιν, ἄνω καὶ κάτω λέγεται. Καθ' ἡμᾶς δὲ πάντα πάντα ποικίλεται κατὰ τὴν μεταβολὴν τῆς ἡμετέρας θέσεως. Λέγεται δὲ τὸ ποῦ καὶ ἀορίστως, ὡς ἁπλῶς ἐν τόπῳ εἶναι, καὶ ὡρισμένως, ὡς ἐν Εὐρώπῃ ἢ Ἀθήναις.

Παρεπόμενα τοῦ Ποῦ.

Τὰ τοῦ Ποῦ ἰδιώματα ἀπὸ τοῦ τόπου μάλιστα λῆπτέα ἐστίν. ὅθεν ὅτι μὴ ἐπιτείνεται τὸ Ποῦ, ἢ ἀνίεται, δῆλον. οὐδὲ γὰρ ὁ τόπος ἐπιτείνεται ἢ ἀνίεται. ἐκτείνεται μέντοι καὶ τὸ Ποῦ, ὥσπερ καὶ ὁ τόπος κατὰ τὸ

τὰ τὸ μέγεθος τῷ σωμάτων. Ἔστι δὲ παρὰ ταῦτα τῷ Ποῦ, καὶ ἐναντίωσις, ἢ μᾶλλον ἐπεῖν ἀντίθεσις κατὰ τὰς ἀντιθέτους τοῦ τόπου διαφοράς. τὸ μὲν γὰρ ἄνω, τὸ δὲ κάτω εἶναι λέγεται, καὶ τὰ ἑξῆς.

Περὶ τοῦ Ποτέ.

Τὸ Ποτὲ ὅτι τῷ ἀνηκόντων εἰς χρόνον ἐστὶ, δῆλον καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς φωνῆς. Ἔστι γὰρ ἐπίρρημα χρονικὸν, ᾧ χρώμεθα ἀπαιτοῦντες τὸν χρόνον, ἐν ᾧ ἐστὶν, ἢ ἦν, ἢ ἔσται τι, οὐ μέντοι ἐστὶ χρόνος, ἢ τὸ ἐν χρόνῳ ὄν, ἀλλ' ἔστι τὸ Ποτὲ οὐδὲν ἄλλο, ἢ τὸ ἐν χρόνῳ εἶναι. Οὕτως ὁ Φιλόσοφος πανταχοῦ ἀποδίδωσι, τὸ γένος τοῦτο ἀναπτύσσων ταῖς ἀπὸ τοῦ χρόνου διαφοραῖς, ὡς ἔστιν ἰδεῖν καὶ ἐν τῇ πρὸ τῆς Κατηγοριῶν θεωρίᾳ, καὶ ἐν κεφαλαίῳ ς΄. τοῦ πρώτου τῆς Νικομαχείων. Ὁμοίως δὲ καὶ αἱ διαφοραὶ τούτου ἀπὸ τοῦ χρόνου λαμβάνονται, καθ' ἃς καὶ διαιρεῖται. Ἐπεὶ τοιγαροῦν ὁ χρόνος κοινότερον τριμερῶς διανέμεται, εἴς τε τὸ παρελθὸν διαδὴ, ἐνεστός τε, καὶ μέλλον, ξία ἔσονται καὶ τὰ πρῶτα εἴδη τοῦ προκειμένου γένους, ἀναλόγως ἔχοντα πρὸς τὰ τοῦ χρόνου μέρη. Ταῦτα δὲ δίφυῶς δηλοῦσθαι πέφυκε διὰ ὁπῥημάτων, τοῦ Πρότερον, καὶ νυῦ καὶ εἰς Ἔπειτα. ὧν ὑποδιαιρεθήσεται ἕκαστον εἰς διάφορα μέρη, ὡρισμένως, ἢ ἀορίστως. οἷον τὸ πρότερον διαιρεθήσεται εἰς ταῦτα, χθὲς, πέρυσι, πάλαι, καὶ τὰ τοιαῦτα. Τὸ δεύτερον εἰς ταῦτα, ἄρτι, σήμερον, νῦν, καὶ τὰ τοιαῦτα. Τὸ τρίτον αὖθις εἰς τὰ τοιαῦτα, οἷον αὔριον, ὑστεραία, εἰς νέωτα, καὶ ὅσ' ἄλλα. Ἃ δὴ πάντα ὑπάγεται τῷ Ποτὲ, καὶ τοῦτο κατὰ πάντων ἐκείνων ἐπ' δεύτερας κατηγορεῖται. Πρὸς γὰρ τὸν ἐρωτῶντα διὰ τοῦ πότε, ὀρθῶς ἀποκρινόμεθα διὰ τῶν εἰρημένων, καὶ ὅσ' ἄλλα τύχωσιν ὄντα τοῦ αὐτοῦ γένους.

Ἐπὶ τούτου τοῦ γένους, οὔτε ἐναντίωσις θεωρεῖται, οὔτε ἐπίτασις, ἢ ἄνεσις, οὐδὲ γὰρ τῷ χρόνῳ πρόσεστι ταῦτα. Ἴδιον δὲ τούτου ἐστὶ τὸ πρότερον, καὶ ὕστερον, ὅπερ εἰ καὶ ἄλλοις παρὰ τοῦτο προσήκειν δοκεῖ, ἰδιαίτατα μέντοι ἕπεται τῷ χρόνῳ, καὶ ἀκολούθως τῷ Ποτέ.

Περὶ τοῦ Ἔχειν.

Τὸ Ἔχειν οὐδὲν ἄλλο εἶναι λέγεται παρ' Ἀμμωνίῳ, ἢ οὐσίας περὶ οὐσίαν περίθεσις. Τοῦτο δὲ τί ἄλλο ἐστίν; ἢ ἕξις, ἣν ὁ Φιλό-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σοφος ἐν τῷ Δ. τῆ Μεταφυσικῶν ἐνέργειαν ἀπεκάλεσε, μεταξὺ τοῦ ἔχοντος, ἤτοι τοῦ ἱματισμένου, καὶ τοῦ ἐχομένου (1) ἐνδύματος. Τούτου τοῦ συμβεβηκότος κυρίως ἐστὶ δεκτικὸν ὁ ἄνθρωπος, κατὰ δὲ τὰς ἀνθρωπίνας ἐπινοίας, καὶ τὰ λοιπὰ ζῶα. Πρόδηλος εἰ βούλει, καὶ οἱ ἀνδριάντες, ἐσὶν ὅτε ἀμπίσχονται διάτι τέλος ἀνθρώπινον.

Τὰς διαφορὰς τοῦ προκειμένου γένους λαβεῖν ἔξεσιν ἀπὸ τῆς διαφορᾶς τοῦ τέλους τῆς ἀμφιάσεως. φέρομεν γὰρ τὰ ἄμφια, ἢ ὡς ἀμυντήρια πρὸς ὑετοῦ ψυχρότητα, καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἢ ὑπερηφανείας, καὶ καλλωπισμοῦ χάριν, οἷα εἰσὶν ὅσα εἰς κόσμον φέρειν εἰώθασιν οἱ ἄνθρωποι. Γίνοιτο δ' ἂν εἴη τούτου, τὸ μὴ ἄλλοις, ὅτι μὴ σώμασι, καὶ μάλιστα ἀνθρωπίνοις προσήκειν. Πρόδηλος ὅτι καὶ αἱ τοῦ Ἔχειν ἐπωνυμίαι πᾶσαι ἀπὸ τῆς περιθέσεως τῆς οὐσίας ἑτέρας περὶ ἑτέραν λέγονται.

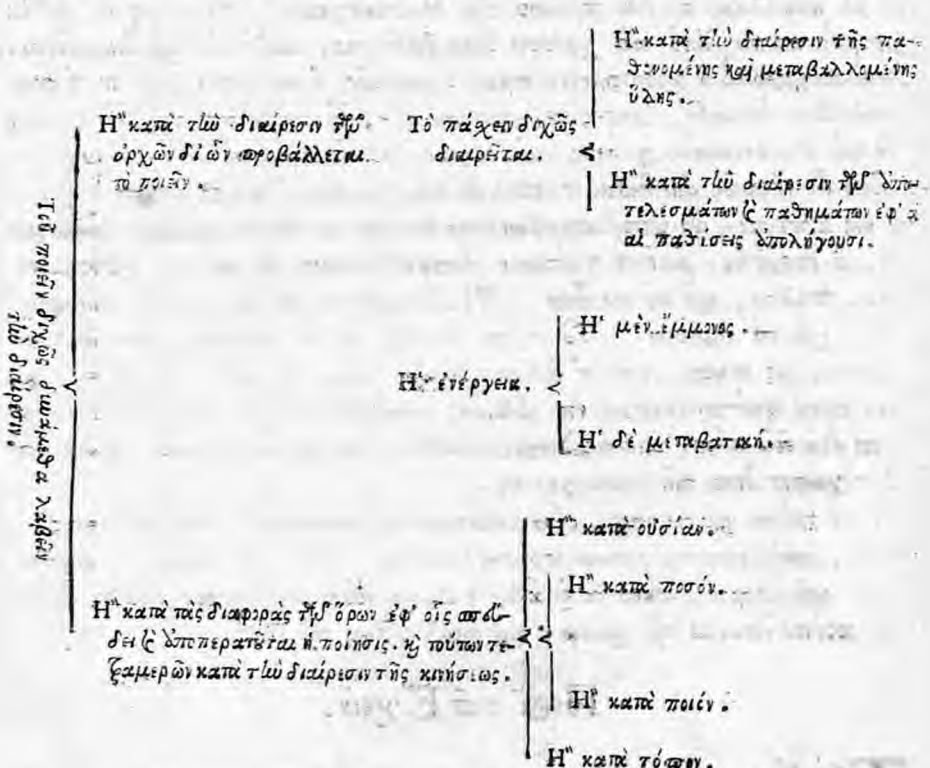

Τὸ

(1) ἔχεται γὰρ τὸ ἱμάτιον παντὸς ἐκ τοῦ ἀνθρώπου. ἔχω γὰρ τὸ φορῶ. καὶ γὰρ ὁ μὲν φορεῖ, τὸ δὲ φορεῖται ὑπ' ἐκείνου, ἀλλ' οὐ κατὰ τὸ περιέχον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τὸ Κεῖσθαι διαιρεῖται εἰς τρία.

- Εἰς τὸ ἑστάναι.
- Εἰς τὸ κεῖσθαι.
- Καὶ εἰς τὸ ἀνακεκλίσθαι.

Τὸ Ποῦ διαιρεῖται διχῶς.

- Εἰς τὸ περιεχτικόν, ὅπερ θεωρεῖται ἐπὶ τῆς αἰσθητῆς οὐσιῶν, καὶ διαιρεῖται κατὰ τὰς διαφορὰς τοῦ τόπου, ἄνω, κάτω, καὶ τὰ ἑξῆς.
- Καὶ εἰς τὸ περιοριστικόν, ὅπερ θεωρεῖται ἐπὶ τῆς ἀΰλων οὐσιῶν καὶ τὰ συμβεβηκός.

Τὸ Ποτὲ διαιρεῖται τριχῶς κατὰ τὸν κοινότερον τριμερῆ διαιρεσιν.

- Κατὰ τὸ πρότερον, ὃ καὶ ὑποδιαιρεῖται εἰς διάφορα μέρη ἀϊσμένως καὶ ἀεἰσως, ὡς τὸ χθὲς, πέρυσι, πάλαι, καὶ τὰ τοιαῦτα.
- Κατὰ τὸ νῦν, ὅπερ ὁμοίως ὑποδιαιρεῖται εἰς παῦπα, ἄρτι, σήμερον, τῆτες, καὶ τὰ τοιαῦτα.
- Καὶ εἰς τὸ ἔπειτα. καὶ τοῦτο εἰς τὰ τοιαῦτα ἀοριστίας, ὑστεραίας, εἰς νέωτα, καὶ ὅσ' ἄλλα αὐτοῦ ἐνὸς λαμβάνονται.

Τὸ Ἔχειν διχῶς, ἀπὸ τῆς διαφορᾶς τῶν τέλους τῆς ἀμφιάσεως, τὰς διαφορᾶς λαμβάνον.

- Ἢ γὰρ ἔχομεν τὰ ἄμφια πρὸς φυλακὴν τοῦ σώματος, ἀπὸ ψυχρότητος, πάγους, καὶ τῆς τοιούτων.
- Ἢ πρὸς ἄμυναν ἐχθρῶν, ὡς θώρακα, περικεφαλαίαν.
- Ἢ εὐφυΐας, καὶ καλλωπισμοῦ χάριν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΕΡΙ ΤΩΝ

Μετὰ τὰς

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ.

Συμπληρώσαντες τὸν περὶ κατηγοριῶν λόγον μένει τοῦδε, λείπεται ὀλίγ' ἄττα καὶ περὶ τοῦ ἕτερα μέρος τῆς προκειμένης βίβλου εἰπεῖν. Εἴθισται δὲ τοῖς λογικάζομένοις τὸ μέρος τοῦτο προσαγορεύεσθαι μετὰ τὰς κατηγορίας, ἐν ᾧ ὁ Φιλόσοφος περίτινων διαλαμβάνει, ἅπερ ὁμώνυμα ὄντα, οὐκ ἰδίᾳ ἐπί τι γένος ἰδίᾳ ἀναγαγεῖν. Θεωρεῖται γὰρ ἐν διαφόροις γένεσι. Τύπων δὲ ἡ γνῶσις εἰς πληρεστέραν γνῶσιν τῶν εἰρημένων ἐν ταῖς κατηγορίαις συμβάλλεται. Ἓν δὲ διαφερέστερον διαγνῶναι καὶ πάσαι ἕκαστον ἐν τοῖς οἰκείοις γένεσιν ἔχομεν, προσλαβόντες τὴν γνῶσιν τῶν λεγομένων ἐν τούτοις. Ὅθεν καὶ εἰώθασιν ὑπογράφειν τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος, ἐνταῦθα διδασκαλίαν ἀναπληροῦσαν τὰ ἐν ταῖς κατηγορίαις εἰρημένα. Εἰσὶ δὲ ταῦτα τὸν ἀριθμὸν πέντε, τὰ Ἀντικείμενα, τὸ Πρότερον, τὸ Ἅμα, ἡ Κίνησις, καὶ τὸ Ἔχειν.

Περὶ τῶν Ἀντικειμένων.

Ὑπογραφὴ τῶν Ἀντικειμένων, καὶ διάπτυξις τῆς αὐτῆς.

Λέγεται δὲ Ἀντικείμενα παρὰ τῷ Φιλοσόφῳ ἐν τῷ Δ. τῶν Μεταφυσικῶν, ὅσα μὴ ἐνδέχεται ἐνεῖναι ἅμα τῷ ἀμφοῖν δεκτικῷ, ἢ αὐτὰ ταῦτα, ἢ ἐξ ὧν ταῦτα. Ἔστι γὰρ ἡ ἀντίθεσις μάχη δύο τινῶν, μὴ παραχωρούντων ἀλλήλοις συνυπάρχειν ἐν τῷ αὐτῷ δεκτικῷ. Ἀριθμῷ δὲ ἐχρήσατο ὁ Φιλόσοφος πληθυντικῷ ἐπ' αὐτῶν, ὅτι οὐδὲν αὐτὸ ἑαυτῷ ἀντικεῖσθαι φύσιν ἔχει, ἀλλ' ἄλλῳ, ἢ ἄλλο. Ἅμα δὲ μὴ ἐνεῖναι τῷ αὐτῷ δεκτικῷ ἐνοεῖ ὁ Φιλόσοφος κατὰ τὸ αὐτὸ σημαινόμενον, καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ

ἔξω-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἔξωθεν παραβαλλόμενον. Τὸ αὐτὸ γὰρ κατ' ἄλλο καὶ ἄλλο φαίνει καὶ ἀποφαίνει οὐδὲν κωλύει. καὶ τὸ αὐτὸ πρὸς ἄλλο καὶ ἄλλο παραβαλλόμενον μέγα καὶ μικρὸν λέγεται. Τῷ κοινῷ δὲ ἀμφοῖν δεκτικῷ εἴρηται, πολλὰ καὶ τῶν μὴ ἀντικειμένων ἐν τοῖς μὴ ἀμφοῖν δεκτικοῖς ὑποκειμένοις συνυπάρχειν οὐ δύναται, ὡς λευκότης φέρε εἰπεῖν, καὶ γραμματικὴ ἐν ἵππῳ. οὐχ ὅτι εἰσὶν ἀντικείμενα, ἅμα γὰρ συνυπάρχουσι τῷ ἀνθρώπῳ. ἀλλὰ παρὰ τὸ μὴ εἶναι τὸν ἵππον δεκτικὸν ἐπιστήμης. Ἢ αὐτὰ δὲ, ἢ ἐξ ὧν ταῦτα προσείληπται ἐν τῇ ὑποχαφῇ διὰ τὰ μεταξὺ τῶν ἐναντίων. ἅπερ εἰ μὴ καθ' ἑαυτὰ ἀλλήλοις ἀντίκεινται, ἀλλὰ τὰ ἄκρα ἐξ ὧν ταῦτα σύγκεινται, κυρίως καὶ καθ' αὐτὰ εἰσὶν ἀντικείμενα. οὐδὲν ἧττον καὶ τὰ μεταξὺ τῶν ἐναντίων οὐ συνυπάρχειν πέφυκε τῷ αὐτῷ δεκτικῷ. τοῦτο δὲ αὐτοῖς πρόσεστι διὰ τὰ ἄκρα ἐξ ὧν σύγκειται, ἀφ' ὧν ἐστι ταῦτα ἀντικείμενα ἕξεσι προσαγορεύειν.

Διαίρεσις τῶν Ἀντικειμένων.

Διαιρεῖ τέτταχα ὁ Φιλόσοφος τὰ Ἀντικείμενα. Εἰς τὰ Ἀντικείμενα, ὡς τὰ Πρός τι. ὃν τρόπον ὁ πατὴρ ἀντικεῖσθαι λέγεται τῷ υἱῷ, καὶ ἀνάπαλιν. καὶ δοῦλος δεσπότῃ, καὶ ὅσ' ἄλλα. Εἰς τὰ ἐναντία, ὡς τὸ ψυχρὸν ἀντίκειται τῷ θερμῷ, καὶ τῷ λευκῷ τὸ μέλαν, καὶ ὅσα τοιαῦτα. Καὶ εἰς τὰ κατὰ στέρησιν, καὶ ἕξιν, ὡς ὄψις καὶ τυφλότης, γνῶσις καὶ ἄγνοια. Καὶ τελευταῖον εἰς τὰ κυρίως ἀντικείμενα, ὡς ἡ κατάφασις, καὶ ἀπόφασις, ὡς ὁρᾷ, οὐχ ὁρᾷ, αἰδήμων καὶ ἀναιδὴς ἐπὶ τῶ λίθου λεγόμενα. Διαφέρει δὲ ἡ κατὰ ἀπόφασιν καὶ κατάφασιν ἀντίθεσις, τῆς κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν ἀντιθέσεως ὅτι ἡ κατὰ ἀπόφασιν καὶ κατάφασιν ἀντίθεσις μεταξὺ ἐστὶ τῆς καταφάσεως τοῦ ὄντος, καὶ τῆς ἀποφάσεως τοῦ μὴ εἶναι ἐνδεχομένου. Ἡ δὲ διὰ τῆς στερήσεως δηλουμένη ἀπόφασις τοῦ ἐνεῖναι προσήκοντος ἐστίν. Οἷον ἐκείνη μὲν ἁπλῶς ἐπὶ τοῦ ὄντος θεωρεῖται, αὕτη δὲ ἰδίᾳ ἕκάστου γένει τοῦ ὄντος ἐστὶν, οἷον τῇ ποιότητι. ὡς ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ Γ. τῷ Μεταφυσικῶν κεφαλαίῳ δευτέρῳ διδάσκει.

Περὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Περὶ Προτέρου.

Τὸ Πρότερον ὅτι ἐμωνύμως λέγεται δῆλον ἐστὶν ἐκ τοῦ κατὰ πολλοὺς λέγεσθαι τρόπους. ᾧ καὶ ἐχρήσατο ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ περὶ Οὐσίας λόγῳ, ἔνθα τῶν δευτέρων οὐσιῶν τὸ εἶδος πρότερον εἶναι τοῦ γένους ἔλεγε, καὶ τὴν ἄτομον οὐσίαν ἁπλῶς πρώτην πάντων. Οὔθεν οὐδὲ ἄπο σκοποῦ μὴ προθέσθαι ἐπὶ τοῦ παρόντος, καὶ παραδοῦναι καθ' ὅσους ἂν λέγοιτο τρόπους. Τούτου τοιγαροῦν καίτοι κατ' ἀρχὰς τραχέως λεχθέντα εἰπὼν πέντε ἐφεξῆς διδάσκει τρόπους. καθ' οὓς πρότερον ἕτερον ἑτέρου λέγεται. Πρόθες δὲ ὅτι καὶ τὸ ὕστερον τοσαυταχῶς ῥηθήσεται.

Πρῶτον τοιγαροῦν καὶ κυριώτατα λέγεται τὸ Πρότερον κατὰ χρόνον, καθὸ πρεσβύτερον ἕτερον ἑτέρου λέγεται καὶ παλαιότερον, ὧν ἡ γέννησις μᾶλλον ἢ ἧττον ἀφέστηκε τοῦ ἐνεστῶτος. Λέγεται δὲ ἰδιαίτερον τὸ πρεσβύτερον ἐπ' ἀνθρώπους, τὸ δὲ παλαιότερον ἐπὶ ἀψύχων.

Δεύτερος τρόπος ἐστὶ καθ' ὃν τρόπον πρότερον λέγεται τὸ μὴ ἀντιστρέφον κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν. τὸ γὰρ ἑπόμενον τινὸς ἑτέρου τεθέντος, μὴ μέντοι καὶ ἀνάπαλιν πρότερον λέγεται ἐκείνου, ὡς τὸ εἶ πρότερον τοῦ δύο. δυοῖν μὲν γὰρ ὄντοιν ἀκολουθεῖ καὶ εἶ εἶναι. ἑνὸς δὲ ὄντος, οὐκ ἀναγκαῖον δύο εἶναι. καὶ ἀνθρώπου ὄντος, ἀνάγκη ζῶον εἶναι, ζῴου δὲ ὄντος, οὐκ ἤδη καὶ ἄνθρωπον ἀνάγκη εἶναι.

Τρίτον δὲ τὸ πρότερον λέγεται κατὰ τάξιν. τούτου δὲ τρία ἐκτίθησι παραδείγματα ὁ Φιλόσοφος. τὸ προοίμιον ἐν τῷ λόγῳ, ὅτι πρότερον τῇ τάξει τῆς διηγήσεως. Τὰ στοιχεῖα κατὰ γραμματικούς, ὅτι πρότερα τοῦ συλλαβῶν. καὶ τὰ κατὰ Μαθηματικοὺς στοιχεῖα, ὅτι πρότερα τοῦ διαγραμμάτων τῇ τάξει ὑπάρχουσιν. Ἐννοεῖ δὲ διαγράμματα τὰς μαθηματικὰς ἀποδείξεις, ὅτι ἐπὶ διαγραμμάτων ἐκτίθενται. στοιχεῖα δὲ παρὰ τοῖς μαθηματικοῖς κοινότερον ἐννοεῖ τὰς μαθηματικὰς ἀρχὰς, ὁρισμοὺς δηλονότι, ὑποθέσεις, καὶ αἰτήματα, ἐξ ὧν τὰς ἀποδείξεις συνάγουσι.

Τέταρτον λέγεσθαι φησὶ τὸ πρότερον κατ' ἀξίαν. οὐ τρόπον καὶ ἀνοίκειον εἶναι διδάσκει, οὐχ ὅτι μὴ ἐστὶν ἐν τῇ λεκτικῇ συνηθείᾳ, τὰ ἀξιώτερα καὶ τιμιώτερα, προσαγορεύειν πρότερα, (εἰώθασι γὰρ οἱ πολλοὶ τοὺς ἐντιμοτέρους, καὶ μᾶλλον ἀγαπωμένους, ὑπ' αὐτῶν προτέρους ἀποκαλεῖν) ἀλλ' ὅτι τυχὸν τὸ πρότερον ἀπὸ τῆς ποσότητος ῥητῶσθαι δοκεῖ. ἡ δὲ ἀξία ἐν δυνάμει τῆς Ποιότητος ἐστί. Τῶν ἐκτεθέντων δὲ τεττάρων τῶν προτέρων τρόπων

παρὰ

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

παρὰ πᾶσιν ὁμολογουμένων ὄντων, αὐτὸς μὴ πέμπτον προστίθησι, τὴν αὐτισρεφόντων μὲν κατὰ τὴν ἀκολούθησιν τῆς ὑπάρξεως, θάτερον δὲ θατέρου ὁπωσοῦν αἴτιον κείνεται. Προχειρίζεται δὲ εἰς παράδειγμα τούτων τὸν ἀληθῆ λόγον καὶ τὸ σημαινόμενον ὑπ' αὐτοῦ πρᾶγμα. ὧν πρότερον εἶναι φησὶ τὸ σημαινόμενον πρᾶγμα τοῦ σημαίνοντος λόγου, ὅτι ἐστὶν αἴτιον τοῦ ἀληθεύειν τὸν λόγον. καίτοι πολλοὶ, καὶ τῶν νῦν, καὶ τῶν πάλαι, τὸν ἔμπαλιν τοῦτον τοῦ προτέρου τρόπον ἐπὶ τὸν δεύτερον ἀνάγκασιν. Οἷον τὰ πρότερα κατ' ἐκεῖνον, οὐ μόνον πρότερα καὶ τῷ τὸ εἶναι ἀκολουθῆσιν προσαγορεύουσιν, ἀλλὰ καὶ πρότερα τῇ φύσει. Εἰσὶ μέντοι πρότερα τῇ φύσει, εἴτουν κατὰ φύσιν ἰδιαζόντως τὰ κατὰ τὸν πρῶτον τρόπον προχειρισθέντα τῷ Φιλοσόφῳ.

Περὶ τοῦ Ἅμα.

Τὸ δὲ Ἅμα εἶναι, ἀντίκειται τρόπον τινὰ τῷ πρότερον εἶναι. τούτου ὁ Φιλόσοφος δύο τρόπους κοινοτέρους ἐκτίθησιν, ὧν ὁ μὲν κατὰ χρόνον θεωρεῖται, ὁ δὲ κατὰ φύσιν. Καὶ ἅμα μὲν κατὰ χρόνον ἐκεῖνα λέγεται εἶναι, ὧν ἡ γένεσις ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐστὶ, κοινοτέρου ἐννοουμένης τῆς γενέσεως. Καὶ οὗτος ὁ τρόπος τὸ ἅμα εἶναι, ἀντίκειται τῷ πρώτῳ τρόπῳ τοῦ πρότερον εἶναι. κατὰ φύσιν δὲ ἅμα εἶναι φησὶν ὅσα ἀντιστρέφει μὲν κατὰ τὸ τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν. Τὸ μέντοι ἕτερον οὐδαμῶς ἐστὶ θατέρου αἴτιον κατὰ τὸ εἶναι. τοιαῦτα εἶναι διδάσκει τὰ σχετικὰ, ὡς τὸ διπλάσιον, ἥμισυ, καὶ ὅσ' ἄλλα. καὶ αἱ διαιρετικαὶ τῆς γενῶν διαφοραὶ, ὡς τὸ λογικὸν καὶ ἄλογον, καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἀντίκειται δὲ ὁ δεύτερος τοῦ ἅμα τρόπος τῷ τε δευτέρῳ καὶ πέμπτῳ τρόπῳ τοῦ προτέρου. Εἰκὸς δὲ ἐστὶ καὶ ἄλλους εἶναι τοῦ ἅμα τρόπους, οἵτινες ἀντίκεινται τῷ τρίτῳ, καὶ τετάρτῳ τοῦ προτέρου τρόπῳ, τοῦ κατὰ τάξιν δηλαδὴ καὶ ἀξίαν. Τὸ πρότερον, καὶ ὕστερον ὡς ἄκρα ἀλλήλοις ἀντικείμενα, εἰκὸς ἐστὶ τῷ ἅμα ἀμφότερα ἀντιθέτως ἔχειν, ὡς τὰ ἔσχατα τῷ μέσῳ. Οἷον ὁσαχῶς τὸ πρότερον ἐνδέχεται λέγεσθαι, τοσαυταχῶς καὶ τὸ ἅμα δοκεῖ λέγεσθαι.

Προστίθησιν ὁ Φιλόσοφος καὶ τρίτον τρόπον τοῦ ἅμα ἐν τῷ Ε. τῆς Φυσικῶν. καθ' ὃν ἅμα τῷ τόπῳ λέγεται ὅσα ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ εἰσίν. Ἐννοεῖται μέντοι τόπος ἐνταῦθα οὐχ ὁ πρώτως καὶ ἀμέτως περιέχων ἕκαστον σῶμα. φαίης δ' ἂν καὶ τῇ ἀξίᾳ ἅμα εἶναι, ὅσα τῆς αὐτῆς ἀξιοῦται τιμῆς.

Περὶ

Περὶ Κινήσεως.

Τί ποτ' αὖ ἐστι Κίνησις, καὶ τίνες αἱ κατ' ἐκείνην διαιρέσεις τε, καὶ τὰ πάθη, ὅσα περὶ αὐτὴν θεωρεῖται, διεξοδικώτατα παραδίδωσιν ὁ Φιλόσοφος ἐν τοῖς περὶ Φυσικῆς ἀκροάσεως. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Κίνησις ὁμωνύμως λέγεται, ὡς ὑπὸ πλείους ὑπαγομένη κατηγορίας, ἐδέησε τῷ Φιλοσόφῳ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀπαριθμήσασθαι χοῦν τὰ ἐκείνης εἴδη, εἰς ἔννοιαν ἀμυδρὰν τῆς αὐτῆς. Ἐννοεῖ δὲ τὴν κίνησιν κοινότερον καθὸ περιέχει καὶ τὴν γένεσιν, ἣν διαιρεῖ εἰς γένεσιν, καὶ φθοράν, αἵτινες θεωροῦνται ἐπὶ τῆς οὐσίας. Εἰς τὴν ἀλλοίωσιν, ἥτις γίνεται μεταξὺ τῶν ἐναντίων Ποιοτήτων. Εἰς αὔξησιν, καὶ μείωσιν, αἵπερ πεφύκασι γίνεσθαι μεταξὺ ἀτελοῦς, καὶ ἐντελοῦς Ποσότητος τοῦ φυσικοῦ σωθέντος. Καὶ τελευταῖον εἰς τὴν κατὰ τόπον κίνησιν, ἣ καὶ ἰδιαίτερον φορὰ προσαγορεύεται.

Ἔστι δὲ γένεσις κίνησις, ἥτοιν μεταβολὴ ἀπὸ τοῦ μὴ εἶναι εἰς τὸ εἶναι. Φθορὰ δὲ ἀνάπαλιν, κίνησις εἴτοιν μεταβολὴ ἀπὸ τοῦ εἶναι εἰς τὸ μὴ εἶναι. Θεωροῦνται δὲ αὗται ἐπὶ τῆς οὐσίας. Ἀλλοίωσις δέ ἐστι κίνησις ἀπὸ ποιότητος ἐναντίας εἰς ἐναντίαν ποιότητα, ὡς ἀπὸ τοῦ λευκοῦ ἐπὶ τὸ μέλαν. Θεωρεῖται δὲ ἐν Ποιότητι. Αὔξησις δὲ ἐστὶ κίνησις, ἀπὸ τοῦ ἀτελοῦς μεγέθους τοῦ φυσικοῦ σωθέντος, ἐπὶ τὸ ἐντελὲς αὐτοῦ κατὰ φύσιν μέγεθος. Μείωσις δὲ τοὐναντίον, ἀπὸ ἐντελοῦς μεγέθους, ἐπὶ τὸ ἀτελὲς ἐπανόδος. Θεωρεῖται δὲ ἐν Ποσότητι. Φορὰ δέ ἐστι κίνησις ἀπ' ἄλλου ἐπ' ἄλλον τόπον, ἥτις Ἢ ἐπ' εὐθείας γίνεται, ὡς ἡ τῶν καλουμένων στοιχείων κίνησις. Ἢ κυκλικῶς, ὡς ἡ τῶν οὐρανίων σωμάτων περιτροφή. Ἢ γοῦν μικτή, ὡς τὴν ὑπὸ τὴν σελήνην σωθέντων, καθ' ὅσ' ἄλλα τῶν ἐν γενέσει διαφόρους πέφυκε κινεῖσθαι κινήσεις. Θεωροῦνται δὲ πᾶσαι ἐπὶ τῆς Ποῦ κατηγορίας. Ὁρίζεται δὲ ἁπλῶς ἡ κίνησις ἐντελέχεια τοῦ δυνάμει ὄντος ᾗ τοιούτου.

Ἀντίθεσις τῆς Κινήσεως.

Τῇ δὲ Κινήσει ἀντίκειται μὲν ἁπλῶς πάσῃ, κατὰ λόγον στερήσεως, ἡ ἠρεμία. Ἐννοεῖται δὲ ἡ ἠρεμία, οὐχ ἡ στάσις τῶν κατὰ φύσιν ἠρεμούντων, ὡς ἡ τῆς γῆς στάσις περὶ τὸ μέσον, ἢ τοῦ πυρὸς ὑπὸ τὴν κοιλότητα τῆς σελιναικῆς σφαίρας, ἀλλ' ἡ βίαιος ἠρέμησις, καθ' ἣν τὰ

βία

βίᾳ ἐχόμενα ἠρεμεῖ, ὡς ἔστι γε πρὸν ἐπὶ τοῦ ἀέρος βιαίως ἐχόμενον, κωλύεται τῆς ἐπὶ τὸ μέσον φορᾶς ἢ ἀὴρ ὑπὸ τὸ ὕδωρ κατεχόμενος. Ἡ οὖν τοιαύτη ἠρέμησις ἀντίκειται τῇ κινήσει, ὡς εἴρηται, ὡς ἡ στέρησις τῇ ἕξει. Ἑκάστη δὲ τῶν κινήσεων, ἰδίᾳ ἀντίκειται κινήσει, ὡς ἐναντία, οἷον τῇ μὲν φθορᾷ ἡ φθορά, τῇ δὲ αὐξήσει ἡ μείωσις, τῇ ἀλλοιώσει, ἡ εἰς τὸ ἐναντίον ἀλλοίωσις. Οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ τόπον, ἡ ἄνω, τῇ κάτω, δηλαδὴ ἡ ἀπὸ τοῦ πέρι ἐπὶ τὸ μέσον, καὶ ἀνάπαλιν. Τῇ δὲ κύκλῳ κινήσει, οὐκ ἔστιν ἐναντία κίνησις.

Ἀπορεῖ δὲ ὁ Συμπλίκιος ἐπὶ τοῦ παρόντος, τί μὴ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν κατηγοριῶν δίδοται κίνησις, ἵνα ᾖ δέκα τὰ γένη τῆς κινήσεως, ὥσπερ καὶ τοῦ ὄντος; καὶ γὰρ ἐπὶ πασῶν τῶν κατηγοριῶν πέφυκε γίνεσθαι μεταβολή, ἡ δὲ μεταβολὴ διὰ κίνησεως. Εἰσάγει καὶ μάρτυρα τὸν Φιλόσοφον „ ὃς ἐν τῷ Γ. τῶν Φυσικῶν συμπεραίνων φησί. διὸ καὶ κινήσεως καὶ „ μεταβολῆς τόσα εἴδη εἰσί, ὅσα καὶ τοῦ ὄντος. Μέμνηται δὲ καὶ Θεοφράστου ὁμοίως διδάσκοντος, ἐφ' ἑκάστης κατηγορίας κίνησιν εἶναι.

Ἀλλὰ περὶ τούτου πληρέστερον ἐν τοῖς Φυσικοῖς, νυνὶ δὲ σωστόμως ῥητέον, ὅτι ἐπὶ τῶν λοιπῶν κατηγοριῶν παρὰ τὰς εἰρημένας τέτταρας οὐκ ἔστι κίνησις οὐδὲ μία καθ' αὑτὸ, ἀλλὰ δι' ἄλλο. οὔτε γεννῶνται, ἢ φθείρονται, τὰ ἐκείναις παραπλήσια καθ' ἑαυτὰ, ἀλλὰ συμπεραίνονται μὲν τῇ παραγωγῇ τῶν εἰρημένων τεττάρων, ὥσπερ καὶ φθείρονται ἑπομένως τῇ φθορᾷ ἐκείνων.

Περὶ τοῦ Ἔχειν.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος μὲν ὁ Φιλόσοφος πλείω τίθησι σημασίας τοῦ Ἔχειν. ὀκτώπου χεδόν, ἢ ἐννέα. Ταύτας δὲ ἐν τῷ Δ. τῶν Μεταφυσικῶν εἰς τέτταρας ἀνακεφαλαιοῦται. Πρῶτον μὲν οὖν φησὶν Ἔχειν λέγεται τὸ ἄγειν κατὰ τινὰ ἑαυτοῦ φύσιν, ἢ ὁρμήν. ὃν τρόπον ὁ πυρετὸς λέγεται ἔχειν τὸν ἄνθρωπον, καὶ οἱ τύραννοι τὰς πόλεις. Ἕτερον δὲ τρόπον λέγεται ὡς τὸ δεκτικὸν τοῦ εἴδους, οἷον ὁ χαλκὸς τὸ εἶδος τοῦ ἀνδριάντος, καὶ τινὰ νόσον τὸ σῶμα, καὶ ἁπλῶς ὁποιουῦν εἶδος οὐσιῶδες, ἢ ἐπουσιῶδες. Τρίτον Ἔχειν λέγεται, ὡς τὸ περιέχον τὰ περιεχόμενα, ἢ τὸ ὅλον τὰ μέρη. Τέταρτον ὡς τὸ κωλύον τι κατὰ τινὰ αὐτοῦ ὁρμὴν κινεῖσθαι, ἢ πράττειν, οἷον οἱ κίονες τὰ ἐπικείμενα βάρη. Καίτοι γε ὁ τέταρτος οὗτος τρόπος συμπίπτει τῷ πρώτῳ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τοῖς τέτταρσι τούτοις τρόποις, περιέχονται πᾶσαι αἱ ἐκτεθεῖσαι σημασίαι ἐπὶ τοῦ παρόντος. Ἡ μὲν γὰρ πρώτη καὶ δευτέρα περιέχονται ἐν τῷ δευτέρῳ τρόπῳ. Ἡ δὲ τρίτη καὶ τετάρτη ἀναφέρονται ἐπὶ τὸν ὁμώνυμον τοῦ Ἔχειν κατηγορίαν. Ἡ δὲ πέμπτη καὶ ἕκτη ἐν τῷ τρίτῳ, ὡς ἡ ἑβδόμη ἐν τῷ πρώτῳ· εἶτ' οὖν τετάρτῳ. Ἡ δὲ ἑκάτη σημασία καθ' ἣν λέγεται ὁ ἀνὴρ γυναῖκα ἔχειν, καὶ ἡ γυνὴ ἄνδρα, ἀλλοτριώτατον ἐστὶ τῶν σημαινομένων τοῦ Ἔχειν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο σημαίνει τὸ ἔχειν γυναῖκα, ἢ ὅτι συνοικεῖν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

Τοῦ Ἀριστοτέλους ὑπομνήματα.

Ἀποχρώντως ἐπὶ τοῦ προλαβόντος τῶν τοῦ ὄντος διαίρεσιν εἰς δέκα γενικώτατα γένη ἐκθέμενος, καὶ τὴν τάξιν τῶν κατηγορουμένων ἑφ' ἑκάστου παραδοὺς, καὶ οἱονεὶ πρώτην ὕλην πάσης ὑποτείνας τῆς πραγματείας, ἐντεῦθεν ἤδη δύφυῶς μεταβαίνει εἰς τὸν κατασκευὸν τοῦ συλλογισμοῦ. Εἴθισται δὲ ἑφ' ἑκάστου συγγράμματος τῶν κατὰ φιλοσοφίαν, τινὰς ζητήσεις προβάλλειν, ἃ καὶ προλεγόμενα λέγεται εἰς ῥαστέραν κατάληψιν τῶν ῥηθησομένων. Ἀλλὰ ταῦτα ὁ Φιλόσοφος δύθυς ἐπὶ τοῦ πρώτου κεφαλαίου προθέμενος, ἀπήλλαξεν ἡμᾶς πάσης ἀντιλογίας. δείσει τοιγαροῦν ἡμῖν οὐδὲν ἄλλο, ἢ τὸν τοῦ Φιλοσόφου διασκέψασθαι λέξιν.

Κεφάλαιον πρῶτον.

„ Πρῶτον δεῖ θέσθαι τί Ὄνομα, καὶ τί Ῥῆμα. ἔπειτα τί ἐστὶ Κατά-
„ φασις, καὶ Ἀπόφασις, καὶ Ἀπόφανσις, καὶ Λόγος.

Ἐπὶ παντὸς ἔργου καὶ λόγου πρὸ τῶν ἄλλων πάντων ἐκεῖνο προειλῆφθαι χρεών, περὶ ὃ πᾶς ὁ λόγος, εἴτ' οὖν τὸ ἔργον μέλλει αὐύεσθαι, οἷόν ὄζιν ἐπὶ μὲν τῶν θεωρητικῶν ἕξεων τὸ λεγόμενον ἐπίσηπτὸν γένος, ἐπὶ δὲ τῶν τεχνῶν ὃ καλεῖται ὕλη, περὶ ἣν ὁ τεχνίτης ἐργάζεται, καὶ ἐξ ἧς τὰ τεχνητὰ κατασκευάζει. ὃ δὴ καὶ ἐπ' ἀμφοῖν κοινότερον τοῖς νεωτέροις ὑποκείμενον ἤκουσεν. Ὅτου χάριν καὶ ὁ Φιλόσοφος δύθυς ἐν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

προοιμίοις ἐνταῦθα τὸ ὑποκείμενον ἡμῖν τῆς πραγματείας τίθησιν. Εἶτα τὸν τρόπον καθ' ὃν θεωρεῖται τὸ προτεθὲν διδάσκει. καὶ Τρίτον διαίρεσιν τινα τοῦ αὐτοῦ παραδίδωσιν. Ὅθεν οὐκ ἀπεικότως καὶ εἰς τρία διαιρεῖσθαι τὸ προτεθὲν κεφάλαιον ἔξεστι λέγειν. Τοιγαροῦν ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου μέρους οὐχ ἁπλῶς, οὐδ' ἐπὶ μιᾶς φωνῆς προδέδοται τὸ ὑποκείμενον τῆς πραγματείας φαίνεται δοκιμάσας. ἀλλὰ δι' ἀπαριθμήσεως τῶν μερῶν τοῦ αὐτοῦ, καὶ εἰδῶν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἁπλουστέρων καὶ μερικωτέρων, καὶ προελθὼν μέχρι τοῦ κοινοῦ γένους τούτων, τυχὸν ἵνα διεξοδικώτερα τῇ ἐκθέσει, τήν τε προθεσιν ἀσφαλέστερον σαφηνίσῃ τῆς πραγματείας, καὶ τὴν τάξιν τῶν ἐκείνου μερῶν συμπαρασήσῃ. Τὸ γὰρ ὑποκείμενον ἐνταῦθα, μιᾷ μὲν φωνῇ ὁλοκλερῶς εἰπεῖν ἐστὶν, ἡ Ἀπόφανσις, εἶτ' οὖν ὁ ἀποφαντικὸς λόγος. μέρη δὲ αὐτοῦ τό,τε Ὄνομα, καὶ τὸ Ῥῆμα. ἐκ τούτων γὰρ ὁ ἀποφαντικὸς σύγκειται λόγος. Εἴδη δὲ τούτου, ἥτε Κατάφασις, καὶ Ἀπόφασις. ἐξ ἴσου γὰρ αὗται τὴν Ἀπόφανσιν, ἥτοι τὸν ἀποφαντικὸν διαιροῦσι λόγον. Ὁ δὲ λόγος κοινότερον ἐνταῦθα, γένος ἐστὶ τοῦ ἀποφαντικοῦ λόγου.

Οὗτοίνυν Φιλόσοφος ἀρξάμενος, ὡς εἴρηται, ἀπὸ τῶν ἁπλουστέρων, Πρῶτον μὲν ἔθετο τί τό,τε Ὄνομα, καὶ τὸ Ῥῆμα ὡς ἁπλούστερα μέρη τοῦ ἀποφαντικοῦ λόγου. Δεύτερον ἔταξε τὰ εἴδη τοῦ αὐτοῦ, Ἀπόφασιν δηλαδὴ, καὶ Κατάφασιν, οἷς ἐπήνεγκε τὴν Ἀπόφανσιν, καὶ τελευταῖον τὸν Λόγον. Ταῦτα δὲ καίτοι πληθυντικῶς ἐξενεγμένα, σύζονται μέντοι πάντα τῷ ἀποφαντικῷ λόγῳ. περὶ ὃ πᾶσα ἡ διδασκαλία ἐνταῦθα. Εἴρηται δὲ, πρῶτον δεῖ θέσθαι τί ὄνομα, καὶ τὰ ἑξῆς, ἀντὶ τοῦ ὑποθέσθαι, ἵνα δηλώσῃ ὡς εἴρηται ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος, ἥτοι τὸ ὑποκείμενον, ὑποθετέον ἐστὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἐγνωσμένον. ἔστι γὰρ τὸ κυριώτατον τῶν ἐν τῇ ἀποδεικτικῇ μεθόδῳ ἐγνωσμένων, ὃ ὑποτίθεσθαι πρὸ πάσης διδασκαλίας ὁ Φιλόσοφος παρεγγυᾶται.

„ Ἔστι μὲν οὖν τὰ ἐν τῇ (1) φωνῇ, τῶν ἐν τῇ ψυχῇ παθημάτων σύμ-
„ βολα, καὶ τὰ γραφόμενα τῶν ἐν τῇ φωνῇ, Ϲ τὰ λοιπά.

Τῶν ὑποκειμένων ταῖς τέχναις, ἢ ἐπιστήμαις εἰς θεωρίαν πραγμάτων οὐχ οὕτως ἕκαστον ἰδίᾳ τινὶ ἀποκεκλήρωται τέχνῃ, ὡς μὴ θέμις εἶναι ἑτέρας τέχνης, ἢ ἐπιστήμης ὑποπεσεῖν θεωρίᾳ. ἀλλ' ἔν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγ-

(1) Ταυτέστι αἱ φωναί.

πρᾶγμα ἐπὶ πολλὰς ὕλας ἥκον ὄνομα, ἢ τέχνας, οἷον τὰ ξύλα οὐ μόνον τέκτονι, ἀλλὰ καὶ ναυπηγῷ ὕλη γίνεται. Καὶ ἐπὶ τῆς θεωρητικῶν ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος, τῷ μὲν φυσικῷ ἢ φύσιν ἔχων, τῷ δὲ μεταφυσικῷ, ὑπὲρ ὃν ἐστὶν εἶδος τοῦ ὄντος θεωρεῖται. Διαζεται δὲ καὶ μιᾷ τινι αὐτιτρόφῳ ἕξει, τῆς ἄλλων ἀφοριζόμενον, ἐπὶ μὲν τῆς ὀπτικῶν τῷ διαιτικῷ τῆς θεωρίας τρόπῳ, ἐπὶ δὲ τῆς τεχνῶν κατὰ τὸ διάφορον τοῦ τέλους ἑκάστης, ὡς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παραδείγματος. τὰ ξύλα θεωρούμενα μὲν ὅπως ἔχει ἐπιτηδείως εἰς κατασκευὴν ἀβακίου, ἢ κιβωτίου, τοῦ τέκτονος εἰσὶν ὕλη. εἰς δὲ κατασκευὴν νηὸς ἀναφερόμενα, τοῦ ναυπηγοῦ ἰδιαζόντως ὕλη γίνεται.

Ἀμέλειποι καὶ τὰ ἐκτεθέντα εἰς διάσκεψιν ἐνταῦθα, Ὄνομα, Ῥῆμα, καὶ τὰ ἑξῆς, οὐ μόνον ἐπὶ τῆς λογικῆς θεωρεῖται μεθόδου, ἀλλὰ καὶ εἰς γραμματικοὺς, καὶ ῥήτορας ἀνήκει. Διατοῦτο ὁ Φιλόσοφος ἵνα ἡμῖν τὸν ἰδιάζοντα τρόπον τῆς ἐπὶ τοῦ παρόντος αὐτῷ διαλήψεως διαξανώσῃ, καὶ τῆς τῷ γραμματικῶν, καὶ ῥητόρων αὐτιδιαφειλῃ σκέψεως, τέτταρα ταῦτα προχειρίζεται, ἀμηγέπως ἀνήκοντα εἰς τὴν ὕλην τῆς λογικῆς πραγματείας, Πράγματα δηλαδὴ, Νοήματα, Φωνὰς, καὶ Γράμματα. ὧν τὰ μὲν Πράγματα προϋπόκειται, οἷον τις βάσις ἐχόντα τῆς λοιπῶν. ἐπιγίνεται δὲ τὰ Νοήματα, ἐπειδὴ διὰ τῆς αἰσθήσεων ἀναμαξάμενοι τὰ τῆς πραγμάτων ἐνδάλματα, ἢ γοῦν προϋποκείμενα ἐν τῇ φαντασίᾳ θεωρῶμεν, καὶ εἰσὶ τῆς πραγμάτων τὰ νοήματα, οἷον εἰκόνες τινὲς, καὶ ὁμοιώματα ἐν τῇ ψυχῇ. Τρίτην δὲ τάξιν ἐσχήκασιν αἱ Φωναὶ, σημεῖα οὖσαι τῆς νοημάτων, καὶ σύμβολα, ὥσπερ καὶ τὰ γράμματα τῆς φωνῶν. Τύπων δὲ τὰ μὲν πράγματα, καὶ νοήματα φύσει εἰσὶν, ὡς παρὰ πᾶσιν ὄντα ταὐτὰ, τὰ δὲ λοιπὰ δύο αἱ φωναὶ, καὶ τὰ γράμματα, οὐκ ἔτι φύσει, ἀλλὰ θέσει μόνον, ἐκ τῆς ἡμετέρας ἐπινοίας τυγχάνουσι δημιουργήματα. οἱ γὰρ ἄνθρωποι συνελθόντες, συνέθεντο ὁποίαις τισὶ φωναῖς σημαίνειν πρὸς ἀλλήλους τὰ πράγματα, τίσι δὲ χαρακτῆρσι τὰς φωνὰς ἀποσημειοῦσθαι, διὸ καὶ ἄλλοις μὲν Ἕλληνες, ἄλλοις δὲ Ἴταλοὶ κέχρηνται, καὶ ἄλλοι ἄλλοις. Ὅθεν οὐδὲ ἐφ' ἡμῖν ἐστὶ τὰ πράγματα, ἢ γοῦν τὰ νοήματα μεταποιήσασθαι, ἀλλὰ τοῖς αὐτοῖς ἐντυποῦνται φαντάσμασι, περὶ τῆς αὐτῆς πραγμάτων πάντες ἄνθρωποι. ὡς περ καὶ τὰ πράγματα παρὰ πᾶσιν εἰσὶ τὰ αὐτά. Τὰς δὲ φωνὰς, καὶ τὰ γράμματα, ἅτε δὴ τῆς ἡμετέρας ἐπινοίας ἐξηρτημένα κατὰ τὸ δοκοῦν, οἱ ἄνθρωποι μεταποιεῖν δύνανται. Ὅθεν εἰ καὶ πάντα ταῦτα σωζέχουσιν ἀμηγέπως ἐν λόγῳ

ὕλης,

ὕλης, εἰς τὰ τῆς λογικῆς ἀποτελέσματα. (πάντα γάρ εἰσι τὰ τῆς λογικῆς ἀποτελέσματα πραγμάτων νοουμένων δηλωτικά, διὰ φωνῶν προφερόμενα, καὶ γράμμασιν. οὔπω δὲ ἦσαν σημαινόμενα) κυριώτερον δὲ συμβέβηκε τὰ πράγματα, καὶ τὰ νοήματα, ὧν ἄνευ οὐκ ἂν γένοιτο συλλογισμὸς, ἢ ἀπόδειξις, καὶ ὧν ἐν τῇ ἀφομοιώσει τὸ ἀληθὲς ἀποτελεῖται, καὶ ψεῦδος, οὗ εἰς γνῶσιν τε καὶ διάκρισιν πᾶσα ἡ λογικὴ περιλοτέχνηται μέθοδος. Διακρίνεται δὲ παρὰ ταῦτα ἡ προκειμένη μέθοδος τῆς ὁπωσοῦν ἄλλων λογικῶν (1) ἕξεων διὰ τὸ οἰκεῖον τέλος. ὅτι πάντα τὰ εἰρημένα ἐπὶ τοσοῦτον ὑποπίπτει τῇ λογικῇ, ἐφ' ὅσον εἰς κατασκευὴν συλλογισμοῦ, ἀποδείξεως, καὶ τῆς τοιούτων συμβάλλεται. οὐκ οὔπω δὲ ἐπὶ ῥητορικῆς, ἢ γραμματικῆς, ἡ διάσκεψις τούτων γίνεται.

Ἀπορία.

Ἐπόντος δὲ τοῦ Φιλοσόφου ἐν τελευταίῳ κεφαλαίῳ τοῦ Θ. τῆς Μεταφυσικῶν, τὸ κατὰ συμθεσιν, ἢ διαίρεσιν ἀληθὲς ἐν τῇ διανοίᾳ εἶναι, πολλοὶ τῆς νεωτέρων ὑπέλαβον τινὶ λογικῇ μέθοδον, περὶ τὰ κατ' ἐπίνοιαν ὄντα καταγίνεσθαι. φασὶ γὰρ εἰ τὸ ἀληθὲς ἐν τῇ διανοίᾳ, καὶ ἡ ἀφομοίωσις τῆς νοημάτων καὶ λόγων, καθ' ἣν τὸ ἀληθεύειν ἔχουσιν, ἔργον ἐστὶ τῆς διανοίας, καὶ ταύτης ἐν τῷ εἶναι ἤρτηται, τὰ δὲ τοιαῦτα ὑπονοίας τυγχάνουσι δημιουργήματα, ἆρα.

Ἀλλ' ἀπαντητέον πρὸς ταῦτα, ὡς εἰ καὶ ἐν τῷ τινὶ διάνοιαν ὑφαιρεῖν, ἢ συντιθέναι τὰ νοήματα, τὸ ἀληθὲς, ἢ τὸ ψεῦδος ἐν αὐτοῖς ἕπεται, οὐ μὴν διὰτοῦτο ἡ ἀφομοίωσις τῆς νοημάτων πρὸς τὰ πράγματα, καθ' ἣν τὸ ἀληθὲς συνίσταται, ἢ αὐτὸ τὸ ἀληθὲς ὄντα εἰσὶ κατ' ἐπίνοιαν. Οὐδεὶς γὰρ ἂν εἴποι τὰς τοῦ νοὸς, ἢ διανοίας ἐνεργείας, εἶναι κατ' ἐπίνοιαν ὄντα, ὅτι μὴ ὅσα κατὰ τὸ δοκοῦν συντίθησιν, οὐδαμῶς ἐπὶ τῶν πραγμάτων ὑπάρχοντα, οὐδὲ τινὶ πρὸς τὰ πράγματα ἀφομοίωσιν ἐπὶ τῶν νοημάτων, ὃν κατ' ἐπίνοιαν ἐνδέχεται λέγειν. Εἴ γὰρ οὐδὲν ἄλλο ἡ ἀφομοίωσις, ἢ αὐτὰ τὰ νοήματα ὡδίπως ἔχοντα. Οὐδὲ τὰς τῶν ὄντων εἰκόνας, ἂν κατ' ἐπίνοιαν ἐνδέχεται λέγειν. Ἡ δὲ ἀφομοίωσις τῶν νοημάτων πρὸς τὰ πράγματα ἐν τοῖς νοήμασι θεωρουμένη, οὐδὲν ἄλλο ὅτι μὴ εἰκὼν ἐστὶ τῶν πραγμάτων. ἀλλ' οὐδὲ εἰ τινὶ ἀφομοίωσιν ὡς φέσιν ἐπιλάβῃς, ἔσαι κατ' ἐπίνοιαν ὄν. Θεωρουμένη γὰρ μεταξὺ νοημάτων τε καὶ πραγ-

(1) Λογικαὶ ἕξεις, ὡς λογικὴ, ῥητορικὴ, γραμματικὴ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πραγμάτων, οὐκ ἔστιν, ὅτι μὴ πραγματικὴ χέσις ὁμοιότητος. Ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἐν τῇ συνθέσει, ἢ διαιρέσει ἀληθὲς, τὸ κατὰ τὴν ἀφομοίωσιν τῶν νοημάτων πρὸς τὰ πράγματα τῆς ἡμετέρας διανοίας ἐν τῷ εἶναι ἤρτηται, ὅτι μὴ κατὰ πρόφασιν (1) φαίης. καὶ οὐδὲ τοῦτο τῆς ἐπινοίας ἀναπλαττούσης· ἀλλὰ τοῦ νοὸς ἐνεργοῦντος καὶ διανοουμένου. μᾶλλον δὲ ἤρτηται τὸ ἀληθὲς πρώτως καὶ καθ' αὑτὸ τῶν πραγμάτων, ὡς ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ τέλει τοῦ περὶ Οὐσίας κεφαλαίου παρρησιάσατο λέγων·

„ Τὸ ἀληθὲς ἐπὶ τοῦ λόγου ἐξ αὐτῶν προέρχεσθαι τῶν πραγμάτων.
„ ἐκ γὰρ τοῦ εἶναι, ἢ μὴ εἶναι τὸ πρᾶγμα, ὁ λόγος ἀληθὴς, ἢ ψευδὴς
„ λέγεται. καὶ ἐν τῷ περὶ Προτέρου κεφαλαίῳ, ὁμοίως ἔλεγεν. ἔστι δὲ
„ ὁ μὲν ἀληθὴς λόγος οὐδαμῶς αἴτιος τοῦ εἶναι τὸ πρᾶγμα, τὸ μέντοι
„ γε πρᾶγμα φαίνεταί πως αἴτιον, τοῦ ἀληθῆ τὸν λόγον εἶναι.

Μάλιστα δὲ εἴπερ ἰῶ λέγειν τῷ λογικῷ καταγίνεσθαι περὶ τὸ κατ' ἐπίνοιαν ὄν, ὅτι τὸ τέλος αὐτῆς ἐστὶν ὄργανα παραδιδόναι τοῖς φιλοσοφοῦσι καθ' ὁμοιότητα τῷ πρὸς τὰ πράγματα μάλιστα ἀπηκριβωμένα εἰς γνῶσιν τῆς ἀληθείας, τί μὴ καὶ ὁ Φιλόσοφος τοῦ κατ' ἐπίνοιαν ὄντος ῥηθήσεται θεωρητικός; οὗ τέλος οἰκεῖον ἐστὶν ἡ γνῶσις τῆς ἀληθείας. Ἀλλὰ περὶ τούτων ἡμῖν καὶ ἄλλοθι πλατύτερον εἴρηται· καὶ ταῦτα ὡς ὁ Φιλόσοφος ἐπὶ τοῦ παρόντος παραινεῖ, ἑτέρας ἐστὶ θεωρίας. Ἐκεῖνο δὲ ἡμῖν πρὸ τῆς ἄλλων λεπτέον, ὅτι Ὀνόματα, καὶ Ῥήματα, καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν συντιθέμενα, οὐ καθὸ εἰς σύνθεσιν τοῦ κατὰ γραμματικοὺς ὀρθοῦ λόγου

(1) Γ'ενόητέον δὲ τῆς πραγμάτων ποιητικὰ προσεχῶς αἴτια εἰσὶν ἐξ ὧν ὑποτελεῖται τὰ τοιαῦτα, λαβόντα τὴν κίνησιν ἐκ τοῦ μὴ εἶναι εἰς τὸ εἶναι, ὁμως ὑποτίων ἐξωθερικῶς οὐκ ἀτενιζόντων εἰς τὰς ἀληθεῖς αἰτίας, αἱ ἐξωτερικαὶ κατὰ πρόφασιν μόνον συνθέτουσι εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ ὑποτελέσματος, οὐκ ὀρθῶς ἀληθεῖς αἰτίαι νομίζονται. ὡς παρὰ τοῖς ἰατροῖς τὰ πολλὰ τοῦ πάθους γενομένου ὑπὸ τῆς ἔνδον κωλυσμονῆς τῶν χυμῶν, ἐξωτερικαῖς τισιν αἰτίαις τὴν ἀρχὴν ἐκείνου, ἢ τὴν τέχνην οὐκ εἰδότες ὑπενέμεσι φάσκοντες, οἷον ἐκ τῆς χθὲς κινήσεως πυρεταίνειν τὸν νοσοῦντα. οὕτω δὲ παρὰ τοῖς νεωτέροις οὐκ ὀξέως πάνυ λογικολογουμένοις, ὁ νοῦς ποιητικὸν αἴτιον τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ ψεύδους νομίζεται, εἰ καὶ ταῦτα ἐκ τῶν πραγμάτων τὸ εἶναι ἔχει. ἔστι γὰρ τοῦς οἷον κάτοπτρον ἐν ᾧ τὰ τῶν πραγμάτων ἐνδάλματα, ὡς ἔχει ὑπόστασιν τῆς ἑτεροειδῶν διεσαλμένα, καὶ τοῖς ὁμογενέσι καὶ ὁμοειδέσι συνεζευγμένα φαινόμενα τῆς τε διαιρέσεως καὶ συνθέσεως τῆς ἐν τῷ νῷ αἴτια γίγνεται, καὶ τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ ψεύδους, καθὸ τὰ νοήματα τοῖς ἐνδάλμασιν ἀφομοιοῦται καὶ ἀνομοιοῦται, ὃ καὶ ἐν τῇ λεκτικῇ συνθέσει ἐστί· φαμὲν γὰρ ψεύδεσθαι τὸ ἔσοπτρον, ὃ ἄλλως αἰσθάνεται ἢ ὡς ἔχει τὸν ὁρῶντα. εἰδε ὁμοίως καὶ ἀπαραλάκτως ἐνδέκτυσι τὸν θεατὴν, ἀληθεῖς ἔσοπτρον ἤκουσεν. ὡς γοῦν οὐκ ἔστι τὸ ἔσοπτρον τοῦ καλῶς ἢ κακῶς ἔχειν τὸν θεατὴν αἴτιον, οὕτω μηδ' ὁ νοῦς τῆς ἀληθείας ἔσαι ἢ τοῦ ψεύδους αἴτιος, ἀλλὰ κατὰ πρόφασιν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γου τῇ θεωρίᾳ τῆς λογικοδομικῶν ὑποπίπτει. ἀλλ' ἢ διὰ τῆς νοημάτων, γίνεται τῆς φύσεως τῆς ὄντων δηλωτικά.

„ Ἔστι δὲ ὥσπερ ἐν τῇ ψυχῇ, ὅτε μὲν νόημα ἁπλοῦν τοῦ ἀληθεύειν ἢ ψεύδε-„ σθαι, καὶ τὰ λοιπά.

ΠΡοθέμενος τὸ ὑποκείμενον τῆς λογικῆς πραγματείας, καὶ τὸν τρόπον καθ' ὃν θεωρεῖται διορισάμενος, παραδίδωσιν ἐφεξῆς τὴν διαίρεσιν τῆς θεωρουμένων ἐπὶ τῆς προκειμένης βίβλου. Παραινεῖ δὲ πρὸ τῆς ἄλλων τὴν διαίρεσιν τῆς φωνῶν ἀπὸ τῆς διαιρέσεως τῆς νοημάτων θηρεύειν, οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ἁπλότης, καὶ συνθεσις, καὶ ὅσ' ἄλλα περὶ φωνῶν λέγεται, κατὰ τὴν ἁπλότητα καὶ συνθεσιν τῆς νοημάτων λέγεται. ὥσπερ καὶ τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος τὸ ἐν ταῖς φωναῖς ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς, καὶ τοῦ ψεύδους τοῦ ἐν τοῖς νοήμασιν. Ἐξ ὧν ἡμῖν παρατηρητέον, ὅπερ ὁ Φιλόσοφος καὶ ἐν τῷ δεκάτῳ κεφαλαίῳ τοῦ πρώτου περὶ ἀποδείξεως δηλώσει. καὶ Ἀμμώνιος ἐδίδαξεν ἐν τῇ πρὸ τῆς κατηγοριῶν θεωρίᾳ, ἐπὶ τῆς πρώτης διαιρέσεως, καὶ ἡμεῖς ἐν ἀρχῇ τῆς πραγματείας, ἐν οἷς περὶ τῆς ὕλης τῆς μεθόδου ἐξετέθεμεθα. Τοῦτο δ' ἐστὶν ὅτι ἡ λογικὴ μέθοδος κυρίως καὶ πρώτως περὶ τὸν ἐννοηματικὸν καταγίνεται λόγον, οὗ ἕνεκεν καὶ τὸν ἐν τῇ φωνῇ προσλαμβάνει, ὡς ἑρμηνευτικὸν ἐκείνου τοῦ ἐν τῇ νοΐ.

Τοιγαροῦν ὥσπερ τῆς νοημάτων, τὰ μὲν, ἁπλᾶ λέγεται, ὅσα μιᾶς τινὸς ἁπλῆς φύσεως ἐμφαντικά εἰσι. Τὰ δὲ μετὰ συνθέσεως, ἢ διαιρέσεως θεωρούμενα, ἐν οἷς ἀνάγκη ἐστὶ θατέρῳ τούτων ὑπάρχειν τὸ ἀληθὲς, ἢ τὸ ψεῦδος. Οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῆς φωνῶν ῥητέον, τὰς μὲν ἁπλᾶς λέγεσθαι, ὅσαι ἁπλῶν νοημάτων εἰσὶν ἐκφαντορικαί. τὰς δὲ μετὰ συνθέσεως, ἢ διαιρέσεως, ἐν αἷς ἀνάγκη ἐστὶ τὸ ἀληθὲς, ἢ τὸ ψεῦδος ὑπάρχειν. Καὶ ἁπλαῖ μὲν εἰσὶ φωναὶ Ὄνομα καὶ Ῥῆμα. Συνθετοὶ δὲ Κατάφασις, καὶ Ἀπόφασις. καλεῖ γὰρ τὴν μὲν Κατάφασιν ὁ Φιλόσοφος συνθεσιν, ὅτι ἐν αὐτῇ συντίθεται τὸ σημαινόμενον τοῦ κατηγορουμένου, τῷ σημαινομένῳ τοῦ ὑποκειμένου. Διαίρεσιν δὲ ἐννοεῖ τὴν ἀπόφασιν ἐν ᾗ διαιρεῖται τὸ σημαινόμενον τοῦ κατηγορουμένου, τοῦ σημαινομένου τοῦ ὑποκειμένου. Ὅτι δὲ ἡ ἐν ταῖς φωναῖς ἁπλότης, ἢ συνθεσις, ἀπὸ τῆς ἁπλότητος ἢ συνθέσεως τῆς νοημάτων ἐστὶ λαμπτέα, δῆλον. οὔτε γὰρ ἁπλῆν εἶναι φαμὲν φωνὴν, τὴν μὴ ἐκ διαφόρων συγκειμένην φωνῶν,

ἡνίκα

λικὰ ἐν τοῖς δηλουμένοις νοήμασι θεωρεῖται συνθεσις, ὥσπερ οὐδὲ συνθετον καλοῦμεν φωνὴν τὴν ἐκ πολλῶν συγκειμένην φωνῶν, ὄντος τοῦ δηλουμένου νοήματος ἁπλοῦ, οἷον ἡ ἱπποκένταυρος φωνὴ, συνθετος μὲν ἐστιν ἐκ διαφόρων φωνῶν, λέγεται μέντοι ἁπλοῦν ὄνομα, ὡς ἁπλοῦ νοήματος ἐκφαντορικόν. Ἀλλὰ καὶ οἱ ὁρισμοὶ τῶν πραγμάτων, ὡς τὸ ζῶον λογικὸν θνητὸν, καίτοι συγκείμενοι πλείοσι φωναῖς, ἁπλοῦ ὀνόματος χώραν ἔχουσι παρὰ τοῖς λογικιζομένοις, ὅτι πᾶσαι αἱ τοιαῦται φωναὶ μιᾶς ἁπλῆς φύσεως εἰσὶν ἑρμηνευτικαὶ, καὶ οὔτε ἀληθειαν, οὔτε ψεῦδος σημαίνουσιν. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐξ ἐναντίας, φωνὴ ἁπλῆ οὖσα, ἔστιν ὅτε συνθεσιν ἔχειν λέγεται, λύκα ἐν τοῖς δηλουμένοις νοήμασιν ὑπάρχει συνθεσις. ὡς ἡ ἐννοῶ φωνὴ, ἢ ἐννοεῖς, καίτοι ἁπλῆ οὖσα φωνὴ, συνθετος λέγεται, λύκα συνεισακούεται τὸ ἐγὼ, ἢ σύ. ἐκφαίνει γὰρ τὴνικαῦτα ἔννοιαν οὐσίας, μετὰ τῆς ἐνεργείας δηλαδὴ τῆς νοήσεως. Ἡνίκα δὲ ὁ Φιλόσοφος τὸ Ῥῆμα ἁπλῶν εἶναι τίθησι φωνὴν, ἐννοεῖ τοῦτο ἀφ' οὗ τινὸς προθήκης κειμένης, ἢ ἐξαιρουμένης. Διὸ φησὶ, τὰ μὲν ὀνόματα αὐτὰ καὶ τὰ ῥήματα, οὐδὲν, οὔτε ψεῦδος, οὔτε ἀληθὲς σημαίνει, ἂν μὴ τὸ εἶναι ἢ τὸ μὴ εἶναι (1) προσεθῇ. Βούλεται δὲ, διὰ τοῦ εἶναι, ἢ μὴ εἶναι, πάντα δηλῶσαι τὰ ῥήματα· ἕκαστον γὰρ τῶν ἄλλων ῥημάτων ἀναλύεται διὰ μετοχῆς εἰς τὸ ὑπαρκτικὸν ῥῆμα, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς αὐτὸς διδάξει ὁ Φιλόσοφος. Τὸ δὲ ἁπλῶς, ἢ κατὰ χρόνον εἶπεν, ἵνα μετὰ τοῦ ἐνεστῶτος, καὶ τὸν παρωχημένον καὶ μέλλοντα συμπεριλάβῃ, ἁπλῶς γὰρ ῥήματα ἐννοεῖ τὰ προσσημαίνοντα χρόνον ἐνεστῶτα. κατὰ χρόνον δὲ, τὰ προσσημαίνοντα παρῳχημένον, ἢ μέλλοντα.

Ἐκ τῶν εἰρημένων πρόδηλον γίνεται, καὶ τὸ χρήσιμον, ἵνα μὴ τὸ ἀναγκαῖον εἴπω τῆς προτεθείσης βίβλου. ὁ γὰρ ἀποφαντικὸς λόγος γένος ἐστὶ τοῦ συλλογισμοῦ. ἡ δὲ τοῦ γένους γνῶσις ἀναγκαίως προλαμβάνεται τῆς γνώσεως τῶν αὐτοῦ εἰδῶν. Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ αἴτιον τῆς ἐπιχειρήσεως ἐκ τῶν αὐτῶν γίνεται γνώριμον. ὁ γὰρ ἀποφαντικὸς λόγος ἑρμηνεία λέγεται, ὡς ἑρμηνευτικὸς τῶν κατὰ τὰς γνωσικὰς δυνάμεις παθημάτων τῆς ἡμετέρας ψυχῆς. διὸ οὐκ ἀπεικότως ἡ βίβλος ἐπιγέγραπται περὶ Ἑρμηνείας. Τέτταχα δ' αὐτὶς διλόγως ταύτῃ διέλῃ, εἰς τὸ προοίμιον, ἐν τοῦτο εἰσαγωγὴν, ἥτις ἐν τῷ πρώτῳ περιέχεται κεφαλαίῳ. εἰς τὴν ἁπλῆν λεγομένην ἑρμηνείαν, οἷον ἐστὶ τὸ Ὄνομα, καὶ τὸ Ῥῆμα. καὶ εἰς τὸν αὐτὸν ἑρμηνευτικὸν λόγον. Τελευταῖον ὁ Φιλόσοφος τὰς ἐναντίας ἀπο-

QQ φά-

(1) Τουτέστιν ἀναμεταξὺ τούτων.

φώνεις ταῖς ἀντιφατικαῖς παραβάλλει, δεικνὺς ὁπότεραι τούτων μείζονος ἀντιθέσεως τυγχάνουσιν οὖσαι.

Περὶ Ὀνόματος.

Τὸ Ὄνομα μὲν ὥρισαι τῷ Φιλοσόφῳ, ὅτι ἐστὶ φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην, ἄνευ χρόνου, ἧς μηδὲν μέρος ἐστὶ σημαντικὸν κεχωρισμένον. Καὶ τὸ μὲν φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην, ὡς γένος παρείληπται, ὁμοίως ἐφαρμόττον καὶ ῥήματι, καὶ λόγῳ. εἰσὶ γὰρ ταῦτα πάντα οὐ φύσει σημαντικά, ἀλλ' ὅταν σύμβολα γένηται κατὰ συνθήκην καὶ προαίρεσιν τῶν χρωμένων.

Τὸ δὲ ἄνευ χρόνου διαφέλλει τοῦ ῥήματος τὸ ὄνομα, μετὰ χρόνου γὰρ τὸ ῥῆμα δηλωτικόν. Τὰ δὲ ἐφεξῆς ἐν τῷ ὅρῳ κείμενα εἰς διαφορὰν εἴρηται τοῦ ὀνόματος πρὸς τὸν λόγον. οὐδενὸς γὰρ ὀνόματος μέρος χωρισθὲν ἐκείνου (εἰ καὶ λόγου μέρος διασώζει) γένοιτο ἂν σημαντικὸν καθ' αὑτό, καὶ τοῦτο δῆλον ἐν τοῖς ἁπλοῖς ὀνόμασιν. ἐν δὲ τοῖς συμπεπλεγμένοις δοκοῦσι πῶς τὰ μέρη χωρισθέντα, σημαντικὰ γίνεσθαι καθ' ἑαυτά, ὡς τοῦ νεάπολις, φέρε εἰπεῖν τὸ νέα καὶ πόλις, σημαντικὰ φαίνεται εἶναι, χωρὶς ἀλλήλων προφερόμενα, οὐ μέντοι ὡς μέρη δηλωτικὰ τοῦ αὐτοῦ πράγματος, ἀλλ' ὡς ὁλόκληρα ὀνόματα, καθ' ἑαυτὰ σημαντικὰ γίνεται, ἃ τοῦ αὐτοῦ, οὗπερ καὶ συμπεπλεγμένα, ἀλλ' ἑκάτερον καθ' αὑτὸ διαφόρου ἐννοίας.

Τρία μέρη φαίνεται εἶναι τῆς ἐκτεθείσης ὑπογραφῆς τοῦ ὀνόματος. Πρῶτον ὅτι ἐστὶ φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην. Δεύτερον τὸ σημαίνειν ἄνευ χρόνου. Καὶ τρίτον ὅτι μηδὲν μέρος τοῦ ὀνόματος σημαντικὸν ἐστὶ κεχωρισμένον. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον χώραν ἐπέχει γένους, ὡς εἴρηται. κοινὸν γὰρ πρὸς ἀμφότερα τό,τε Ῥῆμα δηλαδὴ, καὶ τὸ Ὄνομα.

Εἴρηται δὲ φωνὴ σημαντικὴ, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς μὴ σημαντικῶν ὀνομάτων τε καὶ φωνῶν, οἷά εἰσι τὸ λεγόμενον βλίτυρι, κνώξ, καὶ ὅσ' ἄλλα. Διὰ δὲ τοῦ κατὰ συνθήκην, διακρίνεται τῆς μὴ κατὰ συνθήκην σημαντικῶν φωνῶν, οἷόν ἐστιν ὑλακὴ κυνὸς, καὶ σκαγμὸς, καὶ καγχασμὸς ἐπ' ἀνθρώπου. ὧν ἡ μὲν σημαίνει παρουσίαν ξένου, τὰ δὲ πάθος ἐν ψυχῇ, ἀλλ' οὐ κατὰ συνθήκην, ἀλλ' ἐξ ἰδιότητος φυσικῆς. Τῶν ὀνομάτων δὲ οὐδὲν σημαντικὸν ἐκ φύσεως γίνεται, ἀλλὰ τὸ σημαντικὰ εἶναι ἔχουσι κατὰ σύμβασιν, καὶ ὁμολογίαν τῆς ἐξ ἀρ-

χῆς

Δημοσία Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χῆς ὀνοματοθέτων. οἱ ἄνθρωποι γὰρ (1) συμβεβηκότες ἀλλήλοις, ταῖς δὲ μὲν ταῖς φωναῖς ταῦτα τῷ ὄντων ἐννοεῖν, ἐκείναις δὲ ἄλλα ἐνομοθέτησαν. Τὸ δεύτερον δὲ ὅπερ ἐστὶ τὸ σημαίνειν ἄνευ χρόνου, διαφορᾶι τοῦ Ὀνόματος πρὸς τὸ ῥῆμα ἀπεργάζεται. Τὸ δὲ τρίτον μέρος εἴρηται πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ Ὀνόματος πρὸς τὸν λόγον. Τὰ γὰρ μέρη τοῦ λόγου κεχωρισμένα γίνεται καθ' ἑαυτὰ σημαντικά. τὰ δὲ μέρη τοῦ Ὀνόματος οὐκ εἰσὶ κεχωρισμένα σημαντικά. Εἰ γὰρ τοῦ καλλίππος ὀνόματος, τὸ ἵππος μέρος ὄν, σημαντικὸν γίνεται κεχωρισμένον, ἀλλ' ὡς ὄνομα καθ' αὑτό, οὐχ' ὡς μέρος τοῦ καλλίππος. τὸ γὰρ ἵππος οὐδὲν σημαίνει τοῦ σημαινομένου τῷ καλλίππῳ, ἔχει δὲ λόγον ὁλόκληρον ὀνόματος.

Τίθησι δὲ ὁ Φιλόσοφος, τοῦ Ὀνόματος διαφορὰς τρεῖς. Τὸ μὲν γὰρ ἀόριστον μόνον Ὄνομα λέγεσθαι βούλεται, Τὸ δὲ, Πτώσεις ὀνόματος. Καὶ παρὰ ταῦτα ὄνομα τὸ ὡρισμένως καὶ ὀρθῶς δηλωτικόν. Καὶ ἀόριστον μὲν ὄνομα καλεῖ οὗ προτεθὲν τὸ ἀρνητικὸν μόριον, δίδωσιν ἀορίστως πάντα τὰ ἄλλα σημαίνειν, πλὴν τοῦ οἰκείου αὐτῷ σημαινομένου, οἷον τὸ οὐκ ἄνθρωπος, σημαίνει πάντα τὰ παρὰ τὸν ἄνθρωπον διὰ τὴν προκειμένην ἄρνησιν, καὶ ὄντα καὶ μὴ ὄντα. Τὰ δὲ τοιαῦτα οὐκ ὀνόματα ἁπλῶς, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης ὀνόματα ἀόριστα καλεῖται.

Πτώσεις δὲ ὀνόματος ἤκουσαν τῷ Φιλοσόφῳ, ὅσα μὴ κατ' ὀρθὴν πτῶσιν ἐκφέρεται, οἷον φίλωνος, ἢ φίλωνι, καὶ ὅσα τοιαῦτα. Αἴτιον δὲ τῆς προσηγορίας φησὶ, τὸ μὴ ἀληθεύειν, ἢ ψεύδεσθαι, μετὰ τοῦ ἐστὶν, ἢ ἦν, ἢ ἔσται ῥήματος. Κυρίως δὲ Ὄνομα ἐστὶ τὸ κατ' ὀρθὴν πτῶσιν, καὶ ὡρισμένως δηλωτικόν. Ὁ μέντοι ἀποδοθεὶς τοῦ Ὀνόματος λόγος, πάσαις ἐφαρμόττειν δοκεῖ ταῖς ἐκτεθείσαις τοῦ Ὀνόματος διαφοραῖς. λέγεται δὲ παρὰ τῷ Φιλοσόφῳ Ὄνομα, οὐ μόνον τὸ κατὰ γραμματικοὺς, ἀλλὰ κοινότερον πᾶσα φωνὴ ὑποκειμένου χώραν ἐν προτάσεσιν ἀποπληροῦσα. Ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲ αὐτῷ ὁ λόγος περὶ μόνου τοῦ κατ' ὀρθὴν πτῶσιν ἐκφερομένου Ὀνόματος. τὰ δὲ λοιπὰ ἀποκλείει.

(1) Η" συνειλθόντες.

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Περὶ Ῥήματος.

Εἴρηται τῷ Φιλοσόφῳ περὶ Ὀνόματος, ἑχομενώς δὲ καὶ περὶ Ῥήματος διαλαμβάνει. Προηγεῖται δὲ ταῦτα τοῦ λόγου, ὡς τὰ μέρη τὸ ὅλου. προλιπτέα γὸ ἡ γνῶσις τῷ μερῶν, τῆς τοῦ ὅλου γνώσεως. Πρότερον δὲ περὶ Ὀνόματος διέλαβεν, ὅτι τὰ Ὀνόματα σημαίνουσιν ὑπάρξιν πραγμάτων, ἔτουν αὐτὰ τὰ πράγματα ὡς ὑπάρχοντα. Τὰ δὲ Ῥήματα τὰς κινήσεις καὶ πάθη τῷ αὐτῷ. Πρότερον δὲ ἐννοεῖται τὰ πράγματα, ὡς ὑπάρχοντα, ἢ ὡς κινούμενα, καὶ πάχοντα.

(1) Φαίνεται δὲ καὶ τὸ Ῥῆμα οὐχ ἁπλῶς παρὰ τῷ Φιλοσόφῳ λεγόμενον. καὶ γὰρ (2) καθόλου, ἡ ἐν προτάσει κατηγορούμενον ποιοῦσα φωνὴ, Ῥῆμα παρ' αὐτῷ λέγεται, ὁποία ποτ' αὖ ᾖ. καθὸ καὶ τὰ ὀνόματα ἐφ' ὅτε τῆς τοῦ ῥήματος ἀξιοῦται προσηγορείας. Ἀλλὰ ταύτης τὸ, καὶ προσημαίνειν χρόνον, ἐπιγινόμενον συςέλλει, καὶ δεύτερον ἀποτελεῖ τοῦ ῥήματος σημαινόμενον, τὸ μετὰ χρόνου δηλαδὴ σημαντικὸν φωνύ. Τέτου ἥς ἁυθις ἐςὶν ἐπ' ἔλαττον, ἡ πρὸς τοῖς εἰρημένοις καὶ τὸ σημαινόμενον ὡρισμένον ἔχουσα. Τέταρτον καὶ ταύτης ἡ καὶ τῷ χρόνῳ τῷ ἐνεςῶτι μόνῳ περιορίζουσα.

Τεθραχῶς ουὖ τοῦ Ῥήματος λεγομένου, κατὰ τὸ δεύτερον σημαινόμενον ἐπὶ τοῦ παρόντος μόνον ὁρίζεται λέγων, Ῥῆμα ἐςὶ τὸ προσημαῖνον χρόνον, οὗ μέρος οὐδὲν σημαίνει χωρὶς, καὶ ἔςιν ἀεὶ τῷ καθ' ἑτέρου λεγομένων σημεῖον.

Τέ-

(1) Ἐπεξήγησις. ῥῆμα λέγεται παρὰ τοῖς λογικοῖς οὐ τὸ παρὰ γραμματικοῖς δεύτερον μέρος τοῦ λόγου, ἀλλ' ὁποίατις αὖ ἐν φωνὴ τὸ κατηγορούμενον ἐν ταῖς προτάσεσιν ἀποτελοῦσα. διὸ καὶ τὰ ὀνόματα, ἐπειδὰν κατηρῆται, ῥήματα λέγεται εἰσποιούμενα τὸ μετὰ χρόνου σημασίαν τοῦ προτιθεμένου ὑποκειμένου ῥήματος. αὐτὰ δὲ τὰ ῥήματα, καὶ τῇ κλίσει καὶ τῷ κατηγορεῖσθαι τοιαῦτα λεγόμενα, καθ' αὑτὰ μετὰ χρόνου σημαίνουσι, καὶ τῆς φωνῆς ἐπ' ἔλαττον εἰσὶ καθὸ καὶ τὰ ὀνόματα φωναί εἰσι, περιεχούσης τῆς φωνῆς τό, τε ὑποκείμενον καὶ τὸ κατηγορούμενον. καίκεῖνο εἰδέναι δέον ὅτι τὰ ὡρισμένα τῷ ῥημάτων, κυρίως εἰσὶ ῥήματα, οὐ μὴν, ἀλλ' ὅσα τῷ ἐνεςῶτι χρόνῳ προφέρονται. τὰ γαρ ἀόριςα οἷον ἐςὶ τὸ, οὐ περιπατῶ, καὶ οἱ πέρξ χρόνοι τῷ παρὰ λογικοῖς ῥημάτων ὀρθῶς ἀποκλίνονται. ἐ γαρ ὄργανον ἐπιςήμης ἡ λογικὴ, ἥτις περὶ τὰ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχοντα καταγινομένη, οὔτε περὶ τῷ ῥαδιεργῶν καὶ φθαρέντων, οὔτε περὶ τῷ ῥυπομένων καὶ φθαρησομένων λόγους ποιοῦσα, χρῆται ταῖς προτάσεσιν, ἀλλὰ περὶ τῷ ἀφθάρτων καὶ ἐνεργητικῶν τὰς ἀποδείξεις ἀπεργαζομένη τῷ ἐνεςώτων ῥημάτων τὸ χρῆσιν ἀπαιτεῖ. (2) Πρῶτον σημαινόμενον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τέτταρα εἰσὶ τὰ μέρη τῆς ἐκτεθείσης ὑπογραφῆς, ὧν τὸ πρῶτον ἐστὶν, ὅτι ἐστὶ φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην. οὐ κ τόπον ἐπέχει χρόνους, ὡς τῷ τε ὀνόματι κοινὸν ὂν, κ τῷ λόγῳ. Παρῆκε δὲ ὁ Φιλόσοφος τοῦτο ἐκὼν διὰ συντομίαν, ἔξωθεν συνυπακούεσθαι, ἐκ τῆς περὶ Ὀνόματος εἰρημένων. Δεύτερον μέρος ἐστὶν ὅτι προσσημαίνει χρόνον, καθ' ὃ ἀντιδιατέλλεται τοῦ Ὀνόματος τὸ ῥῆμα. Δηλοῖ δὲ τὸ προσσημαίνειν χρόνον, τὸ μετὰ τῆς σημαινομένης ἐνεργείας, ἢ πάθους, κ τὸν χρόνον συνεμφαίνειν, καθ' ὃν ἡ κίνησις καὶ τὸ πάθος. Εἰ γὰρ καίτοι τῆς ὀνομάτων χρόνον σημαίνειν δοκεῖσιν ὡς ἡμέρα, ἔτος, μὴν, ἢ κ προσσημαίνειν, ὡς δεῖπνος, ἄριστον, ἀλλ' οὐδὲν σημαίνει τὸ γινόμενον, καθόσον ἐν χρόνῳ γίνεται, ὥσπερ τὸ Ῥῆμα, περὶ ὧν εἰρήσεται ἐφεξῆς ἐν οἰκείοις τόποις. Τρίτον ὅτι τούτου μηδὲν μέρος ἐστὶ σημαντικὸν κεχωρισμένον. ὅπερ κοινὸν ὂν καὶ τῷ ὀνόματι ἐν τῷ περὶ ἐκείνου λόγῳ, τῆς προσηκούσης τετύχηκεν ἐξηγήσεως. Τέταρτον μέρος ἐστὶν, ὅτι ἐστὶν ἀεὶ τῆς καθ' ἑτέρου λεγομένων σημεῖον. Βούλεται δὲ ὁ Φιλόσοφος διὰ τούτων δηλῶσαι. ὅτι τὸ Ῥῆμα ἀεὶ ἐν ταῖς ἀποφάνσεσι χώραν καταγορουμένου πληροῖ. ὧ δέποτε ἐν ὑποκειμένου λόγῳ ληφθείη τὸ ῥῆμα, οὐκ ἔστι ῥῆμα, ἀλλ' ὄνομα. Ὥσπερ δὲ ἐπὶ τοῦ ὀνόματος ἡ ἄρνησις προσιθεμένη τὸ οἰκεῖον ἐκείνου σημαινόμενον ἀναιροῦσα, κατὰ πάντων ὁμοίως ὄντων τε, καὶ μὴ ὄντων παρεσκεύαζε λέγεσθαι, τοῦτο τοῦτο καὶ πρὸ τοῦ ῥήματος τιθεμένη ἡ ἄρνησις ἀπεργάζεται, ὥστε μὴ ἀπόφασιν ποιεῖ. ὅθεν καὶ τὸ τοιοῦτον ῥῆμα ἀόριστον ἤκουσεν, ὥσπερ κ τὸ ὄνομα. Ἀποποιεῖται δὲ ὁ Φιλόσοφος καὶ τὰ ἀόριστα λεγόμενα ῥήματα, ὥσπερ καὶ τὰ ὀνόματα τῆς ἐκτεθείσης τοῦ ῥήματος ὑπογραφῆς. προσέτιτε κ τὰς πτώσεις τούτου, μόνῳ δὲ τῷ ἐνεστῶτι, ἐν πλάτει δήπου ἐννοουμένῳ, ἀπονέμει τὰ πρεσβεῖα τοῦ ῥήματος, παρὰ τοὺς ἄλλους χρόνους. Οἱ δὲ περιξ χρόνοι ὅ,τε παρῳχημένος δηλαδὴ, κ ὁ μέλλων πτώσεις ἤκουσαν ῥήματος. Καὶ οὐχ ἁπλῶς ῥήματα, διὰ τὸ μὴ δ' ἁπλῶς, κ ἀληθείας κ ψεύδους σημαντικὰς ἀποτελεῖν τὰς ἐξ αὐτῆς συντιθεμένας προτάσεις, ἀλλὰ καθ' ὅσον ἐπὶ τὸν ἐνεστῶτα ἀναφέρονται, ἐφ' οὗ δὴ καὶ ἀναφερόμενα, οὐδὲ τῆς τοῦ ῥήματος ἐκπίπτει προσηγορίας.

Ἀπο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀπορίαι περὶ τὰ εἰρημένα τῷ Ὀνόματι, καὶ τῷ Ῥήματι.

Χαίρουσι μάλιστα οἱ νεώτεροι τῇ δι' ἀντιθέσεως διδασκαλίᾳ, καὶ οὐδὲν ἀξιοῦσιν ὑποδέχεσθαι, ἄνευ ἀντιφατικῆς ἐρεύνης. Προχειρισέον δὲ καὶ ἡμῖν ὀλίγα ἅττα τῶν πολλῶν ὧν ἐκεῖνοι παρεισκυκλοῦσι, περὶ τοῦ Ὀνόματος καὶ Ῥήματος διαλεγόμενοι, καὶ πρῶτον περὶ Ὀνόματος.

Τριμερὴς ἐστὶν ἡ τοῦ Ὀνόματος ὑπογραφή, ὡς εἴρηται ἀνωτέρω. τὸ μὲν γὰρ εἶναι φωνὴν σημαντικὴν κατὰ συνθήκην, προσεχὲς γένος ἔχουσε χώραν, ὥσπερ δύο ἐπιζεύγνυσιν ὁ Φιλόσοφος διαφορὰς, τό,τε ἄνευ χρόνου σημαίνειν, καὶ τῶν μερῶν μηδὲν εἶναι σημαντικὸν κεχωρισμένον. ἀλλὰ καὶ τὸ προληφθὲν, ὡς προσεχὲς γένος, οὐχ ἁπλοῦν τί ἐστι, σύγκειται γὰρ ἔκ τε τούτοις, τῇ τε φωνῇ δηλαδὴ, καὶ τῷ σημαντικὴν εἶναι, καὶ παρὰ ταῦτα, τῷ κατὰ συνθήκην. Εἴληπται οὖν ἡ φωνὴ, ὡς γένος πρῶτον τοῦ ὀνόματος, ᾗ προσεθὲν τὸ σημαντικὴν εἶναι, διέκρινε τῶν ἀσήμων φωνῶν, οἷαί εἰσι τῶν ἀλόγων ζώων πολλαί. Τὸ κατὰ συνθήκην δ' ἔπειτα προσληφθὲν, καὶ τῶν σημαντικῶν διακρίνει φωνῶν, ὅσαι μὴ κατὰ συνθήκην εἰσὶ δηλωτικαί.

Ἐπιχειροῦσι τοιγαροῦν πρῶτον πρὸς ὁλόκληρον τὴν ὑπογραφὴν λόγῳ τοιῷδε. Ἡ ὑγιῶς ἔχουσα ὑπογραφὴ πᾶσι τοῖς ὑπογραφομένοις, εἴπουν ὁριζομένοις ἐφαρμόττει, ἀλλ' ἡ δοθεῖσα τῷ Φιλοσόφῳ τοῦ ὀνόματος ὑπογραφὴ οὐ πᾶσιν ἐφαρμόττει τοῖς ὁρισθεῖσι, ἄρα οὐκ ὑγιῶς δοθέσται.

Δείκνυται ἡ ἐλάττων. Τὸ ὁριζόμενον ἐστὶ τὄνομα, ὃ θεωρεῖται τριχῶς, ἐν ψυχῇ, ἐν φωνῇ, ἐν γράμμασιν, ἡ δοθεῖσα ὑπογραφὴ ἐ πᾶσι τούτοις ἐφαρμόττει, ἄρα οὐ πᾶσι τοῖς ὁρισθεῖσι.

Ἡ ἐλάττων πρόδηλος. οὐ γὰρ εἰσὶ φωναὶ τὸ ἐν ψυχῇ Ὄνομα, ἢ γεγραμμένον.

Ἡ ἀπαύτησις πρὸς ταῦτα ἐστὶ πρόχειρος. ὁρίζεται γὰρ ἐνταῦθα τῷ Φιλοσόφῳ ἐ τὸ ἐν τῇ ψυχῇ Ὄνομα, εἴπουν νόημα, ἤτε τὸ ἐν γράμμασιν, ἀλλὰ τὸ ἐν τῇ φωνῇ μόνον.

Δεύτερον ἐπιχειροῦσι περὶ τῆς φωνῆς, ὅτι οὐχ ὑγιῶς εἴληπται τῷ Φιλοσόφῳ ὡς γένος ἔστι γὰρ ἡ φωνὴ τοῦ ὀνόματος ὕλη, ἐξ ἧς καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν σχηματισμοῦ συνίσταται τὄνομα, ἀλλὰ μὴν οὐδεμία ὕλη κατηγορεῖ-

γορεῖται ἀληθῶς καθόλου τοῦ ἐξ αὐτῆς συνθέτου, τὸ δὲ γένος κατηγορεῖται κατὰ τοῦ ὁρισοῦ, ἆρα οὐχ ὑγιῶς εἴληπται ὡς γένος ἡ φωνή.

Ἀπαντητέον πρὸς τοῦτο διαιρέσει χρωμένοις, ὅτι ἐπὶ μὲν τῶν οὐσιωδῶν οὐκ ἔξεστι τινὶ ὕλῃ καθόλου κατηγορεῖν τοῦ συνθέτου, ἐφ' ὧν τὸ εἶδος οὐσιῶδες ἐστὶ, καὶ μᾶλλον οὐσία τοῦ συνθέτου, ἥπερ ἡ ὕλη. Τὸ δὲ καθόλου κατηγορούμενον τινὸς, λόγῳ γένους, ὡς ὁλοχερῆ δηλοῖ τινὶ οὐσίαν ἐκείνου κατηγορεῖται, οἵα οὐκ ἔστιν ἡ ὕλη μόνη ἐπὶ τῶν κατ' οὐσίαν συνθέτων. Ἐπὶ μέντοι τῶν κατὰ συμβεβηκὸς συνθέτων, ἐφ' ὧν τὸ εἶδος οὐκ ἔστι τῆς οὐσίας τοῦ συνθέτου δηλωτικὸν, ἔξεστι τινὶ ὕλῃ κατηγορεῖν τοῦ συνθέτου ὡς γένος. μάλιστα, ὡς ἐν ἄλλοις, καὶ ἐν τῷ Ζ. τῆς Μεταφυσικῶν ὁ Φιλόσοφος διδάσκει, οὐκ ἔστιν ἄλλως ὁρίσασθαι τὰ κατὰ συμβεβηκὸς εἴδη, ὅτι μὴ τῇ προθήκῃ τῆς ὕλης. Εἰδὴ ὕλη ἐστὶν ἡ φωνὴ τοῦ ὀνόματος, τὸ δὲ εἶδος ἐκείνῳ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχει τῇ φωνῇ, ἀλόγως παρείληπται ἐν τῷ ὁρισικῷ λόγῳ τοῦ ὀνόματος ἡ φωνὴ, ἅτε δὴ ὕλη τυγχάνουσα τούτου.

Ἀντιλαμβάνονται δὲ τῆς ἀπαντήσεως ταύτης εἰκότως. ἡ γὰρ ὕλη φασὶν εἶπον τὸ ὑποκείμενον, παραλαμβανόμενον ἐν τῷ ὁρισικῷ λόγῳ τοῦ συμβεβηκότος, ὃ κατ' ὀρθὴν ἐκφέρεται πτῶσιν, ἀλλὰ πλαγίως, ὥς πῃ τινὶ σιμότητα ὁ Φιλόσοφος ὁρίζεται λέγων, ὅτι ἐστὶ κοιλότης ῥινὸς, ἢ ἐν ῥινί. Ἔδει οὖν καὶν τῷ ὁρισικῷ λόγῳ τοῦ ὀνόματος τινὶ φωνῇ εἰλῆφθαι πλαγίως, ὡς λέγεσθαι εἶναι τοῦνομα χῆμα φωνῆς, ἀλλ' οὐ φωνή.

Ῥητέον πρὸς ταῦτα, ὅτι ἀμφοτέρως ἔξεστι λαβεῖν τὸ ὑποκείμενον καὶ τινὶ ὕλῃ ἐν τῷ ὁρισικῷ λόγῳ τοῦ συμβεβηκότος, ὡς αὐτῷ δήπῃ τινὶ σιμότητα ὁρίζεται ὁ Φιλόσοφος πολλαχῆ, οὐ μόνον κοιλότης ῥινὸς, ἢ ἐν ῥινὶ λέγων εἶναι, ἀλλὰ καὶ ῥίνα κοίλην. τὰ γὰρ συμβεβηκότα κατὰ ἀφαίρεσιν ὁριζόμενα τὸ ὑποκείμενον πλαγίως παραλαμβάνουσι. κατὰ τὸ συγκείμενον δὲ θεωρούμενα τὸ ὑποκείμενον ὀρθῶς ἐκφέρεται. ὡς ἐπὶ τοῦ ἐκτεθέντος παραδείγματος τῆς σιμότητος.

Ἐπεὶ τοιγαροῦν κἀνταῦθα ὁ Φιλόσοφος κατὰ τὸ συγκείμενον ἀποδέδωκε τὸν τῆς ὀνόματος λόγον, εἰκότως κατ' ὀρθὴν πτῶσιν παρέλαβε τινὶ ὕλῃ, ἥτις ἐστὶν ἡ φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην.

Εἰς ἀναπλήρωσιν τοῦ προσεχοῦς γένους τοῦ ὀνόματος, προσέθηκεν ὁ Ἀριστοτέλης τὸ σημαντικὸν εἶναι κατὰ συνθήκην τινὶ φωνῇ. Τούτου δὲ ἐπιλαμβάνονται λόγῳ τοιῷδε. Τὰ ὀνόματα φύσει εἰσὶ σημαντικὰ, ἆρα οὐχ ὑγιῶς εἴρηται τοῦνομα φωνῇ εἶναι κατὰ συνθήκην σημαντικῇ.

Δείκ-

Δείκνυται τὸ προβληθέν. Τὸ γὰρ ὄνομα καὶ αἱ λοιπαὶ κατὰ διάλεκτον φωναὶ, ὄργανά εἰσι τῆς ἐμφύτου ἡμῶν δυνάμεως λογικῆς. Ὅσα δὲ εἰσὶν ὄργανα ἐμφύτου δυνάμεως φύσει εἰσὶ τοιαῦτα, καὶ οὐ κατὰ συνθήκην καὶ τέχνην. ἆρα τὸ ὄνομα, καὶ αἱ λοιπαὶ πᾶσαι κατὰ διάλεκτον φωναὶ φύσει εἰσὶ τοιαῦται, δηλονότι σημαντικαὶ, καὶ οὐ κατὰ συνθήκην.

Πρόχειρον τὸ λεγόμενον θεωροῦντι ἐπὶ πάσης ἐμφύτου δυνάμεως. ταῖς γὰρ αἰσθήσεσιν ἐμφυτοις οὔσαις, ἐκ φύσεως δέδοται τὰ αἰσθητήρια, οἷς ὡς ὀργάνοις κεχρημέναι ἐπὶ τῆς οἰκείας προβαίνουσιν ἐνεργείας, καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλων ὁμοίως ἔχει. πᾶν ἄρα ὄργανον ἐμφύτου δυνάμεως, ἐκ φύσεως προσέοικε τοῖς κεκτημένοις τὴν δύναμιν.

Ἀπαντητέον πρὸς ταῦτα, ὅτι δέδοται μὲν τῷ ζώῳ ὡς ὄργανον ἡ φωνὴ, μᾶλλον δὲ αὐτὰ ταῦτα, οἷς ἡ φωνὴ προχειρίζεται, πνεύμων, ἀρτηρία, γλῶσσα, καὶ ὅσ' ἄλλα, ὁ δὲ τοιόσδε ἢ τοιόσδε σχηματισμὸς τῆς φωνῆς, καθ' ὃν αὐτὴ γίνεται σημαντικὴ κατὰ διάλεκτον, οὐκ ἔτι ἐστὶν ἀπὸ φύσεως, ἀλλὰ κατὰ συνθήκην, καὶ τέχνην. Καὶ τοῦτο πρόδηλον. πᾶσι γὰρ ὥσπερ ὁμοίως πρόσεστιν ἡ λογικὴ δύναμις, οὕτω καὶ τὸ ὁπωσοῦν φωνὴν προχειρίζεσθαι. Οἱ μέντοι σχηματισμοὶ τῆς φωνῶν, καθ' οὓς ἐκεῖναι σημαντικαὶ γίνονται, οὐκ ἔτι εἰσὶν οἱ αὐτοὶ πᾶσιν ἀνθρώποις, ἀλλ' ἄλλοι ἄλλοις ἐπινοοῦνται τοῖς ἔθνεσιν.

Δεύτερον ὑποχειροῦσι πρὸς αὐτό. τὸ ὄνομα ἐστὶ φωνὴ, ἡ δὲ φωνὴ κατὰ φύσιν ὑπάρχει τοῖς ζώοις. τὸ ὄνομα ἄρα φύσει ὑπάρχει τοῖς ἀνθρώποις ὁμοίως καὶ αἱ λοιπαὶ σημαντικαὶ φωναί. Σχηματιστέον δὲ οὕτω. τὸ ὄνομα τὸ εἶναι φωνὴν φύσει ἐστί. τὸ φύσει ὄν, κατὰ φύσιν ἐνεργεῖ. τὸ ὄνομα ἄρα κατὰ φύσιν ἐνεργεῖ. Ἐνέργεια δὲ ὀνόματος ἐστὶ τὸ σημαίνειν. ἄρα τὸ σημαίνειν τὰς φωνὰς κατὰ φύσιν ἐστίν.

Ἀπαντητέον πρὸς ταῦτα. ὅτι τὸ ὄνομα εἴρηται φωνὴ κατὰ τὴν ὕλην, ὕλη γὰρ τοῦ ὀνόματος ἐστὶν ἡ φωνή. Τὸ δὲ οἰκεῖον εἶδος οὐκ ἐν τῷ εἶναι φωνὴν ἔχει, ἀλλ' ἐν τῷ τοιῶσδε ἐσχηματίσθαι εἰς σημασίαν τινὸς κατὰ συνθήκην καὶ ὁμολογίαν τῶν κεχρημένων. λέγεται δὲ ὀνόματα καὶ εἰσὶ σημαντικὰ, οὐ διὰ τὴν ὕλην, ἀλλὰ διὰ τὸ εἶδος. τοῦτο δὲ κοινόν ὅτι πᾶσι τοῖς τεχνητοῖς. ἔστι γὰρ τῆς καθέδρας ἡ ὕλη φέρε εἰπεῖν ξύλον, ὅπερ ἐστὶ φύσει. Τὸ δὲ τοιῶσδε ἐσχηματίσθαι ὡς εἶναι εἰς καθισμὸν ὑποδεκτικὸν, τοῦτο εἶδος ἐστὶ τῆς καθέδρας. ὅπερ οὐκ ἔτι ἐστὶν ἀπὸ φύσεως, ἀλλ' ἀπὸ τέχνης. Λέγεται δὲ καθέδρα, οὐ διὰ τὴν ὕλην, ἀλλὰ διὰ τὸ εἶδος, τὸ τοιόνδε δηλαδὴ σχῆμα τὸ ἐν τῇ ὕλῃ. Ὁμοίως δ' ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνητῶν, ὡς παντὶ που δῆλον.

Τῷ

Τῷ ἐρωτικῶς προσφερομένῳ, κἀκεῖνο ἐρεῖν. ὅτι τὸ προσῆκον ἑκάστου τῇ φύσει, κἀκείνῃ συγγενικὸν ὄν, φύσει ὑπάρχει. ὁ δὲ χρηματισμὸς τῷ ὀνόματι οἰκεῖον ἐστὶ, καὶ συγγενικὸν ἐκείνου, ἄρα φύσει πρόσεστι τῷ ὀνόματι.

Ῥητέον. ὅτι τὸ φύσει εἶναι, ἐνδέχεται διχῶς λέγεσθαι, ἢ τὸ ἐκ φύσεως παραγόμενον, ἢ τὸ γενόμενον συγγενικὸν τῆς οὐσίας τινός. Ἐνταῦθα ζητεῖται κατὰ τὸν πρῶτον τρόπον τῆς σημασίας τῶν ὀνομάτων, ὅπερ οὐ δίδοται. Κατὰ δὲ τὸν δεύτερον τρόπον, οὐδὲν κωλύει λέγεσθαι τὸν χρηματισμὸν τῆς φωνῆς φύσει ἐνεῖναι τῷ ὀνόματι, ἢ συγγενικὸν ἐκείνου.

Περὶ τοῦ δευτέρου μέρους τῆς ὑπογραφῆς.

Δεύτερον μέρος τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Ὀνόματος ἰῶ, τὸ ἄνευ χρόνου, προσληφθὲν εἰς διαφορὰν τοῦ ῥήματος, ὅπερ ἐστὶ μετὰ χρόνου σημαντικόν. Ἀπορεῖται τοῖς νεωτέροις περὶ τούτου, καὶ πολλὰ προχειρίζονται τῶν ὀνομάτων δοκοῦντα προσημαίνειν χρόνον, περὶ ὧν ῥηθήσεται ἡμῖν, ἐν οἷς περὶ τῆς τοῦ ῥήματος ὑπογραφῆς.

Περὶ τοῦ ἀορίστου ὀνόματος.

Εἰς διαίρεσιν τοῦ κυρίως ὀνόματος παρὰ τοῖς λογικωτέροις ἐλέγετο ἡμῖν μετὰ τοῦ Φιλοσόφου μηδενὸς ὡρισμένως σημαντικὸν εἶναι τὸ ἀόριστον ὄνομα. καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ τοῖς λογικωτέροις εὔχρηστον εἶναι. Πρὸς ὃ ἀπορροῦσι λόγῳ τοιῷδε. Τὸ οὐδείς, ὄνομα ἐστὶν ἀόριστον, τοῦτο δὲ ὡρισμένως σημαίνει, οὐχ ὑγιῶς ἄρα εἴρηται μηδενὸς εἶναι σημαντικὸν τὸ ἀόριστον ὄνομα. ὅτι δὲ ὄντι ὄνομα, δέδεικται.

Πᾶσα φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην λαμβανομένη ἐν ταῖς προτάσεσιν, ἢ ὄνομα ἐστὶν, ἢ ῥῆμα, ἢ λόγος. τὸ προληφθὲν ἐστὶ φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην, καὶ οὔτε ῥῆμα ἐστὶν, οὔτε λόγος. λείπεται ἄρα εἶναι ὄνομα. Ὅτι δὲ ὄντι ἀόριστον ὄνομα δῆλον. ἔχει μὲν γὰρ προκείμενον τὸ ἀρνητικὸν μόριον, ὃν τρόπον εἴρηται τὰ ὀνόματα εἰς ἀόριστον σημασίαν μεταπίπτειν. τὸ γὰρ εἰς ἀριθμητικὸν ὄνομα προσλαβὸν τὸ ἀρνητικὸν μόριον οὐ, πεποίηκε τὸ οὐδείς. Ὅτι δὲ τοῦτο ὡρισμένως ἐστὶ δηλωτικὸν, συνάγεται ῥᾳδίως. τὸ γὰρ ὑποκειμένου χώραν ἐν προτάσεσιν ὡρισμένως δηλωτικῆς ἐχούσης, ὄνομα πάντως ἐστὶν ὡρισμένως δηλωτικόν. τοιοῦτον ἐστὶ τὸ οὐδείς. ἐπὶ γὰρ τῆς λεγούσης ἀποφάσεως, οὐδεὶς ἄνθρω-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πος ἐστὶ λίθος, ὡρισμένως οὔσης δηλωτικῆς, τὸ οὐδεὶς ὑποκειμένου χώραν πληροῖ. ἆρα ὡρισμένως δηλωτικά, ἅπερ εἴρηται ἀόριστα ὀνόματα.

Ἀπάντησις.

Πρόχειρος πρὸς ταῦτα ἡ ἀπάντησις ἐκ τῆς ἀνωτέρω εἰρημένων. τὸ γὰρ οὐδείς, ὥσπερ καὶ τὸ πᾶς, καὶ τὶς, καὶ οὐ πᾶς, προστέτι δὲ καὶ ἕτερος, καὶ ἄλλος, & ὅσα τοιαῦτα, παρὰ τοῖς λογικοδομένοις οὐκ εἰσὶν ὀνόματα, ἀλλὰ συγκατηγορήματα μόνον προσαγορεύονται. ἅπερ προκείμενα τοῖς ἀληθῶς ὀνόμασι, προσημαίνουσι μὲν, καὶ διορίζουσι τινὰ ἐκείνων σημασίαν, καθ' ἑαυτὰ δὲ οὐδενός εἰσι σημαντικά. διὸ οὐδὲ κυρίως ὀνόματα εἰσὶ (1) παρ' ἐκείνοις. Τοὺς δὲ λέγοντας ὅτι τὸ οὐδεὶς ἐν ταῖς προτάσεσιν ὀνόματος χώραν ὑποπληροῖ, οὐκ ἀποδεκτέον. τοῖς δὲ ἐμπεδοῦσι τοῦτο διὰ τὸ προλαμβάνεσθαι ἐν ταῖς προτάσεσι, ῥητέον. ὅτι λαμβάνεται μὲν, ἀλλ' οὔτε ὡς ὄνομα, οὔτε ὡς ῥῆμα, ἀλλ' ὡς συγκατηγόρημα μόνον ὡς εἴρηται. Καὶ τοῦτο δῆλον, εἰ καθ' ἑαυτὸ ληφθείη ἐν τῇ προτάσει. τὸ γὰρ οὐδεὶς ἔχει, μὴ συνεξακουομένου τινὸς ὀνόματος, οὐδὲν ὡρισμένον σημαίνει. Λέγεται γὰρ οὐδεὶς κατὰ τῶν ὄντων τε, καὶ μὴ ὄντων. Καὶ ἐπὶ τῆς προχειριζείσης δὲ προτάσεως, τῆς οὐδεὶς ἄνθρωπος ἐστὶ λίθος, πρόδηλον τὸ ἐλάττωμα. οὐδὲ γὰρ καθ' ἑαυτὸ τὸ οὐδεὶς κεῖται, ἀλλὰ πρόκειται τῷ ἄνθρωπος ὀνόματι, καὶ διορίζει τούτου τινὰ σημασίαν κατὰ παντὸς ἀνθρώπου ἀποφατικῶς. Ὁμοίως δ' ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων συγκατηγορημάτων.

Ἀλλ' ἐρεῖ τις, ὅτι καὶ καθ' ἑαυτὰ δύναται τὰ συγκατηγορήματα ὑποκειμένου χώραν ἐν προτάσεσιν ἔχειν, οἷον τὸ οὐδεὶς ἐστὶ προσδιορισμὸς ἀποφατικὸς, ἐπὶ ταύτης γὰρ τῆς ἀποφάσεως, τὸ οὐδεὶς καθ' ἑαυτό ἐστιν ὑποκείμενον.

Ῥητέον. ὅτι τοῦτον τὸν τρόπον λαμβανόμενα ἐν ταῖς προτάσεσι τὰ συγκατηγορήματα, οὐδετέρου χώραν ἔχουσιν, οὔτε ὀνόματος, οὔτε συγκατηγορήματος. οὐδενὸς γὰρ μέν εἰσι σημαντικά, ἀλλ' αὐτὰ πραγμάτων κεῖνται, καὶ ἑτέρων δέονται ὀνομάτων εἰς δήλωσιν. Ὁ γὰρ εἰπὼν τὸ οὐδεὶς ἐστὶ συγκατηγόρημα, ἢ προσδιορισμὸς, δηλῶσαι βούλεται, ὅτι ἡ φωνὴ αὕτη τὸ οὐδεὶς, ἐστὶ συγκατηγόρημα, ἢ ὅπως ἄλλως φαίης. Τὸ δὲ ὄνομα ἀεὶ σημαντικόν ἐστιν ἑτέρου τινὸς, καὶ ὑποτίθεται αὐτὰ σημαινομένου τινὸς πράγματος.

Ἀπο-

(1) Τοῖς λογικοδομένοις.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀπορία.

Παρὰ ταῦτα εἴρηται περὶ τοῦ ἀορίστου ὀνόματος, μηδενὸς εἶναι σημαντικὸν ὡρισμένως, ἀλλὰ περὶ πάντων ὁμοίως ὄντων τε, καὶ μὴ ὄντων ὑποτίθεσθαι. Ὅτι δὲ τοῦτο οὐκ ἀληθές, δείκνυται. ἡ γὰρ φωνὴ αὕτη νοητὸν, ἀληθῶς ἐστὶν ὄνομα παρὰ τοῖς λογικοῖς καὶ ὡρισμένως, καὶ κυρίως ὄνομα. τοῦτο δὲ οὐδενὸς ἴδιόν ἐστι σημαντικὸν, ἀλλὰ περὶ πάντων ὁμοίως ὄντων τε, καὶ μὴ ὄντων ὑποτίθησιν. οὐχ ὑγιῶς ἄρα εἴρηται τοῦ ἀορίστου οἰκεῖον εἶναι περὶ πάντων ὁμοίως ὑποτίθεσθαι ὄντων τε καὶ μὴ ὄντων, ἀλλ' εἰσὶ καὶ ἐκεῖνα ἀληθῶς καὶ κυρίως ὀνόματα.

Δείκνυται ἡ ἐλάττων. τῇ φωνῇ ταύτῃ νοητὸν ἀκηκοότες, εἰς ἔννοιαν ἐρχόμεθα πάντων τῶν ὑπωσοῦν νοηθῆναι δυναμένων. τοιαῦτα δέ εἰσι πάντα ὅσα τε ὄντα, καὶ μὴ ὄντα, ἡ φωνὴ ἄρα αὕτη νοητὸν, περὶ πάντων ὁμοίως ὑποτίθεται ὄντωντε, καὶ μὴ ὄντων.

Ἀπαντητέον πρὸς ταῦτα. ὅτι ἡ φωνὴ αὕτη νοητὸν, ὥσπερ καὶ πᾶσα καθόλου σημαντικὴ φωνὴ, σημαίνει μὲν καὶ ὑποτίθησι περὶ πολλῶν, ἢ καὶ περὶ πάντων τῶν ὄντων, οὐ μέντοι ὑπὲρ εἰσὶ πολλὰ, καὶ ἀλλήλων διεστηκότα, ἀλλὰ καθὸ ὑπὸ μίαν κοινὴν συναγεται φύσιν, οἷον τὸ ἄνθρωπος, ἢ τὸ ζῶον ὄνομα. Ταῦτα γὰρ οὐ δηλοῖ τὰς καθ' ἕκαστα τούτων διαφορὰς, ἀλλ' ἐφ' ὅσον ὑπὸ τὴν κοινὴν ἐνοῦται φύσιν, τὴν τοῦ ἀνθρώπου φέρε εἰπεῖν, ἢ τοῦ ζώου. καὶ εἰσὶν αἱ καθόλου σημαντικαὶ φωναὶ τῶν καθόλου φύσεων ὡρισμένως δηλωτικαὶ, ἐνδεικνύμεναι τὴν ἔννοιαν τούτων. ὥστε τὰ καθόλου ὀνόματα οὐκ εἰσὶ πολλῶν σημαντικὰ ἀορίστως, ἀλλὰ μιᾶς τινος φύσεως ὡρισμένως. Οὐχ οὕτω δὲ τὰ ἀόριστα σημαίνει ὀνόματα μίαν τινὰ κοινὴν φύσιν, ἀλλὰ πολλὰ, ἢ πολλὰ, καὶ ταῦτα συγκεχυμένως καὶ ἀορίστως.

Περὶ τῶν τοῦ ὀνόματος πτώσεων.

Εἴρηται τὰ ὀνόματα ἐν ταῖς πλαγίαις οὐχ ἁπλῶς ὀνόματα λέγεσθαι παρὰ τοῖς λογικοῖς, ἀλλὰ πτώσεις ὀνομάτων, διὰ τὸ μήτε ἀλήθειαν σημαίνειν, μήτε ψεῦδος μετὰ τοῦ ἐστὶν, ἢ ἦν, ἢ ἔσται ῥήματος.

Ἀποροῦσι πρὸς τοῦτο πρῶτον τῆς αὐτῆς ἐννοίας γίνονται δηλωτικὰ τὰ ὀνόματα ἐν ταῖς πλαγίαις πτώσεσιν, ἢ καὶ ταῖς ὀρθαῖς. εἰ ἄρα ὀρθῶς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καὶ πλαγίως ἐκφερόμενα τῆς αὐτῆς ἐννοίας γίνεται δηλωτικά, ὁμοίως εἰσὶ κυρίως ὀνόματα. Τὸ ἡγούμενον οὐκ ἀμφισβητήσιμον. οὐ γὰρ ἀποχρῆ ἡ κατὰ γραμματικοὺς διαφορὰ εἰς ἐναλλαγὴν τῆς σημαινομένης ἐννοίας διὰ τῶν ὀνομάτων.

Ἀπάντησις.

Ἀπαντητέον ἐστὶ διαιροῦσι τὸ ἡγούμενον. ὅτι σημαίνει τὴν αὐτὴν ἔννοιαν οὐσιωδῶς ἐν ταῖς πλαγίαις, καὶ ἐν ταῖς ὀρθαῖς πτώσεσι τὰ ὀνόματα, οὐ μὴν κὴ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Τοῖς λέγουσι δὲ ὡς οὐκ ἀποχρῆ ἡ κατὰ γραμματικοὺς διαφορὰ εἰς ἐναλλαγὴν τῆς ἐννοίας, ῥητέον. Ὅτι οὐσιωδῶς μὲν τῆς ἐννοίας λαμβανομένης, οὐδεμία διαφορὰ γίνεται κατὰ τὴν σημασίαν, εἴτε ὀρθῶς, εἴτε πλαγίως ἐξενεχθείη τὰ ὀνόματα. ἡ γὰρ διαφορὰ τῶν πτώσεων οὐ μεταβάλλει τὴν σημασίαν τῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ τὸν τρόπον τῆς σημασίας. ὁ δὲ διάφορος τρόπος τῆς σημασίας ἀποχρῆ τοῖς ὀνόμασι πλαγίως ἐκφερομένοις ἐμποιῆσαι τὸ μήτε ἀληθείας, μήτε ψεύδους γίνεσθαι σημαντικά.

Ἀντιφέρουσι πρὸς ταῦτα, ὅτι καὶ ἐν ταῖς πλαγίαις πτώσεσι σημαίνουσιν, ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς ὀρθαῖς. συμπλέκομαι γὰρ αἱ πλάγιαι πτώσεις τοῖς ἀπροσώποις ῥήμασιν, οἷον μέλει μοι τοῦδε, καὶ ὅσα τοιαῦτα, ὡρισμένως σημαίνουσιν ἀλήθειαν, ἢ ψεῦδος. ἆρα καὶ ἐν ταῖς πλαγίαις πτώσεσι σημαίνουσιν, ὥσπερ κὴ ἐν ταῖς ὀρθαῖς.

Ἀπάντησις.

Ἔστι πρὸς ταῦτα Πρῶτον εἰπεῖν, ὅτι αἱ πλάγιαι πτώσεις, εἰ κὴ δοίημεν ταύτας μετὰ τῶν ἀπροσώπων ῥημάτων ἀλήθειαν, ἢ ψεῦδος (1) σημαίνειν, ἀλλὰ μετὰ τοῦ ὑπαρκτικοῦ ῥήματος ἐφ' ὃ πάντα τὰ ῥήματα ἀναλύεται, οὐδεμίαν ἀλήθειαν, ἢ ψεῦδος σημαίνουσι. Δεύτερον τυχὸν, καὶ δυσχερέστερον πρὸς τὸ αὐτὸ ῥητέον, ὅτι καὶ ἐν τοῖς ἀπροσώποις ῥήμασι συμπεπλεγμέναι αἱ πλάγιαι πτώσεις, οὐδεμίαν ἀλήθειαν, ἢ ψεῦδος σημαίνουσι καθ' ἑαυτάς, ἀλλὰ μὴ τῇ δυνάμει τῆς ὀρθῆς πτώσεως, ἥτις δυνάμει αὐταῖς ἐμπεριέχεται. τὸ γὰρ μέλει μοι τοῦδε ταὐτὸ σημαίνει, ὡς εἴτις ἔλεγε μέλησις ἐστίν ἐμοὶ τοῦδε. Ὁμοίως δ' ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀπροσώπων ῥημάτων.

Ἀπο-

(1) Ὡς τὸ Φιλωνος ἐστί.

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀπορίαι περὶ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Ῥήματος.

Εἰς πληρεστέραν κατάληψιν τῆς εἰρημένων περὶ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ Ῥήματος προχειριστέον τινά, ὧν ἀποροῦσι περὶ αὐτῆς οἱ νεώτεροι. τέτταρα δὲ ἦν τὰ μέρη ταύτης. ὧν πρῶτον ἦν τὸ φωνὴν εἶναι σημαντικὴν κατὰ συνθήκην. ὅπερ κοινὸν ὂν ὡς προσεχὲς γένος καὶ τῷ ὀνόματι, ἐξέτασαι ἀποχρώντως ἐν τοῖς περὶ ὀνόματος. Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἑρεξῆς θεωρητέον. ἀλλὰ πρὸ τούτων διοριστέον περὶ τῆς ἀορισίας τοῦ Ῥήματος.

Ὅπως γίνεται τὸ Ῥῆμα ἀόριστον.

Λέγεται δὲ καὶ τὸ Ῥῆμα εἰς ἀόριστον μεταπίπτειν σημασίαν, ὃν τρόπον καὶ τὰ ὀνόματα προκειμένης αὐτῷ τῆς ἀρνήσεως. ἀλλ' ἐπὶ τῶν ῥημάτων εὐκόλως ἡ ἄρνησις ὁπωσοῦν προκειμένη ἀορισίαν ἐμποιῆσαι. ποιεῖ γὰρ ὡς τὰ πολλὰ οὕτω κειμένη πρότασιν ἀποφατικήν, ἀλλ' οὐκ ἀεὶ ἀόριστον ῥῆμα ᾧ πρόκειται. Ἀλλ' ὁπλοῖκα ἀναλυομένου τοῦ Ῥήματος διὰ τοῦ ὑπαρκτικοῦ, ἡ ἄρνησις προτίθεται τῇ ἐξ αὐτοῦ μετοχῇ, οἷον ἐστὶ μὴ ἔχων, ἐστὶ μὴ γράφων. Τοιαῦτα γὰρ οὐδὲν ὡρισμένως σημαίνει. ὅ,τε γὰρ λίθος, φέρ' εἰπεῖν, ἐστὶ μὴ ἔχων, καὶ τὸ φυτὸν, καὶ ἡμεῖς νῦν, καὶ μυρία ἄλλα.

Τῆς δὲ ἀρνήσεως προτιθεμένης τῷ ῥήματι τῷ ὑπαρκτικῷ, ἐπὶ τῆς τοιαύτης ἀναλύσεως οἷον οὐκ ἔστι γράφων, ἀποφατικὴν ἔτι ποιεῖ τὴν πρότασιν, καὶ τὸ ῥῆμα ἀπορασκόμενον μὲν, οὐκ ἀόριστον δέ.

Ἀπορία.

Ἀπορεῖται πρὸς ταῦτα λόγῳ τοιῷδε. τὸ Ῥήματος χώραν ἔχον ἐν προτάσει ὡρισμένως σημαινούσῃ, ὡρισμένον ἐστὶν, ἀλλὰ μὴν ἐπὶ τῆς ἐκτεθείσης προτάσεως τοιοῦτον ἐστὶ τὸ μὴ ἔχον, ἄρα.

Δείκνυται ὅτι ἡ ἐκτεθεῖσα πρότασις ὡρισμένως ἐστὶ σημαντική. λέγοντες γὰρ ὁ λίθος ἐστὶ μὴ ἔχων, σημαίνομεν τὸν λίθον μὴ ἔχοντα. Τοῦτο δὲ ὡρισμένον τί ἐστιν. ἄρα καὶ τὸ ἐπέχον Ῥήματος χώραν ἐπ' αὐτῆς ὡρισμένον ἐστίν.

Ἀπαν-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀπάντησις.

Ἀπαντῶσι δὲ, ἀναιρετέα ἐστὶν ἡ ἐλάττων πρότασις τοῦ ἐπιχειρήματος. διὰ γὰρ τῆς λεγούσης ὁ λίθος ἐστὶ μὴ ἔχων, οὐδὲν σημαίνεται ὡρισμένως, οὐ γὰρ ἀναιρεῖται τοῦ λίθου ἡ ἐνέργεια τοῦ ἔχειν. οὐ γὰρ ἀποφατικὴ ἡ οὕτω προχειρισθεῖσα πρότασις, ἀλλὰ καταφατικὴ, ἅμα κατηγοροῦσα τῷ λίθῳ συγκεχυμένως καὶ ἀορίστως, τὸ ὅτι ἐστὶ μὴ ἔχων.

Περὶ τῶν πτώσεων τοῦ Ῥήματος.

Ὁμοίως ἐλέγετο τὸ Ῥῆμα κυρίως περιορίζειν τὸν χρόνον τῷ ἐνεστῶτι, πτῶσις δὲ παρὰ τὸν ἐνεστῶτα χρόνους πτώσεις λέγεσθαι ῥήματος, καὶ οὐχ ἁπλῶς ῥήματα. Τὸ δὲ αἴτιον ἐδηλοῦτο διὰ τὸ τὸν ἐνεστῶτα χρόνον σημαίνειν καθ' ἑαυτὸν ἀλήθειαν ἢ ψεῦδος ἐπὶ τῆς ὑποφάσεων. Τοὺς δὲ λοιποὺς οὐκ ἄλλως, ἢ ἀναφερομένους ἐπὶ τὸν ἐνεστῶτα.

Ἀπορία.

Ἐπιχειροῦσι πρὸς τοῦτο λέγοντες, πρῶτον ὅτι αἱ πτῶσεις αὗται. ὁ Ἀδὰμ ὑπῆρξεν, ἢ ὁ αὐτίχειρος ἔσαι, εἰσὶ χρόνου παρωχημένου καὶ μέλλοντος, ὃς καλεῖ πτώσεις ῥήματος. ἀλλὰ μὴν αὗται σημαίνουσιν ἀλήθειαν ὡρισμένως καὶ ἀμεταπτωτον. εἰσὶ γὰρ τῆς Θεοπνεύστου Γραφῆς ἃ οὐκ ἔστι σφάλεσθαί ποτε. αἱ πτώσεις ἄρα τοῦ ῥήματος σημαίνουσιν ἀλήθειαν, ὥς περ καὶ τὸ κατὰ τὸν ἐνεστῶτα Ῥῆμα.

Ἀπάντησις.

Ῥητέον πρὸς ταῦτα ὅτι σημαίνουσιν ἀλήθειαν, ἀλλ' οὐ καθ' ἑαυτὰ, οὐδ' ἦ πτώσεις εἰσὶ ῥήματος, ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἐπὶ τὸν ἐνεστῶτα ἀναφερόμεναι τῷ εἰρημένῳ ἀλήθειαν ἐμφαίνουσι. οὐ γὰρ ἃ ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι Ἀδὰμ ὑπῆρξεν, εἰμὴ ἃ ποτε ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι ἐστὶν ὁ Ἀδάμ. οὐδὲ αὖτη ἐστὶν ἀληθὴς ὅτι ὁ αὐτίχειρος ἔσαι, εἰμὴ μέλλει ποτὲ ἀληθεύειν ὅτι ὁ αὐτίχειρος ἐστίν.

Τὸ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τὸ προσσημαῖνον χρόνον.

Ὅτ᾽ πω δὲ κειμένης τῆς ἐννοίας τῆ᾽ ἀορίστων καὶ παθητικῶν ῥημάτων, ἐπὶ τὴν θεωρίαν ἤδη μεταβατέον τῆ᾽ μερῶν τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Ῥήματος. ἓν δὲ μετὰ τὸ κοινὸν τῆς ὑπογραφῆς τὰ ῥήματος μέρος, τὸ προσσημαῖνον χρόνον, εἰς διαφορὰν προβληθὲν τοῦ ὀνόματος. οὗ εἰς κατάληψιν, συμβάλλεται πρῶτον λαβεῖν, ὅτι ἄλλο ἐστὶ σημαίνειν χρόνον, καὶ προσσημαίνειν ἁπλῶς χρόνον. Σημαίνειν μὲν χρόνον ἐστὶν, ὧν ὁ χρόνος αὐτὸς ἐστὶ τὸ σημαινόμενον καθ᾽ ἑαυτὸ ὡς πρᾶγμα. οἷον ἐστὶν αὐτὸ τοῦτο τὸ τοῦ χρόνου ὄνομα, καὶ ὅσα σημαντικὰ τῆ᾽ διαφορῶν καὶ μερῶν τοῦ χρόνου, οἷον ἔτος, μὴν, ἡμέρα, & τὰ τοιαῦτα. Καὶ τὸ προσσημαίνειν τὸ χρόνον οὐχ ἁπλῶς ἐννοεῖται. ἔστι γὰρ ἃ προσσημαίνει χρόνον οὐκ ἐν κινήσει, ὡς δεῖπνον, ἄριστον, καὶ πολλὰ ἄλλα. ἅπερ σημαίνει μὲν προηγουμένως τὴν ἐνέργειαν, προσσημαίνοντα ἅμα καὶ τὸν χρόνον, καθ᾽ ὃν εἰώθε γίγνεσθαι, οὐ προσσημαίνει δὲ τοῦτον ὡς ἐν διεξόδῳ καὶ ῥέοντα, ἀλλ᾽ ὅτι τὰ προηγουμένως αὐτοῖς σημαινόμενα κατά τινα χρόνον γίγνεσθαι μόνον δηλοῖ. Ἄλλον δ᾽ ὅπου ἐννοεῖται τὸ προσσημαίνειν χρόνον, ἵνα ὁ χρόνος ἐν κινήσει προσσημαίνεται καὶ ῥοῇ, καὶ αὕτη ἐστὶν ἰδιάζουσα σημασία τοῖς Ῥήμασι. Σημαίνει μὲν γὰρ ἕκαστον Ῥῆμα προηγουμένως ἐνέργειά τινα, ἢ πάθος, ἢ τὶ τοιοῦτον ἕτερον, ἅμα δὲ προσσημαίνει καὶ τὸν χρόνον, καθ᾽ ὃν ταῦτα γίνονται, ὡς κινούμενον, καὶ ῥέοντα. σημαίνει γὰρ τὴν ἐνέργειαν, ἢ τὸ πάθος, ὡς γινόμενον, & ἐν διεξόδῳ ὄν.

Ἀπορία.

Ἀπορεῖται περὶ τὸ προτεθὲν τῆς ὑπογραφῆς μέρος. καὶ πρῶτον οὐ πᾶν Ῥῆμα ἐστὶ προσσημαῖνον χρόνον, τὸ γὰρ ἥρεμῶ, καὶ εἰμὶ, ὁμοίως καὶ τὸ κάθημαι, καὶ κεῖμαι, καὶ ἄλλα ῥήματα ὄντα, οὐ προσσημαίνουσι χρόνον. οὐ πᾶν ἄρα ῥῆμα προσσημαίνει χρόνον. Δείκνυται τὸ ἡγούμενον. τὰ γὰρ ἐκτεθέντα ῥήματα, οὔτε ἐνέργειαν σημαίνει, οὔτε πάθος. Τὰ δὲ μὴ σημαίνοντα ἐνέργειαν, ἢ πάθος, οὔτε κίνησιν σημαίνει, καὶ ἀκολούθως οὐδὲ χρόνον. ὁ γὰρ χρόνος μέρος κινήσεως ὤν, οὐκ ἄνευ κινήσεως ὑπάρχει.

Ἀπαί-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Α'πάντησις.

Α'Παντητέον ὅτι τὰ ἐκτεθέντα ῥήματα καὶ ὅσα ἄλλα, παραπλησίως τυγχάνει σημαντικὰ, καίτοι μὴ σημαίνοντα ἐνέργειαν κυρίως, ἢ πάθος, τὸ σημαινόμενον μέντοι κατὰ τρόπον ἐνεργείας, ἢ πάθους δηλοῖ. Τὸ γὰρ πρεμῶ ῥῆμα τὴν πρέμησιν αὐτὴν σημαίνει, ὡς ἐν χρόνῳ γινομένην, καὶ οἷόν τινα ἐνέργειαν μεθουμένην χρόνῳ. ἡ γὰρ παράπτασις τῆς πρεμήσεως ἐν χρόνῳ δήπου ἐστίν. Ὁμοίως δὲ τὸ κάθημαι, καὶ κεῖμαι, τὴν κάθησιν, καὶ θέσιν ὡς παρατεινομένην σημαίνουσι, καὶ οἷόν τινα ἐνέργειαν χρόνῳ μεθουμένην. Ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπαρκτικὸν ῥῆμα εἰ καὶ μὴ ἐνέργειαν σημαίνει, ἀλλὰ τὴν ὕπαρξιν μετὰ σχέσεώς τινος, καὶ παρατάσεως δηλοῖ, ἥτις ἐν χρόνῳ ἐστὶ, καὶ μεθέπεται χρόνου.

Ἀπορεῖται δεύτερον περὶ τοῦ αὐτὸ ὅτι καὶ τῶν ὀνομάτων εἰσὶν, ἃ προσημαίνει χρόνον, ὃν τρόπον καὶ τὰ ῥήματα. προσημαίνειν γὰρ χρόνου τὰ ῥήματα εἴρηται, ὅτι τὸ σημαινόμενον αὐτοῖς, ὡς ἐν γενέσει καὶ ῥοῇ δηλοῖ. ἀλλὰ μὴν ὡσαύτως εἰσὶ σημαντικὰ καὶ τὰ ὀνόματα ταῦτα, ῥοῦς, κίνησις, καὶ ὅσ' ἄλλα. ἡ γὰρ κίνησις τὴν ῥοὴν αὐτὴν σημαίνει ὡς γινόμενόν τι καὶ ἐν χρόνῳ παρατεινόμενον. οὐκ ἄρα μόνον τὰ ῥήματα προσημαίνει χρόνον, ὃν τρόπον εἴρηται.

Α'πάντησις.

Πρὸς ταῦτα ῥητέον, ὅτι ἡ κίνησις σημαίνει μὲν τὴν ῥοὴν ὡς πραγμάτι καθ' ἑαυτὸ, ἀλλ' οὐχ ὡς γινόμενον ἐν χρόνῳ ἐνεστῶτι, ἢ μέλλοντι. ὃν τρόπον σημαίνει μόνα τὰ ῥήματα.

Ἀντιφέρουσι πρὸς ταῦτα λέγοντες, ὅτι τὸ σημαίνειν τὶ ἐν γενέσει καὶ ῥοῇ, σημαίνειν ἐστὶν ἐνέργειάν τινα, ἥτοι τοῦ ποιοῦντος προϊοῦσαν ἐπὶ τὸ πάσχον. ἀλλὰ μὴν ἡ κίνησις οὕτω σημαίνει τὴν ῥοὴν, ἄρα σημαίνει ταύτην ὡς ἐν γενέσει, καθάπερ τὰ ῥήματα.

Ἀπαντητέον ὡς καὶ πρότερον. ὅτι ἡ κίνησις ὥσπερ καὶ ποίησις, καὶ πάθησις τὴν φύσιν αὐτὴν σημαίνει τῆς ῥοῆς, ὡς πράγματι καθ' ἑαυτὸ, οὐ μέντοι σημαίνουσι ταύτην, ὡς ἐν γενέσει καὶ διεξόδῳ γινομένην. Ἄλλο γάρ ἐστὶ τὸ σημαίνειν τὶ, ὅπερ ἐν χρόνῳ πέφυκε γίγνεσθαι, καὶ κατὰ διέξοδον, καὶ ἄλλο ἐστὶ σημαίνειν πῦτο ὡς γινόμενον, καὶ ἐν χρόνῳ. ἐκείνως γὰρ καὶ τὰ ἐκτεθέντα σημαίνει ὀνόματα, καὶ ὅσα ἄλλα παραπλήσια, οὕτω δὲ μόνα τὰ ῥήματα σημαίνειν πέφυκεν.

Α'πο-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἀπορία.

Ἄπορεῖν ἔτι εἰώθασι περὶ τῶν τοιούτων προτάσεων. οἷον, ἐστὶ Θεός. ἐστὶν οὐσία αἰθητικὴ τὸ ζῶον. ἢ ὁ ἄνθρωπος λογικὸν ζῶον. ταῦτα γὰρ ὡσαύτως ἀεὶ ἔχει, καὶ πρὸ τοῦ τὸν χρόνον ῥηθῆναι ἀληθεῖς ἦσαν αἱ εἰρημέναι προτάσεις. τὸ ἐστὶν ἄρα ῥῆμα ἐν αὐταῖς οὐ προσημαίνει χρόνον, εἶχε πρὸ τοῦ χρόνου ἐννοεῖται σημαῖνον.

Ἀπάντησις.

Ἄπαντῶσιν οἱ νεώτεροι διαιροῦντες τὸν χρόνον, ὡς κοινότερον, καὶ ἰδίως λεγόμενον. καὶ ἰδίως μὲν τοῦ χρόνου λαμβανομένου, μὴ προσημαίνειν χρόνον φασὶν ἐν ταῖς εἰρημέναις προτάσεσι τὸ ἐστὶ ῥῆμα, Κοινότερον δὲ εἰ ληφθείη ὁ χρόνος, φασὶ καὶ ἐν ταύταις προσημαίνειν χρόνον τὸ ἐστὶ ῥῆμα. Τιθέασι γὰρ τὴν φωνὴν ταύτην χρόνου κοινότερον σημαντικὴν εἶναι, μὴ μόνον τοῦ μετὰ κινήσεως θεωρουμένου χρόνου, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τοῦτον, τῆς ἀϊδιότητος δηλαδὴ, καὶ αἰῶνος. Ὅθεν τὸ ἐστὶ ῥῆμα ἐν ταῖς ἐκτεθείσαις προτάσεσιν, εἰ καὶ μὴ προσημαίνει χρόνον τὸν μετὰ κινήσεως, ἀλλὰ προσημαίνειν φασὶ χρόνον τὸν μετὰ ἀϊδιότητος, καὶ αἰῶνος λεγόμενον.

Ἀπορία.

Ὁμοίως δὲ ἀποροῦσι καὶ περὶ τῶν τοιούτων προτάσεων, οἷον γεννᾷ ὁ Πατὴρ, ἐπὶ Θεοῦ νοουμένης, ἢ ὁ Θεὸς παράγει, τῆς παραγωγῆς νοουμένης ἐκ τοῦ μηδενὸς ὄντος. γεννᾷ γὰρ ὁ Θεὸς, καὶ παράγει ἀμέσως καὶ καθ' ἑαυτὸν ἀχρόνως.

Ἀπάντησις.

Ἀλλ' ἀπαντῶσι λέγοντες, ὅτι ὁ χρόνος σημαίνει πρὸς τοῖς εἰρημένοις, καὶ τὸν ἄτμητον τοῦ χρόνου συνδεσμον, οἷον τὸ νυῦ, καθ' ὃν σημασίαν φασὶ τὸ ἐστὶ ῥῆμα προσημαίνειν χρόνον ἐν ταῖς εἰρημέναις προτάσεσι. γεννᾷ γὰρ ὁ Πατὴρ, καὶ παράγει ὁ Θεὸς ἐν ἀτμήτῳ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

χρόνῳ. ταῦτα μέντοι ὁ Φιλόσοφος οὐκ οἶδεν, οὐδ' ἡ περιπατητικὴ διδασκαλία προσίεται.

Περὶ Μετοχῶν.

Ἀλλὰ τί χρὴ λέγειν περὶ μετοχῶν, ποῖ δέ κε πίπτεται, ἐν ῥήμασιν, ἢ ἐν ὀνόμασιν; ἢ (1) ὅτι οὐδέτερον εἰσὶν ἐντελῶς καθ' ἑαυτὰς, ἀλλὰ τοῦτο αὐτὸ (2) μετέχουσαι ἀμφοῖν ὀνόματός τε καὶ ῥήματος. ὅθεν καὶ προσημαίνουσι μὲν χρόνον ὡς κε τὰ ῥήματα, οὐ μέντοι κατὰ τρόπον σωφρείας πρὸς τὴν ἐνεργοῦσαν, ἢ πάσχουσα. διὸ καὶ δέονται ὑπάρκτικῆς ῥήματος εἰς λόγον κατηγορουμένου. οὐ γὰρ ἔχουσιν ἄλλως γενέσθαι κατηγορούμενα, καὶ ῥήματος λόγον ἐπιφέρειν ἐν προτάσεσιν.

„ Καὶ ἔστιν ἀεὶ τῷ καθ' ἑτέρου λεγομένων σημεῖον.

Ἔσχατον λοιπὸν μέρος τῆς ὑπογραφῆς, δι' οὗ ἀξιοῦται τὸ ῥῆμα σημεῖον ἀεὶ εἶναι τῷ καθ' ἑτέρου λεγομένων. τοῦτο προσήκει τῷ ῥήματι διὰ τὸ σημαίνειν ἀεὶ τὰ καθ' ὑποκειμένου τινὸς λεγόμενα, ἢ ἐν ὑποκειμένῳ ὄντα. Ὅθεν κε δυνάμιν ἔσχηκε τὸ ῥῆμα σωπτεῖν τῷ ὑποκειμένῳ τὰ ὁπωσοῦν ἐν ἑτέροις ὑπάρχοντα.

Ἀπορία.

Ἀπορῦσι πρὸς τοῦτο πρῶτον, ὅτι οὐκ ἀεὶ τὸ κατηγορούμενον ἐστὶ ῥῆμα. Ἔστι γὰρ κατηγορούμενον τὸ καθ' ἑτέρου λεγόμενον. οὐ μὴν ὄντος ἀεὶ ῥήματος, σωπᾶσεται μὴ ἀεὶ εἶναι τὸ ῥῆμα μόνον τῷ καθ' ἑτέρου λεγομένων σημεῖον.

Δείκνυται ἡ ἐλάττων. ἐπὶ τῆς δὲ γὰρ τῆς ἀποφάσεως, ἄνθρωπος ἐστὶ ζῶον, κατηγορούμενον ἐστὶ τὸ ζῶον, ὅπερ ἐ ῥῆμα ἐστὶν, ἀλλ' ὄνομα. ἄρα.

Ἀπάντησις.

Τὸ ἐκτεθὲν ἐπιχείρημα, καίτοι μὴ ἀντικείμενον τῇ ἀριστοτελικῇ λέξει, (οὐ γὰρ εἴρηται τῷ Φιλοσόφῳ ὅτι ἐστὶν ἀεὶ τὸ ῥῆμα μόνον τῷ καθ'

(1) Ἀντὶ τοῦ ῥητέον. λύσις γὰρ ἐστὶ τῆς ἀπορίας. (2) Εἰσὶ δηλαδή.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καθ' ἑτέρου λεγομένων σημεῖον). ἐπεὶ δὲ συμβάλλεται τὸ, ἔστι ῥῆμα εἰς κατάληψιν τῆς ἰδιότητος τοῦ κατηγορουμένου, τίνα ἔχοπον ἐκεῖνο λέγεται ῥῆμα, ἄξιον ἀναπτύξαι.

Ἁπαντῶσι τοιγαροῦν τινὲς διαιροῦντες τὸ κατηγορούμενον ἐπὶ τῆς ἐκ τρίτου προσκατηγορουμένου προτάσεων διχῶς. τὸ μὲν ὑλικῶς λέγοντες κατηγορούμενον, τὸ δὲ εἰδικῶς. ὕλλιν γὰρ κατηγορουμένου φασὶν εἶναι τὸ ὄνομα, ὡς ἐπὶ τῆς ἐκτεθείσης προτάσεως τὸ ζῶον. εἶδος δὲ τούτου εἶναι φασὶ τὸ ὑπαρκτικὸν ῥῆμα. Καὶ οὕτως ἀεὶ φιλοσοφοῦσι περὶ τὸ κατηγορουμένου, ἐπὶ τῆς ἐκ τρίτου προσκατηγορουμένου προτάσεων.

Φαίνεται μέντοι ἡ ἀπάντησις αὕτη ἀντικειμένη τῷ Φιλοσόφῳ καὶ τῇ κοινῇ τῆς διαλεκτικῶν δόξῃ. τίθησι γὰρ ὁ Φιλόσοφος τὸ ἔστι ῥῆμα ἐπὶ τῆς εἰρημένων προτάσεων ἐν λόγῳ συνδέσμου, δι' οὗ τὸ κατηγορούμενον συνάπτεται τῷ ὑποκειμένῳ. Παρὰ ταῦτα δὲ ὅσα τῆς καθόλου φύσεως εἰσὶ σημαντικὰ ὀνόματα, κυρίως γίνεται κατηγορούμενα ἐν ταῖς κατὰ φύσιν κατηγορίαις. φύσει γὰρ τὰ καθόλου κατηγορεῖται τῆς ὑφ' αὑτά. ἀνοίκειον δὲ ἐστὶ τὸ κυρίως κατηγορούμενον, ὑλικῶς λέγεσθαι κατηγορεῖσθαι. Βέλτιον οὖν ἐστὶ λέγειν ἐπὶ τῆς ἐκ τρίτου προσκατηγορουμένου προτάσεων, τὰ σημαίνοντα τὴν κατηγορουμένην φύσιν ὀνόματα εἰς ῥημάτων ἰδιότητα μεταπίπτειν, ἐρανιζόμενα πρὸς τοῦ ὑπαρκτικοῦ ῥήματος τὴν δύναμιν τῆς συνάψεως, καὶ τοῦ (1) προσημαίνειν χρόνον.

Ἔνστασις.

Ἐπιλαμβάνονται δὲ τῆς εἰρημένων, ὅτι ἐστὶ τὸ ῥῆμα σημεῖον τῆς ἐν ὑποκειμένῳ ὄντων, καὶ καθ' ὑποκειμένου λεγομένων. Φασὶ γὰρ ἀντικεῖσθαι ταῦτα οἷς ἀνωτέρω ἐλέγετο. τὰ ῥήματα σημαίνειν ἐνέργειαν, ἢ πάθος. ἡ γὰρ ἐνέργεια καὶ τὸ πάθος, συμβεβηκότα ὄντα, τῆς ἐν ἑτέρῳ ὄντων ἀεὶ σημεῖον δοκεῖ εἶναι, καὶ οὐ τῆς καθ' ὑποκειμένου λεγομένων, ἅπερ οὐσιωδῶς κατηγορεῖται, καὶ οὐσίαι εἰσίν.

Λύσις.

Ἁπαντητέον διαιρέσει χρωμένοις τῆς ῥημάτων, εἴς τε τὰ καθ' αὑτὰ ῥήματα, καὶ τὰ διὰ συνδέσμου τοῦ ἐστὶ γινόμενα. ἤγουν εἰς τὰ ῥή-

(1) Καὶ τὴν δύναμιν τοῦ προσημαίνειν χρόνον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μασα τῆς ἁπλῶν προτάσεων, καὶ τῆς ἐκ τρίτου προσκατηγορουμένου, τὰ ῥήματα τοῦ πρώτου τρόπου, σημαίνουσιν ὡς εἴρηται ἐνέργειαν, ἢ πάθος, ἤγουν κατὰ τρόπον ἐνεργείας, ἢ πάθους λέγονται, καὶ ταῦτα σημεῖα ἐστὶ τῆς ἐν ἑτέρῳ ὄντων. Τὰ δὲ τοῦ δευτέρου τρόπου ῥήματα, πολλάκις σημαντικὰ γίνεται, καὶ τῆς καθ' ὑποκειμένου λεγομένων, καὶ οὐσιωδῶς κατηγορουμένων.

Διαίρεσις πρώτη τῶν ὀνομάτων.

ΤΑ δὴ κατὰ γραμματικοὺς ῥήματα ἐπουσιώδη τιὼ σημασίαν ἔχουσε πάντα, πλὴν τοῦ ὑπαρκτικοῦ λεγομένου ῥήματος, καὶ κατὰ πλειόνων ἐνδέχεται κατηγορεῖσθαι. Τοῦ δὲ ὀνόματος πολυειδῶς τεμνομένου, ἐκείνη ἔσω πρώτη διαίρεσις, ἡ εἰς τὸ καθόλου (ὃ καὶ κοινὸν), καὶ τὸ καθ' ἕκαστα. Καὶ καθόλου μέν ἐστι, τὸ καθόλου πράγματος σημαντικόν, τοιοῦτον δὲ ὃ ἐπὶ πλειόνων πέφυκε κατηγορεῖσθαι, οἷον τὸ ἵππου. κατηγορεῖται γὰρ κατά τε ἀνθρώπου, καὶ ὄρνιθος. Καθ' ἕκαστα δὲ ὃ μὴ ἐπὶ πλειόνων πέφυκε κατηγορεῖσθαι, ἀλλὰ καθ' ἑνὸς μόνου ἀτόμου. Τοῦτο δὲ τεταγμένως ἐνδέχεται λέγειν, Ἢ ὡς τὰ κύρια τῆς ὀνομάτων λεγόμενα, οἷον Σωκράτης, Πλάτων. Ἢ ὡς αἱ δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι, οὗτος, ἐκεῖνος. Ἢ καθ' ὑπόθεσιν, οἷόνε υἱὸν Σωφρονίσκου λέγοντες, τὸν Σωκράτην δηλοῦμεν, μονογενῆ ὄντα τοῦ Σωφρονίσκου υἱόν. Ἢ ἐφ' οὗ μερικός τις πρόσκειται προσδιορισμός, ὡς τὶς ἄνθρωπος. ὃ καὶ μερικὸν λέγεται, ἀορίστως ἔντι σημαῖνον τὸ ἀριθμῷ. πᾶσα γὰρ πᾶσα ἄτομου τινὸς καὶ καθ' ἕκαστα φαίνεται δηλωτικά.

Διαίρεσις δευτέρα τῶν ὀνομάτων.

ΤΟῦ δὲ καθόλου δευτέρα διαίρεσις ἔσω, ἡ εἰς ὁμώνυμα, συνώνυμα, καὶ παρώνυμα, ἃ καὶ τῷ Φιλοσόφῳ προκεχείρισαι, εἰς καταληψιν τῆς ἐν ταῖς κατηγορίαις. Καὶ ὁμώνυμα μὲν εἴρηται, ὅσα ὁμωνύμων πραγμάτων δηλωτικά. Συνώνυμα δὲ τὰ συνωνύμους φύσεις δηλοῦντα, ὥσπερ καὶ παρώνυμα, τὰ παρωνύμως σημαντικά. Εἰσὶ δὲ ὁμώνυμα πράγματα, ὧν ὄνομα μόνον κοινόν, ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος τῆς οὐσίας, ἄλλοι ὁ ὁρισμὸς ἕτερος, οἷον ἄνθρωπος ὅ,τε ζῶν καὶ ὁ γεγραμμένος. Λέγεται δὲ πολλαχῶς τὰ ὁμώνυμα, ὧν εἰσὶ καὶ τὰ ἀφ' ἑνός, ἢ πρὸς ἕν,

ὡς

ὡς καὶ τὰ ἐπὶ πάντων λεγόμενα, οἷον τὸ σῶ, τὸ ὂν, τὸ ἀγαθὸν, καὶ τὰ τοιαῦτα. λέγεται γὰρ ταῦτα πάντα ἀφ' ενὸς τρώτου, καὶ κυρίως τοιούτου. Ὅταν γὰρ λέγεται τὰ παρὰ τιὼ (1) οὐσίαν ἀπὸ τῆς οὐσίας καὶ ἐπὶ τιὼ οὐσίαν ἀναφερόμενα. Καὶ τὸ σῶ πολλαχῶς λέγεται, ἀπὸ τοῦ ἁπλουσάτου ενὸς, καὶ παντελῶς ἀτμήτου, καὶ πάλλα ὡσαύτως. Συνώνυμα δὲ εἰσὶν ὧν τό,τε ὄνομα κοινὸν, καὶ ὁ λόγος τῆς οὐσίας ὁ αὐτός. οἷον ζῶον, ὅ,τε ἄνθρωπος, καὶ ὁ βοῦς. ἄμφω γὰρ κοινῷ ὀνόματι ζῶα προσαγορεύεται, καὶ τὸν αὐτὸν ὁρισμὸν τῷ εἶναι ζῶα ὑπδέχεται. Τοιαῦτα δὲ εἰσὶ τὰ γένη, καὶ τὰ εἴδη τῶν ὄντων, καὶ αἱ διαφοραί. Παρωνύμως δὲ κατηγορεῖται κατὰ τῆς οὐσίας αἱ λοιπαὶ δύο τῶν καθόλου φύσεων, τὸ ἴδιον, καὶ τὸ συμβεβηκός. Βούλεται δὲ ὁ Φιλόσοφος παρώνυμα λέγεσθαι, ὅσα ὑπότινος παραγόμενα, ἔχει μὲν τιὼ προσηγορίαν τιὼ αὐτιὼ τοῦ ὀνόματος, διαφέρει δὲ ἐκείνου κατὰ τὰς τελευταίας συλλαβάς. οἷον ὁ γραμματικὸς λέγεται ὑπὸ τῆς γραμματικῆς, ἣς φυλάττει μὲν τιὼ αὐτιὼ προσηγορίαν τῆς γραμματικῆς, διαφέρουσαν ὅμως κατὰ τιὼ τελευταίαν συλλαβιώ. Διὸ βούλεται μὲν τὰ παρώνυμα κοινωνεῖν ἅμα καὶ διαφέρειν, τοῖς ἀφ' ὧν παρωνομάζονται, κατάτε τοὔνομα, καὶ τὸ πρᾶγμα, οἷον ὑπὸ τῆς αἰσθήσεως φέρε εἰπεῖν παρωνόμασαι τὸ ζῶον, καὶ κοινωνεῖ τῇ αἰσθήσει κατὰ τοὔνομα, αἰσθητικὸν λεγόμενον, καὶ διαφέρει ἅμα κατὰ τὸ αὐτὸ ὄνομα, ὅτι αἱ λιπτικαὶ τύπων συλλαβαὶ διάφοροι εἰσί. Πάλιν κοινωνεῖ τῇ αἰσθήσει κατὰ τὸ πρᾶγμα. μετέχει γὰρ ἐκείνης τὸ ζῶον. διαφέρει δὲ κατὰ τὸ αὐτὸ, ὅτι ἡ μὲν αἴσθησις διαφορά ἐσὶν οὐσιώδης, τὸ δὲ ζῶον γένος ἐσι καὶ οὐσία. Ἐξαρκεῖν μέντοι φαίνεται παρὰ τῷ Φιλοσόφῳ εἰς παρωνυμίαν, εἰ μόνον κατὰ τὸ πρᾶγμα κοινωνεῖ, καὶ διαφέρει τὰ παρώνυμα τοῖς ἀφ' ὧν παρωνόμασαι, ὡς ὁ σπουδαῖος ὑπὸ τῆς ἀρετῆς, τὰ τοιαῦτα κατὰ μὲν τὸ πρᾶγμα κοινωνεῖτε καὶ διαφέρει, κατὰ δὲ τοὔνομα οὐδαμῶς.

Περὶ Κατηγοριῶν.

Ἐκ δὲ τῶν χρῶν καὶ εἰδῶν, σύγκειται ἑκάστη τοῦ ὄντος Κατηγορία. εἰσὶ δὲ αὗται τὸν ἀριθμὸν δέκα, ὡς ἐλέγετο, Οὐσία, οἷον ἄνθρωπος. Ποσὸν, οἷον δίπηχυ. Ποιὸν, οἷον λευκόν. Πρός τι, οἷον διπλάσιον. Πού, οἷον ἐν ἀγορᾷ. Ποτὲ, οἷον χθές. Κεῖσθαι, οἷον κατῆσθαι.

(1) Τὰ συμβεβηκότα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θῆσθαι. Ἔχειν, οἷον ὡπλίσθαι. Ποιεῖν, οἷον τέμνειν. Πάσχειν, οἷον τέμνεσθαι. ταῦτα δὲ πάντα συνωνύμως κατηγορεῖται κατὰ τῶν ὑφ' αὐτά.

Ἕτεραι διαιρέσεις τῶν ὀνομάτων κατὰ τοὺς νεωτέρους.

Καὶ ἄλλας ἐκτίθενται οἱ νεώτεροι τῶν ὀνομάτων διαιρέσεις, ὁποία ἐστὶν ἐκείνη ἡ εἰς τὰ ἐξ ἀφαιρέσεως λεγόμενα, καὶ συγκεκριμένα γινομένη. Καὶ εἰσὶ τὰ μὲν ἐξ ἀφαιρέσεως οἷον, ἀνθρωπότης, ἱππότης. τὰ δὲ συγκεκριμένα, οἷον ἄνθρωπος, ἵππος. Τινὲς δὲ καὶ τὰ παρωνύμως λεγόμενα ἐν τοῖς συγκεκριμένοις τάττουσι, θερμὸν, λευκὸν, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς κατὰ ἀφαίρεσιν, ἢ ἐξῃρημένοις ἀπαριθμοῦσι λευκότητα, θερμότητα, καὶ ὅσ' ἄλλα.

Ἑτέρα διαίρεσις.

Προσέτι διαιροῦσι τὰ ὀνόματα εἰς τὰ τῆς πρώτης γνώσεως, καὶ τὰ τῆς δευτέρας. Πρώτης γνώσεως ὀνόματα φασιν εἶναι, ὅσα προτίθεται εἰς δήλωσιν τῶν ἐκτὸς ὑπονοίας ὄντων, οἷον ἄνθρωπος, ζῶον, καὶ ὅσα ἄλλα. Δευτέρας δὲ γνώσεως ὀνόματα εἶναι βούλονται, ἅπερ ἐπινοοῦνται παρὰ τῶν πρώτως τεθέντων εἰς δήλωσιν τῶν ὑπὸ τῆς ὑπονοίας ἐξῃρημένον τὸ εἶναι ἐχόντων. ὡς τὸ εἶδος, τὸ γένος, καὶ ὅσα ἄλλα. Πρώτην δὲ γνῶσις εἶναί φασι τὸ πρῶτον ἐννόημα τῆς ψυχῆς συλλιφθὲν ὑπὸ τοῦ νοὸς τοῦ ἡμετέρου ἀμέσως τοῖς πράγμασιν ἐφαρμόττον, ὅπερ ἐστὶν αὐτοῦ τοῦ πράγματος ὁμοίωμα καὶ καθ' αὐτὸ παρασατικὸν, καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ὡς νοούμενον ἢ φωνούμενον. Δευτέραν δὲ γνῶσιν φασὶν ἐννόημα μὲν ἐν ψυχῇ συλλιφθὲν ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου νοὸς, οὐκ ἀμέσως δὲ τοῖς πράγμασιν ἐφαρμόττον, ἐκτὸς ὑπονοίας οὖσιν. ἀλλὰ τοῖς πρώτοις νοήμασιν ἅπερ εἰσὶν ἐκτὸς ὑπονοίας, ὡς ἐπὶ τῶν ἐξῃρημένων. ἀνθρώπου μὲν ἡ ζώου φύσις ἐννοουμένη πρώτη ἐστὶ γνῶσις. τὸ γὰρ τοιόνδε ἐννόημα ἀμέσως τοῖς πράγμασιν ἐφαρμόττει ἐκτὸς ὑπονοίας οὖσιν. Ἡ δὲ τοῦ γένους ἢ εἴδους ἰδιότης ἐννοουμένη ἐν τοῖς πράγμασιν, οὐκ ἐκτὸς ὑπονοίας ἁρμόττει, ἢ τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ τῷ ζώῳ, ἀλλ' αὐτοῖς τούτοις ἅπερ ἐπὶ τῆς ἡμετέρας ὑπονοίας τυγχάνει. οὐ γὰρ ὅτι ἄλλως εἶδος ὁ ἄνθρωπος, ἢ τὸ ζῶον γένος, ὅτι μὴ κατ' ὑπόνοιαν θεωρούμενα, τῶν περισατικῶν ἁπάντων γεγυμνωμένα,

καὶ

καὶ πρὸς τὸ πλῆθος τῆς ὑφ' οἷς ὑπάρχουσιν ἀναφερόμενα. Οἷον καὶ κατ' ἐπίνοιαν ὄντα φασιν εἶναι γένος, εἶδος, καὶ ὅσ' ἄλλα, περὶ ὧν οἱ λογικεύόμενοι πραγματεύονται. Ἀλλὰ ταῦτα εἰς ἄλλων τεταμιεύθω. πρόθεσιν τοῦ λόγου καιριωτέραν.

Τὰ ὀνόματα τεχῶς.

- Τὰ μὲν ἀόριστα ὀνόματα λέγεται.
- Τὰ δὲ ὡρισμένα μόνον ὀνόματος.
- Τὰ δὲ ὡρισμένως καὶ ὀρθῶς δηλωτικά.

Τὰ ῥήματα παρὰ τῷ Φιλοσόφῳ τεῖχος.

- Πρῶτον λέγεται αὐτῷ ῥῆμα ἡ καθόλου ἐν προστάσει κατηγορούμενον ποιοῦσα φωνή.
- Δεύτερον, Ἢ μετὰ χρόνου σημαντικὴ φωνή.
- Τρίτον, Ἢ προσ τοῖς εἰρημένοις καὶ τὸ σημαινόμενον ὡρισμένον ἔχουσα.
- Τέταρτον, ἢ τῷ χρόνῳ τῷ ἐνεστῶτι μόνῳ προσειζουσα τὸ σημαινόμενον.

Εἰς τὰ ὁμώνυμα καὶ συνώνυμα καὶ παρώνυμα τὰ ῥήματα καὶ ὀνόματα καὶ εἰς τὰ ὑποκείμενα καὶ κατηγορούμενα.

Εἰς τὸ καθόλου, καὶ τοῦτο τεῖχος.

- Εἰς ὁμώνυμα:
- Συνώνυμα:
- Καὶ παρώνυμα:

Καὶ εἰς τὸ καθ' ἕκαστα, ὃ ἀπερρεζαχῶς ἐνδέχεται λέγεσθαι:

- Ἢ ὡς τὰ κύρια τῶν ὀνομάτων, οἷον Σωκράτης, Πλάτων.
- Ἢ ὡς αἱ δεικτικαὶ ἀντωνυμίαι, οὗτος ἐκεῖνος.
- Ἢ καθ' ὑπόθεσιν, οἷόν ἐστι Σωφρονίσκου υἱὸν λέγοντες, τὸν Σωκράτους δηλοῦμεν μυθικῶς ὄντα τοῦ Σωφρονίσκου υἱόν.
- Ἢ ἐφ' οὗ μετικός τις προσκειται προσδιορισμός, ὡς ὁ τις ἄνθρωπος.

Ἔτι:

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἔτι διαιροῦσι τὸ ὄνομα διχῶς οἱ νεώτεροι.

Εἰς τὰ ἀφαιρέσεως λεγόμενα, οἷον ἀνθρωπότης, ἱππότης.

Καὶ εἰς τὰ συγκεκειμένα, οἷον ἄνθρωπος, ἵππος.

Ἔτι διαιροῦσιν αὐτὸ οἱ νεώτεροι.

Εἰς τὰ τῆς πρώτης γνώσεως ὀνόματα, ἅπερ φατὶν εἶναι ὅσα πρὸς τίθεται εἰς δήλωσιν τῆς ἐκτὸς διανοίας ὄντων, οἷον ἄνθρωπος, ζῶον, καὶ ὅσ' ἄλλα.

Καὶ εἰς τὰ τῆς δευτέρας ἅπερ διανοοῦνται παρὰ τῆς πρώτης τεθέντων εἰς δήλωσιν τῆς ὑπὸ τῆς διανοίας ἐξηρτημένων τὸ εἶναι ἐχόντων, ὡς τὸ γένος, τὸ εἶδος, καὶ ὅσ' ἄλλα.

Περὶ τῆς κατὰ συμπλοκὴν ἑρμηνείας, ἤτοι περὶ Λόγου.

ΠΕρὶ μὲν τῆς ἁπλῶν φωνῶν, ἃς καὶ ἁπλῆν ἑρμηνείαν (ὡς ἁπλῶν πραγμάτων δηλωτικὰς) ὁ Φιλόσοφος καλεῖ, ἅλις ἐχέτω τὰ εἰρημένα. Ἐχόμενον δὲ εἰπεῖν περὶ τῆς κατὰ συμπλοκὴν, ἤτοι περὶ Λόγου. Ἔστι δὲ Λόγος, ὡς τῷ Φιλοσόφῳ ὥρισται, φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην, ἧς τῶν μερῶν τι σημαντικόν ἐστι κεχωρισμένον, ὡς φάσις, ἀλλ' οὐχ ὡς κατάφασις, ἢ ἀπόφασις. Τὸ μὲν οὖν φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην, κοινόν ἐστι γένος τοὔτε λόγου, καὶ τῆς ἐκείνου μερῶν, ὀνόματός τε, καὶ ῥήματος. Τὸ δὲ τὰ μέρη αὐτοῦ χωρισθέντα γίνεσθαι σημαντικὰ, αἰτιδιαστέλλει αὐτὸν ἐκείνων. οὐ πάντα δὲ τὰ παραλαμβανόμενα ἐν τῷ λόγῳ, οἷον Πρόθεσις, Σύνδεσμος, καὶ τὰ τοιαῦτα κεχωρισμένα γίνεται σημαντικὰ καθ' ἑαυτὰ, ἀλλὰ τὸ ὄνομα μόνον & ῥῆμα, καὶ ταῦτα ὡς Φάσις μόνον. Ἔστι δὲ Φάσις καθ' ἑαυτὴν φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην, ὡς μέρος καταφάσεως, ἢ ἀποφάσεως, ψεύδους ἢ ἀληθείας ἀνεπίδεκτος. Δῆλον δὲ ἐκ τούτων, ὡς ὁ Φιλόσοφος οὐ περιείληφεν ἐπὶ τῆς ἐκτεθείσης ὑπογραφῆς τὸν συνθετον καὶ ὑποθετικὸν λόγον, (ἐκείνου γὰρ τὰ μέρη κεχωρισμένα, οὐχ ὡς φάσις μόνον γίνονται σημαντικὰ, ἀλλ' ὡς ἀποφάσεις,) ἀλλὰ τὸν ἁπλοῦν μόνον, καὶ κατηγορικὸν λόγον.

Τεία

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τρία μέρη τῆς ἐκτεθείσης ὑπογραφῆς ἀναφαίνεται. Ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἐστὶν ὅτι ἐστὶ φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην, ὃ καὶ χώραν ἐπέχει γένους. Δεύτερον ὅτι τῶν μερῶν αὐτοῦ ἔστι τινὰ σημαντικὰ κεχωρισμένα, οἷον τὸ ὄνομα, καὶ τὸ ῥῆμα. Εἴρηται δὲ τι τῶν μερῶν, ᾧ οὐχ ἁπλῶς τὰ μέρη, ὅτι ἐν τῷ καλλίππος ἔχει λόγῳ, τὸ ἵππος μέρος ὄν, οὐδὲν σημαίνει κεχωρισμένον, ὡς ὅλον τὸ καλλίππος. Τρίτον δὲ ὅτι σημαίνουσι τὰ μέρη τοῦτου κεχωρισμένα, οὐχ ὡς κατάφασις, ἢ ἀπόφασις, ἀλλ' ὡς φάτις μόνον. Γίνεται δὲ ὁ λόγος σημαντικὸς, ὡς ὄργανον τεχνητὸν, καὶ οὐχ ὡς φυσικόν.

Διαίρεσις τοῦ Λόγου.

Διαιρεῖται δὲ ὁ Λόγος κατὰ πρώτιλω τομὴν εἰς δύο χρικώτερον. Τὸ μὲν γὰρ αὐτοῦ σημαίνει τὰ παθήματα τῆς ὀρεκτικῶν δυνάμεων τῆς ἡμετέρας ψυχῆς. τὸ δὲ τὰ παθήματα τῆς γνωσικῶν δυνάμεων. Τὸ πρῶτον μέρος διαιρεῖται εἰς τέτταρα. Ἢ γὰρ χρώμεθα αὐτῷ προσάττοντες τοὺς ὑπηκόους πράξεως χάριν τινὸς, ἢ διακονίας. Ἢ ἀξιόμενοι ὡς πρὸς κρείττους δεόμενα τούτων. Ἢ καλοῦμεν ἐκείνους, οὓς βουλόμεθα πρὸς ἡμᾶς ἐπιστρέφεσθαι. Ἢ ἐρωτῶντες ἐκείνους, ἀφ' ὧν δεόμεθα γνώσεως τινός. Ταῦτα τὰ τέτταρα σημαινόμενα τοῦ λόγου, οὐ τυγχάνουσιν ἀληθείας, ἢ ψεύδους δηλωτικά. οὐδὲ τοῖς διαλεκτικοῖς περὶ τούτων γίνεται λόγος, ἀλλὰ περὶ μόνου τοῦ ἑτέρου μέρους, ὃ καὶ καλεῖται ἀπόφανσις, καὶ ἀποφαντικὸν εἶδος τοῦ λόγου, ὡς δι' αὐτοῦ τὰ δοκοῦντα ἡμῖν περὶ τῶν πραγμάτων ἀποφαινομένοις, ἐν ᾧ τὸ ἀληθεύειν, ἢ ψεύδεσθαι ὑπάρχει, ἐξαγγελτικῷ ὄντι τῶν διανοητικῶν τῆς ψυχῆς παθημάτων.

Περὶ Ἀποφάνσεως, ἤτοι Ἀποφαντικοῦ λόγου.

Ἀπόφανσις ἐστὶ λόγος ἀποφαντικὸς, δεκτικὸς ἀληθείας ἢ ψεύδους. Μέρη δὲ προσεχῆ τοῦ ἀποφαντικοῦ λόγου δύο, ἀπόφασις, καὶ κατάφασις, ὧν ἑκάτερος αὖθις εἰς δύο τέμνεται. ὁ μὲν γὰρ ἐστὶ κατηγορικὸς, ὁ δὲ ὑποθετικός. Κατηγορικὸς μὲν ἐστὶ λόγος ἀποφαντικὸς ὁ ἁπολύτως τὶ τινὶ ὑπάρχειν, ἢ οὐχ ὑπάρχειν σημαίνων. Ὑποθετικὸς δὲ ἐστὶ λόγος ἀποφαντικὸς, ἐκ τοῦ εἶναι τι, ἢ μὴ εἶναι, ἕτερόν τι εἶναι, ἢ μὴ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

εἶναι σημαίνων. Καὶ τοῦτο διχῶς. ἢ κατὰ συνάφειν, ἢ κατὰ διάζευξιν. Κατὰ συνάφειν μὲν, εἰ ξέχει, κινεῖται. οὗ τὸ εἰ μόριον χαρακτηρίζει. Κατὰ διάζευξιν δὲ οἷον ἢ ἡμέρα ἐστὶν, ἢ νύξ. ὃς τῷ ἢ μορίῳ διαζευκτικῷ κέχρηται. ἔστι δὲ ὁ ὑποθετικὸς λόγος ἐκ τῶν κατηγορικῶν συνθετος.

Ἑτέρα διαίρεσις τοῦ ἀποφαντικοῦ Λόγου.

Ἑτέραν διαίρεσιν ὁ ἀποφαντικὸς δέχεται λόγος κατάτε τὸ σὺ καὶ τὸ πλῆθος. Καὶ εἰς μὲν λόγος λέγεται ἀποφαντικὸς, διχῶς, ἢ ὁ σὺ δηλῶν, ἢ ὁ συνδέσμῳ εἷς. Ἔστι δὲ σὺ δηλῶν λόγος, ἐν ᾧ ἑκατέρα τῶν συμπληρωσῶν αὐτὸν φάσεων μιᾶς τινὸς φύσεως τυγχάνει δηλωτική. κἂν ὁρισμὸς ὅλος ἀντὶ ὀνόματος, ἢ ῥήματος, ἢ καὶ ἀμφοῖν ληφθείη, οἷον τὸ ζῷον, λογικὸν θνητὸν, ἐστὶν οὐσία ἔμψυχος αἰσθητική. Συνδέσμῳ δὲ εἷς λέγεται λόγος, ἐν ᾧ πλείους παραλαμβανόμενοι λόγοι, ἀπολουθίαν, ἢ διάστασιν σημαίνουσιν, ὡς οἱ ὑποθετικοί.

Πολλοὶ δὲ λέγονται λόγοι ὁμοίως διχῶς. ἢ γὰρ μετὰ συνδέσμου τινὸς, ἢ ἀσυνδέτοι. Μετὰ συνδέσμου μὲν οἷον Σωκράτης περιπατεῖ, καὶ πλάτων διαλέγεται. Ἀσυνδέτοι δὲ, οἱ τῷ σημαινομένῳ πολλοὶ, τῇ δὲ φωνῇ εἷς, ὡς οἱ ἐξ ὁμωνύμων ὅρων συγκείμενοι, ὡς κύων ὑλακτεῖ. ἢ ἀμφοτέρως πολλοὶ, οἷον Σωκράτης ἐστὶν, ἄνθρωπος ἐστίν. Ἐπὶ δὲ τοῦ παρόντος ἡ θεωρία ἐστὶ, περὶ τοῦ σὺ δηλοῦντος λόγου, ὃν διείλομεν ἀνωτέρω εἴς τε τὴν κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν.

Περὶ Ἀντιφάσεως.

Κατάφασις οὖν ἐστὶν ἀπόφανσις τινὸς καταφατική. Ἀπόφασις δέ ἐστιν ἀπόφανσις τινὸς ἀποφατική. Ἀντίκεινται δὲ ἀλλήλαις. αὐτιφατικῶς μὲν ἰδίκα τοῦ αὐτοῦ εἰσὶ κατηγορουμένου, καὶ ὑποκειμένου, καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον σημαντικαὶ, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ, καὶ μὴ ὁμωνύμως, καὶ ὅσ' ἄλλα, ὡς μὴ δέποτε συμβαλὴν θύειν, ἢ συμβύθεσθαι. Λέγεται γὰρ αὐτίφασις μάχη καταφάσεως, καὶ ἀποφάσεως, ἀεὶ διαιροῦσα τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος. Ἔστι δὲ ὑποκείμενον ἐν ταῖς ἀποφανσεσιν, ὅπερ ὁ Φιλόσοφος ὄνομα καλεῖ ἐνταῦθα. τοιοῦτον δὲ ᾧ τὸ ἄρθρον πρόσκειται, ἢ δυνάμει, ἢ ἐνεργείᾳ, καθ' οὗ καὶ τὸ κατηγορούμενον λέγεται. Κατηγορούμενον δὲ ὄζι, τὸ ῥῆμα καλούμενον τῷ Φιλόσοφῳ. τοιοῦτον δὲ τὸ

κατ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κατ' ἄλλου ἀγορεύομενον. Ὅπερ, ῥῆμα μὲν κατὰ γραμματικοὺς ὂν, οὐδεμιᾶς δεῖται συναφείας. ὄνομα (1) δὲ ὄν, διακείνεται τοῦ ὑποκειμένου, τῷ ἔχειν ἀεὶ τὸ ἐσὶ προσκείμενον ἑαυτῷ, ἢ δυνάμει, ἢ ἐνεργείᾳ, οἷον ὁ Σωκράτης περιπατεῖ, ὁ Σωκράτης οὐ περιπατεῖ. Ἐφ' ὧν τὸ μὲν Σωκράτης ὑποκείμενον λέγεται. πρόσκειται γὰρ αὐτῷ τὸ ἄρθρον, καὶ ἔσι καθ' οὗ τὸ περιπατεῖν ἀγορεύεται. κατηγορούμενον δὲ τὸ περιπατεῖν. τοῦτο γὰρ ἐσὶ τὸ κατὰ τοῦ Σωκράτους ἀγορευόμενον. καὶ εἰσὶν ἀντιφατικῶς μαχόμεναι αὗται. σύγκεινται γὰρ ἐκ τῶν αὐτῶν ὑποκειμένου τε, καὶ κατηγορουμένου, ὁμοίως σημαντικῶν, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ τὰ λοιπά.

Περὶ τῶν λοιπῶν Ἀντιθέσεων τῶν ἐν ταῖς προτάσεσι.

Μιᾷ μὲν οὖν καταφάσει, μία ἀπόφασις ἀντίκειται. ὃν τρόπον εἴρηται ἀντιφατικῶς. Ἐνδέχεται μέντοι καὶ πλείους γίνεσθαι τὰς ἀντιθέσεις τῆς αὐτῆς, ὧν αἱ διαφοραὶ ἀπὸ τῆς διαφορᾶς τῶν σημαινομένων πραγμάτων, καὶ τῶν περὶ αὐτὰ θεωρουμένων λαμβάνονται. Ἐφ' ἑκάσης οὖν ἀποφάσεως τρία ἐξ ἀνάγκης θεωρεῖται. Πρῶτον τὰ δηλούμενα πράγματα ὑπότε τοῦ ὑποκειμένου, καὶ κατηγορουμένου. Δεύτερον ἡ πρὸς ἄλληλα τούτων σχέσις. Καὶ τρίτον ὁ προσημαινόμενος χρόνος.

Διαφορὰ τῶν Ἀντιθέσεων ἀπὸ τοῦ ὑποκειμένου.

Ἐκ τῶν τελῶν δὴ τούτων αἱ διαφοραὶ λαμβάνονται τῶν ἀποφάσεων καὶ τῶν κατ' αὐτὰς ἀντιθέσεων. Ἀλλὰ πρῶτον ἐκεῖνο λιπτέον, ὅτι τῶν ὑποφάσεων δίδοται ποιότητε, καὶ ποσότης παρὰ τοῖς λογικοῖς. Ποιότητα μὲν ἐννοοῦσι, τὸ ὑποφατικὰς, ἢ καταφατικὰς εἶναι. Ποσότητα δὲ τὸ καθόλου, ἢ ἐπὶ μέρους εἶναι σημαντικάς. Τὰ γοῦν ὑποκείμενα, πράγματα εἰσί. Τῶν δὲ πραγμάτων, τὰ μὲν εἰσὶ καθόλου, τὰ δὲ καθ' ἕκαστα. Καὶ καθόλου μὲν ἐσὶν, ὃ ἐπὶ πλειόνων πέφυκε κατηγορεῖσθαι, οἷον ζῶον, ἄνθρωπος. Καθ' ἕκαστα δὲ, ὃ μὴ ἐπὶ πλειόνων, οἷον Σωκράτης, Πλάτων. Τὰ μὲν οὖν καθ' ἕκαστα ἀδιαίρετα εἰσὶν, ἐξ ὧν αἱ καθ' ἕκαστα σύγκεινται ὑποφάσεις. Τὸ δὲ καθόλου τριμερῆ ποιεῖται

(1) Διακείνεται γὰρ τὸ κατηγορούμενον (ὄνομα ὂν κατὰ γραμματικοὺς) τῷ ὑποκειμένῳ τῷ μεταξὺ τοῦ ὑποκειμένου καὶ κατηγορουμένου τῷ, ἐσὶν ἐμπεπτωκέναι. δι' οὗ ταῦτα συνάπτεται. ἐκεῖνο γὰρ ἀμέσως, τοῦτο δὲ τὸ ὄνομα δηλαδὴ, ἐμμέσως συνάπτεσθαι τῷ ὑποκειμένῳ πέφυκασι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βεροίας

τῶν ἀποφάνσιν. ἢ γὰρ αὐδὲ προσδιορισμοῦ λαμβάνεται, καὶ ποιεῖ τὰς ἀπροσδιορίστους ἀποφάνσεις. Ἢ μετὰ προσδιορισμοῦ λαμβάνεται καὶ τοῦτο διχῶς, Ἢ μετὰ καθόλου, καὶ ἀποτελεῖ τὰς καθόλου ἀποφάνσεις. Ἢ μετὰ μερικοῦ, ἃ λέγεται μερικὴ ἀπόφανσις. προσδιορισμοὶ δέ εἰσι τέσσαρες. δύο μὲν καθόλου ὁ πᾶς καὶ οὐδείς, δύο δὲ μερικοὶ ὁ τὶς, καὶ οὐ πᾶς. καὶ τῷ καθόλου καταφατικὸς μέν ἐστιν ὁ πᾶς, ἀποφατικὸς δὲ ὁ οὐδείς. ὡσαύτως δὲ καὶ τῷ μερικῶν, ὁ μὲν τὶς ἐστὶ καταφατικὸς, ὁ δὲ οὐ πᾶς ἀποφατικός. προσδιορισμοὶ δὲ λέγονται, ὅτι οἱονεὶ προσρήματά τινα ὄντες τοῖς ὑποκειμένοις προσκείμενοι διορίζουσιν ὅπως ἔχει τὸ κατηγορούμενον πρὸς τὸ πλῆθος, τῷ ὑπὸ τὸ ὑποκείμενον ἀτόμων. Κατὰ μὲν οὖν τὴν διαίρεσιν τοῦ ὑποκειμένου, τέτταχα φαίνονται ποικίλλεσθαι αἱ καταφάσεις, ἐπὶ τῆς αὐτῆς πραγμάτων ὑποκειμένου τε, καὶ κατηγορουμένου. αἷς ἰσάριθμοι ἀποτελοῦνται ἀποφάσεις ἐπὶ τῆς αὐτῆς πραγμάτων, ἐκείναις αὐτικειμένως ἔχουσαι, τέτταρας ἀποτελοῦσιν ἀποφάσεως ἀντιθέσεις. ἐκάστῃ γὰρ καταφάσει, ἀεὶ ἀπόφασις ἀντίκειται. ὥσπερ καὶ αὖπαλιν, ἑκάστῃ ἀποφάσει, κατάφασις. οὐχ ἡ τυχοῦσα δὲ τῇ τυχούσῃ, ἀλλ' ὅσαι τοῦ αὐτοῦ εἰσὶ κατηγορουμένου, κατὰ τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου. Τῷ αὐτῷ τοιγαροῦν ὑποκειμένῳ φέρε εἰπεῖν ἀνθρώπῳ, ὁ Πᾶς προσαπτόμενος προσδιορισμὸς, δίδωσιν ἡμῖν ἐννοεῖν, ὅτι καθόλου λαμβάνεται, καὶ ποιεῖ τὴν καθόλου, ὡς καθόλου καταφατικὴν ἀπόφανσιν, οἷον πᾶς ἄνθρωπος περιπατεῖ. Ὁ δὲ Οὐδεὶς προσδιορισμὸς, τῷ αὐτῷ προσειθεὶς ὑποκειμένῳ ποιεῖ τὴν καθόλου, ὡς καθόλου ἀποφατικὴν ἀπόφανσιν, οἷον οὐδεὶς ἄνθρωπος περιπατεῖ. Καὶ ἀντίκεινται αἱ τοιαῦται ἀλλήλαις ὡς ἐναντίαι. ὅτι ὡς ἔχουσι τὰ ἐναντία κατὰ τὴν περὶ τὸ ἀμφοῖν δεκτικὸν συνύπαρξιν, ἢ ἀπουσίαν, οὕτω ἃ ἄνται πεφύκασι πρὸς τὸ συναληθεύειν, ἢ συμψεύδεσθαι.

Τῇ αὐτῇ δὲ καθόλου σημαντικῇ φωνῇ ὁ οὐ πᾶς προσαπτόμενος προσδιορισμὸς, ὥσπερ καὶ ὁ τὶς, ποιοῦσι τὴν τῶν ἐναντίων λεγομένων συζυγίαν. οἷον τὶς ἄνθρωπος περιπατεῖ, οὐ πᾶς ἄνθρωπος περιπατεῖ. Ἐναντίαι δὲ ἤκουσιν εἶναι, ὅτι ὑπὸ τὰς ἐναντίας κεῖνται. καὶ ὅτι οὐδὲ κυρίως εἰσὶν ἐναντίαι. συναληθεύουσι γὰρ ὥσπερ κατωτέρω εἰσόμεθα. Ἐνίοτε δὲ αὐδὲ τινὸς προσδιορισμοῦ ἡ καθόλου φάσις ὑποκειμένου ἐν ταῖς ἀποφάνσεσι γίνεται. οἷον ἄνθρωπος περιπατεῖ, ἄνθρωπος οὐ περιπατεῖ. Ἃ εἴρηται ἡ τοιαύτη συζυγία τῷ Φιλοσόφῳ ἀπροσδιόριστος, ὡς καθόλου καὶ μὴ καθόλου. Καθόλου μὲν διὰ τὴν ὑποκειμένην (1) φύσιν, ὅτι ἐστὶ

(1) Φύσιν.

ἐςὶ (1) σημαντικὴ φύσεως ἐν πλείοσιν ὑπαρχούσης. Ὡς μὴ καθόλου δὲ, διὰ τὸ ἀμοιρεῖν τῷ καθόλου προσδιορισμῶν.

Παρὰ ταύτας δέ εἰσιν αἱ καθ' ἕκαστα, ἐφ' ὧν ἡ ὑποκειμένη φύσις ἑνὸς τινὸς ἀτόμου τυγχάνει δηλωτική. οἷον Σωκράτης περιπατεῖ, Σωκράτης οὐ περιπατεῖ, ἐξ ὧν ἡ καθ' ἕκαστα συζυγία ἀποτελεῖται.

Τέσσαρες οὖν αὗται ἀντιθέσεις τῷ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου, καὶ κατηγορουμένου ἀποφάσεων, κατὰ τὴν διαφορὰν τῆς λήψεως τοῦ ὑποκειμένου πολυπλασιαζόμεναι, αἷς καὶ πέμπτη ἀναφαίνεται τῷ διαφερουσῶν κατάτε ποσότητα, καὶ ποιότητα ἀντίθεσις. ἥτις καὶ ἀντιφατικὴ λέγεται, ὡς μήποτε συμβαδομένη, ἢ συμαληθεύουσα. οἷαί εἰσιν, ἡ πᾶς ἄνθρωπος περιπατεῖ, καὶ ἡ οὐ πᾶς ἄνθρωπος περιπατεῖ, ἃ αἱ ταύταις ἀντικείμεναι, οἷον ἡ οὐδεὶς ἄνθρωπος περιπατεῖ, καὶ ἡ τὶς ἄνθρωπος περιπατεῖ.

Παρὰ ταύτας δέ ὄζιν ἡ τῷ ὑπαλλήλων ἀντίθεσις, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀκολουθία. ἀντίκεινται γὰρ αὗται κατὰ μόνῳ ποσότητα. κατὰ δὲ ποιότητα ὁμοφωνοῦσιν, ὡς ἡ καθόλου καταφατικὴ, τῇ ἐπὶ μέρους καταφατικῇ, καὶ ἡ καθόλου ἀποφατικὴ, ὁμοίως τῇ ἐπὶ μέρους ἀποφατικῇ. Εἰς δὲ ἐπινεύσεραν δὲ κατάληψιν ἐκκείσθωσαν ὧδε ἐπὶ διαγράμματος.

Οὐ

(1) Αὕτη ἡ συζυγία.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Pag. 334.

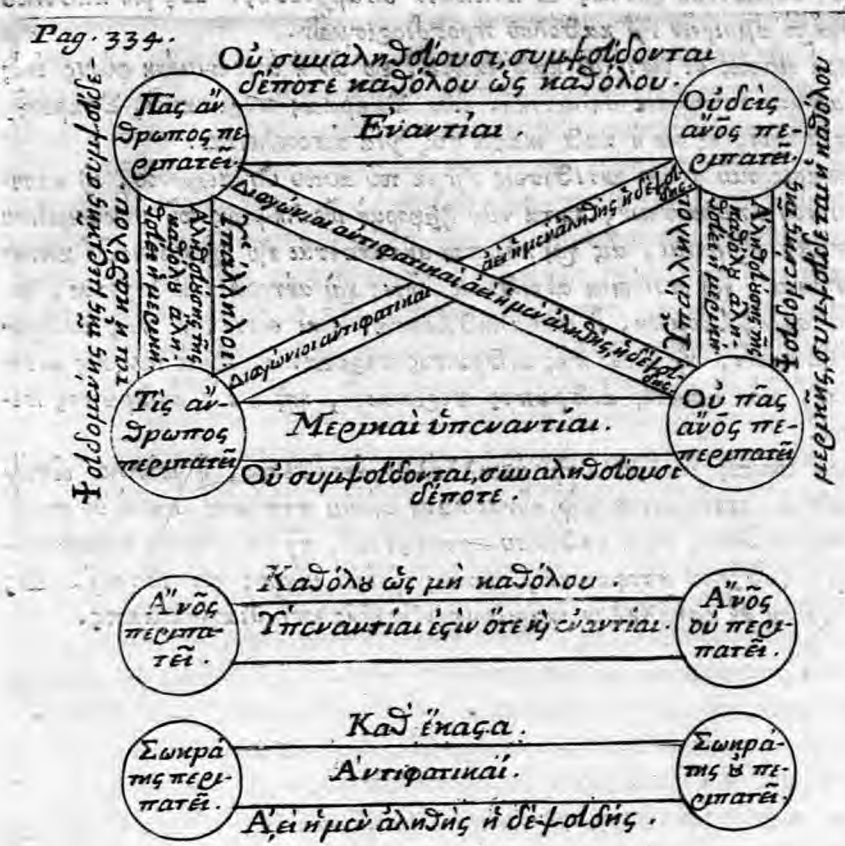

Διαφορὰ τῶν ἀντιθέσεων ἀπὸ τῆς σχέσεως τοῦ κατηγορουμένου πρὸς τὸ ὑποκείμενον.

Τούτων δὲ αὖθις τῶν ἐκτεθεισῶν συζυγιῶν ἑκάστη ἴσχυς συμβαίνει ποικίλεσθαι, κατὰ τὸ τρίτον τῆς σχέσεως τοῦ κατηγορουμένου πρὸς τὸ ὑποκείμενον. Ἢ γὰρ τὸ κατηγορούμενον φύσει ἀεὶ συμπάρεστι τῷ ὑποκειμένῳ, ὡς τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ἀναπνεῖν. Ἢ φύσει μὲν ἀεὶ τοῦ αὐτοῦ ἀλλοτρίωται, ὡς τοῦ λίθου τὸ αἰσθάνεσθαι. Ἢ ποτὲ μὲν ὑπάρχει τὸ κατηγορούμενον

κον τῷ ὑποκειμένῳ, ποτὲ δὲ οὔ, ὡς τῷ ἀνθρώπῳ τὸ περιπατεῖν. Τὰς δὲ τοιαύτας σχέσεις, ἢ διαφορὰς, ὕλας καλεῖν ἠξίωσαν οἱ λογικεύομενοι, ὡς τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασι συναναφαινομένας. ἐφ' ὧν ὡς ἐπίτινος ὕλης οἱ ἀποφαντικοὶ σχηματίζονται λόγοι. Ὧν ἡ μὲν πρώτη καθ' ἑαυτὴν ἀεὶ ὑπάρχει τῷ ὑποκειμένῳ τὸ κατηγορούμενον, ἀναγκαία εἴρηται ὕλη, ὡς ἀναγκαίως ἀεὶ ὄντος ἐκείνῳ. τὸ γὰρ ἀναπνεῖν, ἀναγκαίως ἔνεστιν ἀεὶ τῷ ἀνθρώπῳ. Ἡ δὲ μετ' αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν ἀεὶ ἠλλοτρίωται τοῦ ὑποκειμένου τὸ κατηγορούμενον, ἀδυνάτως ἤκουσεν, ὅτι ἀδυνάτον ἐστὶ τῷ ὑποκειμένῳ ἐνυπάρξαι τὸ κατηγορούμενον. ἀδυνάτων γὰρ τὸν λίθον αἰσθάνεσθαι. Ἡ δὲ ἐπὶ τῷ ἐνδεχομένη ἤκουσεν. ἐνδέχεται γὰρ ὑπάρχειν τῷ ὑποκειμένῳ τὸ κατηγορούμενον, καὶ μὴ ὑπάρχειν, ὡς τὸ περιπατεῖν τῷ ἀνθρώπῳ.

Διαφοραὶ τῶν Ἀντιθέσεων ἀπὸ τοῦ χρόνου.

Λοιπὴ δὲ ἔσαι ταῖς ἐκτεθείσαις ἡ κατὰ τὸ κατηγορούμενον διαίρεσις τῆς ἀποφάνσεων, τεμερὴς δὲ καὶ αὕτη. ἐπειδὴ γὰρ τὸ κατηγορούμενον προσσημαίνει χρόνον, ὁ δὲ χρόνος ξιμερής. (διαιρεῖται γὰ κατὰ τὸ ἐνεστὸς, καὶ παρεληλυθὸς, καὶ μέλλον.) πρόδηλον ὅτι τειχῶς ποικίλεσθαι ἐνδέχεται ἀπὸ τοῦ κατηγορουμένου ἑκάστη τῆς ἐκτεθεισῶν τῆς ἀποφάνσεως συζυγιῶν.

Ἐκτιθέασιν οἱ νεώτεροι καὶ ἄλλας τῆς Ἀποφάνσεων αἰτιθέσεις διαφόρους, οἷον τὰς μὲν κατὰ φύσιν, τὰς δὲ παρὰ φύσιν τὴν κατηγορίαν ποιεῖσθαι, ὡς αἵδε. πᾶς ἄνθρωπος ζῶον, καὶ τι ζῶον ἄνθρωπος. Καὶ τὰς μὲν ταυτολογούσας, οἷον ἄνθρωπος ἐστὶν ἄνθρωπος, τὰς δὲ μή. Καὶ τὰς μὲν καθ' αὑτὸ, τὰς δὲ κατὰ συμβεβηκὸς τὴν κατηγορίαν ποιεῖσθαι. Ἀλλ' αὗται καὶ ὅσαι ἄλλαι τοῦ αὐτοῦ γένους, ἐπὶ τὴν σχέσιν ἀνάγονται τοῦ κατηγορουμένου πρὸς τὸ ὑποκείμενον, ἧς αἱ γενικώτεραι διαφοραὶ ἐξετέθεισαν.

Διαφοραὶ τῶν ἀποφάνσεων ἀπὸ τῆς λεκτικῆς συνηθείας.

Πᾶσαι μέντοι αἱ τοιαῦται διαφοραὶ τῆς ἀποφάνσεων, εἴτε παρὰ τὴν σχέσιν τοῦ κατηγορουμένου πρὸς τὸ ὑποκείμενον, εἴτε παρὰ τὴν διαφοράν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φορὰν τοῦ προσημαινομένου χρόνου τῷ κατηγορουμένῳ κατὰ τὰς ἐκτεθείσας ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω διαγράμματος πρὸς ἀλλήλας διατάττονται. καὶ κατὰ τὰς λοιπὰς ἑφεξῆς ἀντιθέσεις ὡς ἐπὶ τοῦ διαγράμματος καθορᾶται. Τὰς δὲ ἐκτεθείσας ἀντιθέσεις πάσας τελεῶς ἔτι διελεῖν ἐνδέχεται, κατὰ τὴν διαφορὰν τῆς ἐν αἷς χηματίζονται λέξεων. Ἢ γὰρ ἐξ ὀνόματος μόνον καὶ ῥήματος συντιθέμεθα, ἃς καὶ ἁπλᾶς φίλον καλεῖν, ὡς τὸ ἄνθρωπος περιπατεῖ. Ἢ μετὰ τοῦ ἐστὶ ῥήματος, ἃς καὶ ἐκ τρίτου προσκατηγορουμένου φασὶν, ὡς τὸ ἄνθρωπος ἐστὶ δίκαιος. Καὶ τρίτον μετὰ ξόπου, ὡς τὸ ἀναγκαίως ὁ ἄνθρωπος ἀναπνεῖ. Τριῶν οὖν οὐσῶν τῶν κατὰ τὰς Ἀποφάνσεις χηματικῶν διαφορῶν, τάττε κοινὰ πάσαις, καὶ ἑκάστῃ ἰδίως προσόντα, ἑφεξῆς ῥητέον ἡμῖν, καὶ πρῶτον περὶ τῶν ἁπλῶν, εἰς σαφεστέραν κατάληψιν, ἐπὶ διαγράμματος ἐκθεμένοις.

Ὅπως ἔχουσιν ἐφ' ἑκάστης ἀντιθέσεως αἱ ἀντικείμεναι Ἀποφάνσεις, πρὸς τὸ σωαληθεύειν, ἢ συμψεύδεσθαι.

Αἱ μὲν οὖν καθόλου, ὡς καθόλου, ἅμα μὲν ἀληθεῖς, οὐκ ἂν γένοιτο ποτε ἐπὶ πάσης ὕλης. ἅμα δὲ ψευδεῖς, ἐπὶ τῆς ἐνδεχομένης φαίνονται ὕλης. οἷον πᾶς ἄνθρωπος περιπατεῖ, οὐδεὶς ἄνθρωπος περιπατεῖ. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀναγκαίας, καὶ ἀδυνάτου ὕλης, ἀεί ἐστιν ἡ μὲν ἑτέρα ψευδὴς, ἡ δὲ ἑτέρα ἀληθής. Αἱ δὲ κατὰ μέρος ψευδεῖς μὲν οὐκ ἂν ποτε ἅμφω εἶεν, ἅμφω δὲ ἀληθεῖς γίνονται ἐπὶ τῆς ἐνδεχομένης ὕλης. οἷον τὶς ἄνθρωπος περιπατεῖ, τὶς ἄνθρωπος οὐ περιπατεῖ. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀναγκαίας καὶ ἀδυνάτου ὕλης, ἀεὶ ἡ μὲν ἑτέρα ἐστὶν ἀληθὴς, ἡ δὲ ἑτέρα ψευδής. καὶ ἕπεται ἑκατέρα ἐπὶ τῆς ἀναγκαίας καὶ ἀδυνάτου ὕλης, τῇ ἐναντίᾳ ὑφ' ἣν τάττεται, πρὸς ἣν καὶ ὑπάλληλος λέγεται ἑκατέρα ἑκατέρᾳ, ἡ μὲν Τὶς, τῇ Πᾶς, ἡ δὲ οὐ Πᾶς, τῇ Οὐδείς. Ὧν τῆς μὲν καθόλου ἀληθευούσης, ἐξ ἀνάγκης ἀληθεύει καὶ ἡ ὑπ' αὐτὴν μερικὴ, ἅτε δὴ μέρος ἐκείνης, καὶ ὑπ' ἐκείνης περιεχομένη. Ψευδομένης δὲ τῆς καθόλου οὐκ ἀναγκαίως ψεύδεται καὶ ἡ ὑπ' αὐτὴν μερικὴ. ἐνδέχεται γὰρ τὸ κατηγορούμενον πᾶσι μὲν τοῖς ὑπὸ τὸ ὑποκείμενον ἀτόμοις μὴ ὑπάρχειν, ἀλλὰ τισὶ μόνον, ὡς ἐπὶ τῆς ἐνδεχομένης ὕλης, ἐφ' ἧς ἀληθεύει μὲν ἡ κατὰ μέρος, ψευδομένης τῆς καθόλου. Τῆς δὲ μερικῆς ψευδομένης ἐφ' οἱασοῦν ὕλης, ἀναγκαίως ψεύδεται καὶ ἡ καθόλου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λυ. τὸ δὲ κατὰ τὴν οἰκείων μερῶν μὴ ὂν ἀληθὲς, καθόλου οὐκ ἔστιν ἀληθές.

Τῷ αὐτῷ δὴ τύπῳ εἴχουσι καὶ οἱ ἀπροδιόριστοι. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα αἱ αὐταί εἰσι ταῖς κατὰ μέρος, ὡς ὁ τρόπος παραγγέλει τῆς προφορᾶς, πλὴν αἱ ἀπροδιόριστοι ἀδιαφόρως, καὶ ἀντὶ τῆς καθόλου λαμβάνονται, ἐξακουομένων δηλονότι τῆς καθόλου προσδιορισμῶν. διὸ καὶ ἔφηται „ τῷ Φιλοσόφῳ. αἵται μὲν οὐκ εἰσὶν ἐναντίαι, τὰ μέντοι δηλούμενα ἐστὶν „ ἐναί ποτε ἐναντία. ἀλλ' ἰδίᾳ ἀντὶ τῆς καθόλου λαμβάνονται, κατ' ἐκείνας καὶ συμφθείρονται. Λοιπὴ οὖν ἡ τῆς καθ' ἕκαστα συζυγία, ἃς κατὰ ἀντίφασιν ἀντικεῖσθαι φησὶν ὁ Φιλόσοφος ὅσαι τοῦ αὐτοῦ εἰσὶ κατὰ τοῦ αὐτοῦ, καὶ ὅσα ἀνωτέρω εἴρηται, ὧν τῆς ἑτέρας ἀληθευούσης, ἐξ ἀνάγκης ψευδὴς ὄζιν ἡ ἑτέρα ἐπὶ πάσης ὕλης. Ταύταις ὁμοίως ἔχουσιν ἀντιφατικῶς καὶ αἱ ἀδιόριστοι κατὰ τὸ ἐκτεθὲν διάγραμμα, δηλονότι ἡ Πᾶς ⊂ Οὐ πᾶς. ἤτε Οὐδεὶς καὶ Τίς. αὗται γὰρ ἐπ' οὐδεμιᾶς ὕλης συναληθεύουσιν, ἢ συμφθείρονται, ἀλλ' ἀεὶ διαιροῦσι τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος, ὅπερ ἐστὶ τῆς Ἀντιφάσεως τὸ ἀξίωμα, ἃς καὶ καθόλου τῆς καθόλου καλεῖ ὁ Φιλόσοφος ἀπὸ τῆς καθόλου τυχόν, ὡς τελειοτέρας εἰληφὼς τιὼ ἐπωνυμίαν.

Οὐκ ἐπὶ παντὸς μέντοι χρόνου πᾶσαι ὁμοίως διακρίνουσι τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος. ἀλλ' αἱ μὲν διαγώνιοι ἀντιφάσεις, ἀπαραλλάκτως ἔχουσι κατὰ τὰ εἰρημένα, ἐπὶ πάσης ὕλης καὶ παντὸς χρόνου μαχόμεναι ἀλλήλαις ἀπορθα. ἐπὶ δὲ τῆς τῆς καθ' ἕκαστα καὶ μελλόντων ἀντιθέσεως οὐκ ἀναμφισβητήτως ἔχουσιν, οἱ ἐκτεθέντες κανόνες. διχῶς γὰρ τούτων κατὰ τιὼ ὕλλιω διαιρουμένων, ὥσπερ καὶ αἱ λοιπαί. ἐπὶ μὲν τῆς ἀναγκαίας ὕλης οἷον ὁ ἥλιος ἐς ἄυριον ἀνατελεῖ, ἢ μετὰ κρίον ἔσαι ἐν ταύρῳ. καὶ ἐπὶ τῆς ἀδυνάτου οἷον ὁ ἥλιος ἐς αὔριον οὐκ ἀνατελεῖ, ἢ μετὰ κρίον ἀμέσως ἔσαι ἐν λέοντι, ἀναμφίλεκτα τὰ εἰρημένα περὶ αὐτῷ. ἐπὶ παντὸς δὲ χρόνου ἡ μὲν ψευδὴς, ἡ δὲ ἀληθής. Ἐπὶ δὲ τῆς ἐνδεχομένης ὕλης δοκεῖ πως ἀμφισβητήσιμον, εἰ ἀεὶ διακρίνουσι τὸ ἀληθὲς, καὶ τὸ ψεῦδος, οἷον εἰς νέωτα ἔσαι ναυμαχία Ἰαπανοῖς καὶ Ἑνετοῖς, εἰς νέωτα οὐκ ἔσαι ναυμαχία. ἄδηλον γὰρ ἐπὶ τούτων ὁποτέρα ἐστὶν ἀληθὴς, ἢ ψευδής.

Ζήτημα.

Πότερον ἐν τοῖς μέλλουσιν ἐνδεχομένοις, θατέρα τῶν μερικῶν προτάσεων, ὡρισμένως ἀληθεύει ἢ ψεύδεται, ἢ ἀναγκαίως μὲν, ἀορίστως δέ;

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τεξαχῶς δὲ τὼ περὶ τούτου ζήτησιν, καὶ δόξαν ἐνδέχεται γενέσθαι. Ἢ γὰρ ἀμφότερα ἀληθεύουσιν ἐρέτις, καὶ ἡ τὸ ἔσαι, καὶ μὴ ἔσαι ἀποφαίνουσα. Ἢ ἀμφότεραι ψεύδονται. Ἢ τὼ μὲν ὡρισμένως ἀληθῆ φησιέτην. τὼ δὲ ὡρισμένως ψευδῆ, καὶ οὐχ ὁποτέρα τύχῃ. Ἢ γοῦν ἀνάγκη μὲν θάτερον μόριον τῆς Ἀντιφάσεως ἀληθὲς εἶναι, ἢ ψευδές, οὐ μέντοι τόδε, ἢ τόδε, ἀλλ' ἀορίστως ὁπότερον ἔτυχε. Τούτων οὖν τὼ τελευταίαν δόξαν αἱρεῖται ὁ Φιλόσοφος, καὶ ἀποδείκνυσι.

Πρὸς μὲν οὖν τὰς δύο πρώτας προχειρος γίνεται ἡ ἀπάντησις, τοιόνδε τι λημμάτιον προλαβοῦσιν. Ἕξεσι γὰρ καὶ ἀπὸ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων ἐπὶ τὸ εἶναι τῶν πραγμάτων, καὶ ἀπὸ τοῦ εἶναι τούτων ἐπὶ τὼ τῶν λόγων ἀλήθειαν ἐπιχειρεῖν. Ὡς γὰρ ἔχουσι τὰ πράγματα πρὸς τὸ εἶναι, ἢ μὴ εἶναι, ὕπως οἱ λόγοι πρὸς τὸ ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι. Καὶ ἀνάπαλιν, ὡς ἔχουσιν οἱ λόγοι πρὸς τὸ ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι, οὕπω τὰ δηλούμενα πράγματα πρὸς τὸ εἶναι ἢ μὴ εἶναι. Εἰ ἄν ἀδυνάτον τὸ αὐτὸ πρᾶγμα κατὰ ταὐτὰ ἅμα ἔσεσθαι καὶ μὴ ἔσεσθαι, ἀδυνάτον καὶ τὼς λόγως ἅμα ἀληθεύσειν, ἢ ψεύσεσθαι, τοὺς ἀποφάσκοντας ἢ καταφάσκοντας τὸ αὐτὸ, κατὰ τὸ αὐτοῦ.

Ἡ δὲ ἕτερα ὡρισμένως λέγουσα, θάτερον μόριον τῆς ἀντιφάσεως ἀληθεύσειν ἐπὶ τῶν μελλόντων, τὸ δὲ ἕτερον ψεύσεσθαι, τὸ ἐνδεχόμενον αἱρεῖν δοκεῖ. Ἔχει μέντοι πιθανότητος εἰκασίαν τινά. Εἰ γὰρ ἐκ τῶν εἰρημένων ἀνάγκη ἐστὶ τὼ κατάφασιν, ἢ ἀπόφασιν ἀληθεύσειν, ἢ ψεύσεσθαι, πάντα ἔσαι ἀναγκαῖα τὰ γινόμενα, καὶ οὐχ ὁπότερα ἔτυχεν. Εἰ γὰρ ὁποτέρως ἔτυχεν ἐγίγνετο, ὁμοίως ἂν ἐγίγνετο, ἢ οὐκ ἐγίγνετο. νῦν δὲ τὰ πράγματα, ὁμοίως γενέσθαι, καὶ μὴ γενέσθαι ἀδυνατον, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ θάτερον μέρος ἐσόμενον. εἴπερ ἐξ ἀνάγκης ὁ φὰς ἀληθεύει, ἢ ὁ ἀποφάς. Καὶ (1) ἄλλως δὲ τοῦτο ἀπὸ τοῦ ἐναβεβηκότος σαφὲς γίνεται, περὶ γὰρ (φέρε εἰπεῖν) τοῦ γεγονότος ἤδη λευκοῦ, ἀληθὲς λῶ εἰπεῖν πρὶν γενέσθαι, ὅτι ἔσαι λευκόν. Εἰ δὲ ἀληθὲς λῶ εἰπεῖν ὅτι ἔσαι, ἀδυνατον λῶ μὴ ἔσεσθαι. ὡς γὰρ οἱ λόγοι πρὸς τὸ ἀληθεύσειν, οὕπως ἔχει τὰ πράγματα πρὸς τὸ εἶναι ὡς εἴρηται. Τὸ δὲ ἀδυνατον μὴ ῥηθέσθαι, ἀνάγκη ἐστὶ ῥηθέσθαι. Τοιγαροῦν ἅπαντα τὰ ἐσόμενα, ἐξ ἀνάγκης γίνεται. ἀλλὰ καὶν μὲν ὁ φήσῃ τις, ὁ δὲ ἀποφήσῃ, τὰ πράγματα οὐδὲν ἧττον ἕξει ἀναγκαίως, εἴπερ ὡρισμένως τὸ ἕτερον μόριον ἀληθεύει τῆς ἀντιφάσεως. οὐ γὰρ παρὰ τὸ φᾶναι, ἢ μὴ φᾶναι τὰ πράγματα ἀναγκαίως συμβαίνει γίνεσθαι, ἢ μὴ, ἀλλὰ διὰ τὼ ἔκβασιν τῶν πραγμάτων ἀληθεύουσιν οἱ περὶ αὐτῶν λόγοι, ἢ ψεύδονται.

Θέσις

(1) Δεύτερος λόγος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Θέσις. δοκεῖ γὲν ἡμῖν ὅτι θάτερον μόριον τῆς Ἀντιθέσεως ἀναγκαίως μὲν ἀληθάει, ἢ ψάδεται, ἀλλ' ἀορίςως, ἵνα μὴ τὰ ἐνδεχόμενα ἐκ μέσου γένηται.

Ἐπὶ μὲν οὖν τῆς ἐνδεχομένης ὕλης ὡρισμένως θάτερον μόριον τῆς Ἀντιφάσεως ἀεὶ ἀληθάειν, ἐπὶ πᾶσι καθ' ἕκασα, καὶ μελλόντων, τὸ ἐνδεχόμενον ἀναιρεῖσθαι δοκεῖ τοῖς ἐκτεθεῖσι λόγοις. Τὰ δὲ ἐκ τούτου συμβαίνοντα ἄτοπα, ἅπαντα τὸν ἀνθρώπινον ἀναξέπει βίον. μάταιον γὰρ ἂν λὶ ἡμῖν τὸ βουλεύεσθαι, καὶ πράξεσιν ἐγχειρεῖν. μάταιοι δὲ καὶ οἱ νόμοι, καὶ αἱ πολιτεῖαι πᾶσαι. Ὧ αὐτὴ ἡ φύσις μάτλω ἂν ἐποίει βουλλυτικὸν ζῶον τὸν ἄνθρωπον. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἶναι ἀδυάτον, καὶ λέγειν ἀόπτον, τὸ ἐνδεχόμενον τίθεσθαι ἀναγκαῖον. ὥσπερ γὰρ τὸ βουλεύεσθαι αἴτιον ἐσὶν ἐνδεχόμενον, καὶ τὰ πράγματα ἔσαι ἐνδεχόμενα, ὧν αἴτιον γίνεται. Ἔσι δὲ τὸ ἐνδεχόμενον διττόν. τὸ μὲν γὰρ ἐξίσου ἐνδέχεται, καὶ γενέσθαι, καὶ μή. οἷον εἰς αὔριον τὸν Σωκράτην διαλεχθήσεσθαι, ἢ μή. ἢ λούσεσθαι, ἢ μή, καὶ εἰ λόγῳ, ὅσα ἐπὶ τῇ προαιρέσει κεῖται τῇ ἡμετέρᾳ. Τοῦ δὲ, τὸ μὲν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μὴ γίνεσθαι, θάτερον δὲ ἐπ' ἔλαττον γενέσθαι, ὡς τὸν σκάπτοντα θησαυρῷ ἐντυχεῖν. Ἐπὶ μὲν οὖν τοῦ ἐξίσου ἐνδεχομένου, ἐξίσε ἐνδέχεται τλὺ καπάφασιν ἀληθεύειν, ἐπὶ δὲ τοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μὴ ἐκβαίνοντος, ὡς τὰ πολλὰ ἡ Ἀπόφασις. Οὐ μλὺ ἀλλ' ἐνδέχεταί γε ἀληθεῦσαι, καὶ τλὺ καπάφασιν, ἀλλ' ἐπ' ἔλαττον, ἀόριςον μέντοι ἐπ' ἀμφοτέρων, (1) καὶ τὸ ἀληθεύειν καὶ ψεύδεσθαι ὑπάρχει.

Πρὸς δὲ τοὺς συμπίπτοντας λόγους τὸ ὡρισμένως ἀληθεύειν θάτερον τῶν τῆς ἀντιφάσεως μορίων, ἐπὶ πᾶσι καθ' ἕκασα ἐνδεχομένων καὶ μελλόντων. ῥητέον, Ὅτι τὸ ἐνδεχόμενον οὐδὲν κωλύει ἀναγκαίως ἐσόμενον λέγεσθαι ἐξ ὑποθέσεως. οἷον ἐπὶ τῆς, Σωκράτης φιλοσοφήσει, Σωκράτης οὐ φιλοσοφήσει ἀντιφάσεως, εἴτις ὑποθείη θάτερον μόριον ὡρισμένως ἐξ ἀνάγκης ψδόμενον, ἀληθεύσει ἐξ ἀνάγκης τὸ ἕτερον, τοιοῦτος ἐσὶν ὁ Φιλοσόφε λόγος. ὑποθεὶς γὰρ τὸ ἕτερον μόριον τῆς Ἀντιφάσεως ἐκβεβηκὸς, ὅτι ἔσαι ὀλιγάκις λδικὸν, συμπέρασον ὅτι ἀδυάτον λὶ πρὸ οἵου δήποτε χρόνε εἰπεῖν μὴ ἔσαι λδικὸν, εἰ τοῦτο λὶ ἐξ ἀνάγκης ἐσόμενον. Ἀλλ' οὐδὲν θαυμασόν. τὸ γὰρ εἶναι τὸ ὂν, ὅταν ᾖ, ὡς φησιν ὁ Φιλόσοφος ἀναγκαῖον ἐσὶν, ὥσπερ καὶ τὸ μὴ ὂν μὴ εἶναι, ὅταν μὴ ᾖ. Ἀλλ' οὐ τοῦτο

(1) Τῶν ἐνδεχομένων τοῦτε ἐξίσε, ἢ τοῦ μὴ ἐξίσε, δηλαδὴ τοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ὡς ἐπ' ἔλαττον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μένον ζητῶνται, ἀλλ' εἰ πρὸ τοῦ γενέσθαι ἀναγκαίως ἐστὶν ἐσόμενον ὡρισμένως τὸ ἕτερον μέρος τῆς ἀντιφάσεως. Τὸ γὰρ ἐξ ὑποθέσεως ἀναγκαῖον, οὐ μόνον ἐπὶ τῷ ἐνδεχομένων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῷ ἀδυνάτων ἀληθεύει. Εἰ δὴ καθ' ὑπόθεσιν ὁ Ὄνος μετέβαλεν εἰς Κολοιὸν, ἔφυσεν ἐξ ἀνάγκης καὶ πτερά. Πρὸς δὲ τὸν λέγοντα ὅτι ἀνάγκη ἀεὶ τὸ ἕτερον μόριον τῆς ἀντιφάσεως ἀληθεύειν, ῥητέον. Εἰ μὲν ὑφ' ἓν φορέρεται κατὰ διάζευξιν ἡ Ἀντίφασις, οἷον ἀνάγκη λούεσθαι τὸν Σωκράτην ἄυριον, ἢ μὴ λούεσθαι, τὸ ὅλον ἐστὶν ἀληθές. (περὶ παντὸς γὰρ εἰπεῖν εἶναι, ἢ μὴ εἶναι ἀληθές.) Ἦν δὲ κεχωρισμένως τὸ ἕτερον μόριον λέγοιτο ἀληθεύειν ἐξ ἀνάγκης, ἢ γοῦν κεχωρισμένως ὅτι ψεύδεται, ὡρισμένως μὲν, εἰ ἀξιοῖ ὁ ἀποφαινόμενος, οὐκ ἀληθές. (ἀόριστον γὰρ ἐπὶ τῷ ἐνδεχομένων τὸ μέλλον, καὶ ἀμφιρεπές.) ἀορίστως δὲ ἀληθεύσει. Ἔστιν ἄρα καὶ ἐπὶ τῷ ἐνδεχομένων, καὶ μελλόντων ἀεὶ τὸ ἕτερον μέρος ἀληθὲς, ὡς τὸ ἀξίωμα τῆς ἀντιφάσεως ἀπαιτεῖ, ἀ μὲν ὡρισμένως, ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῷ ἐξίσου ἐνδεχομένων ὁπότερον ἔτυχεν, Ἐπὶ δὲ τῷ μὴ (1) ὁμοίως ἐνδεχομένων μᾶλλον μὲν ἀληθὴς ἡ ἑτέρα. ἀ μέντοι ἤδη ἀληθὴς, ἢ ψευδὴς ὡρισμένως.

Περὶ τῶν ἐξ ἀορίστου ὑποκειμένου.

Ταῦτα περὶ τῶν ἁπλῶν τεθεωρηκότες ἀποφάσεων, ἐκεῖνο ἐπειπεῖν ἔτι καιρός. ὡς εὔχρηστοι μὲν τοῖς φιλοσοφοῦσι παρὰ τὰς ἐκτεθείσας ἁπλᾶς ἀποφάσεις, οὐκ εἰσὶν ἕτεραι ἐξ ὑποκειμένου μόνου καὶ κατηγορουμένου. Ἰσάριθμοι δὲ γίνονται ταύταις αἱ ἐξ ἀορίστου ὑποκειμένου συγκείμεναι, ἀλλ' εἰς εὕρεσιν ἀληθείας πάνυ σμικρὰ χρησιμεύουσι, διὰ τὸ τὴν κατηγορίαν ὁμοίως ποιεῖσθαι κατάτε τῶν ὄντων, καὶ μὴ ὄντων ἀορίστως. οἷα δήπου τυγχάνει δηλωτικὸν τὸ ἀόριστον ὑποκείμενον. Εἰσὶ δὲ τοιαῦται, οἷον πᾶς οὐκ ἄνος ἀναπνεῖ, οὐδεὶς οὐκ ἄνος ἀναπνεῖ. τὶς οὐκ ἄνος ἀναπνεῖ, οὐ πᾶς οὐκ ἄνος ἀναπνεῖ. καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀντιθέσεων ὁμοίως, ἃς εἴγε δοκεῖ ἐκθετέον ἐπὶ διαγράμματος. Ἐκτὸς δὲ τούτων οὐκ ἔστιν ἄλλας ἐπινοῆσαι. τὸ γὰρ κατηγορούμενον ἐν ταῖς ἁπλαῖς ἀποφάσεσιν, οὐκ ἐνδέχεται γενέσθαι ἀόριστον. προτιθεμένη δὲ ἡ ἄρνησις τῷ κατηγορουμένῳ ῥήματι, ἀ τὸ ῥῆμα ἀόριστον, ἀλλ' ἀποφατικῶ ποιεῖ τὴν ἀπόφανσιν.

Κα-

(1) Ἔστι δὲ μὴ ὁμοίως ἐνδεχόμενα ὡς τὰ ἐπ' ἔλαττον ἢ τὰ ἐπὶ τὸ πλεῖστον, μᾶλλον ἀληθὲς θάτερον μέρος τῆς ἀντιθέσεως ἑκατέρας. οἷον μᾶλλον ἐστὶν ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι χειμῶνας ὑει, ἢ οὐχ ὑει, ὡς ἢ ὁ σκάπτων μᾶλλον ἀληθὲς εἰπεῖν θησαυρὸν εὑρ, ἢ οὐχ εὑρ, ἤπερ εἰπεῖν εὑρίσκει, ἢ οὐχ εὑρίσκει, ἐπίσης δὲ ἢ ἐξίσου ἀληθεῖς ἀντιθέσεις εἰσὶν, ὡς ὁ Σωκράτης ἄυριον λούεται, ἢ οὔ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Pag. 341.

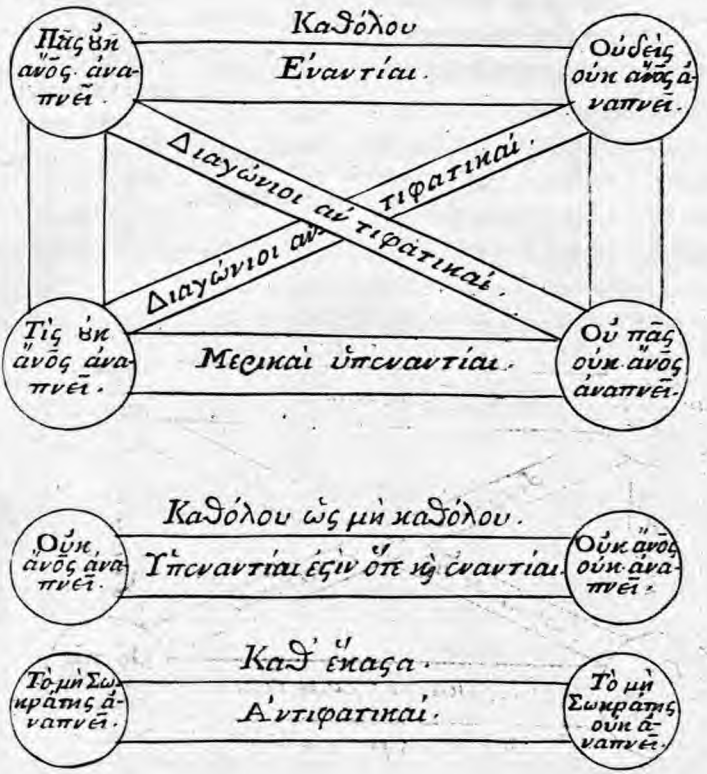

Λύται ἐπισχονται πάντας τοὺς ἐκτεθέντας κανόνας ὁμοίως ταῖς ἀνωτέρω, πλὴν πρὸς ἑαυτὰς συμβαλλόμεναι. ταῖς γὰρ ἐξ ὑποκειμένου ὡρισμένου ἀξυμβλητοί εἰσι.

Περὶ τῶν ἐκ τείτου προσκατηγορουμένου Ἀποφάνσεων.

Ἐκ τείτου προσκατηγορουμένου λέγονται ἀποφάνσεις, αἷς τὸ ἐςὶ ξίτον πρόσκειται, ἢ ἁπλῶς, ἢ κατὰ χρόνον, οἷον πᾶς ἄνθρωπος ἐςὶ ζῶον. τὸ γὰρ Ἐςὶν ἐνταῦθα τείτον πρόσκειται, οὐχ ὅτι τείτον ἐςὶ μέ-

ρος

ρος τῆς ἀποφάνσεως παρὰ τὸ ὑποκείμενον καὶ κατηγορούμενον, ταὐτὸ γὰρ δύναται, πᾶς ἄνθρωπος ἐστὶ περιπατῶν, τῇ πᾶς ἄνθρωπος περιπατεῖ. ἀλλ' ὅτι τέλον ἀριθμεῖται ἐν ταῖς τοιαύταις ἀποφάνσεσι, καὶ συνδέσμου λόγον ἔχει συνδέον τῷ ὑποκειμένῳ τὸ κατηγορούμενον. Ἐπιδέχονται δὲ τλὼ αὐτλὼ διαίρεσιν κατάγε τὰς διαφορὰς τοῦ ὑποκειμένου, ὕλης τε & χρόνου, αἱ ἐκ τέλου προσκατηγορουμένου ἀποφάνσεις, λὼ καὶ αἱ ἁπλαῖ, καὶ σὺν λόγῳ ὅσα περὶ ἐκείνων εἴρηται, & περὶ τούτων λεγόμενα κρατεῖ. Εἰς σαφήνειαν δὲ καὶ αὗται ἐκκείσθωσαν, ἐφεξῆς ἐπὶ διαγράμματος ὁμοίως ταῖς ἀνωτέρω.

Pag. 342.

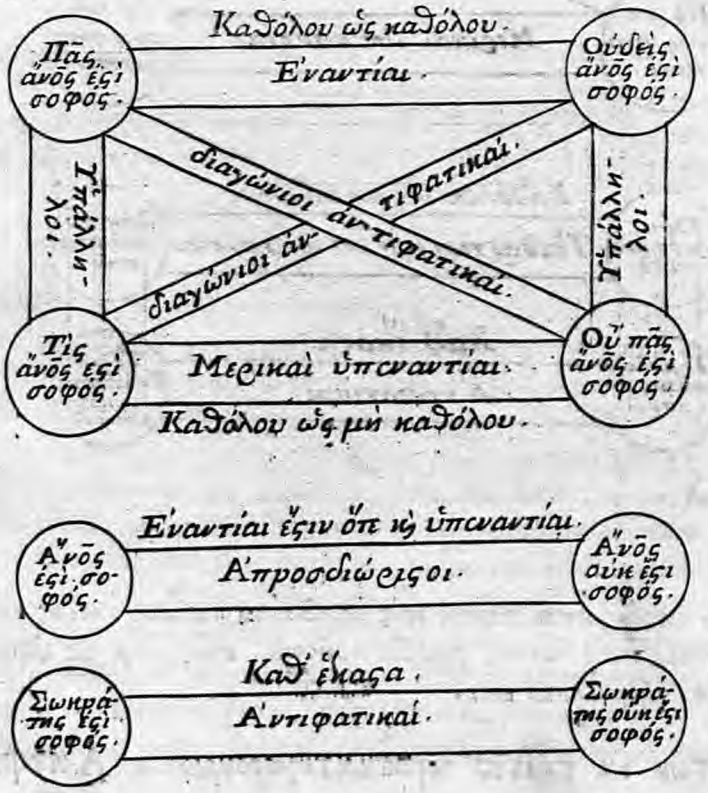

Ἰδία

Διὰ δὲ ταύτας πρόσεστι τὸ, ⸀ κατηγορούμενον ἀόριστον ἐνδέχεται εἶναι. ἐν ἐκείνων γὰρ ἡ ἄρνησις προτιθεμένη τῷ κατηγορουμένῳ ἁπλῷ ὄντι τὴν ὑπόφασιν ὑποτελεῖ. ἐπὶ τούτων δὲ δυοῖν ἐνδέχεται τὴν ἄρνησιν προκεῖσθαι. Ἢ γὰρ πρὸ τοῦ ἐστὶ συνδέσμου, καὶ ποιεῖ τὴν ἀπόφασιν, Ἢ πρὸ τοῦ κατηγορουμένου ὀνόματος, ⸀ ποιεῖ οὐκ ὑπόφασιν, ἀλλὰ κατάφασιν ἐκ μεταθέσεως. Ἐκ μεταθέσεως δὲ ἦκται αὗται, διὰ τὸ συμπλεγμένον τῆς τούτων πρὸς τὰς ἁπλᾶς τάξεως. Ἡ μὲν γὰρ ὑπόφασις ὑπὸ τὴν ἁπλῆν κατάφασιν τάττεται, ἢ ἕπεται. ἡ δὲ κατάφασις ὑπὸ τὴν ἁπλῆν ὑπόφασιν, ἧς προηγεῖται. Ἐκκείσθωσαν δὲ τούτων εἰς σαφεστέραν κατάληψιν αἱ ἀντιθέσεις ἑφεξῆς. καὶ πρῶτον τῶν ἀπροσδιορίστων.

Pag. 343.

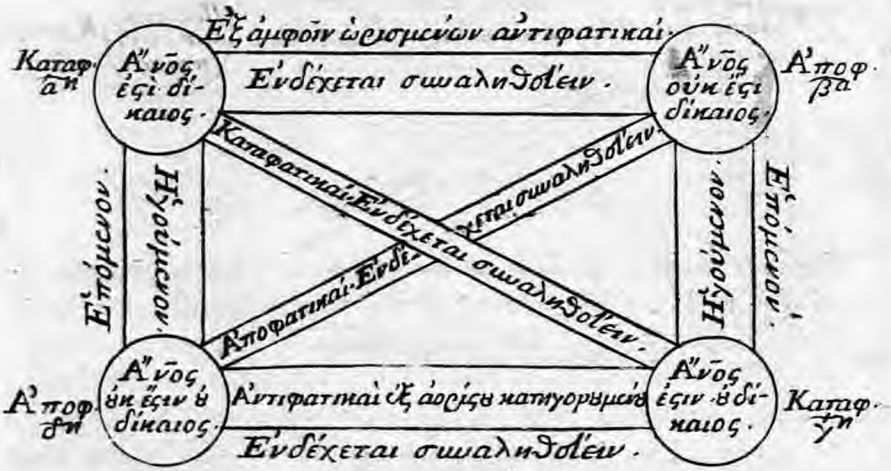

Δύο μὲν οὖν αὗται ἀντιθέσεις, ἡ μὲν ἁπλῆ λεγομένη, ἡ δὲ ἐκ μεταθέσεως, τὸ αὐτὸ ἔχουσαι ὑποκείμενον πᾶσαι ἀπροσδιόριστοι, καὶ σωαληθεύουσιν ἐπὶ τῆς ἐνδεχομένης ὕλης. Ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ καθόλου ληφθείη τοιοῦτον, δύο ὁμοίως φανήσονται ἀντιφάσεις, τὸ αὐτὸ ἔχουσαι ὑποκείμενον. Ἐκκείσθωσαν εἰ δοκεῖ καὶ αὗται, ἐπὶ διαγράμματος.

Ἀντι-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Pag. 344.

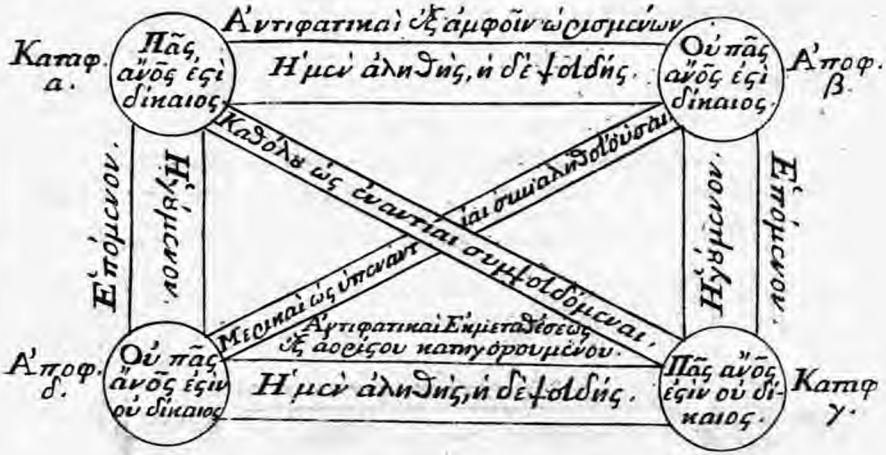

Τοσαῦται μὲν οὖν τῷ ἐκ τρίτου προσκατηγορουμένου ἀποφάσεων ἐξ ὡρισμένου συγκεῖνται ὑποκειμένου, δύο μὲν ἀπροσδιόριστοι, ἁπλῆ, καὶ ἡ ἐκ μεταθέσεως. δύο δὲ προσδιωρισμέναι, ὁμοίως ἡ μὲν ἁπλῆ, ἡ δὲ ἐκ μεταθέσεως. τὰς γὰρ καθ' ἕκαστα δι' ὀλίγων παρέλειπεν ὁ Φιλόσοφος ὡς μικρὰ πρὸς ἐπιστήμην συμβαλλομένας. οὐδεμία γὰρ Ἐπιστήμη ἐστὶ τῷ καθ' ἕκαστα. Εἰσὶ παρὰ ταύτας καὶ ἕτεραι δύο τῷ ὑποκειμένῳ προσχρώμεναι ἀορίστῳ τοῦ κατηγορουμένου ἀορίστου, ἢ ὡρισμένου τυγχάνοντος. Καὶ τούτων αἱ μὲν εἰσὶν ἀπροσδιόριστοι, ἃς ὁ Φιλόσοφος ἐνταῦθα ἐκτίθεται. αἱ δὲ μετὰ προσδιορισμοῦ. Ἀπροσδιόριστοι οὖν εἰσὶν, ὡρισμένου μὲν τοῦ κατηγορουμένου. καταφατικὴ μὲν, οἷον οὐκ ἄνθρωπος ἐστὶ δίκαιος, ἀποφατικὴ δὲ, οἷον καὶ ἄνθρωπος οὐκ ἔστι δίκαιος, μία αὕτη ἀντίφασις. Ἑτέρα ἀόριστον καὶ τὸ κατηγορούμενον ἔχουσα. καταφατικὴ μὲν, οἷον οὐκ ἄνθρωπος ἐστὶν οὐ δίκαιος, ἀποφατικὴ δὲ, οἷον οὐκ ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν οὐ δίκαιος. Μετὰ προσδιορισμοῦ δὲ εἰσὶν, ὡρισμένου μὲν τοῦ κατηγορουμένου καθόλου καταφατικὴ, οἷον πᾶς οὐκ ἄνθρωπος ἐστὶ δίκαιος. Ἀποφατικὴ δὲ κατὰ μέρος, οἷον οὐ πᾶς οὐκ ἄνθρωπος ἐστὶ δίκαιος.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κωιος. Ἀορίστου δὲ ἢ τοῦ κατηγορουμένου ὑπάρχοντος, καθόλου μὲν κατηφατικὴ, οἷον πᾶς οὐκ ἄνθρωπος ἐστὶν οὐ δίκαιος. Ὑπηφατικὴ δὲ κατὰ μέρος, οἷον οὐ πᾶς οὐκ ἄνθρωπος ἐστὶν οὐ δίκαιος. Ἐκκείσθωσαν δὲ καὶ αὗται ἐπὶ διαγράμματος.

Pag. 345.

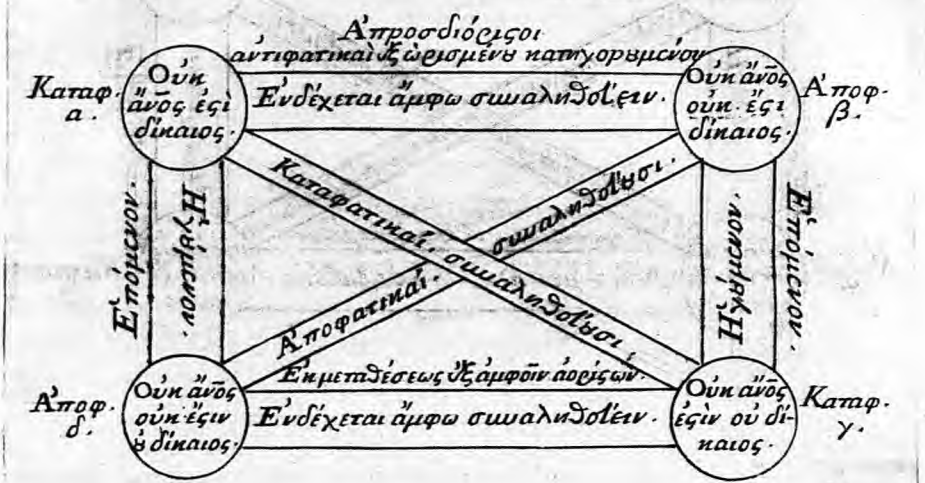

Ὁμοίως δὲ εἰ καθόλου ληφθείη τὸ νόημα; δύο γενήσονται ἀντιφάσεις, ἐξ ἀορίστου ὑποκειμένου ἀμφότεραι. Ἐκκείσθωσαν καὶ αὗται ἑφεξῆς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Pag. 346.

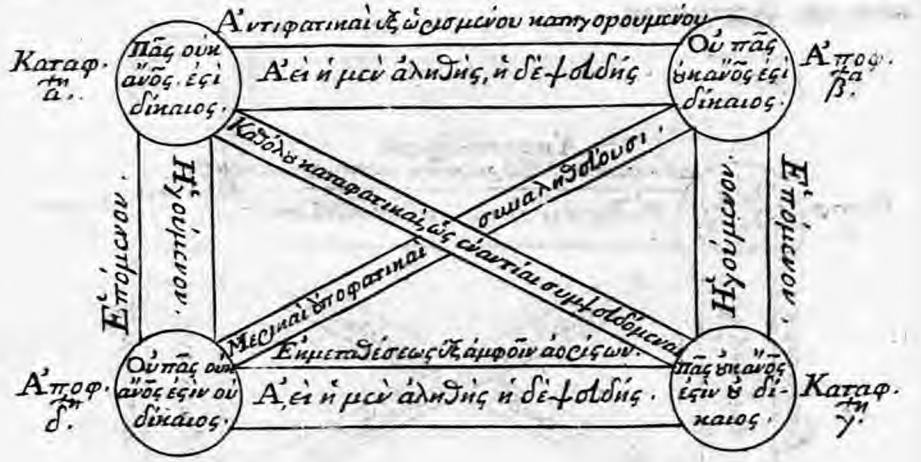

ΤΕτραχῶς οὖν πᾶσαι αἱ τῷ ἐκ τείτου προσκατηγορουμένου ἀποφάσεων ἀντιθέσεις ποικίλλονται. Ἢ γὰρ ἐξ ἀμφοτέρων ὑποκειμένου καὶ κατηγορουμένου σύγκεινται ὡρισμένων, ἃς καὶ ἁπλᾶς καλεῖν εἰώθασιν. Ἢ ἐξ ἀμφοτέρων ἀορίστων. Ἢ τὸ μὲν ὑποκείμενον ὡρισμένον ἔχουσι, τὸ δὲ κατηγορούμενον ἀόριστον. Ἢ ἀνάπαλιν, τὸ μὲν κατηγορούμενον ἐστὶν ὡρισμένον, τὸ δὲ ὑποκείμενον ἀόριστον. Ἔστι παχῶς δὲ καὶ ἡ ἑτέρα ἀντίφασις πολυπλασιάζεται, ἡ Οὐδεὶς καὶ Τίς. οἷον οὐδεὶς ἄνθρωπος ἐστὶ δίκαιος. τὶς ἄνθρωπος ἐστὶ δίκαιος. Ἀλλὰ τὰ εἰρημένα περὶ τῆς ἑτέρας ἀντιφάσεως, ἐπ' ἀμφοῖν ἐννοείσθω. ἑκάστω δὲ ἄυθις εἰς τρία τέμνειν ἐνδέχεται, εἴς τε τὰς προσδιωρισμένας δηλονότι, ἀπροσδιορίστως τε, καὶ καθ' ἕκασα. ἐφ' ὧν ἁπλῶς ἁπασῶν αἱ δύο ἀεὶ ἀλλήλαις ἀντίκεινται ἀντιφατικῶς. πλείους δὲ οὐκ ἐνδέχεται. Τῶν μὲν οὖν ἐξ ἀορίστου μόνου κατηγορουμένου, ἃς καὶ ἐκ μεταθέσεως προσαγορεύεσθαι ἔφημεν, ταιαύτη ἐστὶ συσοιχία, εἰπεῖν ἀναλογία πρὸς τὰς ἁπλᾶς, αἷα καὶ τῷ σερητικῶν πρὸς τὰς αὐτὰς ἁπλᾶς δηλαδή. Ἵνα δὲ σαφὴς ἡμῖν γένηται ἡ τοιαύτη ἀναλογία, τὰς ἐκτεθείσας ἀνωτέρω ἐπὶ διαγράμματος ἀντεξετασέον. Τῆς

μὲν

μὲν οὖν ἁπλῆς καταφατικῆς, οἷον πᾶς ἄνθρωπος ἐστὶ δίκαιος, κατὰ ἀντίφασιν ἀντικειμένης, πρὸς τὴν οὐ πᾶς ἄνθρωπος ἐστὶ δίκαιος, πρόδηλον ὅτι ἀεὶ ἡ μὲν ἀληθὴς, ἡ δὲ ψευδής. οὕτω γὰρ ἀεὶ ἔχει τὰ τῆς ἀντιφάσεως μόρια. Τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας, ἥτε ἐκ μεταθέσεως κατάφασις, καὶ ἡ ἀπόφασις. ἀντιφατικῶς γὰρ κἀκείνων ἀντικειμένων, ἀεὶ ἡ μὲν ἑτέρα ἐστὶν ἀληθὴς, ἡ δὲ ἑτέρα ψευδής. Αἱ δὲ ἐναγώνιοι, ἥτοι ἡ ἁπλῆ κατάφασις, καὶ ἡ ἐκ μεταθέσεως, οἷον πᾶς ἄνθρωπος ἐστὶ δίκαιος, πᾶς ἄνθρωπος ἐστὶν οὐ δίκαιος, ὡς ἐναντίαι ἀντίκεινται. διὸ κατ' ἐκείνας οὐδέποτε μὲν ἅμα εἰσὶν ἀληθεῖς, ἅμα δὲ ψευδεῖς ἐνδέχεται εἶναι. Ἡ δὲ ἁπλῆ ἀπόφασις καὶ ἡ ἐκ μεταθέσεως, οἷον οὐ πᾶς ἄνθρωπος ἐστὶ δίκαιος, οὐ πᾶς ἄνθρωπος ἐστὶν οὐ δίκαιος, ὡς ὑπεναντίαι ἀντίκεινται. διὸ οὐδέποτε μὲν ἅμα εἰσὶ ψευδεῖς, ἔστι δ' ὅτε σωαληθεύουσιν. Ἡ δὲ ἁπλῆ ἀπόφασις, καὶ ἡ ἐκ μεταθέσεως κατάφασις, οἷον ἡ πᾶς ἄνθρωπος ἐστὶ δίκαιος, πᾶς ἄνθρωπος ἐστὶν οὐ δίκαιος, ὑπάλληλον ἔχουσι τάξιν. ἡ μὲν κατάφασις ἐστὶ καθόλου, ἡ δὲ ἀπόφασις μερική. Διὸ ἀληθευούσης μὲν τῆς ἐκ μεταθέσεως καταφάσεως, ἀεὶ σωαληθεύει καὶ ἡ μερικὴ ἀπόφασις, οὐκ ἀεὶ δὲ ἀνάπαλιν. Ἐπὶ δὲ τῶν καθ' ἕκαστα, καὶ ἀνάπαλιν ἐστὶν ἀληθές. εἰ γὰρ ὁ Σωκράτης οὐκ ἔστι δίκαιος, ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι ἐστὶν οὐ δίκαιος. ὁμοίως δ' ἔχουσιν ἥτε καθόλου ἁπλῆ κατάφασις, καὶ ἡ μερικὴ ἀπόφασις ἐκ μεταθέσεως. οἷον πᾶς ἄνθρωπος ἐστὶ δίκαιος, οὐ πᾶς ἄνθρωπος ἐστὶν οὐ δίκαιος. Ἀνάπαλιν δ' ἔχουσιν ἐν τῇ συμπεράσματι. ἀληθευούσης γὰρ τῆς ἁπλῆς καταφάσεως, σωαληθεύει καὶ ἡ ἐκ μεταθέσεως ἀπόφασις, οὐκ ἔτι δὲ καὶ ἀνάπαλιν, ὅτι μὴ ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα μόνον. δοθέντος γὰρ τοῦ τὸν Σωκράτη μὴ εἶναι μὴ δίκαιον, ὑγιῶς ἂν ἐπαγάγοις, ἄρα δίκαιος. Ἐπὶ τῶν μὴ ὄντων μέντοι, οὔτε ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα, ἕπεται ἡ ἁπλῆ κατάφασις τῇ ἐκ μεταθέσεως ἀποφάσει, οὔτε ἡ ἐκ μεταθέσεως κατάφασις τῇ ἁπλῇ ἀποφάσει. δοθέντος γὰρ μὴ ὑπάρχειν τὸν Σωκράτη, ἀληθὲς μὲν ἐστὶν εἰπεῖν, ὅτι Σωκράτης οὐκ ἔστιν οὐ δίκαιος, οὐκ ἀληθὲς δὲ ἐπαγαγεῖν, ἄρα Σωκράτης ἐστὶ δίκαιος. τὸ γὰρ μὴ ὂν οὔτε ἐστὶ δίκαιον, οὔτε ἐστὶ μὴ δίκαιον. Οὕτω μὲν οὖν ἔχουσιν ἥτε ἁπλῆ ἀντίφασις, καὶ ἡ ἐκ μεταθέσεως πρὸς ἀλλήλας ἐπὶ τῶν μετὰ προσδιορισμοῦ ἀποφάσεων. Ἐπὶ δὲ τῶν ἀπροσδιορίστων οὐ παντάπασιν ἔχει ὁμοίως. τῶν μὲν γὰρ προσδιορισμένων αἱ καταφάσεις, οὐδέποτε σωαληθεύουσι, τὰς δὲ ἀποφάσεις ἐνδέχεται σωαληθεύειν, ἐπὶ τῆς ἐνδεχομένης ὕλης, ἅτε δὴ μερικαί. Τῶν δὲ ἀπροσδιορίστων, αἵτε καταφάσεις ἀλ-

λήλαις συμπλοκὴν ἔχουσι; καὶ αἱ ἀποφάσεις ἐπὶ τῆς ἐνδεχομένης ὕλης. Κἀπ' ἐκείνων μὲν οὐδέποτε αἱ ἀντιφατικῶς ἀντικείμεναι συμπλοκὴν ἔχουσιν. ἐπὶ τούτων δὲ ἐνδέχεται. ἰσοδυναμοῦσι γὰρ αἱ ἀπροσδιόριστοι ταῖς μερικαῖς ὡς εἴρηται. αἱ δὲ μερικαὶ συμπλοκὴν ἔχουσιν ἐπὶ τῆς ἐνδεχομένης ὕλης, ἅτε ἐκ διαφόρων συγκείμεναι ὑποκειμένων.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Κεφάλαιον δέκατον.

ΤΑύτῃ οὖν τῇ συζυγίᾳ τῇ ἐκ μεταθέσεως πρὸς τὰς ἁπλᾶς, ἀπὸ τῆς ἀναλογίας τῇ στερητικῶν πρὸς τὰς αὐτὰς ἁπλᾶς ἁρμόζειν ἡμᾶς ,, ἐδίδασκεν ὁ Φιλόσοφος αὐωτέρω, ἐν οἷς ἔλεγε, τὰ μὲν δύο πρὸς τὴν ,, κατάφασιν ἢ ἀπόφασιν ἕξει κατὰ τὸ στοιχοῦν ὡς αἱ στερήσεις, τὰ δὲ δύο ,, οὔ. ὑπομνήσας τῆς ἐν τοῖς Ἀναλυτικοῖς περὶ τούτων διδασκαλίας. εἰπὼν γὰρ τὰ μὲν δύο, ἐδήλωσε τὰς ἐκ μεταθέσεως ἀποφάσεις. αἵτινες πρὸς τὴν κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν τὴν ἁπλῆν, τὴν αὐτὴν ἔχουσι συζυγίαν καὶ ἀκολουθίαν, ὥσπερ καὶ αἱ στερητικαί. τῆς τε γὰρ στερητικῆς ἀντιφάσεως, ἡ μὲν ἀπόφασις, ἕπεται τῇ ἁπλῇ καταφάσει, οὐκ ἔτι δὲ καὶ ἀνάπαλιν. ὅτι γὰρ ἐστὶν ἴσον, τοῦτο οὐκ ἔστιν ἄνισον. οὐ μὴν ὅτι οὐκ ἔστιν ἄνισον, ἤδη ἐστὶν ἴσον. Τὰ γὰρ μὴ ὄντα ποσὰ, ἢ καὶ μὴ ὅλως ὄντα, οὐκ εἰσὶν ἄνισα. τὸ γὰρ ἄνισον ἴδιον τῶ ποσοῦ. Ἡ δὲ κατάφασις ἡ στερητικὴ προηγεῖται τῆς ἁπλῆς ἀποφάσεως, οὐκ ἔτι δὲ καὶ ἀνάπαλιν. ὅτι μὲν γὰρ ἐστὶν ἄνισον, τοῦτο οὐκ ἔστιν ἴσον. ὅτι δὲ οὐκ ἔστιν ἴσον οὐ πάντως ἐστὶν ἄνισον. τὸ γὰρ μὴ ποσὸν, καὶ ὅλως τὸ μὴ ὄν, οὔτε ἴσον ἐστὶν, οὔτε ἄνισον. Διαγεγράφθωσαν δ' αὗται, εἰ δοκεῖ, τοῖς ἐκτεθεῖσιν ὅροις. Ἔστω ἁπλῆ μὲν κατάφασις, ἐστὶν ἴσον, ἐφ' ἧς τὸ α. Ἁπλῆ δὲ ἀπόφασις, οὐκ ἔστιν ἴσον, ἐφ' ἧς τὸ β. Κατάφασις στερητικὴ, ἐστὶν ἄνισον, ἐφ' ἧς τὸ γ. Ἀπόφασις στερητικὴ, οὐκ ἔστιν ἄνισον, ἐφ' ἧς τὸ δ.

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Pag. 349.

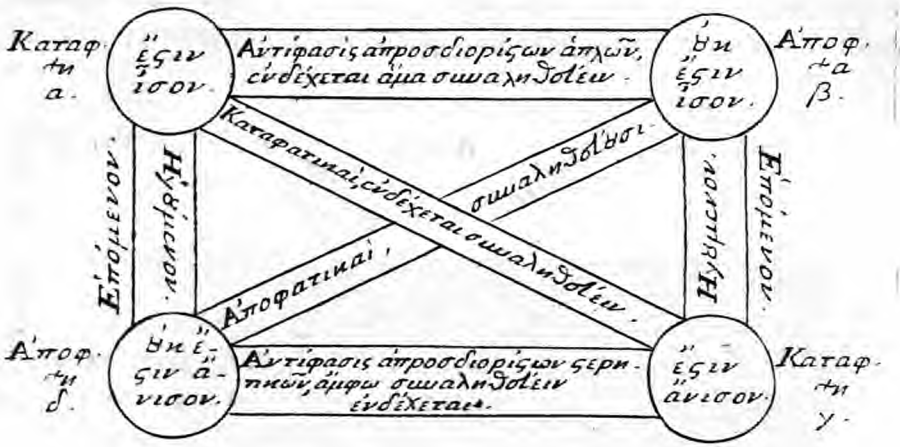

Ἔστι δὲ τις τῷ σερνικῶν διαφορὰ πρὸς τὰς ἐκ μεταθέσεως, ὅτι τῆς σερνικῆς καταφάσεως δοθείσης, ἕπεται καὶ ἡ ἐκ μεταθέσεως κατάφασις, καὶ ἡ ἁπλῆ ἀπόφασις. Δοθείσης δὲ τῆς ἐκ μεταθέσεως καταφάσεως, οὐχ ἕπεται ἡ σερνικὴ κατάφασις. ἐπὶ πλέον γὰρ τῆς σερνικῆς καταφάσεως ἡ ἐκ μεταθέσεως, καὶ ἀμφοτέρων ἡ ἁπλῆ ἀπόφασις. Διὸ ἕπεται μὲν ἡ ἁπλῆ ἀπόφασις, τῇ ἐκ μεταθέσεως καταφάσει, καὶ ἀμφοτέραις τῇ σερνικῇ. ὅ,τι γὰρ ἐστὶν ἄδικον, τοῦτο πάντως ἐστὶν οὐ δίκαιον, ⊄ οὐκ ἔστι δίκαιον. ὅ,τι δὲ ἐστὶν οὐ δίκαιον, τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐξ ἀνάγκης καὶ ἄδικον, ἀλλὰ τὰ οὐδέτερος ἔχοντα. Ἀνάπαλιν δὲ ἡ ἑτέρα ἔχουσα τάξις ἐπὶ τούτων γὰρ ἡ μὲν σερνικὴ ἀπόφασις, ἐπὶ πλέον ἐστὶ τῆς ἐκ μεταθέσεως ἀποφάσεως, καὶ ἀμφότεραι τῆς ἁπλῆς καταφάσεως. Διὸ καὶ ἕπεται ἡ σερνικὴ ἀπόφασις, τῇ ἐκ μεταθέσεως ἀποφάσει, ⊄ ἀμφότεραι τῇ ἁπλῇ καταφάσει. ὅ,τι μὲν γὰρ ἐστὶ δίκαιον, τοῦτο οὐκ ἔστιν οὐ δίκαιον, καὶ οὐκ ἔστιν ἄδικον. καὶ ὅ,τι οὐκ ἔστιν οὐ δίκαιον, ἀληθεύει εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄδικον. ὅ,τι δὲ οὐκ ἔστιν ἄδικον, τοῦτο οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἔστιν οὐ δίκαιον. Ἐπὶ γὰρ τῷ οὐδέτερος διαιρουμένων, ἀληθὲς μὲν εἰπεῖν, ὅτι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ὅτι οὐκ εἰσὶν ἄδικα, οὐ μέντοι ἀληθὲς, ὅτι οὐκ εἰσὶν οὐ δίκαια. μόνον γὰρ ἐπὶ τῷ δικαίων τοῦτο, καὶ ἐπὶ τῷ μὴ ὄντων ἀληθεύει. Τεπάχθωσαν δὲ ἐφεξῆς ἐπὶ διαγραμμάτων εἰς ἐμφανεστέραν κατάληψιν, μετὰ τὴν ἁπλῆν κατάφασιν, ἡ ἐκ μεταθέσεως ἀπόφασις, μεθ' ἣν ἡ σερητική. μετὰ δὲ τὴν ἁπλῆν ἀπόφασιν ἡ ἐκ μεταθέσεως κατάφασις, μεθ' ἣν ἡ σερητική.

Pag. 350.

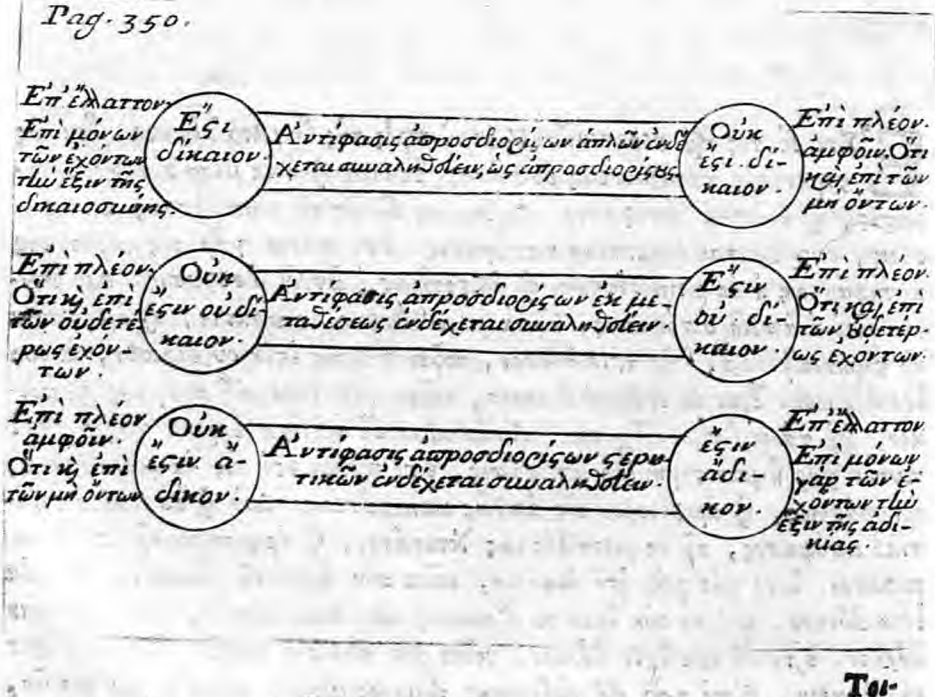

Τοι-

Τοιαύτη μὲν οὖν ἡ τῶν στερητικῶν ἀντιφάσεων πρός τε τὰς ἐκ μεταθέσεως καὶ ἁπλᾶς συνέπεια, ταῖς δὲ ἐξ ὑποκειμένης ἀορίστου, οὐδεμία ἐστὶ συμφωνία, ἡ παράθεσις, πρὸς τὰς τὸ ὑποκείμενον ὡρισμένον ἐχούσας. παρεξεταζόμεθα μέντοι καὶ αὗται πρὸς ἀλλήλας, διείσκονται δὲ ὅσαις τὸ κατηγορούμενον ὑπάρχει ἀόριστον, πρὸς τὰς ἐκ μόνης τοῦ ὑποκειμένου ἀορίστου, ἔχουσαι ὁμοίως, ὥσπερ καὶ αἱ ἐκ μεταθέσεως πρὸς τὰς ἁπλᾶς. ὅσα δὲ περὶ ἐκείνων εἴρηται, καὶ περὶ τούτων λεγόμενα ἀπαραλλάκτως κρατεῖ.

Κανὼν καθ' ὃν δεῖ πάσας τὰς ἐκτεθείσας ἐς τόδε ἀποφάνσεις, ἰσοδυναμούσας ἀλλήλαις ποιῆσαι.

Ἵνα δὲ οἷασοῦν ἀποφάνσεως προτεθείσης, τῷ ἰσοδυναμοῦσαν ἔχωμεν ἐκ πρώτης ἐπιβολῆς διαγινώσκειν, ἐπιτομωτάτῳ τινὰ μέθοδον ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐκτίθεται ὁ Ἀμμώνιος, ᾗ πάνυ τεχνικῷ παρὰ τοῦ αὐτοῦ καθηγεμόνος καὶ συνέργου παραλαβὼν ἔχει φησίν. Ἔστι δὲ τὰς μὲν κατὰ τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ ποσὸν ὁμοίως ἐχούσας, κατὰ δὲ τὸ ποιὸν, καὶ τὸ κατηγορούμενον διαφόρως, ἰσοδυναμεῖν. τὰς δὲ μὴ οὕτως ἐχούσας, οὐδαμῶς. Ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ κανὼν ὅπως αἱ ἐκ μεταθέσεως ταῖς ἁπλαῖς ἰσοδυναμοῦσι, δείκνυσιν.

Ἐκ δὲ τῆς τάξεως τοῦ ἀποφατικοῦ μορίου, καὶ ὅπως ἀλλήλαις ἰσοδυναμοῦσι, θηρᾶσαι ἔξεστιν. Εἰ μὲν γὰρ προτεθείη ἡ ἄρνησις τῷ προσδιορισμῷ ἑφοιασοῦν προτάσεως προσδιωρισμένης, ἰσοδυνάμων ταύτῃ ἐργάζεται τῇ ἐκείνης ἀντιφατικῇ. Εἰ δὲ τῷ κατηγορουμένῳ προτεθείη, ὡς ἐπὶ τῶν ἐξ ὑποκειμένου καὶ κατηγορουμένου ἀποφάνσεων, ἢ τῷ προσκατηγορουμένῳ, ὡς ἐπὶ τῶν ἐκ τρίτου προσκατηγορουμένου ἀποφάνσεων, ἰσοδυνάμων ποιήσει τῇ ἐκείνης ἐναντίᾳ, ἢ γοῦν ὑπεναντίᾳ, εἰ μερικὴ εἴη. Εἰ δὲ ἐπ' ἀμφοτέρων προτεθείη ἡ ἄρνησις, τοῦτε προσδιορισμοῦ, καὶ τοῦ κατηγορουμένου, ἡ ἀπόφανσις ἐξισωθήσεται τῇ ὑπ' αὐτὴν ὑπαλλήλῳ. Σαφηνείας δὲ χάριν καὶ αὗται διαγεγράφθωσαν ἐφεξῆς.

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

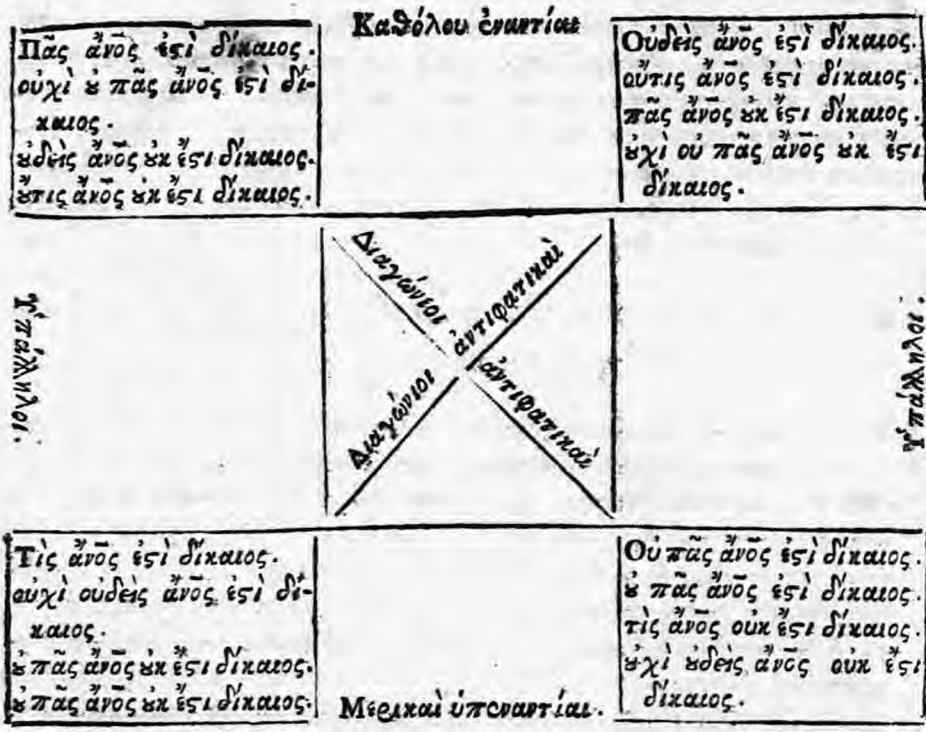

Περὶ τῶν μὴ τρόπου Ἀποφάνσεων.

Τῶν εἰς τέλα καθόλου τοῦ ἀποφαντικοῦ λόγου μερῶν, τὰ μὲν δύο τό,τε ἐξ ὑποκειμένου καὶ κατηγορουμένου, καὶ τὸ ἐκ τέλους προσκατηγορουμένου, ἀποχρώντως ἡμῖν μέχει τοῦδε διήρθρωται, πόσαι τε τούτων ἀντιφάσεις, τίνες συναληθεύουσιν, ἢ συμψεύδονται, ὁπόσαι αἱ ἀντιφάσεις, τίς ἡ τούτων συνακολούθησις, τίς ὁ τρόπος τῆς αἱρέσεως τῶν ἰσοδυναμουσῶν, ἰδίοις ἕκαστα κανόσι διορισαμένοις. νυῦν ἤδη καὶ περὶ τῶν μετὰ τρόπου ἀποφάνσεων διασκεπτέον μετὰ τοῦ Φιλοσόφου. τίνι λόγῳ καὶ ἐπὶ τούτων ἐκ τῶν καταφάσεων γίνονται αἱ ἀπόφασεις. καὶ τίς πρὸς ἀλλήλας ἡ συνακολούθησις. Πολὺ δὲ πρότερον διοριστέον ἡμῖν περὶ τρόπου καὶ τῆς τούτου τάξεως ἐν ταῖς ἀποφάνσεσι.

Τρόπος μὲν οὖν κοινότερον λέγοιτ' ἂν πᾶσα φωνὴ καπά τι συμβεβηκὸς

κλὼ

τὴν σημασίαν τῆς ἐν αἷς πρόσκειται λέξεων διορίζουσα. Πολυχεδὲς δὲ τῆς τοιούτων τρόπων τὸ πλῆθος, καὶ ἡμῖν οὐ πάντοτε περιληπτὸν, καὶ περὶ ᾗ οἰκεία φύσει οὐκ ἄπειρον. τῆς τε δὴ ὀνομάτων τὰ ἐπίθετα καὶ τῆς ἐπιρρημάτων, πλὴν ὀλίγων, τρόποι λέγοιντ' ἂν κατὰ τὴν δὲ τὰ τρόπου τὴν ἑρμηνείαν. Διορίζουσι δὴ τὰ μὲν τῆς ὀνομάτων, τὰ δὲ τῆς ἐπιρρημάτων τὸ σημαινόμενον. ὁ γὰρ εἰπὼν ἄρισον μάχεσθαι ὑπὲρ πατρίδος, διωρίσατο, οἷον ἐστὶ τὸ μάχεσθαι ὑπὲρ τοιούτου. καὶ ὁ εἰπὼν ὁ σοφὸς διαλέγεται Πλάτων, τὸ σημαινόμενον τῆς Πλάτωνος φωνῆς διωρίσατο. Τῶν δὲ ἐπιρρημάτων, τὰ μὲν διορίζουσι κατὰ χρόνον τὴν τῆς ὑποκειμένων σημασίαν, ὡς τὸ ταχέως ἔχει. Τὰ δὲ κατὰ ποιότητα, οἷον καλῶς, ἡδέως. Τὰ δὲ κατὰ ποσότητα, ὡς τὸ ἅπαξ, ἢ πολλάκις. Τὰ δὲ κατὰ σχέσιν, ὡς τὸ μᾶλλον, ἢ ἧττον, καὶ τὰ τοιαῦτα. Τέσσαρες δὲ εἰσι καθολικώτατοι τρόποι, καὶ τῇ τῆς πραγμάτων φύσει οἰκεῖοι, μᾶλλον δὲ τρεῖς, κατὰ τὰς τρεῖς τῆς ὑλῶν διαφορὰς θεωρούμενοι. Ἀναγκαῖον δηλονότι, Ἀδυνάτον, καὶ Ἐνδεχόμενον. Προσλαμβάνει δὲ ὁ Φιλόσοφος τούτοις, καὶ τὸ Δυνατόν. ὃ τὰ μὲν ἄλλα, τῷ ἐνδεχομένῳ ἐστὶ ταυτόσημον, πλὴν ἐνίοτε καὶ τῷ ἀναγκαίῳ ἰσοδυναμεῖ, ὡς ἐν τοῖς ἑξῆς εἰσόμεθα. Ἐκφέρεσθαι δὲ τούτοις διχῶς ἐνδέχεται, Ἢ ἐπιρρηματικῶς, ὡς ὅταν λέγωμεν, ἀναγκαίως κινεῖται ὁ ἥλιος, Ἢ ἐν σχήματι ὀνομάτων, οἷον ἀναγκαῖον ἐστὶ κινεῖσθαι τὸν ἥλιον. Οἰκείζονται δὲ τὰς τοιαύτας φωνὰς ὧδί. Τρόπος ἐστὶ φωνὴ σημαίνουσα ὅπως ὑπάρχει τὸ κατηγορούμενον τῷ ὑποκειμένῳ.

Διαφορὰ τρόπων πρὸς τοὺς προσδιορισμούς.

Εἴρηται δὲ ἡμῖν ἀνωτέρω καὶ περὶ τοῦ Προσδιορισμοῦ, ὅτι ἐστὶ φωνὴ διορίζουσα, ὅπως ἔχει τὸ κατηγορούμενον πρὸς τὸ πλῆθος τῆς ὑπὸ τὸ ὑποκείμενον ἀτόμων. Ἀλλ' ὁ μὲν Προσδιορισμὸς μόνῳ τῷ κατὰ ποσότητα σχέσιν τοῦ κατηγορουμένου πρὸς τὸ ὑποκείμενον ἐδήλου. Ὁ δὲ τρόπος προηγουμένως μὲν, τῷ σχέσιν τοῦ κατηγορουμένου πρὸς τὸ ὑποκείμενον σημαίνει, ἑπομένως δὲ, καὶ τῷ ποσότητα καὶ ποιότητα τούτων συνεμφαίνει. Ἐννοείσθω δὲ ποιότης ἀδιαφόρως καὶ ἐπὶ τῆς οὐσιωδῶν. διενήνοχε δὲ καὶ τῆς ὕλης ὁ τρόπος. Ἡ μὲν γὰρ ὕλη ἐν τῇ φύσει τῆς παραλαμβανομένων πραγμάτων ἀνεκφωνήτως θεωρεῖται. τοὺς δὲ τρόπους ἐνεργείᾳ δεῖ προσκεῖσθαι ταῖς ἀποφάνσεσι γεγραμμένους ἢ ἐκφωνουμένους. Ὅθεν ἡ αὐτὴ ἀποφανσις παρὰ τὴν ὕλην ἀληθεύουσα, διὰ τὸν προτιθέμενον τρόπον ἐνίοτε ψεύδεται. ὅτι μὲν ὁ ἥλιος κινεῖται ἀληθές. εἰ δὲ προσθείη τις ὅτι ἐνδέχεται κινεῖσθαι, ψεῦδὴ πεποίηκε τὴν ἀποφανσιν.

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Διαιρώχασι δὲ ἀλλήλων οἱ ξόποι κατάτε ποιότητα καὶ ποσότητα. Κατὰ ποιότητα μὲν, ὅτι οἱ μὲν εἰσι καταφατικοί. οἷον ἀναγκαῖον, ἐνδεχόμενον, ἢ δυνατόν. οἱ δὲ ἀποφατικοὶ, οἷον ἀδυνάτον, ἐνδεχόμενον μὴ, ἢ δυνατὸν μή. Κατὰ ποσότητα δὲ τὸ μὲν ἀναγκαῖον τῷ ἀδυνάτῳ συμφωνεῖ, ἐπεὶ ἄμφω εἰσὶ καθόλου. σημαίνει γὰρ, τὸ μὲν ἀναγκαῖον, τὸ κατηγορούμενον ἐν πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὸ ὑποκείμενον ὑπάρχειν ἀτόμοις. ὃ γὰρ ἐξ ἀνάγκης τινὶ πρόσεστι, τοῦτο καὶ πᾶσι τοῖς ὁμοειδέσιν ἀναγκαῖον ἐνεῖναι, καὶ ἀναλογεῖπως τῷ Πᾶς προσδιορισμῷ. τὸ δὲ ἀδυνάτον, ἐν μηδενὶ σημαίνει τῷ ὑπὸ τὸ ὑποκείμενον ἀτόμων τὸ κατηγορούμενον ὑπάρχειν. ὃ γὰρ ἀδυνάτον ἐνυπάρχειν τινὶ, καὶ πρὸς πάντα τὰ ἐκείνου ὁμοειδῆ ὁμοίως ἔχει. διὸ καὶ τῷ οὐδεὶς ἀναλογεῖ. ἀλλὰ καὶ ἄμφω ἴσῳ σημαίνουσι τοῦ κατηγορουμένου πρὸς τὸ ὑποκείμενον σχέσιν, ἐπὶ παντὸς χρόνου ἐκτείνουσιν, εἰ μὴ τὸ ἀναγκαῖον, ἢ ἀδυνάτον, ἐξ ὑποθέσεως λαμβάνοιντο. Οἱ δὲ λοιποὶ δύο, διὰ τὸ μήτε παντὶ, μήτε ἀεὶ ἐνεῖναι τῷ ὑποκειμένῳ τὸ κατηγορούμενον σημαίνειν, μερικοὶ εἰσὶν, ὡς τὸ Τὶς, ἢ τὸ Οὐ πᾶς, προσλαμβάνοντες τὴν ἄρνησιν. Χρὴ μέντοι εἰ μέλει τελείως ἡ ἀπόφανσις καθόλου εἶναι, ἢ μερικὴ, καὶ τὸν ὑποκείμενον ὅρον καθόλου ἔχειν, ἢ μερικόν. ἄλλως δὲ κατὰ μόνον τὸν ξόπον λέγοιντ' ἂν καθόλου. Ταῦτα δὲ σαφέστερον ἐκ τοῦ ἑπομένου δηλωθήσεται διαγράμματος.

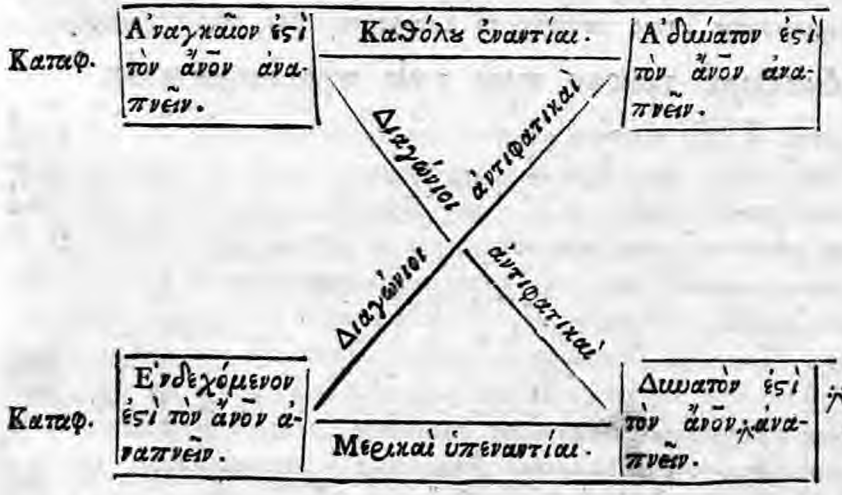

Οἱ δὲ νεώτεροι τῷ ὀξηγητῶν οὐ δὲ τὴν τάξιν αὐτῷ εἴασαν ἀπεκέρ-γασον. φασὶ γὰρ ὡς εἰ μὲν ὁ ξόπος παντὸς προτεθῇ τοῦ λεγομέ-νου,

του, δηλονότι πάσης τῆς ἀποφάσεως, ἢ ὑποτεθῇ, τὴν καὶ τὰ δύο ἐνεργειῶν πολλάκις ἀντικειμένων συνάθροισιν δηλοῦσθαι ἐν τῇ αὐτῇ, τῆς τε ὑποτιθεμένης ὡς ἐνυπαρχούσης, καὶ πρὸς ἣν τὸ δυνάμει. οἷον δυνατὸν τὸν κάμνοντα ὑγιαίνειν, ἢ τὸν κάμνοντα ὑγιαίνειν ἐστὶ δυνατόν. ἐφ' ἧς φασί, τό, τε κάμνειν, καὶ ὑγιαίνειν, ἅμα κατηγορεῖται τοῦ αὐτοῦ, ὡς ἐνδέχεσθαι εἶναι τὸν αὐτὸν ἅμα καὶ κάμνοντα, καὶ ὑγιαίνοντα. καὶ ταύτην συνάθροισιν ἀποκαλοῦσιν ἀπόφασιν μετὰ ῥόπου. Ἐὰν δὲ ὁ ῥόπος μεταξὺ τεθείη, οἷον τὸν κάμνοντα δυνατὸν ἐστὶν ὑγιαίνειν, ἢ τὸ λευκὸν δυνατὸν ἐστὶ γενέσθαι μέλαν, τὴν δύναμιν οὐ πρὸς ἀμφότερα ἅμα, ἀλλὰ παρὰ μέρος σημαίνειν, οἷον τὸν κάμνοντα δυνατὸν ἐς ὑγείαν ἐλθεῖν, ἐκ ποδῶν χωρησάσης τῆς νόσου. ἢ τὸ λευκὸν γενέσθαι μέλαν, φθαρέντος τοῦ λευκοῦ. τὴν καὶ ἁπλῶς ἀνομάζουσι μετὰ ῥόπου ἀπόφασιν. Ταῦτα μὲν ἐκεῖνοι, ἅπερ ἐστὶ μὲν ἀληθῆ, εἰ καὶ τὴν διάνοιαν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον συνημμένην τυποῦμεθα, τοῦτε ὑγιαίνειν φέρε εἰπεῖν, καὶ τοῦ κάμνειν. εἰδὲ διῃρημένως ἡμεῖς ἐννοῶμεν ταῦτα ἐν τῇ αὐτῇ, κατ' ἄλλον μὲν χρόνον ἐνεῖναι τὸ κάμνειν, κατ' ἄλλον δὲ τὸ ὑγιαίνειν, μικρὰ διαφέρει ἡ τῆς φωνῶν συνάψις γραφομένων, ἢ ἐκφωνουμένων. οὕτω γὰρ τὴν συνθεσιν ἐννοεῖ ὁ Φιλόσοφος ἐν τῇ πρώτῃ, κεφαλαίῳ τετάρτῃ τῆς Σοφιστικῶν ἐλέγχων, οὐ παρὰ τὴν λέξιν δηλαδὴ, ἀλλὰ τὴν κατὰ τὰς ἐννοίας. ἀλλὰ καὶ ἀδιαφόρως, ποτὲ μὲν προτίθησι, ποτὲ δὲ ὑποτίθησι τοὺς ῥόπους, μηδὲ μίαν συνθεσιν ἀντικειμένων ἐνεργειῶν ἐννοῶν ἐν τοῖς λεγομένοις. Ὁπηποτοῦν τῆς ἀποφάσεως ὁ ῥόπος τεθείη, διῃρημένως ἀεὶ ἐννοεῖν ἀνάγκη τὰς ἀντιθέτους ἐντελεχείας, εἰ μήτις σοφιστικώτερον ἐνοχλεῖν ἐθέλει, ἢ καθ' ὑπόθεσιν λέγοιτο. Τὰ μὲν οὖν περὶ ῥόπου, ἐπὶ τοσοῦτον διωρίσθω. Ζητεῖ δὲ ἐνταῦθα ὁ Φιλόσοφος ὅπως ἐκ τῆς καταφάσεων γίνεσθαι χρὴ τὰς ἀποφάσεις ἐπὶ τῆς μετὰ ῥόπου ἀποφάσεων. πότερον τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασι προσθετέον τὴν ἄρνησιν, ὡς ἐπὶ τῆς αὐτῆς ῥόπου ἀποφάσεων, ἢ ταῖς προσθέσεσι; καλεῖ δὲ ἐνταῦθα ὑποκείμενα μὲν πράγματα, τὴν ὅλην ἀπόφασιν, ὑποκείμενον δηλαδὴ, κατηγορούμενον, καὶ προσκατηγορούμενον. προσθέσιν δὲ τὸν ῥόπον. Ζητεῖ γοῦν εἰ καὶ ἐνταῦθα τῷ κατηγορουμένῳ ἢ τῷ προσκατηγορουμένῳ δεῖ κεῖσθαι τὴν ἄρνησιν, ἐν τῇ τῆς ἀποφάσεως γενέσει, ἢ τῷ ῥόπῳ.

Ἵνα δὲ τὴν τοῦ δευτέρου δεῖξιν αὐτόπτον καταστήσῃ, σιωπηρεῖ τέως τὸ πρῶτον, εἶτα δείκνυσιν, ὡς εἰ θείημεν, πρὸ τοῦ ῥήματος τῆς ἀρνήσεως κειμένης δηλονότι γίνεσθαι τὴν ἀπόφασιν ἐκ τῆς καταφάσεως, συμβή-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σεται κατὰ τοῦ αὐτοῦ ἅμα τὸ τῆς ἀντιφάσεως συναληθεύειν μόρια, κατάφασις δηλαδὴ καὶ ἀπόφασις, ὅπερ ἐναργῶς ἄτοπον. τοῦ γὰρ δυνατοῦ, ὥσπερ καὶ τῆς δυνάμεως, ξιχῶς λεγομένου, (τότε γὰρ μὴ ἐνεργοῦν, δυνάμιν ἔχειν λέγεται, πρὸς ἓν πέφυκεν ἐνέργειαν, καὶ δυνατὸν ἐνεργεῖν, ὡς τὸν Σωκράτην δυνατὸν περιπατεῖν, ἢ διαλέγεσθαι. τότε ἀεὶ μετὰ τῆς ἐνεργείας ὄν, ὡς τὸν Ἥλιον δυνατὸν κινεῖσθαι. καὶ τὸ μηδέποτε εἰς ἐνέργειαν ἀχθησόμενον, ὁδεῦον μέντοι ἐπ' αὐτὴν, ὡς ἡ ἐπὶ τῆς μεγεθῶν ἐπ' ἄπειρον τομὴ, καὶ ἡ ἐπὶ τὸ πλέον τῆς ἀριθμῶν πρόοδος, ἐπὶ τῆς μὴ ἀεὶ ἐνεργουμένων, τουτέστιν ἐπὶ τῆς ἐνδεχομένης ὕλης,) ἀμφότερα (1) ἀληθεύειν ἅμα ἐνδέχεται. τὸ γὰρ δυνατὸν τέμνεσθαι, ἢ βαδίζειν, δυνατὸν ἐστὶ, καὶ μὴ τέμνεσθαι, ἢ μὴ βαδίζειν. Ὡς τε δυοῖν ὄντοιν ἐξ ἀνάγκης συμβήσεται θάτερον, ἢ τὸ τῆς ἀντιφάσεως αἱρεθῆναι ἀξίωμα, ἢ τῷ ὅπῳ, καὶ μὴ τῷ εἶναι προστεθέντι τῇ ἄρνησιν. εἰ οὖν τὸ πρῶτον ἀδύνατον, τὸ δεύτερον ἂν εἴη αἱρετόν.

Ὥς περ οὖν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὅπου (ἔστι δὲ ὁ λόγος περὶ τῆς ἀπροσδιορίστων) ἡ ἄρνησις τῷ προσκατηγορουμένῳ τιθεμένη, τῇ αὐτιφατικῶς αὐτικειμένῃ ἀπόφασιν ἀπετέλει, ὅπως ἐπὶ τῆς μετὰ τρόπου τῷ τρόπῳ. Καὶ ὥσπερ ἐν ἐκείναις ἐπὶ τῆς προσδιορισμένων, πρὸ μὲν τοῦ προσδιορισμοῦ τιθεμένη ἡ ἄρνησις ἐποίει τῇ αὐτικειμένῃ κατὰ ἀντίφασιν, πρὸ δὲ τοῦ ῥήματος τιθεμένη, ἐπὶ μὲν τῆς καθόλου τὴν ἐναντίαν, ἐπὶ δὲ τῆς κατὰ μέρος τὴν ὑπεναντίαν, οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῆς μετὰ τρόπου. πρὸ μὲν γὰρ τοῦ τρόπου τιθεμένης τῆς ἀρνήσεως, ἡ κατὰ ἀντίφασιν αὐτικειμένη ἀποτελεῖται ἀπόφασις. οἷον ἀναγκαίως ὁ ἄνθρωπος ἀναπνεῖ, οὐκ ἀναγκαίως ὁ ἄνθρωπος ἀναπνεῖ. ἀδυνάτως ὁ ἄνθρωπος ἀναπνεῖ, οὐκ ἀδυνάτως ὁ ἄνθρωπος ἀναπνεῖ. Πρὸς ἀπαρέμφατον δὲ τῆς συντάξεως ἀποδιδομένης, ὃ καὶ μᾶλλον ἐστὶν ἐν τῇ λεκτικῇ συνηθείᾳ, τοῦ μὲν ἐν τῇ ἀποφάνσει ῥήματος εἰς ἀπαρέμφατον μεθαρμοττομένου, τῷ δὲ τρόπῳ, τοῦ ἐστὶ προσκειμένου, γραφομένῳ, ἢ ἐξακουομένῳ, τηνικαῦτα τὴν ἄρνησιν πρὸ τοῦ ἐστὶ ταττέον ἀναιροῦσαν τὸν τρόπον, καὶ ἔσται τὸ αὐτό. οἷον ἀνάγκη ἐστὶ τὸν ἄνθρωπον ἀναπνεῖν, ἀνάγκη οὐκ ἔστι τὸν ἄνθρωπον ἀναπνεῖν. ἢ ἀνάγκη τὸν ἄνθρωπον ἀναπνεῖν, οὐκ ἀνάγκη τὸν ἄνθρωπον ἀναπνεῖν. Εἰ δὲ πρὸ τοῦ ῥήματος τοῦ κατηγορουμένου ἐν τῇ ἀποφάνσει, δηλαδὴ τοῦ ἀπαρεμφάτου τάξης τὴν ἄρνησιν, οὐ τὴν ἀντιφάσκουσαν, ἀλλὰ τὴν ἐναντίαν, ἢ ὑπεναντίαν ποιήσῃς. οἷον ἀνάγκη ἐστὶ τὸν ἄνθρωπον περιπατεῖν, ἀνάγκη ἐστὶ τὸν ἄνθρωπον μὴ περιπατεῖν, ἐναντίαι εἰσί. τὸ δὲ ἐνδέχεται τὸν ἄνθρωπον

(1) Τοῦτο ἐστὶ τὸ συμβησόμενον ἄτοπον.

πον περιπατεῖν, καὶ μὴ περιπατεῖν, ὑπεναντίαι. αὗται δὲ καὶ ἐκ μεταθέσεως ἀποφάνσεις λέγονται, ὅσαις δηλο ὁτι πρὸ μὲν τοῦ τρόπου οὐ τίθεται ἄρνησις, ἀλλὰ πρὸ τοῦ κατηγορουμένου μόνον, ὡς ἐν τῇ ἄνθρωπου τρόπου ἀποφάνσει. Τῇ μὲν οὖν δυνατὸν εἶναι, ἡ οὐ δυνατὸν εἶναι ἀντιφάσκει. τῇ δὲ ἐνδεχόμενον εἶναι, ἡ οὐκ ἐνδεχόμενον εἶναι. τῇ δὲ ἀδύνατον εἶναι, ἡ οὐκ ἀδύνατον εἶναι. καὶ τῇ ἀναγκαῖον εἶναι, ἡ οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι. Ὁμοίως δὲ καὶ τῇ ἐκ μεταθέσεως. τῇ μὲν δυνατὸν μὴ εἶναι, ἡ οὐ δυνατὸν μὴ εἶναι. τῇ ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι, ἡ οὐκ ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι. τῇ ἀδύνατον μὴ εἶναι, ἡ οὐκ ἀδύνατον μὴ εἶναι. Ϛ τῇ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, ἡ οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι.

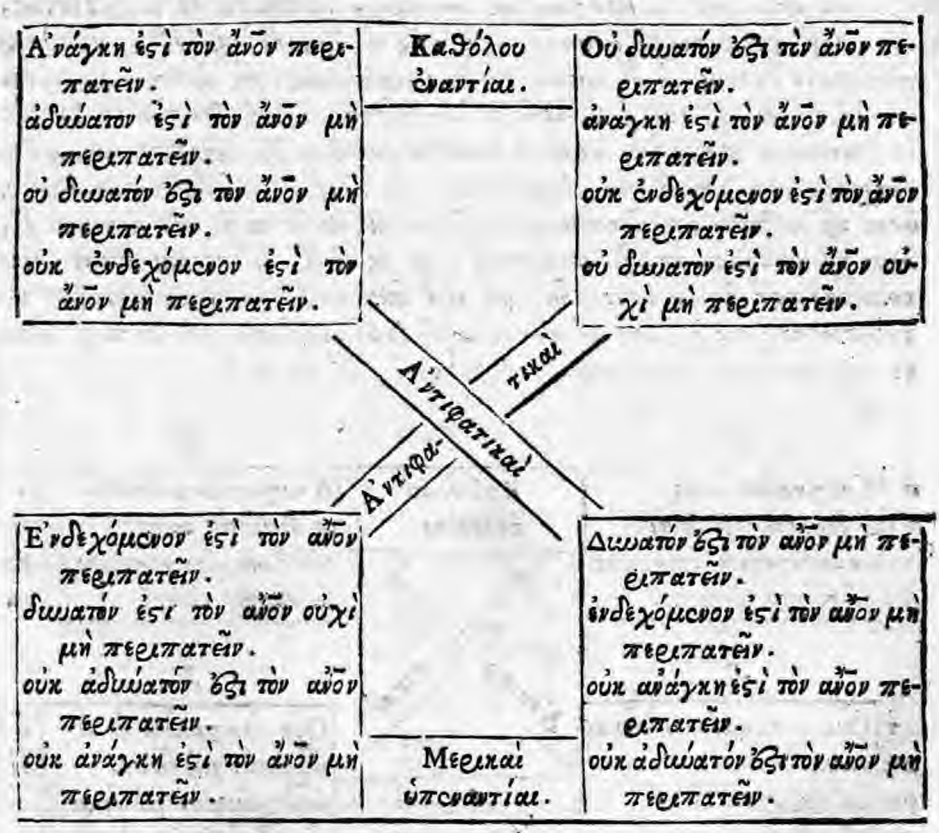

Οὕτω μὲν οὖν αἱ ἀντιφάσεις ἐπὶ τῆς μετὰ τρόπου ἀποφάνσεων γίνονται, ἑφεξῆς δὲ καὶ περὶ τῆς ἀκολουθίας τῇ αὐτῇ ὁ Φιλόσοφος διαλαμβάνει.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

βαίει. ἐφ' ἧς τὰς μὲν τοῦ δυνατοῦ καὶ ἐνδεχομένου ἀποφάνσεις ἐπομένας ἀλλήλαις, καὶ ἀντιστρεφούσας ὑποθέμενος, τῇ μὲν καταφάσει τὴν καταφασιν, τῇ δὲ ἀποφάσει τὴν ἀποφασιν, τὰς ἁπλᾶς ταῖς ἁπλαῖς, καὶ τὰς ἐκ μεταθέσεως ταῖς ἐκ μεταθέσεως, ταύταις ἀκολουθεῖν φησὶ τὰς τῶ ἀδυνάτου, ἀντιφατικῶς μὲν, ἀντιστραμμένως δέ. Ἐννοεῖ δὲ ἀντιφατικῶς, ὡς ὅλης τῆς τοῦ ἀδυνάτου ἀντιφάσεως, ὑπὸ τὰς ἀντιφάσεις τοῦ δυνατοῦ, καὶ ἐνδεχομένου κειμένης, τῆς μὲν ἁπλῆς ὑπὸ τὰς ἁπλᾶς, τῆς δὲ ἐκ μεταθέσεως ὑπὸ τὰς ἐκ μεταθέσεως. Ἀντιστρόφως δὲ εἴρηκεν, ὅτι ἡ κατάφασις τοῦ ἀδυνάτου ὑπὸ τὴν (1) ἐκείνων ἀπόφασιν κεῖται, ἡ δὲ ἀπόφασις ὑπὸ τὴν κατάφασιν. Αἱ δὲ τοῦ ἀναγκαίου ἀποφάνσεις οὐχ ὁμοίως ἔχουσι ταῖς τοῦ ἀδυνάτου. ἡ μὲν γὰρ τοῦ ἀναγκαίου ἀπόφασις ἐκ μεταθέσεως, τῇ ἁπλῇ ἀποφάσει τὸ ἀδυνάτου, καὶ ταῖς τὸ δυνατὸ, καὶ ἐνδεχομένῳ καταφάσεσιν ἕπεται. ἡ δὲ κατάφασις ἐκ μεταθέσεως, τῇ ἁπλῇ καταφάσει τοῦ ἀδυνάτου, καὶ ταῖς (2) ἐκείνων ἀποφάσεσι. Τεταχθώσαν δὲ ἐφεξῆς ἐπὶ τεττάρων γραμμῶν, κατὰ τὸ ἐκτεθὲν ἀνωτέρω τῆς ὑποκειμένου, καὶ κατηγορουμένω ἀποφάνσεων διάγραμμα. ὧν τῇ μὲν γενεράλθωσαν ἐφεξῆς ὅσαι τῇ καθόλου ἁπλῇ καταφατικῇ ἕπονται, ἐφ' ἧς τὸ α. κατ' ἀντικρὺ δὲ, ὅσαι τῇ καθόλου ἁπλῇ ἀποφατικῇ, ἐφ' ἧς τὸ β. καὶ ἔσονται αὗται ἀντικείμεναι κατ' ἐναντίωσιν. ὧν ὑπὸ μὲν τὰς καθόλου καταφατικὰς, τεταχθώσαν ὅσαι τῇ μερικῇ καταφατικῇ ἰσοδυναμοῦσιν, ἐφ' ὧν τὸ γ. ὑπὸ δὲ τὰς λοιπὰς αἱ κατὰ μέρος ἀποφατικαὶ, ἐφ' ὧν τὸ δ.

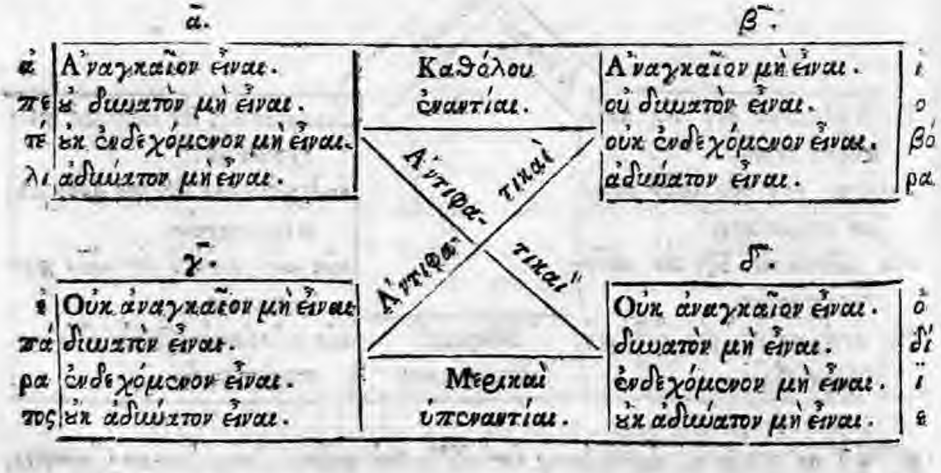

Τοῦ-

(1) Τοῦ δυνατοῦ δηλαδὴ καὶ ἐνδεχομένου. (2) Τοῦ δυνατοῦ δηλαδὴ καὶ ἐνδεχομένου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βεροίας

Τούτων οὖν πᾶσαι αἱ ἐν τῇ αὐτῇ τεταγμέναι σελίδι, ἀλλήλαις ἰσοδυναμοῦσιν, ἑκάστη δὲ τῇ ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι, ἀντίκειται πρὸς ἑκάστην τῶν ἐν ἑτέρᾳ σελίδι, καὶ πᾶσαι πάσαις, καὶ ἑκάστη πάσαις. αἱ μὲν ὑπὸ τὸ α̅ ταῖς ὑπὸ τὸ β̅ ἀντίκεινται ἐναντίως, ταῖς δὲ ὑπὸ τὸ δ̅ κατ' ἀντίφασιν. τῇ δὲ ὑπὸ τὸ γ̅ εἰσὶν ὑπάλληλοι. Ὡσαύτως καὶ αἱ ὑπὸ τὸ β̅ ἀντίκεινται ταῖς ὑπὸ τὸ γ̅ κατὰ ἀντίφασιν, ταῖς δὲ ὑπὸ τὸ δ̅ εἰσὶν ὑπάλληλοι. αἱ δὲ ὑπὸ τὸ δ̅ ὑπεναντίως ἔχουσι ταῖς ὑπὸ τὸ γ̅. μερικαὶ δὲ αὗται πᾶσαι, καταφατικῶν μὲν ἔχουσαι δύναμιν αἱ ὑπὸ τὸ γ̅. ἀποφατικῶν δὲ αἱ ὑπὸ τὸ δ̅.

Εἰδέ τις καὶ ἄνωθι τῆς πολυπραγμόνου ταύτης περιεργείας πασῶν τῶν μετὰ ζόπου ἀποφάνσεων τὰς συνεπομένας, εἴτουν συναληθευούσας, ἢ καὶ συμψευδομένας διείσκειν δι' ἐφέσεως ἔχοι, τῇ ἐκτεθείσῃ ἀνωτέρω περὶ τῆς συνεπείας τῶν ἄνευ ζόπου ἀποφάνσεων, κἀνταῦθα χρησάμενος κανόνι, ῥᾴδιον ἂν τῆς ἐφέσεως τύχοι, ἓν μόνον τῇ μνήμῃ διασώζειν τὰ περὶ ποιότητος, καὶ ποσότητος λεχθέντα τῶν ζόπων. πρὸ μὲν γὰρ τοῦ προσδιορισμοῦ ἐν ἐκείναις τῇς ἀρνήσεως τιθεμένης, ἡ ἀντιφάσκουσα ἀπετελεῖτο, ἐπὶ τούτων δὲ πρὸ τοῦ ζόπου τιθεμένη, δίδυκται τὰ ἴσα. Καὶ ὥσπερ ἐν ἐκείναις μετὰ τὸ ὑποκείμενον τιθεμένης τῆς ἀρνήσεως, τὴν ἐναντίαν, ἢ ὑπεναντίαν συνέβαινε γίνεσθαι, οὕτω κἀπὶ τούτων. πρὸ δὲ τοῦ προσδιοριστοῦ, ἅμα, καὶ μετὰ τὸ ὑποκείμενον τιθεμένη ἐν ἐκείναις, ἰσοδυναμοῦσαν ἐποίει τῇ ὑπ' αὐτῇ ὑπαλλήλῳ, κἀνταῦταις ὁμοίως.

Ἵνα δὲ μὴ μόνον τὰς ἰσοδυναμούσας, ἀλλὰ καὶ τὰς ὅπως δήποτε ἀντικειμένας προχειρότερον ἔχοιμι συνορᾶν, τέτταρες αὗται ἐξῄρηνται φωναί, ταῖς ἐκτεθείσαις τέτταρσι σελίσιν ἰσάριθμοι.

Καθόλου καταφατικαί.	Ἀπεπέλι.	Καθόλου ἀποφατικαί.	Ἰοβόρα.	Μερικαὶ καταφατικαί.	Ἐπάρατος.	Μερικαὶ ἀποφατικαί.	Οὐδίτε.

Ὧν ἑκάστη τέτταρας ἔχηκε συλλαβὰς, κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν περιεχομένων ἐν ἑκάστῃ σελίδι ἀποφάνσεων, γραφομένας διὰ τῶν τοιούτων φωνηέντων. Α̅, Ε̅, Ο̅, Ι̅. καὶ τὸ μὲν Α̅, ἐξ ἀμφοτέρων σημαίνει τὴν ἀπόφανσιν καταφατικὴν, τῆς ζόπου καὶ τῆς εἶναι. τὸ δὲ Ε̅. ἐξ ἀμφοτέρων ἀπο-

ἀποφατικὴν. τὸ δὲ Ο, ἀποφατικὴν κατὰ τὸν τρόπον. τὸ δὲ Γ, ἀποφατικὴν κατὰ τὸ εἶναι. καὶ ἔστιν ἡ μὲν πρώτη φωνὴ τῆς καθόλου καταφατικῶν δηλωτική. ἡ δὲ δευτέρα τῆς καθόλου ἀποφατικῶν. ἡ δὲ τρίτη τῆς μερικῶν καταφατικῶν, ⁊ ἡ τετάρτη τῆς μερικῶν ἀποφατικῶν.

Γεγράφθωσαν οὖν, ἡ μὲν πρώτη πρὸ τῆς πρώτης σελίδος καὶ βάθος, ὡς ἑκάστη τῆς ἐν αὐτῇ συλλαβῶν, μιᾷ τινι τῆς ἐν σελίδι ἀποφάνσεων συστοιχεῖν. ἡ μὲν πρώτη τῇ πρώτῃ. ἡ δὲ δευτέρα τῇ δευτέρᾳ, καὶ ἑφεξῆς. ὡσαύτως οὖν καὶ αἱ λοιπαὶ φωναὶ ταῖς οἰκείαις σελίσι προγεγράφθωσαν. Ἔχων δ' ἂν διὰ μνήμης τὴν τάξιν τῆς ἀποφάνσεων ὅτι ἐφ' ἑκάστης σελίδος, πάντων μὲν προηγοῦνται αἱ τοῦ ἀναγκαίου, μεθ' ἃς αἱ τοῦ δυνατοῦ, καὶ ἐνδεχομένου τάττονται, τελευταῖαι δὲ αἱ τοῦ ἀδυνάτου, εἰ μέν τινα τῆς μετὰ τρόπου ἀποφάνσεων βούλῃ ποιῆσαι καθόλου καταφατικὴν, ἐνάρμοσον τῇ καθόλου καταφατικῇ λέξει ἐπὶ τῆς οἰκείας τάξεως. καὶ ἔστω παραχρῆμα ἐκ τοῦ προκειμένου φωνήεντος ὁποίαν εἶναι δεῖ, ἢ ἁπλῆν, ἢ ἐκ μεταθέσεως, ἢ καταφατικὴν, ἢ ἀποφατικήν. ἧς εἴσοι βουλομένῳ καὶ τὴν ἀντιφάσκουσαν ἐλεῖν, τάξον αὐτὴν ἐπὶ τῆς ἀντικειμένης κατὰ ἀντίφασιν λέξεως. Εἰδὲ βούλει πάσας τὰς ἐκείνης ἀντιφατικὰς, τάξον πάσας ἐπὶ τῆς ἀντιφασκούσης δηλονότι λέξεως. Εἰ δὲ τὰς ἐναντίας, ἐπὶ τῆς ἐναντίας λέξεως. καὶ τὰς λοιπὰς ὡσαύτως ἐπὶ τὴν οἰκείαν λέξιν ἑκάστην, καὶ τάξιν.

Ἰστέον ὅτι τῆς μετὰ τρόπου ἀποφάνσεως μέρη εἰσὶ δύο. ὧν τὸ μὲν ἕτερον ἐστὶν ὁ τρόπος. ὃν ὁ Φιλόσοφος προσθήκην ἐκάλεσε. τὸ δὲ λοιπὸν ἐστὶν ὅλη ἡ ἁπλῆ ἀπόφανσις, ἣν καὶ λεγόμενον εἰώθασι προσαγορεύειν οἱ σχολαστικοί. ἐπὶ τῆς δὲ, δυνατὸν ἐστὶ τὸ ἄνθρωπον περιπατεῖν, τὸ μὲν δυνατὸν ἐστὶν ὁ τρόπος. τὸν δὲ λοιπὸν ὅτι τὸ λεγόμενον, ἤτοι ἀπόφανσις.

Διαιρεῖται ὁ λόγος κατὰ προσθήκην εἰς δύο.

Τὸ μὲν σημαίνει τὰ παθήματα τῆς ὀρεκτικῶν δυνάμεων τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, ὥσπερ τεθραχῶς χρώμεθα.

Ἢ προστάττοντες τὰς ὑπηκόους πράξεως χάριν τινὸς, ἢ θεραπείας.

Ἢ εὐχόμενοι ὡς πρὸς κρείττους· δεόμενοι τούτων.

Ἢ καλῶμεν ἐκείνους, ἃς βουλόμεθα πρὸς ἡμᾶς ἐπιστρέψαι.

Τὸ δὲ τὰ παθήματα τῆς γνωστικῶν δυνάμεων, ὃ καλεῖται ἀπόφανσις, ᾧ ἀποφαντικὸν εἶδος τοῦ λόγου. περὶ ὃ τοῖς διαλεκτικοῖς γίνεται λόγος,

Ἢ ἐρωτῶντες ἐκείνους ἀφ' ὧν δεόμεθα γνώσεως τινός,

Διαι-

Διαιρεῖται ὁ ἀποφατικὸς λόγος εἰς δύο.

Εἰς κατηγορικόν.

Εἰς ἀπόφασιν, καὶ ἄντι διχῶς.

Εἰς ὑποθετικόν. Καὶ ἀποθετικόν. Καὶ ἄντι διχῶς.

Ἢ κατὰ συνάψιν.

Ἢ κατὰ διάζευξιν.

Καὶ εἰς κατάφασιν, καὶ ἄντι ὁμοίαν ἐπιδέχεται διαίρεσιν.

Ἔτι διαιρεῖται ὁ ἀποφατικὸς λόγος ὡσπερ εἰς δύο.

Εἰς τὸν κατὰ τὸ ἓν λεγόμενον, καὶ οὕτως διχῶς.

Ὁ ἔν δηλῶν,

Καὶ ὁ ἐν συνδέσμῳ εἷς.

Καὶ εἰς τὸν κατὰ τὸ πλῆθος, καὶ οὕτως διχῶς.

Ἢ γὰρ λέγονται οἱ πολλοὶ μετὰ συνδέσμου,

Ἢ ἀσυνδέτως.

Ἐκάστη τῶν συζυγιῶν τετραχῶς ποικίλλεται κατὰ τὸ τέταρτον τῆς σχέσεως τοῦ κατηγορουμένου πρὸς τὸ ὑποκείμενον.

Ἢ γὰρ τὸ κατηγορούμενον φύσει ἀεὶ συμπίπτει τῷ ὑποκειμένῳ, ὡς τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ἀναστρέφειν.

Ἢ φύσει ἀεὶ τοῦ αὐτοῦ ἀλλοτρίωται, ὡς τοῦ λίθου τὸ αἰσθάνεσθαι.

Ἢ ποτὲ μὲν ὑπάρχει τὸ κατηγορούμενον τῷ ὑποκειμένῳ, ποτὲ δὲ οὔ, ὡς τῷ ἀνθρώπῳ τὸ περιπατεῖν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΙΣ ΤΑ ΠΡΟΤΕΡΑ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ

ΠΡΟΘΕΩΡΙΑ.

Καλῶς ἑρμηνεύσαντες τὸ περὶ Ἑρμηνείας βιβλίον, καιρὸς ἤδη καὶ ἐπὶ τῆς θεωρίας τῶν προτέρων Ἀναλυτικῶν μεταβαίνειν. εἴρηται δὲ ὡς πᾶσαι αἱ φωναὶ ὕλην τῆς λογικῆς πραγματείας τυγχάνουσιν, αἱ τῶν παθημάτων δηλονότι ἑρμηνευτικαὶ τῶν γνωστικῶν δυνάμεων τῆς ἡμετέρας ψυχῆς. Διττοῦ γένους τυγχανούσης ἔσαι αἱ γνωστικαὶ δυνάμεις ἐν ἡμῖν. αἱ μὲν γὰρ αἰσθητικαὶ· αἱ δὲ λογικαί. ἀλλ' ἐκεῖναι μὲν ἄλογοι, καὶ οὐδεμία ἐπιστημονικὴ γνῶσις κατ' ἐκείνας ποιεῖται. καί τοι οὐδὲ ἄνευ ἐκείνων τῶν ἐπιστημονικῶν ἀρχῶν τὴν γνῶσιν ἐσὶ λαβεῖν. αἱ δὲ λογικαὶ ὁμοίως διχῶς λέγονται. Νοῦς μὲν καθ' ὃν περὶ τοὺς ὅρους ἀμέσως ἐνεργεῖ καὶ ἀρχὰς ἡ ἡμετέρα ψυχή, οὐ διάτινος μέσου δηλονότι ἐπὶ τὴν τοῦ γνωστοῦ καταλῆψιν ὁδεύουσα, ἀλλ' ἁπλῶς τόδε ἐν τῷδε γινώσκουσα, ἢ ἄνευ τοῦδε τόδε, καθὸ δὴ καὶ νοερὰ λέγεται.

Διάνοια δὲ καθόσον ἀνειλημμένως ἐνεργεῖ, μεταβαίνουσα ἐκ προτάσεων εἰς συμπέρασμα, ἥτις καὶ ἰδιαίτερον λόγον κέκληται τῷ Φιλοσόφῳ ἐν τῷ ϛ'. τῶν Νικομαχείων, καθ' ὃν καὶ λογικὴ ἤκουσεν ἡ ἡμετέρα ψυχή, ἧς ἔργον γίνονται πᾶσαι αἱ λοιπαὶ ἀληθευτικαὶ ἕξεις, τοῦ νοὸς αὐτῇ συναντιλαμβανομένου.

Τῶν οὖν κατ' αὐτὰς παθημάτων τὰς ἑρμηνευτικὰς φωνὰς διασκέπτεται ἡ λογικὴ πραγματεία, ἅπερ εἰσὶν ἑρμηνευτικαὶ τῶν αὐτῶν. Τεχνὴ δὲ τούτων τὴν διανομὴν ἐχόντων, τελεροῦς καὶ αἱ φωναὶ τετυχήκασι διαιρέσεως. ἢ γὰρ ἁπλῶν εἰσὶ νοημάτων ἐξαγγελτικαί, ἢ τῶν περὶ συνθέσιν καὶ διαίρεσιν ἁπλῶς θεωρουμένων, τὸ δέτι τῷδε ἐνυπάρχειν ἢ μὴ σημαίνουσαι, καθὸ καὶ ψεύδους εἶσαι καὶ ἀληθείας δεκτικαί. ἢ συνθέτων ἤδη καὶ πολλῶν νοημάτων ἐξ ἑτέρων ἑτέρως συναγομένων δηλωτικαὶ γίνονται διαφόρως σχηματισθεῖσαι. Καὶ τὰ μὲν δύο πρῶτα τῆς τοῦ τέλους ἕνεκεν σκέψεως ἀξιοῦνται παρὰ τοῖς διαλεκτικοῖς. τοῦ δὲ τέλους ἐντελοῦς ὄντος, τὴν γνῶ-

γνῶσιν καὶ συνθέσιν κοινὴ πᾶσα ἡ λογικὴ πραγματεία ποιεῖται πρόθεσιν. Ἀμέλειποι, ἐπειδὴ τὴν τῶν μερῶν γνῶσιν τοῦ ὅλου δεῖ προλαμβάνεσθαι, καὶ τούτων τὴν ὡς ἀχρήστως, τῆς χρειώδους αὐτῶν ὡς πρὸς τὸ ὅλον ἐχόντων, εἰκότως ὁ Ἀριστοτέλης μετὰ τὴν τῶν πρώτου καὶ δευτέρου μέρους τῆς διαιρέσεως διάσκεψιν, πανυ καὶ περὶ τοῦ τρίτου εἰπεῖν προβάλλεται.

Ὅπως διαιρεῖται τὰ πρότερα Ἀναλυτικὰ τῶν ὑστέρων κατὰ τὸ θεωρούμενον πρᾶγμα.

Ἔστι μὲν οὖν ἐνταῦθα προκείμενον περὶ οὗ ὁ λόγος, ἰδίᾳ μὲν τοῖς προτέροις δυσὶ βιβλίοις ὁ ἁπλῶς συλλογισμὸς καθ' ἑαυτὸν θεωρούμενος, τῆς τῶν εἰδῶν αὐτοῦ θεωρίας ἀπηλλαγμένος, (πρόθεσιν γὰρ ποιεῖται ὁ λόγος τὴν τούτου γνῶσίν τε καὶ κατασκευὴν) κυριώτατον δὲ τοῖς προτέροις, καὶ ὑστέροις ἀναλυτικοῖς, καὶ σκοπιμώτατον, καὶ οὗ τῆς γνώσεως κυρίως καὶ πρώτως ἐφιέμεθα ἐπὶ τούτων, ἐστὶν ἡ ἀποδειξις. καὶ τοῦτο σαφῶς ἡμᾶς ἐκδιδάσκει ἐπὶ τοῦ παρόντος. διὸ μὲν ἐν προοιμίοις περὶ ἀποδείξεως, καὶ ἐπιστήμης ἀποδεικτικῆς εἶναι τὴν σκέψιν ἐπαγγελάμενος. καὶ ἐν τῷ πέρατι τοῦ δευτέρου τῶν ὑστέρων ἀναλυτικῶν πρὸ τοῦ ἑκάστου κεφαλαίου, ὡς περὶ μιᾶς πραγματείας τῶν τε προτέρων, καὶ ὑστέρων Ἀναλυτικῶν διαπεραίνει τὸν λόγον. Ἐν δὲ κεφαλαίῳ τετάρτῳ καὶ τὴν αἰτίαν ἐκτίθεται, τίνος χάριν οὐ περὶ ἀποδείξεως διὸ τοῦς ποιεῖται τὸν λόγον, ἀλλὰ περὶ συλλογισμοῦ πρότερον. τὰ γὰρ γένη τῶν εἰδῶν καὶ τάξει προηγεῖται φυσικῇ. πρότερα γὰρ τῇ φύσει ἐκείνων, (οὐ γὰρ ἀντιστρέφει κατὰ τὸ τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν.) καὶ τὸ τῆς διδασκαλίας δυπαρακόλουθον, τὰ καθόλου τῶν κατὰ μέρος προηγεῖσθαι βούλεται. ὁ γὰρ εἰδὼς τὸ τοῦ καθόλου φύσιν, ῥαδίως εἴσεται καὶ τὸ τῶν κατ' εἶδος, τοὺς λόγους ἑκάστου τῆς διαφορᾶς προσλαβών. Τούτου χάριν ὁ Ἀριστοτέλης πρὸ τῆς ἀποδείξεως ἐν δυσὶν ὅλοις βιβλίοις τὸν περὶ τοῦ ἁπλῶς συλλογισμοῦ διαπεραίνει λόγον. ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς δυσὶ, περὶ ἀποδείξεως ποιεῖται τὴν διάσκεψιν.

Ἐπιγέγραπται δὲ τὰ μὲν περὶ τοῦ ἁπλῶς συλλογισμοῦ Ἀναλυτικὰ πρότερα, τὰ δὲ περὶ ἀποδείξεως ὕστερα. τὸ δὲ αἴτιον τῆς ἐπιγραφῆς γνώριμον ἔσαι προεγνωκόσι τίποτ' ἐστὶν ἀνάλυσις. Ἔστι τοίνυν Ἀνάλυσις ἀναδρομὴ ἀπὸ τοῦ ὁποσουῦν συνθέτου, εἰς τὰ ἐξ ὧν ἡ σύνθεσις ἁπλᾶ, τελέσιν εἰς τὰς οἰκείας ἀρχάς. Ἀναλύσεως δὲ διττὸν γένος ἐστίν. ἡ μὲν δὴ ἐν πράγμασι κυρίως θεωρεῖται, ἥπερ αὖθις δίχως λέγεται. ἡ γὰρ εἰς

μέρη καὶ μόρια τοῦ ὅλου συστατικὰ γίνεται, ὡς τῶν ἀνομοιομερῶν, καὶ ὀργανικῶν σωμάτων, ἢ εἰς μέρη τοῦ εἶναι ἁπλῶς καὶ τῆς οὐσίας συστατικὰ, ὡς ἡ τῶν σωθέντων καὶ ὁμοιομερῶν σωμάτων εἰς τὰ ἁπλᾶ σώματα ἀναδρομή. ἢ τῶν ἁπλῶν ἑκάστου εἰς τὰ ἐξ ὧν αὐτοῦ τὸ εἶναι. τῶν γὰρ στοιχείων ἕκαστον, ἀναλύεται εἰς ὕλην καὶ μορφὴν, ἐξ ἧς συνέστηκεν.

Ἕτερον δὲ ἀναλύσεως γένος κατὰ μίμησιν τούτου γινόμενον ἐστὶν, ὃ λόγῳ μόνῳ καὶ ἐπινοίᾳ πέφυκεν ὑποτελεῖσθαι. δέχῃ δὲ καὶ τούτου θεωρουμένου, θάτερον μὲν εἶδος εἰς τὴν μορφὴν, θάτερον δὲ εἰς τὴν ὕλην ἀφορᾷ τοῦ συλλογισμοῦ. καὶ τὸ μὲν εἰς τὴν ὕλην ἀνῆκον, ἐστὶ κυρίως ὑπὸ τῶν ἐκ τῶν ἀρχῶν ἐπὶ τὰς ἀρχὰς ἀνάκαμψις καὶ ἐπάνοδος. ᾧ κέχρηνται μὲν οἱ Γεωμέτραι ἐφ' ἑκάστου προβλήματος, τὸ συναχθὲν ἀναλύοντες, μέχρις ἂν ἐπὶ τὰς κοινὰς ἐννοίας καὶ τὰ αἰτήματα ἀναδράμωσι. Κέχρηται δὲ καὶ Ἀριστοτέλης τούτῳ ἐν τοῖς περὶ ἀποδείξεως, διδάσκων, τῷ, ἕως ποτὲ τὴν ἀπόδειξιν χρὴ ἀναλύειν, μέχρι τῶν πρώτων καὶ αὐτοπίστων προτάσεων. Θάτερον δὲ εἶδος τὸ κατὰ τὴν μορφὴν, ἐν δυσὶ τοῖς πρώτοις βιβλίοις ἐφαρμοττόμενον, διδάσκων περὶ τοῦ ἁπλῶς συλλογισμοῦ ὅπως τὸ ἀναγκαῖον τῆς συναγωγῆς τῶν συλλογισμῶν κατὰ τὴν μορφὴν εἰς τὰς οἰκείας ἀνάγωμεν ἀρχὰς, τὸ κατὰ παντὸς, καὶ κατὰ μηδενός. καθὸ τὰς ἀτελεῖς εἰς τὰς τελείας ἀνάγομεν συλλογισμὰς, καὶ τὰς σωθέντας εἰς τὰς ἁπλοῦς, καὶ τούτους αὖ εἰς προτάσεις, κἀκείνας εἰς ὅρους, καὶ εἰς τὸ οἰκεῖον ἕκαστον σχῆμα. τὰ μὲν οὖν τῆς ἐπιγραφῆς, τοιαῦτα.

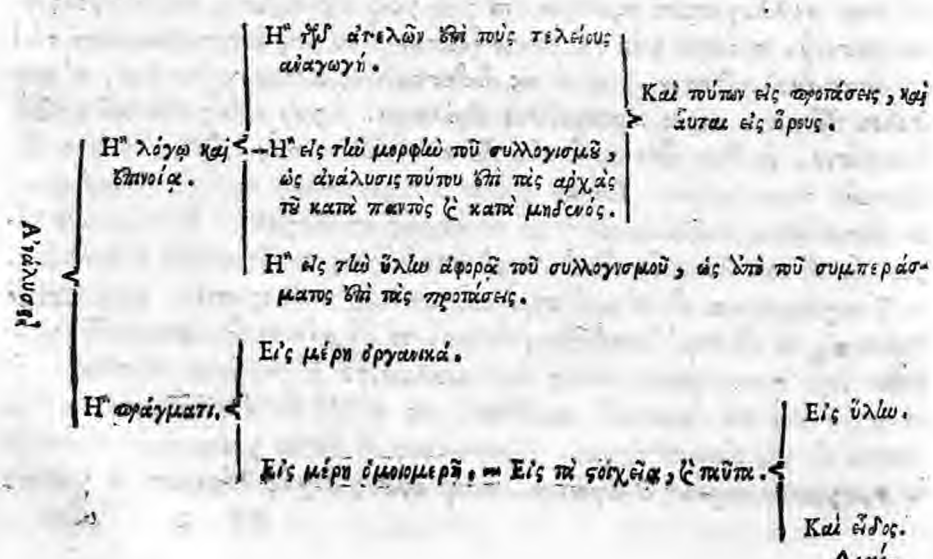

Διαί-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Διαίρεσις τῶν Προτέρων.

Ἡ δὲ διαίρεσις τούτων ἑκάστου ἐπὶ μὲν τῆς περὶ ἀποδείξεως ὁπηποτ' ἂν ἔχοι, ἐκεῖσε γεγονότες εἰσόμεθα. τῆς δὲ λοιπῶν δύο, τὸ μὲν πρῶτον εἰς τρία ῥητικῶς τμὴ διανομὴν δέχεται, ᾗ αὐτὸς ὁ τὰ λόγε πατὴρ ἐν κεφαλαίῳ λβ'. ἐνταῦθα ἐκτίθεται. Καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τμήματι μέθοδον ἡμῖν παραδίδωσι τῆς τῆς συλλογισμῶν γενέσεως. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ περὶ διπορίας προτάσεων πραγματεύεται, ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου διδάσκει τῷ, ὅπῳ τὰ ἐν τοῖς τῆς παλαιῶν συγγράμμασιν ἐπιχειρήματα, ὁπωσδήποτε ἐκπεθεμένα, ἢ ᾗ ἡμῖν παρὰ τῆς προσδιαλεγομένων προτεινόμενα ἀναλύειν ἔχοιμεν, ᾗ διαγινώσκειν ἐν τίνι τῆς τεχῶν ἡμάτων συλλελόγισαι. ᾗ τ' ἀληθῆ τῆς φαινομένων ᾗ μὴ ὄντων, ὡς πρός τινι βασάνῳ τούτοις παρεξετάζειν τε, καὶ διακρίνειν. Ἡ μὲν οὖν τοῦ πρώτου διαίρεσις ὁλοχερεστέρα αὕτη.

Τίς δ' ἂν εἴη ἰδία ὁ τοῦ δευτέρου σκοπὸς, παρὰ τοῖς Ὑπομνηματισαῖς ἠμφισβήτηται, ἄλλως ἄλλοις ἀποδεδωκόσιν. Ἔστι μέντοι ἐν τούτοις ὁ τοῦ Ἀλεξάνδρε σκοπὸς ἀκλινέστερον ἐρηρεισμένος τῇ ἀληθείᾳ. φησὶ γὰ σκοπὸν εἶναι τῷ Φιλοσόφῳ ἐν (1) ἐκείνῳ περὶ τῆς ἐπιλοίπων τοῦ πρώτου διαλαβεῖν. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν τοῖς προλαβοῦσιν ὅσα εἰς ἀπαρτισμὸν ἥκει τὸ ἁπλῶς συλλογισμοῦ, ἀναλυτικῇ μεθόδῳ κεχρημένος ἐδίδαξεν, ἐχόμενον ᾗ καὶ τὰ ἐκείνῳ ἤδη ἀπηρτισμένῳ ἀμηχάνως ἐπόμενα διασκέψασθαι. Εἰδὲ ἐκ τοῖς τούτων γνώσεως ἡ περὶ ἀποδείξεως διδασκαλία δυσδιωτέρα καθίσαται, οὐ διὰ τοῦτο, τῆς ἀληθείας ὁ τοῦ Ἀλεξάνδρου λόγος ἐκπέπτωκεν, ὥς τινες ἐφαντάσθησαν. ἐπεὶ καὶ πᾶσα ἡ τῆς προτέρων ἀναλυτικῶν θεωρία, μᾶλλον δὲ ἡ λογικὴ ἅπαξάπασα πραγματεία, ὡς σκοπιμώτατον τέλος εἰς τοῦτο τῆς ἀποδείξεως ἀναφέρεται καταλῆψιν.

Τέμνεται οὖν καὶ (2) τοῦτο εἰς τρία. ὧν τὸ πρῶτον τμῆμα τὰς διαφόρους τοῦ συλλογισμοῦ ἀναπτύσσει δυνάμεις. τὸ δεύτερον τὰ ἐκείνου ἐλαττώματα περιέχει μὴ ὑγιῶς ἐκλαμβανομένου. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ ὅσα ἐκείνῳ συγχρῶ διδασκόμεθα. καὶ ὅτι οὐδὲν (3) τῆς λοιπῶν ἐπιχειρημάτων δύναμιν ἔχηκεν ἀποδεικτικὴν, ὅτι μὴ εἰς συλλογισμὸν ἀναγόμενον. Τοῦ δὲ πρώτου αὖθις τὸ πρῶτον τμῆμα τετραμερὲς δείκνυται. προεκτίθεται γὰρ

(1) Τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ τῆς προτέρων. (2) Τὸ δεύτερον. (3) Ἤτοι ἐνθύμημα, ἐπαγωγὴ, παράδειγμα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γὰρ παντῶν τῆς ἄλλων ὁ Φιλόσοφος (οἷς προιόντος τοῦ λόγου μέλλει χρῆσθαι) οἷον ἀρχάς τινας καὶ προκρούσματα. Ἐφεξῆς δὲ τὰ χήματα τῆς συλλογισμῶν διδάσκει. ἐν δὲ τῷ τείτῳ μέρει περὶ μίξεων τῆς κατὰ τὰς προτάσεις διεξοδικοτέρῳ κέχρηται λόγῳ. Τελευταῖον δὲ περίτινων κοινῶν τοῖς τρισὶ χήμασι προσηκόντων ἀναλαμβάνει.

Τούτων δὲ τῆς τετταρων αὐθις μερῶν, ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου δύο ταῦτα ποιεῖται. ἐκτίθησι πρῶτον μὲν τὰ κοινὰ τῆς τελῶν προληπτέα χημάτων. δεύτερον δὲ τὰ ἑκάστου ἴδια. Τὰ μὲν οὖν κοινὰ τῆς τελῶν προληπτέα χημάτων εἰσὶν, οἱ ὁρισμοὶ, καὶ διαιρέσεις τῆς τε προτάσεων, ὅρων, καὶ συλλογισμῶν.

Τί ἐστὶ πρότασις, καὶ ὁσαχῶς διαιρεῖται.

ΠΡότασις οὖν καὶ ἀπόφανσις τῆς μὲν ὑποκειμένῳ εἰσὶ ταυτὰ, χίσει μόνῃ διαφέροντα. καθ' ὅσον γὰρ ἑρμηνεύεται καὶ εἰς φῶς ἄγει τὰ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς παθήματα, ἀπόφανσις εἴρηται. καθὸ δὲ παρὰ τοῦ ἑρωτῶντος ἐν ταῖς διαλέξεσι προτείνεται, ὃ μέρος γίνεται τοῦ συλλογισμοῦ, πρότασις λέγεται. ὅθεν καὶ διαχήματα πολλαχῆ τὰς προτάσεις καλεῖ ὁ Φιλόσοφος κατὰ ζῆλον τῆς γεωμετρικῶν. ἄτινα εἰσὶν αἱ γραμμαὶ, διὰ τὸ ὁμοίως καὶ ἐκ τῆς προτάσεων ὑποτελεῖσθαι τὰ χήματα τῆς συλλογισμῶν, ὡς περ καὶ ἐκ τῆς γραμμῶν τὰ κατὰ γεωμετρίαν χήματα. Ἀὐτὴ οὖν γενικῶς λαμβανομένη ἡ πρότασις, (ἣν καὶ ἁπλῶς συλλογιστικὴν ὁ Ἀριστοτέλης καλεῖ) ὁρίζεται τῷ Φιλοσόφῳ κἀνταῦθα, ὥσπερ καὶ ἐν τῷ περὶ Ἑρμηνείας, ὅτι ἐστὶ λόγος καταφατικὸς τινὸς κατά τινος, ἢ ἀποφατικὸς τινὸς ἀπό τινος. οἷον ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ λογικὸς, ἢ ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστι λίθος. ὧν ἡ μὲν ἐστὶ καταφατικὴ, ἡ τὸ λογικὸν κατὰ τοῦ ἀνθρώπου καταφάσκουσα. ἡ δὲ ἀποφατικὴ, ἡ τὸν λίθον ἀποφάσκουσα τούτου. Ὅτι δὲ αἱ μὲν αὐτῶν ἁπλαῖ εἰσιν, αἱ δὲ συνθετοι, αἱ δὲ ἔμπικαὶ, ἄλλαι δὲ ὑποθετικαὶ, καὶ τὰ ὅμοια, κατὰ τίπε κοινωνοῦσι, καὶ κατὰ τί διαφέλλονται, ἐξ ὧν περὶ τῆς ἀποφάσεων εἴρηται ἐν τῷ περὶ Ἑρμηνείας, δῆλον γίνεται τῷ καὶ μικρὸν ἐπισκήσαντι. Ἔστι δὲ ὁ λόγος οὗτος ὑπογραφικὸς τῆς συλλογιστικῆς προτάσεως, καὶ οὐ κυρίως ὁρισμὸς, ἢ δοκεῖ Ἀλεξάνδρῳ. λαμβάνεται γὰρ ἐκ τῆς ἀπαριθμήσεως τῆς ὑπὸ τὸ ὁρισὸν. ἐκ δὲ τῆς καταφάσεως, καὶ ἀποφάσεως, ὧν κατηγορεῖται, ἐδήλωσεν αὐτὴν, ὅπερ διαιρετικῷ μᾶλλον προσήκει, ἢ ὁρισικῷ λόγῳ. Τοῦτο δὲ γινώσκεται ὁπλοῦ-

κα τὸ

κα τὸ ὡς γένος λαμβανόμενον, οὐκ ἔστι τὶς ἄλλη φύσις παρὰ τὰ ὧν κατηγορεῖται, οὐδὲ γένος κυρίως. τὶ γὰρ μὴ ἔχοντες διὰ τῆ καθολικωτέρων τὶ φύσιν δηλῶσαι τοῦ ὁρισοῦ, ἀγαπῶμεν δι' ἀπαριθμήσεως τῆ σημαινομένων δηλοῦν τὸ κοινῶς λεγόμενον. Ἐπεὶ οὖν καὶ ὁ ἀποφαντικὸς λόγος ὁ ἀντὶ γένους ἐνταῦθα παραληφθεὶς, οὐ δὲ μία ἄλλη ἐστὶ φύσις παρὰ τὶ κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν, ἐν αἷς αὐτοῦ τὸ εἶναι, διάτοι τοῦτο οὐδὲ γένος ἐστὶν ἁπλῶς, οὐδὲ ὁρισμὸς κυρίως ὁ λόγος, ἐν ᾧ τὸ τοιοῦτον ὡς γένος παραλαμβάνεται. Ἐφαρμόττει δὲ ὁ λόγος οὐ πάσῃ προτάσει, ὡς ὁ αὐτὸς παρασημειοῦται Ἀλέξανδρος. οὐ γὰρ τῇ ὑποθετικῇ, ἧς τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος οὐκ ἐν τῷ τί κατάτινος, ἢ ἀπότινος, ἀλλ' ἐν ἀκολουθίᾳ καὶ μάχῃ διορίζεται. ἰδίως οὖν ἐφαρμόττει τῇ καταγορικῇ, καὶ ταύτῃ καθόλου, καθόσον εἰς συλλογισμὸν παραλαμβάνεται, καὶ καλεῖται συλλογιστική.

Διαίρεσις Προτάσεως.

Διαιρεῖ δὲ πάντως ὁ Φιλόσοφος ἐπὶ τοῦ παρόντος τριχῶς, κατὰ ποιότητα, ποσότητα, καὶ κατὰ τὴν ὕλην. Καὶ Ποιότης μὲν ἐστὶν ἡ ἐν ταῖς προτάσεσι, τὸ τὴν μὲν, καταφατικὴν εἶναι, τὴν δὲ, ἀποφατικήν. Ποσότης δὲ τὸ τὴν μὲν, καθόλου, τὴν δὲ μερικήν. περὶ ὧν ἄλις εἴρηται ἐν τῷ περὶ Ἑρμηνείας. Τρίτη ἐστὶ διαίρεσις, καθ' ἣν ἡ μὲν Ἀποδεικτικὴ λέγεται, ἡ δὲ, Διαλεκτικὴ, καὶ ἡ λοιπὴ παρὰ ταύτας Σοφιστική, ἥτις κατὰ τὴν ὕλην διαίρεσις λέγεται. Ἔστι δὲ Ἀποδεικτικὴ πρότασις ἡ ἐν ἀναγκαίᾳ ὕλῃ, ἀληθὴς οὖσα ἀεὶ, καὶ διὰ τῆ ἐξ ἀρχῆς ὑποθέσεων εἰλημμένη, ἀκολουθος δηλονότι ταῖς κοιναῖς ἐννοίαις, καὶ ταῖς οἰκείαις τῆς προκειμένης ἐπιστήμης ἀρχαῖς τε καὶ ὑποθέσεσιν. Ἡ δὲ Διαλεκτικὴ, λῆψις ἐστὶ τοῦ φαινομένου καὶ ἐνδόξου, καὶ ποτὲ μὲν ἀληθὴς, ποτὲ δὲ ψευδὴς εἶναι δυναμένη. περὶ ἧς ἐν τοῖς Τοπικοῖς ἰδίᾳ πραγματεύεται ὁ Φιλόσοφος. Σοφιστικὴ δὲ ἐστὶν, ἡ ἔνδοξος μὲν φαινομένη, τυγχάνει δὲ ἀληθὴς δοκοῦσα, ἀεὶ δὲ ψευδομένη. ἐν αἷς πάσαις ὁμοίως ὁ κοινὸς ἀποδεδομένος τῆς προτάσεως ὅρος ἐφαρμόττει. ἑκάστη γὰρ τούτων ὁμοίως ἐστὶν ἀποφατικὸς λόγος τινὸς ἀπότινος, ἢ καταφατικὸς τινὸς κατάτινος. Διαιρέει δὲ ἀποδεικτικῆς ἡ διαλεκτικὴ λόγῳ διττῷ, κατά τε τὴν ἡμετέραν χρῆσιν, καὶ τὴν τῆ ὑποκειμένων πραγμάτων ὕλην. καθ' μὲν τὴν ἡμετέραν χρῆσιν, ὅτι ἡ μὲν ἀποδεικτικὴ, λῆψις ἐστὶ θατέρου μορίου τῆς ἀντιφάσεως, τοῦτο ἀ-

λη θοῦς

λη θοῦς ὄντος, καὶ ἀκολούθου ταῖς εἰκείαις ἀρχαῖς τε, καὶ ὑποθέσεσιν· ἡ δὲ διαλεκτικὴ, ἐστὶν ἐρώτησις τῆς ἀντιφάσεως, τουτέστι δὲ ἐρωτήσεως τῆς ἀντιφάσεως, λαμβανομένη. ὅλης γὰρ τῆς ἀντιφάσεως, ἢ δυνάμει, ἢ ἐνεργείᾳ ἐν τῇ ἐρωτήσει προτιθεμένης, λαμβάνει τὴν δοθεῖσαν ὁ ἐρωτῶν. Ἀλλ' αὕτη μὲν ἡ διαφορὰ τότε νυνὶ ἔχον παραιτητέα. οὐ γὰρ διαφέρει πρὸς συλλογισμοῦ γένεσιν κατάγε τὴν παροῦσαν διάστασιν. καὶ γὰρ ὁ ἀποδεικνύων καὶ ὁ ἐρωτῶν ὁμοίως συλλογίζεται, λαβὼν τί κατάτινος ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν. ἡ δὲ κατὰ τὴν ὕλην αὐτῶν διαφορὰ γενικῶς λαμβανομένη, χρήσιμος ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα γίνεται.

Περὶ Ὅρου.

Ἐχρὴν εἰπεῖν προσεχῶς μετὰ τὴν διαίρεσιν τῶν προτάσεων περὶ αὐτιστροφῆς τῶν αὐτῶν, ἀλλ' ἵνα μὴ μεταξὺ ἀμφισβητῆται ὁ ὅρος ἐξ ὧν αἱ προτάσεις καὶ εἰς οὓς ἀναλύονται, δεῖν ἔγνωμεν καὶ περὶ τούτου ὀλίγ' ἅττα διαλαβεῖν. Εἴρηται δὲ ἐνταῦθα Ὅρος κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τῶν ἐν ἀγροῖς, καὶ χωρίοις ὁροθεσίων, οἷς ἑκάστοις ἕκεινα περιγράφεται, καὶ τῶν ἄλλων χωρίζεται, περὶ οὗ καὶ ἐν τοῖς προλεγομένοις ἁπάσης τῆς λογικῆς πραγματείας πλατύτερον εἴρηται. Ἐπεὶ δὲ καὶ ταῖς προτάσεσι τό,τε κατηγορούμενον, καὶ τὸ ὑποκείμενον, οἷον ἀποτερματισμοί τινες τούτων τυγχάνουσι, τὸν αὐτὸν λόγον ἔχοντα, ὃν τὰ ὁροθέσια ἐπὶ τῶν χωρίων, καὶ τὰ πέρατα ἐπὶ τῶν γραμμῶν, ὅροι καὶ ταῦτα ἤκουσαν. Ὁρίζεται δὲ τῷ Φιλοσόφῳ ὁ ὅρος, Ὅτι ἐστὶν εἰς ὃν διαλύεται ἡ πρότασις, οἷον τό,τε κατηγορούμενον, καὶ τὸ ὑποκείμενον.

Διαίρεσις τῶν Ὅρων.

Εἰσὶ δὲ οἱ Ὅροι δύο μόνοι, Ὑποκείμενος καὶ Κατηγορούμενος. πλείους γὰρ ἐν μιᾷ προτάσει ὑπάρχειν ἀδύνατον, ὥσπερ ἀδύνατον καὶ πλείους τοὺς ἐναντίους ὅρους ἐν ἑνὶ ὑπάρχειν συλλογισμῷ. τὸ γὰρ ἐστὶ προσκατηγορούμενον, καταφατικῶς μὲν λεγόμενον, συμπλοκὴν σημαίνει τοῦ κατηγορουμένου πρὸς τὸ ὑποκείμενον, ἀποφατικῶς δὲ, διαίρεσιν, προσημαῖνον ἅμα καὶ τὸν χρόνον, ὥσπερ καὶ ὁ ἔστιν τὴν συμπλοκὴν τοῦ κατηγορουμένου πρὸς τὸ ὑποκείμενον δηλοῖ. ἀλλὰ ταῦτα συμπλοκοὶ, ἢ ἔστιν, ἢ συγκατηγορήματα, ἢ προσκατηγορήματα ῥητέον, ὅροι δὲ οὐκ ἄν ποτε. οὐκ ἔστι γὰρ τρίτος ἐν μιᾷ προτάσει παρὰ τὸ ὑποκείμενον καὶ κατηγορούμενον,

μενον, κἂν παί τινες ἄλλαι φωναὶ πλεονάσειεν, καὶ οὐδὲ ἁπλῶς ἐνφέρεται τὸ ὑποκείμενον, ἢ τὸ κατηγορούμενον, ὅτι τὰ τοιαῦτα οὐδὲν λυμαίνεται τὸν τοῦ κατηγορουμένου, ἢ ὑποκειμένου λόγον. Ἔστι δὲ Ὑποκείμενος μὲν Ὅρος καθ' οὗ ἕτερον καταφάσκεται, ἢ ἀποφάσκεται. Κατηγορούμενος δὲ ὁ τῷ ὑποκειμένῳ ἐπιφερόμενος καὶ κατ' ἐκείνου ἀγορευόμενος. ὡς ἐπὶ ταύτης τῆς προτάσεως, ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ ζῶον, ὑποκείμενον μὲν ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος, καθ' οὗ τὸ ζῶον καταφάσκεται, κατηγορούμενον δὲ τὸ ζῶον, ὃ κατὰ τοῦ ἀνθρώπου λέγεται.

Περὶ ἀντιστροφῆς τῶν Προτάσεων.

Ἔστι δὲ Ἀντιστροφὴ χρωικώτερον λαμβανομένη, ἰσοστροφίτις, ἢ ἰσοδυναμία, ἔστιν ὅτε ἢ μετάθεσιν, ἢ ἀντίθεσιν τῆς ὅρων ἐπιδεχομένη. Θεωρεῖται δὲ τὰ τοιαῦτα ἐν δυσί. τὰ γὰρ ἰσοστροφοῦντα, σχετικῶς ἀναφέρονται πρὸς ἄλληλα, τοιαῦτα δὲ τὰ τοιαῦτα δύο. Γίνεται δὲ μάλιστα ἐν τρισὶν, ἐν ὅροις, ἐν προτάσεσι, καὶ συλλογισμοῖς. Ἀλλ' ἡ μὲν τῆς ὅρων ἐν τῷ περὶ τῆς Πρός τι κεφαλαίῳ δεδείληπται ὅτι ὁ πατὴρ υἱοῦ πατὴρ, καὶ ὁ υἱὸς πατρὸς υἱὸς, καὶ τὰ ἑξῆς. ἡ δὲ τῆς συλλογισμῶν ἐν (1) τοῖς μετὰ ταῦτα, ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους διαξανωθήσεται. μόνη δὲ ἡ τῆς προτάσεων τὰ νῦν εἰς ἐξέτασιν πρόκειται. Ἡ μὲν οὖν κατὰ τὰς προτάσεις ἀντιστροφὴ, ἣν δοκεῖ Ἀλεξάνδρῳ, κοινωνία ἐστὶ δύο προτάσεων, κατὰ τοὺς ὅρους ἀνάπαλιν τιθεμένους, μετὰ τοῦ σωαληθεύειν. ἧς τρία εἰσὶν εἴδη. Πρῶτον ἐστὶν ἀντιστροφὴ ἁπλῆ. Δεύτερον συὶ ἀντιθέσει ἀντιστροφή. Καὶ τρίτον, ἐνδεχομένη ἀντιστροφή. Συμβαίνει δὲ τὴν ἁπλῆν ἀντιστροφὴν διχῶς γίνεσθαι. ἢ γὰρ μεταβάλλεται ἡ θέσις τῆς ὅρων, ὑπομενούσης τῆς αὐτῆς ποσότητος, καὶ ποιότητος τῆς προτάσεως. οἷον οὐδεὶς ἄνθρωπος ἐστὶν ἵππος, καὶ οὐδεὶς ἵππος ἐστὶν ἄνθρωπος. καὶ ἡ τοιαύτη ἀντιστροφὴ, ἁπλῶς ἁπλῆ εἴωθε λέγεσθαι. καθ' ἣν ἥτε μερικὴ καταφατικὴ, καὶ ἡ καθόλου ἀποφατικὴ ἀντιστρέφει. ἡ δὲ καθόλου καταφατικὴ, ἀνιστρέφει μὲν, ἐν τοῖς ἀντιστρέφουσιν, ἀλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν. Ἡ μὴ μενούσης τῆς αὐτῆς ποσότητος γίνεται ἡ ἀντιστροφὴ, κατὰ τὴν τῆς ὅρων ἀντίθεσιν, ὑπομενούσης τῆς αὐτῆς ποιότητος. οἷον πᾶς ἄνθρωπος ἐστὶ ζῶον, καὶ τὶ ζῶον ἐστὶν ἄνθρωπος, καὶ καλοῦσι τοῦτον οἱ πολλοὶ καὶ συμβεβηκὸς ἁπλῶς.

Ἡ δὲ συὶ ἀντιθέσει ἀντιστροφὴ γίνεται ὁπωσοῦν αἱ ἀντιστρέφουσαι

(1) Ἤγουν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν προτέρων.

προτάσεις, οὐ μόνον διαφέρουσιν ἀλλήλων κατὰ τὴν πρῶτον ὅρων, ἀλλὰ καὶ κατὰ ποιότητα, τῶν αὐτῶν ὅρων, ἐξ ὡρισμένων ἀορίστων λεγομένων. οἷον πᾶς ἄνθρωπος ἐστὶ ζῶον, καὶ παν τὸ μὴ ζῶον, ἐστὶ μὴ ἄνθρωπος. περὶ ἧς εἰσέπειται ἔσαι λόγος τῷ Φιλοσόφῳ. Ἐνδεχομένη δὲ ἐστὶν ἀντιστροφὴ ὁπωσοῦν καὶ ἡ πρότασις μεταβαλλομένης τῆς ποιότητος, τὴν αὐτὴν σώζει τῶν ὅρων θέσιν, οἷον τὶς ἄνθρωπος περιπατεῖ, τὶς ἄνθρωπος οὐ περιπατεῖ. ἥτις οὐδὲ κυρίως ἐστὶν ἀντιστροφή. περὶ ἧς ὁ Φιλόσοφος ἐν κεφαλαίῳ ιβ'.

Ἐπεὶ οὖν τῶν προτάσεων αἱ μὲν μετὰ τρόπου προφέρονται, αἱ δὲ ἄνευ τρόπου. καὶ τῶν μετὰ τρόπου, αἱ μὲν μετὰ τρόπου ἀναγκαίου, καὶ λέγονται ἀναγκαῖαι, ὁπωσδήποτε τῆς ὕλης ἐχούσης. οἷον ὁ ἄνθρωπος ἀναγκαίως περιπατεῖ. αἱ δὲ μετὰ τρόπου ἐνδεχομένου, καὶ λέγονται ἐνδεχόμεναι, οἷον ἐνδεχομένως ὁ ἄνθρωπος περιπατεῖ, ἢ ἀναπνεῖ. Περιέχονται δὲ ταῖς μὲν ἀναγκαίαις καὶ αἱ ἀδυνάτοι. τὸ γὰρ ἀδυνάτον περιπατεῖν, ἀναγκαῖον μὴ περιπατεῖν. καὶ τὸ ἀναγκαῖον περιπατεῖν, ἀδυνάτον μὴ περιπατεῖν. Ὑπὸ δὲ τὰς ἐνδεχομένας καὶ αἱ κατὰ τὸ δυνατὸν προτάσεις περιέχονται. τὸ γὰρ δυνατὸν καὶ ἐνδεχόμενον ταυτὰ εἰσὶ κατὰπαντα ὡς ἐν τῷ περὶ Ἑρμηνείας εἴρηται. Τὰς δὲ μηδενὸς διαιρούσας τρόπου, τὸ ὑπάρχειν προτάσεις ἐνταῦθα ὁ Φιλόσοφος ἐκάλεσεν. οἷον ἄνθρωπος περιπατεῖ, ἄνθρωπος ἀναπνεῖ.

Τῶν μὲν οὖν τοῦ ὑπάρχειν προτάσεων, ἡ μὲν καθόλου ἀποφατικὴ πρὸς ἑαυτὴν ἀντιστρέφει, τουτέστι κατὰ τὴν ἁπλῶς ἁπλῶν ἀντιστροφήν, φυλαττομένου σὺν τῷ ποιῷ καὶ τοῦ ποσοῦ τοῦ αὐτοῦ. οἷον οὐδεὶς ἵππος λίθος. καὶ οὐδεὶς λίθος ἵππος. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ κατὰ ἀντίφασιν ταύτῃ ἀντικειμένη μερικὴ καταφατικὴ ἔχει. ἀληθοῦς γὰρ οὔσης τῆς, τὶς ἄνθρωπος ἔχει, συναληθεύει, καὶ τὸ τί ἔχον ἐστὶν ἄνθρωπος. Ἡ δὲ ἑτέρα ἀντίφασις, οὐχ ὁμοίως ἔχει. ἡ μὲν γὰρ καθόλου καταφατικὴ οὐ πρὸς ἑαυτὴν ἀντιστρέφει, ἀλλὰ πρὸς τὴν μερικὴν καταφατικήν, ὅπερ ἐστὶν εἰπεῖν ἀντιστρέφει κατὰ τὴν ἁπλῶς ἀντιστροφὴν κατὰ συμβεβηκός. ἀληθοῦς γὰρ οὔσης τῆς πᾶς ἄνθρωπος ζῶον, οὐκ ἔτι καὶ ἡ παν ζῶον ἄνθρωπος ἀληθεύει, ἀλλ' ἡ ἐπί μέρους, ἡ τί ζῶον ἐστὶν ἄνθρωπος. Ἡ δὲ μερικὴ ἀποφατικὴ, οὔτε πρὸς ἑαυτὴν, οὔτε πρὸς ἑτέραν ἀντιστρέφει. εἰ γὰρ ἀληθὲς, οὐ παν ζῶον ἐστὶν ἄνθρωπος, ἐπ ἤδη ἀληθὲς καὶ ἡ ὃ πᾶς ἄνθρωπος ἐστὶ ζῶον. οὐδὲ εἰ ἀληθὲς, οὐ πάντα ἄνθρωπον εἶναι λίθον, ἔσαι ἀληθὲς καί τινα λίθον εἶναι ἄνθρωπον, ἅπερ ἐστὶ μερικὴ καταφατική.

Ἀντι-

Ἀντιστροφὴ τῶν Προτάσεων τοῦ ἐνδεχομένου.

Παραπλησίως δὲ ἐχήπασι κατὰ τὰς αὐτὰς ἀντιστροφὰς καὶ αἱ μετὰ ξόπου ἀναγκαίου ταῖς τοῦ ὑπάρχειν. Περὶ δὲ τῆς μετὰ ξόπου ἐνδεχομένου ἐκεῖνο προληπτέον, ὅτι τὸ ἐνδεχόμενον τειχῶς λέγεται. τό,τε γὰρ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχον, ἐνδεχόμενον λέγεται ἐνίοτε. οἷον ἐνδέχεται ἀΰριον ἀνατεῖλαι τὸν ἥλιον. ἢ τὸ μετὰ τῆς ἐνεργείας ὄν, οἷον ἐνδέχεται βαδίζειν Σωκράτη, ὅτε βαδίζει. καὶ τρίτον τὸ κυρίως ἐνδεχόμενον, τὸ μήπω δηλαδὴ ἐνεργείᾳ ὄν, δυνατὸν δὲ γενέσθαι, καὶ μή. Αἱ μὲν οὖν καταφατικαὶ προτάσεις τοῦ ἐνδεχομένου, ἐπὶ παντὸς σημαινομένου ὁμοίως ἀντιστρέφουσιν, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται περὶ τῆς τοῦ ὑπάρχειν καὶ τοῦ ἀναγκαίου. ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου σημαινομένου καὶ αἱ ἀποφατικαὶ ὁμοίως ἔχουσι ταῖς ἀνωτέρω. ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου σημαινομένου καὶ κυρίως ἐνδεχομένου, οὐχ ὁμοίως ἀντιστρέφουσιν αἱ ἀποφατικαὶ προτάσεις τοῦ ἐνδεχομένου, ταῖς ἀποφατικαῖς προτάσεσι τοῦ ὑπάρχειν καὶ τοῦ ἀναγκαίου. ἐπ' ἐκείνων γὰρ ἡ μὲν καθόλου ἀποφατικὴ ἀντέστρεφε πρὸς ἑαυτήν. ἡ δὲ μερικὴ ἀποφατικὴ, οὐδὲ ὅλως ἀντέστρεφεν. ἐπὶ ταύτης δὲ ἡ μὲν καθόλου ἀποφατικὴ, οὐκ ἀντιστρέφει δηλονότι πρὸς ἑαυτήν, ἀλλὰ πρὸς τὴν κατὰ μέρος ἀποφατικήν. οἷον ἐνδέχεται τὸ (1) λευκὸν μηδενὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχειν, καὶ ἐνδέχεται τὸν ἄνθρωπον τινὶ λευκῷ μὴ ὑπάρχειν. τὸ δὲ αἴτιον, ὅτι ἐπὶ τῆς ἐνδεχομένης ὕλης, ἡ καθόλου ἀποφατικὴ, ἰσοδυναμεῖ τῇ καθόλου καταφατικῇ. ὃ γὰρ ἀποφάσκει, τοῦτο αὐτὸ καὶ καταφάσκει δυνάμει. καὶ ὃ καταφάσκει ἡ καταφατικὴ, τοῦτο αὐτὸ καὶ ἀποφάσκει δυνάμει. ὁ γὰρ εἰπὼν ἐνδέχεται μηδένα ἄνθρωπον περιπατεῖν, καὶ ἐνδέχεται πάντα ἄνθρωπον περιπατεῖν, ἀνίπτεται. εἰ γὰρ μὴ τὸ δεύτερον λῇ ἐνδεχόμενον, οὐ δὲ τὸ πρῶτον. Ἐπεὶ οὖν ἡ καθόλου καταφατικὴ, οὐ κατὰ τὴν ἁπλῶς ἁπλῶν ἀντιστροφὴν ἀντιστρέφει, ἀλλὰ κατὰ τὴν κατὰ συμβεβηκὸς ἁπλῶν, ὁμοίως ἀντιστρέφει καὶ ἡ καθόλου ἀποφατικὴ ἐπὶ (2) τοῦ οὕτως ἐνδεχομένου ἰσοδυναμοῦσα ἐκείνῃ. Ἡ δὲ μερικὴ ἀποφατικὴ ἐπὶ ταύτης τῆς ὕλης, ἀντιστρέφει μὲν, ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν ἁπλῶν ἀντιστροφήν. ἐ γὰρ ἀληθὲς ἐστὶν εἰπεῖν, ἐνδέχεσθαί τινα ἄνθρωπον μὴ εἶναι δίκαιον, καὶ ἐνδέχεσθαί τι δίκαιον μὴ εἶναι ἄνθρωπον, ἀλλ'

(1) Τὸ ἐν κύκνῳ δηλαδὴ λευκὸν, καὶ τὸ ἐν ἄλλοις τὸ παρὰ τὸν ἄνθρωπον. (2) Τοῦ τρίτου σημαινομένου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βόλος

ἀντιστρέφει, καθ' ὧν ἔφημεν ἐνδεχομένων ἀντιστροφὴ, τῆς μὲν τάξεως τῶν ὅρων μενούσης τῆς αὐτῆς, τοῦ δὲ ποιοῦ μεταβαλλομένου. οἷον τὶς ἄνθρωπος περιπατεῖ, τὶς ἄνθρωπος οὐ περιπατεῖ. καθ' ὧν καὶ ἡ ἐπὶ μέρους καταφατικὴ ἀντιστρέφει ἐπὶ τοῦ οὕτως λεγομένου ἐνδεχομένου.

Ἐπιλαμβάνονταί δέ τινες τῶν εἰρημένων ἀντιστροφῶν, ὡς μὴ καλῶς ἐχουσῶν. ἥτε γὰρ καθόλου ἀποφατικὴ οὐκ ἐπὶ πάντων δοκεῖ ἀντιστρέφειν πρὸς ἑαυτὴν ἐπὶ τῆς ὑπαρχούσης ὕλης. οὔτε ἡ καθόλου καταφατικὴ πρὸς τὴν ἐπὶ μέρους καταφατικήν. ἀληθὴς μὲν γὰρ ἡ λέγουσα, οὐδεὶς τοῖχος ἐστὶν ἐν παιδαλῷ, οὐκ ἀληθὴς δὲ καὶ ἀντιστρέψαντα εἰπεῖν, οὐδεὶς παίδαλος ἐστὶν ἐν τοίχῳ. καὶ ἀληθὴς μὲν ἡ λέγουσα, οὐδεὶς ἀμφορεὺς ἐν οἴνῳ, οὐκ ἀληθὴς δὲ, ἢ οὐδεὶς οἶνος ἐν ἀμφορεῖ. Ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῆς καθόλου καταφατικῆς. ἀληθὲς μὲν ἦν εἰπεῖν πᾶς οἶνος ἐν ἀγγείῳ, οὐκ ἀληθὲς δὲ, τὶ ἀγγεῖον ἐν οἴνῳ. ἢ ἀληθὲς μὲν εἰπεῖν, πᾶς πρεσβύτης νέος ἦν πρότερον, οὐκ ἀληθὲς δὲ ἀντιστρέψαντα εἰπεῖν, τὶς νέος πρεσβύτης ἦν πρότερον.

Ἀλλὰ πρὸς τούτους πρόχειρος ἡ ἀπάντησις. συμβαίνει γὰρ ὁ παραλογισμὸς παρὰ τὸ μὴ τὰς αὐτὰς ὅρας μεταλαμβάνειν ἐν τῇ ἀντιστροφῇ. ἄλλο γὰρ παίδαλος, καὶ ἄλλο ἐν παιδάλῳ εἶναι, καὶ ἄλλο ἀμφορεὺς καὶ ἐν ἀμφορεῖ εἶναι. διὸ τῆς, οὐδεὶς τοῖχος ἐν παιδάλῳ, ἀντιστρέφουσα ἐστὶν ἡ οὐδὲν ἐν παιδάλῳ ὃν ἐστὶ τοῖχος. τῆς δὲ οὐδεὶς ἀμφορεὺς ἐν οἴνῳ, ἡ οὐδὲν ἐν οἴνῳ ὃν ἐστὶν ἀμφορεύς. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς καθόλου καταφατικῆς ἀντιστρέφουσα ἐστὶ, τῆς λεγούσης πᾶς οἶνος ἐν ἀμφορεῖ, ἡ λέγουσα τὶ ἐν ἀμφορεῖ ὄν, ἐστὶν οἶνος. τῆς δὲ πᾶς πρεσβύτης νέος ἦν πρότερον, ἡ τὶς νέος ὢν πρότερον, πρεσβύτης ἐστίν.

Ἀπορία.

Ἐπί τε τῆς μετὰ ξόπου ἀναγκαίου ὁμοίως ἐλέγχειν πειρῶνται τὴν τῆς καθόλου καταφατικῆς ἀντιστροφὴν εἰς τὴν μερικὴν καταφατικὴν, διὰ παραδείγματος τοιοῦδε. Πᾶς Φιλόσοφος ἐξ ἀνάγκης ἐστὶν ἄνθρωπος. οὐκ ἀληθὲς δὲ καὶ ἀντιστρέψαντα εἰπεῖν, τὶς ἄρα ἄνθρωπος ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ Φιλόσοφος.

Λύσις.

Αἴτιον δὲ τούτου ὅτι, τῇ μὲν Φιλοσόφῳ ὁ λόγος περὶ τοῦ ἁπλῶς ἀναγκαίου ἐστὶν, οἱ δὲ τὸ καθ' ὑπόθεσιν ἀναγκαῖον λαμβάνουσιν. ὑπο-

τιθέα-

τιθέασι γὰρ εἶναι Φιλοσόφους, ὅπερ οὐκ ἔστιν ἀναγκαῖον. ἐκ δὲ τούτου τῆς ὑποθέσεως συμβαίνει τούτους ἐξ ἀνάγκης ἀνθρώπους εἶναι. οὐδὲν μέντοι κωλύει, κειμένης τῆς ὑποθέσεως, καίτινα ἄνθρωπον ἐξ ἀνάγκης εἶναι Φιλόσοφον. εἴρηται γὰρ τῷ Φιλοσόφῳ ἐν τῷ περὶ Ἑρμηνείας. τὸ ὂν ὅταν ᾖ, ἀναγκαῖον εἶναι. ὥσπερ καὶ τὸ μὴ ὂν μὴ εἶναι, ὅταν μὴ ᾖ. ὡς τε ὑγιῶς ἀεὶ ἔχουσιν αἱ ῥηθεῖσαι ἀντιστροφαὶ, τῷ ὅρων ὀρθῶς μεταλαμβανομένων.

Θεοφράστου καὶ Εὐδήμου ἀπορίαι.

ΠΕρὶ δὲ τῆς καθόλου ὑποθετικῆς ἐπὶ τῆς ἐνδεχομένης ὕλης, Θεόφραστος διῃρέθη πρὸς τὸν Ἀριστοτέλη καὶ Εὔδημος, οἷς καὶ τῷ νῦν χεδὸν πάντες ἀκολουθοῦσιν. ἀντιστρέφειν γὰρ φασὶ καὶ ἐπὶ τῆς ἐνδεχομένης ὕλης πρὸς ἑαυτὸν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς ὑπαρχούσης καὶ ἀναγκαίας. καὶ τοῦτο ἐμπεδῶσαι πειρῶνται δυσὶν ἐπιχειρήμασι, διάτε δείξεως ἐκθετικῆς, καὶ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς.

Ἡ μὲν οὖν ἐκθετικὴ δεῖξις ἐστὶ τοιαύτη, εἰ ἐνδέχεται τὸ λευκὸν ἐν οὐδενὶ εἶναι ἀνθρώπῳ, ἐνδέχεται ἀπεζεῦχθαι τὸ λευκὸν παντὸς ἀνθρώπου. καὶ ὁ ἄνθρωπος ἄρα ἀπεζευγμένος ἔσται παντὸς λευκοῦ. Ἡ δὲ εἰς ἀδύνατον δεῖξις ἐστὶν, ἐπεὶ ψεῦδος τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ λευκῷ τὸν ἄνθρωπον εἶναι, ὥσπερ μηδενὶ ἀνθρώπῳ ἐνδέχεται τὸ λευκὸν, ἀληθὲς ἔσται τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ λευκῷ τὸν ἄνθρωπον εἶναι. κατάφασις γὰρ καὶ ἀπόφασις ταῦτα. εἰδὲ τοῦτο ἀληθές, καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ λευκῷ ὑπάρχει ὁ ἄνθρωπος ἀληθές. αἱ γὰρ τοῦ ἐνδεχομένου προτάσεις πρὸ τοῦ ῥόπου λαμβάνουσαι τὴν ἄρνησιν, ἰσοδυναμοῦσι ταῖς ἀναγκαίαις. ἐὰν δὲ ἀληθὲς ᾖ τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ λευκῷ ὑπάρχει ὁ ἄνθρωπος. καὶ τὸ λευκὸν ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει τινὶ ἀνθρώπῳ, ὑπέκειτο δὲ καὶ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ ἀνθρώπῳ τὸ λευκόν. τὸ αὐτὸ ἄρα καὶ ἐνδέχεται μηδενὶ, καὶ ἐξ ἀνάγκης τινὶ τὸ αὐτὸ, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἀντίφασις.

Πρὸς τὰς αὐτὰς ἀπάντησις.

ΤΑῦτα μὲν οὖν οἱ περὶ Θεόφραστον, καὶ Εὔδημον. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἐνταῦθα μὲν ἁπλούστερον τὴν καθόλου ὑποφατικὴν ἐνδεχομένην, μὴ ἀντιστρέφειν πρὸς ἑαυτὴν ὑποθέμενος, προῖών ἐν κεφαλαίῳ ιζ. ἀκριβέστερον τὴν περὶ τούτου ποιεῖται διάσκεψιν. Ἔστι δὲ ὁ λόγος περὶ τοῦ

κυρίως

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

κυρίως ἐνδεχομένου καὶ μέλλοντος, ἐφ' οὗ ἰσοδυναμεῖ ἡ καθόλου ἀποφατικὴ, τῇ καθόλου καταφατικῇ. εἰ γὰρ ἐνδέχεται αὔριον μηδένα ἄνθρωπον περιπατῆσαι, ἐνδέχεται καὶ πάντα ἄνθρωπον. ἄλλως γὰρ οὐκ ἂν ἐνδεχόμην μὴ περιπατῆσαι, ἀλλ' ἀναγκαῖον. τοῦ γὰρ ἐνδεχομένου ἴδιον, ἀμφότερα δέχεσθαι τὰ ἀντικείμενα. ἀληθεύσης οὖν τῆς τὸ λευκὸν μηδενὶ ὑπάρχειν ἀνθρώπῳ, ἀληθεύει καὶ ἡ τὸ λευκὸν ἐνδέχεται παντὶ εἶναι ἀνθρώπῳ. εἰ τοίνυν ἀληθὲς, ἀντιστρέψαντα εἰπεῖν, ὁ ἄνθρωπος ἐνδέχεται μηδενὶ ὑπάρχειν λευκῷ, ἀληθὲς ἂν εἴη, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐνδέχεται παντὶ ὑπάρχειν λευκῷ. ὅθεν συμβαίνει ἀντιστρέφειν τὴν καθόλου καταφατικὴν ἐνδεχομένην πρὸς ἑαυτήν, ὅπερ ἄτοπον. Εἶπα καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ὕλης τὸ ἑπόμενον ἄτοπον, προφανές. εἰ γὰρ ἐπειδὴ ἐνδέχεται τὸ λευκὸν μηδενὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχειν, ἐξὸν ἀντιστρέψαντα εἰπεῖν, ὅτι καὶ ὁ ἄνθρωπος μηδενὶ λευκῷ ὑπάρχει, ἐξὸν ἂν ἀληθὲς εἰπεῖν τὸν ἄνθρωπον ἐνδέχεσθαι εἶναι κύκνον, ψιμμύθιον, χιόνα, καὶ τὰ τοιαῦτα. εἰ γὰρ ἐνδέχεται μηδενὶ ὑπάρχειν λευκῷ, ἐνδέχεται καὶ παντὶ ὑπάρχειν. Δῆλον οὖν ὅτι εἰ ἐνδέχεται τὸ λευκὸν μηδενὶ ὑπάρχειν ἀνθρώπῳ, ἴσως οὐχ ὁμοίως ἐνδέχεται καὶ τὸν ἄνθρωπον ἐν μηδενὶ ὑπάρχειν λευκῷ. τισὶ γὰρ λευκοῖς ἐξ ἀνάγκης οὐχ ὑπάρχει. Λύεται οὖν ἐντεῦθεν καὶ τὸ „ πρῶτον ἐπιχείρημα τῶν ἀντικειμένων λόγων. ἔστι γὰρ καὶ ὁ ἄνθρωπος „ ἀπεζυγμένος παντὸς λευκοῦ, ἀλλ' οὐκ ἐνδεχομένως. τὴν εἰς ἀδύνατον δεῖξιν τῶν ἐναντίων φθάσας ἐξέθετο ὁ Φιλόσοφος ἐν οἷς εἴρηται, καὶ ἐπελύσατο. Ἔστι δὲ ἡ λύσις, ὅτι ἡ μεταλῆψις, τῆς οὐκ ἐνδέχεται μηδενὶ, εἰς τὴν ἐξ ἀνάγκης τινὶ, οὐχ ὑγιής. τῆς γὰρ οὐκ ἐνδέχεται μηδενὶ ἀληθευούσης, οὐ μόνον ἡ ἐξ ἀνάγκης τινὶ ἀληθὴς ἔσται, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐξ ἀνάγκης μὴ παντί. ἀμφότεραι γὰρ αὗται ἀναιρετικαὶ εἰσὶ τῆς ἀντικειμένης αὐτῇ προτάσεως. ἡ μὲν ἐξ ἀνάγκης τινὶ καθ' αὑτὸ, ἡ δὲ ἐξ ἀνάγκης μὴ παντί, διὰ τὸ ἀναιρεῖν τὴν ἐνδέχεσθαι παντὶ, ἧς ἀναιρεθείσης, συναναιρεῖται καὶ ἡ ἐνδέχεται μηδενί. Οὐ οὖν ὑποτιθέμενος τὴν οὐκ ἐνδέχεται μηδενὶ, οὐχ ἧττον ὑποτίθεται ἀληθῆ τὴν ἐξ ἀνάγκης μὴ παντί, ἥτις ἐστὶ μερικὴ ἀποφατική. ἢ τὴν ἐξ ἀνάγκης τινὶ, ἥτις ἐστὶ μερικὴ καταφατική. Οὐ δεῖ οὖν διὰ τὴν, οὐκ ἐνδέχεται οὐδενὶ, ἀληθεύουσαν, μεταλαβεῖν ὡρισμένως τὴν ἐξ ἀνάγκης τινί. ἀλλ' ἔστι καὶ τὴν ἐξ ἀνάγκης μὴ παντὶ λαβεῖν, ἧς ὑποτεθείσης ἀληθοῦς, οἷον ἐξ ἀνάγκης τινὶ λευκῷ μὴ ὑπάρχειν τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἔτι ἕπεται τὸ, καὶ τὸ λευκὸν ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν τινὶ ἀνθρώπῳ, ὅπερ ἴσως τὸ συναγόμενον

ἀπο-

ἄτοπον διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον δείξεως. δῆλον οὖν ὅτι ὀρθῶς ἔχει τὰ ἐκτεθέντα τῷ ἀρχῷ τῷ Φιλοσόφῳ.

Περὶ Συλλογισμοῦ.

Συλλογισμὸς μὲν λέγεται καὶ ὁ λογισμός, ἤτοι ἡ συμψήφισις. λέγεται καὶ φάσις νομικὴ παρὰ τοῖς ῥήτορσιν, ὡς παρ' Ἑρμογένει ἐν τῷ περὶ φάσεων. οἰκείως δὲ τῇ νῦν πραγματείᾳ ὁ Συλλογισμὸς, εἶδός ἐστι τῆς πίστεως, ἤτοι τοῦ πιστωτικοῦ λόγου, ὅς τις καὶ ἐπιχείρημα λέγεται. Εἰ δὲ ἡ τοιαύτη πίστις, εἴποιμεν ἐπιχείρημα, λόγος ἀποφαντικὸς ἀδήλου τινός, καὶ ἀμφισβητουμένου διὰ γνωρίμων τε καὶ σαφῶν πιστωτικός. Τούτου δὲ τρία εἰσὶ τὰ εἴδη, ἃ γοῦν τέτταρα. Ἢ γὰρ μέρος ἐκ μέρους πιστῶσαι πειρᾶται, οἷον μὴ δεῖν Ἀθηναίους Μεγαρεῦσι πολεμεῖν ὁμόροις οὖσι. καὶ γὰρ Θηβαῖοι πολεμοῦντες Φωκεῦσιν ὁμόροις οὖσι κακῶς ἀπήλλαξαν. Ἢ δὲ τοιαύτη πίστις παράδειγμα λέγεται. Ἢ διὰ τῆς καθ' ἕκαστα γνωρίμων τε καὶ πιστῶν πρόεισιν ἐπὶ τὸν καθόλου πίστιν. οἷον πᾶν ζῷον τὸν κάτω γένυν κινεῖ. καὶ γὰρ ὁ ἄνθρωπος, καὶ βοῦς, καὶ λέων, καὶ ἵππος τὸν κάτω γένυν κινοῦσι. καὶ καλεῖται τὸ τοιοῦτον εἶδος τῆς πίστεως ἐπαγωγή. Ἢ γοῦν διὰ τοῦ καθόλου τὸ καθόλου, ἢ τῆς καὶ μέρος τι δείκνυσι, καὶ λέγεται πίστις συλλογιστικὴ, καὶ συλλογισμός.

Εἰ δὲ παρὰ ταῦτα, καὶ τὸ ἐνθύμημα διὰ μιᾶς προτάσεως συμπεραῖνον, ὡς ἀτελὴς συλλογισμός. ἐξ ὧν μόνος ὁ Συλλογισμὸς ἔχηκε τὸ ἀναγκαῖον ἐν ταῖς πίστεσι, τὰ δὲ λοιπὰ πιθανὸν μὲν, οὐκ ἔτι δὲ καὶ ἀναγκαῖον, δεικνύουσι τὸ ἀμφισβητούμενον. τὸ μὲν γὰρ Παράδειγμα ἐπαγωγὴ ἐστὶν ἐλλειπὴς, ὥσπερ καὶ τὸ Ἐνθύμημα συλλογισμὸς ἐλλειπής. Ἡ δὲ ἐπαγωγὴ ἐκ τῆς τῶν καθ' ἕκαστα καὶ αἰσθητῶν ἀπαριθμήσεως τὸ καθόλου σωώγεσα, οὐ καθ' ἑαυτὴν, ἀλλὰ διὰ τὴν ὕλην φαίνεται ἀληθεύουσα. ὁ γὰρ εἰπὼν Σωκράτης, Πλάτων, καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ἄνθρωποι λογικοί. διὰ τοῦτο πᾶς ἄνθρωπος λογικός. οὐδὲν ἄλλο φησὶν, ἢ πᾶς ἄνθρωπος λογικὸς, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος λογικός. Ἀλλὰ περὶ τούτων ἐν τῇ ἑξῆς βιβλίῳ ἀκριβέστερον. ἐπὶ δὲ τὰ παρόντος ὁ λόγος ἐστὶ περὶ Συλλογισμοῦ, ὃς μόνος καθ' ἑαυτὸν ἀναγκαίως συμπεραίνων, τῶν λοιπῶν οὐκ ἄλλως, ὅτι μὴ ἐπὶ τοῦτον ἀναγομένων, διακείνεται τούτων.

Τριχῇ δὲ τοῦ Συλλογισμοῦ θεωρουμένου, εἴτε τῇ διανοίᾳ, καθὸ καὶ διανοητικὸς λέγεται, καὶ ἐν φωνῇ, καὶ τρίτον ἐν τοῖς γραφομένοις, ἀδιαφόρως

φορως ὁ ἀποδιδόμενος λόγος ἐνταῦθα αὐτῷ ἐφαρμόττει. ἔστι δὲ τοιοῦτος. Συλλογισμός ἐστὶ λόγος, ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν, ἕτερόν τι τῷ κειμένων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει τῷ ταῦτα εἶναι. ἐφ' οὗ γένος μὲν τυγχάνει ὁ λόγος, οὐχ ἁπλῶς δὲ, ἀλλ' ἡ πιστωτικὸς, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται. τὰ δὲ λοιπὰ διαφορᾶς ἀναπληροῖ τόπον. ὧν τὸ μὲν τεθέντων τινῶν, περὶ τῶν προτάσεων εἴρηται. Δηλοῖ δὲ ὁμολογουμένας εἶναι δεῖν ταύτας, ἢ γοῦν ὡς ὁμολογουμένας κεῖσθαι. εἰ γὰρ καὶ προφανῶς ψευδεῖς ὦσιν αἱ προτάσεις, κειμένων μέντοι ὡς ὁμολογουμένων, οὐδὲν κωλύει ἁπαρτίζεσθαι συλλογισμὸν, ὡς ἐνταῦθα περὶ αὐτοῦ γίνεται λόγος. Τεθέντων δὲ καὶ οὐ ληφθέντων εἴρηται, διὰ τὰς ὑποθετικὰς προτάσεις, αἵτινες οὐχ ὡς ὁμολογούμεναι τίθενται, ὅθεν οὐδὲ αὐτάρκεις πρὸς συλλογισμοῦ γένεσιν, ἂν μὴ διὰ κατηγορικῶν πιστωθῶσι. Πληθυντικῶς δὲ ἐξενήνεκται, διὰ τὸ μηδὲν διὰ μιᾶς προτάσεως συλλογιστικῶς δείκνυσθαι, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης δυοῖν, δι' οὗ ἀποκλείονται τοῦ συλλογισμοῦ, οἱ μονολήμματοι λεγόμενοι. οἷον ἡμέρα ἐστὶν, ὁ ἥλιος ἄρα ὑπὲρ τὸν ἡμέτερον τυγχάνει ὁρίζοντα. Ἕτερον δέ τι τῷ κειμένων προσέθηκε, δηλῶν τὸ συμπέρασμα, ὅπερ ἐστὶν ἕτερον τῷ κειμένων προτάσεων. ἐκεῖναι γὰρ ὄργανον καὶ αἴτια τοῦ συμπεράσματος, τοῦτο δὲ ἐκείνων ἐνέργεια καὶ ἀποτέλεσμα. καὶ κεῖναι μὲν σαφεῖς ὡς εἴρηται, καὶ ὁμολογούμεναι, τοῦτο δὲ ἀσαφὲς, καὶ δι' ἐκείνων δεικνύμενον. Διακρίνονται δὲ τούτῳ τοῦ κυρίως Συλλογισμοῦ καὶ οἱ δίφοροι καλούμενοι, οἵτινες τὸ αὐτὸ ταῖς προτάσεσιν ἔχουσι συμπέρασμα. οἷον εἰ ἡμέρα ἐστὶν, ἡμέρα ἐστὶν, ἀλλ' ἐστὶν ἡμέρα, ἄρα ἡμέρα ἐστί. Τὸ δὲ ἐξ ἀνάγκης, οὐ τὸ σωναγόμενον πάντως ἀναγκαῖον εἶναι δηλοῖ, (τοῦτο γὰρ ἐνίοτε καὶ ἐνδεχόμενον, καὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν εἶναι ἐνδέχεται) ἀλλ' ὅτι ἡ ἐπιφορὰ τῆς συναγωγῆς τούτου ἀναγκαίως ἕπεται, δι' οὗ ὁ Συλλογισμὸς ἀντιδιαστέλλεται τῆς τε Ἐπαγωγῆς, καὶ τοῦ Παραδείγματος, ὧν ἐστί τι τὸ συναγόμενον, ἀλλ' οὐκ ἀναγκαίως ἑπόμενον.

Συμβαίνει δὲ εἴρηται οὐχ ὅτι τῷ Συλλογισμῷ συμβέβηκε τὸ συμπέρασμα, ἀναγκαίως γὰρ ὡς εἴρηται τῷ συλλογισμῷ παρέπεται, ἀλλ' ὅτι διὰ τοῦ συλλογισμοῦ συμβαίνει γινέσθαι παρ' ἡμῶν τινὰ ἐπιφοράν, ὥσπερ καὶ αὐτὸς ὁ Συλλογισμός. οὐ γὰρ ἐστὶν ὁ Συλλογισμὸς ἀναγκαῖόν τί ἐν τῇ φύσει τῶν ὄντων, ἀλλ' ἔργον ἡμέτερον. Ὃ δὲ τελευταῖον ἐπήνεγκε τῷ ταῦτα εἶναι, αὐτὸς ἐξηγήσατο ὁ Φιλόσοφος εἰπών. λέγω δὲ τῷ ταῦτα εἶναι, τῷ διὰ ταύτας συμβαίνειν, ἤτοι διὰ τὰς προτάσεις. αἴτιον γὰρ τοῦ συμπεράσματος αἱ προτάσεις. καὶ τοῦτο διχῶς, ἢ ὃ μόνῳ τῷ

λόγῳ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λόγῳ τοῦ σχηματισμοῦ μόνης τῆς ὑπαφορᾶς αἴτιοι γίνονται. ἢ καὶ τῷ λόγῳ τῷ σημαινομένων πραγμάτων αἴτιοι τυγχάνουσι τῆς συναγωγῆς τοῦ σημαινομένου πράγματος διὰ τῆς ὑπαφορᾶς. ἀλλὰ τοῦ μὲν δευτέρου ἕνεκεν ἐν τοῖς περὶ ἀποδείξεως ἡ διάσκεψις γίνεται, ἐνταῦθα δὲ μόνον τὸ πρῶτον ζητεῖται, διὸ καὶ τὸ διὰ ταῦτα συμβαῖνον, ταυτὸν φησὶ βούλεται, τὸ μηδενὸς ἔξωθεν ὅρου προσδεῖν, πρὸς τὸ γενέσθαι τὸ ἀναγκαῖον. τουτέστιν αὐτάρκως ἔχειν τὰς κειμένας προτάσεις, πρὸς ἀναγκαίαν ἐπαγωγὴν τοῦ συμπεράσματος. Διὰ ταύτης δὲ τῆς προσθήκης ἀποκλείονται τοῦ συλλογισμοῦ, οἵτε ἀμεθόδως συμπεραίνοντες, οἷον τὸ Α τοῦ Β ἐστὶ μεῖζον, καὶ τὸ Β τοῦ Γ, καὶ τὸ Α ἄρα τοῦ Γ ἔσται μεῖζον. καὶ ὧν αἱ προτάσεις οὐ συλλογιστικῶς κεῖνται, ὡς ἔχει τὸ ἐκτεθὲν παρὰ τῷ Φιλοσόφου ἐν τῷ τέταρτῳ τμήματι τοῦ παρόντος, κεφαλαίῳ λγ'. οἷον μὴ οὐσίας ἀναιρουμένης, οὐκ ἀναιρεῖται οὐσία. τῶν δὲ μερῶν ἀναιρουμένων, συναναιρεῖται καὶ τὸ ἐκ τούτων. τὰ μέρη ἄρα τῶν οὐσιῶν οὐσίαι. καὶ ὅλως οἷς τι παρέλκει, ἢ ἐλλείπει, ἕπεταί τι ἀναγκαῖον, ἀλλ' οὐ συλλογιστικῶς. οὐ γὰρ διὰ τῶν κειμένων, ἀλλὰ διὰ τινὸς ὕλλου. Τεκμήριον δὲ τούτου ὅτι μεθαρμοττομένης τῆς ὕλης, οὐκ ἔτι τὸ ἐπιφερόμενον ἀναγκαῖον δείκνυται, τοῦ αὐτοῦ μένοντος λόγου, κατὰ τὸν αὐτὸν σχηματισμόν. οἷον κατὰ τὸν ἀνωτέρω λόγον, ἔστω Ἀξιὸς μὲν ἐφ' οὗ τὸ Α, ἐφ' οὗ τὸ Β δὲ Ἀγαμέμνων, καὶ ἐφ' οὗ τὸ Γ Ὀρέστης, τὸ μὲν Α πατὴρ τοῦ Β, τὸ Β δὲ πατὴρ τοῦ Γ, οὐκ ἔτι δὲ καὶ τὸ Α τοῦ Γ πατήρ. οὐ γὰρ κατὰ πᾶσαν ὕλλω ὁμοίως ἔχει τὸ Α πρὸς τὸ Γ, ὡς τὸ Β πρὸς τὸ Γ.

Εἰσὶ μέντοι καὶ τῆς κυρίως συλλογισμῶν διαφοράς τινες κατὰ τὸ τέλειον, καὶ ἀτελές, διὸ ἐνταῦθα ὁ Φιλόσοφος ἐκτίθεται, τέλειον μὲν καλῶν συλλογισμὸν ἐν ᾧ προφανὲς τὸ ἀναγκαῖον τῆς συναγωγῆς τοῦ συμπεράσματος, ὅποιοι εἰσὶ πάντες οἱ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι. ἀτελῆ δὲ, τὸν δεόμενον μιᾶς, ἢ πλειόνων ἀντιστροφῶν, ὡς αὖ καταφανὲς γένοιτο τὸ ἀναγκαῖον τῆς ἐπαγωγῆς τοῦ συμπεράσματος, τοιοῦτοι δὲ εἰσὶν οἱ τοῦ δευτέρου, καὶ τρίτου σχήματος. οἵτινες δι' ἀντιστροφῆς, ἢ θατέρας, ἢ καὶ ἀμφοτέρων τῶν ἐν αὐτοῖς κειμένων προτάσεων, ἐπὶ τὸ πρῶτον μεθαρμόζονται σχῆμα, οὗ τὸ ἀναγκαῖον ἐστὶ προφανές. Αἱ μὲν οὖν κοιναὶ τοῦ παντὸς λόγου ἐνταῦθα ἀρχαὶ, αἵτε προτάσεις, καὶ ὅλως ὁ συλλογισμὸς περὶ οὗ ἐνταῦθα, κεῖσθωσαν ὡς διώρισται. ῥητέον δὲ ἑφεξῆς καὶ περὶ τῶν ἀρχῶν ἰδίᾳ ἑκάστου σχήματος.

Ἴδιαι μὲν οὖν ἀρχαὶ τῆς ἀναγκαίας ἐπαγωγῆς καὶ τὸ πράγματα τό, τε

κατὰ παντὸς, ἢ ἐν ὅλῳ εἶναι, καὶ τὸ κατὰ μηδενὸς, ἢ ἐν μηδενὶ εἶναι. ἐκ τούτων γὰρ ἡ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι συλλογιστικὴ ἀνάγκη, καὶ δυνάμεις ἤρτηται. Ἔστι δὲ τὸ μὲν κατὰ παντὸς, τὸ λέγεσθαι τὸ κατηγορούμενον, οὕτω κατὰ τοῦ ὑποκειμένου, ὡς μηδὲν εἶναι λαβεῖν τῶν ὑπὸ τὸ ὑποκείμενον, καθ' οὗ τὸ κατηγορούμενον μὴ λέγεται. οἷον τὸ ζῶον κατὰ παντὸς ἀνθρώπου λέγεται. οὐδὲν γὰρ ἐστὶ τῶν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπῳ ἀτόμων, καθ' οὗ τὸ ζῶον οὐ ῥηθήσεται. Ἐν ὅλῳ δὲ λέγεται, ἡνίκα ὁ ὑποκείμενος ὅρος οὕτω περιέχεται ἐν ὅλῳ τῷ κατηγορουμένῳ, ὡς μηδὲν τούτου ἐκτὸς ἐκείνου πίπτειν, οὗ λέγεται ὡς ἐν ὅλῳ εἶναι. Ὁμοίως δὲ κατὰ μηδενὸς λέγεται ὁ κατηγορούμενος ὅρος, ὅταν μηδὲν ᾖ λαβεῖν τῶν ὑπὸ τῶν ὑποκειμένῳ καθ' οὗ κατηγορηθείη, οἷον ὁ λίθος κατὰ μηδενὸς ἀνθρώπου. οὐδὲν γὰρ ὄζει τῶν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπῳ ἀτόμων, καθ' οὗ ὁ λίθος κατηγορηθείη. Ἐν μηδενὶ δὲ λέγεται τὸ ὑποκείμενον, ἡνίκα τοῦ κατηγορουμένου εἰς τὸ παντελὲς ἠλοτρίωται, ὡς ἐν μηδενὶ μέρει τοῦ κατηγορουμένου τὸ ὑποκείμενον περιέχεσθαι. Ἔστι δὲ τὸ κατὰ παντὸς, καὶ τὸ ἐν ὅλῳ εἶναι πράγματι μὲν ταὐτὰ, σχέσει δὲ διαφέροντα. ἀπὸ μὲν γὰρ τοῦ κατηγορουμένου ἀρχόμενοι, καὶ ἐπὶ τὸ ὑποκείμενον τελευτῶντες κατὰ παντὸς λέγομεν, οἷον τὸ ἔμψυχον κατὰ παντὸς ζῴου, ἀρχόμενοι δὲ ἀπὸ τοῦ ὑποκειμένου, καὶ ἐπὶ τὸ κατηγορούμενον ἀφίοντες ἐν ὅλῳ λέγομεν, οἷον τὸ ζῶον ἐν ὅλῳ τῷ ἐμψύχῳ. Ὡσαύτως δ' ἔχει καὶ τὸ κατὰ μηδενὸς, ἢ ἐν μηδενὶ τοσοῦτον ἐκείνων διαφέροντα, καθ' ὅσον ἐκεῖνα μὲν κατάφασιν δηλοῖ, ταῦτα δὲ ἀπόφασιν.

Ἔστι μέντοι πᾶξις ἡ ἀπὸ τοῦ κατηγορουμένου προϊοῦσα ἐπὶ τὸ ὑποκείμενον ἐπιστήμαις πρεπωδεστέρα, καὶ τῇ φύσει μιμουμένη τῶν ὄντων, ἀπὸ τῶν καθολικωτέρων ἐπὶ τὰ μερικώτερα ὁδεύουσα. ἔστι γὰρ τὸ μὲν κατηγορούμενον, ὅπερ ἐστὶ τὸ κατὰ παντὸς λεγόμενον, ἐπὶ πλέον ἐκείνου καθ' οὗ λέγεται, ἢ γοῦν ἐπίσης. τὸ δὲ ὑποκείμενον ἤτοι τὸ ἐν ὅλῳ τῷ κατηγορουμένῳ λεγόμενον ἐπ' ἔλαττον ἐκείνου, ἢ γοῦν ἐπίσης, ἐπὶ πλέον δὲ οὐδαμῶς. Ἀμέλει, ἐκ τούτων δύο οὗτοι συνάγονται κανόνες. ἐκ μὲν τοῦ κατὰ παντὸς καταφατικῶς οὕτως, ὅταν ἕτερον καθ' ἑτέρου κατηγορῆται καθόλου, ὅσα κατὰ τοῦ κατηγορουμένου καθόλου λέγεται, τοσαῦτα καὶ κατὰ τοῦ ὑποκειμένου ῥηθήσεται. κατηγορεῖται γὰρ ὁ μέσος ὅρος τοῦ ἐλάττονος, τοῦ δὲ μέσου ὁ μείζων ὅρος. ὥς τε κατὰ τὸν ῥηθέντα κανόνα, ὁ μείζων ὅρος κατηγορηθήσεται ἐξ ἀνάγκης καὶ τοῦ ἐλάττονος, ὅπερ ἐστὶ τὸ συμπέρασμα. Ἐκ δὲ τοῦ κατὰ μηδενὸς ἀποφατικῶς, ὧδε. ὅταν ἕτερόν τι καθόλου τινὸς ἑτέρου ἀποφάσκηται, καὶ πάντων ὧν ἐκεῖνο κατηγορεῖται

ἀπὸ

ὑποφάσκεται. οἷον τὸ ἀναίθητον καθόλου ὑποφάσκεται τοῦ ζώου, τὸ δὲ ζῶον καθόλου λέγεται τοῦ ἀνθρώπου, ϗ τὸ ἀναίθητον ἄρα κατ' οὐδενὸς ῥηθήσεται ἀνθρώπου. Κατὰ μὲν οὖν τὸν πρῶτον κανόνα τὰ καταφατικὰ πάντα συνάγεται συμπεράσματα ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι, κατὰ δὲ τὸν δεύτερον τὰ ὑποφατικὰ, κατὰ τοὺς αὐτοὺς δὲ ϗ ἐν τοῖς λοιποῖς σχήμασιν, ἀλλ' ἥττον σαφῶς.

Περὶ τῶν συλλογιστικῶν Σχημάτων.

ΤΑῦτα προτεθεωρηκότες μεταβαίνομεν ἤδη ϗ ἐπὶ τὴν τῶν συλλογιστικῶν Σχημάτων ἔρευναν. Ἔστι δὲ Σχῆμα, περὶ οὗ ἐνταῦθα ὁ λόγος, κοινωνία δύο προτάσεων καθ' ἕνα ὅρον, ἐξ ὧν τελεύτοντι συνάγεται τὸ συμπέρασμα. Εἴρηται κοινωνία δύο προτάσεων ἀνωτέρω ϗ ἡ ἀντιστροφὴ, ϗ προσέτι αἱ κατὰ τὰς ἀντιθέσεις τῶν ὑποφάσεων συζυγίαι. ἀλλ' ἐπ' ἐκείνων μὲν κατ' ἀμφοτέρους κοινωνοῦσι τοὺς ὅρους αἱ δύο προτάσεις αἱ ἀντικείμεναι, ἢ ἀντιστρέφουσαι, αἱ μὲν τῇ τάξει τῶν ὅρων φυλάττουσαι τὴν αὐτὴν, ἐπὶ δὲ τῶν ἀντιστρεφουσῶν, τῆς τάξεως τῶν ὅρων μεταβαλλομένης. Τούτων ἓν διενδύοχεν ἡ κατὰ τὸ συλλογιστικὸν σχῆμα συζυγία, τῶν ἄκρων μόνον τῶν ὅρων ἔχειν κοινὸν, οἷον πᾶς ἄνθρωπος λογικός. πᾶν λογικὸν γελαστικόν. κοινὸν γὰρ ἐν ταύταις τὸ λογικόν. Τὴν τοιαύτην οὖν συζυγίαν τῶν προτάσεων, ἐκάλεσεν ὁ Φιλόσοφος Σχῆμα. ἀπὸ τῶν κατὰ γεωμετρίαν σχημάτων, οἷς ἀναλόγως ἐσχήκασιν. ὅ,τε γὰρ παρ' ἐκείνοις εἰσὶ τὰ σημεῖα τὰς γραμμὰς περατοῦντα, τοῦτο οἱ ὅροι ἐπὶ τῶν προτάσεων. Ὅθεν ϗ ὁ Φιλόσοφος τὰς προτάσεις διαστήματα χαίρει καλεῖν. ὡς γοῦν ταῖς γραμμαῖς παρ' ἐκείνοις περατοῦται τὰ σχήματα, ϗ συνίστανται, οὕτω κἀνταῦθα τὸ συλλογιστικὸν σχῆμα ταῖς προτάσεσι σχηματίζεται, ϗ συνίσταται.

Τίς ὁ μέσος Ὅρος, ϗ τί τὸ μεῖζον ἄκρον, ϗ ἔλαττον.

ΤΡιῶν οὖν ὄντων ἐπὶ τῆς τοιαύτης συζυγίας ὅρων, οἱ μὲν δύο τὸ προβλήματος εἰσὶ τοῦ ἀμφισβητουμένου, ἐφ' οὗ ὁ Συλλογισμὸς συνέστηκε. προσλαμβάνεται γὰρ ἕκαστος τῶν Συλλογισμῶν, εἰς δεῖξιν τινὸς ἀμφισβητουμένου προβλήματος, ϗ τοῦτο τέλος ἔχει, οὗ ἕνεκα ϗ τὴν ἀρχὴν ἐπινενόηται. Πρόβλημα δὲ, ϗ Πρότασις, ϗ Συμπέρασμα, τῷ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μὸν ὑποκειμένῳ εἰσὶ ταυτὰ, χέσει μόνῃ διαφέρονται. ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος ἀποφαντικὸς, ἢ μὲν γίνεται μέρος συλλογισμοῦ, Πρότασις ἤκουσε, καθὸ δὲ σωάγεται διὰ συλλογισμοῦ, Συμπέρασμα. προβαλλόμενος δὲ εἰς ζήτησιν, Πρόβλημα. Προβλήματος δὲ δύο εἰσὶν ὅροι, ἅπε δὴ καὶ προτάσεως. τὸ μὲν γὰρ ἐν προτάσει ὑποκείμενον, διδόμενον ἐν τῷ προβλήματι λέγεται. τὸ δὲ κατηγορούμενον ἐν ἐκείνῃ, ἐν τούτῳ ζητούμενον, περὶ οὗ δηλαδὴ ζητεῖται, εἰ ἐνυπάρχει τῷ διδομένῳ, ἢ μή. ἔστω παραδείγματος χάριν, πρόβλημα, εἰ ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ γελαστικόν. τὸ μὲν οὖν ὑποκείμενον ὁ ἄνθρωπος ἐστὶν, ὅπερ δίδοται, ἤτοι ὡς ὁμολογούμενον τίθεται, κατηγορούμενον δὲ, τὸ γελαστικὸν, περὶ οὗ ζητεῖται, εἰ ἐνυπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ μή. Παραλαμβάνεται οὖν, τρίτος ἔξωθεν ὅρος ὁμολογουμένως ἔχων τὴν σωάφειαν, ἢ διάσασιν πρὸς τοὺς κειμένους τοῦ προβλήματος ὅρους, οἷος ἐστὶν ἐπὶ τοῦ ἐκτεθέντος προβλήματος τὸ λογικὸν, ὃς ἐν ἑκατέροις συμπλεκόμενος τοῖς τοῦ προβλήματος ὅροις, ὡς ἔφημεν, ἀποτελεῖ τὴν προτάσεων τὴν συζυγίαν, καὶ τὴν ληφθέντων ἐν τῷ προβληθέντι ὅρων, παρίστησι τὴν σωάφειαν, ἢ διαίρεσιν. καὶ λέγεται οὗτος μέσος ὅρος, ὅτι μέσου χρίσιν ἔσχηκε πρὸς ἐκείνους. ἐκεῖνοι δὲ οἱ τοῦ προβλήματος ὅροι, ἄκρα ἤκουσαν ἐπὶ τοῦ συλλογισμοῦ σωαπτόμενα διὰ τοῦ μέσου, ἢ διαιρούμενα. Γνωρίζεται δὲ ὁ μέσος ὅρος ἐφ' ἑκάστης συζυγίας τῷ ἐν ἀμφοτέραις λαμβάνεσθαι ταῖς προτάσεσι, μὴ δὲ ἐν τῷ συμπεράσματι τίθεσθαι. τῶν δὲ λοιπῶν, ὁ μὲν μείζων λέγεται ὅρος, ὁ δὲ ἐλάττων. μείζων μὲν, ὁ ἐν τῷ συμπεράσματι κατηγορούμενος, ταυτὸ δ' εἰπεῖν καὶ ἐν τῷ προβλήματι. τὸ γὰρ σωαγόμενον αὐτὸ δήπου ἐστὶ τὸ τὴν ἀρχὴν προβαλλόμενον, ἤτοι ἀμφισβητούμενον, τὸ δὲ ὑποκείμενον ἐν τῷ συμπεράσματι, ἐλάττων ἤκουσεν ὅρος, ἢ ἄκρον. Αἴτιον δὲ τῆς τοιαύτης προσρήσεως, ὅτι τοῦ κατηγορουμένου ἴδιον, τὸ ἐπιπλέον λέγεσθαι τοῦ ὑποκειμένου, καὶ ἐνίοτε ἀντιστρέφει. διὸ καὶ μείζων ὅρος ἢ ἄκρον ὠνόμασαι. τοῦ δὲ ὑποκειμένου, τὸ ἔλαττον εἶναι, καὶ ἐλάττων διὰ τοῦτο εἰκότως ἤκουσεν ὅρος, ἢ ἄκρον. Ὁμοίως δὲ καὶ πρότασις, ἡ τὸν μέσον ὅρον ἔχουσα σωπεπαγμένον τῷ μείζονι ἄκρῳ, μείζων λέγεται, ἡ δὲ τῷ ἐλάττονι ἐλάττων. καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ πάσης συζυγίας εἰσὶ κοινά.

Πόσα

Πόσα Σχήματα, καὶ ὅθεν ἡ διαφορὰ τούτων καὶ τάξις.

Ὁ δὲ μέσος ὅρος, ὃς καὶ τὴν συλλογικὴν ἁπλῶς τῶν προτάσεων ἀποτελεῖ συζυγίαν, αἴτιος γίνεται καὶ τῆς διαφορᾶς τῶν αὐτῶν, τῇ διαφόρῳ πρὸς τοὺς ὅρους κοινωνίᾳ. Ὅταν μὲν γὰρ τῷ μὲν κατηγορουμένῳ ἐν τῷ προβλήματι ὑπόκειται, τῷ δὲ ὑποκειμένῳ κατηγορεῖται, τὸ τελεώτατον γίνεται τῶν συλλογισμῶν σχῆμα. οἷον ἐπὶ τοῦδε τοῦ προβλήματος, εἰ ὁ ἄνθρωπος ἐστὶν αἰσθητικὸν, ληφθείτω μέσος ὅρος, τὸ ζῶον, ὅπερ ὑποκείμενον μὲν τῷ αἰσθητικῷ, ὅπερ ἐστὶ τὸ μεῖζον ἄκρον, διὰ τὸ κατηγορεῖσθαι ἐν τῷ προβλήματι, ποιεῖ τὴν πρότασιν ταύτην, πᾶν ζῶον ἐστὶν αἰσθητικὸν, ἥτις καὶ μείζων λέγεται, κατηγορούμενον δὲ τοῦ ἀνθρώπου, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἔλαττον ἄκρον, ποιεῖ τὴν ἐλάττονα, οἷον πᾶς ἄνθρωπος ζῶον, ἐξ ὧν συνάγεται τὸ μεῖζον ἄκρον κατὰ τοῦ ἐλάττονος, οἷον πάντα ἄνθρωπον εἶναι αἰσθητικὸν, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἀμφισβητούμενον. Ἡ τοιαύτη δὲ τοῦ μέσου πρὸς τοὺς ἄκρους κοινωνία, καὶ πρῶτον καλεῖται σχῆμα διὰ πολλὰ, καὶ ὅτι προφανὲς ἐν αὐτῷ τὸ ἀναγκαῖον τῆς συναγωγῆς καὶ δι' αὐτοῦ τὰ λοιπὰ ἐμπεδοῦται, καὶ ὅτι πρὸς γνῶσιν ἀποδεικτικῆς ἐπιστήμης τὰ μάλιστα συντελεῖ, καὶ ὅτι ἐν αὐτῷ πᾶν εἶδος συνάγεται προβλήματος, καθόλου, καὶ ἐπὶ μέρους, καταφατικά τε καὶ ἀποφατικά. καὶ τὰ λοιπὰ δὲ δύο ἐξ αὐτοῦ τὴν γνῶσιν ἴσχει. τῇ γὰρ ἀντιστροφῇ τῆς μείζονος ἐν τούτῳ προτάσεως, τὸ δεύτερον ἀποτελεῖται σχῆμα. ὥσπερ αὖ καὶ ἡ ἐλάττων ἐν τούτῳ ἀντιστραφεῖσα ποιεῖ τὸ τρίτον. εἰκότως οὖν καὶ πρῶτον κέκληται σχῆμα διὰ πολλὰ, ἅτε δὴ ἀρχηγικὸν, καὶ πάντῃ τέλειον ὄν. Ὅταν δὲ ὁ μέσος ὅρος ἀμφοτέρων κατηγορεῖται τῶν ἐν τῷ προβλήματι ἄκρων, τὸ δεύτερον ἀποτελεῖται σχῆμα. οἷον ὁ λίθος κατ' οὐδενὸς ζῴου, ὁ λίθος κατὰ παντὸς σαπφείρου, τὸ ζῶον ἄρα κατ' οὐδενὸς σαπφείρου, καθ' ὧν ἀμφοτέρων κατηγορεῖται ὁ λίθος. Προηγεῖται δὲ τοῦ λοιποῦ τοῦτο, τῶν δευτέρων ἐχόντων τάξιν, διὰ τὸ καθόλου συνάγεσθαι ἐν αὐτῷ προβλήματα, καίπερ ἀποφατικὰ πάντα. ἐν δὲ τῷ λοιπῷ μόνα τὰ ἐπὶ μέρους. οἰκεῖα δὲ ἐπιστήμης τὰ καθόλου μᾶλλον, ἢ τὰ κατὰ μέρος.

Τὸ δὲ τρίτον ἀποτελεῖται σχῆμα, ὅταν ὁ μέσος ὅρος ἀμφοτέροις ὑπόκειται τοῖς ἄκροις. οἷον πᾶς σοφὸς ἐστὶ μακάριος, πᾶς σοφὸς ἐστὶν ἄνθρωπος, ἄρα τις ἄνθρωπος ἐστὶ μακάριος. μέσος δὲ ὅρος ἐνταῦθα τὸ, σοφός.

μεῖζον

μεῖζον δὲ ἄκρον τὸ, ἀνθρώπος. καὶ ἔλαττον ὁ ἄνθρωπος, οἷς ἀμφοτέροις ὑπόκειται τὸ σοφός.

Ἀπορία.

Παρὰ ταῦτα μὲν οὖν ἕτερον Σχῆμα φέρεσθαι συλλογιστικὸν ἀδύνατον ἔδοξε τῷ τε Ἀριστοτέλει, καὶ τοῖς περὶ αὐτόν. ἀδύνατον γὰρ κατ' ἄλλην τινὰ θέσιν παρὰ τὰς εἰρημένας ἐν τρισὶν ὅροις, τὸν μέσον ὅρον πρὸς τοὺς δύο συνταχθῆναι τοὺς ἄκρους. Θεόφραστος δὲ καὶ Εὔδημος καί τινας ἑτέρας συζυγίας παρὰ τὰς ἐκτεθείσας τῷ Ἀριστοτέλει προσεθείκασι τῷ πρώτῳ σχήματι, περὶ ὧν ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα ἐροῦμεν. ὡς καὶ τέταρτον ὑποτελεῖν σχῆμα τῷ νεωτέρων φήσαντά τινες, ὡς πρὸς πατέρα τὴν δόξαν τὸν Γαληνὸν ἀναφέροντες. Λόγῳ δὲ πρὸς ἐμπέδωσιν ταύτης χρῶνται τοιῷδε. εἰ γάρ ἐσι κατ' ἄλλην τινὰ θέσιν πρὸς τὰς εἰρημένας, τὸν μέσον πρὸς τοὺς ἄκρους συνταχθῆναι ὅρον, ἔσαι καὶ ἄλλο παρὰ τὰ εἰρημένα συλλογιστικὸν σχῆμα. ἀλλ' τὸ πρῶτον, ἄρα καὶ τὸ δεύτερον. Δείκνυται ἡ ἐλάττων. ἔσι γὰρ τὸν μέσον ὅρον, ἀντιστρόφως τῷ πρώτῳ σχήματι, κατηγορεῖσθαι μὲν τοῦ μείζονος ἄκρου, ὑποκεῖσθαι δὲ τῷ ἐλάττονι, οἷον πᾶς ἄνθρωπος ἐσὶ ζῶον, πᾶν ζῶον ἐσὶν οὐσία, τὶς ἄρα οὐσία ἐσὶν ἄνθρωπος. μεῖζον μὲν γὰρ ἄκρον ὁ ἄνθρωπος, ὅτι ἐν τῷ συμπεράσματι τυγχάνει κατηγορούμενον, ἔλαττον δὲ ἡ οὐσία, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ ἐσὶν ὑποκείμενον. ὧν τοῦ μὲν ἀνθρώπου κατηγορεῖται τὸ ζῶον, ὅπερ ἐσὶ μέσος ὅρος, τῇ δὲ οὐσίᾳ ὑπόκειται, ἔλαττον οὖσα ἄκρον.

Ἀπάντησις.

Ἔχει μέντοι ἀνελλιπῶς τὰ ἐκτεθέντα τῷ Φιλοσόφῳ σχήματα, ὡς καὶ τοῖς γνησίοις αὐτοῦ θιασώταις δοκεῖ. εἰ γάρ τις ἐπισαίη τοῖς τῆς ἀντικειμένων λόγοις, οὐ τὴν διάφορον τοῦ μέσου πρὸς τοὺς ἄκρους σχέσιν εὑρήσει ποιοῦσαν τὴν ἐν τοῖς τοιούτοις συλλογισμοῖς διαφοράν, ἀλλὰ τὴν μετὰ τάξιν τῆς προτάσεων, καὶ τὴν ἀντεστραμμένην τοῦ συμπεράσματος συναγωγὴν, τὸ ἔλαττον ἄκρον τοῦ μείζονος κατηγοροῦσαν. τὰ γὰρ λοιπὰ οἱ αὐτοί εἰσι τοῖς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι συλλογισμοῖς.

Τίνα

Τίνα εἰσὶ τὰ κοινῶς ἐπόμβρα τοῖς τεσὶ Σχήμασι.

Καθόλου δὲ ἐπὶ τῆ τελῶν σχημάτων παρατηρητέον, εἰ μέλλει ὑγιῶς ἕξειν ὁ συλλογισμὸς, μήτε ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις ἀποφατικὰς εἶναι, μήτε ἀμφοτέρας μερικὰς, ἢ γοῦν ἀπροσδιορίστους. καὶ ὅτι τὸ συμπέρασμα ἐπὶ πάντων τῇ χείρονι τῆ προτάσεων ἕπεται, κατάτε τὸ ποσὸν, καὶ ποιὸν, πλὴν τῆ ἐνδεικτικῶν λεγομένων συλλογισμῶν. οἷον τοῦ Πλάτωνος ἐστὶ τὸ βιβλίον τοῦτο, Πλάτων ἢν σοφὸς, τὸ βιβλίον ἄρα ἐστὶν ἀνδρὸς σοφοῦ.

Ἴδια τοῦ πρώτου Σχήματος.

Ἴδια δὲ ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος παρατηρητέα, τὸ τὴν μείζονα ἀεὶ καθόλου εἶναι, τὴν δὲ ἐλάττονα ἀεὶ καταφατικὴν, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀδιαφόρως ἔχον κατάτε ποσότητα, καὶ ποιότητα. σημαίνεται γὰρ ὡς ἔφημεν ἐπ' αὐτοῦ πᾶν εἶδος προβλήματος.

Ἴδια τοῦ δευτέρου Σχήματος.

Ἴδια δὲ τὰ δευτέρου σχήματος, τὸ τὴν μείζονα ἀεὶ καθόλου εἶναι, τὴν δὲ ἐλάττονα ἀδιαφόρως ἔχουσαν κατάτε ποσότητα καὶ ποιότητα, ἀνόμοιον μέντοι ἀεὶ καὶ ποιότητα τῇ μείζονι, καὶ τὸ συμπέρασμα ἀεὶ ἀποφατικόν.

Ἴδια τοῦ τρίτου Σχήματος.

Ἴδια τοῦ τρίτου σχήματος, τὸ τὴν ἐλάττω ἀεὶ καταφατικὴν εἶναι, τὴν δὲ μείζω ἀδιαφόρως ἔχουσαν κατάτε ποσότητα καὶ ποιότητα. Ὁ τὸ συμπέρασμα ἀεὶ μὲν ἐπὶ μέρους, ἀδιάφορον δὲ καὶ ποιότητα.

Τούτων οὖν ἐπὶ τοσοῦτον διωρισμένων, ἐφεξῆς σκεπτέον περὶ τῆ συλλογιστικῶν ζόπων, ἁπόσοι καὶ τίνες εἰσὶν ἐφ' ἑκάστου σχήματος.

Τεττάρων τοιγαροῦν ὄντων τῆ ἐξ ὧν οἱ συλλογισμοὶ προτάσεων, τῆς καθόλου δηλαδὴ καταφατικῆς, καὶ ἀποφατικῆς, καὶ μερικῆς καταφατικῆς, καὶ ἀποφατικῆς, (αἱ γὰρ ἀπροσδιόριστοι, ὡς ἴσα δυνάμεναι ταῖς ἐπὶ μέρους παραιτητέαι.) τέτταχα καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα συμπλοκὴν ἑκάστη ποιεῖ-

ποικιλομόρφη, ἑξκαίδεκα διαφοραὶ ἀναφαίνονται. τῆς γὰρ μείζονος λημθείσης φέρε εἰπεῖν καθόλου καταφατικῆς, ἢ ἐλάττων, ἢ καθόλου καταφατικὴ ἔσαι, ἢ καθόλου ἀποφατικὴ, ἢ μερικὴ καταφακὴ ἢ μερικὴ ἀποφατικὴ. Ὡσαύτως δὲ τῆς μείζονος ἔσης καθόλε ἀποφατικῆς, τεθραχῶς ἡ ἐλάττων ποικίλεται τὸν εἰρημένον τρόπον. καὶ οὕτω τεθραχῶς μὲν τῆς μείζονος μεταπιπτούσης, τοσαυταχῶς δὲ καὶ τῆς ἐλάττονος ἐφ' ἑκάσης μεταβολῆς ποικιλομόρφης, ἑξκαίδεκα αἱ πᾶσαι τῶν προτάσεων ἀναφαίνονται συζυγίαι ἐφ' ἑκάσου χήματος. ἃς ἐνθετέον ἐφεξῆς ἐπὶ διαγραμματος, εἰς ἐμφανεστέραν κατάληψιν. Κείσθωσαν δὲ ἐπ' αὐτῆ αὐτὶ προτάσεων τὰ στοιχεῖα. τὸ μὲν Α τῶ καθόλου καταφατικῶ σημαῖνον πρότασιν. τὸ δὲ Ε τῶ καθόλου ἀποφατικῶ. τὸ δὲ Ι τῶ ἐπὶ μέρους καταφατικῶ. τὸ δὲ Ο τῶ ἐπὶ μέρους ἀποφατικῶ, οὐ μὴν πᾶσαι εἰσὶ συλλογιστικαὶ, ἀλλ' ὅσαι (1) παρὰ τὸ ταυτὸν τοῦ χήματος, καὶ τῶ τοιούτῳ τῶν προτάσεων συμπλοκῶ, (2) ὅμοιον ἀεὶ καὶ ταυτὸν ἔχουσι τὸ συναγόμενον. τοιαῦται δὲ εἰσὶν ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου χήματος τέτταρες. ἡ πρώτη ἐκ δύο καταφατικῶν καθόλου προτάσεων, καθόλου καταφατικὸν συνάγουσα τὸ συμπέρασμα. οἷον.

Τὸ ἔμψυχον κατὰ παντὸς ζώου,	Πᾶν ζῶον ἔμψυχον,
Τὸ ζῶον κατὰ παντὸς ἀνθρώπου,	Πᾶς ἄνθρωπος ζῶον,
Καὶ τὸ ἔμψυχον ἄρα κατὰ παντὸς ἀνθρώπου.	Ἄρα πᾶς ἄνθρωπος ἔμψυχος.

Καὶ ἡ τρίτη ἐκ μείζονος καθόλου καταφατικῆς, καὶ τῆς ἐλάττονος μερικῆς καταφατικῆς, ὅμοιον τῇ ἐλάττονι ἔχουσα τὸ συναγόμενον, οἷον.

Τὸ γελαστικὸν κατὰ παντὸς ἀνθρώπου,	Πᾶς ἄνθρωπος γελαστικός,
Ὁ ἄνθρωπος κατὰ τινὸς ζώου,	Τὶ ζῶον ἄνθρωπος.
Καὶ τὸ γελαστικὸν ἄρα κατά τινος ζώου.	Ἄρα τὶ ζῶον γελαστικόν.

Καὶ ἡ πέμπτη ἐκ μείζονος καθόλου ἀποφατικῆς, καὶ τῆς ἐλάττονος καθόλε καταφατικῆς, καθόλε ἀποφατικὸν ἔχουσα τὸ συναγόμενον, οἷον.

Ὁ λίθος κατ' οὐδενὸς ζώου,	Οὐδὲν ζῶον λίθος,
Τὸ ζῶον κατὰ παντὸς ἀνθρώπου,	Πᾶς ἄνθρωπος ζῶον,
Ὁ λίθος ἄρα κατ' οὐδενὸς ἀνθρώπου.	Ἄρα οὐδεὶς ἄνθρωπος λίθος.

Καὶ ἡ ἑβδόμη ἐκ μείζονος καθόλε ἀποφατικῆς, τῆς δὲ ἐλάττονος μερικῆς καταφατικῆς, μερικὸν ἀποφατικὸν συνάγουσα τὸ συμπέρασμα, οἷον.

Τὸ λογικὸν κατ' οὐδενὸς Ὄρνιθος,	Οὐδεὶς Ὄρνις λογικὸν,
Ὁ Ὄρνις κατά τινος δίποδος,	Τὶ δίπουν Ὄρνις,
Τὸ λογικὸν ἄρα κατὰ παντὸς δίποδος.	Ἄρα πᾶν δίπουν ἐστὶ λογικόν.

Αὖται

(1) Ἀντὶ διά. (2) Τουτέστι κατὰ τοὺς κανόνας τοῦ αὐτοῦ χήματος.

Αὗται μὲν οὖν συλλογισικαὶ ἐπὶ τοῦ πρώτου.

Ὁμοίως αἱ τῆ δευτέρᾳ συλλογισικαὶ τέσσαρες, ἡ δευτέρα ἐκ μείζονος καθόλου καταφατικῆς, τῆς δὲ ἐλάττονος καθόλου ἀποφατικῆς, καθόλου ἀποφατικὸν συνάγουσα τὸ συμπέρασμα. οἷον.

Τὸ ζῶον κατὰ παντὸς ἀνθρώπου,	Πᾶς ἄνθρωπος ζῶον,
Τὸ ζῶον κατ' οὐδενὸς λίθου,	Οὐδεὶς λίθος ζῶον,
Καὶ ὁ ἄνθρωπος ἄρα κατ' οὐδενὸς λίθου,	Ἄρα οὐδεὶς λίθος ἄνθρωπος,

Καὶ ἡ τετάρτη, ἐκ μείζονος καθόλου καταφατικῆς, τῆς δὲ ἐλάττονος μερικῆς ἀποφατικῆς, μερικὸν ἀποφατικὸν συνάγουσα τὸ συμπέρασμα. οἷον.

Τὸ λογικὸν κατὰ παντὸς ἀνθρώπου,	Πᾶς ἄνθρωπος λογικὸν,
Τὸ λογικὸν οὐ κατὰ παντὸς ζώου,	Οὐ πᾶν ζῶον λογικὸν,
Καὶ ὁ ἄνθρωπος οὐ κατὰ παντὸς ζώου.	Ἄρ' οὐ πᾶν ζῶον ἄνθρωπος.

Καὶ ἡ πέμπτη ἐκ μείζονος καθόλου ἀποφατικῆς, καὶ τῆς ἐλάττονος καθόλου καταφατικῆς, καθόλου ἀποφατικὸν ἔχουσα τὸ συναγόμενον. οἷον.

Τὸ γελαστικὸν κατ' οὐδενὸς φυτοῦ,	Οὐδὲν φυτὸν γελαστικὸν,
Τὸ γελαστικὸν κατὰ παντὸς ἀνθρώπου,	Πᾶς ἄνθρωπος γελαστικὸς,
Τὸ φυτὸν ἄρα κατ' οὐδενὸς ἀνθρώπου.	Ἄρα οὐδεὶς ἄνθρωπος φυτόν.

Ἥ τε ἑβδόμη ἐκ μείζονος καθόλου ἀποφατικῆς, τῆς δὲ ἐλάττονος μερικῆς καταφατικῆς, μερικὸν ἀποφατικὸν συνάγουσα τὸ συμπέρασμα. οἷον.

Ὁ Ὄρνις κατ' οὐδενὸς γελαστικοῦ,	Οὐδὲν γελαστικὸν Ὄρνις,
Ὁ Ὄρνις καπάτινος δίποδος,	Τὶ δίπουν Ὄρνις,
Τὸ γελαστικὸν ἄρα οὐκ παντὸς δίποδος.	Ἄρα οὐ πᾶν δίπουν γελαστικόν.

Τοῦ τείτου σχήματος συλλογισικαὶ συζυγίαι.

Τοῦ δὲ τείτου σχήματος ἓξ εἰσὶ συλλογισικαὶ συζυγίαι, ἡ πρώτη ἐξ ἀμφοτέρων καταφατικῶν, μερικὸν καταφατικὸν συνάγουσα τὸ συμπέρασμα. οἷον.

Τὸ γελαστικὸν παντὸς ἀνθρώπου,	Πᾶς ἄνθρωπος γελαστικὸς,
Τὸ ζῶον κατὰ παντὸς ἀνθρώπου,	Πᾶς ἄνθρωπος ζῶον,
Τὸ γελαστικὸν ἄρα καπάτινος ζώου.	Ἄρα τὶ ζῶον γελαστικόν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Καὶ ἡ τετάρτη ἐκ μείζονος καθόλου καταφατικῆς, τῆς δὲ ἐλάττονος μερικῆς καταφατικῆς, μερικὸν καταφατικὸν, ἔχουσα τὸ συναγόμενον, οἷον

Τὸ αἰσθητικὸν κατὰ παντὸς ζώου,	Πᾶν ζῶον αἰσθητικὸν,
Τὸ γελαστικὸν κατά τινος ζώου,	Τὶ ζῶον γελαστικὸν,
Τὸ αἰσθητικὸν ἄρα κατά τινος γελαστικοῦ.	Ἄρα τὶ γελαστικὸν αἰσθητικόν.

Ἡ πέμπτη ἐκ μείζονος καθόλου ἀποφατικῆς, τῆς δὲ ἐλάττονος καθόλου καταφατικῆς, μερικὸν ἀποφατικὸν συναγούσα, οἷον.

Ὁ Σάτυρος κατ' οὐδενὸς ἀνου,	Οὐδεὶς ἄνους σάτυρος,
Τὸ γελαστικὸν κατὰ παντὸς ἀνοῦ,	Πᾶς ἄνους γελαστικὸς,
Ὁ Σάτυρος ἄρα τινὸς γελαστικοῦ.	Ἄρα τὶς γελαστικὸς σάτυρος.

Ἡ ἑβδόμη ἐκ μείζονος καθόλου ἀποφατικῆς, τῆς δὲ ἐλάττονος μερικῆς καταφατικῆς, μερικὸν συναγούσα ἀποφατικὸν τὸ συμπέρασμα, οἷον.

Τὸ λευκὸν κατ' οὐδενὸς αἰθίοπος,	Οὐδεὶς αἰθίοψ λευκός,
Τὸ γραμματικὸν κατά τινος αἰθίοπος,	Τίς αἰθίοψ γραμματικός,
Τὸ λευκὸν ἄρα τινὸς γραμματικοῦ.	Ἄρα τὶς ἂν γραμματ. λευκόν.

Ἡ ὀγδόη ἐκ μείζονος μερικῆς καταφατικῆς, τῆς δὲ ἐλάττονος καθόλου καταφατικῆς, μερικὸν συναγούσα καταφατικὸν τὸ συμπέρασμα, οἷον.

Τὸ σοφὸν κατά τινος ἀνοῦ,	Τὶς ἄνους σοφὸς,
Τὸ γελαστικὸν κατὰ παντὸς ἀνοῦ,	Πᾶς ἄνος γελαστικὸς,
Τὸ σοφὸν ἄρα κατά τινος γελαστικοῦ.	Ἄρα τὶ γελαστικὸν σοφόν.

Καὶ ἡ δεκάτη τετάρτη ἐκ μείζονος μερικῆς ἀποφατικῆς, τῆς δὲ ἐλάττονος καθόλου καταφατικῆς, μερικὸν ἀποφατικὸν συναγούσα, οἷον.

Τὸ γραμματικὸν κατὰ παντὸς ἀνοῦ,	Οὐ πᾶς ἄνους γραμματικὸς,
Τὸ γελαστικὸν κατὰ παντὸς ἀνοῦ,	Πᾶς ἄνους γελαστικὸς,
Τὸ γραμματικὸν ἄρα τινὸς γελαστικοῦ.	Ἄρα τὶ πᾶν γελαστικὸν γραμμ.

Τοσαῦται μὲν ἐπὶ τῶν τριῶν σχημάτων συλλογιστικαὶ συζυγίαι, αἱ δὲ παρὰ ταύτας ἀσυλλόγιστοί εἰσιν, ἃ κατὰ φύσιν συναγομένων τῶν ἄκρων. διάφορον γὰρ αὐταῖς γίνεται τὸ συναγόμενον, συμμεταπίπτον τῇ τῆς ὕλης διαφορᾷ. οἷον ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος, ὧν ἡ ἐλάττων ἐστὶν ἀποφατική. ποτὲ μὲν καταφατικὸν συναγούσαι, ὡς ἡ δευτέρα, ποτὲ δὲ ἀποφατικὸν, ὡς ἐπὶ τῆς αὐτῆς, οἷον.

Πᾶς ἄνους ζῶον,	Πᾶς ἄνους ζῶον,
Οὐδεὶς λίθος ἄνους,	Οὐδεὶς ἵππος ἄνους.
Ἄρα οὐδεὶς λίθος ζῶον.	Ἄρα πᾶς ἵππος ζῶον.

Τοιαῦται δὲ εἰσὶν ἥτε δευτέρα, τετάρτη, ε' ἡ ι' ιβ' ιδ' ις'. Ἀδόκιμοι δὲ,

δὲ, καὶ ὧν ἡ μείζων ἐσὶ μερικὴ, ἀποφατικὸν ὁμοίως καὶ καταφατικὸν συνάγουσαι κατὰ τὴν τῆς ὕλης διαφοράν, οἷον.

Τὶς ἵππος ἐσὶ λευκὸς,
Οὐδεὶς Κύκνος ἐσὶν ἵππος,
Ἄρα πᾶς Κύκνος ἐσὶ λευκὸς. Καὶ ἀποφατικὸν, οἷον.
Τὶς ἵππος ἐσὶ λευκὸς,
Οὐδεὶς Κόραξ ἐσὶν Ἵππος.
Ἄρα οὐδεὶς Κόραξ ἐσὶ λευκός.

Τοιαῦται εἰσὶν αἱ μετὰ τὴν ὀγδόην πᾶσαι. σὺν δὲ λόγῳ μετὰ τοῦ Φιλοσόφου εἰπεῖν, ὅσαι μὲν τῇ λοιπῶν ὁμοιοσχήμονες εἰσὶ συζυγίαι, εἰς τὸ παντελὲς τυγχάνουσιν ἀσυλλόγισοι, καὶ ἀδόκιμοι. Καλεῖ δὲ ὁμοιοσχήμονας, ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου σχήματος, ὅσαι ἀμφότεραι μερικαὶ καταφατικαὶ, ἢ ἀποφατικαὶ, καὶ ὅσαι ἀποφατικαὶ ἀμφότεραι καθόλε. ἐπὶ δὲ τῶ β'. σχήματος, ὅσαι ἀμφότεραι, ἢ ἐπὶ μέρους εἰσὶν, ἢ καταφατικαὶ, ἢ ἀποφατικαὶ ἀμφότεραι, ἄντε καθόλου ὦσιν, ἄντε ἐπὶ μέρους. Ἀνομοιοσχήμονας δὲ καλεῖ, ὅσαι κατὰ τὸ ποιὸν διαφαίρουσαι, τὴν ἀποφατικὴν πρόπασιν καθόλου ἔχουσι. τοιαῦται δὲ εἰσὶν ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου σχήματος, ἡ δευτέρα καὶ ἡ, αἱ αὐταὶ δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ τρίτου σχήματος. ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου ἡ δεκάτη μόνον. τὴν γὰρ δευτέραν καταλλήλως ἐθέμεθα συλλογιστικήν. Αἵτιαι οὖν αἱ ἀνομοιοσχήμονες, συλλογιστικαὶ γίνονται ἀκατάλληλοι, τὸ ἔλαττον ἄκρον κατὰ τοῦ μείζονος συνάγουσαι, οἷον ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος, ἡ δευτέρα.

Πᾶς ἄνος ἐσὶ ζῶον,
Οὐδὲν ἄλογον ἐσὶν ἄνος,
Ἄρα τὶ ζῶον οὐκ ἔσιν ἄλογον.

Καὶ ἡ ἐκ μείζονος μερικῆς καταφατικῆς, τῆς δὲ ἐλάττονος καθόλου ἀποφατικῆς, μερικὴν ἀποφατικὴν συνάγουσα, οἷον.

Τὶς ἄνος ἐσὶ λευκὸς,
Οὐδεὶς λίθος ἐσὶν ἄνος,
Ἄρα τὶ λευκὸν οὐκ ἔσι λίθος.

Τρεῖς δὲ ἑτέρας ἐκτίθησιν ὁ Θεόφραστος ἐπὶ τοῦ πρώτου Σχήματος. διαφέρουσι δὲ οὐδὲν τῆς πρώτης καὶ τρίτης, καὶ πέμπτης, πλὴν ὅσον ἀντεστραμμένως συνάγουσι τὸ ἔλαττον ἄκρον κατὰ τοῦ μείζονος, οἷον ἐπὶ τῆς πρώτης.

Τὸ ἔμψυχον κατὰ παντὸς ζώου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τὸ ζῶον κατὰ παντὸς ἀνοῦ,
Καὶ ὁ ἄνος ἄρα κατάτινος ἐμψύχου.

Ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῆς τείτης καὶ πέμπτης συζυγίας. ἐπὶ μὲν τῆς τείτης, οἷον.

Τὸ δίπουν κατὰ παντὸς γεωμέτρου,
Τὸ γεωμετρικὸν κατάτινος ἀνοῦ,
Ἄρα καὶ ὁ ἄνος κατάτινος δίποδος.

Ἐπὶ δὲ τῆς πέμπτης, οἷον.

Τὸ γραμματικὸν κατ' οὐδενὸς Ὄρνεος,
Ὁ Ὄρνις κατὰ παντὸς Κόρακος,
Καὶ ὁ Κόραξ κατ' οὐδενὸς γραμματικοῦ.

Τῷ δευτέρου Σχήματος ἡ δεκάτη, οἷον.

Τὶ ζῶον ἐστὶ λευκὸν,
Οὐδεὶς Κόραξ ἐστὶ λευκὸς,
Ἄρα τὶ ζῶον οὐκ ἔστι Κόραξ.

Ἐπὶ δὲ τοῦ τείτου Σχήματος, ἡ μὲν δευτέρα, οἷον.

Πᾶς ἄνος ἐστὶ δίπους,
Οὐδεὶς ἄνος ἐστὶν Ὄρνις,
Ἄρα τὶ δίπουν οὐκ ἔστιν Ὄρνις.

Ἡ δὲ δεκάτη, οἷον.

Τὶς ἄνος ἐστὶ λευκὸς,
Οὐδεὶς ἄνος ἐστὶ λίθος,
Ἄρα τὶ λευκὸν οὐκ ἔστι λίθος.

Τοσαῦται μὲν καὶ αἱ ἀκαταλήλως συλλογιστικαὶ συζυγίαι ἐπὶ τῶν τειῶν Σχημάτων.

Λέξεις συμβολικαὶ φερόμεναι παρὰ τῷ Φιλοσόφῳ ἐνταῦθα.

Τοῦ ά. χήματος. Γράμματα. Ἔγραψε. Γραφίδι. Τεχνικός.
Τοῦ β. χήματος. Ἔγραψε. Κάτεχε. Μέτριον. Ἄχολον.
Τοῦ γ. χήματος. Ἅπασι. Σθεναρός. Ἰσάκις. Λαπίδι. Ὁμαλός. Φέρισος.

Περὶ

Περὶ τῶν φωνῶν, δι' ὧν αἱ συζυγίαι δηλοῦνται τῶν συλλογισμῶν ἐφ' ἑκάστου σχήματος.

Δηλοῦνται τοιγαροῦν αἱ τέτταρες κατάλληλοι συλλογιστικαὶ συζυγίαι τοῦ πρώτου σχήματος διὰ τῶν τοιῶνδε φωνῶν, Γράμματα, Σαυίδι, Θέασε, Τεχνικός. αἱ δὲ ἀκατάλληλος συλλογιστικαὶ πέντε ἐπὶ τῶ αὐτῶ σχήματος διὰ τόπων. Γράφαλιν, Τάσσημο, Σάβιτιν, Θέαζον, Τίνσημο.

Αἱ δὲ τοῦ δευτέρου συλλογιστικαὶ καταλλήλως τέτταρες συζυγίαι, δηλοῦνται διὰ τούτων Θάμβενεν, Γράψοδο, Θέναζε, Τσήιο. Ἀκατάλληλος δὲ ἐπ' αὐτοῦ ἐστὶ μία δηλουμένη, διὰ τῆς φωνῆς ταύτης. Τίσημο.

Ἐπὶ τοῦ τρίτου, ἓξ εἰσὶν αἱ συλλογιστικαὶ συζυγίαι. διὰ τῆς ἑφεξῆς δηλούμεναι φωνῶν. Σάβασι, Σάεινι, Τέπασο, Τέεινθο, Σπινθαμὴν, Γοργάδο.

Ἀκαταλλήλως δὲ συλλογιστικαὶ ἐπ' αὐτῶ δύο, δηλέμεναι διὰ τῆς φωνῶν τούτων, Τάσεμο, Τίνεμο.

Ἑκάστη δὲ συζυγία ἐν ἑκάστῳ Σχήματι καλείσθω ἀπὸ τῆς προκειμένης αὐτῇ λέξεως, ἡ μὲν Γράμματα δηλαδὴ, ἡ δὲ Σαυίδι, καὶ ἑφεξῆς ὁμοίως. διαγεγράφθωσαν δὲ ἑφεξῆς ἐπὶ διαγράμματος, εἰς ῥᾳστέραν κατάληψιν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Α'. Σχήματος.				Β'. Σχήματος.				Γ'. Σχήματος.			
Καπάλληλοι.			Ἀκαπάλληλοι.	Καπάλληλοι.			Ἀκαπάλληλοι.	Καπάλληλοι.			Ἀκαπάλληλοι.
1	α α	Γράμματα.	Γράφαλιν.	1	α α			1	α α	Σάβασι.	
2	α ε		Τάσευμο.	2	α ε	Θάμβευσθ.		2	α ε		Τάσευμο.
3	α ι	Σανίδι.	Σάβιτιν.	3	α ι			3	α ι	Σάειμι.	
4	α ο			4	α ο	Γράψοδο.		4	α ο		
5	ε α	Θέασε.	Θέαζεν.	5	ε α	Θέναζε.		5	ε α	Τέπασο.	
6	ε ε			6	ε ε			6	ε ε		
7	ε ι	Τεχνικός.		7	ε ι	Τένιο.		7	ε ι	Τέειν-θο.	
8	ε ο			8	ε ο			8	ε ο		
9	ι α			9	ι α			9	ι α	Σπιν-θαμήν.	
10	ι ε		Τίνευμο.	10	ι ε		Τίνευμο.	10	ι ε		Τίνε-μο.
11	ι ι			11	ι ι			11	ι ι		
12	ι ο			12	ι ο			12	ι ο		
13	ο α			13	ο α			13	ο α	Γορ-γάδο.	
14	ο ε			14	ο ε			14	ο ε		
15	ο ι			15	ο ι			15	ο ι		
16	ο ο			16	ο ο			16	ο ο		

Παρα-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Παραδείγματα τοῦ πρώτου Σχήματος τῶν καταλλήλων συζυγιῶν.

Γρά Παῦ Ζῶον ἐστὶν αἰσθητικὸν,
μμα Πᾶς ἄνος ἐστὶ Ζῶον,
τα Πᾶς ἄρα ἄνος ἐστὶν αἰσθητικόν.

Παῦ β̄ ἐστὶν ᾱ
Παῦ γ̄ ἐστὶ β̄
Ἄρα παῦ γ̄ ἐστὶν ᾱ.

Σα Παῦ πτερωτὸν ἵπταται,
νί Τὶς Κόραξ ἐστὶ πτερωτὸν,
δι Ἄρα τὶς Κόραξ ἵπταται.

Κόραξ. Πτερωτόν Ἵπταται. Δίπουν.

Θέ Οὐδὲν τετράπουν ἐστὶ γραμματικόν.
α Πᾶς Ὄνος ἐστὶ τετράπουν,
σε Ἄρα οὐδεὶς Ὄνος ἐστὶ γραμματικός.

Ὄρνις. Δίπουν.

Τε Οὐδὲν Ὄρνεον λογικὸν,
χνι Τὶ δίπουν ἐστὶν Ὄρνεον,
κὸς Ἄρα τί δίπουν οὐκ ἔστι λογικόν.

Γελασικόν. Λογικόν. Ἄνος.

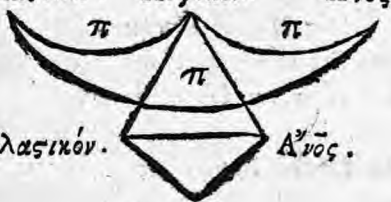

Συζυγίαι ἀκαταλλήλοι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ.

Γρά Πᾶς Ὄρνις πτηνὸν,
φα Πᾶς Κόραξ Ὄρνις,
λιν Ἄρα τί πτηνὸν ἐστὶ Κόραξ.

Τάσ Παῦ φυτὸν ἔμψυχον,
σν Οὐδεὶς Ὄρνις φυτὸν,
μο Ἄρα τὶ ἔμψυχον οὐκ ἔστιν Ὄρνις.

Σά Πᾶς γεωμέτρης δίπουν,
βι Τὶς ἄνος γεωμέτρης,
τιν Ἄρα τί δίπουν ἄνος.

Θέ

Θέ Οὐδεὶς Ὄρνις γραμματικὸς,
α Πᾶς Κόραξ Ὄρνις,
ζσν Ἄρα οὐδεὶς γραμματικὸς Κόραξ.

Τίν Τὶ πτᾶπτοιω ἐστὶν Ὄνος,
σν Οὐδεὶς Ὄρνις ἐστὶ πτᾶπτοιω,
μο Ἄρα τὶς Ὄνος οὐκ ἔστιν Ὄρνις.

Παραδείγματα τῶν καταλλήλων συζυγιῶν ἐπὶ τοῦ δευτέρου Σχήματος.

Θάμ Πᾶς Ὄρνις δίπτοιω,
βσν Οὐδεὶς Ἵππος δίπτοιω,
σν Ἄρα οὐδεὶς Ἵππος Ὄρνις:

Γρά Πᾶς Κόραξ δίπτοιω,
φο Τὶς Ὄνος οὐ δίπτοιω,
δο Ἄρα τὶς Ὄνος οὐκ ἔστι Κόραξ.

Θσὶ Οὐδεὶς Γεωμέτρης πτᾶπτοιω,
α Πᾶς Ἵππος πτᾶπτοιω,
ζε Ἄρα οὐδεὶς Ἵππος γεωμέτρης.

Τσὶ Οὐδεὶς γραμματικὸς πτηνὸν,
ι Τὶς Κόραξ πτηνὸν,
ο Ἄρα τὶς Κόραξ οὐκ ἔστι γραμματικός.

Ἀκαταλλήλως ἢ τοῦ αὐτοῦ Σχήματος.

Τί Τὶς Ἀνὸς γεωμέτρης,
σν Οὐδεὶς ἀμαθὴς γεωμέτρης,
μο Ἄρα τὶς Ἀνὸς οὐκ ἔστιν ἀμαθής.

Συζυ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Συζυγίαι καταλληλοι τοῦ τείτου Σχήματος.

Σά Πᾶς Κύων ὑλακτεῖ,
βα Πᾶς Κύων τεθράπους,
σι Ἄρα τὶ τεθράπους ὑλακτεῖ.

Σά Πᾶς Ὄρνις ἵπταται,
ει Τὶς Ὄρνις ἐσὶ θαλάσσιος,
νι Ἄρα τὶ θαλάσσιον ἵπταται.

Τέ Οὐδεὶς Ἰχθὺς ᾄδει,
τα Πᾶς Ἰχθὺς ἄπους,
σο Ἄρα τὶ ἄπους οὐκ ᾄδει.

Τέ Οὐδὲν ἀναπνευστικὸν ὕδωρ,
ειν Τὶ ἀναπνευστικὸν δίπους,
θο Ἄρα τί δίπους οὐκ ἔσιν ὕδωρ.

Σπιν Τὶς Ἰχθὺς σκαίρει,
θα Πᾶς Ἰχθὺς ἄφωνος,
μὶν Ἄρα τὶ ἄφωνον σκαίρει.

Γορ Τί δένδρον οὐκ ἔσι Συκῆ,
γά Παῦ δένδρον ἔμψυχον,
δο Ἄρα τὶ ἔμψυχον οὐκ ἔσι Συκῆ.

Ἀκαταλληλοι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Σχήματος.

Τά Πᾶσα Συκῆ φυτὸν,
σε Οὐδεμία Συκῆ Ἐλαία,
μο Ἄρα τὶ φυτὸν οὐκ ἔσιν Ἐλαία.

Τί Τὶς γραμματικὸς δίπους,
νε Οὐδεὶς γραμματικὸς Ὄρνις,
μο Ἄρα τὶ δίπους οὐκ ἔσιν Ὄρνις.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Παρατήρησις περὶ τὰ τῶν συλλογισμῶν Σχήματα.

Καθόλου παρατηρητέον περὶ τὰ ἐκτεθέντα τῆς συλλογισμῶν σχήματα, ὅτι ἐκ δύο ἀποφατικῶν, οὐκ ἔστι συλλογίσασθαι, οὔτε ἐκ δύο μερικῶν, ἐπισημονικῶς, ὅτι ἐξ ἁπλῶν μερικῶν μὲν, ἢ ἀπροσδιορίστων, οὐδὲν ἀναγκαίως ἕπεται διὰ τὸν τοῦ σχήματος λόγον. ὡς ἂν εἴτις εἴποι. τὶς ἄνθρωπος ἐστὶ σοφὸς, ὁ Σωκράτης ἐστὶν ἄνθρωπος, ἆρα ὁ Σωκράτης ἐστὶ σοφός. Τῷ δὲ λόγῳ τῆς ὕλης ἕπεταί ποτε τὶ ἐξ ἀνάγκης. ὡς ἂν εἴτις εἴποι. τὶ ζῶον ἐστὶν οὐσία, τὶς ἄνθρωπος ἐστὶ ζῶον, ἆρα τὶς ἄνθρωπος ἐστὶν οὐσία. Οὔτε ἐκ μόνων ἀποφατικῶν, οὐδὲν ἀναγκαῖον συναίγεται συμπέρασμα, τῷ τοῦ σχήματος λόγῳ. οἷον, οὐδὲν συμβεβηκὸς ἔχει, οὐδεὶς ἄνθρωπος ἐστὶ συμβεβηκὸς, ἆρα οὐδεὶς ἄνθρωπος ἔχει. Καπὰ δὲ τὴν ὕλην ἕπεται ἀληθὲς τὸ συμπέρασμα. οἷον, οὐδεὶς Ἄνθρωπος ἐστὶ λίθος, οὐδεὶς Ἵππος ἐστὶν Ἄνθρωπος, ἆρα οὐδεὶς Ἵππος ἐστὶ λίθος.

Περὶ τῆς ἀναγωγῆς τῶν Συλλογισμῶν τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου Σχήματος ἐπὶ τοὺς τέτταρας τρόπους τοῦ πρώτου Σχήματος καταλλήλως συμπεραίνοντας.

Τελειοῦνται τοιγαροῦν οἱ Συλλογισμοὶ τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου σχήματος, ἐπὶ τὸ πρῶτον ἀναγόμενοι Σχῆμα, ἐν ᾧ ἐκδηλότερον γίνεται τὸ ἀναγκαῖον τῆς συναγωγῆς αὐτῷ δυσὶ τρόποις, οἱ μὲν διὰ ἀντιστροφῆς τῆς προτάσεων, οἱ δὲ διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον δείξεως. Οἱ μὲν οὖν τοῦ δευτέρου Σχήματος συλλογιστικοὶ τρόποι, ἀνάγονται ἐπὶ τὸ πρῶτον διὰ ἀντιστροφῆς τῆς μείζονος προτάσεως, πλὴν τοῦ Γραφσδο. Οἱ δὲ τοῦ τρίτου διὰ ἀντιστροφῆς τῆς ἐλάττονος, πλὴν τοῦ Γοργάδο. Δηλοῦται δὲ ἡμῖν ἀπὸ τῆς ἀρκτικῶν συμφώνων τῆς ἐν ἑκάστῃ συζυγίᾳ κειμένων λέξεων. ἐπὶ τίνα τῆς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καταλλήλων τρόπον ἀνακτέον ἕκαστον τῆς ἐν τῷ δευτέρῳ καὶ τρίτῳ. Ὅσαι γὰρ ἀπὸ τοῦ Γ ἄρχονται ἐπὶ τὴν ἐν τῷ πρώτῳ πρώτην ἀνάγονται συζυγίαν, δηλαδὴ τὰ Γράμματα. ὅσαι δὲ ἀπὸ τοῦ Σ ἐπὶ τὴν Σαπίδι. καὶ ὅλως αἱ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ συμφώνου,

ἐπὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐπὶ τὰς ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἀρχομένας συμφώνου πεφύκασι μεταφέρεσθαι. Τῶν δὲ λοιπῶν συμφώνων τῷ ὃ ἐν ταῖς αὐταῖς λέξεσι, τὸ μὲν Ν̄ καὶ Σ̄, οὗθα ἂν πρόσκειται, ἀντιστροφὴν δηλοῦσι τῆς προτάσεων. τὸ μὲν Ν̄ ἁπλῶς ἁπλῶν ἀντιστροφὴν, τοῦ αὐτοῦ δηλαδὴ φυλαττομένου ποιοῦτε καὶ ποσοῦ μετὰ τοῦ συμπληθύειν. τὸ δὲ Σ̄ τινὶ κατὰ συμβεβηκὸς ἁπλῶν ἀντιστροφὴν δηλοῖ. ἐφ' ἧς μεταβαλλομένου τοῦ ποσοῦ, τὸ ποιὸν μένει ταὐτόν. Ἐν αἷς δὲ λέξεσι τὸ Μ̄ ἐνυπάρχει, μετάθεσιν τῆς προτάσεων σημαίνει. Ἐφ' ὧν δὲ τὸ Δ̄ πρόσκειται, τὸν Συλλογισμὸν δηλοῖ, μὴ ἄλλως δείκνυσθαι διὰ τὸ πρώτε Σχήματος, ἢ τῇ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ. (1) τὰ δὲ παρὰ ταῦτα παρέλκει.

Περὶ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς.

ΠΡῶτος τοιγαροῦν τρόπος καθ' ὃν οἱ ἀτελεῖς συλλογισμοὶ ἐμπεδοῦνται διὰ τῆς τελείων τοῦ πρώτου Σχήματος ἐστὶν ὁ ἤδη ἐκτεθείς. δεύτερος δὲ τρόπος αὐτὸ τοῦτο κατεργαζόμενος, δεῖξις ἐστὶν εἰς ἀδύνατόν τι ἀπάγουσα τὸν προσδιαλεγόμενον. ὅθεν ἡ ἀπαγωγὴ εἴρηται εἰς ἀδύνατον. Ἔστι δὲ αὕτη ἡ δεῖξις συλλογισμὸς ἐξ ὑποθέσεως, ὃς τὸ ἀντιφατικῶς ἀντικείμενον τοῦ ὃ βούλεται δεῖξαι ὑποθέμενος, διὰ τούτου αὐτῷ καὶ ἄλλης τινὸς ὁμολογουμένης προτάσεως, ἀδύνατόν τι δεικτικῶς συλλογίζεται ἑπόμενον διὰ τὴν ὑπόθεσιν, δι' οὗ ἀναιρεῖται μὲν ἡ ὑπόθεσις, τίθεται δὲ τὸ ἀντικείμενον τῆς ὑποθέσεως, ὅπερ ἐβούλετο δεῖξαι, τῷ δεῖν ἀεὶ τὸ ἕτερον μόριον τῆς ἀντιφάσεως ἀληθεύειν. Διὰ ταύτης οὖν τῆς δείξεως καὶ οἱ ἄλλοι μὲν ἐμπεδοῦνται συλλογισμοὶ, ἰδίᾳ δὲ ὁ Γράφοδο ἐν τῷ δευτέρῳ Σχήματι, καὶ ὁ Γοργάδο ἐν τῷ τείτῳ. οὓς οὐδὲ κατὰ τὴν πρώτην μέθοδον ἐνδέχεται ἐπὶ τὸ πρῶτον ἀναχθῆναι Σχῆμα. πλὴν διὰ μόνης τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς ἀμφότεροι ἐπὶ τὸν Γράμματα ἀνάγονται τοῦ πρώτου χήματος. οἷον ἐπὶ τοῦ Γράφοδο ἔστω συλλογισμὸς ἐν τῷ δευτέρῳ χήματι.

Γρά Πᾶν Ζῶον αἰσθητικὸν,
φο Οὐ πᾶν ἔμψυχον αἰσθητικὸν,
δο Οὐ πᾶν ἔμψυχον ἄρα Ζῶον.

Pag. 395

(1) Ὡς π̄, Τ̄, Ρ̄, καὶ τὰ λοιπά.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τούτου τοῦ Συλλογισμοῦ εἴτις ὁμολογήσας τὰς προτάσεις, ἀποφήσειε τὸ συναγόμενον, δειχθήσεται δι' ἀπαγωγῆς οὕτω προσλαβόντες τὸ ἀντιφατικῶς ἀντικείμενον τοῦ συναγομένε, ὅπερ ἐστὶ πᾶν ἔμψυχον ἐστὶ ζῶον, καὶ τῷ προτάσεων τινὶ μείζονα, ἢ ὁμολόγηται τῷ προσδεχομένῳ, συνάξομεν ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος ἐν τῇ πρώτῃ συζυγίᾳ, πᾶν ἔμψυχον ἐστὶν αἰσθητικόν. ὅπερ ἀντίκειται τῇ ὁμολογηθείσῃ προτάσει. οἷον.

Πᾶν Ζῶον αἰσθητικὸν,
Πᾶν ἔμψυχον· Ζῶον,
Πᾶν ἄρα ἔμψυχον αἰσθητικόν.

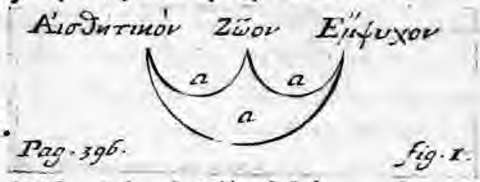

Pag. 396. fig. 1.

Ἐπεὶ τοιγαροῦν τὸ συναχθὲν ψεῦδος ἐστὶ, ψευδὴς ἡ ἑτέρα πάντως τῶν προτάσεων· ἐκ γὰρ ἀληθῶν οὐ συνάγεται ψεῦδος, ἀλλ' ἢ ἀληθές. ἀλλ' ἡ μὲν μείζων ὡμολόγηται, ψευδὴς ἄρα ἡ ἐλάττων ἣν ὑπεθέμεθα. εἰ δὲ ψευδὴς ἡ ἐλάττων, ἀληθὲς ἄρα τὸ ἀντικείμενον ἐκείνης ἀντιφατικῶς, ὅπερ ἦν συναγόμενον τῷ ἀρχῷ, διὰ τοῦ Γράψοδο συλλογισμοῦ. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ τελίου Σχήματος ὁ Γοργάδο ἐμπεδοῦται, ἀναγόμενος εἰς τὸν Γράμματα τοῦ πρώτου σχήματος διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς. Ἔστω συλλογισμὸς ἐπὶ τοῦ τελίου σχήματος ἐν Γοργάδο.

Γορ Οὐ πᾶς ἄνος λευκός,
γα Πᾶς ἄνος Ζῶον,
δο Ἄρα τί Ζῶον οὐκ ἔστι λευκόν.

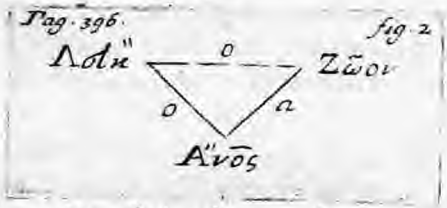

Pag. 396. fig. 2.

Εἴτις οὖν ὁμολογήσας τὰς προτάσεις, ἀποφήσειε τὸ συναγόμενον, μεταληπτέον τὸ ἀντιφατικῶς ἀντικείμενον τοῦ συναγομένου. ὅπερ ἐστὶ πᾶν ζῶον λευκόν. καὶ τινὶ ἐλάττονα τινὶ ὁμολογηθεῖσαν ἐν τῷ συλλογισμῷ, καὶ οὕτω συλλογιστέον.

Πᾶν ζῶον λευκὸν,
Πᾶς ἄνος ζῶον,
Πᾶς ἄρα ἄνος λευκός.

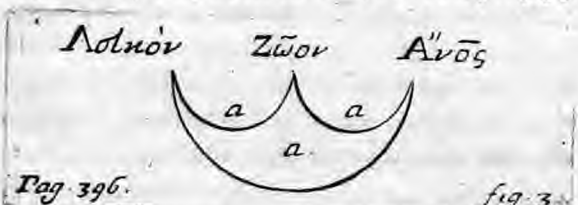

Pag. 396. fig. 3.

Ὅπερ ἀντίκειται τῇ ὁμολογηθείσῃ προτάσει. εἰ οὖν τὸ πᾶς ἄνθρωπος

πος λευκὸς, ψεῦδος ἐστὶ διὰ τὴν ὑπόθεσιν, ἡ ὑπόθεσις ἄρα ἔσαι ψευδὴς, τὸ δὲ ἀντικείμενον ἐκείνης ἀληθὲς, ὅπερ ἦν τὸ τὴν ἀρχὴν σωιαχθὲν διὰ τοῦ Γοργάδο.

Ποσαχῶς ἡ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγή.

Ἡ Διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς δεῖξις, τεσσαχῶς ἐνδέχεται γίνεσθαι. Πρῶτον λαμβάνουσι τὸ ἀντιφατικῶς ἀντικείμενον τοῦ συμπεράσματος ἀντὶ μείζονος. τῆς δὲ μείζονος εἰς ἐλάττω μεταθεμένης. ᾧ δὴ τρόπῳ, αἱ τέτταρες ἀναπάλληλοι συζυγίαι τὰ πρῶτα σχήματος δείκνυνται, πλὴν τῆς Θέαζεν. β'. Αὕτη (1) δὲ ἡ συζυγία ἀνάγεται ἐπὶ τὸ πρῶτον Σχῆμα, ᾧ ἐμπεδοῦται, τῆς μὲν ἐλάττονος μεταθεμένης εἰς μείζονα, τοῦ δὲ ἀντικειμένου τῷ συναγομένῳ, ἐλάττονος χώραν πληρούντος. Τρίτον τὸ μὲν ἀντικείμενον τοῦ συμπεράσματος ἀντὶ ἐλάττονος λαμβάνουσιν, ὑπομενούσης τῆς μείζονος κατὰ χώραν. ᾧ δὴ τρόπῳ, ἐμπεδοῦνται διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον δείξεως, πᾶσαι αἱ (2) κατάλληλοι συζυγίαι τοῦ δευτέρου σχήματος. Τέταρτον γίνεται ἀπαγωγὴ ᾗ ἐμπέδωσις λαμβάνουσι τὸ ἀντικείμενον τοῦ συμπεράσματος ἀντὶ τῆς μείζονος, ὑπομενούσης τῆς ἐλάττονος κατὰ χώραν, ᾧ δὴ τρόπῳ ἐμπεδοῦνται πᾶσαι αἱ κατάλληλοι συζυγίαι τοῦ τρίτου σχήματος, διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον δείξεως. Ἵνα δὲ δυκερνέστερον ληφθείη ⁊ βεβαιότερον σχηματίσοι τῇ μνήμῃ τὰ εἰρημένα, σημειούσθω ἐφεξῆς ἐν τισὶ στίχοις ταῦτα.

Τὸ ō ἀντὶ τοῦ ā ᾗ τὸ ā ψευδέσθω ē.
Τὸ ō ἀντὶ τοῦ ē ᾗ τὸ ē ψευδέσθω ā.
Τὸ ō ἀντὶ τοῦ ē ὑπομενόντος τοῦ ā.
Τὸ ō ἀντὶ τοῦ ā ὑπομενόντος τοῦ ē.

Ὁ πρῶτος στίχος δηλοῖ τὸν τρόπον τῆς ἀναγωγῆς, καθ' ὃν αἱ ἀνατάλληλοι τοῦ πρώτου σχήματος τελειοῦνται, πλὴν τῆς Θέαζεν. Ὁ δεύτερος τὸν τρόπον καθ' ὃν ἡ συζυγία τῆς Θέαζεν. Ὁ τρίτος καθ' ὃν ἡ ἐν τῷ δευτέρῳ σχήματι, Καὶ ὁ τέταρτος καθ' ὃν ἡ ἐν τῷ τρίτῳ. ἐφ' ὧν τὸ μὲν ō σημαίνει τὴν ληφθεῖσαν ἀντιφατικὴν τοῦ συμπεράσματος, τὸ δὲ ā τὴν ζονα πρότασιν, τὸ δὲ ē τὴν ἐλάττονα.

Ὅπως

(1) Ἡ Θέαζεν. (2) Ἐξαιρέτως ἡ γράφουσα.

Ὅπως πάντες οἱ Συλλογισμοὶ τελειοῦνται διὰ τῶν δύο (1) καθόλου τῶν ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι.

Τὸν οὖν εἰρημένον ξόπον διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον δηλονότι δείξεως, καὶ οἱ λοιποὶ πάντες Συλλογισμοὶ τελειοῦνται ἀναγόμενοι ἐπὶ τὸ πρῶτον Σχῆμα. ἐπεὶ δὲ τῷ ἐν τῷ πρώτῳ Σχήματι τελειότατοι εἰσὶν, οἱ τὰ καθόλου συνάγοντες προβλήματα, ὁ Γράμματα δηλαδὴ, καὶ ὁ Θέασε, τοῦ πρώτου σχήματος, διὰ τούτων δείκνυσι πάντας τελειουμένους ὁ Φιλόσοφος. τοῦ μὲν γὰρ δευτέρου σχήματος οἱ τὰ καθόλου συνάγοντες προβλήματα, ἐπὶ τὸν Θέασε τοῦ πρώτου Σχήματος προδήλως ἀνάγονται, ἀντιστρεφομένης τῆς ἐν αὐτοῖς καθόλου ἀποφατικῆς προτάσεως. Τῶν δὲ λοιπῶν δύο, διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον δείξεως. ὁ μὲν Γράφοδο ἐπὶ τὸν Γράμματα, ὡς ἀνωτέρω δέδεικται. ὁ δὲ Τένιο ἐπὶ τὸν Θέασε, ἀνάγεται, ξόπῳ τοιῷδε. εἰ τὸ συναγόμενον ἀποφήσειέ τις, ὁμολογήσας τὰς προτάσεις τοῦ Τένιο, ἕξει τὸ ἀντικείμενον ἐκείνου μεταλαβεῖν, ἐξ οὗ ἀντὶ ἐλάττονος, καὶ τῆς μείζονος τοῦ αὐτοῦ συλλογισμοῦ, συνάγεται ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος ἀδύνατόν τι. ἔσω συλλογισμὸς ἐπὶ τοῦ Τένιο.

Pag. 398.

Τέ Οὐδεὶς λίθος ζῶον,
νι Τὶ σῶμα ζῶον,
ο Τὶ σῶμα ἄρα οὐκ ἔστι λίθος.

Μεταφέρεται ἐπὶ τὸν Θέασε τὸν εἰρημένον ξόπον.

Θέ Οὐδεὶς λίθος ζῶον,
α Πᾶν σῶμα λίθος,
σε Οὐδὲν ἄρα σῶμα ζῶον.

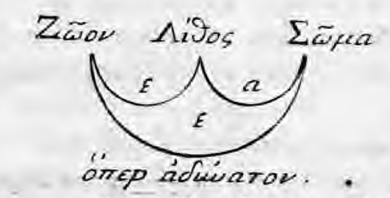

ὅπερ ἀδύνατον.

Οἱ δὲ μερικοὶ δύο τῶ πρώτου Σχήματος, ὁ Σαϊδι, καὶ Τεχνικὸς μεταφέρονται διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγούσης δείξεως, ἐπὶ τοὺς δύο καθόλου τοῦ δευτέρου σχήματος, ὁ μὲν Σαϊδὶ ἐπὶ τὸν Θάμβενεν, οὕτω.

Σα

(1) Ἤτοι γράμματα, Θίασι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Σα Πᾶς ἄνος λογικός,
νί Τί ζῶον ἐστὶν ἄνος,
δι Ἄρα τὶ ζῶον λογικόν.

Θάμ Πᾶς ἄνος λογικός,
βσν Οὐδὲν ζῶον λογικὸν,
σν Οὐδὲν ἄρα ζῶον ἄνος.

Pag. 399.

Λογικόν Ἄνος Ζῶον

ὅπερ ἀδύνατον.

Ο δὲ Τεχνικὸς ἀνάγεται ἐπὶ τὸν Θέναζε. ἔστω συλλογισμὸς τῶ Τεχνικός.

Τε Οὐδεὶς ἄνος ἄλογον,
χνι Τί ζῶον ἄνος,
νὸς Ἄρα τὶ ζῶον οὐκ ἔστιν ἄλογον.

Θέ Οὐδεὶς ἄνος ἄλογον,
να Παῦ ζῶον ἄλογον,
ζε Οὐδὲν ἄρα ζῶον ἄνος.

Ἄλογον Ἄνος Ζῶον

ὅπερ ἀδύνατον.

Ἐπεὶ οὖν οἱ ἐν τῷ δευτέρῳ Σχήματι ἀνάγονται πάντες εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ Σχήματι καθόλου Συλλογισμοὺς ὡς δέδεικται, οἱ δὲ κατὰ μέρος ἐν τῷ πρώτῳ ἀνάγονται εἰς τοὺς ἐν τῷ δευτέρῳ, καὶ οἱ κατὰ μέρος ἄρα ἐν τῷ πρώτῳ ἀναχθήσονται εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ καθόλου.

Ὅτι δὲ καὶ οἱ τοῦ τρίτου σχήματος ἀνάγονται εἰς τοὺς εἰρημένους δύο τοῦ πρώτου Σχήματος καθόλου συλλογισμοὺς δείκνυται. πάντες γὰρ πλὴν τοῦ Γοργάδο ἐδείχθησαν ἀνωτέρω, ἀναγόμενοι ἐπὶ τοὺς κατὰ μέρος τοῦ πρώτου Σχήματος, τοὺς δὲ κατὰ μέρος τῆς ἐν τῷ πρώτῳ Σχήματι, εἰς τοὺς καθόλου τῆς ἐν τῷ πρώτῳ Σχήματι ἀνάγεσθαι διὰ τῆς (1) ἐν τῷ δευτέρῳ καθόλου ἄρτι δεδειχότες ἐσμεν, καὶ οἱ τοῦ τρίτου ἄρα Σχήματος ἐπὶ τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καθόλου ἀναχθήσονται, πλὴν τοῦ Γοργάδο. ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τοῦτον τὸν Γοργάδο ἐπὶ τὸν Γράμματα ἀνάγεσθαι διὰ τῆς ἀδυνάτου ἀπαγωγῆς, ἤδη δέδεικται. πάντες ἄρα οἱ συλλογισμοὶ

(1) Θάμβσνσν, Θέναζε.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μοὶ τελειοῦῦται διὰ τῆ δύο καθόλου τοῦ πρώτου χήματος εἰς ἐκείνους ἀναγόμενοι. καὶ περὶ τούτων μὲν ἄλις.

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Περὶ (1) αἱρέσεως Προτάσεων, ἤτοι τοῦ μέσου Ὅρου.

Τέχνης μὲν (οἷα δήπου καὶ πάσης ἐπικτήτου ἕξεως) ἴδιον τὸν ἀρχὴν ἀτελῶς παραδίδοσθαι, κατὰ κοινότερον λόγον ποριζομένης, προϊούσης δὲ ἀεὶ ἐπὶ τὸ τελεώτερον ἔρχεσθαι, κατὰ τοὺς εἰδικωτέρους ἑαυτῆς προσλαμβανομένης λόγους. Τεχνίτης δ' ἐστὶν ἄριστος, ὁ μὴ μόνον εἰδὼς ὅπως ἔπασα χρὴ τὰ τῆς τέχνης διαπράττεσθαι, ἀλλὰ καὶ προχείρως, καὶ θαμαρῶς ἀποτελεῖν τὰ αὐτά. ὅτου χάριν ἡμῖν ὁ Φιλόσοφος ἐν (2) τῷ πρώτῳ τῆ εἰς τέλος τοῦ παρόντος βιβλίου τὸν ζόπον εἰσηγησάμενος τῆς τοῦ Συλλογισμοῦ κατασκευῆς, μέθοδον ἤδη ἐν τῷ δευτέρῳ τμήματι παραδοῦναι προβάλλεται, καθ' ἣν ἡμῖν θαμαρὴς γένοιτο ἡ (3) τούτου κατασκευή. ἔσαι δὲ τοῦθ' ἥπερ προτάσεων θαμοιροῦμεν, ἐξ ὧν οἱ Συλλογισμοί. Προτάσεων δὲ θαπορήσομεν, εἴγε προχείρως, καὶ θαπέπως τοῦ μέσου καταντυχάνειν ἐσόμεθα θυνατοί. τριῶν γὰρ ὄντων τῆ Ὅρων, ἐξ ὧν ἕκαστος τῆ Συλλογισμῶν τεχνουργεῖται, τὰ μὲν (4) δύο ἄκρα ἐπὶ τοῦ προβλήματος κεῖται, λοιπὸς δὲ μόνος ὁ μέσος Ὅρος, οὗ τὴν εὕρεσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος διδασκόμεθα. οὐχ ἁπλῶς δὲ, ἀλλὰ καθὸ μόνον εἰς κατασκευὴν ἀνήκει τοῦ συλλογισμοῦ γενικῶς. τῆς γὰρ ἀποδείξεως ὅπως χρὴ ἐκλέγεσθαι τὰς προτάσεις, ἰδίᾳ ἐπὶ τῆ ὑστέρων Ἀναλυτικῶν πραγματεύεται ὁ Φιλόσοφος, ὥσπερ καὶ τὰς τοῦ πιθανοῦ Συλλογισμοῦ ἐν τοῖς Τοπικοῖς, καὶ περὶ Σοφιστικῶν Ἐλέγχων ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα διδάσκει.

Διαί-

(1) Ἢ τὸ θύσεως. (2) Μέρει δηλαδὴ τοῦ πρώτου βιβλίου τῆ πρότερων ἀναλυτικῶν τοῦ εἰς τέλος διαιρεθέντος μέρη. (3) Τοῦ συλλογισμοῦ δηλαδή. εἴρηται γὰρ ἄριστος τεχνίτης ἐστὶν ὁ μὴ μόνον εἰδὼς ὅπως τὰ τῆς τέχνης διαπράττεται, ἀλλὰ καὶ ὁ προχείρως ταῦτα ἀποτελῶν. (4) Τὸ μεῖζον ἄκρον, καὶ τὸ ἔλαττον ἄκρον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Διαίρεσις τοῦ δευτέρου Τμήματος.

Δῆλοι δ' αὖτις τὸ δεύτερον τοῦτο τμῆμα τοῦ ἀρχοῦ εἰς δύο, ὧν τὸ μὲν τοῦ πρώτου μέρους κανόνας ἡμῖν προτίθεται, δι' ὧν τοῦ ἀρέσιν ἐνδείκνυται τῆς προτάσεων, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ περὶ διαιρέσεως διαλαμβάνει. Τὸ πρῶτον αὖθις εἰς τρία ὑποδιαιρεῖται μέρη, ὧν τὸ μὲν περιέχει ὅσα ἀνήκουσι γενικώτερον ἐπὶ πάντα τὰ προβλήματα. τὸ δὲ σαφέστερον περιέχει, τὰ εἰς ἕκαστον ἰδίᾳ ἀνήκοντα τῆς προβλημάτων. ἐν δὲ τῷ λοιπῷ πραγματεύεται, ὅσα τοῖς προβλήμασιν ἰδίᾳ ἑκάστης ὑπηρήμης προσήκει, οἷα εἰσὶν οἱ περὶ ὑρέσεως φυσικῶν συλλογισμῶν κανόνες, ἢ γεωμετρικῶν, καὶ τῆς τοιούτων.

Κέχρηται δὲ μεθόδῳ κατὰ φυσικὴν τάξιν τε καὶ διδασκαλίαν. ἀπὸ γὰρ τῆς καθολικωτέρων ἀρχόμενος καὶ κοινῶν, προέρχεται ἐπὶ τὰ μερικώτερά τε καὶ εἰδικώτερα. Πρὸ μέντοι τοῦ ἄρξασθαι τῆς τῶν κανόνων ἐνθέσεως, προαναπρούεταί τινα ἀναγκαίως προληπτέα, οἷον, ὑποθέσεις τε τῆς ῥηθησομένων, καὶ προασφαλήσεις.

Ταῦτα δ' εἰσὶν ὅτι τῆς ὄντων, ὅσα μὲν καθ' ἕκαστα καὶ αἰθητὰ τυγχάνει, αὐτὰ μὲν κατ' οὐδενὸς πέφυκε κατηγορεῖσθαι, πλὴν ὡς κατὰ συμβεβηκὸς, ἤτοι παρὰ φύσιν, ὡς ὅτε φαμὲν τὸ λευκὸν ἐκεῖνο τὸν Σωκράτην εἶναι, ἢ τὸ προσιὸν Καλλίαν. Τούτων δ' ἄλλα κατηγορεῖται. καὶ γὰρ ἄνθρωπος, καὶ ζῶον (1) ἑκάτερον τούτων ἐστίν. Ὅσα δὲ αὖ πάντα γένη εἰσὶν, ἃ καὶ γνωστὰ εἴρηται τῷ Πορφυρίῳ, κατ' ἄλλων μὲν κατηγορεῖται (κατὰ γὰρ τῆς ὑφ' αὐτὰ πάντων) κατὰ τούτων δὲ οὐκ ἔστιν ἀποδεῖξαι κατηγορούμενον ἕτερον, πλὴν εἰμὴ κατὰ δόξαν, ὡς παρὰ Πλάτωνι, τὸ ὂν πάντων τῆς γνωστῶν, ὡς γένος τιθέμενον, ἢ τὸ ἕν. ὃ καὶ πολλοῖς τῆς νεῶν ὡς γένος τίθεται τῆς κατηγοριῶν. Ταῦτα τοιγαροῦν κατὰ δόξαν κατηγορηθείη τῆς γνωστῶν, οὐ τῇ ἀληθείᾳ. οὐ γάρ εἰσι γένη, ἀλλ' ὁμώνυμοι μόνον φωναί. Ὅσα δὲ μεταξὺ τούτων τυγχάνει, ἃ καὶ γένη ὑπάλληλα εἴρηται τῷ Πορφυρίῳ, ἀμφοτέρως ἐνδέχεται. καὶ γὰρ αὐτὰ κατ' ἄλλων, καὶ ἄλλα κατὰ τούτων ῥηθήσεται. περὶ (2) ὧν φησιν ὁ Φιλόσοφος τὰς σκέψεις χεδὸν γίνεσθαι πάσας καὶ τοὺς λόγους.

(1) Τούτων τῆς καθ' ἕκαστα ἐξ αἰθητῶν, Σωκράτους δηλαδὴ καὶ Καλλίου, ἑκάτερον ἐστὶν ἄνθρωπος καὶ ζῶον. (2) Τ' ἀλλήλων.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Μέθοδος τῆς αἱρέσεως καὶ κανόνες.

Α'. Ἐχόντων δὴ τούτων ὃν εἴρηται (1) ζητεῖν, πρὸ τῆς ἄλλων οἷόν τινα βάσιν, καὶ πάσης τῆς μεθόδου κρηπίδα τοῦ προβλήματος, περὶ ὃ ἡ ζήτησις, ἀμφοτέρους προθετέον τοὺς ὅρους. τὸ διδόμενον ἤτοι τὸ ὑποκείμενον, καὶ τὸ κατηγορούμενον δηλαδὴ τὸ ζητούμενον.

Β'. Τούτων κειμένων, λεκτέον ἑφεξῆς ὁ Φιλόσοφος παραινεῖ πρῶτον τάττε Ἑπόμενα ἑκατέρῳ τῆς ὅρων, καὶ Ἡγούμενα, ὁμοίως καὶ ἀλλότρια. Καλεῖ δὲ ἑπόμενα ὁ Φιλόσοφος τὰ καθολικώτερα, οἷς συμπεριλαμβάνεται καὶ τὰ ἴδια ἑκάστου, καὶ οἱ ὁρισμοί. καὶ σύνηθες λόγῳ ἑπόμενά τινι ἐννοεῖται, ὅσα καὶ φύσιν ἐκείνου κατηγορεῖται, ὅτι δηλαδὴ τιθεμένου ἐκείνου, καὶ ταῦτα συνάγεται. Ἐξ ἐναντίας δὲ Ἡγούμενα λέγεται, τὰ ἐπ' ἔλαττον ὄντα, καὶ ὑποκειμένων χώραν πληροῦντα. (2) Τούτων γὰρ (3) τιθεμένων, ἕπεται τὰ καθολικώτερα, ὡς ἐπὶ τῆς ὑποθετικῶν συλλογισμῶν, ἐν τῷ συνημμένῳ γίνεται πρόδηλον. (4) Ἀλλότρια δέ εἰσιν ὅσα μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ ὑπάρχειν, οὗ εἰσὶν ἀλλότρια.

Γ'. Εἰς τελεωτέραν κατάληψιν, διαιρετέον ἡμῖν εἰσηγεῖται, τίνα τῆς ἑπομένων ἐν τῷ τί ἐστι, καὶ ποῖα ὡς ἴδια, ἢ ὡς συμβεβηκότα κατηγορεῖται. Καὶ αὖθις τίνα τούτων δοξαστικῶς, καὶ τίνα καὶ ἀληθείαν κατηγορεῖται. ἡ μέντοι ἀκριβὴς περὶ τούτων ἐκλογὴ, καὶ διάκρισις τοῖς Τοπικοῖς μᾶλλον οἰκεία.

Δ'. Ἀξιοῖ ὁ Φιλόσοφος ἐκλέγειν ἡμᾶς μὴ τὰ τινὶ ἑπόμενα, ἀλλ' ὅσα ὅλῳ τῷ πράγματι ἕπεται. οἷον μὴ τὰ τινὶ ἀνθρώπῳ ἑπόμενα, Σωκράτει δηλονότι, ἢ Καλλίᾳ, ἀλλ' ὅσα παντὶ ἀνθρώπῳ. ἐκ τούτων γὰρ αἱ καθόλου προτάσεις, ὧν ἄνευ οὐκ ἔστι συλλογίσασθαι. εἰ γὰρ μὴ καὶ ἀμφοτέρας τὰς ἐν τῷ συλλογισμῷ προτάσεις, ἀλλὰ τὴν ἑτέραν πάντως ἀνάγκη καθόλου εἶναι, κἂν τῇ καθόλου προτάσει, ἢ ἐπὶ μέρους περιέχεται, οὐ μὴν ἀνάπαλιν.

Ε'. Ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἡγουμένων ἐκλεκτέον, οἷς αὐτὸ, (ἤτοι τὸ διδόμενον, ἢ ζητούμενον ἐν τῷ προβλήματι) ἕπεται ὅλοις. οἷον τοῖς ἀνθρωπίνοις τὰ ἡγούμενα τοῦ ἀνθρώπου, οὐ λεκτέον ὡς ἡγούμενον καὶ δίπουν εἶναι. οὐ γὰρ παντὶ δίποδι ἕπεται ἄνθρωπον εἶναι, ἀλλὰ παντὶ γεωμέτρῃ, καὶ γραμματικῷ ἄνθρωπον εἶναι.

Ἐκ-

(1) Τὰ μὲν ἄτομα ὑποκεῖσθαι μόνον δηλαδὴ, τὰ δὲ γενικώτατα κατηγορεῖσθαι μόνον, τὰ δὲ ὑποδιπλα ἐναμφοτερίζειν. (2) Τῶν ἡγουμένων. (3) Οἷον εἰ ἔστιν ἄνθρωπος, ἔστι ζῷον. (4) Ἀλλότρια τοῦ ζώου, τὸ ἀναίσθητον, τὸ ἄψυχον, καὶ τὰ ὅμοια.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ε'. Ἐκλεκτέον ἔτι τὰ προσεχῆ τῷ ἑπομένων, οὐχ ἅμα τὰ προσεχῆ, καὶ τὰ πόρρω. οἷον, τῷ εἰληφότι ὡς ἑπόμενον τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ζῷον, οὐκ ἔτι καὶ τὰ ἑπόμενα τῷ ζώῳ, ὡς τῷ ἀνθρώπῳ ἑπόμενα λητέον. εἰλήφει γὰρ ταῦτα ἐν τῷ τὸ ζῷον λαβεῖν.

ζ'. Ὁμοίως δὲ καὶ τῷ ἡγουμένων τοῖς τὰ προσεχῆ λαμβάνουσι, περιττὸν ἂν εἴη, καὶ τὰ πορρώτερα ζητεῖν. τῷ γὰρ εἰληφότι ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἡγούμενον ἐστὶ τῷ ζώῳ, ἤδη δέον ἔτι προσλαβεῖν τὸ μουσικὸν ἢ γραμματικόν, ὡς ἡγούμενα τῷ αὐτῷ ζώῳ, οὗ δὴ καὶ τυγχάνει ἡγούμενα.

η'. Λητέον δὲ ἐν τοῖς ἑπομένοις, οὐ μόνον τὰ ἀεὶ ἑπόμενα, ἀλλὰ καὶ ὅσα ποτέ. οἷον ὅτι πᾶς ἄνθρωπος πολιοῦται, πᾶς ἀνὴρ γηριάσει, καὶ τὰ ὅμοια.

θ'. Οὐ μέντοι τὰ ἀμφοτέροις ἑπόμενα τοῖς ὅροις ἐκλεκτέον ἀεί. οὐ γὰρ ἔσται πᾶς συλλογισμὸς ἐκ τῶν τοιούτων. τὸ γὰρ ἀμφοτέρων κατηγορούμενον τῷ ἐν τῷ προβλήματι ὅρων, μέσος γίνεται ὅρος κατὰ τὸ δεύτερον τῶν συλλογιστικῶν σχημάτων. ἐν ᾧ ἐξ ἀμφοτέρων καταφατικῶν, οὐδὲν σωάγεται πρόβλημα, ὅτι μὴ κατὰ (1) συμβεβηκὸς, ὡς ἀνωτέρω (2) εἴρηται.

Ἴδια ἑφ' ἑκάστου σχήματος.

1 Εἰ μὲν οὖν ἄρεθείη τί ταὐτὸν, τοῦ μὲν ζητουμένου ἡγούμενον, ἑπόμενον δὲ τοῦ δεδομένου, μέσος ὅρος γινόμενον δίδωσι συναγαγεῖν ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος, κατὰ τὸ πρῶτον συζυγίαν καθόλου καταφατικὸν πρόβλημα. Γράμματα.

2 Εἰ δέ τι ταὐτὸν εἴη ἐν τοῖς ἡγουμένοις ἀμφοτέρων τῶν ὅρων, μέσος ὅρος γινόμενον καταστρέψαι δίδωσιν ἡμῖν ἐπὶ μέρους καταφατικὸν πρόβλημα ἐπὶ τοῦ τρίτου σχήματος, καὶ δι' ἀντιστροφῆς τῆς ἐλάττονος ἐπὶ τὸ πρῶτον. Σάβασι. Σανίδι.

(1) Καπὰ συμβεβηκὸς ἤγουν διὰ τὴν ὕλην, ἀλλ' οὐχὶ διὰ τὸ σχῆμα, ὡς ἔχει τὰ σχηματισθέντα ἐνταῦθα. σεσημείωται δὲ ταῦτα ἵνα ἴδῃς ὅτι ἐξ ἀμφοτέρων καταφατικῶν ἐν δευτέρῳ οὐ σωάγεταί τι, ἐπεὶ καὶ τὸ παντὶ καὶ οὐδενὶ.

(2) Εἴρηται γὰρ ἀνωτέρω ὅτι αἱ ὁμοιοσχήμονες ἀδόκιμοι πασπάσασιν εἰ ἀσύλλογισοι οὐ καπὰ σάσιν συναγομένων ἐν ἐκείναις τῶν ἄκρων ὅτι μὴ καπὰ συμβεβηκός, ὡς εἰρηται.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

3 Εἰδέ(1) του τύχωμεν τοῦ αὐτοῦ, ἀλλοτρίου μὲν τῷ ζητουμένου, ἑπομένου δὲ τῷ διδομένῳ, ἐξέσται ἡμῖν τοῦτο, μέσον ὅρον τεταχόσι καθόλου
Θέασε ὑποφατικὸν κατασκευάσαι ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος.

6 Ἐαν δέ τι ταυτὸν εὑρεθῇ ἑπόμενον τῷ ζητουμένῳ, καὶ ἡγούμενον τοῦ διδομένου, σωσαχθήσεται ἐν τῇ πρώτῃ συζυγίᾳ τοῦ πρώτου σχήματος τὸ
Γράμματα Σπιθαμίν ἔλαττον ἄκρον καὶ τοῦ μείζονος, καὶ ἐπὶ μέρους ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι, τὸ μεῖζον ἄκρον κατὰ τοῦ ἐλάττονος.

4 Ὁμοίως δὲ καὶ εἴτι ταὐτὸν εἴη, τοῦ μὲν διδομένου ἀλλότριον, ἑπόμενον δὲ τῷ ζητουμένῳ, σωσαχθήσεται δι' αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ δευτέρου σχήματος
Θαμβεῖν. καθόλου ὑποφατικὸν πρόβλημα ἐν τῇ Θάμβεινεν.

5 Ἐπὶ μέρους δὲ ἐξέσαι σωσαγαγεῖν ὑποφατικῶς, εἴτινος τοῦ αὐτοῦ διπορήσωμεν, ἀλλοτρίου μὲν τῷ ζητουμένῳ, ἡγουμένου δὲ τῷ διδομένῳ.
Τέπασο Τεχνικός. μέσος γὰρ ὅρος γινόμενον ἐπὶ τοῦ τρίτου σχήματος σωσάξει μερικὸν ὑποφατικὸν πρόβλημα ἐν τῇ τέπασο. ἀντεστραμμένης δὲ τῆς ἐλάττονος, καὶ ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος.

Σαφήνεια τῶν εἰρημένων ἐν παραδείγμασιν.

Εἰς πληρεστέραν δὲ τῆς εἰρημένων διδασκαλίαν ὁ Φιλόσοφος καὶ τυπικῶς ἡμῖν διὰ παραδειγμάτων, ἕκαστα σαφηνίζει. Θετέον τοιγαροῦν πρόβλημα, οὗ διδόμενον μὲν εἴη, ἡ ἡδονὴ, ζητούμενον δὲ ἐν αὐτῇ τὸ ἀγαθόν. Κείσθωσαν δὲ ἐναντίας ἀλλήλοις οἱ τοῦ προβλήματος ὅροι, τὸ μὲν ζητούμενον ἐφ' οὗ τὸ Α, τὸ δὲ διδόμενον ἐφ' οὗ τὸ Ε. καὶ ὑπερῶ μὲν τοῦ Α, κείσθωσαν τὰ ἑπόμενα τοῦ ζητουμένου, ἐφεξῆς δὲ ὑπὸ τὸ Α τὰ ἡγούμενα, καὶ ἀλλότρια τοῦ αὐτοῦ, ὁμοίως δὲ καὶ ὑπὲρ τὸ Ε κείσθωσαν τὰ ἑπόμενα τοῦ διδομένου. ἐφεξῆς δὲ ὑπὸ τὰ Ε τὰ ἡγούμενα, καὶ ἀλλότρια τοῦ αὐτοῦ.

Ἔστω δὲ τοῦ ἀγαθοῦ, ἑπόμενα μὲν, ἐφ' ὧν τὸ Β, τὸ ἐφετὸν, τὸ διωκτὸν, τὸ οἰκεῖον, καὶ ὅσα ἄλλα. ἡγούμενα δὲ ἐφ' ὧν τὸ Γ. Κατὰ ἀλήθειαν μὲν εὐδαιμονία, δόξα, δύξια, ὑγιεία, τὸ ὠφέλιμον, τὸ αἱρετὸν, τὸ οὗ ἕνεκα, τὸ κατὰ φύσιν, καὶ τὰ τοιαῦτα. Δοξαστικῶς δὲ, τὸ κατὰ νόμον, τὸ σεμνὸν, ἀρετὴ, τέλειον, κατ' ἀρετὴν βίος, ὑπὲρ πατρίδος μάχεσθαι, ὑπὲρ νόμων, ὑπὲρ ἀρετῆς, καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἀλλότρια δὲ ἐφ' ὧν τὸ Δ. κατὰ μὲν ἀλήθειαν τὸ φθυκτὸν, τὸ βλαβερὸν, τὸ ἀοίκειον, τὸ ἀσύμ-

(1) Τώδε.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀσύμφορον, τὸ αἰσχρόν, λυπηρόν, ἀτελές, καὶ ἔτι τοιοῦτον. Δοξαστικῶς δὲ τὸ παρὰ νόμον, τὸ ἄσεμνον, ἡ κακία, καὶ ὅσα τοιαῦτα.

Τῆς δὲ ἡδονῆς ἑπόμενα μὲν ἔσωσαν ἐφ' ὧν τὸ ζ. Κατ' ἀλήθειαν μὲν τὸ ὀρεκτόν, τὸ οἰκεῖον, τὸ κατὰ φύσιν, ἡ ἀνεμπόδιστος ζωή, τὸ ἀνενόχλητον, καὶ ὅσ' ἄλλα. Δοξαστικῶς δὲ, ἡ κίνησις, τὸ ἀτελές. ἡγούμενα δὲ ἐφ' ὧν τὸ ἢ κατὰ μὲν ἀλήθειαν, ἢ κατὰ μουσικὴν φέρε εἰπεῖν ἡδονὴ, ἢ ἐν ἀφροδισίοις, καὶ πόμασι, καὶ βρώμασιν, ὑγιεία, εὐδοξία, εὐτεχνία, εὐποεία, ἄπονος ζωή, τὸ οὗ ἕνεκα, καὶ τὰ τοιαῦτα. Δοξαστικῶς δὲ ℂ ἐπὶ μέρους, τὸ αἰσχρὸν, παράνομον, καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἀλλότρια δὲ ὁμοίως τῆς αὐτῆς ἐφ' ὧν τὸ Ϝ. κατὰ μὲν ἀλήθειαν, νόσος, πόνος, ἀποεία, φόβος, τὸ ὀχληρὸν, τὸ παρὰ φύσιν, καὶ ὅλως τὸ λυπηρόν. Δοξαστικῶς δὲ καὶ ἐπὶ μέρους, τὸ ἐφετὸν, τὸ διωκτὸν, καὶ ἔτι ἄλλο. Ἐκκείσθωσαν δὲ ταῦτα σαφηνείας ἕνεκα, καὶ ἐφεξῆς ἐπὶ διαγράμματος.

Κατασκευάζειν τοιγαροῦν βουλομένοις καθόλου, σκεπτέον εἰ τὶ ταὐτὸν εἴη ἐπὶ τοῦ γ καὶ τοῦ ζ, ὡς ἐπὶ τῆς ἐκτεθεὶσῶν φαίνεται τὸ κατὰ φύσιν, ἡγούμενον μὲν τῷ ἀγαθῷ, τῇ ἡδονῇ ἑπόμενον. οὕτω γὰρ ὀξέως μέσον ὅρον τιθεμένοις τοῦτο, συναγαγεῖν καθόλου καταφατικὸν πρόβλημα ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος, οἷον. τὸ ἀγαθὸν κατὰ παντὸς τοῦ κατὰ φύσιν, τὸ κατὰ φύσιν κατὰ πάσης ἡδονῆς, καὶ τὸ ἀγαθὸν ἄρα κατὰ πάσης ἡδονῆς.

Ἐπὶ δὲ μερικὸν πρόκειται κατασκευάσαι πρόβλημα, βλεπτέον ἐπὶ τοῦ γ καὶ ἢ ἔτι ταὐτὸν εἴη, οἷον ἐπὶ τῆς ἐκτεθεὶσῶν τὸ οὗ ἕνεκα. ᾧ μέσῳ χρησάμενοι ὅρῳ, κατασκευάσομεν ἐπὶ τοῦ τελίου σχήματος, ἐν τῇ Σάβασι μερικὸν καταφατικὸν, οἷον. τὸ ἀγαθὸν κατὰ παντὸς τοῦ οὗ ἕνεκα, ἡ ἡδονὴ κατὰ παντὸς τοῦ οὗ ἕνεκα, καὶ τὸ ἀγαθὸν ἄρα κατά τινος ἡδονῆς. Ἀντεραμμένης δὲ τῆς ἐλάττονος, καὶ ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος συναχθήσεται ἐν Σανίδι τὸ αὐτό.

Ἀνασκευάσαι δὲ βουλομένοις, τὰ ἀλλότρια σκεπτέον τῶ ζητουμένου, καὶ ἑπόμενα τοῦ διδομένου, οἷον τὶ δ ℂ ζ. κἄντι (1) κοινὸν αἱρεθείη, οἷον, ἐπὶ τῆς ἐκτεθεὶσῶν τὸ ἀτελὲς, ἔξεσαι συλλογιζομένοις ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος καθόλου συναγαγεῖν ἀποφατικὸν πρόβλημα. οἷον, τὸ ἀγαθὸν κατ' οὐδενὸς ἀτελοῦς, τὸ ἀτελὲς κατὰ πάσης ἡδονῆς, τὸ ἀγαθὸν ἄρα κατ' οὐδεμιᾶς ἡδονῆς. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἔτι ταὐτὸν εἴη ἐπὶ τοῦ

Ϝ καὶ

(1) Κοινὸν εἴρηται ἀντὶ τοῦ παντὸν, ὡς ἐν τοῖς ἄλλοις εἴρηται. τὸ αὐτὸ γὰρ ὀφείλει μέσον ὅρον εἶναι, ὡς ἐνταῦθα τὸ ἀτελὲς ἐστὶ κοινὸν τοῦτε ζητουμένου καὶ διδομένου. εἴρηται γὰρ ἥντε τοῖς ἀλλοτρίοις τοῦ ζητουμένου, καὶ ἑπομένοις τοῦ διδομένου. ἄλλως γὰρ οὐκ ἂν δυναίμεθα συλλογίσασθαι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Pag. 406.

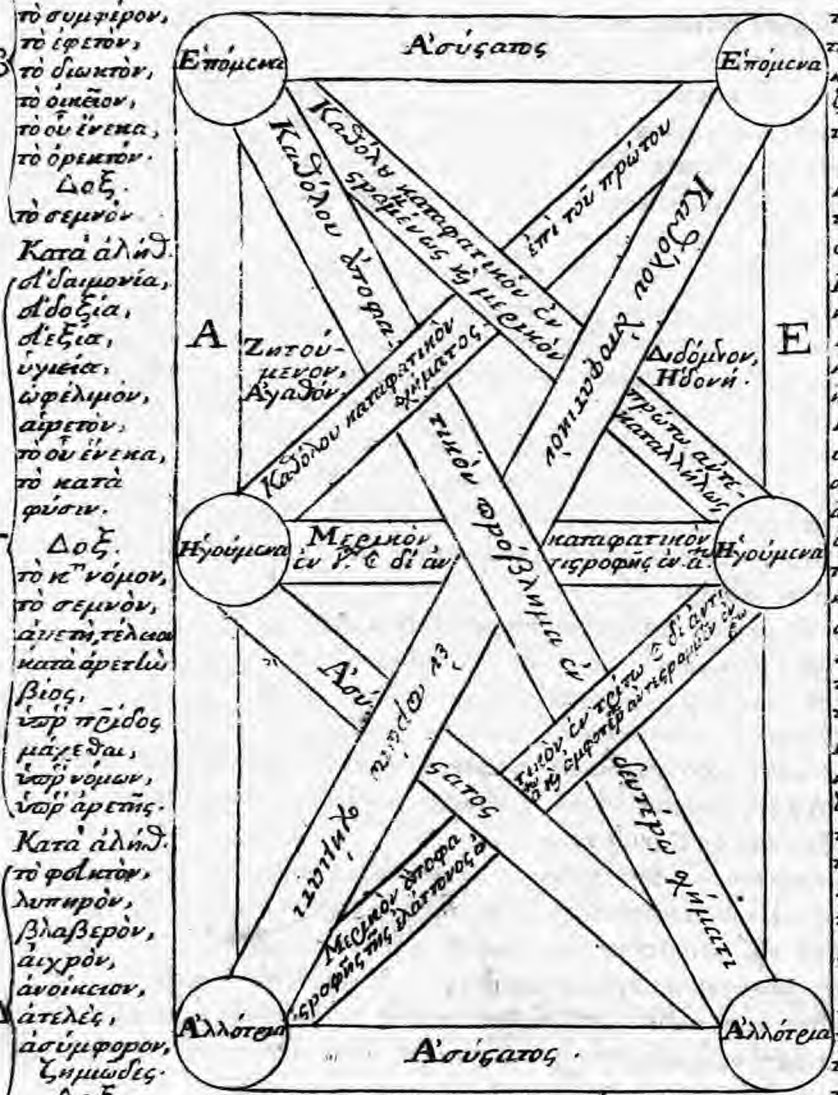

Τὰ ἐν συζύγει ᾗ ἐν τάξει, γζ. γη. δζ. ζϐ. δι. βη.

Τὰ ἀσυλλόγιστα βζ. γδ. δϑ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Pag. 407.

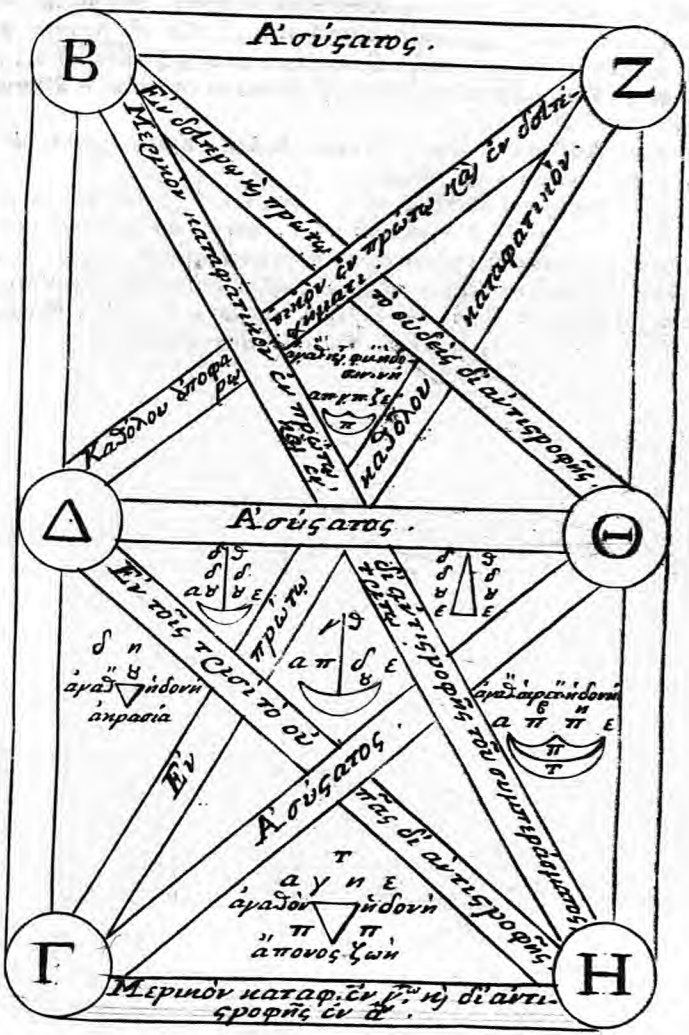

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Α κατηγορεῖται ἐ τέτῳ ἕπεται τὸ β ˉ, ἡγεῖται τὸ γ ˉ, ἀλλότειον ἐςὶ τὸ δ ˉ, ὑπόκειται τὸ ε, καὶ τούτῳ ἕπεται τὸ ζ ˉ, ἡγεῖται τὸ η, ἀλλότειόν ἐςι τὸ θ ˉ. Γ ̔ξέον οὖν ὅτι τούτοις τοῖς γραμμασι σημαι ῦται τὰ ἡγούμβνα, ἑπόμβνα, ἐ ἀλλότεια τοῦ διδομέ-νυ τε καὶ ζητεμένυ ἐ αὐτὰ τᾶ υπα. ἵνα δὲ πὰς φωνὰς ἐ ἀφωνάτους συζυγίας τέτων, οὐ μόνον ἐν τῷ νῷ, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς χείλεσιν ἄμμερῶς ἔχητε, ὄ ̓ξεῦρον τὰς φωνὰς παύ-τας, τοῖς χαρακτηριςικοῖς γράμμασι σωτεθειμένας, πλὴν τοῦ λίγοντος φωνήεντος, ὃ τοῦ συμπεράσματος τὴν ποιότητα, ἐ ποσότητα δηλοῖ, ἐ πλὴν τοῦ κ, ὃ τέτακ-ται αὐτὶ τοῦ π, ἵνα πάντα τὰ γνωριςικὰ τῆ ἡγουμένων ἑπομένων ἐ ἀλλοτείων σύμ-φωνα ὦσιν.

Ζέγανα, Γάκεει, Δάζαι, Θέβαρε, Κέδακο, Κέβαι, Χρῆσιν ἔχουσιν. ἀσύςατα δὲ πάντως, Ζέβας, Θέδας, καὶ Θέγας.

Χάριν οὖν παραδείγματος σκέψασθαι ἐν τῷ ζέγανα, ὅτι τὸ ζ ˉ ἑπόμβνόν ἐςι τοῦ ε, τέτ-ἐςι τοῦ διδομένου, τὸ δὲ γ ἡγούμβνον τοῦ α, τουτέςι τοῦ κατηγορουμένου. ὄ ̓ξ ὧν συνάγεται τὸ α δηλαδὴ συμπέρασμα καθόλου καταφατικόν. ἵνα δὲ ἐ τοὺς τρόπυς εἴδητε, ὅσοι χρησιμεύουσιν ἑκάςῃ συζυγίᾳ, λάβετε ὑπὸ μνήμης ἐ παῦτα. Ζέγανα, Γράμματα, Γάκεει, Σάβασι, καὶ Σανίδι, Δάζαι, Ε ̓γραψε, Θάμβαι, Κέ-δακο, Τέπασο, Τεχνικὸς, καὶ Τένο, Κέβαι δ' ἀκαταλλήλως.

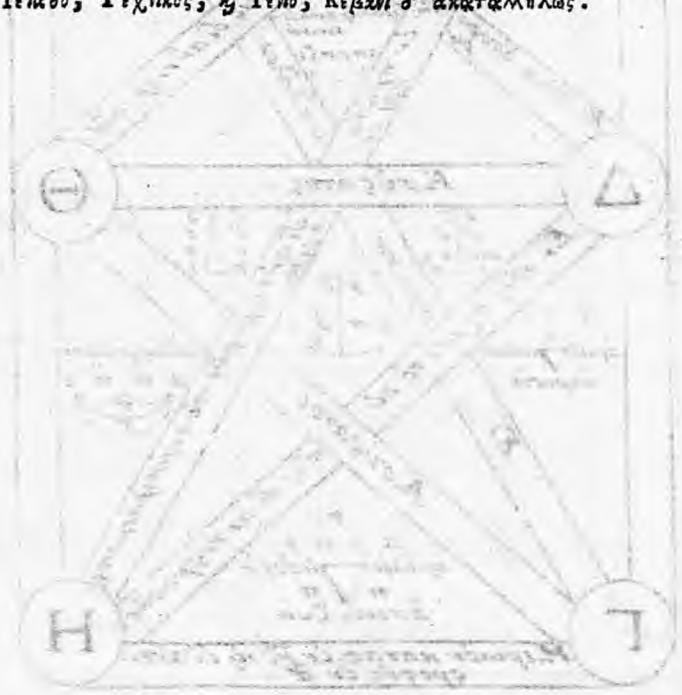

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Pag. 409

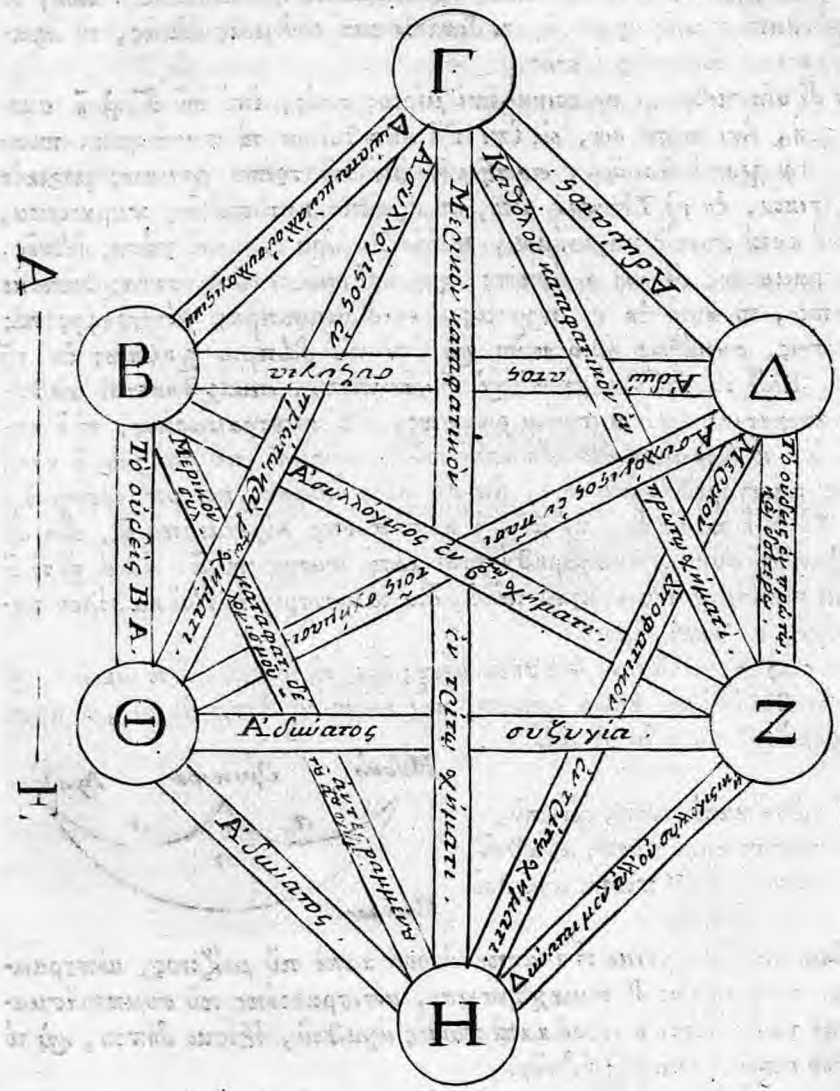
Γ
Β
Δ
Θ
Ζ
Η
Α
Ι
Μέσον παράφωνον.
Ἀδιάφορος.
Ἀσύμφωνος.
Ἀσύμφωνος.
Ἀσύμφων

$\overline{\delta}$ καὶ $\overline{\beta}$, ἀλλότριον μὲν τῷ διδομένῳ, ἑπόμενον δὲ τῷ ζητουμένῳ, οἷον ἐπὶ τῆς ἐκπεσόντων τὸ διωκτὸν, συναχθήσεται ἐπὶ τοῦ δευτέρου χήματος, ὁμοίως καθόλου ἀποφατικὸν πρόβλημα ἐν τῇ Θάμβενον. οἷον, τὸ διωκτὸν κατὰ παντὸς ἀγαθοῦ, τὸ διωκτὸν κατ' οὐδεμιᾶς ἡδονῆς, τὸ ἀγαθὸν ἄρα κατ' οὐδεμιᾶς ἡδονῆς.

Εἰ δὲ ἀναστρέφεται φέρεται ἐπί μέρους τινός, ἐπὶ τοῦ $\overline{\delta}$ καὶ $\overline{\eta}$ σκοπεῖν χρὴ, εἴτι ταυτὸν εἴη, ὡς ἐπὶ τῆς ἐκπεσόντων τὰ παράνομον. τούτῳ γὰρ μέσῳ χρησάμβροι ὅρῳ, συναξομεν ἐπὶ τοῦ τελίου χήματος μερικὸν ἀποφατικὸν, ἐν τῇ Τέπασο. οἷον, τὸ ἀγαθὸν κατ' οὐδενὸς παρανόμου, ἡ ἡδονὴ κατὰ παντὸς παρανόμου, τὸ ἀγαθὸν ἄρα οὐ κατὰ πάσης ἡδονῆς. Ἀντεστραμμένης δὲ τῆς ἐλάττονος, καὶ ἐπὶ τοῦ πρώτου συναχθήσεται χήματος, τὸ αὐτὸ ἐν τῇ τεχνικός. εἰ δ' ἀμφοτέρας ἀντιστρέψῃς τὰς προτάσεις, συναξεις αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου χήματος ἐν τῇ Τσίο. Εἰδέ τι τῷ ὑπὸ τὸ $\overline{\beta}$ καὶ ἢ εἴη ταυτὸν, συναχθήσεται καθόλου καταφατικὸν ἐπὶ τὸ πρώτε χήματος, ἀλλ' ἀντεστραμμένως, τὸ $\overline{\epsilon}$ κατὰ τοῦ $\overline{\alpha}$. τὸ διδόμβον δηλαδὴ κατὰ τοῦ ζητουμένου. τοῦ μὲν γὰρ ἢ κατὰ πάσης κατηγορηθήσεται τὸ $\overline{\epsilon}$, ἅτε δὴ εἶδος ἐκείνου, καὶ ὑπ' ἐκείνῳ ὄντος. Τὸ δὲ ἢ ταυτὸν ὂν, τῷ $\overline{\beta}$, ὃ κατὰ παντὸς λέγεται τοῦ $\overline{\alpha}$, οἷα δὴ ἑπόμβον τοῦ αὐτοῦ, κατηγορηθήσεται κατὰ παντὸς τοῦ $\overline{\alpha}$. ἀλλὰ καὶ τὸ $\overline{\alpha}$ ὀξέσαι κατάτινος συναγαγεῖν τοῦ $\overline{\epsilon}$, διὰ τὸ ἀντιστρέφειν τῶν καθόλου κατηγορίαν, τῇ κατὰ μέρος.

Εἰς σαφεστέραν σύνοιαν ληφθήτω μέσος ὅρος τὸ ὀρεκτὸν, ἢ τὸ οἰκεῖον, καὶ ἐχηματίσθω ἐπὶ τοῦ πρώτε χήματος τοῖς κειμένοις δυσὶν ἄκροις, τὸ ἀγαθὸν φημὶ καὶ τῷ ἡδονῷ, ὡδί.

Pag. 410.

Ἡ ἡδονὴ κατὰ παντὸς ὀρεκτοῦ,
Τὸ ὀρεκτὸν κατὰ παντὸς ἀγαθοῦ,
Ἡ ἡδονὴ ἄρα κατὰ παντὸς ἀγαθοῦ.

Οὕτω μὲν συνάγεται τὸ ἔλαττον ἄκρον κατὰ τοῦ μείζονος, ἀντεστραμμένως. καθολικῶς δὲ συναχθήσεται, ἀντιστραφέντος τοῦ συμπεράσματος. τῷ γὰρ λέγοντι ἡ ἡδονὴ κατὰ παντὸς ἀγαθοῦ, ἐξέσαι δήπου, καὶ τὸ ἀγαθὸν εἰπεῖν κατάτινος ἡδονῆς.

Αὗται μὲν οὖν αἱ συλλογιστικαὶ συζυγίαι, αἱ δὲ παρὰ ταύτας, ἡ $\overline{\beta}$ $\overline{\zeta}$, καὶ $\overline{\gamma}$ $\overline{\delta}$, καὶ $\overline{\delta}$ $\overline{\delta}$, ἀσυλλόγιστοι ἐς τὸ παντελὲς, καὶ ἀσύστατοι εἰσί.

εἰσί. τὸ μὲν γὰρ β̄ καὶ ζ̄ εἰ ταὐτὸν εἴη, ταχθήσεται μὲν μέσος ὅρος καὶ τὸ δεύτερον σχῆμα, ἀλλὰ καταγορηθήσεται ἀμφοτέρων τῶν ἄκρων, τοῦτε ā καὶ ē, ὡς ἀμφοῖν ἑπόμενα παρὰ τοὺς κανόνας τοῦ δευτέρου σχήματος. εἰ δὲ τὸ γ̄ καὶ δ̄ ταυτὸν εἴη, ταχθήσεται μὲν ἀντὶ μέσου ὅρος κατὰ τὸ πρῶτον σχῆμα, ἀλλ' ἄχρηστος ἔσται ἡ συζυγία, διὰ τὸ τῷ ἐλάττονα ἀποφατικῷ ἔχειν. τὸ γὰρ δ̄ ταὐτὸν ὂν τῷ γ̄, ὑποκείσεται μὲν τῷ ā ὡς ἡγούμενον ἐκείνου καὶ εἶδος, ἀπαγορευθήσεται δὲ τοῦ ē ὡς ἀλλότριον τοῦ αὐτοῦ. ὥς τε συμβαίνειν τῷ ἐλάττονα ἀποφατικῷ εἶναι, ὅπερ ἀντίκειται τοῖς παραδεδομένοις ἀνωτέρω περὶ τοῦ πρώτου σχήματος κανόσιν.

Ἀλλ' οὐδὲ τὸ δ̄ καὶ δ̄ εἰ τύχοι ταὐτό, συλλογιστικῷ ποιήσει συζυγίαν. ἀλλότριον γὰρ ὂν ἀμφοτέρων τῶν ἄκρων, ἀποφατικὰς ἄμφω τὰς προτάσεις ποιήσει, ἐξ ὧν οὐδὲν συνάγεται.

Ὅτι οὐκ ἔστιν ἑτέρα μέθοδος προτάσεων αἱρετικὴ παρὰ τὴν ἐκτεθεῖσαν.

Ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλως διπορίσασθαι προτάσεων εἰς συλλογισμοῦ κατασκευὴν, πλὴν διὰ τῆς ἐκτεθείσης μεθόδου, δείκνυσιν ἐφεξῆς ὁ Φιλόσοφος. ὁ γὰρ μέσος ὅρος, (οὗ μόνου τῇ εὕρεσιν θηρᾶσθαι λείπεται) τῇ προτάσεων διπορήσοντι, δυοῖν θάτερον, ἢ τοῖς κειμένοις ὅροις οἰκεῖος ἐστὶν ἐξ ἀνάγκης, ἢ τῷ μὲν οἰκεῖος, τῷ δὲ ἀλλότριος, ἀλλαμοῦ ὅσα οἰκεῖα τε καὶ ἀλλότρια ἑκατέρου τῶν ὅρων εἴληπται ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς ἐκτεθείσης μεθόδου. Τὰ μὲν οἰκεῖα ἐν τοῖς ἡγουμένοις καὶ ἑπομένοις, ἐν οἷς καὶ τὰ ἀντιστρέφοντα ἐννοεῖται. τὰ δὲ ἀλλότρια ἐν τοῖς ἀλλοτρίοις ἑκατέρου. Τοιγαροῦν οὐκ ἔστιν ἐκτὸς τῶν ληφθέντων ἐπὶ τῆς ἐκτεθείσης μεθόδου, μέσου διπορῆσαι ὅρου. ὥς τε οὐδὲ προτάσεων εἰς συλλογισμοῦ σχηματισμόν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ὅτι ἡ διαίρεσις ἧπερ μετέχει τῆς συλλογιστικῆς δυνάμεως ἐπὶ τῶν ἐκτεθεῖσαν μέθοδον ἀναφέρεται.

Διδασκαλίας ἐστὶν ἐπιτελοῦς, οὐ μόνον τὸ οἰκεῖον δόγμα κρατυύειν κατὰ τὸ ἐγχωροῦν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀντιπίπτοντα δι' ὑφῶν ἐξακρούεσθαι. ὃ πανταχοῦ ποιῶν ὁ Φιλόσοφος, καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος πεποιηκὼς φαίνεται. Ἱκανῶς γὰρ μέχρι τοῦδε ἀποδεδειχὼς μίαν εἶναι τῶν ἐκτεθεῖσαν μέθοδον, ἧς ἐκτὸς οὐκ ἔστιν ἀπορῆσαι προτάσεων, οὔτε μὴν ὅλως συλλογίσασθαι, ἐπεὶ ἀντιπίπτειν ἐδόκει τοῖς εἰρημένοις τὸ περὶ διαιρετικῆς μεθόδου τῷ παλαιῶν δόγμα, τοῦθ' ἑξῆς ἐπιλύσασθαι προβάλλεται, δεικνὺς εἴ τις ἐστὶ δυύαμις, κἂν ταύτῃ πιστωτικὴ ἐπὶ τῶν συλλογιστικῶν ἀναφέρεσθαι, καὶ ἀκολούθως ἐπὶ τῶν ἐκτεθεῖσαν προσεχῶς τῇ προτάσεων ποιεστικῶν. Ἦν οὖν τισὶ τῶν ἀρχαιοτέρων δεδογμένον τῶν διαιρετικῶν μέθοδον ὄργανον εἶναι πιστωτικὸν τῆς οὐσίας, τῆς συλλογιστικῆς, καὶ ἀποδεικτικῆς μεθόδου ἐς τὸ παντελὲς κεχωρισμένον. φῶντο γὰρ τρεῖς ταύτας μεθόδους τῆς λογικῆς πραγματείας παντάπασιν ἀντιδιῃρημένας ἀλλήλων, τῶν Διαιρετικῶν, Ὁριστικῶν, καὶ Ἀποδεικτικῶν. Καὶ ὥσπερ διὰ τῆς ἀποδείξεως τὰ ἴδια πάθη τῶν θεωρουμένων, οὕτω δὴ τῆς διαιρέσεως τῶν γνῶσιν τῆς οὐσίας θηρᾶσθαι. Ὁ μέντοι Φιλόσοφος οὔτε οὐσίας ἀπόδειξιν, καὶ τοῦ τί ἐστὶν ἀποδέχεται, οὔτε τῶν διαίρεσιν εἰς ἀπόδειξιν, χρήσιμον οἴεται. ἀλλ' οὐδὲ τὰς τρεῖς εἰρημένας μεθόδους ἀλλήλων παντάπασι κεχωρισμένας λέγειν ἀνέχεται. Τῶν γὰρ διαιρετικῶν καὶ ὁριστικῶν μέθοδον ὑπὸ τῶν ἀποδεικτικῶν ἀναφέρει, ὡς ἐκείνης ὑπηρέτιδας, ἥπερ ἐστὶ τὸ κυριώτατον μέρος ἁπάσης τῆς λογικῆς πραγματείας. Ὑπογράφει τοιγαροῦν ἐπὶ τοῦ παρόντος ὁ Φιλόσοφος τῶν Διαίρεσιν, ὅτι ἐστὶν οἷον ἀσθενὴς συλλογισμὸς, ὃ μὲν δεῖ δεῖξαι αἰτούμενος, συλλογιζόμενος δ' ἀεί τι τῶν ἄλλων.

Εἰς κατάληψιν δὲ τῆς ὑπογραφῆς ἐκεῖνο προληπτέον, ὡς οὐχ ἁπλῶς τῶν Διαίρεσιν τόγε νῦν ἔχον ἐννοεῖ ὁ Φιλόσοφος. ἁπλῶς γὰρ καὶ καθ' αὐτῶν

αὐτὴν ἡ Διαίρεσις, διανομὴ ἓξ τοῦ ἔχοντος μέρη εἰς αὐτὰ ταῦτα, ἄνωθ (1) ὑπαφορᾶς τινός, καὶ (2) σωσαγωγῆς, οἷον εἰπεῖν, τὸ ζῶον διαιρεῖται εἰς πεζὸν, πτηνὸν, καὶ ἔνυδρον. καὶ τὸ πεζὸν εἰς ἄπουν καὶ ὑπόπουν. τὸ δ' αὖ ὑπόπουν, εἰς δίπουν καὶ πολύπουν, καθεξῆς ὁμοίως. Οὐχ οὕτω δὲ ὁ Φιλόσοφος ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἀλλ' οἷα δίπου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐθεωρεῖτο τοὺς ὁρισμοὺς ἀνθρωμένοις, καὶ τῇ γνώσιν τῆς ἐσίας δι' αὐτῆς. οἷον, κείσθω ὁ ἄνθρωπος, οὗ ζητητέος ὁ ὁρισμός. γένος δὲ τούτου λεπτέον τὸ ζῶον. ἐξ οὗ ἀρχόμενοι διαιροῦμεν καθεξῆς τὸ κείμενον γένος, κατὰ τὰς ἀντιθέτους ὑφαφορὰς, τῇ ἑτέραν ἀεὶ προσλαμβάνοντες μέχρι τῆς ἐχάτης. Τελευταῖον δὲ τὸ προσληφθὲν ἅπαν συμπέξαντες τῷ τῇ ἀρχῇ ληφθέντι γένει, οἰόμεθα ἔχειν ὃν ἐζητοῦμεθα τοῦ ἀνθρώπου ὁρισμόν. Σαφέστερον δ' εἰπεῖν, ἅπαν ζῶον, ἢ θνητὸν ἐστὶν ἢ ἀθάνατον, ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ ζῶον, ἄρα ἢ θνητὸν ἢ ἀθάνατον. Ἢ μείζων ἐστὶν ἀληθής. ὑποτίθεται γὰρ τὸ θνητὸν καὶ ἀθάνατον, διαιρετικὰς εἶναι τῆς ζώου ὑφαφορὰς κατ' ἀντίθεσιν, ἥτοι ἀμέσως. Ἢ ἐλάττων ὁμοίως ἀληθὴς διὰ τῆν ὑπόθεσιν. ὑπόκειται γὰρ τὸ ζῶον γένος εἶναι τοῦ ἀνθρώπου. Συνάγεται δὲ ἐκ τούτου, οὐχ ὃ ἔδει δεῖξαι, ἀλλὰ τι τῷ ἄνωθεν καὶ καθολικώτερον, τὸ θνητὸν δηλονότι, ἢ ἀθάνατον εἶναι τὸν ἄνθρωπον. Θνητὸν δὲ εἶναι ἀφωρισμένως, ὃ ἔδει συλλογίσασθαι, οὐκ ἀναγκαίως συνάγει τῇ διαιρετικῇ μεθόδῳ ὁ τὸν ὁρισμὸν ζητούμενος, ἀλλ' αἰτεῖται. ὃ λαβὼν ὑποδιαιρεῖ αὖθις, τὸ θνητὸν ζῶον ἄπουν εἶναι, ἢ ὑπόπουν, λέγων, θνητῷ δὲ ὄντι ζῴῳ τῷ ἀνθρώπῳ, διὰ τὸ ληφθὲν ἐπάγει, οὐχ ὃ ἔδει δεῖξαι ὑπόπουν μόνον εἶναι ζῶον τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τι ὁμοίως τῷ ἄνωθεν ἅμα, ὑπόπουν, ἢ ἄπουν. Ὅτι δὲ ὑπόπουν, αἰτεῖται. καὶ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον καθεξῆς διαιρουμένοις, συμβαίνει συλλογίζεσθαί τι ἀεὶ τῷ ἄνωθεν, καὶ οὐχ ὃ ἔδει δεῖξαι, ἀλλ' αἰτεῖσθαι τοῦτο. Ὀρθῶς ἄρα εἴρηται ὅτι ἐστὶν ἡ διαίρεσις τὸν εἰρημένον τρόπον λαμβανομένη συλλογισμὸς ἀθανὴς, ὃ δεῖ δεῖξαι αἰτούμενος, συλλογιζόμενος δέ τι τῷ ἄνωθεν. Οὐχ ἁπλῶς δὲ καλέσαι συλλογισμὸν ἠξίωσε τὴν Διαίρεσιν ὁ Φιλόσοφος, ἀλλ' ἀθανῆ συλλογισμόν. καὶ ἐδὲ τοῦτο ἁπλῶς, ἀλλὰ καθ' ὁμοιότητα, οἷον ἀθανῆ συλλογισμὸν εἰπὼν διάτε τὰ εἰρημένα, καὶ ὅτι μηδὲ κατὰ σχῆμα συλλογιστικὸν προβάλλεται. Ὁ μὲν γὰρ συλλογισμὸς ἐπὶ τοῦ πρώτου μάλιστα σχήματος (καθ' ὃ τὸν κατὰ διαίρε-

σιν

(1) Πᾶσα τεκτονικὴ ἢ χρυσοχοϊκὴ ἐπωφελής. πᾶσα μαντευτικὴ, ἢ γοητικὴ ἐπιβλαβής. (2) Ἄρα πᾶσα ἐπωφελὴς τέχνη χρήσιμος, ἢ πᾶσα ἐπιβλαβὴς ἀνωφελής.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σιν συλλογισμὸν χηματίζεσθαι δοκεῖ) βούλεται τὸ μεῖζον ἄκρον φύσει ἀνώτερον εἶναι τοῦ μέσου, ἢ ἀντιστρέφον. Οἱ δὲ κατὰ τὴν διαίρεσιν συλλογισμοὶ, ἀντὶ μὲν τοῦ μείζονος ἄκρου λαμβάνει τὰς διαφοράς, ἀντὶ δὲ τοῦ μέσου ὅρου τὸ γένος, ὃ φύσει τῶν διαφορῶν προεπινοεῖται, καὶ καθόλου ἐκείνων κατηγορεῖται, ὧν οὐδέτερα χωρὶς, ἀντιστρέφει τῷ γένει. κἂν γὰρ ἄμφω ληφθεῖσαι ἀντιστρέφουσιν, ἀλλ' οὐκ ἀμφοτέρας προκειται συνάγειν, ἀλλὰ τὴν ἑτέραν μόνον.

Φανερὸν δὲ ὅτι τὸν εἰρημένον τρόπον ἐκλαμβανομένης τῆς Διαιρέσεως, οὔτε ἀναπόδειξίν τι τῇ διαιρετικῇ μεθόδῳ ἐνδέχεται, οὔτε συμβεβηκὸς, ἢ ἴδιόν τι συλλογίσασθαι δι' αὐτῆς, ἀλλὰ μόνον πρὸς θήραν καὶ συλλογὴν τοῦ τί ἐστι σωπελεῖ, καὶ οὐδὲ πρὸς τοῦτο ἀναγκαίως ὡς δέδεικται. Οὔτ' ἄρα ἐστὶ συλλογισμὸς ἐντελὴς, ἀλλὰ καθόσον τῆς συλλογιστικῆς μεταλαμβάνει δυνάμεως, εἰς τὰ συλλογιστικὰ ἀνάγεται χήματα, καὶ ἀκολούθως τῇ ἐκτεθείσῃ μεθόδῳ.

ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟΝ.

Περὶ ὑποθετικῶν Συλλογισμῶν.

Ὁ Ὑποθετικὸς Συλλογισμὸς ἅτε δὴ τὸ πιστὸν ἔχων ἐξ ὑποθέσεως, καὶ μὴ ἐντελὴς ὢν καθ' αὑτὸν εἰς ἀπόδειξιν, οὐδαμοῦ φαίνεται λόγου ἀξιωθεὶς προηγουμένως παρὰ τῷ Φιλοσόφῳ, ἀλλ' εἴπου καὶ παρείληπται, εἰς τελεωτέραν γέγονε τοῦ κατηγορικοῦ συλλογισμοῦ διδασκαλίαν. Ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ παρόντος προθέμενος ὁ Φιλόσοφος δεῖξαι μηδενὰ ἔξω τῆς ἐκτεθείσης τριῶν χημάτων συλλογισμὸν γίγνεσθαι, καὶ τῆς ὑποθετικῶν μνείαν πεποίηται. ἐν δὲ κεφαλαίῳ κδ'. ἵνα δείξῃ, ἐπὶ πάντας ὁμοίως ἐκτείνεσθαι τὰς Συλλογισμὰς τὴν περὶ εὕρέσεως μέθοδον τῆς προτάσεων ἥψατο μὲν καὶ τῆς ὑποθετικῶν, ἀλλ' ἄκρως ὡς φασι χείλεσιν, ὥσπερ καὶ ἐν τῷ μ'. κεφαλαίῳ, ἐν ᾧ ἐπιμελέστερον εἰπεῖν περὶ αὐτῆς ἐπαγγέλεται, οὐδὲν μέντοι τοιοῦτον αὐτοῦ φέρεται σύγγραμμα. Θεόφρασος δὲ παρ' Ἀλεξάνδρῳ, πλατύτερον φέρεται περὶ αὐτῆς εἰληφὼς, ἀλλ' οὐχ ἥκει καὶ μέχρις ἡμῶν (ὅσα γ' ἐμὲ εἰδέναι) τὸ ἐκείνου περὶ αὐτῆς συγγραμμάτιον. Ἡμῖν δ' ἔμπης οὐ σμικρὰ τῆς τούτων θεωρίας χρησιμεύουσης, πειρατέον τὸν ἐνόντα τρόπον δυκεινέστερον περὶ αὐτῆς λαβεῖν.

Κοι-

Κοινότερον μὲν οὖν ὀρίσαιτ' ἄντις τὸν ὑποθετικὸν συλλογισμὸν, οὗ ἀμφότεραι αἱ προτάσεις, ἢ γοῦν ἡ ἑτέρα τυγχάνει γε οὖσα ὑποθετική. ἀληθέστερον δὲ καὶ σαφέστερον μᾶλλον τῇ διανοίᾳ τοῦ Φιλοσόφου, ὑποθετικὸς ἂν εἴη συλλογισμὸς, οὗ τὸ συναγόμενον ἐξ ὑποθέσεως δείκνυται. οὕτω γὰρ ἂν καὶ τῷ εἰς ἀδύνατον ἀπάγοντι συλλογισμῷ ἐφαρμόσει. Παραδείγμασι δὲ ξανώτερον δηλωθήσεται τὸ λεγόμενον. ἔστω συλλογισμὸς ὑποθετικὸς, οἷον εἰ ἔστιν ἄνθρωπος, ἔστι καὶ ζῶον, ἀλλ' ἔστιν ἄνθρωπος, ἔστιν ἄρα καὶ ζῶον. Τούτου ἡ μὲν πρώτη πρότασις ὑποθετική ἐστι, κατηγορικὴ δὲ ἡ δευτέρα, τὸ δὲ συμπέρασμα ἀεὶ ἕπεται τῇ ἐξ ὑποθέσεως. Καλεῖται δὲ τὸ μὲν εἰ ἔστιν ἄνθρωπος ἡγούμενον, τὸ δὲ ἔστι καὶ ζῶον ἑπόμενον. καὶ τὸ μὲν ἡγούμενον ὑποκειμένῳ ἀναλογεῖ, τὸ δὲ ἑπόμενον τῷ κατηγορουμένῳ. τῷ γὰρ ἡγουμένῳ ὡς ὑποκειμένῳ τὸ ἑπόμενον ἐπιφέρεται. Τὸ δὲ ὅλον τοῦτο εἰ ἔστιν ἄνθρωπος ἔστι καὶ ζῶον, συνημμένον ἤκουσεν, ἐνίοτε δὲ καὶ συνεχὲς λέγεται. Τὸ δὲ ἀλλαμοὶ ἔστιν ἄνθρωπος, (ὅπερ ἐστὶν ἡ κατηγορικὴ πρότασις,) ὁτὲ μὲν μετάληψιν καὶ μεταλαμβανόμενον ὁ Φιλόσοφος καλεῖ, ὁτὲ δὲ πρόσληψις καὶ προσλαμβανόμενον λέγεται. Οὐχ ἁπλῶς δὲ, ἀλλ' ἰδίκα μὲν ἐγκεῖται τῷ συνημμένῳ, τὸ ἐν τῇ κατηγορικῇ προτάσει ὑπάρχον, τδιακαῦτα μετάληψις ἡ κατηγορικὴ καλεῖται πρότασις, καὶ μεταλαμβανόμενον, ὡς ἐπὶ τοῦ ἐκτεθέντος ἔχει ὑποδείγματος. τὸ γὰρ ἄνθρωπος, ὅπερ ἐστὶν ἐπὶ τῆς κατηγορικῆς προτάσεως, ἐνυπάρχει καὶ τῷ συνημμένῳ, καίτοι διαφόρως. ἐν ἐκείνῳ μὲν γὰρ ὡς ἐν ὑποθέσει καὶ ἀκολουθίᾳ κεῖται. ἐπὶ ταύτης δὲ ὡς ὑπάρχον, καὶ κατηγορικῶς τίθεται. Ἐφ' ὧν δὲ ἐν τῇ κατηγορικῇ προτάσει λαμβάνεται τὶς ὅρος ἐκ ἐνυπάρχων τῷ συνημμένῳ, ἀλλ' ἔξωθεν προστιθέμενος, πρόσληψις καὶ προσλαμβανόμενον ἡ πρότασις λέγεται. οἷον ἔτι δοξάζει Πλάτων, τοῦτο καὶ ὁ Φιλόσοφος. ἀλλ' ὁ Πλάτων δοξάζει ἀθάνατον τὴν ψυχὴν, ἄρα καὶ ὁ Φιλόσοφος. Ἐνταῦθα οὖν τὸ δοξάζειν ἀθάνατον τὴν ψυχὴν, ὅπερ ἐστὶν ἐν τῇ κατηγορικῇ προτάσει, οὐκ ἐνυπῆρχε τῷ συνημμένῳ, ἀλλ' ἔξωθεν προσείληπται. Ὅταν πρόσληψις καὶ προσλαμβανόμενον ἡ τοιαύτη πρότασις οὐκ ἀπεικότως ὀνομάζεται.

Διαί-

Διαίρεσις τοῦ ὑποθετικοῦ Συλλογισμοῦ καὶ τοῦ διὰ ὅλου Ὑποθετικῶν.

Διαιρεῖται δὲ γενικῶς ὁ Ὑποθετικὸς Συλλογισμὸς εἴς τε τοὺς διὰ ὅλου ὑποθετικοὺς, καὶ μικτούς. Καὶ διὰ ὅλου μὲν εἰσὶν ὑποθετικοὶ, ὧν ἀμφότεραι αἱ προτάσεις εἰσὶν ὑποθετικαὶ, ὁμοίως καὶ τὸ συμπέρασμα, δεικτικοὶ δὲ εἰσὶν οὐδεμιᾶς ὑπάρξεως, ἀλλ' ἀκολουθίας μόνον, ὧν τελευτῇ ποιεῖται τὴν διαίρεσιν ὁ Ἀλέξανδρος κατὰ τὸ τελευταῖον τῶν συλλογισικῶν σχημάτων.

Πρῶτον μὲν τίθησι ζεῦγος ἀναλογοῦν τῷ πρώτῳ σχήματι, ἐν ᾧ ἡ δευτέρα πρότασις ἄρχεται, ὅθεν ἡ πρώτη λήγει, οἷον εἰ ἐστὶν ἄνθρωπος, ἐστὶ καὶ ζῶον. εἰ ἐστὶ ζῶον ἐστὶν οὐσία, εἰ ἄρα ἐστὶν ἄνθρωπος, ἐστὶν οὐσία. Ἔξεστι δὲ καὶ ἐπὶ τούτου τοῦ ζεύγους καὶ ἀνάπαλιν ληφθῆναι τὸ συμπέρασμα, οὐ μὴν ἁπλῶς, ἀλλὰ συνημμένον. οἷον, εἰ μὴ οὐσία, οὐδὲ ἄνθρωπος.

Δεύτερος ἐστὶ ζεῦγος τῷ δευτέρῳ σχήματι ἀνάλογος, ἀπὸ διαφόρων ἀρχομένας ἔχων τὰς προτάσεις, καὶ εἰς ταυτὸν λήγουσας. οἷον, εἰ ἐστὶν ἄνθρωπος, ἐστὶ καὶ ζῶον, εἰ ἐστὶ λίθος, οὐκ ἔστι ζῶον. εἰ ἄρα ἐστὶν ἄνθρωπος, οὐκ ἔστι λίθος. Ἐπὶ τούτου δὲ οὐ συνάγεται καταφατικὸν πρόβλημα, εἰμὴ (1) παρὰ τὴν ὕλην.

Τρίτος ζεῦγός ἐστιν ἐν ᾧ ἀμφότεραι αἱ προτάσεις ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀρχόμεναι, εἰς διάφορα λήγουσιν. οἷον, εἰ ἄνθρωπος, λογικόν. εἰ μὴ ἄνθρωπος, ἄλογον. εἰμὴ ἄρα ἐστὶ λογικὸν, ἄλογον. οὐ μὴν καὶ ἀνάπαλιν. οὐ γὰρ ἀντιστρέφει ἐπὶ τούτου τὸ συμπέρασμα. οἷον εἰ ἄνθρωπος καὶ λογικόν, εἰ ἄνθρωπος καὶ αἰσθητικόν, εἰ ἄρα λογικὸν, καὶ αἰσθητικόν, οὐκ ἀληθὲς δὲ καὶ ἀντιστρέψαντα εἰπεῖν, εἰ ἄρα αἰσθητικὸν, καὶ λογικόν. Δεῖ δὲ, ὅτι ἐπὶ τοῦ τρίτου σχήματος, ὧδε συνάγεται καθόλου πρόβλημα. διὸ εἰ μὲν δεῖ ἀληθεύειν τὸ συναγόμενον, ἀνάγκη ἐπὶ μέρους, εἴ τι αἰσθητικὸν, (οἷον ἄνθρωπος) ἐστὶ καὶ λογικόν. ἔσται δὲ καὶ ἐπὶ τούτων ἁπάντων τὸ συναγόμενον, τῇ χείρονι τῶν προτάσεων κατάφασει καὶ ποιᾷ.

Περὶ

(1) Διά.

Περὶ Μικτῶν.

Μικτοὶ δέ εἰσιν ἐξ ὑποθέσεως Συλλογισμοὶ, ὧν ἡ ἑτέρα πρότασις ἐστὶ κατηγορικὴ, οἱ καὶ ὕπαρξιν κατασκευάζουσιν, οὐ μὴν ἁπλῶς, ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως, οἷον τινὸς ὄντος, ἢ μὴ ὄντος, τί ἐστὶν, ἢ τί οὐκ ἔστιν. Τούτων οἱ μὲν κατὰ συνέχειαν λέγονται, ὧν συνεχὲς εἶναι τῷ ἡγουμένῳ τὸ ἑπόμενον τίθεται. οἷον, εἰ ἐστὶν ἄνθρωπος, ἐστὶ καὶ ζῶον. Οἱ δὲ κατὰ διάζευξιν, οἱ καὶ διαζευκτικοὶ λέγονται, ὧν διεζευγμένον τιθέμεθα τῷ ἡγουμένῳ τὸ ἑπόμενον. οἷον, ἢ ἡμέρα ἐστὶν, ἢ νύξ. Χρῶνται δὲ ὡς τὰ πολλὰ οἱ μὲν κατὰ συνέχειαν τῷ συναπτικῷ μορίῳ, οἱ δὲ κατὰ διάζευξιν τῷ διαζευκτικῷ.

Περὶ τῶν κατὰ συνέχειαν.

Τῶν μὲν οὖν κατὰ συνέχειαν δύο τρόποι εἰσὶν, ὁ μὲν τῇ θέσει τοῦ ἡγουμένου κατασκευάζων τὸ ἑπόμενον, οἷον εἰ ἔχει, κινεῖται, ἀλλὰ ἔχει, ἄρα κινεῖται. καὶ οὕτως. εἶδα σοφία, καὶ βουλαὶ ἀγαθαί, Ἀθήνησιν ἐστὶ σοφία, ἄρα καὶ βουλαὶ ἀγαθαί.

Δεύτερος τρόπος τῶν κατὰ συνέχειαν ἐστὶν, ὁ τῇ ἀναιρέσει τοῦ ἑπομένου συναναιρῶν τὸ ἡγούμενον. οἷον, εἰ ἔχει κινεῖται, ἀλλὰ οὐ κινεῖται, ἄρα οὐκ ἔχει. Ἔστι δ' ὅτε καὶ τῇ θέσει τοῦ ἑπομένου συνάγεται τὸ ἡγούμενον, οὐκ ἀεὶ δὲ, ἀλλ' ἐφ' ὧν μόνον ἀντιστρέφουσιν οἱ ὅροι τό,τε ἡγούμενον δηλαδὴ καὶ ἑπόμενον. Οὗτον οὐδὲ τέλειος γίνεται τρόπος, ὅτι παρὰ τὴν ὕλην, καὶ οὐ διὰ τὸν σχηματισμὸν τοῦ λόγου ἔχει τὸ ἀναγκαῖον. ἐπὶ τούτους δὲ ἀνάγονται οἱ ἀπὸ τοῦ μᾶλλον, καὶ ἧττον, καὶ ὁμοίου, καὶ ἐναντίου συλλογισμοὶ, οὓς ὁ Φιλόσοφος κατὰ ποιότητα ἐκάλεσε, διὰ τὸ παρεπόμενα ταῦτα εἶναι τοῦ ποιοῦ. Συλλογιζόμεθα δὲ ἀπὸ μὲν τοῦ μᾶλλον ἀναστρεπτικῶς. οἷον, ἐπὶ τοῦ πρώτου τρόπου, εἰ οὐκ ἔξεστι τῷ Βασιλεῖ διαθέσθαι περὶ τῆς ἀλλοτρίων, πολλῷ μᾶλλον οὐδὲ τῇ Ἰδιώτῃ, ἀλλὰ τὸ πρῶτον, ἄρα καὶ τὸ δεύτερον. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἧττον καταστρεπτικῶς ὧδε. εἰ τῷ Ἰδιώτῃ ἔξεστι διαθέσθαι περὶ τῶν ἰδίων, πολλῷ μᾶλλον καὶ τῷ Βασιλεῖ, ἀλλὰ ἐκείνῳ, ἄρα καὶ τούτῳ. Τοῖς δὲ ἀπὸ τοῦ ὁμοίου, καὶ ἐπ' ἀμφότερα χωρεῖ τρόπος τε καταστρεπτικὸς καὶ ἀναστρεπτικὸς πρὸς μὲν καταστρεπτικὸς ἐπὶ τοῦ πρώτου τρόπου ὧδε. εἰ ἐπὶ τῆς νεὼς Λεωσίνδου ἐκλέγεται ὁ κυ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

βερνήτης, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς πόλεως ὁ Ἡγεμών, ἀλλ' τὸ πρῶτον, ἄρα καὶ τὸ δεύτερον. καὶ οὕτως ἀναστρεπτικῶς. ὅπερ ἐστὶν ἐπὶ τῆς νηὸς ὁ κυβερνήτης, τοῦτο ἐπὶ τῆς πόλεως ὁ Ἡγεμών, ἀλλὰ μὴν ἐπὶ τῆς νηὸς οὐ Πλουτίνδην ἐκλέγεται ὁ κυβερνήτης, ἄρα οὐδὲ ἐπὶ τῆς πόλεως ὁ Ἡγεμών. ὁ γὰρ καὶ οὕτω σχηματίσας ὁμοίως ὑποτίθεται τὸ, εἰ τῷ ὁμοίως ἔχοντων, θάτερον ἔχει τι, ἢ οὐκ ἔχει, καὶ θάτερον ἔχειν, ἢ μὴ ἔχειν. Τὸν αὐτὸν δ' ὅπον ἀναγάγοι ἄντις ἐπὶ τοὺς αὐτοὺς, καὶ τοὺς ἀπὸ τοῦ ἴσου, μείζονος, καὶ ἐλάττονος. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἐναντίου συλλογιζόμεθα οὕτως. εἰ τὸ πλῆθος τῷ σεφῶν σωτηρία ἐστὶ τῆς πόλεως, τὸ πλῆθος τῷ ἀμαθῶν φθορὰ ἐστὶν αὐτῆς. ἀλλ' τὸ πρῶτον ἐστὶν ἀληθὲς κατὰ τὸν Σολομῶντα, ἄρα καὶ τὸ δεύτερον. Ἑκάτερος δὲ τῷ εἰρημένων τρόπων, τετραχῶς ποικίλεσθαι ἐγχωρεῖ.

Ποτὲ μὲν γὰρ ἀμφότερα τό,τε ἡγούμενον καὶ ἑπόμενον καταφατικὰ ὑπάρχουσιν, ὡς ἔχει τὰ ἐκτεθέντα ἐν ἀρχῇ ὑποδείγματα.

Ποτὲ δὲ ἀμφότερα ἀποφατικά. οἷον, ἐπὶ τοῦ πρώτου τρόπου, εἰ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, οὐδὲ γραμματικός. ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, ἄρα οὐ δὲ γραμματικός. Καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου τρόπου, οἷον εἰμὴ ἐστὶν ἄνθρωπος οὐ δὲ γραμματικός. ἀλλ' ἐστὶ γραμματικὸς, ἄρα καὶ ἄνθρωπος.

Ἐνίοτε δὲ τὸ μὲν ἡγούμενον ἴσχυσι καταφατικὸν, τὸ δὲ ἑπόμενον ἀποφατικόν. ὑποδείγμα τοῦ πρώτου τρόπου. εἰ τόδε ἐστὶν ἵππος, οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐστὶν ἵππος, οὐκ ἄρα ἐστὶν ἄνθρωπος. καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου τρόπου, οἷον, εἰ σὺ ἴῳ ἄνθρωπος, οὐκ ἄπτοτε ἥλγει. ἀλλ' ἀλγεῖ, οὐκ ἄρα ἐστὶν σύ.

Ἔστι δ' ὅτε καὶ ἀνάπαλιν. ἀποφατικοῦ γὰρ ὄντος τοῦ ἡγουμένου, ἐνδέχεται τὸ ἑπόμενον εἶναι καταφατικόν. Παράδειγμα τοῦ πρώτου τρόπου, εἰ οὐ νοσεῖ ὑγιαίνει, ἀλλ' οὐ νοσεῖ, ἄρα ὑγιαίνει. Καὶ τοῦ δευτέρου τρόπου, εἰ μὴ ὁ ἄνθρωπος ἴῳ δεκτικὸς ἐπιστήμης, ἴῳ ἂν ἄλογον, ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἄλογον, ἄρα ἐστὶ δεκτικὸς ἐπιστήμης.

Περὶ τῶν κατὰ διάζευξιν.

Τοῖς δὲ διαζευκτικοῖς χρώμεθα ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων, ὧν τὰ μὲν εἰσὶν ἄμεσα, τὰ δὲ ἔχοντά τι μέσον. Καὶ τῶν ἐχόντων μέσον, ἐν ἐνίοις μὲν ὡρισμένον ἐστὶ τὸ μεταξὺ, ἐν ἐνίοις δὲ ἀόριστον. Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἀμέσως ἀντικειμένων, κατὰ διάζευξιν, ὑποθετικῶς συλλογιζόμεθα,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θα, τῇ θατέρου θέσει, ἢ ἀναιρέσει, θάτερον ἀναιροῦντες ἢ συμπεισάγοντες. οἷον, ὁ τριαδικὸς ἀριθμὸς, ἢ ἄρτιός ἐστιν, ἢ περιττὸς, ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἄρτιος, ἄρα περιττός.

Ἐπὶ δὲ τῆς ἐχόντων μέσον, ὡρισμένον δὲ, ἢ τῇ θέσει τὰ ἑνὸς, ἀναιροῦμεν τὰ λοιπὰ, οἷον ὁ τριαδικὸς ἀριθμὸς, τὸ τετραδικὸν, ἢ μείζων ἐστὶν, ἢ ἴσος, ἢ ἐλάττων, ἀλλ' ἐστὶν ἐλάττων, οὐκ ἄρα ἐστὶ μείζων ἢ ἴσος. ἢ τῇ ὑποφάσει τῆς ἄλλων συμπεισάγομεν τὸ λειπόμενον. οἷον, ὁ τριαδικὸς ἀριθμὸς τοῦ τετραδικοῦ, ἢ μείζων ἐστὶν, ἢ ἴσος, ἢ ἐλάττων, ἀλλ' οὐκ ἔστι μείζων, οὔτ' ἴσος, ἄρα ἐλάττων.

Ἐπὶ δὲ τῆς ἐμμέσως ἀντικειμένων, καὶ ἀόριστον ἐχόντων τὸ μέσον, τῇ θέσει τοῦ ἑνὸς, τὰ λοιπὰ ἀναιροῦμεν, συλλογιζόμενοι ὧδε. ὁ Κύκνος οὐχ ἅμα ἐστὶ λευκὸς καὶ κίρρος, ἢ φαιὸς, ἢ ξανθὸς, καὶ τὰ τοιαῦτα, ἀλλ' ἐστὶ λευκὸς, ἄρα οὐδὲν τῶν λοιπῶν ἄλλων. Καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν δὲ ἀντικειμένων ὁμοίως ἕξει, οἷον ἐπὶ τῆς κατὰ ὑπόφασιν καὶ κατάφασιν, οἷον οὐχ ἅμα ταυτὸν ὂν ποιὸν, καὶ ποσὸν, ἢ πρός τι, ἢ ποῦ, καὶ τὰ τοιαῦτα, ἀλλ' ἐστὶ ποσὸν, οὐδὲν ἄρα τῶν λοιπῶν. Οὐκ ἐγχωρεῖ δὲ ἐπὶ τῶν τοιούτων τῇ ἀναιρέσει τῆς ἄλλων παρὰ τὸ εἷν, εἰσφέρειν τὸ λειπόμενον, οὐ γὰρ ὅτιν ἀπαριθμήσασθαι τὰ μεταξὺ ἀόριστα ὄντα.

Περὶ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς.

Εἶδος δὲ (1) τούτων ἐστὶ, καὶ ἡ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγὴ, ὡς ἐνταῦθα τίθησιν ὁ Φιλόσοφος. Ὑποθετικοὶ γάρ εἰσι συλλογισμοὶ πάντες, ὡς ὁ Φιλόσοφος ἐπὶ τοῦ παράντος διδάσκει, οἷς τὸ ἐξ ἀρχῆς ζητούμενον, δι' ὁμολογίας, ἢ τινὸς ἄλλης ὑποθέσεως περαίνεται. τοιαύτη δὲ ἐστὶ καὶ ἡ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγή. ἡ γὰρ δεῖξις καὶ ἐπὶ ταύτης τοῦ τὸ ἀρχῇ ζητουμένου, κατὰ διάζευξιν γίνεται. ἢ γὰρ τὸ δ' ἐστὶ τὸ μόριον τῆς ἀντιφάσεως ἀληθὲς ἢ ἐκεῖνο, ἀλλὰ τόδε μὲν μὴ εἶναι, δείκνυται διὰ συλλογισμοῦ τοῦ ἀδυνάτου τι συμβαίνειν ὑποτεθέντος, λείπεται ἄρα τὸ ἕτερον ἀληθὲς εἶναι. Λέγοιτο μέντοι καὶ κατηγορικὸς συλλογισμὸς, καθὸ προηγουμένως ἀδύνατόν τι κατηγορικῶς συμβαίνει.

(1) Ὑποθετικῶν

Τίνα τρόπον ὑπὸ τὰ συλλογιστικὰ τεία σχήματα αἱ ὑποθετικοὶ ἀνάγονται Συλλογισμοί.

Ἐπεὶ δὲ τῷ συλλογισμῶν ἕκαστος ὑπότι σχῆμα τελεῖν ἀνάγκη συλλογιστικὸν, ἢ τῷ εἰρημένων τινὶ τειῶν, ἢ παρὰ ταῦτα τινὶ ἑτέρῳ. Ἀλλ' ἕτερον μὲν τῷ τειῶν ἐκτὸς, οὔτε Ἀριστοτέλης ἐδίδαξεν, οὔτε μετ' ἐκεῖνον ἄλλος τὶς θέμενος, εὖ ἔχειν ἀπέδειξεν. Ἐπὶ δὲ τὰ ἐκτεθέντα τεία σχήματα μόνα οἶδεν ἀναγομένους ὁ Φιλόσοφος τοὺς ἀληθεῖς καὶ κυρίως συλλογισμούς, οἷοι εἰσὶν οἱ κατηγορικοί. Τοὺς δὲ ὑποθετικοὺς ἃ δὲ συλλογισμὰς οἴεται καθ' ἑαυτοὺς, ἀλλ' ὑποθέσεις μόνον, οὐ τρόπον οὐ δὲ σχῆμα ὅλως αὐτοῖς ἀποδίδωσι συλλογιστικόν. ἀνάγκη γὰρ πάντα συλλογισμὸν, ὡς αὐτὸς φησὶν ἢ ὑπάρχειν τι, ἢ μὴ ὑπάρχειν δεικνύναι, καὶ τοῦτο ἢ καθόλου, ἢ κατὰ μέρος. Τῶν δὲ ὑποθετικῶν συλλογισμῶν, οἱ μὲν δι' ὅλου ὑποθετικοὶ εἰς δεῖξιν τοῦ εἶναί τι, ἢ μὴ εἶναι παντάπασιν ἄχρηστοι. οὔτε γὰρ ὑπάρχειν τὶ τινὶ, οὔτε μὴ ὑπάρχειν, ἔστε καθόλου, οὔτε ἐπὶ μέρους δεικνύουσιν, ὅθεν οὐδὲ συλλογισμοὶ ὅλως. οἵ χρείαν συλλογισμῶν μὴ παρέχοντες, ἐδὲ μνήμης ἠξιώθησαν παρὰ τῷ Φιλοσόφῳ. Οἱ δὲ μικτοὶ δεικνύουσί μέν τι ἐξ ὑποθέσεως, ἀλλὰ διὰ τῷ κατηγορικῶν, ὧν εἰς δεῖξιν δέονται τῶν ἐξ ἀρχῆς προτεθέντος. δύο δὲ ὁ Φιλόσοφος διὰ τῷ τοιούτων δείκνυσθαι συλλογισμῶν διδάσκει, τὸ μὲν ἐξ ὑποθέσεως, τὸ δὲ κατηγορικῶς. καὶ τὸ μὲν κατηγορικῶς προηγουμένως διὰ τοῦ κατηγορικοῦ δείκνυται συλλογισμοῦ, τὸ δὲ λοιπὸν ὅπερ ἐστὶ τὸ ἐξ ἀρχῆς εἰς δεῖξιν προκείμενον, ἤρτηται μὲν τῆς κατηγορικῆς δείξεως, περαίνεται δὲ δι' ὁμολογίας, ἢ τινὸς ἄλλης ὑποθέσεως. οἷον ἐπὶ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς, θάτερον μὲν ὅπερ ἐστὶν ἀδύνατον, δείκνυται κατηγορικῶς. ὃ δὲ ἐξ ἀρχῆς εἰς δεῖξιν προὔκειτο, οὐ διὰ συλλογισμοῦ δείκνυται, ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως τῷ δεῖν θάτερον μόριον τῆς ἀντιφάσεως ἀληθεύειν. Ἐξέχεται μέντοι ἡ τούτου δεῖξις τοῦ κατηγορικοῦ συλλογισμοῦ, δι' οὗ ἀδυνάτόν τι ἐδείκνυτο ἕπεσθαι, εἰ δοθείη τὸ ἕτερον τῆς ἀντιφάσεως μόριον. Ἐνὶ δὲ λόγῳ εἰπεῖν τὸ μὲν τῆς ἀκολουθίας ὅτι ἢ ἐξ ὑποθέσεως, ἢ ὁμολογίας ἤρτηται, τὸ δὲ εἶναι, ἢ μὴ εἶναι τὸ ὑποτιθέμενον, τῷ κατηγορικῷ δείκνυται συλλογισμῷ. Ὡσαύτως δ' ἔχει καὶ ἐπὶ τῷ ἄλλων τῷ ἐξ ὑποθέσεως συλλογισμῶν. Τὸ γὰρ ἐξ ἀρχῆς ζητούμενον, καὶ οὐ τῆς δείξεως πρώτως ἐπὶ τῷ τοιούτων σοχαζόμεθα, οὐ διὰ συλ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

συλλογισμοῦ, ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως δείκνυται. ἕτερον δέτι συλλογισμῷ δείκνυται, δηλονότι τὸ μεταλαμβανόμενον, οὗ δειχθέντος, τὸ ἐξαρχῆς ζητούμενον συμβαίνει ἀληθεύειν διὰ τὴν ὑπόθεσιν. Ὅθεν ὁ Φιλόσοφος ἐπὶ πασῶν φησὶ τῶν ὑποθετικῶν πίστεων, ὁ μὲν κατηγορικὸς συλλογισμὸς πρὸς τὸ μεταλαμβανόμενον γίνεται δηλαδὴ, οὐ πρὸς ὃ τὴν ἀρχὴν ἐζητεῖτο, ἀλλὰ πρὸς τὸ μεταληφθέν, ἤτοι τὴν κατηγορικὴν πρότασιν, πρὸς ὃν μεταφέροντες τὴν ζήτησιν, κατηγορικῷ δείκνυμεν συλλογισμῷ, ἧς δειχθείσης ψευδοῦς, ἀληθὲς εἶναι τὸ τὴν ἀρχὴν ζητούμενον ὑποτιθέμεθα. Τὸ δὲ ἐξαρχῆς ζητούμενον φησὶ, περαίνεται δι' ὁμολογίας, ἢ τινὸς ἄλλης ὑποθέσεως. Πρόδηλον οὖν ὅτι οἱ ὑποθετικοὶ συλλογισμοὶ, οὐδὲν καθ' ἑαυτοὺς δεικνύουσιν, ἀλλὰ διὰ τῶν κατηγορικῶν, δι' ὧν ἡμῖν εἰς τὰ ἐκτεθέντα τρία ἀνάγονται σχήματα ἕκαστος, ὑφ' ὃ ὁ κατηγορικὸς περιέχεται. Τοὺς δὲ δι' ὅλου ὑποθετικοὺς ὁ Ἀλέξανδρος ἀνάγει καθ' ἑαυτοὺς εἰς τὰ ἐκτεθέντα τρία συλλογιστικὰ σχήματα, κατὰ τὴν χέσιν τοῦ μέσου πρὸς τὰ ἄκρα. καὶ κατηγορικῶς δὲ τὸν μὲν πρῶτον ἐπὶ τὸ πρῶτον, τῆς πρώτης προτάσεως ἐλάττονος γινομένης, τῆς δὲ δευτέρας, μείζονος, Ὁ δὲ δεύτερος καὶ τρίτος ἐπὶ τὸ δεύτερον, καὶ τρίτον, (τῶν ὑποθετικῶν μορίων περιαιρεθέντων) ἀναχθήσονται. οἷον τοῦ πρώτου τρόπου, Εἰ ἄνθρωπος ζῶον, εἰ ζῶον οὐσία, εἰ ἄνθρωπος ἄρα οὐσία, ἀνάγεται εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα οὕτως. ἔρηται γὰρ ὅτι ἐν τοῖς ὑποθετικοῖς, τὸ μὲν ἡγούμενον ὑποκειμένου χώραν ἔχει, τὸ δὲ ἑπόμενον κατηγορουμένου. ἔστω οὖν μείζων, ἡ οὐσία κατὰ τοῦ ζώου. ἐλάττων, τὸ ζῶον κατὰ ἀνθρώπου. καὶ τὸ συμπέρασμα, ἡ οὐσία ἄρα κατὰ τοῦ ἀνθρώπου. Τοῦ δευτέρου τρόπου. Εἰ ἐστὶν ἄνθρωπος, καὶ ζῶον, εἰ ἐστὶν οὐσία, οὐ πάντως καὶ ζῶον, εἰ ἄρα ἐστὶν οὐσία, οὐ πάντως καὶ ἄνθρωπος. ἀνάγεται ἐπὶ τὸν τέταρτον τοῦ δευτέρου τρόπου τὸν γραφόδο.

Γρά Πᾶς ἄνος ζῶον,	Τὸ ζῶον κατὰ παντὸς ἀνοῦ,
φο Οὐ πᾶσα οὐσία ζῶον,	Τὸ ζῶον οὐ κατὰ πάσης οὐσίας.
δο Ἄρα οὐ πᾶσα οὐσία ἄνος.	Ὁ ἄνος ἄρα οὐ κατὰ πάσης οὐσίας.

Τοῦ δὲ τρίτου τρόπου δι' ὅλου ὑποθετικὸς, οἷον εἰ οὐκ ἔστι ζῶον, οὐδὲ ἄνθρωπος, εἰ ἐστὶ ζῶον, ἐστὶν οὐσία, εἰ ἐστὶν ἄρα οὐσία, οὐ πάντως καὶ ἄνθρωπος. ἀναλύονται καὶ οὗτοι καὶ εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα κατηγορικῶς, καὶ εἰς τὸ τρίτον. τὴν μὲν πρώτην καθόλου οὖσαν ἀποφατικὴν, εἰς κατὰ μέρος μεταληπτέαν καταφατικήν. ταὐτὸν γὰρ δύναται τὸ εἰ οὐκ ἔστι ζῶον οὐδὲ ἄνθρωπος, τῷ, τὸ ζῶον κατὰ παντὸς ἀνθρώπου. ἡ αὐτὴ γὰρ ὅση συν-

ἀντι-

ἀντιθέσει ἀντεσραμμένη. προθέσεις οὖν καὶ τὴν λοιπὴν αὐτὴ μείζονος, συλλογιζόμεθα ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι ὧδί. Ἡ οὐσία παντὸς ζώου, τὸ ζῶον καὶ παντὸς ἀνθρώπου, καὶ ἡ οὐσία ἄρα παντὸς ἀνθρώπου. Εἰ δὲ μεταστραφείη ἡ ἐλάττων μεταλαβούσης τῆς προτάσεως, συνάγεται καὶ ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι μερικὸν καταφατικόν. οἷον.

Ὁ ἄνθρωπος παντὸς ζώου, Τί ζῶον ἄνθρωπος.
Ἡ οὐσία καὶ παντὸς ζώου, Παῦ ζῶον οὐσία,
Ὁ ἄνθρωπος ἄρα παντὸς οὐσίας. Ἆρα τὶς οὐσία ἄνθρωπος.

Τινὲς δὲ καὶ τὰς μικτὰς ἀνάγεσιν εἰς τὰ ἐκτεθέντα σχήματα· τὰς μὲν καταφατικὰς συνάπτειν τοὺς τῇ θέσει τοῦ ἡγουμένου συνεισάγοντας τὸ ἑπόμενον, ἐπὶ τὸ πρῶτον σχῆμα. πανταχοῦ γὰρ δυνάται τὸ, εἰ ἐστὶν ἄνθρωπος, ἐστὶ καὶ ζῶον, τῷ πᾶς ἄνθρωπος ἐστὶ ζῶον. τὸ δὲ ἀλλ' ἐστὶν ἄνθρωπος, τῷ ὅδε ἐστὶν ἄνθρωπος, καὶ ὅλως τῇ ἐπὶ μέρους καταφατικῇ συνεκτείνεται. ὥς τε συνάγεται ἐν τῇ σαφίδι μερικὸν καταφατικόν, ἄρα οὖπος ἐστὶ ζῶον. Διὸ καὶ ἐν τῇ ἀναιρέσει τοῦ ἡγουμένου, οὐκ ἔστιν ἀνελεῖν τὸ ἑπόμενον. ἀνάγεται γὰρ ὁ συλλογισμὸς ἐπὶ τὸ πρῶτον σχῆμα, τὴν ἐλάττονα ἔχων ἀποφατικήν. οἷον, Εἰ ἐστὶν ἄνθρωπος, ἐστὶ καὶ ζῶον. ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, ἄρα οὐ δὲ ζῶον. Πᾶς ἄνθρωπος ἐστὶ ζῶον, οὖπος οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, ἄρα οὐδὲ ζῶον. Οἱ δὲ διὰ τοῦ ἑπομένου συνεισάγοντες τὸ ἡγούμενον, ἐπὶ τὸ δεύτερον σχῆμα ἀνάγονται. Ὅθεν ὁ μὴ τῇ ἀναιρέσει τοῦ ἑπομένου, συναναιρῶν τὸ ἡγούμενον, χρήσιμος· συμπεραίνει γὰρ ὑποφατικὸν πρόβλημα. οἷον, Εἰ ἐστὶν ἄνθρωπος, ἐστὶ καὶ ζῶον, ἀλλ' οὐκ ἔστι ζῶον, ἄρα οὐδὲ ἄνθρωπος. Πᾶς ἄνθρωπος ζῶον, ὅτος δὲ οὐκ ἔστι ζῶον, ἄρα οὐδὲ ἄνθρωπος. Ὁ δὲ τῇ θέσει τοῦ ἑπομένου συνεισάγων τὸ ἡγούμενον, ἄχρηστος· συμπεραίνει γὰρ καταφατικῶς ἐν τῷ δευτέρῳ σχήματι παρὰ τοὺς κανόνας. οἷον, Εἰ ἐστὶν ἄνθρωπος, ἐστὶ καὶ ζῶον, ἀλλ' ἐστὶ ζῶον, ἄρα καὶ ἄνθρωπος. Πᾶς ἄνθρωπος ζῶον, ὅτος ἐστὶ ζῶον, ἄρα καὶ ἄνθρωπος. Ἐνίοτε μέντοι εὔχρηστος γίνεται ὁ λόγος παρὰ τὴν ὕλην, νίκα τῷ ἡγουμένῳ τὸ ἑπόμενον ἀντιστρέφει, ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου σχήματος τῷ ὅρων τῆς μείζονος ἀντιστρεφόντων, συνάγεται ἀληθὲς καταφατικὸν πρόβλημα. οἷον, Εἰ ἐστὶ λογικὸν, ἐστὶ καὶ γελαστικὸν, ἀλλ' ἐστὶ γελαστικὸν, ἄρα καὶ λογικόν. Πᾶν λογικὸν γελαστικὸν, οὖπος ἐστὶ γελαστικὸν, οὖπος ἄρα ἐστὶ λογικόν, ἀλλὰ παρὰ πανόνας. Οἱ δὲ ἀμφιτυκτικοὶ πάντες εἰς τὸ πρῶτον ἀνάγονται σχῆμα.

Οἷον.

Οἷον, Ἡ ἡμέρα ἐστὶν, ἢ νύξ, Τε Ἡ νίκα ἐστὶν ἡμέρα οὐκ ἔστι νύξ,
Ἀλλ' ἐστὶν ἡμέρα, χνι Νῶϊ ἐστὶν ἡμέρα,
Ἄρα οὐκ ἔστι νύξ. κὸς Ἄρα οὐκ ἔστι νύξ.

Περὶ τοῦ δευτέρου τῆς

ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ.

ΜΕτὰ τὴν μέθοδον τῆς τῶν προτάσεων διπορείας, καὶ ὅπως ἔχομεν τοὺς γεγραμμένους συλλογισμοὺς ἀναλύειν εἰς τὰ προηρημένα σχήματα, ὁ Φιλόσοφος διδάσκει, οἷς τε ἐντυγχάνομεν ἐν τοῖς τῶν ἀρχαιοτέρων συγγράμμασι, καὶ οὓς ἂν ἡμῖν προτείνοντες τύχωσιν οἱ προσδιαλεγόμενοι. Ἀλλ' ἡμῖν ταῦτα, καὶ ὅτι μὴ πάνυ δυσξύμετα δοκοῦσι, καὶ πῶς ἐκ τῶν εἰρημένων ἐν τῷ πρώτῳ τμήματι δηλούμενα, ἔδοξε παραιτητέα, ὡς ῥᾴδια τοῖς βουλομένοις πονεῖν ἐκ τῆς ἀριστοτελικῆς λέξεως ἀναλέξασθαι. Μεταβᾶσι δὲ ἐπὶ τὸ δεύτερον τῆς πραγματείας βιβλίον, ὀλίγ' ἄττα ἔκτε τοῦ πρώτου καὶ τείτου μάλιστα κατ' ἐκεῖνο μέρους προσεπιμεξῆσαι τοῖς εἰρημένοις ἔδοξε. Τεμμερὲς γὰρ κἀκεῖνο, χρικώτερον διαιρούμενον, ὡς ἐν ἀρχῇ τῆς πραγματείας εἴρηται. ὧν ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου μέρους τὰς τοῦ συλλογισμοῦ δυνάμεις πολυπραγμονεῖ ὁ Φιλόσοφος, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ τὰ περὶ αὐτῷ ἐλαττώματα ἐπιτίθεται. ἐπὶ δὲ τοῦ τείτου ὅσα συγγενῆ τοῦ αὐτοῦ διδάσκει.

Περὶ τῆς κύκλῳ καὶ διαλλήλου Δείξεως.

ΤΩν τοίνυν ἐν τῷ πρώτῳ περιεχομένων μέρει, εἰ καὶ μηδὲν ὑπόβλητον ἢ καὶ θεωρίας ἐκτὸς, ἀλλ' ἡ τῆς κύκλῳ καὶ διαλλήλου δείξεως γνῶσις οὐχ ἥκιστα πάντων ἀναγκαία δοκεῖ τοῖς λογικευομένοις. Τὸ μὲν ὅτι πολλοὶ τῶν ἀρχαίων ᾠοντο πάντων εἶναι ὑπερτίμιον, ὡς πάντων δεικνυμένων τῇ κύκλῳ καὶ διαλλήλῳ δείξει, ὧν ἀναιρεῖ τὴν δόξαν ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ τείτῳ Κεφαλαίῳ τοῦ πρώτου τῶν ὑστέρων Ἀναλυτικῶν, καὶ ἐν ἄλλοις, ἀλλὰ καὶ ἐν πολλοῖς ἐστὶν ἰδεῖν τὰς φιλοσοφουμένας κεχρημένους σχήματι δείξεως διαλλήλου.

Φαίνεται δέ που καὶ αὐτὸς ὁ Φιλόσοφος κεχρημμένος πως δείξει τοιαύτῃ, ἐν γὰρ (1) τῷ ὀγδόῳ τῶν περὶ φυσικῆς ἀκροάσεως ὑπὸ τῆς ἀϊδίου κινή-

(1) Ἤτοι Θ.

κινήσεως, τὸ ἀΐδιον τοῦ κινουμένου συναγαγὼν, ἐπαναπάμπτει αὖθις ἀπὸ τῆς ἀϊδιότητος τοῦ κινουμένου ἐμπεδούμενος τὸ ἀΐδιον τῆς κινήσεως.

Τοῖς οὖν δεῖ γινώσκειν βουλομένοις ὑγιῶς, καὶ διακρίνειν ἐπὶ τῶν τοιούτων ὀρθῶς, χρήσιμος ἡ ἐνταῦθα παραδιδομένη γνῶσις περὶ τῆς κύκλω δείξεως. Λέγεται δὲ κύκλω ἡ τοιαύτη δεῖξις ἐκ μεταφορᾶς τῶν γεωμετρικῶν σχημάτων. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν τοιούτων ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἀρχόμενοι σημείων, ἀνακάμπτομεν ἐπὶ τῶν αὐτῶν, οὕτως καὶ ἐπὶ τῆς εἰρημένης δείξεως, ἀπὸ τῶν προτάσεων προϊόντες ἐπὶ τὸ συναγόμενον, ἀνακάμπτομεν αὖθις ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐπὶ τὰς προτάσεις. Ταύτῃ τοιγαροῦν ὁ Φιλόσοφος τῇ „ κύκλω δεῖξιν ὑπογράφων ἐπὶ τῶν παρόντος φησὶν, Ὅτι ἐστὶ τὸ διὰ τῶν συμ„ περάσματος, καὶ τῶν ἀνάπαλιν τῇ κατηγορίᾳ, τῷ ἑτέραν λαβόντα πρότα„ σιν, συμπεραίνεσθαι τῷ λοιπῷ, ᾧ ἐλάμβανεν ἐν ἑτέρῳ συλλογισμῷ.

Τέτταρα τοιγαροῦν ταῦτα κατὰ τὴν ἐκτεθεῖσαν ὑπογραφὴν ἀναγκαίως ἐπὶ τῆς κύκλω ζητεῖται δείξεως. Πρῶτον τοῦ συμπεράσματος ἡ μετάληψις εἰς πρότασιν. Δεύτερον ἡ πρόσληψις ἑτέρας τῶν προτάσεων. Τρίτον ἡ ἀντιστροφὴ τῆς προσλαμβανομένης τῶν προτάσεων. Καὶ τέταρτον ἡ συναγωγὴ καὶ ἀπόδειξις τῆς λοιπῆς.

Συμβαίνει δὲ γίνεσθαι τὴν κύκλω Δεῖξιν τριχῶς. τελέωτατα μὲν ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος, κατὰ τὴν πρώτην συζυγίαν, καθ' ἣν ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις ἐνδέχεται δεικνύναι, ἰδίᾳ μάλιστα ἀντιστρέφουσιν οἱ Ὅροι, ἀτελέστερον δὲ ἐπὶ τῶν λοιπῶν, ἐν οἷς ἡ ἑτέρα μόνον τῶν προτάσεων δείκνυται, καὶ μᾶλλον ἔτι ἀτελέστερον, ἐν οἷς οὐδὲ ἡ ἐκτεθεῖσα ἐπὶ τῶν πρώτων συλλογισμῶν δείκνυται, ἀλλ' ἡ ἀντιστρέφουσα ἐκείνην, ἔστιν ὅτε καὶ μεταβάλλεται ἡ κατηγορικὴ πρότασις, εἰς ὑποθετικὴν, μὴ ἐξὸν ἄλλως ἀποδείκνυσθαι.

Τοιγαροῦν ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος ἐν τῷ πρώτῳ τελέωτατα ἡ κύκλω γίνεται Δεῖξις ἰσοστροφούντων τῶν ὅρων. ἀμφότεραι γὰρ αἱ προτάσεις κατηγορικῶς ἀποδείκνυνται. διὸ μὲν καὶ τὸ συναγόμενον ἀντεστραμμένως λάβωμεν ἀπὸ τριῶν συλλογισμῶν ἡ κύκλω Δεῖξις περαίνεται.

Πᾶν λογικὸν γελαστικὸν,	ι	Λαμβάνοντες τὸ συμπέρασμα τοῦ πρώτου συλλογισμοῦ ἀντὶ μείζονος, καὶ τὰ αὐτὰ
Πᾶς ἄνος λογικὸς,	ο	καὶ τὴν ἐλάττω τοῦ αὐτοῦ πρώτου ἀντεστραμμένην ἀντὶ ἐλάττονος πάλιν, συνάγο-
Πᾶς ἄνος γελαστικός.	†	μεν τὴν μείζονα τοῦ α συλλογισμοῦ.

Πᾶς

Πᾶς ἄνος γελασικὸς, † Κατὰ τὰ αὐτά.
Παῦ λογικὸν ἄνος, ο Ἀνεστραμμένως.
Παῦ ἄρα λογικὸν γε- ε
λασικόν.
Παῦ γελασικὸν λογικὸν, ι Ἀνεστραμμένως.
Πᾶς ἄνος γελασικὸς, † Κατὰ τὰ αὐτά.
Πᾶς ἄρα ἄνος λογικός. ο

Καὶ αὖθις λαβόντες τὸ συμπέρασμα τῦ β. συλλογισμῦ ἀντὶ μείζονος ἀνεστραμμένως, ϗ τῳ μείζω τῦ αὐτοῦ δευτέρᾳ ἀντὶ ἐλάττονος ϗ τὰ αὐτὰ σωάγομεν τῳ ἐλάττω τῦ πρώτυ συλλογισμοῦ.

Pag. 425.

Ἦν δὲ μόνῳ τῳ προσλαμβανομένῳ ἐκ τοῦ ἀνωτέρω συλλογισμοῦ πρότασιν ἀντιστρέφομεν, ἐξ ἧς εἰσὶ συλλογισμῶν, ὡς αὖ ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις τοῦ α. συλλογισμοῦ συμπεραινῶμεν, ϗ τῷ λοιπῶν ὁμοίως.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

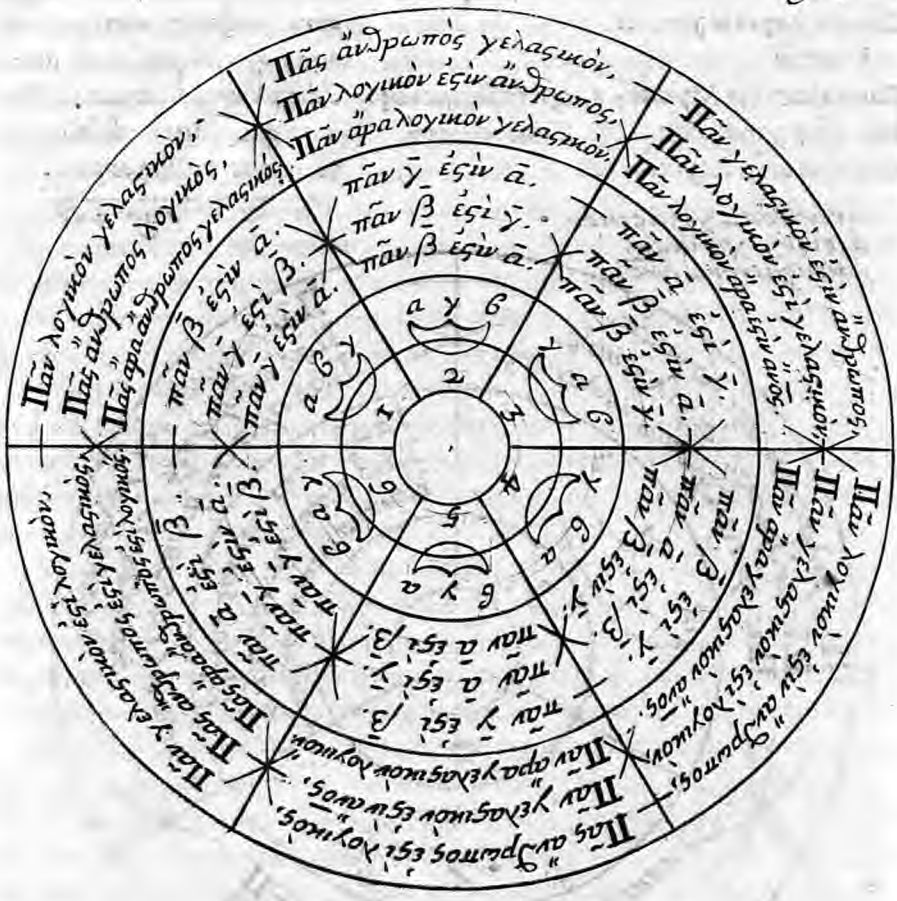

Ε'Νταῦθα δὲ τὸ συμπέρασμα τοῦ πρώτου, αὐτὶ μείζονος κατὰ τὰ αὐτὰ, καὶ τῷ ἐλάττω κατὰ χώραν ἀντεσταλμένως, σωλάγομεν τῷ μείζω τοῦ πρώτου. Πάλιν λαβόντες τοῦ δευτέρα τῷ μείζω κατὰ χώραν ἀλλ' ἀντεσταλμένῶ, & τὸ συμπέρασμα τοῦ αὐτοῦ δευτέρου αὐτὶ ἐλάττονος κατὰ τὰ αὐτὰ, σωλάγομεν τῷ ἐλάττω τοῦ δευτέρου, καὶ καθ' ἑξῆς οὕτως.

Καὶ δὲ

Κατὰ δὲ τὴν συναγουσαν τὸ καθόλου ἀποφατικὸν πρόβλημα, ἀτελεστέρα ἡ κύκλω γίνεται Δεῖξις. Ἡ μὲν γὰρ ἑτέρα τῷ προτάσεων δείκνυται καταγορικῶς ἡ ἀποφατικὴ, ἡ λοιπὴ δὲ οὐκ ἔτι. οἷον ἐπὶ τὸν Θέασε ἔξω συλλογισμός. Οὐδὲν φθαρτὸν ἀΐδιον, πᾶν γενητὸν φθαρτὸν, οὐδὲν ἄρα γενητὸν ἀΐδιον. Τούτου δειχθήσεται μὲν ἡ μείζων καταγορικῶς διὰ τοῦ συμπεράσματος, καὶ τῆς ἐλάττονος ἀντεστραμμένης, οἷον Οὐδὲν γενητὸν ἀΐδιον, πᾶν φθαρτὸν γενητὸν, οὐδὲν ἄρα φθαρτὸν ἀΐδιον. Ἡ δὲ ἐλάττων οὐ δείκνυται, διὰ τὸ καταλείπεσθαι ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις ἀποφατικὰς, ἐξ ὧν οὐ μόνον ἡ συνάγεται καταφατικὸν πρόβλημα, ἀλλ' οὐδὲ ὅλως ἀποφατικὸν ἀναγκαίως. Δείκνυται μέντοι διὰ προσλήψεως ὑποθετικῶς ὧδε. Οὗ τὸ ἀΐδιον οὐδαμῶς καταγορεῖται, τούτου κατὰ παντὸς τὸ φθαρτὸν καταγορηθήσεται. ἀλλὰ τοῦ γενητοῦ οὐδαμῶς τὸ ἀΐδιον καταγορεῖται, ἄρα τοῦ γενητοῦ κατὰ παντὸς τὸ φθαρτὸν καταγορηθήσεται. Οὐκ ἐπὶ πᾶσι μέντοι ἡ διὰ προσλήψεως τοιάδε δεῖξις πέφυκε γίγνεσθαι, ἀλλ' ἐφ' ὧν μόνον οἱ ὅροι ἀμέσως ἀτίκεινται. Ἐν δὲ τῇ Σαυίδι συζυγίᾳ, ἡ μὲν ἐλάττων καταγορικῶς δείκνυται, οὐκ ἔτι δὲ καὶ ἡ μείζων. διὰ τὸ ἐκ μερικῶν τῶν προτάσεων ἀμφοτέρων, μὴ ὅτι καθόλου, ἀλλ' οὐδὲ μερικόν τι συνάγεσθαι. Ἐν δὲ τῇ Τεχνικὸς, οὔτε ἡ μείζων, οὔτε ἡ ἐλάττων κυκλικῶς δείκνυται. ἡ μὲν διὰ τὸ καθόλου, ἐκ μερικῶν ἀμφοτέρων, μὴ συνάγεσθαι. ἡ δὲ ἐλάττων ὅτι ἐξ ἀμφοτέρων ἀποφατικῶν οὐδενὸς ἀναγκαίου συναγομένου, πολλοῦ γε δεῖ καταφατικὸν συναγαγεῖν. Τούτοις κεχρημένοι τοῖς λόγοις, κἀπὶ τῶν λοιπῶν συλλογιστικῶν σχημάτων οὐκ ἀποτεύξεσθε τῆς μεθόδου.

Διαβέβληται δὲ τοῖς Φιλοσόφοις ἡ κύκλω Δεῖξις, ὅτι τὸ αὐτὸ καὶ ὡς αἴτιον, καὶ ὡς αἰτιατὸν λαμβάνει. καὶ διὰ τῶν ἀσαφῶν ὁμοίως τὰ σαφῆ δεικνύναι πειρᾶται. Ἐφ' ὧν μέντοι τὰ αἰτιατὰ, τῶν αἰτίων εἰσὶν ἐκδηλότερα, τισὶ καὶ ὑπὲρ διὰ τούτων ἐκεῖνα δεικνύναι φιλοῦμεν, τῷ τοῦ ὅτι χρώμενοι συλλογισμῷ. Εἶπε δὲ τῶν αἰτίων ἔσιν ὅτε ἐμπεδοῦμεν αὐθις τὰ καθ' ἕκαστα, καὶ αἰτιατὰ, ὧν δὴ ἕνεκα καὶ Ἀριστοτέλης φαίνεται κεχρημένος ἐν πολλοῖς. Λέγεται δὲ οὐκ ἔτι κύκλω Δεῖξις ἡ τοιαύτη, ἀλλ' Ἐπαναστροφή. Διαφέρει δὲ ἡ κύκλω Δεῖξις τῆς τοιαύτης Ἐπαναστροφῆς, ὅτι ἡ κύκλω Δεῖξις οὐ διὰ τῶν σαφῶν ἀεὶ συνάγει τὰ ἀσαφῆ, ὥσπερ συμβαίνει ἐπὶ τῆς Ἐπαναστροφῆς, ἀλλὰ πάντα ὁμοίως λαμβάνει, σαφῆ τε καὶ ἀσαφῆ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΔΙδάξας ἐπὶ τοῦ πρώτου τμήματος ὅσα καὶ οἷα ἐνδέχεται διὰ συλλογισμοῦ συναχθῆναι παράτε τὴν διαφορὰν τῆς ὕλης τῶν παραλαμβανομένων προτάσεων, σχηματισμόν τε καὶ συζυγίαν τῶν αὐτῶν, ἀκολούθως ἐπὶ τοῦ δευτέρου ἐκτίθεται ὅσα τοῖς καταχρωμένοις συμβαίνει περὶ αὐτῶν πλημμελῆσαι, διὰ τὴν ὕλην. Θεωρητέον δὲ ἡμῖν πρὸ τῶν ἄλλων, τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι, ὅπερ παρὰ τοῖς διαλεγομένοις πολὺ φέρεται, ἐφ' ὅσον καὶ συνεχέστερον συμβαίνει, καὶ μᾶλλον λανθάνει ὁ κατ' ἐκεῖνο ἁμαρτάνων. διὸ καὶ τῶν ἄλλων ἀξιολογώτερον ἔδοξε. Μηδεὶς δὲ ὑπολαβέτω τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι, αἴτησιν εἶναι τῆς ἀρχῆς. ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἐν τῇ ἀρχῇ τινός, ὥς τινες παρερμηνεύουσιν, ἀλλ' ἔστιν ἐπὶ τῶν ἐν ἀρχῇ προκειμένης προβλήματος λῆψις ταυτοσημάντων ὅρων. οὗ ὡς γένος ἐκτίθεται ὁ Φιλόσοφος τὸ μὴ ἀποδεικνῦναι τὸ (1) προκείμενον, ὃ πολλαχῶς συμβαίνειν εἴωθε. Καὶ γὰρ εἰ ὅλως μὴ συλλογίζεται, ἁμαρτάνων δηλαδὴ περὶ τὸν σχηματισμὸν τοῦ λόγου, οὐκ ἀποδείκνυσι τὸ προκείμενον. καὶ ἢ ἐκ τῶν ἀσαφεστέρων τὰ σαφέστερα, ἢ ὁμοίως ἐκ τῶν ἀσαφῶν τὰ ἀσαφῆ πειρᾶται δεικνύναι. ἢ ἐκ τῶν ὑστέρων τὰ πρότερα. καὶ ὁμοίως γὰρ οὐ δεῖ οὗτοι τὰ προκείμενον ἀποδεικνύουσι. Τούτου τοιγαροῦν τοῦ γένους ἐστὶ καὶ τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι. ὅπερ ὑπογράφων ὁ Φιλόσοφος φησὶν εἶναι, τὸ (2) ἐπιχειρεῖν δεικνύναι δι' ἑαυτοῦ, τὸ μὴ δι' ἑαυτοῦ γνώριμον.

Συμβαίνει δὲ τοῦτο πολλαχῶς. Ἢ γὰρ οὐθὲν τὸ προτεθὲν ἀξιοῦμεν λαμβάνεσθαι ἐπὶ τῶν αὐτῶν ὀνομάτων καὶ λέξεων ἐν ταῖς προτάσεσιν. ἀλλὰ τοῦτο πάντη γελοῖον. Ἢ τὸ αὐτὸ δι' ἑτέρου ὀνόματος, τοῦ αὐτοῦ μέντοι σημαντικοῦ, ὡς ἐν τοῖς πολυωνύμοις. οἷον, Πᾶς βρωτὸς, φθαρτὸς, πᾶς ἄνθρωπος βρωτὸς, πᾶς ἄρα ἄνθρωπος φθαρτός. ἐφ' οὗ τὸ συναγόμενον ταυτόν ἐστι τῇ μείζονι. Ἢ διὰ τοῦ αὐτοῦ, ὡς ἐπὶ τῶν ἰσοσθενῶν ὅρων. οἷον, Πᾶν λογικὸν διανοητικὸν, πᾶς ἄνθρωπος λογικὸς, πᾶς ἄρα ἄνθρωπος διανοητικός. καὶνταῦθα γὰρ τὸ συναγόμενον ταυτόν ἐστι τῇ μείζονι. Ἢ καὶ ὅπως. Πᾶν μέθυ ποιεῖ μέθυσιν, πᾶς οἶνος ἐστὶ μέθυ, πᾶς ἄρα οἶνος ποιεῖ μέθυσιν. ταυτὸν δὲ μέθυ καὶ οἶνος. Ἢ λαμβάνεται τὸ ἀμφισβητούμενον ἐν τῷ ὁρισμῷ αὐτοῦ. Ἔστω πρόβλημα, Πότερον πᾶς ἄνθρωπος ἐστὶ διανοητικός;
Πᾶν ζῶον λογικὸν θνητὸν ἐστὶ διανοητικὸν,

Πᾶς

(1) Πρόβλημα. (2) Ὁ ὁρισμὸς τοῦ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Πᾶς ἄνθρωπος ἐστὶ ζῶον λογικὸν θνητόν,
Πᾶς ἄρα ἄνθρωπος ἐστὶ διανοητικός.

Παρὰ ταῦτα λαμβάνεται τὸ ἀμφισβητούμενον ἐν τῷ οἰκείῳ γένει. Ἔστω πρόβλημα. Ἡ λογικὴ ψυχὴ ἐστὶν ἀθάνατος, ἢ οὔ;

Πᾶσα ζωὴ ἀθάνατος, ἡ λογικὴ ψυχὴ ἐστὶ τι εἶδος ζωῆς, ἄρα ἡ λογικὴ ψυχὴ ἐστὶν ἀθάνατος. Καὶ οὕτως. Πᾶσα ψυχὴ ἀθάνατος, ἡ τοῦ ἀνθρώπου μορφὴ ἐστὶ ψυχὴ, ἄρα ἡ τοῦ ἀνθρώπου μορφὴ ἐστὶν ἀθάνατος. συμπεριλάβε γὰρ ὁ συλλογιζόμενος ἐν τῷ μείζονι τὸ συμπέρασμα. Τὸ γὰρ ληφθὲν ἐπὶ τῆς μείζονος ἡ ζωὴ ἁπλῶς ὡς γένος ὑπάρχει τῷ περὶ οὗ ἀμφισβητεῖται, τῇ τοῦ ἀνθρώπου δηλονότι ψυχῇ.

ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟΝ.

Σκοπὸς ἐπὶ τοῦ τελίου μέρους τῷ Φιλοσόφῳ τὰ ὁμογενῆ τοῦ συλλογισμοῦ, ἤτοι τοὺς ὁπωσδήποτε πιστωτικοὺς λόγους διδάξαι, καὶ εἰτίς ὄζιν αὐτοῖς ἀνάγκη ἐπὶ τὰ ἐκτεθέντα συλλογιστικὰ χήματα δεῖξαι ἀναγομένους. Δύο δὲ γένη εἰσὶ τῶν πιστωτικῶν λόγων, ὧν τὸ μὲν τέχνης εἰς (1) πίστωσιν δέεται, τὸ δὲ τέχνης (2) ἀνενδεές. Εἰσὶ δὲ τοῦ τέχνης δεομένου εἴδη τέτταρα, Συλλογισμὸς, Ἐπαγωγὴ Ἐνθύμημα, καὶ Παράδειγμα. ὧν ὁ μὲν Συλλογισμὸς καὶ ἡ Ἐπαγωγὴ τοῖς φιλοσοφοῦσιν οἰκεῖα. τὸ δὲ Ἐνθύμημα καὶ Παράδειγμα ῥήτορσιν ἴδια.

Περὶ Ἐπαγωγῆς.

Ὥρισαι δὲ ἡ Ἐπαγωγὴ ἐν τοῖς Τοπικοῖς ἁπλούστερον ὅτι ἐστὶν ἀπὸ τῶν καθ' ἕκασα ἐπὶ τὸ καθόλου ἔφοδος. Δείξαντες γὰρ φέρε εἰπεῖν, ἢ ὅπως ἄλλως ὑποθέντες, τό,τε πῦρ, ὕδωρ, καὶ τὰ λοιπὰ στοιχεῖα ἁπλᾶ εἶναι σώματα, σωλογομεν καθόλου, πᾶν ἄρα στοιχεῖον ἁπλοῦν ἐστὶ σῶμα. Ἀκριβέστερον δὲ ἐπὶ τοῦ παρόντος ὑπογράφει ὁ Φιλόσοφος τὴν Ἐπαγωγὴν λόγων. (3) ὅτι ἐστὶ λόγος πιστωτικὸς διὰ τοῦ ἑτέρου, θάτερον

(1) Ὡς συλλογισμός. (2) Ὡς ὅρκοι, μαρτυρίαι. (3) Ἰστέον ὅτι ὁ μὲν συλλογισμὸς διὰ τοῦ μέσου (ἄχολον) σωλαγει τὸ μεῖζον ἄκρον (μακρόβιον) κατὰ τοῦ ἐλάττονος, ἅπερ εἰσὶ τὰ καθ' ἕκασα. οἷον πᾶν ἄχολον μακρόβιον, πᾶσα κορώνη, ἢ τὰ λοιπὰ εἰσὶν ἄχολα, πᾶσα κορώνη τοίνυν ἢ τὰ λοιπὰ μακρόβια. Ἡ δὲ ἐπαγωγὴ, διὰ τοῦ ἑτέρου, ἤτοι τῶν ἐλάττονος ἄκρου (τὰ καθ' ἕκαστα) σωλάπτει τὸ μεῖζον ἄκρον (μακρόβια) τῷ μέσῳ (ἄχολον) φέρε εἰπεῖν, πᾶσα κορώνη, ἢ τὰ λοιπὰ μακρόβια, πᾶν ἄχολον κορώνη καὶ τὰ λοιπὰ, παῦ ἄχολον μακρόβιον. ἢ γὰρ καὶ ἐνταῦθα τὸ ἔλαττον ἄκρον εἰ ἢ μέσου λόγων ἔχει τῷ χήματι, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἔλαττον ἦκτυσε. ἅτε δὴ τὰ καθολικώτερα φύσει τῶν ἧττω κατηγορεῖται.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τερον ἄκρον καὶ τοῦ μέσου συλλογιζόμενος. Προβαίνει γὰρ ἀνεσταλμένως ἡ Ἐπαγωγὴ τῷ Συλλογισμῷ, ἐφ' ὅσον ἐκεῖνος μὲν διὰ τοῦ μέσου ὅρου τὸ μεῖζον ἄκρον τῷ ἐλάττονι συνάπτει. ἡ δὲ Ἐπαγωγὴ διὰ τοῦ ἐλάττονος ἄκρου βούλεται θάτερον, (ἤτοι τὸ μεῖζον ἄκρον) συλλογίσασθαι καὶ τοῦ μέσου. Μεῖζον δὲ καὶ ἔλαττον καὶ μέσον ἐννοεῖ τὰ ἐν τῷ συλλογισμῷ τοιαῦτα. οὐ γὰρ ἐν τῇ Ἐπαγωγῇ τὸν αὐτὸν ἔχει λόγον. ἀλλ' ὁ ἐν τῷ Συλλογισμῷ μέσος ὅρος, ἐν τῇ Ἐπαγωγῇ ἔλαττον ἄκρον γίνεται, τὸ δὲ ἔλαττον, μέσον. Ἔστι δὲ τὸ συναγόμενον δι' Ἐπαγωγῆς, οὐκ ἀληθὲς ἀκριβῶς, ὅτι συμπεραίνει καθόλου ἐπὶ τοῦ τελείου σχήματος παρὰ τοὺς συλλογιστικοὺς κανόνας. Ὑπάγεται δὲ ἐπὶ τοὺς κανόνας, ἀντιστραφείσης τῆς ἐλάττονος εἰς ἑαυτὴν καὶ ἀναχθέντος τοῦ συλλογισμοῦ ἐπὶ τὸ πρῶτον σχῆμα ἐν τῇ Γραμματικῇ. Ἔστι δὲ ἀντιστρέψαι τὴν ἐλάττω εἰς ἑαυτὴν καθόλου οὖσαν καταφατικήν, τῇ ἀντιστρέφοντι τοὺς ὅρους αὐτῆς, εἰ πάντα τὰ καθ' ἕκασα ἀπαριθμῶνται. Ἐν αἷς δὲ τοῦτο μὴ ἔστιν δυνατὸν, ὑποθετέον πάντα ὁμοίως ἔχειν, ὡς ἐπὶ παραδείγματος. Ἔστω συλλογισμὸς ἐφ' οὗ συνακτέον καθόλου, παῦ ἄχολον μακρόβιον. συλλογιστέον ὡδὶ δι' Ἐπαγωγῆς ἐν τῷ τελείῳ σχήματι.

Πᾶσα Κορώνη, Ἔλαφος, Ἐλέφας, καὶ ὅσα ἄλλα εἰσὶ μακρόβια,
Πᾶσα Κορώνη, Ἔλαφος, Ἐλέφας, καὶ ὅσα ἄλλα εἰσὶν ἄχολα.
Παῦ ἄρα ἄχολον ἐστὶ μακρόβιον.

Ἐφ' οὗ μεῖζων ὅρος τὸ μακρόβιον, τὸ δὲ ἄχολον ἐλάττων, τὰ δὲ καθ' ἕκασα μέσον. ἀλλὰ παρὰ κανόνας ἐν τῷ τελείῳ σχήματι συνήγαγε τὸ καθόλου. Δεῖ οὖν ἀναγαγεῖν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πρῶτον σχῆμα, ἀντιστρέψαντες τὴν ἐλάττω πρότασιν, ὡδί.

Πᾶσα Κορώνη, Ἔλαφος, Ἐλέφας, καὶ ὅσα ἄλλα εἰσὶ μακρόβια,
Παῦ ἄχολον ἐστὶ Κορώνη, Ἔλαφος, Ἐλέφας, καὶ ὅσα ἄλλα,
Παῦ ἄρα ἄχολον ἐστὶ μακρόβιον. Καὶ οὕτω κανονικῶς τὸ καθόλου συνάγεται.

Ἦν δὲ τὸ προπεθὲν διὰ τοῦ κυρίου Συλλογισμοῦ συναίξαι βουλόμεθα, ὡδὶ συλλογιστέον. Παῦ ἄχολον ἐστὶ μακρόβιον. Κορώνη, Ἐλέφας, καὶ τὰ λοιπὰ εἰσὶν ἄχολα, ἄρα Κορώνη, Ἐλέφας, καὶ τὰ λοιπὰ εἰσὶ μακρόβια.

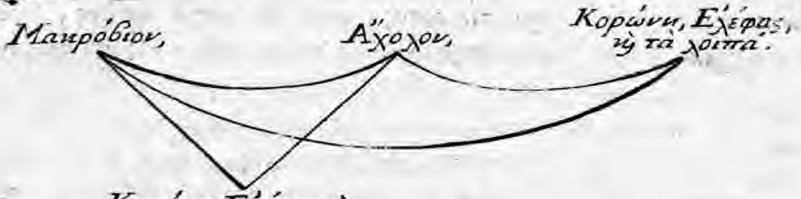

Pag. 43.

Χρήσιμος δὲ ἡ Ἐπαγωγὴ τοῖς φιλοσοφοῦσι μάλιστα ἐπὶ τῶν πρώτων, καὶ ἀυτοπίστων (1) ἀρχῶν. οὐ γὰρ ἄλλως ἐκείνας ἐνδέχεται ἐμπεδῶσαι πρὸς τοὺς ἀναιροῦντας, ἢ δι' ἐπαγωγῆς ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστα. Ἔστι δὲ ἡ μὲν Ἐπαγωγὴ γνωριμωτέρα κατὰ τὴν αἴσθησιν, ἥτοι καθ' ἡμᾶς, καὶ τοῖς πολλοῖς κοινή. ὁ δὲ Συλλογισμὸς βιαιότερος, καὶ τῇ φύσει μᾶλλον γνώριμος, ἥπερ ἡμῖν.

Περὶ Παραδείγματος.

Τὸ Παράδειγμα ἀναλόγως ἔχηκε τῇ Ἐπαγωγῇ. ὃν γὰρ ἔχει λόγον παρὰ τοῖς Φιλοσόφοις ἡ Ἐπαγωγὴ, τὸν ἀυτὸν ἔχει τὸ Παράδειγμα παρὰ τοῖς Ῥήτορσιν, οἱάπου καὶ τὸ Ἐνθύμημα τοῖς Ῥήτορσι γίνεται χρήσιμον, ὡς καὶ τοῖς φιλοσοφοῦσιν ὁ Συλλογισμός. Ὥσπερ οὖν τὸ Ἐνθύμημα ἀθροισμὸς ἐστὶ συλλογισμὸς, οὕτω καὶ τὸ Παράδειγμα ἀθροισμὸς ἐπαγωγή. Μαρτυρεῖ τοῦτο ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ὑστέρων Ἀναλυτικῶν ὁ Φιλόσοφος Κεφαλαίῳ πρώτῳ. Ἦν δὲ καὶ τὸ Παράδειγμα ἁπλούστερον ὑπογράψαι, ὅτι ἐστὶ λόγος πιστικὸς, μεμικοῦτινος καὶ ἀμφισβητουμένου διὰ γνωρίμου τινὸς, καὶ ἀυτοῦ μεμικοῦ. Ἀκριβέστερον μέντοι ὁ Φιλόσοφος καὶ ὁποῖόν ἐστὶ τὸ ἀναγκαῖον τῆς ὑπαφορᾶς ἀυτοῦ, ἅμα δηλῶσαι βουλόμενος ὑπογράφει ἐπὶ τοῦ παρόντος, Ὅτι ἐστὶ λόγος καθ' ὃν θάτερον τῶν ἄκρων δείκνυται ὑπάρχειν τῷ μέσῳ, διὰ τοῦ ὁμοίου τῷ τείτῳ, τουτέστι διάτινος τεπάρτου ὅρου, ὁμοίου τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ, ὅπερ ἐνταῦθα τείτον προσηγόρευσεν ὁ Φιλόσοφος.

Ἔοικε

(1) Προπάσιων.

Ἔοικε δὲ κατὰ τὴν ὑπογραφὴν ταύτην μὴ δι' ὅλου ἀπαρτίζεσθαι συλλογισμοῦ τὸ παράδειγμα. τεττάρων γὰρ προσλαμβανομένων ἐπὶ τοῦ παραδείγματος ὅρων, δύο ἀναγκαίως συνθετέον συλλογισμούς, ὧν ὁ μὲν πρῶτος συλλογισμὸς ἐπὶ τοῦ τρίτου σχήματος τὴν μείζονα συνάγει τοῦ δευτέρου συλλογισμοῦ, καὶ ἔστιν οὗτος, οἷον ἐπαγωγὴ ἀτελής, πρὸς ὃν μάλιστα ἀφορᾷ ἡ ἐκτεθεῖσα ὑπογραφή. ἐν τούτῳ γὰρ ἡ τοῦ παραδείγματος εἰδητικὴ συνέστηκε διαφορά. ὁ δὲ λοιπὸς συλλογισμὸς τὸ συναχθὲν ἐπὶ τοῦ πρώτου ἀρχὴν ποιησάμενος, σχηματίζεται κατὰ τὸ πρῶτον σχῆμα. Σαφῆ δὲ ἔσαι τὰ εἰρημένα προχειρισαμένοις, ὃ καὶ ὁ Φιλόσοφος κέχρηται παράδειγμα. Ἔστω πρῶτον ὃ καὶ ἄκρον φησὶν ὁ Φιλόσοφος τὸ κακόν. Δεύτερον ὃ καὶ μέσον εἴρηκε, τὸ πρὸς ὁμόρους ἀναιρεῖσθαι πόλεμον. Τρίτον τὸ Ἀθηναίους πρὸς Θηβαίους. Τέταρτον ὅμοιον τῷ τρίτῳ τῷ Θηβαίους πρὸς Φωκεῖς. Πλέκεται οὖν συλλογισμὸς τοιοσδί.

Ἡ μάχη τῶν Θηβαίων πρὸς Φωκεῖς κακόν,
Ἡ μάχη τῶν Θηβαίων πρὸς Φωκεῖς, ἡ μάχη πρὸς ὁμόρους.
Ἄρα ἡ μάχη πρὸς ὁμόρους κακόν.
Ἡ μάχη πρὸς ὁμόρους ἐστὶ κακόν,
Ἡ μάχη τῶν Ἀθηναίων πρὸς Θηβαίους ἐστὶ μάχη πρὸς ὁμόρους.
Ἄρα ἡ μάχη τῶν Ἀθηναίων πρὸς Θηβαίους κακόν.

Μάχη Θηβαίων πρὸς Φωκεῖς. Pag. 432.

Ὅτι μὲν οὖν ἀτελής ἐστιν ἐπαγωγὴ τὸ Παράδειγμα, πρόδηλον. ἐπαγωγὴ μέν, ὅτι ἐπὶ τοῦ τρίτου σχήματος ὁμοίως ἐκείνῃ σχηματίζεται. ἀτελὴς δέ, ὅτι τῆς μὲν ἐπαγωγῆς ἀντίστρεφον ἡ ἐλάττων. διὸ καὶ ὀρθῶς ἀνήγετο ἐπὶ τὸ πρῶτον σχῆμα. τοῦ δὲ παραδείγματος ἀντιστρέφει μὲν ἡ ἐλάττων, οὐ σώζεται δὲ ἐκ τούτου τὸ καθόλου. Ἐπὶ γὰρ τῆς ἐνδεχομένης ὕλης, ἐνδέχεται τὸν ἐπὶ μέρους ἀληθεύειν ψευδομένης τῆς καθόλου. Διὸ ἡ μὲν Ἐπαγωγὴ ἐπειδὰν ὑπὸ πάντων προέλθῃ τῶν κατὰ μέρος, τὸ συναγόμενον πάντως ἀληθεύει. Τὸ δὲ Παράδειγμα πιθανότητα μέν τινα ποιεῖ, οὐ μὴν καὶ ἀνάγκην. Διεκώλυσε δὲ καὶ τοῦ συλλογισμοῦ τὸ

Παρά-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

παράδειγμα, ὅτι ὁ μὲν ἀπὸ τοῦ ὅλου ἐπὶ τὸ ὅλον, ἢ μέρος προβαίνει, τὸ δὲ ἀπὸ μέρους ἐπὶ μέρος τῷ μεταβασιν ποιεῖται.

Περὶ Ἐνθυμήματος.

Διαφέρονται περὶ Ἐνθυμήματος οἱ Φιλόσοφοι πρὸς Ῥήτορας, καὶ οὐδὲ πρὸς ἀλλήλους εἰσὶ σύμφωνοι. παρὰ μὲν γάρ τισι τῶν Ῥητόρων Ἐνθύμημα εἴωθε λέγεσθαι τὰ ἐξ ἀντικειμένων ἐπιχειρήματα, οἷον ὃν ἐπαινεῖς τοῦτον κολάζεις; καὶ ἃ χλευάζεις ταῦτα ἐργάζῃ; Καὶ ἄλλως, εἰ ὁ φίλος ἐστὶν εὐεργετικὸς, ὁ ἐχθρὸς κακοποιὸς ἔσται. Παρὰ δὲ τοῖς φιλοσοφοῦσι τῶν (1) νεωτέρων Ἐνθύμημα εἴωθε λέγεσθαι, συλλογισμὸς ἀτελὴς, οὗ δηλονότι ἡ ἑτέρα ἐλλείπει πρότασις, εἴτε ἡ μείζων, εἴτε ἡ ἐλάττων, ὁποία ποτ' ἂν εἴη. οἷον ὁ δεῖνα νύκτωρ πλανᾶται, κλέπτης ἄρα· ἢ οὕτως (2) ἐπιβλαβὲς Ἀθηναίοις γέγονε Πεισιστράτῳ παραχωρῆσαι σωματοφύλακας, καὶ Θρασυβούλῳ ἄρα παραχωρῆσαι τοὺς αὐτοὺς ἔσαι βλαβερόν. Παρὰ δὲ τῷ Φιλοσόφῳ φέρεται ὁριζόμενον τὸ Ἐνθύμημα, ὅτι ἐστὶ συλλογισμὸς ἐξ εἰκότων ἢ σημείων, τὸ δὲ ἀτελὲς ἐν τοῖς μάλιστα γνησιωτέροις τῶν ἀντιγράφων οὐ κεῖται. καί γε δοκεῖ ἐπείσακτον εἶναι ἐν οἷς φαίρεται διὰ πολλά. Πρῶτον ὅτι ἀτελεῖς συλλογισμοὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ πρώτου τῶν προτέρων Ἀναλυτικῶν ὁ Φιλόσοφος ὁρίζεται, τοὺς μὴ (3) πρόδηλον ἔχοντας τὸ ἀναγκαῖον τῆς (4) ἐπιφορᾶς, ἀλλὰ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος ἐμπεδουμένους. Δεύτερον ὅτι ἐξ εἰκότων ἔφη, ἢ σημείων εἶναι τὸ Ἐνθύμημα ἐπὶ τοῦ παρόντος, οὐκ ἄρα ἐκ μιᾶς προτάσεως. Ἀλλ' ἀντιφέρουσι πρὸς ταῦτα ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους ἐν τῷ πρώτῳ τῶν πρὸς Θεοδέκτιον ῥητορικῶν κεφαλαίῳ δευτέρῳ λέγοντος, τὸ Ἐνθύμημα ῥητορικὸν εἶναι συλλογισμὸν, ἐξ ὀλίγων τε, καὶ πολλάκις (5) ἐλαττόνων, ἢ ἐξ ὧν ὁ πρῶτος συλλογισμός. Τοῦτο δὲ οὐ μᾶλλον πείθει τὸ προκείμενον ἐκείνοις, ἢ τὸ ἀντικείμενον. εἰ γὰρ πολλάκις τοῦτο γίνεται φησὶν, οὐκ ἄρα ἀεί. τὸ δὲ μὴ ἀεὶ πρόσον, οὐκ εἰσέρχεται εἰς τὸν ὁριστικὸν λόγον. Εἶπε εἰ καὶ παραλείπεται πολλάκις ἡ ἑτέρα τῶν προτάσεων ἐπὶ τῶν τοιούτων συλλογισμῶν, ἀλλ' ἐξακούεται ὅμως εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς ἐννοίας. οὐδὲν ἄρα διαφέρει κἂν μὴ πρόσκειται ἐνεργείᾳ. Καὶ

 γὰρ

(1) Ἰταλοί. (2) Ἢ μείζων παραλείπεται, παντὶ τῷ σωματοφύλακας παραχωρηθέντι ὑπὸ τῶν ἄλλων βλάβη προσέτεψεν. (3) Τοῦ δευτέρου καὶ τείτου σχήματος. (4) Συμπέρασμα. (5) Δυοῖν μιείωῦ.

γὰρ αἱ πίστεις, καὶ αἱ ἀποδείξεις, οὐ πρὸς τὸν ἔξω λόγον, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἐν τῇ ψυχῇ, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ λέγεται τῶν ὑστέρων Ἀναλυτικῶν κεφαλαίῳ ὀγδόῳ, ἀναφέρονται.

Εἰς καταληψιν δὲ τῆς ὑποχραφῆς τοῦ Ἐνθυμήματος ὁ Φιλόσοφος ἐφεξῆς ὁρίζεται τὸ εἰκὸς καὶ τὸ σημεῖον, καὶ διαιρεῖ καὶ ἀναπτύσσει. Εἰκὸς οὖν φησὶν εἶναι πρότασιν ἔνδοξον τῶν ὡς ἐπιτοπολὺ λεγομένων, ἢ ὄντων, ἢ μὴ ὄντων. οἷον, εἰκὸς ἐστὶ τὰς μητέρας φιλεῖν τὰ τέκνα, καὶ τοὺς φθονουμένους μισεῖν τοὺς φθονοῦντας. ὡς τὰ πολλὰ γὰρ τοῦτο ἐστιν. ἢ κατὰ φύσιν. οἷον, εἰκὸς ἐστὶ πνίγος γενέσθαι ὑπὸ Κυνὸς καὶ μὴ ὄμβρον, καὶ ἀνωμαλίαν ἀέρος, συνοδεύουσης Σελήνης, οὐ μὴν αἰθρίαν. Τὸ δὲ σημεῖον ὁρίζεται τῷ Ἀριστοτέλει, ὅτι ἐστὶ πρότασις ἀποδεικτικὴ, ἢ ἀναγκαία, ἢ ἔνδοξος. Ἔστι δὲ διμερὲς τὸ σημεῖον. τὸ μὲν γὰρ ὅτιν ἀντίστροφον τῇ αἰτίᾳ, καὶ ἀναγκαῖον. ὃ καὶ καλεῖται τεκμήριον. οἷον, τοῦ ζῶντος τὸ ἀναπνεῖν. Τὸ δὲ ἐπιπλέον. οἷον, τοῦ πυρέττειν τὸ πνευστικόν. δυνατὸν γὰρ καὶ ὑπὸ δρόμου καὶ ὑπὸ ἄλλου τινὸς τοῦτο γενέσθαι. Τὸ δὲ ἐπ' ἔλαττον. οἷον, τοῦ πυρὸς ὁ καπνός. δυνατὸν γὰρ καίεσθαι πῦρ μὴ καπνὸν ἀναθρώσκοντος. Καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ ἐπιπλέον συλλογιζόμεθα πιθανῶς μὲν, οὐκ ἀναγκαίως δέ. ἀπὸ δὲ τοῦ ἐπ' ἔλαττον συλλογιζόμεθα ἀναγκαίως. Ὁ δὲ Φιλόσοφος ἐπὶ τοῦ παρόντος σχήματος τὰ σημεῖα κατὰ τὴν διαίρεσιν τῶν συλλογιστικῶν σχημάτων. Ἢ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ σχήματι, ὁ ἐκ σημείων συλλογισμὸς, οἷον ἡ ἔχουσα γάλα σημείωσιν. ἥδε γυνὴ ἔχει γάλα, ἄρα σημείωσιν. Ἢ ἐν τῷ δευτέρῳ, ἡ κύουσα ἐστὶν ὠχρά. ἥδε ἐστὶν ὠχρὰ, ἄρα κύει. Ἢ ἐπὶ τὸ τρίτον, ὁ Πιττακὸς ἐστὶν ἀγαθὸς, ὁ Πιττακὸς ἐστὶ σοφὸς, οἱ σοφοὶ ἄρα ἀγαθοί. Τὸ μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος (εἰ μὴ κατὰ τὴν ὕλην ἁμαρτάνει) ὁ Φιλόσοφος βούλεται ἄλυτον εἶναι, ὃ καὶ καλεῖται τεκμήριον. Τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ τρίτου σχήματος, λύσιμον, καὶ οὐδὲ τὸ προκείμενον σωλογον. οὐ γὰρ ἐστὶν ἐκ μερικῆς τινος συναγαγεῖν τι καθόλου. Τὸ δὲ ἐν τῷ δευτέρῳ σχήματι οὐ μόνον λύσιμον, ἀλλὰ καὶ παραλογίζεται. ἁμαρτάνει γὰρ κατὰ τὸ σχῆμα, καταφατικὸν συναγον προβλημα. Εἴρηται δὲ τὸ σημεῖον πρότασις ἀποδεικτικὴ ἀναγκαία, διὰ τὸ τεκμήριον, ἔνδοξος δὲ διὰ τὸ σημεῖον. τὸ γὰρ ἀποδεικτικὴ ἐνταῦθα πλατύτερον ἐκλαμβάνει, ἐφ' ὅσον ἐπὶ τὰ ἀναγκαίου καὶ ἐνδόξου ἐκτείνεται.

Διαφέρει δὲ τοῦ σημείου τὸ εἰκὸς, ὅτι τὸ μὲν εἰκὸς καθ' ἑαυτὸ θεωρεῖται, οἷον τοὺς φιλοῦντας εἰκὸς ἐστὶν ἀντιφιλεῖν, τὸ δὲ σημεῖον, σχέσει τῇ πρὸς ὅ ἔστι σημεῖον, οἷον τὸ γάλα ἔχειν σημεῖον ἐστὶ τῆς συλλήψεως, καὶ

τὸ ἄλλα

τ' ἄλλα ὁμοίως. Εἶτα τὸ μὲν εἰκὸς οὐδέποτε ἐστὶν ἀναγκαῖον, ἀλλ' ἀεὶ πιθανόν, ἐνδέχεται γὰρ καὶ τὸ ἀντικείμενον, τὸ δὲ σημεῖον ἔξιν ὅτε τυγχάνει ἀναγκαῖον, οἷον ἐξὶ τὸ τεκμήριον.

ΕΙΣ ΤΑ ΥΣΤΕΡΑ

Α ΝΑΛΥΤΙΚΑ Α.

ΕΙ καὶ τὸ ἐργῶδες τῆς πραγματείας δυσαντίβλεπτον ἀπεργάζεται τὴν ἐμμιωείαν, καίπου καὶ τὸ τοῦ καιροῦ κατεπεῖγον παραιτητέον τὴν ἐγχείρησιν πείθει, ἀλλ' ἐς τὸ χρήσιμον τῆς θεωρίας, μᾶλλον δὲ τὸ ὑμῖν σωῳοῖσον ἀφορῶντες, ἐκ ἀνεκτὸν ἡγούμεθα, μὴ καίτινα παραδοῦναι γνῶσιν, εἰ καὶ μὴ πάντων, ἀλλά γοῦν τῶν ἀναγκαιοτέρων, καὶ ὅσαν, καὶ ἐφ' ὅσον ἡμῖν ὁ καιρὸς ἐπιτρέπει. πρὶν δὲ προσελθεῖν τῇ ἀριστοτελικῇ λέξει, ὀλίγα τινὰ τῶν εἰωθότων προλαμβάνεσθαι προθεωρητέον.

Τί τὸ ωολὶ οὗ ὁ λόγος ἐπὶ τῆς παρούσης πραγματείας.

Η Πόρηται περὶ τοῦ τί τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐν τοῖς προκειμένοις βιβλίοις, καὶ τοῖς πάλαι, καὶ νυῦ διαπεφώνηται ὑπομνηματισαῖς περὶ τούτου. Οἱ μὲν βούλονται τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐνταῦθα, τὴν ὕλλιν τῆς ἀποδείξεως εἶναι, οὐ μὴν δὲ τὴν ἀπόδειξιν, ἀλλ' οὐκ ὀρθῶς δοξάζουσιν. ἡ γὰρ ὕλη ἐπὶ τῆς ἀποδείξεως συσατικῆς διαφορᾶς ἔχηκε λόγον. καὶ οὐκ ἔστι ταυτὸν εἰπεῖν περὶ τῆς ἀποδείξεως τῆς ὕλης διαλαμβάνειν, καὶ περὶ αὐτῆς τῆς ἀποδείξεως, ὅπερ ἐστὶν ἀπόδειξις. ὥσπερ οὐδὲ ταὐτὸν ἐστὶν εἰπεῖν περὶ λογικοῦ, καὶ περὶ ἀνθρώπου, ὅπερ ἐστὶ λογικός.

Δεύτερα δόξα.

Οἱ δὲ ὑστεροθέμιοι ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς παρούσης πραγματείας βιβλίῳ διειλῆφθαι τῷ Φιλοσόφῳ περὶ ὁρισμοῦ, καὶ διατοῦτο τὴν εὐστοχίαν τῆς πραγματείας διασῶσαι σπουδάζοντες, οὐδέτερον καθ' αὐτὸ εἶναι φασὶ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐνταῦθα, οὔτε τὴν ἀπόδειξιν, οὔτε μὴν τὸν ὁρισμὸν, ἀλλά τι καθολικώτερον κοινὸν ἀμφοῖν, οἷον φασὶν εἶναι τὴν

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

βόπον τοῦ ἐπίσασθαι. δι' ἀμφοτέρων γὰρ ἐπισάμεθα, τοῦτε ὁρισμοῦ, καὶ τῆς ἀποδείξεως. διὰ μὲν τοῦ ὁρισμοῦ τὸ οὐσίαν τῷ ὄντων, διὰ δὲ τῆς ἀποδείξεως τὰ πάθη τῷ αὐτῷ. Ἀλλ' οὐδὲ τούτων ἡ δόξα παραδεκτέα. ἤρπται γὰρ ψιλοῦς ὑποθέσεως παρὰ τῷ διδασκαλίαν τῷ ἐν τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ. οἴονται δὲ ἐν ἐκείνῳ τὸν Φιλόσοφον διαλαμβάνειν περὶ τοῦ ὁρισμοῦ καθ' ἑαυτὸν, ἀλλὰ μὴ ὡς ἀναφερόμενον ἐπὶ τῷ ἀπόδειξιν.

Δήλωσις τῆς ἀληθείας.

ΗΜῖν δὲ διαμεμφητέον ἐπὶ τῆς ἀριστοτελικῆς διδασκαλίας, καὶ τῆς κοινῆς τῷ παλαιῶν δόξης. αὐτὸς γὰρ ἐν κεφαλαίῳ βίτῳ τοῦ πρώτου τῷ προτέρων Ἀναλυτικῶν, ἔνθα τῷ παροῦσαν προαναφωνεῖ πραγματείαν, σαφῶς ὁμολογεῖ ταύτῃ περὶ ἀποδείξεως ἐσομένῳ. φησὶ „ γὰρ, λέγομεν ἤδη, διὰ τίνων, καὶ πότε, καὶ πῶς γίνεται πᾶς συλλο„ γισμὸς, ὕστερον δὲ λεκτέον περὶ ἀποδείξεως. καὶ συμπεραίνων πάντα „ τὸν περὶ ἀναλύσεως λόγον, ἐν τῷ τέλει τὰ ιζ'. κεφαλαίου, ἐν τῷ δευτέ„ ρῳ βιβλίῳ τῷ ὑστέρων φησί. περὶ μὲν οὖν Συλλογισμοῦ καὶ Ἀποδεί„ ξεως, τίτε ἑκάτερόν ἐστι, καὶ πῶς γίνεται, φανερόν. ἅμα δὲ καὶ περὶ „ Ἐπισήμης ἀποδεικτικῆς, ταυτὸν γάρ ἐστιν. οὐδὲ μίαν ποιησάμενος μνήμην τοῦ ὁρισμοῦ φαίνεται, καίτοι μακρότερον περὶ ἐκείνου διειλημφὼς ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ. Ἀλλ' ἐπειδὴ μὴ καθ' αὑτὸ ἡ διάληψις ἦν, ἀλλ' ἐφ' ὅσον γίνεται μέσον τῆς ἀποδείξεως, διὰ τοῦτο οὐδὲ ὡς μέρους τῆς Θεωρίας ἐμνήσθη τούτου συμπεραίνων τὴν διάσκεψιν. Κείσθω τοιγαροῦν ἐνταῦθα εἶναι ἐν ἀμφοτέροις τοῖς βιβλίοις τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἡ ἀπόδειξις ἥπερ ἐστὶν ἀπόδειξις.

Περὶ τῆς Ἐπιγραφῆς τῶν βιβλίων.

ΕΠιγράφεται δὲ ἡ πραγματεία Ἀναλυτικά. τί δὲ ἐστὶν ἀνάλυσις, εἴρηται ἐν ἀρχῇ τῷ προτέρων, καὶ ὅτι ἐστὶ διττή. ἡ μὲν ἀναλύουσα ἐπὶ τὰς αἰτίας ἐξ ὧν ἤρπται ἡ ἐπιφορὰ τοῦ συλλογισμοῦ. ἡ δὲ ἐπὶ τὰς αἰτίας, ἐξ ὧν ἤρπται τὸ ἀναγκαῖον τοῦ συναγομένου πράγματος, περὶ ἧς ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἥτις εἰκότως καὶ ὑστέρα εἴρηται πρὸς τὴν προτέραν ἀναφερομένη. Ἐκείνη γὰρ ἐπὶ τὸ εἶδος ἀναφέρεται τοῦ συλλογισμοῦ, ὅπερ ἐστὶ κοινὸν πᾶσι τοῖς συλλογισμοῖς, καὶ γένους ἔχει λόγον πρὸς

πᾶσι

πᾶν εἶδος συλλογισμοῦ, ἄυτη δὲ ἰδία θεωρεῖται περὶ τὴν ὕλην τοῦ ἐπιστημονικοῦ συλλογισμοῦ, ἥτις διαφορᾶς τόπον ἐπέχει, καὶ συσατικὴ γίνεται τοῦ ἐπιστημονικοῦ εἴδους τῆς συλλογισμῶν.

Περὶ τῆς τάξεως ἣ κέχρηται ὁ Φιλόσοφος ἐπὶ τῆς προκειμένης πραγματείας.

Ἔτι δὲ καὶ ἀπὸ τῆς τάξεως, ἣ κέχρηται ὁ Φιλόσοφος, δηλοῦται τὸ αἴτιον τῆς ἐπιγραφῆς τῆς βιβλίων. Ἔστι δὲ ἡ τάξις ἀναλυτικὴ, ἀπὸ τοῦ (1) τέλους ἀρχομένη, καὶ προβαίνουσα ἐπὶ τὴν θεωρίαν (2) τῆς πρὸς τὸ τέλος. Ἐκθέμενος γὰρ τὸν ὁρισμὸν τῆς ἐπιστήμης, ἥπερ ἐστὶ τέλος τῆς ἀποδείξεως, προσεχῶς ἀποδίδωσι τὸν ὁρισμὸν τῆς ἀποδείξεως, καὶ ἐφεξῆς ἀπαριθμεῖ τὰς συσατικὰς ἰδιότητας τῆς αὐτῆς, ἃς διαπαντὸς τὸ πρώτου, μάλιστα δὲ διὰ πάσης τῆς πραγματείας πολυπραγμονεῖ.

Περὶ διαιρέσεως τῆς πραγματείας.

Ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ ὁ Φιλόσοφος διαλαμβάνει περὶ τῆς ἀρχῶν τῆς ἀποδείξεως, καὶ ἰδιωμάτων τῆς αὐτῆς, ἀλλὰ δὴ καὶ ἀντικειμένων, καὶ ὅπως ποτε ἄλλως ἀναφερομένων ἐπὶ τὴν ἀπόδειξιν. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ βιβλίῳ περὶ Ὁρισμὸς φαίνεται διαπεπτόμενος, ἢ πέφυκε γίνεσθαι μέσον τῆς ἀποδείξεως. ἀλλ' οὐ περὶ τούτου μόνου. ζητεῖται γὰρ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ, καὶ πόσα τὰ (†) ζητούμενα ἐφ' ἑκάστου τῆς ὄντων, καὶ ὅτι ἰσαχῶς τούτοις τὰ γινωσκόμενα συμβαίνει γίγνεσθαι, ὅσαις τε αἰτίαις κέχρηται ἡ ἀπόδειξις, καὶ πολλὰ ἄλλα. ἅπερ ἔξεσιν ἐπ' αὐτοῦ τῷ ἀναγινώσκοντι διαγνῶναι. Ὅθεν ὥσπερ ὁ Ἀλέξανδρος περὶ τὸ δευτέρου τῆς προτέρων ἔλεγε, περὶ τῆς ὑπολοίπων εἶναι τοῦ πρώτου, ὁμοίως κἀνταῦθα εἰπεῖν ἔξεσι, τὸ δεύτερον τῆς ὑστέρων περὶ τῆς ὑπολοίπων διαλαμβάνειν τὸ πρώτου,

(1) Συμπεράσματος. (2) Προτάσεων.

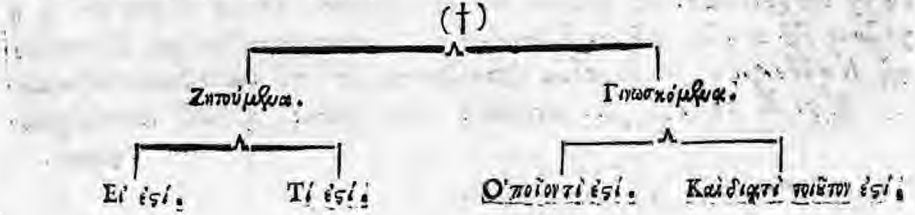

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

του, ὅσα ἐλλαδὴ ἐν τῷ πρώτῳ, ἵνα μὴ διακόπτοιτο ἡ διδασκαλία, ἢ ὅπως ἄλλως, ἔτυχε παραλοιπὼν ὁ Φιλόσοφος.

Διαίρεσις τοῦ πρώτου Βιβλίου.

Ἐπὶ δὲ τοῦ πρώτου βιβλίου ὅλης ἐν προοιμίῳ ὑποτίθησιν ὁ Φιλόσοφος ἀδιακρίτως καὶ συγκεχυμένως τὴν Ἐπιστήμην καὶ Ἀπόδειξιν. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ κεφαλαίῳ τί ἐστιν Ἐπιστήμη καὶ Ἀπόδειξις παραδεδοκὼς, ἄρχεται τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχῶν τῆς Ἀποδείξεως, ἕως καὶ παρατείνει μέχρι τοῦ τρίτου καὶ τετάρτου κεφαλαίου. Ἐπεῦθεν διαλαμβάνει περὶ τῶν ἀντικειμένων τῆς ἀποδείξεως μέχρι τοῦ ὀγδόου καὶ δεκάτου. ἐφεξῆς δὲ περίτινων ἰδιωμάτων τῆς ἀποδείξεως καὶ συγκρίσεων τῆς αὐτῆς, τὴν διάσκεψιν ποιεῖται μέχρι τέλους τοῦ ὅλου βιβλίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Πᾶσα (1) διδασκαλία καὶ πᾶσα μάθησις διανοητικὴ, ἐκ (2) προϋπαρχούσης γίνεται γνώσεως.

Ἐπὶ τῷ προτεθέντος ἀξιώματος ὑποτίθησιν ὁ Φιλόσοφος, ὡς εἴρηται, τὴν Ἐπιστήμην καὶ Ἀπόδειξιν. ἐν γὰρ τῷ ὑποκειμένῳ ὅρῳ τούτου, τῷ τῆς διδασκαλίας καὶ μαθήσεως ὀνόματι ἐννοεῖται ἁπλῶς πᾶσα γνῶσις καὶ μάθησις, ὁποία ποτ' ἂν εἴη διανοητική. τοιαύτη δὲ ἐστὶ καὶ ἡ ἀποδεικτικὴ λεγομένη Ἐπιστήμη. Ἀποκλείεται δὲ τῆς τοιαύτης διδασκαλίας, ἥτε τῶν ἀρχῶν Ἐπιστήμη, καὶ ἡ διὰ αἰσθήσεως γνῶσις, αἵπερ οὐκ εἰσὶ διδασκαλίαι διανοητικαί. ἄλλως γὰρ εἰς ἐπ' ἄπειρον προελθεῖν, ἄλλην πρὸ ἄλλης διδασκαλίαν καὶ γνῶσιν ζητοῦντας. Ἐπὶ δὲ τῷ κατηγορουμένῳ ἐν τῷ προβλήματι, τῷ τῆς προϋπαρχούσης γνώσεως προσρήματι, ἐννοεῖται πᾶς λόγος πιστωτικὸς, διὰ οὗ συμβαίνει, ἢ ἐμμέσως σωκράγεθαί τι, μάλιστα δὲ ἁπλῶς, πᾶσα προϋπάρχουσα γνῶσις ἀμέσως συμβαλλομένη τῷ ὑποχειρουῶτι εἰς γνῶσιν τοῦ δεικνυμένου, ὁποία δήπου ἐστὶ καὶ ἡ γνῶσις τῶν ἀρχῶν, ἐξ ὧν ἡ ἀπόδειξις. Ἀμφότερα τοίνυν καὶ Ἐπιστήμη καὶ Ἀπόδειξις συγκεχυμένως ὑποτίθεται ἐπὶ τοῦ προτεθέντος ἀξιώματος. Ἔστι δὲ πᾶν ἀξίωμα, πρότασις ἀναπόδεικτος, καθ' ἑαυτὴν γνώ-

ειμος.

(1) Ὑποκείμενον. (2) Κατηγορούμενον.

εἰμος. Ὁ Φιλόσοφος μέντοι τὸ προπεδεῦν ἐμπεδοῦται ἐφεξῆς δι' ἐπαγωγῆς ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστα ἐπισημῶν καὶ τεχνῶν, ὅσαι κέχρηνται ὁπωσοῦν λέγω πιστικῷ.

Σκεπτέον ἐπὶ τῆς λέξεως.

Ἔστι δὲ διδασκαλία καὶ μάθησις ταυτὸν μὲν τῷ ὑποκειμένῳ, τῇ χέσει δὲ διάφορον. Λέγεται γὰρ Διδασκαλία ἡ γνῶσις, ᾗ ἀπὸ τοῦ διδασκάλου λαμβάνομεν. Μάθησις δὲ ἡ αὐτὴ γνῶσις καθὸ ταύτῃ μανθάνομεν διδασκόμενοι. Προσέτι δὲ κἀκείνη ἡ γνῶσις σημαίνεται, ᾗ καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς ἀναπολοῦντες, ἢ ἀναγινώσκοντες ἐκ τῶν βιβλίων ποιεζόμεθα. Εἴωθε δὲ ὁ Φιλόσοφος τὰς ἀξιωματικὰς ἀρχὰς σωιταῖ τεισὶ τρόποις, ἢ τῇ ἀναπτύξει τῶν ὅρων, ἢ ἐκ τῆς κοινῆς ὑπολήψεως, ἢ δι' ἐπαγωγῆς ἀπὸ τῶν καθ' ἕκαστα, ὥσπερ ἐνταῦθα.

Περὶ τῶν ζητουμένων ἢ γινωσκομένων περὶ ἑκάστου.

„ Διχῶς δ' ἀναγκαῖον προγινώσκειν.

Παραδίδωσιν ὁ Φιλόσοφος ἐφεξῆς τὴν προϋπάρχουσαν γνῶσιν, ὁποίαν ποτὲ εἶναι δεῖ, καὶ τίνων. Καὶ πρῶτον προβάλλει δύο τρόπους τοῦ γινώσκειν, τὸν μὲν, εἰ ἐστὶ, τὸν δὲ τί ἐστιν. Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι δύο τρόποι γνωσικοὶ τῶν ὄντων, ὡς ἀποδίδωσιν ὁ Φιλόσοφος ἐν ἀρχῇ τοῦ δευτέρου βιβλίου τῶν ὑστέρων, ὅτι ἐστὶ (δηλαδὴ τὸ ζητούμενον) τοιοῦτον, καὶ διατί ὅτι. ἀλλ' οἱ προρρηθέντες δύο, ἀναγκαίως προϋποτίθενται ἑκάστης ἀποδείξεως. διὸ καὶ ἀρχαὶ προγνώσεις καὶ προγνώσεις προσαγορεύονται. οἱ δὲ λοιποὶ δύο δι' ἀποδείξεως σωιάγονται.

Ἐννοοῦνται δὲ αἱ διαληφθεῖσαι προγνώσεις, ἡ μὲν πρώτη εἰ ἐστὶ, εἰ ὅλως ἐστὶ δηλαδὴ τὸ ζητούμενον ἐν τῇ φύσει τῶν ὄντων ὑπάρχον, ἢ γοῦν ἐν δυνάμει φυσικῇ ὂν τοῦ ὑπάρχειν χρόνῳ ὡρισμένῳ. Λέγεται δὲ ζητούμενον μὲν, εἰ ἐστὶν, ὑποτιθέμενον δὲ, ὅτι ἐστί. Τὴν δὲ δευτέραν πρόγνωσιν διχῶς ἐνδέχεται ἐννοεῖν, ἢ τί ἐστι τοὔνομα, δηλαδὴ τί σημαίνει τοὔνομα, οὗ ἡ σημασία, καὶ ὀνοματώδης λέγεται λόγος, ἢ τί ἐστὶ τὸ πρᾶγμα τὸ ζητούμενον. τοῦτο δὲ σημαίνει τὸν ὁρισμὸν τοῦ αὐτοῦ πράγματος.

Περὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Περὶ τῶν προγινωσκομένων τῆς ἀποδείξεως.

Ἐκθέμενος ὁ Φιλόσοφος τὰς προγνώσεις, ἐφεξῆς ἔια προβάλλει προγινωσκόμενα πρὸ τοῦ συναγομένου δι' ἀποδείξεως. ὧν μὴ προγνωσθέντων, οὔτε εἰς Ἐπιστήμην τοῦ συναγομένου ἐλθεῖν δυνάμεθα, οὔτε δι' ἀποδείξεως τοῦτο προσεγκεῖν. Τὸ δὲ λεγόμενον, καθ' ἑαυτὸ δῆλον. Τρεῖς γάρ εἰσιν ὅροι ἐξ ὧν ἡ ἀπόδειξις, καὶ ἁπλῶς πᾶς συλλογισμός. δύο μὲν οἱ τοῦ προβλήματος, τὸ διδόμενον ὅπερ ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον πρᾶγμα, καὶ τὸ ζητούμενον, ὅπερ ἐστὶ τὸ πάθος τὸ κατὰ τὸ ὑποκειμένου ἀποδεδειγμένον. Ἵνα δὲ τοῦτο συναχθῇ, ἀνάγκη ἐστὶ καὶ τρίτον λαβεῖν ὅρον, τὸν μέσον δηλαδὴ, ὅτις πρὸς ἄμφω τὰ ἄκρα συνημμένος, ἢ γοῦν θατέρῳ μὲν συνημμένος, τῷ δὲ λοιπῷ ἀλλότριος εἴη. καθ' ἣν συναφειάν τε καὶ ἀλλοτριότητα τοῦ μέσου πρὸς τὰ ἄκρα αἱ (1) ἀρχαὶ ἀποτελοῦνται, ἐξ ὧν συνίσταται ἡ Ἀπόδειξις, δι' ἧς πορίζομεθα τὴν ἐπιστημονικὴν γνῶσιν τοῦ συναγομένου. Εἰ οὖν ἀδύνατον ὄντι τὴν γνῶσιν τοῦ συμπεράσματος λαβεῖν πρὸ τοῦ ἐγνωκέναι τὰς προτάσεις ἐξ ὧν ἐπιφέρεται, τὰς δὲ προτάσεις ποιεῖ ἡ συναφεια τοῦ μέσου πρὸς τὰ ἄκρα, ἀδύνατον δὲ ἐγνωκέναι τὴν τοιαύτην συναφειαν, μὴ ἐγνωσθέντων τῶν ἄκρων τοῦ προβλήματος, καὶ τοῦ μέσου ὅρου, ᾧπερ συνάπτεται, ἢ ἀντίκειται τοῖς ἄκροις, ὅπερ ἐστὶν ἐγνωκέναι τὰς ἀρχὰς, τελεία ἔσονται προγινωσκόμενα πρὸ τῆς συμπεράσματος, τὸ ζητούμενον, ὅπερ ἐστὶ τὸ κατηγορούμενον τοῦ προβλήματος, καὶ λέγεται πάθος. τὸ διδόμενον, ὅπερ ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον τοῦ προβλήματος, καὶ ὁ μέσος ὅρος ᾧπερ συνάπτεται τούτοις, ὃν ἔτοπον αἱ ἀρχαὶ ἀποτελοῦνται.

Ὁ τρόπος καθ' ὃν αἱ ἀρχαὶ προγινώσκονται.

Αἱ ἀρχαὶ προγνωσέαι εἰσὶ κατὰ τὸν πρῶτον τῷ ἐκτεθέντων τῆς προγνώσεως ἔτοπον, εἴπερ εἰσὶ δηλαδὴ. Τὸ μέντοι ἐγνωκέναι τὰς ἀρχὰς εἰ εἰσὶν, εἰδέναι ταύτας ἐστὶν εἴπερ εἰσὶν ἀληθεῖς. τὸ γὰρ εἶναι τῷ ἀρχῶν, τὸ, ἀληθεῖς εἶναι ἐστίν. ὅθεν οὐδὲ ἄλλως ἐστὶν ἐγνωκέναι τὰς ἀρχὰς, ἢ ὅτι εἰσίν. ἐπειδὴ γὰρ κατὰ συμπλοκὴν τὴν ἐν τῇ λεκτικῇ συνηθείᾳ τὸ εἶναι ἔχουσι, τὸ τί ὄστιν ἐκείνων, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν, ᾧπερ εἰσὶ ποιοῦται, ἢ τὸ εἶναι ἀληθεῖς.

Ὁ τρό-

(1) Προτάσεις.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὁ τρόπος τῆς προγνώσεως τοῦ πάθους.

Τὸ Πάθος εἴπομεν τὸ ζητούμενον, ὅπερ ἐστὶ τὸ κατηγορούμενον τῆ προβλήματος, ἀπόχρη προεγνῶσθαι τί ἐστιν, οὐ κατὰ τὸ πρᾶγμα, δηλαδὴ κατὰ τὸν πραγματικὸν ὁρισμὸν, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὴν σημασίαν τοῦ ὀνόματος, ἤτοι τὸν ὀνοματικὸν λόγον, ὡς ἐπὶ τοῦδε τῆ προβλήματος. πότερον ὁ ἄνθρωπος γελαστικός; ἀπόχρη εἰδέναι τί σημαίνει ἡ φωνὴ αὕτη, γελαστικὸς, οὐ μέντοι ἐστὶ προγνωστέον περὶ αὐτοῦ, τί ἐστὶ πραγματικῶς, κατὰ τὸν πραγματικὸν λόγον δηλαδὴ τοῦ αὐτοῦ.

Τὸ πρῶτον δείκνυται. μὴ γὰρ προγνωσθέντος ὅ,τί ποτε ἡ φωνὴ σημαίνει, δι' ἧς τὸ πάθος δηλοῦται, οὐκ ἔστι ζητῆσαι τὰς ἀρχὰς καὶ αἰτίας, εἰς ἃς δυνάμεθα σπάγειν τὸ δηλούμενον πρᾶγμα κατὰ τοῦ ὑποκειμένε.

Δείκνυται ὁμοίως καὶ τὸ δεύτερον. ἐν γὰρ τῷ πραγματικῷδει ὁρισμῷ τοῦ πάθους, λαμβάνεται τὸ ὑποκείμενον οὗ ἐστὶ πάθος. ἀλλ' πρὸ τῆς ἀποδείξεως οὐκ οἴδαμεν εἴπερ ἐνυπάρχει τῷ ὑποκειμένῳ τὸ τοιοῦτον πάθος. τοῦτο γάρ ἐστι τῷ ἀποδεικνύειν σκοπὸς σπᾶγειν διὰ τῆς ἀποδείξεως. οὐκ ἄρα πρὸ τῆς ἀποδείξεως ἐστὶ δυνατὸν εἰδέναι τὸν πραγματικὸν λόγον τοῦ πάθους.

Τίνι τρόπῳ προγνωστέον ἐστὶ τὸ Διδόμενον, ἤτοι τὸ ὑποκείμενον τοῦ προβλήματος.

Τὸ Διδόμενον ἤτοι τὸ ὑποκείμενον τοῦ προβλήματος ἀμφοτέρως προγνωστέον ἐστὶ, ⁊ εἰ ἐστὶ δηλαδὴ, ⁊ τί ἐστιν. εἰ ἐστὶ δηλαδὴ ἐν τοῖς οὖσι πραγματικῶς, ἢ ἐν ὡρισμένῳ χρόνῳ. Τί δέ ἐστι τὸ ὑποκείμενον προγνωστέον ἐστὶν ἀναγκαίως κατάγε τὸν ὀνοματικὸν λόγον, πρὸ τῆς οἱασοῦν ἀποδείξεως, εἴτε ἐκ τῶν προτέρων, καὶ τοῦ διότι ἡ ἀπόδειξις εἴη, εἴτε ἐκ τῶν ὑστέρων καὶ τοῦ ὅτι. εἴτε δι' αἰτίας ἐνδοξοτάτης, εἴτε δι' ἐξωτερικῆς αἰτίας ἡ ἀπόδειξις σπάγεται.

Κατὰ μέντοι τὸ τί ἐστι τοῦ πράγματος, τουτέστι κατὰ τὸν πραγματικὸν λόγον, ἐκ ἀνάγκη ἐστὶν ἀεὶ προεγνῶσθαι τὸ ὑποκείμενον, ὅτι μὴ ἐν ταῖς ἐκ τῶν προτέρων ἀποδείξεσιν, ἀλλ' οὐδὲ ἐν πάσαις ταύταις, ἀλλ' ἢ μόνον ἐν αἷς ἡ σπαγωγὴ τῆ συμπεράσματος γίνεται δι' αἰτίας ἐσωτερικῆς.

Δείκνυται πρῶτον ὅτι τὸ ὑποκείμενον προγνωστέον ἐστὶν, ὅτι ἐστί. τοῦτο δὲ καὶ αὐτόθεν δῆλον. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ δεδόμενον λέγεται, ὅτι δίδοται

Δημοσια Κεντρικη Βιβλιοθηκη Βεροιας

ὑπὸ τῆς προσδιαλεγομένων, καὶ ὑποτίθεται ἐν τοῖς οὖσιν εἶναι ὑπὸ τῆς ζητουμένων τὰ πάθη τοῦ αὐτοῦ. Δείκνυται δεύτερον, ὅτι μὴ ἀεὶ ἐστὶν ὑποθετέον, ἐγνωσμένον κατὰ τὸν οὐσιώδη λόγον. ἐπὶ γὰρ τῆς ἀπὸ τῶν ὑστέρων καὶ αἰτιατῆς ἀποδείξεων, δῆλον ὅτι οὐ ζητεῖται ἡ γνῶσις τοῦ οὐσιώδους λόγου τοῦ διδομένου, ὁμοίως δὲ οὔτε ἐν αἷς ἀποδείξεσι τὸ μέσον ἐστὶν αἰτία ἐξωτερικὴ, ὡς ἡ παρέμπτωσις τῆς γῆς μεταξὺ Ἡλίου καὶ Σελήνης, αἴτιον γίνεται τῆς σελιναικῆς ἐκλείψεως, καὶ ἐπὶ τῆς ἄλλων τῆς τοιούτων. Ὁμοίως δὲ καὶ ὃ τελευταῖον εἴρηται, γίνεται φανερὸν, ὅτι ἀναγκαίως προγνωστέον ἐστὶ τὸ διδόμενον κατὰ τὸν οὐσιώδη αὐτοῦ λόγον, ἐν ταῖς ἀποδείξεσι ταῖς τοῦ διότι, ὅσαι δι' αἰτίας ἐνδόξους συμπεραίνουσιν. Ἐπὶ τούτων γὰρ ὁ οὐσιώδης λόγος τοῦ διδομένου μέσον γίνεται εἰς ζήτησιν καὶ συναγωγὴν τῆς παθημάτων κατὰ τοῦ αὐτοῦ. Ἡ δὲ γνῶσις τῆς ἀρχῶν ἀναγκαίως ὑποτίθεται πρὸ τοῦ συμπεράσματος, καὶ ὁ ὁρισμὸς ἄρα τοῦ αὐτοῦ διδομένου ἀναγκαίως ὑποθετέος ἐστὶν εἰς ἔρευναν καὶ γνῶσιν τῆς παθημάτων τοῦ αὐτοῦ. Οἱ μὲντοι Φιλόσοφοι ἐπὶ τοῦ παρόντος κοινότερον περὶ πάσης ἀποδείξεως διδάσκων, εἴρηκον ἀποχρώντως ἔχειν περὶ τοῦ διδομένου προεγνωκέναι, εἰ ἐστὶ, καὶ τί σημαίνει τοὔνομα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ἐπὶ τοῦ προλαβόντος κεφαλαίου ὁ Φιλόσοφος ὑπέθετο ὅτι ἐστὶν Ἀπόδειξις καὶ Ἐπιστήμη ἀποδεικτικὴ ἐν τῷ προβληθέντι ἀξιώματι. διδάξας δὲ ἐφεξῆς τοὺς προγνωστικοὺς (1) τρόπους, οἷς τὰ τελικὰ προγινωσκόμενα προλαμβάνεται, ἀκολούθως νυνὶ ἄρχεται ἡμῖν παραδιδόναι, τί ἐστιν Ἐπιστήμη, καὶ τί Ἀπόδειξις. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἐπιστήμη τέλους ἔχηκε λόγον πρὸς τὴν Ἀπόδειξιν, ἡ δὲ ἀπόδειξις πρὸς τὴν Ἐπιστήμην μέσον ἐστὶ καὶ ὄργανον δι' οὗ τὴν Ἐπιστήμην ποιεζόμεθα, τὰ δὲ μέσα ἀπὸ τοῦ τέλους διορίζονται, μεθοδεύονται, καὶ διαγινώσκονται, διὰτοι τοῦτο ὁ Φιλόσοφος πρὸ τοῦ παραδοῦναι τὸν ὁρισμὸν τῆς ἀποδείξεως, τῆς Ἐπιστήμης ἡμῖν τὸν λόγον ἀποδίδωσι. Διέλοι δ' ἄντις τὸ κεφάλαιον τριμερῶς, ὧν ἐν τῷ πρώτῳ ὁ ὁρισμὸς τοῦ ἐπίστασθαι, ἤτοι τῆς Ἐπιστήμης περιέχεται. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ τὸν ὁρισμὸν τῆς Ἀποδείξεως, καὶ τὰ συνατικὰ τῆς κατ' ἐκείνην ἀρχῶν ἐκτίθεται, καὶ ἐν τῷ τελευταίῳ τὰ γένη ἀπαριθμεῖται τῆς ἀρχῶν τῆς ἀποδείξεως.

Ἐπὶ-

(1) Εἰ ἐστὶ ἢ τί ἐστί.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

„ Ἐπίσασθαι δὲ οἰόμεθα ἕκαστον ἁπλῶς (ἀλλὰ μὴ τὸν σοφιστικὸν τρό-
„ πον τὸν κατὰ συμβεβηκὸς) ὅταν τὴν αἰτίαν οἰόμεθα γινώσκειν, δι'
„ ἣν τὸ πρᾶγμα ἐστὶν, ὅτι ἐκείνου αἰτία ἐστὶ, καὶ μὴ ἐνδέχεται τοῦτο
„ ἄλλως ἔχειν.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἐπίσασθαι διαφόρως συμβαίνει γίγνεσθαι, καὶ ἡ Ἐπιστήμη λέγεται πλεοναχῶς, ὁ Φιλόσοφος διὰ τὸ ἀποκλείειν τῆς προκειμένης θεωρίας τὸν σοφιστικὸν τοῦ ἐπίσασθαι τρόπον, ὃν εἰρηκότος τοῦ Φιλοσόφου καὶ συμβεβηκὸς εἶναι, φήθησάν τινες περὶ τῆς κατὰ συμβεβηκὸς σοφισμάτων ἐννοεῖν τὸν Φιλόσοφον. ᾧ δὴ τρόπῳ οἱ Σοφισταὶ ἐφ' ὅτε τὰ προσήκοντα τῇ οὐσίᾳ, τοῖς συμβεβηκόσιν ἀπονέμουσιν, οἷον, ὁ ἄνθρωπος ἐστὶν οὐσία, τὸ φαλακρὸν τοῦτο ἐστὶν ἄνθρωπος, τὸ φαλακρὸν τοῦτο ἄρα ἐστὶν οὐσία. καὶ ἀνάπαλιν ὧδὶ, παῦ λευκὸν ἐστὶ χρῶμα, τὸ ψιμμίθιον ἐστὶ λευκὸν, τὸ ψιμμίθιον ἄρα ἐστὶ χρῶμα. Ὅτι δὲ τὴν ἔννοιαν ταύτην οὐκ ἀποδέχεται ἡ λέξις τοῦ Φιλοσόφου, δῆλον ἀυτόθεν. διὸ εἰς ἀνωτέραν δήλωσιν τῆς ἐννοίας τοῦ Φιλοσόφου ἐκεῖνο λεπτέον. ὅτι διχῶς συλλογίζεσθαι εἰώθασιν οἱ σοφιζόμενοι, ἕνα μὲν τρόπον εἰς ἐξαπάτην τῆς ἀληθείας, ἃ τὰ εἴδη ὁ Φιλόσοφος ἐκτίθησιν ἐν τῷ περὶ σοφιστικῶν ἐλέγχων. ἕτερον δὲ τρόπον καθ' ὃν τοὺς (1) ἰδίους διδάσκουσι τὰ οἰκεῖα δόγματα. Κατὰ τοῦτον δὲ τὸν δεύτερον τρόπον ἡ διδασκαλία τούτων, καὶ αἷς ἐκέχρηντο δείξεσιν οὐκ ἀπὸ τῆς οἰκείων τοῦ δεικνυμένου αἰτίων ἐλαμβάνοντο, ἀλλὰ διὰ τῆς (2) συμβεβηκότων, καὶ αἰτίων ἐξωτερικῶν συνεπέραινον. ὃν ὁ Φιλόσοφος λογικὸν καὶ διαλεκτικὸν τὸ εἰδέναι τρόπον προσαγορεύειν εἴωθεν, ὡς ἐν τῷ ἢ τῆς φυσικῶν ὁ. ἐδαφίῳ, καὶ ἐν ἄλλοις ταραδείγμασι διαπάττεται. Τὸν τοιοῦτον τοιγαροῦν τοῦ ἐπίσασθαι τρόπον ἐννοεῖ ὁ Φιλόσοφος σοφιστικὸν, καὶ κατὰ συμβεβηκὸς, ὡς διὰ συμβεβηκότων παραδιδόμενον, ὃν καὶ ἀποκλείει τῆς προειρημένης θεωρίας.

Ὁμοίως δὲ ἀποκλείεται τῆς αὐτῆς θεωρίας καὶ ὁ ῥητορικὸς τοῦ ἐπίσασθαι τρόπος, οἵτινες ἀπὸ τῶν εἰκότων καὶ σημείων ἐπιχειροῦσιν, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ τῶν ἀληθῶν ἐξ ἀνάγκης, καὶ οἰκείων τοῦ συναγομένου πράγματος αἰτίων. οἷον, εἰκὸς ἐστι τὸν πλανόμενον νυκτὸς κλέπτην εἶναι, ὁ Σωκράτης νυκτὸς πλανᾶται, ἄρα κλέπτης. Ἔστι δὲ καὶ ἕτερος τρόπος τοῦ ἐπίσασθαι ἀπὸ τῶν ἀποτελεσμάτων καὶ αἰτιατῶν, καὶ παρὰ τούτους ἐντελὴς, καὶ κυριώτατος τοῦ ἐπίσασθαι τρόπος, οἷα ἐστὶν ἡ διὰ ὁρισμῶν καὶ ἁπλῶς τῶν

(1) Μαθητάς. (2) Οἷα ὁ Πλάτων βουλόμενος δογματίσαι περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς οὐκ ἐπεχείρει ἀπὸ τῶν ἐσωτερικῶν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων, οἷον, ἡ ψυχὴ προϋπάρχει.

πρώτων ἀρχῶν γνῶσις, ἥτις καὶ κυρίως Ἐπιστήμη λέγεται τῷ Φιλοσόφῳ, ὡς ἐπὶ τῷ παρόντος, ἐν κεφαλαίῳ τρίτῳ παραδίδωσιν ὁ Φιλόσοφος. Ἀλλ' οὐδὲ οὗτος ἐστὶ τῆς προκειμένης σκέψεως. ἐνταῦθα γὰρ ὁρίζεται μόνον ἡ δι' ἀποδείξεως πορίζομένη Ἐπιστήμη, ὡς αὐτὸς ὁ Φιλόσοφος ἐπὶ τῆς λέξεως ἐννοεῖν δίδωσιν.

Ἀνάπτυξις τοῦ ὁρισμοῦ τῆς Ἐπιστήμης.

Τοιοῦτον τοιγαροῦν τὴν δι' ἀποδείξεως Ἐπιστήμην ὁριζόμενος ὁ Φιλόσοφος ἔφη. ἐπίσασθαι δὲ ἐστὶν, ὅταν τὴν αἰτίαν οἰόμεθα εἰδέναι, „ δι' ἣν τὸ πρᾶγμα ἐστὶ, καὶ ὅτι ἐκείνου αἰτία ἐστὶ, καὶ μὴ ἐνδέχεσθαι „ τοῦτο ἄλλως ἔχειν. Ἐπὶ τοῦ ὁρισμοῦ τούτου ὡς γένος μὲν εἴληπται τὸ εἰδέναι, ἅπερ ἡ εἴδησις καὶ γνῶσις, ὅπερ μετὰ τῶν ἄλλων γνώσεων καὶ τῇ ἐπιστημονικῇ γνώσει ὑπάρχει κοινόν, τὰ δὲ ἑφεξῆς προσληφθέντα διαφορᾶς λόγον ἔχει, οἷς διακρίνεται ἡ ἐπιστημονικὴ γνῶσις δι' ἀποδείξεως τῶν ἄλλων, ὅσαι μὴ τοιαῦται γνώσεις. Τέλος δὲ τὰ προβληθέντα εἰσί. Πρῶτον εἰδέναι τὴν αἰτίαν δι' ἣν τὸ πρᾶγμα ἐστίν. οὐ μόνον δηλαδὴ τὸ αἴτιον τῆς γνώσεως, ὃν ἔσπον καὶ τὰ ἀποτελέσματα αἴτια γίνεται τῆς γνώσεως τῶν οἰκείων ἀρχῶν, ἀλλ' ἥτις εἴη αἰτία οἰκεία καὶ προσεχὴς τῆς συναφείας τοῦ πάθους πρὸς τὸ διδόμενον ὑποκείμενον, ὅπερ ἐδήλωσεν ὁ Φιλόσοφος εἰπὼν, (δι' ἣν τὸ πρᾶγμα ἐστί.) Τοῦτο μέντοι οὐκ ἀπόχρη εἰς ποριστὸν Ἐπιστήμης, τὸ αἴτιον δηλαδὴ εἰδέναι τοῦ πράγματος. εἰδότες γὰρ τὴν αἰτίαν, ἀγνοοῦντες δὲ ὅτι ἐστὶν αἰτία τοῦ ζητουμένου, οὐχ ἕξομεν Ἐπιστήμην. διὸ καὶ προστίθεται δεύτερα διαφορὰ, εἰδέναι δηλαδὴ τοῦτο, ὅτι ἐκείνου, (δηλαδὴ τοῦ ζητουμένου) αἰτία ἐστὶ, τῆς συναφείας δηλονότι τοῦ ζητουμένου πάθους πρὸς τὸ ὑποκείμενον. Ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἐστὶν ἱκανόν. εἰ γάρ τις εἰδὼς τὸ αἴτιον τοῦ ζητουμένου, καὶ προσεπισάμενος ὅτι αἰτία ἐκείνου ἐστὶν, ἀγνοῶν δὲ εἰ οὐκ ἐνδέχεται καὶ ἄλλοτι γίνεσθαι αἴτιον, δι' οὗ τὸ τοιοῦτον πάθος ἀποτελεσθείη, οὗτος οὐκ ἂν σχοίη ἀμετάπτωτον ὑπόληψιν περὶ τοῦ αὐτοῦ πάθους, οἵα βούλεται εἶναι, ἡ δι' ἀποδείξεως Ἐπιστήμη, διὸ καὶ τρίτῳ προσέλαβε διαφορὰν, ὁ Φιλόσοφος εἰπών. (καὶ μὴ ἐνδέχεσθαι τοῦτο ἄλλως ἔχειν.) δηλώσας διὰ τούτου δεῖν ἡμᾶς εἰδέναι τὸ τοιοῦτον αἴτιον, οὐ μόνον ὅτι ἀπόχρη εἰς παραγωγὴν τοῦ ζητουμένου ἀποτελέσματος, ἀλλ' ὅτι καὶ ἀναγκαῖον ἐστὶν, ὡς μὴ δύνασθαι ἄλλως τὸ τοιοῦτον ἀποτέλεσμα προελθεῖν. Γίνεται δὲ σαφὲς τὸ λεγόμε-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γόμενον ἐπὶ παραδείγματος. δοθέντος γὰρ εἰδέναι τινὰ τὴν ἔκλειψιν τοῦ φωτὸς ἐν τῇ Σελήνῃ, μὴ εἰδότα δὲ τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐκλείπει τὸ φῶς τὸ ἐν τῇ Σελήνῃ, οὕτος οὐκ ἂν Ἐπιστήμην σχοίη περὶ ἐκλείψεως, κἂν εἰδείη καὶ τὴν παρεμπτωσιν τῆς γῆς μεταξὺ Ἡλίου καὶ Σελήνης, ἥτις ἐστὶν οἰκεία καὶ προσεχὴς αἰτία τῆς ἐκλείψεως τοῦ φωτὸς ἐν τῇ Σελήνῃ. Μὴ εἰδὼς δὲ ὡς ἡ τοιαύτη παρέμπτωσις, αἴτιον ἐστὶ τῆς ἐκλείψεως τοῦ φωτὸς, οὐδ' οὕτως ἕξει Ἐπιστήμην τῆς σεληνιακῆς ἐκλείψεως. Ἀλλ' εἰ καὶ δοίημεν ἔτι εἰδέναι καὶ ὅτι ἡ παρέμπτωσις τῆς γῆς, αἴτιον γίνεται τῆς ἐκλείψεως τοῦ ἐν τῇ Σελήνῃ φωτισμοῦ, οὐκ ἀπέχρησεν αὐτῷ εἰς Ἐπιστήμην τῆς ἐκλείψεως, εἰ μὴ κἀκεῖνο προσεπίστατο, ὅτι τοῦτο οὐκ ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν, ἀλλὰ τεθείσης δηλονότι τῆς μεταξὺ παρεμπτώσεως, ἕπεσθαι ἀναγκαίως τὴν ἔκλειψιν τοῦ φωτισμοῦ, καὶ ἀναιρεθείσης τῆς αὐτῆς, ὁμοίως συναναιρεῖσθαι τὴν ἔκλειψιν τοῦ φωτισμοῦ.

Δείκνυσιν ὁ Φιλόσοφος τὸν ἀποδοθέντα τοῦ ἐπίστασθαι λόγον, ἀπὸ τῆς δόξης τῆς εἰδότων καὶ μὴ εἰδότων, ὅς τις ἰδιαίτατος τρόπος τῆς τῶν ἀρχῶν ἐμπεδώσεώς ἐστι. σχηματισθείη τὸ λεγόμενον ὧδί. εἰς ἐμπέδωσιν τῶν ἀναποδείκτων ἀρχῶν, ἐκεῖνο ἐστὶν ἀναπόδεικτον, ὃ πάντες κοινῇ δοξάζουσιν ἐπισάμενοι καὶ μὴ ἐπισάμενοι. πάντες δὲ ὅσοι ἐπίστανται, καὶ μὴ, τοιοῦτον εἶναι ὑπολαμβάνουσι τὸ ἐπίστασθαι, οἷον ἤδη (1) ἀποδέδοται, ὑγιῶς ἄρα ἔχει ἡ ἀποδοθεῖσα ὑπογραφή.

Παρασημειῦται δὲ ὁ Φιλόσοφος ὅτι ὁ λόγος ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐστὶ περὶ τῆς δι' ἀποδείξεως Ἐπιστήμης, καὶ ἅμα δίδωσιν ἐννοεῖν, καὶ ἕτερον τρόπον Ἐπιστήμης, οἷον ἐστὶν ὁ τῶν ἀναποδείκτων ἀρχῶν, περὶ οὗ ἐν τῷ τέλῳ κεφαλαίῳ ὁ Φιλόσοφος διαλαμβάνει.

Τί ἐστιν Ἀπόδειξις.

ΠΑραδοὺς τὸν λόγον τῆς Ἐπιστήμης, προχειρίζεται ἀκολούθως τὸν λόγον τῆς Ἀποδείξεως ὁ Φιλόσοφος ἀπὸ τοῦ τέλους λαβὼν τοῦτον, ὅπερ ἐστὶν Ἐπιστήμη. τῶν γὰρ πρός τι τέλος ἀναφερομένων συστατικὴ διαφορὰ γίνεται τὸ αὐτὸ τέλος. ὅταν καὶ λέγεται ἡ Ἀπόδειξις, ὅτι ἐστὶ συλλογισμὸς ἐπιστημονικός. Ἐπὶ ταύτης δὲ τῆς ὑπογραφῆς, ὡς γένος μὲν εἴληπται ὁ συλλογισμός, διαφορὰ δὲ καθ' ἣν διακρίνεται ἡ ἀπόδειξις τῶν λοιπῶν συλλογισμῶν, ὑπάρχει τὸ ἐπιστημονικὸν εἶναι, τουτέστι τὸ δι' αὐτοῦ ἐπιστήμην ποιῆσαι. Οὕτω δὲ ἡ ὑπογραφὴ αἰτιώδης εἰώθε λέγεσθαι.

Ἀπο-

(1) Ὁρισμός.

Ἀποδίδοται δὲ καὶ ἕτερος λόγος τῶν ἀναφερομένων ἐπί τι τέλος ἀπὸ τῶν οἰκείων καὶ συστατικῶν μερῶν τοῦ ὑποτεθραμμένου λαμβανόμενος, ὃν καὶ ὑλικὸν ἀποκαλεῖν εἰώθασι λόγον. τοῦτον δὲ ἐπὶ τῆς ἀποδείξεως ὁ Φιλόσοφος σιωπᾷ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀπὸ τῆς ἀποδοθείσης ἤδη αἰτιώδους ὑποθεσεως, περὶ αὐτῆς δ' ὀπτέον τοιῶδε. Εἰ ἐστὶ τὸ ἐπίστασθαι, οἷον ἐθέμεθα ὑποτεθέντες, ἀνάγκη ἐστὶ καὶ τῇ ἀποδεικτικῇ Ἐπιστήμῃ, εἴτουν τῇ Ἀπόδειξιν συνεστάναι ἐκ προτάσεων ἀληθῶν, πρώτων καὶ ἀμέσων, προτέρων καὶ γνωριμωτέρων καὶ αἰτίων τοῦ συμπεράσματος, ἀλλὰ τὸ ἐπίστασθαι τοιοῦτον ἐστὶν ὡς δέδεικται διὰ τῆς κοινῆς πάντων συναινέσεως, ἄρα ἀνάγκη ἐστὶ τὴν ἀπόδειξιν συνεστάναι ἐκ προτάσεων ἀληθῶν, πρώτων, καὶ ἀμέσων, προτέρων καὶ γνωριμωτέρων, καὶ αἰτίων τοῦ συμπεράσματος. Τοῦτο δὲ τὸ συναχθὲν ὑλικὴ λέγεται ὑποτεθραφὴ τῆς ἀποδείξεως, ληφθεῖσα ἀπὸ τῶν διαφορῶν τῶν ἐκείνης προτάσεων, ἅπερ εἰσὶν ὕλη τῆς αὐτῆς ἀποδείξεως. Ὁρίζεται δὲ καὶ ἐξ ἀμφοῖν ἡ Ἀπόδειξις ὅτι ἐστὶ συλλογισμὸς ἐπιστημονικὸς συνεστηκὼς ἐκ προτάσεων εἴτουν ἀρχῶν, πρώτων, ἀληθῶν, ἀμέσων, γνωριμωτέρων, καὶ προτέρων, καὶ αἰτίων τοῦ συμπεράσματος.

Εἰσὶ δὲ διαφοραὶ ἃς προσέθηκεν ὁ Φιλόσοφος τῶν ἀρχῶν τῆς Ἀποδείξεως πέντε. Πρώτη τὸ ἀληθεῖς εἶναι. Δευτέρα τὸ πρώτας εἶναι καὶ ἀμέσους. ἀντὶ τοῦ αὐτοῦ εἴληπται τὸ πρῶτον καὶ ἄμεσον. πρῶται γὰρ λέγονται τῷ μὴ ἔχειν μέσον αὐτῶν ἀφ' οὗ δειχθεῖεν. τὸ δ' αὐτὸ βούλεται καὶ τὸ ἀμέσους εἶναι. ὅθεν καὶ ἀναποδείκτους διὰ τὰ αὐτὰ παρακατιὼν ἀποκαλεῖ ὁ Φιλόσοφος. Τρίτη ἐστὶ διαφορὰ τῶν αὐτῶν, τὸ γνωριμωτέρας εἶναι τοῦ συμπεράσματος. Τετάρτη τὸ προτέρας εἶναι τοῦ αὐτοῦ. Καὶ πέμπτη ὅτι αἰτίαι εἰσὶ τοῦ αὐτοῦ συμπεράσματος. ἐξ ὧν καὶ ἕκτη ἕπεται, ὅτι αἱ αὐταὶ, καὶ οἰκεῖαι εἰσὶ τοῦ ἀποδεικνυμένου πράγματος, ὡς ὁ Φιλόσοφος ἐνθὺς ἐπιφέρει. οὐ γὰρ ἂν ἄλλως αἱ ἀρχαὶ τῆς ἀποδείξεως τὰς ἐκτεθείσας εἶχον διαφορὰς, εἰμὴ καὶ οἰκεῖαι τοῦ συμπεράσματος ἦσαν. μάλιστα τοῦτο ἕπεται ἀπὸ τῆς ἑκάστης διαφορᾶς, καθ' ἣν αἰτίαι λέγονται τοῦ συμπεράσματος αἱ ἀρχαί.

Τῶν δὲ προτεθεισῶν διαφορῶν, αἱ μὲν (1) δύο πρῶται καθ' ἑαυτὰς ἀπολύτως προσήκουσι ταῖς ἀρχαῖς τῆς Ἀποδείξεως, αἱ δὲ (2) λοιπαὶ σχέσει τῇ πρὸς τὸ συναγόμενον. πάσας μέντοι οὕτως ἀναγκαίως ἡγεῖται εἰς σύστασιν τῶν ἀρχῶν τῆς ἀποδείξεως ὁ Φιλόσοφος, ὡς εἴτις ἀνέλοι τινὰς τού-

(1) Τὸ ἀληθεῖς εἶναι, ἢ πρώτας ἢ ἀμέσους. (2) Αἱ γνωριμώτεραι, πρότεραι αἴτιαι, καὶ οἰκεῖαι.

τούτων, ἀναιρεῖσθαι τὴν Ἐπιστήμην, ᾧ ἀκολούθως τὴν Ἀπόδειξιν. καὶ οὐ μόνον εἰσὶν ἀναγκαῖαι, ἀλλὰ καὶ ἀποχρῶσαι, ὡς μηδὲ μίαν ἄλλην παρὰ ταύτας ὀφείλειν ἐπιζητεῖσθαι εἰς σύστασιν Ἀποδείξεως, καὶ Ἐπιστήμης ἀποδεικτικῆς.

Ὅτι ἀληθεῖς.

Δείκνυσιν ὁ Φιλόσοφος ἐφεξῆς ἑκάστην τῶν εἰρημένων διαφορῶν ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ προτεθέντος τέλους, δηλαδὴ τῆς Ἐπιστήμης. καὶ πρῶτον ὅτι δέον ἐστὶν, ἀληθεῖς εἶναι τὰς τῆς Ἀποδείξεως ἀρχὰς, ἢ προτάσεις, σωλογεῖ δόπῳ τοιῷδε. Τὰς προτάσεις δι' ὧν Ἐπιστήμη ποιεῖζεται ἀναγκαῖον ἐπίστασθαι, πᾶς μὴ ἀληθεῖς προτάσεις οὐκ ἐπιστάμεθα, διὰ τῶν μὴ ἀληθῶν ἄρα προτάσεων ἡ ποιεῖζεται Ἐπιστήμη. Ἡ μείζων ἐστὶ πρόδηλος, τὴν ἐλάττω δείκνυσιν ὁ Φιλόσοφος, ἐκ τοῦ μὴ εἶναι Ἐπιστήμην τοῦ μὴ ὄντος, ἤπερ ἐστὶ δηλαδὴ μὴ ὄν. πρόδηθες ὅτι καὶπαῦθα τὸ μὴ ὂν ἐννοεῖται καὶ συμπλοκὴν, ὅπερ ἐστὶ ψευδὴς πρότασις.

Ἐκ προτάσεων δὲ ψευδῶν οὐ σωλογεῖται Ἐπιστήμη. εἰδ' ἐθ' ὅτε ἐκ ψευδῶν προτάσεων, σωλογεῖται μὲν ἀληθὲς, τοῦτο δὲ οὐ σωλογεῖται ἐπιστημονικῶς, ὅτι οὐκ ἐξ οἰκείας αἰτίας, ἀλλὰ μόνον διὰ τὸν σχηματισμὸν συμβαίνει, ὡς ἔστις ἔποι. πᾶν ξύλον ἐστὶν ἄνθρωπος, ὁ Σωκράτης ἐστὶ ξύλον, ἄρα ὁ Σωκράτης ἐστὶν ἄνθρωπος. Τὸ Συναγόμενον τούτου τοῦ συλλογισμοῦ ἐστὶ μὲν ἀληθὲς, οὐκ ἐπιστημονικῶς δὲ, ὅτι οὐκ ἐξ οἰκείας αἰτίας. παντὶ γὰρ ἀλλότριον τὸ ξύλον τῷ ἀνθρώπῳ, ᾧ τῷ Σωκράτει, ἀληθεύει δὲ διὰ μόνον τὸν σχηματισμόν.

Ὅτι εἰσὶ πρῶται εἶτ' οὖν ἄμεσοι.

Δείκνυσιν ὁ Φιλόσοφος τὴν δευτέραν διαφορὰν τῶν ἀρχῶν τῆς Ἀποδείξεως, ὅτι δηλαδὴ ταύτας πρώτας καὶ ἀναποδείκτους εἶναι δέον, τουτέστι μὴ δίδοσθαι αἴτιον ἀνώτερον, δι' οὗ ἀποδειχθεῖσαι, καὶ ἔτι τούτων αἴτιον ἐστὶν, ἀνάγκη τούτου λαβεῖν ἀπόδειξιν μέχρι τῶν προτίσων, καὶ ἀναποδείκτων. ἄλλως γὰρ μὴ ἐγνωσμένων τῶν ἀρχῶν αἵπερ εἰσὶν αἰτίαι τοῦ σωλογομένου ἐν τῷ συμπεράσματι, οὔτε τοῦ αὐτοῦ σωλογομένου ἔξαμεν ἐπιστήμην, ἥτις ἐστὶ γνῶσις τοῦ πράγματος διὰ τῆς γνώσεως τῆς αἰτίας τοῦ αὐτοῦ. Διάπερ τοῦτο ἀνάγκη ἐστὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἀποδείξεως, ἢ αὐτὰς καθ' ἑαυτὰς ἐγνωσμένας εἶναι, ἢ γοῦν ἀποδεδειγμένας διὰ τῶν προτέρων μέχρι τῶν προτίσων καὶ αὐτοπίστων.

Ὅτι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ὅτι εἰσὶν αἰτίαι τοῦ συναγομένου.

Παραδοὺς ὁ Φιλόσοφος τὰς ἀπολύτους διαφορὰς τῆς προτάσεων τῆς ἀποδείξεως, μεταβαίνει ἐπὶ τὴν δήλωσιν τῆς σχετικῶν. κέχρηται δὲ τάξει ἀντιστρόφῳ ἀπὸ τῆς ὑστέρων ἀρχόμενος, ὧν ἀνωτέρω ἀπηριθμήσατο, λῦ δὲ αὖτη, ὅτι αἱ ἀρχαὶ τῆς ἀποδείξεως αἰτίαι εἰσὶ τοῦ συναγομένου, ἥτις ἐστὶ καθ' ἑαυτὴν πρόδηλος. εἴρηται γὰρ τὸ ἐπίστασθαι συμβαίνειν ὅταν τὸ αἴτιον εἰδωμὴν δι' ὃ τὸ πρᾶγμα ἐστίν. Ἐκ δὲ τοῦ εἶναι αἰτίας τοῦ συναγομένε τὰς ἀρχὰς τῆς ἀποδείξεως, ῥᾴδιον ἐστι μετὰ τοῦ Φιλοσόφου συναγαγεῖν, τὸ καὶ προτέρας εἶναι τοῦ αὐτοῦ συμπεράσματος. τὰς δὲ αἰτίας προτέρας εἶναι τῆς αἰτιατῆς ἐδιδάχθημεν, ἐν τῷ περὶ Προτέρου κεφαλαίῳ.

Ὅτι γνωριμώτεραι.

Ὅτι δὲ καὶ γνωριμώτεραι καὶ προεγνωσμέναι τοῦ συμπεράσματος αἱ αὐταί εἰσι πρόδηλον. τὸ γὰρ γνωριμωτέρας εἶναι, συνάγεται ἐκ τοῦ εἶναι αἰτίας, οὐ μόνον τοῦ συναγομένου πράγματος, ἀλλὰ καὶ τῆς γνώσεως τοῦ αὐτοῦ, ὅθεν καὶ γνωριμώτεραι. Ὅτι δὲ αἱ ἀρχαὶ προγνωσταί εἰσὶ τῶ συναγομένου, καὶ ὑπὸ τῆς εἰρημένων ἀνωτέρω περὶ τῆς προγνώσεως καὶ προγινωσκομένων προφανὲς ἐστί. κεῖται γὰρ ὅτι τὰς ἀρχὰς προγινώσκειν χρὴ, ἅπερ εἰσὶν ἀληθεῖς. Λέγεται δὲ τὸ πρότερον καὶ γνωριμώτερον διχῶς. ἢ κατὰ φύσιν, ἢ καθ' ἡμᾶς. Πρότερα τῇ φύσει εἰσὶ καὶ γνωριμώτερα τὰ αἴτια, καὶ μᾶλιστα τὰ πορρώτατα τῆς αἰσθήσεως. πρότερα δὲ καὶ γνωριμώτερα ἡμῖν εἰσὶ τὰ αἰτιατὰ, ἃ ὅσα μᾶλιστα ὑπὸ τὴν αἴσθησιν. Ἀμφοτέρως δὲ ἀνάγκη ἐστὶ τὰς ἀρχὰς προτέρας εἶναι καὶ γνωριμωτέρας τοῦ συμπεράσματος. κατὰ φύσιν μὲν, ὅτι αἴτια εἰσὶ τοῦ πράγματος τῶ συναγομένε. καθ' ἡμᾶς δὲ, ὅτι εἰσὶν αἴτια τῆς γνώσεως τῶ συναγομένε πράγματος, ἐχ ὕτω μέντοι, ὡς τὸ αὐτὸ καὶ τὰ αὐτὰ καὶ ἡμῖν καὶ τῇ φύσει πρότερον καὶ γνωριμώτερον εἶναι, ὥστε ἅμα καὶ αἴτιον, καὶ αἰτιατὸν εἶναι τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ αὐτό. ἀλλ' ὅπερ ἐστὶ γνωριμώτερον τῇ φύσει, διὰ τὸ εἶναι αἴτιον τοῦ συναγομένου, καὶ ἡμῖν ἐγνωσμένον εἶναι δεῖ, καὶ γνωριμώτερον τοῦ συναγομένου.

» Ἀρχὴ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

» Ἀρχὴ δέ ἐστιν ἀποδείξεως πρότασις ἄμεσος.

Τοῦτ' ἔστι τέλειον μέρος τοῦ προτεθέντος κεφαλαίου, ἐν ᾧ ὁ Φιλόσοφος τὰς ἀρχὰς τῆς Ἀποδείξεως (περὶ ὧν διασκέψασθαι μέλλει ἐφεξῆς) ῥητικώτερον ὑπογράφει καὶ διαιρεῖ, εἰς τὰ ὑποπεπτωκότα αὐταῖς εἴδη. Γενικώτατα τοιγαροῦν ὑπογράφων τὴν ἀποδεικτικὴν ἀρχὴν ἔφη, ὅτι ἐστὶ πρότασις ἄμεσος. Ἐπὶ ταύτης δὲ τῆς ὑπογραφῆς, ληφθείσης ὡς γένους τῆς προτάσεως, ἀπέχρησε τῷ Φιλοσόφῳ αὐτὴ διαφορᾶς, μίαν τὴν ἐκτεθειμένων ἀνωτέρω διαφορῶν ἐπενεγκεῖν, ὅτι ἐστὶν ἄμεσος. Ὅθεν οὐκ ἀπεικότως ἀμφισβητεῖται ὅτι πολλῶν ὄντων τῶν κατὰ τὰς ἀποδεικτικὰς ἀρχὰς διαφορῶν, ὡς προσεχῶς ἀνωτέρω ἐξέθετο ὁ Φιλόσοφος, τίνος ἕνεκεν, τὰς μὲν ἄλλας παραλιπὼν, μίαν καὶ μόνην παρέλαβεν ἐν τῇ ὑπογραφῇ τῆς ἀποδεικτικῆς ἀρχῆς; Ἢ ὅτι ἐν μιᾷ ταύτῃ τῇ προληφθείσῃ διαφορᾷ πᾶσαι περιέχονται αἱ ἐκτεθεῖσαι ἀνωτέρω. Ἡ γὰρ ἄμεσος πρότασις αἰτία ἐστὶ τοῦ συμπεράσματος, αἰτία δὲ ἔσα καὶ τὸ εἶναι, καὶ τοῦ γινώσκεσθαι τὸ συναγόμενον, καὶ πρότερα ἐστὶ καὶ γνωσιμώτερα τὰ αὐτὰ, καὶ προσέτι ἀληθὴς ἐξ ἀνάγκης.

Ταύτας μέντοι τὰς διαφορὰς ἰδίᾳ ἑκάστην ἀνωτέρω ἀπηριθμήσατο ὁ Φιλόσοφος, ὅτι οὔπω δῆλον ἦν ἐπὶ μιᾶς ταύτης τὰς λοιπὰς περιέχεσθαι, δὸς δ' εἰπεῖν, ὅτι καὶ ἡ νῦν ἐνδοθεῖσα ὑπογραφὴ τῆς ἀποδεικτικῆς ἀρχῆς, κοινότερον περιείληφε πάντα τὰ τῆς ἀρχῶν γένη, αἱ ἀνωτέρω δὲ ἐνδοθεῖσαι διαφοραὶ τῶν ἀρχῶν, μόναις προσήκουσι ταῖς ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἀποδείξεσιν.

Ἀποδοὺς δὲ τὴν ὑπογραφὴν τῆς ἀποδεικτικῆς ἀρχῆς ὁ Φιλόσοφος, καὶ ἀναπτύξας ἀμφότερα τὰ μέρη ταύτης, τό,τε ὡς γένος ληφθὲν, ἤτοι τὴν πρότασιν, καὶ τὴν διαφορὰν, ἐφεξῆς διαιρεῖ τὴν ἀποδεικτικὴν ἀρχὴν, εἴς τε τὸ ἀξίωμα, καὶ τὴν θέσιν, καὶ αὖθις τὴν θέσιν, εἰς ὑπόθεσιν καὶ ὁρισμόν. Ταῦτα δὲ καὶ εἰς ἄλλα ὑποδιελεῖν ἐστὶν, ἀλλ' ὁ Φιλόσοφος ῥητικώτερον διαλαμβάνων τῇ ῥητικῇ διαιρέσει ἐφησυχάσαι ἔγνωκεν.

Τί ἐστὶν Ἀξίωμα.

Τούτων δὴ τῶν ἀποδοθεισῶν τῆς ἀποδείξεως ἀρχῶν, τὸ μὲν ἀξίωμα ὑπογράψαι ἐστὶν, ὅτι ἐστὶν ἀρχὴ ἀποδεικτικὴ, ἢ ἀναπόδεικτος, ἣν

οἴκοθεν ἔχειν ὁ μαθητῶν ὀφείλει πρὸ τοῦ μετιέναι τὴν Ἐπιστήμην, μήτε δεῖσθαι ἀναπτύξεως ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος, ὡς πᾶσι πρόδηλον οὖσαν, καὶ πᾶσιν ἔμφυτον τὴν ἐκείνης ἀλήθειαν ὑπάρχουσαν, οἷον ἐστὶ τὸ κοινὸν ἐκεῖνο κατὰ μηδενὸς, ἀληθὲς εἶναι τὸ αὐτὸ φᾶναι ἢ ἀποφάναι. ἢ καὶ οὕτω περὶ παντὸς φάναι ἢ ἀποφάναι τὸ αὐτὸ οὐκ ἀληθές. ὁμοίως καὶ τὸ ὅλον μεῖζον εἶναι τοῦ οἰκείου μέρους, καὶ ὅσ' ἄλλα αὐτόθεν γίνεται δῆλον, ἃ κοινὰς ἐννοίας εἰώθασιν ἀποκαλεῖν.

Τί ἐστὶ Θέσις.

Θέσις δὲ ἐστὶν ἀρχὴ ἀποδεικτικὴ, ἀναπόδεικτος μὲν ἀπὸ τῆς προτέρων, δεικνυμένη δέ πως ἀπὸ τῆς ὑστέρων, διὸ οὐδὲ ἀναγκαίως αὐτὴν ὀφείλει ἔχειν ὁ μαθητῶν οἴκοθεν, ὡς δεομένην τῆς ἀπὸ τοῦ διδάσκοντος ἀναπτύξεως, οἷον ἐστὶ παρὰ τοῖς Φυσικοῖς τὸ ἐκ μηδενὸς μηδὲν γίγνεσθαι. Ⓒ παρὰ τοῖς Ἀξιοῖς τὰ ἐναντία τοῖς ἐναντίοις εἰσὶν ἰάματα.

Τί ἐστὶν Ὑπόθεσις.

Διῄλεν ὁ Φιλόσοφος τὴν θέσιν εἰς Ὑπόθεσιν καὶ Ὁρισμόν. Ὑπόθεσις δὲ λέγεται ἰδίᾳ λαμβάνεταί τι, ἢ εἶναι, ἢ μὴ εἶναι ἄνευ ἀποδείξεως, ὅθεν καὶ λῆμμα λέγεται, ὅπερ μὴ ἔστι καθ' αὑτὸ προφανὲς, ἴδιόν τε ἀληθοῦς, ἴδιόν τε μή. (1) Αὕτη δὲ τοῦ γένους ἐνδέχεται εἶναι. ἢ γὰρ ἔχεται λόγου τινὸς, καὶ ῥᾳδίως ἐμπεδοῦται καὶ ἀναπτύσσεται, οἷαί εἰσι καὶ αἱ προσεχῶς ἐκτεθεῖσαι θέσεις, καὶ ἰδίᾳ ὁ Φιλόσοφος ἐν τῇ πρώτῃ τῆς „ Φυσικῶν ὑποτίθεται λέγων, ἡμῖν δὲ κείσθω τὰ φύσει ὄντα κινεῖσθαι.

„ Ἡμῖν δὲ κείσθω τὰ φύσει ὄντα πάντα, ἢ ἔνια κινεῖσθαι.

Ἕτερον δὲ ἔδος Ὑπόθεσις λέγεται, ἀρχή τις ἰδία τισὶ τῆς φιλοσοφουμένης δοκιμαζομένη, ὡς ἀποτίνος τῆς παραξάντων τῆς αἱρέσεως παραδεδομένη, ἥτις ἐστ' ὅτε καὶ δυσχωρέτος ὄζει, καὶ πολλῶν εἰς σύσα-

(1) Εἴπομεν αὕτη ἡ ὑπόθεσις γενικὴ ἐνδέχεται εἶναι. καὶ γὰρ διαιρεῖται εἰς μερικὰς ὑποθέσεις, καὶ ὑπολήψεις παραδόξους καὶ αἰτήματα. Ἔτι δὲ μὲν ἐμπεδοῦται ὥσπερ ἐνταῦθα τῇ Ἀεισοτέλει ἢ ὁμολόγηται ἁπλῶς ὑπόθεσις λέγεται. εἰδ' οὐ, λήμματα, καὶ ὑπολήψεις, καὶ αἰτήματα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σύσασιν δέεται λόγων, ὡς τὸ κενὸν εἶναι τῇ φύσει τῆς ὄντων, οἱ ἀρχαῖοι ἐτίθεσαν, ἢ τῆς ἀτόμων ἡ Θέσις κατὰ Δημόκριτον, καὶ κατὰ ἄλλους ἄλλα. περὶ ἧς ὑποθέσεως ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ πρώτῳ τῆς Τοπικῶν διαλαμβάνων ἔλεγε, Θέσιν εἶναι ὑπόληψιν παράδοξον τινὸς τῆς γνωρίμων ἐπὶ Φιλοσοφίᾳ ἀναπόδεικτον, οἷον ὅτι οὐκ ἔστιν ἀντιλέγειν, κατὰ Ἀντισθένη, ἢ ὅτι τὰ πάντα ἀεὶ κινεῖται, καθ' Ἡράκλιτον.

Τρίτον δ' ὅπου Ὑποθέσεις λέγονται τὰ αἰτήματα, οἷα ὁ διδάσκων ἐθ' ὅτε, ἢ ὁ προσδιαλεγόμενος ἀπαιτεῖ πρὸς τῆς ἀκροωμένων ἑαυτῷ δοθῆναι καὶ ὑποθέσθαι ὡς οὕτως ἔχοντα, ἵνα μὴ διακόπτηται ἡ διδασκαλία, εἴτουν ἡ διάλεξις.

Τί ἐστὶν Ὁρισμός.

Ὁρισμός ἐστὶ θέσις, ἥτις πλείοσιν ὀνόμασιν ἀποδίδωσι τὴν φύσιν τοῦ ὁρισοῦ, ἥτις δι' ενὸς ὀνόματος ἰδίου σημαίνεται, καὶ λέγεται θέσις ὅτι τίθεται παρὰ τοῦ διδάσκοντος, καὶ οὐκ ἀποδείκνυται. Λαμβάνεται δὲ ὁ Ὁρισμὸς διχῶς, ἢ μετὰ τοῦ ὁρισοῦ καὶ ἐστὶ πρότασις, ἢ αὐτὸ τοῦ ὁρισοῦ καὶ ἔστιν ἁπλῆ ἀρχή. Διαφέρει δὲ ὁ Ὁρισμὸς τῆς ὑποθέσεως, ὅτι ὁ Ὁρισμὸς ἀεὶ ἐστὶν ἀληθὴς, καὶ οὐ παντάπασιν ἀσαφής. τῆς δὲ ὑποθέσεων αἱ πλείους εἰσὶ ψευδεῖς τε καὶ ἀσαφεῖς. Καὶ ὁ μὲν Ὁρισμὸς ἁπλῆ ἐστὶν ἀρχὴ αὐτὸ τοῦ ὁρισοῦ λαμβανόμενος, ἡ δὲ Ὑπόθεσις ἀεὶ ἐστὶ λόγος κατὰ συμπλοκήν.

Ἀπορεῖται δὲ περὶ τούτε, ἐπειδὴ ἡ ἀποδεικτικὴ ἀρχὴ πρότασις ἐστὶν, ὡς εἴρηται, ὁ δὲ Ὁρισμὸς ἐστὶν εἶδος τῆς ἀποδεικτικῆς ἀρχῆς, πῶς δύναται μὴ εἶναι πρότασιν.

Πρὸς ὃ ῥητέον, ὅτι ὁ Ὁρισμὸς ἐννοεῖται διχῶς, ἢ μετὰ τοῦ ὁρισοῦ, ὃν δ' ὅπου ἐστὶ πρότασις, καὶ ἀνάγεται ὑπὸ τὸ γένος τῆς κατὰ συμπλοκὴν ἀρχῆς. ἢ δίχα τοῦ ὁρισοῦ, καὶ ἔστι Θέσις μόνον πλείοσιν ὀνόμασι συνεσκιᾳ, μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως σημαντική, καὶ ἔστιν ἁπλῆ ἀρχή. τῆς γὰρ ἀρχῶν αἱ μὲν κατὰ συμπλοκήν εἰσιν, αἱ δὲ αὐτὸ συμπλοκῆς.

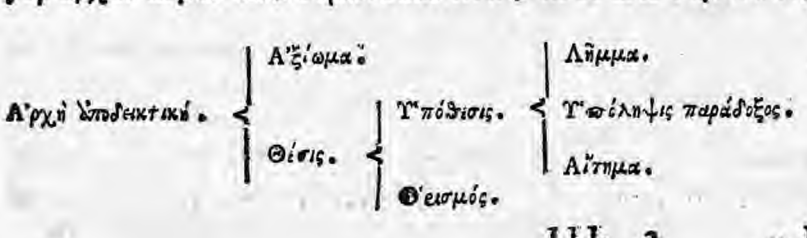

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

„ Ἐπεὶ δὲ δεῖ πιστεύειν, καὶ εἰδέναι τὸ πρᾶγμα.

Ἐπὶ τοῦ ὑπολοίπου τουδὶ μέρους τοῦ κεφαλαίου, καὶ τοῦ ἑχομένου τε-
του κεφαλαίου σκοπὸς ἐστὶ τῷ Φιλοσόφῳ διδάξαι τὰς ἀρχὰς δεῖν εἶ-
ναι μᾶλλον ἐγνωσμένας, καὶ γνωριμωτέρας τοῦ συμπεράσματος, καίτοι
ἀναποδείκτους ὔσας. Ἐπειδὴ γὰρ ὁρισάμενος τὸν ἀρχὸν τῆς ἀποδείξεως,
ἀποδέδωκεν ἐφεξῆς γονικώτερον τὰ ἐκείνης εἴδη, ἑχόμενον ἦν ἀκριβέστερον
ἐξετάσαι καὶ παραδοῦναι τὰ ἴδια τῆς αὐτῆς. Πρῶτον δὲ παραδίδωσι τὰ
σχετικῶς θεωρούμενα τούτης ἴδια, ἅπερ ἦν προτέρας τε καὶ γνωριμωτέρας
εἶναι τὰς ἀρχὰς τοῦ συμπεράσματος, περὶ ὧν καὶ αὐωτέρω ἐλέγετο διχῶς
ἐννοεῖσθαι κατὰτε φύσιν, καὶ καθ' ἡμᾶς. τοῦτο νυῦ δείκνυσι χρησάμενος
ἀξιώματι τῷδε. Δι' ὃ ἕκαστον τοιοῦτον, ἐκεῖνο μᾶλλον τοιοῦτον. ἐξ οὗ συ-
νάγεται τὸ προκείμενον τρόπῳ τοιῷδε. Δι' ὃ γινώσκομεν τὸ σωαγόμενον
τῆς ἀποδείξεως, ἐκεῖνο μᾶλλον γινώσκομεν, ἢ τὸ σωαγόμενον, ἀλλὰ διὰ
τὰς ἀρχὰς γινώσκομεν τὸ σωαγόμενον, ἄρα μᾶλλον γινώσκομεν τὰς ἀρ-
χὰς ἢ τὸ σωαγόμενον. Ἡ ἐλάττων πρόδηλος. ἡ μείζων ἐστὶ τὸ προκει-
μενον ἀξίωμα, ὅπερ εἰ μέλλει ἀεὶ ἀληθεύειν, δύο ταῦτα προσεῖναι δέον,
τὸ μὲν ἵνα τὸ πάθος κοινὸν ἀμφοῖν ᾖ, τὸ δὲ ἵνα ἐπιδέχηται τὸ μᾶλλον καὶ
τὸ ἧττον. Δι' ἔλλειψιν τοῦ πρώτου οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὅτι διὰ τὸν οἶνον οἱ πί-
νοντες μεθύουσιν, ἄρα ὁ οἶνος μᾶλλον μεθύει. ὁ γὰρ οἶνος οὐκ ἔστι δεκ-
τικὸς μέθης, ὥστε τὸ πάθος οὐκ ἐνυπάρχει ἑκατέροις. Διὰ τὸν ἔλλειψιν
τοῦ δευτέρου οὐχ ὑγιὲς εἰπεῖν ὅτι ὁ υἱὸς ἐστὶ διὰ τὸν πατέρα ἄνθρωπος,
ἄρα ὁ πατὴρ μᾶλλον ἄνθρωπος, ἢ ὁ υἱός. ἡ γὰρ τοῦ ἀνθρώπου οὐσία
καθ' ἣν ἡ σύγκρισις γίνεται οὐκ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

„ Ἐπεὶ δὲ ἀδύνατον ἄλλως ἔχειν οὗ ἐπιστήμη ἁπλῶς.

Διδάξεν αὐωτέρω ὁ Φιλόσοφος τὰς διαφορὰς τῶν ἀποδεικτικῶν ἀρχῶν
καθ' ἑαυτὰς, καὶ τῆς ὕλης ἐκτός. ἐντεῦθεν δὲ ἄρχεται ταύτας με-
τὰ τῆς ὕλης θεωρῆσαι, καὶ διδάξαι ἡμᾶς τίνα τρόπον ἀναλύοντες ἀπὸ τῶν
ἀποτελεσμάτων καὶ παθῶν, ἀναδραμεῖν δυνάμεθα ἐπὶ τὰς τοιαύτας ἀρ-
χὰς, οἵας ἐζήτεσο, αἵτινες εἶησαν ἀληθεῖς, πρῶται, καὶ ἄμεσοι, καὶ

τοῦ

τοῦ συναγομένου αἰτίαι. Ἄρχεται τοίνυν ἀπὸ τῆς πρώτης, ἥτις ἠξίου δεῖν εἶναι τὰς ἀρχὰς τῆς ἀποδείξεως ἀληθεῖς. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀλήθεια τῶν ἀρχῶν ἐν τῇ φυσικῇ συναφείᾳ συνέσηκε τῶν κατ' αὐτὰς ὅρων, ἐξετάζει πῶς ὁ Φιλόσοφος πρῶτον τὴν τῶν ὅρων συναφειαν ἥτις ποτ' ἐστὶ, καὶ ποσαχῶς. Ἐπεὶ ἔστι δ' ὅτε ἡ αὐτὴ καὶ ἐνδεχομένη ἐστὶν, ὡς ἔπου συμβαίη πάντα ἄνθρωπον εἶναι γραμματικὸν, ἢ γεωμέτρην, ἵν' ὁ Φιλόσοφος ἵνα τῆς προκειμένης διασκέψεως (1) ἀποποιήσηται, μεταλαμβάνει τὴν φωνὴν τοῦ ἀναγκαίου, ἀντὶ τῆς φωνῆς τοῦ ἀληθοῦς, καὶ δείκνυσι τὰς ἀρχὰς τῆς ἀποδείξεως, οὐ μόνον δεῖν εἶναι ἀληθεῖς, ἀλλὰ & ἀναγκαίας, ἐπιχειρῶν ἀπὸ τοῦ τέλους ὧδί.

Τὸ μὴ δυνάμενον ἄλλως ἔχειν ἐστὶν ἀναγκαῖον. ἀλλ' ἔ ἐστὶν ἁπλῶς Ἐπιστήμη (οἷον ἐστὶ τὸ συναγόμενον δι' ἀποδείξεως) ἀδύνατον ἄλλως ἔχειν, ἄρα ἀναγκαῖον. Ἡ ἐλάττων πρότασις ὅτι τὸ συναγόμενον ἀδύνατα ἄλλως ἔχειν, ἐμπεδοῦται ὅτι ἐστὶ γνῶσις δι' αἰτίας μὴ δυναμένης ἄλλως ἔχειν, ὡς ἐν τῷ ὁρισμῷ τοῦ ἐπίστασθαι παραδέδοται. Ἡ μείζων ἐστὶ προφανής. δεδειγμένου δὲ τοῦ συμπεράσματος τῆς ἀποδείξεως ἀναγκαίου, ἐντεῦθεν τάξει ἀναλυτικῇ ἐπιφέρεται, ὡς τὰς ἀρχὰς ἔτι τῆς ἀποδείξεως ἀναγκαίας εἶναι. ὡς γὰρ εἴρηται δι' ὃ ἕκαστον τοιοῦτον, ἐκεῖνο μᾶλλον τοιοῦτον. Ἐπεὶ δὲ τὴν γνῶσιν τῶν συμπερασμάτων πορίζομεθα διὰ τὴν γνῶσιν τῶν ἀρχῶν, μᾶλλον ἀναγκαίας δέον εἶναι τὰς ἀρχὰς, ἐξ ὧν ἡμῖν προσγίνεται ἡ ἀναγκαία τοῦ συμπεράσματος ἀλήθεια.

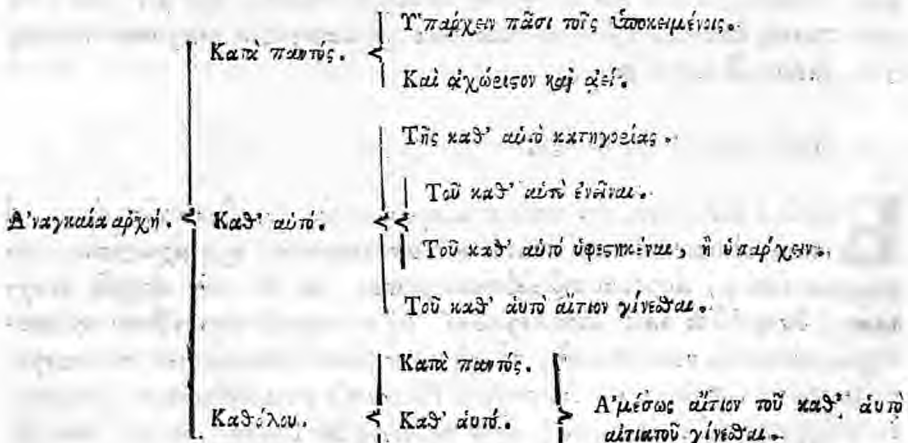

» Καὶ

(1) Τὰ ἐνδεχομένως συναφείας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

„ Καπὶ παντὸς μεν οὖν τοῦτο λέγω.

Τῆς εἰρημένης τῷ ἀρχῶν ἀναγκαιότητος ξεῖς τάξεις ἐκτίθησιν ὁ Φιλόσοφος ἐφεξῆς, καπὶ παντὸς, καθ' αὑτὸ, καὶ καθόλου, ἃς ἐχομένως ἑκάστῳ ὑποχάφει τε καὶ ἀναπτύσσει. Καὶ πρῶτον διδάσκει τὸν πρῶτον ξόπον τοῦ ἀναγκαίου, ὅς τις θεωρεῖται ἐπὶ τῆς σωμφείας τοῦ κατηγορουμένου πρὸς τὸ ὑποκείμενον, ὁπλώικα καπὶ παντὸς λέγεται, δύο εἰς σύσασιν τούπου σωζέχει, τὸ μὲν ἵνα πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς ὑποκειμένοις ἀτόμοις, εἴτοιν εἴδεσιν, ὡς τὸ ζῶον οὕπως ἐνυπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ, ὡς μηδένα καπὰ μέρος ἄνθρωπον εἶναι, ἐν ᾧ μὴ ἔστι τὸ ζῶον. τὸ δὲ ἵνα ἀχώρεισον ἔῃ, τῷ ἐν οἷς ὑπάρχει, κἂν μὴ οὐσιῶδες τύχῃ ὂν τὸ τοιοῦτον κατηγορούμενον, ὡς τὸ μέλαν ἐν παντὶ κόρακι, ἢ αἰθίοπι, ἀχωρείσως ὑπάρχει. Διὰ δὲ τοῦ δευτέρου τούτου ἀντιδιαστέλλεται τὸ νυῦ καπὰ παντὸς λεγόμενον, τοῦ καπὰ παντὸς εἰρημένου ἐν τῷ πρώτῳ τῷ προτέρων Ἀναλυτικῶν. ἐπ' ἐκείνου γὰρ ἀποχρῆ καπὰ παντὸς λέγεσθαι, εἰ μόνον ἐνυπάρχει πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὸ ὑποκείμενον ἀτόμοις, κἂν ἐνδεχομένοις κατηγορεῖτο, ὡς εἴγε συμβαίη παίπαι ἄνθρωπον καθεύδειν, ἢ παίπαι Φιλόσοφον περιπατεῖν, τοῦτο καπὰ παντὸς λέγεται, καπὰ τὸν ἐκτεθέντα ξόπον τοῦ καπὰ παντὸς ἐν τοῖς προτέροις Ἀναλυτικοῖς. Ἐνταῦθα δὲ τὸ καπὰ παντὸς, οὐ μόνον τοῦτο προσεῖναι δεῖ τὸ πᾶσιν ἐνυπάρχειν τοῖς ὑπὸ τὸ ὑποκείμενον ἀτόμοις, ἀλλὰ καὶ ἀχωρείσως ὑπάρχειν τούτοις, καὶ ἀεί. διὸ ἡ τε καπὰ παντὸς ἐνταῦθα τῷ ἄρων σωμφεια καὶ κατηγορία ἀναγκαία παίπως ἐστὶν, ἐκείνη δὲ οὐχ οὕπω.

„ Καθ' αὑτὸ δὲ καὶ τὰ ἑξῆς.

Εἰπὼν ὁ Φιλόσοφος ὅτι πρὸς τὸ ἀναγκαῖον τῆς ἀποδεικτικῆς ἀρχῆς τὸ κατηγορούμενον καπὰ παντὸς τοῦ ὑποκειμένου, καὶ ἀχωρείσως ἐνυπάρχειν ἐκείνῳ, ἄρχεται τοῦ δευτέρου γένους, τοῦ ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἀναγκαίου, ὅπερ λοιπὸν τὸ καθ' αὑτὸ λέγεσθαι. (1) τοῦτο δὲ προσίθησι τῷ προσεχῶς εἰρημένῳ καπὰ παντὸς, τὸ καὶ καπὰ φύσιν ἐνυπάρχειν τὸ κατηγορούμενον τῷ ὑποκειμένῳ) ὅτι πολλὰ τῷ κοινῶν συμβεβηκότων ἀχωρείσως ἐνυπάρχουσι τῷ ὑποκειμένῳ, ὡς ἡ λευκότης ἐν Κύκνῳ, οὐ μὴν ὅπο τῷ

τοιού-

(1) Ἤτοι τὸ καθ' αὑτό.

τοιούτων πεφύκασι γίνεσθαι αἱ ἀποδεικτικαὶ ἀρχαί. διὸ τὰς ἀποδεικτικὰς ἀρχὰς καθ' αὐτὸ δεῖν εἶναι. ὥσπερ γὰρ ὁ τρόπος τοῦ κατὰ παντὸς λέγεσθαι, συναίπτει τὸ κατηγορούμενον πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὸ ὑποκείμενον ἀτόμοις, καὶ (1) τοῦτο ἐπὶ παντὸς χρόνου καὶ ἀχωρίστως. τοῦτο αὐτὸ κοινότερον ἔχουσι, καὶ τὸ καθ' αὐτὸ λέγεσθαι. Προσίθησι μέντοι τούτοις καὶ τὴν τοιαύτην συμφάνειαν, δεῖν εἶναι κατὰ φύσιν καὶ οὐσιώδη. καὶ γὰρ εἴπερ ἐφ' ὅτε τὸ κατηγορούμενον συμβεβηκὸς εἴη τῷ ὑποκειμένου καθ' οὗ κατηγορεῖται, ἡ συμφάνεια μέντοι τούτων ἀεὶ ἐστὶ κατὰ φύσιν. Τούτῳ δὲ τοῦ γένους τῷ καθ' αὐτὸ λεγομένων, τέτταρας τρόπους ἐκτίθησιν ἐφεξῆς ὁ Φιλόσοφος, συνεκτιθέμενος ἅμα τοὺς αὐτοῖς τρόπους τῷ λεγομένων κατὰ συμβεβηκός, ἀλλὰ μὴ καθ' αὐτό. Τὸν δὴ πρῶτον τρόπον τῷ καθ' αὐτὸ λεγομένων ὑποχάραν ἐνταῦθα ὁ Φιλόσοφος φησιν, ἐκεῖνα λέγεσθαι καθ' αὐτά, ὅσα ὑπάρχει ἐν τῷ τί ἐστι τοῦ ὑποκειμένου.

Ἐν τούτοις δὲ δύο ταῦτα δίδωσιν ἐννοεῖν συγκατικὰ τοῦ πρώτου τρόπου τῷ καθ' αὐτό, τὸ μὲν ἕνα τὸ κατηγορέμενον ἐνυπάρχει τῷ ὑποκειμένῳ ἀχωρίστως, καὶ κατὰ φύσιν, οἷον τρόπον τὸ ζῷον, ἢ γοῦν τὸ λογικὸν ἐνυπάρχει τὸ ἀνθρώπῳ ἀχωρίστως, καὶ κατὰ φύσιν αὐτοῦ κατηγορούμενα, οὐ μὴν δὲ καὶ ἀνάπαλιν. ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὐκ ἐνυπάρχει τῷ ζῴῳ κατὰ φύσιν ἀχωρίστως, ἀλλ' οὐδὲ τῷ λογικῷ. οὔτε κατὰ φύσιν εἰσὶν, εἴτε καθ' αὐτὸ, ἀλλὰ μᾶλλον κατὰ συμβεβηκός. Δεύτερον δὲ εἰς σύγκασιν τοῦ αὐτοῦ πρώτου τρόπου τῷ καθ' αὐτό ἐστιν, ἕνα τὸ κατηγορούμενον ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορῆται τοῦ ὑποκειμένου. ὅθεν τὰ τοιαῦτα κατηγορούμενα ἔσονται, ἢ ὁλόκληρος ὁρισμὸς κατὰ τοῦ ὁρισοῦ, ἢ τὰ μέρη τοῦ αὐτοῦ, τὸ γένος δηλαδὴ, ἢ ἡ διαφορὰ, εἴτε προσεχὴς εἴη, εἴτ' οὖν πορρωτέρω.

„ Καὶ ἴσοις τῷ (2) ἐνυπαρχόντων αὐτοῖς, αὐτὰ ἐν τῷ (3) λόγῳ ἐ-
„ νυπάρχουσι τῷ τί ἐστι (4) δηλοῦντι.

Παραδίδωσιν ὁ Φιλόσοφος ἐφεξῆς τὸν δεύτερον τρόπον τῷ καθ' αὐτὸ λεγομένων, καθ' ὃν φησὶ κατηγορεῖσθαι, ὧν (5) ἐν τῷ λόγῳ ἐνυπάρχει τὰ ἐν οἷς αὐτὰ ὑπάρχει. Δύο δὲ καὶ τούτοις δίδωσιν ἐννοεῖν συγκατικὰ τοῦ δευτέρου τρόπου τῷ καθ' αὐτὸ, τὸ μὲν ὅτι τὸ κατηγορέ-

μενον

(1) Ἤτοι τὸ συναίπτειν. (2) Ὑποκειμένοις πασῶν. (3) Ὁρισμῷ. (4) Τὸν ὁρισμόν. (5) Τούτέστιν ἐκεῖνα κατηγορεῖται κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον ὃν λαμβάνεται ἐν τῷ ὁρισικῷ αὐτῷ λόγῳ τὰ ὑποκείμενα ἐν οἷς αὐτὰ ἤτοι τὰ κατηγορούμενα ὑπάρχει.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μενον ὑπάρχειν δεῖν τῷ ὑποκειμένῳ ἀχωρίστως, καὶ κατὰ φύσιν, ὅπερ κοινόν ἐστι καὶ τῷ προσεχῶς ἐκτεθέντι πρώτῳ τρόπῳ. τὸ δὲ ὅτι τὸ ὑποκείμενον δεῖ προσλαμβάνεσθαι ἐν τῷ λόγῳ τοῦ κατηγορουμένου; οὗ τὸ ἀντικείμενον ἐπὶ τοῦ πρώτου τρόπου ἐλέγετο. ἐν ἐκείνῳ γὰρ τὸ κατηγορούμενον, ἢ ὅλος ἴσως ὁλόκληρος ὁρισμὸς, ἢ μέρος τι τῶν προσλαμβανομένων ἐν τῷ ὁρισμῷ τοῦ ὑποκειμένου. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ ἀνάπαλιν τὸ ὑποκείμενον λαμβάνεται ἐν τῷ ὁρισμῷ τοῦ κατηγορουμένου. Προτάσεις δὲ κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον τῶν καθ' αὐτὸ λεγομένων εἰσὶν ὧν τὸ κατηγορούμενον ἐστὶ πάθος ἴδιον τοῦ ὑποκειμένου. τὰ γὰρ ἴδια πάθη καὶ ἰδιότητες τῶν ὄντων διὰ τοῦ ἰδίου ὑποκειμένου περήκασιν ὁρίζεσθαι, ὧν εἰσὶν αὗται. Ἄνθρωπος ἐστὶ γελαστικὸς, ἢ θαυμαστικὸς, ἢ πτιλωτὸν ὁ Ὄρνις, καὶ νηκτὸν ὁ Ἰχθύς.

„ Ὅσα δὲ μηδ' ἕτερως, ὑπάρχει συμβεβηκότα.

Παραδοὺς ὁ Φιλόσοφος τοὺς δύο τρόπους τῶν καθ' αὐτὸ λεγομένων, ἐκτίθησιν ἑξομένως τὰ κατὰ συμβεβηκὸς λεγόμενα ὅσα ἀντίκεινται ἀμφοῖν τοῖς ἐκτεθεῖσι τρόποις, ἃ καὶ ὑποχάφει κοινότερον, τῇ ἀμφοτέρων ἀποφάσει λέγων, ὅσα μηδ' ἕτερως ὑπάρχει, ἐν οἷς δηλαδὴ, οὔτε τὸ κατηγορούμενον προσλαμβάνεται ἐν τῷ ὁρισμῷ τοῦ ὑποκειμένου, οὔτε ἀνάπαλιν τὸ ὑποκείμενον ἐν τῷ ὁρισμῷ τοῦ κατηγορουμένου. τὰ δὲ μηδετέρως ἔχοντα, συμβεβηκότα εἰσὶ, καὶ τῶν κατὰ τοῦ ὑποκειμένου κατηγοριῶν κατὰ συμβεβηκὸς ἀπεργάζονται, οἵαι εἰσὶν αὗται. ὁ λίθος ἐστὶ λευκὸς, ἢ ὁ Ἄνθρωπος μουσικὸς, καὶ ὅσαι ἄλλαι.

„ Ἔτι ὃ μὴ καθ' ὑποκειμένου λέγεται ἄλλου τινός.

Ἔκτίθησιν ὁ Φιλόσοφος ἐφεξῆς τὸν τρίτον τρόπον τοῦ καθ' αὐτὸ, καθ' ὃν φησὶ καθ' αὐτὸ λέγεσθαι, ὅσα μὴ ὑπάρχοντα ἄλλοις, εἰσὶ (1) τὸ δέ τι. Ἐν τούτοις δὲ ὁ Φιλόσοφος διδάσκει τὰς κατηγορίας ἐν αἷς φαμὲν τὰς οὐσίας εἶναι, εἴτουν ὑπάρχειν, καθ' αὐτὸ λέγεσθαι, κατὰ τὸν δὲ τὸν τρίτον τρόπον. Ἐφ' ὧν δὲ τὰ συμβεβηκότα εἶναι, εἴτουν ὑπάρχειν λέγεται, αὗται αἱ κατηγορίαι εἰσὶ κατὰ συμβεβηκὸς, καὶ ἀντικείμεναι ἐκείναις. Τούτου δὲ τοῦ τρόπου εἰσὶ πᾶσαι αἱ

(1) Αἱ πρῶται οὐσίαι, τὰ μερικά.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αἱ κατηγορίαι, αἱ ἐξ ὀνόματος καὶ ῥήματος ὑπαρκτικοῦ συγκείμεναι ἐπὶ τῆς οὐσιῶν, οἷον Ἄνθρωπος ἐστὶν, Ἵππος ἐστὶν, ἢ τὸ περιπατοῦν ἐστὶν, ἢ τὸ λευκὸν ἐστὶν, ὁπλωϊκὰ τὸ λευκὸν καὶ περιπατοῦν ἐννοεῖται ἡ οὐσία, ἐφ' ἧς τὸ λευκὸν ὑπάρχει.

Ἀπορεῖται δὲ ἐνταῦθα πότερον ἡ τοῦ καθ' αὐτὸ ὑπάρχειν κατηγορία ἐπὶ μόνων τῶν πρώτων οὐσιῶν ἐννοεῖται, ἢ ἁπλῶς ἐπὶ τῶν πρώτων τε καὶ δευτέρων.

Πρὸς ὃ ῥητέον κατὰ τὰ εἰρημένα τῷ Φιλοσόφῳ ἐν ταῖς Κατηγορίαις, ἐν τῷ περὶ Οὐσίας κεφαλαίῳ, ἔνθα πρώτως καὶ κυρίως ἀποδίδοται τῇ πρώτῃ Οὐσίᾳ σημαίνειν τὸ δέ τι. ταῖς δὲ δευτέραις οὐσίαις, οὐκ ἄλλως ὅτι μὴ διὰ τὴν πρώτην.

„ Ἔτι δ' ἄλλον τρόπον.

Τέταρτον ἐκτίθησι τρόπον ὁ Φιλόσοφος τοῦ καθ' αὐτὸ, ὃν αὐτίκα διαφέρονται τῶν εἰρημένων τριῶν ἀποδίδωσιν, ἐφ' ὅσον σημαίνει τὴν σωμάφειαν τῆς αἰτίας πρὸς τὸ οἰκεῖον ἀποτέλεσμα. ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν πάσαις ταῖς ἀποδεικτικαῖς προτάσεσι θεωρεῖται σωμάφεια αἰτίας πρὸς τὸ οἰκεῖον ἀποτέλεσμα. δέον γὰρ ἐπὶ πασῶν εἶναι τὸν μέσον ὅρον, αἴτιον τε μείζονος ἄκρου, δηλαδὴ τοῦ πάθους, καὶ τοῦ (1) ἁπλῶς εἶναι, καὶ τοῦ ἐνεῖναι τῷ ὑποκειμένῳ, ἤτοι τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ. σημειοῦται ἡ διαφορὰ τούτου πρὸς τοὺς λοιποὺς, ὅτι ἐπὶ τοῦ τετάρτου τούτου τρόπου τῷ καθ' αὐτὸ λεγομένων, ἰδιαίτερον σημαίνεται σωμάφεια ἐξωτερικῆς αἰτίας, πρὸς τὸ ἀποτέλεσμα τῆς αὐτῆς, οἵαι εἰσὶν ἡ ποιητικὴ καὶ τελικὴ αἰτία. Ὅθεν αὗται αἱ προτάσεις εἰσὶ καθ' αὐτὸ ἐν τῷ τετάρτῳ τρόπῳ, ὁ Ἥλιος ἀνιμᾶται τὰς ἀναθυμιάσεις, οἱ ἀτμοὶ ποιοῦσι τὰ νέφη, ἡ πύκνωσις τῶν νεφῶν ποιεῖ τὸν ὑετόν. καὶ ἐν οἷς τὸ αἴτιον κατηγορεῖται κατὰ τοῦ αἰτιατοῦ, οἷον ὁ θυμός ἐστιν ὄρεξις ἀντιλυπήσεως, ἡ ἔκλειψις τοῦ ἐν τῇ Σελήνῃ φωτισμοῦ ἐστὶ παρέμπτωσις τῆς γῆς, καὶ ὁ περίπατος διὰ τὴν ὑγίειαν, καὶ ὁ θάνατος διὰ τὴν σφαγήν.

Ἐφ' ὧν τοιγαροῦν ἡ τοιαύτη σωμάφεια τῆς ἐξωτερικῆς αἰτίας πρὸς τὸ οἰκεῖον ἀποτέλεσμα ἀναγκαία ἐστὶ, τοιαύτη ἡ πρότασις ἐστὶ καθ' αὐτό. μὴ οὔσης δὲ οὕτω ἀναγκαίας τῆς σωμαφείας, θεωρεῖται δέ τις κατὰ συμβεβηκὸς σχέσις μεταξὺ τοῦ ἀποτελουμένου, καὶ ἑτέρου τινός, ἡ κατηγορία

(1) Καθόλου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γίνεται κατὰ συμβεβηκὸς ἀντικειμένη τῇ καθ' αὐτὸ κατηγορίᾳ κατὰ τὸν τέταρτον τρόπον τοῦ καθ' αὐτό, ὡς τὸ, περιπατοῦντος Σωκράτους ἤχρα-ψεν. οὐδέτερον γὰρ διὰ θατέρου γέγονε, καίτοι σωπημένου κατὰ συμβεβηκὸς τῷ λόγῳ τῆς ἑνότητος τοῦ χρόνου ἐν ᾧ τυγχάνει συμβαίνοντα. Ὁμοίως δὲ ἔσται ἡ κατηγορία κατὰ συμβεβηκός, εἰ φαίημεν τὴν φθορὰν τοῦ ζώου γρᾶσθαι διὰ τὴν σφαγὴν, ἢ τὴν βάδισιν διὰ τὴν ὑγιείαν, κενίκα τῇ ἀληθείᾳ μὴ γίνονται δι' αὐτά. Εἰσὶν οἱ λέγοντες τὸν τέταρτον τρόπον τῆς καθ' αὐτὸ, οὐ κατηγορίας, ἀλλ' αἰτίας λέγεσθαι τρόπον. καὶ οὕτω διεσωσχύσαι τὴν εἰρημένων, ὧν τὸν μὲν πρῶτον τῆς καθ' αὐτὸ κατηγορίας τρόπον φασὶ, τὸν δεύτερον τοῦ καθ' αὐτὸ εἶναι. τὸν τρίτον τοῦ καθ' αὐτὸ ὑφεστηκέναι, ἔτουν τοῦ καθ' αὐτὸ ὑπάρχειν. καὶ τὸν τέταρτον ὡς εἴρηται τῆς καθ' αὐτὸ αἰτίας, ἢ τοῦ καθ' αὐτὸ αἴτιον γίνεσθαι.

„ Καθόλου δὲ λέγω, ὃ ἂν κατὰ παντός τε ὑπάρχῃ, καὶ καθ' αὐτὸ, „ καὶ ᾗ αὐτό.

Τρεῖς τρόπους ἐξέθετο ὁ Φιλόσοφος τοῦ ἀναγκαίου, τοὺς δύο πρώτους μέχρι τοῦδε παραδοὺς, τόντε κατὰ παντὸς δηλαδὴ, καὶ καθ' αὐτό. τὸν τρίτον καθ' ὃν τὸ μάλιστα ἀναγκαῖον θεωρεῖται ἐν ταῖς ἀρχαῖς (ὅτι ἡ συνάφεια τοῦ κατηγορουμένου πρὸς τὸ ὑποκείμενον μάλιστα ἀναγκαία ἐστὶ) νυνὶ παραδίδωσιν, οὗ τρεῖς ἐπιθησι διαφοράς. Πρώτη ὅτι κατὰ παντὸς, ὥσπερ ἀνωτέρω εἴρηται τὸ κατὰ παντὸς, καθ' ὃ καὶ ἀναγκαίως καὶ ἀχωρίστως ὑπάρχει τὸ κατηγορούμενον τῷ ὑποκειμένῳ. Δευτέρα διαφορά ἐστιν, ὅτι καὶ καθ' αὐτὸ δεῖ τινὶ κατηγορίαν ταύτην εἶναι. Καὶ τρίτῃ ἀπονέμει διαφορὰ μάλιστα προσήκουσαν τῷ καθόλου, τὸ καὶ ᾗ αὐτὸ λέγεσθαι. Ἀλλ' αἱ μὲν πρῶται δύο ἀποχρώντως ἀνωτέρω ἐδηλώθησαν, τῇ τρίτῃ ἐφεξῆς ὁ Φιλόσοφος διδάσκει. Καὶ πρῶτον μέν φησι τὸ καθ' αὐτὸ, καὶ ᾗ αὐτὸ τὸ αὐτὸ εἶναι, διαφέρει μέντοι τὸ καθ' αὐτὸ ἐπὶ τοῦ καθόλου τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων τρόπων τοῦ καθ' αὐτό. ἐν ἐκείνοις γὰρ διὰ τοῦ καθ' αὐτὸ ἐσημαίνετο τὸ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς ὄν. ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲ διὰ τοῦ καθ' αὐτὸ ἐννοεῖται τὸ μὴ δι' ἄλλο ὄν, ἀλλὰ πρώτως καὶ καθ' αὐτὸ προσήκειν τῷ ὑποκειμένῳ καθ' οὗ κατηγορεῖται. ὃ δὴ καὶ ἰδιαίτερον δηλοῦται διὰ τοῦ ἐπενεχθέντος μορίου, ᾗ αὐτό. Παραδείγματος ὁ Φιλόσοφος διασαφεῖ τὸ λεγόμενον. λαμβάνει γὰρ τὸ ἔχειν δύσιν ὀρθὰς ἴσας τὰς ἑαυτοῦ γωνίας ὡς κατηγορούμενον,

ὅπερ

ὅπερ τρισὶν ὑποκειμένοις παρεξεπάζει, τῷ σχήματι, τῷ ἰσοσκελεῖ, καὶ τῷ τριγώνῳ, καὶ δείκνυσιν ὅτι μὴ κατηγορεῖται τοῦτο καθόλου ἐπὶ τοῦ σχήματος. τὸ γὰρ σχῆμα, ὅπερ ἐστὶ σχῆμα, οὐκ ἔχει δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας τὰς ἑαυτοῦ γωνίας, ἄλλως γὰρ ἂν ἦσαν πάντα τὰ σχήματα τρίγωνα. Ὁμοίως οὔτε κατὰ τοῦ ἰσοσκελοῦς καθόλου κατηγορεῖται τὸ αὐτό. ἐκτείνεται γὰρ τὸ δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας καὶ ἐπ' ἄλλων, ἅπερ οὐκ εἰσὶν ἰσοσκελῆ, μόνῳ δὲ τῷ τριγώνῳ καθό ἐστι τρίγωνον κατηγορεῖσθαι καθόλου φησὶ τὸ δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν. οὐχ ὅπως ὅτι ἀντιστρέφει μόνῳ τῷ τριγώνῳ, ἀλλὰ μᾶλλον ὅτι καὶ αἴτιον. Διὸ καπάτε τοῦ ἰσοσκελοῦς καὶ τῶν ἄλλων εἰδῶν τοῦ τριγώνου, τὸ δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν κατηγορεῖται, δι' ὃ ἐστὶ τὸ τρίγωνα εἶναι.

Pag. 459.

Ἰσόπλευρον

Ἰσοσκελὲς

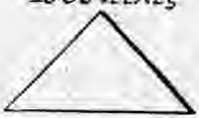

Σκαληνὸν

Τούτων οὕτω παρὰ τοῦ Φιλοσόφου ἐκτεθέντων, ῥητέον ὅτι τὸ ἢ αὐτό, τῷ προσεχῆ αἰτίαν τοῦ κατηγορουμένου σημαίνει, ἧς εἰσαγομένης συνάγεται τὸ κατηγορούμενον, καὶ ἀναιρουμένης συναναιρεῖται. οἷον ἐστὶν αἴτιον τὸ λογικὸν τοῦ γελαστικοῦ, καὶ ἔστι καθόλου ἡ κατηγορία τοῦ γελαστικοῦ κατὰ τοῦ λογικοῦ. Ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἰδιωμάτων κατὰ τῆς προσεχοῦς αὐτῷ αἰτίας ἡ κατηγορία γίνεται. τὰ γὰρ ἴδια ἑκάστου πάθη, ἀναφερόμενα μὲν πρὸς ὅλον τὸ ὑποκείμενον οὗ εἰσὶ πάθη, οὐκ ἄλλως ὅτι μὴ κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον τοῦ καθ' αὐτὸ λέγεται, ὡς τὸ γελαστικὸν κατὰ μὲν τοῦ ἀνθρώπου κατηγορεῖται ἐν τῷ δευτέρῳ τρόπῳ τοῦ καθ' αὐτό. κατὰ δὲ τοῦ λογικοῦ κατηγορεῖται ἢ αὐτό, καὶ ἔστιν ἡ κατηγορία καθόλου, ὅτι προσεχὴς αἰτία τοῦ γελαστικοῦ τὸ λογικόν ἐστιν.

Ἡ δὲ ἐχάτη διαφορὰ (1) οὕτως δεῖ καθόλου κατηγορεῖσθαι τοῦ εἴδους ᾧ συμπέρασμα (2) κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον, ὥσπερ οὐδὲ ὁ ὁρισμὸς κατὰ τοῦ ὁριστοῦ. ἀναφέρονται γὰρ ταῦτα ἐπὶ τὸν πρῶτον τρόπον τοῦ

(1) Κατ' οὐδένα τρόπον. (2) Ὅτι τὸ λογικὸν οὐ κατηγορεῖται κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον τοῦ καθ' αὐτὸ, κατὰ τοῦ ὑποκειμένου, ἤτοι ἀνθρώπου, ὥσπερ τὸ γελαστικὸν τοῦ αὐτοῦ ἀνθρώπου. ἀναφέρονται γὰρ ἀμέσως ἑκάτερα κατὰ τοῦ αὐτῷ ὑποκειμένου, ἥτε διαφορὰ καὶ ὁ ὁρισμός. διὸ καὶ κατὰ τὸν πρῶτον τρόπον κατηγορεῖται. ἀλλ' εἰ κάτις φαίη ὅτι τὰ καθολικώτερα τοῦ ὁρισμοῦ μέρη μόνον κατηγορεῖται, καθ' ἡμᾶς μὲν οὐδέν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

καθ' αὐτὸ καθ' ὧν κατηγορεῖται. ἡ μὲν διαφορὰ τοῦ οἰκείου εἶδους, ἃ δὲ ὁρισμὸς τοῦ ὁρισοῦ. εἰ μήτις φαίη τὰ κατηγορούμενα κατὰ τὸν πρῶτον τρόπον τοῦ καθ' αὐτὸ εἶναι τὰ μέρη τοῦ ὁρισμοῦ, ὅσα καθολικώτερον κατηγορεῖται τοῦ ὁρισοῦ, οἷον τὸ ζῶον, ἢ τὸ θνητὸν κατὰ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὅσα τοιαῦτα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

„ Δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν, ὅτι πολλάκις συμβαίνει διαμαρτάνειν.

ΕΝ τῷ πέμπτῳ κεφαλαίῳ εἰς τελεωτέραν κατάληψιν ὁ Φιλόσοφος τῆς καθόλου κατηγορίας τὰς τρόπους ἐκτίθησι, καθ' ἃς ἐνδέχεται διαμαρτάνειν περὶ αὐτὸ, ἀλλὰ ταῦτα καὶ καθ' ἑαυτὰς ἐπὶ τῆς λέξεως εἰσεθε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ

„ Εἰ ἔν ἐστιν ἡ ἀποδεικτικὴ ἐπιστήμη ἐξ ἀναγκαίων ἀρχῶν, καὶ τὰ ἑξῆς.

ΠΑραδίδωσιν ὁ Φιλόσοφος ἐφεξῆς ἐν τῷ ἕκτῳ κεφαλαίῳ τὸν προσήκοντα τρόπον τοῦ ἀναγκαίου ταῖς ἀποδεικτικαῖς ἀρχαῖς, ὅτι οὐ κατὰ τὸν ἀνάγκην τοῦ κατὰ παντὸς λεγομένου δεῖ ταύτας εἶναι ἀναγκαίας εἶναι. ἐκείνη γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἀχωρίστων συμβεβηκότων θεωρεῖται. ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀνάγκην τῶν καθ' αὐτὸ κατηγορουμένων, ὧν ἡ κατηγορία φύσει ἐστὶν ἀναγκαία, καὶ οὐ κατὰ συμβεβηκός. Σχηματιζεῖ δὲ ὁ λόγος τρόπῳ τοιῷδε. τὰ κατὰ φύσιν ἀναγκαίως ὑπάρχοντά τινι κατηγορεῖται καθ' αὐτό, ἐν ταῖς ἀποδεικτικαῖς ἀρχαῖς τὰ κατηγορούμενα φύσει τυγχάνουσιν ἀναγκαῖα τοῖς καθ' ὧν κατηγορεῖται, ἄρα ἐν ταῖς ἀποδεικτικαῖς ἀρχαῖς τὰ κατηγορούμενα ὑπάρχουσι καθ' αὐτὸ τοῖς ὑποκειμένοις.

„ Τῶν δὲ συμβεβηκότων μὴ καθ' αὐτά.

ΕΙς τρανωτέραν δὲ δήλωσιν ὁ Φιλόσοφος τοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἐπιχειρεῖ, δεικνὺς ὅτι οὐκ ἔστιν ἐπιστημονικῶς συναγαγεῖν κατὰ τοῦ ὑποκειμένου τὰ κοινὰ συμβεβηκότα.

ΕΠιχειρεῖ δὲ ἀπὸ τοῦ τέλους ὧδέ. ἡ Επιστήμη ἐστὶν ἡ τοῦ συμπεράσματος

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ματος γνῶσις, ἐφ' οὗ ἀνάγκη τὸ κατηγορούμενον φύσει ἐνυπάρχειν τῷ ὑποκειμένῳ, ὡς μὴ δυνάσθαι ἄλλως ἔχειν. Τῶν δὲ συμβεβηκότων οὐδὲν ἐστὶν, οὔπω συναγαγεῖν ἀναγκαῖον κατὰ τοῦ ὑποκειμένου. ὥς τε τῷ κοινῶν συμβεβηκότων οὐκ ἔστι λαβεῖν ἐπιστήμῃ ἀποδεικτικῇ, ᾗ μήπου ἐπί τι (1) ἴδιον ἀνενέγκῃς παῦτα ὑποκείμενον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε' ΒΔΟΜΟΝ.

„ Οὐκ ἄρα ἐστὶν ἐξ ἄλλου γένους μεταβαίνα δεῖξαι, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος κεφαλαίου συνάγει ὁ Φιλόσοφος μὴ δεῖν εἶναι τὰς ἀρχὰς ἀλλοτρίας τοῦ ὑποκειμένου ἐπιστητοῦ γένους, ἀλλ' ὁμογενεῖς καὶ οἰκείας τῷ συναγομένῳ διὰ τῆς ἀποδείξεως πράγματι. συμπεραίνει δὲ τοῦτο ῥᾳδίως ἐκ τοῦ καθ' αὐτὸ εἶναι τὰς ἀρχὰς, ὥς που προσεχῶς ἀνωτέρω δέδεικται. εἰ γὰρ ὁ μέσος ὅρος καθ' αὐτὸ ἐνυπάρχει τῷ ἄκρῳ τῷ ἐλάττονι, καὶ τὸ μεῖζον ἄκρον, ἔπουν τὸ πάθος, ὁμοίως ἐνυπάρχει τῷ μέσῳ ὅρῳ καθ' αὐτό, ἀνάγκη ἐστὶ καὶ τὰς ἐξ αὐτῶν ἀποτελουμένας προτάσεις οἰκείας τε εἶναι, καὶ κατὰ φύσιν, καὶ πολλῷ μᾶλλον ὁμογενεῖς τῷ αὐτῷ ὑποκειμένῳ. τὰ γὰρ καθ' αὐτὸ ἐνυπάρχοντά τινι, οἰκεῖα τε καὶ κατὰ φύσιν ἐνεῖναι τῷ αὐτῷ ἀνάγκη ἐστί. Διὸ οὐκ ἔξεστιν ἐξ ἑτέρας ἐπιστήμης εἰς ἑτέραν τὰς ἀρχὰς μετενεγκεῖν. καὶ ἔστι σοφιστικὸς τρόπος ἀφ' ἑτέρου γένους, ἐφ' ἕτερον μεταβαίνα δεικνύναι, οἷον ἀπὸ τῆς φυσικῆς τὰ μαθηματικὰ, ἢ καὶ ἀνάπαλιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ο' ΓΔΟΟΝ.

„ Φανερὸν δὲ καὶ ἐὰν ὦσιν αἱ προτάσεις καθόλου, ἐξ ὧν ὁ συλ-
„ λογισμός.

Ἐπὶ τοῦ ὀγδόου κεφαλαίου ὁ Φιλόσοφος παραδίδωσι, τῆς ἁπλῶς ἀποδείξεως, δεῖν εἶναι ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις καθόλου. ἐφ' ὧν δὲ ἡ ἑτέρα πρότασις ἐπὶ μέρους, ἤτοι τῷ καθ' ἕκαστα τύχῃ οὔσα, αἱ τοιαῦται οὐκ εἰσὶν ἁπλῶς ἀποδείξεις, οὐ δὲ τὸ συναγόμενον ἁπλῶς ἐστὶν Ἐπιστή-

(1) Ὥσπερ τοῦ ἀδαίμαντος παῖδα τὸ καθ' ἕκαστον συμβεβηκός, καὶ ἐν πολλοῖς ἄλλοις ὡσαύτως.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

πιςήμη, ἀλλ' οἷον κατὰ συμβεβηκός. τὸ γὰρ καθ' ἕκαςα ὄν, καθ' οὗ συμβέβηκε τὸ καθόλου πάθος, κατὰ συμβεβηκός τε τῷ ἀρχῷ γέγονε καὶ ἐςί. Τούτου δὲ τὸ αἴτιον ἐπάγει ὁ Φιλόσοφος, ὅτι εἰ μὴ τὸ πάθος τῷ καθόλου ὑποκειμένῳ ὑπάρχει καθ' αὑτό, οἷον τὸ γελαςικὸν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, σωμάγεται μέντοι ἐπὶ τῆς εἰρημένων ἀποδείξεων, οὐ καθόλου τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἐπὶ μέρους κατάτινος τῆς ὑπ' ἐκεῖνον ἀτόμου, φέρ' εἰπεῖν τοῦ Σωκράτους, ἐν ᾧ τὸ γελαςικὸν ἐςὶν, οὔτ' ἁπλῶς, οὔτ' ἀεί. Ἐπειδὴ τοιγαροῦν ἡ Ἐπιςήμη ὑπόληψις ἀμεπάπτωτος οὖσα, τῆς ἀεὶ ὡσαύτως ἐχόντων ἐςὶν, ἀλλ' οὐ τῆς φθαρτῶν, σωμάγεται τὰς ἀποδείξεις, ὧν τὸ σωμαγόμενον ἐςὶ τῆς καθ' ἕκαςα, ἅπερ εἰσὶ φθαρτὰ, μὴ ἁπλῶς ἀποδείξεις εἶναι.

„ Ὁμοίως δ' ἔχει καὶ περὶ Ὁρισμούς, καὶ τὰ ἑξῆς.

Τὸ αὐτὸ δὲ ὁμοίως σωμάγει ὁ Φιλόσοφος καὶ περὶ Ὁρισμῶν, δεῖν τούτους ἐπὶ τῆς ἀεὶ ὡσαύτως ἐχόντων ἀποδίδοθαι, ὥς τε ἀΐδίως ὑπάρχειν ἀληθεῖς. διὸ οὐδὲ τῆς καθ' ἕκαςα ἁπλῶς εἰσὶν Ὁρισμοί. Ὅπερ ὁμοίως σωμάγει ἐν τῇ δεδειγμένων περὶ τῆς ἀποδείξεως προσεχῶς. Εἰ γὰρ αἱ ἀρχαὶ τῆς ἀποδείξεως, καὶ τὸ σωμαγόμενον δι' αὐτῆς ἀΐδια εἰσὶ, καὶ ἄφθαρτα, ὡς περὶ ἀϊδίων, καὶ ἀφθάρτων καὶ πᾶσα ὁλόκληρος ἡ ἀπόδειξις. ὁμοίως καὶ ὁ Ὁρισμὸς ἔσαι ἀΐδιος, ὡς τῆς ἀεὶ ὡσαύτως ἐχόντων, καὶ ἀφθάρτων δηλωτικός. Ὁ γὰρ Ὁρισμὸς, ἢ ἀρχή ἐςὶν ἀποδείξεως, ἢ θέσει μόνον, ὁλοκλήρου τῆς ἀποδείξεως διαφέρει, ἢ γοῦν συμπέρασμα τῆς αὐτῆς, ὡς ἐν κεφαλαίῳ δεκάτῳ τῆς παρούσης πραγματείας ὁ Φιλόσοφος διδάσκει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε' ΝΝΑΤΟΝ.

„ Ἐπεὶ δὲ φανερὸν ὅτι ἕκασον ἀποδεῖξαι οὐκ ἔςιν, ἀλλ' ἢ ἐκ τῆς ἑκά„ςου ἀρχῶν, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἀποδεδειχὼς μεπαξὺ ὁ Φιλόσοφος ὅτι δεῖ τὴν ἀπόδειξιν εἶναι ἐξ ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων καθόλου, καὶ περὶ ἀϊδίων, καὶ ἀφθάρτων, ὥσπερ καὶ τὸν ὁρισμὸν, ἀναλαμβάνει αὖθις ἐν τῷ ἐνάτῳ τὸν περὶ οἰκειότητος τῆς ἀρχῶν λόγον, διδάσκων ὅτι δεῖ πάντας οἰκείας εἶναι τῷ σωμαγομέ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

γομένῳ, ἀλλὰ μὴ (1) κοινὰς. περὶ οὗ ὑπόχρη τὰ δεδειγμένα ἐν τῷ ἑβδόμῳ, ὅτι ταύτας ὁμογενεῖς εἶναι δεῖ, καὶ ἀκολούθως οἰκείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ.

„ Λέγω δὲ ἀρχὰς ἐν ἑκάστῳ γένει ταύτας, ὡς ὅτι ἐστὶ μὴ ἐνδέχεται „ δεῖξαι.

Ἐκθέμενος ὁ Φιλόσοφος ἀνωτέρω τὰς διαφορὰς τῶν ἀποδεικτικῶν ἀρχῶν, καὶ ταύτας ἤδη δεδηλωκὼς καθ' ἑαυτὰς, καὶ ἐκτὸς τῆς ὕλης, ἐν τῷ τεταρτῳ κεφαλαίῳ ἤρξατο ταύτας ἐπὶ τῆς ὕλης ἐξετάζειν, ἃς ἐδίδαξεν ὅτι ἀναγκαῖαι, καὶ καθ' αὑτὸ, καὶ καθόλου. ἐξ ὧν οὕτως ἀποδεδειγμένων, σιωπῶν ἐφεξῆς, ὅτι καὶ συγγενεῖς δεῖ εἶναι τῷ δεικνυμένῳ, καὶ μὴ μεταφέρεσθαι ἐκ γένους εἰς γένος. Καὶ παρὰ ταῦτα ὅτι αἱ διοι, οὐδὲ κοιναὶ πλείοσιν Ἐπιστήμαις αἱ αὐταί. Ταῦτα δὲ πάντα ὁμοίως προσήκοντα λῦ τῷ συμπεράσματι, καὶ ταῖς ἀρχαῖς. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ δευτέρῳ κεφαλαίῳ οὐ μόνον ἧπερ πρὸς ἀπόδειξιν σχετικῶς ἀναφέρονται, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀρχὰς ἁπλῶς Ἐπιστήμης εἰπεῖν προυβάλλετο. οὗ χάριν ἔτι καὶ κοινότερον ὡρίσατο ἐπ' ἐκείνου, καὶ διεῖλε συγκεχυμένως εἰς διάφορα γένη, εἴτ' οὖν εἴδη. Τῷ δὴ τοιαύτῳ τῶν ἀρχῶν σκέψιν, ἐνταῦθα δεύτερον ἀναλαβὼν, βούλεται δεικνύεσθαι παραδοῦναι, οὐκ ἔτι καθ' ἑαυτὰς θεωρουμένων, ἀλλ' ἐφ' ἑκάστης Ἐπιστήμης ἰδίᾳ ἐφηρμοσμένων, ὅσαι καὶ οἷαι εἰσὶν ἐφ' ἑκάστης Ἐπιστήμης, καὶ τίνας ἔχουσι διαφοράς.

Τίσι κοινωνοῦσιν ἢ διαφέρουσιν αἱ Ἀρχαὶ, καὶ τὸ Συμπέρασμα.

Κοινωνεῖ μὲν ὡς εἴρηται τὸ συμπέρασμα ταῖς ἀρχαῖς, ἐν τοῖς εἰρημένοις ἐς τόδε, ἐν παρὰ ταῦτα περί τε τῶν ἀρχῶν προγινώσκεται τί τοὔνομα σημαίνει, καὶ περὶ τοῦ συμπεράσματος ὁμοίως. Οὐδέποτε γὰρ ἐν ταῖς Ἐπιστήμαις ἀποδείκνυται τὸ τί δηλοῖ τοὔνομα. Διαφέρουσι δὲ ἐν πολλοῖς αἱ Ἀρχαὶ, τοῦ Συμπεράσματος. μάλισα δὲ ὅτι αἱ μὲν Ἀρχαὶ, αἰτίας ἔχουσι λόγον πρὸς τὸ Συμπέρασμα. τὸ δὲ πρὸς ἐκείνας ἐστὶν ἀποτέλεσμα. Καὶ τοῦτο διχῶς, τῶτε λόγῳ τῆς ἐπιφορᾶς, καὶ προ-

(1) Καὶ ἄλλων ἐπιστημῶν δηλαδή.

προσέτι τοῦ σωναγομένου πράγματος. Δεύτερον ὅτι αἱ Ἀρχαὶ προγνωσέαι εἰσὶν ὅτι ἀληθεῖς. αἱ μὲν ἁπλαῖ ὅτι εἰσὶ δηλαδὴ ἀληθῶς ἐν τοῖς οὖσιν, αἱ δὲ κατὰ συμπλοκὴν, ὅτι εἰσὶ κατὰ συμπλοκὴν, τετσιν ἀληθεῖς. τὰ δὲ συμπεράσματα οὐ προγινώσκονται τόνδε ἕνεκον, ἀλλ' ἀποδείκνυται.

Ὁρισμὸς καὶ διαίρεσις τῶν Ἀρχῶν.

Παραιτησάμενος τὰ σωναγόμενα, προβάλλεται τὰς ἀρχὰς εἰς διάσκεψιν ὁ Φιλόσοφος. ὡρίζετο δὲ ἐν τῷ εἰρημένῳ δευτέρῳ κεφαλαίῳ τὴν Ἀρχὴν, ὅτι ἐστὶ πρότασις ἄμεσος, ἧς δηλαδὴ οὐκ ἔστι προτέρα, δι' ἧς δειχθείη. Ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲ Ἀρχὰς εἶναι λέγει, ἃς οὐκ ἔστι δεικνύναι, ὅτι εἰσὶν, ἐν τῷ αὐτῷ δήπου γένει, καὶ ἐκ προτέρων. Διαφέρει δὲ ἡ νῦν ἀποδοθεῖσα τῆς Ἀρχῆς ὑπογραφὴ, τῆς ἐν τῷ δευτέρῳ κεφαλαίῳ. ὅτι ἐκείνη μόναις προσήκει ταῖς καθ' συμπλοκὴν Ἀρχαῖς, ἐπειδὴ καὶ λέγεται πρότασις ἡ Ἀρχή. ἡ δὲ ἐνταῦθα ἀποδοθεῖσα, καὶ τὰς ἁπλᾶ συμπλοκῆς περιέχει ἀρχὰς, τὰ δὲ λοιπὰ εἰσὶν αἱ αὐταί. Τὸ γὰρ ἄμεσος ῥηθὲν ἐν ἐκείνῃ ἐνταῦθα δηλοῦται διὰ τοῦ μὴ δυνάσθαι (1) δεικνύσθαι. Διεῖλε δὲ ἐν ἐκείνῃ τὰς Ἀρχὰς εἰς Ἀξιώματα, καὶ Θέσεις, & ταύτας εἰς Ὑποθέσεις καὶ Ὁρισμούς. ἐνταῦθα δὲ διαιρούμενος τὰς Ἀρχὰς φησὶν, τὰς μὲν ἰδίας εἶναι, τὰς δὲ κοινὰς, ὑποδιαιρῶν ἅμα καὶ ταύτας εἰς ἄλλα ἑφεξῆς. Ὧν εἰς ὑπερνεστέραν κατάληψιν προεκθετέον ὀλίγ' ἄττα μετὰ τοῦ Φιλοσόφου.

Περὶ τῶν προγνωσέων.

Πᾶσα ἀποδεικτικὴ Ἐπιστήμη, περὶ ἕξία ταῦτα ἀναγκαίως καταγίνεται. τὸ Ὑποκείμενον, τὰ Πάθη τοῦ ὑποκειμένου, καὶ τὰς Ἀρχὰς τοῦ αὐτοῦ. Διδάσκει τοῦτο ὁ Φιλόσοφος ἐπὶ τοῦ παρόντος κεφαλαίου, καὶ ἐν κεφαλαίῳ ἑβδόμῳ, καὶ ἕνατῳ καὶ, ἐν ἄλλοις. Καὶ ὑποκείμενον μὲν ἐστὶ τὸ ὑποτιθέμενον ἐφ' ἑκάστης Ἐπιστήμης, οἷον τὶς βάσις καὶ κριτὴς τῶν ἄλλων, ὅσα θεωρεῖται ἐπὶ τῆς αὐτῆς Ἐπιστήμης. ὃ καὶ ὑποκείμενον, περὶ ὃ, εἰώθασιν ἀποκαλεῖν. καὶ ὑπὸ τοῦ Φιλοσόφου συνεχῶς λέγεται γένος ἐπιστητόν. ἔστι γὰρ, περὶ ὃ πᾶσα ἡ Ἐπιστήμη καταγίνεται, διὸ καὶ λέγεται ὑποκείμενον ὁλοχερές.

Τὰ

(1) Ἐκ προτέρων.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τὰ δὲ Πάθη εἰσὶ τὰ ἴδια συμβεβηκότα τῷ ὑποκειμένῳ, ἅπερ ἀποδείκνυται κατὰ τὸ αὐτὸ ἐπὶ τῆς αὐτῆς Ἐπιστήμης. Αἱ δὲ Ἀρχαὶ αἴτια εἰσὶ τῶν εἰρημένων παθῶν, ἢ ἅμα τε εἶναι καὶ τὸ γινώσκεσθαι τὰ πάθη, ἢ γοῦν τὸ γινώσκεσθαι μόνον. δι' ὧν δηλαδὴ τὰ πάθη δείκνυται ἐνυπάρχοντα τῷ ὑποκειμένῳ.

Ὅτι δὲ ὁλοχερὲς ὑποκείμενον ἑκάστης Ἐπιστήμης, οὔτε γένος εἶναι δέον, οὐ φυσικὸν, ἀλλ' ἐπιστητὸν, ἐξ οὗ καὶ τὸ εἶναι μίαν ἡ Ἐπιστήμην ἔχει, ὁ Φιλόσοφος διδάσκει ἐν κεφαλαίῳ ὀγδόῳ τοῦ παρόντος. Ἡ τοιαύτη δὲ τοῦ ὑποκειμένου φύσις, λαμβάνεται ἀπὸ τῆς φύσεως τῶν οἰκείων ἀρχῶν ἑφ' ἑκάστης Ἐπιστήμης. ὥστε εἰ καὶ πολλὰ τύχωσιν ὄντα τὰ θεωρούμενα φυσικὰ γένη ἑφ' ἑκάστης Ἐπιστήμης, ὁπλούστερα ἐπὶ πάντων αἱ αὐταὶ ἀρχαὶ εἰσὶν οἰκεῖαι, καὶ τῷ αὐτῷ τρόπῳ οἱ ὁρισμοὶ ἀποδίδονται ἐν πᾶσιν, ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ γένους ἐπιστητοῦ λέγεται πάντα. Ἡ δὲ διδασκαλία ἐστὶ τοῦ Φιλοσόφου, ἐν τῷ προσεχῶς εἰρημένῳ κεφαλαίῳ ἐν λόγῳ παραδείγματος, ἐπὶ τῆς φυσικῆς Ἐπιστήμης, τὰ οὐράνια σώματα, καὶ τὰ ἁπλᾶ σώματα, καὶ τὰ ἐκ τούτων μικτὰ ἔμψυχά τε, καὶ ἄψυχα, διάφορα κατὰ φύσιν εἰσὶ γένη. ἐπεὶ δὲ πάντων εἰσὶν αἱ αὐταὶ ἀρχαὶ πρῶται, καὶ γὰρ πάντα εἰσὶν ἔχοντα φύσιν, καὶ ἡ τοιαῦται θεωροῦνται ἅμα καὶ ὁρίζονται, Διάτοι τοῦτο πάντα τοῦ αὐτοῦ γένους ἐπιστητοῦ τυγχάνουσιν ὄντα. ἐξ οὗ καὶ πᾶσα ἡ περὶ φύσεως θεωρία, μία λέγεται εἶναι Ἐπιστήμη, οὐ καὶ πάθη ἴδια ἀναγκαίως δεῖν εἶναι, καὶ εἴδη εἴπερ ἐστὶ γένος. Εἰ γὰρ καὶ οὐκ ἀεὶ συωνύμως κατηγορεῖται τὸ ἐπιστητὸν γένος κατὰ πάντων τῶν μερῶν αὐτοῦ, εἶπεν εἰδῶν, ἀλλ' ὡδὲ ἐστὶ τὸ κωλῦον, καὶ ἀναλόγως κατηγορεῖσθαι. ὡς ἐπὶ τοῦ προτεθέντος παραδείγματος κατά τε τῶν αἰθερίων, καὶ τῶν ὑπὸ Σελλίῳ σωμάτων τὸ φύσιν ἔχον λέγεται ἀναλόγως, & οὐχὶ συωνύμως. ἔτω & τὸ ὂν ἐπὶ τῆς πρώτης φιλοσοφίας ἐπιστητὸν γένος ὑπάρχον. Εἰρῆσται δὲ ὡς καὶ ἀνωτέρω εἴρηται τὰ τοιαῦτα, ἀπὸ τῆς φύσεως τῶν ἀρχῶν καὶ τοῦ τρόπου τῆς θεωρίας κατὰ τὸν αὐτὸν Ἐπιστήμων. Διαφέρει δὲ τὸ ἐπιστητὸν γένος, τοῦ φυσικοῦ, ὅτι τὸ μὲν ἐπιστητὸν γένος, διορίζεται κατὰ τὸν τρόπον τῆς θεωρίας, τὸ δὲ φυσικὸν γένος κατὰ τὸν ὕπαρξιν τῆς φύσεως ἐν τοῖς εἴδεσιν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἐπιστητὸν προτίθεται εἰς γνῶσιν τῶν ἰδίων αὐτοῦ παθῶν, καὶ κατηγορίαν κατὰ τοῦ αὐτοῦ, ἀνάγκη φύσει ὑπάρχειν ἐν τοῖς οὖσι τὸ τοιοῦτον γένος, ὑποκείμενον, καὶ ἀπεργαζόμενον ὑφ' ἡμῶν, ὡς ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ τέλει τοῦ δευτέρου βιβλίου τῆς παρούσης πραγματείας διδάσκει, οὗθα φησὶ τὰς μὲν Ἐπιστήμας περὶ τὸ ὂν σωίστασθαι, τὰς δὲ Τέχνας περὶ γένεσιν καταγίνεσθαι. καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ Ε. τῶν Μεταφυσικῶν διαιρέλει τὰς

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θεωρητικὰς Ἐπιστήμας, τῆ πρακτικῶν τε καὶ ποιητικῶν. ὅτι τῆ πρακτικῶν ἀρχὴ ἐστὶν ἡ ἐν τῆ πράττοντι προαίρεσις, ἢ ἐνδέχεται γενέσθαι, ἢ μή. διὸ οὐδὲ μία Ἐπιστήμη ἐστὶν ἐν τούτοις. Τῶν δὲ ποιητικῶν, (1) ἡ ἐν τῆ ποιοῦντι διάνοια, ἢ τέχνη, ἢ δυνάμεις τις. Τὸ δὲ τοιοῦτον ὑποκείμενον (2) γένος, εἰ καὶ μὴ ἀεὶ ἐν τοῖς οὖσιν ὑπάρχει καθ' παντὸς αὐτοῦ τὰ μέρη, ἀποχρη μέντοι δυνάμιν φυσικὴν ἔχειν τοῦ ὑπάρχειν, κατόνομα ὁρισμένῳ, τεθείσης τῆς προσεχοῦς αὐτοῦ φυσικῆς αἰτίας, οἷον ἐστὶν ἐν τοῖς μαθηματικοῖς ἡ ἔκλειψις Σελήνης, ἢ Ἡλίου, καὶ ἐπὶ τῆ φυσικῶν οἱ καρποὶ τῆ Δενδρων χειμῶνος, καὶ ὅσα ἄλλα.

Τίνι τρόπῳ θεωροῦνται ἐφ' ἑκάστης Ἐπιστήμης τὰ ἐκτεθέντα.

ΤΑ' εἰρημένα τεῖα ἐφ' ἑκάστης Ἐπιστήμης θεωρούμενα, διαφέρουσιν ἔτι καὶ κατὰ τὸν τρόπον τῆς θεωρείας. Θεωροῦνται γὰρ αἱ Ἀρχαὶ ὡς αἴτια τῆ παθῶν, ἐξ ὧν ἐκεῖνα προέρχονται, καὶ ὡς μέσα δι' ὧν δείκνυται τὰ πάθη κατὰ τοῦ ὑποκειμένου. ἀναφερόμεναι δ' αἱ Ἀρχαὶ πρὸς τὸ ὑποκείμενον, θεωροῦνται μὲν καὶ ὡς αἴτια τῆ ἐκείνου ἰδίων παθῶν, καὶ ὡς μέρη συσατικὰ τοῦ αὐτοῦ ὑποκειμένου γένους. Τὰ δὲ Πάθη θεωροῦνται ἀναφερόμενα πρὸς τὸ ὑποκείμενον, ὡς ἐνυπάρχοντα ἐκείνῳ. πρὸς δὲ τὰς Ἀρχὰς θεωροῦνται ἀναφερόμενα τὰ Πάθη, ὡς ἐξ ὧν ἅρπται, καὶ τὸ εἶναι καὶ γινώσκεσθαι.

Τὸ δὲ ὑποκείμενον γένος ὡς εἴρηται, ἀμφοτέρων ἐστὶ βάσις, τῆ τε Ἀρχῶν καὶ Παθῶν. οὐ ἐκεῖνο ἐστὶν ἴδιον τὸ μηδέποτε θεωρεῖσθαι ἐπὶ τῆς Ἐπιστήμης ὡς ἐνυπάρχον ἑτέρῳ. ἀντικειμένως δὲ ἔχει τὰ Πάθη, ὧν τῆς φύσεως ἀλλότριον ἐστὶ, θεωρεῖσθαι ἐπὶ τῆς Ἐπιστήμης ὡς ὑφεσηκότα καθ' αὑτά. εἰ μήπου λόγον ὑποκειμένης γένης τύχωσιν ἔχοντα. ὡς παρὰ Μαθηματικοῖς τὸ Ποσὸν, καὶ παρὰ Φυσικοῖς ἡ κίνησις ἐφ' ὅτε ὑποτίθεται, περὶ ἧς πολλὰ δείκνυται τοῖς φυσιολογοῦσι.

Περὶ τῶν ἁπλῆ συμπλοκῆς Ἀρχῶν.

ΤΟύτων δὲ οὕτω διωρισμένων, μεταβῶσι λοιπὸν δέον εἰς τὸ ἐπὶ μέρους διάσκεψιν τῆ Ἀρχῶν, ὧν αἱ μὲν ἁπλῆ συμπλοκῆς εἰσιν, αἱ

(1) Ἀρχή ἐστιν. (2) Ἐπιστητόν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

αἱ δὲ μετὰ συμπλοκῆς. Καὶ αἱ μὲν ἄνευ συμπλοκῆς, ἴδιαί τε εἶναι ἥκουσαν τοῦ ὄξιστοῦ γένους, καὶ ἀρχαὶ τοῦ εἶναι, ἤτοι τῆς ὀντότητος τοῦ αὐτοῦ. αὗται δὲ ἔσι μὲν ὡς ξεῖς ὅσαι, ἔσι δὲ ὡς τέτταρες. Τὸ γὰρ ὑποκείμενον γένος ἑφ' ἑκάστης Ἐπισήμης, ἥπερ ὑποτίθεται εἶναι, καὶ τὴν σημασίαν τοῦ ὀνόματος, μίαν ἀπεργάζεται Ἀρχὴν, ἥτις θέσις, εἴτ' οὖν ὑπόθεσις ἁπλῆ λέγεται, ὡς ἐπὶ τῆς γεωμετρίας τὸ εἶναι τὴν γραμμὴν, καὶ παρὰ τοῖς φυσικοῖς τὴν φύσιν εἶναι. εἶτουν τὸ φυσικὸν σῶμα.

Καθὸ δὲ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον γένος, γινώσκεται τί ὄξι, συνίσησιν ἑτέραν ἀρχὴν, ἥτις ἐσὶν ὁ ὁρισμὸς τοῦ αὐτοῦ, καὶ λέγεται Θέσις. εἰ γὰρ καὶ ἀρχομένων τῆς Ἐπισημῶν ἐνδέχεται τὸν ὅσειμὸν τοῦ ὄντος γένους ἀγνοεῖσθαι, καὶ ὑπὸ τῆς ὑσέρων θηρᾶσθαι, προκόπτειν μέντοι τὴν Ἐπισήμην ἐπὶ τὸ τελεώτερον, καὶ ἀκριβέσερον ληφθῆναι, οὐκ ἔσι, μὴ ἐντελῶς ληφθέντος τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ ὄντος γένους. ἐκ τούτου γὰρ ὡς δ' αἰτίας πάντα συνάγεται τὰ ἴδια τοῦ ὁρισοῦ πάθη. οὕτως ἐπὶ τῆς μαθηματικῶν, πρὸ τῆς ἄλλων ἁπάντων ἐκτίθενται οἱ ὁριτμοὶ, Γραμμῆς, Ἐπιφανείας, καὶ τῆς λοιπῶν. καὶ ἐπὶ τῆς φυσικῶν τῆς φύσεως, Ὕλης, καὶ Εἴδους, & τῆς τοιούτων.

Τρίτη ἐσὶν Ἀρχὴ ἡ τοῦ πάθους πρόγνωσις, ἥπερ ὑποτίθεται προεγνωσμένον κατὰ τὸν ὀνοματώδη λόγον, ὡς ἐπὶ τῆς ἀριθμητικῆς ὑποτίθεται, τί τὸ ἄρτιον καὶ περιτόν. Οὐκ ἔσι μέντοι τὰ πάθη προγνωσθῆναι κατὰ τὸν οὐσιώδη αὐτῆς λόγον. τοῦτο γὰρ διὰ τῆς ἀποδείξεως συνάγεται, ὡς ἀνωτέρω ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ μετὰ τοῦ Φιλοσόφου εἴρηται. Καὶ παρὰ ταύτας ἡ γνῶσις τῆς ἀρχῶν καὶ αἰτίων τοῦ ὄντος γένους.

Περὶ τῶν κατὰ συμπλοκὴν Ἀρχῶν.

Αἱ κατὰ συμπλοκὴν ἀρχαὶ, δίττου γένους εἰσίν. αἱ μὲν γὰρ κοιναὶ, ὡς πλείοσιν Ἐπισήμαις ὑπηρετοῦσαι, αἱ δὲ ἴδιαι ἑφ' ἑκάσης Ἐπισήμης. Καὶ κοιναὶ μὲν εἰσιν, ὅσαι καθ' ἑαυτὰς, & ἧ τοιαῦται εἰσὶ, φύσει πᾶσι τυγχάνουσαι ληπταὶ, ληφθείσης μόνου τῆς σημασίας τῆς ὅρων, αἴτινες καὶ ἀξιώματα, καὶ κοιναὶ προσαγορεύονται ἔννοιαι. ἃς ἀνάγκη τὸν μαθητιῶντα ἔχειν πρὸ τοῦ φοιτῆσαι τῇ διδασκάλῳ. Τὰς δὴ τοιαύτας, ὅτι μὴ δεῖ προσαγορεύειν ὑποθέσεις, ὁ Ἀριστοτέλης διδάσκει ἐπὶ τοῦ παρόντος δεκάτου κεφαλαίου. καίτοι γὰρ ἐνίοτε συμβαίνει μὴ ἀποδέχεσθαι ταύτας ὑπὸ τῆς ἐρισικωτέρων, καὶ μάλισα ἰχυρο-

γνωμόνων Σοφιστῶν, οὐ μὴν διὰ τοῦτο ὑποθετέα δεῖ οἴεσθαι τὰ τοιαῦτα ἀξιώματα ὡς ἀσαφῆ, καὶ ἀμφισβητούμενα, ἀλλ' ὡς ἐναργῆ καὶ ἀναντίρρητα ἀεὶ ἐννοουῦνται. καὶ αὐτοὶ γὰρ οἱ ἀναιροῦντες Σοφισταὶ ταῦτα, τῷ λόγῳ μόνῳ ἀποφάσκουσι, τῇ δὲ διανοίᾳ ἐγκρίνουσι, καὶ μὴ βουλόμενοι παῦται. Ἡ γὰρ ἀπόδειξις, οὐ περὶ τὰς φωνάς, καὶ τὸν ἔξω λόγον ἐστὶν, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἔσω, καὶ τὸν ἐν τῇ ψυχῇ. ὁ δὲ νοῦς ἀναγκάζεται τοῖς ἐναργῆ καὶ σαφεστάτοις ἀληθεύειν τῆς τοιούτων ἀρχῶν ἐγκρίνειν.

Τῶν δὴ τοιούτων κοινῶν ἀρχῶν, αἱ μὲν εἰσὶ πάσαις Ἐπιστήμαις κοιναὶ, ὡς τὸ κατὰ μηδενὸς τὸ αὐτὸ φᾶναι καὶ ἀποφᾶναι ἐστὶν ἀληθές. καὶ τὸ κατὰ παντὸς φᾶναι, ἢ ἀποφᾶναι τὸ αὐτὸ ψεῦδές. Αἱ δ' ἧττον εἰσὶ κοιναὶ, αἷς περ οὐ πᾶσαι κέχρηνται Ἐπιστῆμαι, ὡς τὸ εἰ ἀπὸ ἴσων ἴσα ἀφέλῃς, τὰ καταλειπόμενα ἐστὶν ἴσα. καὶ τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα, καὶ ἀλλήλοις ἐστὶν ἴσα, καὶ ὅσ' ἄλλα, ἅπερ γεωμετρικὰ ὄντα, καὶ ἐπ' ἄλλων Ἐπιστημῶν μεταφέρεται.

Ἕτερον γένος τῆς κατὰ συμπλοκὴν Ἀρχῶν ἐστὶ τῆς ἰδίᾳ ἑκάστῃ προσηκόντων Ἐπιστήμῃ, ἃς καὶ δίελοι τις κατὰ τὴν ἐκτεθεῖσαν τῷ Φιλοσόφῳ διαίρεσιν ἐπὶ τοῦ δευτέρου κεφαλαίου εἰς Θέσιν δηλαδὴ καὶ ὑπόθεσιν κοινότερον ἐννοουμένην. τὴν δὲ ὑπόθεσιν αὖθις εἰς αἰτήματα, εἴτ' οὖν λήμματα, καὶ εἰς τὰς εἰδικώτερον λεγομένας ὑποθέσεις. Τούτων θέσεις μὲν ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ εἰρημένῳ δευτέρῳ κεφαλαίῳ ἔλεγεν εἶναι τοὺς ὁρισμούς. ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲ τοῦτο ἀπόφησι, καὶ εἰκότως. ὁ γὰρ ὁρισμὸς, τῆς ἁπλῆς συμπλοκῆς Ἀρχῶν ἐστὶν, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται. ἐπειδὴ μέντοι ὁ ὁρισμὸς ἐστ' ὅτε μετὰ τοῦ ὁρισοῦ λαμβανόμενος, ἀρχὴν κατὰ συμπλοκὴν ἀποτελεῖ, ὃν τρόπον ἔτι καὶ ἐπὶ τὰς ἀρχὰς τὰς κατὰ συμπλοκὴν ἀναφέρεται.

Ἡ δὲ Ὑπόθεσις, πρότασις ἐστὶν, οὐκ ἀναπόδεικτος μὲν, ὑποτιθεμένη δὲ ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος, ἢ προσδιαλεγομένου ἄνευ ἀποδείξεως, ἵνα μὴ διακόπτηται ἡ διδασκαλία. ἥτις εἰ μὲν ἀληθής τε εἴη, καὶ μὴ πανταπασιν ἀσαφὴς, ἀλλὰ κοινῇ γνώμῃ ὑπὸ πάντων τῆς περὶ τὴν τοιαύτην Ἐπιστήμην ἐγκειμένη, ὑπόθεσις ἁπλῶς λέγεται, οἵαι εἰσὶν αὗται, παρὰ μὲν τοῖς Μαθηματικοῖς, ἐπὶ παντὸς σημείου κύκλον γράφεσθαι. παρὰ δὲ τοῖς Φυσικοῖς, ἐκ τοῦ μηδενὸς, μηδὲν γίγνεσθαι. καὶ ἐπὶ τοῖς Ἠθικοῖς, τὰ ἐναντία τῆς ἐναντίων ἰάματα, καὶ ὅσ' ἄλλα. Ἂν δὲ μόνοις τοῖς ἀκροωμένοις πιθανὴ ἡ πρότασις ᾖ, οὐ πᾶσι δὲ ἐγκειμένη τοῖς ἐπαγγελομένοις τὴν Ἐπιστήμην, οὐκ ἁπλῶς ὑπόθεσις λέγεται,

γεται, ἀλλὰ πρὸς μόνους τοὺς ἀκούοντας, ἢ προσδιαλεγομένους. Εἰ δὲ μήτε τοῖς ἀκροωμένοις ἢ προσδιαλεγομένοις ἐγκείνεται, ὑποτίθεται μέντοι ἄνευ ἀποδείξεως, αἴτημα, ἐφ' ὅτε δὲ καὶ λῆμμα προσαγορεύεται. εἴτε γὰρ ὁ διδάσκων, ἢ ὁ προσδιαλεγόμενος δοθῆναι αὐτῷ τινὰ τοιαύτην πρόπασιν, ἐξ ἧς ἕτερόν τι συναγαγεῖν χρή.

Ἀπορία περὶ τὰς Ὑποθέσεις.

Ἠμφισβήτηται δὲ καὶ τοῖς πάλαι φιλοσοφήσασιν ἀμφὶ τὰ εἰρημένα περὶ τῆς Ὑποθέσεως, ὅτι πολλάκις ἐπὶ τῶν Ἐπιστημῶν ψευδεῖς ὑποθέσεις γίνονται. παρὰ μὲν γὰρ τοῖς Γεωμέτραις ὑποτίθεται ποδιαία, ἡ μὴ ποδιαία, ἃ ὀρθὴ ἡ μὴ ἔσα ὀρθῇ. τοῦτο δὲ συμβαίνει πάντως διὰ ἔλλειψιν τῶν γραφόντων τὰ διαγράμματα, εἴπουν τὰς γραμμάς. ὅθεν ἡ ἐκ τοιούτων ὑποθέσεων προβαίνουσα ἀπόδειξις ψευδῶς συμπεραίνει, καὶ ψεῦδος ἐγγίνεται ταῖς Ἐπιστήμαις.

Ταύτῃ τῇ ἀπορίᾳ ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ τέλει τοῦ παρόντος κεφαλαίου ἐπιλυόμενος φησὶν, ὡς οὐδὲν ἡ Γεωμετρία σωπᾷ ἐκ τῶν τοιούτων γραμμῶν, εἰ τυγχάνει γεγραμμένα τοιῶς δὲ, ἢ τοσαχῶς, ἀλλ' ὃ σωπᾷ, καθ' αὐτὸ ἐννοεῖ τῇ ποδιαίαντε, καὶ ὀρθῇ, αἵπερ διὰ τῶν εἰρημένων σημείων δηλοῦνται. εἰ γὰρ καὶ μὴ τοιαῦταί ὦσιν αἱ γεγραμμέναι, ἀλλὰ δηλωτικαὶ τοιούτων εἰσίν. Ὁ δὲ Γεωμέτρης ἐκ τῶν δηλουμένων διδάσκει καὶ ἀποδείκνυσιν, οὐκ ἀπὸ τῶν γεγραμμένων.

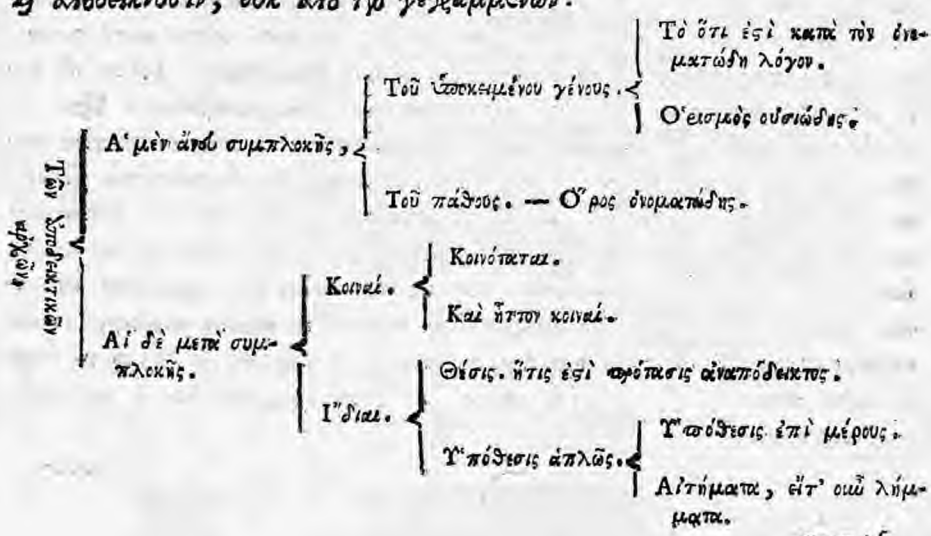

ΚΕΦΑ-

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

„ Τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι ἅμα φᾶναι καὶ ἀποφᾶναι οὐδὲ μία λαμβάνει ἀ-
„ πόδειξις.

Ἐπὶ τοῦ προτεθέντος δεκάτου πρώτου κεφαλαίου ὁ Φιλόσοφος διδάσκει τὴν χρῆσιν τῶν κοινῶν ἀρχῶν, ὅτι οὐ προσχρώμεθα ταύταις ἐπὶ τῷ καθ' ἕκασα Ἐπιστημῶν ὡς καθόλου, ἀλλὰ συνεσταλμέναις, καὶ προσωκειωμέναις τῷ ἐπιστητῷ γένει ἑκάστης. Εἴρηται γὰρ ἀνωτέρω ἐπὶ τοῦ ἑβδόμου κεφαλαίου καὶ σπάνιον μὴ ἄλλως συμβαίνεσθαι τὴν Ἐπιστήμην τὴν ἀποδεικτικὴν, ὅτι μὴ ἐξ ἀρχῶν οἰκείων, καὶ συγγενῶν τῷ συναγομένῳ. (1) προσεχῶς δὲ μετὰ τοῦ Φιλοσόφου ἐλέγετο, συντίθεσθαι τὰς ἀποδείξεις, καὶ ἐκ τῶν κοινῶν ἀρχῶν.

Εἰς αἵρεσιν τοιγαροῦν τῆς ἀποδείας ταύτης ῥητέον μετὰ τοῦ Φιλοσόφου. Πρῶτον μὲν ὅτι οὐκ ἐπὶ πάσης αὐτῆς τῆς κοινότητος ὁ Φιλόσοφος κέχρηται τοῖς ἀξιώμασιν, ἐφ' ἑκάστης τῶν κατὰ μέρος Ἐπιστημῶν, ἀλλὰ συνεσταλμένοις, πρὸς τὸ ἴδιον ἑκάστης ἐπιστητὸν γένος. Ὁ γὰρ φυσικὸς οὐκ ἐρεῖ ὡς οὐκ ἔξεστι ἅμα φᾶναι καὶ ἀποφᾶναι τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτι ἀδύνατον τὸ αὐτὸ κινεῖσθαι καὶ μὴ κινεῖσθαι, καὶ ἀλλοιοῦσθαι καὶ μὴ ἀλλοιοῦσθαι. Δεύτερον ῥητέον. ὅτι κοινὰς εἶναι λέγοντες τὰς ἀρχὰς, οὐχ οὕτω κοινὰς ἐννοοῦμεν, ὡς συνωνύμως ἔχειν πρὸς πάσας τὰς Ἐπιστήμας. οὐδὲν γὰρ δίδοται κοινὸν συνωνύμως διαφόροις ἐπιστητοῖς γένεσιν. ἀλλὰ κοινὰς χρὴ τὰς ἀρχὰς ἐννοεῖν, κατὰ ἀναλογίαν, ὡς ἐν τῷ προληφθέντι κεφαλαίῳ ἐδίδαξεν ὁ Φιλόσοφος. Τοῦτο δὲ περὶ μὲν τῶν εἰρημένων δύο πρωτίστων ἀρχῶν, ἀναμφισβήτητόν ἐστιν. ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖναι προσήκουσι τῷ ὄντι ἁπλῶς κατὰ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν περίληψιν, τὸ δὲ ὂν ὁμωνύμως κατηγορεῖται κατὰ τῶν γνωικωτάτων γνῶν, ὡς τὰ ἀφ' ἑνὸς, ἢ πρὸς ἕν, καὶ τὰ προσήκοντα τούτῳ ἁπλῶς ἀξιώματα ὁμωνύμως προσήκειν ἑκάστῳ ἐπιστητῷ γένει πρόδηλον. ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα ἧττον εἰσὶ κοινὰ ἀξιώματα, ὁμοίως προσήκειν τοῖς διαφόροις ἐπιστητοῦ γένεσι φανερόν. τὸ γὰρ μεῖζον εἶναι τὸ ὅλον τοῦ οἰκείου μέρους, κοινόν ἐστιν ἀναλόγως Γεωμετρίᾳ καὶ Ἀριθμητικῇ. ὃν γὰρ ἔχει λόγον τὸ ὅλον μέγεθος πρὸς τὸ οἰκεῖον αὐτοῦ μέρος, τὸν αὐτὸν ἔχει καὶ ὅλος ὁ ἀριθμὸς ἐπὶ τὸ μέρος.

ΚΕΦΑ-

(1) Ἀπορία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝΔΕΥΤΕΡΟΝ.

„ Εἰ δὲ τὸ αὐτὸ ἐστὶν ἐρώτημα συλλογιστικὸν, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ἐπὶ τοῦ δευτέρου καὶ δεκάτου κεφαλαίου ὁ Φιλόσοφος, ἵνα μήτις νομίσῃ τῆς διαλεκτικῆς μόνης ἔργον εἶναι ἐρωτήσεις προβάλλειν τοῖς διαλεγομένοις, διδάσκει τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς λοιπῶν Ἐπιστημῶν γίγνεσθαι, καὶ ἅμα τὰς ἐπιστημονικὰς ἐρωτήσεις ἐξηγεῖται, καὶ ὅπως διευκρίνασι τῆς διαλεκτικῶν ἐρωτήσεων ἐκτίθεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Περὶ τῆς τοῦ Ὅτι ἀποδείξεως.

„ Τὸ δὲ Ὅτι διαφέρει καὶ τὸ Διότι ἐπίσασθαι.

Παραδοὺς ὁ Φιλόσοφος ἐς τόδε τὸν τρόπον τῆς ἀποδεικτικῆς δείξεως, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τὰς διαφορὰς τῆς ἀρχῶν τῆς κυριωτάτης ἀποδείξεως, ἥτις διὰ τὸ προβαίνειν ἐξ αἰτίας, δι' ἣν τὸ δεικνύμενόν ἐστι, διὰ τοῦτο καὶ ἀπόδειξις τοῦ διότι καλεῖσθαι εἴωθε. διδάσκει νῦν ἤδη περὶ τῆς ἀποδείξεως τῆς δευτέρας τάξεως, ἥτις καὶ ἀπόδειξις τοῦ ὅτι κοινότερον λέγεται. Εἴρηται δὲ ἀπόδειξις τὸ Ὅτι, ἡ μὴ δεικνύουσα τὸ συναγόμενον τὸ διατί ὄζιν. ἀλλὰ μόνον τὸ ὅτι ἐστί. Ταύτης δὲ διττὸν εἶδος προβάλλεται ἐπὶ τοῦ παρόντος παρὰ τῷ Φιλοσόφῳ. ἡ μὲν γὰρ κέχρηται τῷ αἰτιατῷ ὡς μέσῳ εἰς δεῖξιν τῆς αἰτίας, ᾗ χρώμεθα ἐφ' ὧν τὸ αἰτιατὸν γνωριμώτερον ἐστὶ τῆς αἰτίας. ἥτις καὶ τεκμηριώδης λέγεται συλλογισμὸς, διότι τὸ αἰτιατὸν ἀποτέλεσμα ἀντιστρέφει τῇ αἰτίᾳ, ᾧ μεθαρμόζεται αὐτῇ ῥᾳδίως ἐπὶ τὸ τοῦ διότι ἀπόδειξιν, ἀντιστρεφομένης θατέρας τῆς προτάσεων εἰς αὐτό. Παραδείγματα δὲ ταύτης ἐπάγει ὁ Φιλόσοφος ἀπὸ τε τῆς ἀστέρων καὶ Σελήνης, οἷον τὸ ἐγγὺς εἶναι, αἴτιον τοῦ μὴ σίλβειν τὰς πλανήτας, τὸ δὲ μὴ σίλβειν αἰτιατὸν, ὅπερ ὡς μέσον ληφθὲν, συνάγεται τὰς πλανήτας ἀστέρας ἐγγὺς εἶναι. σχηματισέον ὧδί. Οἱ μὴ σίλβοντες ἀστέρες ἐγγύς εἰσιν. οἱ πλανήτες οὐ σίλβουσιν. ἄρα ἐγγὺς εἰσί. Ταύτης δὲ τῆς δείξεως, ἥτις ἀντιστρέφει τῷ μείζονα εἰς ἑαυτῷ, μεθαρμόσει

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σει ταύτῃ εἰς τὴν ἀπόδειξιν τοῦ διότι. λημθήσεται γὰρ τὴν καῦπα τὸ ἐγγὺς εἶναι ὡς μέσον, ὅπερ ἐστὶν αἰτία τοῦ μὴ σίλβειν ὠδί. οἱ ἐγγὺς ὄντες ἀστέρες οὐ σίλβουσιν, οἱ πλάνητες εἰσὶν ἐγγὺς, ἄρα οὐ σίλβουσιν. Ἕτερον προσίθησιν ὁ Φιλόσοφος παράδειγμα, δεικνύων τὸ σφεροειδὲς τῆς Σελήνης ἀπὸ τῆς διαφόρων φωτισμῶν, ὅπερ ἐπὶ τῆς λέξεως προφανές.

Ἡ δὲ (1) ἑτέρα διαφορὰ τῆς τοῦ Ὅτι ἀποδείξεως ἐστὶν, ἥτις διὰ τῆς πόρρω αἰτίας, καὶ μὴ προσεχοῦς, εἰς δεῖξιν προβαίνει τοῦ αἰτιατοῦ. Κέχρηται δὲ ὁ Φιλόσοφος εἰς δήλωσιν τούτου, παραδείγματι τοιῷδε. Παῦ τὸ ἀναπνέον ἐστὶ ζῶον. (2) οὐδεὶς τεῖχος ἐστὶ ζῶον. ἄρα οὐδεὶς τεῖχος ἀναπνεῖ. Ἐν τούτῳ εἴληπται τὸ ζῶον, ὡς αἴτιον τοῦ ἀναπνεῖν. Εἰς δήλωσιν δὲ τῆς προσεχοῦς αἰτίας, παραδίδωσιν ἡμῖν ὁ Φιλόσοφος κανόνα τοιοῦτον, ὅτι ἡ τῆς προσεχοῦς αἰτίας ἀναίρεσις, αἴτιον γίνεται τῆς καθάπαξ ἀναιρέσεως τοῦ αἰτιατοῦ. ὥσπερ καὶ ἡ κατάφασις τῆς αἰτίας, αἴτιον ἐστὶ τῆς τοῦ (3) ἀποτελέσματος καταφάσεως. φέει γὰρ ἡ προσεχὴς αἰτία εἰσαγομένη, συνεισάγει (4) τὸ αἰτιατὸν, καὶ ἀναιρουμένη συναναιρεῖ. Τὸ δὲ ζῶον καίτοι συναναιροῦν ἀναιρούμενον τὸ ἀναπνεῖν, εἰσαγόμενον μέντοι, οὐ συνεισάγει (5) τὸ αὐτό. πολλὰ γὰρ εἰσὶ τὰ μὴ ἀναπνέοντα τῶν ζώων. οὐ γὰρ πᾶν ζῶον ἀναπνεῖ, ὅτι μὴ τὰ πνεύμονα ἔχοντα, ὅπερ ἐστὶν αἴτιον προσεχὲς τοῦ ἀναπνεῖν.

Τίσι διαφέρει ἡ ἀποδειξις τοῦ Διότι, τῆς ἀποδείξεως τοῦ Ὅτι.

„ Ὅθεν καὶ ὅτι οὐκ ἔστι γένος κοινὸν ἡ ἀπόδειξις κοινότερον ὀνομέ„ νη, τῆς τοῦ Διότι καὶ Ὅτι ἀποδείξεως συνάγεται.

Ὅτι δὲ ἡ τοῦ Διότι ἀπόδειξις ἡ κυρίως καὶ τελεωτάτη ἐστὶν ἀπόδειξις, ὁμολογούμενον παρὰ πᾶσιν ἐστίν. ταύτην γὰρ πᾶσαι προσήκουσιν αἱ διαφοραὶ, ἃς ὁ Φιλόσοφος ἀναγκαίως προσεῖναι ταῖς ἀποδεικτικαῖς ἀρχαῖς

(1) Δεῖ δὲ εἰδέναι ὅτι ἡ τοῦ ὅτι ἀπόδειξις ἐκ τῆς πόρρω συνάγεται ἀποφατικῶς. (2) Φάμβυνν. (3) Οἷον δοθείσης τῆς αἰτιοφάξεως, ἀνάγκη ἕπεσθαι τὴν ἐκλείψιν ὡς ἀποτέλεσμα. ἐξ ἄλλως, ὡς αἰτιατὸν, δοθέντος λογικοῦ, ἀνάγκη καὶ γελαστικόν. (4) Αἰτιατὸν ἐξ ἀποτέλεσμα κατὰ διάμετρον διεκρίνησε. τὸ μὲν γὰρ ἀποτέλεσμα ἔχει τὸ εἶναι ἀπὸ ὀξωτικῆς αἰτίας πραγματι διαφερούσης, τὸ δὲ αἰτιατὸν ὀξ ἐνδογλμοῦς καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας, τῷ λόγῳ μόνον διαφέρον τῆς σχέσεως. (5) Τὸ συναναιρεῖν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἀρχαῖς, εἰς ἀπόκτησιν τῆς τελεωτάτης Ἐπιστήμης, ἀνωτέρω ἐξέθετο. Αἱ δὲ ἀποδείξεις τοῦ Ὅτι κατ' ἔλλειψιν τινῶν τῶν προσηκόντων τῇ κυρίως ἀποδείξει συνεστήκασι. διὸ οὐδὲ κυρίως ἀποδείξεις λέγονται, ἀλλ' ἐφ' ὅσον (1) τινῶν τῶν προσηκόντων τῇ κυρίως ἀποδείξει μετέχουσιν. Ἦν δὲ ἐν τοῖς προσήκουσι τῇ κυρίως ἀποδείξει, καὶ τὸ γνωριμωτέρας εἶναι τὰς ἀρχὰς ἐκείνης, καὶ προτέρας τῇ φύσει, καὶ αἰτίας τοῦ συναγομένου πράγματος ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν, ἀλλ' οὐχὶ μόνον τῆς γνώσεως. Τούτων δὲ ἡ διὰ τοῦ αἰτιατοῦ ἀπόδειξις ἐστέρηται. ἡ γὰρ τῷ αἰτιατῷ χρωμένη ὡς μέσῳ ἀπόδειξις, ἀπὸ τῶν προτέρων καὶ γνωριμωτέρων μόνον καθ' ἡμᾶς προβαίνει, εἰς δήλωσιν τῆς αἰτίας. Ἡ δὲ (2) λοιπὴ τοῦ Ὅτι ἀπόδειξις, ἡ διὰ τῆς μὴ προσεχοῦς ὁρμωμένη αἰτίας, ἐλλειπὴς ἐστὶ τῆς κυρίως ἀποδείξεως, τῷ μὴ ἐξ ἁπάντων τῶν προτέρων καὶ ἀμέσων συμπεραίνειν. ἡ γὰρ μείζων πρότασις ἐπ' αὐτῆς ἐκ ἀναποδείκτου ἔστιν, ἀλλὰ μέσον (3) ἔχουσα δι' οὗ ἀποδειχθείη. ὃν τρόπον ἀνωτέρω ἐπὶ τοῦ ἐκτεθέντος παραδείγματος καθορᾶται. Δεύτερον ἐλλείπει, τὸ μὴ δι' αἰτίας τῆς τοῦ πράγματος προβαίνειν, οἷα ἐστὶν ἡ προσεχὴς μόνη αἰτία, ἀλλὰ δι' αἰτίας πορρωτέρω, καὶ ὑλικῆς, δι' ἧς συνάγεται μόνον (4) μὴ ἐννοεῖναι τὸ ζητούμενον.

Ὅθεν ἅμα καὶ γίγνεται φανερὸν, τὴν ἀπόδειξιν κοινοτέραν ἐννοουμένην, μὴ εἶναι γένος τῆς τοῦ διότι καὶ ὅτι ἀποδείξεως. οὐ γὰρ ὁμοίως μετέχουσι τῶν (5) συστατικῶν τῆς ἀποδείξεως, ἡ τοῦ ὅτι καὶ τοῦ διότι ἀπόδειξις. διὸ οὐδὲ συνωνύμως ἀμφοῖν κατηγορεῖται ἡ ἀπόδειξις, ἀλλ' ὁμωνύμως, ὡς τὰ ἀφ' ἑνὸς, ἢ πρὸς ἕν. Αἱ γὰρ τοῦ ὅτι ἀποδείξεις ἐπὶ τοσοῦτον τῆς ἐπωνυμίας μετεσχήκασι τῆς κοινῆς, ἐφ' ὅσον καὶ τῶν συστατικῶν μετέχουσι τῆς ἀποδείξεως, ἐλαττοῦνται γὰρ κατ' οὐσίας αἱ ἀποδείξεις τοῦ ὅτι, τῶν ἀποδείξεων τοῦ διότι. οἷον οὐσιωδῶς διαφέρουσι, διαφορῶν, γενῶν, καὶ τῶν τοιούτων.

Περὶ τῆς ὑπαλληλίας τῶν ἐπιστημῶν.

„ Ἄλλον δὲ τρόπον διαφέρει τοῦ Διότι τὸ Ὅτι.

Ἐδίδαξεν ἐν τούτῳ ὁ Φιλόσοφος τίνα τρόπον ἐπὶ τῆς αὐτῆς Ἐπιστήμης συμβαίνει γίγνεσθαι τὴν τοῦ διότι καὶ ὅτι ἀπόδειξιν. ἐντεῦθεν

(1) Γνωρίμων. (2) Ἤτοι ἡ δευτέρα ἡ διὰ τῆς πόρρω αἰτίας δεικνύουσα τὸ αἰτιατόν. (3) Ἤτοι πᾶν ζῶον ἀναπνεῖ, ἔχουσα μέσον τὸν πνεύμονα, δι' οὗ ἀποδειχθείη. (4) Ὑφατικὸν συμπέρασμα. (5) Διαφορῶν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τοῦτο διδάσκει, ὅπως ἐπὶ τῆς διακεκριμένων Ἐπιστημῶν, οὐ μὴν παντάπασιν (1) ἀπεχοινισμένων, ὧν ἡ μὲν ἑτέρα τὴν τοῦ (2) διότι ἔχει ἀπόδειξιν, ἡ δὲ λοιπὴ τὴν τοῦ ὅτι. Τὰς δὲ τοιαύτας ἐπιστήμας ὑπαλλήλους κοινότερον οἱ νεώτεροι προσαγορεύουσιν, ὅτι δηλαδὴ ἡ ἑτέρα ὑφ' ἑτέραν τελεῖ. Εἰς κατάληψιν δὲ τούτου, λεπτέον, ὅτι διχῶς ἐνδέχεται λέγεσθαι ἐπὶ τῆς ἕξεων, θάτερον ὑπὸ θάτερον. Ἢ διὰ τὸ τέλος, ἢ διὰ τὸ ὑποκείμενον γένος, καὶ τὰς ἀρχάς. Ἀλλὰ κατὰ μὲν τὸν πρῶτον τρόπον, οὐδεμία θεωρητικὴ Ἐπιστήμη ὑφ' ἑτέραν Ἐπιστήμην τελεῖ. πᾶσαι γὰρ αἱ θεωρητικαὶ ἕξεις, δι' αὑτὰς πορίζονται, καὶ τέλος οἰκεῖον ἐχήκασι καθ' ἑαυτὸ, καὶ οὐδεμιᾷ ἄλλῃ ὑπηρετοῦσιν ἕξει, (τῆς δὲ ποιητικῶν ἕξεων εἰσὶν, αἳ μὴ δι' ἑαυτὰς εἰσὶν ὠφέλιμοι, ἀλλ' εἰς ὑπηρεσίαν ὑπονοοῦνται) τῷ λόγῳ δὲ τὰ ὑποκείμενα γένη, καὶ τῆς κατ' ἐκείνας ἀρχῶν, εἰσίτινες καὶ ἐν ταῖς θεωρητικαῖς ἕξεσιν, ὧν ἡ ἑτέρα ὑφ' ἑτέραν τελεῖ. καὶ τοῦτο συμβαίνει, ἐφ' ὧν τὸ ὑπεκτὸν γένος, ὅπερ ἐπὶ τῆς ἀνωτέρω Ἐπιστήμης θεωρεῖται πάσης κεχωρισμένον ὕλης, ἡ ὑποβεβηκυῖα Ἐπιστήμη θεωρεῖ μετά τινος διαφορᾶς αἰσθητῆς, ὅπερ ἐστὶ μάλιστα προφανὲς ἐπὶ τῆς μαθηματικῶν. ὃν τρόπον ἐνταῦθα ὁ Φιλόσοφος διδάσκει ἔχειν τὴν Μουσικὴν πρὸς Ἀριθμητικὴν, καὶ τὴν Ὀπτικὴν πρὸς Γεωμετρίαν. πρόσθες καὶ τὴν Μηχανικὴν πρὸς Στερεωμετρίαν. καὶ τὴν περὶ τὰ φαινόμενα Ἀστρολογίαν, πρὸς τὴν μαθηματικὴν Ἀστρολογίαν. τὸν αὐτὸν γὰρ ἀριθμὸν, ὃν ἡ Ἀριθμητικὴ πάσης ἀπηλαγμένον ὕλης θεωρεῖ, καὶ ἡ Μουσικὴ ἐξετάζει οὐ καθ' ἑαυτὸν, ἀλλ' ἐν ταῖς φωναῖς. ἡ δὲ φωνὴ ποιότης ἐστὶν αἰσθητή. Τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ Ὀπτικὴ θεωρεῖ τὰς γραμμὰς, ἅπερ εἰσὶ θεαταὶ, ἃς ἡ Γεωμετρία κεχωρισμένας ἐξετάζει καθ' ἑαυτάς. Ὁμοίως καὶ τῆς Στερεωμετρίας, τὰ σώματα καθ' ἑαυτὰ θεωρούσης, ἡ Μηχανικὴ ἢ βάρος ἔχοντα ἐξετάζει ταῦτα. διδάσκουσα ὅπως τὰ μεγάλα βάρη μεταβαίνειν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον δυνατόν. Ὁμοίως δὲ καὶ ἡ περὶ τὰ φαινόμενα ἐν τοῖς ἄστροις παρατήρησις, ᾗ οἱ νεώτεροι Ἀστρολογίαν ναυτικὴν, καὶ ἀγροτικὴν εἰώθασιν ἀποκαλεῖν, ἐξετάζει τὰς ἀπολὰς δὲ δύσεις τῶν ἀστέρων, καὶ ὅλως τὰς

(1) Κεχωρισμένων. (2) Φέρε εἰπεῖν, ἡ ἀριθμητικὴ θεωρεῖ τὸν ἀριθμὸν καθ' ἑαυτὸν, ὅταν καὶ τοῦ διότι ἀπόδειξις ἥκουσεν, ὡς ἐξ αἰτίας. ἡ δὲ μουσικὴ καθὸ ἐν τῇ φωνῇ καὶ ἐκ τῆς ὑγέρων, ὅταν καὶ τοῦ ὅτι εἰκότως ἐστὶν ἀπόδειξις. δοθείσης γὰρ τῆς οὐσίας τοῦ ἀριθμοῦ ἕπεται εἶναι καὶ ἐν φωνῇ. καὶ ἀπὸ τῆς ἄλλων ὡσαύτως. ὡς καὶ ἡ στερεωμετρία θεωρεῖ τὰ σώματα καθ' ἑαυτά, ἡ δὲ μηχανικὴ ἢ βάρος ἔχοντα. διὰ μὴ ἄνευ σώματος, οὔτε βάρος, οὐ μὴν δὲ καὶ ἀνάπαλιν. εἰκότως ἄρα ἡ μὲν ἐκ τοῦ διότι, ἡ δὲ ἐκ τοῦ ὅτι ἐπιχειρεῖ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τὰς ἐν τῷ Οὐρανῷ εἰκόνας ἢ φαίνονται, ἅπερ καθ' ἑαυτὰ ἡ ἐπιστημονικὴ ἀστρολογία θεωρεῖ.

Ἐπειδὴ τοιγαροῦν τὸ ἐπιστητὸν γένος τῆς ὑποβεβηκυίας Ἐπιστήμης ἔλλιπται ὑπὸ τῆς ἀνωτέρω καὶ ὑπερβεβηκυίας, οὐδὲν θαυμαστὸν, καὶ τὰς ἐν τῇ ὑποβεβηκυίᾳ Ἐπιστήμῃ ἀρχὰς, ἀπὸ τῆς αὐτῆς ὑπερβεβηκυίας εἰλῆφθαι, ὡς ἐν τῷ ἑβδόμῳ κεφαλαίῳ τοῦ παρόντος καὶ ἐννάτῳ παραδέδωκεν ὁ Φιλόσοφος. ὅθεν καὶ τὰ συναγόμενα ἐν τῇ ὑποβεβηκυίᾳ Ἐπιστήμῃ, καθ' αὐτὸ προσήκειν τῇ ἀνωτέρῳ Ἐπιστήμῃ διδάσκει. πλὴν εἴτινά εἰσιν ἴδια τῇ ὑποβεβηκυίᾳ, διὰ τὴν προσεθεῖσαν διαφορὰν τῷ ἐπιστητῷ γένει. Ἐπεὶ μέντοι οὐ καθάπαξ ἐστὶ τὸ αὐτὸ ἐπιστητὸν γένος ἀμφοτέραις, ἀλλὰ ἕτερόν τινα τὸ αὐτὸ, ὡς ἐν τῷ ἑβδόμῳ εἴρηται κεφαλαίῳ, διάτοι τοῦτο καὶ ταῦθα καὶ ἀνωτέρω ἐν τῷ ἐννάτῳ κεφαλαίῳ ἐλέγετο, ἐπὶ μὲν τῆς ὑποβεβηκυίας ἐπιστήμης, ἀποδείκνυσθαι τὸ ὅτι ἐστὶν, ἐπὶ δὲ τῆς ἀνωτέρω τὸ διότι ἐστί. τὰς γὰρ (1) αἰτίας τοῦ συναγομένου ἐν τῇ ὑποβεβηκυίᾳ, ἡ ἀνωτέρω ἔχει ἐπιστήμη· ἧς καὶ ἀρχαὶ εἰσὶν οἰκεῖαι.

Ὡς τε ἡ ἀνωτέρω Ἐπιστήμη καὶ ὑποβεβηκυῖα, πῶς μὲν ἐστὶ μία, πῶς δὲ δύο. ἡ γὰρ ἀνωτέρω γένους λόγον φαίνεται ἔχουσα, ἡ δὲ κατωτέρω, εἴδους πρὸς ἐκείνῳ. ὡς τῷ μὲν ἀνωτέρῳ πρὸς τῷ κατωτέρῳ ἔχειν, ὥς περ ἡ περὶ ζῴου φέρε εἰπεῖν Ἐπιστήμη πρὸς τὴν περὶ ἀνθρώπου. Οὐ μέντοι πανταπασιν ὡσαύτως ἔχουσιν. ἡ γὰρ περὶ εἴδους θεωρία, ἐπὶ τῆς αὐτῆς Ἐπιστήμης, προσίθησι τῷ ἐπιστητῷ γένει τῆς γενικωτέρας θεωρίας διαφορὰν οὐσιώδη, καὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιστητοῦ γένους. προσίθησι γὰρ φυσικὴν διαφορὰν, τῷ φυσικῷ ἐπιστητῷ γένει, καὶ γεωμετρικὴν τῷ γεωμετρικῷ. ἐπὶ δὲ τῶν ὑπαλλήλων ἡ ὑποβεβηκυῖα προσίθησι (2) διαφορὰν τῷ γένει τῆς ἀνωτέρω, ἐστὶ πανταπασι κατὰ συμβεβηκὸς, καὶ ἐκτὸς πάσης τῆς ἐκείνου περιοχῆς.

Διαίρεσις τῶν Ἕξεων κατὰ τὸν Φιλόσοφον, καὶ τῶν μερῶν ἑκάστης ἀνάπτυξις.

Τῶν Ἕξεων ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ ἕκτῳ τῆς Νικομαχείων πλείους ἐκτίθησι διαφοράς. Ὑποθεὶς γὰρ τὴν διαφορὰν ἐκείνων εἰς τὰς ἀληθεύ-

(1) Αἱ γὰρ ὑποβεβηκυῖαι ἐκ τῆς ὑστέρου ὑπάρχειν δοκοῦσαι, προχωροῦσιν ἐπὶ τὰς αἰτίας, αἱ δὲ ὑπερβεβηκυῖαι, τὸ ἀνάπαλιν. ὅθεν εἰκότως φησὶν εἶναι τὰς αἰτίας ἐν τῷ συναγομένῳ, ἤτοι συμπεράσματι τῆς ὑποβεβηκυίας. (2) Οἷα ἡ μουσικὴ τὴν φωνὴν τῇ ἀριθμητικῇ, ἥτις φωνὴ πανταπασιν ὑπόζωσε τοῦ ἀριθμοῦ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

θδτικὰς, καὶ μὴ ἀληθδτικάς. τὰς ἀληθδτικὰς Ἕξεις, δι' ὧν θηρώμεθα τ' ἀληθὲς ἐπὶ τῇ πραγμάτων, εἰς πέντε χρικώτερον διανέμει, Νοῦν, Σοφίαν, Ἐπισήμην, Φρόνησιν, καὶ Τέχνην. Αὗται δὲ ὅτι περιέχουσιν ἁπλῶς πάσας τὰς ἐπικτήτους ἀνθρωποπρεπῶς ἕξεις, πρόδηλον. τῷ μὲν γὰρ τῆς Τέχνης ὀνόματι, πᾶσαι αἱ ποιητικαὶ ἕξεις δηλοῦνται, ὥσπερ καὶ τῇ προσηγορίᾳ τῆς Φρονήσεως, πᾶσαι περιέχονται αἱ ἠθικαὶ ἀρεταί. Ἡ δὲ Ἐπισήμη, καὶ Σοφία τῆς αὐτῆς εἰσὶ κλάσεως. ἀμφότεραι γάρ εἰσι θεωρητικαὶ ἕξεις. ὁ δὲ Νοῦς ἐν ἑαυτῷ μόνον, τῆς θεωρητικῆς ἐστὶ πάσεως ἕξις, εἴπουν δύναμις. περὶ ὧν ἑκάστου ῥητέον ἐφεξῆς ὡς οἷόν τε συντετμημένως, εἰς κατάληψιν τῆς ἀπ' ἀλλήλων αὐτῇ διακρίσεως.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΟΟΣ.

ΠΑραιτησαμένοις τὰς διαφόρους σημασίας τοῦ νοὸς, παρὰ τοῖς σχολαστικοῖς εἰώθε λέγεσθαι Νοῦς, ἡ τῶν πρώτων ἀρχῶν ἀντιληπτικὴ ἕξις, ἥτις ἀμέσως προσήκει τῷ νοητικῷ τῆς ψυχῆς μορίῳ, καὶ πορίζεται ἀπὸ τῶν καθ' ἕκασα, συνεργείᾳ τῶν αἰσθήσεων, ὡς ἐν τῷ τέλει τοῦ δευτέρου τῆς παρούσης πραγματείας ὁ Φιλόσοφος διδάσκει, οὗ μὴ φροῦν ποκειμένου τὴν ἡμετέραν ψυχὴν, οὐδενὸς δυνάμεθα τῶν ὄντων λαβεῖν Ἐπισήμην. Καίτοι κατὰ τὸν Φιλόσοφον οὐ πάντη ἐστὶν ὁμολογούμενον, ἕξιν εἶναι τοῦτον ἐπίκτητον, ἀλλὰ μὴ μᾶλλον τινὰ δύναμιν αὐτικὴν τῆς ψυχῆς, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος πέφυκε νοεῖν. δοκεῖ γὰρ αὕτη ἡ δύναμις καθ' ἑαυτὴν ἀποχρώντως ἔχειν, ἄνευ προθήκης ἕξεως ἐπικτήτου, πρὸς ἀντίληψιν τῶν ἀρχῶν, δεξαμενὴ μόνα διὰ τῶν αἰσθήσεων τὰ φαντάσματα. Ὁπώσποτε μέντοι ἔχει ἡ τοιαύτη δύναμις ἐν ἑαυτῇ μένουσα, ἐν ταῖς θεωρητικαῖς ἕξεσι τακτέα ἐστίν. ἀναφερομένη δὲ πρὸς τὰς μετ' αὐτὴν ἕξεις, διαιρεῖται εἰς θεωρητικὸν καὶ πρακτικὸν νοῦν, κατὰ τὴν διαίρεσιν τῶν ἀρχῶν, ὧν ἀντιληπτικὴ οὖσα διατελεῖ.

ΠΕΡΙ ΣΟΦΙΑΣ.

ΠΟλλὰ σημαίνεται διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς Σοφίας, κυρίως δὲ λεγομένη, ἕξιν σημαίνει τῶν ὄντων, ἢ ὄντα εἰσὶ, θεωρητικήν, διὰ τῶν ἀρχηγικωτάτων καὶ πρωτίστων αἰτιῶν, τοῦτο δ' εἰπεῖν τοῦ ὅτου, ἢ ὃ ἐστὶ, κατὰ τὴν περιληπτικωτάτην αὐτοῦ σημασίαν.

Ταύ-

Δημόσιο Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ταύτῃ δὲ ὁ Φιλόσοφος οὐ μόνον τὰ προσεχῶς συναγόμενα διὰ τῆς προτέρων ἀρχῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς ἀρχὰς θεωρεῖν φησί. κυριώτερον δὲ καὶ πρὸ τῆς ἄλλων θεωρεῖ περὶ τῶν πρώτων αἰτίων τῶν παντὸς, οἷον ἐστὶν ὁ Θεὸς, τὰ νοερὰ εἴδη, καὶ ὅσα ἄλλα προσεχῶς μετὰ τὸ πρῶτον ὄν.

Ταύτης τὰ ἴδια ἐκτίθεται ὁ Φιλόσοφος ἐν κεφαλαίῳ δευτέρῳ τοῦ πρώτου τῆς Μεταφυσικῶν. ὅθεν καὶ διαφόροις ἐπωνυμίαις ταύτην γεραίρει. οὐ γὰρ μόνον Σοφίαν, ἀλλὰ καὶ μεταφυσικὴν Ἐπιστήμην, & πρώτην φιλοσοφίαν, καὶ θεολογίαν τινὲς αὐτὴν προσαγορεύεσθαι ἀξιοῖ.

ΠΕΡΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ.

ΟΜοίως δὲ καὶ τῷ τῆς Ἐπιστήμης ὀνόματι ἐπὶ πλειόνων εἰώθασιν Ἕλληνες χρῆσθαι. ἰδιαίτερον δὲ λεχθὲν, ἕξιν σημαίνει τινὰ δι' ἀποδείξεως πορίζομένην. Εἰδικώτερον δ' ἔτι ἐκλαμβάνεται ἡ φωνὴ αὕτη, σημαίνουσα ἕξιν θεωρητικὴν, ἥτις περὶ μέρος τι τοῦ ὄντος καταγίνεται, καὶ οὐ περὶ τὸ ὂν ἁπλῶς ἐννοούμενον. Κατὰ ταύτην δὲ τὴν θεωρίαν καὶ ἡ Μεταφυσικὴ, ἕξις οὖσα δι' ἀποδείξεως πορίζομένη, ἀντιδιαστέλλεται τῇ Ἐπιστήμῃ, ὅτι περὶ τὸ ὂν ἁπλῶς καταγίνεται. ἡ δὲ Ἐπιστήμη εἰδικώτερον εἰλημμένη αὖθις, εἰς Γεωμετρίαν, Ἀριθμητικὴν, Ἀστρολογίαν, καὶ ἄλλας.

ΠΕΡΙ ΦΡΟΝΗΣΕΩΣ.

ΣΗμαίνει δὲ καὶ ἡ Φρόνησις πολλὰ, ἰδίως δὲ λεχθεῖσα ἕξιν σημαίνει τὴν διὰ μακρᾶς θεωρίας, καὶ πείρας τῶν πραγμάτων, καὶ διαφόρων συμπτωμάτων ἐν βίῳ πορίζομένην. Σιωπᾶται δὲ ταύτης ὁ ὁριστικὸς λόγος ἀπὸ τοῦ Φιλοσόφου ἐν τῷ ἕκτῳ τῶν Νικομαχείων τοιοῦτος. ἡ Φρόνησις ἕξις ἐστὶ μετὰ λόγου ἀληθοῦς, διαπεπτομένη πράττουσιν, ὅσα ἀνθρώπῳ εἰσὶν ἀγαθά. καὶ σωπτικώτερον, ὅτι ἐστὶν ἕξις τῶν πρακτέων. Αὕτη δὲ καίτοι μία οὖσα τῷ ὑποκειμένῳ, καὶ ὁλοχερὴς, τῷ λόγῳ μέντοι τριχῇ διαιρεῖται. Ἢ γὰρ τὰ ἑκάστῳ πρακτέα διορίζεται. Ἢ τὰ τῷ οἰκοδεσπότῃ, Ἢ γὲν τὰ πάσῃ τῇ πόλει ἀγαθὰ, καὶ τοῖς Ἡγεμόσι πρακτέα. ὅθεν & φρόνησις ἠθικὴ, ἡ οἰκονομικὴ, ἡ γοῦν πολιτικὴ προσαγορεύεσθαι εἴωθε. Περιέχει δὲ ὑφ' ἑαυτὴν συλλαβοῦσα, πάσας τὰς ἠθικὰς ἀρετάς.

Φρό-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Φρόνησις. { Ἡ μὲν γὰρ περὶ τὰ θρακτέα ἑκάστῳ διοικίζεται.
Ἡ δὲ περὶ τὴν οἰκοδεσπότην.
Ἡ δὲ περὶ τῇ πόλει καὶ τοῖς Ἡγεμόσι.

Φρόνησις. { Ἠθική.
Οἰκονομική.
Πολιτική.

ΠΕΡΙ ΤΕΧΝΗΣ.

Ὥσπερ τῇ ἀξίᾳ ἐν ταῖς διανοητικαῖς ἕξεσιν ἡ Τέχνη ἐστὶν ἐχάτη, οὕτω τῇ ἀναγκαιότητι καὶ εὑρέσει τυγχάνει πρώτη. Αὕτη ἰδίως λαμβανομένη, ἐνοήθη ὑποτεθεῖσθαι, ὅτι ἐστὶ σύστημα ἐκ καταλήψεων ἐγγεγυμνασμένων, πρός τι τέλος εὔχρηστον τῷ ἐν τῷ βίῳ. κατὰ δὲ τὸν Φιλόσοφον εἴποις ἄν, Τέχνη ἐστὶν ἕξις, μετὰ ὀρθοῦ λόγου, κανόνας ἡμῖν παραδιδοῦσα, εἰς ἀπεργασίαν τινὸς ἀσφαλεῖς. Διαιρεῖται δὲ πλεοναχῶς, καὶ πρῶτον εἰς τὰς ἀρχιτεκτονικὰς καὶ ὀργανικὰς, καὶ ἐφεξῆς εἰς ἄλλας, περὶ ὧν οὐκ ἔστι τὰ νῦν μακρηγορεῖν. εἴρηται γὰρ πλατύτερον περὶ τούτων ἐν τοῖς προλεγομένοις, καὶ τῷ βουλομένῳ ἔξεστιν ἀναλέξασθαι περὶ τούτων ἀποράδην ἐν τοῖς λεγομένοις τῷ Φιλοσόφῳ περί τε ἠθικῶν, καὶ ἄλλων.

Τίς ἂν εἴη ἀκριβεστέρα Ἐπιστήμη, καὶ προτέρα.

Τρεῖς τινὰς κανόνας παραδίδωσιν ἡμῖν ὁ Φιλόσοφος ἐν κεφαλαίῳ κγ'. δι' ὧν διαγνῶναι ἔχομεν τὴν ἀκριβεστέραν, καὶ μὴ (1) τοιαύτην Ἐπιστήμην.

Πρῶτος ἐστὶν ὅτι ἡ Ἐπιστήμη ἐφ' ἧς τὸ διότι ἅμα καὶ τὸ ὅτι ἔχομεν, ἀκριβεστέρα ἐστὶν ἐκείνης, ἐν ᾗ μόνον τὸ ὅτι γινώσκεται. Ὁ κανὼν οὗτος χώραν ἔχει ἐν ταῖς ὑπαλλήλοις ἐπιστήμαις, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται.

Ὁ δεύτερος κανὼν εἴληπται ἀπὸ τοῦ ἐπιστητοῦ γένους. ὅσῳ γὰρ μᾶλλον

(1) Καὶ μὴ ἀκριβεστέραν δηλαδή.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

λον κεχώρισαι τῆς ὕλης τὸ ὀπτικὸν γένος, τοσούτῳ μᾶλλον ἡ περὶ αὐτὸ Ἐπιστήμη ἀκριβεστέρα ἐστί. πᾶσα γὰρ ἀφαιρεσία, καὶ ἀσάφεια ἀπὸ τῆς ὕλης προέρχεται. Διατοῦτο Ἀριθμητικὴ κρείττων καὶ ἀκριβεστέρα ἁρμονικῆς. ἡ μὲν γὰρ αὐτοὺς καθ' αὑτοὺς ἐπισκέπτεται τοὺς λόγους τῶν ἀριθμῶν. Ἡ δὲ τοὺς ἐν ταῖς χορδαῖς. καὶ Γεωμετρία Ὀπτικῆς ἀκριβεστέρα, ὅτι ἡ μὲν, τὰ συμβαίνοντα αὐτοῖς καθ' αὑτοῖς τοῖς σχήμασι καὶ ταῖς γραμμαῖς, ἀνύλῳ πάσης ὕλης ἐπισκοπεῖ, ὀπτικὴ δὲ, τὰ συμβαίνοντα ταῖς ὄψεσι, τοιῶς δὲ σχηματιζομέναις.

Τέλος προστίθησι κανόνα ὁ Φιλόσοφος δι' οὗ διδάσκει τὸν περὶ τῶν ἁπλουστέρων Ἐπιστήμων, ἀκριβεστέραν εἶναι, τῆς περὶ τῶν συνθετωτέρων, ὡς ἡ Ἀριθμητικὴ τῆς Γεωμετρίας. ὁ μὲν ἀριθμὸς, ἁπλούστερος τοῦ μεγέθους ἐστί. Τὸ δὲ ἀξιολογώτερον, καὶ ἐντιμότερον ταῖς ἐπιστήμαις, ἐρανίζεται ἀπὸ τοῦ ἐπιστητοῦ γένους. ὅθεν ἡ Μεταφυσικὴ περὶ τὰς χωριστὰς, καὶ νοερὰς οὐσίας καταγινομένη, ἀξιολογώτερα ἐστὶ τῶν ἄλλων, καὶ ἐντιμότερα.

ΠΕΡΙ ΔΟΞΗΣ.

Τούτων οὕτως εἰρημένων περὶ τῶν ἀληθευτικῶν ἕξεων, ἑπόμενον ῥητέον καὶ περὶ τῶν μὴ παντάπασιν ἀληθευτικῶν ἕξεων. περὶ ὧν ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ τέλει τῆς προκειμένης βίβλου διαλαμβάνει. Τούτου δὲ τοῦ γένους εἰσὶ, Δόξα, Πίστις, καὶ εἴτις ἄλλη. Ὁ δὲ Φιλόσοφος ἔτι καὶ περὶ ἀγχινοίας παραδίδωσι, περὶ ὧν καὶ ἡμῖν ἐφεξῆς ῥητέον, ὡς σὺν διὰ βραχέων. Ἡ τοίνυν Δόξα κυρίως λαμβανομένη, ὑπόληψις ἐστὶ τοῦ δυναμένου καὶ ἄλλως ἔχειν, ἢ δι' αὐτὸ τὸ δοξαζόμενον, ἢ διὰ τὸ μέσον, δι' οὗ ἡ δόξα ἐγγίνεται, ἢ διὰ τὸν ἡμέτερον περὶ τὸ πράγματος σύνοιαν καὶ γνῶσιν. ὥς τε ἡ δόξα ἀναγκαίως ἐστὶν ἐλλειπὴς καὶ ἀτελὴς ἐπιστήμη. Τοιγαροῦν ὥσπερ εἰς γένεσιν τῆς τελειοτάτης ἐπιστήμης, τρία ἐξ ἀνάγκης ζητεῖται, πρῶτον αὐτὸ τοῦτο ὃ ἐπιζάμεθα ἀναγκαῖον εἶναι, τουτέστι τὸ κατηγορούμενον ἀναγκαίως ὑπάρχειν τῷ ὑποκειμένῳ. δεύτερον ἐστὶν εἰδέναι ἡμᾶς τοῦτο διὰ τῆς αὐτῆς αἰτίας. καὶ τρίτον μὴ ἀγνοεῖν ὡς ἡ τοιαύτη αἰτία οἰκεία τούτου ἐστὶ, καὶ οὐκ ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν.

Τὸν αὐτὸν τρόπον ἡ Δόξα, ἥτις ἐστὶν ἐπισφαλὴς Ἐπιστήμη, καὶ ἀτελὴς ἢ κατά τι τούτων, ἢ ἐν πλείοσιν ἐλλείπει. Ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων δῆλον γίνεται, ὅτι εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ἐπιστήμων, οὐ δύναται ἅμα περὶ τοῦ αὐτοῦ κατὰ τὰ αὐτὰ, καὶ δόξαν ἔχειν καὶ Ἐπιστήμην, πλείους μέντοι ἐνδέχεται,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ται, δι' ἄλλου, ἢ δι' ἄλλου, ἢ διὰ τοῦ αὐτοῦ μέσου, Δόξαν καὶ Ἐπιστήμην περὶ τοῦ αὐτοῦ ἔχειν.

Τῆς δὲ Δόξης ἐνδέχεται τὸν μὲν ἀληθῆ εἶναι, τὸν δὲ ψευδῆ, καίτοι γε οὐδὲ ἀληθὴς οὖσα, Ἐπιστήμη ἐστὶ διὰ τὰ εἰρημένα. ἔστι δὲ ἐξ οἰκείας φύσεως ἡ Δόξα, ὑπόληψις ὡς εἴρηται ἐπισφαλής. Διαιροῦσι τινὲς τὴν Δόξαν, καὶ ἄλλως, εἰς ἐπωφελῆ, καὶ ἐπιβλαβῆ, καὶ οὐδετέρως ἔχουσαν. ἀλλ' ἡ διαίρεσις αὕτη, ἀπὸ τοῦ δοξάζοντος μᾶλλον, ἢ ἀπὸ τῆς δόξης εἴληπται.

ΠΕΡΙ ΠΙΣΤΕΩΣ.

Παραλιπόντες τὴν Πίστιν, ἥτις ὑπὲρ φύσιν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς εἶναι λέγεται, καὶ τὴν παρὰ τοῖς ἠθικοῖς σεβαστὴν ἀνδρὸς βεβαίκότος καὶ σφαλοῦς σημαίνουσαν, ἡ ἐνταῦθα θεωρουμένη τῷ Φιλοσόφῳ τῇ δόξῃ συνήπται, ὡς μὴ (1) ἄλλως διανοωχυάι ἀλλήλων, ἢ μόνῳ τῷ λόγῳ. ὡς γὰρ ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς περὶ Ψυχῆς ἐδαφίῳ ρηζ' λέγεται, τοιαύτη ἀπαιτεῖται τάξις εἰς γνώσιν δόξης καὶ πίστεως. Πρῶτον φησὶ δίδοται λόγος, τούτῳ δὲ ἕπεται πειθὼ, τῇ δὲ πειστικῇ πίστις, τῇ δὲ πίστει δόξα. δοξάζομεν γὰρ ὅτι πιστεύομεν. πιστεύομεν δὲ ὅτι πεπείσμεθα, πειθόμεθα δὲ διὰ τὸν λόγον. Ὁ δὲ τοιοῦτος λόγος, εἰ μὲν πάντα τύχῃ ἔχων τὰ εἰς Ἐπιστήμην ζητούμενα, οὔτε πίστιν ποιεῖ, οὔτε δόξαν, ἀλλ' Ἐπιστήμην. εἰ δὲ ἐλλείπει κατάτι ὡς εἴρηται, τοιαυτηπὶ εἰμήτι ἄλλο κωλύει, πίστιν ἐμποιεῖ, καὶ δόξαν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀκροωμένων.

ΠΕΡΙ ΑΓΧΙΝΟΙΑΣ.

Ἡ Ἀγχίνοια καίτοι μὴ ἕξεις οὖσα ἐπίκτητος, ἐπεὶ μέντοι ἀναλόγως πως ἔχει πρὸς Ἐπιστήμην, αἰτίας οὖσα γνῶσις καὶ αὕτη, διάτοι τοῦτο ὑπὸ τοῦ Φιλοσόφου ἐντίθεται ἐνταῦθα, καὶ συντόμως παραδίδοται. Ἔστι δὲ Ἀγχίνοια, δυνάμις τις, εἴτουν ἐπιτηδειότης ἔμφυτος τοῦ μέσου ἐν ἀσκέπτῳ χρόνῳ στοχαστική. Ὅσοι δὲ οὕτω καὶ προχείρως τοῦ μέσου καταστοχάζονται, ἀγχίνους ἤκουσαν. ὡς ἔστις ἐρωτηθεὶς, διατὶ ἡ Σελήνη τὸ πρὸς Ἥλιον ἀεὶ ἐλαμπομένη φαίνεται μέρος, ἐννοήσῃ ἀσκέπτως, ὅτι ἀπὸ τοῦ Ἡλίου τὸν ἔλλαμψιν δέχεται. ἢ τὸ αἴτιον τῶν διαφόρων φωτισμῶν τῆς αὐτῆς ἐρωτώμενος, προχείρως φαίη ὅτι ἐστὶ σφαιροειδής.

Ἡ τραγ-

(1) Πίστις ἐστὶν ὑπόληψις διὰ λόγου πειθὼ ἔχουσα.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Η' πραγματεία τῆς ὑστέρων Ἀναλυτικῶν εἰς βιβλία δύο.

- Πρῶτον, ἐν ᾧ ὁ Φιλόσοφος ἐγχειρεῖ περὶ τῆς ἀρχῶν τῆς ἀποδείξεως, καὶ ἰδιωμάτων τῆς αὐτῆς, ἀλλὰ δὴ καὶ ἀντικειμένων, καὶ ὅπως ποτὲ ἄλλως ἀναφερομένων ὅτι τινὶ ὑπάρχειν.
- Δεύτερον, ἐν ᾧ περὶ ὁρισμοῦ σκέπτεται, ἢ πέφυκε γίγνεσθαι μέσον τῆς ἀποδείξεως.

Τρισὶ ζητήσεσι συνεχῆ τὰς ἀξιωματικὰς ἀρχὰς ὁ Φιλόσοφος.

- Η' τῇ ἀναπτύξει τῆς ὅρου.
- Η' ἐκ τῆς κοινῆς ὑπολήψεως.
- Η' δι' ἐπαγωγῆς ἀπὸ τῆς καθ' ἕκαστα.

Τρία τὰ προγινωσκόμενα πρὸ τοῦ συναγομένου δι' ἀποδείξεως.

- Τὸ ζητούμενον, ὅπερ ἐστὶ τὸ κατηγορούμενον τοῦ προβλήματος, ἢ λέγεται τάδος.
- Τὸ διδόμενον, ὅπερ ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον τοῦ προβλήματος.
- Καὶ ὁ μέσος ὅρος ἢπερ συνάπτεται τούτοις, ὃν ζήτουν αἱ ἀρχαὶ ἀποτελοῦσαι.

Τὸ δεύτερον κεφάλαιον τῆς ὑστέρων εἰς ζήτα.

- Πρῶτον, ἐν ᾧ ὁ ὁρισμὸς τοῦ ἐπίστασθαι, ἤτοι τῆς Ἐπιστήμης πεπείρασται.
- Δεύτερον, ἐν ᾧ ὁ ὁρισμὸς τῆς ἀποδείξεως ἐξ ἃ συγκειται τῆς κατ' ἐκεῖνον ἀρχῶν.
- Τρίτον, ἐν ᾧ τὰ γένη ἀπαριθμεῖται τῆς ἀρχῶν τῆς ἀποδείξεως ὁ Φιλόσοφος.

Διαφοραὶ τῆς ἀρχῶν τῆς ἀποδείξεως, τέσσαρες.

- Τὸ ἀληθεῖς εἶναι.
- Τὸ πρώτας εἶναι.
- Τὸ γνωριμωτέρας εἶναι τοῦ συμπεράσματος.
- Τὸ προτέρας εἶναι τοῦ αὐτοῦ.
- Τὸ αἰτίας εἶναι τοῦ αὐτοῦ καὶ οἰκείας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τὸ πρότερον καὶ γνωριμώτερον διχῶς.
- Κατὰ φύσιν,
- Καὶ καθ' ἡμᾶς.

Τῆς ἀποδεικτικῆς ἀρχῆς,
- Τὸ μὲν ἀξίωμα.
- Τὸ δὲ θέσις. ἢ πάντως.
  - Τὸ μὲν ὑπόθεσις,
  - Τὸ δὲ ὁρισμός.

Τὸ κατὰ πάσας ἀρχὰς ἀναγκαῖον διχῶς.
- Κατὰ παντὸς ἢ ἀχωρίστως.
- Καθ' αὐτό, καὶ τούτου ζόποι τέσσαρες.
  - Πρῶτος, καθ' ὃν παραδίδωσιν ὁ Φιλόσοφος ἐκεῖνα λέγεσθαι καθ' αὑτὰ ὅσα ὑπάρχει ἐν τῷ τί ἐστι τῷ ὑποκειμένῳ.
  - Δεύτερος, καθ' ὃν φησὶ κατηγορεῖσθαι, ὧν ἐν τῷ λόγῳ ὑπάρχουσι τὰ ἐνοῖς αὐτὰ ὑπάρχει.
  - Τρίτος, καθ' ὃν φησὶ καθ' αὐτὸ λέγεσθαι, ὅσα μὴ ἐνυπάρχοντα ἄλλοις, εἰσὶ τόδέ τι.
  - Τέταρτος, καθ' ὃν σημαίνεται ἡ σωμάφεια τῆς αἰτίας πρὸς τὸ οἰκεῖον ὑποτέλεσμα.
- Καὶ καθόλου.
  - Κατὰ παντὸς ἢ ἀχωρίστως.
  - Καθ' αὐτό.
  - Καὶ ᾗ αὐτό.

Ἢ τοῦ Ὅτι ἀπόδειξις διχῶς.
- Ἡ μὲν κέχρηται τῷ αἰτιατῷ ὡς μέσον εἰς δεῖξιν τῆς αἰτίας.
- Ἡ δὲ διὰ τῆς πόρρω αἰτίας καὶ μὴ προσεχοῦς εἰς δεῖξιν προβαίνει τοῦ αἰτιατοῦ.

ΕΙΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΙΣ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Τῶν ὑστέρων

ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ.

ΕΝ τῷ δευτέρῳ τῶν ὑστέρων Ἀναλυτικῶν λόγῳ, ὅτι περὶ τοῦ μέσου τῆς ἀποδείξεως ἡ σκέψις γίνεται τῷ Φιλοσόφῳ, εἴρηται ἐν ἀρχῇ τὸ πρώτου. τὸ δὲ μέσον τῆς ἀποδείξεως ὡς τὰ πολλὰ ὁ ὁρισμός ἐστι τοῦ ὑποκειμένου. διὸ καὶ περὶ ὁρισμοῦ ἡμῖν ὀλίγ' ἄττα ῥητέον, παραλιπόντες εἴτινα ἄλλα ἐν τῷ αὐτῷ λέγεται.

Περὶ Ὁρισμοῦ, τί ἐστὶ, καὶ ὁσαχῶς συμβαίνει γίγνεσθαι.

Ὁ Ὁρισμὸς ἐστ' ὅτε πλατύτερον λαμβανόμενος, καὶ τὸ ὁριστὸν περιέχει, καὶ λέγεται λόγος δηλωτικὸς τῆς τοῦ ὁριζομένου φύσεως. Ἰδιαίτερον μέντοι λαμβανόμενος, καθὸ καὶ τοῦ ὁρισοῦ κεχώρισται, θέσις εἶναι λέγεται, δηλωτικὴ τοῦ ὁρισοῦ πράγματος, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ κεφαλαίῳ τοῦ προληφθέντος βιβλίου, καὶ ἐν τῷ δεκάτῳ ὁμοίως τοῦ αὐτοῦ παραδίδωσιν ὁ Φιλόσοφος. Τῶν δὲ ὁρισμῶν, οἱ μὲν τοῦ ὀνόματος εἰσὶν, οἳ καὶ ὀνοματώδεις λέγονται, οἱ δὲ τοῦ πράγματος. Καὶ ὀνοματώδεις μὲν εἰσὶν, οἱ δηλοῦντες τὶ τοὔνομα σημαίνει, οἵπερ καὶ ἐτυμολογίαι λέγονται, ὡς εἰ μεγαλόψυχός τις ῥηθείη, ὁ ἔχων μεγάλως ψυχήν. Τῶν δὲ ὁρισμῶν τὰ πράγματος, οἱ μὲν εἰσὶ τῆς οὐσίας, οἱ δὲ τῶν συμβεβηκότων. καὶ τῆς οὐσίας, ἢ οὐσιώδεις εἰσὶν ὁρισμοὶ, ἢ ἐπουσιώδεις. τούτων, οἱ τοῦ δευτέρου γένους ὑποκεφαὶ ἰδιαίτερον λέγονται, οἵτινες συνεσάναι εἰώθασιν, ἢ ἐκ γένους προσεχοῦς, καὶ συμβεβηκότος ἰδίου, ἢ ἔκτινος χώραν ἔχοντες γένους, καὶ συμβεβηκότος, ἢ ἰδίου, ἢ συνδρομῆς τῶν κοινῶν συμβεβηκότων. ὡς εἴτις φαίη, ἄνθρωπος ἐστὶ ζῶον, ὀρθοπερσπατητικὸν, καὶ τὰ ἑξῆς.

Ὁ δὲ οὐσιώδης Ὁρισμὸς τῶν οὐσιῶν, διχῶς ἔτι διαιρεῖται. ἢ γὰρ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους συνέστηκεν, ὡς παρὰ Φυσικοῖς, ἄνθρωπος λέγεται σῶμα ὀργανικὸν λογικῇ ψυχῇ εἰδοποιηθέν. Ἢ ἐκ γένους προσεχοῦς, καὶ διαφορᾶς οὐσιώδους συνέστηκεν, ὡς παρὰ τοῖς Λογικοῖς, καὶ μεταφυ-

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σικοῖς, ὁ ἄνθρωπος λέγεται, ζῷον, λογικὸν, θνητὸν, νῦν, καὶ ὁπωσήμης δεκτικόν. Καὶ τῆς συμβεβηκότων δὲ οἱ ὁρισμοὶ οὐχ ἁπλῶς λέγονται. ἢ γὰρ ὑπογραφικοί εἰσιν, οἵτινες σωτίθενται τὸν εἰρημένον τρόπον ἀνωτέρω περὶ τῆς ὑπογραφῆς τῆς οὐσιῶν. ἢ οὐσιώδης ἐστὶ τοῦ συμβεβηκότος ὁ Ὁρισμὸς, ὃς τις καὶ ἐκ γένους προσεχοῦς τὸ συμβεβηκότος, καὶ διαφορᾶς οἰκείας σωίσησιν, οἷον τὸ λευκὸν ἐστὶ χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως. ὁ χυμὸς ἐστὶ ποιότης μεταβλητικὴ τῆς γεύσεως, & τὰ ὅμοια.

Οἱ (1) τοιοῦτοι τοιγαροῦν Ὁρισμοὶ καὶ ἐν τῷ τί ἐστι τῆς συμβεβηκότων κατηγορεῖσθαι λέγονται. ἐὰν δὲ Ὁρισμὸς τύχῃ ὢν συμβεβηκότος ἰδίου, τειχῶς διαφέρεται. Ἢ γὰρ αἰτιώδης ἐστὶν, ὃς τυγχάνει δηλωτικὸς τῆς αἰτίας τοῦ ἐριζομένου συμβεβηκότος. οἷον ἡ ἔκλειψις ἐστὶ παρέμπτωσις τῆς γῆς μεταξὺ Ἡλίου καὶ Σελήνης, καὶ ἡ βροντὴ σβέσις πυρὸς ἐν ὕδατι. Ἢ ὑλικὸς ἐστὶν ὁ Ὁρισμὸς τοῦ αὐτοῦ, ὃς τις ἐκ γένους ἰδίου τοῦ συμβεβηκότος, καὶ τοῦ ὑποκειμένου σωίσαται. οἷον θυμὸς ἐστὶ ζέσις τοῦ περικαρδίου αἵματος. ἀπόδειξις ἐστὶ συλλογισμὸς σωτικὸς ἐξ ἀληθῶν, πρώτων καὶ ἀμέσων, καὶ τὰ ἑξῆς. Οὗτοι δὲ ἡ κατὰ ἀφαίρεσιν ἀποδίδονται, καὶ τελικαῦτα τίθεται τὸ ὑποκείμενον ἐν πτώσει πλαγίᾳ. οἷον ἡ σιμότης ἐστὶ κοιλότης ῥινός, ἢ ἐν ῥινί. Ἢ κατὰ τὸ συγκεκριμένον ἀποδίδοται, ὑπίκα τὸ ὑποκείμενον τοῦ συμβεβηκότος τίθεται ἐν ὀρθῇ πτώσει. οἷον τὸ σιμὸν ἐστὶ ῥὶς κοίλη.

Τέλος ὁ Ὁρισμὸς τοῦ συμβεβηκότος σωίσαται ἐξ ἀμφοῖν ἅμα, τοῦτε αἰτιώδους ὁρισμοῦ, καὶ τοῦ ὑλικοῦ. οἷον θυμὸς ἐστὶ ζέσις τοῦ περικαρδίου αἵματος, διὰ ὄρεξιν ἀντιλυπήσεως. καὶ βροντὴ ἐστὶ ψόφος πυρὸς σβεννυμένου ἐν ὕδατι. Τὸν τρίτον τοῦτον τρόπον τοῦ ὁρίζεσθαι παραδίδωσιν ὁ Φιλόσοφος ἐπὶ τοῦ παρόντος, κεφαλαίῳ δεκάτῳ, καὶ φησὶ, τὸν οὐσιώδη Ὁρισμὸν τῆς οὐσιῶν, καὶ τὸν αἰτιώδη τῆς συμβεβηκότων, θέσιν εἶναι ἀναπόδεικτον, τουτέστι δηλωτικὸν τοῦ τί ὅτι τὸ πρᾶγμα. Τὸν δὲ ὑλικὸν Ὁρισμὸν συμπεραίνεσθαι διὰ τῆς ἀποδείξεως. τὸν δὲ τέλειον, ὃς ἐξ ἀμφοῖν σωίσαται, συλλογισμὸν εἶναι φησὶ, τὸ τί ὅτι δεικνῦται, (2) πτώσει μόνῃ τῆς ἀποδείξεως διαφέροντα.

Περὶ

(1) Οἱ οὐσιώδεις ὁρισμοὶ τῆς συμβεβηκότων ἐξ οὐσιῶν ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαι ὡς δηλωτικοὶ τῆς φύσεως τούτων. Οἱ δὲ ἐπουσιώδεις ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι ὡς δηλωτικοὶ τῆς περὶ ἐκείνα. (2) Ἤγουν θέσει διαφέροντα. ἐν μὲν γὰρ τῇ ἀποθέσει κεῖται τὸ αἴτιον, εἶτ' ἐπάγεται τὸ αἰτιατόν. οἷον ὁ θυμούμενος, ὀργίζεται ἀντιλυπῆσαι, τῷ ὀργιζομένῳ ἀντιλυπῆσαι ζέει τὸ περὶ καρδίαν αἷμα. τῷ θυμουμένῳ ἄρα ζέει τὸ περὶ καρδίαν αἷμα. ἐν δὲ τῷ ὁρισμῷ τοὔμπαλιν, θυμός ἐστι ζέσις τοῦ περὶ καρδίαν αἵματος διὰ ὄρεξιν ἀντιλυπήσεως. ἡ γὰρ ὄρεξις τῆς ἀντιλυπήσεως αἴτιον τῆς ζέσεως.

Δήμιος Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

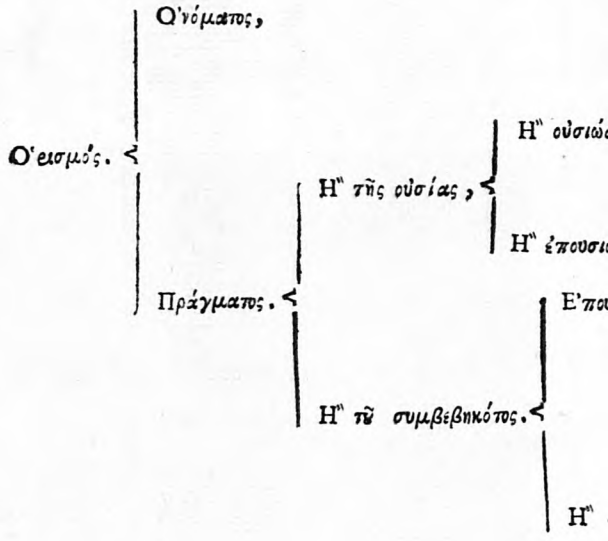

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

- Ἐξ ὕλης καὶ εἴδους, ὃς καὶ φυσικός.
- Ἐκ γένους προσεχοῦς, καὶ διαφορᾶς οὐσιώδους λογικὸς, ἢ μεταφυσικός.

ώδης, ὃς ἢ ὑποχραφικὸς λέγεται.

ουσιώδης οἷος ἐστὶ ἢ ὁ ἐκ τῶν ὁμοίων, ἢ ἐκ τῶν ἐναντίων λαμβανόμενος.

- Τοῦ τί ἐστι δηλωτικὸς, ἢ ἐκ γένους καὶ διαφορᾶς λαμβανόμενος.
- Ἢ αἰτιώδης, ὃς ἐξ αἰτίας συνέστηκεν.
- οὐσιώδης
  - Ἢ ὑλικὸς ἐκ γένους καὶ ὑποκειμένου
    - Ἢ ἐξ ἰδίου ὑποκειμένου
      - Ἢ ἐξ ἀφαιρέσεως.
      - Ἢ κατὰ τὸ συγκείμενον.
    - Ἢ ἐκ μὴ ἰδίου.
- Ἢ συνθετος ἐκ τοῦ αἰτιώδους, καὶ ὑλικοῦ, ὃς θέσει μόνῃ τῆς ὑποδείξεως διαφέρει.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

σικοῖς
δεκτικ
ἢ γὰρ
πέρω π
Οἱ εισμ
οἰκείας
μὸς ἐς
Οἱ
παγορεῖ
τειχῶ
αἰτίας
ππωσι
ἐν ὕδα
τοῦ συ
τοῦ πε
θῶν,
δίδοντ
οἷον ἡ
ἀποδί
ππώσε
Τε
τε αἰτι
δὶς ἄμ
νυμόνο
ὁ Φιλό
δὴ Οἱ ε
αὐαπόδ
Οἱ εισμ
φοῖν ο
ππώσε

(1)
δη
τι
κε
σι
ζ
εἰ κα
τῆς ζέσεως.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Pag. 485.

Περὶ τοῦ γινομένου αἰτίου μέσου ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν.

Ἐπὶ τῆς κυριωτάτης ἀποδείξεως, ἀεὶ τὸ οἰκεῖον καὶ προσεχὲς αἴτιον τοῦ μείζονος ἄκρου, (ἤτοι τοῦ πάθους, εἴτουν ὁ αἰτιώδης ὁρισμὸς τοῦ αὐτοῦ) μέσον γίνεται, εἴτε τῆς οὐσίας τυγχάνει ὢν τοῦ ὑποκειμένου, τουτέστιν ἐνδογενὲς, εἴτ' οὖν ἔξωθεν προσγινόμενον, ὡς ἐπὶ τῆς ἐκλείψεως ἡ παρέμπτωσις τῆς γῆς. τοῦτο δὲ διαπάττεται ὁ Φιλόσοφος, καὶ δείκνυσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἐν κεφαλαίῳ δεκάτῳ τεσσάρῳ. Τὸ τοιοῦτον δὲ (1) αἴτιον ἐνδέχεται εἶναι τῶν τεττάρων αἰτιῶν οὗ. ἐπὶ μὲν τῆς φυσι-

(1) Ἤτοι τὸ γινόμενον μέσον τῆς ἀποδείξεως.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

φυσικῶν ἐπὶ πάντα τὰ γένη τῆς αἰτίας ἀναφερόμενον, ὡς τὰ πολλὰ δὲ τὸ ὑλικὸν καὶ εἰδικὸν αἴτιον, γίνεται μέσον ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν. ἐπὶ δὲ τῆς μαθηματικῶν μόνον τὸ εἰδικόν. γίνεται δὲ ἐν χρήσει (1) τοιαύτη καὶ τὰ λοιπὰ δύο, ἐφ' ὧν τὰ οἰκεῖα αὐτῆς ἀποτελέσματα ζητεῖται.

Τίνα τρόπον θηράσεθαι πεφύκασιν οἱ Ὁρισμοὶ τῆς οὐσίας.

Διτὴ μέθοδος ἐνταῦθα προτίθεται τῷ Φιλοσόφῳ εἰς ζήτησιν, καὶ λῆψιν τῆς Ὁρισμῶν ἐν κεφαλαίῳ δεκάτῳ τρίτῳ. ἡ μὲν διαιρετικὴ, ἡ δὲ σωθετικὴ. καὶ διαιρετικὴ μέν ἐστιν ἡ διαιροῦσα τὸ ἀνώτατον γένος τοῦ ὁριζομένου πράγματος, μέχρι τῆς ἐσχάτης καὶ ἀντιστρόφου διαφορᾶς ἐκείνης, ἢ ἐκ τῆς συλλογῆς πάντων τῶν ἀνωτέρω κατηγορημάτων αὐτοῦ, καὶ τῆς ἐσχάτης καὶ ἀντιστρόφου διαφορᾶς συνιστᾶσι τὸν ὁρισμὸν ὅλον. παραδείγματι τὸ λεγόμενον γίνεται προφανές. Κεῖσθω ζητούμενος ὁ τοῦ ἀνθρώπου Ὁρισμὸς μεθόδῳ διαιρετικῇ. πρὸ δὴ τῆς ἄλλων λητέον ἐστὶ τὸ κυριώτατον τοῦ ἀνθρώπου γένος, φέρ' εἰπεῖν ἡ οὐσία, ἢ τὸ σῶμα. καὶ τοῦτο διαιρετέον ταῖς ἀντικειμέναις διαφοραῖς τῷ ἐμψύχῳ δηλαδὴ, καὶ ἀψύχῳ. ὧν τὸ μὲν οἰκεῖον ἀεὶ προσλαμβάνοντες, τὸ δὲ ἀλλότριον ἀποβάλλοντες, μέχρι τῆς ἐσχάτης διαφορᾶς τῆς ἀντιστρεφούσης τῷ ἀνθρώπῳ, συνιστάμεθα ἐκ τούτου τὸν Ὁρισμὸν ὅλον τοῦ ἀνθρώπου ὧδε. ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ σῶμα ἔμψυχον αἰσθητικὸν λογικόν. Ἐπεὶ δὲ πάντα τὰ ἀνωτέρω περιέχεται ἐν τῷ προσεχεῖ γένει, διὰ τοῦτο ὡς τὰ πολλὰ ἐκ τοῦ προσεχοῦς γένους, καὶ τῆς ἐσχάτης διαφορᾶς, σύγκειται ὁ ὁρισμός. οἷον ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ ζῷον λογικόν. Σωθετικὴ δέ ἐστιν ἡ ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν οὐσιωδῶν κατηγορουμένων κατὰ πάντων τῶν ὑπὸ τὸ ὁριζόμενον ἀποτελοῦσα τὸν ὁρισμὸν ἐκείνου. Εἰς παράδειγμα ταύτης κείσθω ζητούμενον ὁ ὁρισμὸς τοῦ ἵππου. Πρῶτον τοιγαροῦν λητέον τὰ τοῖς καθ' ἕκαστα ἵπποις προσήκοντα. οἷον τὸ εἶναι σῶμα ἕκαστον τούτων ἔμψυχον αἰσθητικὸν, χερσαῖον, τετράπουν. ἅπερ εἰ καὶ ἄλλοις παρὰ τοὺς ἵππους προσήκει, ζητέα ἐστὶ τίς διαφορὰ μόνοις τοῖς ἵπποις προσήκουσα, οἷον τὸ χρεμετιστικὸν, ἐξ ὧν συνάγεται ὁ ὁρισμὸς τοῦ ἵππου. Κἂν τύχῃ ὂν εἶδος ὑπάλληλον τὸ ὁριζόμενον, συναγαγόντες πάντα τὰ προσήκοντα τοῖς ὑπ' ἐκεῖνα εἴδεσιν, ἀποβάλλομεν τὰ ἴδια ἑκάστῳ, καὶ ἐκ τῶν λειπομένων ἅττ' ἐστὶ κοινὰ πᾶσι τοῖς εἴδεσιν, ἀπαρτίζομεν τὸν ὁρισμὸν τῶ ὑπαλλήλε εἴδες.

Δύ-

(1) Ἤτοι μέσον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δεύτερον ἐστὶ λαβεῖν ἐκ τῆς εἰρημένων ὅτι ὁ Ὁρισμὸς, ἐπειδὴ λόγος ἐστὶ δηλωτικὸς τοῦ ὁριζομένου, διὰ τῆς σαφεστέρων πάντως ἀποδοτέος, ἀλλὰ μὴ διὰ τῆς κατὰ μεταφορὰν λεγομένων, ἢ ὁμωνύμως σημαντικῶν, ἀλλ' ἐκ τῆς καθ' αὑτὰ λεγομένων, καὶ συνωνύμως, καὶ σαφεστέρων.

Τρίτον ἐπειδὴ τῆς ὅλης τοῦ ὁριζομένου φύσεως ἐστὶ δηλωτικὸς, περιέχειν πάντα δέον τὰ οὐσιωδῶς ἐκείνου κατηγορούμενα ἀπὸ τοῦ ἀνωτάτου γένους μέχρι τῆς ἐσχάτης διαφορᾶς.

Περιεχομένων δὲ τῆς ἀνωτέρω πάντων ἐν τῷ προσεχεῖ γένει, ἀποχρῆ μόνον τοῦτο λαβεῖν ἐν τῷ ὁρισμῷ μετὰ τῆς ἐσχάτης διαφορᾶς. ὅσα δὲ παρὰ ταῦτα τῷ ὁρισμῷ προσήκοντα εἰσὶν, ἐν ἄλλοις εἴρηται. Ἐκ τῆς εἰρημένων τοιγαροῦν ἀνωτέρω συμβέβηκεν μὴ δίδοσθαι Ὁρισμὸν τῆς ἀνωτάτω γενῶν, οὔτε μιᾶ τῆς καθ' ἕκαστα. τῆς μὲν ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνώτερα γένη ἀφ' ὧν ὁρισθεῖεν. τῆς δὲ ὅτι οὐ συμβέβηκε διαφορᾶς οὐσιώδεσι, καὶ εἰδοποιοῖς.

Ἔκθεσις συντομος.

ΠΕΡΙ ΣΟΦΙΣΤΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΩΝ.

Τέτταρα γένη εἰσὶ τῆς ἐπιχειρημάτων οἷς ἐν τῷ διαλέγεσθαι χρώμεθα, ὡς ὁ Φιλόσοφος ἐπὶ τοῦ παρόντος διδάσκει. Διδασκαλικὸν, Διαλεκτικὸν, Πειρασικὸν, καὶ Ἐριστικόν. Καὶ διδασκαλικὸν μὲν ἐστὶ λόγος, ὁ μὴ ἐκ τῆς τοῦ ἀποκρινομένου δόξης, ἀλλ' ἐκ τῆς οἰκείων ἀρχῶν ἑκάστου τῆς ζητουμένων συλλογιζόμενος εἰς δεῖξιν τοῦ αὐτοῦ. Διαλεκτικὸν δὲ, λόγος ἐστὶν ὁ ἐκ τῆς ἐνδόξων ἑκάτερα συλλογίσασθαι τὰ ἀντικείμενα δυνάμενος.

Πειρασικοὶ δὲ λόγοι εἰσὶν, οἱ ἐκ τῆς δοκούντων τῷ ἀποκρινομένῳ, ἃ ὃν ἀναγκαῖον εἰδέναι διὰ τὴν Ἐπιστήμην ὧν ἐπαγγέλλεται συλλογιζόμενοι, περὶ ἧς τούτου πειρώμεθα. οὗτοι μέντοι ἐν τοῖς Διαλεκτικοῖς λόγοις πλατύτερον λαμβανομένοις περιέχονται.

Τέταρτον εἶδος λόγων ποιοῦσιν οἱ ἐριστικοὶ, οἵτινες ἐκ τῆς φαινομένων μὲν ἐνδόξων, μὴ ὄντων δὲ, γίνονται συλλογιστικοὶ, ἢ μᾶλλον εἶπεῖν δοκοῦσι συλλογιστικοί.

Περὶ τοῦ πρώτου ἐδίδαξεν ὁ Φιλόσοφος ἐν τοῖς Ἀναλυτικοῖς. περὶ περὶ δὲ τοῦ δευτέρου, καὶ τρίτου ἐν τοῖς Τοπικοῖς. λείπεται ἄρα εἰπεῖν

ἐπὶ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ἐπὶ τοῦ παρόντος περὶ τοῦ τετάρτου. Ἔστι τοίνυν ὁ λόγος ἐνταῦθα περὶ τοῦ σοφιστικοῦ τρόπου τῆς διαλέξεως, ὃς καὶ ἐριστικὸς λέγεται.

Σκοπὸς τῆς γνώσεως τῶν σοφιστικῶν λόγων.

Ἡ Γνῶσις τῶν ἐριστικῶν ἐπιχειρημάτων, εἴτουν τῶν σοφιστικῶν παραλογισμῶν, παραδίδοται ἐπὶ τοῦ παρόντος πρὸς τοῦ Φιλοσόφου, οὐχ ἵνα τούτοις χρησώμεθα ἐν ταῖς Ἐπιστήμαις, ἀλλ' ἵνα εἰδότες τούτους, διαγνῶναι ῥᾳδίως, καὶ ἀποκλίνειν ἔχωμεν ἐν ταῖς (1) συζητήσεσιν. Ἐπιγράφεται ἡ πραγματεία περὶ σοφιστικῶν Ἐλέγχων· τοῦτο μὲν, ὅτι πάντες οἱ κατὰ σοφισὰς παραλογισμοὶ, ἐπὶ τινὶ ἄγνοιαν ἀναφέρονται τοῦ ἐλέγχου· τοῦτο δὲ, ὅτι τὸ σκοπιμώτατον τέλος τῶν σοφιστῶν ἐστὶ, δόξαν περιποιήσασθαι τὸ δύνασθαι ἐλέγχειν τοὺς προσδιαλεγομένους· ὡς καὶ αὐτὸ τοῦτο διδάσκει ὁ αὐτὸς ἐπὶ τοῦ παρόντος κεφαλαίου τρίτου.

Τί τὸ τέλος τῶν σοφιστῶν ἐν τῷ παραλογίζεσθαι.

Ἔστι τοιγαροῦν, οὗ σχολάζονται αἱ Σοφισταὶ διαφιλονεικοῦντες, καθόλου μὲν δοκεῖν σοφοὺς εἶναι, μὴ ὄντας τῇ ἀληθείᾳ· τούτῳ ἀποδοῦναι ἐγκρατεῖς γενέσθαι πάντε τούτοις, Ἐλέγχῳ, Ψεύδει, Παραδόξῳ, Σολοικισμῷ, καὶ (2) Ἀδολεσχίᾳ. μάλιστα μὲν προαιροῦνται φαίνεσθαι, ἐλέγχοντες τοὺς προσδιαλεγομένους. τοῦτο δὲ ποιοῦσιν ὁπωσοῦν διάτινος παραλογισμοῦ καταναγκάσωσι τούτους, ἀμφοτέρως δίδοναι τὰ τῆς ἀντιφάσεως μέρια. Ἔστι γὰρ Ἔλεγχος, συλλογισμὸς ἀντιφάσεως, δι' οὗ σωίσταται τὸ ἀντικείμενον τῆς θέσεως τοῦ ὑποκειμένου. Ψεύδει δὲ περιποιοῦνται τὴν τοιαύτην δόξαν, ὁπόταν διαψεύσασθαί τι προφανῶς καταναγκάσωσι τὸν προσδιαλεγόμενον. Παραδόξῳ δὲ, εἰς τὸ παράδοξόν τι ἐγκεῖναι τὸν αὐτὸν ἄγοντες. Σολοικισμῷ δὲ, ὅταν ὁ προσδιαλεγόμενος ἀναγκάζηται, διὰ τὸν παραλογισμὸν σολοικίζειν, ἢ πολλάκις τὸ αὐτὸ πάλιν ἐπαναλαμβάνειν ἐν τῷ αὐτῷ λόγῳ, ὅπερ ἐστὶν ἡ ταυτολογία. Διαιρεῖται δὲ γενικώτερον ἡ πραγματεία διχῶς. ὧν ἐν μὲν τῷ πρώτῳ μέρει ὁ Φιλόσοφος, τὰ εἴδη τῶν σοφιστικῶν ἐπιχειρημάτων ἐξηγεῖται. ἐν δὲ τῷ λοιπῷ τὰς λύσεις τῶν αὐτῶν παραδίδωσιν. ἡμεῖς δὲ ἐφ' ἑκάστου τρόπου ἐκτιθέμενοι, καὶ τὴν λύσιν ἅμα ἐπισυνάψομεν.

Τί

(1) Εἴτουν διαλέξεσιν. (2) Ἤτοι ταυτολογίαι.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Τί ἐστὶ παραλογισμὸς κατὰ σοφιστὰς, καὶ ποσαχῶς συμβαίνει γίγνεσθαι.

Παραλογισμὸς κατὰ Σοφιστὰς, ἐστὶ λόγος ἐκ τῶν δοκούντων ἀληθῶν μὲν, μὴ ὄντων δὲ, φαινόμενος συλλογίζεσθαι. Τούτου δὲ διττή ἐστὶ διαφορά. οἱ μὲν γὰρ παρὰ τὴν λέξιν ἐμποιοῦσι τὴν ἀπάτην, οἱ δὲ ἔξω τῆς λέξεως. Γίνονται δὲ παρὰ τὴν λέξιν Παραλογισμοὶ, ὁπλωϊκὰ διὰ τὴν σύνταξιν τῆς λέξεως σύ τι εἶναι καὶ τὰ δηλούμενα ὑπολαμβάνεται. Οἱ δὲ ἔξω τῆς λέξεως, ὁπλωϊκὰ διὰ τὴν ὁμοιότητα ἁπλῶς σύ τι εἶναι τὰ πράγματα ὑπολαμβάνεται. Τοῦ πρώτου μέρους ἓξ εἰσὶ ξόανα, Ὁμωνυμία, Ἀμφιβολία, Συνθεσις, Διαίρεσις, Προσῳδία, καὶ Σχῆμα λέξεως. Τοῦ δευτέρου μέρους, τοῦ ἔξω δηλαδὴ τῆς λέξεως παραλογισμῶν, εἴδη εἰσὶν ἑπτά. Πρῶτον τὸ παρὰ τὸ συμβεβηκός. Δεύτερον παρὰ τὸ ἁπλῶς ἢ μὴ ἁπλῶς, ἀλλὰ πῇ, ἢ ποῦ, ἢ ποτὲ, ἢ πρός τι, λέγεσθαι. Τρίτον τὸ παρὰ τὴν τοῦ ἐλέγχου ἄγνοιαν. Τέταρτον τὸ παρὰ τὸ ἑπόμενον. Πέμπτον τὸ παρὰ τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν. Ἕκτον, τὸ παρὰ τὸ μὴ αἴτιον, ὡς αἴτιον τιθέναι. Ἕβδομον τὸ παρὰ τὰ πλείω ἐρωτήματα εἰς ποιεῖν.

ΠΕΡΙ ΟΜΩΝΥΜΙΑΣ.

Τῶν παρὰ τὴν λέξιν ἐλέγχων σοφιστικῶν, πρῶτος ἐκτίθεται ὁ παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν, (1) ὅστις ἐστὶ παραλογισμὸς προερχόμενος ἐκ τοῦ τὴν αὐτὴν λέξιν διαφόρων πραγμάτων εἶναι δηλωτικὴν, ᾧ κέχρηνται οἱ σοφιζόμενοι ἐπί τι ἄποπον συνωθούμενοι τὸν προσδιαλεγόμενον. οἷον ὅτι μανθάνουσιν οἱ ἐπιστάμενοι, διὰ τὸ μανθάνειν ῥήματος (ὅπερ σημαίνει τὸ ξυνιέναι χρώμενον τῇ Ἐπιστήμῃ, καὶ τὸ λαμβάνειν τὴν Ἐπιστήμην μὴ ἔχοντα) παραλογίζονται οὕτως. οἱ μανθάνοντες λαμβάνουσι τὴν ἐπιστήμην ὧν μανθάνουσιν, οἱ διδάσκοντες τὴν γραμματικὴν μανθάνουσι τὰ ὑποσημαινόμενα τοῖς παισὶν, οἱ γραμματικοὶ ἄρα λαμβάνουσι τὴν Ἐπιστήμην τῶν ὑποσημαινομένων τοῖς παισὶ μὴ ἔχοντες ταύτην. Συνωθοῦσι γὰρ διὰ τούτου τὸν προσδιαλεγόμενον εἰς τὸ ὁμολογῆσαι τὸν ἐπισάμενον μὴ ἔχειν τὴν Ἐπιστήμην, ὧν ἐπίσαται.

(1) Ὁρισμὸς Ὁμωνυμίας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Ἢ καὶ οὕπως. τὰ δέοντα εἰσὶν ἀγαθὰ, τὰ κακὰ εἰσὶ δέοντα, ἄρα τὰ κακὰ εἰσὶν ἀγαθά. Λύσις.

Ἡ ἀπάτη προέρχεται ὑπὸ τῆς ὁμωνυμίας ὡς εἴρηται. ἀπαντῶμεν δὲ πρὸς ταῦτα, διαιρέσει χρώμενοι τῆς ὁμωνύμου φωνῆς, τὸ μανθάνειν ἐπὶ μὲν τῆς μείζονος ὡς λαμβάνειν τὴν Ἐπιστήμην, ἐννοοῦντες μὴ ἔχοντα, ἐπὶ δὲ τῆς ἐλάττονος ὡς τὸ ξυνιέναι. Ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου παραδείγματος ἀπαντῶμεν διαιροῦντες τὰ σημαινόμενα τῆς τοῦ δέοντος φωνῆς. τὸ γὰρ δέον δηλοῖ τὸ πρός τι χρήσιμον, δηλαδὴ τὸ προσῆκον, καὶ τὸ ἀναγκαῖον. ἐπὶ μὲν οὖν τῇ ἐλάττονι προτάσει τῇ λεγούσῃ τὰ κακὰ εἰσὶ δέοντα, τὸ δέον ἀντὶ τοῦ χρησίμου παρείληπται. χρημάτων γὰρ ἀφαιρέσεις καὶ θείρξεις, καὶ μάστιγες, καὶ τὰ τοιαῦτα, καθ' αὑτὰ ὄντα κακὰ, χρήσιμά ἐστι πρὸς τοὺς δεομένους σωφρονισμοῦ. ἐν δὲ τῇ μείζονι προτάσει τὸ δέον ὡς καθ' αὑτὸ ἀγαθὸν, καὶ οὕπως ἐκ τῆς ὁμωνυμίας χώραν ἔχει ὁ παραλογισμός. Χρὴ τοίνυν ἐπὶ τῆς ὁμωνύμων (1) διαιρέσεως τὰ σημαινόμενα, καὶ οὕπω πρὸς τὸν Σοφιστὴν ὑποκείνεσθαι.

ΠΕΡΙ Α΄ ΜΦΙΒΟΛΙΑΣ.

Μετὰ τὴν ὁμωνυμίαν περὶ ἀμφιβολίας ποιεῖται τὸν λόγον ὁ Φιλόσοφος, ὅτι συγγενεῖς εἰσὶν ἀλλήλαις. ἔστι δὲ ὁ παρὰ τὴν ἀμφιβολίαν παραλογισμὸς, ὁ παρὰ τὴν διάφορον σημασίαν τοῦ λόγου ποιῶν τὴν ἀπάτην, ἢ διὰ τὴν συνταξιν, ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον. οἷον τὸ τύπτειν τὸν πατέρα τοὺς παῖδας οὐκ ἀπρεπές, ὁ Φιλιππίδης Στρεψιάδου ἐστὶ παῖς, ἄρα οὐκ ἀπρεπὲς τύπτειν αὐτόν. ἢ καὶ οὕπως. τὸ βιβλίον ἐστὶ τοῦ Πλάτωνος. τὸ τινὸς ὂν ἐκείνου ἐστὶ κτῆμα. τὸ βιβλίον ἄρα ἐστὶ τοῦ Πλάτωνος κτῆμα. καὶ οὕπως. ὃ, τὶς ὁρᾷ, τοῦτο ὁρᾷ. ὁρᾷ δὲ τὸν κίονα, ἄρα ὁ κίων ὁρᾷ. Λύσις.

Ἐν τοιούτοις παραλογισμοῖς, ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτου ἡ ἀπάτη προέρχεται ὑπὸ τῆς ἀδιαφορίας τοῦ ἀπαρεμφάτου ῥήματος. δυνατὸν γὰρ ἐκληφθῆναι, ὡς τὸν πατέρα ἐνεργοῦντα, καὶ τύπτοντα τοὺς παῖδας, ἢ καὶ ἀνάπαλιν. Ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου ἐν μὲν τῇ μείζονι ἡ γενικὴ πτῶσις δεσποτικῶς καὶ κύριον σημαίνει, ἐπὶ δὲ τῆς ἐλάττονος συγγραφέα. διάφορος ἄρα ἡ σημασία τοίτων, ὅθεν ἡ ἀπάτη. Ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου, ἐπὶ μὲν τῶν προτάσεων, εἰ μέλλουσιν ἀληθεύειν, τὸ, ὃ, καὶ τὸ, τοῦτο, αἰτιατικῆς εἰσὶ πτώ-

(1) Χωρίζειν.

πτώσεως, ἐπὶ δὲ τοῦ συμπεράσματος εἰς ὀνομαστικὴν μεταλαμβάνεται πτῶσιν. διάφορον ἄρα ὑποτελοῦσι σημασίαν ἐπὶ τῆς προτάσεων τῆς ἐν τῷ συμπεράσματι, ὅθεν ἡ ἀπάτη. Διαιρετέον τοιγαροῦν πρὸς τοὺς τοιούτους ὑποκινομένοις κατὰ τὴν διάφορον σημασίαν τοῦ λόγου. ᾗ καθ' ἣν μὲν ὀρθῶς ἔχει τὸ λεγόμενον παύτῃ ἐγκείνουσι, τὴν δὲ λοιπὴν ὑποποιουμένοις.

Τρεῖς παραδίδωσι τρόπους ὁ Φιλόσοφος τῆς παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν καὶ ἀμφιβολίαν παραλογισμῶν. ὧν ὁ μὲν ἐστὶν ὅταν ὁ λόγος, ἢ τοιοῦτόν κυρίως σημαίνει πλείω. Δεύτερον ὅταν εἰωθότες ὦμεν οὕτω λέγειν. Καὶ τρίτον ὅταν τὸ συντεθὲν πλείω σημαίνει, ὅπερ κεχωρισμένον οὐ τι σημαίνει. Παραδείγματι τὰ λεγόμενα γίνεται πρόδηλα. Ἐπὶ μὲν τῆς ὁμωνυμίας πρόδηλα τὰ εἰρημένα. ἐπὶ δὲ τῆς ἀμφιβολίας εἴρηται, ᾗ νυνὶ ἔτω τοιοῦτον. τὸ ληφθῆναι με τοὺς πολεμίους τὴν νίκην μοι περιεποίησεν. οἱ Τρῶες εἰλήφθησαν τοῖς πολεμίοις Ἕλλησιν, ἄρα τοῦτο ἐκείνοις τὴν νίκην περιεποίησεν. Ὁ δεύτερος τρόπος ἐπὶ τῆς κατὰ μεταφορὰν λεγομένων σωίζεται. φαμὲν γὰρ μεταφέροντες πόδας κλίνης, καὶ ὄρους πόδας, καθὰ ὁ παραλογισμὸς συμβαίνει οὕτως. τὸ πόδας ἔχον βαδίζει. ἡ κλίνη, ἢ τὸ ὄρος ἔχει πόδας, ἄρα βαδίζει. Ἢ ᾗ οὕτως. ἡ Ἑκάβη γλωὴ Πριάμου ἐστίν. ἡ πρώτη τῆς τραγῳδιῶν Εὐριπίδου ἐστὶν Ἑκάβη, ἄρα ἡ πρώτη τῆς τραγῳδιῶν Εὐριπίδου γλωὴ Πριάμου. Τοῦ τρίτου ἐστὶ παράδειγμα τὰ ἐκτεθέντα ἐν ἀρχῇ, μάλιστα τὸ πρῶτον. ἀλλὰ καὶ ἔτω. τὰ γράμματα καθ' ἑαυτὸ δεδόσθω σύτι σημαίνειν, ὡς ᾗ τὸ ἐπίστασθαι, συντεθέντα δὲ διττὴν ποιεῖ σημασίαν. οἷον λέγεται Σωκράτην γράμματα ἐπίστασθαι. ἔστι γὰρ εἰπεῖν Σωκράτης ἐπίσταται γράμματα, ἢ τὰ γράμματα ἐπίσταται τὸν Σωκράτην.

Διενήνοχε δὲ ὁ παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν τοῦ τρόπου τοῦ παρὰ τὴν ἀμφιβολίαν, ὅτι ὁ μὲν παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος διάφορα σημαίνοντος τὴν ἀπάτην εἰσάγει. ὁ δὲ παρὰ τὴν ἀμφιβολίαν ἐκ τοῦ λόγου ποιεῖται τὴν πλάνην, δηλοῦτος ᾗ σύ, ἀλλὰ πλείω. ἐκληπτέον δὲ λόγον ἐνταῦθα τὴν τῆς λέξεων συνταξιν, ὄνομα δὲ τὴν λέξιν ἁπλῶς.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Περὶ τῶν κατὰ συνθεσιν Παραλογισμῶν.

Ἡ Συνθεσις παραλογισμός ἐστι, προερχόμενος ἐκ τοῦ συνῆσθαι τῷ λόγῳ, ἅπερ ἐπὶ τῷ πραγμάτων ἀντιδιαστέλλεται. ἔστιν ἄρα Συνθετις ἐπὶ τοῦ παρόντος δύο ἀντικειμένων ἐννοιῶν ἐν τῷ αὐτῷ σύνωσις· οἷον δυνάται ὁ καθήμενος βαδίζειν, ὁ Σωκράτης κάθηται, ἄρα ὁ Σωκράτης καθήμενος δυνάται βαδίζειν. οὕτω καὶ ὁ γράφων, μὴ γράφειν, καὶ ὁ λέγων, μὴ λέγειν.

Ἐπὶ τῷ τοιούτων τοιγαροῦν παραλογισμῶν, εἰ μὲν ἐννοεῖται τὸ καθήμενον, δυνάμιν ἔχειν τοῦ περιπατεῖν, καὶ τὸ γράφον τοῦ μὴ γράφειν, καὶ ἐπὶ τῷ ἄλλων ὁμοίως, οὐδὲν ἄτοπον ἕπεται. ἅμα γὰρ ἐνεῖναι τῷ αὐτῷ, τοῦ μὲν ἑτέρου τῷ ἀντικειμένων τὴν ἐντελέχειαν, τοῦ δὲ λοιποῦ τὴν δύναμιν μόνην, κατὰ φύσιν ἐστὶν ἐπὶ τῷ σπερμάτων καὶ ῥιζῶν τῷ. ἐὰν δὲ ἐννοεῖται τὸν καθήμενον σωσθὸν ἅμα εἶναι καὶ περιπατεῖν, ὡς ἅμα ἐνεῖναι τὰς δύο ἀντικειμένας ἐντελεχείας τῷ αὐτῷ, κάθησιν δηλαδὴ καὶ βάδισιν, ἀπάτη καὶ παραλογισμὸς γίνεται σοφιστικός. πρὸς ὃν ἅπαντα δεῖ, διαιροῦντας τὸν εἰρημένον τρόπον τὰς ἐντελεχείας, καὶ διδόντας μὲν σωζομένην τὴν θατέρου ἐντελέχειαν τῇ θατέρου δυνάμει, ἀναιροῦντας δὲ τὴν σωτήρειαν τῷ ἑκατέρων ἐντελεχειῶν. Παραδείγματα τοῦ κατὰ συνθεσιν παραλογισμοῦ ὁ Ἀριστοτέλης πλείω συντίθεται. ἡμῖν δὲ ἀρκέσει δεύτερον τουτί. Ὁ δυνάμενος κομίσαι ὅσα ἵππος κομίζει, ἰσχύει ὅσα ἵππος. ὁ παῖς δύναται κομίζειν ὅσα ὁ ἵππος κομίζει, ἄρα ὁ παῖς ἰσχύει ὅσα ὁ ἵππος. Ἐπὶ τῆς μείζονος τὸ παραλογισμοῦ τούτου ἀληθεύει ἐννοούμενον, ὡς ὁ παῖς παρὰ μέρος καὶ κατὰ μικρὸν δύναται κομίσαι ὅσα ὁ ἵππος. ὁ δὲ σοφιστὴς ἐπὶ τῆς ἐλάττονος σφάλλεται εἰς τὸ τοῦ ἵππου φορτίον, κομιζόμενον δηθεν ὑπὸ τοῦ παιδὸς, ὅπερ οὐκ ἀληθές.

ΠΕΡΙ ΔΙΑΙΡΕΣΕΩΣ.

Διαίρεσις ἐστὶ παραλογισμὸς ἀντικείμενος τῷ παρὰ τὴν συνθεσιν, προερχόμενος ὑπὸ τοῦ διαιρεῖν ἐπὶ τῆς λέξεως ἃ σωτιθέναι δεῖ, οἷον τὰ δύο καὶ τρία εἰσὶ περιττὰ καὶ ἄρτια, τὰ πέντε εἰσὶ δύο καὶ τρία. ἄρα τὰ πέντε εἰσὶ περιττὰ καὶ ἄρτια. Ἡ ἀπάτη ἐστὶν ἐν τούτοις ὅτι τὰ

δύο

δύο καὶ τρία οὐκ εἰσὶ πολλά, ὅτι μὴ σύνεσμενα, ὁ δὲ παραλογισμὸς ἐπὶ τῆς μείζονος διαιρεῖ ταῦτα. οὐ γὰρ εἰσὶ περιττὰ ἅμα καὶ ἄρτια, ὅτι μὴ διῃρημένα. τὰ γὰρ δύο ἐστὶν ἕτερον εἶδος, καὶ τὰ τρία ὁμοίως ἕτερον εἶδος, ταῦτα δὲ συναπτόμενα γίνεται σὺν εἶδος πενταδικόν. εἰσὶ γὰρ τὰ δύο καὶ τρία ὑλικῶς σὺν, οὐχὶ εἰδικῶς. Ἢ καὶ οὕπως. τὸ μεῖζον ἐστὶ τοσοῦτον ὅσον τὸ ἔλαττον καὶ ἔτι πρός. τὸ ἴσον ἐστὶ τοσοῦτον ὅσον τὸ ἔλαττον, καὶ ἔτι πρὸς, ἄρα τὸ ἴσον ἐστὶ μεῖζον. δέον δὲ πρὸς τούτους ἁπανταῖν (1) καὶ τὸ συνημμένως καὶ διῃρημένως.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΩΔΙΑΣ.

Ὁ παρὰ τὴν προσῳδίαν παραλογισμὸς προέρχεται ἀπὸ τῆς διαφόρου σημασίας τῆς παρὰ τὴν προσῳδίαν τῆς λέξεων ἐγγινομένης. ὡς ὁ εἰπὼν ἐπὶ διαθήκης ἐγγράφω, ἐχέτω τάμὰ πάντα λέων. ἦσαν γὰρ υἱοὶ, Λέων, καὶ Παντολέων. ὧν ἑκάτερος ἀποκρούειν ἐπειρᾶτο τὸν ἕτερον διὰ τὴν διάφορον σημασίαν τῆς λεγομένων, παρὰ τὴν προσῳδίαν. καὶ τὸ, τοῦ νόμου προσάσσοντος, πόρνη λιφθεῖσα χρυσία φέρουσα δημοσία ἔχω. εἰ βούλει δὲ καὶ ἄπως. ὁ ἐπὶ γῆς κύων ζῶον ἐστὶν, ὁ ὑπερεῖδων τὴν σέλλα κίων ἐστὶν, ἄρα ἐστὶ ζῶον. Εἰς ἐπίλυσιν τοιγαροῦν τῆς τοιούτων διαιρετέον κατὰ τὴν διαφορὰν τῆς προσῳδίας καὶ ὀρθογραφίας. οἱ γὰρ ἀρχαῖοι οὐκ ἐχρῶντο σημείοις δηλωτικοῖς τῆς προσῳδίας.

Περὶ τοῦ παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως παραλογισμοῦ.

Ὁ δὲ παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως ἀπάτη ἐν τοῖς ὁμοιοκαταλήκτοις, ἢ ἄλλως πως ὁμοιοσχήμοις συμβαίνει γίνεσθαι λέξεσιν. οἷον ἐπειδὴ ὁ Καλλίας ἐστὶν ἄρρεν, ἐστὶν εἰπεῖν καὶ θηλίας εἶναι ἄρρεν, καὶ εἰ τὸ ποιεῖν ἐστὶν ἐνεργεῖν, καὶ τὸ πάσχειν ἔσαι ὁμοίως ἐνεργεῖν. Ἀλλ' ἐπὶ τούτων οὐ πάνυ λανθάνει ὁ ἀπατῶν. διαιρετέον δὲ καὶ ταῦτα κατὰ τὴν σημασίαν τῆς λέξεων.

(1) Τὸ συνημμένως καὶ διῃρημένως διχῶς ἑκάτερον ἅμα ἐννοεῖται ἀμφὶ τὸ ἴσον. τὸ γὰρ ἴσον εἰ μὲν συνημμένως τῷ οὗ ἐστιν ἴσον λάβωμεν, ἔστι διῃρημένως ἐποῆσαι πρὸς τὸ ἔλαττον. εἰ δ' αὖθις λῶ μὲν τὸ ἴσον πρὸς τὸ οὗ ἐστὶν ἴσον διῃρημένως λάβωμεν, πρὸς τὸ ἔλαττον συνημμένως ἵνα λαβεῖν, καὶ μὴ εἰς ἀνάπαλιν. ὅταν τὸ ἴσον συνημμένως λαμβανόμενον τῷ ἐλάττονι ἀληθῶς ἐστι μεῖζον, καὶ τότε οὐκ ἔστι τὸ ἴσον καθὸ ἴσον μεῖζον, ἀλλὰ καθὸ ὑπερέχει τοῦ ἐλάττονος λέγεται μεῖζον. ὁ δὲ σοφιστὴς ἐννοεῖ τὸ ἴσον κατὰ τὸν πρῶτον τρόπον, ὅπερ ἄτοπον.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Περὶ τῶν ἐκτὸς τῆς λέξεως παραλογισμῶν.

Τῶν ἔξω τῆς λέξεως παραλογισμῶν πρῶτος ἐκτίθεται ὁ παρὰ τὸ συμβεβηκὸς λεγόμενος. πάντες δὲ οὗτοι τὴν ἀπάτην ποιοῦσιν οὐ παρὰ τὴν σημασίαν τῆς λέξεως ἢ ἁπλῶς οὔσης, ἢ συμπλεκομένης μεθ' ἑτέρων, ἀλλ' ἐν τῇ διαφόρῳ συμπλοκῇ τῶν πραγμάτων. συμβαίνει δὲ οὕτως, ἵνα οἰόμεθα τὸ ὑπάρχον τινὶ ὑποκειμένῳ, καὶ πᾶσι τοῖς ἐκείνου συμβεβηκόσιν ὑπάρχειν. οἷον ὁ Σωκράτης διαλέγεται, ὁ Σωκράτης ἐστὶ λευκός, ἄρα τὸ λευκὸν διαλέγεται. ἢ ὅταν οἰόμεθα τὸ προσῆκον τινὶ ἀπόμῳ, καὶ παντὶ τῷ εἴδει προσήκειν. ὡς ἐπὶ τούτου τοῦ παραδείγματος. ὁ Πλάτων ἐστὶν ἕτερος τοῦ Σωκράτους. ὁ Σωκράτης ἐστὶν ἄνθρωπος, ἄρα ὁ Πλάτων οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος. Ὅπερ εἰμὶ ἐγὼ, σὺ οὐκ εἶ. ἐγὼ εἰμὶ ἄνθρωπος, σὺ ἄρα οὐκ εἶ ἄνθρωπος. Καὶ οὕτως, ὅτι ἐστὶν ἐν Ζακύνθῳ, οὐκ ἔστιν ἐν Ἰθάκῃ. ἀλλὰ μὴν ἐν Ζακύνθῳ εἰσὶν ἄνθρωποι, ἄρα οὐκ εἰσὶν ἐν Ἰθάκῃ.

Ἐπιλυόμεθα δὲ τοὺς τοιούτους παραλογισμοὺς διαιρέσει χρώμενοι τῆς διαφορᾶς καθ' ἣν λέγεταί τι προσήκειν, ἢ μὴ προσήκειν, καὶ εἶναι, ἢ μὴ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

μὴ εἶναι. συμβέβηκε γὰρ τῷ Πλάτωνι ἕτερον εἶναι Σωκράτους, οὐχὶ δὲ καὶ ἕτερον ἀνθρώπου. ὁ δὲ σοφιστὴς διὰ τὸ συμβεβηκὸς καὶ τῆς οὐσίας ἀποστερεῖ.

Ἔ᾽στι καὶ τοὺς τοιούτους παραλογισμοὺς ἐπὶ τὸν ἐχόμενον τρόπον ἀναγαγεῖν. ἴδιον γὰρ τούτου τὸ παρὰ τὸ συμβεβηκὸς ποιεῖν τῷ ἀπάτῳ. οἷον τὸ ξανθὸν ἐστὶ χρῶμα, τὸ μέλι ἐστὶ ξανθὸν, ἆρα τὸ μέλι ἐστὶ χρῶμα. Ἢ καὶ ἐν δευτέρῳ σχήματι. τὸ μέλι ἐπίτασιν καὶ ἄνεσιν οὐκ ἐπιδέχεται. τὸ γλυκὺ ἐπίτασιν καὶ ἄνεσιν ἐπιδέχεται, ἆρα τὸ μέλι οὐκ ἔστι γλυκύ. καὶ τὰ τοιαῦτα, ἅπερ παρὰ τὸ συμβεβηκὸς τῷ ἀπάτῳ ποιοῦσι. τὸ γὰρ γλυκὺ οὐκ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀσιωδῶς, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς διὰ τὴν ἐπιμιξίαν.

Περὶ τοῦ κατά τι, καὶ ἁπλῶς παραλογισμοῦ.

Ὁ δὲ παρὰ τὸ κατά τι καὶ ἁπλῶς ἔλεγχος, παραλογισμός ἐστι συμβαίνων ἐν οἷς τὸ κατά τι ἀληθεῦον, ὡς ἁπλῶς ἀληθεῦον λαμβάνεται. Ἁπλῶς δὲ λέγεται τὸ ἄνευ προσθήκης λεγόμενον. οἷον σοφὸς ἀνήρ. Τὸ δὲ κατά τι, τὸ μεπά τινος προσθήκης λεγόμενον, ὡς τὸ κατὰ μέρος εἰπεῖν, ἢ καταχρηστικῶς, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως. οἷον σοφὸς τοῦ κλέπτειν, ἢ λευκὸς τοὺς ὀδόντας. Ἔξεστι παραδοῦναι ἀπὸ τοῦ ἁπλῶς ἐπὶ τὸ κατά τι ἐπιχειρεῖν, ὡς ἐπὶ τῶν σωμάτων. οἷον ὁ Κόραξ ἐστὶ μέλας ἁπλῶς, καὶ ὁ Κόραξ ἐστὶ μέλας τὸ ῥῦγχος. ἐπὶ δὲ τῶν ἕξεων οὐκ ἀληθεύει. οἷον ὁ Σωκράτης ἐστὶ σοφὸς, ὁ Σωκράτης ἄρα ἐστὶ σοφὸς τῷ σκυτοτομικῷ. Ἀπὸ δὲ τοῦ κατά τι ἐπὶ τὸ ἁπλῶς ἐπιχειρεῖν ἀληθεύει, ὁπλοίκα τὸ προσιθέμενον οὐδεμίαν ἐλάττωσιν σημαίνει τοῦ ᾧ προσίθεται. οἷον ὁ Σωκράτης ὀρθῶς λέγεται, ὁ Σωκράτης ἄρα καὶ ἁπλῶς λέγεται. Ὁπλοίκα δὲ ἡ προσθήκη ἐλάττωσιν σημαίνει τοῦ ᾧ προσίθεται, οἷον ὁ Σωκράτης ἐστὶν ἄνθρωπος τεθνηκώς, ἆρα ἐστὶν ἄνθρωπος ἁπλῶς εἰπεῖν οὐκ ἀληθεύει. καὶ ὁ αἰθίοψ ἐστὶ λευκὸς κατὰ τοὺς ὀδόντας, ἆρα ἐστὶ λευκὸς ἁπλῶς φαίαι οὐκ ἀληθές. Καὶ οὕτως πᾶς ποιητὴς ἐστὶν ἄνθρωπος, ὁ Ὅμηρος ἐστὶ ποιητὴς, ἆρα ὁ Ὅμηρος ἐστὶν ἄνθρωπος. ἄνθρωπος δὲ ὢν καὶ ἐσθίει, καὶ διαλέγεται. λανθάνει γὰρ ἐν τούτοις ὁ σοφιστὴς παρὰ τὸ ποτέ. τοῦ γάρ ποτε ὁ Ὅμηρος ἄνθρωπος, νῦν δὲ οὐκ ἔστι. Καὶ οὕτως. οἱ σοφοὶ εἰσὶ σεπτοὶ, οἱ τῷ κλεπτικῷ ἄρισοι εἰσὶ σοφοὶ τῷ κλεπτικῷ. ἆρα οἱ τῷ κλεπτικῷ ἄρισοι, εἰσὶ σεπτοί. Καὶ οὕτως. πᾶν τὸ ὑποπτον βαδίζει κινούμενον ὑφ᾽ ἑαυτοῦ. οἱ πλέοντες ἐπὶ τῆς θαλάττης

Ταῦροι

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βόλου

Ταῦροι εἰσὶν ὑποπόδες κινούμενοι καθ' ἑαυτούς, ἄρα βαδίζουσιν ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Ἐπιλυόμεθα τοιγαροῦν τοὺς τοιούτους παραλογισμοὺς διαιροῦντες τὸ ἁπλῶς, καὶ κατά τι, καὶ πού, καὶ ποτὲ, καὶ νυνὶ, καὶ τὰ τοιαῦτα.

Περὶ τοῦ παρὰ τὴν ἄγνοιαν ἐλέγχου.

Ὁ Παρὰ τὴν ἄγνοιαν τοῦ ἐλέγχου παραλογισμὸς ἀπάτη ἐστὶ συμβαίνουσα διὰ τὴν ἄγνοιαν τῆς ἀντιφάσεως. ὁ γὰρ ἔλεγχος συλλογισμός ἐστιν ἀντιφάσεως, ὡς εἴρηται. ὅς τις λυσικὰ φαίνεται σωσαγωγὼν τὴν ἀντίφασιν, μὴ σωσάγων τῇ ἀληθείᾳ, λέγεται σοφιστικὸς ἔλεγχος. οἷον ὁ τριαδικὸς ἀριθμὸς ὑπερέχει τὸν δυαδικὸν, καὶ οὐχ ὑπερέχει τὸν τετραδικόν. ἄρα ὁ αὐτὸς καὶ ὑπερέχει τὸν ἀριθμὸν, καὶ οὐχ ὑπερέχει τὸν ἀριθμὸν, ὅπερ ἐστὶν ἀντίφασις. Ἡ ἀπάτη συμβαίνει ὅτι τὸ ὑπερέχειν καὶ μὴ ὑπερέχειν οὐ πρὸς τὸ αὐτὸ λέγεται, ὅπερ ζητεῖται ἀναγκαίως ἐπὶ τῆς ἀληθοῦς ἀντιφάσεως. Καὶ οὕτως. τὰ δύο τοῦ μὲν ἑνὸς διπλάσια, τῷ δὲ τριῶν οὐ διπλάσια. τὰ δύο ἄρα διπλάσια καὶ οὐ διπλάσια. καὶ τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ αὐτὸ ὠδί. ἡ Ἐγχέλυς διπλασία κατὰ μῆκος (1) λεθρίου, καὶ οὐ διπλασία κατὰ πάχος. τὸ αὐτὸ ἄρα διπλάσιον τοῦ αὐτοῦ, καὶ οὐ διπλάσιον. Τοῦ αὐτοῦ δὲ πρὸς τὸ αὐτὸ, καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ τοιοῦτον, καὶ μὴ τοιοῦτον, ἔστω παράδειγμα. εἰ ὁ αὐτὸς γεγονώς ποτε τινὸς μαθητὴς, ὕστερον γέγονε διδάσκαλος τοῦ αὐτοῦ, ὁ αὐτὸς ἔσται διδάσκαλος τοῦ αὐτοῦ καὶ οὐ διδάσκαλος. ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον, ἄρα καὶ τὸ δεύτερον.

Ἐπὶ τοῦ πρώτου παραδείγματος ἡ ἀπάτη συμβαίνει διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ πρὸς τὸ αὐτό. ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ κατὰ τὸ αὐτό. ἐν τῷ τρίτῳ δὲ διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ ἅμα. εἴρηται δὲ ὁ προκείμενος τρόπος παρὰ τὴν ἄγνοιαν τοῦ ἐλέγχου ἰδίᾳ παραλογίζεσθαι, οὐχ ὅτι μὴ πάντες οἱ τρόποι τῶν σοφιστικῶν παραλογισμῶν ἀπατῶσι παρὰ τὴν ἄγνοιαν τοῦ ἀληθοῦς ἐλέγχου, (πάντες γὰρ δι' ἔλλειψιν τινὸς τῶν πρασκόντων τῷ ἀληθεῖ ἐλέγχῳ τὴν ἀπάτην ποιοῦσιν) ἀλλ' ὅτι ἐπὶ τούτου μὲν προφανὴς ἡ ἔλλειψις γίνεται τοῦ ἐλέγχου, ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ἐστὶ καὶ ἄλλα αἴτια τῆς γινομένης ἐν ἑκάστῳ ἀπάτης, ὡς που δεδήλωται.

Περὶ

(1) Εἶδος ἰχθύος.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Περὶ τοῦ παραλογισμοῦ τὸ ζητούμενον ὡς ὁμολογούμενον λαμβάνειν.

Ὁ Παρὰ τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν παραλογισμὸς συμβαίνει, ὁπόταν τὸ ἀμφισβητούμενον ἢ ζητούμενον λαμβάνεται ἐπί τινος τῶν προτάσεων. Συμβαίνει δὲ τοῦτο πολλαχῶς. ἢ γὰρ τὸ αὐτὸ ἐν διαφόροις ὀνόμασι λαμβάνεται ὡς ἀμφισβητούμενον. εἰ ὁ Σωκράτης καλέγεται, φαίντις, ὁ Σωφρονίσκου υἱὸς καλέγεται. ὁ Σωκράτης ἐστὶ Σωφρονίσκου υἱός, ἆρα ὁ Σωκράτης καλέγεται. Ἢ ὅτε ἐν τῷ ὁρισμῷ τοῦ ἀμφισβητουμένου λαμβάνεται τὸ αὐτό, ὡς εἴτινος ἀμφισβητοῦντος, εἰ ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ γεωμέτρης, τὸ ζῶον λογικὸν θνητὸν ἐστὶ γεωμέτρης, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ ζῶον λογικὸν θνητόν, ἆρα ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ γεωμέτρης. Ἐπιλυόμεθα δὲ τοὺς τοιούτους παραλογισμοὺς ἀναιροῦντες τὴν πρότασιν ἐφ' ἧς τὸ ἀμφισβητούμενον λαμβάνεται, ὡς ὁμολογούμενον.

Περὶ τοῦ παρὰ τὸ ἑπόμενον τοῦ ἐλέγχου.

Ὁ Παρὰ τὸ ἑπόμενον παραλογισμὸς συμβαίνει, ὁπόταν οἰόμεθα ἀντιστρέφειν τὸ ἑπόμενον τῷ ἡγεμόνι, μὴ ἀντιστρέφον τῇ ἀληθείᾳ. οἷον, τὸ νύκτωρ πλανᾶσθαι ἕπεται τοῖς κλέπταις, καίτοι μὴ μόνοις. ὁ δὲ σοφιστὴς παραλογίζεται οὕτως. ὁ νύκτωρ πλανώμενος, κλέπτης. οἱ φρουροὶ νύκτωρ πλανῶνται, ἆρα κλέπται. ἢ ὁ καλλωπιζόμενος ἐστὶ μοιχός. ὁ Σωκράτης καλλωπίζεται, ἆρα μοιχός. Καὶ ὅπως. ὁ χυμὸς ὁ τὸ χρῶμα πυρρὸς ἐστὶ μέλι. ἡ χολὴ χυμός ἐστὶ τὸ χρῶμα πυρρός, ἆρα ἡ χολὴ ἐστὶ μέλι. Καὶ ὑποθετικῶς, εἰ ἐστὶ γεωμέτρης, ἐστὶ καὶ ἄνθρωπος, ἀλλὰ μὴν ἐστὶν ἄνθρωπος, ἆρα καὶ γεωμέτρης. Τοὺς τοιούτους παραλογισμοὺς ἐπιλυόμεθα, μὴ ἀποδεχόμενοι τὸ ἑπόμενον ἀντιστρέφον, ἀλλ' ἀναιροῦντες τὴν πρότασιν.

Περὶ τοῦ τὸ μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον λαμβάνοντος παραλογισμοῦ.

Ὁ Παρὰ τὸ μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον λαμβάνων παραλογισμὸς συμβαίνει ὁπηνίκα λαμβάνεται ὡς αἴτιον τινός, τὸ δοκοῦν μὲν εἶναι αἴτιον,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

τιον, μὴ ὂν δὲ τῇ ἀληθείᾳ. οὐ πολλὴ χρῆσις ἐστὶ παρὰ τοῖς χυδαίοις, ἢ μὴ πεπαιδευμένοις ἀνθρώποις. οἷον ὁ Νεοόρειος λιὼ σοφὸς, οὗτος ἥμαρτε περὶ τλιὼ πίστιν, ἆρα οἱ σοφοὶ ἁμαρτάνουσι περὶ τλιὼ πίστιν, καὶ ἡ σοφία ἐστὶν ἀποβλητος. Καὶ οὕτως. οὐδὲ, κἀκεῖνος ὁ ἱερεὺς ἀπάγωγοι καὶ αἰσχρῶς βιοῦσι. Καὶ οὕτω. τοῖς προεδρῶσι καὶ ἡγουμένοις ἀνδράσι πειστέον κατὰ πάντα. οἱ ἐπίσκοποι καὶ μοναχοὶ εἰσὶ προεδρῶτες καὶ ἡγούμενοι ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἆρα τοῖς ἐπισκόποις καὶ μοναχοῖς πειστέον κατὰ πάντα. Ἐπιλυόμεθα δὲ & τοὺς τοιούτους παραλογισμοὺς, ἀναιρουῦτες τλιὼ τρόπαιν, ἐν ᾗ τίθεται τὸ μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον. ἐν δὲ τοῖς μὴ ὀρθῶς ἐσχηματισμένοις, ἀναιρετέα ἐστὶν ἡ ἐπιφορὰ, καὶ ἀποδοτέον τῆς ἁμαρτίας τὸ αἴτιον, ὅτι ἐστὶν ἡ ἀμαθία περὶ ἐκεῖνο ἐν ᾧ σφάλουσι, καὶ τῆς ἀναγωγῆς καὶ αἰσχρότητος τὸ τῆς προαιρέσεως διάστροφον, οὐχὶ ἡ ἱερωσύνη.

Περὶ τοῦ τὰ πολλὰ ἐρωτήματα ἓν ποιεῖν παραλογισμοῦ.

Ὁ Παρὰ τὸ τὰ πολλὰ ἐρωτήματα ἓν ποιεῖν παραλογισμὸς, ἁπάντων ἐστὶ προερχομένη ἀπὸ τοῦ μιᾷ ἀποκείσει πρὸς πολλὰ ἐρωτήματα ἀπαντᾶν. ὡς εἴτις φαίη, πότερον ἡ γῆ, ὁ ἄνθρωπος, θάλασσα ἐστί; πρὸς ὃ μιᾷ ἀποκείσει ἀπαντᾶν ἀξιώσοι, διὰ τὸ κοινὸν ἀξίωμα, ὅτι περὶ παντὸς ἐστὶν ἀληθὲς καταφᾶναι, ἢ ἀποφᾶναι. Ἢ οὕτως. πότερον Σωκράτης ἐστὶ κομήτης, φαλακρὸς, ἢ ἄλλο; καὶ ὁ ἄνθρωπος ζῶον ἐστὶ λογικὸν ἄλογον, ἢ οὔ; εἰ γὰρ ἁπλῶς πρὸς τοῦτο ἀπαντᾶν ἀξιώσειεν ὁ σοφιστὴς, ψεῦδος ἔπεται. διὸ ἐν τοῖς τοιούτοις διβλαβητέον, ἵνα μὴ ἁπλῶς ἀπαντῶμεν πρὸς πολλὰς ἐρωτήσεις, ἀλλὰ διαιροῦντες, καὶ τὸ μὲν, διδόντες, ὅπερ ἀληθεύει, τὸ δὲ, ἀναιροῦντες, ἢ καὶ ἀμφότερα. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν σοφιστικῶν ἀποχρήσει ἐλέγχων. πλείω δὲ περὶ τούτων ἐπιμελεῖσθαι οὐκ ἀναγκαῖον. ἔστι γὰρ ἐντυχεῖν εἰς πλάτος τοῖς τοιούτοις παρὰ τοῖς σχολαστικοῖς τῶν ἀριστοτελικῶν συγγραμμάτων. διὸ πέρας ὑποθετέον τῇ λογικῇ πραγματείᾳ. περὶ ἧς πληρέστερον μὲν τὸ καθαρχὰς, ἐπιτομώτερον δὲ περὶ ποῦ τὸ τέλος ἐχρησάμεθα τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ βραχύτητί τε τοῦ χρόνου ἐπειχόμενοι, καὶ ταῖς ἄλλαις ταῖς ἀπὸ τοῦ καιροῦ περισάσεσιν. ἀποχρόντως μέντοι περὶ τῶν ἀναγκαίων, μάλιστα μὲν τῆς ἀποδεικτικῆς μεθόδου, τῆς τε ἀποδόσεως τῶν ὁρισμῶν, καὶ τῆς διαιρέσεως τῶν ὄντων, καὶ νὴ δία πάσης τῆς συλλογιστικῆς μεθόδου, εἰρήκαμεν, ἅπερ εἰσὶν ἔργα τῆς λογικῆς τέχνης, ἀναγκαῖα εἰς ζήτησιν καὶ διάγνωσιν τῆς ἀλη-

θείας,

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ληθείας, καὶ τῆς ἐπισημῶν ἀπόκτησιν, εἰ βούλει δὲ καὶ γνῶσιν ἡμῶν αὐτῆς, καὶ τοῦ πρώτου τῆς ὅλων αἰτίου, κατὰ τὸ δυνατὸν ἀνθρωπῳ. Ἐῤῥώσθε τοιγαροῦν, συνεχῶς τοῖς λεχθεῖσιν ἐνδιατρίβοντες, τῷ συνετισικῷ φωτὶ ὁδηγούμενοι τῆς ὑπεροσάπου καὶ πηγαίας Σοφίας. ἐξ ἧς πηγάζει πᾶσα εἰς ἀνθρώπους τελειότης τε, καὶ ζωή. ᾗ δόξα πρέπει εἰς ἀπεράντους αἰῶνας. Ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

650 τετρ. μ. βρ. πλευρά

35
1
175
3
525

40
12
880
180
105

520

4 μ.
4

5000

200 μ/χάλ

10.

350
4
40

1200

350

ΤΕΥΧΟΣ.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΘΗΝΩΝ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας